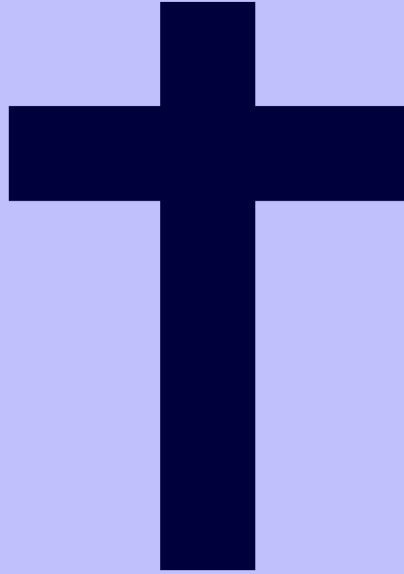

Mango

Mango: Ta læ Lubə Kunmindī kī Sigi (New Testament)

Mango
Mango: Ta Iə Lubə Kunmindī kī Sigi (New Testament)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mango

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source files dated 13 May 2025
96bdbd07-24d6-556c-9e7c-7269c72880cd

Contents

Matiye	1
Marki	60
Luki	95
Ja	155
Njékɔwkułə-je	197
Rɔm-je	254
1 Kɔrɛnti-je	278
2 Kɔrɛnti-je	301
Galati-je	316
Epeji-je	325
Pilipi-je	334
Kolosi-je	340
1 Tesaloniki-je	346
2 Tesaloniki-je	352
1 Timote	355
2 Timote	363
Titi	369
Pilemɔ	373
Əbrə-je	375
Jaki	392
1 Piyər	399
2 Piyər	406
1 Jā	411
2 Jā	418
3 Jā	420
Judi	422
Né-je kí 'tɛɛ kɪ dɔ-é	425

Poyta kí Maji kí Matiye ndàngì

Ta-je kí dɔ Poyta kí Maji-ti kí Matiye ndàngì

Mbete kinlé dɔɔ kunmindi kí sigi k̀ Kunmindi kí Low nati. Ɛ tɔji Jeju Kristi ki dow kí Lubə mbəti-é kí njépata-je kí ta Lubə-ti kí meɛ Kunmindi-ti kí Low d'un-né mindi-dé rəm, tɔji-é ki ngar kí boy kí gin koji-ti læ Dabidi. Matiye ndàngì mbete kinlé kɔɔ ra-né k̀ jipi-je ya kete, kɔɔ kadi 'gə Poyta kí maji kí sobi dɔ Jeju kí ree ki njəkajì-dé rəm, ree ki ngar læ-dé rəm. Ngà Poyta kí maji kinlé tò kɔɔ dow-je lay tɔ. Ta tɔl ta mbete-ti lé, Jeju idə njéndó-né-je liə kadi d'ow k̀ lo-je lay kadi d'ingə njéndó né-je gin dow-je-ti lay kí dɔnangi-ti d'adi-n'è (28:19).

Matiye kí njèndàngì mbete kinlé, to njètaa lambo. Ri-é læ Lebi tɔ (Mar 2:14). Jeju ba-é adi-é to kí káre dan njéndó né-je-ti liə kí dɔgi gidi-é joo (Mat 9:9), bá go-ti ɛ ulə-dé ki njəkɔwkulə-je.

Matiye tum gin mbete liə k̀ kɔr ginka Jeju, kɔɔ tɔji-né kí Jeju lé to kí dan jipi-je-ti. Ɛ pa ta læ koji Jeju rəm, né kí ɛ ndó dow-je rəm, né kí ɛ ndó njéndó-né-je liə rəm, nékɔji-je liə rəm, bá koy-é dɔ kagdəsi-ti k̀ tɔsi kí tɔsi ndəl tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy rəm, bá pa ta læ né-je kí njéndó-né-je læ Jeju d'a ra meɛ ndɔ-je-ti kí nɔ-dé-ti rəm.

Kɔr ginka Jeju

Luk 3:23-38

¹ Kɔr ginka Jeju Kristi kí ngonka Dabidi, kí ngonka Abrakam ón:

² Abrakam oji Isaki;

Isaki oji Jakobi;

Jakobi oji Juda k̀ ngankɔ-é-je;

³ Juda dɛ k̀ Tamar d'oji Paresi, k̀ Jera;

Paresi oji Esrom;

Esrom oji Aram;

⁴ Aram oji Aminadabi;

Aminadabi oji Nasɔ;

Nasɔ oji Salmɔ;

⁵ Salmɔ dɛ k̀ Rakabi d'oji Bowaji;

Bowaji dɛ k̀ Ruti d'oji Obedi;

Obedi oji Jese;

⁶ Jese oji ngar Dabidi;

Dabidi taa ne Uri oji-né Salomɔ;

⁷ Salomɔ oji Robowam;

Robowam oji Abiya;

Abiya oji Aja;

⁸ Aja oji Jojapati;

Jojapati oji Joram;

Joram oji Ojiyasi;

⁹ Ojiyasi oji Jowatam;

Jowatam oji Akaji;

Akaji oji Ejekiyasi;

10 Ejekiyasi oji Manasi;

Manasi oji Amɔ;

Amɔ oji Jojiyasi;

11 Jojiyasi oji Jekoniyasi kɛ ngankɔ-é-je.

Dɔgangi bal-é-je-ti kin é d'uwə-né

dow-je kí Jorijalem d'ow sə-dé bə Babilɔn-ti.*

12 Loki d'ow sə-dé Babilɔn-ti lé,

Jekoniyasi oji Salatiyel,

Salatiyel oji Jorobabel,

13 Jorobabel oji Abiyudi,

Abiyudi oji Eliyakim,

Eliyakim oji Ajɔr

14 Ajɔr oji Sadoki,

Sadoki oji Akim,

Akim oji Eliyudi,

15 Eliyudi oji Eleyajar,

Eleyajar oji Matɔ,

Matɔ oji Jakobi,

16 Jakobi oji Jojepi kí ngow Mari.

Rəmə Mari oji Jeju kí 'ba-é Kristi†.

17 Kɛ dɔ Abrakam-ti sar ree tɛɛ-né dɔ Dabidi-ti lé, to ginka dɔgi gidi-é sɔ. Ə kɛ dɔ Dabidi-ti sar ree tɛɛ-né bal-ti kí d'uwə-né ngan Israyel-je d'ow-né sə-dé bə Babilɔn-ti lé, to ginka dɔgi gidi-é sɔ rəm, kɛ dɔ bal-ti kí d'uwə-né ngan Israyel-je d'ow-né sə-dé bə Babilɔn-ti sar ree tɛɛ-né dɔ koji Kristi-ti, to ginka dɔgi gidi-é sɔ tɔ.

Koji Jeju Kristi

Luk 2:1-21

18 †Koji Jeju Kristi lé tɔ titi-nɔ bə: Kɔ-é Mari to ngonmandi kí Jojepi uwə dɔ-é. Loki 'gə-nɔ dené kɛ dingəm-ti al bəy ya rəmə, Mari ndan ngon kɛ tɔgi lə Ndil kí aa njay.

19 Jojepi kí to njɛnungi-é lé, to dow kí njururu, adi ndigi kadi n'pa ta kin kɛ ndaa-ti n'ulə-né rɔsɔl dɔ-é-ti al. Bəbɔ ɛ oji mɛɛ-é-ti kdɔ mbati-é kɛ go ngəy.

20 Ngà loki ɛ isi gir ta-é kɛ gir ya bəy rəmə, malayka lə 'Babe tɛɛ kɔy mɛɛ ni-ti idə-é panè: Jojepi, ngonka Dabidi, 'bəl al, 'taa Mari lé, kdɔtalə ngon kí mɛɛ-é-ti kinlé to ngon kí ree kɛ go rəbi lə Ndil kí aa njay.

21 †E à koji ngon kí dingəm ə 'a kində ri-é lə Jeju, kdɔ ɛ bá à to dow kí à kaji dow-je liə mɛɛ majal-je-ti lə-dé.

22 Né-je kin lay ra-né bə kdɔ kadi ta kí 'Babe adi njèpata kí ta-é-ti pa kete lé né-é ra né.

23 'Babe adi njèpata kí ta-é-ti panè:

Ngonmandi kí gə dingəm al bəy à ndan ngon!

À koji ngon kí dingəm rəmə d'a kində ri-é lə «Emanuel», kɔr mɛɛ-é to «Lubə isi sə-ji.»‡

24 Loki Jojepi i dɔ bi-ti lé, ra titi kí malayka lə 'Babe idə-é-né lé, adi ɛ taa Mari lé.

25 †Dɛ 'gə-nɔ dené kɛ dingəm al ya sar Mari oji-né ngon kí dingəm, adi Jojepi ində ri-é lə Jeju.

* **1:11 1:11** 'Ndó 2Ng 24:12-16 † **1:16 1:16** Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † **1:18 1:18** Luk 1:27 † **1:21 1:21** Luk 1:31 ‡ **1:23 1:23** Eja 7:14; 8:8,10 † **1:25 1:25** Luk 2:21

2

Ta læ njénégə-je kí dɔ kərwəi-je-ti kɪ koji Jeju

Luk 2:8-20

¹ D'oji Jeju Betlekem, dɔnangi Jude-ti, bal-je-ti kí Erodì ɔ̀-éné ɓe. Go koji-é-ti lé, njénégə-je kí dɔ kərwəi-je-ti d'ì lo kubə kàdì-ti 'ree Jorijaləm ə

² 'dəji 'panè: «Ngar læ jipi-je kí d'oji-é lé tò rá wa? J'oo kərwəi liə lo kubə kàdì-ti ɓá j'ree kɔɔ kɔsi dɔ-ji nangi nɔ̀-é-ti.»

³ Loki ngar Erodì oo ta kin bè lé, mɛɛ-é gangi man rəm, ɓá dow-je kí Jorijaləm lay ya mɛɛ-dé gangi man siə rəm tɔ.

⁴ Beba ɛ ɓa njékun dɔ njégugnə-je læ Lubə, kɪ njéndó dow-je ndukun-je dəji-dé se lo kí rá ɓá d'a koji Kristi* lé titi wa?

⁵ Dɛ d'idə-é 'panè: «D'a koji-é Betlekem, dɔnangi Jude-ti, kɔɔ ta kí njèpata kí ta Lubə-ti pa ɛn:

⁶ “Səi dow-je kí Betlekem kí dɔnangi Jude-ti, kadi 'gəi maji kí ɓe læ-si lé, to ngonɓe kí sɛ bè ngay dan ɓebo-je-ti kí dɔnangi Jude-ti al.

Kɔɔ ngar kí njèkul dow-je læ-m, kí 'to Israyel-je à tɛɛ dan-si-ti.”†»

⁷ Beba Erodì ɓa njénégə-je kí dɔ kərwəi-je-ti gidi ngəy, dəji-dé se dɔkaglo kí rá-ti ya bangi ɛ kərwəi lé tɛɛ-éné wa?

⁸ Ba go-ti, ulə-dé Betlekem panè: «Owi 'dəji ta kí tɔgrɔ-ti dɔ ngon-ti kinlé maji-maji ooi. Loki ingəi-é rəm, ree idəi-mi kɔɔ kadi mɔ̀ kàrè m'ow m'osi dɔ-m nangi nɔ̀-é-ti tɔ.»

⁹ Go ta-ti læ ngar lé, dɛ d'ɔti d'ow rəmə kərwəi kí d'oo-é lo kubə kàdì-ti nɔ̀ lé, ɔr nɔ̀-é sar ree tɛɛ dɔ lo-ti kí ngon kí bər tɔ-ti lé rəmə ɔ̀ nangi.

¹⁰ Loki d'oo kərwəi ɔ̀ nangi lé, rɔ-dé nəl-dé nɔ̀.

¹¹ Beba d'ow mɛɛ kəy-ti ə d'oo ngon kí bər lé kɪ kɔ̀-é Mari, rəmə 'tosi məkəji-dé nangi ə d'osi dɔ-dé nangi nɔ̀ ngon kí bər-ti lé. Go-ti, dɛ 'tɛɛ ta mbu né-je læ-dé kí d'ində ngangəm ə d'adi-é kadkare-je: adi to lɔr-je, kɪ dukan-je, kɪ nɔ̀kagi-je kí ɔti maji-maji. ¹² Go-ti, Lubə idə-dé mɛɛ nɪ-ti kadi 'təl kɪ rəbi kí dɔ Erodì-ti gogi al ngá. Beba dɛ 'təl d'ow ɓe læ-dé kɪ rəbi kí rangi.

D'ay kɪ Jeju d'ow siə Ejipti

¹³ Loki njénégə-je kí dɔ kərwəi-je-ti d'ow ɓe lé, malayka læ 'Babe káre ree mɛɛ nɪ-ti idə Jojepi panè: «Ì taá, 'un ngon kí bər kɪ kɔ̀-é, ə 'ay ɔw sə-dé Ejipti. 'Isi nɔ̀ sar kadi mɔ̀ ya m'idə-i ɓá 'təl 'ree sə-dé gogi, kɔɔ Erodì lé à sangi kadi n'təl ngon kin.»

¹⁴ Beba Jojepi ì taá ndɔɔ nɔ̀ɔ ya, un ngon kí bər kɪ kɔ̀-é ɔw sə-dé Ejipti.

¹⁵ ɛ isi Ejipti nɔ̀ɔ sar koy Erodì. Tò bè kɔɔ kadi ta kí 'Babe adi njèpata kí ta-é-ti pa kete lé, né-é ra né. 'Babe panè: «M'ɓa ngon-m kadi tɛɛ dɔnangi Ejipti-ti kɔgi.»‡

Koy læ ngan-je kí bər kí ɓe-ti kí Betlekem

¹⁶ Loki Erodì oo kí njénégə-je kí dɔ kərwəi-je-ti kin d'ədi-é lé, wəngi ra-é nɔ̀ adi un ndu kadi 'təl ngan-je kí bər kí dingəm ɓe-ti kí Betlekem kɪ lo-je kí gəə dɔ-é tin ya lay; un kuti-é dɔ ngan-je kí ɓal joo-ti təl-né kɪ nangi; ɔji-né dɔ gangi ndɔ-je-ti kí kərwəi ndɔy-né ɓá njénégə-je kí dɔ kərwəi-je-ti d'idə-é-né lé.

¹⁷ Beba ta kí Jeremi kí njèpata kí ta Lubə-ti pa lé né-é ra né. ɛ panè:

* 2:4 2:4 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 2:6 2:6 Mis 5:1 ‡ 2:15 2:15 Oje 11:1

18 «Sukùkú, kì ndi nɔ-je,
kì baata-je ba giti-giti mee ðe-ti kí Rama,
Rasèl nɔ kdotalè ngan-é, ɛ ndigi kadi dow gor-é al,
Kdotalè d'oy lay.»[§]

Təl Jojepi kɪ Najareti gogi

19 Loki Erodi oy lé, malayka lə 'Babe ree rɔ Jojepi-ti dɔnangi Ejipti-ti idə-é mee ni-ti panè:

20 «'I taá, 'un ngon kí bər kɪ kɔ-é, ə 'təl 'ow sə-dé dɔnangi Israyel-ti gogi, kɔ dow-je kí 'sangi təl ngon kí bər lé d'oy ngá.»

21 Beba Jojepi i taá, un ngon kí bər kɪ kɔ-é, təl ow sə-dé dɔnangi Israyel-ti gogi.

22 Loki Jojepi oo kadi Arkelawusi bá ɔ̀ ðe dɔnangi Jude-ti tó bɔbi-é Erodi-ti lé, bəl kisi dɔnangi Jude-ti. Beba Lubə idə-é mee ni-ti kadi ijə rɔ-é kɪ rangi ow isi dɔnangi Galile-ti yó.

23 †E ow isi mee ðebo-ti kí ða-é Najareti. Tò bè kɔ kadi ta kí ndɔki njəpata-je kí ta Lubə-ti 'pa lé, né-é ra né. Ndɔki 'panè: D'a ða-é dow kí Najareti.

3

Ta ndó lə Jə kí njèra dow-je batəm

Mar 1:2-8; Luk 3:1-20

1 Bal-je kí rangi go-ti, Jə kí njèra dow-je batəm ində lo tɛɛ ə ilə mbɛ dilələ-ti kí dɔnangi Jude-ti panè:

2 †«Inəi panjiyə-si-je kí maji al kɔgi, kɔ kɔbe kí dɔrɔ-ti* ree ngosi.»³ Jə lé bá tó dow kí Ejay njəpata kí ta Lubə-ti pa ta liə kete panè:

«Ooi, ndi dow kí njəkilə mbɛ dilələ-ti panè:

'Rai go rəbi lə 'Babe!

'Rai go ngan rəbi-je liə adi ɔ̀ njururu-njururu!»[†]

4 Jə ɔ̀ kubi kí 'ra kɪ bəl jambal, dɔɔ bədi-é kɪ ndaá dɔɔ bədi ə nékuso-é to 'bete-je, kɪ toji kí wale.‡

5 Dow-je kí Jorijaləm, kɪ dow-je kí dɔnangi Jude-ti lay, kɪ dow-je kí mee ðe-je-ti kí tó ngosi kàdɪ ba Jurde-ti lay ya d'ow rɔ-é-ti

6 'pa ta rəsi dɔ majal-je-ti lə-dé d'adi-é ra-dé-né batəm kəm man ba Jurde-ti.

7 †Loki Jə oo Parisi-je[§], kɪ Sadusi-je* nɔ-nɔ 'ree rɔ-é-ti kɔ kadi ra-dé batəm tɔ lé, ɛ dəji-dé panè: «Səi kí mee-si ndul titi-nɔ kɪ mee li pii-je bè kan! Nɔ́ bá idə-si kadi ɔ̀yi wɔngi kí à ree lé wa?

8 Adi kullə ra-si tuwə kullə ra dow-je kí d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi bane.

9 †Ooi nè a 'giri mee-si-ti painè 'toi nganka Abrakam. M'idə-si rəsi m'adi ooi, kɔ ər-je kin ya kàrè Lubə asi təl-dé nganka Abrakam-ti kare.†

§ 2:18 2:18 Jer 31:15. † 2:23 2:23 Mar 1:24; Luk 2:39; Jə 1:45 † 3:2 3:2 Mat 4:17; Mar 1:15 * 3:2 3:2 kɔbe kí dɔrɔ-ti: «Kɔbe kí dɔrɔ-ti» kɪ «kɔbe lə Lubə» lé to né kí kàre-rè. Ngà Matiye lé ndangi mbete kin sobi dɔ-né jipi-je lé bá ɛ ndangi-né panè «kɔbe kí dɔrɔ-ti» kɔ jipi-je lé 'ndigi bá ri Lubə kɪ nɔɔ bè al. † 3:3 3:3 Eja 40:3 ‡ 3:4 3:4 2Ng 1:8 † 3:7 3:7 Mat 12:34; 23:33 § 3:7 3:7 Parisi-je: Parisi-je 'to kuti dow-je madi kí dan jipi-je-ti kí njəkində kəm-dé go ndukun-ti lə Moiyiji kadi nɔ nɔ. * 3:7 3:7 Sadusi-je: Sadusi-je 'to kuti dow-je madi kí dan jipi-je-ti kí njəkində kəm-dé go ndukun-ti lə Moiyiji tɔ. Dɛ 'panè: Dow à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ al rəm, Malayka-je kàrè 'goto rəm tɔ. Ngà Parisi-je lé rəm, 'panè: Dow à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ rəm, bá Malayka-je d'isi nɔɔ rəm tɔ. † 3:9 3:9 Jə 8:33 † 3:9 3:9 Jə 8:33,37,39

10 †D'ində kungə pèrèrè kàdì kagi-je-ti káre-káre lay ngá, adi kagi kí kandi-é maji al lé, d'a tugə-é dɔ njirə-é-ti kɔ kilə-é dan pər-ti.

11 Ma, m'ra-si batəm mani, sɔbi-né dɔ panjiyə-si-je kí maji al kí 'tusi inəi kɔgi lé. Ngà ɛ kí à ree go-m-ti lé, tógi-é itə-m n̄a, adi saba kí nja-é-ti ya kàre m'tuwə kadi m'tor al. Ɛ lé bá, à ra-si batəm lə Ndil kí aa njay rəm, batəm pər rəm.

12 Ə ɛ ɔw kì né tó-né liə ji-é-ti n̄ɔ; à ra lo tó né liə ə à mbɔ ko liə kungi damə, ngà tisə-é bá à kungi dan pər-ti kí à koy al sartagangi.»

Jə ra Jeju batəm

Mar 1:9-11; Luk 3:21-22; Jə 1:32-34

13 Jeju i Galile ɔw rɔ Jə-ti ta ba Jurde-ti kɔ kadi ra-é batəm.

14 Ngà Jə ndigi mbati adi idə-é panè: «Mə bá 'a ra-m batəm, rəmə i tá 'ree kadi m'ra-i batəm tɔ bəy wa!»

15 Jeju təl idə-é panè: «Kí ngɔsnè-ti kinlé, 'ndigi sə-m dɔ-ti kadi j'ra bè, kadi né kí njururu kí Lubə ndigi lé né-é ra-né né.» Beba Jə ndigi siə dɔ-ti ə ra-é batəm.

16 Loki Jeju ra batəm bá tɛɛ kəm man-ti bè ya rəmə ta dɔrə tɛɛ, adi oo Ndil Lubə, titi-n̄a kì dəngɔdnda bè, ree isi dɔ-é-ti.

17 †Rəmə, ndi dow ba dɔrə-ti panè: «Ɛ kan to Ngon-m, m'ində-é dan kəm-m-ti, rɔ-m nəl-m dɔ-é-ti n̄a.»‡

4

Sú n̄a Jeju

Mar 1:12-13; Luk 4:1-13

1 †Go-ti, Ndil Lubə ɔr Jeju ɔw siə diləlo-ti kɔ kadi Sú n̄a-é.

2 Jeju ra ndɔ kɔrsɔ ya uso né al, adi bo ra-é.

3 Beba njən̄a dow-je lé ree rɔ-é-ti pa siə panè: «Kinə 'to Ngon lə Lubə ya rəmə, 'un ndu adi ər-je kin 'təl mbə.»

4 Ngà Jeju idə-é panè: «'Ndàngi 'panè: “Dow à kisi kì dɔ-é taá kì takul nékuso ya par al, ngà kì takul ta-je lay kí tɛɛ ta Lubə-ti*.”»

5 Go-ti, Sú ɔw kì Jeju bebo-ti kí aa njay, kí to bebo lə Lubə, adi-é ɔ taá sam kəy-ti lə Lubə

6 bá idə-é panè: «Kinə 'to Ngon lə Lubə ya rəmə, 'kilə 'usi nangi. Kɔ 'ndàngi 'panè:

“Lubə à kun ndu kadi malayka-je liə kɔ ta lə-i.

Ə dɛ d'a kində ji-dé kuwə-i-né taá, nè nja-i à k̄i dar ər.”»†

7 Jeju təl idə-é panè: «'Ndàngi mɛɛ mbete-ti lé tɔ 'panè: “'A n̄a 'Babe Lubə lə-i al.”»‡

8 Sú təl ɔw siə dɔ mbal-ti kí ngal ləng-ləng, tɔji-é kɔbe-je kí dɔnangi-ti nè kin lay, kì riba-je kí dɔ-ti.

9 Ə idə-é panè: «Kinə 'tosi məkəji-i nangi ə 'osi dɔ-i nangi n̄ɔ-m-ti lé, m'a kadi-i né-je kin lay.»

10 Jeju təl idə-é panè: «Sata, 'ɔti rangi ta-m-ti! Kɔ 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: “'Babe Lubə lə-i bá 'a kosi dɔ-i nangi n̄ɔ-é-ti ə ɛ ya kí kár-é 'a pole-éŠ.”»

11 Beba Sú tusi Jeju inə-é. Malayka-je 'ree 'ra kì Jeju.

† 3:10 3:10 Mat 7:19 † 3:17 3:17 Mat 12:18; 17:5; Mar 1:11; Luk 9:35 ‡ 3:17 3:17 Pa 2:7; Eja 42:1

† 4:1 4:1 Əbr 2:18; 4:15 * 4:4 4:4 Det 8:3 † 4:6 4:6 Pa 91:11-12 ‡ 4:7 4:7 Det 6:16 § 4:10 4:10 Det 6:13; Luk 4:8.

*Jeju ulə gin kulə liə dɔnangi Galile-ti**Mar 1:14-15; Luk 4:14-15*

¹² †D'ilə Ja* dangay-ti, beba loki Jeju oo ta-é lé, e ɔti ɔw dɔnangi Galile-ti.

¹³ †Rəmə inə be kí Najaretí, ɔw isi Kapernayim ta babo-ti kí Galile, kí to dɔnangi lə Jabulɔ-je kɪ Néptali-je.

¹⁴ Tò bè kɔ kadi ta kí Ejay njèpata kí ta Lubə-ti pa kete lé né-é ra né. E panè:

¹⁵ «Dow-je kí dɔnangi-ti lə Jabulɔ-je

Kɪ dɔnangi-ti lə Néptali-je,

Kɪ dow-je kí njèkisi ngɔsi ta babo-ti,

Kɪ gidi ba Jurde-ti, dɔnangi Galile-ti kí 'to jipi-je al*;

¹⁶ Dow-je kí d'isi lo kí ndul-ti, d'oo londógi kí boy rəm!

Dɛ kí ndil koy səbi dɔ-dé-ti kàrè lo ndógi dɔ-dé-ti rəm tɔ*!»

¹⁷ †Dokaglo-é-ti kin bá Jeju ulə gin kilə mbɛ ə idə dow-je panè: «Inəi panjiyə-si-je kí maji al kɔgi, kɔ kɔbe kí dɔrɔ-ti ree ngɔsi!»

*Jeju kɪ mbɔw-je ɔ**Mar 1:16-20; Luk 5:1-11*

¹⁸ Nɔ káre bè, Jeju ɔw njiyə ta babo Galile-ti, rəmə oo ngankɔ-ɔ-je joo kí 'to mbɔw-je d'ə d'ilə burə baa: To Simɔ kí 'ba-é Piyər dɛ kɪ ngonkɔ-é Andre.

¹⁹ Beba Jeju idə-dé panè: «'Reei uni go-m ə m'a təl-si njésangi dow-je-ti.»

²⁰ Rəmə tajinati nè ya 'tusi burə-je lé d'inə ə d'un go-é.

²¹ Loki Jeju ɔti ɔw kete əbi rəmə, oo ngankɔ-ɔ-je kí rangi joo bəy, adi to Jaki dɛ kɪ Ja kí 'to ngan lə Jebede, d'isi mɛɛ tɔ-ti kɪ bɔbi-dé, d'isi 'raki burə-je lə-dé. Jeju ba-dé rəmə

²² kalangi bè ya 'tusi bɔbi-dé kɪ tɔ d'inə-é ə d'un go-é.

*Jeju ndó né rəm, adi lapiya njémɔy-je rəm**Mar 1:39; Luk 4:44; 6:17-18*

²³ †Jeju ɔw kɪ go lo-je lay kí dɔnangi Galile-ti, ndó né dow-je mɛɛ kɔykəwnɔ-je-ti lə jipi-je, ilə mbɛ Poyta kí Maji kí səbi dɔ kɔbe lə Lubə rəm, bá adi mɔy-je kɪ mətí-je kí gay-gay lay ɔr dɔ dow-je-ti rəm tɔ.

²⁴ Ri Jeju ba ɔr lo kí dɔnangi Siri-ti njuti-njuti, adi dow-je d'ɔw kɪ njémɔy-je kí gay-gay, kí rɔ-dé to-dé kɪ lo-é lo-é, kɪ dow-je kí ndil-je kí maji al 'ra-dé, kɪ dɛ kí kɔɔɔ ɔsi-dé, kɪ dɛ kí rɔ-dé oy mburuki-je kɪ rɔ-é-ti adi adi-dé lapiya.

²⁵ Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'un go-é, adi to dow-je kí d'ɪ dɔnangi Galile-ti-je, kɪ go dɔnangi kí bebo-je kí dɔgi tɔ-ti, kɪ dow-je kí bebo Jorijalem-ti-je, kɪ dɛ kí dɔnangi Jude-ti, kɪ dɛ kí mɛɛ be-je-ti kí gidi ba Jurde-ti.

Néndó kí Jeju ndó dow-je dɔ mbal-ti**5***Ta lə dow-je kí 'to njénékumə-je**Luk 6:20-26*

¹ Loki Jeju oo kosi dow-je lé, e al isi taá dɔ mbal-ti. Beba njéndó né-je liə 'ree rɔ-é-ti.

² Rəmə ulə gin ndó-dé né panè:

³ «Dow-je kí d'oo rɔ-dé kɪ né al takəm Lubə-ti bá 'to njénékumə-je!

Kɔtələ kɔbe kí dɔrɔ-ti tɔ kɔ-dé.

† 4:12 4:12 Mat 14:3; Mar 6:17; Luk 3:19,20 * 4:12 4:12 Ja kinlé to Ja kí njèra dow-je batəm, bi to Ja kí njéndó né lə Jeju kin al. † 4:13 4:13 Ja 2:12 † 4:15 4:15 Eja 8:23 † 4:16 4:16 Eja 9:1 † 4:17 4:17 Mat 3:2 † 4:23 4:23 Mat 9:35; Mar 1:39

4 Dow-je kí njéningø ndoo bá 'to njénékumə-je!

Kdɔtalə Lubə à sɔl mɛɛ-dé!

5 Dow-je kí njésɔl dɔ-dé bá 'to njénékumə-je!

Kdɔtalə Lubə à kadi dɔnangi təl né dɔji-dé*!

6 Dow-je kí ɓo ra né kí njururu ra-dé kin bá 'to njénékumə-je!

Kdɔtalə Lubə à kadi-dé tógi!

7 Dow-je kí njékoo kəmtondoo lə madi-dé-je ɓa 'to njénékumə-je!

Kdɔtalə Lubə à koo kəmtondoo lə-dé tɔ!

8 Dow-je kí mɛɛ-dé aa njay bá 'to njénékumə-je!

Kdɔtalə d'a koo Lubə kɪ kəm-dé!

9 Njékulə dow-je noji nati bá 'to njénékumə-je!

Kdɔtalə d'a ɓa-dé ngan lə Lubə!

10 †Dow-je kí d'isi d'ulə kəm-dé ndoo

kɔ né ra-dé kí njururu bá 'to njénékumə-je!

Kdɔtalə kɔɓe kí dɔrɔ-ti tɔ kɔ ta lə-dé!

11 †Səi kí dow-je 'taji-si, d'ulə kəm-si ndoo

'təti ta-je kí maji al maji al ta-si-ti kɔ ta lə-m bá 'toi njénékumə-je!

12 †'Rai rɔnəl ə 'tiləi kole!

Kdɔtalə nékugə dɔji kí boy nɔ ya tɔ ngəbi-si dɔrɔ-ti nɔɔ.

Njépata-je kí ta Lubə-ti kete nɔ-si-ti kàrè

dow-je d'ulə kəm-dé ndoo bè ya tɔ!»

Njèkun go Kristi to kati kɪ londógi lə dɔnangi

Mar 9:50; Luk 14:34-35

13 †«Səi bá 'toi kati lə dɔnangi. Ngà kinə mbinə kati ɔr kɔgi lé, dow à ra ban bá à təl dɔ gogɪ ɓəy wa? Maji-é goto ngá. Təl né kí tuwə kungɪ kɔgi gidɪ lo-ti kadi dow-je 'nɔjiyɔ dɔ-ti ya par ngá.

14 †«Səi bá 'toi londógi lə dɔnangi. Beɓa ɓebo kí tɔ dɔ mbal-ti taá lé, à kasi ɓoyɔ rɔ-é al.

15 †Dow à kində pər lampi-ti kɔ jəbi ngó dɔ-ti al. Ngà à nɔɔ kagnɔɔ lampi-ti taá kɔ kadi dow-je kí mɛɛ kəy-ti lay ya d'oo-né lo. 16 †Bè ya tɔ, adi dow-je lay ya d'oo londógi lə-si mɛɛ né ra-ti kí maji. Loki d'oo-né ra-si kí maji rəmə, d'a kɔsi gajɪ ɓɔbi-si Lubə kí isi dɔrɔ-ti.»

Néndó lə Jezu sɔbi dɔ ndukun lə Moiyiji

Luk 16:17; 12:58,59; 16:18

17 Ooi nè a painè, m'ree kɔ bujuru ndukun-je lə Moiyiji kɪ néndó lə njépata-je kí ta Lubə-ti. Mɔ lé, m'ree kɔ 'bujuru kɔgi al, ngà m'ree kɔ kadi ta-je lə-dé lé né-é ra né ngá.

18 †Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kɔ ya dɔrɔ kɪ dɔnangi d'ɔ lo kɔ-dé-ti ɓəy kinlé, tó ndukun lə Lubə à tɔ lo tɔ-é-ti rəm, ndaji mbete kí kàre-rè ya kàre dow à bujuru mɛɛ mbete ndukun-ti kɔgi al sar ya kadi né-je lay kinlé ra-né né.

19 Dow kí al dɔ ngon ndukun kàre dan ndukun-je-ti lə Lubə rəm, ndó dow-je adi d'al dɔ-é siə tɔ lé, dowbé à to dow kí sɛ bè kɔɓe-ti kí dɔrɔ-ti. Ngà dow kí təl rɔ-é go ndukun-je-ti rəm, bá ndó dow-je adi 'təl rɔ-dé go-ti siə tɔ lé, à to dow kí boy kɔɓe-ti kí dɔrɔ-ti.

20 Beɓa m'a kidə-si rəsi: «Kinə né ra kí njururu lə-si itə 'lə njéndó dow-je ndukun-je kɪ Parisi-je al rəmə, a kandi kɔɓe-ti kí dɔrɔ-ti ndɔ bè al.»

* 5:5 5:5 Pa-je 37:11 † 5:10 5:10 1Pi 3:14 † 5:11 5:11 1Pi 4:14 † 5:12 5:12 Knj 7:52 † 5:13 5:13 Mar 9:50; Luk 14:34,35 † 5:14 5:14 Jɔ 8:12; 9:5 † 5:15 5:15 Mar 4:21; Luk 8:16; 11:33 † 5:16 5:16 1Pi 2:12 † 5:18 5:18 Luk 16:17

Néndó kí dɔ wɔngi-ti

²¹ Sɛi 'gəi kɪ d'idə dɛ kɪ kete lé 'panè: «'A tɔl dow al; dow kɪ tɔl dow lé, d'a kɔw siə nɔ̀ njègangta-je-ti.»

²² Ngà mɔ̀ rəmə, m'idə-si m'panè: Dow kɪ adi wɔngi ra-é dɔ ngonkɔ̀-é-ti lé, d'a kɔw siə lo gangta-ti. Ngà dow kɪ taji ngonkɔ̀-é panè n'to dow kɪ kɔgi kare lé, asi kadi d'ow kɪ dowbé lo gangi ta-ti kɪ boy, ngà dow kɪ ba ngonkɔ̀-é mbé dow rəmə, à tokɪ kilə dowbé dan pər-ti kɪ tò sartagangi tɔ.

²³ Loki 'ow kɔ kadi né Lubə logugi né-ti, bá kinə mɛɛ-i ole dɔ ta-ti kɪ ngonkɔ̀-ɔw-né sə-i lé,

²⁴ 'inɔ̀ kadkare lə-i lé logugi né-ti nɔ̀ɔ̀ ya ə 'ow 'ulə noji nati siə kete bəy taá kadi 'təl 'ree 'adi kadkare lə-i Lubə.

²⁵ Loki 'isi 'ow lo gangta-ti kɪ njɛta lə-i lé, 'ulə noji nati siə kalangi dɔ rəbi-ti, nè kinə ɔw tɛɛ sə-i nɔ̀ njègangta-ti lé, njègangta à kilə-i ji asgar-ti kadi-é ilə-i dangay-ti.

²⁶ 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; 'a kugə ngər-ngər, sisi ya kàrè à nɔ̀y al bá 'a tɛɛ dangay-ti bəy.

Néndó kí dɔ sangi-nɔ̀ kɪ lo kaya-ti

²⁷ Sɛi 'gəi kɪ d'idə dɛ kɪ kete lé 'panè: «'A ra kaya al.»

²⁸ Ngà mɔ̀ rəmə, m'idə-si m'panè: «Dow kɪ oo dené sar adi bo-é ra-é mɛɛ-é-ti lé, to kaya ya dowbé ra kɪ dené-é ngá tin.»

²⁹ †Kinə kəm-i kɪ kɔl ɔw sə-i adi 'ra majal lé, 'or-é 'ilə-é kɔgi ngərəngi nɔ̀ bə, kɔ̀ ngon rɔ-i káre-rè é tuji kɔ̀ kadi rɔ-i kɪ lay ɔw-né dan pər-ti kɪ tò sartagangi kin al ə tò soti.

³⁰ †Ngà kinə jikɔl-i bá ra-i adi 'ra majal lé, 'gangi-é ilə-é kɔgi ngərəngi nɔ̀ bə, kɔ̀ ngon rɔ-i kɪ káre-rè é tuji kɔ̀ kadi rɔ-i kɪ lay ɔw-né dan pər-ti kɪ tò sartagangi kin al ə tò soti.

Ta kɪ dɔ gángi-nɔ̀-ti lə dené kɪ dingəm

Mat 19:9; Mar 10:4-5,10-12

³¹ †Sɛi 'gəi kɪ d'idə dɛ kɪ kete lé bəy 'panè: «Dow kɪ tubə ne-é rəmə kadi ra mbete tubə lé adi-é bane†.»

³² †Ngà mɔ̀ rəmə, m'a kidə-si rəsi; kinə dow tubə ne-é kɔ̀ ta lə kaya kɪ dené ra bane, bɪ kinə tubə-é kɔ̀ né kɪ rangi rəmə dowbé ya ilə ne-é kaya-ti. Ə dow kɪ njɛtaa dené kɪ ngɔbi-é tubə-é lé, ɛ ra kaya tɔ.

Ta kɪ dɔ kubɪ rɔ-ti

³³ Sɛi 'gəi kɪ d'idə dɛ kɪ kete lé 'panè: «'A kubɪ rɔ-i al. Né kɪ un mindi-i dɔ-ti adi 'Babe lé, 'a ra né-é ya bane†.»

³⁴ †Ngà mɔ̀ lé, m'ow kɪ kidə-si kadi ubi rɔ-si al kɪ kubɪ al ya bə. 'A kubɪ rɔ-i kɪ dɔrɔ al, kɔ̀ dɔrɔ to kalikɔ̀bɛ lə Lubə.

³⁵ 'A kubɪ rɔ-i kɪ dɔnangi al, kɔ̀ dɔnangi to lo kungi nja Lubə, 'a kubɪ rɔ-i kɪ Jorijalɛm al rəm, kɔ̀ Jorijalɛm to bebo lə ngar kɪ boy nɔ̀.

³⁶ 'A kubɪ rɔ-i kɪ dɔ-i al, kɔ̀ bəl dɔ-i káre ya kàrè 'a kasi 'təl-é kɪ ndaa-ti əse kɪ ndul-ti al.

³⁷ Kinə ta lə-si to: «Oiyɔ» rəmə ɔi dɔ «oiyo-ti», ə kinə ta lə-si to: «Á-à» rəmə ɔi dɔ «á-à-ti.» Ta kɪ rangi kɪ ree go-ti to ta lə Njɛmɛɛndul ngá.

Ta kɪ dɔ dalba-ti

Luk 6:29-30

† **5:29 5:29** Mat 18:9; Mar 9:47 † **5:30 5:30** Mat 18:8; Mar 9:43 † **5:31 5:31** Mat 19:7; Mar 10:4
 † **5:31 5:31** Det 24:1 † **5:32 5:32** Mat 19:9; Mar 10:11,12; Luk 16:18; 1Kɔ 7:10,11 ‡ **5:33 5:33** Mbl
 19:12; Kni 30:2 † **5:34 5:34 a** Jak 5:12; **b** Mat 23:22

³⁸ Səi 'gəi kí d'idə də kí kete lé 'panè: «Kinə dow tɔɔ kəm madi-é rəmə, d'a tɔɔ 'liə tɔ, kinə dow tətɪ ngangɪ madi-é rəmə d'a tətɪ 'liə tɔʂ.»

³⁹ Ngà mə rəmə, m'idə-si m'panè: Ijəi rɔ njəmɛɛndul al. Kinə dow ində mbó-i kí kòl rəmə, 'təl kí gəl adi-é ində bəy.

⁴⁰ Kinə dow ndigi kɔw sə-i lo gangta-ti kɔɔ taa kubi kí kàdì-i-ti rəmə adi-é kubi kul lə-i dɔ-ti.

⁴¹ Kinə dow uwə-i kí lə njètɔgi-ti kɔɔ kadi 'nɲiyə kulə buy dɔgi lé, ɔw siə kulə buy kɔrjoo.

⁴² Dow dəji-i né ə adi rəm, b́a dow ndigi tunə-i né kàrè ɔgi-é al rəm tɔ.

Ta dɔ ndigi njéba-je-ti

Luk 6:27,32,35-36

⁴³ Səi 'gəi kí d'idə də kí kete lé 'panè: «'A ndigi ngonkɔ-i, ngà njèba lə-i b́a 'a kɔsi-é k̀i ta.»*

⁴⁴ Ngà mə rəmə, m'idə-si m'panè: 'Ndigi njéba-je lə-si, 'pai ta k̀i Lubə kɔɔ dow-je kí njékulə kəm-si ndoo.

⁴⁵ Bəba səi a toi-né ngan lə Bɔbi-si kí taá dɔrɔ-ti. Kɔɔ Bɔbi-si lé, adi kàdì liə ubə dɔ njəmɛɛndul-je-ti rəm, dɔ njəmɛɛmaji-je-ti rəm, ɛ adi ndi ədi dɔ njéra né-je-ti kí njururu rəm, dɔ njéra né-je-ti kí njururu al rəm tɔ.

⁴⁶ Kɔɔ kinə dow-je kí 'ndigi-si b́a səi 'ndigi-dé tɔ lé, nékugə dɔji ri b́a a kingəi-ti wa? Njétaalambo-je kàrè 'ra b̀è tɔ al wa?

⁴⁷ Kinə ngankɔ-si-je ya par b́a səi 'rai-dé lapiya lé, ri b́a tɔ gay rɔ-si-ti k̀i dow-je kí rangɪ wa? Dow-je kí 'to jipi-je al kàrè 'ra b̀è tɔ al wa?

⁴⁸ Ən é adi kullə ra-si maji ɔr njuti titi kí kullə ra Bɔbi-si kí dɔrɔ-ti maji ɔr-né njuti kin b̀è tɔ†.

6

Ta lə ra maji k̀i njəndoo-je

¹ †«Ooi b̀è, maji kí 'rai lé, 'rai kɔɔ kadi dow-je d'oo-si-né al; b̀è al rəmə a nali nédɔji-si rɔ Bɔbi-si-ti kí njəkisi dɔrɔ-ti.

² Kinə 'adi né njəndoo lé, 'ində gəngɪ dɔ-ti titi k̀i njékədkəm dow-je d'isi 'ra-né mɛɛ kəykəwnɔ-ti lə jipi-je, k̀i kagi rəbi-je kɔɔ kadi dow-je 'piti-dé-né kin al. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dowb́e-je kinlé d'ingə né dɔji-dé ngá.

³ Ngà i rəmə, loki 'adi né njəndoo lé, kadi jigəl-i gə né kí jikɔl-i adi kinlé al.

⁴ B̀è kɔɔ kadi né kí 'adi kinlé tɔ k̀i go ngəy, rəmə Bɔbi-i kí oo né-je kí tɔ k̀i go ngəy lé, à kugə dɔji-i.»

Néndó kí sobi dɔ pa ta k̀i Lubə

⁵ †«Loki isi 'pai ta k̀i Lubə lé, 'rai tana k̀i njékədkəm dow-je d'isi 'ra né kin b̀è al. Də 'ndigi kɔ taá b́a pa ta k̀i Lubə mɛɛ kəykəwnɔ-je-ti lə-ji jəi jipi-je, k̀i kàdì rəbi-je rəm tɔ, kɔɔ kadi dow-je d'oo-dé. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; də d'ingə né dɔji-dé ngá.

⁶ Ngà i rəmə, loki 'ndigi pa ta k̀i Lubə lé, 'andi kəy, 'uti takəy ta-i-ti b́a 'pa ta k̀i Bɔbi-i, rəmə Bɔbi-i kí njəkoo né-je kí lo bɔyɔrɔ-ti, à kugə dɔji-i.

⁷ †«Loki isi 'pai ta k̀i Lubə lé, 'pai ta-je nɔ-nɔ titi-nɔ kí dow-je kí 'to jipi-je al d'isi 'ra-né kin b̀è al. Də 'gir 'panè ta kí 'pa nɔ-nɔ kin b́a Lubə à koo-né dɔ ndi-dé wa!

⁸ Ngà səi rəmə 'ndaji kəm-dé al, kɔɔ Lubə kí Bɔbi-si gə né kí mɛɛ-si ndigi kete bəy b́a kadi səi 'dəji-é bəy.

§ 5:38 5:38 Tɛt 21:24; Mbl 24:20; Det 19:21 * 5:43 5:43 Mbl 19:18 † 5:48 5:48 Mbl 19:2; Det 18:13 † 6:1 6:1 Mat 23:5 † 6:5 6:5 Luk 18:10-14

9 Ooi, kəm rəbi kí a pai-né ta k̀ Lubə ón:
 “Bobi-ji kí 'isi taá dora-ti! Kadi dow-je 'gə kí 'aa njay;
 10 Kadi kɔbe lə-i ree;
 Kadi dow-je kí donangi-ti nè 'ra né kí mee-i ndigi
 Titi kí de kí dora-ti d'isi 'ra-né bè to.
 11 'Adi-ji nékuso kí asi ta-ji mee ndo-ti kí bone.
 12 'Inə go majal-je lə-ji kogi,
 Titi kí je kàrè j'inə-né go majal-je kí dow-je d'isi 'ra sə-ji kin bè to.
 13 'Inə-ji adi j'usi mee néna-ti al;
 Ngà 'or ji kogi ji Njemeendul-ti.
 Kdo kɔbe, k̀ tógi, k̀ riba to kí lə-i ya sartangani. Amen!”
 14 †«Kinə inəi go majal-je kí dow-je 'ra sə-si kogi lé, Bobi-si kí isi dora-ti
 à kinə go kogi kadi-si to.
 15 Ngà kinə inəi go kogi adi dow-je al lé, Bobi-si à kinə go majal-je lə-si
 kogi kadi-si al ya to.»

Kogi rɔ nékuso k̀ man kay kdo pa ta k̀ Lubə

16 «Loki ɔgi rɔ-si nékuso k̀ man kay kadi 'pai ta k̀ Lubə lé, adi kəm-si
 ra ndoo titi-nə kí njékədkəm dow-je d'isi 'ra-né kin bè al. De d'ulə kəm-dé
 nati wur-wur kadi dow-je d'oo kí n'ɔgi rɔ-dé nékuso k̀ man kay kdo pa ta
 k̀ Lubə. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; de d'ingə nékugə doji-dé ngá.
 17 Ngà i rəmə loki 'ndigi kogi rɔ-i nékuso k̀ man kay kdo pa ta k̀ Lubə
 lé, 'togi takəm-i suki-suki, ə 'ndəm ubi kí əti maji do-i-ti,
 18 kdo kadi dow-je 'gə kí 'ɔgi rɔ-i nékuso k̀ man kay kdo pa ta k̀ Lubə
 al, ngà kadi Bobi-i kí isi lo boyoro-ti ya k̀ kár-é oo, rəmə Bobi-i kí oo né kí
 lo boyoro-ti lé à kugə doji-i.

Nékingə kí dora-ti

Luk 12:33-34

19 †«'Mbɔi né-je lə-si indəi ngangəm donangi-ti nè al, kdo nɔ à kɔ rəm, à
 nɔ rəm, bá njéboji-je kàrè d'a tətə takəy kdo koy rəm to.
 20 Ngà 'mbɔi né-je lə-si indəi ngangəm dora-ti taá, kdo to lo kí né kí titi
 à nɔ al rəm, nɔ à kɔ al rəm, bá njéboji-je d'a tətə takəy kdo koy al rəm to.
 21 Kdo lo kí né lə-i kí ində ngangəm tò-ti lé, lo-é ya mee-i à tò do-ti géréré
 to.»

Londógi lə daji rɔ dow

Luk 11:34-36

22 Kəm-i lé, to lampi lə rɔ-i. Kinə kəm-i tò maji lé, to ndəgi rɔ-i lay bá isi
 dan lo kí ndógi-ti.
 23 Ngà kinə kəm-i tò maji al lé, ndəgi rɔ-i lay ya tò dan lo kí ndul-ti to;
 kinə kəm-i kí to londógi lə rɔ-i təl to lo kí ndul lé, londul kinlé à təl to lo
 kí ndul ndi-ndi.

Lubə əse là

Luk 16:13

24 Dow kí à kasi ra bə lə ngar-je joo ya goto. Kdotalə à kosi ta ɛ kí káre
 ə à ndigi ɛ kí káre, al kàrè, à nam k̀ ɛ kí káre ə nədi ɛ kí káre. Adi a kasi
 kori Lubə k̀ là nati joo kdo ra kullə kadi-dé al.

Ta kí sɔbi do kində mee do Lubə-ti

Luk 12:22-32

²⁵ Beba m'a kidə-si rəsi panè: Adi mēe-si ʔ kəkəkə adi 'painè: «Ri bá j'a kuso əse ri bá j'a kay kɔ kisi-né əse j'a kingə kubi rá bá j'a kɔɔ wa» al. Kɔ kisi kɔ do taá lə dow maji ɲa itə nékuso rəm, bá daji rɔ dow maji ɲa itə kubi-je rəm tɔ ya al wa?

²⁶ Ooi, yəl-je kí 'nar taá kin; de 'dubi ko al rəm, d'ijə ko d'ungi dama al rəm, ya ngà Bɔbi-si kí dɔrɔ-ti ya isi ul-dé! Ngà səi lé, gati-si itə gati yəl-je kin say ya al wa?

²⁷ Nǎ dan-si-ti bá à kasi kilə ndɔ-é do madi-é-ti se kɔ takul mēe ʔ kəkəkə liə wa?

²⁸ Ə kɔ ri bá adi mēe-si ʔ kəkəkə kɔ kubi-je wa? Uni kəm-si ooi-né puti wale-je kí wale kin! De 'ra kullə madi al rəm, d'oji kubi al rəm,

²⁹ ya ngà m'a kidə-si rəsi kí Salomɔ kí to njénékingə kí ɲa kin ya kàrè, ɔɔ kubi-je kí ndóle asi kɔ puti wale-je kin nja káre al.

³⁰ Səi dow-je kí kadmeə lə-si to kí nde bə kan! Wale-je kí d'ʔ mēe ndɔr-je-ti bɔne ya ə bore pər à kɔ-dé kin kàrè Lubə adi 'mɔne kɔ puti-dé mbyu rəm, ngà səi kí ban bá e à kadi-si kubi al wa?

³¹ Adi mēe-si ʔ kəkəkə adi 'painè: «Ri bá j'a kuso wa? Ri bá j'a kay wa? J'a kingə kubi rá bá j'a kulə wa?» al.

³² Kɔ né-je lay kinlé, gin dow-je lay kí rangi kin bá d'adi rɔ-dé kɔ 'sangi par-par; ngà səi rəmə, Bɔbi-si kí isi dɔrɔ-ti gə maji kí né-je kinlé ɔwi ndoo-é.

³³ 'Sangi kɔbe lə Lubə kɔ né ra kí njururu liə ya kete, rəmə ndəgi né-je lay kinlé, Lubə à kadi-si dɔ-ti.

³⁴ Adi mēe-si ʔ kəkəkə do ndɔ kí bore-ti al, kɔ ndɔ kí bore ɔw kɔ mēe ʔ kəkəkə liə tɔ. Ndɔ-je lay ya d'ɔw kɔ né to rɔ kí sobi dɔ-dé dɔ-dé.

7

Ta lə gangta dɔ-nɔ-ti

Luk 6:37-42

¹ 'Gangi ta do dow-ti al, nè d'a gangta dɔ-si-ti.

² †Kɔ kəm rəbi kí səi 'gangi-né ta do dow-ti kinlé, e ya d'a gangi-né ta dɔ-si-ti tɔ; ə né kí 'mboji-né né adi dow kinlé, e ya d'a təl mboji-né né kadi-si tɔ.

³ Ban bá i oo wale kí tɔ kəm ngonkɔ-i-ti rəmə, kagi kí boy kí tɔ kəm-i-ti kin bá i oo al wa?

⁴ Ban bá 'a kidə ngonkɔ-i panè: «Adi m'ɔr wale kí tɔ kəm-i-ti» kin kɔgi ə i rəmə, 'oo kagi kí tɔ kəm-i-ti kin al wa?

⁵ I njəkədkəm dow-je kan! 'ɔr kagi kí boy kí tɔ kəm-i-ti ya pa bəy bá 'a koo wale kí tɔ kəm ngonkɔ-i-ti kɔ kɔr kadi-é.

⁶ Adi né kí aa njay bisi-je al, nè d'a təl kí dɔ-si-ti kɔ tɔ-si. 'Tiləi məkosi kí gati-é ɲa nɔ kɔsɔngi-je-ti al, nè d'a mbəjrə nja-dé-ti nangi.

Ta kí dɔ dəji né Lubə-ti

Luk 11:9-13

⁷ 'Dəji ə d'a kadi-si, 'sangi ə a kingəi, indəi tarəbi ə d'a tēe kadi-si.

⁸ Kɔ dow kí dəji ya ə d'adi-é, dow kí sangi ə ingə, dow kí ində tarəbi ə 'tēe d'adi-é.

⁹ Nǎ dan-si-ti bá ngon-é dəji-é mbə rəmə à kadi-é ər wa?

¹⁰ Əse loki dəji-é kanji rəmə à kadi-é li wa?

† 7:2 7:2 Mar 4:24

11 Ə səi kí 'toi njémeəndul-je kàrè, 'gəi kadi né-je kí maji-maji ngan-si-je rəm, ngà Bəbi-si kí dora-ti kí ban fá à kadi né-je kí maji dow-je kí 'dəji-é lé al wa?

12 †Né lay kí 'ndigi kadi dow-je 'ra d'adi-si lé, gə-é ya 'rai adi-dé tə. Ə kin fá to né kí ndukun lə Moiyiji, kə mbete-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti 'ndigi.

Ta lə tarəbi kí tò mbəyoyə bè

Luk 13:23-24

13 Andi kə tarəbi kí tò mbəyoyə bè. Ooi, tarəbi kí tati pəl-pəl to rəbi kí lo kun-é ə al, ə fá to rəbi kí əw kə dow-je lo tuji-ti, rəbi-é kinlé dow-je nə ya d'un.

14 Rəmə tarəbi kí tò mbəyoyə kí to rəbi kí lo kun-é ngə lé, to rəbi kí əw kí lo kiskəm-ti, rəbi-é kinlé dow-je nə ya d'ingə al.

Njəkətda-je kí njéba rə-dé njépata-je kí ta Lubə-ti

Luk 6:43-44

15 «Ooi go rə-si maji rə njəkətda-je-ti kí njéba rə-dé njépata-je kí ta Lubə-ti, kdətalə d'un ndaá bati dən-né rə-dé fá 'ree-né rə-si-ti, ngà meə-dé-ti rəmə 'to jagim-je kí njétə ko dow-je.

16 Səi a gəi-dé kə takul kullə ra-dé. Dow à tər kandi nduu də kun pàràrà-ti al rəm, fá dow à kijə kandi kote də ngə-ti al rəm tə.

17 Kagi kí rá-rá ya kí maji lé, kandi-é à maji, ə ə kí maji al lé, kandi-é à maji al ya tə.

18 Ə kagi kí maji lé kandi-é à maji al al, fá kagi kí maji al kàrè kandi-é à maji ndə al rəm tə.

19 †Kagi kí rá-rá kí kandi-é maji al lé, d'a gangi-é kilə-é pərəə.

20 †Adi njəkətda-je kí njéba rə-dé njépata-je kí ta Lubə-ti lé a gəi-dé kə takul kullə ra-dé.»

Njéndó né-je kí təgrə-ti

Luk 13:25-27

21 Dow-je kí 'ba-m: «'Babe, 'Babe» kin fá d'a kəw lay kəbe-ti kí dora-ti al, ngà dow kí ra né kí meə Bəbi-m kí dora-ti ndigi ya par fá à kəw.

22 Ndə gangta-ti lé, dow-je nə ya d'a pa sə-m panè: «'Babe, 'Babe! Jə kí ndəki j'ilə mbə kə ri-i, j'tubə ndil-je kí maji al kə ri-i, j'ra nékəji-je nə-nə kə ri-i lé ya wa?»

23 Bəba m'a kidə-dé rəsi panè: «M'gə-si nja kəre al, əwi ngərəngi nū bè, səi njéra né-je kí maji al maji al.»*

Ta kí səbi də təl rə go ta-ti

Luk 6:47-49

24 «Ooi, nə-nə kí oo ta lə-m ə təl rə-é go-ti lé, à titi-nə kə njəkəmkaa kí ində kəy liə jam dóditi-bè.

25 Bəba loki ndi ədi, man taa lo lay, yəlbo ulə də kəy-ti lé ya kàrè, kəy-é tə al, kdətalə d'ində gin-é jam dóditi.

26 Ngà nə-nə kí oo ta lə-m fá təl rə-é go-ti al lé, à titi-nə kə mbə dow kí ində kəy liə də nangra-ti bè.

27 Loki ndi ədi, man taa lo lay, yəl ulə də kəy-ti lé, kəy-é tətiti nangi rúm-rúm.»

Təgi néndó lə Jeju

28 †Loki Jeju təl ta ta-je liə lé, néndó liə ər ndil dow-je nə.

† 7:12 7:12 Luk 6:31 † 7:19 7:19 Mat 3:10; Luk 3:9 † 7:20 7:20 Mat 12:33 * 7:23 7:23 Pa 6:9

† 7:28 7:28 Mar 1:22; Luk 4:32

29 Kdo ɛ ndó né dow-je kəm dow kí ɔw k̀ì tógi ɓi ndó né tana k̀ì njéndó dow-je ndukun-je al.

Nékoji-je kí gay-gay kí Jeju ra

8

Jeju adi lapiya njèbanji

Mar 1:40-45; Luk 5:12-14

¹ Loki Jeju ɿ k̀ì do mbal-ti isi risi nangi lé, kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'un go-é lo-é-ti nɔɔ.

² Beba njèbanji káre tɛɛ ree ro Jeju-ti, səbi takəm-é nangi nɔ̀-é-ti bá idə-é panè: «'Babe, kinə 'ndigi lé, 'a kadi banji lə-m kin ur kadi m'aa njay.»

³ Jeju ulə ji-é ɔdi-né ro-é bá panè: «M'ndigi do-ti sə-i. Kadi banji lə-i ur!» Rəmə tajinati nè ya banji liə ur adi-é aa njay tɔ.

⁴ Go-ti, Jeju idə-é panè: «'Idə ta-é dow kí rangi al, 'ɔw 'ɔji ro-i njègugnə lə Lubə, ə 'adi kadkare Lubə kí go ndukun-ti lə Moiyiji. Bè kdo kadi dow-je lay 'gə kí banji kí ro-i-ti lé ur ngá*.»

Jeju adi lapiya ngonnjèkullə lə njèkun do kuti asgar-je kí bu

Luk 7:1-10; Ja 4:46-54

⁵ Loki Jeju isi andi kí mɛɛ ɓe-ti kí Kapernayim rəmə, dow káre bè kí to njèkun do kuti asgar-je kí bu ree ro-é-ti, nɔ k̀ì do-é-ti panè:

⁶ «'Babe, ngonnjèkullə lə-m káre tò mɔy kəy nɔɔ, nja-é oy ta kuti-é-ti, adi ingə k̀ò nɔ.»

⁷ Ba Jeju idə-é panè: «M'a kow ə m'a kadi-é lapiya.»

⁸ Ngà njèkun do asgar-je lé idə-é panè: «'Babe, mɔ lé m'tuwə kadi 'ree mɛɛ kəy-ti lə-m al; ɔn ɔ 'pa ta káre ya par ə ngonnjèkullə lə-m à kingə lapiya.

⁹ M'pa bè kdo, mɔ k̀ì do-m m'isi gin tógi-ti lə dow-je kí do-m-ti rəm, m'ɔw k̀ì asgar-je gin tógi-ti lə-m rəm. Adi kinə m'idə ɛ kí káre m'panè: "'ɔw!" ə ɔti ɔw! Ə kinə m'idə ɛ kí rangi m'panè: "'Ree!" ə ɔti ree! Ə kinə m'idə ngonnjèkullə lə-m m'panè: "'Ra né kin!" ə ɔti ra né-é lé.»

¹⁰ Loki Jeju oo ta-je kí tɛɛ ta-é-ti kin bè rəmə piti-é, ə idə dɛ kí d'a siə panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; donangi Israyel-ti ya kàrè m'ingə ko kadmɛɛ kí tana bè kin nja káre al ɓəy.

¹¹ †Ooi, m'a kidə-si rəsi kí kosi dow-je kí 'to jipi-je al d'a k̀ì k̀ì lo kubə kàd̀i-ti, k̀ì lo kur kàd̀i-ti kdo ree kisi ta nékuso-ti k̀ì Abrakam, k̀ì Isaki k̀ì Jakobi k̀òɓe-ti kí dɔra-ti.

¹² †Ngà ngan njébe-je kí 'to jipi-je lé d'a kungi-dé ndaa-ti lo-ti kí ndul ndi-ndi kí to lo kí dow-je d'a nɔ-ti rəm, d'a kuso ngang-dé titi mɛgəgə-mɛgəgə rəm tɔ.»

¹³ Beba Jeju təl idə njèkun do kuti asgar-je kí bu kinlé panè: «'ɔw, ngonnjèkullə lə-i lé, à kingə lapiya titi kí tɛɛ-né ta-i-ti kí go kadmɛɛ-ti lə-i.» Tajinati nè ya ngonnjèkullə lé ingə lapiya tɔ.

Jeju adi lapiya njémɔy-je nɔ

Mar 1:29-34; Luk 4:38-41

¹⁴ Go-ti, Jeju ɔw mɛɛ kəy-ti lə Piyər rəmə, oo məm Piyər kí dené tò nangi, 'ningə ində-é adi ro-é tungə pil-pil.

¹⁵ Ba Jeju ɔdi ro ji-é rəmə, 'ningə lé inə-é. Go-ti, ɛ ɿ taá oo go-dé k̀ì nékuso.

* **8:4 8:4** Mbl 14:2-32 † **8:11 8:11** Luk 13:29 † **8:12 8:12** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

¹⁶ Loki kàdì ur lé, 'ree kì dow-je n̄a kí ndil-je kí maji al 'ra-dé rɔ Jeju-ti. Adi Jeju tubə ndil-je kí maji al dɔ-dé-ti kɔgi kì ta kí ta-é-ti, bá adi lapiya njémɔy-je lay tɔ.

¹⁷ Tò bè kɔɔ kadi ta kí Ejay kí njèpata kí ta Lubə-ti pa kete lé, né-é ra né. Ejay panè:

«Ē ɔy mətì-je lə-ji kì mɔy-je lə-ji dɔ-é-ti†.»

Ta kí sobi dɔ kun go Jeju

Luk 9:57-62

¹⁸ Nɔ káre bè loki Jeju oo kosi dow-je n̄a 'gəə dɔ-é rəmə, ɛ un ndu adi njéndó né-je liə kadi 'gangi babo d'ow turə.

¹⁹ Ngá bá dow káre bè kí njéndó dow-je ndukun lə Lubə ree rɔ Jeju-ti idə-é panè: «Njéndó dow-je né, m'a kun go-i lo lay kí 'a kɔw-ti.»

²⁰ Jeju ilə-é-ti panè: «Tal-je d'ow kì be tɔ-dé n̄ɔɔ, bá yəl-je kí 'nar taá kin kàrè d'ow kì kəy tɔ-dé tɔ. Ngà Ngon lə dow‡ lé, lo kí kadi ulə dɔ-é-ti ya kàrè goto.»

²¹ Dow káre dan njéndó né-je-ti liə idə-é panè: «'Babe, 'adi-m tarəbi adi m'ow m'dubi bəbi-m moki tá.»

²² Ngà Jeju təl idə-é panè: «'In̄ə dɛ kí d'oy 'adi 'dubi dow-je lə-dé kí d'oy, ə 'ree un go-m.»

Jeju ndangi yálbo

Mar 4:35-41; Luk 8:22-25

²³ Jeju al mɛɛ tɔ-ti, ə njéndó né-je liə d'al go-é-ti.

²⁴ Rəmə, tajinati nè ya yálbo tɛɛ sə-dé busi, ulə mbij-mbij dɔ babo-ti adi pungum man ɔw kì tɔ yó-je kì nè-je adi tɔ ɔw kì nduy sə-dé. Ya rəmə Jeju tɔ tɔ bi.

²⁵ Ngá bá njéndó né-je liə 'ngəsi rɔ-é-ti, 'ndəl-é kì n̄ɔ ta-dé 'panè: «'Babe, 'aji-ji, nè ko-ji à tɔɔ!»

²⁶ Jeju pa sə-dé panè: «Səi dow-je kí kadmɛɛ lə-si to kí ndɛ bè kan! 'Bəli n̄a bè kɔɔ ri wa!» Rəmə ɛ i taá ndangi yəl, kì babo lé, adi lo təl tɔ ndingi.

²⁷ Né kí ra-né kinlé, ɔr ndil-dé adi 'pa-n̄a ta dan-dé-ti 'panè: «Dow kanlé to dow kí ban ya bá yəl-je kì babo-je kàrè 'təl rɔ-dé go ta-ti liə bè waſ?»

Jeju kì dingəm-je joo kí ndil-je kí maji al 'ra-dé

Mar 5:1-20; Luk 8:26-39

²⁸ Loki Jeju ree tɛɛ gidi babo-ti, dɔnangi-ti lə dow-je kí Gadara lé, dingəm-je joo kí ndil-je kí maji al 'ra-dé, 'tɛɛ kì dɔ badi-je-ti 'tilə kəm-é. Dingəm-je kinlé 'ra né maji al n̄a, adi dow-je 'bəl lo kun rəbi kí rɔ-dé-ti.

²⁹ Dɛ 'tur kəə 'panè: «Ngon lə Lubə, 'ge ri rɔ-ji-ti wa? 'Ree kɔɔ kadi adi-ji kɔ kete n̄ɔ kaglo kɔ-ti lé wa?»

³⁰ Kosi kɔsɔngi-je n̄a ya d'a d'uso né kàdì lo-ti kí tɔ ngərəngi sə-dé.

³¹ Bəba ndil-je kí maji al lé, 'ra ndoo ta Jeju-ti 'panè: «Kinə 'tubə-ji rəmə, 'adi j'ow mɛɛ kɔsɔngi-je-ti kin.»

³² Jeju 'ndigi sə-dé adi panè: «Owi.» Rəmə dɛ 'tɛɛ d'ow 'tur mɛɛ kɔsɔngi-je-ti lé, adi kosi kɔsɔngi-je lé 'təti-n̄a yipi kàdì mbal-ti taá, 'tusi baa d'oy lay.

³³ Njəngəm kɔsɔngi-je lé, d'ay d'ow mɛɛ bebo-ti, d'or poy né kí ra-né rəm, né kí tɛɛ dɔ dingəm-je-ti kí joo kí ndil-je kí maji al 'ra-dé kin lay d'adi dow-je d'oo.

† 8:17 8:17 Eja 53:4 ‡ 8:20 8:20 Ta kí Jeju panè «Ngon lə dow» kinlé ɛ pa sobi-né dɔ-é ɛ ya bi pa sobi-né dow kí rangi al. § 8:27 8:27 Pa 65:8; 89:10

³⁴ Beba dow-je lay kí meẽ bebo-ti 'tẽẽ 'tilə kəm Jeju. Loki d'oo-é rəmə 'ra ndoo ta-é-ti kadi in̄ə dɔnangi lə-dé ə ɔw rangi.

9

Jeju adi lapiya njèrɔkoy mburuki

Mar 2:1-12; Luk 5:17-26

¹ Jeju al meẽ tò-ti, ində babo gangi, ɔw be koji-é-ti.

² Dow-je madi d'un dow kí njèrɔkoy mburuki meẽ tuwə-ti 'ree siə rɔ-é-ti. Loki Jeju oo kadmeẽ lə-dé bè rəmə, idə njèrɔkoy mburuki lé panè: «Ngon-m, 'ore meẽ-i, majal-je lə-i toki kīə go-é kɔgi!»

³ Loki njéndó dow-je ndukun-je kí madi-je d'oo ta kin bè rəmə, 'pa ta meẽ-dé-ti 'panè: «Dow kanlé pa ta kɔbi dɔ Lubə-ti!»

⁴ Jeju gə ta kí meẽ-dé-ti gow adi dɔji-dé panè: «Kdɔ ri bá ɔwi kɔ tagir-je kí maji al bè kin meẽ-si-ti wa?»

⁵ Dan ta-je-ti kí joo kinlé, ɛ kí rá bá tò bəl n̄ə wa? Kidə dow panè: «Majal-je lə-i toki kīə go-é kɔgi» bá tò bəl n̄ə əse kidə-é panè: «I taá 'njiyə» bá tò bəl n̄ə wa?

⁶ Maji! M'a kɔji-si kadi 'gəi kí Ngon lə dow lé, ɔw kɔ tógi dɔnangi-ti nè kdɔ kīə-né go majal-je lə dow-je kɔgi. Beba Jeju təl idə njèrɔkoy mburuki lé panè: «I taá, 'un tuwə lə-i, ə 'ɔw beə lə-i!»

⁷ Beba dingəm lé i taá, ɔw beə liə.

⁸ Né kinlé, kosi dow-je d'oo bè rəmə ɔr ndil-dé n̄ə, adi d'osi gaji Lubə kí njəkadi dow-je tógi kí tan̄ə bè kin.

Ba kí Jeju ba Matiye

Mar 2:13-17; Luk 5:27-32

⁹ Loki Jeju i lo-é-ti kin ɔw ki kete lé, oo dingəm kí ri-é lə Matiye, isi lo taa lambo-je-ti rəmə idə-é panè: «'Un go-m!» Ə Matiye i taá un go-é.

¹⁰ †Go-ti, Jeju isi ta nékuso-ti meẽ kəy-ti lə Matiye. Rəmə njétaalambo-je* n̄ə kɔ njéramajal-je n̄ə 'ree d'isi ta nékuso-ti nati kɔ Jeju kɔ njéndó né-je liə.

¹¹ Loki Parisi-je d'oo Jeju isi uso né nati kɔ dow-je kinlé rəmə, 'dɔji njéndó né-je liə 'panè: «Kdɔ ri bá njéndó-si né isi uso né kɔ njétaalambo-je, kɔ njéramajal-je kin wa?»

¹² Jeju oo ndi-dé, adi idə-dé panè: «Dow-je kí rɔ-dé tò kɔ lapiya kare lé d'ɔw ndoo dɔktur al, ngə njémɔy-je bá d'ɔw ndoo-é.

¹³ †Kdɔtalə njéramajal-je bá m'ree kdɔ sangi nja-dé, bi m'ree kdɔ njéra né kí njururu-je kin al. ɔwi 'sangi kadi 'gəi meẽ ta kí Lubə pa panè: “M̄ə Lubə lé, koo kəmtondoo bá m'ndigi, bi məsi d̄ə-je kí kadi-m kin al.”†

Ta kí dɔ kɔgi rɔ nékuso kɔ man kay

Mar 2:18-22; Luk 5:33-39

¹⁴ Njéndó né-je lə J̄ə kí njéra dow-je batəm 'ree d'ingə Jeju 'dɔji-é 'panè: «Kdɔ ri bá j̄ə kɔ Parisi-je j'isi j'ɔgi rɔ-ji nékuso kɔ man kay kdɔ pa ta kɔ Lubə, ngə njéndó né-je lə-i 'ra al wa?»

¹⁵ Jeju ilə-dé-ti panè: «Dow-je kí 'ba-dé lo nékuso-ti kí lo taan̄ə-ti lé, d'a ndingə ndoo kaglo-ti kí njətaa dené sigi isi-né sə-dé nati wa? Ndɔ-je ɔw

† **9:10 9:10** Luk 15:1,2 * **9:10 9:10** Jipi-je 'ge ta lə njétaalambo-je al kdɔ d̄ə kí n̄ə-je 'taa lambo lé al dɔ ɛ kí ngar ində dɔ dow-je-ti kadi d'ugə (Luk 3:12,13; 19:8), rəm kdɔ dow-je kí d'ɔ be dɔ-dé-ti lé kàrè 'to mba-je. Lambo to né kí njékɔbe-je 'taa kdɔ ra-né kullə dɔ be-ti. Ngə ɛ kí njətaa-é-je 'taa dɔ madi-é-ti kɔ ndangi kare bá to tó-é al. † **9:13 9:13** Mat 12:7 † **9:13 9:13** Oje 6:6

ree nɔɔ lé, d'a kun njetaa dené sigi lé ta-dé-ti kɔgi ngá bá d'a kɔgi rɔ-dé nékuso kɪ man kay bəy.

¹⁶ «Dow à kun takubi kɪ sigi kɔ kilə-né kəm ndisi kubi al, kɔ takubi kɪ sigi lé, à kuwə dɔgangi ndisi kubi lé wuktu kɔr, ə à ra kadi kəm kubi kɪ mbuti lé tò wororo ta madi-é-ti ya bəy.

¹⁷ Bè ya tɔ, dow à tur yibi nduu kɪ sigi mee mbundaá-je-ti kɪ low al tɔ, kɔ loki yibi nduu à kɪ lé, à kində mbundaá lé kadi riyé; ə yibi nduu à kungɪ kɔgi rəm, bá mbundaá lé kàrè à təl né kɪ tuji kɔgi rəm tɔ. Bəba kinə yibi nduu to kɪ sigi rəmə, kadi mbundaá kàrè to kɪ sigi ya tɔ bane. Bè rəmə, mbundaá à riyé al rəm, yibi nduu kàrè à kungɪ kɔgi al rəm tɔ.»

Tɔsi ndəl lə ngon lə Jayrusi
kɪ ta lə dené kɪ məsi ra-é bal dɔgi gidi-é joo
Mar 5:21-43; Luk 8:40-56

¹⁸ Loki Jeju isi pa sə-dé ta-je kin bè ya bəy rəmə, 'boy káre kɪ dɔ kəykəwnə-ti lə jipi-je, ree səbi takəm-é nangi nɔ-é-ti bá idə-é panè: «Ngon-m kɪ dené oy tajinati nè bəy nɔɔ, 'ree 'ində ji-i dɔ-é-ti ə à təl kisi kɪ dɔ-é taá kadi-m.»

¹⁹ Jeju kɪ njéndó né-je liə d'ɪ d'ɔw siə nati.

²⁰ Dené kɪ məsi ree rɔ-é-ti bal dɔgi gidi-é joo tɛɛ gidi Jeju-ti, ulə ji-é ɔdi-né takubi liə.

²¹ Kɔtələ gir mee-é-ti panè: «Kinə takubi liə ya bá lé m'ɔdi rɔ kàrè rɔ-m à kingə lapiya.»

²² Jeju ilə rəti oo-é, ə idə-é panè: «Ngon-m kɪ dené, 'ore mee-i, kadmee lə-i adi-i lapiya.» Rəmə tajinati nè ya dené lé ingə lapiya.

²³ Loki Jeju ɔw tɛɛ kəy lə 'boy kɪ dɔ kəykəwnə-ti lə jipi-je kinlé rəmə, oo njékay nal-je, kɪ kosi dow-je kɪ 'singə sokro dɔ-nə-ti, bá idə-dé panè:

²⁴ «Ori rɔ-si gogi, ngon kɪ dené lé oy al, ngà tò bi kɪ tò.» Rəmə dow-je 'soki Jeju.

²⁵ Loki dow-je 'tɛɛ ndaa-ti lé, Jeju andi kəy, uwə ji ngon kɪ dené lé adi-é ɪ taá.

²⁶ Bəba poy-é ɔr lo kɪ dɔnangi-ti kɪ nɔɔ lay.

Jeju kɪ njékəmtɔ-je joo

²⁷ Loki Jeju ɪ lo-é-ti kin isi ɔw kɪ kete rəmə, njékəmtɔ-je joo d'un go-é, ə 'tur kəə boy-boy 'panè: «Ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo lə-ji.»

²⁸ Jeju ɔw tɛɛ kəy rəmə, njékəmtɔ-je kɪ joo kinlé d'ɔw rɔ-é-ti ə ɛ dəji-dé panè: «Ooi kɪ m'asi ra né kɪ səi 'dəji-mi lé wa?» Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «Oiyó, 'Babe, j'oo kɪ i asi.»

²⁹ Bəba, Jeju ɔdi rɔ kəm-dé bá idə-dé panè: «Kadi Lubə ra sə-si kɪ go kadmee-ti lə-si!»

³⁰ Rəmə tajinati nè ya kəm-dé oo lo. Ngà go-ti, Jeju ndəji-dé panè: «Adi dow gə al.»

³¹ Ngà loki d'ɔti d'ɔw lé, dɛ 'pa ta lə Jeju adi sane kɪ go dɔnangi kɪ nɔɔ lay.

Ta lə Jeju kɪ dingəm kɪ pa ta al

³² Loki njékəmtɔ-je 'tɛɛ d'ɔw lé, dow-je 'ree kɪ dingəm káre kɪ ndil kɪ maji al ra-é, adi pa ta al, rɔ Jeju-ti.

³³ Jeju tubə ndil kɪ maji al lé ya rəmə, dingəm lé pa ta. Né kinlé ɔr ndil kosi dow-je nɔ, adi 'panè: «Kay! J'oo né kɪ tanə bè kin dɔnangi Israyel-ti nja káre al bəy!»

³⁴ †Ngà Parisi-je rəmə 'panè: «To tógi læ 'boy læ ndil-je kí maji al bá ɛ isi tubə-né ndil-je kí maji al!»

Ta-je kí Jeju pa adi njékowkulə-je liə

Jeju oo kəmtondoo læ dow-je

³⁵ †Jeju ɔw kɪŋanbe-je, kɪŋbebo-je, ndó né dow-je mɛɛ kəykəwnə-je-ti læ jipi-je rəm, ilə mbɛ Poyta kí Maji kí sobi dɔ kɔbe læ Lubə rəm, bá adi mɔy-je kɪ mətɪ-je kí gay-gay lay ɔr dɔ dow-je-ti rəm tɔ.

³⁶ †Loki ɛ oo kosi dow-je lé bè rəmə, ta ð mɛɛ-é kɔ ta læ-dé, kɔ kɔ ra-dé, tógi-dé goto, adi tanə kɪ bati-je kí njékul-dé goto bè.

³⁷ †Beba ɛ idə njéndó né-je liə panè: «Ko kí tò kijə nɔ, ngà njékijə-é-je bá 'nɔ al.

³⁸ Ən é 'pai ta kɪ 'ba njəko kí tò kijə lé, kadi ulə kɪ njérakullə-je titi.»

10

Jeju ba njéndó né-je kí dɔgi gidi-é joo

Mar 3:13-19; Luk 6:13-16

¹ Jeju ba njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é joo rɔ-é-ti ə adi-dé tógi kadi 'tubə-né ndil-je kí maji al rəm, bá kadi d'adi mɔy-je kɪ mətɪ-je kí gay-gay lay ɔr-né dɔ dow-je-ti rəm tɔ.

² Ri njékowkulə-je kí dɔgi gidi-é joo lé ən: Ɛ kí dɔsɔy to Simɔ kí 'ba-é Piyər də kɪ ngonkɔ-é Andre, Jaki kɪ ngonkɔ-é Jə kí 'to ngan læ Jebede.

³ Pilipi kɪ Batlemi, Tomasi kɪ Matiye kí njətaalambo, kɪ Tade, kɪ Jaki kí ngon læ Alpe.

⁴ Simɔ kí to dow kí ta be liə to-é, kɪ Judasi Iskariyoti kí njəkun dɔ Jeju.

Njékowkulə-je læ Jeju kí dɔgi gidi-é joo

Mar 6:7-11; Luk 9:1-6

⁵ Jeju ulə njékowkulə-je liə kí dɔgi gidi-é joo kɪ ndu-je kin panè: «Dow-je kí 'to jipi-je al lé, ɔwi rɔ-dé-ti al, bá ɔwi mɛɛ bebo-je-ti kí Samari al rəm.

⁶ ɔwi rɔ gin koji-ti læ Israyel kí d'ow tanə kɪ bati-je kí ndəm bè kin taa.

⁷ Loki isi ɔwi rəmə, iləi mbɛ taá-taá 'painè: “Kɔbe kí dɔrɔ-ti tò ngosi!”

⁸ Ə adi lapiya njémɔy-je, adi dow-je kí d'oy 'tosi 'ndəl rəm, adi njébanji-je d'ingə lapiya rəm, bá 'tubəi ndil-je kí maji al dɔ dow-je-ti rəm tɔ. To né kí ingəi kare, ən é adi dow-je kare ya tɔ.

⁹ Uni lər ji-si-ti al rəm, uni là ji-si-ti al rəm, uni sisi uləi posi-si-ti al rəm,

¹⁰ †uni mbu kow mba al rəm, ɔyi kubɪ joo-joo al rəm, ɔyi saba əse uni salangi al rəm tɔ. Kɔ to tó-é kadi njérakullə ingə nékuso mɛɛ kullə-ti kí isi ra.

¹¹ Mɛɛ bebo əse ngonbe kí rá-rá kí ɔwi-ti lé, 'dəji ta ooi se dow madi kí à kuwə-si kɪ rɔ-é-ti isi nɔɔ wa? Rəmə dowbé ya isi rɔ-é-ti sar kadi ji-né.

¹² Loki andi mɛɛ kəy-ti rəmə, 'rai dow-je kí mɛɛ kəy-ti lapiya.

¹³ Kinə d'uwə-si kɪ rɔ-dé-ti rəmə, kadi lapiya læ-si nəy sə-dé. Ngà kinə d'uwə-si kɪ rɔ-dé-ti al tɔ rəmə, kadi lapiya læ-si təl kɪ rɔ-si-ti gogi.

¹⁴ †Loki d'uwə-si kɪ rɔ-dé-ti al əse d'oo ta-je læ-si al rəmə, 'tɛɛi mɛɛ kəy-é-ti əse mɛɛ be-é-ti kinlé, ə 'gəki kodi kí nja-si-ti kɔgi*.

† 9:34 9:34 Mat 10:25; 12:24; Mar 3:22; Luk 11:15 † 9:35 9:35 Mat 4:23; Mar 1:39; Luk 4:44 † 9:36 9:36 Mar 6:34 † 9:37 9:37 Luk 10:2 † 10:10 10:10 1Kɔ 9:14; 1Ti 5:18 † 10:14 10:14 Knj 13:51

* 10:14 10:14 Gəki kodi nja-ti, tɔji ta kí pa kadi dow é kinə dowbé mbati, adi tuji kɔgi rəmə ta məsi-é to dɔ-é ɛ-ti ya.

15 ††Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; ndo gangta-ti lé, ta kí gangi kí do bebo-é-ti kinlé à nga ña kitə ta kí gangi kí do donangi Sodom-ti kè Gomor bəy†.»

Kò kí à ree do njéndó né-je-ti

Mar 13:9-13; Luk 21:12-19

16 †Yən, m'ulə-si titi-ña kè bati-je bè dan jagim-je-ti; éñ é indəi kəmkaa do rə-si-ti titi li-je bè rəm, bá kadi 'soli lom-lom titi dəngodnda-je bè rəm to.

17 †Ooi go rə-si rə dow-je-ti, kdo d'a kilə-si ji njégangta-je-ti rəm, d'a tində-si kè ndəy marow mee kəykəwnə-je-ti lə jipi-je rəm,

18 d'a kow sə-si nò gubərnər-je-ti kè nò ngar-je-ti kdo ta lə-m; beba de rəm, dow-je kí 'to jipi-je al rəm d'a kingə-né ta kí sobi do-m ta-si-ti.

19 Loki d'a kuwə-si kdo kow sə-si lo gangta-ti lé, adi mee-si a kəkəkə adi 'painè: «Se ta ri bá j'a pa wa, əse j'a pa kè gosi kí ban wa» al? Ta kí a pai lé à toki kində ta-si-ti dokədì-é-ti kin ya.

20 Kdo to səi bá a pai ta lé al, ngà to Ndil Bobi-si bá à kində ta ta-si-ti kadi 'pai.

21 †Dow à kun do ngonkə-é ya kadi 'tol-é, bobì ngon à kun do ngon-é kadi 'tol-é; ngan-je d'a kosi ta njékoji-dé-je rəm, d'a kun do-dé kadi 'tol-dé rəm.

22 †Dow-je lay ya d'a kosi-si kè ta kdo ta lə-m; ngà dow kí uwə rə-é nga sar tee sɔy-é-ti ə à kaji.

23 Loki d'a kulə kəm-si ndoo mee bebo-ti kí káre rəmə ayi-ña owi mee bebo-ti kí rangi. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; a kuləi ta nja bebo-je kí Israyel-ti nati al bəy ya Ngon lə dow à ree.

24 †«Njéndó né à kitə njéndó-é né al rəm, bá ngonnjèkullə à kitə 'ba-é al rəm to.

25 †Njéndó né lé kinə titi-ña kè njéndó-é né ya rəmə asi; bá ngonnjèkullə kàrè kinə titi-ña kè 'ba-é ya rəmə asi to. Njèkəy bəy é 'ba-é Beljebul kin ngà, dow-je kí mee kəy-ti liə əjè tò ban ngà éñ wa?

Ta lə bəl dow al

Mar 8:38; Luk 9:26; 12:2-9

26 †«'Bəli dow al, kdo né kí dow bəyɔ kí gin-é à tee al ya goto rəm, bá ta kí tò lo bəyɔ-é-ti kí dow à gə al kàrè goto rəm.

27 Ta kí m'idə-si ndoo lé, 'pai kada rəsi. Ta kí dow-je 'pa mbi-si-ti ñom-ñom bè lé, iləi-né mbe do kəy-ti taá.

28 Dow-je kí d'a tol daji rə-si, ngà d'a kasi tol ndil-si al lé, 'bəli-dé al; ngà e kí asi tuji ndil-si kè daji rə-si nati dan pər-ti kí tò sartagangi kin bá kadi 'bəli-é‡.

29 'Tij-je lé, 'ndogi-dé joo kè silə káre káre ya al wa? Lé bè ya kàrè, kinə Bobi-si Lubə ndigì al lé, ngon 'tij káre ya kàrè à kusi nangi al.

30 Ə səi lé, bəl do-si kin ya kàrè toki gə kər-é lay,

31 éñ é 'bəli al, kdo gati-si itə gati 'tij-je nja ña.

32 Beba dow kí rá-rá kí pa ta rəsi takəm dow-je-ti panè n'to dow lə-m lé, ma kàrè m'a pa ta liə rəsi nò Bobi-m-ti kí isi dora-ti panè to dow lə-m ya to.

† 10:15 10:15 Mat 11:24 † 10:15 10:15 Luk 10:4-12 † 10:15 10:15 Kgn 18 † 10:16 10:16 Luk 10:3
 † 10:17 10:17 Mar 13:9-11; Luk 12:11,12; 21:12-15 † 10:21 10:21 Mar 13:12; Luk 21:16 † 10:22
 10:22 a Mat 24:9; Mar 13:13; Luk 21:17; b Mat 24:13; Mar 13:13 † 10:24 10:24 a Luk 6:40; b Ja
 13:16; 15:20 † 10:25 10:25 Mat 9:34; 12:24; Mar 3:22; Luk 11:15 † 10:26 10:26 Mar 4:22; Luk
 8:17 ‡ 10:28 10:28 Jak 4:12

³³ †Ngà dow kí rá-rá kí or ta kuti-m-ti takəm dow-je-ti panè n'gə-m al lé, ma kàrè m'a kor ta kuti-é-ti nò Bobi-m-ti kí isi dora-ti panè m'gə-é al ya to.»

Jeju ree kè lapiya al, ngà ree kè rɔ dan dow-je-ti

Luk 12:51-53

³⁴ «Ooi nè a giri kí to lapiya bá m'ree-né donangi-ti; to lapiya bá m'ree-né donangi-ti al, ngà to rɔ bá m'ree-né dan dow-je-ti.

³⁵ M'ree kè gáangi-ná dan ngon kí dingəm-ti de kè bobí-é, m'ree kè gáangi-ná dan ngon kí dené-ti de kè kɔ-é, m'ree kè gáangi-ná dan ngon kí dené-ti de kè məm-é kí dené.

³⁶ Ə njéba-je læ dow lé, d'a to dow-je kí meɛ kəy-ti liə yaŞ.

³⁷ Dow kí ndigi kɔ-é əse bobí-é itə-m ma lé, asi to dow læ-m al. Rəm bá dow kí ndigi ngon-é kí dingəm əse kí dené itə-m ma lé, asi to dow læ-m al to.

³⁸ †Dow kí un go-m bá un kagdəsi liə al lé, asi to dow læ-m al.

³⁹ †Dow kí ngəm rɔ-é rəmə à tuji rɔ-é, ngà dow kí ilə rɔ-é kogi kɔ ta læ-m lé à kingə gogi.»

Ta læ nékugə doji

Mar 9:37,41; Luk 9:48; 10:16; Ja 13:20

⁴⁰ †«Dow kí uwə-si kí rɔ-é-ti lé, to ma ya bá uwə-m kí rɔ-é-ti tin, ə dow kí uwə-m kí rɔ-é-ti kin rəmə, to njékulə-m bá ɛ uwə-é kí rɔ-é-ti to tin.

⁴¹ Dow kí uwə njèpata kí ta Lubə-ti kí rɔ-é-ti kdotalə to kí to njèpata kí ta Lubə-ti lé, à kingə né doji kí asi-ná kè 'lə njèpata kí ta Lubə-ti ya bè to. Dow kí uwə dow kí njururu kí rɔ-é-ti, kdotalə to kí ɛ to dow kí njururu lé, à kingə né kugə doji kí asi-ná kè 'lə dow kí njururu ya bè to.

⁴² Dow kí rá-rá kí ɔdi man kí sol meɛ kaman káre-rè ya adi kí káre dan ngan dow-je-ti kí sɛ kan kɔ to kí to njéndó né læ-m lé, ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dowbé kin à nal nékugə doji-é al.»

Né-je kí ilə kagi kullə læ jeju

11

Ja kí njèra dow-je Batem de kè Jeju

Luk 7:18-35

¹ Loki Jeju un ndu-je adi njéndó né-je liə kí dogi gidi-é joo adi gin-é gangi lé, ɛ ɔti ɔw meɛ bebo-je-ti kí donangi-ti kí nɔɔ kɔ ndó né dow-je rəm, kɔ kilə mbɛ Poyta kí Maji rəm to.

² Loki Ja kí njèra dow-je batem kí tò dangay-ti, oo poy né-je kí Kristi* ra lé, ɛ ulə njéndó né-je liə kadi 'dəji-é ta 'panè:

³ «I ya bá 'to dow kí tò kadi à ree lé əse tò kadi j'ngəbi dow kí rangi bəy wa?»

⁴ Bəba Jeju ilə-dé-ti panè: «'Təli ɔwi idəi Ja ta-je kí ooi kè mbi-si, kè né-je kí ooi kè kəm-si adi to

⁵ njékəmtə-je kí d'oo lo rəm, njéməti-je kí 'nɔiyə maji rəm, njébanji-je kí banji læ-dé ur adi d'aa njay rəm, njémbitə-je kí d'oo ta rəm, dow-je kí d'oy kí 'tosi 'ndəl d'ində lo 'tɛɛ rəm, njéndoo-je kí mbɛ Poyta kí Maji usi mbi-dé-ti rəm†.

⁶ Dow kí m'təl gin kusi liə al bá to njénékumə!»

† 10:33 10:33 2Ti 2:12 § 10:36 10:36 Mis 7:6 † 10:38 10:38 Mat 16:24; Mar 8:34; Luk 9:23

† 10:39 10:39 Mat 16:25; Mar 8:35; Luk 9:24; 17:33; Ja 12:25 † 10:40 10:40 a Luk 10:16; Ja 13:20;

b Mar 9:37; Luk 9:48 * 11:2 11:2 Kristi lé kor meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 11:5 11:5 Eja 35:5-6; 61:1

⁷ Loki njéndó né-je læ J̄a d'ɔti d'ɔw lé, Jeju pa ta kí dɔ J̄a-ti adi kosi dow-je panè: «To ri bá ɔwi ooi diləlo-ti wa? To tuwətógi‡ kí yəl isi ɔw siə yó-je kí nè-je kin bá ɔwi ooi wa?

⁸ Kinə bè al, ngà to ri ya bá ɔwi ooi wa? To dow kí tulə kubi-je kí kuró-kurə rɔ-é-ti bá ɔwi ooi-é wa? Ngà lé to ɛ kàrè, dɛ kí 'tulə kubi-je kí kuró-kurə bè kinlé, d'isi mɛɛ kəy-ti læ ngar-je yó rəm.

⁹ Ngà se to ri ya dan̄a bá ɔwi ooi wa? Se to njèpata kí ta Lubə-ti bá ɔwi ooi-é wa? Tɔgrɔ-ti, m'a kidə-si, to dow kí itə njèpata kí ta Lubə-ti say bəy.

¹⁰ Kdɔ to J̄a kin ya bá ndɔki 'ndàngi ta kí dɔ-é-ti 'panè:

“Yən, m̄a Lubə m'ulə njèkilə mbɛ læ-m n̄i-ti kete,

kɔɔ kadi ɔw ra rəbi læ-i adi-iŋ.”

¹¹ «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dan dow-je-ti lay kí dené-je d'oji-dé lé, dow kí to kí 'boy itə J̄a kí njèra dow-je batəm ya goto. Bè ya kàrè ngon dow kí ndɛ bè mɛɛ kɔbɛ-ti kí dɔrɔ-ti lé, boy itə-é.

¹² †Ulə gin-é dɔkaglo-ti kí J̄a kí njèra dow-je batəm ilə-né mbɛ sar tɛɛ-né bone lé, kɔbɛ kí dɔrɔ-ti təl né nagi-n̄a ngá, adi njétógi-je 'sangi kɔɔ k̄ay rɔ dɔ-ti.

¹³ Mbete-je læ njèpata-je kí ta Lubə-ti lay, k̄i ndukun-je læ Moiyiji lé, 'pa ta kɔɔ né-je-ti kí à ra né sar tɛɛ-né dɔ J̄a kí njèra dow-je Batəm-ti.

¹⁴ †Kinə adi mɛɛ-si ta-je kin rəm, J̄a kin bá to Eli njèpata kí ta Lubə-ti kí 'pa ta-é 'panè à ree lé.

¹⁵ Dow kí mbi-é tò kɔɔ kadi oo-né ta rəm, kadi oo ta kinlé.

¹⁶ «N̄á bá m'a kun-é kɔji-né dow-je kí ngosnè kan wa? Dow-je kí ngosnè kanlé, 'tan̄a k̄i ngan-je kí d'isi pandangi lo-ti, bá 'ba madi-dé-je 'panè:

¹⁷ “J'kɔl nal kàrè 'ndami-né al rəm!

Bá j'usi pa n̄ɔ yo kàrè 'ndingəi-né ndoo al rəm!”»

¹⁸ Jeju təl ilə dɔ-ti panè: «M'pa bè kɔɔ loki J̄a ree bá ɛ uso né al rəm, ɔy man al rəm lé, dow-je 'panè: “To dow kí ndil kí maji al ra-é!”

¹⁹ Ngà loki Ngon læ dow ree, bá ɛ uso né-je, ɔy man-je lé, dow-je 'panè: “E kanlé uso né bore ngay, to njèk̄ay né rəm, bá to nam njétaalambo-je, k̄i njéramajal-je rəm!” Bè ya kàrè, kullə ra-é-je toji kí gosi læ Lubə to gosi kí tɔgrɔ-ti ya.»

Tuji kí sobi dɔ be-je kí 'mbati kadi mɛɛ-dé

Luk 10:13-15

²⁰ Bebo-je kí 'ra nékɔji-je n̄a-n̄a dan-dé-ti ya kàrè, dɛ d'inqə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi al lé, Jeju ndàngi-dé panè:

²¹ «Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi dow-je kí Koraje! Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi dow-je kí Betsayda! Kdɔ nékɔji-je kí toki ra dan-si-ti nè kinlé, lé toki ra dɔnangi Tir-ti k̄i dɔnangi Sidɔ-ti je bè, rəm, lé dow-je kí titi d'a kulə kubi saki rɔ-dé-ti tò-né buu-ti kɔɔ kiŋə-né panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi low n̄u ngá*.

²² Beba m'a kidə-si rəsi ya kí ndɔ gangta-ti lé, ta kí gangi kí dɔ-si-ti à ngà n̄a kitə ta kí gangi kí dɔ dɔnangi Tir-ti, k̄i dɔnangi Sidɔ bəy.

²³ Ngà səi dow-je kí Kapernayim, ooi 'painè se riba læ-si kin à kɔw sə-si sar dɔrɔ-ti wa? Bè al, à toki təl sə-si k̄i nangi sar k̄i mɛɛ lo kí koó-ti. Kdɔ nékɔji-je kí toki ra mɛɛ be-ti læ-si kinlé, lé toki ra Sɔdɔm-ti je bè lé, bone bone ya kàrè Sɔdɔm à tò nè bəy.†

‡ **11:7 11:7** *Gakra*: Mongo-je kí n̄a-je 'panè: M'ijə gakra kɔɔ koji tuwə. Ə dɛ kí dan-ti-je 'panè: M'ijə tuwətógi kɔɔ koji gakra. E kí ta-é tò mɛɛ mbete-ti nè kinlé to ɛ kí dow oji al bəy. § **11:10 11:10** Mal 3:1 † **11:12 11:12** Luk 16:16 † **11:14 11:14** Mat 17:10-13; Mar 9:11-13 * **11:21 11:21** Eja 23:1-18; Ejk 26; Juw 4:4-8; Amo 1:9-10 † **11:23 11:23** Eja 14:13-15; Kgn 19:24-28

24 †Beba m'a kidə-si rəsi ya kí ndo gangta-ti lé, ta kí gangi kí do-si-ti à nga ña kitə ta kí gangi kí do donangi Sodom-ti bəy.»

Ngon de kɪ Bobi-é

Luk 10:21-22

25 Dɔkaglo-é-ti kin bá, Jeju un ta panè: «Bobi-m kí 'to 'Ba dɔrɔ kɪ donangi, m'tóy-i, kɔɔ 'bɔyɔ do né-je kin kɪ njégosi-je kɪ njénégə-je rəmə ngan dow-je kin bá 'tɛɛ kɪ do-é adi-dé. ‡

26 Oiyɔ, Bobi-m, m'tóy-i kɔɔ to ndigi lə-i kadi né kinlé tò bè.

27 †«Bobi-m təl kɪ né-je lay adi-m. Dow kí gə-m mə Ngon lə Lubə lé goto. Bobi-m ya par é gə-m. Ə dow kí gə Bobi-m ya goto. Mə ya par é m'gə Bobi-m lé, ə dow kí mə Ngon-é lé ya m'tɛɛ kəm-é do-é-ti to bá à gə-é.»

Jeju to njetaa né kí oy do dow-je-ti

28 «Reei rɔ-m-ti, səi dow-je lay kí ɔɔi rɔgi-rɔgi gin nékuti-ti kí oy, ə m'a kadi-si 'taai koo.

29 Uni jugi lə-m, ə taai néndó lə-m, kɔɔ kadi ndil-si ingə lo taakoo, kɔɔ m'to njèsɔl do-m rəm, m'sɔl ləm-ləm rəmS.

30 Kɔɔ jugi lə-m lé oy al rəm, bá nékuti kí m'a kadi-si uti lé kàrè, ɔle pele-pele rəm to.»

12

Ta lə Jeju do ndo taakoo-ti

Mar 2:23-28; Luk 6:1-5

1 Ndo káre bè, loki Jeju njiyə mɛɛ ndor gemɛ-je-ti kɔɔ kində gangi ndo taakoo-ti lə jipi-je lé, bo ra njéndó né-je liə, adi 'puy do gemɛ d'uso taá-taá*. 2 Loki Parisi-je d'oo-dé lé, 'pa kɪ Jeju 'panè: «'Oo, njéndó né-je lə-i 'ra né kí to tó-é al kadi dow ra ndo taakoo-ti.†»

3 Ngà Jeju ilə-dé-ti panè: «Né kí ndoki Dabidi ra kaglo-ti liə, loki bo ra-dé de kɪ dow-je liə lé, se səi 'ndói ta-é mɛɛ mbete-ti kí aa njay ooi ya al wa?

4 Dabidi andi mɛɛ kəykubi-ti lə Lubə, de kɪ dow-je liə, d'uso mbè kí dow-je d'adi Lubə kadkare-ti. To mbè kí sobi do-é kadi uso al rəm, sobi do dow-je liə kadi d'uso al rəm, ngà njégugnə-je lə Lubə ya par bá sobi do-dé‡.

5 Ngà njégugnə-je lə Lubə ya kí 'ra kullə mɛɛ kəy kubi-ti lə Lubə kɪ ndo taakoo, adi 'təl ndo taakoo né kí kare-ti, ya dow gangta do-dé-ti al kinlé, səi 'ndói ta-é mɛɛ ndukun-ti ooi ya al waS?

6 Beba adi m'idə-si, né kí boy itə kəy lə Lubə ya tò nè ngá!

7 †'Ndangi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: “Mə Lubə lé, koo kəmtondoo bá m'ndigi, bi məsi dɔ-je kí kadi-m kin al.” Lé toki 'gəi mɛɛ ta kin maji lé, səi a gangi ta do dow-je-ti kí ta goto do-dé-ti kin bè al*.

8 Kɔɔ Ngon lə dow bá to 'ba ndo taakoo lé.»

Jeju kɪ dingəm kí ji-é oy mburuki

Mar 3:1-6; Luk 6:6-11

9 Jeju j lo-é-ti kinlé ɔw mɛɛ kəykəwnɔ-ti lə jipi-je.

10 Ə dingəm káre kí ji-é oy mburuki isi mɛɛ kəy-ti lé nɔɔ. Rəmə Parisi-je kí d'isi nɔɔ 'sangi rəbi kilə ta do Jeju-ti adi 'dəji-é 'panè: «Ndo taakoo-ti lé, to tó-é kadi dow adi lapiya njəmɔy əse to tó-é al wa?»

† 11:24 11:24 Mat 10:15; Luk 10:12 ‡ 11:25 11:25 1Kɔ 1:17-29 † 11:27 11:27 a Jɔ 3:35; b Jɔ 1:18; 10:15 § 11:29 11:29 Jer 6:16 * 12:1 12:1 Det 23:26 † 12:2 12:2 Tɛt 34:21 ‡ 12:4 12:4 1Sa 21:2-7; Mbl 24:9 § 12:5 12:5 Kni 28:9; Mbl 24:8-9 † 12:7 12:7 Mat 9:13 * 12:7 12:7 Oje 6:6

11 †Ngà Jeju ilə-dé-ti panè: «Ná dan-si-ti bá ow kì bati káre-rè, bá bati-é usi bole ndo taakoo-ti ya à kor-é tee siə ndaa-ti al wa?

12 Ngà dow lé, itə bati nja ɲa-ɲa! Adi to tó-é kadi dow ra maji ndo taakoo-ti.»

13 Ngà bá Jeju təl idə dingəm kí njèjikoy lé panè: «'Surə ji-i.» Loki ɛ surə ji-é lé ya rəmə, ji-é lé təl tò maji titi-nə kì ɛ kí káre.

14 Parisi-je kí d'á lo-é-ti lé, 'tee d'ow d'oji-nə ta do kəm rəbi-ti kí kadi n'toli-né Jeju.

Jeju to ngonnjèkullə lə Lubə

15 Ngà loki Jeju gə ta kɔji lə Parisi-je lé, ɛ tee ow lo kí rangi-ti. Dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'un go-é, adi ɛ adi lapiya njémɔy-je lay tɔ.

16 Ngà ɛ ndəji-dé kadi d'adi dow gə kí to n'è Jeju al.

17 Bè kdo kadi ta kí njèpata kí ta Lubə-ti, Ejay pa kin, ra-né né. Lubə panè:

18 «Ooi, ngonnjèkullə lə-m kí m'mbəti-é,
M'ində-é dan kəm-m-ti, rɔ-m nəl-m do-é-ti ɲa,
M'a kadi Ndil-m səbi do-é-ti,
À kilə mbe né ra kí njururu kadi gin dow-je kí gay-gay†.

19 D'a kɔl-nə kì dow al rəm, à kur kəə al rəm,
Dow à koo ndi-é pandangi lo-ti al rəm‡.

20 À tətə tuwətógi kí tò gudi nangi al rəm,
Lampi kí pər isi ɔ-ti ngel-ngel bəy kàrè
à kosi suj tol al rəm tɔ§.

À ra bè sar kadi né ra kí njururu ilə njirə.

21 Beba gin be-je kí donangi-ti nè lay ya
d'a kində mee-dé do-é-ti*.»

Dow-je 'ba Jeju ngar lə ndil-je kí maji al

Mar 3:22-27; Luk 11:14-23

22 Dow-je 'ree kì dingəm káre kí ndil kí maji al ra-é adi kəm-é to rəm, pa ta al rəm, adi Jeju adi-é pa ta rəm, oo lo rəm.

23 Né kinlé ɔr ndil kosi dow-je ɲa, adi 'dəji ta 'panè: «Kay! Dow kin to Ngonka Dabidi lé ya al wa?»

24 †Ngà loki Parisi-je d'oo ta kin rəmə, 'panè: «E kinlé isi tubə ndil-je kí maji al kì tógi lə Beljebul, kí to 'boy lə ndil-je kí maji al.»

25 Beba Jeju gə gir ta kí mee-dé-ti gow adi idə-dé panè: «Kɔbe kí rá-rá ya bá dow-je kí mee-é-ti 'gangi-nə d'osi-nə kì ta lé, à təl ndubəbe rəm, bá bebo əse kəy kí rá-rá ya dow-je kí mee-é-ti 'gangi-nə d'osi-nə kì ta kàrè, dowbé-je d'a kisi gərərə al rəm.

26 Bè ya tɔ, kinə Satə ya tubə dow-je lə Satə rəmə, to ɛ ya gáangi rɔ-é danə. Bè kinlé, kɔbe liə à kə lo kə-é-ti gərərə ban wa?

27 Ə kinə to tógi lə Beljebul bá m'isi m'tubə-né ndil-je kí maji al, ngà dow-je lə-si ə d'isi 'tubə-dé kì tógi lə ná ngá wa? Kullə ra dow-je lə-si ya ilə ta do-si-ti!

28 Ngà kinə to tógi lə Ndil Lubə tɔ bá m'isi m'tubə-né ndil-je kí maji al rəmə, to kɔbe lə Lubə ya ngá é ree tee rɔ-si-ti tin.

† 12:11 12:11 Luk 14:5 † 12:18 12:18 Eja 42:1 ‡ 12:19 12:19 Eja 42:2 § 12:20 12:20 Eja 42:3

* 12:21 12:21 Eja 42:1-4 † 12:24 12:24 Mat 9:34; 10:25

29 «Kinə dow uwə njètógi tó-é njim-njim al lé, dowbé à ra ban bá à kur mee kəy-ti lə njètógi kin, kɔ kəə nékingə-é wa? À tó-é njim-njim bəy bá à kow mee kəy-ti kɔ kəə nékingə-é.

30 †Dow kí ore kàdì-m al lé, to njèkɔsi-m kì ta ə dow kí kəw sə-m né ki nati al kàrè, to njèsane né kɔgi tɔ.»

Majal kí Lubə à kiṅə go-é kɔgi al

Mar 3:28-30; Luk 12:10; Əbr 6:4-8; 10:26-29

31 «Beba m'idə-si toki, majal-je lay kí dow isi ra, əse takɔbi-je lay kí dow isi pa lé, à toki kiṅə go-é kɔgi kadi-é, ngà ta kɔbi kí dow pa kì Ndil Lubə lé, à toki kiṅə go-é kɔgi kadi-é al ya sar.

32 †Dow kí rá-rá kí pa ta kí maji al dɔ Ngon lə dow-ti lé, à toki kiṅə go-é kɔgi kadi-é, ngà dow ya kí pa ta kɔbi kì Ndil kí aa njay lé, à toki kiṅə go-é kɔgi kadi-é dɔkaglo-ti kí bone kin al rəm, bore al rəm, ya sartagangi.»

Ta kí tɛɛ ta dow-ti lé i mee-é-ti

Luk 6:43-45

33 †«Kinə kagi maji lé, kandi-é à maji tɔ, ngà kinə kagi maji al lé, kandi-é kàrè à maji al ya tɔ. Kɔ kandi kagi bá dow à gə-né kagi.

34 †Səi kí mee-si ndul titi-nə kì mee li pii-je bè kanlé! Səi a pai ta kí maji ndɔ kàrè tɔ ban wa? Kɔ né-je kí mənɔ-nə mee dow-ti ya bá tɛɛ ta-é-ti adi-é pa.

35 Dow kí maji lé, né-je kí maji-maji kí uwə mee-é kinlé ya bá à tɛɛ-né. Ə dow kí maji al kàrè né-je kí maji al maji al kí uwə mee-é kinlé ya à tɛɛ-né tɔ.

36 M'a kidə-si, ngan ta-je kí mee wəy kare lay kí isi tɛɛ ta dow-je-ti kinlé, d'a kɔr go-é lay ndɔ gangta-ti.

37 Kɔtələ ta kí ta-i-ti bá 'a kɔr-né ta dɔ-i-ti rəm, bá ta kí ta-i-ti ya ta à kuwə-i-né rəm tɔ.»

Parisi-je 'dəji Jeju nékɔji

Mar 8:11-12; Luk 11:29

38 †Dow-je kí dan-ti-je kí 'to njéndó dow-je ndukun, kì Parisi-je kí nə-je d'un ta d'idə Jeju 'panè: «Njéndó dow-je né, j'ndigi kadi 'ra nékɔji kàrè adi j'oo.»

39 †Ngà Jeju ilə-dé-ti panè: «Dow-je kí ngɔsnè kí 'to njémeəndul-je, kì njétəl rɔ-dé go ndu Lubə-ti al-je, 'dəji kadi d'oo nékɔji! Ngà dow à ra nékɔji kí rangi kadi-dé al ngá; ɛ kí ndɔki tɛɛ dɔ Jonasi-ti kí to njèpata kí ta Lubə-ti kin ya asi.

40 Titi kí ndɔki Jonasi ra-né ndɔ mutə mee kanji-ti kí boy kinlé†, Ngon lə dow kàrè à ra ndɔ mutə gin nangi-ti tɔ.

41 Nɔ gangta-ti lé, dow-je kí Ninibi d'a kə takəm dow-je-ti kí ngɔsnè kin kɔ kilə ta dɔ-dé-ti. Kɔ dow-je kí Ninibi lé, loki d'oo mbɛ kilə lə Jonasi rəmə, 'tusi panjiyə-dé-je kí maji al d'inqə kɔgi‡. Ngá kí ngɔsnè-ti kinlé, dow kí itə Jonasi nə ya ɔ nè!

42 Bè ya tɔ, ndɔ gangta-ti lé, ngar kí dené kí go lo-ti kí bəə, à kə takəm dow-je-ti kí ngɔsnè kin kɔ kilə ta dɔ-dé-ti. Kɔ ndɔki ɛ i sɔy dɔnangi-ti nɔ ya ree oo gosta-je lə Salomɔ§. Ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, dow kí itə Salomɔ nə ya ɔ nè.»

† 12:30 12:30 Mar 9:40 † 12:32 12:32 Luk 12:10 † 12:33 12:33 Mat 7:20; Luk 6:44 † 12:34 12:34 a Mat 3:7; 23:33; Luk 3:7; b Mat 15:18; Luk 6:45 † 12:38 12:38 Mat 16:1; Mar 8:11; Luk 11:16 † 12:39 12:39 Mat 16:4; Mar 8:12 † 12:40 12:40 Jon 2:1 ‡ 12:41 12:41 Jon 3:4-9 § 12:42 12:42 1Ng 10:1-10

Ta kí sobi do ndil kí maji al kí təl ree mee dow-ti gogi

Luk 11:24-26

⁴³ «Loki ndil kí maji al tee mee dow-ti, ow ilə kì diləlo kí tuti sangi lo kí kadi n'isi-ti n'taa koo ya ngà, e ingə al lé,

⁴⁴ e panè: «Kəy lə-m kí m'isi-ti bá m'tee lé, m'a təl kow-ti gogi.» Loki təl ow gogi rəmə, oo kí mee kəy lé tò kare ə toki koy ndəti-ndəti rəm, bá né-je kí mee-é-ti toki kosi njol-njol rəm.

⁴⁵ Beba e osi təl ow sangi ndil-je kí rangi siri kí mee-dé ndul itə-é bəy bá ree sə-dé adi d'andi mee kəy-ti lé ə d'adi to lokisi-dé. Gangi-é-ti kí gogi nè kinlé, kisi lə dowbé kin maji al n̄a itə kí kete lé bəy. Ə 'lə dow-je kí maji al kí ngosnè kanlé kàrè, à tò bè ya tɔ.»

Kɔ Jeju kì ngankɔ-é-je kí tɔgrɔ-ti

Mar 3:31-35; Luk 8:19-21

⁴⁶ Loki Jeju a pa ta kì kosi dow-je ya bəy rəmə, kɔ-é, kì ngankɔ-é 'ree d'a ta-é-ti ə 'sangi kadi d'ingə-é 'pa siə ta.

⁴⁷ Ngá bá dow madi idə-é panè: «Yən, kɔ-i, kì ngankɔ-i-je d'a ndaa-ti nɔɔ, ə 'sangi kadi 'pa sə-i ta.»

⁴⁸ Ngà Jeju təl ilə-é-ti panè: «Ná-je bá 'to kɔ-m-je kì ngankɔ-m-je wa?»

⁴⁹ Beba Jeju ulə ji-é do njéndó né-je-ti liə bá panè: «Yən, kɔ-m-je kì ngankɔ-m-je bá d'isi tin.

⁵⁰ Kdo dow kí ra né kí mee Bobi-m kí dora-ti ndigi kin bá to ngonkɔ-m, əse kɔnan-m, əse to kɔ-m.»

Gosta-je kí do kɔbe-ti lə Lubə

13

Gosta kí sobi do njèkilə ko

Mar 4:1-9; Luk 8:4-8

¹ Ndo-é-ti kinlé ya, Jeju tee kəy, ow isi kàdì babo-ti.

² †Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'ree d'ilə-n̄a 'gəə do-é sipi, adi e al isi mee tò-ti. Ngà de bá d'a ngangì ba-ti d̄ingi-d̄ingi.

³ Jeju pa sə-dé ta n̄a kì gosta-je panè: «Njəndɔɔ, ow kdo kilə ko.

⁴ Loki a ilə ko lé, k̄ā né kí dan-ti-je tusi do rəbi-ti adi yəl-je 'ree 'tú l̄ə-l̄ə.

⁵ K̄ā né kí n̄a-je tusi do əɾ-je-ti, adi lo kadi ingə nangi kí asi kadi ulə njirə-é-ti goto. Ngà rəmə kubə bá ubə kalangi, kdo nangi ndəə do-ti al.

⁶ Loki kàdì osi rəmə, ngan ko-je kinlé ndole. Go-ti rəmə, tuti kurum, kdo njirə-é ow nangi n̄a al.

⁷ K̄ā né kí dan-ti-je tusi dan kun-je-ti, adi kun tɔgi ə ɔ̄ rɔ do-ti gégégé.

⁸ Ngà k̄ā né kí n̄a-je tusi nangi-ti kí maji, adi ɔɾ do-é. Beba do-é kí dan-ti-je k̄ā-é ra-ti bu-je, e kí k̄ā-é ra-ti kormekə-je, e kí ra-ti kormutə-je.»

⁹ Jeju təl ilə do-ti bəy panè: «Dow kí mbi-é tò kdo kadi oo-né ta rəmə, kadi oo ta kinlé!»

Kdo ri bá Jeju ndó-né né kì gosta-je wa?

Mar 4:10-12; Luk 8:9-10

¹⁰ Njéndó né-je lə Jeju 'ree rɔ-é-ti 'dəji-é 'panè: «Kdo ri bá 'pa sə-dé ta kì gosta-je wa?»

¹¹ Jeju təl ilə-dé-ti panè: «Kdotalə səi lé, né-je kí tò lo bɔyɔ-é-ti sobi do kɔbe kí dora-ti lé toki tee kì do-é kadi 'gəi, ngà de lé, toki tee kì do-é kadi-dé al.

† 13:2 13:2 Luk 5:1-3

12 †Kdo dow kí né tò ji-é-ti bá d'a kadi-é kí rangi do-ti, kadi isi dan maji-ti mburuki-mburuki. Ngà dow kí né liə goto lé, ɛ kí ji-é-ti ya kàrè d'a taa.

13 Beba m'idə-dé-né ta kì gosta, kdo d'oo lo kí koo ndə bè ya bi d'oo né al rəm, bá ta kàrè d'oo kí koo bè ya bi 'gə mɛɛ-é al rəm tɔ.

14 Beba ta kí Ejay, njèpata kí ta Lubə-ti pa lé, né-é ra né do-dé-ti. Lubə panè:

“D'a koo ta maji ya, ngà d'a 'gə mɛɛ-é al, D'a koo lo maji ya, ngà d'a koo né al*.”

15 Ooi gin dow-je kanlé 'to njémɛɛngə-je, 'Tɔsi mbi-dé kə-kə 'tɔ nè mbi-dé à kɪ koo ta rəm, nè d'a kɪ gə né; 'Nibi kəm-dé jibi-jibi, nè kəm-dé à kɪ koo lo rəm, Nè mbi-dé à kɪ koo ta rəm, nè d'a kɪ gə né, Rəmə d'a kɪ kiŋə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi kadi m'ɪ m'aji-dé†.”

16 †«Ngà səi lé, 'toi njénékumə-je, kdo kəm-si oo lo maji rəm, mbi-si kàrè oo ta maji rəm tɔ!

17 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí njèpata-je kí ta Lubə-ti n̄a, kì njéra né-je kí njururu n̄a ya, bo koo né-je kí səi ooi kin ra-dé ya, ngà d'oo al, bo koo ta-je kí səi ooi kin ra-dé ya, ngà d'oo al‡.»

Jeju ɔr mɛɛ gosta kí sobi do njèkilə ko *Mar 4:13-20; Luk 8:11-15*

18 Səi lé, 'yəli mbi-si ooi-né mɛɛ gosta kí sobi do njèkilə ko lé.

19 Do rəbi kí kaa né tusi-ti lé, to dow kí oo ta kí do kɔbe-ti lə Lubə ya, ngà gə mɛɛ-é al, rəmə Njémɛɛndul ree ɔr ta kí 'dubi mɛɛ-é-ti lé kɔgi.

20 Nangi ɔr kí kaa né tusi-ti lé, to dow kí oo ta lə Lubə rəmə taa kalangi kì rɔnəl.

21 Ngà ta lé bá ulə njirə mɛɛ-é-ti al; adi ɛ a do-ti kaglo n̄a al. Beba loki kɔ-je kí dum nati əse kulə kəm ndoo kdo ta lə Lubə tɛɛ do-é-ti rəmə, kalangi bè ya ɛ tusi kadmɛɛ liə iŋə kɔgi.

22 Dan kun-je kí kaa né tusi-ti lé, to dow kí oo ta lə Lubə ya, ngà mɛɛ kə kəkəkə kdo né-je kí donangi-ti nè, kì bo nékingə-je uti do ta kí oo lé, adi kandi-é goto.

23 Rəmə, nangi kí maji kí kaa né tusi-ti lé, to dow kí oo ta lə Lubə ə gə mɛɛ-é, adi kandi-é tò; ɛ kí kaa-é ra-ti bu-je, ɛ kí kaa-é ra-ti korməke-je, ɛ kí ra-ti kormutə-je.

Gosta kí do jə-ti

24 Jeju pa sə-dé gosta kí rangi bəy panè: Kɔbe kí dɔrə-ti tò titi-n̄a kì ta lə dow kí dubi ko né kí maji mɛɛ ndɔr-ti liə.

25 Rəmə ndɔɔ, loki dow-je 'to bi lay lé, njèba liə ree dubi jə dan ko né-ti kí maji kí ɛ dubi lé, ə ɔti ɔw.

26 Loki ko ubə tɔgi, adi ɔr do-é lé, jə lé kàrè ɔr do-é tɔ.

27 Beba njérakullə-je lə njəkəy lé 'ree d'idə-é 'panè: «'Ba-ji, to ko né kí maji bá i dubi mɛɛ ndɔr-ti lə-i ya al wa?» Ngà jə kin ɪ rá tɔ bəy wa?

28 Beba ɛ ilə-dé-ti panè: «To njèba ə ra-né tin.» Ngà bá njérakullə-je 'dɔji-é 'panè: «'Ndigi kadi j'ow j'rəy jə lé kɔgi wa?»

29 Ngà ɛ panè: «Bè al, kdo kinə kadi 'rəyi jə rəmə a kɪ 'rəyi-dé kì ko nati.

† 13:12 13:12 Mat 25:29; Mar 4:25; Luk 8:18; 19:26 * 13:14 13:14 Eja 6:9 † 13:15 13:15 Eja 6:10
† 13:16 13:16 Luk 10:23,24 ‡ 13:17 13:17 1Pi 1:10

³⁰ Ɔ in̄əi-dé adi 'tɔgi nati sar ndɔ kijə ko-ti. Ndɔ-é-ti kin bá m'a kidə njékijəko-je panè: «'Tɔri jə-je ya kete, ə 'tɔi njir-njir kadi uləi pər, ngá tá je 'kəwi ko lə-m dama.»»

Gosta kí dɔ kaa kɔl-ti

Mar 4:30-32; Luk 13:18-19

³¹ Jeju tɛɛ kɪ gosta kí rangi bəy panè: Kɔbe kí dɔra-ti tò titi-nə kɪ ta lə kaa kɔl kí dow madi un dubi mɛɛ ndɔr-ti liə kin bə.

³² Kaa kɔl lé bá, to kaa kagi kí tò ngon-é itə kaa kagi-je lay, ngà lo kí ubə tɔgi rəmə to kagi kí boy itə kagi-je lay kí mɛɛ ndɔr-ti, adi yəl-je kí 'nar taá 'ree 'ra kəy-dé balkəm-é-je-ti.

Gosta kí dɔ əm-ti

Luk 13:20-21

³³ Jeju pa sə-dé gosta kí rangi ya bəy panè: «Kɔbe kí dɔra-ti lé titi-nə kɪ əm kí dené káre bə un lɔy-né nduji kí 'mbɔji mɛɛ kee mutə, adi nduji kí lɔy lay ya i kin bə.»

Jeju pa ta-je lay kɪ gosta

Mar 4:33-34

³⁴ Ta-je kin lay ya Jeju idə kosi dow-je kɪ gosta. Ta kí kadi ɛ pa kɪ gosta al ya goto.

³⁵ To bə kadi ta-je kí njèpata kí ta Lubə-ti pa kin né-é ra né. Njèpata kí ta Lubə-ti pa panè:

«M'a tɛɛ ta-m kadi m'pa gosta-je,
M'a kilə mbɛ né-je kí tò lo bɔyɔ-é-ti
lo kində gin dɔnangi-ti ny.Š»

Kɔr mɛɛ gosta kí dɔ jə-ti

³⁶ Jeju in̄ə kosi dow-je ə ree bɛe. Loki ree bɛe lé, njéndó né-je liə 'ree rɔ-é-ti, 'dɛji-é 'panè: «'Ɔr-ji mɛɛ gosta kí dɔ jə-ti kí ɔ mɛɛ ndɔr-ti lé adi j'oo.»

³⁷ Beba Jeju idə-dé panè: «Dow kí njèdubi ko né kí maji kinlé, to Ngon lə dow;

³⁸ ndɔr lé, to dɔnangi; ə ko né kí maji, to dow-je kí kɔbe-ti lə Lubə; jə lé to dɛ kí d'un go Njèmɛɛndul.

³⁹ Njèba kí njèdubi jə lé, to Sú; nay kijə ko lé, to dɔbəy ndɔ; ə njékijəko-je, 'to malayka-je tɔ.

⁴⁰ Titi kí 'tɔr-né jə d'ungi pərəə lé, dɔbəy ndɔ-ti ya kàrè à to bə tɔ:

⁴¹ Ngon lə dow, à kulə malayka-je liə kadi 'tubə dow-je lay kí njéra madi-dé-je kadi d'usi mɛɛ majal-ti, kɪ dow-je kí njéramajal-je kɔbe-ti liə kɔgi.

⁴² Malayka-je d'a kungi-dé dan pər-ti kí dum pa ta-é, kí to lo nɔ rəm, lo kí d'a kuso ngang-dé titi mægəgə-mægəgə rəm tɔ.

⁴³ Ngà njéra né-je kí njururu rəmə, rɔ-dé à ndógi titi-nə kɪ kàdɪ bə mɛɛ kɔbe-ti lə Bɔbi-dé.

«Dow kí mbi-é tò kɔ kadi oo-né ta rəmə, kadi oo ta kinlé!»

Gosta kí sɔbi dɔ nékingə kɪ mædkɔsi kí tò lo bɔyɔ-é-ti

⁴⁴ «Kɔbe kí dɔra-ti tò titi-nə kɪ ta lə nékingə kí 'bɔyɔ mɛɛ ndɔr-ti, bá dow madi ɔw tɛɛ dɔ-ti kin bə. Dowbé kinlé, un ɔw bɔyɔ rangi bəy, rəmə rɔ-é nəl-é nɔ, adi ɔw ndogi né kingə-é lay, bá in̄ə la-é ree ndogi-né ndɔr kinlé.

⁴⁵ «Kɔbe kí dɔra-ti tò titi-nə kɪ ta lə njéra gati kí isi sangi madi kosi kí ndole kin bə.

⁴⁶ Loki ingə ɛ kɪ gati-é n̄a lé, ɛ təl ɔw ndogi nékingə-é lay, bá in̄ə la-é ree ndogi-né mēdi kosi kɪ káre kinlé.»

Gosta kɪ dɔ burə-ti

⁴⁷ Kɔbe kɪ dɔra-ti tō titi-n̄a kɪ ta lə burə kɪ dow ilə baa rəmə uwə-né kanji-je kɪ gay-gay kin bə. ⁴⁸ Loki burə kin rusi lé, mbow ndor ree-né ngangɪ ba-ti, isi nangɪ, tɔr kanji-je kɪ maji-maji ungi mɛɛ 'sɛngɪ-ti, bá in̄ə dɛ kɪ d'asi n̄ay al ungi-dé kɔgi.

⁴⁹ Dɔbɔy ndɔ-ti lé, à to titi-n̄a bə ya tɔ: Malayka-je d'a ree kɔr kəm dow-je kɪ njéra né kɪ njururu al kɪ njéra né kɪ njururu gay-gay.

⁵⁰ D'a kungi dow-je kɪ njéra né kɪ njururu al dan pər-ti, lo nɔ-ti, kɪ to loki d'a kuso ngangɪ-dé titi mægəgə-mægəgə.

⁵¹ Beba Jeju dəji njéndó né-je liə panè: «'Gəi mɛɛ ta-je kin lay wa?» Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «Oiyɔ», j'gə.

⁵² Rəmə Jeju idə-dé panè: «To bə ya tɔ, njéndó dow-je ndukun lə Lubə kɪ təl njətaa néndó kɪ dɔ kɔbe-ti kɪ dɔra-ti lé, titi-n̄a kɪ njəkəy kɪ ingə né-je kɪ sigi bá ore nati kɪ né-je kɪ low kɪ lo ngəm né-ti liə bá ra-né kullə.»

Sɔy kullə lə Jeju dɔnangi Galile-ti

Mɛngɔ lə dow-je kɪ Najareti

Mar 6:1-6; Luk 4:16-24

⁵³ Loki Jeju pa gosta-je kin adi gin-é gangɪ rəmə, ɛ ɔti rangɪ lo kɪ a-ti lé

⁵⁴ ɔw bebo-ti kɪ ɛ tɔgi-ti ə ndó né dow-je mɛɛ kəykəwn̄a-ti lə jipi-je. Néndó liə ɔr ndil-dé adi 'panè: «Kay! Gosta-je, kɪ nékɔji-je kinlé i-né rá-rá ya wa?»

⁵⁵ To ngon lə kɔdi kijəkagɪ lé ya al wa? Kɔ-é ya bá to Mari lé al wa? Ə Jaki-je, kɪ Jojepi-je kɪ Simɔ-je kɪ Jude-je ya bá 'to ngankɔ-é-je al wa?

⁵⁶ Ə kɔnan-é-je ya rəm bá d'isi sə-ji n̄ə tɔ tin al wa? Ngà né-je lay kinlé, ɛ i-né rá ya dan̄a wa?»

⁵⁷ †Né-je kin ya ra adi Jeju təl jigi n̄ə-dé-ti ɔgi-dé kadi d'adi-é mɛɛ-dé. Beba ɛ idə-dé panè: «Njèpata kɪ ta Lubə-ti lé, dow-je kɪ mɛɛ bekoji-é-ti, kɪ mɛɛ kəy-ti liə ya par d'a nēdi-é.*»

⁵⁸ Beba Jeju ra nékɔji-je tin n̄a al, kdotalə mɛngɔ lə-dé.

14

Koy Jə kɪ njera dow-je batɛm

Mar 6:14-29; Luk 9:7-9; 3:19-20

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé ngar Erodi kɪ to njəkɔbe kɪ dɔnangi Galile-ti oo poy riba lə Jeju.

² Beba ɛ idə njérakullə-je liə panè: «To Jə kɪ njera dow-je batɛm bá tɔsi ndəl ində lo tɛɛ! Gin-é kin bá ɛ ɔw-né kɪ tɔgi adi ra-né nékɔji-je kin.»

³ †Kdɔ ndɔki Erodi adi d'uwə Jə 'dɔɔ-é kɪ kullə gindingɪ, d'ilə-é dangay-ti, kdotalə Erodi dɛ kɪ Pilipi 'to ngankɔ-n̄a-je, ya rəmə Erodi təl taa Erodiadi, kɪ ne Pilipi.

⁴ Ba Jə idə-é panè: «Taa kɪ 'taa Erodiadi kinlé to tó-é al*.»

⁵ Beba Erodi lé ndigi tɔl Jə, ngà ɛ bəl kosi dow-je, kdɔ dɛ 'gə kɪ Jə lé to njèpata kɪ ta Lubə-ti.

⁶ Beba ndɔ ra n̄ay koji Erodi-ti lé, ngon lə Erodiadi kɪ dené, tɛɛ ndam n̄ə dow-je-ti kɪ 'ba-dé lo nékuso-ti, adi nəl Erodi n̄a.

† 13:57 13:57 Jə 4:44 * 13:57 13:57 Luk 4:24; Jə 4:44 † 14:3 14:3 Luk 3:19,20 * 14:4 14:4 Mbl 20:21

7 Beba Erodi un mindi-é ə ubi rɔ-é dɔ-ti panè: Né lay kí 'dəji-m ya ə m'a kadi-i.

8 Rəmə Erodiadi sulə ngon-é lé, adi-é panè: «'Ilə dɔ J̄a kí njèra dow-je batəm lé, mɛɛ supra-ti tajinati nè ya adi-m!»

9 Rɔ ngar nəl-é al ya, ngà kɔ kubi kí ɛ ubi rɔ-é rəm, kɔ takəm kosi dow-je kí 'ba-dé lo nékuso-ti rəm kinlé ya, ra adi ɛ un-né ndu kadi d'adi-é-né dɔ J̄a lé.

10 Beba ngar ulə dow kəy dangay-ti adi-é gangi dɔ J̄a lé.

11 'Ree k̄i dɔ J̄a mɛɛ supra-ti d'adi ngon kí dené kinlé, ə ɛ ɔw-né adi kɔ-é.

12 Go-ti, njéndó né-je lə J̄a 'ree d'un nin-é d'ɔw 'dubi, ngà bá d'ɔw d'ɔr poy-é d'adi Jeju oo.

Jeju adi nékuso dow-je budɔgi lo m̄i d'uso

Mar 6:30-44; Luk 9:10-17; J̄a 6:1-15

13 Loki Jeju oo ta kinlé, ɛ al mɛɛ tɔ-ti ɔr rɔ-é ngərəngi k̄i kár-é diləlo-ti. Beba kosi dow-je d'oo ta-é rəmə, d'j̄ k̄i bebo-je kí gay-gay d'ɔw k̄i nja-dé go-é-ti.

14 Ngà loki Jeju ur nangi mɛɛ tɔ-ti bá oo kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kinlé rəmə, ta ɔ̄ mɛɛ-é kɔ ta lə-dé, ə adi lapiya njémɔy-je lə-dé.

15 Loki ndo isi il lé, njéndó né-je d'ɔw rɔ Jeju-ti d'idə-é 'panè: «Loki j'aj̄i-ti kinlé to diləlo rəm, bá kàd̄i kàrè ɔw k̄i dɔ kur-ti rəm, ən é 'ɔsi kosi dow-je kan adi d'ɔw nganbe-je-ti 'ndogi né d'uso.»

16 Jeju ilə-dé-ti panè: «Kadi d'ɔw rangi lé, to tó-é al, é s̄əi ya adi-dé né d'uso!»

17 Ngà dɛ d'idə Jeju 'panè: «J'ɔw k̄i mbə m̄i k̄i kanji joo-rè ya par.» 18 Beba Jeju idə-dé panè: «'Reei-né adi m̄i.»

19 Ngà bá Jeju un ndu adi kosi dow-je lé d'isi nangi dɔ wale-je-ti. Jeju ɔy mbə kí m̄i k̄i kanji kí joo lé, bá un kəm-é k̄i taá dɔrɔ-ti ra oiyo Lubə kete bá gāngi mbə lé adi njéndó né-je, ə njéndó né-je 'taa 'ləbi kosi dow-je tɔ.

20 Dow-je lay ya d'uso né 'ndan ndɛ-ndɛ, adi dɔdum-é-je kí n̄əy ya d'ɔy rusi kàrè dɔgi gid̄i-é joo b̄əy†.

21 Dow-je kí d'uso né kinlé, dingəm-je d'a ra budɔgi lo m̄i je bè; dené-je k̄i ngan-je rəmə toki tidə-dé al.

Jeju njiyə dɔ babo-ti

Mar 6:45-52; J̄a 6:16-21

22 Lo-é-ti lé ya, Jeju ɔsi njéndó né-je liə kadi d'al mɛɛ tɔ-ti, 'gangi babo d'ɔw turə kete n̄-é-ti, ngà ɛ bá ɔ̄ ɔsi kosi dow-je kadi 'təl.

23 Loki Jeju ɔsi-dé adi d'ɔw rəmə, ɛ ɔti ɔw al dɔ mbal-ti, ɔr rɔ-é k̄i kár-é kɔ pa ta k̄i Bobi-é. Kàd̄i ur dɔ-é-ti lo-é-ti kin k̄i kár-é.

24 Loki tɔ ɔ̄ dan ba-ti danɔ bapi ya b̄əy rəmə, yél tilə kəm tɔ, adi pungum man ɔsi tɔ k̄i gogi-gogi.

25 Taginlo-ti lé, Jeju njiyə dɔ man babo-ti, isi ɔw k̄i rɔ njéndó né-je-ti.

26 Ngà loki njéndó né-je d'oo-é ɔw njiyə dɔ man babo-ti lé, 'bəl rəm, dɔ-dé maji al, adi 'panè: To «'m̄ə dow!» Adi 'bəl ə 'tur kɔɔl.

27 Ngà tajinati nè bè ya, Jeju idə-dé panè: «Adi mɛɛ-si usi nangi, to m̄ə b̄əy, é 'bəl̄i al!»

28 Bè b̄əy bá Piyər panè: «'Babe, kinə to j̄ ya rəmə, 'un ndu-i adi m'njiyə dɔ man-ti m'ɔw rɔ-i-ti.»

29 Ə Jeju təl ilə-é-ti panè: «'Ree!» Beba Piyər j̄ mɛɛ tɔ-ti ur dɔ man-ti njiyə ɔw k̄i rɔ Jeju-ti.

† 14:20 14:20 2Ng 4:42-44.

³⁰ Ngà loki Piyər oo yól kí isi ulə do man-ti mbi-mbi lé, bəl ra-é adi isi nduy, adi nɔ panè: «'Babe, 'aji-m boo!»

³¹ Tajinati nè bè ya, Jeju ulə ji-é uwə-é-né ə idə-é, panè: «'To dow kí kadmeɛ lə-i asi al. Kdo ri bá i 'tadi?»

³² Loki de d'al meɛ tò-ti rəmə gin yól lé gangi dəsi.

³³ Beba njéndó né-je kí d'isi meɛ tò-ti lé d'osi do-dé nangi nɔ-é-ti bá 'panè: «I lé, 'to Ngon lə Lubə ya tɔgrɔ-ti!»

Jeju adi lapiya njémɔy-je dɔnangi Jenejarɛti-ti

Mar 6:53-56

³⁴ Loki Jeju kɔ njéndó né-je liə d'ində babo 'gangi, 'teɛ dɔnangi Jenejarɛti-ti lé,

³⁵ dow-je kí lo-é-ti 'gə Jeju, adi d'ulə kulə meɛ be-je-ti go lo-je-ti kí tin kin lay, adi dow-je 'ree kɔ njémɔy-je lay rɔ-é-ti.

³⁶ De 'ra ndoo ta-é-ti kadi inə-dé adi n'odi rɔ takubi liə ya par rəmə, n'a kingəi lapiya. Beba dow-je lay kí d'odi takubi liə lé, d'ingə lapiya ya tɔ.

15

Jeju kɔ nékobe

Mar 7:1-23

¹ Beba Parisi-je kí dan-ti-je, kɔ dow-je kí nɔ-je kí 'to njéndó dow-je ndukun-je d'i Jorijalem, 'ree d'ingə Jeju 'dəji-é 'panè:

² «Ban bá njéndó né-je lə-i 'təl rɔ-dé go nékobe-ti lə ka-ji-je al wa? 'Oo, de 'togi ji-dé al ya d'uso-né né.»

³ Beba Jeju ilə-dé-ti panè: «Ngà səi, ban bá 'təli rɔ-si go ndukun-ti lə Lubə al, kdotalə nékobe lə-si wa?»

⁴ Səi 'gəi kí Lubə panè: “'Təti kagi bəbi-i kɔ kɔ-i.” E pa bəy panè: “Dow kí pa ta kí maji al do bəbi-é-ti əse do kɔ-é-ti lé kadi toki təl dowbé kəgi.”*

⁵ Ngà səi 'painè: Kinə dow pa kɔ bəbi-é əse kɔ-é panè: «Né kí m'a ra-né sə-i lé, mə m'un m'adi Lubə kadkare-ti rəmə»

⁶ dowbé kinlé əw ndoo tətəi kagi bəbi-é əse kɔ-é al ngá. 'Rai bè kinlé, to ta lə Lubə bá səi bujuri kəgi kdo nékobe lə-si!

⁷ Səi lé, 'toi njékədkəm dow-je! Ta kí Ejay njèpata kí ta Lubə-ti pa sɔbi-né do-si lé to ta kí tɔgrɔ-ti ya, e panè:

⁸ «Gin dow-je kinlé 'təti kagi-m ndaa ta-dé-ti nè, ngà meɛ-dé tò gay sə-m.†

⁹ Pole kí de 'pol-m kàrè to pole kí meɛ wəy kare, kdo né-je kí d'isi 'ndó dow-je lé, to ndukun-je lə dow-je.»

¹⁰ Jeju ba kosi dow-je kɔ rɔ-é-ti ə idə-dé panè:

¹¹ «Ooi ta kin kdo kadi 'gəi meɛ-é maji. Né kí i ndaa-ti əw ta dow-ti, bá à ra kadi dowbé təl dow kí tò nɛ takəm Lubə-ti al. Ngà né kí teɛ ta dow-ti kɔ ndaa-ti bá à ra kadi dowbé təl dow kí tò nɛ takəm Lubə-ti.»

¹² Beba njéndó né-je liə d'idə-é 'panè: «Se i gə kí ta kí i 'pa lé, tugə Parisi-je jigi-ti ya wa?»

¹³ Jeju ilə-dé-ti panè: «Kagi-je lay ya kí to Bəbi-m kí dɔrɔ-ti bá mə-dé al lé, d'a kuwə-dé kɔr-dé kəgi kɔ njirə-dé burə.

¹⁴ †Inəi-dé, de 'to njékəmtə-je kí njéndɔr njékəmtə madi-dé-je. Kinə njékəmtə ndɔr njékəmtə madi-é lé, de joo lay ya d'a kungi-nə be-ti lóti.»

¹⁵ Piyər un ta idə-é panè: «'Or meɛ gosta kinlé adi j'oo.»

* 15:4 15:4 Tɛt 20:12; 21:17; Det 5:16; Mbl 20:9 † 15:8 15:8 Eja 29:13 † 15:14 15:14 Luk 6:39

16 Jeju idə-dé panè: «Səi lé ya kàrè négə nal-si bè bəy tɔ wa?

17 Səi 'gəi kí né ya kí ɿ ndaa-ti ɔw ta dow-ti lé, dəə ɔw mɛɛ-é-ti kadi à kow-né ta wale-ti ya al wa?

18 †Ngà né kí tɛɛ ta dow-ti lé, ɿ mɛɛ-é-ti kəy, ɛ b́á à ra kadi dow təl-né né kí tò nɛ takəm Lubə-ti.

19 Kdɔ tagir-je kí maji al kí toki tɔl dow-je, k̀i ra kaya-je, k̀i kiŋə ne-i əse ngobi-i kow sangi dow kí rangi-je, k̀i bogi-je, k̀i kulə ta ndil dow-ti-je, k̀i tətɪ ta kí ndangi-je kinlé, ɿ mɛɛ dow-ti kəy.

20 Né-je kin b́á à ra dow kadi təl-né né kí tò nɛ takəm Lubə-ti, b̀i togi ji al ya kuso-né né kin b́á à ra kadi dow təl dow kí tò nɛ takəm Lubə-ti al.»

Kadmɛɛ lə dené kí to jipi al

Mar 7:24-30

21 Loki Jeju ɔr rɔ-é ɔw ngosi ki dɔnangi Tir-ti k̀i dɔnangi Sidɔ-ti,

22 rəmə dené kí Kanə-ti, ɿ titi nɔɔ, ree nɔ ta Jeju-ti bərəngi-bərəngi panè: «'Babe, ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo lə-m! Ndil-je kí maji al 'ra ngon-m kí dené n̄a!»

23 Ngà Jeju ilə-é-ti al. Rəmə njéndó né-je liə d'idə-é 'panè: «'Tubə dené kinlé kɔgi. Kdɔtalə ɔw tur kəə go-ji-ti taá-taá.»

24 Jeju idə-é panè: «M̄a lé d'ulə-m rɔ Israyel-je-ti kí 'titi-n̄a k̀i bati-je kí 'ndəm bè kin ya par.»

25 Beba dené lé ree səbi takəm-é nangi n̄-é-ti b́á panè: «'Babe, 'ra sə-m!»

26 Jeju ilə-é-ti panè: «Kun nékuso ta ngan-je-ti kilə kadi ngan bisi-je lé to né kí tuwə ra al.»

27 Beba dené panè: «Tɔgrɔ-ti ya 'Babe, ngà ngan bisi-je lé, d'a kuso n̄ɔ-n̄ɔ né kí tusi gin tablə kuso né-ti lə ba-dé ya tɔ.»

28 Beba Jeju panè: «Bayawəə dené! Kadmɛɛ lə-i boy n̄a! Kadi Lubə ra sə-i titi kí i dəji-né!» Rəmə lo-é-ti nɔɔ ya ngon kí dené lé ingə lapiya.

Jeju adi lapiya njémɔy-je kí gay-gay

Mar 7:31-37

29 Beba Jeju ɿ lo-é-ti nɔɔ ɔw ta babo-ti kí Galile, al isi dɔ mbal-ti taá.

30 Rəmə kosi dow-je n̄a 'ree k̀i njéməti-je k̀i njékəmtɔ-je, k̀i njémbitɔ-je, k̀i dow-je kí rɔ-dé oy mburuki-mburuki, k̀i njémɔy-je kí gay-gay d'ungi-dé nja Jeju-ti d'adi adi-dé lapiya.

31 Loki kosi dow-je d'oo kí njémbitɔ-je kàrè 'pa ta rəm, njérɔkoy mburuki-mburuki-je kàrè d'ingə lapiya rəm njéməti-je 'nɔyə rəm, njékəmtɔ-je kàrè d'oo lo rəm lé, ndil-dé ɔr wuti adi dɛ d'osi gaji Lubə lə Israyel-je.

Jeju adi nékuso dow-je budɔgi lo sɔ

Mar 8:1-10; Mat 14:13-21

32 Beba Jeju ba njéndó né-je liə idə-dé panè: «Ta ɔ mɛɛ-m kdɔ kosi dow-je kan! Kdɔ dɛ 'ra ndɔ mutə sə-m bone ya, ngà né kí kadi d'uso goto. Adi m̄a m'ndigi kiŋə-dé kadi d'ɔw k̀i mɛɛ-dé bo al, nè d'a k̀i gudi rəbəə.»

33 Ngà b́á njéndó né-je 'panè: «J'a k̀i k̀i mbə rá diləlo-ti nè kdɔ kadi j'adi kosi dow-je kí n̄a kan d'uso 'ndan wa?»

34 Jeju dəji-dé panè: «Mbə ra kandangi ji-si-ti wa?» Njéndó né-je d'ilə-é-ti 'panè: «J'ɔw k̀i mbə siri, ə ngan kanji sɛ tɔ.»

35 Jeju un ndu adi dow-je d'isi nangi.

36 Go-ti, ɔy mbə kí siri k̀i ngan kanji kí sɛ lé, ra oiyo Lubə, gángi danə təl-né adi njéndó né-je liə 'ləbi kosi dow-je.

† 15:18 15:18 Mat 12:34

³⁷ Dow-je lay ya d'uso né 'ndan ndé-ndé bá dɔdum-é-je nà y adi d'oy rusi jangá siri.

³⁸ Dow-je lay kí d'uso né lé, dingəm-je de budoḡi lo so ə dow tidə dené-je kɪ ngan-je al.

³⁹ Go-ti, Jeju adi kosi dow-je d'ow, bá e al meɛ tɔ-ti ow donangi-ti lə Magadan-je.

16

Parisi-je kɪ Sadusi-je 'dəji nékɔji

Mar 8:11-13; Luk 12:54-56

¹ †Parisi-je kɪ Sadusi-je 'ree rɔ Jeju-ti kɔ nɔ-é koo ta kí meɛ-é-ti adi 'dəji-é kadi ra nékɔji kí j dɔrɔ-ti kadi d'oo.

² Jeju ilə-dé-ti panè: Kàdì ur ə 'painè: «Lo à maji, kɔ dɔrɔ kər wəə.»

³ Ə ndoḡe rəmə səi 'painè: «Bone ndi à kədi», kɔ dɔrɔ kər wəti-wəti. Səi 'gəi kər gangi lo kí dɔrɔ-ti maji rəmə, asi kəri gangi né-je kí tɔji kaglo-je kí bone kin al wa?

⁴ †Dow-je kí ngosnè kí 'to njémeɛndul-je, kɪ njétəl rɔ-dé go ndu Lubə-ti al-je 'dəji nékɔji. Ngà dow à ra nékɔji kí rangi kadi-dé al ngá; e kí ndoki tɛɛ dɔ Jonasi-ti kin ya asi. Go-ti, Jeju inə-dé tɔi ow lo liə.

Ta lə əm lə Parisi-je kɪ Sadusi-je

Mar 8:14-21

⁵ Loki njéndó né-je d'ow kɪ kal ba kow turə rəmə, meɛ-dé oy dɔ mbə-ti gogɪ.

⁶ †Beba Jeju idə-dé panè: «Səi kan! Ooi go rɔ-si maji kɔ əm lə Parisi-je, kɪ Sadusi-je.»

⁷ Njéndó né-je 'pa ta meɛ-dé-ti 'panè: «Jeju pa ta kinlé bè kɔ mbə kí meɛ-ji oy dɔ-ti gogɪ lé.»

⁸ Jeju gə tagir lə-dé, beba idə-dé panè: Səi dow-je kí kadmeɛ lə-si toki nde bè kan! Kɔ ri ə 'pai ta meɛ-si-ti 'painè to ta lə mbə kí goto ji-si-ti kin wa?

⁹ †Səi 'gəi al ya bəy wa? Se meɛ-si ole dɔ mbə-ti kí mɪ kí ndoki dingəm-je budoḡi lo mɪ d'uso lé al wa? Se ndoki oyi ndəgi-é kàrè kandangi wa?

¹⁰ †Rəm mbə kí siri kí ndoki dingəm-je budoḡi lo so d'uso lé kàrè, meɛ-si ole dɔ-ti al tɔ wa? Se ndoki oyi ndəgi-é jangá kandangi tɔ wa?

¹¹ Ngà ra ban bá m'pa sə-si ta m'panè: Ooi go rɔ-si maji kɔ əm lə Parisi-je, kɪ Sadusi-je rəmə səi adi to ta lə mbə bá m'pa sə-si wa?

¹² Bè bəy bá njéndó né-je 'gə kí to ta kí sobi dɔ əm ra mbə al. Ngà to ta lə néndó lə Parisi-je, kɪ Sadusi-je.

Piyər pa rəsi kí Jeju to dow kí Lubə mbəti-é

Mar 8:27-30; Luk 9:18-21

¹³ Go-ti, Jeju ow tɛɛ donangi Sejare-ti lə Pilipi rəmə dəji njéndó né-je liə panè: «Ta ri bá dow-je 'pa dɔ Ngon lə dow-ti lé wa?»

¹⁴ †Beba de 'panè: «Dow-je kí nɔ-je 'panè: “I 'to Jɔ kí njəra dow-je batəm”, ə de kí dan-ti-je 'panè: “I 'to Eli”, ə de kí madi-je 'panè: “I 'to Jeremi əse i 'to kí kàre dan njépata-je kí ta Lubə-ti.”»

¹⁵ Go-ti, Jeju təl dəji-dé panè: «Ngà kí go gə-é-ti lə-si səi ya bè lé, mə m'to nɔ wa?»

16 †Simɔ kɪ ɓa-é Piyər idə-é panè: «'To Kristi*, Ngon lə Lubə kɪ njəkisi kəm.»

17 Beba Jeju təl idə Piyər panè: «Simɔ kɪ ngon lə Jonasi, 'to njènékumə, kdotalə to dow ɓá tɛɛ kɪ dɔ ta kin adi-i al. To Bɔbi-m kɪ isi dɔra-ti ɓá tɛɛ kɪ dɔ ta kinlé adi-i tin.

18 Ma m'idə-i m'panè: "'To Piyər (kɔr mɛɛ-é to ər) ə dɔ ər-ti kinlé ɓá m'a kində njékəwnə-je lə-m dɔ-ti. Lo kɪ koó ya kàrè à kasi ra sə-dé né kàre al.

19 †M'a kadi-i lakere kɔbe kɪ dɔra-ti. Beba né kɪ i 'tó dɔnangi-ti nè lé, à toki tó dɔra-ti ə né kɪ i 'tuti dɔnangi-ti nè à toki tuti dɔra-ti tɔ.»

20 Go-ti, Jeju ndəji njéndó né-je liə n̄a kadi 'pa d'adi dow gə kɪ n'to Kristi al.

Jeju pa ta kɪ dɔ koy-é-ti kɪ tɔsi ndəl-ti liə

Mar 8:31-38; Luk 9:22-27

21 Gangi ndo-é-ti kin ya Jeju un kuti kidə ta njéndó né-je liə rəsi-rəsi panè: Tò kadi m'ow Jorijalɛm, m'ow m'ingə kɔ n̄a ji 'ngatógi-je-ti lə jipi-je rəm, ji njékun dɔ njégugnə-je-ti lə Lubə rəm, ji njéndó dow-je ndukun-je-ti sar kadi 'tɔl-m, ngà ndo kɪ njékungi-ti mutə rəmə m'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.

22 Rəmə Piyər ɔr-é ɔw siə kəl kàre ɔw kəl siə panè: «I 'Babe lé, Lubə à kɔsi né-é kin kɪ rangi dɔ-i-ti. Né-é kinlé à tɛɛ dɔ-i-ti nda bè al.»

23 Ngà Jeju təl kəm-é ə idə Piyər lé panè: «'Ōti kɪ rangi ta-m-ti, i Sata. 'To jigi n̄ɔ-m-ti, kdɔ tagir-je lə-i to tagir-je lə dow-je, ɓi to tagir-je lə Lubə al.»

24 †Beba Jeju idə njéndó né-je liə panè: «Kinə dow ndigi kun go-m rəmə, kadi ta rɔ-é ɔ-é al, kadi un kagdəsi liə uti ə un go-m.

25 †Kdɔ dow kɪ rá-rá ya kɪ ndigi kaji rɔ-é rəmə à tuji rɔ-é, ngà dow kɪ ilə rɔ-é kɔgi kdɔ ta lə-m ɓá à kaji rɔ-é tɔ.

26 Kadi dow ingə né-je kɪ dɔnangi-ti nè lay ə ndil-é tuji lé, maji-é to ri wa? Əse ri ɓá dow à kadi kdɔ kɔr-né tó ndil-é wa?

27 †Kdɔ Ngon lə dow lé, à ree dan riba-ti lə Bɔbi-é Lubə nati kɪ malayka-je liə, ngà ɓá à kugə dow kɪ rá-rá kɪ go kullə ra-é-je-ti.

28 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi: Dow-je madi dan dɛ-ti kɪ d'a nè kinlé, Ngon lə dow à ree kɪ kɔbe liə kadi d'oo-é kɪ kəm-dé ndé-ndé ɓəy ɓá d'a koy.»

17

Rɔ Jeju mbəl

Mar 9:2-10; Luk 9:28-36; 2Pi 1:16-18

1 Ndo mɛkɛ go-ti, Jeju adi Piyər dɛ kɪ Jaki, ɓá Ja kɪ to ngonkɔ Jaki d'ow siə ə d'ow d'isi kɪ kár-dé dɔ mbal-ti kɪ ngal.

2 Lo-é-ti nɔɔ ya rɔ Jeju mbəl tò gay, adi takəm-é ɔ njoy-njoy titi-n̄a kɪ kàdì bè. Kubi-je liə kàrè təl nda mbəy-mbəy titi-n̄a kɪ londógi bè rəm tɔ.

3 Rəmə Moiyiji dɛ kɪ Eli* 'tɛɛ sə-dé koy, ə d'ɔji ta kɪ Jeju.

4 Beba Piyər un ta idə Jeju panè: 'Babe, maji n̄a kadi j'isi lo kin-ti nè ya ngá. Kinə 'ndigi lé, m'a ra kəykubi mutə, kàre à to 'lə-i, kàre à to 'lə Moiyiji ə kàre à to 'lə Eli tɔ.

5 ††Loki Piyər a pa ta lé kɪ pa ya ɓəy rəmə, kilndi kɪ ndɔy ngilingi-ngilingi ree səbi dɔ-dé-ti ripi, ngà ɓá ndi dow ɓa dan kilndi-ti lé panè: Ɔ kinlé to Ngon-m, m'ində-é dan kəm-m-ti rəm, rɔ-m nəl-m dɔ-é-ti n̄a rəm; ooi ta liə.

† **16:16 16:16** Ja 6:68,69 * **16:16 16:16** Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kɪ Lubə mbəti-é. † **16:19 16:19** Mat 18:18; Ja 20:23 † **16:24 16:24** Mat 10:38; Luk 14:27 † **16:25 16:25** Mat 10:39; Luk 17:33; Ja 12:25 † **16:27 16:27 a** Mat 25:31; **b** Ròm 2:6 * **17:3 17:3** Moiyiji-je kɪ Eli 'to njépata-je kɪ ta Lubə-ti kɪ kete low n̄u. † **17:5 17:5** Mat 3:17; 12:18; Mar 1:11; Luk 3:22 † **17:5 17:5** 2Pi 1:17,18

⁶ Loki njéndó né-je lə Jeju d'oo ndi dow kinlé bè rəmə, 'bəl n̄a adi 'tusi 'səbi takəm-dé nangi.

⁷ Ngá bá Jeju ɔti ree rɔ-dé-ti, ɔdi rɔ-dé, bəy bá idə-dé panè: «Īi taá! 'Bəli all!»

⁸ Bəba loki Piyər-je, k̄i J̄a-je, k̄i Jaki-je lé d'un kəm-dé ki taá rəmə d'oo Jeju ya k̄i kár-é.

⁹ Go-ti, loki d'īi dɔ mbal-ti d'isi risi nangi lé, Jeju un ndu adi-dé panè: «Né kí ooi kinlé, 'pai ta-é adi dow kí rangi oo al ya sar kadi Ngon lə dow tɔsi-né ndəl ində lo t̄ɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy.»

¹⁰ Go ta-je-ti kin bá njéndó né-je 'd̄əji-é 'panè: «Ngà kɔɔ ri bá njéndó dow-je ndukun-je 'panè: “Tò kadi Eli ree m̄oki tá” wa?»

¹¹ Jeju təl idə-dé panè: «Tò kadi Eli à təl ree kɔɔ kɔsi nja né-je nati k̄i gangi-é gangi-é lay.

¹² †Ngà m'a kidə-si rəsi kí Eli lé ree ngá. Rəmə dow-je 'təl 'gə-é al, adi 'ra siə né-je kí m̄ɛɛ-dé ndigi. Gangi-é kin ya dowb-je d'a kadi-né k̄i Ngon lə dow tɔ.»

¹³ Bəba njéndó né-je 'gə kí ta kí Jeju pa sə-dé lé, ɛ pa sɔbi-né dɔ J̄a kí njèra dow-je batəm.

*Jeju adi lapiya ngon kí k̄ɔnɔ ɔsi-é
Mar 9:14-29; Luk 9:37-43*

¹⁴ Loki Jeju d̄ɛ k̄i njéndó né-je liə 'təl 'ree ngɔsi k̄i kɔsi dow-je rəmə, dingəm káre ree tɔsi m̄əkəji-é nangi n̄ɛ-é-ti

¹⁵ bá idə-é panè: 'Babe, 'oo kəmtondoo lə ngon-m kí dingəm kin. Kɔɔ k̄ɔnɔ ɔsi-é adi ingə k̄i n̄a, tusi taá-taá. Loki īi siə lé, kí madi-je ɔsi-é ilə-é dan pər-ti, ə kí n̄a-je ɔsi-é ilə-é dan man-ti-je.

¹⁶ Bəba m'ree siə rɔ njéndó né-je-ti lə-i kadi d'adi-é lapiya rəmə d'asi al.

¹⁷ Jeju un ndi-é kí taá pa ta k̄i njéndó né-je liə panè: S̄əi ko dow-je kí njém̄ɛnḡa-je k̄i njém̄ɛndul-je kan! M'a kisi sə-si nati asi kaglo ban bəy wa? M'a kisi dɔ-ti sə-si asi kaglo ban bəy wa? 'Reei k̄i ngon lé rɔ-m-ti nè bə.

¹⁸ Bəba Jeju ndángi ndil kí maji al kí isi m̄ɛɛ ngon-ti lé adi-é t̄ɛɛ kɔgi. Rəmə ngon lé, ingə lapiya tajinati nè ya.

¹⁹ Go-ti, njéndó né-je d'ow d'ingə Jeju k̄i kár-é 'd̄əji-é 'panè: «Kɔɔ ri bá j̄ɛ ya k̄i dɔ-ji j'asi tubə ndil kí maji al kinlé kɔgi al wa?»

²⁰ †Bəba Jeju təl idə-dé panè: «Kadm̄ɛɛ lə-si ya bá asi al. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə kadm̄ɛɛ lə-si asi k̄i k̄āa kɔl bè ya kàrè bá idəi mbal kin 'painè: “'ɔti k̄i rangi lo kin-ti ə 'ow 'a lo kí yó-ti kin ya kàrè à kɔti kow.” Né ya kí à dum dɔ-si goto.

²¹ [Ngà ndil-je kí 'tan̄a bè kinlé, dow à tubə-dé k̄i pa ta k̄i Lubə k̄i go kɔgi rɔ nékuso dɔ.†]»

*Nja joo kí Jeju pa ta kí dɔ koy-é-ti k̄i dɔ tɔsi ndəl-ti liə
Mar 9:30-32; Luk 9:43-45*

²² Nɔɔ káre bè, loki njéndó né-je d'isi takəm-n̄a-ti lay dɔnangi Galile-ti lé, Jeju idə-dé panè: «D'a kilə Ngon lə dow ji dow-je-ti,

²³ kɔɔ kadi 'təl-é, rəmə nɔɔ kí njèkungi-ti mutə lé, à tɔsi ndəl kində lo t̄ɛɛ.» Ta kinlé, ra adi rɔ njéndó né-je ati-dé kan̄a.

Jeju ugə lambo kəy lə Lubə

† 17:12 17:12 Mat 11:14 † 17:20 17:20 Mat 21:21; Mar 11:23; 1Kɔ 13:2 † 17:21 17:21 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto m̄ɛɛ mbete-je-ti kí dɔs̄ay kí dan-ti-je kí 'ndàngi k̄i ji-dé k̄i ta gr̄eki.

²⁴ Loki Jeju kî njéndó né-je 'ree mee bebo Kapernayim-ti lé, njétaalambo kəy lə Lubə‡, 'ree rɔ Piyər-ti 'dəji-é 'panè: Njéndó-si né lé, ɛ ugə lambo kəy lə Lubə al wa?§

²⁵ Piyər təl idə-dé panè: Ɛ ugə ugə ya. Ngà loki Piyər lé isi andi mee kəy-ti ya rəmə Jeju un ta kete dəji-é panè: Simɔ, tagir lə-i to ban dɔ ta-ti kinlé wa? Nə́ bá à kugə lambo-je, kî né-je kí njékɔbe-je kí dɔnangi-ti nè 'gangi dɔ dow-je-ti lé wa? À to ngan njébe-je əse à to mba-je wa?

²⁶ Piyər təl ilə-é-ti panè: «To mba-je.» Beba Jeju təl idə Piyər panè: Kinə to mba-je bá d'a kugə lé, ngan njébe-je d'a kugə al.

²⁷ Ngà kɔɔ kadi j'təl jigi j'tugə dow-je kin al lé, ɔti ɔw dan babo-ti ilə kuy. Kanji kí 'a kuwə-é dɔsəy ya rəmə, 'teɛ ta-é ə 'a kingə là kí à kasi kadi 'ree ugə-né lambo dɔ-ji-ti jə sə-i joo rɔ njétaalambo-je-ti lé.

Ta-je kí dɔ soldɔ-ti kî kiŋə go majal kɔgi

18

Dow kí boy kɔbe-ti lə Lubə kî né-je kí à tugə dow jigi-ti

Mar 9:33-50; Mat 5:29-30; Luk 9:46-48

¹ †Dɔkàdi-é-ti kinlé, njéndó né-je lə Jeju d'ɔw rɔ-é-ti 'dəji-é 'panè: Nə́ ya bá to 'boy nə́ kɔbe-ti kí dɔrɔ-ti wa?

² Beba Jeju ba ngon kí sɛ bə́ adi ɔ dan-dé-ti dana,

³ †bá idə-dé panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə inəi panjiyə-si ə 'təli rɔ-si titi-nə́ kî ngan-je kí sɛ kin bə́ al lé, a kandi kɔbe-ti kí dɔrɔ-ti ndə́ bə́ al.

⁴ Adi dow kí rá-rá kí sɔl dɔ-é, təl rɔ-é titi-nə́ kî ngon kí sɛ kin bə́ lé, ɛ bá to dow kí boy nə́ kɔbe-ti kí dɔrɔ-ti.

⁵ Dow kí rá-rá kí uwə ngon kí titi ɛ kan bə́ kî rɔ-é-ti kɔɔ ta lə-m lé, to mə́ ya dowbə́ uwə-m kî rɔ-é-ti to tin.

⁶ Ngà kinə dow madi ra dow káre dan ngan dow-je-ti kí d'adi-m mee-dé kin adi-é ra majal lé, lé 'dɔɔ mbal kusi ko kí boy mindi-é-ti, bá d'ilə-é-né dan babo-ti d'adi-é nduy ya kàrè 'liə̀ tɔ̀ soti bə́y.»

⁷ Tuji à kusi dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti, kɔɔtalə né-je kí d'isi 'ra d'adi to gin kusi mee majal-ti lə dow-je. Tɔgrɔ-ti, né-je kí à to gin kusi mee majal-ti lé à ree ya; ngà dow kí né-é-je kin ree kî kəm rəbi kí rɔ-é-ti lé tuji à kusi dɔ-é-ti.

⁸ †Beba kinə ji-i əse nja-i ra-i adi 'ra majal lé, 'gangi-é ilə-é kɔgi ngərəngi nɔ́ bə́; kadi 'ɔw lo kiskəm-ti kî ji-i əse kî nja-i káre lé tɔ̀ soti itə ngəm ji-i joo kî nja-i joo lay, ə d'ilə-i-né dan pər-ti kí tɔ̀ sartagangi.

⁹ †Əse kinə kəm-i bá ra-i adi 'ra majal lé, ɔr-é ilə-é kɔgi ngərəngi; kadi 'andi lo kiskəm-ti kî kəm-i káre-rè lé tɔ̀ soti itə ngəm kəm-i joo lay ə d'ilə-i-né dan pər-ti kí tɔ̀ sartagangi.

¹⁰ †Ooi nè a nədi dow káre dan ngan dow-je-ti kin. M'a kidə-si rəsi kí də́ lé, malayka-je lə-dé d'ɔ́ takəm Bɔbi-m-ti kí dɔrɔ-ti kî ndɔ-je lay kɔɔ ta lə-dé.

¹¹ [Kɔɔtalə Ngon lə dow lé, ree kɔɔ kaji dow-je kí 'ndəm.]*

Gosta lə bati kí ndəm

Luk 15:3-7

‡ 17:24 17:24 Lamboo kí ta-é tɔ̀ nè kinlé to dingəm-je kí bal-dé j dɔ kɔrjoo-ti ɔw kî taá bá d'a kugə.

§ 17:24 17:24 Tɛt 30:11-16 † 18:1 18:1 Luk 22:24 † 18:3 18:3 Mar 10:15; Luk 18:17 † 18:8

18:8 Mat 5:30 † 18:9 18:9 Mat 5:29 † 18:10 18:10 Luk 19:10 * 18:11 18:11 Ta-je kí tɔ̀ mbunə́ né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kî ji-dé kî ta greki.

12 Səi ya bè lé, tagir lə-si tò ban do poyta-ti kí m'a kər kin wa? Kinə dow ow kì bati-je bu, bá ɛ kí káre dan-dé-ti ndəm lé, ɛ à kiɲə də kí kərjinàɲ káre gidi-é jinàɲ káre lo kuso né-ti kàdì mbal-ti kdo kow sangi ɛ kí ndəm lé ya al wa?

13 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə ow bá ingə bati-é kinlé, rə-é à nəl-é do-é-ti nà kitə bati-je kí kərjinàɲ káre gidi-é jinàɲ káre kí 'ndəm al.

14 Bè ya tɔ é, Bəbi-si kí dɔra-ti lé, ndigi kadi dow káre ya kàrè tuji dan ngan dow-je-ti kin al.

Ta kí do kiɲə go majal-ti lə-nə kɔgi

15 †Kinə ngonkɔ-i ra sə-i né kí maji al lé, 'ow ingə-é ɛ ya kì kár-é, 'toji-é majal liə. Kinə oo ta lə-i rəmə, 'ingə ngonkɔ-i gogi.

16 Ngà kinə ɛ mbati koo ta lə-i lé rəmə, 'təl 'ree un dow káre əse joo sə-i kdo mbete kí aa njay panè: «Ta-je lay ya kadi toki gəl takəm dow-je-ti joo əse mutə tá†.»

17 Ngà kinə ɛ mbati koo ta lə-dé bəy rəmə, idə njəkəwnə-je. Kinə mbati koo ta lə njəkəwnə-je ya tɔ bəy rəmə, kadi ooi-é ki njəkadmɛɛ al əse ooi-é kí dow kí njətaalambo bè.

18 †Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí né-je lay kí 'tói donangi-ti nè lé, à toki tó dɔra-ti ə né-je lay kí 'tuti donangi-ti nè lé, à toki tuti dɔra-ti tɔ.

19 Bè ya tɔ, m'a kidə-si bəy. Kinə dow-je joo dan-si ndi-dé asi-nə do né-ti kí rá-rá ya donangi-ti nè, bá 'dəji Bəbi-m kí taá dɔra-ti lé, à kadi-dé.

20 Kdo loki dow-je joo əse mutə 'kəw-nə kì ri-m lé, mɔ m'isi dan-dé-ti nɔɔ.

21 †Bəba Piyər ɔti ki rɔ Jeju-ti dəji-é panè: «'Bəbe, nja kandangi bá ngonkɔ-m ra sə-m né kí maji al ə m'a kiɲə go-é kɔgi kadi-é wa? Sar nja siri je bè wa?»

22 Jeju ilə-é-ti panè: «Bè al. M'a kidə-i panè sar nja siri par al, ngà kərsiri nja siri.»

Ta lə ngonnjəkullə kí njəkoo kəmtondoo al

23 Bəba kɔbe kí dɔra-ti lé, titi-nə kì ta lə ngar kí ndigi kadi ngannjəkullə-je liə d'ɔr go né-je liə d'adi-é oo kin bè.

24 Loki ɛ ulə gin-é lé, 'ree kì ngonnjəkullə liə káre kí ow kì là kí dum tidə kər-é do-é-ti.

25 Ngà dowbé kinlé, là kí kadi ugə-né kurə lé goto. Bəba 'ba-é lé un ndu kadi 'ndogi-é titi-nə bə bè nati kì ne-é, kì ngan-é-je, kì nékingə-é-je lay kdo kadi d'ugə-né kurə kí do-é-ti lé.

26 Bəba ngonnjəkullə lé, usi nangi nɔ ngar-ti, nɔ uwə nja-é panè: «'Ba-m, 'oo kəmtondoo lə-m ə m'a kugə-i ngər-ngər bəy.»

27 'Ba-é lé, oo kəmtondoo liə, ɔr kurə lé do-é-ti kɔgi ə iɲə-é adi-é ow.

28 Ngà loki ngonnjəkullə kinlé, tɛɛ ndaa-ti ya rəmə ingə madkullə liə kí kurə liə tò do-é-ti ndɛ bè. ɛ usi mindi-é-ti uwə, adi koo ow kì gangi-é bá idə-é panè: «'Ugə-m kurə lə-m.»

29 Bəba madi-é lé, usi nangi nɔ-é-ti nɔ uwə-né nja-é panè: 'Oo kəmtondoo lə-m, ə m'a kugə-i bəy.

30 Bè ya kàrè madi-é lé, mbati sar ow ilə-é dangay-ti, kdo kadi ugə kurə lé lay tá.

31 Loki ndəgi ngannjəkullə-je lə ngar lé, d'oo né kin bè rəmə, wəngi ra-dé nɔ adi d'ow d'ɔr poy-é d'adi 'ba-dé oo.

† 18:15 18:15 Luk 17:3 † 18:16 18:16 Det 19:15 † 18:18 18:18 Mat 16:19; Ja 20:23 † 18:21 18:21 Luk 17:3,4

³² Beba 'ba-é lé, adi 'ree siø rø-é-ti, bá idø-é panè: I ngonnjèkullø kí njèmændul kan! Må m'ør kurø læ-m lay dø-i-ti, kðo ndoo kí i 'ra ta-m-ti.

³³ Lé 'a koo kəmtondoo læ madi-i titi-nə kí mą m'oo-né kəmtondoo læ-i kin bè ya tɔ al wa?

³⁴ Beba wəngi ra 'ba-é lé nə, adi uwə-é adi ra kullø kí ngə-ngə kadi ugə-né kurø kí dø-é-ti lé lay.

³⁵ Jeju təl ilø dø-ti panè: «Gangi-é kin ya Bøbi-m kí dørə-ti à ra-né sə-si, kinø nə-nə dan-si-ti inø go kəgi kə mænda kay adi ngonkø-é al.»

Kow Jeju Jorijalem

19

Ta kí dø gangi-nə-ti læ dené kə dingəm

Mar 10:1-12; Det 24:1-4; Mat 5:31-32

¹ Loki Jeju ndó dow-je né adi gin-é gangi lé, i donangi Galile-ti øw kəl lo-ti kí donangi Jude-ti gidi ba jurde-ti.

² Beba kosi dow-je nə ya d'ow go-é-ti adi adi lapiya njémøy-je læ-dé.

³ Rəmø Parisi-je 'ree rø-é-ti kðo nə-é koo ta kí męę-é-ti adi 'døji-é 'panè: «Se to tó-é kadi dow tubø ne-é kðo né kí rá-rá ya kí dené lé ra wa?»

⁴ Jeju ilø-dé-ti panè: Səi 'ndói męę mbete-ti kí aa njay lé ooi al ya sar wa? Lo kindø gin-é-ti lé, Lubø ra dené kə dingəm

⁵ ø panè: «Gin-é kin bá dingəm à kinø-né kð-é kə bøbi-é kadi 'tiñø nati kə ne-é kðo kadi de joo lay 'təl kubru rø kí káre-rè.*

⁶ Adi 'to dow-je joo al ngá. Ngà 'təl kubru rø kí káre-rè. Gin-é kin bá né kí Lubø tó nati lé, kadi dow tuti al.»

⁷ †Parisi-je 'təl 'døji Jeju 'panè: Ngà kðo ri bá Moiyiji un ndu kadi kinø dow tubø ne-é rəmø 'adi-é mbete tubø bane wa?†

⁸ Beba Jeju ilø-dé-ti panè: «To ta læ męęngə læ-si bá Moiyiji adi-si-né tarəbi kadi 'tubøi-né ne-si-je. Ngà lo kindø gin-é-ti lé, tò bè al.

⁹ †Ooi maji, m'a kidø-si rəsi; kinø dow tubø ne-é kðo kaya kí ra bane, bi kinø tubø-é kðo né kí rangi bá øw taa dené kí rangi rəmø, dowbé ra kaya.»

¹⁰ Beba njéndó né-je liø 'panè: Kinø to gangi-é kin bá tò kadi dingəm ra kə dené rəmø, taa dené al tò soti.

¹¹ Jeju təl idø-dé panè: Dow-je lay bá d'a gø męę ta kin al. Ngà de kí Lubø ya tęę kə dø-é adi-dé tá.

¹² Dow-je kí nə-je 'taa dené al, kðotalø rø-dé oy mburuki lo koji-dé-ti nu. De kí dan-ti-je 'taa dené al, kðotalø 'tøø koo gəm-dé, ngà de kí madi-je 'taa dené al, kðo kullø kðbe kí dørə-ti. Dow kí asi gø męę ta kin rəmø, kadi-é gø.

Ta læ Jeju kə ngan-je

Mar 10:13-16; Luk 18:15-17

¹³ Beba dow-je 'ree kə ngan-je rø Jeju-ti kðo kadi indø ji-é dø-dé-ti rəm, kadi pa ta kə Lubø kðo ta læ-dé rəm. Rəmø njéndó né-je 'kol sə-dé.

¹⁴ Ngà Jeju idø-dé panè: «Inøi ngan-je adi 'ree rø-m-ti, bi øgi-dé al, kðotalø kðbe kí dørə-ti lé, tò kðo dow-je kí 'tanə sə-dé bè.»

¹⁵ Beba Jeju indø ji-é dø-dé-ti bá inø-dé øw.

Ta læ njènékingø

Mar 10:17-31; Luk 18:18-30; 1Ti 6:9-10

* 19:5 19:5 Kgn 2:24 † 19:7 19:7 Mat 5:31 † 19:7 19:7 Det 24:1; Mat 5:31 † 19:9 19:9 Mat 5:32; 1Kø 7:10,11

16 Go-ti, Basa káre ree rɔ Jeju-ti dɔji-é panè: «Njèndó dow-je né, ri kí maji bá m'a ra kɔ kadi m'isi-né kəm sartagangi wa?»

17 Jeju idə-é panè: «Kɔ ri é 'dɔji-m ta dɔ né-ti kí maji wa? Njèramaji lé, ɛ káre-rè. Kinə 'ndigi kiskəm sartagangi rəmə 'təl rɔ-i go ndukun-je-ti.»

18 Basa lé, təl dɔji Jeju panè: «Ndukun-je kí rá-rá wa?» Beba Jeju ilə-é-ti panè: «'A təl dow al! 'A ra kaya al! 'A bɔgi al! 'A tɔti ta kí ndangi al!

19 'A tɔti kagi bɔbi-i kɔ kɔ-i rəm, bá 'a ndigi dow madi-i tanɔ kɔ rɔ-i bè tɔ.»‡

20 Basa lé idə Jeju panè: «Mɔ m'təl rɔ-m go né-je-ti kin lay ngá. Ngà ri bá nɔy kadi m'ra bɔy wa?»

21 Beba Jeju idə-é panè: «Kinə 'ndigi maji kɔr njuti rəmə, 'ɔw 'ndogi nékingə-i lay ə 'lɔbi la-é njèndoo-je rəmə ndɔ-é 'a kingə nɔ dɔrɔ-ti ə 'ree un go-m.»

22 Loki basa lé, oo ta lə Jeju kinlé rəmə, ɔti ɔw kɔ rɔkati kanɔnɔ, kɔ to dow kí nékingə-é nɔ.

23 Jeju idə njèndó né-je liə panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kadi njènékingə ɔw kɔbe-ti kí dɔrɔ-ti lé, to né kí ngá nɔ.

24 M'a kidə-si ya bɔy; kadi Jambal dəə bɛ libri-ti lé to né kí lo-é ngá nɔ ya, ngà kadi njènékingə ɔw kɔbe-ti lə Lubə lé to né kí ngá itə-é bɔy.»

25 Loki njèndó né-je d'oo ta kinlé bè rəmə, 'bəl adi 'panè: «Tò bè ngá nɔ bá à kaji wa!»

26 Jeju oo-dé géréré rəmə, idə-dé panè: «Né kinlé dow-je bá dum dɔ-dé, ngà Lubə lé né kí dum-é goto.»

27 Rəmə Piyər un ta dɔji-é panè: «Ə je kí j'tusi né-je lə-ji lay j'ɔnə bá j'un go-i kinlé, ta kí dɔ-ji-ti à tò ban wa?»

28 †Beba Jeju idə-dé panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí səi njékun go-m-je kinlé, ndɔ kí né-je lay à təl kí sigi lé, Ngon lə dow à ree kisi dɔ kalikɔbe-ti liə kí to kali riba kinlé, səi ya kàrè a kisi dɔ kalikɔbe-je-ti kí dɔgi gidi-é joo, kɔ gangta dɔ gin Israyel-je-ti kí dɔgi gidi-é joo lé tɔŦ.

29 Nɔ-nɔ kí ɔnə kəy-je liə əse ngankɔ-é-je, əse kɔnan-é-je, əse bɔbi-é, əse kɔ-é, əse ne-é, əse ngan-é-je, əse ndɔr-je liə kɔ ta lə-m lé, à kingə dɔ-ti nja bu rəm, bá à kingə kiskəm kí tò sartagangi rəm tɔ.

30 †Ngà dow-je nɔ dan dɛ kí kete-ti d'a təl to dow-je kí gogi ə dow-je nɔ dan dɛ kí gogi-ti d'a təl to dow-je kí kete tɔ.»

20

Ta lə njérakullə mɛɛ ndɔr nduu-ti kɔ kàdɔ kí gay-gay

1 Kɔbe kí dɔrɔ-ti lé tò titi-nɔ kɔ ta lə njèndɔr káre kí tɛɛ kɔ ndɔge rati, kɔ kɔy dow-je kullə ndɔr nduu-ti* liə kin bè.

2 Loki ingə-dé lé, ta-dé asi-nɔ kadi à kadi-dé là kí asi kəm kullə kí ndɔ káre, bá adi d'ɔw lo ndɔr nduu-ti liə lé.

3 Go-ti, njèndɔr lé tɛɛ ndaa-ti kɔ kàdɔ kí jinɔy káre kí ndɔge rəmə, oo dow-je kí rangi kí d'ingə kullə al kí d'ɔ pandangi lo-ti.

4 Beba ɛ idə-dé panè: Səi kàrè, ɔwi ndɔrɔ lə-m tɔ. Go kullə-ti kí a rai lé, m'a kugə-si maji ya.

‡ 19:19 19:19 Tɛt 20:12-16; Det 5:16-20; Mbl 19:18 † 19:28 19:28 a Mat 25:31; b Luk 22:30 Ŧ 19:28 19:28 Dan 7:14. † 19:30 19:30 Mat 20:16; Luk 13:30 * 20:1 20:1 Dɔnangi Israyel-ti, kɔ bɛ-je-ti kí nɔ-je lé dow-je 'ndɔr nduu kí ndɔr, bɔ ubə wale kare tanɔ kɔ bɛ lə-ji nè kin al.

⁵ Dɛ kàrè d'ɔti d'ow tɔ. Ngà loki kàdì ɔ jam dɔ bɛ-ti, njèndɔr lé tɛɛ bɔy rəmɔ, ingə dow-je kí rangi bɔy rəm, loki kàdì ɔ mbó bɛ-ti rəmɔ, ingə dow-je kí rangi pandangi lo-ti lé ya bɔy. Dowbé-je kin kàrè idə-dé panè: Ɔwi ndɔrɔ lə-m go madi-si-je-ti tɔ.

⁶ Loki kàdì ra biɲə-je bole asi lé, njèndɔr lé təl tɛɛ ndaa-ti bɔy rəmɔ, ingə dow-je kí rangi ya bɔy. Beba ɛ dɔji-dé panè: Kdɔ ri bá ɔi lo-ti kin kì ndɔge nɔ kare bè wa?

⁷ Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: Dow un-ji kullə-ti al. Beba njèndɔr lé təl ilə-dé-ti panè: Kinə tò bè rəmɔ ɔti ɔwi 'rai kullə ndɔrɔ lə-m tɔ.

⁸ Loki kàdì ur rəmɔ, njèndɔr nduu lé idə njèkoo go né-je liə panè: 'Ba njéra kullə mɛɛ ndɔr nduu-ti lə-m lé, ə adi-dé nékugə dɔji-dé. 'Ulə gin-é dɔ dɛ kí d'ow gogi nè-ti bá 'tɛɛ-né dɔ dɛ kí d'ow kì ndɔge-ti.

⁹ Dɛ kí d'ow ndɔrɔ kì kàdì ra biɲə-je bole lé, 'ree rəmɔ d'ingə nékugə dɔji-dé asi kəm kullə kí dow ra ndɔ káre lé.

¹⁰ Ngà loki dɛ kí d'ow ndɔrɔ kì ndɔge rati 'ree lé, 'gir 'panè dɛ rəmɔ, d'a kingə nɔ kitə dɛ kí d'ow kì kàdì ra biɲə-je bole lé ngá; ya rəmɔ njèkugə-dé lé, adi-dé là asi-nɔ kì dɛ kí d'ow ndɔrɔ gogi nè lé bè tɔ.

¹¹ Beba loki dɛ 'taa là lé rəmɔ, 'pa ta kí maji al dɔ njèkun-dé kullə-ti lé,

¹² 'panè: Kdɔ ri bá dɛ kí 'ree gogi, 'ra kullə kàdì káre ya par rəmɔ 'ugə-dé asi sə-ji jɛ kí j'ree kì ndɔge nɔ, adi j'ɔɔ rɔgi-rɔgi rəm, kàdì kàrè nɛti-ji kərim-kərim kinlé wa?

¹³ Beba njèndɔr lé təl ilə dow kí káre dan-dé-ti panè: Nam-m, m'ra sə-i ndangi al. Lé j'adi ta-ji asi-nɔ kdɔ kadi loki 'ra kullə, ndɔ káre lé, m'a kadi-i là kí asi kəm kullə kí ndɔ káre ya al wa?

¹⁴ Yən, 'taa nékugə dɔji-i ə 'ɔti 'ow lo lə-i. Ə njèree kullə-ti gogi nè lé to mɔ ya m'ndigi kadi-é nékugə dɔji lé asi sə-i.

¹⁵ Nékingə-m lé, to tó-é kadi m'ra-né né kí mɛɛ-m ndigi al wa? To kí m'to dow kí maji kinlé nəl-i al wa?

¹⁶ †Jeju təl ilə dɔ gosta-ti kinlé panè: Bè ya tɔ, dɛ kí gogi d'a təl dɛ kí kete ə dɛ kí kete d'a təl dɛ kí gogi tɔ.

Nja mutə kí Jeju pa ta kí dɔ koy-é-ti kì dɔ tɔsi ndəl-ti liə

Mar 10:32-34; Luk 18:31-34

¹⁷ Loki Jeju isi ɔw Jorijalɛm lé, ɛ ɔr njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é joo ngərangi pa sə-dé ta taá-taá dɔ rəbi-ti panè:

¹⁸ «Yən, kow kí j'isi j'ɔwi Jorijalɛm kinlé, d'a kilə Ngon lə dow ji njèkun dɔ njégugnə-je-ti lə Lubə, kì ji njéndó dow-je ndukun-je-ti, kadi 'gangi ta koy dɔ-é-ti.

¹⁹ Dɛ d'a kilə-é ji dow-je-ti kí 'to jipi-je al, kadi 'sɔki-é rəm, kadi 'tində-é kì ndəy marɔw bá d'a bə-é kagdəsi-ti, rəmɔ à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ ndɔ-ti kí njèkungi-ti mutə go-ti.»

Nédəji lə ne Jebede

Mar 10:35-45; Luk 22:24-47

²⁰ Kɔ ngan lə Jebede ree kì ngan-é-je rɔ Jeju-ti ə səbi takəm-é nangi nɔ-é-ti kdɔ dɔji-é né.

²¹ Beba Jeju dɔji-é panè: I 'ge ri wa? Ɛ panè: Un ndu kdɔ kadi ngan-m-je kí joo kinlé, ɛ kí káre isi dɔ jikɔl-i-ti ə kí káre isi dɔ jigəl-i-ti kɔbɛ-ti lə-i.

²² Jeju ilə-dé-ti panè: Səi lé, 'gəi né kí 'dɔji lé al. A kasi kingəi kɔ kí m'a kingə lé kàrè wa? Beba dɛ d'ilə-é-ti 'panè: Oiyɔ, j'a kasi kare.

²³ Jeju ilə-dé-ti panè: Təgrə, kə lə-m ə a kingəi, ngà ta lə kisi do jikol-m-ti kə do jigəl-m-ti lé, to mə bá m'a kadi al, ngà to Bəbi-m bá à kadi dow-je kí ɛ ra go-é kete kdo-dé.

²⁴ Loki ndəgi njéndó né-je kí dəgi d'oo ta kin bè lé, wəngi ra-dé do ngankə-nə-je-ti kí joo kinlé.

²⁵ †Beba Jeju ba-dé lay rə-é-ti idə-dé panè: Səi 'gəi kí njəkəbe do gin dow-je-ti kí gay-gay kí dənangi-ti nè lé, d'ulə kəm dow-je ndoo nə rəm, bá dow-je kí boy-boy kərə, d'ə be do dow-je-ti lé kí go lo njətəgi-ti tə.

²⁶ †Ngà səi lé, kə-nə kí bè kin à goto dan-si-ti. Adi dow kí ndigi kadi n'to 'boy dan-si-ti lé, kadi təl rə-é ngonnjəkullə-ti lə-si.

²⁷ Rəm bá dow kí ndigi kadi n'to kí dəsəy dan-si-ti lé, kadi təl rə-é bə-ti lə-si tə.

²⁸ Bè ya tə, Ngon lə dow lé, ree kadi dow-je 'ra kullə d'adi-é al, ngà ɛ bá ree kdo ra kullə kadi dow-je rəm, bá kdo kadi rə-é gangi-né do kosi dow-je rəm tə.

Jeju adi njəkəmtə-je joo d'oo lo

Mar 10:46-52; Luk 18:35-43

²⁹ Loki Jeju dɛ kə njéndó né-je 'tɛɛ mɛɛ bə-ti kí Jeriko ki ndaa-ti lé, kosi dow-je nə ya d'un go Jeju.

³⁰ Ə njəkəmtə-je joo d'isi ngangi rəbi-ti bá d'oo kí Jeju isi dəə lé, d'ilə bəbi ndi-dé nangi 'nə 'panè: «'Babe, ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo lə-ji!»

³¹ Rəmə kosi dow-je 'ndangi-dé kadi d'uti ta-dé, ngà dɛ d'ilə bəbi ndi-dé nangi 'nə d'itə kí kete lé bəy panè: «'Babe, ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo lə-ji boo.»

³² Beba Jeju təl ɔ nangi ba-dé, ə dəji-dé panè: «Ri bá 'ndigi kadi m'ra m'adi-si wa?»

³³ Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «'Babe, j'ndigi kadi kəm-ji ya 'adi oo lo.»

³⁴ Beba ta ɔ mɛɛ Jeju nə kdo ta lə-dé adi ɔdi rə kəm-dé lé rəmə, tajinati nè ya kəm-dé oo lo ə d'un go-é.

21

Kow Jeju mɛɛ bebo Jorijaləm-ti

Mar 11:1-10; Luk 19:28-44; Jə 12:12-19; Eja 12:6

¹ Loki d'isi d'ow ki bebo Jorijaləm-ti, bá 'ree 'tɛɛ ngəsi kə be kí Bəpaje kí tò kadi mbal kə kagi Olibiye-je-ti rəmə, Jeju ulə njéndó né-je liə joo panè:

² «Owi mɛɛ ngonbɛ-ti kí tò nə-si-ti kin, rəmə tajinati nè ya a kingəi ngon koro kə kə-é, kí 'tə-é nangi. Loki ingəi-dé lé, 'tuti-dé, ə 'reei sə-dé adi-mi.

³ Ngà kinə dow dəji-si ta do-ti lé, idəi-é 'painè: “'Babe bá ge-dé.” Rəmə lo-é-ti nè ya, à kinə-dé kadi 'reei sə-dé.»

⁴ Né-je kinlé ra-né bè kdo kadi ta kí njəpata kí ta Lubə-ti pa lé, né-é ra-né né. ɛ panè:

⁵ «Idəi ngonmandi* kí bebo Siyɔ-ti 'painè:

'Oo! Ngar lə-i isi ree rə-i-ti! To dow kí sol ləm-ləm!

Ə isi do kə koro-ti! Isi do ngon koro-ti kí to ngon nékal†!»

⁶ Njéndó né-je d'ow ə 'ra go ta-ti kí Jeju idə-dé lé,

⁷ adi 'ree kə kə koro kə ngon-é lé, 'labi kubi-je lə-dé gidi-dé-ti, bá Jeju al isi do-ti.

† 20:25 20:25 Luk 22:25,26 † 20:26 20:26 Mat 23:11; Mar 9:35; Luk 22:26 * 21:5 21:5 Ngonmandi kí bebo Siyɔ-ti lé toji dow-je kí bebo Jorijaləm-ti. Jkr 9:9 † 21:5 21:5 Eja 62:11; Jkr 9:9

⁸ Kosi dow-je n̄a ya 'labi kubi-je læ-dé dɔ rəbi-ti, dɛ kí n̄a-je 'tɔti balkəm kagi-je 'labi dɔ rəbi-ti tɔ.

⁹ Kosi dow-je kí 'n̄iyə n̄ɔ-é-ti k̄i dɛ kí 'n̄iyə go-é-ti 'tur kəə boy-boy 'panè: «Kɔsgaji k̄i dɔ ngonka Dabidi-ti!

Kadi Lubə tɔr ndi-é dɔ dow-ti kí njèree k̄i ri 'Babe!

Kɔsgaji tò dɔ Lubə-ti kí taá n̄u!‡»

¹⁰ Loki Jeju ɔw tɛɛ mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti lé, dow mɛɛ be-je d'ay ngodi dɔ-n̄a-ti wur-wur, 'd̄əji-n̄a ta 'panè: «To n̄a bá ɔw ree wa?»

¹¹ Rəmə kosi dow-je kí d'ɔw siə d'ilə-dé-ti 'panè: «To Jeju kí Najaret̄i kí dɔnanḡi Galile-ti, njèpata kí ta Lubə-ti.»

Jeju tubə njéragati-je takəy-ti læ Lubə

Mar 11:15-19; Luk 19:45-48; J̄a 2:13-17

¹² Jeju ɔw takəy-ti læ Lubə tubə njéragati-je k̄i njéndoḡi né-je lay. Ɔ t̄itə tablə-je læ njémbəl-n̄a là-je k̄i kagi kisi-je læ njéragati də-je tilə.

¹³ Beba Jeju idə-dé panè: «'Ndàngi 'panè:

“Kəy læ-m lé, d'a ba-é kəy pa ta k̄i Lubə!

Ngà s̄əi adi təl to kəy kisi njéɓoḡi-je!”»§

¹⁴ Lo-é-ti kinlé, njékəmtɔ-je, k̄i njéməti-je 'ree rɔ Jeju-ti mɛɛ kəy-ti læ Lubə ə ɛ adi njékəmtɔ-je d'oo lo rəm, adi njéməti-je 'n̄iyə rəm.

¹⁵ Beba wonḡi ra njékun dɔ njégugnə-je læ Lubə, k̄i njéndó dow-je ndukun-je, kdɔtalə né-je kí maji-maji kí ɔr ndil dow-je kí Jeju ra rəm, wonḡi ra-dé kdɔtalə ngan-je kí 'tur kəə dɔ-é-ti, takəy-ti læ Lubə 'panè: «Kɔsgaji tò dɔ ngonka Dabidi-ti.»

¹⁶ Beba dɛ 'pa k̄i Jeju panè: «Ta kí ngan-je 'pa kinlé 'oo maji ya tá?» Jeju ilə-dé-ti panè: «Oiyə, m'oo maji ya. Ngà ta kí mbete kí aa njay pa lé, s̄əi 'ndói ooi n̄ja k̄aré al ya sar wa?» 'Ndàngi-ti 'panè:

«Ngan-je kí tɔḡi, k̄i dɛ kí ta mba-ti k̄àrè, i 'ra mbing 'adi 'tɔy-i.*»

¹⁷ Go-ti, Jeju in̄ə-dé tɛɛ mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti ɔw tò Betani.

Jeju man kagi kote

Mar 11:12-14,20-26; Luk 13:6-9

¹⁸ Lo aa go-ti k̄i ndɔge rat̄i, loki Jeju təl isi ree k̄i Jorijalɛm goḡi bəy lé, ɓo ra-é.

¹⁹ Beba ɛ oo kote nganḡi rəbi-ti bá tɔɔ ɔw gin-ti rəmə mbi-é ya par bá tò. Jeju panè: «'A kandi goḡi nd̄a al ya sar.» Rəmə tajinati nè ya kote lé tuti kurum.

²⁰ Loki njéndó né-je d'oo kí kote lé tuti kurum rəmə ta igə-dé səl adi 'd̄əji Jeju 'panè: «Kay! Ban ə tajinati nè ya kote lé tuti kurum wa?»

²¹ †Jeju ilə-dé-ti panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə ɔwi k̄i kadmɛɛ, bá kinə 'tadi al ya sar lé, né kí m'ra k̄i kote kin par bá a kasi rai al. Lé mbal kin ya k̄àrè, kinə idəi-é 'painè: “'Ɔti k̄i ranḡi lo kin-ti, ə 'ɔw 'usi dan babo-ti”, k̄àrè né-é à ra né ya tɔ.

²² Né lay kí a pai ta k̄i Lubə d̄əji-é-né k̄i kadmɛɛ lé, a kingəi ya.»

Ta d̄əji kí dɔ tɔḡi-ti kí Jeju ɔw-né

Mar 11:27-33; Luk 20:1-8

²³ Loki Jeju ɔw takəy-ti læ Lubə isi ndó né dow-je rəmə, njékun dɔ njégugnə-je læ Lubə k̄i 'ngatɔḡi-je læ jipi-je 'ree rɔ-é-ti 'd̄əji-é 'panè: «N̄a bá adi-i tarəbi bá 'ra-né né-je kinlé wa? N̄a adi-i tɔḡi bá 'ra-né wa?»

‡ 21:9 21:9 Pa 118:25-26 § 21:13 21:13 Eja 56:7; Jer 7:11 * 21:16 21:16 Pa 8:3 † 21:21 21:21 Mat 17:20; 1Kɔ 13:2

²⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: «M̄a kàrè m'a d̄əji-si ta t̄o. M'a d̄əji-si ta kàrè ya par, é kinə iləi-mi-ti rəmə, m'a kidə-si dow kí adi-m t̄ogi m'ra-né né-je kinlé t̄o.»

²⁵ «Ná bá ulə J̄a adi ra dow-je batəm wa? To Lubə bá ulə-é əse to dow-je wa?» Ngà d̄ə 'təl 'naji-n̄a ta dan-dé-ti 'panè: «Kinə j'painè: “To Lubə bá ulə-é” rəmə, ɛ à təl d̄əji-ji panè: “Ngà k̄d̄o ri bá adi-é m̄eɛ-si al wa?”

²⁶ Ə kinə j'idəi-é j'painè: “To dow-je bá d'ulə-é” kàrè, à k̄i to ta d̄o-ji-ti, kd̄otalə kosi dow-je 'gə kí J̄a lé, to njèpata kí ta Lubə-ti.»

²⁷ Beba 'ree d'idə Jeju 'panè: «J̄e j'gə al.» Jeju təl panè: «Maji, m̄a ya kàrè, nd̄a bè bá m'a kidə-si dow kí adi-m t̄ogi m'ra-né né-je kinlé al t̄o.»

Gosta kí d̄o ngan-je-ti kí joo

²⁸ Jeju təl idə-dé b̄əy panè: Ta ri bá s̄əi 'giri d̄o poy ta-ti kí m'a k̄or kin wa? Dingəm kàrè bè ɔw k̄i ngan-je kí dingəm joo. Ǝ ɔw r̄o ɛ kí d̄os̄əy-ti idə-é panè: «Ngon-m, b̄one ɔw 'ra kullə m̄eɛ nd̄or nduu-ti lə-m adi-m.»

²⁹ Ǝ idə-é panè: «M'a k̄ow al.» Ngà go-ti rəmə, tagir kí maji ree d̄o-é-ti, adi j̄ ɔw m̄eɛ nd̄or nduu-ti lə b̄əbi-é lé.

³⁰ B̄əbi-é ɔw r̄o ngon-é-ti kí njèkungi-ti joo idə-é ko ta kí kàrè kin ya t̄o. Ǝ idə b̄əbi-é panè: «Oiyə, b̄əbi-m, m'a k̄ow ya.» Ngà ɛ mbati k̄ow.

³¹ Dan ngan-je-ti kí joo kinlé, ɛ kí ra bá ra ndigi lə b̄əbi-é lé wa? D̄ə d'ilə-é-ti 'panè: «Ǝ kí d̄os̄əy.» Beba Jeju təl idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si r̄əsi kí njétaalambo-je k̄i kaya dené-je d'a t̄eɛ n̄o-si-ti kete m̄eɛ k̄ɔbe-ti lə Lubə.

³² †Kd̄otalə J̄a kí njèra dow-je batəm ree r̄o-si-ti, ɔji-si r̄əbi né ra kí njururu kadi njiyəi-ti, rəmə s̄əi adi-é m̄eɛ-si al. Ngà njétaalambo-je, k̄i kaya dené-je bá d'adi-é m̄eɛ-dé. Ngà s̄əi lé, ooi né kin k̄i kəm-si bè ya kàrè, 'mbati kiŋəi panjiyə-si-je kí maji al k̄ogi k̄d̄o kadi-é m̄eɛ-si.

Gosta kí d̄o njérakullə nd̄or nduu-je-ti

Mar 12:1-12; Luk 20:9-19; Eja 5:1-7

³³ Jeju ilə-dé-ti panè: Ooi gosta kí rangi b̄əy ən. Dow kàrè bè uwə nduu, ɔr gali d̄o-ti, ra b̄e d̄o ər-ti k̄d̄o mbore-né man nduu lé rəm, ur pal ngəm lo titi, b̄əy bá adi njérakullə-é-je d'uwə siə d̄o-é kadi 'ra kullə d̄o-ti, ə ɔti ɔw mba. ³⁴ Loki n̄ay kijə kandi nduu asi ngá lé, ɛ ulə ngannjékullə-je liə r̄o njènd̄or nduu-je-ti lé, kadi 'taa kí 'liə 'ree-né d'adi-é. ³⁵ Ngà njérakullə nd̄or nduu-je d'uwə ngannjékullə-je lé, ə 'tində kàrə mbuki-mbuki, 'təl ɛ kí kàrə ə 'tilə ɛ kí kàrə k̄i ər 'təl-é.

³⁶ Beba 'ba njènd̄or nduu lé, təl ulə d̄ə kí rangi kí k̄or-dé itə d̄ə kí kete lé b̄əy. Rəmə ko né kí 'ra k̄i d̄ə kí kete lé ya 'təl 'ra sə-dé t̄o.

³⁷ Ta təl ta-é-ti rəmə, ulə ngon-é ya r̄o-dé-ti, ə gir panè: «To ngon-m adi d'a b̄əl gid̄i-é.»

³⁸ Ngà loki njérakullə nd̄or nduu-je d'oo ngon-é lé isi ree rəmə d'idə-n̄a ta dan-dé-ti 'panè: «Ooi ngon-é kí nd̄o-é à to njènendubə lé é ɔw ree ɔngi! 'Reei adi j'toli-é kadi néndubə liə təl to kí 'lə-ji.»

³⁹ Beba d'uwə-é t̄eɛ siə m̄eɛ nd̄or nduu-ti kí ndaa-ti ə 'təl-é.

⁴⁰ Beba Jeju d̄əji-dé panè: Loki 'ba njènd̄or nduu à ree lé, ri bá à ra k̄i njérakullə nd̄or nduu-je kinlé wa?

⁴¹ D̄ə d'ilə-é-ti 'panè: À təl njém̄eɛndul-je kanlé təl kí t̄o k̄əmtondoo n̄a. Ngá bá à təl k̄oy d̄ə kí rangi kí d'a kadi-é kandi nduu lé, k̄i d̄o n̄ay-é n̄ay-é k̄d̄o kində-dé ta-ti.

† 21:32 21:32 Luk 3:12; 7:29,30

⁴² Bøy bá Jeju ilə-dé-ti panè: Səi 'ndói ta kinlé meɛ mbete-ti kí aa njay nja káre ooi al ya sar wa? 'Ndàngi-ti 'panè:

«Ər kí njékində kəy-je d'ilə piringi kogi lé, bá təl to ər kí maji kí sul kəy-ti.» Né kinlé to kullə ra 'Babe. Ngà ki rɔ-ji-ti rəmə, to nékɔji†.

⁴³ Gin-é kin bá Jeju idə-dé-né panè: Lubə à taa kɔbe liə ji-si-ti, kɔ təl-né kadi gin dow-je kí rangi, kí d'a ra kullə-é maji.

⁴⁴ Dow kí rá-rá kí tɛɛ usi dɔ ər-é-ti kinlé, rɔ-é à tóti dɛki-dɛki rəm, bá dow kí ər kinlé usi dɔ-é-ti kàrè à lər-é lər-lər rəm tɔ.

⁴⁵ Loki njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə kɔ Parisi-je d'oo gosta kí Jeju pa kinlé bè rəmə, de 'gə kí ɛ pa ta kinlé sɔbi-né dɔ-dé.

⁴⁶ Beba de 'sangi kəm rəbi-je kɔ kuwə Jeju, ya ngà de 'bəl kosi dow-je kí 'gə-é maji kí ɛ to njəpata kí ta Lubə-ti.

22

Gosta kí sɔbi dɔ dow-je kí 'ba-dé lo nékuso taana-ti

Luk 14:16-24

¹ Jeju un gosta kí rangi ya bøy pa-né ta kɔ dow-je panè:

² Kɔbe kí dɔra-ti tò titi-nə kɔ ta lə ngar kí ranékuso nɔ kɔ taana lə ngon-é bè.

³ Ngar lé ulə ngannjékullə-je go dow-je-ti kí 'ba-dé kɔ nékuso kí lo taana-ti lé. Ngà dowbé-je lé 'mbati ree.

⁴ Ɛ təl ulə ngannjékullə-je kí rangi ya bøy panè: Ɔwi idəi dow-je kí 'ba-dé lo nékuso kí lo taana-ti lé 'painè: «M'osi dɔ nja né-je nati lay ngá. M'tɔl mangi-je lə-m, kɔ nékul-je lə-m kí rɔ-dé tò mbul-mbul, adi nékuso tò nangi lay ngá, é 'reei kɔ nékuso kí lo taana-ti lé.»

⁵ Bè ya kàrè, usi-dé dɔ ba-ti kí 'ba-dé lé al, adi nɔ-nɔ ya ɔw lo liə kí meɛ ndigi. De kí nɔ-je d'ɔw ndɔrɔ lə-dé ə de kí dan-ti-je d'ɔw lo ra gati-je-ti.

⁶ Ə ndəgi-dé-je tɔ rəmə, d'uwə ngannjékullə-je lé d'ulə kəm-dé ndoo bøy bá 'tɔl-dé dɔ-ti.

⁷ Né kin ra adi wɔngi ra ngar lé nɔ. Beba ulə njérɔ-je liə, adi d'ɔw 'tɔl dowbé-je kinlé rəm, bá 'ró bebo lə-dé rúki-rúki dɔ-ti rəm.

⁸ Go-ti, təl idə ngannjékullə-je liə panè: Nékuso tò ngosi. Ngà dow-je kí 'ba-dé lo taana-ti lé bá 'to dow-je kí 'tuwə ree al.

⁹ Ə ɔti ɔwi tagaji rəbi-je-ti, 'bai dow-je lay ya kí a kingəi-dé, kɔ kadi 'ree lo nékuso-ti kí lo taana-ti lé.

¹⁰ Beba ngannjékullə-je lé d'ɔti d'ɔw ta gaji rəbi-je-ti ə 'ba dow-je lay ya kí d'ingə-dé, njémeɛndul-je, kɔ njémeɛmaj-je, 'ree sə-dé adi dow-je 'rusi meɛ kəy nékuso kí lo taana-ti lé nji-nji.

¹¹ Ngà loki ngar ree andi meɛ kəy-ti kɔ koo dow-je kí 'ree lo nékuso-ti kí lo taana-ti lé rəmə, kəm-é usi dɔ dingəm-ti káre kí isi lo nékuso-ti kí lo taana-ti kɔ kubi-é rɔ-é-ti al.

¹² Beba ngar lé dəji-é panè: Nam-m, ban bá 'ree lo kin-ti nal kulə kubi-é rɔ-i-ti wa? Ngà dingəm lé tɛɛ ta-é ilə-é-ti al.

¹³ †Beba ngar idə ngannjékullə-je liə panè: Ɔti uwəi dow kin 'tói ji-é-je kɔ nja-é-je njim-njim ə iləi-é ndaga lo-ti kí ndul ndi-ndi. Ɛ bá to lo kí à nɔ-ti rəm, à kuso ngang-é titi məgəgə-məgəgə rəm.

¹⁴ Bè ya tɔ, de kí Lubə 'ba-dé lé, kɔr-dé nɔ. Ngà de kí ɛ mbəti-dé bá 'to kí nde bè.

† 21:42 21:42 Pa 118:22-23 † 22:13 22:13 Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28

*Lambo lə Sejar**Mar 12:13-17; Luk 20:20-26*

15 Parisi-je d'ow d'oji-na ta kɔɔ sangi kəm rəbi kuwə Jeju kɔ ta kɔ ta-é-ti.

16 Beba d'ulə njéndó né-je lə-dé rəm, bá kuti dow-je lə Erodi rɔ Jeju-ti kadi 'dəji-é 'panè: Njéndó dow-je né, j'gə kɔ i lé 'to njèpata kɔ tɔgrɔ-ti rəm, i 'isi 'oji dow-je rəbi lə Lubə kɔji kɔ tɔgrɔ-ti rəm, bá i lé 'bəl kəm dow al rəm, kɔɔ i 'oo maji lə dow kɔ taga nè kin al.

17 Ən ó idə-ji tagir lə-i kɔ sobi dɔ ta kin adi j'oo: «To tó-é kadi dow ugə lambo lə ngar Sejar əse to tó-é al wa?»

18 Ngà Jeju gə tagir kɔ maji al kɔ mɛɛ-dé-ti adi idə-dé panè: «Səi njékədkəm dow-je kanlé! Kɔɔ ri bá 'sangi kadi ooi ta kɔ mɛɛ-m-ti wa?»

19 Oji-mi là kɔ dow-je d'isi d'ugə-né lambo lé adi-mi m'oo.» Beba dɛ d'un kə là d'oji-é. Ngà bá ɛ dəji-dé panè:

20 «To dɔ nə kɔ ri nə bá tɔ-ti wa?»

21 Rəmə dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «To dɔ Sejar kɔ ri-é.» Ngà bá ɛ təl idə-dé panè: «Né lə Sejar ə adi Sejar, ngà né lə Lubə rəmə adi Lubə tɔ.»

22 Ta kɔ Jeju ilə-dé-ti lé ɔr ndil-dé adi d'inə-é d'ow lo lə-dé.

*Ta kɔ dɔ tɔsi ndəl kində lo tɛɛ-ti**Mar 12:18-27; Luk 20:27-38*

23 †Rəmə mɛɛ ndɔ-é-ti kin ya, Sadusi-je kɔ 'to njépanè tɔsi ndəl kində lo tɛɛ goto lé 'ree rɔ Jeju-ti ə 'dəji-é ta 'panè:

24 Njéndó dow-je né, ta kɔ Moiyiji pa ən: Kinə dow taa dené bá oji siə ngon al bəy ya ə oy rəmə, kadi ngonkɔ-é taa dené ndubə lé, ində-né ko-é*.

25 Ngà kinə ngankɔ-nə-je siri dan-ji-ti nè je bè, bá ɛ kɔ dɔsəy taa dené ó oji siə ngon al bəy ya ə oy inə dené lé adi ngonkɔ-é.

26 ɛ kɔ njəkungɔ-ti joo lé kàrè bè ya rəm, bá njəkungɔ-dé-ti mutə kàrè bè ya sar ngankɔ-nə-je kɔ siri d'oy-né lay,

27 bá dené-é lé kàrè oy-né go-dé-ti tɔ.

28 Ndɔ kɔ dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé se, dené kinlé à to ne nə dan-dé-ti kɔ siri kinlé wa? Kɔɔtalə dɛ 'taa-é ya lay.

29 Beba Jeju ilə-dé-ti panè: «Səi uri wale, kɔɔ səi 'gəi mɛɛ ta kɔ mɛɛ mbete-ti kɔ aa njay lé al rəm, bá 'gəi tɔgi Lubə al rəm.

30 Kɔɔtalə ndɔ kɔ dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, taanə à goto. Dow-je d'a kisi titi-nə kɔ malayka-je d'isi-né dɔrə-ti kin bè.

31 Ta kɔ Lubə pa sə-si mɛɛ mbete-ti liə sobi-né dɔ tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, səi 'ndói nja káre ooi al wa? Lubə pa mɛɛ mbete-ti liə panè:

32 “M'to Lubə lə Abrakam, m'to Lubə lə Isaki kɔ Lubə lə Jakobi. Adi Lubə lé, to Lubə lə dow-je kɔ d'oy al, ngà to Lubə lə dow-je kɔ d'isi kəm†.”»

33 Kosi dow-je kɔ d'oo néndó lə Jeju lé, néndó liə ɔr ndil-dé nə.

*Ta lə ndukun kɔ boy itə madi-é-je**Mar 12:28-34; Luk 10:25-37*

34 Loki Parisi-je d'oo kɔ Jeju uwə ta Sadusi-je lé, dɛ 'kəw-nə

35 rəmə dow káre dan-dé-ti kɔ to njéndó dow-je ndukun, ndigi koo ta kɔ mɛɛ Jeju-ti adi dəji-é panè:

36 Njéndó dow-je né: Dan ndukun-je-ti lé, ɛ kɔ rá bá to kɔ boy itə madi-é-je wa?

† 22:23 22:23 Knj 23:8 * 22:24 22:24 Det 25:5 † 22:32 22:32 Kaglo-ti kɔ Lubə pa-nə ta kɔ Moiyiji ba-nə ri Abrakam, kɔ Isaki, kɔ Jakobi kinlé dɛ d'oy kete low ngà (Tɛt 3:6, 15).

³⁷ Beba Jeju ilə-é-ti panè: 'A ndigi 'Babe Lubə lə-i kì mee-i kí káre-rè, kì ndil-i lay, bá kì tagir lə-i lay rəm tɔ.

³⁸ E bá to ndukun kí dɔsɔy kí boy itə madi-é-je lay.

³⁹ Ndukun kí njəkungi-ti joo kí tanə siə bè tɔ ɛn: 'A ndigi dow madi-i tanə kì rɔ-i bèš.

⁴⁰ †Ndukun-je lə Moiyiji lay rəm, bá néndó-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti lay kin ya 'tò gin tógi-ti lə ndukun-je kí joo kinlé.

Ta lə Kristi kì Dabidi

Mar 12:35-37; Luk 20:41-44

⁴¹ Loki Parisi-je 'kəw-nə lé, Jeju dəji ta panè:

⁴² Ta ri bá 'giri dɔ Kristi-ti lé wa? Kristi to ngonka ná wa? Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: To ngonka Dabidi.

⁴³ Beba Jeju dəji-dé bəy panè: Ngà ra ban bəy bá Ndil Lubə ra kullə mee Dabidi-ti adi ɛ kàrè ba-é 'Babe bəy wa? Kdɔtalə Dabidi ya panè:

⁴⁴ 'Babe Lubə idə 'Babe lə-m panè:

'Ree isi dɔ jikɔl-m-ti, sar kadi m'təl njéba-je lə-i gin tógi-i-ti.*

⁴⁵ Ngà kí Dabidi ba Kristi 'Babe lé, Kristi à to ngonka Dabidi ban bəy wa?

⁴⁶ Lo-é-ti kinlé, dow kí dan-dé-ti kí asi kilə ta Jeju-ti goto. Beba kɔ dɔ gangi ndɔ-é-je-ti kinlé, dow kí bo dəji ta Jeju ra-é ya goto ngá.

23

Ta lə Jeju kì njéndó dow-je ndukun-je lə Lubə kì Parisi-je

Mar 12:38-39

¹ Beba Jeju idə kosi dow-je, dɛ kì njéndó né-je liə panè:

² Ndukun-je kí Lubə adi Moiyiji ndangi lé, njéndó dow-je ndukun-je, kì Parisi-je bá 'to njəkɔr mee-é kadi dow-je.

³ To tó-é kadi ooi ta lə-dé, kadi 'rai tó mindi-dé-ti berere-berere. Ngà ndaji bá 'ndaji kullə ra-dé al, kdɔtalə né kí d'isi 'ndó dow-je lé, dɛ 'təl rɔ-dé go-ti al.

⁴ Dɛ lé, né-je kí ɔy kí lo kuti-é ngə ya 'tɔ 'tində dɔ dow-je-ti, ngà dɛ rəmə ngon ji-dé ya kàrè 'ndigi kulə gəti-né sə-dé al.

⁵ †Né lay kí dɛ 'ra lé, 'ra kdɔ kadi dow-je d'oo-dé-né. Beba dɛ 'tɔ ndukun-je lə Lubə ngan ku né-je-ti, bá 'tɔ ta bagi-dé-je-ti, kì nati nɔ-dé-je-ti, d'u kubi-je lə-dé d'adi boy yul-yul, d'ɔsi kulə sul-é-je-ti d'adi ngal puu-puu.*

⁶ Dɛ 'sangi lokisi kí kete nɔ dow-je-ti lo nékuso ra nay-je-ti rəm, 'ndigi lokisi kí kete mee kəykəwnə-je-ti rəm,

⁷ 'ndigi kadi dow-je 'ra-dé lapiya kunta-nə lokosi-je-ti rəm, bá 'ndigi kadi dow-je 'ba-dé njéndó dow-je né tɔ.

⁸ Ngà səi lé, adi dow-je 'ba-si njéndó dow-je né al, kdɔtalə njéndó-si né, ɛ káre-rè bè, ngà səi lé, 'toi ngankɔ-nə-je lay.

⁹ 'Bai dow kí dɔnangi-ti nè bobɔ-si al, kdɔtalə Bobɔ-si ra káre-rè, adi to njəkisi dɔrə-ti.

¹⁰ Adi dow ba-si njəkun dɔ-je al, kdɔtalə Kristi† lé, ɛ ya kì kár-é to njəkun dɔ-si.

¹¹ †Dow kí to 'boy dan-si-ti lé, à to ngonnjəkullə lə-si.

‡ 22:37 22:37 Det 6:5 § 22:39 22:39 Mbl 19:18 † 22:40 22:40 Luk 10:25-28 * 22:44 22:44 Pa-je 110:1 † 23:5 23:5 Mat 6:1 * 23:5 23:5 Njéndó dow-je ndukun-je kì Parisi-je lé, 'ra né-je kin bè kdɔ kadi dow-je d'oo titi-nə né kí dɛ bá d'un rɔ-dé d'adi Lubə ngay d'itə ndəgi dow-je bè. † 23:10 23:10 Kristi lé kɔr mee-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 23:11 23:11 Mat 20:26,27; Mar 9:35; 10:43,44; Luk 22:26

12 †Dow kí ɔ̄ji rɔ-é lé, d'a kulə dɔ-é ki nangi, ngà dow kí sol dɔ-é fá d'a kitə dɔ-é ki taá tɔ.

*Ta lə tuji kí à kusi dɔ Parisi-je-ti kə njéndó dow-je ndukun-je
Mar 12:40; Luk 11:39-52; 20:47*

13 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njéndó dow-je ndukun-je, kə Parisi-je kí 'toi njékədkəm dow-je! Kdɔtalə səi uti tarəbi kandi kɔ̄be-ti kí dɔrɔ-ti dɔ dow-je-ti. Səi ya kàrè ɔ̄wi-ti al rəm, fá dow-je kí 'ndigi kɔw-ti kàrè, səi ɔ̄gi-dé rəm.

14 [Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njéndó dow-je ndukun-je kə Parisi-je kí 'toi njékədkəm dow-je! Kdɔtalə səi 'kəəi né-je kí mɛɛ kəy-ti lə njéngɔwkoj-je kər-kər ə 'pai ta kə Lubə adi ngal nɔ̄-nɔ̄ kdɔ kadi dow-je d'oo-si-né. Beba ta kí gangi kí ngɔ̄ nɔ̄ ya à ree dɔ-si-ti.]‡

15 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njéndó dow-je ndukun-je kə Parisi-je kí 'toi njékədkəm dow-je. Kdɔtalə səi asi lo-je kí dɔnangi-ti nè, kə dan babo-je naki-naki kdɔ kadi ingəi dow kí a təli-é jipi-ti. Ngà loki ingəi-é adi təl jipi ngá rəmə, adi dowbé təl to dow kí tuwə kɔw dan pər-ti kí tò sartagangi tɔy-si nja joo bəy!

16 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njékəmtɔ-je kí njékɔr nɔ̄ dow-je. Səi lé 'painè: Kinə dow ubi rɔ-é kə kəy lə Lubə, fá ra né-é al kàrè to kare. Ngà kinə dow ubi rɔ-é kə lɔr kí mɛɛ kəy-ti lə Lubə rəmə, kadi dowbé ra né-é lé ya bane.

17 Səi mbé dow-je kí njékəmtɔ-je kan! Né kí ra fá boy nɔ̄ wa? Lɔr fá boy nɔ̄ əse kəy lə Lubə kí njətəl lɔr né kí aa njay-ti fá boy nɔ̄ wa?

18 Səi 'pai bəy 'painè: Kinə dow ubi rɔ-é kə logugi né lə Lubə, fá ra né-é al kàrè to kare. Ngà kinə dow ubi rɔ-é kə kadkare kí to logugi né-ti lə Lubə rəmə, kadi dowbé ra né-é lé ya bane.

19 Səi njékəmtɔ-je kanlé! Né kí ra fá to né kí boy nɔ̄ wa? Kadkare fá boy nɔ̄ əse logugi né lə Lubə kí ra kadkare adi təl né kí aa njay fá boy nɔ̄ wa?

20 Yən, dow kí ubi rɔ-é kə logugi né lə Lubə lé, ɛ ubi rɔ-é kə logugi né lə Lubə ya rəm, fá ɛ ubi rɔ-é kə né-je lay kí tò logugi né-ti lə Lubə lé rəm tɔ.

21 Dow kí ubi rɔ-é kə kəy lə Lubə lé, ɛ ubi rɔ-é kə kəy lə Lubə ya rəm, fá ɛ ubi rɔ-é kə Lubə kí njəkisi mɛɛ kəy-ti lé rəm tɔ.

22 †Dow kí ubi rɔ-é kə dɔrɔ lé, ɛ ubi rɔ-é kə kalikɔ̄be lə Lubə rəm, fá ɛ ubi rɔ-é kə Lubə kí njəkisi dɔ kalikɔ̄be-ti lé rəm tɔ.

23 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njéndó dow-je ndukun-je kə Parisi-je kí 'toi njékədkəm dow-je. Kdɔtalə səi lé mbikam-je lə-si kí ətɔ maji-maji, kə mbikamnɔ̄y-je, kə né ndir nɔ̄y-je kin kàrè, səi ɔ̄ri káre dan kí dɔgi-ti adi Lubə. Rəmə né ra kí njururu, kə koo kəmtondoo, kə kɔ̄dɔndi-ti kí to né-je kí boy nɔ̄ mɛɛ ndukun-ti lé fá səi ooi kí né al. Né-je kin fá lé à to kullə ra-si, fá ndəgi né-je kinlé kàrè, səi a tusi kinəi al rəm tɔ.

24 Səi njékəmtɔ-je kí njékɔr nɔ̄ dow-je kan! Səi lé tò titi-nɔ̄ né kí ngon kuu kí sɛ bə kin fá səi ooi-é dan man kɔy-si-ti adi uni-é kɔgi, ngà rəmə Jambal kí boy kin fá səi ooi-é al, adi uyi-é mɛɛ-si-ti miriki.

25 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njéndó dow-je ndukun-je kə Parisi-je kí 'toi njékədkəm dow-je! Səi lé, gidi kobi-je kə gidi tasa-je fá 'togi adi aa maji rəmə, né-je kí rusi mɛɛ-é nji-nji lé, to né bɔgi-je kə né-je kí ingəi kí go rəbi bə né-je kí maji al kí ra-si.

† 23:12 23:12 Luk 14:11; 18:14 ‡ 23:14 23:14 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kə ji-dé kə ta greki. † 23:22 23:22 Mat 5:34

26 I Parisi kí njèkəmtə! 'Togi mee kobi ya pá rəmə gidi-é kàrè à kaa maji tɔ.

27 †Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njéndó dow-je ndukun-je kɪ Parisi-je kí 'toi njékədkəm dow-je! Səi lé, 'titi-nə kɪ dɔbadi-je kí dow-je 'ra gidi-é kí ndaa-ti né kɪ pɔɔ, adi nda mbəy-mbəy maji, ngà mee-é rəmə singə dow-je kí d'oy, kɪ né-je kí ndum bá rusi bè kin.

28 Səi lé kàrè, bè ya tɔ. Ta kəm dow-je-ti lé, 'rai rɔ-si tanə kɪ dow-je kí njéra né njururu-je bè, ya ngà kədkəm dow-je, kɪ né ra kí maji al ya rusi mee-si nji-nji.

29 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njéndó dow-je ndukun-je kɪ Parisi-je kí 'toi njékədkəm dow-je! Kdɔtalə 'rai dɔbadi njépata-je kí ta Lubə-ti adi maji rəm, bá 'tijəi ndaji né-je kí maji-maji dɔbadi njéra né njururu-je-ti

30 ə 'painè: Kinə jə bá j'isi kaglo-ti lə ka-ji-je kí ndəki lé rəmə, j'a kində rɔ-ji nati sə-dé kdɔ tɔl njépata-je kí ta Lubə-ti lé al.

31 Beba ta pa-si kɪ kullə ra-si-je ya 'toji-né kí 'toi nganka njétɔl njépata-je kí ta Lubə-ti.

32 Bè rəmə, to tagaji kullə ra ka-si-je lé ya uni tin ə jè 'rai 'toli ta-é!

33 †Səi kí mee-si maji al titi-nə kɪ mee pii-je bè kan! Səi lé, ta kí gangi kdɔ kadi dow-je d'ɔw-né dan pər-ti kí tɔ sartagangi lé, a tɛɛi kəm-ti rá wa?

34 Gin-é kin bá Lubə panè: Yən, m'a kulə njépata-je kí ta-m-ti, kɪ njégosi-je, kɪ njéndó dow-je ndukun-je lə-m kí tɔgrɔ-ti rɔ-si-ti. Səi a toli dɛ kí nǎ-je rəm, a bəi dɛ kí dan-ti-je kagdəsi-ti rəm, a tindəi dɛ kí nǎ-je kɪ ndəy marɔw mee kəykəwnǎ-je-ti lə-si səi jipi-je lé rəm, bá a kuləi kəm dɛ kí nǎ-je ndoo kadi d'ay-nə kɪ lo-lo rəm tɔ.

35 Né-je kinlé à tɔ bè kdɔ kadi ta məsi njéra né kí njururu kí ay nangi puu-puu kɔgi kinlé tɔ dɔ-si-ti. Un kuti-é dɔ məsi Abel-ti kí to dow kí njéra né kí njururu sar tɛɛ-né dɔ məsi Jakari-ti kí to ngon lə Baraki. Jakari lé, səi 'toli-é mbunə kəy-ti lə Lubə kɪ logugi né kí to lo kilə kadkare kadi Lubə.

36 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí ta kí gangi kí sobi dɔ njétɔl dow-je lé à kusi dɔ dow-je-ti kí ngəsnè kin.

Jeju ndingə rɔ-é kdɔ dow-je kí bebo Jorijalem-ti

Luk 13:34-35

37 'Wa! Səi dow-je kí Jorijalem! 'Wa! Səi dow-je kí Jorijalem! Səi 'toi njétɔl njépata-je kí ta Lubə-ti, njétilə dow-je kí Lubə ulə-dé rɔ-si-ti kɪ ər tɔl-dé. Nja kandangi-kandangi ə m'ndigi kəw-si kɪ rɔ-m-ti tanə kí kɔ kunjə kəw-né ngan-é gin bagi-é-ti kin bè, ə 'mbati!

38 Ooi maji, kəy lə-si à toki tusi kiŋə kɪ dɔ-si-ti nɔɔ!

39 M'a kidə-si rəsi. Kɪ nè kow kɪ kete kinlé, a kooi-mi kɪ kəm-si gogi ndə al ya sar kaglo-ti kí a pai-né painè:

Kadi Lubə tɔr ndi-é dɔ dow-ti kí njèree kɪ ri 'Babe!§

Ta-je kí dɔ ndɔ-je-ti kí dɔbəy-ti

24

Ta kí dɔ kəy-ti lə Lubə kí à tuji

Mar 13:1-23; Luk 21:5-24

1 Loki Jeju ɔti takəy-ti lə Lubə isi ɔw rəmə, njéndó né-je liə 'ree rɔ-é-ti 'toji-é 'panè: «'Oo kəy lə Lubə kí 'ra d'adi ndaji-é-je maji-maji kin.»

² Beba Jeju idə-dé panè: «Ooi né-je kin lay ya al wa? Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí d'a titə tilə káre káre, ngon ər ya kàrè à tò dɔ madi-é-ti lo kin-ti al.»

³ Beba loki Jeju ɔw isi dɔ mbal kə kagi Olibiye-je-ti rəmə, njéndó né-je liə 'ree d'ingə-é kɪ kár-é 'dəji-é 'panè: «'Idə-ji, ndɔ kí rá bá né-é-je kinlé à ra né wa? Əse ri bá à tɔji ndɔ ree-i lé wa? Ə ri tɔ bá à tɔji dɔbəy ndɔ kí à ree lé wa?»

⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: «Indəi kəmkaa dɔ rɔ-si-ti, adi dow ədi-si al.

⁵ Kdɔ dow-je n̄a ya d'a kun ri-m kində dɔ-dé-ti ə d'a panè: “Dɛ ya 'to Kristi* lé.” Beba d'a kədi-né dow-je n̄a kur-dé-né wale.

⁶ Səi a kooi poy rɔ-je kɪ ká rɔ-je. Ooi go rɔ-si nè mɛɛ-si à kɪ gangi man. Kdɔ, lé ban-ban ya kàrè né-je kinlé à ra né ya; ngà kɛ bá à to sɔy né-je al ya bəy.

⁷ Gin dow-je madi d'a kɪ rɔ kɪ gin dow-je kí madi, kɔbɛ káre à kɪ rɔ kɪ kɔbɛ kí káre, bɔ à kɔ rəm, dɔnangi à yəki kɪ lo-lo rəm†.

⁸ Né-je kinlé à tò titi-n̄a kɪ kulə gin ndɔ kí ra dené bə.

⁹ †Beba d'a kun dɔ-si kadi dow-je d'adi-si kɔ rəm, kadi 'tɔl-si rəm. Gin dow-je lay ya d'a kɔsi-si kɪ ta kdɔ ta lə-m.

¹⁰ Ndɔ-é-ti kinlé, dow-je n̄a ya d'a kilə kadmeɛ lə-dé kɔgi, d'a kun dɔ-n̄a rəm, bá d'a kɔsi-n̄a ta rəm tɔ.

¹¹ Dow-je n̄a d'a ree ba rɔ-dé njépata-je kí ta Lubə-ti ə d'a kur dow-je n̄a wale.

¹² Né ra kí maji al à kɔw kəm-é kete-kete, gin-é kin bá ndign̄a lə dow-je n̄a ya à tɔl sɔl-né.

¹³ †Ngà dow kí uwə rɔ-é ngà sar tɛɛ sɔy-é-ti ə à kaji.

¹⁴ Poyta kí Maji kí sɔbi dɔ kɔbɛ lə Lubə kinlé, d'a kilə mbɛ-é dɔnangi-ti nè lay kdɔ kadi gin dow-je lay d'oo kɪ mbi-dé, bəy ngá bá dɔbəy ndɔ lé à ree bəy.»

¹⁵ «Loki a kooi nékɔbi, kɪ né kí tò n̄ɛ lo-ti kí aa njay titi kí ndɔki Daniyel njépata kí ta Lubə-ti pa-né lé rəmə, kadi dow kí isi ndó mbete kinlé gə mɛɛ-é maji‡ rəm,

¹⁶ bá kadi dow-je kí d'isi dɔnangi Jude-ti d'ay d'ɔw dan mbal-je-ti rəm tɔ.

¹⁷ †Dow kí isi dɔ kəy-ti§ kàrè kadi ur nangi kdɔ kɔw kəy kun né madi al ngá,

¹⁸ rəm dow kí a ndɔrɔ kàrè, kadi ree bɛe un kubi kul liə al rəm tɔ.

¹⁹ Ə mɛɛ ndɔ-é-je-ti kin tuji kí à kusi dɔ dené-je-ti kí njésəm kɪ dɛ kí d'isi d'adi mba ngan-je à tò ban én ə!

²⁰ 'Pai ta kɪ Lubə n̄a kdɔ kadi ndɔ kəy lə-si tò n̄ay kul-ti al rəm, kadi tò ndɔ taakoo-ti lə-ji jəi jipi-je al rəm tɔ.

²¹ †Kdɔ ndɔ-je kinlé, à to ndɔ kɔ kí dum nati. Ə to kɔ kí lo kində gin dɔnangi-ti n̄u sar bɔne kin ya kàrè, dow oo nja káre al bəy rəm, bá dow à koo gə-é gogi al ya sar rəm tɔ*.

²² Kinə 'Babe gangi ta ndɔ-je kinlé adi gɔji al rəmə, dow kí à kaji ya goto. Ngà ɛ à kadi ndɔ kɔ-je kí dum nati kinlé gɔji, kdɔ dow-je kí ɛ mbəti-dé adi 'to dow-je liə.

²³ Kinə dow idə-si panè: “Kristi a n̄ə” əse “a yó” kàrè, 'taai ta liə al.

* **24:5 24:5** Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † **24:7 24:7** Eja 19:2 † **24:9 24:9** Mat 10:22 † **24:13 24:13** Mat 10:22 ‡ **24:15 24:15** Dan 9:27; 11:31; 12:11 † **24:17 24:17** Luk 17:31 § **24:17 24:17 Dɔ kəy-ti:** To gə kəy-je kí bɛ lə-ji nè kin al. To kəy dur-dur-je kí 'ra ndil dɔ-ti adi to lo taakoo, lo kí d'isi-ti d'adi yəl dan-dé. † **24:21 24:21** Ntd 7:14 * **24:21 24:21** Dan 12:1

²⁴ Kdɔtalə njéba rɔ-dé Kristi-je, kɪ njéba rɔ-dé njépata-je kí ta Lubə-ti d'a kɪ kdɔ ra nékɔji-je, kɪ né mbəli-je kdɔ kədi-né dow-je. D'a ra bè sangi-né koo se d'a kur dow-je kí Lubə mbəti-dé lé wale kare wa.

²⁵ Ma m'idə-si ngá ɔn!

²⁶ †Kinə d'idə-si 'panè: Ooi, Kristi, dow kí Lubə mbəti-é, a diləlo-ti nɔɔ rəmə ɔwi lo-é-ti al əse loki dow idə-si panè: Ooi, e ɔɔyɔ rɔ-é nè tin, kàrè 'taai ta liə al rəm tɔ.

²⁷ Kdɔ ree Ngon lə dow lé, à tana kɪ təlndi kí i lo kubə kàdɪ-ti ɔw njal lo kur kàdɪ-ti kin bè.

²⁸ †Lo kí nin tɔ-ti lé, lo-é ya mal-je d'a kəw-na-ti†.»

Ta təl ree lə Ngon lə dow

²⁹ †«Go ndɔ kɔ-je-ti kí dum nati kinlé ya rəmə,

Londul à kuti kəm kàdɪ! Nəy à nda al!

Kərwəi-je kí dɔra-ti d'a tusi nangɪ!

Tógi-je kí dɔra-ti à yəy yəki-yəki!†»

³⁰ †«Bəba nékɔji lə Ngon lə dow à tɛɛ dɔra-ti, rəmə gin kɔji-je lay kí dɔnangi-ti nè d'a ndingə rɔ-dé. Dɛ d'a koo Ngon lə dow à kɪ dɔra-ti kisi ree dan kilndi-ti, kɪ tógi kí nɔ rəm, bá dan rɪba-ti kí nɔ rəm tɔ.‡

³¹ Loki ndi təbi mbanga à ba dɔra-ti púú-púú rəmə, Ngon lə dow à kulə malayka-je liə kadi 'kəw dow-je lay kí e mbəti-dé kɪ dɔ kum dɔnangi kí ɔ kin lay kɪ nati. D'a kɪ ngangɪ dɔnangi-ti kí káre kow njal tɛɛ ngangɪ-é-ti kí káre.»

³² Uni néndó mɛɛ gɔsta-ti kí dɔ kote-ti kin ooi. Kote lé loki balkəm-é-je təl tɔ mbəl bá mbi-é tubə dɔ-ti lé, səi 'gəi kí nəy bə nəy ngɔsi.

³³ Bè ya tɔ, loki ooi kí né-je lay kinlé isi ra né rəmə, kadi 'gəi kí Ngon lə dow a tarəbi-ti pèrèrè ngá.

³⁴ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dow-je kí d'isi kəm nè kin, d'a koy lay al ya né-je kinlé à ra né.

³⁵ Dɔra-je kɪ dɔnangi kin d'a goto, ngà ta-je lə-m lé à goto al ya sartagangi.

³⁶ Ta lə ndɔ əse kàdɪ ree lə Ngon lə Lubə lé, dow kí gə goto, malayka-je kí dɔra-ti kàrè 'gə al rəm, Ngon lə Lubə lé ya kàrè gə al rəm, ngà Bəbi-é ya kɪ kár-é bá gə.

³⁷ Né kí ndɔki ra né kaglo-ti lə Nuwe lé, gə-é ya à ra né ndɔ ree-ti lə Ngon lə dow lé tɔ.

³⁸ Ndɔki kete kadi man bəlim ree taa lo lay lé, dow-je d'uso né-je, d'ay né-je, 'taa-na-je, d'adi ngan-dé-je 'taa-na-je, sar ndɔ-ti kí Nuwe ɔw-né mɛɛ bato-ti lé.

³⁹ Mɛɛ dow-je oy səl dɔ rɔ-dé-ti adi man bəlim ree tɔl-dé lay. Bè ya tɔ, ndɔ kí Ngon lə dow à ree lé, lo à tuji puku-puku.

⁴⁰ Bəba dow-je joo d'a mɛɛ ndɔr-ti kí káre kàrè, Lubə à kun kí káre ə à kiŋə kí káre.

⁴¹ Dené-je joo d'a d'ur né mɛɛ bir-ti kí káre kàrè, Lubə à kun kí káre ə à kiŋə kí káre.

⁴² ɔn é isi kəm dɔ rɔ-si-ti, kdɔ səi 'gəi ndɔ ree 'Babe lə-si al.

⁴³ †Kadi 'gəi né kin maji: Kinə 'ba njəkəy gə dɔkàdɪ kí ndɔɔ kí njəbogi à ree-né lé, e à kisi kəm bi à kiŋə-é kadi ɔw mɛɛ kəy-ti liə al.

⁴⁴ Gin-é kin bá səi kàrè, isi dɔ nja-si-ti, kdɔ Ngon lə dow lé à ree dɔkàdɪ-ti kí səi 'giri dɔ-ti al.

† 24:26 24:26 Luk 17:23,24 † 24:28 24:28 Luk 17:37 † 24:28 24:28 Job 39:30 † 24:29 24:29 a Ntd 6:12; b Ntd 6:13 ‡ 24:29 24:29 Eja 13:10; 34:4 † 24:30 24:30 Ntd 1:7 § 24:30 24:30 Dan 7:13 † 24:43 24:43 Luk 12:39,40

⁴⁵ Ná bá to ngonnjèkullə kí njèra né kí togrɔ-ti kí to njèkəmtuti wa? To ɛ kí 'ba-é ində-é do madkullə-je-ti liə kɔ kadi oo go-dé kɔ nékuso kɔ dɔkàdì-é dɔkàdì-é.

⁴⁶ Ngonnjèkullə kí 'ba-é təl ree mee kəy-ti liə bá ingə-é ta kullə-ti titi-na bè lé, to njènékumə.

⁴⁷ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí 'ba-é à kiŋə nékingə-é-je lay mee ji-é-ti.

⁴⁸ Ngà kinə to ngonnjèkullə kí maji al lé, à pa mee-é-ti panè: «'Ba-m à təl ree kalangi al bəy»

⁴⁹ bá ɛ ɔ ká tində madkullə-je-ti liə, kɔ ká kuso né-ti kɔ ká kay né-ti kɔ gəyibi-je rəmə,

⁵⁰ 'ba-é à təl ree kubə-é nangi busi ndɔ-ti kí ɛ ində mee-é do-ti al rəm, dɔkàdì-ti kí ɛ à gə al rəm tɔ.

⁵¹ Ɛ à kində-é kində kɔji kí ngə n̄ə ə à kadi-é ingə kɔ nati kɔ njékədkəm dow-je lo-ti kí d'a nɔ-ti rəm, bá d'a kuso ngangɔ-dé titi mægəgə-mægəgə rəm tɔ.

25

Gosta kí sobi do nganmandi-je kí dogi

¹ †Beba kɔbe kí dɔrɔ-ti titi-na kɔ poyta lə nganmandi-je kí dogi kí 'tilə kəm njèdené* kɔ lampi-je lə-dé ji-dé-ti.

² Dɛ kí m̄i 'to njékəmtuti al-je ə dɛ kí m̄i tɔ bá 'to njékəmtuti-je tɔ.

³ Njékəmtuti al-je lé d'ow kɔ lampi-je lə-dé nal kun ubi-é ji-dé-ti.

⁴ Ngà njékəmtuti-je kí m̄i tɔ rəmə, d'ow kɔ lampi-je lə-dé kɔ ku ubi-je lə-dé ji-dé-ti ji-dé-ti.

⁵ Ngà loki njèdené ree kalangi al bəy lé, nganmandi-je lé lay ya kɔ ra-dé adi 'to bi.

⁶ Beba dan lo bapi rəmə, ndi dow ba boy panè: Ooi! Njèdené lé ree ngá, ə ji taá 'tiləi kəm-é.

⁷ Beba nganmandi-je lé lay ya d'ɔ do bi-ti, d'oo go lampi-je lə-dé.

⁸ Njékəmtuti al-je lé 'dɔji njékəmtuti-je 'panè: Adi-ji ubi lə-si lé sɛ-sɛ sə-si kɔ lampi-je lə-ji lé d'isi d'oy.

⁹ Njékəmtuti-je lé 'panè: «Á-à, ubi lə-ji lé, je ya kàrè à kasi-ji rá bá j'a kay kadi-si wa? Ɔwi 'ndogi 'lə-si ə soti.»

¹⁰ Nganmandi-je kí njékəmtuti al-je lé, d'otɔ d'ow adi 'nəy lo ndogi ubi-ti lé ya bəy rəmə, njèdené lé ree, adi nganmandi-je kí m̄i kí d'isi do nja-dé-ti lé, d'ow siə kəy lo taana-ti, adi d'uti takəy ta-dé-ti.

¹¹ †Go-ti, nganmandi-je kí njékəmtuti al-je lé 'ree, 'nɔ boy-boy 'panè: «'Babe, 'Babe, 'tɛɛ takəy adi-ji.»

¹² Ngà njèdené lé panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; m'gə-si al.»

¹³ Beba Jeju ilə do ta-ti kin panè: «Isi kəm do rɔ-si-ti, kɔ səi 'gəi ndɔ-é al rəm, 'gəi dɔkàdì-é al rəm tɔ.»

Gosta kí do ngannjékullə-je-ti kí mutə

Luk 19:12-27

¹⁴ †Kɔbe lə Lubə à tò titi-na kɔ ta lə dingəm káre kí isi ɔw mba ə ba ngannjékullə-je liə, ə iŋə nékingə-é ji-dé-ti bá ɔti ɔw mba.

¹⁵ Ɛ adi ɛ kí káre lɔr mbu m̄i, adi ɛ kí rangi lɔr mbu joo, ə adi njékungɔ-ti mutə lə-dé lɔr mbu káre. Ɛ adi-dé kí go tɔgi-dé-ti, ngá bá ɔti ɔw mba.

† 25:1 25:1 Luk 12:35 * 25:1 25:1 Njèdené kinlé to ngow nganmandi-je kí dogi lé al. Dɛ lé 'ba-dé lo taana-ti lé kí ba bi dɛ bá ree kɔ taa dingəm lé al. † 25:11 25:11 Luk 13:25 † 25:14 25:14 Luk 19:11-27

¹⁶ Dow kí njètaa lór mbu mǐ lé, ɔti tajinati nè ya ɔw təl-né ji-é ə ingə kí rangi dɔ-ti mbu mǐ ya tɔ.

¹⁷ Dow kí njètaa lór mbu joo lé kàrè, ɔw təl-né ji-é, ə ingə kí rangi dɔ-ti mbu joo ya tɔ.

¹⁸ Ngà njètaa lór mbu káre lé, ɛ ɔw ndər bə dubi-né lór lə 'ba-é lé.

¹⁹ Loki dɔkaglo dəə dɔ-ti n̄a ngá lé, 'ba-dé təl ree kadi d'ɔr go né-je liə d'adi-é.

²⁰ Dow kí njètaa lór mbu mǐ lé ree rɔ 'ba-é-ti, tidə lór mbu mǐ kǐ man-é dɔ-ti mbu mǐ ya tɔ, ə panè: «'Ba-m, i 'adi-m lór mbu mǐ, ə ɛ kí rangi kí m'ingə dɔ-ti é ra mbu mǐ tɔ tin.»

²¹ 'Ba-é idə-é panè: «Oiyó! 'To ngonnjèkullə kí maji, njèra né kí tɔgrɔ-ti. M'a kində-i dɔ né-je-ti kí n̄a, kɔɔ 'to njèra né kí tɔgrɔ-ti mɛɛ né-ti kí nde bə. 'Ree 'ra sə-m rɔnəl.»

²² Go-ti, ngonnjèkullə kí njètaa lór mbu joo lé ree rɔ-é-ti panè: «'Ba-m, i adi-m lór mbu joo, ə ɛ kí rangi kí m'ingə dɔ-ti é ra mbu joo tɔ tin.»

²³ Beba 'ba-é idə-é panè: «Maji! I 'to ngonnjèkullə kí maji, njèra né kí tɔgrɔ-ti, i tɔsi kəm-i go né-ti kí nde bə, beba m'a kində-i dɔ né-je-ti kí n̄a. 'Ree 'ra sə-m rɔnəl.»

²⁴ Ta təl ta-é-ti, ngonnjèkullə kí njèkungi-dé-ti mutə kí taa lór mbu káre lé ree panè: «'Ba-m, i lé m'gə kí 'to dow kí 'ngá n̄a: Lo kí i 'dubi né-ti al kàrè, i tətɪ-ti rəm, bá lo kí i ilə ko-ti al kàrè, i ijə ko-ti rəm tɔ.

²⁵ M̄a m'ɓəl adi m'ɔw m'dubi lór lə-i lé nangi. Yən! Né lə-i lé ɔn, é 'taa.»

²⁶ Ngà 'ba-é idə-é panè: «I lé 'to ngonnjèkullə kí maji al, njədabi! I gə kí m̄a lé, lo kí m'dubi né-ti al kàrè, m'tətɪ-ti rəm, bá lo kí m'ilə ko-ti al kàrè m'ijə-ti rəm kinlé,

²⁷ lé 'a kəw kilə lór lə-m lé lo ngəm né-ti kɔɔ kadi m'təl m'ree bə rəmə, lé m'a taa kǐ man-é dɔ-ti.»

²⁸ Beba 'ba-é panè: «ɔti 'taai lór kí ji-é-ti ə adi ɛ kí ɔw kǐ lór mbu dɔgi lé dɔ-ti.

²⁹ †Kɔɔ dow kí né tɔ ji-é-ti bá d'a kadi-é kí rangi dɔ-ti kadi isi dan maji-ti mburuki-mburuki, ngà dow kí né liə goto lé, kí ji-é-ti ya kàrè d'a taa.

³⁰ †Beba ngonnjèkullə kí kare kɔgi bə kinlé, iləi-é ndaa-ti, lo-ti kí ndul ndi-ndi, lo kí ɛ à nɔ-ti rəm, à kuso ngangɪ-é-ti mɛgəgə-mɛgəgə rəm tɔ.»

Ta kí gangi kí dɔbəy ndɔ-ti

³¹ †Loki Ngon lə dow à ree kǐ rɪbá liə kí n̄a nati kǐ malayka-je lé, ɛ à kisi dɔ kali rɪbá-ti liə.

³² Gin dow-je lay kí dɔnangi-ti nè ya d'a kəw-n̄a nɔ-é-ti, bá ɛ à kɔr kəm dow-je gay-gay titi-n̄a kí njèkul né ɔr-né kəm bati-je kǐ biɲə-je gay-gay kin bə.

³³ ɛ à kɔr bati-je kadi d'ɔ dɔ jikɔl-é-ti, ngà biɲə-je rəmə, ɛ à kadi d'ɔ dɔ-ji gəl-é-ti tɔ.

³⁴ Bə ngá bá Ngar à kidə dow-je kí dɔ jikɔl-é-ti lé panè: «'Reei, səi kí Bɔbi-m tɔr ndi-é dɔ-si-ti, andi kɔbɛ-ti liə kí ɛ ya ra go-é lo kində gin dɔnangi-ti n̄u kɔɔ ta lə-si.

³⁵ Kɔɔtalə səi bá ndɔki ɓo ra-m é adi-mi né m'uso, kundə ra-m é adi-mi man m'ay, m'to mba é uwəi-mi kǐ rɔ-si-ti.

³⁶ Səi bá ndɔki kuti-m tɔ dum é adi-mi kubi m'ulə rɔ-m-ti, rɔ-m to-m é ɔwi dɔ-m-ti, m'to dangay-ti é ɔwi go-m-ti ooi-mi.»

³⁷ Rəmə dow-je kí njéra né kí njururu lé d'a panè: «'Wa! 'Babe, ndo kí rá-ti bá bo ra-i é j'adi-i né uso əse kundə ra-i é j'adi man ay wa?

³⁸ Ndo kí rá-ti bá 'to mba é j'uwəi ki rɔ-ji-ti əse j'oo-i kù kuti-i dum é j'adi-i kubi ulə rɔ-i-ti wa?

³⁹ Ndo kí rá-ti bá rɔ-i to-i əse 'to dangay-ti é j'ow j'oo-i wa?»

⁴⁰ Beba Ngar à panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dokaglo-je lay ya kí 'rai né-je kinlé kù dow káre dan ngan dow-je-ti kí sɛ-sɛ bè kí 'to ngankɔ-m-je kinlé, to ma ya tɔ é 'rai sə-m tin.»

⁴¹ Go-ti, ɛ à təl kidə de kí dɔ-ji gəl-é-ti lé panè: «Oti rangi ta-m-ti, səi dow-je kí Bɔbi-m ində ndəl dɔ-si-ti. Owɪ dan pər-ti kí tò sartagangi kí toki ra go-é kɔ Sù de kù malayka-je liə.

⁴² Kɔtələ səi lé, bo ra-m kàrè, adi-mi né m'uso al rəm; kundə ra-m kàrè, adi-mi man m'ay al rəm;

⁴³ m'to mba kàrè, uwəi-mi ki rɔ-si-ti al rəm; kuti-m tò dum kàrè, adi-mi kubi m'ulə al rəm; rɔ-m to-m əse m'to dangay-ti kàrè owɪ go-m-ti al rəm tɔ.»

⁴⁴ Beba de d'a panè: «'Wa! 'Babe, bo ra-i ndo kí rá-ti əse kundə ra-i ndo kí rá-ti, 'to mba ndo kí rá-ti əse a kuti-i dum ndo kí rá-ti, rɔ-i to-i ndo kí rá-ti əse 'to dangay-ti ndo kí rá-ti bá j'ra sə-i al wa?»

⁴⁵ Ngar à təl kilə-dé-ti panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dokaglo-je lay kí səi 'rai kù dow káre dan ngan dow-je kí sɛ-sɛ kin al lé, to ma ya tɔ é 'rai sə-m al tin.»

⁴⁶ Beba de kí dɔ-ji gəl-é-ti lé, d'a kow dan kɔ-ti kí sartagangi, ngà njéra né kí njururu-je lé, bá d'a kow lo kiskəm-ti kí sartagangi tɔ.

Koy Jeju kù tɔsi ndəl liə

26

Ta kí dɔ kun dɔ Jeju-ti

Mar 14:1-2; Luk 22:1-2; Jq 11:47-53

¹ Loki Jeju təl ta néndó-je kinlé, ɛ idə njéndó né-je liə panè:

² Səi 'gəi kí nɔy ndo joo kadi ndo ra nɔy Paki asi*. Ə d'a kilə Ngon lə dow ji dow-je-ti kadi 'bə-é kagdəsi-ti.

³ Rəmə njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kù 'ngatogi-je lə jipi-je d'uwə dɔ-nɔ lo gangta-ti panata lə Kayipi kí to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə

⁴ ə d'un ndu-dé kadi 'ra gosi d'uwə-né Jeju kɔ kadi 'təl-é.

⁵ Ya ngà de 'təl 'panè: Kɛ bá j'a kuwəi-é ndo ra nɔy Paki-ti lé al, nè kosi dow-je d'a kù buki-nɔ dɔ-ji-ti.

Ta kí sɔbi dɔ dené kí ur ubi kí əti maji dɔ Jeju-ti

Mar 14:3-9; Jq 12:1-8; Luk 7:36-50

⁶ Jeju isi meɛ be-ti kí Betani, meɛ kəy-ti lə Simɔ kí ndoki to njèbanji.

⁷ †Rəmə dené káre bè ree rɔ-é-ti kù ubi kí əti maji rəm, là-é nɔ rəm, rusi ku kí 'ra kù ər kí 'ba-é albatrə rəm ya ree mbəl dɔ Jeju-ti ta nékuso-ti.

⁸ Njéndó né-je d'oo né kin bè rəmə, nəl-dé al, adi 'panè: «É kin to né tuji kí ban bá tanɔ bè?»

⁹ To ubi kí lé j'a taa-né là kí tò bay-bay ya kɔ ləbi njéndoo-je.

¹⁰ Jeju gə ta kí de 'pa lé, adi idə-dé panè: «Kɔ ri é səi adi-né kɔ dené kinlé bè wa? ɛ ra né kí maji kɔ ta lə-m.

¹¹ Njéndoo-je lé, d'a kisi sə-si nè kù ndo-je lay, ngà ma lé m'a kisi sə-si kù ndo-je lay al.

* 26:2 26:2 Tɛt 12:1-27 † 26:7 26:7 Luk 7:37,38

12 Ubi kí dené kin ungi kinlé, toki né kí e ra rɔ-m-ti kɔɔ dubi-m-né bè.

13 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; lo lay kí dɔnangi-ti nè kí d'a kilə mbɛ Poyta kí Maji kin titi lé, d'a kɔr poy né kí dené ra kinlé kadi mee dow-je ole-né dɔ-é-ti.»

Ta lə Judasi kí njèkun dɔ Jeju

Mar 14:10-11; Luk 22:3-6

14 Beba Judasi kí 'ba-é Iskariyoti kí to kí káre dan njéndó né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo lé, ɔw ingə njèkun dɔ njégugnɛ-je lə Lubə

15 ə idə-dé panè: Ri bá səi 'ndigi kadi-mi kadi m'ilə-né Jeju lé ji-si-ti wa? Beba dɛ 'tidə kə là kɔrmutə d'adi-é.

16 Gangi ndɔ-é-ti kin ya, Judasi sangi kəm rəbi kí tuwə kilə-né Jeju ji-dé-ti.

Jeju ində gin nékuso nam

Mar 14:12-31; Luk 22:7-34; Jə 13:21-38; 1Kɔ 11:23-25

17 Ndɔ kí dɔsəy lə ndɔ ra nəy kí 'ra kɔ mbə kí əm goto-ti lé, njéndó né-je lə Jeju 'ree rɔ-é-ti 'dəji-é panè: «Lo kí rá bá i 'ndigi kadi j'ra nékuso Paki-ti j'adi-i wa?»

18 Beba Jeju idə-dé panè: «Ōwi mee bebo-ti rɔ dow-ti kí bè kin ... ə idəi-é toki njéndó dow-je né panè: Dɔkaglo lə-m nəy sɛ bè; ə m'a kɔw kəy lə-i kɔɔ 'ra nəy Paki nati kɔ njéndó né-je lə-m.»

19 Beba njéndó né-je d'ɔw ə 'ra go ta-ti kí Jeju idə-dé, adi 'ra nékuso Paki lé.

20 Beba ta kàdɔ kur-ti lé, Jeju isi ta nékuso-ti kɔ njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é joo.

21 Loki d'isi d'uso né lé Jeju panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow káre dan-si-ti à kun dɔ-m.»

22 Beba mee kɔ ra njéndó né-je adi 'dəji-é káre-káre lay panè: «'Babe, to mə wa?»

23 Jeju ilə-dé-ti panè: «E kí ulə ji-é sə-m nati mee bay-ti kin ya, e ya à kun dɔ-m.»

24 Ngon lə dow lé à koy titi kí mbete kí aa njay pa-né ta kí sobi dɔ-é lé ya, ngà tuji bá à kusi dɔ dow-ti kí njèkun dɔ-é. Tò soti kadi d'oji dowbé kinlé all!»

25 Rəmə Judasi kí à kun dɔ Jeju lé, un ta dəji-é panè: «Njéndó dow-je né, to mə wa?» Jeju ilə-é-ti panè: «Ta ya tɛ tɛ ta-i-ti tin.»

26 Loki d'isi ta nékuso-ti lé Jeju un mbə, ra oiyo Lubə, uwə gangi dana, adi njéndó né-je ə panè: «'Taai usoi, e kin to daji rɔ-m.»

27 Go-ti, un kɔbi kí man nduu tɔ-ti, ra oiyo Lubə, təl-né adi-dé ə panè: «Səi lay ya ayi.

28 Kɔɔ e kin to məsi-m, məsi kulənoji nati kɔ Lubə kí à kungi nangi kɔɔ kosi dow-je, kɔɔ kadi Lubə inə-né go majal-je kɔgi.

29 M'a kidə-si rəsi; kɔ nè kɔw kete kinlé, m'a kəy man nduu kin gogi al ya sar ndɔ-ti kí m'a kəy e kí sigi sə-si kɔbe-ti lə Bɔbi-m.»

30 Go-ti, d'usi pa-jet†, bəy bá d'i d'ɔw dɔ mbal kə kagi Olibiye-je-ti.

Jeju idə Piyər panè n'a naji kí n'gə-n'è al

Mar 14:27-31; Luk 22:31-34; Jə 13:37-38

31 Beba Jeju idə njéndó né-je panè: «Ndɔɔ nè ya səi a tusi-mi kinəi-mi kɔgi lay, kɔɔ 'ndàngi mee mbete-ti kí aa njay panè: "M'a tɔl njèkul bati-je! Rəmə bati-je d'a sane-nə‡."»

³² †Ngà Jeju təl ilə dɔ-ti panè: «Kɛ bá loki m'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, m'a kow ngəbi-si Galile.»

³³ Piyər idə-é panè: «Lé dow-je lay ya 'tusi-i d'inə-i kɔgi kàrè, ma bè lé m'a kinə-i kɔgi nda al.»

³⁴ Beba Jeju ilə-é-ti panè: «'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; kí ndɔɔ nè-ti kin ya 'a naji panè 'gə-m al nja mutə bá kunjə à nɔ bəy.»

³⁵ Piyər idə-é panè: «Kadi m'naji ta m'panè m'gə-i al lé, kí nja káre ya kàrè à tɛɛ ta-m-ti al. Lé asi kəm koy ya kàrè m'a koy sə-i.» Rəmə ndəgi njéndó né-je lay 'pa bè ya tɔ.

Jeju ɔw lo ndɔr-ti kí ba-é Getsemane

Mar 14:32-42; Luk 22:39-46; Əbr 5:7

³⁶ Beba d'ɔti d'ɔw lo-ti kí 'ba-é Getsemane§, rəmə Jeju idə njéndó né-je panè: «Isi nangi nè, adi m'ow ngərəngi nɔ m'pa ta kɪ Lubə.» ³⁷ Jeju adi Piyər kɪ ngan lə Jebede joo d'ɔw siə. Lo-ti kin bá mɛɛkɔ kɪ mɛɛ gangi man ulə gin ra Jeju.

³⁸ Beba ɛ idə-dé panè: «Mɛɛkɔ ra-m asi koy; isi nangi nè ə ɔgi kəm-si bi sə-m.»

³⁹ Ngà loki ɛ ɔti kete sɛ lé, usi nangi, səbi takəm-é nangi ə pa ta kɪ Lubə panè: «Bəbi-m, kinə kəm rəbi tɔ nɔɔ rəmə, 'itə kɔ kí nɔ kin kɪ rangi dɔ-m-ti. Lé bè ya kàrè, 'ra kí go ndigi-ti lə-m ma al; ngà kadi 'ra kí go ndigi-ti lə-i i ya.»

⁴⁰ ɛ təl ree rɔ njéndó né-je-ti kí mutə lé rəmə, ingə-dé dɔ bi-ti. Beba idə Piyər panè: «Kadi ɔgi kəm-si bi sə-m kadi káre bè ya kàrè asi al wa?

⁴¹ ɔgi kəm-si bi ə 'pai ta kɪ Lubə kɔ kadi nənɔ tɛɛ dɔ-si-ti rəmə usi al. Ndil ndigi, ngà daji rɔ dow bá tɔgi-é asi al.»

⁴² Jeju təl inə-dé kí nja joo ɔw gogi pa ta kɪ Lubə panè: «Bəbi-m, kɔ-je kí nɔ kinlé, kinə kəm rəbi kí kadi 'itə-né kɪ rangi kadi tɛɛ dɔ-m-ti al goto rəmə 'ɔji ndigi lə-i.»

⁴³ ɛ təl ree rɔ njéndó né-je-ti, rəmə ingə-dé dɔ bi-ti ya bəy; kəm-dé ɔy diriri adi lo kadi 'tɛɛ kəm-dé goto.

⁴⁴ Jeju təl inə-dé ɔw pa ta kɪ Lubə kí nja mutə dɔ ta-je-ti kí káre lé ya bəy.

⁴⁵ Go-ti, təl ree rɔ njéndó né-je-ti idə-dé panè: «Uwəi rɔ-si ngá, 'toi bi. Kadi asi; d'a kilə Ngon lə dow ji njəramajal-je-ti ngá.

⁴⁶ ɪi taá adi j'owi! Ooi, dow kí njəkilə-m ji-dé-ti lé isi ree ngá.»

Ta kí sobi dɔ kuwə Jeju

Mar 14:43-50; Luk 22:47-53; Jɔ 18:3-11

⁴⁷ Loki Jeju ɔ pa ta lé ki pa ya bəy rəmə, Judasi kí to kí káre dan njéndó né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo lé, ree kɪ kosi dow-je kí d'uti kiyərɔ-je, kɪ kagi-je ji-dé-ti. Njəkun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kɪ 'ngatɔgi-je lə jipi-je bá d'ulə dowbə-je kinlé.

⁴⁸ Njəkun dɔ Jeju lé, tɔji-dé né kí n'a ra kadi 'gə-né Jeju lé panè: «Dow kí m'a ra-é lapiya, kuwə-é kadi-m-ti kin ya to ɛ, ɛn é jə uwəi-é.»

⁴⁹ Loki Judasi ree ngosi rɔ Jeju-ti lé, ɛ panè: «Lapiya, njéndó dow-je né!» Rəmə uwə Jeju kadi-é-ti.

⁵⁰ Beba Jeju ilə-é-ti panè: «Nam-m, né kí 'ree kɔ ra lé 'ra tá.» Beba dow-je kí 'ree lé, d'ɔti d'uwə Jeju.

† 26:32 26:32 Mat 28:16 § 26:36 26:36 *Getsemane*: Kɔr mɛɛ-é to lo mbore ubi.

⁵¹ Ngà dow káre dan njéndó né-je-ti læ Jeju or kiyəro tugə-né mbi ngonnjèkullə læ burə do njégugnə-je læ Lubə ndəti ya gangi.

⁵² Beba Jeju idə-é panè: «'Ulə kiyəro læ-i saba-é-ti gogi; kdo dow-je kí 'tol madi-dé-je kà kiyəro lé, d'a koy yo kiyəro ya to.

⁵³ I 'gə kí kinə m'nɔ ba Bəbi-m lé, tajinati nè ya à kulə kà kosi njəro-je kí 'to malayka-je asi budɔgi-dɔgi lo n̄a al wa?

⁵⁴ Ngà toki tò titi-n̄a bè lé, ta kí Lubə pa meɛ mbete-ti kí aa njay lé, né-é à ra né ban wa?»

⁵⁵ †Beba Jeju təl idə kosi dow-je panè: «Səi ooi-mi kà bokaya dow fá 'reei kà kiyəro-je, kà salangi-je kdo kuwəi-mi-né wa? Ndo-je lay ya m'isi sə-si takəy-ti læ Lubə, m'ndó né dow-je ya é səi uwəi-mi al.

⁵⁶ Ngà né-je lay kinlé, tò bè kdo kadi ta-je kí njépata-je kí ta Lubə-ti 'ndangi lé, né-é ra né.» Beba njéndó né-je lay ya d'ingə Jeju d'ay-n̄a.

D'ow kà Jeju n̄ə 'boy-je-ti kí njégangta-je læ jipi-je

Mar 14:53-65; Luk 22:54-55; J̄a 18:12,13,19-24

⁵⁷ Dɛ kí d'uwə Jeju lé, d'ow siə bə læ Kayipi kí to burə do njégugnə-je læ Lubə. Njéndó dow-je ndukun-je, kà 'ngatɔgi-je læ jipi-je 'kəw-n̄a n̄ɔɔ.

⁵⁸ Piyər njiyə go-é-ti jan-jan adi rəbi-é rà d̄əki siə, ɔw sar tɛɛ panata læ burə do njégugnə-je læ Lubə kinlé. Ǝ andi meɛ kəy-ti isi nati kà ngannjèkullə-je kadi n'oo se né-je kin à tol ta-é ban-ban wa?

⁵⁹ Njékun do njégugnə-je læ Lubə, kà 'boy-je kí njégangta-je læ jipi-je 'sangi kadi dow-je 'təti ta ta Jeju-ti kadi n'iləi-né ta do-é-ti kdo kadi n'gangi-né ta koy do-é-ti.

⁶⁰ Dow-je n̄a ya 'ree 'təti ta ta-é-ti, ya ngà d'ingə ta kí asi kadi 'tol-é-né al. Beba dɔbəy-é-ti, dow-je joo 'tɛɛ ə

⁶¹ †panè: «Dow kanlé ndɔki panè: “M'a tɔɔ kəy læ Lubə kin ə ndo mutə ya m'a kində gogi lay.”»

⁶² Beba burə do njégugnə-je læ Lubə i taá pa ta kà Jeju panè: «Se i 'a kilə ta-je-ti kí dow-je kin 'tilə do-i-ti kinlé al wa?»

⁶³ Ta-é kí ngarara ya kàrè ɛ tɛɛ ilə-é-né-ti al. Burə do njégugnə-je təl idə Jeju bəy panè: «M'dəji-i kà ri Lubə kí njəkisi kəm, kadi 'ubi ro-i ya ilə-ji-né ta-ti kin adi j'oo: “I lé, kí togrɔ-ti bè lé 'to Kristi*, Ngon læ Lubə lé wa?”»

⁶⁴ Jeju ilə-é-ti panè: «Ta ya tɛɛ ta-i-ti tin. Rəm bá, kí ngɔsnè-ti kin ya a kooi Ngon læ dow à kisi do jikɔl Lubə-ti kí njətɔgi rəm, fá a kooi-é kí à k̄i dɔr̄a-ti kisi ree dan kilndi-ti rəm tɔ†.»

⁶⁵ Beba burə do njégugnə-je læ Lubə tuwə kubi kí ro-é ɛ-ti ya gangi bati-bati ə panè: «Ǝ pa ta kɔbi kà Lubə! J'ɔwi ndoo koo ta ta dow kí rangi-ti bəy ban! Ta kɔbi kí ɛ pa kà Lubə kinlé, səi ooi kà mbi-si.

⁶⁶ Ta ri é 'giri do-ti wa?» Beba dow-je d'ilə-é-ti 'panè: «Koy-é ya fá to tó-é.»

⁶⁷ Beba dɛ 'tubə yoro kəm-é-ti rəm, 'bir ji-dé 'tində-é-né rəm, fá dɛ kí n̄a-je 'tində mbó-é ə 'panè:

⁶⁸ «I é nè 'to Kristi lé, 'adi Lubə idə-i ə 'pa adi j'oo sé to n̄a fá ində-i wa?»

Piyər naji panè n'gə Jeju al

Mar 14:66-72; Luk 22:55-62; J̄a 18:15-18,25-27

⁶⁹ Piyər isi nangi meɛ ndɔgi-ti ndaa-ti. Beba ngonnjèkullə kí dené káre ree ro-é-ti pa siə panè: «I ya kàrè 'to njəkow kà Jeju kí to dow kí Galile kinlé tɔ.»

† 26:55 26:55 Luk 19:47; 21:37 † 26:61 26:61 J̄a 2:19 * 26:63 26:63 Kristi lé kor meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 26:64 26:64 Pa 110:1; Dan 7:13

⁷⁰ Ngà Piyər naji nɔ̄ dow-je-ti lay panè: «I lé, ta ri bá 'ndigi pa kàrè ma m'gə al.»

⁷¹ Ngà loki ɔ̄ti isi ɔw ki tarəbi-ti ki ndaa-ti bè rəmə, ngonnjəkullə kí dené kí rangi oo-é ə idə dow-je kí d'ə lo-é-ti nɔ̄ɔ panè: «Ē kɔngi lé, to njəkow kɔ̄ Jeju kí Najareti lé ya tɔ.»

⁷² Piyər təl naji rangi ya bəy panè: «M'ubi rɔ-m m'adi-si! Dingəm kanlé m'gə-é al!»

⁷³ Sə go-ti, dow-je kí d'ə lo-é-ti lé d'ɔ̄ti 'ree rɔ Piyər-ti d'idə-é 'panè: «Tɔgrɔ-ti ya, i lé, 'to kí dan-dé-ti ya! Ta pa-i ya kàrè tɔ̄ji lo kí i-ti rəm.»

⁷⁴ Rəmə Piyər ilə bobɔ̄ ndi-é nangi naji ə ubi-né rɔ-é panè: «Kinə m'ədi-si rəmə, kadi Lubə ində-m ɔ̄ji-m ya róti! M'ubi rɔ-m m'adi-si, m'gə dingəm kanlé al ɓoo.» Beba lo-é-ti nɔ̄ɔ ya kunjə nɔ̄

⁷⁵ ə mɛɛ Piyər ole dɔ̄ ta-ti kí Jeju idə-é panè: «Kunjə à nɔ̄ al ya bəy rəmə 'a naji panè: 'Gə-m al, 'gə-m al ya nja mutə.» Beba Piyər tɛɛ ndaa-ti ə nɔ̄ kɔ̄ mɛɛkɔ̄ nɔ̄.

27

Ta lə Jeju kɔ̄ Gubərnər Pilati

Mar 15:1-2; Luk 23:1; Jq 18:28

¹ Kɔ̄ ndɔge rati ya, njəkun dɔ̄ njégugnə-je lə Lubə, kɔ̄ 'ngatɔ̄gi-je lə jipi-je d'ingə-nɔ̄ ə d'un ndu-dé kadi n'tɔ̄li Jeju kɔ̄gi.

² Beba 'tɔ̄-é njim-njim ngá bá d'ɔw siə d'ilə-é ji Gubərnər-ti kí ri-é lə Pilati.

Koy lə Judasi

Knj 1:16-20

³ †Loki Judasi kí un dɔ̄ Jeju lé, oo kí 'gangi ta dɔ̄ Jeju-ti kadi 'tɔ̄l-é rəmə, mɛɛ uwə-é kɔ̄ ta, adi təl kɔ̄ là ndogɔ̄ Jeju kí kɔ̄mutə lé, ɔw-né adi njəkun dɔ̄ njégugnə-je lə Lubə, kɔ̄ 'ngatɔ̄gi-je lə jipi-je lé gogɔ̄

⁴ ə panè: «M'ra majal, kdɔ̄ m'ungi məsi dow kí ta goto dɔ-é-ti kɔ̄gi kɔ̄ ndangɔ̄ kare.» Ngà dɛ̄ 'təl d'ilə-é-ti 'panè: «Usi-ji né káre al, i ya to ta lə-i.»

⁵ Beba Judasi sane là lé kɔ̄gi mɛɛ kəy-ti lə Lubə, ngá bá ɔ̄ti ɔw ilə kulə oy.

⁶ Njəkun dɔ̄ njégugnə-je lə Lubə d'ɔy là lé, ə 'təl 'panè: «Là kí bè kin bá kadi j'ungi ku là-ti kí kəy lə Lubə lé to tɔ̄-é al, kdɔ̄ to là məsi.»

⁷ Beba d'ɔ̄ji-nɔ̄ ta dɔ̄ là-ti lé, adi ndi-dé usi go-nɔ̄-ti ngá bá d'ɔw 'ndogɔ̄-né lo ndɔr lə kɔ̄di kubə jo, kdɔ̄ kadi d'ilə dɔ̄badi mba-je titi.

⁸ Gin-é kin bá sar ɓone ya kàrè 'ɓa-né lo ndɔr kinlé «lo ndɔr kí 'ndogɔ̄ kɔ̄ là məsi.»

⁹ Tò bè kdɔ̄ kadi ta kí njèpata kí ta Lubə-ti Jeremi pa lé, né-é ra-né né. Ē panè: «Dɛ̄ 'taa là kí kɔ̄mutə lé, kdɔ̄ ngan Israyel-je 'gir kí dow kí bè jè kin ngà là kin ya asi ndogɔ̄-é.*

¹⁰ D'ɔw 'ndogɔ̄-né lo ndɔr lə kɔ̄di kubə jo, titi kí 'Babe un-né ndu-é adi-m lé bè tɔ̄.»

Gubərnər Pilati dɔ̄ji ta Jeju

Mar 15:2-5; Luk 23:2-5; Jq 18:29-38

¹¹ Loki Jeju ɔ̄ lo gangta-ti nɔ̄ gubərnər Pilati-ti lé, Pilati dɔ̄ji-é panè: «Se i ya bá 'to ngar lə jipi-je lé wá?» Jeju ilə-é-ti panè: «Ta ya tɛɛ ta-i-ti tin.»

† 27:3 27:3 Knj 1:18,19 * 27:9 27:9 Jer 32:6-15; Jkr 11:12-13 † 27:10 27:10 Jkr 11:12-13; Jer 18:2-3; 32:6-15

12 Ngà go ta-ti kí ɛ pa lé, njékun do njégugné-je lə Lubə, kɪ 'ngatógi-je lə jipi-je, 'tilə ta do-é-ti yó-je kɪ nè-je, ngá Jeju tɛɛ ta-é ilə-ti al.

13 Beba Pilati idə-é panè: «I 'oo ta-je lay kí 'tilə do-i-ti kinlé al wa?»

14 Bè ya kàrè, Jeju ilə-ti al. Né kí Jeju ra kinlé ndoɟi Pilati lé nɔ.

'Gangi ta koy do Jeju-ti

Mar 15:6-14; Luk 23:13-23; Jɔ 18:39-40

15 Kaglo ra nɔy Paki-je lay ya Gubərnər ilə dangay káre taá. À to dangay kí kosi dow-je ya d'osi kagi do-é-ti bá à kilə-é taá.

16 Ngà dokaglo-ti kinlé, dangay káre kí 'ba-é Barabasi à nɔɔ ɔ to dangay kí ri-é bá nɔ.

17 Beba Pilati dɔɟi kosi dow-je kí 'kəw-nɔ lé panè: «Se nɔ danɔ bá 'ndigi kadi m'ilə-é taá madi-si wa? Barabasi ɔse Jeju kí 'ba-é Kristi‡ lé wa?»

18 Pilati gə kete maji kí d'ilə Jeju ji-n'è-ti kdo kim kí d'im-é.

19 Ngà loki Pilati isi logangta-ti lé ya bəy rəmə, ne-é ulə kullə ro-é-ti panè: «'Tɔr ji-i ta-ti lə dow kin, kdo ɛ to njəra né kí njururu rəm, bá ndoɔ nè kàrè, m'ingə kɔ nɔ mɛɛ ni-ti kdo ta liə tɔ.»

20 Njékun do njégugné-je lə Lubə, kɪ 'ngatógi-je lə jipi-je 'sulə kosi dow-je kadi 'dɔɟi Pilati kadi ilə Barabasi taá, ngá Jeju tá kadi 'tol-é kɔɟi.

21 Pilati təl dɔɟi-dé bəy panè: «Se nɔ dan dow-je-ti kí joo kin ɔ 'ndigi kadi m'ilə-é taá wa?» Dɛ lay ya d'ilə-é-ti 'panè: 'Ilə Barabasi taá.

22 Pilati təl dɔɟi-dé ya bəy panè: «Ngà ri bá kadi-m m'ra kɪ Jeju kí 'ba-é Kristi lé wa?» Dɛ lay ya d'ilə-é-ti 'panè: «'Bə-é kagdəsi-ti.»

23 Pilati təl dɔɟi-dé ya bəy panè: «ɔ to majal ri ya bá Jeju lé ra wa?» Ngà dɛ d'un ndi-dé kɪ taá 'panè: «'Bə-é kagdəsi-ti.»

24 Ngà loki Pilati oo kí ta-je liə ra kullə ro-dé-ti al rəm, bá oo kí kəm dow-je il kiriri, bá 'singə wuuu adi d'ow do-nɔ-ti wúr-wùr lé, un man togi-né ji-é takəm kosi dow-je-ti nɔɔ ya, ngá bá idə-dé panè: «Ta məsi dow kí njəra né kí njururu kin à goto do-m-ti! Ta məsi-é à tò do-si səi-ti ya.»

25 Beba lay lə dow-je kí d'ɔ logangta-ti kinlé 'panè: «Kadi ta məsi-é tò do-ji-ti sar kɪ do ngan-ji-je-ti rəm tɔ.»

26 Beba Pilati ilə Barabasi taá, ngá adi 'tində Jeju kɪ ndəy marɔw, bəy bá inə-é adi-dé kadi d'ow 'bə-é kagdəsi-ti.

Asgar-je 'taji Jeju

Mar 15:16-20; Luk 23:11; Jɔ 19:2-3

27 Asgar-je lə Gubərnər d'uwə Jeju d'ow siə panata liə, ngá bá lay lə asgar-je ya d'ilə-nɔ 'gəə do-é sipi.

28 ɔ 'tɔr kubi-je kí ro-é-ti, bəy bá d'ulə kubi kí kərS yəl-yəl ro-é-ti.

29 'Ra kun d'oɟi jɔɟi ngar-ti d'ulə do-é-ti rəm, d'ulə tuwətóɟi jikol-é-ti, ngá bá 'tosi məkəɟi-dé nangi nɔ-é-ti ɔ 'soki-é 'panè: «Lapiya boo ngar lə jipi-je!»

30 ɔ 'tubə yoro kəm-é-ti rəm, bá 'taa tuwətóɟi kí ji-é-ti lé 'tində-né do-é rəm tɔ.

31 Loki asgar-je lé soki-é asi-dé ngá rəmə, d'uwə kubi kí kər lé d'or kàdi-é-ti, ɔ 'təl 'tulə kubi-je liə ro-é-ti gogi, ngá bá d'oti d'ow siə kdo bə-é kagdəsi-ti.

'Bə Jeju kagdəsi-ti

Mar 15:21-32; Luk 23:26-43; Jɔ 19:17-27

‡ 27:17 27:17 Kristi lé kər mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. § 27:28 27:28 Kubi kí kər yəl-yəl kí d'ulə ro Jeju-ti lé to kubi ngar. Adi d'ulə ro-é-ti 'soki-é-né.

³² Loki d'i Jorijalem d'isi d'ow ki lo-ti ki d'a bə Jeju kagdəsi-ti titi lé, d'ingə dingəm káre ki 'ba-é Simɔ, rəmə asgar-je d'ində tógi do-é-ti d'adi-é uti kagdəsi lə Jeju. E to dow ki bebo Siren-ti.

³³ D'ow tɛɛ lo-ti ki ba-é Golgota, ki kɔr mɛɛ-é to «lo ki titi-nə kà ka do dow.»

³⁴ Lo-é-ti kin bá de d'adi Jeju man nduu ki pote nati kà né ki ati kadi-é ay.* Ngà loki ɔdi ta-é rəmə, ɛ mbati kay†.

³⁵ Asgar-je 'bə Jeju kagdəsi-ti ngá bá 'ləbi-nə kubi-je liə kà kəm rəbi mbare ki kosi. [Bè kɔo kadi ta ki njəpata ki ta Lubə-ti pa lé, né-é ra né. E panè: 'Ləbi-nə kubi-je lə-m ki goji, kà ɛ ki ngal‡.]§

³⁶ Ə 'təl d'isi lo-é-ti nɔɔ ya d'isi ngəm ta Jeju.

³⁷ Loki Jeju ɔ kagdəsi-ti lé, 'ndàngi ta mɛɛ bəgrə-ti 'bə do-é-ti taá kɔo kadi 'toji-né gin né ki 'tol-é-né. Ta ki 'ndàngi lé ɔn:

«Dow kin to Jeju ki ngar lə jipi-je!»

³⁸ 'Bə bokaya-je joo kagdəsi-je-ti lə-dé mbó Jeju-ti. E ki káre do jikol-é-ti ə ɛ ki káre do jigəl-é-ti to*.

³⁹ Ngà dow-je ki njédəə rəbəə-je, 'tugə do-dé 'soki-é-né†

⁴⁰ †ə 'panè: «I ki 'panè 'a tɔɔ kəy lə Lubə ə ndo mutə ya 'a kində gogi lé i ya 'aji rə-i ngá nə! Kinə 'to Ngon lə Lubə ya togrɔ-ti rəmə, 'i do kagdəsi-ti kin 'risi nangi adi j'oo‡!»

⁴¹ Bəba njékun do njégugnə-je lə Lubə, kà njéndó dow-je ndukun-je rəm, bá 'ngatogi-je lə jipi-je 'pa ta 'kogi-né do Jeju-ti 'panè:

⁴² «Dow-je ki rangi bá ɛ aji-dé, ngà ɛ asi kaji rə-é al wa! Ngar lə Israyel-je lé ya bá ɔ an! Bè rəmə, ki ya kadi-é i kagdəsi-ti kin risi nangi ə j'a kadi-é mɛɛ-ji lé ngá!»

⁴³ «E ində mɛɛ do Lubə-ti adi panè: “M'to Ngon lə Lubə§.” Ngà kinə Lubə ndigi-é ya togrɔ-ti rəmə, aji-é ki ngosnə-ti kin ya adi joo ngá nə.»

⁴⁴ Bokaya-je ki joo ki 'bə-dé kagdəsi-je-ti mbó-é-ti lé kàrè 'taji-é titi-nə bè ya to.

Jeju oy kagdəsi-ti

Mar 15:33-39; Luk 23:44-49; Jə 19:28-30

⁴⁵ Loki kàdì ɔ jam do be-ti ya bəy rəmə, londul dɔnangi-ti nè lay sar ya kàdì ki mutə ki losolo asi-né.

⁴⁶ Loki kàdì ki mutə ki losolo asi lé, Jeju ilə bobì ndi-é nangi nɔ panè:

«Eli, Eli Lama sabaktani»,
kɔr mɛɛ-é to: «Lubə lə-m, Lubə lə-m,

kɔo ri bá 'inə-m kogi bè wa*?»

⁴⁷ Dow-je ki nə-je dan de-ti ki d'ə lo-é-ti lé, d'oo ndi-é ə 'panè: «Yən! E ba Eli.»

⁴⁸ Lo-é-ti nɔɔ ya, dow káre dan-dé-ti ay ngodi ɔw un ndokro, ulə dan man nduu-ti ki masi, ɔsi ta tuwətógi-ti ə ulə ta Jeju-ti kadi-é ay†.

⁴⁹ Ngà madi-é-je d'idə-é 'panè: «'Ngəbi moki, adi j'oo se Eli liə lé à ree kaji-é wa!»

⁵⁰ Jeju təl ilə bobì ndi-é nangi nɔ rangi ya bəy, ə ɛ ya inə ndil-é adi tɛɛ.

* 27:34 27:34 Pa 69:22 † 27:34 27:34 Dow-je ki tò kadi d'a tol-dé kagdəsi-ti lé d'adi-dé né ki ati d'ay kɔo kadi ra-dé adi 'gə lo kɔ ki d'a kingə lé al. Ngà Jeju mbati kay kɔo ɛ ndigi gə lo kɔ-je liə ki à kingə kɔo dow-je. ‡ 27:35 27:35 Pa 22:19 § 27:35 27:35 Ta-je ki tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti ki dosay ki dan-ti-je ki 'ndàngi kà ji-dé kà ta greki. * 27:38 27:38 Eja 53:12. † 27:39 27:39 Pa-je 22:8 † 27:40 27:40 Mat 26:61; Jə 2:19 ‡ 27:40 27:40 Mat 26:61; Jə 2:19 § 27:43 27:43 Pa-je 22:9 * 27:46 27:46 Pa-je 22:2 † 27:48 27:48 Pa-je 69:22

⁵¹ Lo-é-ti nɔɔ ya, kubi gangi mee køy læ Lubə i taá ya til ree njal tee nangi rəm, bá donangi yəki buki-buki adi mbal-je ribə ékté-ékté rəm tɔɔ.

⁵² Rəm bá ta badi-je tee adi njékaa njay-je nɔɔ ya, 'tosi 'ndəl d'ində lo tee rəm.

⁵³ Rəmə go-ti kí Jeju tosi ndəl ində lo tee bəy ngá bá, de kí 'tosi ndəl lé d'ow mee bebo Jorijalem-ti kí to be kí aa njay ə dow-je nɔɔ ya d'oo-dé.

⁵⁴ Loki njékun do asgar-je bu, de kí asgar-je kí d'a 'ngəm ta Jeju, d'oo kí donangi yəki titi-nɔɔ bè rəm, d'oo né-je lay kí ra né titi-nɔɔ bè kin rəm lé, 'bəl nɔɔ adi 'panè: «Dow kinlé, to Ngon læ Lubə ya tɔgrɔ-ti.»

⁵⁵ †Dené-je nɔɔ ya d'a lo-é-ti nɔɔ; d'a ngərəngi d'a d'oo né-je lé. Dené-je kinlé, d'un go-é Galile-ti nɔɔ kɔ ra kullə kadi-é.

⁵⁶ Mari kí Magdala, kí Mari kí kɔ Jaki kí to kɔ Jojepi tɔ, bá kɔ ngan læ Jebede d'a dan dené-é-je-ti lé nɔɔ tɔ.

'Dubi Jeju bole mbal-ti

Mar 15:42-47

⁵⁷ Ta kadi kur-ti rəmə, dingəm káre kí njénékingə kí Arimate, kí ri-é læ Jojepi ree. E kàrè to kí káre dan njéndó né-je-ti læ Jeju tɔ.

⁵⁸ Beba ow ingə Pilati dəji-é nin Jeju. Ə Pilati un ndu kadi d'adi-é nin Jeju lé.

⁵⁹ Jojepi un nin Jeju, bir kí takubi kí nda kí sigi.

⁶⁰ Ngá bá ow ilə-é bole mbal-ti liə kí adi 'təl sigi, bəy bá nduburu ər kí boy ya uti-né ta-é bá ɔti ow.

⁶¹ Mari kí magdala de kí Mari kí káre lé, d'isi nangi 'təl kəm-dé ki ta badi-ti lé.

Ta kí sobi do ngəm ta badi Jeju

⁶² Lo aa go-ti kí à to ndo kí ore go ndo ra go né-je kɔ ndo taakoo læ jipi-je lé, njékun do njégugnə-je læ Lubə, kí Parisi-je 'ree nati d'ingə Pilati

⁶³ †d'idə-é panè: «'Ba-ji, mee-ji ole do ta-ti kí njəkədi dow-je kinlé pa, loki e isi-né kí do-é taá bəy. Ndoki e panè: "Ndo mutə go ndo dubi-n'è-ti lé, n'a tosi ndəl kində lo tee.»

⁶⁴ Beba j'dəji-i kadi adi asgar-je 'ngəm ta badi lé, sar ndo kí njékungi-ti mutə lé, al rəmə, njéndó né-je liə d'a kí kow bogi nin-é ə d'a kidə dow-je panè: "E tosi ndəl ində lo tee." Rəmə takədi kí gogi nè kinlé à kitə e kí kete lé ya bəy.»

⁶⁵ Pilati idə-dé panè: «Njéngəm né-je lə-si ya d'a nɔɔ é owi sə-dé adi 'ngəm ta badi lé titi kí mee-si ndigi-né.»

⁶⁶ Beba de d'ow sə-dé ə 'tiŋə ta badi lé bəy bá d'ində-dé ta-ti kadi 'ngəm.

28

Tosi ndəl kində lo tee læ Jeju

Mar 16:1-8; Luk 24:1-12; Jə 20:1-18; 1Kɔ 15:4-7

¹ Dimasi kí ndoge rati, go ndo taakoo-ti læ jipi-je lé, Mari kí Magdala de kí Mari kí káre 'ree do badi Jeju-ti*.

² Rəmə titi kəm kí kində jipi bè ya donangi yəki, yəki kí tò bəl nɔɔ, kɔ malayka læ 'Babe káre i dɔrɔ-ti ree nduburu ndəngrə ər kí d'uti-né ta be nin lé kí rangi ə al isi do-ti.

³ Malayka lé, rə-é tò titi-nɔɔ kí təlndi bè rəm, bá kubi liə kàrè nda mbəy-mbəy titi-nɔɔ kí kosi bè rəm tɔ.

‡ 27:51 27:51 Tet 26:31-33 † 27:55 27:55 Luk 8:2,3 † 27:63 27:63 Mat 16:21; 17:23; 20:19; Mar 8:31; 9:31; 10:33,34; Luk 9:22; 18:31-33 * 28:1 28:1 'Ndó Mat 27:56

⁴ Njéngəm ta badi lé, 'bəl n̄a adi 'dadi tiki-tiki, 'to titi-n̄a k̄i dow-je kí d'oy bè.

⁵ Malayka lé, idə dené-je lé panè: «'Bəli al, k̄o m'gə ḡow kí s̄əi isi 'sangi Jeju kí ndo-é-ti 'bə-é kagdəsi-ti lé.

⁶ Ǝ goto nè ngá; Ǝ t̄osi ndəl ində lo t̄eƎ titi kí Ǝ pa-né kete loki isi-né s̄ə-si b̄əy lé. 'Ree ooi lo kí ndo-é-ti d'ilə-é-ti lé

⁷ ə 'təli low ɔwi idəi njéndó né-je liə 'painè, Ǝ t̄osi ndəl ində lo t̄eƎ adi à kow kí ngosnè-ti kin ya k̄o ngəbi-si Galile. Ǝ bá to lo kí a kooi-é titi. Ǝ kin bá to ta kí kadi m'idə-si†.»

⁸ Beba dené-je lé, d'oti kalangi dɔbadi-ti k̄i bəl rəm, k̄i r̄onəl kí n̄a rəm, d'ay ngodi low kadi d'ow d'ilə ta lé mbi njéndó né-je-ti lə Jeju.

⁹ Tajinati nè ya, Jeju tilə kəm-dé ə idə-dé panè: «M'ra-si lapiya!» Ngà rəmə dené-je lé, d'ow r̄o-é-ti, d'uwə nja-é, d'osi d̄o-dé nangi n̄ə-é-ti.

¹⁰ Ngà Jeju idə-dé panè: «'Bəli al, ɔwi idəi ngank̄o-m-je adi d'ow Galile, Ǝ bá to lo kí d'a koo-m-ti.»

Ta lə asgar-je kí njéngəm ta badi

¹¹ Ngà loki dené-je lé d'isi d'ow m̄eƎ bebo-ti ki kow ya b̄əy rəmə, njérɔ-je kí dan-ti-je kí njéngəm ta badi, d'ow m̄eƎ bebo-ti d'or poy né-je lay kí ra né kinlé d'adi njékun d̄o njégugné-je lə Lubə.

¹² Njékun d̄o njégugné-je lə Lubə kinlé, d'uwə d̄o-n̄a k̄i 'ngatógi-je lə jipi-je, d'oji-n̄a ta. Beba go ta k̄oji-je-ti lə-dé lé, d̄e d'un là kí bay-bay ya d'adi njéngəm ta badi-je lé.

¹³ Rəmə d'idə njérɔ-je lé 'panè: «Ɔwi idəi dow-je 'painè: “Njéndó né-je liə, 'ree nd̄o kí j̄e 'to bi ya ree d'un nin-é k̄i nḡəy‡.”»

¹⁴ Loki 'pai bè bá lé Gubərnər oo ta-é k̄àrè, j'a taa d̄o-si kadi né à ra-si al.

¹⁵ Njérɔ-je 'taa là lé, ngá bá d'ow d'idə dow-je titi kí d'idə-dé-né lé bè ya to. Né kin bá poyta kinlé taa-né lo dan jipi-je-ti sar bone.

Jeju t̄eƎ d̄o njéndó né-je-ti liə

¹⁶ †Njéndó né-je lə Jeju kí d̄ogi gidi-é k̄àre d'ow d̄onangi Galile-ti d̄o mbal-ti kí Jeju ɔji-dé lé§.

¹⁷ Ngà loki d̄e d'oo-é rəmə, d'osi d̄o-dé nangi n̄ə-é-ti. Bè ya k̄àrè, d̄e kí n̄a-je kí dan-dé-ti 'gir toki to Jeju al.

¹⁸ Beba Jeju ɔti ree r̄o-dé-ti bá idə-dé panè: «Tógi-je lay kí d̄or̄a-ti, k̄i d̄onangi-ti nè lé, Lubə adi-m ji-m-ti.

¹⁹ †Ɔwi, 'təli gin dow-je lay njéndó né-je-ti lə-m. 'Rai-dé batəm, k̄i ri B̄obi, k̄i ri Ngon, k̄i ri Ndil kí aa njay*.

²⁰ ə 'ndoi-dé kadi 'təl r̄o-dé go ndukun-je-ti lə-m lay kí m'adi-si. Ooi maji, m'a kisi s̄ə-si nati k̄i ndo-je lay sar ya kadi d̄obəy ndo asi-né.»

† 28:7 28:7 'Ndó Mat 26:32 ‡ 28:13 28:13 'Ndó Mat 27:64 † 28:16 28:16 Mat 26:32; Mar 14:28
§ 28:16 28:16 'Ndó Mat 26:32 † 28:19 28:19 Knj 1:8 * 28:19 28:19 Knj 1:8

Poyta kí Maji kí Marki ndàngi

Ta-je kí do Poyta kí Maji-ti kí Marki ndàngi

Njèndàngi mbete kin kí 'gə-é kì ri-é kí J̄a Marki (Knj 12:12) lé, to kí dan njéndó né-je-ti lə Jeju kí dɔgi gidi-é joo al, ngà to bá ɛ to madkullə† lə Piyər kí to kí káre dan dɛ kí dɔgi gidi-é joo-ti lé. Adi né-je n̄a kí Marki ndàngi mɛɛ mbete-ti kin sobi do Jeju lé, dow-je n̄a 'gír kí dow kí njèkɔr-é poy-é à to Piyər ya róti. Marki lé, kí n̄a rəm, dow-je kí 'to jipi-je al bá ɛ ndàngi mbete kin kɔ kílə-né mbɛ Poyta kí Maji kadi-dé. Beba ɛ un ta-je kí mɛɛ Kunmindi-ti kí Low taá-taá titi kí Matiye ra-né kin bè al.

Marki toji Jeju kí Ngon lə Lubə rəm, bá ki Ngon lə dow rəm. Ɛ toji kí Jeju ree kɔ ra kullə kadi dow-je kí rangi rəm, kɔ kadi rɔ-é kadkare-ti kɔ kaji-dé-né rəm. Né kinlé, tò aa yéróró mɛɛ mbete-ti lə Marki 10:45 kí Jeju pa ta-ti panè: «Ngon lə dow ree kɔ kadi dow-je 'ra kullə d'adi-é al, ngà ɛ bá ree kɔ ra kullə kadi dow-je rəm, kɔ kadi rɔ-é gangi-né do dow-je n̄a rəm.»

Marki ɔr Poyta-je kí sobi do koji Jeju al, ngà ɛ un kuti-é dɔkaglo-ti kí Jeju to-né dow kí tògi gángi, kaglo-é-ti kí J̄a kí njèra dow-je batɛm toji-é-né dow-je, bá tɔl ta-é kì koy-é kagdəsi-ti, kì tosi kí ɛ tosi ndəl ində lo tɛɛ. Kì lo kɔr-é-ti kí 1-10 lé, Marki toji né kí Jeju ra dɔnangi Galile-ti. Kì lo kɔr-é-ti kí 11-16 lé, Marki toji né kí Jeju ra dɔnangi Jude-ti, kì bebo Jorijalɛm-ti. Ɛ to mbete kí goji itə mbete Poyta-je kí sɔ kí do Jeju-ti, ə né kí d'osi kagi do-ti lé, to né kí Jeju ra, ə kí n̄a lé, to nékɔji-je.

Kullə lə jeju dɔnangi Galile-ti

Mbɛ kilə lə J̄a kí njèra dow-je batɛm

Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; J̄a 1:19-28

¹ Kəm rəbi kí Poyta kí Maji lə Jeju Kristi kí Ngon lə Lubə ulə-né gin-é ban:

² Ndɔki Ejay kí njèpata kí ta Lubə-ti ndàngi panè:

«M̄a Lubə, m'ulə njèkilə mbɛ lə-m kete n̄-i-ti kɔ kadi-é ra rəbi adi-i.»

³ Ndi dow ba diləlo-ti panè:

«'Rai go rəbi lə 'Babe!

'Rai ngan rəbi-je liə adi ɔ njururu-njururu.»

⁴ Beba J̄a kí njèra dow-je batɛm tɛɛ ə ra dow-je batɛm diləlo-ti rəm, ilə mbɛ batɛm kí sobi do kiɲə panjiyə kí maji al kɔgi, kɔ kadi Lubə iɲə-né go majal-je lə dow-je kɔgi.

⁵ Rəmə dow-je kí dɔnangi Jude-ti, kì dow-je kí Jorijalɛm lay ya d'ow rɔ-é-ti ta ba Jurde-ti 'pa ta rəsi do majal-je-ti lə-dé d'adi-é ra-dé-né batɛm.

⁶ J̄a ɔ kubi kí 'ra kì bəl jambal, dɔɔ bədi-é kì ndaá dɔɔ bədi, ə nékuso-é to 'bete-je kì toji kí wale.

⁷ Ɛ ilə mbɛ idə dow-je panè: «Dow kí ɔw ree go-m-ti lé, tógi-é itə-m n̄a, adi m'tuwə kadi m'dugi nangi m'tuti kulə saba liə al.

⁸ M̄a m'ra-si batɛm kí mani, ngà ɛ lé, à ra-si batɛm lə Ndil kí aa njay.»

† : 1:0 1Pi 5:13

Batɛm lə Jeju kɪ nɑ kɪ Sú nɑ-é
Mat 3:13-17; Luk 3:21-22; 4:1-13

⁹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, Jeju ɪ mɛɛ ɓe-ti kɪ Najaretɪ dɔnangi Galile-ti, ɔw adi Jɑ ra-é batɛm ta ba Jurde-ti.

¹⁰ Loki Jeju tɛɛ kɛm man batɛm-ti lé, ɛ oo kɛm dɔrɑ tɛɛ rɛm, oo Ndil kɪ aa njay tanɑ kɪ dɛngɔdnda bè ɪ taá ree isi dɔ-é-ti. ¹¹ † ɛ ndi dow bɑ dɔrɑ-ti panè: «'To Ngon-m; m'ində-i dan kɛm-m-ti, rɔ-m nɛl-m dɔ-i-ti nɑ.»

¹² Rɛmɛ tajinatɪ nè ya Ndil kɪ aa njay ɔsi Jeju ɔw siə dilɛlo-ti.

¹³ Jeju isi dilɛlo-ti kinlé ndɔ kɔrsɔ. Lo-é-ti kin bɑ Satɑ nɑ-é-ti. Jeju isi dan dɑ-je-ti kɪ wale, ə malayka-je 'ree 'ra siə.

Jeju ba njéndó né-je sɔ
Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11; Jɑ 1:35-43

¹⁴ Go-ti, loki d'uwə Jɑ kɪ njɛra dow-je batɛm lé, Jeju ɔw dɔnangi Galile-ti, ɔw ilə mbɛ Poyta kɪ Maji lə Lubə

¹⁵ † panè: «Dɔkaglo asi ngá, ə kɔɓe lə Lubə ree ngɔsi. Inɛi panjiyɔ-si-je kɪ maji al kɔgi ə adi mɛɛ-si Poyta kɪ Maji.»

¹⁶ Loki Jeju ɔw njiyɔ kɪ go babo Galile rɛmɛ, oo Simɔ dɛ kɪ ngonkɔ-é Andre d'ɑ d'ilə burə dan babo-ti; kdɔ dɛ 'to mbɔw-je.

¹⁷ Bɛba Jeju idə-dé panè: «'Reeɪ uni go-m ə m'a tɛl-si njɛsangɪ dow-je-ti.»

¹⁸ Rɛmɛ tajinatɪ nè ya 'tusi burə-je lə-dé d'inɛ ə d'un go-é.

¹⁹ Loki Jeju ɔti ɔw kete əbi sɛ rɛmɛ, oo Jaki dɛ kɪ ngonkɔ-é Jɑ kɪ 'to ngan lə Jɛbede, d'isi mɛɛ tɔ-ti d'isi 'raki burə-je lə-dé.

²⁰ Tajinatɪ nè ya Jeju ba-dé. Bɛba dɛ 'tusi bɔbi-dé Jɛbede d'inɛ-é mɛɛ tɔ-ti kɪ ngannjékullə-je lə-dé, ə d'un go Jeju.

Jeju kɪ dow kɪ ndil kɪ maji al ra-é
Mat 8:14-17; Luk 4:31-37; Knj 10:38

²¹ Jeju dɛ kɪ njéndó né-je liə d'ɔw mɛɛ ɓe-ti kɪ Kapɛrnayim. Bɛba ndɔ taakoo-ti lə jipi-je lé, ɛ ɔw kɔykəwnɑ-ti lə-dé ndó-dé né.

²² † Dow-je kɪ d'oo néndó liə lé, néndó liə ɔr ndil-dé. Kdɔ ɛ ndó né kɛm dow kɪ ɔw kɪ tɔgi ɓi ndó né titi njéndó dow-je ndukun-je al.

²³ Mɛɛ kɔykəwnɑ-ti lə jipi-je lé, dingɛm káre bè kɪ ndil kɪ maji al ra-é isi-ti nɔɔ ə ur kəə panè:

²⁴ «I Jeju dow kɪ Najaretɪ lé, ri bɑ 'ndigi rɔ-ji-ti wa? 'Ree kdɔ tuji-ji wa? Mɑ m'gə-i maji: 'To Njèkaa njay lə Lubə.»

²⁵ Jeju ndangi-é panè: «'Uti ta-i ə 'tɛɛ kɔgi mɛɛ dingɛm-ti kinlé.»

²⁶ Ndil kɪ maji al lé, ndɔr dingɛm lé mir-mir, tur kəə boy-boy, ində-né lo tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi.

²⁷ Né kinlé ɔr ndil dow-je lay adi 'dɔji-nɑ ta 'panè: «Kay! Kin to ri bɑ tanɑ bè? Néndó kɪ ɔw kɪ tɔgi tanɑ bè kinlé, to néndó kɪ sigi. Dow kinlé, ndil-je kɪ maji al kàrè ɛ ndangi-dé adi 'tɛl rɔ-dé go-é-ti rɛm lé ya.»

²⁸ Bɛba tajinatɪ nè bè ya dow-je d'oo poy Jeju kɪ go lo-je lay kɪ dɔnangi Galile-ti.

Ta lə Jeju kɪ njémɔy-je kɪ gay-gay
Mat 8:14-17; Luk 4:38-41

²⁹ Loki dɛ d'ində lo 'tɛɛ kɔykəwnɑ-ti lə jipi-je lé, Jeju dɛ kɪ Jaki kɪ Jɑ d'ɔw mɛɛ kəy-ti lə Simɔ dɛ kɪ Andre.

³⁰ Rɛmɛ mɛm Simɔ kɪ dené tɔ mɔy nangɪ dɔ tirə-ti. Mɔy 'ningó bɑ ilə-é nangɪ adi rɔ-é tungə pil-pil. Bɛba tajinatɪ nè ya 'pa ta liə d'adi Jeju;

³¹ adi Jeju ɔti ɔw rɔ-é-ti uwə ji-é adi-é i taá. Rəmə mɔy 'ningé lé inə-é adi-é i taá oo go-dé kɪ nékuso.

³² Ta losɔlo biri, kí kàdɪ ur lé, dow-je d'uti njémɔy-je lay, kɪ də kí ndil-je kí maji al 'ra-dé, 'ree sə-dé rɔ Jeju-ti.

³³ Dow-je lay kí mɛɛ bebo-ti ya kəwnə takəy-ti kí Jeju isi-ti.

³⁴ Jeju adi lapiya dow-je nɔ́ kí mɔy-je kí gay-gay ulə kəm-dé ndoo rəm, tubə ndil-je kí maji al nɔ́ dɔ dow-je-ti tɔ. Ngà ɛ adi ndil-je kí maji al lé 'pa ta al, kdɔ də 'gə-é lay.

Jeju ɔw go lo-je-ti kí dɔnangi Galile-ti

Luk 4:42-44

³⁵ Taginlo-ti, loki lo tijə lay al bəy ya, Jeju tɛɛ kəy ɔw diləlo-ti, ɔw pa ta kɪ Lubə.

³⁶ Simɔ də kɪ madi-é-je d'ɔw 'ndole-é.

³⁷ Beba loki də d'ingə-é lé, d'idə-é 'panè: «Dow-je lay ya d'ɔw 'sangi-i.»

³⁸ Rəmə Jeju təl idə-dé panè: «Adi j'owi lo-je-ti kí rangi nganbe-je-ti kí tɔ ngosi-ngosi, kdɔ kadi m'ow m'ilə mbɛ Poyta kí Maji-ti tɔ. Kdɔtalə ɛ kin bá m'ree kdɔ.»

³⁹ †Beba Jeju ɔw kɪ lo-je lay kí dɔnangi Galile-ti ilə mbɛ Poyta kí Maji mɛɛ kəykəwnə-je-ti lə jipi-je rəm, bá tubə ndil-je kí maji al dɔ dow-je-ti rəm tɔ.

Jeju adi banji ur rɔ dow-ti

Mat 8:1-4; Luk 5:12-16; 17:12-19

⁴⁰ Njèbanji kàre bè ree rɔ Jeju-ti, tɔsi məkəji-é nangi nɔ́-é-ti, ra-é kɔgri panè: «Kinə 'ndigi lé, 'a kadi banji lə-m kin ur kadi m'aa njay kare.»

⁴¹ Beba Jeju oo kəmtondoo liə, ulə ji-é ɔdi-né rɔ-é bá panè: «M'ndigi dɔ-ti sə-i. Kadi banji lə-i ur!»

⁴² Rəmə tajinati nè ya banji lé ur adi rɔ-é təl aa njay.

⁴³ Jeju ndangi-é ə tajinati nè ya tubə-é go-é-ti

⁴⁴ panè: «'Oo maji nè 'a kɪ kɔw pa ta-é kadi dow oo, ngà 'ɔw 'toji rɔ-i njègugnə lə Lubə, ə 'adi né kdɔ məsi kilə kí sɔbi dɔ kaa rɔ lə-i titi kí ndukun lə Moiyiji pa-né. Bè kdɔ kadi dow-je lay 'gə kí banji kí rɔ-i-ti lé ur ngá.»

⁴⁵ Ngà loki dowbé kinlé ɔti ɔw rəmə, ɛ ɔw pa ta lə né kí Jeju ra siə ilə-né mbɛ kɪ lo lay sar adi Jeju asi kadi toji rɔ-é mɛɛ bebo-ti al. ɛ njiyə-né kɪ nganglo-nganglo, isi ngərəngi-ngərəngi kɪ dow-je. Bè ya kàrè dow-je d'i kɪ lo-lo ya 'ree rɔ-é-ti.

2

Jeju kɪ njènjakoy mburuki

Mat 9:1-8; Luk 5:17-26

¹ Mɛɛ ndɔ-je-ti kí rangi go-ti lé, Jeju təl ree Kapernayim-ti. Ə dow-je d'oo kí Jeju isi kəy nè.

² Beba kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'kəw-nə dɔ-é-ti, d'un lo lati-lati adi lo kí takəy-ti kàrè nɔ́y al. Jeju idə-dé ta lə Lubə.

³ Dow-je sɔ d'un dow kí rɔ-é oy mburuki 'ree siə rɔ-é-ti.

⁴ Ngà kosi dow-je kí 'nɔ́ kinlé ra adi lo kɔw siə rɔ Jeju-ti goto. Beba də d'al 'ngiɲə jam kəy 'sɔbi-né dɔ lo kí Jeju isi-ti ə d'un njèrɔkoy mburuki lé kɪ tuwə tɔ-é, d'ulə-é kɪ kəm bole jamkəy go Jeju-ti. ⁵ Loki Jeju oo kadmɛɛ lə-dé bè rəmə, idə njèrɔkoy mburuki lé panè: «Ngon-m! Majal-je lə-i toki kiɲə go-é kɔgi.»

† 1:39 1:39 Mat 4:23; 9:35

⁶ Lo-é-ti kinlé, dow-je kí dan-ti-je kí 'to njéndó dow-je ndukun-je d'isi nɔɔ to; ə 'gir ta mɛɛ-dé-ti 'panè:

⁷ «Kdo ri bá dow kanlé pa ta kí bè kin wa? To ta kɔbi bá ɛ pa do Lubə-ti tin. Náj bá asi kiɲə go majal-je lə dow-je kɔgi wa? Lubə ya kí kár-é asi.»

⁸ Tajinati nè ya Jeju gə tagir-je kí mɛɛ-dé-ti adi idə-dé panè: «Kdo ri bá owi kí tagir-je kí bè kin mɛɛ-si-ti wa?»

⁹ Kidə njèrɔkoy mburuki panè: “Majal-je lə-i toki kiɲə go-é kɔgi” lé bá tò bəl n̄a əse, kidə-é panè: “‘I taá 'un tuwə lə-i ə 'nɲiyə bá tò bəl n̄a wa?”»

¹⁰ Maji! M'a kɔji-si kadi 'gəi kí Ngon lə dow lé ow kí tógi dɔnangi-ti nè, kdo kiɲə-né go majal-je lə dow-je kɔgi.

¹¹ Beba Jeju təl idə njèrɔkoy mburuki lé panè: M'un ndu m'adi-i m'panè: «‘I taá, 'un tuwə lə-i ə 'ow bee lə-i.»

¹² Rəmə tajinati nè ya njèrɔkoy mburuki lé ɔsi nangi i taá, un tuwə tò-é, ɔti takəm dow-je-ti lay adi ɔr ndil-dé adi d'ɔsi-né gajɪ Lubə 'panè: «J'oo né kí tanə bè kin nja káre al.»

Ba kí Jeju ba Lebi

Mat 9:9-13; Luk 5:27-32

¹³ Jeju təl ow gogi ta babo-ti kí Galile. Kosi dow-je lay d'ow go-é-ti adi ɛ isi ndó-dé né.

¹⁴ Loki isi dəə rəmə, ɛ oo Lebi kí ngon lə Alpe isi lo taa lambo-je-ti ə idə-é panè: «'Un go-m.» Beba Lebi i taá ə un go-é.

¹⁵ Go-ti, Jeju ow mɛɛ kəy-ti lə Lebi, isi ta nékuso-ti nati kí dow-je n̄a kí 'to njétaalambo-je, kí njéramajal-je, kí njéndó né-je liə; kdo dow-je n̄a ya d'un go-é.

¹⁶ Loki njéndó dow-je ndukun-je kí 'to kí dan Parisi-je-ti* d'oo kí Jeju isi uso né nati kí njétaalambo-je, kí njéramajal-je lé, 'pa kí njéndó né-je liə 'panè: Kdo ri bá ɛ uso né nati kí njétaalambo-je kí njéramajal-je kin wa?

¹⁷ Jeju oo ta lə-dé lé, adi pa sə-dé panè: «Dow-je kí rɔ-dé tò kí lapiya kare lé d'ow ndoo dɔktur al, ngà njémɔy-je bá d'ow ndoo-é. Ma lé, njéra né-je kí njururu bá m'ree kdo ba-dé al, ngà m'ree kdo njéramajal-je.»

Néndó lə Jeju kí nékobe lə Parisi-je ow nati al

Mat 9:14-17; Luk 5:33-39

¹⁸ Njéndó né-je lə J̄a də kí Parisi-je lé d'un dɔkaglo madi d'ɔgi-né rɔ-dé nékuso kí man kəy. Beba dow-je 'ree rɔ Jeju-ti 'dəji-é 'panè: «Kdo ri bá njéndó né-je lə J̄a də kí njéndó né-je lə Parisi-je d'ɔgi rɔ-dé nékuso kí man kəy, ngà i rəmə, njéndó né-je lə-i d'ɔgi rɔ-dé nékuso kí man kəy al wa?»

¹⁹ Ngá bá Jeju ilə-dé-ti panè: «Dow-je kí 'ba-dé lo nékuso-ti kí lo taanə-ti lé, d'a kɔgi rɔ-dé nékuso kí man kəy dɔkaglo-ti kí njètaa dené sigi isi-né sə-dé nati nè wa? Dɔkaglo-ti kí njètaa dené sigi isi-né sə-dé nati nè bəy kinlé, d'a kɔgi rɔ-dé nékuso kí man kəy al ya sar.

²⁰ Ngà ndo-je ow ree nɔɔ lé, d'a kun njètaa dené sigi lé ta-dé-ti kɔgi; rəmə mɛɛ ndo-é-je-ti kinlé bá d'a kɔgi rɔ-dé nékuso kí man kəy bəy.»

²¹ Dow à kun takubi kí sigi kdo kilə-né kəm ndisi kubi al; bin al rəmə takubi kí sigi lé, à kuwə dɔgangi ndisi kubi lé wuktu kɔr ə à ra kadi kəm kubi kí mbuti lé tò wororo ta madi-é-ti ya bəy.

²² Rəm bá dow à tur yibi nduu kí sigi mɛɛ mbundaá-je-ti kí low al. Bin al rəmə yibi nduu kí sigi lé à ra kadi mbundaá-je kí low lé riyə əkté-əkté, rəmə yibi nduu kí sigi lé à tuji rəm, bá mbundaá kí low lé kàrè à tuji rəm

* **2:16 2:16** Parisi-je, 'to kuti dow-je madi kí dan jipi-je-ti kí njékində kəm-dé go ndukun-ti lə Moiyiji kadi ngà n̄a.

tɔ; ngà tò kɔ kadi dow tur yibi nduu kí sigi mee mbundaá-ti kí sigi ya to bane.

Ta kí dɔ ndɔ taakoo-ti

Mat 12:1-8; Luk 6:1-5

²³ Nɔ káre bè, Jeju njiyè mee ndɔr gemɛ-je-ti kɔ kində gangi ndo taakoo-ti lə jipi-je rəmə, njéndó né-je liə 'puy dɔ gemɛ d'uso taá-taá.

²⁴ Beba Parisi-je 'ree 'pa kà Jeju 'panè: «'Oo bè! Kɔ ri bá njéndó né-je lə-i 'ra né kí to tó-é al kadi dow ra ndo taakoo-ti wa?»

²⁵ Jeju ilə-dé-ti panè: «Né kí ndɔki Dabidi ra kaglo-ti liə, loki nékuso goto adi bo ra-dé kà dow-je liə lé səi 'ndói ta-é mee mbete-ti kí aa njay al ya sar wa?»

²⁶ E ɔw mee kəykubi-ti† lə Lubə, uso mbə kí 'ree-né nɔ Lubə-ti dɔkaglo-ti kí Abiyatar bá to-né burə dɔ njégugnə-je lə Lubə; ə tò kadi njégugnə-je lə Lubə ya par bá d'a kuso mbə-é kinlé, ya ngà Dabidi ɔw mbing adi dow-je liə d'uso tɔ.»

²⁷ Jeju pa sə-dé bəy panè: «Nɔ taakoo bá tò kɔ ta lə dow bi 'ra dow kɔ ta lə ndo taakoo al.

²⁸ Adi Ngon lə dow lé ya to 'ba ndo taakoo.»

3

Ta lə dow kí ji-é oy

Mat 12:9-14; Luk 6:6-11

¹ Go-ti, Jeju təl ɔw mee kəykəwnə-ti lə jipi-je lé, rəmə dingəm káre bè kí ji-é oy mburuki isi mee kəykəwnə-ti lé nɔɔ.

² Beba dow-je kí d'isi mee kəykəwnə-ti kinlé, d'adi kəm-dé tò dɔ Jeju-ti gérórɔ kɔ kadi d'oo, ə kinə adi lapiya njəmɔy kin ndo taakoo-ti rəmə je to kəm rəbi kí kadi n'iləi-né ta dɔ-é-ti.

³ Jeju idə dingəm kí njəjikoy lé panè: «I taá ə 'ree dana nè.»

⁴ Go-ti, e dɔji-dé panè: «Né kí rá bá to tó-é kadi dow ra ndo taakoo-ti wa? Ra maji kà dow bá to tó-é əse ra siə maji al bá to tó-é wa? Kaji dow bá to tó-é əse tɔl-é bá to tó-é wa?» Ngà de d'ilə-ti al.

⁵ Beba wɔngi ra Jeju dɔ-dé-ti lay, adi oo-dé jər-jər rəm, rɔ-é ati-é kanəna kɔ ta lə meɛndə lə-dé rəm. Go-ti, e idə dingəm kí njəjikoy lé panè: «'Surə ji-i.» Loki e surə ji-é lé ya rəmə, ji-é lé təl tò maji gogi.

⁶ Tajinati nè ya Parisi-je lé, d'ində lo 'teɛ kəykəwnə-ti, d'ɔw d'ingə-nə kà dow-je lə Erodɔ d'ɔji-nə ta dɔ kəm rəbi-ti kí kadi n'tɔli-né Jeju.

Ta lə Jeju kà kosi dow-je

⁷ Jeju de kà njéndó né-je liə d'ɔr rɔ-dé d'ɔw ta babo Galile-ti. Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'i dɔnangi Galile-ti 'ree d'un go-é.

⁸ De kí dan-ti-je d'i dɔnangi Jude-ti, kà bebo Jorijaləm-ti, kà dɔnangi Idume-ti, kà gidi ba Jurde-ti, kà go lo-je-ti kí dɔnangi Tir-ti kà dɔnangi Sidɔ-ti. Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kí d'oo poy né-je kí Jeju ra ra kinlé 'ree rɔ-é-ti.

⁹ †Beba Jeju idə njéndó né-je liə kadi 'sangi ngon tò d'adi-n'è, kɔ kadi kosi dow-je 'mbore-n'è yó-je ki nè-je al.

¹⁰ Ə kadi kí Jeju adi lapiya dow-je nə kinlé ra adi dow-je lay ya kí mɔy ra-dé, d'ay-nə miriri-miriri ki rɔ-é-ti kadi d'odi rɔ-é.

¹¹ Ndil-je kí maji al kàre loki de d'oo Jeju lé, 'səbi takəm-dé nangi nɔ-é-ti, 'tur kəə boy-boy 'panè: «'To Ngon lə Lubə.»

¹² Ngà Jeju ndangi-dé, kəngi-dé-né kəngi-kəngi kadi 'ndogi dɔ-n'è-ti al.

† 2:26 2:26 1Sa 21:1-5; 2Sa 15:35; † 3:9 3:9 Mar 4:1; Luk 5:1-3

Njékowkulə-je lə Jeju kí dɔgi gidi-é joo

Mat 10:1-4; Luk 6:12-16

- 13 Go-ti, Jeju al dɔ mbal-ti ə ɓa dow-je kí ɛ ndigi ɓa-dé adi 'ree rɔ-é-ti.
 14 Beɓa ɛ mbəti-dé dɔgi gidi-é joo*, kɔɔ kadi 'nɓiyə siə
 15 ə ulə-dé adi d'ilə mbɛ Poyta kí Maji rəm, adi-dé tógi kadi 'tubə-né ndil-je kí maji al kɔgi rəm tɔ.
 16 Ɛ mbəti-dé dɔgi gidi-é joo adi to: Simɔ kí Jeju ɓa-é Piyər rəm,
 17 Jaki kí ngon lə Jebede rəm, Ja kí ngonkɔ Jaki kí Jeju ɓa-dé «Buwanɛrjesi» ə kɔr mɛɛ-é to «ngan lə ndàngi-ndi»,
 18 kɔ Andre, kɔ Pilipi, kɔ Batlemi, kɔ Matiye, kɔ Tomasi, kɔ Jaki kí to ngon lə Alpe, kɔ Tade, kɔ Simɔ kí to dow kí ta ɓe liə to-é,
 19 ɓá Judasi Iskariyoti kí ɛ ɓá à to njèkun dɔ Jeju lé tɔ.

Noji Jeju-je 'ree kadi d'ɔr-é ta kosi dow-je-ti d'ɔw siə

- 20 Go-ti, Jeju kɔ njéndó né-je 'təl 'ree takəy-ti gogi rəmə, kosi dow-je 'təl 'ree 'kəwnə dɔ-é-ti sar ya adi lo kadi d'ingə mbunə lo d'uso-né né kàrè goto.
 21 Loki poy-é ree usi mbi noji-é-je-ti lé, dɛ d'ɔ d'usi dɔ rəbi-ti kadi 'ree d'ɔw siə rɔ-dé-ti; kɔɔ dɛ 'panè: «Dɔ-é maji al.»

Dow-je 'panè Jeju ɔw kɔ tógi lə Beljebul

Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10

- 22 †Njéndó dow-je ndukun-je kí d'ɔ Jorijalɛm 'ree 'panè: «Jeju ɔw kɔ Beljebul† mɛɛ-é-ti», adi «to 'boy lə ndil-je kí maji al ɓá adi-é tógi tubə-né ndil-je kí maji al.»
 23 Beɓa Jeju ɓa-dé rɔ-é-ti ə un gosta pa-né sə-dé panè: «Satə à kasi tubə Satə ban ɓəy wa?
 24 Kinə kɔɓe kí káre-rè ya dow-je kí mɛɛ-é-ti 'gángi-nə d'osi-nə kɔ ta lé, kɔɓe-é à kə lo kə-é-ti gərərə al.
 25 Ə kinə kəy kí káre-rè ya dow-je kí mɛɛ-é-ti 'gángi-nə d'osi-nə kɔ ta lé, dowbɛ-je d'a kisi gərərə al rəm.
 26 Ə kinə Satə ya rɔ kɔ rɔ-é rəmə, to ɛ ya gángi rɔ-é adi ɛ à kisi gərərə al. Bè kinlé, to kɔɓe liə ya ində ngangí-é ngá tin.
 27 Kinə dow uwə njètógi tó-é njim-njim al lé, dowbɛ à kasi kur mɛɛ kəy-ti lə njètógi kin kɔ kəə nékingə-é al. À tó-é njim-njim ɓəy ɓá à kɔw mɛɛ kəy-ti kɔ kəə nékingə-é.
 28 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí majal-je lay ya kí dow-je d'isi 'ra, kɔ takɔbi-je lay kí d'isi 'pa lé, à toki kinə go-é kɔgi kadi-dé.
 29 †Ngà dow kí rá-rá kí pa ta kɔbi kɔ Ndil kí aa njay lé, à toki kinə go-é kɔgi kadi-é ndə al. Ta lə majal kí tɔ sartagangi uwə dɔ-é.»
 30 Jeju pa sə-dé ta kinlé bɛ kɔɔ dɛ 'panè: «Ɛ ɔw kɔ ndil kí maji al mɛɛ-é-ti.»

Kɔ Jeju dɛ kɔ ngankɔ Jeju-je

Mat 12:46-50; Luk 8:19-21

- 31 Kɔ Jeju dɛ kɔ ngankɔ Jeju-je 'ree d'ə takəy-ti, d'ulə kulə kadi 'ɓa-é d'adi-dé.
 32 Kosi dow-je d'isi nangi rɔpi-rɔpi d'ilə-nə 'gəə dɔ Jeju sipi ɓá d'idə-é 'panè: «'Oo! Kɔ-i kɔ ngankɔ-i-je [kɔ kɔnan-i-je]‡ d'ə ndaa-ti d'ə 'sangi-i.»

* **3:14 3:14** Mɛɛ mbete-je-ti kí nɔ-je kí 'ndàngi kɔ ji-dé kɔ ta greki lé à kingə-ti kí 'panè: 'Ba-dé njékowkulə-je. † **3:22 3:22** Mat 9:34; 10:25 † **3:22 3:22** Satə ɓá 'ɓa-é Beljebul. † **3:29 3:29** Luk 12:10 ‡ **3:32 3:32** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɔ ji-dé kɔ ta greki.

- ³³ Jeju ilə-dé-ti panè: «Ná-je bá 'to kɔ-m-je kɪ ngankɔ-m-je wa?»
³⁴ Go-ti, ɛ un kəm-é oo-né kosi dow-je kí d'isi nangi 'gəə dɔ-é lé ngá bá panè: «Yən! Kɔ-m-je kɪ ngankɔ-m-je ɛn.
³⁵ Kdɔ dow kí ra né kí mɛɛ Lubə ndigi kin bá to ngonkɔ-m, əse to kɔnan-m, əse to kɔ-m.»

4

Gosta kí dɔ njèkilə ko-ti

Mat 13:1-9; Luk 8:4-8

¹ †Jeju isi ndó né dow-je ta babo-ti. Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'ree d'ilə-nə 'gəə dɔ-é sipi adi ɛ al isi mɛɛ tɔ-ti dan babo-ti. Ngà kosi dow-je lé bá d'a ngangɪ ba-ti dɪngi-dɪngi. ² Jeju un gosta-je bá ndó-dé-né né-je nɔ ə pa sə-dé ta mɛɛ néndó-ti liə lé panè:

- ³ «Ooi! Njəndɔr ɔw kdɔ kilə ko.
⁴ Loki a ilə ko lé, kɔɔ né kí dan-ti-je tusi dɔ rəbi-ti adi yəl-je 'ree 'tú lə-lə.
⁵ Kɔɔ né kí ná-je tusi dɔ ər-je-ti, lo-ti kí nangi nɔ-ti al; rəmə kubə bá ubə kalangi, kdɔ nangi ndəə dɔ-ti al.
⁶ Ngà loki kadi ree ɔsi dɔ-ti lé, ndole ə tuti kurum, kdɔ njirə-é ɔw nangi nɔ al.
⁷ Kɔɔ né kí dan-ti-je tusi dan kun-je-ti; loki kun tɔgi lé, ɔ rɔ dɔ-ti gəgəgə adi ko-é ində al.
⁸ Kɔɔ né kí ná-je tusi nangi-ti kí maji, adi tɔgi ɔr dɔ-é maji. Beba dɔ-é kí dan-ti-je kɔɔ-é ra-ti kɔrmutə-je, ɛ kí kɔɔ-é ra-ti kɔrməkɛ-je, ɛ kí ra-ti bu-je.»
⁹ Go-ti, Jeju panè: «Dow kí mbi-é tɔ nɔɔ kdɔ kadi oo-né ta rəmə, kadi oo ta kinlé.»

Kdɔ ri bá Jeju un gosta-je bá pa-né ta wa?

Mat 13:10-17; Luk 8:9-10

- ¹⁰ Loki Jeju ɔr rɔ-é rɔ kosi dow-je-ti a say sə-dé rəmə, dow-je kí 'gəə dɔ-é kɪ dɛ kí dɔgi gidi-é joo 'ree 'dɔji-é ta dɔ gosta-je-ti lé.
¹¹ Beba ɛ idə-dé panè: «Səi lé, né kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti sɔbi dɔ kɔbe lə Lubə lé toki tɛɛ kɪ dɔ-é kadi-si; ngà dɛ kí ndaa-ti lé, né-je lay ya toki kidə-dé kɪ gosta-gosta.»
¹² «Kdɔ kadi lé d'oo lo maji ya kàrè, d'oo kɪ koo ya ndə bè rəm, Bá lé d'oo ta maji ya kàrè rəmə, 'gə mɛɛ-é al rəm, Nè d'a kɪ kiɲə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi Kadi Lubə i inə-né go majal-je lə-dé kɔgi.* »

Kɔrmɛɛ gosta kí dɔ njèkilə ko-ti

Mat 13:18-23; Luk 8:11-15

- ¹³ Jeju təl idə-dé bəy panè: «Gosta kin ya 'gəi mɛɛ-é al bè lé, ndəgi gosta-je lay kinlé a rai ban bá a gəi mɛɛ-é wa?
¹⁴ Njèkilə ko lé, to njèkilə mbɛ ta lə Lubə.
¹⁵ Dɔ rəbi kí kɔɔ né tusi-ti lé, to dɛ kí d'oo ta lə Lubə ya rəmə, tajinati nè ya Sata ree ɔr ta lé mɛɛ-dé-ti kɔgi.
¹⁶ Bè ya tɔ, nangi ər kí kɔɔ né tusi-ti lé, to dɛ kí d'oo ta lə Lubə rəmə 'taa kalangi kɪ rɔnəl.
¹⁷ Ngà ta kinlé ulə njirə mɛɛ-dé-ti al; adi d'a dɔ-ti kaglo nɔ al. Beba loki kɔ-je kí dum nati əse kulə kəm ndoo kdɔ ta lə Lubə tɛɛ dɔ-dé-ti rəmə, kalangi bè ya dɛ 'tusi kadmɛɛ lə-dé d'inə kɔgi.
¹⁸ Dan kun-je kí kɔɔ né tusi-ti lé, to dɛ kí d'oo ta lə Lubə ya,

† 4:1 4:1 Luk 5:1-3 * 4:12 4:12 Eja 6:9; Ja 12:39-41; Knj 28:26-28; Rəm 11:8

19 ngà go-ti rəmə, meẽ k̄a kékéké̃ k̄d̄o né-je k̄i d̄onangi-ti nè, k̄i ɓo nékingə-je, k̄i ɓo né-je k̄i gay-gay uti d̄o ta lé adi kandi-é goto.

20 Nangi k̄i maji k̄i k̄ā né t̄usi-ti lé, to d̄e k̄i d'oo ta lə Lubə ə 'ndigi d̄o-ti adi kandi-é t̄o; beba d̄o-é k̄i dan-ti-je kandi-é ra-ti k̄ormutə-je, ɛ̃ k̄i kandi-é ra-ti k̄ormek̄e-je, ɛ̃ k̄i kandi-é ra-ti ɓu-je.»

Gosta k̄i d̄o lampi-ti

Luk 8:16-18

21 †Jeju təl idə-dé ɓəy panè: «Se lampi lé, dow à jəbi ngó d̄o-ti wa? Əse à kində gin tirə-ti wa? À nāa kagnāa lampi-ti taá ya al wa?

22 †Kd̄o né k̄i dow ɓoyɔ̄ k̄i à ree t̄o ndaa-ti rəsi al ya goto rəm, ɓá né k̄i ra k̄i gidi ngəy k̄i à toki t̄ēe-né ndaa-ti rəsi al k̄àrè goto rəm t̄o.

23 Kinə dow k̄i mbi-é t̄o kadi oo-né ta rəmə, kadi oo.»

24 †Jeju təl idə-dé ɓəy panè: «Indəi kəmkaa d̄o r̄o-si-ti sobi d̄o ta-je k̄i ooi. Né k̄i 'mboji-né né adi dow kinlé, ɛ̃ ya d'a təl mboji-né né kadi-si rəm, ɓá d'a təl kungi k̄i rangi d̄o-ti kadi-si ya ɓəy rəm.

25 †Kd̄o dow k̄i né t̄o ji-é-ti ɓá d'a kadi-é k̄i rangi d̄o-ti; ngà dow k̄i né goto ji-é-ti lé, k̄i ji-é-ti ya k̄àrè d'a taa.»

Ta k̄i sobi d̄o ko né

26 Jeju təl idə-dé ɓəy panè: «K̄ɔbe lə Lubə lé t̄o titi-n̄a k̄i ta lə dow k̄i t̄ēe ɔw ilə ko meẽ nd̄or-ti liə b̄e;

27 lé dowb̄e t̄o ɓi əse isi kəm nd̄o-je kada-je k̄àrè ko né lé, ubə rəm, t̄ogi rəm, ɓi ɛ̃ gə lo-é al ngá.

28 Nangi ya adi ko né-é ubə; d̄osay to mbi ko, go-ti ɔr d̄o-é ə kandi gemẽ k̄i maji ində d̄o-ti;

29 Ə loki k̄ā-é ɔr maji rəmə, kalangi b̄e ya d'un nḡor̄ongi d'ijə-né. Kd̄otalə n̄ay kijə ko asi ngá.»

Gosta k̄i sobi d̄o k̄ā k̄ol

Mat 13:31-32; Luk 13:18-19

30 Jeju pa ɓəy panè: «Ri ɓá j'a k̄oji-né k̄ɔbe lə Lubə wa? Gosta k̄i ban ɓá j'a kuni t̄oji-né k̄ɔbe lə Lubə wa?

31 K̄ɔbe lə Lubə lé, titi-n̄a k̄i k̄ā k̄ol k̄i to k̄ā né k̄i t̄o ngon-é nd̄e b̄e it̄o k̄ā né-je lay k̄i d̄onangi-ti nè k̄i dow-je 'dubi.

32 Ngà loki dow dubi lé, ɛ̃ t̄ogi it̄o kagi-je lay k̄i meẽ nd̄or-ti, adi balkəm-é-je boy sar tugə ndil, adi yəl-je k̄i 'nar taá 'ra k̄əy-dé-ti.»

33 Jeju ndó dow-je ta lə Lubə k̄i gosta-je k̄i b̄e kin n̄a-n̄a k̄i gangi-é k̄i d'asi kadi 'gə-né meẽ ta liə.

34 Néndó liə k̄i nal gosta goto; ngà loki ɛ̃ ɔr r̄o-é isi k̄i k̄ár-é k̄i njéndó né-je liə lé, ɛ̃ ɔr meẽ gosta-je lé lay adi-dé.

Jeju ndangi yəlbo

Mat 8:23-27; Luk 8:22-25

35 Meẽ nd̄o-é-ti kinlé ya, losɔɔ biriri rəmə, Jeju idə njéndó né-je liə panè: «Adi j'gangi babo j'ɔwi turə.»

36 Beba njéndó né-je 'tusi kosi dow-je d'in̄ə-dé ə t̄o k̄i Jeju isi meẽ-é-ti lé ya d̄e d'ɔti d'ɔw-né siə. T̄o-je k̄i rangi t̄o nḡosi k̄àd̄i t̄o-ti k̄i Jeju isi-ti lé t̄o.

37 Ya rəmə, yəlbo ulə mb̄i-mb̄i, ə pungum man ɔsi t̄o yó-je k̄i né-je adi man ɔw meẽ t̄o-ti mbing n̄ay n̄a al kadi man rusi meẽ t̄o.

† 4:21 4:21 Mat 5:15; Luk 11:33 † 4:22 4:22 Mat 10:26; Luk 12:2 † 4:24 4:24 Mat 7:2; Luk 6:38

† 4:25 4:25 Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26

³⁸ Ə Jeju gəti dɔ-é kɪ nɛgəti dɔ mɔngi tɔ-ti ə tɔ tɔ bi. Bɛba njɛndɔ nɛ-je liə 'ndəl-é d'idə-é 'panè: «Njɛndɔ dow-je né! Ko-ji kí isi tɔɔ kinlé 'usi-i-ti al wa?»

³⁹ Loki Jeju tɛɛ kəm-é rəmə, ɛ ndáŋgi yálbo lé, ə təl pa kɪ babo panè: «'Adi lo tɔ ndingɪ! Asi bè!» Rəmə gin yálbo lé gangi adi lo təl tɔ ndingɪ.

⁴⁰ Go-ti, ɛ pa sə-dé panè: «'Bəli nɔ̀ bə kɔ ri wa? 'Adi mɛɛ-si al bəy wa?»

⁴¹ Bəl ində bandi-dé gangi adi 'pa-nɔ̀ ta dan-dé-ti 'panè: «Kay! Dow kanlé to dow kí ban ya bá yál-je kɪ babo-je kàrè 'təl rɔ-dé go ta-ti liə bə wa?»

5

Jeju tubə ndil-je kí maji al dɔ dow-ti *Mat 8:28-34; Luk 8:26-39*

¹ Jeju dɛ kɪ njɛndɔ nɛ-je liə 'gangi babo d'ɔw kəl-é kí nɔ-ti dɔnangi Gerasa-ti.

² Loki Jeju ɪ mɛɛ tɔ-ti ur nangi bè ya rəmə, dingəm káre kí ndil-je kí maji al 'ra-é tɛɛ dan badi-je-ti ree rɔ-é-ti.

³ Dingəm-é lé, dɔbadi-je bá to lo kisi-é ə dow kí asi kilə-é sil ya goto.

⁴ Taá-taá ya d'ulə ngowla nja-é-ti bá d'ilə-é-né sil, ngà taá-taá ya ɛ gáŋgi ngowla kí nja-é-ti kɪ sil-je lé, adi dow kí tógi-é asi kadi taa tógi-é ya goto.

⁵ Ndɔɔ-je, kɪ kada-je lay ya lo taakoo liə goto, adi ɛ ɔw ilə kɪ dɔ badi-je kɪ dɔ ngan mbal-je, tur kəə taá-taá ə rəti rɔ-é kɪ ər.

⁶ Loki un kəm-é oo Jeju say lé, ɛ ay ngodi ɔw ɔsi dɔ-é nangi nɔ-é-ti

⁷ ə ilə bɔbi ndi-é nangi panè: «I Jeju, Ngon lə Lubə kí Njəkisi taá dɔrɔ-ti nɔ lé, 'ge ri rɔ-m-ti wa? Kɔgri ya, kɪ ri Lubə, 'ulə kəm-m ndoo al!»

⁸ ɛ pa bè kɔ Jeju panè: «I Ndil kí maji al, 'tɛɛ mɛɛ dow-ti kin kɔgi.»

⁹ Jeju təl dɔji-é panè: «Ri-i lə nɔ̀ wa?» ɛ təl ilə-é-ti panè: «Ri-m lə kosi-je. Kɔtalə jɛ lé j'nɔ̀.»

¹⁰ Ngá bá dɛ 'təl 'dɔji Jeju kɪ nɔ̀ kəm-dé-ti kadi tubə-dé kɔgi dɔnangi-ti kin al.

¹¹ Lo-é-ti kinlé kosi kɔsɔngi-je d'ɔ̀ kàdɪ mbal-ti ngɔsi d'ɔ̀ d'uso né.

¹² Ə ndil-je kí maji al lé 'ra ndoo ta Jeju-ti 'panè: «'Adi j'ɔw j'andi mɛɛ kɔsɔngi-je-ti kan.»

¹³ Jeju ndigi sə-dé ya tɔ. Bɛba ndil-je kí maji al lé 'tɛɛ mɛɛ dingəm-ti d'ɔw 'tur mɛɛ kɔsɔngi-je-ti lé adi kɔsɔngi-je lé 'təti-nɔ̀ yipi kàdɪ mbal-ti taá, 'tusi babo-ti 'nduy man. Kɔsɔngi-je lé kɔr-dé à kasi bɔdɔgi lo joo je bè.

¹⁴ Go-ti, njéngəm kɔsɔngi-je lé d'ay d'ɔw d'ɔr poy-é mɛɛ bebo-ti, mɛɛ nganbe-je-ti rəm. Bɛba dow-je d'ɔti 'ree d'oo né kí ra né lé.

¹⁵ Loki dɛ 'ree rɔ Jeju-ti lé, d'oo dingəm kí ɔw kɪ ndil-je kí maji al nɔ̀ mɛɛ-é-ti lé, isi nangi, ulə kubi rɔ-é-ti, təl isi maji kare gogi; bəl ində bandi-dé gangi. ¹⁶ Dow-je kí d'oo nɛ-je kí ra-né kin kɪ kəm-dé lé d'ɔr-dé poy dingəm kí ndil-je kí maji al 'tɛɛ mɛɛ-é-ti lé rəm, bá d'ɔr-dé poy né kí tɛɛ dɔ kɔsɔngi-je-ti lé rəm tɔ.

¹⁷ Bɛba dow-je 'ra ndoo ta Jeju-ti kadi inə dɔnangi lə-dé ə ɔw rangi.

¹⁸ Loki Jeju təl al mɛɛ tɔ-ti gogi rəmə, dingəm kí ɛ tubə ndil-je kí maji al dɔ-é-ti lé dɔji-é kadi n'ɔw siə.

¹⁹ Jeju ndigi siə al, ngà idə-é panè: «'Təl 'ɔw beə lə-i, rɔ noji-i-je-ti, ə koo kí 'Babe oo kəmtondoo lə-i, kɪ nɛ-je lay kí ɛ ra sə-i kinlé, ɔr poy-é adi d'oo.»

²⁰ Bɛba dingəm lé, ɔw ɔr poy nɛ-je lay ya kí Jeju ra siə lé mɛɛ bebo-je-ti kí dɔgi adi dow-je lay kí d'oo lé, ta igi-dé səl.

Tɔsi ndəl lə ngon lə Jayrusi kɪ gin məsi kɪ gangi rɔ dené-ti
Mat 9:18-26; Luk 8:40-56

²¹ Jeju al mee tɔ-ti gangi babo ɔw gogi. Loki ɛ nà y ta babo-ti ya bəy rəmə, kosi dow-je 'təl 'ree 'gəə dɔ-é sipi gogi.

²² Beba dingəm káre kɪ to kɪ dan dɛ-ti kɪ 'to njékun dɔ kəykəwnə lə jipi-je kɪ ri-é lə Jayrusi ree, bá oo Jeju rəmə usi nangi nja-é-ti

²³ dɔji-é kɪ nɔ kəm-é-ti panè: «Ngon-m kɪ dené tɔ oy nangi nɔɔ, ə kogri ya, 'ree 'ow 'ində ji-i dɔ-é-ti adi-é ingə lapiya ə isi kɪ dɔ-é taá adi-m!»

²⁴ Beba Jeju ɔti ɔw siə. Ə kosi dow-je d'un go-é, 'mbore-é yó-je kɪ nè-je.

²⁵ Ə dené kɪ məsi ree rɔ-é-ti bal dɔgi gidi-é joo ɔ dan-dé-ti nɔɔ tɔ.

²⁶ Dené-é lé ingə kɔ nɔ, ilə go dɔktur-je-ti kɪ kete-kete; ɛ tuji nékingə-é kogi lay ya kàrè né kɪ tɔ-é soti goto; ngà mɔy lé ɔw kɪ kete ya par-par.

²⁷ Beba loki ɛ oo poy Jeju rəmə, ree ur dan kosi dow-je-ti, ɔ gidi-é-ti, ə ulə ji-é ɔdi-né takubi liə.

²⁸ Kdɔtalə ɛ pa mee-é-ti panè: «Kinə kubi liə ya m'ulə ji-m m'ɔdi ə m'a kingə lapiya.»

²⁹ Rəmə tajinati nè ya gin məsi lé gangi, adi ɛ gə kɪ n'ingə lapiya.

³⁰ Ə tajinati nè ya Jeju gə kɪ tɔgi kɪ rɔ-n'è-ti tɛɛ. Beba ɛ təl ilə rəti dan kosi dow-je-ti dɔji panè: «Ná bá ɔdi kubi lə-m wa?»

³¹ Njéndó né-je liə d'ilə-é-ti 'panè: «Kosi dow-je kɪ d'ɔ 'mbor-i yó-je kɪ nè-je kin ya 'təl dɔji dow kɪ ɔdi rɔ-i bəy wa?»

³² Ngà bá Jeju təl gɔ lo gəə gidi-é kadi n'oo dow kɪ njera né kinlé.

³³ Rəmə dené lé bəl rəm, dadi rəm, kdɔtalə ɛ gə né kɪ tɛɛ dɔ-é-ti lé. Beba ɛ ree usi nangi nja Jeju-ti ə idə-é ta kɪ tɔgrɔ-ti ya.

³⁴ Jeju təl idə-é panè: «Ngon-m! Kadmee lə-i aji-i. 'ɔw kɪ lapiya, kadi mɔy lə-i lé inə-i.»

³⁵ Loki Jeju ɔ pa ta bə bəy ya rəmə, ngannjékullə-je d'ɪ bə lə njékun dɔ kəykəwnə lə jipi-je 'ree go-é-ti d'idə-é 'panè: «Ngon-i lé oy ngá. Ngà i 'ndɔji njéndó dow-je né kdɔ ri bəy wa?»

³⁶ Ngà Jeju ilə ká ta-je-ti lə-dé lé al, adi idə njékun dɔ kəykəwnə lé 'panè: «'Bəl al, mee-i ya 'adi-m par.»

³⁷ Jeju adi dow kɪ rangi dan-é al; ngà Piyər, kɪ Jaki, kɪ Jɔ kɪ ngonkɔ Jaki ya par 'dan-é.

³⁸ Loki d'ow 'tɛɛ bəe lə njékun dɔ kəykəwnə lə jipi-je lé rəmə, Jeju oo kɪ dow-je d'ow dɔ-nɔ-ti wúr-wúr, 'nɔ, d'ində sul-dé boy-boy.

³⁹ Beba Jeju andi kəy go-dé-ti pa sə-dé panè: «Kdɔ ri bá səi ɔwi-né dɔ-nɔ-ti wúr-wúr bə wa? Kdɔ ri bá səi 'nɔi-né bə wa? Ngon kɪ dené kinlé oy al, ɛ tɔ bi kɪ tɔ.»

⁴⁰ Rəmə dow-je 'sɔki Jeju. Beba ɛ tubə-dé adi 'tɛɛ ndaa-ti ə adi bɔbi ngon kɪ kɔ ngon kɪ dɛ kɪ 'dan-é lé d'ow siə lo-ti kɪ ngon lé tɔ-ti.

⁴¹ Jeju uwə ji ngon lé ə idə-é panè: «Talita kumi!» Kɔr mee-é to: «Ngonmandi! M'idə-i m'panè: 'ɪ taá.»

⁴² Rəmə tajinati nè ya ngonmandi lé ɪ taá njiyə. Kdɔtalə to ngonmandi kɪ ra bal dɔgi gidi-é joo. Dɛ kɪ d'ɔ lo-é-ti lé ndil-dé tɛɛ sɔy, ta igi-dé səl.

⁴³ Jeju ndɔji-dé nɔ kadi 'pa d'adi dow oo al ə idə-dé 'panè: «'Adi-é né uso.»

6

Mɛɛndə lə dow-je kɪ Najaretɪ
Mat 13:53-58; Luk 4:16-30

¹ Jeju ɪ lo-é-ti kinlé ɔw bəkoji-é-ti gogi. Njéndó né-je liə d'ow siə nati.

² Loki ndo taakoo la jipi-je asi lé, Jeju ndó dow-je né mee kəykəwna-ti la jipi-je. Dow-je na ya ki d'oo néndó liə lé, néndó liə or ndil-dé adi 'panè: Kay! Dow kinlé i ki né-je kinlé rá wa? Gosi kinlé ingə rá wa? Ə e ra ban bá ra-né nékoji-je ki bé kinlé wa?

³ E ya bá to kodi kijə kagi ki ngon la Mari lé al wa? Ngankə-é-je ya 'to Jaki, ki Jojesi, ki Jude, ki Simə-je, ə kənan-é-je ya d'isi dan-ji-ti nè tin al wa? Né-je kin ya ra adi Jeju təl jigi nò-dé-ti ogi-dé kadi d'adi-é mee-dé.

⁴ †Beba Jeju pa sə-dé panè: «Njèpata ki ta Lubə-ti lé, dow-je ki mee bekoji-é-ti, ki dan noji-é-je-ti, ki mee kəy-ti liə ya par d'a nədi-é.»

⁵ Gin-é kin bá nékoji kare ya kare Jeju asi ra-né bekoji-é-ti al. Njéməy-je ki dan-ti-je ya par bá e ində ji-é do-dé-ti adi d'ingə lapiya.

⁶ Məengə la-dé ra adi ta igi Jeju səl. Beba Jeju ow nganbe-je-ti ki do lo-ti nɔɔ ndó dow-je né.

Jeju ulə njəkəwkulə-je ki dogi gidi-é joo

Mat 10:5-14; Luk 9:1-6; 10:1-20

⁷ Jeju ba njəkəwkulə-je liə ki dogi gidi-é joo ə ulə-dé joo-joo ə adi-dé tógi do ndil-je-ti ki maji al.

⁸ E ndəji-dé panè: Loki isi owi lé, uni né kəw mba ji-si-ti al, salangi ya par é uni. Uni mbə al rəm, uni mbu kəw mba al rəm, bá iləi là posi-si-ti al rəm tɔ.

⁹ Ngà idə-dé panè: «Uləi saba nja-si-ti, ə uləi kubi do-na-ti joo al.»

¹⁰ Jeju idə-dé bəy panè: Mee kəy ki owi-ti lé, mee kəy-é kin ya isi-ti sar kadi ji-né.

¹¹ ††Ə kinə d'uwə-si ki rə-dé-ti al rəm, d'oo ta lə-si al rəm, bá isi 'teji mee be-é-ti kinlé rəmə, 'gəki kodi ki nja-si-ti kogi kadi toji ki ta tò do-dé-ti.

¹² Beba de d'ow d'ilə mbə kdo kadi dow-je d'inə panjiyə-dé-je ki maji al kogi.

¹³ †De 'tubə ndil-je ki maji al na ya do dow-je-ti kogi rəm, bá njéməy-je na ya d'ur ubi do-dé-ti adi d'ingə lapiya rəm tɔ.

Koy la Ja ki njera dow-je Batəm

Mat 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9

¹⁴ †Ngar Erodi oo poy Jeju; kdotalə ri-é ba mbing adi dow-je 'panè: «To Ja ki njera dow-je batəm ki ndoki oy lé bá tsi ndəl ində lo teje, bá ow-né ki tógi ra-né nékoji-je kinlé.»

¹⁵ De ki dan-ti-je 'panè: «To Eli*», de ki ná-je 'panè: «To ki kare dan njèpata-je-ti ki ta Lubə-ti ki kete.»

¹⁶ Ngà loki Erodi oo ta kinlé, e panè: «To Ja ki njera dow-je batəm ki ndoki m'adi 'gangi do-é lé bá təl tsi ndəl ində lo teje.»

¹⁷ †Kdo ndoki Erodi ya adi d'uwə Ja 'doo-é ki kullə gindingi, d'ilə-é dangay-ti, kdotalə Erodi de ki Pilipi 'to ngankə-na-je, ya rəmə Erodi təl taa Erodiadi, ki ne Pilipi,

¹⁸ bá Ja idə-é panè: «Taa ki 'taa Erodiadi ki ne ngonkə-i kinlé to tó-é al.»

¹⁹ Wongi ra Erodiadi na adi sangi rəbi tol-é, ngà ingə rəbi-é al,

²⁰ kdo Erodi bəl Ja, kdotalə e gə ki Ja lé to dow ki njururu rəm, aa njay rəm adi e ngəm-é. Loki e oo ta-je ki Ja pa pa lé mee-é uwə-é ki ta na; bé ya kare ta-je liə nəl-é koo.

† 6:4 6:4 Ja 4:44 † 6:11 6:11 Knj 13:51 † 6:11 6:11 Luk 10:4-11 † 6:13 6:13 Jak 5:14 † 6:14 6:14 Mat 16:14; Mar 8:28; Luk 9:19 * 6:15 6:15 Eli kinlé to kare dan njèpata-je ki ta Lubə-ti ki low. † 6:17 6:17 Luk 3:19,20

21 Ngà ndo madi, Erodiadi inge kəm lo kí maji ndo ra naɣ koji Erodi-ti. Ndo-é-ti kinlé Erodi ra nékuso ba-né dow-je kí boy-boy kí njékisi do be-ti, kí 'boy lə Asgar-je rəm, kí dow-je kí ri-dé ba donangi Galile-ti rəm.

22 Ngon lə Erodiadi kí dené andi kəy go-dé-ti ə ndam adi nəl Erodi na rəm, nəl dow-je kí 'ba-dé lo nékuso-ti lé na rəm to. Beba ngar idə ngon kí dené lé panè: Né kí mee-i ndigi ya 'dɔji-m, ə m'a kadi-i.

23 Ngar un mindi-é panè: «M'ubi ro-m madi-i kadi ri-ri ya kí i dɔji-m lé, m'a kadi-i. Lé to dɔbi kɔbe lə-m ya kàrè m'a kadi-i.»

24 Beba ngon kí dené lé tɛɛ ɔw dɔji kɔ-é panè: «Ri bá kadi m'dɔji ngar lé wa?» Kɔ-é idə-é panè: «'Dɔji do Ja kí njèra dow-je batəm.»

25 Tajinati nè ya ngon kí dené lé, təl ɔw ro Ngar-ti panè: «M'ndigi kadi lo kí nè-ti kin ya 'ilə do Ja kí njèra dow-je batəm mee supra-ti adi-m.»

26 Ro ngar nəl-é al, ya ngà ɛ asi kɔgi-é al, kɔ kubi kí ɛ ubi ro-é rəm, kɔ takəm kosi dow-je kí 'ba-dé lo nékuso-ti lé rəm to.

27 Tajinati nè ya ngar un ndu adi asgar káre kadi ɔw ree kí do Ja kí njèra dow-je batəm lé.

28 Beba asgar lé ɔw kəy dangay-ti, ɔw gangi do Ja ilə mee supra-ti ree-né adi ngon kí dené lé ə ɛ ɔw-né adi kɔ-é to.

29 Loki njéndó né-je lə Ja d'oo poy-é lé, de 'ree d'un nin-é d'ɔw 'dubi.

Ta lə mbə kí m̄i kí kanji kí joo

Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Ja 6:1-14

30 Njékowkulə-je lə Jeju 'təl ree ro-é-ti d'or-é poy né-je lay kí de 'ra rəm, né-je lay kí de 'ndó dow-je lé rəm to.

31 Lo-é-ti kinlé kosi dow-je kí d'ɔw rəm, 'təl rəm lé d'ɔgi Jeju kí njékowkulə-je liə lo kuso né. Beba Jeju idə njékowkulə-je panè: «Adi j'ori ro-ji ngərangi kɔ kadi sɔi kàrè 'taai koo sɛ to.»

32 Beba de d'al mee tò-ti kɔ kadi d'ɔw d'isi diləlo-ti ngərangi.

33 Bè ya kàrè, kosi dow-je kí d'oo-dé lo kow-ti ə 'gə-dé lé, d̄i kí bebo-je kí gay-gay d'ay kí nja-dé d'ɔw kete nɔ-dé-ti lo-ti kí d'isi d'ɔw-ti lé.

34 †Loki Jeju ur nangi mee tò-ti rəmə, oo kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ə ta ɔ mee-é kɔ ta lə-dé, kɔ 'to kí bati-je kí njékul-dé goto bè. Ɛ ndó-dé né-je na lo-é-ti kinlé.

35 Loki kadi ɔw kí do kur-ti lé, njéndó né-je liə 'ree ro-é-ti d'idə-é 'panè: «Kadi ɔw kí do kur-ti ngá rəm, bá lo kin kàrè to diləlo rəm;

36 ɛn ɛ 'ɔsi-dé adi d'ɔw kí kəylo-je-ti, kí nganbe-je kí do lo-ti nè kɔ kadi 'ndogi né d'uso.»

37 Jeju təl idə-dé panè: «Sɔi ya adi-dé né d'uso.» Ngà njékowkulə-je 'təl dɔji-é 'panè: «Kadi j'ɔw j'ndogi mbə kəm là kullə kí ndo bujoo j'ree-né j'adi d'uso wa?»

38 Beba ɛ təl dɔji-dé panè: «Mbə kandingi bá tò ji-si-ti wa? Ɔwi 'gɔi ooi.» Loki d'ɔw d'oo lé, 'ree d'idə-é 'panè: «J'ɔw kí mbə m̄i kí kanji joo.»

39 Ngá bá ɛ un ndu adi-dé panè: «Uwəi dow-je kí kuti-é kuti-é adi-dé d'isi do wale-ti kí mbəl.»

40 Dow-je d'isi kí bar-é bar-é, d'uwə-nə bu-je kí kormi-je.

41 Jeju ɔy mbə kí m̄i kí kanji kí joo lé, un kəm-é kí taá dorə-ti, ra oiyo Lubə. Go-ti, ɛ gangi mbə lé dana, təl-né adi njéndó né-je kɔ kadi 'ləbi dow-je. Ɛ təl gáangi kanji kí joo lé kɔ dow-je lay to.

42 Dow-je lay ya d'uso né 'ndan ndə-ndə.

⁴³ Dɔdum mbè kɪ dɔdum kanji lé nà̀y adi njéndó né-je d'ɔy rusi kà̀rè dɔgi gidi-é joo.

⁴⁴ Dow-je kí d'uso mbè kinlé, dingəm-je 'ra bɔdɔgi lo mɪ.

Njiyè lə Jeju dɔ man babo-ti

Mat 14:22-36; Jq 6:15-22

⁴⁵ Go-ti rəmə, tajinati nè ya Jeju ɔsi njéndó né-je liè adi d'al mɛɛ̀ tɔ-ti kdɔ kadi d'ɔw kete nɔ̀-é-ti gidi babo-ti kəl bebo-ti kí Betsayda ə ɛ ɔ nangi ɔ si kosi dow-je kadi 'təl.

⁴⁶ Loki ɛ inə kosi dow-je lé rəmə, ɛ ɔw al dɔ mbal-ti, kdɔ pa ta kɪ Lubə.

⁴⁷ Loki ndɔ ree il rəmə, tɔ ɔ dan babo-ti danɔ; ngà Jeju ɔ kɪ kár-é nangi.

⁴⁸ Rəmə un kəm-é oo-né njéndó né-je liè kí d'ingə kɔ̀ nɔ̀ lo nəl tɔ-ti, kdɔtalə yəl tilə kəm-dé. Taginlo-ti ngá bá Jeju njiyè dɔ man babo-ti ɔw kɪ rɔ-dé-ti ə ɛ ndigi kində ta-dé gangi.

⁴⁹ Loki d'oo-é ɔw njiyè dɔ man-ti rəmə, dɛ 'gir 'panè to «'mɔ̀ dow!» Adi 'nɔ̀ mbiti-mbiti.

⁵⁰ Kdɔtalə dɛ lay ya d'oo-é adi bəl ində bandi-dé gangi, rəmə tajinati nè ya Jeju pa sə-dé panè: «Adi mɛɛ̀-si usi nangi, to mɔ̀ bəy é 'bəli al.»

⁵¹ Go-ti, ɛ al isi sə-dé mɛɛ̀ tɔ-ti rəmə gin yəl lé gangi dɛsi, adi ɔr ndil-dé nɔ̀.

⁵² Kdɔtalə nékɔ̀ji kí sɔbi dɔ mbè kí Jeju ra lé kəm-dé tɛɛ̀ dɔ-ti al, kdɔ mɛɛ̀ngə lə-dé.

Ta lə njémɔ̀y-je kí dɔnangi Jenejarɛti-ti

⁵³ Loki d'ində babo 'gangi 'tɛɛ̀ dɔnangi Jenejarɛti-ti rəmə, d'ur nangi 'tɔ̀ tɔ̀ lə-dé ngangi ba-ti.

⁵⁴ Loki d'ɪ mɛɛ̀ tɔ-ti 'rusi nangi rəmə, kalangi bè ya dow-je d'oo Jeju 'gə-é,

⁵⁵ adi d'ay d'ɔw mɛɛ̀ bɛ-je-ti kí go lo-je-ti kí tin kin lay ya d'otɪ njémɔ̀y-je mɛɛ̀ tuwə-je-ti lə-dé 'ree sə-dé lo-ti kí d'oo kí Jeju isi-ti.

⁵⁶ Lo-je lay kí Jeju ɔw-ti, nganbɛ-je, kɪ bebo-je, kɪ ta ndɔr-je-ti lé, 'ree kɪ njémɔ̀y-je pandanglo-je-ti, ə 'ra ndoo ta-é-ti kdɔ kadi adi njémɔ̀y-je lé d'ɔdi takubi liè ya par. Rəmə dɛ lay kí d'ɔdi takubi liè lé d'ingə lapiya ya tɔ.

7

Parisi-je kɪ nékobe lə-dé

Mat 15:1-9; Luk 11:37-41

¹ Parisi-je, kɪ dow-je kí nɔ̀-je kí 'to njéndó dow-je ndukun-je d'ɪ mɛɛ̀ bebo Jorijalɛm-ti 'ree 'kəw-nɔ̀ rɔ̀ Jeju-ti.

² Rəmə dɛ d'oo kí njéndó né-je liè kí dan-ti-je 'tɔgi ji-dé al ya d'uso-né né, adi kí go né kí kobe-ti lə-dé rəmə dɛ d'oo d'adi to né kí tɔ̀ yoro.

³ Parisi-je lé, dɛ kɪ ndɔgi jipi-je lay ya 'to njétəl rɔ-dé go nékobe-ti lə ka-dé-je, adi dɛ 'tɔgi ji-dé d'adi aa njay-njay bá d'uso-né né.

⁴ Loki d'ɪ lokosi-ti rəmə, d'a tɔgi rɔ-dé lay bəy bá d'a kuso né. Nékobe-je kí rangi nɔ̀ ya kí dɛ 'təl rɔ-dé go-ti adi to tɔgi kɔbi-je, kɪ güm-je, kɪ jo simɔ̀-je.

⁵ Bɛba Parisi-je kɪ njéndó dow-je ndukun-je lé, 'dɔji Jeju 'panè: Kdɔ ri bá njéndó né-je lə-i 'təl rɔ-dé go nékobe-ti lə ka-ji-je al, adi d'uso né kɪ ji-dé kí yoro wa?

⁶ Jeju ilə-dé-ti panè: Səi lé, 'toi njékədkəm dow-je. Ta kí Ejay njèpata kí ta Lubə-ti pa sɔbi-né dɔ-si lé to ta kí tɔgrɔ-ti ya. Lubə adi Ejay ndàngi panè:

«Gin dow-je kinlé 'tətɪ kagi-m ndaá ta-dé-ti nè,

Ngà mee-dé tò gay sə-m.»

⁷ Pole kí de 'pol-m kàrè to pole kí mee wəy kare;

Kdo né-je kí d'isi 'ndó dow-je lé, to ndukun-je kí dow-je d'un kà dɔ-dé.

⁸ Jeju təl pa sə-dé panè: Səi inəi ndukun-je lə Lubə kogi ə isi 'təli rɔ-si go nékobe-ti lə dow-je.

⁹ Təl pa bəy panè: Səi uwəi rɔ-si ngə ya 'mbati ndukun-je lə Lubə rá, kdo ngəm-né nékobe-je lə-si.

¹⁰ Kdo Moiyiji panè: 'Təti kagi bəbi-i kà kɔ-i. E pa bəy panè: Dow kí pa ta kí maji al dɔ bəbi-é-ti əse dɔ kɔ-é-ti rəmə, kadi toki təl dowbé kogi.

¹¹ Ngà səi rəmə 'painè: Kinə dow pa kà bəbi-é əse kɔ-é panè: Né kí lé m'a ra-né sə-i lé, to «kɔrba», adi kɔr mee-é to kadkare kí kadi Lubə.

¹² Rəmə səi ɔgi dowbé kdo kadi ra né madi kdo bəbi-é əse kɔ-é ngá.

¹³ 'Rai bə kin rəmə, to kun bá səi uni nékobe kí isi 'ndói-nə lé 'bujuri-né ta lə Lubə kogi; bá səi 'rai ko né-je kí rangi kí bə kin nə ya bəy tɔ.

¹⁴ Jeju təl ba kosi dow-je kà rɔ-é-ti ə panè: Səi lay ya 'yəli mbi-si ooi-né ta lə-m, ə kadi 'gəi mee-é maji tɔ.

¹⁵ Né kí à kɔ ndaa-ti kow mee dow-ti kdo təl-é dow-ti kí tò nə takəm Lubə-ti goto. Ngà né kí i mee dow-ti tɛɛ ndaa-ti bá à ra kadi dowbé təl to dow kí tò nə takəm Lubə-ti.

¹⁶ [Dow kí mbi-é tò kdo kadi oo-né ta rəmə, kadi oo ta kin.]*

¹⁷ Loki Jeju inə kosi dow-je ɔw mee kəy-ti lé, njéndó né-je liə 'dəji-é kadi ɔr mee gosta kinlé adi-dé.

¹⁸ Jeju idə-dé panè: Səi lé ya kàrè négə nal-si bə to wa? Ta lə né kí à kɔ ndaa-ti kow mee dow-ti kdo təl-é dow-ti kí tò nə takəm Lubə-ti al kinlé, səi kàrè 'gəi al to wa?

¹⁹ Kdotalə né kí i ndaa-ti lé, ɔw tagir-ti lə dow al, ngà ɔw mee-é-ti kdo tɛɛ kogi. Jeju pa bə kdo nékuso-je lay ya aa njay.

²⁰ Jeju təl pa bəy panè: Né kí i tagir-ti lə dow tɛɛ ndaa-ti bá à təl-é dow-ti kí tò nə takəm Lubə-ti.

²¹⁻²² Kdo tagir-je kí maji al, kà ra kaya-je, kà bəgi-je, kà təl dow-je, kà kinə ne-i əse ngəbi-i kow sangi dow kí rangi-je, kà kəmkəi-je, kà meəndul-je, kà kədi-nə-je, kà néra kɔ go rəbi-é-ti al-je, kà kim-nə-je, kà kulə ta ndil dow-ti-je, kà kɔjrɔ-je, kà néra kí dɔ mbə-ti-je kinlé i mee dow-ti kəy, lo tagir-je-ti liə.

²³ Né-je kí maji al lay kinlé tɛɛ mee dow-ti, ə ra adi dowbé təl né kí tò nə takəm Lubə-ti.

Kadmee lə dené kí to jipi al

Mat 15:21-28

²⁴ Jeju i lo-é-ti kinlé ɔw dɔnangi Tir-ti, ə ɔw mee kəy-ti káre bə. E ndigi kadi dow gə lo kí n'isi-ti al, ngà lo kadi bəyɔ rɔ-é goto.

²⁵ Kdo dené káre bə, kí ndil kí maji al ra ngon-é kí dené, oo poy Jeju rəmə, ree usi nja-é-ti.

²⁶ Dené kinlé, to dené grəki kí d'oji-é Siri, dɔnangi Penisi-ti. E nɔ ta Jeju-ti kdo kadi tubə ndil kí maji al dɔ ngon-n'è-ti kogi.

²⁷ Ngá bá Jeju idə-é panè: 'Adi ngan-je d'uso né 'ndan məkɔ, kdo kun nékuso ta ngan-je-ti kilə kadi ngan bisi-je lé to né kí tuwə ra al.†

²⁸ Dené lé təl panè: Tɔgrɔ-ti ya 'Babe, ngà ngan bisi-je kí d'a gin tablə kuso né-ti lé, nɔ-nɔ ta ngan-je kí tusi nangi lé d'a kuso kare.

* **7:16 7:16** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kà ji-dé kà ta grəki. † **7:27 7:27** Ngan-je lé to jipi-je ə ngan bisi to dow-je kí 'to jipi-je al tɔ.

29 Ngá bá Jeju idə-é 'panè: Kdo ta kí ta-i-ti kin ya, ow, ndil kí maji al lé tɛɛ mɛɛ ngon-i-ti kí dené lé kɔgi ngá.

30 Loki dené təl ow mɛɛ kəy-ti liə lé, ingə ngon-é lé do tirə-ti. Ndil kí maji al lé tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi ngá.

Jeju kɪ njɛmbitɔ

Mat 15:29-31

31 Jeju i donangi Tir-ti təl al donangi Sidɔ-ti ə ində dan bebo-je kí dɔgi gangi bá ow tɛɛ ta babo-ti kí Galile.

32 Rəmə dow-je 'ree kɪ dingəm káre kí to njɛmbitɔ, adi pa ta muki-muki rɔ Jeju-ti ə 'ra ndoo ta-é-ti kdo kadi ində ji-é do-é-ti.

33 Jeju ɔr-é dan kosi dow-je-ti ow siə kɪ kár-é mbəngi, ɛ tulə ngan ji-é-je mbi njɛmbitɔ-ti lé ə ra man ta-é ji-é-ti ɔdi-né ndɔ-é tɔ.

34 Go-ti, un kəm-é kɪ dɔrɔ-ti, ilə koo puu ə panè: «Epata», kor mɛɛ-é to «'tɛɛ.»

35 Rəmə tajinati nè ya mbi-é tɛɛ, ndɔ-é dɪrə bə̀rə̀rə̀, adi pa ta maji.

36 Jeju ndəji-dé kadi 'pa ta-é d'adi dow oo al. Ngá ɛ ndəji-dé nɔ rəmə, de d'ilə mbe-é kɪ kete-kete tɔ.

37 Né kinlé ɔr ndil-dé nɔ adi 'panè: Kay! Né ra-é-je maji dɔrɔ, njɛmbitɔ-je kàrè ɛ adi-dé d'oo ta rəm, bá de kí ndɔ-dé dɔo kàrè adi-dé 'pa ta rəm tɔ.

8

Ta kí sobi do mbə́ kí siri kɪ ngan kanji

Mat 15:32-39; Mar 6:35-44

1 Ndo-é-ti kinlé, kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'təl kəw-nɔ rɔ Jeju-ti rəmə, né kí kadi d'uso goto; beba Jeju bá njéndó né-je liə idə-dé panè:

2 Ta ɔ mɛɛ-m kdo kosi dow-je kan! Kdo de 'ra ndo mutə sə-m bone ya, ngá né kí kadi d'uso goto.

3 Ə kinə m'ɪnə-dé m'adi d'ow beə mɛɛ-dé bo bè lé, d'a gudi rəbəə kdo de kí nɔ-je d'i əbi.

4 Beba njéndó né-je liə d'ilə-é-ti 'panè: Ngá dow à kingə mbə́ rá diləlo-ti nè kdo kadi d'uso 'ndan wa?

5 Jeju dəji-dé panè: Mbə́ ra kandangi ji-si-ti wa? De 'panè: J'ow kɪ mbə́ siri.

6 Beba Jeju adi dow-je d'isi nangi rəmə ɔy mbə́ kí siri lé, ra oiyo Lubə ə gəngi danɔ, təl-né adi njéndó né-je liə kdo kadi 'ləbi kosi dow-je ə de 'ləbi-dé ya tɔ.

7 Njéndó né-je lé d'ow kɪ ngan kanji sɛ tɔ. Jeju ra oiyo Lubə do ngan kanji-ti lé ə 'təl-né adi njéndó né-je 'ləbi dow-je do-ti.

8 Dow-je d'uso né 'ndan ndə-ndə́ bá dɔdum-é-je nɔy adi d'oy jangá siri.

9 De kí d'uso né lé d'a ra budɔgi lo sɔ je bè. Go-ti, Jeju ɪnə-dé adi d'ow.

10 Ə tajinati nè ya ɛ al mɛɛ tɔ-ti, nati kɪ njéndó né-je liə ə d'ow donangi Dalmanuta-ti.

Parisi-je 'dəji nékɔji

Mat 16:1-4

11 †Parisi-je 'ree rɔ Jeju-ti 'naji siə ta. De 'ndigi nɔ-é kdo koo ta kí mɛɛ-é-ti adi 'dəji-é kadi ra nékɔji kí i dɔrɔ-ti kadi d'oo.

12 †Jeju ilə mɛɛ-é puu ə panè: Kdo ri bá dow-je kí ngosnè kin dəji-né nékɔji wa? Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dow à ra nékɔji kadi dow-je kí ngosnè kin al.

13 Go-ti, Jeju in̄ə-dé, al m̄eə tò-ti gangi ba ɔw turə.

Ta lə əm lə Parisi-je k̄i əm lə Erodi

Mat 16:5-12

14 M̄eə njéndó né-je oy dɔ mbè-ti adi d'un al; d̄e d'ow k̄i mbè káre ya par m̄eə tò-ti.

15 †Jeju ndəji-dé panè: «Səi kan! Ooi go rɔ-si maji kɔɔ əm lə Parisi-je k̄i əm lə Erodi.»

16 Njéndó né-je 'pa-n̄a ta dan-dé-ti 'panè: Ta lə mbè k̄i goto ji-ji-ti lé b̄a ɛ pa-né ta kin b̄e kɔɔ.

17 Jeju gə ta k̄i m̄eə-dé-ti gow adi d̄əji-dé panè: Kɔɔ ri é 'pai-n̄a ta dan-si-ti kɔɔ mbè k̄i goto ji-si-ti lé wa? Səi 'gəi al ya b̄əy wa? Kəm-si ijə dɔ-ti al wa?

18 †Se to m̄eənḡa wa? Kəm-si tò ya, rəmə ooi-né lo al wa? Mbi-si tò ya, rəmə ooi-né ta al wa? M̄eə-si ole dɔ-ti al wa?

19 Loki ndɔki m'ləbi mbè m̄i dow-je budɔgi lo m̄i lé se ɔyi dɔdum-é k̄i n̄ay kàrè kandangi wa? D̄e 'panè: Dɔgi gidi-é joo.

20 Ə loki ndɔki m'ləbi mbè k̄i siri dow-je budɔgi lo sɔ lé, ɔyi dɔdum-é k̄i n̄ay jangá kandangi wa? D̄e 'panè: «J'oy jangá Siri.»

21 Beba Jeju təl idə-dé 'panè: «Kin ya kàrè 'gəi gin-é al ya b̄əy wa?»

Jeju d̄e k̄i njèkəmtɔ k̄i Betsayda

Mar 10:46-52; J̄a 9:1-11

22 Loki 'ree 't̄eə m̄eə b̄e-ti k̄i Betsayda lé, dow-je 'ree k̄i njèkəmtɔ rɔ Jeju-ti, 'nɔ ta-é-ti kɔɔ kadi ɔdi rɔ-é.

23 Beba Jeju uwə ji njèkəmtɔ lé, ɔr-é ɔw siə gid̄i b̄e-ti, ra man ta-é kəm-é-ti ə ində ji-é dɔ-é-ti b̄əy b̄a d̄əji-é panè: Se oo né madi wa?

24 Njèkəmtɔ lé t̄eə kəm-é ə panè: M'oo dow-je, ngà m'oo-dé 'titi-n̄a k̄i kagi-je b̄e ə d'ow n̄jiyə.

25 Jeju təl ində ji-é kəm-é-ti gogi; loki njèkəmtɔ lé t̄eə kəm-é rəmə, ɛ ingə lapiya ə oo né k̄i rá-rá ya kàrè gə.

26 Beba Jeju in̄ə-é kadi ɔw b̄e rəmə, idə-é panè: «'Ow m̄eə b̄e-ti al ngá.»

Piyər pa rəsi k̄i Jeju to dow k̄i Lubə mbəti-é

Mat 16:13-20; Luk 9:18-21

27 Jeju ɔw nati k̄i njéndó né-je liə m̄eə nganb̄e-je-ti k̄i dɔnangi Sejare-ti lə Pilipi. Loki d'isi d'ow lé ɛ d̄əji-dé panè: «Dow-je 'panè m'to ná wa?»

28 †Beba d̄e d'idə-é 'panè: «Dow-je k̄i dan-ti-je 'panè: “I 'to J̄a k̄i njera dow-je bat̄em”, ə d̄e k̄i ná-je 'panè: “I 'to Eli”, ə d̄e k̄i rangi 'panè: “I 'to k̄i káre dan njépata-je k̄i ta Lubə-ti.”»

29 †Ngà Jeju təl d̄əji-dé panè: «Ə k̄i go gə-é-ti lə-si səi ya b̄e lé, m̄a m'to ná wa?» Piyər idə-é panè: «I 'to Kristi*.»

30 Beba Jeju ndəji-dé n̄a kadi 'pa d'adi dow oo al.

Jeju pa ta k̄i dɔ koy-é-ti k̄i tɔsi ndəl-ti liə

Mat 16:21-28; Luk 9:22-27

31 Jeju ndó né njéndó né-je liə panè: «Tò kadi Ngon lə dow à kingə k̄o n̄a, 'ngatɔgi-je lə jipi-je k̄i njékun dɔ njégugn̄é-je lə Lubə, k̄i njéndó dow-je ndukun-je, d'a mbati-é, d'a təl-é, ngà ndɔ k̄i njèkungi-ti mutə rəmə à tɔsi ndəl kində lo t̄eə.»

32 ɛ idə-dé ta kin rəsi, beba Piyər ɔr-é ɔw siə kəl káre ɔw kəl siə.

† 8:15 8:15 Luk 12:1 † 8:18 8:18 Mar 4:12 † 8:28 8:28 Mar 6:14,15; Luk 9:7,8 † 8:29 8:29 J̄a 6:68,69 * 8:29 8:29 Kristi lé k̄or m̄eə-é to dow k̄i Lubə mbəti-é.

³³ Ngà Jeju təl kəm-é oo njéndó né-je liə ə ndángi Piyər panè: «Satá, 'otí kí rangi ta-m-ti, kɔ́ tagir-je lə-i to tagir-je lə dow-je, bi to tagir-je lə Lubə al.»

³⁴ †Go-ti, Jeju ba kosi dow-je nati kɔ́ njéndó né-je liə idə-dé panè: «Kinə dow ndigi kun go-m rəmə, kadi ta rɔ-é ɔ́-é al, kadi un kagdəsi liə uti ə un go-m.

³⁵ †Kɔ́ dow kí rá-rá kí ndigi kaji rɔ-é rəmə à tuji rɔ-é, ngà dow kí ilə rɔ-é kɔ́gi kɔ́ ta lə-m əse kɔ́ ta lə Poyta kí Maji lé à kaji rɔ-é.

³⁶ Kadi dow ingə né-je kí dɔ́nangi-ti nè lay ə ndil-é tuji lé, maji-é to ri wa?

³⁷ Ri bá dow à kadi kɔ́ kɔ́r-né tó ndil-é wa?

³⁸ Kɔ́talə dow kí ra rɔ́sɔ́l dɔ́-m-ti, kɔ́ dɔ́ ta-je-ti lə-m nɔ́ dow-je-ti kí kaglo-ti kí ngɔ́snə kí 'to njérakaya-je, kɔ́ njéramajal-je kinlé, Ngon lə dow kàrè à ra rɔ́sɔ́l dɔ́ dowbé-ti loki ɛ̀ à ree dan riba-ti lə Bobi-é nati kɔ́ malayka-je kí d'aa njay lé tɔ́.»

9

¹ Jeju təl idə-dé bəy panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dow-je madi dan dɛ́-ti kí d'á nè kinlé, d'a koo kɔ́be lə Lubə kí à ree kɔ́ tɔ́gi kinlé kɔ́ kəm-dé bəy bá d'a koy.

Ta kəm Jeju mbəl adi tò gay

Mat 17:1-13; Luk 9:28-36

² †Ndɔ́ meke go-ti, Jeju adi Piyər, kɔ́ Jaki, kɔ́ Já d'ow siə d'ow d'isi kɔ́ kár-dé dɔ́ mbal-ti kí ngal rəmə rɔ-é mbəl tò gay takəm-dé-ti.

³ Kubi-je liə ndɔ́y ngilingi-ngilingi, nda mbəy-mbəy ə to nda kí dow kí dɔ́nangi-ti nè kí à kasi ra né kadi nda bin ya goto.

⁴ Rəmə Eli dɛ́ kɔ́ Moiyiji 'teɛ́ sə-dé kɔ́y ə d'á d'ɔ́ji ta kɔ́ Jeju.

⁵ Beba Piyər idə Jeju panè: Njéndó dow-je né, maji nɔ́ kadi j'isi nè ya ngá. Adi j'rai kəykubi mutə; káre à to 'lə-i, káre to 'lə Moiyiji ə káre to 'lə Eli tɔ́.

⁶ Piyər gə ta kí à pa al, kɔ́talə bəl ində bandi-dé gangi.

⁷ †Kilndi ree səbi dɔ́-dé-ti rɔ́pi rəmə ndi dow ba dan kilndi-ti lé panè: ɛ́ kinlé, to ngon-m; m'ində-é dan kəm-m-ti; ooi ta liə.

⁸ Tajinati nè ya njéndó né-je 'gɔ́ lo 'gəə dɔ́-dé rəmə d'oo dow kí rangi al, ngà Jeju ya kɔ́ kár-é bá á sə-dé.

⁹ Loki d'í dɔ́ mbal-ti d'isi risi nangi lé, Jeju ndəji-dé panè: «Né kí ooi kinlé, 'pai ta-é adi dow oo al ya sar kadi Ngon lə dow tɔ́si-né ndəl ində lo teɛ́ dan dow-je-ti kí d'oy.»

¹⁰ Dɛ́ təl rɔ́-dé go ta-ti kinlé ya, ngà dɛ́ 'dəji-nɔ́ ta 'panè se tɔ́si ndəl kində lo teɛ́ dan dow-je-ti kí d'oy kinlé kɔ́r meɛ́-é to ri ɛ́n wa?

¹¹ †Beba dɛ́ dəji Jeju 'panè: «Kɔ́ ri bá njéndó dow-je ndukun-je 'panè: “Tò kadi Eli ree mɔ́ki tá” wa?»

¹² ɛ́ idə-dé panè: «Eli lé, à təl ree kete ə à kɔ́si nja né-je nati kɔ́ gangi-é gangi-é lay. Ngà kɔ́ ri bá 'ndàngi 'panè: “Ngon lə dow à kingə kɔ́ nɔ́ rəm, dow-je d'a nədi-é rəm lé wa”?

¹³ Ngà m'a kidə-si rəsi kí Eli lé ree ngá ə dow-je 'ra siə né-je kí meɛ́-dé ndigi titi kí 'ndàngi-né ta kí sobi dɔ́-é lé ya.»

Jeju tubə ndil-je kí maji al dɔ́ ngon-ti

Mat 17:14-21; Luk 9:37-43

† 8:34 8:34 Mat 10:38; Luk 14:27 † 8:35 8:35 Mat 10:39; Luk 17:33; Já 12:25 † 9:2 9:2 2Pi 1:17,18

† 9:7 9:7 Mat 3:17; Mar 1:11; Luk 3:22 † 9:11 9:11 Mat 11:14

14 Loki 'təl 'ree ngɔsi kɪ ndəgi njéndó né-je lé, d'oo kí kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'ilə-nə 'gəə dɔ-dé bá njéndó dow-je ndukun-je d'isi 'naji sə-dé ta.

15 Beba loki dow-je d'un kəm-dé d'oo Jeju rəmə, kàdì-dé uwə-dé pay ə d'ay ngodi kɪ rɔ-é-ti kɔ ra-é lapiya.

16 Jeju dəji njéndó né-je liə panè: Isi naji sə-dé ta dɔ ri-ti wa?

17 Dow káre dan kosi dow-je-ti idə-é panè: Njéndó dow-je né, m'ree kɪ ngon-m rɔ-i-ti, kdɔtalə ndil kí maji al ra-é adi pa ta al.

18 Lo lay ya kí ndil kí maji al kin uwə-é-ti lé, itə-é ilə-é nangɪ rəm, əm ta-é ɪ puki-puki rəm, uso ngangɪ-é mægəgə-mægəgə rəm, bá ndaji-é ndɔy-ndɔy rəm tɔ. M'dəji njéndó né-je lə-i kadi 'tubə ndil kí maji al kinlé dɔ-é-ti kɔgi ya, ngà də d'asi al.

19 Beba Jeju idə-dé panè: Səi ko dow-je kí njéməngə-je kan! M'a kisi sə-si nati asi kaglo ban bəy wa? M'a kisi dɔ-ti sə-si asi kaglo ban bəy wa? 'Reei kɪ ngon lé rɔ-m-ti nè bè. Ə d'un ngon lé 'ree siə rɔ-é-ti.

20 Loki ngon lé oo Jeju taá ya rəmə, ndil kí maji al lé ɔsi-é kɪ tɔgi-é adi-é usi nangɪ ə ndur kuti-kuti adi əm ta-é ɪ puki-puki.

21 Jeju dəji bɔbi ngon lé panè, né kinlé ra-é bè asi dɔkaglo ban ngá wa? ɛ ilə-é-ti panè: Ra-é ngon-é-ti nɔ ya ə

22 taá-taá ya ndil lé ɔsi-é ilə-é pərəə-je, ilə-é mani-je kɔ kadi-é oy. Ngà kinə 'a kasi ra né madi rəmə, 'oo kəmtondoo lə-ji ə 'ra sə-ji.

23 Jeju ilə-é-ti panè: I 'dəji-m 'panè se m'a kasi wa? Dow kí adi mɛɛ-é lé, né kí à dum-é ya goto.

24 Lo-é-ti kin ya bɔbi ngon lé ilə bɔbi ndi-é nangɪ panè: M'adi mɛɛ-m, 'ra sə-m kɔ kadmɛɛ lə-m asi al.

25 Loki Jeju oo kí kosi dow-je d'ay miriri-miriri kɪ rɔ-dé-ti rəmə, ndangi ndil kí maji al lé panè: «I ndil kí njəkɔgi dow koo ta, njəkɔgi dow pa ta kinlé, m'un ndu madi-i kadi 'tɛɛ mɛɛ ngon-ti kin kɔgi ə 'təl 'ree mɛɛ-é-ti gɔgi al ya riw ngá.»

26 Ə ndil kí maji al ur kəə ə ɔsi ngon lé kɪ tɔgi-é nɔ bá tɛɛ-né kɔgi mɛɛ-é-ti. Ngon lé tò titi dow kí oy bè, adi dow-je kí d'a lo-é-ti lé 'panè ɛ oy.

27 Ngà Jeju uwə ji-é, un-é-né kɪ taá ə ɛ ɪ a taá.

28 Loki Jeju ɔw kəy rəmə, njéndó né-je liə d'isi siə kɪ kár-dé ngá bá 'dəji-é 'panè: Kɔ ri bá jɛ ya kɪ dɔ-ji j'asi tubə ndil kí maji al kinlé kɔgi al wa?

29 Beba ɛ idə-dé panè: Ko ndil-je kɪ bè kinlé, ta kɪ pa kɪ Lubə ya par bá dow à tubə-dé-né.

Nja joo kí Jeju pa ta kí dɔ koy-é-ti kɪ dɔ tɔsi ndəl-ti liə

Mat 17:22-23; Luk 9:43-45

30 D'ɪ lo-é-ti kinlé d'ɔw ə d'ində dɔnangi Galile 'gangɪ rəmə, Jeju ndigi kadi dow gə al.

31 Kɔ ɛ ndó né njéndó né-je liə taá-taá ə idə-dé panè: «D'a kilə Ngon lə dow ji dow-je-ti kɔ kadi 'təl-é, ngà ndɔ mutə go ndɔ koy-é-ti lé, ɛ à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.»

32 Ngà njéndó né-je 'gə mɛɛ ta kinlé al rəm, bá də 'bəl lo dəji-é ta dɔ-ti rəm tɔ.

Nɔ to kí boy dɔ madi-é-je-ti wa?

Mat 18:1-5; Luk 9:46-48

33 Də 'ree 'tɛɛ Kapərnayim. Ə loki d'isi kəy ngá bá Jeju dəji njéndó né-je liə panè: Ri bá 'naji-nə ta dɔ-ti rəbəə lé wa?

34 †Ngà de d'ilə-é-ti al, kdotalə do rəbi-ti lé, d'ow 'naji-nə ta 'panè se ná bá to kí boy nə dan-dé-ti wa?

35 †Beba Jeju uwə lo isi-ti nangi ə ba njéndó né-je kí dɔgi gidi-é joo lé kí rɔ-é-ti bá idə-dé panè: Dow kí ndigi to kí dɔsəy lé, kadi təl rɔ-é kí sɔy dow-je lay rəm, bá kadi-é təl rɔ-é ngonnjəkullə-ti lə dow-je lay rəm tɔ.

36 Go-ti, Jeju un ngon kí nde bè adi-é ɔ dan-dé-ti danə ə go-ti təl uwə-é kadi-é-ti bá idə-dé-né ta panè:

37 †Dow kí rá-rá kí uwə ngon kí titi ɛ kin bè kí rɔ-é-ti kɔ ta lə-m kin rəmə, to mə ya dowbé uwə-m kí rɔ-é-ti tɔ tin. Ə dow kí uwə-m kí rɔ-é-ti lé, to mə bè bá dowbé uwə-m kí rɔ-é-ti al, ngà to njəkulə-m bá dowbé uwə-é kí rɔ-é-ti tin.

Dow kí ɔsi ta Jeju al lé to dow liə

Luk 9:49-50

38 Jə idə Jeju panè: «Njéndó dow-je né, je j'oo dow káre un ri-i bá isi tubə-né ndil-je kí maji al do dow-je-ti ə j'sangi kadi j'ɔgi-é do-ti kɔ ɛ un go-ji al.»

39 Jeju panè: «ɔgi-é do-ti al, kɔ dow kí ra nékɔji kɔ ri-m lé, à təl tajinati nè pa ta kɔ maji al do-m-ti go-ti al.»

40 †Kɔ dow kí ɔsi-ji kɔ ta al lé, to dow lə-ji.

41 †Dow kí adi-si man kay meɛ kaman káre kɔ to kí səi 'toi dow-je lə-m mə Kristi* lé, ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dowbé kin à nal nékugə do-ji-é al.

Ta lə dow kí ra madi-é adi ra majal

Mat 18:6-9; Luk 17:1-2

42 Ngà kinə dow ra dow káre dan ngan dow-je-ti kí d'adi-m meɛ-dé kin adi-é ra majal lé, lé 'dɔɔ mbal kusi ko kí boy mindi-é-ti bá d'ilə-é-né dan babo-ti ya kàrè 'liə tɔ soti bəy.

43 †Kinə ji-i ra-i adi 'ra majal rəmə, 'gangi-é ilə-é kɔgi; kadi 'ow lo kiskəm-ti kɔ ji-i káre lé tɔ soti itə kadi 'ngəm ji-i joo lay ə 'ow-né dan pər-ti kí tɔ sartagangi.

44 [Lo-é-ti kinlé kode-je kí rɔ dow-ti d'a koy al rəm, bá pər kí titi kàrè à koy al rəm tɔ.]†

45 Kinə nja-i ra-i adi 'ra majal rəmə, 'gangi-é ilə-é kɔgi; kadi 'ow lo kiskəm-ti kɔ nja-i káre lé, tɔ soti itə kadi 'ngəm nja-i joo lay ə 'ow-né dan pər-ti kí tɔ sartagangi.

46 [Lo-ti kí kode-je kí rɔ dow-je-ti d'a koy al rəm, bá pər kí titi kàrè à koy al rəm tɔ.]‡

47 †Kinə kəm-i ow sə-i adi 'ra majal rəmə, 'or-é 'ilə-é kɔgi. Kadi 'ow kɔbɛ-ti lə Lubə kɔ kəm-i káre-rè lé tɔ soti itə ngəm kəm-i joo lay ə d'ilə-i-né dan pər-ti kí tɔ sartagangi.

48 Lo-ti kí kode-je kí rɔ dow-je-ti d'a koy al rəm, bá pər kàrè à koy-ti al rəm tɔ.

49 Kɔ dow kí ində dan pər gangi lé aa njay-njay ə titi-nə kɔ kati bè.

50 †Kati to né kí maji ya, ngà kinə mbinə-é ɔr kɔgi lé dow à ra-né ban bá à təl dɔ gɔgi bəy wa? Adi rɔ-si taa kati ə isi-nə kɔ lapiya.

† 9:34 9:34 Luk 22:24 † 9:35 9:35 Mat 20:26,27; 23:11; Mar 10:43,44; Luk 22:26 † 9:37 9:37 Mat 10:40; Luk 10:16; Jə 13:20 † 9:40 9:40 Mat 12:30; Luk 11:23 † 9:41 9:41 Mat 10:42 * 9:41 9:41 Kristi lé kɔr meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 9:43 9:43 Mat 5:30 † 9:44 9:44 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɔ ji-dé kɔ ta greki. † 9:46 9:46 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɔ ji-dé kɔ ta greki. † 9:47 9:47 Mat 5:29 † 9:50 9:50 Mat 5:13; Luk 14:34,35

10

Ta kí do gángi-na-ti læ dené kî dingəm

Mat 5:31-32; 19:1-12; Luk 16:18; Det 24:1-4

¹ Jeju i lo-é-ti kin ɔw dɔnangi Jude-ti gidi ba jurde-ti. Kosi dow-je 'təl 'kəwnə rɔ-é-ti, ə titi kí ɛ ra-né low-low lé, ɛ ndó-dé né ya bəy.

² Rəmə Parisi-je 'ree rɔ-é-ti kɔɔ nɔ-é koo ta kí mɛɛ-é-ti adi 'dɔji-é 'panè se to tó-é kadi dow tubə ne-é wa?

³ Jeju ilə-dé-ti panè: Moiyiji un ndu dɔ-ti adi-si panè ri wa?

⁴ †Dɛ təl d'idə-é 'panè: Moiyiji lé un ndu panè: Kinə dow tubə ne-é rəmə kadi 'adi-é mbete tubə bane.

⁵ Bəba Jeju təl panè: To ta læ mɛɛngə læ-si bá Moiyiji ndangi-né ndukun kinlé adi-si.

⁶ Ngà lo kulə gin dɔnangi-ti lé, Lubə ra dené kî dingəm.

⁷ Gin-é kin bá dingəm à kinə-né kɔ-é kî bɔbi-é kɔɔ tiɲə nati kî ne-é.

⁸ Ə dɛ joo lay ya 'təl kubru rɔ kí káre-rè. Adi dɛ 'to dow-je joo al ngá; ngà 'to kubru rɔ kí káre-rè.

⁹ Né kí Lubə tó nati lé, kadi dow tuti al.

¹⁰ Loki d'isi mɛɛ kəy-ti lé, njéndó né-je 'təl 'dɔji-é ta dɔ-ti ya bəy.

¹¹ †Bəba idə-dé panè: Dow kí tubə ne-é bá taa dené kí rangi lé, ɛ ra kaya nɔ ne-é-ti kí kete.

¹² Rəm bá dené kí inə ngɔbi-é ə taa dingəm kí rangi kàre ra kaya ya tɔ.

Ta læ Jeju kî ngan-je kí dɔ-dé này

Mat 19:13-15; Luk 18:15-17

¹³ Dow-je 'ree kî ngan-je rɔ Jeju-ti kɔɔ kadi ində ji-é dɔ-dé-ti. Ngà njéndó né-je 'kɔl sə-dé.

¹⁴ Loki Jeju oo né kí 'ra kinlé rəmə, mɛɛ-é ɔ-é adi idə-dé panè: «Inəi ngan-je adi 'ree rɔ-m-ti, bi ɔgi-dé al, kdɔtalə kɔɔbe læ Lubə tò kɔɔ dow-je kí 'titi-nə sə-dé bə.

¹⁵ †Ooi maji, m'a kidə-si rəsi. Dow kí ndigi kɔɔbe læ Lubə titi-nə kî ngon kí sɛ ndigi-né kin al lé à kɔw-ti ndə bə al.»

¹⁶ Go-ti, Jeju uwə ngan-je lé kî rɔ-é-ti, ə ində ji-é dɔ-dé-ti bá tɔr-né ndi-é dɔ-dé-ti.

Ta læ dingəm kî njènékingə

Mat 19:16-30; Luk 18:18-30

¹⁷ Loki Jeju un rəbi isi ɔw rəmə, dingəm káre ay ngɔdi go-é-ti, tɔsi məkəji-é nangi nɔ-é-ti ə dɔji-é panè: «Dow kí maji kí njéndó dow-je né, ri bá m'a ra bá m'a kisi-né kəm sartagangi wa?»

¹⁸ Jeju idə-é 'panè: «Kɔɔ ri bá i 'ba-m dow kí maji wa? Dow kí maji goto, Lubə ya kî kár-é é maji.

¹⁹ 'Gə ndukun-je læ Lubə gɔw: “'A tɔl dow al, 'a ra kaya al, 'a bɔgi al, 'a tətɔ ta kí ndangi al, 'a ra né kí maji al kî dow al, 'a tətɔ kagi bɔbi-i kî kɔ-i.”»

²⁰ Dingəm lé ilə-é-ti panè: «Njéndó dow-je né, basa-m-ti nɔ ya m'təl rɔ-m go né-je-ti kin lay.»

²¹ Jeju oo-é gárərə, ndigi-é ə idə-é panè: «Né káre nal-i bəy. 'ɔw 'ndogi nékingə-i lay ə 'ləbi là-é njéndoo-je rəmə ndɔ-é 'a kingə nɔ dɔrɔ-ti ə 'ree un go-m.»

²² Ngà rəmə dingəm lé rɔ-é nəl-é dɔ ta-ti kinlé al, adi ɔti ɔw kî rɔkati kanəɲə, kɔɔ to dow kí nékingə-é nɔ.

²³ Beba Jeju oo lo gəə dɔ-é, bá idə njéndó né-je liə panè: «Kadi njénékingə-je d'ow kɔbe-ti lə Lubə lé, to né kí ngə ɲa.»

²⁴ Ta kí Jeju pa lé ɔr ndil njéndó né-je. Beba Jeju təl idə-dé panè: «Ngan-m-je, kɔw kɔbe-ti lə Lubə lé ngə ɲa.»

²⁵ Kadi jambal dəə be libri-ti lé to né kí ngə ɲa ya, ngà kadi njénékingə ɔw kɔbe-ti lə Lubə lé to né kí ngə itə-é bəy.»

²⁶ Ta kinlé ɔr ndil njéndó né-je ta madi-é-ti ya bəy, adi 'pa-ɲa ta dan-dé-ti 'panè: «Tò bè ngə ɲa bá à kaji wa?»

²⁷ Jeju oo-dé géréré ə 'panè: «Né kinlé dow-je bá dum-dé bi dum Lubə al, kɔw Lubə lé né kí dum-é goto.»

²⁸ Rəmə Piyər idə-é panè: «Yən, je kinlé, j'tusi né-je lə-ji j'ɲə bá j'un go-i tin.»

²⁹ Beba Jeju ilə-ti panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi. Dow kí ɲə kəy liə, kɪ ngankɔ-é-je, kɪ kɔnan-é-je, kɪ kɔ-é, kɪ bɔbi-é, kɪ ngan-é-je əse ndɔr-je liə kɔw ta lə-m rəm, kɔw Poyta kí Maji rəm lé,

³⁰ kisi-é kɪ dɔ-é taá nè kin ya à kingə kí rangi dɔ-ti nja bu, adi to kingə kəy-je, kɪ ngankɔ-é-je, kɪ kɔnan-é-je, kɪ kɔ-é-je, kɪ ngan-é-je, kɪ ndɔr-je rəm, bá d'a kulə kəm-é ndoo-je rəm, bá à kingə kiskəm kí sartagangi kaglo-ti kí à ree bəy rəm tɔ.

³¹ †Dow-je ɲa dan dɛ kí kete-ti d'a təl to dow-je kí gogi ə dow-je ɲa dan dɛ kí gogi-ti d'a təl to dow-je kí kete tɔ.»

Nja mutə kí Jeju pa ta kí dɔ koy-é-ti kɪ dɔ tɔsi ndəl-ti liə

Mat 20:17-19; Luk 18:31-34

³² Loki Jeju kɪ njéndó né-je liə d'un rəbi d'isi d'ow kɪ Jorijaləm lé, Jeju usi ɲɔ-dé-ti. Mɛɛ njéndó né-je gangi man rəm, dow-je kí d'un go-dé kàrè 'bəl rəm tɔ. Beba Jeju ba njéndó né-je kí dɔgi gidi-é joo kɪ rɔ-é-ti, pa sə-dé ta kí dɔ né-ti kí à tɛɛ dɔ-é-ti panè:

³³ Yən, kɔw kí j'isi j'owi kɪ Jorijaləm kinlé, d'a kilə Ngon lə dow ji njékun dɔ njégugnə-je-ti lə Lubə, kɪ ji njéndó dow-je ndukun-je-ti. D'a gangta koy dɔ-é-ti rəm, d'a kilə-é ji gin dow-je-ti kí 'to jipi-je al.

³⁴ D'a sɔki-é rəm, d'a tubə yoro kəm-é-ti rəm, d'a tində-é kɪ ndəy marɔw ə d'a tɔl-é, ngà ndɔ kí njèkungi-ti mutə rəmə, à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.

Nédəji lə ngan lə Jebede

Mat 20:20-28; Luk 22:24-27; Jq 13:1-17

³⁵ Jaki kɪ Jə kí 'to ngan lə Jebede lé, 'ree rɔ Jeju-ti 'panè: Njéndó dow-je né, j'ndigi kadi 'ra né kí j'ow kɪ dəji-i kin adi-ji.

³⁶ Ə Jeju dəji-dé panè: Ri bá səi ndigi kadi m'ra m'adi-si wa?

³⁷ Beba dɛ d'ilə-é-ti 'panè: Je lé j'ge kadi ndɔ kí 'a kisi dan riba-ti lə-i rəmə, 'adi dow kàre isi dɔ jikɔl-i-ti ə kí kàre isi dɔ jigəl-i-ti tɔ.

³⁸ †E ilə-dé-ti panè: Səi lé, 'gəi né kí 'dəji lé al. A kasi kingəi kɔ kí m'a kingə lé kare wa? Əse asi kadi 'ra-si «batəm» kɔ kí m'a ra lé kare wa? Beba d'ilə-é-ti 'panè: Oiyo, j'a kasi kare.

³⁹ Ə Jeju təl ilə-dé-ti panè: Tɔgrɔ-ti, kɔ kí m'a kingə lé a kingəi rəm, batəm kɔ kí d'a ra-m lé kàrè d'a ra-si tɔ.

⁴⁰ Ngà ta lə kisi dɔ jikɔl-m-ti əse dɔ jigəl-m-ti lé, to ma bá m'a kadi al. Ngà tò kdɔtalə dow-je kí Lubə ya ra go-é kete kɔw-dé.

⁴¹ Loki ndəgi-é-je kí dɔgi d'oo ta kin bè lé, wɔngi ra-dé ɲa dɔ Jaki-je-ti kɪ Jə lé.

42 †Beba Jeju ba-dé ə idə-dé panè: «Səi 'gəi kɪ dɛ kɪ dow-je d'oo-dé kɪ njəkɔbe dɔ gin dow-je-ti kɪ gay-gay kɪ dɔnangi-ti nè lé, d'ulə kəm dow-je ndoo n̄a rəm, bá dow-je kɪ boy-boy kàrè d'ɔ̄ be dɔ dow-je-ti lé kɪ go lo njètɔgi-ti rəm tɔ.

43 †Ngà səi lé, kɔ̄-n̄a kɪ bè kin à goto dan-si-ti. Ngà dow kɪ ndigi kadi n'to kɪ boy dan-si-ti lé, kadi təl rɔ-é ngonnjèkullə-ti lə-si bane;

44 ə dow kɪ ndigi kadi n'to kɪ dɔsɔy dan-si-ti lé, kadi təl rɔ-é bə-ti lə-si lay tɔ.

45 Kdɔtalə Ngon lə dow lé ree kdɔ kadi dow-je 'ra kullə d'adi-é al, ngà ɛ bá ree kdɔ ra kullə kadi dow-je rəm, bá kdɔ kadi rɔ-é gangi-né dɔ kosi dow-je rəm tɔ.»

Jeju adi Bartime kɪ njəkəmtɔ oo lo

Mat 20:29-34; Luk 18:35-43

46 Jeju kɪ njéndó né-je ree 'tɛɛ bebo Jeriko-ti. Loki d'isi 'tɛɛ kɪ gidi be-ti nati kɪ njéndó né-je liə, kɪ kosi dow-je kɪ 'tò nduy-nduy rəmə, njəkəmtɔ kɪ 'ba-é Bartime kɪ to ngon lə Time, isi ngangɪ rəbi-ti isi kɔy né.

47 Loki ɛ oo kɪ to Jeju kɪ Najareti lé, ɛ ilə bɔbi ndi-é nangɪ nɔ panè: «Jeju, ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo lə-m.»

48 Rəmə dow-je n̄a 'ndangi-é kadi uti ta-é. Ngà ɛ ilə bɔbi ndi-é nangɪ nɔ itə kɪ kete lé bəy panè: «Ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo lə-m boo.»

49 Beba Jeju təl ɔ̄ nangɪ ə panè: 'Bai-é kɪ nè. Ə dɛ 'ba njəkəmtɔ lé d'idə-é 'panè: «'Uwə rɔ-i nḡa, ɪ taá, ɛ ba-i.»

50 Rəmə njəkəmtɔ lé ilə kubi kul liə kɔgi, ubə nangɪ rati, ɪ bal ɔw rɔ Jeju-ti.

51 Ə ɛ dɔji-é panè: Ri bá i 'ndigi kadi m'ra m'adi-i wa? Njəkəmtɔ lé ilə-é-ti panè: «Njéndó dow-je né, kəm-m ya 'adi təl oo lo.»

52 Beba Jeju idə-é panè: «'ɔti 'ɔw, kadi mɛɛ lə-i adi-i lapiya.» Rəmə tajinati nè ya kəm-é oo lo ə un rəbi go Jeju-ti.

Jeju mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti

11

Ree Jeju Jorijalɛm

Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jɔ̄ 12:12-19

1 Loki d'isi d'ɔw kɪ bebo Jorijalɛm-ti bá 'ree 'tɛɛ ngɔsi kɪ be kɪ Betpaje, kɪ Betani kàdɪ mbal k̄a kagi Olibiye-je-ti rəmə, Jeju ulə njéndó né-je liə joo panè:

2 «Ōwi mɛɛ ngonbe-ti kɪ tò nɔ̄-si-ti kin, rəmə tajinati nè ya a kingəi ngon koro kɪ dow al-é al bəy kɪ 'tɔ-é nangɪ ə 'tuti-é, 'reei siə.

3 Kinə dow dɔji-si panè: “'Tuti-é kdɔ ri wa” rəmə idəi-é 'painè 'Babe bá ge-é ə tajinati nè ya à kinə-é kadi-é ree gogɪ*.»

4 Beba njéndó né-je lé d'ɔw rəmə d'ingə ngon koro kɪ 'tɔ-é ndaa-ti, takəy-ti, mbó rəbi-ti ə 'tuti-é tɔ.

5 Dow-je kɪ n̄a-je kɪ dan dɛ kɪ d'ɔ̄ lo-é-ti lé 'dɔji-dé 'panè: «To ri bá 'rai bè wa? 'Tuti ngon koro kinlé kdɔ ri wa?»

6 Ə dɛ d'ilə-dé-ti titi kɪ Jeju idə-dé-né lé, rəmə d'inə-dé d'adi d'ɔw siə.

† 10:42 10:42 Luk 22:25,26 † 10:43 10:43 Mat 23:11; Mar 9:35; Luk 22:26 * 11:3 11:3 Ta lə kinə koro kinlé mɛɛ mbete-je-ti kɪ ndangi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki lé, 'n̄a-je 'ndangi-ti 'panè to 'ba njəkoro lé bá à kinə-é kadi d'ɔw siə d'adi Jeju ə kɪ madi rəmə 'panè to Jeju bá à kinə koro lé kadi təl ree rɔ 'ba-é-ti gogɪ.

7 Beba 'ree k̀i ngon koro lé d'adi Jeju ə 'labi kubi-je læ-dé gidí-é-ti adi Jeju isi dɔ-ti.

8 Dow-je n̄a 'labi kubi-je læ-dé dɔ rəbi-ti ə dɛ ḱi ná-je 'tótí balkəm kagi-je ḱi m̄eɛ ndɔr-je-ti bá 'labi dɔ rəbi-ti.

9 Dow-je ḱi d'ɔw kete n̄-é-ti k̀i dɛ ḱi d'ɔw go-é-ti, 'tur kəə boy-boy 'panè: «Kɔsgaji tò dɔ Lubə-ti! Kadi Lubə tɔr ndi-é dɔ dow-ti ḱi njèree k̀i ri 'Babe.

10 Kadi Lubə tɔr ndi-é dɔ kɔbe-ti ḱi isi ree, kadi-é tɔr ndi-é dɔ kɔbe-ti læ ka-ji Dabidi! Kɔsgaji tò dɔ Lubə-ti ḱi taá n̄u.»

11 Jeju ɔw bebo Jorijalɛm-ti takəy-ti læ Lubə. Loki oo né-je lay ḱi titi rəmə, ɛ t̄ɛɛ ɔw Betani k̀i njéndó né-je liə ḱi dɔgi gidí-é joo kɔo ndɔ isi il ngá.

Ta læ kote ḱi Jeju man-é

Mat 21:18-19

12 Lo aa go-ti, loki d'ində lo 't̄ɛɛ m̄eɛ be-ti ḱi Betani lé bo ra Jeju.

13 Beba ɛ un kəm-é oo lo kete n̄-é-ti rəmə, oo kote ḱi mbi-é iti maji ə ɔw gin-ti kɔo koo se n'a kingə kandi-é wa. Ngá loki t̄ɛɛ gin-é-ti rəmə, kandi-é goto kdotalə to n̄ay kandi liə al b̄əy.

14 Beba Jeju idə kote lé panè: «Ndə bá dow à kijə kandi-i kuso gogi al ngá. Njéndó né-je d'oo ta liə ḱi pa lé.»

Jeju tubə njéragati takəy-ti læ Lubə

Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jə 2:13-22

15 Loki Jeju k̀i njéndó né-je liə 'ree 't̄ɛɛ Jorijalɛm lé, ɛ ɔw takəy-ti læ Lubə rəmə, tubə njéragati-je k̀i njéndogi né-je kɔgi, titə tablə-je læ njémbəl-n̄a là-je k̀i kagi kisi-je læ njéragati də-je tilə.

16 Dow káre ya kàrè in̄-é adi un né dəə-né takəy-ti læ Lubə al.

17 Ə ɛ ndó-dé né ə 'panè: 'Ndàngi 'panè: «Kəy læ-m lé d'a ba-é kəy pa ta k̀i Lubə ḱi tò kɔo gin dow-je lay; ngá s̄əi adi təl to kəy kisi njéɓogi-je.»

18 Njékun dɔ njégugnə-je læ Lubə k̀i njéndó dow-je ndukun-je d'oo ta liə rəmə 'sangí kəm rəbi təl-é, ngá dɛ 'bəl-é kɔo kosi dow-je lay ya néndó liə uwə-dé k̀i ta.

19 Loki kád̄i ur lé, Jeju ində lo t̄ɛɛ m̄eɛ bebo-ti k̀i njéndó né-je liə.

Kagi kote ḱi Jeju man-é lé tuti kurum

Mat 21:20-22

20 K̀i ndɔge ta təl-dé-ti rəmə, njéndó né-je d'oo ḱi kote lé i taá ya tuti sar t̄ɛɛ njirə-é-ti nangi.

21 Beba m̄eɛ Piyər ole dɔ né-ti ḱi ra-né lé adi, idə Jeju panè: Njéndó dow-je né 'oo, kote ḱi 'man-é lé tuti kurum tin.

22 Jeju idə-dé panè: «Adi m̄eɛ-si Lubə.

23 †Ooi maji, m'a kidə-si rəsi ḱi kinə dow madi idə mbal kin panè: “Ɔti ḱi rangi lo kin-ti ə 'ɔw 'usi dan babo-ti”, bá kinə dowbé lé tadi ta dɔ-ti al ə adi m̄eɛ ḱi né-é à ra né lé, né-é à ra né ya tɔ.»

24 Gin-é kin bá adi m'idə-si: Né lay ḱi s̄əi 'dəji m̄eɛ ta-ti ḱi pa k̀i Lubə lé, kadi 'ndai m̄eɛ-si kay ḱi ingəi né-é ngá, rəmə a kingəi né-é ya tɔ.

25 †Ə loki s̄əi ɔi taá kɔo pa ta k̀i Lubə bá ooi toki ɔwi k̀i ta m̄eɛ-si-ti k̀i dow rəmə, in̄əi go kɔgi adi-é kɔo kadi Bəbi-si Lubə ḱi isi dɔrɔ-ti in̄ə-né go majal-je læ-si kɔgi adi-si tɔ.

26 [Ngà kinə inəi go majal-je lə madi-si-je kogi al lé, Bobi-si kí isi dora-ti à kinə go majal-je lə-si kogi al ya tɔ.]†

Ta kí dɔ tɔgi-ti lə Jeju

Mat 21:23-27; Luk 20:1-8

27 Loki 'təl ree Jorijalem gogi lé, Jeju ɔw njiyə takəy-ti lə Lubə rəmə, njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kɪ njéndó dow-je ndukun-je, kɪ 'ngatɔgi-je lə jipi-je d'ɔw rɔ-é-ti

28 ə 'dəji-é 'panè: «Ná bá adi-i tarəbi bá 'ra-né né-je kinlé wa? Ná adi-i tɔgi bá 'ra-né wa?»

29 Jeju ilə-dé-ti panè: «M'a dəji-si ta káre bè ya par; iləi-mi-ti ə m'a kidə-si dow kí adi-m tɔgi m'ra-né né-je kinlé tɔ.

30 Jə lé to Lubə bá ulə-é adi ra dow-je batəm əse to dow-je wa? Iləi-mi-ti.»

31 Beba də 'pa-nə ta dan-dé-ti 'panè: «Kinə j'painè to Lubə bá ulə-é lé ɛ à təl panè kɔ ri bá adi-é mɛɛ-si al wa?

32 Ə kinə j'painè to dow-je bá d'ulə-é ya bè lé, bayawəə ... Də 'pa bè kɔ də 'bəl kosi dow-je, kɔ dow-je lay 'gə kí Jə lé to njèpata kí ta Lubə-ti kí tɔgrɔ-ti.»

33 Beba də d'idə Jeju 'panè: «J'gə al.» Rəmə Jeju idə-dé panè: «Mə kàrè m'a kidə-si dow kí adi-m tɔgi bá m'ra-né né-je kinlé al ya tɔ.»

12

Gosta kí dɔ njérakullə mɛɛ ndɔr nduu-ti

Mat 21:33-46; Luk 20:9-19

1 Jeju pa ta kɪ gosta panè: Dow káre uwə nduu, ɔr gali dɔ-ti, ra be dɔ ər-ti kɔ mbore-né man nduu lé rəm, ur pal ngəm lo titi, bəy bá adi njérakullə-je d'uwə siə dɔ-é kadi 'ra kullə dɔ-ti ə ɔti ɔw mba.

2 Loki nəy kijə kandi nduu asi lé, 'ba njéndɔr lé ulə ngonnjəkullə káre rɔ njérakullə-je-ti lé, kɔ kadi d'adi-n'ɛ kandi nduu lə-n'ɛ kí sɔbi dɔ-n'ɛ.

3 Rəmə də d'uwə-é, 'tində-é mbuki-mbuki ə d'inə-é d'adi təl kɪ ji-é kare.

4 ɛ təl adi ngonnjəkullə kí rangi ɔw bəy; də d'uwə-é, 'tində dɔ-é mbuki-mbuki bá 'taji-é dɔ-ti.

5 'Ba njéndɔr lé təl ulə ngonnjəkullə kí rangi ya bəy; ɛ kàrè 'tɔl-é rəm, bá də kí rangi nə kí 'ba-dé ulə-dé go-ti kàrè 'tɔl də kí nə-je bá 'tində də kí dan-ti-je rəm tɔ.

6 Ngon kal liə kí ində-é dan kəm-é-ti ya par ngá ə nəy; adi ɛ to sɔy dow kí ulə-é kɪ rɔ-dé-ti ə panè: «To ngon-m adi d'a bəl gidí-é.»

7 Ngà loki njérakullə mɛɛ ndɔr nduu-ti kinlé d'oo-é rəmə, d'idə-nə ta 'panè: «Ooi, ngon-é kí ndɔ-é à to njénendubə lé ə ɔw ree ɔngi. 'Reei adi j'tɔli-é kadi néndubə təl to kí lə-ji.»

8 Beba d'uwə-é, 'tɔl-é, 'ndɔr nin-é d'ilə wale.

9 Ngá bá Jeju təl panè: Bè kinlé, ri bá 'ba njéndɔr nduu lé à ra wa? À ree kɔ tɔl njérakullə mɛɛ ndɔr nduu-ti kin kogi ə à kɔy də kí rangi kində-dé tɔ-dé-ti.

10 «Ər kí njékində kəy-je d'ilə piringi kogi lé bá təl to ər kí maji kí sul kəy-ti.»

Ta kinlé, səi 'ndói mɛɛ mbete-ti kí aa njay ooi ya al wa?

11 Né kinlé to kullə ra 'Babe. Ngà kɪ rɔ-ji-ti rəmə, to nékɔji.

† 11:26 11:26 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki.

12 Njékun do njégugné-je lə Lubə, kì njéndó dow-je ndukun-je, kì 'ngatógi-je lə jipi-je 'sangi rəbi kɔ kuwə Jeju, kɔ 'gə kí ɛ pa gosta kinlé sɔbi-né do-dé, ngà de 'bəl kosi dow-je. Beba d'inqə-é ə d'otí d'ow.

Ta kí do lambo-ti lə Sejar

Mat 22:15-22; Luk 20:20-26

13 Go-ti, 'təl d'ulə Parisi-je kí dan-ti-je, kì dow-je lə Erodi kí nǎ-je rɔ Jeju-ti, kɔ kadi d'ingə ta madi ta-é-ti ə d'ilə-né ta do-é-ti.

14 Loki 'ree rɔ-é-ti lé 'dəji-é 'panè: Njéndó dow-je né, j'gə kí i lé 'to njèpata kí tɔgrɔ-ti rəm, i 'bəl kəm dow al rəm; kɔ i 'oo maji lə dow kí taga nè kin al; ngà i 'isi 'ndó dow-je rəbi lə Lubə kí ow nati kì ta tɔgrɔ-ti. Beba j'dəji-i kadi 'idə-ji se to tó-é kadi dow ugə lambo lə ngar Sejar wa? Tò kadi j'ugə əse tò kadi j'ugə al wa?

15 Ngà Jeju gə ta kədkəm dow-je kí mɛɛ-dé-ti lé adi idə-dé panè: «Kɔ ri bá 'sangi kadi ooi ta kí mɛɛ-m-ti wa?» 'Reei kì kǎ là káre adi-mi m'oo.

16 Beba 'ree kì kǎ là káre d'adi-é, ngà bá ɛ təl dəji-dé panè: «To do nǎ kì ri nǎ bá tò-ti wa?» Rəmə de d'ilə-é-ti 'panè: «To do Sejar kì ri-é.»

17 Ngà bá ɛ təl idə-dé panè: «Né lə Sejar ə adi Sejar, ngà né lə Lubə rəmə, adi Lubə tɔ.» Ta kí Jeju ilə-dé-ti kinlé, ɔr ndil-dé nǎ.

Ta kí do tɔsi ndəl kində lo tɛɛ-ti

Mat 22:23-33; Luk 20:27-40

18 †Sadusi-je kí 'to njépanè tɔsi ndəl kində lo tɛɛ goto lé, 'ree rɔ Jeju-ti 'dəji-é ta 'panè:

19 Njéndó dow-je né, Moiyiji un ndu adi-ji panè: «Kinə dow taa dené bá oji siə ngon al bəy ya oy rəmə, ngonkɔ njègoto-je à taa dené ndubə lé koji-né ngan-je kɔ kində-né ko-é.»

20 Ngankɔ-nǎ-je d'asi siri bè; ɛ kí dɔsɔy taa dené é oji siə ngon al bəy ya ə oy.

21 Beba ɛ kí njèkungi-ti joo ree taa dené ndubə lé, rəmə oji siə ngon al ya ə oy bəy; njèkungi-ti mutə kàrè bè ya rəm.

22 Bè-bè ya ngankɔ-nǎ-je kí siri kin d'oji siə ngon al ya d'oy-né lay rəm, bá dené-é lé kàrè oy-né go-dé-ti rəm tɔ.

23 Ndo kí dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, se dené kinlé à to ne nǎ dan-dé-ti wa? Kɔtalə de 'taa-é ya siri lay.

24 Jeju təl idə-dé panè: «Səi uri wale, kɔ səi 'gəi mɛɛ ta kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé al rəm, bá 'gəi tógi lə Lubə al rəm tɔ.»

25 Kɔ loki dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, taanǎ à goto; dow-je d'a kisi titi-nǎ kí malayka-je d'isi-né dɔrǎ-ti kin bè.

26 Ta lə tɔsi kí dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, səi 'ndói mɛɛ mbete-ti lə Moiyiji lo-é-ti kí Lubə pa-né siə ta dan kam-ti lé ya al wa? ɛ pa siə panè: «M'to Lubə lə Abrakam, Lubə lə Isaki kì Lubə lə Jakobi.»

27 Lubə lé to Lubə lə dow-je kí d'oy al. Ngà to Lubə lə dow-je kí d'isi kəm. Adi səi uri wale kur kí ngǎ nǎ.

Ta kí do ndukun-ti kí boy itə madi-é-je

Mat 22:34-40; Luk 10:25-37; Ròm 13:8-10

28 Dow káre dan njéndó dow-je ndukun-je-ti oo ndi-dé lo naji-nǎ ta-ti ə gə kí Jeju ilə-dé ta-ti kin maji nǎ lé, ɛ otí ree rɔ-é-ti dəji-é panè: «Dan ndukun-je-ti lay lé, ɛ kí rá bá to kí boy itə madi-é-je wa?»

29 Jeju təl ilə-é-ti panè: «Ndukun kí boy itə madi-é-je lay ón: “Oo, Israyel! 'Babe Lubə lə-ji ya to 'Babe kì kár-é bè.

† 12:18 12:18 Knj 23:8

³⁰ 'A ndigi 'Babe Lubə lə-i kɪ mɛɛ-i kɪ káre-rè, kɪ ndil-i lay, kɪ tagir lə-i lay, bá kɪ tógi-i lay rəm tɔ."

³¹ Ndukun kɪ ɔsi go-é ɛn: "'A ndigi dow madi-i toki kɪ rɔ-i bè tɔ." Ndukun-je kɪ joo kinlé, ɛ kɪ rangi kɪ boy itə-dé goto.»

³² Njéndó dow-je ndukun lé təl idə-é panè: «Oiyó, njéndó dow-je né, ta lə-i to tó-é. Lubə lé ra káre-rè ɔ ɛ kɪ rangi kɪ ɔsi kəl-é goto rəm,

³³ kadi dow ndigi-é kɪ mɛɛ-é kɪ káre-rè rəm, kɪ tagir liə lay rəm, kɪ tógi-é lay rəm, bá kadi dow ndigi madi-é toki rɔ-é bè rəm kinlé, to né-je kɪ maji itə dɔ-je lay kɪ ró, kɪ ɛ kɪ kilə məsi-dé nangi kadi Lubə.»

³⁴ †Loki Jeju oo kɪ ɛ təl ilə-é-ti kɪ gosi lé, ɛ idə-é panè: «I 'a sɔy kɪ kɔbɛ kɪ dɔrɔ-ti al.» Bɛba go-ti lé, dow kɪ bo dɔji ta Jeju ra-é ya goto ngá.

Kristi to ngon lə nɔ wa?

Mat 22:41-46; Luk 20:41-44

³⁵ Loki Jeju un ta ɔ ɔ ndó né dow-je takəy-ti lə Lubə rəm, ɛ dɔji ta panè: «Kdɔ ri bá njéndó dow-je ndukun-je 'panè Kristi* to ngonka Dabidi wa?»

³⁶ Dabidi ya kàrè, loki Ndil kɪ aa njay tɛɛ kɪ dɔ ta adi-é lé ɛ panè: «'Babe idə 'Babe lə-m panè:

'Ree 'isi dɔ jikɔl-m-ti sar kadi m'təl njéba-je lə-i gin tógi-i-ti.»

³⁷ Dabidi ya kɪ dɔ-é ba Kristi 'Babe, ngà ra ban bá Kristi à to ngonka-é bəy wa? Lo-é-ti kinlé kosi dow-je d'oo ta liə kɪ rɔnəl.

Ndɔji kɪ sobi dɔ njéndó dow-je ndukun-je

Mat 23:1-36; Luk 20:45-47

³⁸ Mɛɛ néndó-ti lé, Jeju panè: «Ooi go rɔ-si maji kɪ rɔ njéndó dow-je ndukun-je-ti. Kdɔ dɛ lé nəl-dé kɔr gamə kɪ kubi-je kɪ ngal puu-puu rəm, 'ndigi kadi dow-je 'ra-dé lapiya kunta-nɔ lokosi-je-ti rəm,

³⁹ 'ndigi lokisi-je kɪ kete nɔ dow-je-ti mɛɛ kəykəwnɔ-je-ti lə jipi-je rəm, bá 'sangɪ lokisi-je kɪ nɔ dow-je-ti lo nékuso ra nɔy-je-ti rəm tɔ.

⁴⁰ Dɛ 'kəə né-je kɪ mɛɛ kəy-je-ti lə njəngɔwkoy-je kər-kər ɔ 'pa ta kɪ Lubə d'adi ngal nɔ-nɔ kadi dow-je d'oo-dé-né. Ta kɪ gangɪ kɪ ngə nɔ ya à ree dɔ-dé-ti.»

Kadkare lə njəngɔwkoy kɪ njəndoo

Luk 21:1-4

⁴¹ Go-ti, Jeju isi nangɪ sobi dɔ ku kilə kadkare kɪ mɛɛ kəy-ti lə Lubə isi oo se ban bá dow-je d'isi d'adi-né né Lubə lə-dé wa? Njénékingə-je 'ree d'adi là kɪ nɔ-nɔ.

⁴² Ngà njəngɔwkoy káre kɪ to njəndoo ree ungi silə joo kɪ to né al.

⁴³ Bɛba Jeju ba njéndó né-je liə idə-dé panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; njəngɔwkoy kɪ njəndoo kanlé, adi né itə ndəgi dow-je lay kɪ d'adi né kinlé.

⁴⁴ Kdɔ dɛ kɪ lay kinlé, to man dɔ là-je lə-dé kɪ tò mburuki-mburuki bá d'adi tin. Ngà dené kanlé, né liə goto, adi ɛ un sɔy nékingə-é ya adi ɔ to sɔy né kɪ à kuso kdɔ kisi-né ya bá un lati adi tin.»

13

Ta lə kəy lə Lubə kɪ Jorijalɛm kɪ à tuji

¹ Loki Jeju tɛɛ kəy-ti lə Lubə kɪ ndaa-ti lé, dow káre dan njéndó né-je-ti liə panè: «Njéndó dow-je né, 'oo kəy kɪ boy kɪ d'ində kɪ ɛr-je kɪ kuré-kuré kin.» ² Bɛba Jeju ilə-é-ti panè «'Oo, kəy-je kɪ boy-boy kinlé, d'a tɔsi tilə káre-káre kadi ɛr káre ya kàrè à tò dɔ madi-é-ti al.»

† 12:34 12:34 Luk 10:25-28 * 12:35 12:35 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kɪ Lubə mbəti-é.

Né-je kí à ra né kete nò təl Jeju-ti

Mat 24:3-14; Luk 21:7-19

³ Go-ti, Jeju isi dɔ mbal ka kagi Olibiye-je-ti sobi dɔ kəy lə Lubə rəmə, Piyər, kɪ Jaki, kɪ Ja, kɪ Andre 'ba-é ngərəngi 'dəji-é ta 'panè:

⁴ «'Idə-ji, ndɔ kí rá bá né-je kinlé à ra né wa? Ə ri bá à tɔji kadi j'gə-né dɔkaglo-je kí né-je kinlé à ra né wa?»

⁵ Beba Jeju idə-dé panè: «Indəi kəmkaa dɔ rɔ-si-ti, adi dow ədi-si al.

⁶ Kdɔ dow-je nɔ d'a kun ri-m kində dɔ-dé-ti ə d'a panè: “Dɛ ya 'to Kristi.” Beba d'a kədi-né dow-je nɔ kur-dé-né wale.

⁷ Loki a kooi poy rɔ-je, kɪ ká rɔ-je lé, adi mɛɛ-si gangi man al. Lé ban-ban ya kàrè né-je kinlé à ra né ya, ngà kɛ bá à to sɔy né-je al bəy.

⁸ Gin dow-je madi d'a kɪ rɔ kɪ gin dow-je madi, kɔbɛ káre à kɪ rɔ kɪ kí káre, dɔnangi à yəki kɪ lo-lo, bɔbo à kusi. Bè ya kàrè, à tò titi kulə gin ndo lə dené bè bəy.»

⁹ †«Ooi go rɔ-si maji, kdɔ d'a kɔw sə-si nò njégangta-je-ti rəm, d'a tində-si mbuki-mbuki kəykəwnɔ-ti lə jipi-je rəm, d'a kɔw sə-si nò gubərnər-je-ti kɪ nò ngar-je-ti kadi 'gangi ta dɔ-si-ti kdɔ ta lə-m; beba d'a kingə-né ta kí sobi dɔ-m ta-si-ti.

¹⁰ Ngà tò kadi mbe Poyta kí Maji lə-m lé, à kusi mbi gin dow-je-ti lay kete bəy bá né-je kin à ra né.

¹¹ Loki d'ow sə-si nò njégangta-je-ti lé, adi mɛɛ-si ɔ kəkəkə kete kdɔ ta-je kí à pai al; ngà ta kí à toki kində ta-si-ti dɔkədɪ-é-ti kin ya bá 'pai; kdɔ to sɔi bá a pai ta lé al, ngà to Ndil kí aa njay bá à kində ta ta-si-ti kadi 'pai.»

¹² «Dow à kun dɔ ngonkɔ-é ya kadi 'tol-é; bɔbi ngon à kun dɔ ngon-é kadi 'tol-é; ngan-je d'a kɔsi ta njékoji-dé-je rəm, d'a kun dɔ-dé kadi 'tol-dé rəm.

¹³ †Dow-je lay ya d'a kɔsi-si kɪ ta kdɔ ta lə-m. Ngà dow kí uwə rɔ-é nga sar tɛɛ sɔy-é-ti ə à kaji.»

Ta lə kində kəmkaa dɔ rɔ-ti

Mat 24:15-28; Luk 21:20-24

¹⁴ «Dow kí isi ndó mbete* rəmə kadi gə mɛɛ ta kin maji. Loki a kooi nékɔbi, kɪ né kí tò nɛ lo-ti kí tuwə kadi tò-ti al rəmə, kadi dow-je kí d'isi dɔnangi Jude-ti, d'ay d'ow dan mbal-je-ti.

¹⁵ †Dow kí isi dɔ kəy-ti kàrè, kadi ur nangi kdɔ kɔw kəy kun né madi al ngá,

¹⁶ rəm bá dow kí ɔ ndɔrɔ kàrè, kadi təl ree bɛe un kubi kul liə al tɔ.

¹⁷ Ə mɛɛ ndɔ-é-je-ti kin tuji kí à kusi dɔ dené-je-ti kí njésəm kɪ dɛ kí d'isi d'adi mba ngan-je à tò ban ən ə!»

¹⁸ «Beba 'pai ta kɪ Lubə kdɔ kadi né kin ra né nɔy kul-ti al.

¹⁹ †Kdɔ ndɔ-je kinlé, à to ndɔ kɔ kí dum nati kí loki Lubə ində-né dɔnangi kin ya dow oo nja káre al bəy rəm, bá dow à koo gɔ-é gogɪ al ya sar rəm tɔ.

²⁰ Kinə 'Babe gangi ta ndɔ-je kinlé adi goji al rəmə, dow kí à kaji ya goto. Ngà kɛ bá ɛ adi ndɔ-je kinlé goji, kdɔ dow-je kí ɛ mbəti-dé adi 'to dow-je liə.»

²¹ «Kinə dow idə-si panè: “Kristi† ɔ nè” əse “ɔ yó”, kàrè 'taai ta liə al.

²² Kdɔtalə, njéba rɔ-dé Kristi-je, kɪ njéba rɔ-dé njépata-je kí ta Lubə-ti d'a kɪ kdɔ ra nékoji-je, kɪ né mbəli-je kdɔ kədi-né dow-je. D'a ra bè sangi-né koo se d'a kur dow-je kí Lubə mbəti-dé lé wale kare wa.

† 13:9 13:9 Mat 10:17-20; Luk 12:11,12 † 13:13 13:13 Mat 10:22 * 13:14 13:14 Dan 9:27 † 13:15 13:15 Luk 17:31 † 13:19 13:19 Ntd 7:14 † 13:21 13:21 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

23 Ooi go rɔ-si maji. Ma m'idə-si rəsi ngá ɛn!»

Təl ree lə Ngon lə dow

Mat 24:29-31; Luk 21:25-28

24 †Go ndɔ kɔ̄-je-ti kí dum nati kinlé,
londul à kuti kəm kàdì,
nɔy à nda al,

25 †kərwəj-je kí dɔrɔ-ti d'a tusi nangi,
bá tógi-je kí dɔrɔ-ti à yəy yəki-yəki.

26 †Rəmə dow-je d'a koo Ngon lə dow à kɔ̄ dɔrɔ-ti kisi ree dan kilndi-ti kɔ̄ tógi kí nɔ̄ rəm, bá kɔ̄ ríba rəm tɔ.

27 Ɛ à kulə malayka-je kadi 'kəw dow-je kí ɛ mbəti-dé ki dɔ kum dɔnangi kí sɔ kin lay ki nati. D'a kɔ̄ ngangɔ dɔnangi-ti kɔw njal ngangɔ dɔrɔ-ti.

Néndó kí rɔ kote-ti

Mat 24:32-35; Luk 21:29-33

28 Uni néndó mɛɛ gosta-ti kí dɔ kote-ti kin ooi. Kote lé, loki balkəm-é-je təl tɔ mbəl bá mbi-é tubə dɔ-ti lé, səi 'gəi kí nɔy bə nɔy ngɔsi.

29 Bə ya tɔ, loki ooi kí né-je kinlé isi ra né rəmə, kadi 'gəi kí Ngon lə dow a tarəbi-ti pèrèrè ngá.

30 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dow-je kí d'isi kəm nè kin, d'a koy lay al ya né-je kinlé à ra né.

31 Dɔrɔ-je kɔ̄ dɔnangi kin d'a goto, ngà ta-je lə-m lé à goto al ya sartagangi.

Dow gə ndɔ ree lə Jeju Kristi al

Mat 24:36-44

32 †Ta lə ndɔ əse kàdì ree lə Ngon lə Lubə lé, dow kí gə goto, malayka-je kí dɔrɔ-ti ya kàrè 'gə al rəm, bá Ngon lə Lubə lé ya kàrè gə al, ngà Bɔbi-é ya kɔ̄ kár-é bá gə.

33 Beba ooi go rɔ-si maji, isi kəm dɔ rɔ-si-ti, kɔ̄ səi 'gəi ndɔ kí né-é à ra-né né al.

34 †À tɔ titi-nɔ̄ kɔ̄ njəkəy kí isi ɔw mba rəmə inɔ̄ kəy liə, ində ngannjékullə-je liə dɔ-ti, gángi kullə dɔ-dé-ti kɔ̄ go-é go-é kadi 'ra, bá ndəji njəngəm takəy kadi isi kəm.

35 Ən é isi kəm dɔ rɔ-si-ti tɔ, kɔ̄ səi 'gəi ndɔ kí njəkəy à təl-né al. À təl ta losɔɔ pee əse danlo-ti, əse kɔ̄ ndi nɔ̄ kunjə əse kɔ̄ ndɔge.

36 Beba isi kəm dɔ rɔ-si-ti nè à kɔ̄ ree kubə-si nangi busi dɔ bi-ti.

37 Ta kí m'idə-si kinlé, m'idə dow-je lay tɔ, kadi isi kəm dɔ rɔ-si-ti.

14

'Boy-je lə jipi-je d'im Jeju

Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jq 11:45-53

1 Ndɔ ra nɔy Paki*, kɔ̄ ndɔ ra nɔy kí 'ra kɔ̄ mbè kí əm goto-ti nɔy ndɔ joo. Njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kɔ̄ njéndó dow-je ndukun-je 'sangi kəm rəbi kɔ̄ kadi Jeju kuwə-é tɔl-é.

2 Kɔ̄tələ də 'panè: «J'a rai ndɔ ra nɔy-ti al, kɔ̄ j'a kungi dow-je dɔ-ji-ti.»

Ta lə dené kí ur ubi dɔ Jeju-ti

Mat 26:6-13; Jq 12:1-8; Luk 7:36-50

† 13:24 13:24 Ntd 6:12 † 13:25 13:25 Ntd 6:13 † 13:26 13:26 Ntd 1:7 † 13:32 13:32 Mat 24:36

† 13:34 13:34 Luk 12:36-38 * 14:1 14:1 Nɔy Paki lé, tɔ nɔy kí 'ra kadi mɛɛ-dé ole-né dɔ tɛɛ bə bə-ti lə ngan Israyel-je.

³ †Jeju isi meeɛ be-ti kí Betani, meeɛ kəy-ti læ Simɔ́ kí ndoki to njèbanji. Loki d'isi ta nékuso-ti rəmə, dené káre bè andi go-dé-ti kì ku kí 'ra kì ər kí 'ba-é «albatrə» ji-é-ti. Ku lé, ubi kí ətì maji rusi meeɛ-é ə to ubi wale kí 'ba-é «nár» kí yóróró adi là-é n̄a. Dené lé ində ta ku lé tətì, ə ungi ubi lé dɔ́ Jeju-ti.

⁴ Rəmə nəl dow-je kí n̄a-je al, adi 'pa ta dan-dé-ti 'panè: «Ē tuji ubi kin kɔ́gi bè kɔ́ ri wa?»

⁵ To ubi kí lé j'a taa-né là kí à dəə là kullə kí ndɔ́ bɔmutə kɔ́ ləbi njéndoo-je al ban wa? Rəmə wɔngi ra-dé dɔ́ dené-ti lé.

⁶ Ngà Jeju panè: In̄əi dené kin jeke. Adi-é kɔ́ bè kɔ́ ri wa? Ē ra né kí maji kɔ́ ta lə-m.

⁷ Kɔ́ njéndoo-je d'a kisi sə-si nè kì ndɔ́-é ndɔ́-é, adi ndɔ́ kí 'ndigi lé, a rai sə-dé maji bəy, ngà mə lé m'a kisi sə-si kì ndɔ́-je lay al.

⁸ Dené kinlé ra né kí tógi-é asi ra; ɛ ndəm-m ubi kete kɔ́ dubi-m-né.

⁹ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; lo lay kí donangi-ti nè kí d'a kilə mbɛ Poyta kí Maji titi lé, d'a kər poy né kí dené ra kinlé kadi meeɛ dow-je ole-né dɔ́-é-ti.

Judasí sangi kəm rəbi kun dɔ́ Jeju

Mat 26:14-16; Luk 22:3-6

¹⁰ Judasi Iskariyoti kí to kí káre dan njéndó né-je-ti læ Jeju kí dɔ́gi gidi-é joo ɔw ɔji ta kì njékun dɔ́ njégugné-je læ Lubə kadi n'ilə Jeju ji-dé-ti.

¹¹ Loki d'oo ta liə bè lé, rɔ́-dé nəl-dé n̄a adi d'un mindi-dé kadi d'adi-é là. Dɔ́gangi-é-ti kinlé, Judasi sangi kəm rəbi kí maji kadi n'ilə-é-né ji-dé-ti.

Jeju kì njéndó né-je liə 'ra go n̄ay Paki

Mat 26:17-19; Luk 22:7-20; Jq 13:21-30

¹² Ndɔ́ kí dɔ́sɔy læ ndɔ́ ra n̄ay kí 'ra kì mbə́ kí əm goto-ti, ndɔ́ kí d'ilə-né məsi bati-je nangi kɔ́ nékuso kí lo Paki-ti lé, njéndó né-je læ Jeju 'dəji-é 'panè: «Lo kí rá bá i 'ndigi kadi j'ra nékuso Paki-ti j'adi-i wa?»

¹³ Beba Jeju ulə njéndó né-je joo kete panè: «Owi meeɛ bebo-ti, a kingəi dingəm kí uti gùm man rəmə 'ndoli go-é.

¹⁴ Meeɛ kəy kí ɛ ɔw-ti lé, idəi njəkəy 'painè: Njéndó dow-je né panè, meeɛ kəy kí rá bá n'a kuso né Paki-ti kì njéndó né-je lə-n'è wa?

¹⁵ Ə ɛ à kɔ́ji-si kəy káre kí meeɛ-é tati pəl-pəl kí tò dɔ́ madi-é-ti taá; né-je lay tò-ti rəm, toki ra go-é lay rəm; lo kin bá a rai nékuso-ti kɔ́-ji.» ¹⁶ Ngà loki njéndó né-je d'ɔ́ti d'ɔw meeɛ bebo-ti lé, d'ingə né-je lay titi kí Jeju idə-dé-né ə 'ra nékuso Paki.

Jeju pa ta læ Judasi kí à kun dɔ́-é

Mat 26:20-25; Luk 22:21-23

¹⁷ Ta kàdì kur-ti, Jeju ree kì njéndó né-je liə kí dɔ́gi gidi-é joo.

¹⁸ Loki d'isi ta nékuso-ti lé, Jeju panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dow káre dan-si-ti kí isi uso sə-m né à kun dɔ́-m.»

¹⁹ Go ta-ti kinlé, meeɛkɔ́ ra njéndó né-je adi 'dəji-é ta ɔsi go-n̄a go-n̄a 'panè «To mə wa?»

²⁰ Jeju təl ilə-dé-ti panè: «To dow káre dan-si-ti səi kí dɔ́gi gidi-é joo kin, kí ulə ji-é sə-m nati meeɛ b̄ay-ti kin ya.

²¹ Tɔ́grɔ́, Ngon læ dow à koy titi kí mbete kí aa njay pa-né ta kí sɔbi dɔ́-é lé ya, ngà tuji bá à kusi dɔ́ dow-ti kí njékun dɔ́-é. Dowbé kinlé d'oji-é al kàrè tò soti.»

† 14:3 14:3 Luk 7:37,38

*Kində gin nékuso nam lə Jeju**Mat 26:26-30; 1Kɔ 11:23-29*

²² Loki d'isi d'uso né lé, Jeju un mbè rəmə ra oiyo Lubə bá uwə gangi adi njéndó né-je liə ə panè: «'Taai, né kin to daji rɔ-m.»

²³ Go-ti, un kobi kí man nduu tò-ti, ra oiyo Lubə, adi-dé ə də lay ya d'ay.

²⁴ Jeju idə-dé panè: «Kin to məsi-m, məsi kulənoji nati kɪ Lubə kí ungi nangi kɔɔ kosi dow-je.

²⁵ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; m'a kay man nduu gogi al sar ndo kí m'a kay kɪ sigi kɔɔbe-ti lə Lubə.»

²⁶ Go-ti, d'usi pa-je† bəy bá d'i d'ow do mbal kə kagi Olibiye-je-ti.

*Jeju idə Piyər panè n'a naji kí n'gə-n'è al**Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jə 13:36-38*

²⁷ Jeju idə njéndó né-je liə panè: «Səi lay ya a tusi-mi kiŋəi-mi, kɔɔ 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè:

“M'a tɔl njəkul bati-je, rəmə bati-je d'a sane-nə.”»

²⁸ †Ngà Jeju təl ilə do-ti panè: «Kɛ bá loki m'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, m'a kow ngəbi-si Galile.»

²⁹ Piyər idə-é panè: «Lé dow-je lay 'tusi d'inə-i kɔɔgi kàrè mə bə lé m'a kiŋə-i kɔɔgi ndə al.»

³⁰ Jeju ilə-é-ti panè: «'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; bone ə kí ndoɔ nè-ti kin ya, kunjə à nɔ nja joo al bəy ya 'a naji panè 'gə-m al ya nja mutə.»

³¹ Piyər təl ilə-é-ti kɪ tógi-é ya bəy panè: «Kadi m'naji ta m'panè m'gə-i al lé, kí nja kàre ya kàrè à tɛɛ ta-m-ti al. Lé asi kəm koy kàrè m'a koy sə-i.» Rəmə ndəgi njéndó né-je lay 'pa bə ya tɔ.

*Jeju pa ta kɪ Lubə lo ndɔr-ti kí 'ba-é Getsemane**Mat 26:36-46; Luk 22:39-46*

³² Loki d'ow 'tɛɛ lo-ti kí 'ba-é Getsemane rəmə, Jeju idə njéndó né-je liə panè: «Isi nangi nè adi m'ow m'pa ta kɪ Lubə.»

³³ Ə ɛ adi Piyər, kɪ Jaki, kɪ Jə d'ow siə rəmə, do gangi-é-ti kinlé bá bəl kɪ mɛɛ gangi man ulə gin ra Jeju.

³⁴ Bəba idə-dé panè: «Mɛɛkɔ ra-m asi koy; isi nangi nè ə ɔgi kəm-si bi.»

³⁵ Ngà rəmə loki ɔti kete sɛ lé, usi nangi pa ta kɪ Lubə panè kinə kəm rəbi kí rangi tò nɔɔ rəmə, kadi n'ra n'adi kàdɪ kí né kin ɔw kɪ ra-né né kinlé tɛɛ do-n'è-ti al.

³⁶ ɛ panè: «Aba! Bəbi-m, i lé 'ow kɪ tógi do né-je-ti lay, 'itə kɔ kí nɔ kin kɪ rangi do-m-ti. Lé bə ya kàrè, 'ra kí go ndigi-ti lə-m mə al; ngà kadi 'ra kí go ndigi-ti lə-i i ya.»

³⁷ Jeju təl ree rɔ njéndó né-je-ti kí mutə lé rəmə ingə-dé do bi-ti. Bəba ɛ pa kɪ Piyər panè: «Simɔ, 'to bi wa? Kadi 'ɔgi kəm-i bi kàdɪ kàre bə ya kàrè 'asi al wa?»

³⁸ «ɔgi kəm-si bi ə 'pai ta kɪ Lubə kɔɔ kadi nənɔ tɛɛ do-si-ti rəmə usi al. Ndil ndigi, ngà daji rɔ dow bá tógi-é asi al.»

³⁹ Jeju təl inə-dé bəy ə ɔw pa ko ta-je kí kàre kin ya kɪ Lubə bəy.

⁴⁰ Go-ti, təl ree, rəmə ingə-dé do bi-ti, kəm-dé ɔy diriri. Dɛ 'gə ta kí d'a kidə-é al.

⁴¹ Təl ree kí nja mutə idə-dé panè: «Toi bi lə-si ngá, uwəi rɔ-si. Gin né-je gangi ngá! Kàdɪ asi; d'a kilə Ngon lə dow ji njéramajal-je-ti.

⁴² ɪi taá adi j'owi! Ooi, dow kí njəkilə-m ji-dé-ti lé isi ree ngá!»

† 14:26 14:26 Pa-je kí d'usi lé à to Pa 113-118 kin. † 14:28 14:28 Mat 28:16

*Ta lə kuwə Jeju**Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Ja 18:3-12*

⁴³ Jeju pa ta lé ilə nangi al ya bəy rəmə Judasi kí to kí káre dan njéndó né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo lé, ree kɪ kosi dow-je kí d'uti kiyəro-je kɪ kagi-je ji-dé-ti. Dow-je kinlé, njékun dɔ njégugné-je lə Lubə, kɪ njéndó dow-je ndukun-je, kɪ 'ngatɔgi-je lə jipi-je bá d'ulə-dé.

⁴⁴ Njékun dɔ Jeju lé, tɔji-dé né kí n'a ra kadi 'gə-né Jeju. E panè: «Dow kí m'a ra-é lapiya, kuwə-é kàdɪ-m-ti kin ya to e, ɛn é uwəi-é əjè 'ngəmi-é maji ə ɔwi siə.»

⁴⁵ Loki Judasi ree tɛɛ rɔ Jeju-ti rəmə ba-é panè: «Njéndó dow-je né», rəmə uwə-é kàdɪ-é-ti.

⁴⁶ Beba dow-je kí 'ree siə lé d'uwə Jeju.

⁴⁷ Kí káre dan de-ti kí d'a siə, ɔr kiyəro tugə-né mbi ngonnjékullə lə burə dɔ njégugné-je lə Lubə ndəti ya gangi.

⁴⁸ Jeju idə-dé panè: «Səi ooi-mi kɪ bəkaya dow bá 'reei kɪ kiyəro-je kɪ salangi-je kɔ kuwəi-mi-né wa?»

⁴⁹ †Mə kí ndɔ-je lay m'isi nati sə-si takəy-ti lə Lubə, m'ndó né dow-je ya é uwəi-mi al, ngà né kinlé tɔ bə kɔ kadi ta-je kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay kinlé né-é ra né.»

⁵⁰ Beba njéndó né-je lay ya 'tusi-é d'inqə-é d'ay-nə.

⁵¹ Basa káre bə bɪr rɔ-é kɪ kubi, ndole go Jeju, beba 'sangi kadi d'uwə-é.

⁵² Loki 'sangi kadi d'uwə-é lé, e inqə kubi liə ji-dé-ti, ay kɪ rɔ-é kare.

*Kə Jeju nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je**Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Ja 18:13-14,19-24*

⁵³ D'ɔw kɪ Jeju bə lə burə dɔ njégugné-je lə Lubə. Njékun dɔ njégugné-je lə Lubə, kɪ 'ngatɔgi-je lə jipi-je, kɪ njéndó dow-je ndukun-je lay ya 'kəw-nə nɔɔ.

⁵⁴ Piyər njiyə go-é-ti jan-jan adi rəbi-é rà dɛki siə, ɔw sar tɛɛ mɛɛ ndɔgi-ti panata lə burə dɔ njégugné-je lé ə isi nati kɪ ngannjékullə-je isi ndibi pər.

⁵⁵ Njékun dɔ njégugné-je lə Lubə, kɪ 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je d'ingə-nə, 'sangi kəm rəbi kadi d'ingə ta madi kí sobi dɔ Jeju kɔ kadi 'gangi-né ta koy dɔ-é-ti, ya ngà d'ingə al.

⁵⁶ Dow-je nə ya 'təti ta kí ndangi dɔ-é-ti, ngà ta-je lə-dé ɔw go-nə-ti al.

⁵⁷ De kí nə-je d'ubə nangi d'ɪ taá 'təti ta ta-é-ti 'panè:

⁵⁸ †J'oo ta-é-ti panè: «M'a tɔɔ kəy lə Lubə kí dow-je d'ində kɪ ji-dé kin, ə ndɔ mutə ya m'a kində kí rangi kí ji dow bá à ra al.»

⁵⁹ Dɔ ta-ti kin ya kàrè ndi-dé ɔw go-nə-ti al ya bəy.

⁶⁰ Burə dɔ njégugné-je lé ɪ taá dan kosi dow-je-ti dəji Jeju panè: «I 'a kilə ta-je-ti kí dow-je kin 'tilə dɔ-i-ti kinlé al wa?»

⁶¹ Ta-é kí ngarara ya kàrè e tɛɛ ilə-é-né-ti al. Burə dɔ njégugné-je təl dəji-é ya bəy panè: «I 'to Kristi‡ kí Ngon lə Lubə kí j'osi gaji-é lé wa?»

⁶² Jeju ilə-é-ti panè: «Oiyoy, to mə ya. Ə a kooi Ngon lə dow à kisi dɔ jikɔl Lubə-ti kí njətɔgi rəm, bá a kooi-é kí à kɪ dɔrə-ti kisi ree dan kilndi-ti rəm tɔ.»

⁶³ Beba burə dɔ njégugné-je lé tuwə kubi kí rɔ-é e-ti ya gangi bati-bati ə panè: «J'ɔwi ndoo koo ta ta dow kí rangi-ti bəy ban wa?»

⁶⁴ Ta kɔbi kí e pa kɪ Lubə lé, səi ooi kɪ mbi-si; ta ri é 'giri dɔ-ti wa?» Dow-je lay ya 'gangi ta dɔ-é-ti 'panè: «Koy-é ya bá to tó-é.»

† 14:49 14:49 Luk 19:47; 21:37 † 14:58 14:58 Ja 2:19 ‡ 14:61 14:61 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

⁶⁵ Beba de kí nã-je dan-dé-ti 'tubə yoro do-é-ti, 'doo kəm-é kì takubi, 'bir ji-dé 'tində-é-né ə 'pa siə 'panè: «'Adi Lubə idə-i ə 'pa adi j'oo sé to nã bá ində-i wa?» Bá ngannjékullə-je 'tində mbó-é to.

Piyər naji panè n'gə Jeju al

Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jq 18:15-18,25-27

⁶⁶ Dɔgangi-é-ti kí Piyər nɔy-né meɛ ndògi-ti nangi bəy lé, dené káre dan ngannjékullə-je-ti lə burə do njégugnə-je lé ree,

⁶⁷ bá ɛ oo Piyər isi ndibi pər rəmə oo-é géréré ə idə-é panè: «I ya kàrè 'to njènjiyə kì Jeju, dow kí Najareti kinlé to.»

⁶⁸ Ngà Piyər təl naji panè: «Kuy! M'gə al, i lé ta ri bá 'ndigi pa kàrè m'gə al.» Go-ti rəmə, Piyər tɛɛ ow ndaa-ti.

⁶⁹ Ngà dené lé oo Piyər lé bəy rəmə, təl idə dow-je panè: «Dow kanlé to kí dan-dé-ti ya.»

⁷⁰ Rəmə Piyər naji ya bəy. Sɛ go-ti ya rəmə, de kí d'ə lo-é-ti 'pa kì Piyər 'panè: «Tɔgrɔ-ti, i lé 'to kí dan-dé-ti ya, kɔɔ i 'to dow kí donangi Galile-ti; ['pa ta tanə sə-dé rəm.»]§

⁷¹ Beba Piyər ubi rɔ-é panè kadi Lubə ində-m ɔji-m: «M'gə dow kí 'pai ta liə kinlé al.»

⁷² Tajinati nè ya kunjə nɔ nɔ kí nja joo, rəmə meɛ Piyər ole do ta-ti kí kete Jeju pa siə panè: «Kunjə à nɔ nja joo al bəy ya 'a naji ta panè 'gə-m al 'gə-m al ya nja mutə.» Beba ɛ gir tɛɛ do ta-ti kin rəmə nɔ buktu-buktu.

15

Jeju a nɔ Gubərnər Pilati-ti

Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jq 18:28-38

¹ Kì ndoge rati ya, njékun do njégugnə-je lə Lubə 'kəw-nə, d'ɔji-nə ta kì 'ngatogi-je lə jipi-je, kì njéndó dow-je ndukun-je, adi to kuwədo-nə lə 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je lay. Beba de d'un ndu-dé d'adi 'tó Jeju njim-njim d'ow siə d'ilə-é ji Pilati-ti.

² Beba Pilati dəji-é panè: «Se i ya bá 'to ngar lə jipi-je lé wa?» Jeju ilə-é-ti panè: «Ta ya tɛɛ ta-i-ti tin.»

³ Njékun do njégugnə-je lə Lubə 'tilə ta-je nɔ do Jeju-ti.

⁴ Pilati təl dəji-é panè: «'A kilə-dé ta-ti kinlé al wa? 'Oo kɔr ta-je kí 'tilə do-i-ti kinlé ya al wa?»

⁵ Ngà Jeju tɛɛ ta-é kí ngarara ya kàrè ilə-ti al sar adi ɔr ndil Pilati.

'Gangi ta koy do Jeju-ti

Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jq 18:39-19:16

⁶ Kaglo ra nɔy Paki-je lay ya, Pilati à kilə dangay káre taá ə à to ɛ kí kosi dow-je ya d'osi kagi do-é-ti bá à kilə-é taá.

⁷ Ə dingəm káre kí ri-é lə Barabasi kí to kí káre dan bəkaya-je-ti kí ndoki 'tol dow ndo ra wəngi-ti ɔ dangay-ti nɔɔ.

⁸ Kosi dow-je d'ow panata lə Pilati 'dəji-é kadi ra né kí ɛ ra adi-dé kì do bal-bal kinlé.

⁹ Pilati ilə-dé-ti panè: «'Ndigi kadi m'ilə ngar lə jipi-je taá m'adi-si wa?»

¹⁰ Kɔɔ ɛ gə kí njékun do njégugnə-je lə Lubə d'ilə Jeju ji-n'è-ti kɔɔ kim kí d'im-é.

¹¹ Njékun do njégugnə-je lé, 'sulə kosi dow-je kadi 'dəji Pilati kadi Barabasi bá ilə-é taá.

§ 14:70 14:70 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndangi kì ji-dé kì ta greki.

12 Pilati təl dəji-dé bəy panè: «Ngà 'ndigi kadi m'ra ri kì ɛ kí sɔi 'bai-é ngar lə jipi-je lé wa?»

13 Dɛ 'pa ta kì ndi-dé kí boy-boy 'panè: «'Bə-é kagdəsi-ti.»

14 Pilati idə-dé panè: «Ə to majal ri ya bá Jeju lé ra wa?» Rəmə 'təl 'pa ta kì ndi-dé kí boy itə kí kete lé ya bəy 'panè: «'Bə-é kagdəsi-ti.»

15 Pilati ndigi kadi rɔ kosi dow-je nəl-dé, beba ilə Barabasi taá, rəmə adi 'tində Jeju kì ndəy marɔw bá inə-é ji-dé-ti kadi d'ow 'bə-é kagdəsi-ti.

Asgar-je 'soki Jeju

Mat 27:27-31; Jə 19:2-3

16 Asgar-je d'ow kì Jeju panata lə Gubərnər, rəmə 'ba kosi asgar-je lay.

17 D'ulə kubi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a rɔ-é-ti, 'ra kun d'oji jɔgi ngar-ti d'ulə dɔ-é-ti. 18 Rəmə 'təl 'ra-é lapiya 'panè: «Lapiya ɓoo ngar lə jipi-je.»

19 'Tində dɔ-é kì tuwətógi, 'tubə yoro kəm-é-ti rəm, 'tosi məkəji-dé nangi bá 'səbi takəm-dé nangi n̄-é-ti.

20 Loki 'soki-é asi-dé rəmə, d'or kubi kí kər lé rɔ-é-ti ə d'ulə kubi-je liə rɔ-é-ti gogi, bəy bá 'tɛɛ siə ndaa-ti gidi be-ti kɔɔ bə-é kagdəsi-ti.

'Bə Jeju kagdəsi-ti

Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jə 19:17-27

21 †Asgar-je d'ində tógi dɔ dingəm-ti káre kí ri-é lə Simɔ d'adi-é uti kagdəsi lə Jeju. Dingəm kinlé, ɿ ndɔrɔ ə to dow kí bebo Sireɲ-ti. ɛ to bɔbi Alegjandrə kì Rupusi.

22 D'ow kì Jeju lo-ti kí 'ba-é Golgota, kí kər mɛɛ-é to «lo kí titi-n̄a kì ka dɔ dow.»

23 D'adi-é man nduu kí 'pote nati kì né kí 'ba-é mir kadi-é ay bá ɛ mbati.

24 Go-ti, 'bə Jeju kagdəsi-ti ə d'osi mbare dɔ kubi-je-ti liə kɔɔ koo se n̄a bá à kingə wa?

25 'Bə Jeju kagdəsi-ti kì kàdì kí jin̄ay káre kí ndoge.

26 'Ndàngi gin né kí 'gangi-né ta dɔ Jeju-ti taá 'panè: «Ngar lə Jipi-je.»

27 'Bə bəkaya-je joo nati kì siə dɔ kagdəsi-je-ti lə-dé; ɛ kí káre dɔ jikol-é-ti, kí káre dɔ jigəl-é-ti tɔ.

28 [Bè adi ta kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé né-é ra né. 'Ndàngi 'panè: «'Tidə-é nati kì njéra majal-je.»]*

29 †Dow-je kí njédəə rəbəə-je 'tugə dɔ-dé 'soki-é-né 'panè: «Aa! I kí 'panè 'a tɔɔ kəy lə Lubə ə ndɔ mutə ya 'a kində gogi lé,

30 i ya 'aji rɔ-i ə 'i dɔ kagdəsi-ti 'risi nangi adi j'oo n̄a.»

31 Njékun dɔ njégugné-je lə Lubə, kì njéndó dow-je ndukun-je kàrè 'pa ta dan-dé-ti 'soki-é-né 'panè: «Dow-je kí rangi bá ɛ aji-dé, ngà ɛ asi kaji rɔ-é al wa!

32 ɛ é nè n'to Kristi†, ngar lə Israyel-je lé, k̄i ya kadi-é ɿ kagdəsi-ti kin risi nangi adi j'oo ya rəmə j'a kadi-é mɛɛ-ji ngá!» Dɛ kí 'bə-dé siə nati kagdəsi-ti lé 'taji-é tɔ.

Koy lə Jeju

Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jə 19:38-42

33 Loki kàdì a jam dɔ be-ti ya bəy rəmə, lo ndul dɔnangi-ti nè lay sar ya kàdì kí mutə kí losolo asi-né.

† 15:21 15:21 Rəm 16:13 * 15:28 15:28 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndàngi k̄i ji-dé k̄i ta greki. † 15:29 15:29 Mar 14:58; Jə 2:19 † 15:32 15:32 Kristi lé kər mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

³⁴ Dɔkàdì-é-ti kinlé, Jeju nɔ̀ kì ndi-é kí boy panè: «Eloy, Eloy, lamasabatani?» Kɔr mee-é to «Lubə lə-m, Lubə lə-m, kɔ̀ ri bá in̄ə-m kɔ̀gi bè wa?»

³⁵ Dow-je kí ná-je dan de-ti kí d'á lo-é-ti lé d'oo ndi-é ə 'panè: «Ooi! E ba Eli!»

³⁶ Beba dow káre dan-dé-ti ay ngɔ̀di ulə ndɔ̀krɔ̀ dan man nduu-ti kí masi, ulə ta tuwətógi-ti adi Jeju kadì njibi ə panè: «'Ngəbi mɔ̀ki! Adi j'ooi se Eli liə lé à ree kɔ̀r-é kur-é nangi wa?»

³⁷ Jeju nɔ̀ kì ndi-é kí boy rəmə uwə ta-é nati.

³⁸ Kubi gangi mee kəy lə Lubə, j taá ya til ree njal nangi.

³⁹ Njèkun dɔ asgar-je kí fu kí á lo-é-ti bá oo koy kí Jeju oy lé bè rəmə panè: «Dingəm kinlé to Ngon lə Lubə ya tɔ̀grɔ̀-ti.»

⁴⁰ †Dené-je madi d'á ngərəngi d'á d'oo né-je lé to. Mari kí Magdala, kí Mari kí kɔ̀ Jojesi-je kí Jaki kí to ngon kí basa rəm, bá Salome d'á dan dené-é-je-ti lé to.

⁴¹ Dené-je kinlé d'un go-é 'ra kullə d'adi-é loki isi-né Galile-ti. Dené-je kí rangi n̄á ya kí 'ree siə nati Jorijaləm d'á dan-dé-ti nɔ̀ɔ̀ to.

D'ilə nin Jeju bole mbal-ti

Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jq 19:38-42

⁴² Ta kàdì kur-ti kete n̄ɔ̀ ndɔ̀ taakoo-ti lə jipi-je kí to ndɔ̀ ra go né-je kɔ̀ ndɔ̀ taakoo lé,

⁴³ Jojepi kí to dow kí mee bebo-ti kí Arimate ree; e to kí káre dan kí boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je kí ri-é ba n̄á. E kàrè to dow kí isi ngəbi kɔ̀be lə Lubə to. Beba e uwə mee-é n̄á ya ɔ̀w rɔ̀ Gubərnər Pilati-ti dɔ̀ji-é nin Jeju.

⁴⁴ Ta igi Pilati səl kɔ̀ koy kí Jeju oy ngá. Beba e ba njèkun dɔ asgar-je dɔ̀ji-é panè se Jeju lé oy mbɔ̀r n̄u wa?

⁴⁵ Loki oo ta lə njèkun dɔ asgar-je lé, e adi tarəbi Jojepi kadì ɔ̀w un nin Jeju lé.

⁴⁶ Beba Jojepi ndogi takubi, ɔ̀r nin Jeju kagdəsi-ti, b̄ir-é-né ə ilə-é be nin-ti, bole mbal-ti kí 'tol sigi. Ə nduburu ər kí boy ya uti-né ta-é.

⁴⁷ Mari kí Magdala kí Mari kí kɔ̀ Jojesi d'oo lo kí d'ilə nin Jeju-ti.

16

Tɔ̀si ndəl kində lo tɛɛ lə Jeju

Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jq 20:1-10

¹ Loki ndɔ̀ taakoo lə jipi-je dəə lé, Mari kí Magdala, kí Salome rəm, bá Mari kí kɔ̀ Jaki 'ndogi ubi-je kí ətì maji-maji kadì d'ɔ̀w 'ndəm nin Jeju.

² Beba ndɔ̀ Dimasi kí ndoge rati, kí kàdì ubə al bəy ya de d'ɔ̀w dɔ̀badi-ti.

³ 'Dɔ̀ji-n̄á 'panè: «N̄á bá à nduburu ndəngrə ər kin kí rangi ta badi-ti kadì-ji ɛ̀n wa?»

⁴ Ngà loki d'un kəm-dé taá rəmə d'oo kí ndəngrə ər lé toki nduburu kilə rangi ngá.

⁵ Loki d'andi be nin-ti lé rəmə, d'oo basa káre kí ulə kubi kí ngal kí nda isi kí dɔ̀ jikɔ̀l. Loki d'oo-é lé, 'bəl n̄á.

⁶ Beba basa lé idə-dé panè: «'Bəli al, səi lé, Jeju kí Najareti-ti kí 'bə-é kagdəsi-ti lé bá səi 'sangi-é; e tɔ̀si ndəl ində lo tɛɛ, adi goto nè; ooi, lo kí d'ilə-é-ti ɛ̀n.

⁷ †Ɔwi idəi njéndó né-je liə, ə idəi Piyər tɔ kɪ ɛ à ngəbi-si Galile-ti. Lo kin b́a a kooi-é-ti, titi kɪ ɛ idə-si-né kete lé.»

⁸ Bəba də 'bəl rəm, 'dadi rəm adi 'teɛ bə nin-ti lé kɪ ngodi d'ay-nə. Lo kadi 'pa ta-é d'adi dow goto kdɔtalə bəl ində meɛ-dé gangi.

Jeju ɔji rɔ-é Mari kí Magdala

Mat 28:9-10; Jɔ 20:11-18

⁹ [Jeju tɔsi ndəl ində lo teɛ kɪ ndɔ Dimasi kɪ ndoge rati. Ɔ toji rɔ-é Mari kí Magdala kɪ ndəki ɛ tubə ndil-je kí maji al siri dɔ-é-ti lé ya kete.

¹⁰ Mari ɔw ɔr poy-é adi njéndó né-je kí d'isi dan meɛkɔ-ti d'isi 'nɔ.

¹¹ Ngà loki idə-dé panə Jeju isi kəm, adi n'oo-é kɪ kəm-n'ɛ ya kàrè, də d'oo ta liə kɪ ta kí tɔgrɔ-ti al.

Jeju toji rɔ-é njéndó né-je liə joo

Luk 24:13-35

¹² Go-ti, Jeju toji rɔ-é kɪ rɔ kí mbəl rɔ njéndó né-je-ti liə kí joo kí d'isi d'ɔw kɪ ngonbe-ti kí wale.

¹³ Də 'təl 'ree d'ɔr poy-é d'adi ndəgi-é-je, bə ya kàrè d'adi-dé meɛ-dé al.

Jeju toji rɔ-é njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é káre

Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jɔ 20:19-23; Knj 1:6-8

¹⁴ Go-ti, Jeju toji rɔ-é njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é káre kí d'isi ta nékuso-ti; ɛ kɔl sə-dé kdɔ meɛngə kɪ meɛndə lə-dé kí ɔgi-dé kadi d'adi meɛ-dé də kí d'oo-é kí tɔsi ndəl ində lo teɛ.

¹⁵ †Ɔ idə-dé panə: «Ɔwi kɪ lo lay dɔnangi-ti nè, iləi mbə Poyta kí Maji lə-m adi dow-je lay.

¹⁶ Dow kí adi-m meɛ-é ə 'rai-é batəm lé à kaji; ngà dow kí adi meɛ-é al lé, ta kí gangi à kusi dɔ-é-ti.

¹⁷ Nékoji-je kí à toji kadi 'gə-né də kí d'adi-m meɛ-dé ban: D'a tubə ndil-je kí maji al kɪ ri-m, d'a pa ta kɪ ndɔ ta-je kí sigi,

¹⁸ d'a kuwə li-je kɪ ji-dé rəm, lé d'ay man kí né kí à tɔl dow tɔ-ti ya kàrè à ra sə-dé né al; d'a kində ji-dé dɔ njémɔy-je-ti ə njémɔy-je d'a kingə lapiya.»

Jeju təl ɔw dɔrɔ-ti

Luk 24:50-53; Knj 1:9-11

¹⁹ †Go ta-je-ti kí 'Babe Jeju pa sə-dé lé, Lubə un-é ɔw siə dɔrɔ-ti adi isi dɔ jikol-é-ti.

²⁰ Njéndó né-je d'ɔw d'ilə mbə Poyta kí Maji kɪ lo-je lay. 'Babe ra sə-dé kullə rəm, b́a ra nékoji-je nɔ ya dan-né go Poyta kí Maji kí də 'pa lé toji-né kadi to ta kí tɔgrɔ-ti.]*

† **16:7 16:7** Mat 26:32; Mar 14:28 † **16:15 16:15** Knj 1:8 † **16:19 16:19** Knj 1:9-11 * **16:20 16:20** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta greki.

Poyta kí Maji kí Luki ndàngì

Ta-je kí dɔ Poyta kí Maji-ti kí Luki ndàngì

Luki tɔji Jeju Kristi kí to Ngon læ dow kí ree kɔ sangi nja dow-je kí 'này ə kɔ kaji-dé ('Ndó 19:10). Ɛ tɔji ta kí ɔ mɛɛ Jeju kɔ njéndoo-je, kì dené-je, kì ngan-je kí dow-je d'oo-dé kì né al. Ɛ tɔji kullə kí Ndil kí aa njay ra mɛɛ né-je-ti kí Jeju ra.

Njèndàngì mbete kinlé to Dɔktur kí to jipi al, ə kí boy nɔ lé, ɛ ndàngì mbete kin kɔ kilə-né mbɛ Poyta kí Maji kí sɔbi dɔ kaji kí tò kì takul Jeju Kristi kadi dow-je kí 'to jipi-je al. Luki ndàngì mbete kullə læ njékɔwkuɔlə-je tɔ; ə ɛ ndàngì mbete-je kí joo kinlé adi Teopil kí to dow kí ri-é ba nɔ kí to jipi al. Luki lé, ɛ ya kì dɔ-é gə Jeju al, ngà né-je kí sɔbi dɔ kisi kì dɔ taá læ Jeju bá ɛ ndər gin-é nɔ rɔ dow-je-ti kí 'gə Jeju maji.

Mbete kinlé, ngal itə mbete-je kí mɛɛ kunmindi-ti kí sigi lay. Luki ulə gin-é dɔ né-je kí beti-beti kí sɔbi dɔ koji Jeju ya pa ta dɔ-ti nɔ kì gangi-é berere-berere (Luk 1-2) rəm, pa ta dɔ gin koji-ti liə kí ɛ to-né dow rəm (Luk 3:23-38). Ɛ ɔr poy batəm kí 'ra-é rəm (Luk 3:21), nɔ kí Sú nɔ-é rəm (Luk 4:1-13), pa ta kí dɔ kullə-ti liə rəm (Luk 4-21), bə kí 'bə-é kagdəsi-ti (Luk 22-23), kì tɔsi kí ɛ tɔsi ndəl ində lo tɛɛ rəm (Luk 24). Lo tɔl ta mbete-ti lé, Luki pa ta kí dɔ kəm rəbi-ti kí Jeju ingə-né njéndó né-je liə nja nɔ-nɔ go tɔsi-ti kí ɛ tɔsi ndəl ində lo tɛɛ rəm, bá pa ta kí dɔ né-je-ti kí ɛ ndó-dé kete kadi d'ilə mbɛ Poyta kí Maji mbi dow-je-ti kí rangi. Go-ti, ɛ pa ta kí dɔ kəm rəbi-ti kí Lubə un-né Jeju ɔw-né siə dɔrɔ-ti.

Kulə gin ta

Mar 1:1; Knj 1:1-3

¹ Dow-je nɔ ya d'adi rɔ-dé 'ndàngì né-je kí ra né dan-ji-ti nè lé,

² ə 'ndàngì kì gangi-é kí j'oo-né ta njékɔ lo-é-ti lo kulə gin-é-ti nɔ bá 'təl ngannjékullə-je kí njékilə mbɛ ta læ Lubə.

³ Bəba loki m'dəji ta dɔ né-je-ti kin lay kì gangi-é berere-berere lo kulə gin-é-ti nɔ ya lé, mɔ kàrè nəl-m kadi m'ndàngì kì go-é go-é ya m'adi-i i Teopil kí 'to dow kí boy nɔ.

⁴ M'ndàngì m'adi-i bə, kɔ kadi 'gə maji kí néndó-je kí 'ingə kinlé, to néndó-je kí tɔgrɔ-ti ya.

Ta kí dɔ koji Jeju-ti kì kɔ-é basa

Ta kí dɔ koji Jɔ-ti kí njèra dow-je batəm

⁵ Bal-je-ti kí Erodi to-né ngar dɔnangì Jude-ti lé, njègugné læ Lubə káre isi nɔɔ, ri-é læ Jakari. Ɛ to dow kí dan kuti dow-je-ti læ Abiya kí ndɔki to njègugi né* ə ne-é to kí gin ka-ti læ Arɔ tɔ. Ne-é lé ri-é læ Elijabeti.

⁶ Dɛ joo lay ya 'to dow-je kí njèra né kí njururu nɔ Lubə-ti, 'təl rɔ-dé go ndukun-je-ti læ Lubə lay, bá 'təl rɔ-dé go tó mindi 'Bəbe-ti lay rəm, adi ta goto dɔ-dé-ti.

* **1:5 1:5** Mɛɛ Kunmindi-ti kí Low lé, d'uwə njègugné-je lé kì kuti-é kuti-é lo kɔrjoo gidì-é sɔ. Adi dɛ kí gin káre 'ra kullə logugi né-ti Dimasi káre-káre.

⁷ Ngà de d'oji ngon al, kdotalə Elijabeti lé to kuji rəm, bá de joo lay ya 'bugə n̄a ngá rəm tɔ.

⁸ Ndo káre bè, Jakari a ra kullə liə kí tò kadi-é ra n̄ə Lubə-ti, kdotalə de k̄i kuti dow-je liə bá to ta ra kullə lə-dé,

⁹ beba kagi usi do Jakari-ti titi kí njégugné-je 'ra-né low-low, kadi e bá ow mee kəy-ti lə 'Babe, kdo kadi ow ró pər n̄əkagi kí ət̄i maji logugi né-ti adi Lubə.

¹⁰ Do kàd̄i ró n̄əkagi-je-ti kí ət̄i maji logugi né-ti lé, kosi dow-je lay d'a 'pa ta k̄i Lubə takəy-ti lə Lubə. ¹¹ Rəmə tajinati nè ya malayka lə 'Babe t̄e k̄i Jakari k̄oy, a taá do k̄ol, kəl logugi né-ti kí to lo ró n̄əkagi-je kí ət̄i maji-maji lé.

¹² Loki Jakari un kəm-é oo-é lé, do-é təl, bəl ində bandi-é bati gangi.

¹³ Ngà malayka lé idə-é panè:

«Jakari, 'bəl al.

Kdo ta kí 'pa k̄i Lubə lé, Lubə oo, adi ne-i Elijabeti à koji ngon kí dingəm kadi-i ə 'a kində ri-é lə Ja.

¹⁴ Ngon lé, à to né rənəl n̄a kadi-i rəm, bá dow-je n̄a ya d'a ra rənəl do koji-é-ti tɔ.

¹⁵ E à to dow kí boy n̄a takəm 'Babe-ti.

Yibi nduu əse né kay kí əm t̄o-ti ya e à kay al.

Mee k̄ə-é-ti n̄u ya Ndil kí aa njay à rusi mee-é.

¹⁶ E à kadi Israyel-je n̄a 'təl k̄i rɔ 'Babe Lubə-ti lə-dé.

¹⁷ E à n̄iyə n̄ə 'Babe-ti k̄i tagir-je k̄i t̄ogi kí ndok̄i Eli ow-né, kdo kadi adi b̄obi ngan-je d'ulə noji nati k̄i ngan-dé-je rəm, njémbati təl rɔ-dé go ta-ti d'ow k̄i tagir kí titi-n̄a k̄i tagir lə njéra né kí njururu-je rəm tɔ.

Bè kdo kadi dow-je 'ra rɔ-dé ə d'isi do n̄ja-dé-ti kdo ra kullə lə 'Babe.»

¹⁸ Jakari dəji malayka lé panè: «Ri bá à toji-m kadi m'gə kí né kinlé à ra né wa? Kdotalə m̄a m'bugə rəm, bá ne-m k̄arè bal-é n̄a ngá rəm tɔ.»

¹⁹ Malayka lé ilə-é-ti panè: «M̄a lé, ri-m lə Gabriyel, njèk̄a takəm Lubə-ti. Lubə ulə-m kadi m'ree m'pa sə-i ta rəm, kadi m'ilə Poyta kí Maji kin mbi-i-ti rəm tɔ.

²⁰ Yən, 'a kisi bè ya, 'a kasi pa ta al ya sar kadi né kí m'pa ta-é kinlé, né-é ra-né né. Kdotalə ta-je lə-m kí m'pa kí to ta-je kí ndo-é asi ə né-é à ra né lé, i 'oo k̄i ta kí t̄ogrɔ-ti al.»

²¹ Gangi lo-é-ti kinlé, dow-je d'a 'ngəbi Jakari ə lo ta igi-dé səl, kdotalə k̄a kí e a mee kəy-ti lə Lubə b̄əy ə b̄əy-b̄əy kinlé.

²² Loki Jakari t̄e ndaa-ti ngá lé, e asi pa sə-dé ta al, ya rəmə de 'gə kí né ra-é toki n̄i bè mee kəy-ti lə Lubə. E oy ji-é ra ta-dé-ti pa-né sə-dé ta ə pa ta al bin ya ngá.

²³ Beba loki ndo kullə liə tingə ngá lé, Jakari təl ow be liə gogi.

²⁴ Go-ti, ne-é Elijabeti ndan ngon ə b̄oyɔ rɔ-é kəy ya n̄ay m̄i ə e panè:

²⁵ «Yən, e kin bá to né kí maji kí 'Babe ra adi-m dokaglo-ti kí nè kin, kdo k̄or-né r̄osol do-m-ti takəm dow-je-ti!»

Ta kí do koji Jeju-ti

Mat 1:18-25

²⁶ N̄ay mek̄e go-ti lé, Lubə ulə malayka kí ri-é lə Gabriyel d̄onangi Galile-ti mee bebo-ti káre kí 'ba-é Najareti,

27 †kadi ɔw rɔ ngon mandi-ti kí gə dingəm al bəy kí dingəm kí ri-é lə Jojepi kí to ngon kà Dabidi uwə dɔ-é. Ngon mandi lé ri-é lə Mari.

28 Malayka lé ree ɔw kəy go-é-ti ə pa siə ta panè: M'ra-i lapiya, i kí Lubə ra sə-i maji! 'Babe này sə-i!

29 Ta kinlé təl dɔ Mari adi ɛ dəji rɔ-é ta panè sé kin to lapiya kí ban bá tana bè wa?

30 Malayka lé idə-é panè: Mari, 'bəl al! Kdotalə Lubə ra sə-i maji!

31 †'Oo bè, 'a ndan ngon, 'a koji ngon kí dingəm, ə 'a kində ri-é lə Jeju.

32 Ɛ à to dow kí boy ə d'a ba-é Ngon lə Lubə kí njèkisi taá dɔrɔ-ti nɔ ə 'Babe Lubə à kadi-é isi dɔ kalikɔbe-ti lə ka-é Dabidi.

33 Ɛ à kɔbe dɔ gin koji-ti lə Jakobi ya sartagangi; tɔgrɔ-ti, kɔbe liə lé sɔy-é à goto.

34 Beba Mari idə malayka lé panè: Mə m'gə dingəm al bəy, ngà né kin à ra né ban ban wa?

35 Malayka lé təl ilə-é-ti panè: Ndil kí aa njay à ree dɔ-i-ti rəm, tógi Lubə kí njèkisi taá dɔrɔ-ti nɔ à gəə dɔ-i sipi rəm tɔ. Gin-é kin bá ngon kí 'a koji-é lé à to dow kí aa njay ə d'a ba-é Ngon lə Lubə.

36 Yən, noji-i Elijabeti kàrè ndan ngon tɔ. Ɛ ndan ngon dɔ bɔgə-é-ti ə à koji ngon kí dingəm. Ɛ kí ndoki 'ba-é kuji dené lé, ndan ngon ra này meke ngá.

37 Kdotalə né kí dum Lubə ya goto.

38 Beba Mari panè: Mə m'to ngonnjèkullə lə 'Babe! Kadi-é ra sə-m kí go ta-ti kí i 'pa lé ya. Rəmə malayka lé inə Mari ə ɔw.

Kɔw Mari rɔ Elijabeti-ti

1Sa 2:1-10; Pa 113

39 Mee ndɔ-é-je-ti kinlé ya Mari i usi rəbəə ɔw low bebo-ti kàre kí dan mbal-je-ti dɔnangi Jude-ti.

40 Loki ɔw tɛɛ lé, ɛ ɔw mee kəy-ti lə Jakari ə ra lapiya Elijabeti.

41 Beba loki Elijabeti oo lapiya kí Mari ra-é lé taá ya, ngon kí mee-é-ti lé rɔ-é nəl-é adi tɔsi mee-é gul-gul ə Ndil kí aa njay rusi mee Elijabeti.

42 Elijabeti pa ta kè ndi-é kí boy panè: Lubə tɔr ndi-é dɔ-i-ti dan dené-je-ti lay, ngon kí mee-i-ti kàrè Lubə tɔr ndi-é dɔ-é-ti tɔ.

43 Ə mə kin ya m'asi kadi kɔ 'Babe lə-m ree be lə-m wa!

44 M'pa bè kdotalə loki lapiya kí i 'ra-m lé gangi mbi-m-ti taá ya rəmə, rɔ ngon kí mee-m-ti nəl-é adi tɔsi mee-m gul-gul.

45 I 'to dené kí njènékumə, kdotalə i adi mee-i toki né-je lay kí 'Babe idə-i ta-é lé, à ra né ya.

46 Mari panè:

Ndil-m ɔsi gaji 'Babe rəm,

47 ra rɔnəl dɔ Lubə-ti kí to Njèkaji-m,

48 kdotalə ɛ ilə rəti oo-m mə ngonnjèkullə liə

kí dené kí m'asi né al,

adi kɔ nè kow kɔ kete kinlé,

dow-je lay ya d'a ba-m njènékumə.

49 Kdotalə njètógi-je lay

ra né-je kí boy-boy ya adi-m.

Ɛ to dow kí aa njay

50 rəm, koo kəmtondoo liə này kè njébəl ndil-é kè dɔ bal-bal ya.

51 E oji tógi-é;

Dow-je kí d'ow kì tagir kində kàdì-dé lé,
 ɛ sane-dé kati-kati,

52 'boy-je lé, ɛ ɔr-dé kɔgi dɔ kalikɔbe-je-ti lə-dé,
 dow-je kí njésol dɔ-dé lé, ɛ un-dé kí taá,

53 dow-je kí bo ra-dé lé, ɛ adi-dé nékingə-je mburuki-mburuki,
 ngà njénékingə-je rəmə, ɛ tubə-dé adi d'ow kì ji-dé kí dɔgi.

54-55 Mɛɛ-é ole dɔ ta-ti kí ndɔki ɛ pa adi ka-ji-je
 panè, n'a koo kəmtondoo lə

Abrakam kì nganka-é-je ya sartagangi lé,
 beba ɛ ra kì gin dow-je kí 'to Israyel-je kí 'to ngannjékullə-je liə.

56 Mari isi rɔ Elijabeti-ti nɔɔ ya à kasi nɔy mutə je bè bá təl ɔw be liə
 gogi.

Koji Ja kí njèra dow-je batəm

57 Loki ndɔ koji ngon lə Elijabeti asi lé, ɛ oji ngon kí dingəm.

58 Njètakəy-je lə Elijabeti kì noji-é-je d'oo poy koo kí 'Babe oo kəmtondoo
 liə lé, dɛ 'ra rənəl siə.

59 Ndɔ jinɔy joo go-ti lé, dɛ 'ree kadi d'ijə ngon lé ganjangi ə ndigi 'ba-é
 Jakari kí to ri bɔbi-é.

60 Ngà kɔ-é un ta panè: *À-à!* D'a ba-é Ja.

61 Rəmə dɛ 'təl 'pa siə 'panè: Dow kí dan noji-i-je-ti kí ri-é tanɔ bè ya
 goto.

62 Go-ti, 'ra ji-dé 'dɔji-né Jakari sé ɛ ndigi kadi 'ba ngon lé ná wa?

63 Beba Jakari dɔji-dé bəgrə ə ndàngi né-ti panè: Ri-é lə Ja. Rəmə dɛ lay
 ya ndil-dé tɛɛ sɔy.

64 Tajinati nè ya ta Jakari tɛɛ ə ndɔ-é dírə bərərè, adi pa ta ɔsi-né gaji
 Lubə.

65 Dow-je lay kí go lo-ti kí tin kinlé, bəl ində bandi-dé gangi rəm, bá dɛ
 kí d'isi dan mbal-je-ti lay kí dɔnangi Jude-ti kàrè, d'ɔr-nɔ poy né-je lay kí
 ra né kinlé rəm tɔ.

66 Dɛ lay kí ta-je kin usi mbi-dé-ti lé, 'gir dɔ-ti ə 'panè: Ngon kinlé à to
 dow kí ban-ban ən ə! Kdɔtalə tógi 'Babe nɔy siə.

67 Ndil kí aa njay rusi mɛɛ bɔbi-é Jakari, adi pa ta kí ta Lubə-ti panè:

68 Kɔsgaji kí dɔ 'Babe Lubə-ti lə Israyel-je,
 kdɔtalə kilə kí ilə kəm-é gɔ dow-je liə rəm,
 taa kí ɛ taa-dé ilə-dé taá rəm tɔ.

69 Dan nganka Dabidi-ti kí to ngonnjékullə liə lé,
 'Babe adi njètógi kí njètaa-ji kilə-ji taá tɛɛ kɔ ta lə-ji.

70 E adi njètaa-ji kilə-ji taá tɛɛ titi
 kí ɛ adi njépata-je kí ta-é-ti kí 'to dow-je kí
 d'aa njay 'pa-né kete low nɔ

71 'panè: N'a taa-ji kilə-ji taá ji njéba-je-ti lə-ji,
 bá n'a kɔr-ji kɔgi gin tógi-ti
 lə dow-je kí njékɔsi-ji kì ta rəm tɔ.

72 Beba ɛ oo kəmtondoo lə ka-ji-je
 ə mɛɛ-é ole dɔ noji-ti kí aa njay kí ɛ ulə nati sə-dé,

73 titi kí ndɔki ubi-né rɔ-é adi ka-ji Abrakam panè:

74-75 M'a taa-si ji njéba-je-ti lə-si kilə-si taá,
 m'a kadi ɔi takəm-m-ti 'poli-mi kì rɔ-si kí aa njay,
 a rai né kí njururu kì ndɔ-je lay

kí a kisi-né kì dɔ-si taá nal bəl né madi.

⁷⁶ Ə i ngon kí bər kinlé, d'a ba-i njèpata kí

ta Lubə-ti kí njèkisi taá dɔrɔ-ti nɔ.

Kdɔtalə i a njiyə kete nɔ 'Babe-ti

kɔ ra rəbi-je liə rəm,

⁷⁷ kɔ kadi adi kəm dow-je liə

ijə dɔ kaji-ti kí Lubə à kaji-dé,

kì takul kiŋə kí à kiŋə go majal-je lə-dé kogi.

⁷⁸ Kdɔtalə Lubə lə-ji lé to njèkoo kəmtondoo kí nɔ.

Koo kəmtondoo liə lé, bá adi kàdì ubə-né taá kɔ ta lə-ji,

⁷⁹ kɔ kadi ndógi dɔ dow-je-ti

kí d'isi lo kí ndul-ti kí d'isi 'bəl koy rəm,

bá kɔ kadi ɔr nɔ-ji adi j'isi kì lapiya rəm tɔ.

⁸⁰ Ngà ngon lé, tɔgi, bá Ndil kí aa njay adi gosi liə usi dɔ madi-é-ti rəm tɔ. E isi diləlo-ti ya sar ndɔ-ti kí e tɛ tɔji-né rɔ-é adi Israyel-je 'gə-é-né.

2

Koji Jeju

Mat 1:18-25

¹ Dɔgangi bal-ti kí d'oji-né Ja lé, Sejar Ogusti kí to ngar kí boy un ndu kadi dow-je lay kí mɛɛ bəkɔ-je-ti liə d'ində ri-dé mɛɛ mbete tidə kɔr dow-je-ti.

² Kində ri mɛɛ mbete tidə kɔr dow-je-ti kinlé, e ya to kí dɔsɔy saki-saki loki Kiriniyusi to-né Gubərnər kí dɔnangi Siri-ti.

³ Beba nɔ-nɔ ya kàrè ɔw bebo-ti liə kɔ kadi d'ində ri-é.

⁴ Gangi-é-ti kin bá Jojepi kàrè i bebo Najaretì dɔnangi Galile-ti, ɔw dɔnangi Jude-ti mɛɛ bebo Betlekem-ti, kí to bəkɔji Dabidi, kdɔtalə e to dow kí gin koji-ti lə Dabidi.*

⁵ Jojepi kì Mari kí e uwə dɔ-é ya é ndan ngon lé, d'ɔw kɔ kadi d'ində ri-dé mɛɛ mbete tidə kɔr dow-je-ti tɔ.

⁶ Loki 'nɔy mɛɛ bebo Betlekem-ti lé ya bəy rəmə, ndɔ koji ngon lə Mari asi.

⁷ Mari oji ngon kí dingəm kí to ngon dɔdər-é ə bɪr-é kì kubi, ilə-é mɛɛ bəgrə kuso né-ti lə dɔ-je, kdɔtalə lo tɔ goto kəymba-je-ti.

⁸ Njénəkul-je kàrè d'isi dɔgore lo-ti kí kàre kinlé nɔɔ, 'to bi ndɔɔ al, d'isi 'ngəm nékul-je lə-dé.

⁹ Rəmə, malayka lə 'Babe tɛɛ dɔ-dé-ti busi ə 'Babe ra adi lo ndógi dɔ-dé-ti doo adi bəl ində bandi-dé bati gangi.

¹⁰ Ngà malayka lé idə-dé panè: 'Bəli al, kdɔtalə m'ree kì Poyta kí Maji kɔ kilə mbi-si-ti. To Poyta kí à kadi dow-je lay rɔnəl nɔ. Poyta lé ban:

¹¹ Bone, mɛɛ bebo-ti lə Dabidi, d'oji Njèkaji dow-je d'adi-si, adi to Kristi†, kí to 'Babe‡.

¹² Ooi bè, né kí à tɔji kadi 'gəi-né ən: A kooi ngon kí bər, kí 'bɪr-é kì kubi, d'ilə-é mɛɛ bəgrə kuso né-ti lə dɔ-je.

¹³ Loki idə-dé ta kinlé bè ya rəmə, tajinati nè ya kosi malayka-je kí 'to njérɔ-je kí dɔrɔ-ti kí 'tò nduy-nduy d'ində ndi-dé nati kí malayka lé, 'tɔy Lubə 'panè:

¹⁴ Kɔsgaji kí dɔ Lubə-ti mɛɛ lo-je-ti kí taá nɔ

ə lapiya tɔ dɔnangi-ti dɔ dow-je-ti kí Lubə ndigi-dé.

* 2:4 2:4 Mis 5:1-2 † 2:11 2:11 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. ‡ 2:11 2:11 Eja 9:5

15 Loki malayka-je d'ingə njénékul-je, 'təl d'ow dora-ti gogi lé, njénékul-je d'oji-na ta 'panè: Adì j'owi njal Betlekem, j'ooi né kí ra né bá 'Babe tɛɛ kì dɔ-é adì j'gəi kin.

16 Dɛ d'oti kì nja ngodi-é ya d'ow ə d'ingə Jojepi-je kì Mari, kì ngon kí bər kí d'ilə-é mɛɛ nékuso né-ti lə dɔ-je lé tɔ.

17 Loki njénékul-je d'oo ngon kí bər lé rəmə, dɛ d'or poyta kí malayka lə 'Babe idə-dé sɔbi dɔ ngon kinlé.

18 Poy ta kí njénékul-je d'or lé, or ndil dow-je lay kí d'oo.

19 Ngà Mari rəmə, ɛ ngəm ta-je kin lay mɛɛ-é-ti ə laji dɔ-ti taá-taá.

20 Loki njénékul-je d'isi 'təl kì gogi lé, dɛ 'tɔy Lubə rəm, bá d'osi gajì-é taá-taá, kdotalə né-je lay kí d'oo ta-é kì mbi-dé rəm, d'oo kì kəm-dé lé, ɔw nati berere-berere kì ta kí malayka idə-dé lé ya.

D'ow kì Jeju mɛɛ kəy-ti lə Lubə

21 †Loki ngon ra ndɔ jinəy joo lé, d'ijə-é ganjangi ə d'ində ri-é lə Jeju kí to ri kí malayka idə-dé kete loki 'ndan-é-né al ya bəy.

22 Loki ndɔ kí kadi d'aa rɔ-dé njay kí go ndukun-ti lə Moiyiji asi lé, Jojepi-je kì Mari d'un ngon lé 'ree siə mɛɛ bebo Jorijaləm-ti kdɔ tɔji-é 'Babe.

23 Kdotalə 'ndangi mɛɛ mbete ndukun-ti lə 'Babe 'panè: Ngon dɔdər dɔ kí to bɔbi əse ngon kí dingəm kí to dər lé, d'a kɔr-é kində-é tagay kadi 'Babe.

24 Rəm ree-dé bebo Jorijaləm-ti lé, 'ree kdɔ kadi kadkare kí kadi toki kilə məsi-é nangi titi kí ndukun lə 'Babe pa-né panè: I a kadi dədum-je joo əse ngan dəngɔnda-je joo. §

25 Dingəm káre bè isi bebo Jorijaləm-ti nɔɔ ri-é lə Simiyɔ, to dow kí njèra né kí njururu rəm, bá to njèkilə kuji dɔ Lubə-ti rəm tɔ. ɛ isi ngəbi njəkaji Israyel-je; Ndil kí aa njay isi mɛɛ-é rəm tɔ.

26 Ndil kí aa njay adì-é gə kete panè: 'A koy al ya sar kadi 'a koo dow kí 'Babe à kulə siə kí to Kristi lé moki tá.

27 Ndil kí aa njay ɔsi Simiyɔ lé adì-é ɔw takəy-ti lə Lubə, rəmə Jeju kàre njəkaji-é-je d'un-é d'ow siə takəy-ti lə Lubə tɔ; kdɔ kadi 'ra né-je dɔ-é-ti kí go ndukun-ti lə Lubə.

28 Simiyɔ taa Jeju uwə-é kàdì-é-ti ə ɔsi gajì Lubə panè:

29 Kí nè kinlé, 'Babe, 'ingə-m mə ngonnjèkullə lə-i adì m'ow kì lapiya, kdɔ kun mindi lə-i lé, né-é ra né ngá.

30 Kdotalə kəm-m oo njəkaji dow-je kí ulə siə lé.

31 Njəkaji dow-je kí 'uwə dɔ-é kete kdɔ gin dow-je lay.

32 ɛ to lo kí à ndógi dɔ gin dow-je-ti kí rangi rəm, bá ɛ to riba lə gin dow-je lə-i kí 'to israyel-je rəm tɔ.

33 Ta-je kí Simiyɔ pa dɔ Jeju-ti lé, or ndil njəkaji-é-je.

34 Simiyɔ tɔr ndi-é dɔ-dé-ti ə idə Mari kí kɔ Jeju panè: 'Oo maji, ngon kinlé, Lubə mbəti-é kadi to gin kusi lə Israyel-je nɔ rəm, gin kì taá lə Israyel-je nɔ rəm, ɛ à to nékaji lə Lubə kí ta dow-je à kasi-nɔ dɔ-ti al.

35 Bè kdɔ kadi kujə tagir kí bɔyɔ rɔ-é mɛɛ dow-je-ti nɔ. Ngà i rəmə, né kí to à tɔɔ bəngrə-i, titi kí kiyəɔ mbuti-né bəngrə dow kin bè.

36 Dené káre kí to njèpata kí ta Lubə-ti isi nɔɔ tɔ; ri-é lə An. ɛ to ngon lə Panuwəl, gin koji-ti lə Ajər. To dené kí bɔgə gurə-gurə ngá. Taa ngow mandi-é-ti ra bal siri-rè bəy ya ngəbi-é oy,

† 2:21 2:21 Luk 1:31 § 2:24 2:24 Mbl 12:6,8

³⁷ adi e tøl dené kí njèngowkoy; bal-é ra kørjinày joo gidi-é so. An lé, inø takøý lə Lubə al; e pole Lubə ndoo rəm, kada rəm; e ogi rə-é nékuso kì man kay taá-taá, pa ta kì Lubə tɔ.

³⁸ Dɔkàdi-é-ti kí d'ow-né kì Jeju takøý-ti lə Lubə lé, An kàrè ree tɛɛ nɔɔ tɔ. E tóy Lubə rəm, pa ta lə Jeju adi dow-je lay kí d'isi 'ngəbi taa kí Lubə à taa bebo Jorijaləm kilə-é taá.

³⁹ †Loki Jojepi-je kì Mari 'ra né-je lay kí ndukun lə 'Babe oji kadi 'ra lé, de 'tøl d'ow lo kisi-dé-ti bebo Najareti, donangi Galile-ti gogi.

⁴⁰ Ngon lé, togi rəm, rə-é ngə rəm, ow kì gosi nɔ rəm, bá ramaji lə Lubə nàý siə rəm tɔ.

Jeju ra bal dɔgi gidi-é joo ə naji ta kì njéndó dow-je ndukun-je

⁴¹ Jeju lé, bal-je lay ya njékoji-é-je d'ow bebo Jorijaləm-ti lo ra nàý Paki-ti.

⁴² Beba loki e ra bal dɔgi gidi-é joo lé, d'ow siə kəm-dé-ti bebo Jorijaləm-ti lo ra nàý Paki-ti, titi kí 'ra-né kì bal-é bal-é.

⁴³ Ngà loki ndo ra nàý Paki tingə lé, njékoji-é-je 'tøl d'isi d'ow kí beə gogi, ngà ngon-dé Jeju lé, tøl nàý bebo Jorijaləm-ti adi de 'gə go-é al.

⁴⁴ De 'gir kí à kow dan madi kow mba-je-ti lə-dé nɔɔ, adi 'nɔiyə ndo kare bikti bəy bá 'tum gin ndole-é dan noji-dé-je-ti, kì dan dow-je-ti kí 'gə-dé.

⁴⁵ Ngà loki d'ingə-é al lé, de d'osi 'tøl d'ow bebo Jorijaləm-ti gogi kdo ndole-é.

⁴⁶ Ndo kí njèkungi-ti mutə bá d'ingə-é takøý-ti lə Lubə; e isi dan njéndó dow-je ndukun-je-ti, isi oo ta lə-dé rəm, bá isi dɔji-dé ta rəm tɔ.

⁴⁷ Dow-je lay kí d'isi d'oo ta liə lé, négə liə kì ta kí isi ilə-dé-ti lé, or ndil-dé.

⁴⁸ Loki njékoji-é-je d'oo-é takøý-ti lə Lubə lé, ndil-dé tɛɛ say adi kɔ-é pa siə panè: Ngon-m! Kin to ri é 'ra sə-ji bè? 'Oo, je kì bəbi-i j'ndol-i kì mɛɛ-ji kí a kəkəkə.

⁴⁹ Jeju tøl ilə-dé-ti panè: Səi ndoli-mi kdo ri wa? 'Gəi kí tò kadi m'ində kəm-m go kullə-je-ti lə Bəbi-m al wa?

⁵⁰ Ngà ta kí Jeju pa sə-dé lé, de 'gə mɛɛ-é al.

⁵¹ Jeju oti ow sə-dé bebo Najareti-ti; e sol do-é nɔ njékoji-é-je-ti. Kɔ-é ngəm né-je kin lay mɛɛ-é-ti.

⁵² Jeju togi ə gosi liə usi do madi-é-ti rəm, ramaji lə Lubə nàý siə rəm, bá dow-je 'ndigi-é rəm tɔ.

3

Ja kí njèra dow-je batəm ilə mbə Poyta kí Maji

Mat 3:1-12; Mar 1:1-8; Ja 1:6-8,19-28

¹ Bal kí njèkungi-ti dɔgi gidi-é mɔ kí Tiber Sejar ngar kí boy ɔ-né be lé, Pɔsi Pilati to gubərnər kí donangi Jude-ti, Erodɔ ɔ be donangi Galile-ti, ə ngonkɔ-é Pilipi ɔ be donangi Itire-ti kì donangi Trakoniti, Lisaniyasi ɔ be donangi Abilən-ti,

² bal-je-ti kí An kì Kayipi 'to-né burə do njégugnə-je; bal-é-je-ti kinlé bá Lubə pa-né ta kì Ja kí ngon lə Jakari diləlo-ti.

³ Ja ow kì go donangi lay kí kàdi ba Jurde-ti, ilə mbə kadi dow-je 'ra batəm d'inə-né panɔiyə-dé kí maji al kɔgi, kdo kadi Lubə inə-né go majal-je lə-dé kɔgi,

⁴ titi kí Ejay njèpata kí ta Lubə-ti ndàngi-né mɛɛ mbete-ti panè: Ndi dow ba diləlo-ti panè:

'Rai rəbi lə 'Babe!

'Rai ngan rəbi-je liə adi ɔ njururu-njururu!

⁵ 'Tuləi wol lo-je lay adi asi-nə pee-pee!

Mbal-je kí ngal k̀i kí gɔji lay ya, 'tugəi-dé ki nangi!

Rəbi-je kí ndu gundi-gundi lé, 'ndaji adi ɔ njururu-njururu!

Rəbi-je kí tɔr wuti-wuti lé, 'tuləi adi asi-nə pee-pee.

⁶ Ə nə-nə ya à koo kaji kí Lubə à kaji dow-je lé.

⁷ †Beba Jə idə kosi dow-je kí 'ree rɔ-é-ti kɔɔ kadi ra-dé batəm lé panè: Səi kí mɛɛ-si ndul titi-nə k̀i mɛɛ li pii-je bè kan! Nə bá idə-si kadi ɔyi wɔngi kí à ree lé wa?

⁸ †Adi kullə ra-si tuwə kullə ra dow-je kí d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi bane; bi 'giri mɛɛ-si painè 'toi nganka Abrakam ya bè par al. Ə m'idə-si rəsi m'adi ooi kí ər-je kin ya kàrè Lubə asi təl-dé nganka Abrakam-ti kare.

⁹ †Ə kungé ya kàrè d'ində pèrèrè kàd̀i kagi-je-ti kàre-kàre lay ngá, adi kagi kí kandi-é maji al lé, d'a tugə-é dɔ njirə-é-ti kɔɔ kilə-é dan pər-ti.

¹⁰ Beba kosi dow-je 'dəji-é 'panè: Bè ngà, j'a ra ban ngá wa?

¹¹ Ɛ ilə-dé-ti panè: Dow kí ɔw k̀i kubi joo rəmə, adi kàre dow kí 'liə goto, ə dow kí ɔw k̀i nəkuso kàrè kadi ra bè ya tɔ.

¹² †Njétaalambo-je kàrè 'ree kadi Jə ra-dé batəm tɔ. Beba 'dəji-é 'panè: Njèndó dow-je né, jə j'a ra ban wa?

¹³ Ɛ idə-dé panè: Né kí d'un ndu dɔ-ti kadi dow-je d'adi lé, iləi kí rangi dɔ-ti al.

¹⁴ Asgar-je 'ree 'dəji-é tɔ 'panè: Ə jə, j'a ra ban wa? Ɛ idə-dé panè: 'Taai né lə dow kí lə njètɔgi-ti al, bá iləi ta dɔ dow-ti k̀i ndángi kare 'taai-né né liə al rəm tɔ. Ngà ori kəm-si dɔ là kun-si-ti ya.

¹⁵ Titi kí kosi dow-je lay d'isi 'ngəbi-né pèrèrè lé, 'gir mɛɛ-dé-ti sé Jə bá to Kristi* lé wa?

¹⁶ Ngá bá Jə idə-dé lay panè: Mə m'ra-si batəm kí mani, ngà ɛ kí tɔgi-é itə-m nə ya ɔw ree go-m-ti nɔɔ, ə kulə saba liə ya kàrè m'tuwə kadi m'tuti al. Ɛ à ra-si batəm k̀i Ndil kí aa njay rəm, k̀i pər rəm tɔ. ¹⁷ Ɛ ɔw k̀i né tó-né liə ji-é-ti nɔɔ; à ra lo tó né liə, ə à mbɔ ko mɛɛ damə liə, ngà tisə-é bá à kungɔ dan pər-ti kí à koy al sartagangi.

¹⁸ Beba Jə ilə mbɛ Poyta kí Maji adi dow-je, ə mbusi nja-dé k̀i ta-je kí rangi nə ya bəy.

¹⁹ †Ngà Erodi kí to njèkɔbe dɔnangi Galilé-ti lé taa Erodiadi ne ngonkɔ-é rəm, bá ra né-je kí maji al maji al adi Jə kɔl siə.

²⁰ Rəmə təl ɔ dɔ-ti nɔɔ ilə Jə dangay-ti bəy.

Jeju ra batəm

Mat 3:13-17; Mar 1:9-11; Jə 1:32-34

²¹ Loki dow-je lay 'ra batəm lé, Jeju kàrè 'ra-é batəm tɔ. Beba loki ɛ ɔ pa ta k̀i Lubə lé, ta dɔrə tɛɛ;

²² †Ə Ndil kí aa njay təl titi-nə k̀i dəngɔdnda bè ree isi dɔ-é-ti. Rəmə ndi dow bá dɔrə-ti panè: «'To Ngon-m, m'ində-i dan kəm-m-ti, rɔ-m nəl-m dɔ-i-ti nə.»

Kɔr gin ka Jeju

Mat 1:1-17

²³ Jeju ra bal kɔrmutə-je bè bəy bá ulə gin kullə liə. Titi kí dow-je 'gir-né lé, ɛ to ngon lə Jojepi, Jojepi to ngon lə Eli,

† 3:7 3:7 Mat 12:34; 23:33 † 3:8 3:8 Jə 8:33 † 3:9 3:9 Mat 7:19 † 3:12 3:12 Luk 7:29 * 3:15 3:15 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 3:19 3:19 Mat 14:3,4; Mar 6:17,18 † 3:22 3:22 Mat 3:17; Mar 1:11; Luk 9:35

²⁴ Eli to ngon læ Matati; Matati to ngon læ Lebi; Lebi to ngon læ Melki; Melki to ngon læ Yanay; Yanay to ngon læ Jojepi;

²⁵ Jojepi to ngon læ Matatiyasi; Matatiyasi to ngon læ Amosi; Amosi to ngon læ Naum; Naum to ngon læ Esli; Esli to ngon læ Nagay;

²⁶ Nagay to ngon læ Maati; Maati to ngon læ Matatiyasi; Matatiyasi to ngon læ Semøy; Semøy to ngon læ Yose; Yose to ngon læ Yoda;

²⁷ Yoda to ngon læ Yonan; Yonan to ngon læ Resa; Resa to ngon læ Jorobabel; Jorobabel to ngon læ Salatiyel; Salatiyel to ngon læ Neri;

²⁸ Neri to ngon læ Melki; Melki to ngon læ Adi; Adi to ngon læ Kosam; Kosam to ngon læ Elmadam; Elmadam to ngon læ Er;

²⁹ Er to ngon læ Jeju; Jeju to ngon læ Eliyejer; Eliyejer to ngon læ Yorim; Yorim to ngon læ Matati; Matati to ngon læ Lebi;

³⁰ Lebi to ngon læ Simiyɔ; Simiyɔ to ngon læ Juda; Juda to ngon læ Jojepi; Jojepi to ngon læ Yonam; Yonam to ngon læ Eliyakim;

³¹ Eliyakim to ngon læ Meleya; Meleya to ngon læ Menna; Menna to ngon læ Matata; Matata to ngon læ Nata;

³² Nata to ngon læ Dabidi; Dabidi to ngon læ Jese; Jese to ngon læ Obedi; Obedi to ngon læ Bowaji; Bowaji to ngon læ Salmɔ; Salmɔ to ngon læ Nasɔ;

³³ Nasɔ to ngon læ Aminadabi; Aminadabi to ngon læ Admi; Admi to ngon læ Arni; Arni to ngon læ Esrom; Esrom to ngon læ Paresi; Paresi to ngon læ Juda;

³⁴ Juda to ngon læ Jakobi; Jakobi to ngon læ Isaki; Isaki to ngon læ Abrakam; Abrakam to ngon læ Tera; Tera to ngon læ Naor;

³⁵ Naor to ngon læ Serugi; Serugi to ngon læ Reu; Reu to ngon læ Pelegi; Pelegi to ngon læ Eber; Eber to ngon læ Sila;

³⁶ Sila to ngon læ Kaynam; Kaynam to ngon læ Arpajadi; Arpajadi to ngon læ Sem; Sem to ngon læ Nuwe; Nuwe to ngon læ Lemeki;

³⁷ Lemeki to ngon læ Matusalem; Matusalem to ngon læ Enoki; Enoki to ngon læ Yeredi; Yeredi to ngon læ Maleleyel; Maleleyel to ngon læ Kenam;

³⁸ Kenam to ngon læ Enosi; Enosi to ngon læ Seti; Seti to ngon læ Adam; Adam to Ngon læ Lubə.

4

Ta læ nɔ kí Sú nɔ Jeju

Mat 4:1-11; Mar 1:12-13

¹ Ndil kí aa njay rusi Jeju, befa loki ɛ tɛl ta ba Jurde-ti ree rəmə Ndil kí aa njay lé ɔr nɔ-é ɔw siə diləlo-ti.

² Lo-é-ti kin bá Sú nɔ-é-ti ndo kɔrsɔ. Ndo kí kɔrsɔ kinlé, né ya kàrè Jeju uso al adi go ndo-je-ti kinlé, bo ra-é.

³ Befə Sú ree rɔ-é-ti pa siə panè: «Kinə 'to Ngon læ Lubə ya rəmə, 'un ndu adi ər kin tɛl mbə.»

⁴ Ə Jeju ilə-é-ti panè: «'Ndàngi 'panè: “Dow à kisi kì dɔ-é taá kì takul nékuso ya par al.”»

⁵ Sú ɔr Jeju ɔw siə lo-ti kí i taá nɔ rəmə, kəm kí kində jipi bè ya toji-é kɔbe-je kí donangi-ti nè kin lay

⁶ ə idə-é panè: «M'a kadi-i ɔ be dɔ-ti lay rəm, m'a kadi-i riɓa kí dɔ kɔbe-je-ti kinlé rəm tɔ. Kdɔtalə to né kí d'adi tò mɛɛ ji-m-ti, adi dow kí mɛɛ-m ndigi kadi m'adi-é ya m'a kadi-é.

⁷ Adi kinə dɔ-i ya 'ɔsi nangi nɔ-m-ti lé, m'a kadi to kí læ-i ya lay.»

⁸ Jeju təl ilə-é-ti panè: «'Ndàngi 'panè: "'Babe Lubə lə-i bá 'a kosi do-i nangi nɔ̄-é-ti ə ɛ ya kɪ kár-é bá 'a pole-é*."»

⁹ Go-ti, Sú ɔ̄-r-é ɔw siə mee bebo Jorijalem-ti, adi-é ɔ̄ taá sam kəy-ti lə Lubə bá idə-é panè: «Kinə 'to Ngon lə Lubə ya rəmə, 'ɔ̄ nɛ ya 'kilə 'usi nangi.

Kdo 'ndàngi 'panè:

¹⁰ "Lubə à kun ndu kadi malayka-je liə kdo ta lə-i, kdo kadi d'ində kəm-dé go-i-ti."

¹¹ Ə 'ndàngi bəy 'panè:

"De d'a kində ji-dé kuwə-i-né taá, nɛ nja-i à kɪ dar ɔ̄r."»

¹² Jeju təl ilə-é-ti panè: «'Ndàngi 'panè: "'A nɔ̄ 'Babe Lubə lə-i al."»

¹³ Loki Sú nɔ̄ Jeju mee né-je-ti lay adi gin-é gangi lé, ɛ ɔ̄ r-é ngərəngi inə-é sar ya kdo ngəbi-né kəm lo kí rangi.

Kullə lə jeju donangi Galile-ti

Jeju ndó ta lə Lubə mee bebo Najareti-ti

¹⁴ Jeju təl ɔw donangi Galile-ti gogi kɪ tógi kí Ndil kí aa njay adi-é, ə ri-é ba ɔ̄r lo donangi-ti kí tin kin lay.

¹⁵ ɛ ɔw ndó né dow-je mee kəykəwnɔ̄-je-ti lə jipi-je ə dow-je lay ya 'piti-é.

¹⁶ Beba Jeju ɔw tɛɛ bebo Najareti kí to lo kí d'oti-é-ti, ə ɔw mee kəykəwnɔ̄-ti lə jipi-je ndo taakoo-ti lə-dé titi kí isi ra-né kete-kete. ɛ j̄ taá kdo ndó mbete kí aa njay kadi dow-je. ¹⁷ Beba d'un mbete kí Ejay kí to njəpata kí ta Lubə-ti ndàngi d'adi-é. Loki ɛ taa lé, tɛɛ mee-é ə ingə lo kí ndàngi ta-ti 'panè:

¹⁸ Ndil kí aa njay lə 'Babe ree nɔ̄y sə-m

kdo talə 'Babe mbəti-m

[kdo kadi m'sol mee dow-je kí mee-dé gangi man]† rəm,

bá kdo kadi m'ilə mbɛ Poyta kí Maji m'adi njəndoo-je rəm to.

ɛ ulə-m kadi m'pa ta rəsi m'adi bə-je

toki Lubə à taa-dé kilə-dé taá rəm,

kadi m'pa ta rəsi m'adi njékəmtə-je

toki kəm-dé à koo lo rəm,

dow-je kí dow-je d'adi-dé kɔ̄ lé,

ɛ ulə-m kadi m'taa-dé m'ilə-dé taá rəm,

¹⁹ bá bal ramaji lə 'Babe lé,

kadi m'pa ta-é rəsi ya m'adi dow-je rəm to†.

²⁰ Go-ti, Jeju ndəm mbete lé nati ə təl-né adi ngonnjəkullə káre, ngá bá təl isi nangi bəy‡. Rəmə dow-je lay kí d'isi mee kəykəwnɔ̄-ti lə jipi-je lé, kəm-dé tò do-é-ti sikim.

²¹ Beba ɛ un ta idə-dé panè: Ta kí mee mbete-ti kí aa njay kí ooi kinlé, né-é ra né bone ngá.

²² Dow-je lay ya 'pa ta kí do-é-ti maji nɔ̄ rəm, ta-je kí sobi do ramaji lə Lubə kí tɛɛ ta-é-ti lé, ɔ̄r ndil-dé adi 'panè: ɛ kan to ngon lə Jojepi lé ya al wa!

²³ Beba Jeju pa sə-dé panè: Gosta kí panè: «Doktur, i ya 'aji r-ə-i» kinlé a pai sə-m ya róti. Ə a pai sə-m painè: Né-je lay kí i 'ra bebo Kapernayim-ti é j'oo ta-é kinlé, 'ra be kí i tɔ̄gi-ti nɛ kin ya adi j'oo to.

* **4:8 4:8** Det 6:13; Mat 4:10. † **4:18 4:18** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí doşay kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta grɛkɪ. ‡ **4:19 4:19** Mbl 25:8-10 † **4:20 4:20** Jeju isi nangi kdo ndó né dow-je, kdo de njəndoo dow-je né kí be lə jipi-je lé d'isi nangi bá 'ndó né dow-je.

24 †Beba Jeju idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; njèpata kí ta Lubə-ti kí dow-je kí bekoji-é-ti d'a kuwə-é kí rə-dé-ti maji ya goto.

25 Yən, m'a kidə-si ta kí tɔgrɔ-ti: Dɔgangi bal-je-ti lə Eli lé, njéngɔwkoy-je 'nɔ dɔnangi Israyel-ti. Beba loki ndi ədi al asi bal mutə kɪ nɔy məkɛ lé, go dɔnangi-ti kí nè kin lay ya bo ra dow-je titi nɔ ya,

26 ngà dan njéngɔwkoy-je-ti kinlé, dow káre ya kàrè Lubə ulə Eli rə-é-ti al. Ngà ɛ ulə-é rə njéngɔwkoy-ti káre kí dɔnangi Sidɔ-ti mɛɛ bebo Sarepta-ti yó.

27 Rəm bá kaglo-ti lə Elije kí to njèpata kí ta Lubə-ti lé kàrè njébanji-je 'nɔ dɔnangi Israyel-ti tɔ. Ngà ɛ káre dan-dé-ti kí Lubə adi banji liə ur ya goto. Ngà Nama kí to dow kí dɔnangi Siriti yó kin bá ɛ adi banji liə ur adi aa njay.

28 Loki dow-je lay kí d'isi mɛɛ kəykəwnɔ-ti lə jipi-je d'oo ta-je kin bè lé, wɔngi ra-dé dɔ Jeju-ti nɔ.

29 Beba d'ɪ d'uwə-é, 'ndɔr-é d'ɔw siə gidi bebo-ti, ə d'ɔw siə njal dɔ mbal-ti kí bebo lə-dé tɔ-ti kɔ kadi 'surə-é d'ilə-é nangi.

30 Ya rəmə, Jeju tɛɛ mbunə-dé-ti ə ɔti ta-dé-ti yɔrɔrɔ ɔw.

Ta kí sobi dɔ dow-je kí d'ingə lapiya

Mar 1:21-28

31 Jeju ɔw tɛɛ bebo Kapernayim-ti kí to bebo káre kí dɔnangi Galile-ti ə ndó né dow-je ndɔ taakoo-ti lə jipi-je.

32 †Néndó liə lé ɔdi rə dow-je, kdɔtalə ɛ ndó kɪ tógi. §

33 Mɛɛ kəykəwnɔ-ti lə jipi-je lé, dingəm káre bè kí ndil kí maji al ra-é isi-ti nɔɔ ə ur kəə panè:

34 Bobi-m-je 'wə! I Jeju, dow kí Najareti lé, ri bá 'ge rə-ji-ti wa? 'Ree kɔ tuji-ji wa? Mɔ m'gə-i maji: «'To njèkaa njay lə Lubə.»

35 Jeju ndángi-é panè: «'Uti ta-i ə 'tɛɛ kɔgi mɛɛ dingəm-ti kinlé!» Rəmə ndil kí maji al un dingəm lé ilə-é biriki dan dow-je-ti ə ində lo tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi, bá né kí maji al káre ya kàrè ndil kí maji al kin ra kɪ dingəm lé al.

36 Beba dow-je lay ya, ndil-dé tɛɛ sɔy ə 'pa-nɔ ta dan-dé-ti 'panè: To ta kí ban bá tanɔ bè wa? ɛ un ndu adi ndil-je kí maji al kɪ tógi kí nɔ kí ɛ ɔw-né lé rəmə, dɛ 'tɛɛ tɛɛ tɔ lé ya!

37 Né kin ra adi poy Jeju taa lo kí dɔnangi-ti kí tin pəl-pəl.

38 Loki tɛɛ mɛɛ kəykəwnɔ-ti lé, ɛ ɔw beə lə Simɔ. 'Ningə ində məm Simɔ kí dené nɔ, adi rə-é tungə pil-pil ə dɛ 'nɔ ta Jeju-ti kɔ ta liə.

39 Beba Jeju dɔgi nangi kí rə-é-ti ə ndángi 'ningə lé rəmə, 'ningə lé inə-é, adi tajinati nè ya məm Simɔ lé, ubə nangi ɪ taá oo go-dé kɪ nékuso.

40 Loki kàdɪ ur rəmə, dow-je lay kí d'ɔw kɪ dow-je kí mɔy-je kí gay-gay ra-dé lé, d'ɔy-dé d'ɔw sə-dé rə Jeju-ti. Beba ɛ ində ji-é dɔ-dé-ti káre-káre lay adi d'ingə lapiya.

41 Ndil-je kí maji al kàrè 'tɛɛ mɛɛ dow-je-ti nɔ kɪ nɔ ta-dé-ti 'panè: «'To Ngon lə Lubə.» Ngà ɛ ndángi-dé ə ɔgi-dé pa ta, kdɔtalə dɛ 'gə maji kí ɛ to Kristi*.

42 Loki lo aa lé, Jeju tɛɛ ɔw diləlo-ti. Beba kosi dow-je ya d'ungi-nɔ sangi-é-ti ə d'ɔw njal go-é-ti rəmə, 'ndigi kuwə-é nangi, kɔ kadi inə-dé ɔw al.

43 Ngà ɛ idə-dé panè: Tò kadi m'ilə mbɛ Poyta kí Maji kí sobi dɔ kɔbe lə Lubə lé, m'adi dow-je kí mɛɛ bebo-je-ti kí rangi tɔ bane. Kdɔtalə to ɛ kin bá Lubə ulə-m-né lé.

† 4:24 4:24 Jɔ 4:44 † 4:32 4:32 Mat 7:28,29 § 4:32 4:32 Mat 7:28-29 * 4:41 4:41 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

44 Beba e ilø mbe Poyta kí Maji donangi Jude-ti mee kækəwnə-je-ti lə jipi-je.

5

Ta kí sobi do njéndó né-je kí Jeju ba-dé dɔsɔy

Mat 4:18-22; Mar 1:16-20

1 †Ndo káre bè, loki Jeju a ta babo-ti kí Jenejareti lé, kosi dow-je d'ow do-nə-ti wúr-wùr kdo koo ta lə Lubə ta-é-ti.

2 Loki un kəm-é oo tò-je joo ngangí baa-ti ə to tò-je kí mbow-je kí mee-é-ti d'ur nangi d'a 'togi burə-je lə-dé;

3 e al mee tò-ti kí káre kí to tò lə Simɔ ə dəji Simɔ adi inə ngangí ba ə osi tò se kí dan ba-ti, ngá bá e isi mee tò-ti lé, isi ndó né kosi dow-je.

4 Loki Jeju pa ta lay rəmə, idə Simɔ panè: 'Osi tò kí dan bul baa-ti ə ungi burə-je lə-si mani kadi 'rai ndɔ.

5 †Simɔ ilə-é-ti panè: Njéndó dow-je né, je j'ra kullə ndɔɔ sar lo aa-ji taá ya, ngà né káre ya kàrè j'uwə al; ngà titi kí i 'pa-né lé, m'a kungi burə mani ya.

6 †Loki d'ungí burə-je mani lé, kanji rusi burə-je lə-dé sar adi ow kì gangi.

7 Beba 'kəbi madkullə-je lə-dé kí mee tò-ti kí káre lé kadi 'ree d'ore kàdì-dé. Loki madi-dé-je 'ree rəmə, d'oy kanji-je rusi tò-je kí joo lé betete, adi tò-je ow kì nduy sə-dé to bəy.

8 Loki Simɔ Piyər oo né kin bè lé, usi nangi nja Jeju-ti panè: 'Babe, 'oti ki rangi rə-m-ti, kdotalə mə lé m'to dow kí njèramajal.

9 Kanji kí d'uwə al do maji kinlé, ra adi bəl ində bandi Simɔ gangi, bá dow-je lay kí d'a siə natì kàrè bəl ində bandi-dé gangi rəm to.

10 Bè ya to, madkullə-je lə Simɔ, adi to Jaki-je kì Jə kí 'to ngan lə Jebede lé kàrè, bəl ində bandi-dé batì gangi to. Beba Jeju idə Simɔ panè: 'Bəl al, kete lé 'to njéndɔ kanji-je, ngà kì nè kow ki kete kinlé, dow-je ngá bá 'a təl njèsangi-dé kadi-m.

11 Beba loki de 'ree kì tò-je lə-dé ngangí ba-ti gogi rəmə, d'inə né-je lay ya ə d'un go Jeju.

Jeju adi lapiya njèbanji

Mat 8:1-4; Mar 1:40-45

12 Ndo káre bè, loki Jeju isi bebo-ti madi lé, dingəm kí banji taa rə-é pəl-pəl da do-é-ti. Loki oo Jeju rəmə, osi məkəji-é nangi ə osi do-é nangi nɔ-é-ti bá dəji-é panè: 'Babe, kinə 'ndigi lé, 'a kadi banji lə-m kin ur kadi m'aa njay kare!

13 Jeju ulə ji-é ɔdi-né rə-é bá panè: «M'ndigi do-ti sə-i. Kadi banji lə-i ur!» Rəmə tajinati nè ya banji kí rə-é-ti ur wuki adi aa njay.

14 Go-ti, Jeju ndəji-é kadi pa ta-é adi dow oo al. Ngà idə-é panè: 'Ow 'oji rə-i njègugnə ə 'adi né kdo məsi kí kilə kí sobi do kaa rə lə-i titi kí ndukun lə Moiyiji pa-né. Bè kdo kadi dow-je lay 'gə kí banji kí rə-i-ti lé ur ngá.

15 Beba ri Jeju ba ki kete-kete adi kosi dow-je nɔ ya 'bungə-nə 'ree par-par 'kəw-nə do-é-ti kdo koo ta liə, bá de kí 'to njémɔy-je kàrè 'ree kdo kadi adi-dé lapiya rəm to.

16 Ngà Jeju ɔr rə-é ow diləlo-ti, ow pa ta kì Lubə titi kí isi ra-né taá-taá.

Jeju adi lapiya njèrəkoy mburuki

Mat 9:1-8; Mar 2:1-12

17 Ndo káre bè, Jeju isi ndó né dow-je ə Parisi-je*, k̀̀ njéndó dow-je ndukun-je k̀̀ d'̀̀ nganbe-je-ti lay k̀̀ d̀nangi Galile-ti, k̀̀ d̀nangi Jude-ti, k̀̀ de k̀̀ d'̀̀ bebo Jorijalem-ti d'̀isi dan-dé-ti. Tógi læ 'Babe ǹ̀y k̀̀ Jeju adi Jeju adi lapiya njém̀̀y-je ǹ̀.

18 Beba dow-je d'un dingəm k̀̀ r̀-é oy mburuki m̀̀e tuwə-ti 'ree siə, 'sangi rəbi kadi d'ow siə kəy ǹ̀ Jeju-ti.

19 Ngà kosi dow-je k̀̀ 'ǹ̀ kinlé ra adi lo kadi d'ingə tarəbi d'ow-né siə go-é-ti goto. Beba d'al siə do kəy-ti, 'waǹ̀ lo d'ulə-é-né k̀̀ tuwə buré ǹ̀ Jeju-ti kəy, dan kosi dow-je-ti.

20 Loki Jeju oo kadmeə læ-dé bè rəmə, idə dingəm lé panè: «Majal-je læ-i toki kiñə go-é kogi kadi-i.»

21 Njéndó dow-je ndukun-je, k̀̀ Parisi-je k̀̀ d'isi lo-é-ti lé, 'gir ta m̀̀e-dé-ti 'panè: Dow kanlé oo r̀-é k̀̀ ǹ̀ ya bá pa ta kəbi do Lubə-ti bè wa? Ǹ̀ bá asi kiñə go majal-je læ dow kogi wa? Lubə ya k̀̀ kár-é asi.

22 Jeju gə ta k̀̀ m̀̀e-dé-ti bəti adi pa sə-dé panè: Kdo ri bá owi k̀̀ tagir-je k̀̀ bè kin m̀̀e-si-ti wa?

23 Dan ta-je-ti k̀̀ joo kinlé, e k̀̀ rá bá tò bəl ǹ̀ wa? Kidə dow panè: «Majal-je læ-i toki kiñə go-é kogi kadi-i» bá tò bəl ǹ̀ əse kidə-é panè: «'I taá 'njiyə» bá tò bəl ǹ̀ wa?

24 Maji! M'a kəji-si kadi 'gəi k̀̀ Ngon læ dow lé, ow k̀̀ tógi d̀nangi-ti nè kdo kiñə-né go majal-je læ dow-je kogi. Beba Jeju təl idə njərəkoy mburuki lé panè: M'un ndu m'adi-i m'panè: 'I taá, 'un tuwə læ-i ə 'ow bee læ-i.

25 Rəmə tajinati nè ya dingəm lé, i taá takəm dow-je-ti, un tuwə tò-é ə osi gəji Lubə taá-taá ow bee.

26 Né kinlé, or ndil dow-je lay k̀̀ d'̀̀ lo-é-ti, adi d'osi-né gəji Lubə rəm, bá bəl ində bandi-dé gangi, adi 'panè: Né-je k̀̀ dow oo nja káre al ya bone j'ooi.

Ba k̀̀ Jeju ba Lebi

Mat 9:9-13; Mar 2:13-17

27 Go-ti, Jeju t̀̀e rəmə, oo njətaalambo káre k̀̀ ri-é læ Lebi isi lo taa lambo-je-ti. Jeju idə-é panè: «'Un go-m.»

28 Rəmə e tusi né-je lay iñə ə i taá un go Jeju.

29 Lebi ow ra nékuso ǹ̀ m̀̀e kəy-ti liə un-né ta Jeju. Njətaalambo-je, k̀̀ dow-je k̀̀ rangi ǹ̀ ya d'isi sə-dé nati ta nékuso-ti lé.

30 †Parisi-je, k̀̀ njéndó dow-je ndukun-je læ-dé 'pa-ǹ̀ ta dan-dé-ti ǹ̀m-ǹ̀m bá 'pa k̀̀ njéndó né-je læ Jeju 'panè: Kdo ri bá njətaalambo-je, k̀̀ njéramajal-je kin ya səi usoi rəm, ayi sə-dé rəm wa?

31 Beba Jeju pa sə-dé panè: «Dow-je k̀̀ r̀-é tò k̀̀ lapiya kare lé d'ow ndoo daktur al, ngà njém̀̀y-je bá d'ow ndoo-é.

32 Bè ya t̀, m̀̀ lé, dow-je k̀̀ njera né k̀̀ njururu bá m'ree kdo ba-dé al, ngà m'ree kdo ba njéramajal-je kadi d'iñə panjiyə-dé-je k̀̀ maji al kogi.»

Ta k̀̀ sobi do kogi r̀ nékuso k̀̀ man kay

Mat 9:14-15; Mar 2:18-20

33 Dow-je d'idə Jeju 'panè: Njéndó né-je læ Jə, k̀̀ njéndó né-je læ Parisi-je lé, taá-taá ya d'og̀i r̀-é nékuso k̀̀ man kay ə 'pa ta k̀̀ Lubə. Ngà i lé, njéndó né-je læ-i d'uso né rəm, d'ay man rəm.

* **5:17 5:17** Parisi-je, 'to kuti dow-je madi k̀̀ dan jipi-je-ti k̀̀ njékində kəm-dé go ndukun-ti læ Moiyiji kadi ngà ǹ̀. † **5:30 5:30** Luk 15:1,2

³⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: Loki njètaa dené sigi isi nati kì dow-je kí ɛ 'ba-dé lo nékuso taana-ti nè bəy ya səi 'ndigi kadi d'ɔgi rɔ-dé nékuso kì man kay wa?

³⁵ Ndo-je ɔw ree nɔɔ lé, d'a kun-é ta-dé-ti kogi, rəmə mee ndo-é-je-ti kinlé bá d'a kogi rɔ-dé nékuso kì man kay bəy.

³⁶ Jeju idə-dé gosta káre bəy panè: Kubi kí sigi lé, dow à kijə ta-é kdo kilə-né kəm ndisi kubi al. Kinə dowbé ijə rəmə, ijə kì ndangi kare; bá takubi kí sigi kí dowbé ijə lé kàrè à kun-na kì ndisi kubi lé al rəm.

³⁷ Rəm bá dow à tur yibi nduu kí sigi mee mbundaá-je-ti kí low al rəm. Kinə dow tur-ti rəmə, yibi nduu kí sigi à kɪ kində mbundaá-je kí low lé bəndəngi gangi kadi yibi nduu à tɔɔ kogi rəm, bá mbundaá-je lé kàrè à tuji kogi rəm tɔ. ³⁸ Ngà yibi nduu kí sigi lé, tò kadi 'tur mee mbundaá-je-ti kí sigi ya tɔ.

³⁹ Ə dow kí ay yibi nduu kí low lé, ɛ ndigi yibi nduu kí sigi al ngá. Kdotalə ɛ à panè: Yibi nduu kí low ya bá maji.

6

Jeju kì ndo taakoo lə jipi-je

Mat 12:1-8; Mar 2:23-28

¹ Ndo káre bè, kí to ndo taakoo lə jipi-je lé, Jeju njiyə mee ndor-je-ti kdo kində gangi ə njéndó né-je liə 'puy dɔ geme, 'rii kaa-é ji-dé-ti d'uso taá-taá.

² Rəmə Parisi-je kí dan-ti-je 'pa sə-dé 'panè: «Kdo ri bá 'rai né kí to tó-é al kadi dow ra ndo taakoo-ti wa?»

³ Jeju təl ilə-dé-ti panè: «Né kì ndoki Dabidi ra kaglo-ti liə, loki bo ra-dé dɛ kì dow-je liə lé, se səi 'ndói ta-é mee mbete-ti kí aa njay ooi al ya sar wa?»

⁴ Ɛ ɔw mee kəykubi-ti lə Lubə, ɔy mbə kí d'adi Lubə kadkare-ti lé uso rəm, adi dow-je liə d'uso rəm. Ngà kí go rəbi-é-ti lé, tò kadi njégugnə-je ya par é d'a kuso ya al wa?»

⁵ Beba Jeju idə-dé panè: «Ngon lə dow lé bá to 'ba ndo taakoo.»

Dingəm kí ji-é oy mburuki

Mat 12:9-14; Mar 3:1-6

⁶ Ndo kí rangi kí to ndo taakoo lə jipi-je ya bəy lé, Jeju isi ndó né dow-je mee kəykəwnə-ti lə jipi-je ə dingəm káre kí jikɔl-é oy mburuki isi dan-dé-ti nɔɔ tɔ.

⁷ Njéndó dow-je ndukun-je, kì Parisi-je lé, d'adi kəm-dé tò dɔ Jeju-ti géréré kdo kadi d'oo é kinə ɛ adi lapiya dow ndo taakoo-ti rəmə je to kəm rəbi kí kadi n'iləi-né ta dɔ-é-ti.

⁸ Ngà Jeju gə tagir kí mee-dé-ti. Beba ɛ idə dingəm kí njèjikoy lé panè: 'I 'a taá dan dow-je-ti danə nè; dingəm lé ubə nangi i a taá.

⁹ Beba Jeju idə-dé panè: M'a dəji-si ta kin koo. Né kí rá bá to tó-é kadi dow ra ndo taakoo-ti wa? Ra maji kì dow bá to tó-é əse ra siə maji al bá to tó-é wa? Kaji dow bá to tó-é əse tɔl-é bá to tó-é wa?

¹⁰ Ɛ oo-dé kì ta bar-é bar-é lay ngá bá təl idə dingəm lé panè: 'Surə ji-i! Loki ɛ surə ji-é lé ya rəmə, ji-é lé təl tò maji gogi.

¹¹ Ngà njéndó dow-je ndukun-je, kì Parisi-je lé, wəngi ra-dé nɔɔ adi 'naji-nɔ ta dɔ né-ti kí kadi n'rai kì Jeju.

Jeju mbəti njéndó né-je dɔgi gidi-é joo

Mat 10:1-4; Mar 3:13-19

¹² Gangi ndo-é-je-ti kinlé, Jeju ɔw dɔ mbal-ti kdo pa ta kì Lubə ə un lo kí ndo kin lay ya pa-né ta kì Lubə.

13 Ngà loki lo aa lé, e ba njéndó né-je liə ə mbəti-dé dɔgi gidi-é joo, ində ri-dé lə njékɔwkułə-je; adi to

14 Simɔ́ kí e ba-é Piyər k̀i ngonkɔ́-é Andre, Jaki, Ja, Pilipi, Batlemi,

15 Matiye, Tomasi, Jaki kí ngon lə Alpe, Simɔ́ kí ba-é dow kí ta be liə to-é,

16 Jude kí to ngon lə Jaki, bá Judasi Iskariyoti kí à təl njəkun dɔ Jeju.

17 Jeju j̄ sə-dé dɔ mbal-ti isi risi sə-dé nangi rəmə, ree a lo-ti kí tati rəsi kí kosi njéndó né-je liə n̄a d'a-ti; lo-é-ti kinlé to bá kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kí dɔnangi Jude-ti lay, k̀i bebo Jorijalem-ti, k̀i bebo-je kí kàd̀i ba-ti, k̀i dɔnangi Tir-ti, k̀i dɔnangi Sidɔ́-ti d'a-ti to. Dɛ 'ree kɔo koo ta liə rəm, bá kɔo kadi adi njémɔy-je d'ingə lapiya rəm to.

18 Dɛ kí ndil-je kí maji al 'ra-dé lé, d'ingə lapiya.*

19 Kosi dow-je lay ya 'sangi kadi d'odi rɔ-é, kɔɔtalə tógi tɛɛ rɔ-é-ti rəmə, adi-dé lapiya-lapiya ya lay.

Néndó kí sobi dɔ njénékumə-je k̀i dow-je kí tuji à kusi dɔ-dé-ti

Mat 5:1-12

20 Jeju un kəm-é ki taá oo njéndó né-je liə ə panè:

Səi njéndoo-je bá 'toi njénékumə-je, kɔɔtalə kɔbe lə Lubə tò kɔ-si!

21 Səi kí bo isi ra-si ngɔsnè kin bá 'toi njénékumə-je, kɔɔtalə bore a kusoi né ndani ndə-ndə!

Səi kí isi 'nɔi ngɔsnè kin bá 'toi njénékumə-je, kɔɔtalə bore a kogi.

22 †Səi kí dow-je d'osi-si k̀i ta əse 'tubə-si, 'taji-si əse 'mbati-si titi dow-je kí maji al bə kɔo ta lə Ngon lə dow lé bá 'toi njénékumə-je.

23 †K̄i gangi ndɔ-é-ti kinlé 'rai rɔnəl ə 'tiləi kole, kɔɔtalə nékugə dɔji kí boy n̄a ya tò ngəbi-si dɔrɔ-ti nɔɔ. Tɔgrɔ-ti ya, ka-dé-je kàrè, ndɔki 'ra né-é kinlé k̀i njépata-je kí ta Lubə-ti bə ya to.

24 Ngà tuji à kusi dɔ-si-ti, səi njénékingə-je, kɔɔtalə səi ingəi né kí sɔl mɛɛ-si ngà!

25 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi kí 'ndani ngɔsnè, kɔo bore rəmə bo à ra-si.

Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi kí isi 'kogi ngɔsnè, kɔɔtalə a kisi dan nékəmtondoo-ti, k̀i ta nɔ-ti.

26 Tuji à kusi dɔ-si-ti, loki dow-je 'pa ta lə-si maji n̄a, kɔɔtalə ka-dé-je ya kàrè, ndɔki 'pa ta kí maji dɔ dow-je-ti kí d'ədi ta 'panè 'to njépata kí ta Lubə-ti to!

Jeju pa ta kí dɔ ndigi njéba-je-ti

Mat 5:39-47; Rɔm 12:17-21

27 Ngà səi kí ooi ta lə-m lé, m'idə-si m'panè: 'Ndigi njéba-je lə-si, 'rai maji k̀i njékosi-si ta-je,

28 'tɔri ndi-si dɔ dow-je kí njékində ndɔl dɔ-si-ti, 'pai ta k̀i Lubə kɔo njékulə kəm-si ndoo-je.

29 Kinə dow ində mbó-i kí káre rəmə, 'təl kí káre adi-é bəy. Ə kinə dow uwə-i taa kubi kul lə-i rəmə, 'ɔgi-é taa kubi kí kàd̀i-i-ti al ngá.

* 6:18 6:18 Mar 3:7-11; Mat 4:24-25 † 6:22 6:22 1Pi 4:14 † 6:23 6:23 Knj 7:52

³⁰ Dow kí rá-rá ya dɔ̀ji-i né ə 'adi-é, ngà loki dow uwə-i taa nékingə-i rəmə, 'dɔ̀ji go-é al ngá.

³¹ †Né kí 'ndigi kadi dow-je 'ra d'adi-si lé, gɔ̀-é ya 'rai adi-dé tɔ.

³² Kinə dow-je kí 'ndigi-si ya bá səi 'ndigi-dé tɔ lé, ri bá à toki piti-si kɔɔ wa? Njéramajal-je ya kàrè 'ndigi njéndigi-dé-je tɔ.

³³ Kinə dow-je kí 'ra sə-si maji ya bá səi 'rai sə-dé maji tɔ lé, ri bá à toki piti-si kɔɔ wa? Njéramajal-je ya kàrè 'ra bè ya tɔ.

³⁴ Ə kinə dow-je kí səi indəi mɛɛ-si dɔ-ti kí 'tunə-si né ə d'a kugə-si bá səi adi-dé lé, ri bá Lubə à piti-si-né wa? Njéramajal-je ya kàrè, 'tunə-nə né kadi d'ugə-nə né-é gogi tɔ.

³⁵ Ngà səi lé, 'ndigi njéba-je lə-si, 'rai maji ə adi dow-je 'tunə-si né ə 'giri kadi à kingəi gogi al. Beba nékugə dɔ̀ji-si à nə rəm, a toi ngan lə Lubə kí njəkisi taá dɔ̀rɔ-ti nɔ, kɔɔ ɛ ra maji kí njéra oiyo al-je rəm, kɔ̀ njémɛɛndul-je rəm tɔ.

³⁶ Ooi kəmtondoo lə dow-je titi kí Bəbi-si isi oo-né kəmtondoo lə dow-je kin bè tɔ.

Ta kí sobi dɔ gangta dɔ dow-ti

Mat 7:1-5,15-22

³⁷ 'Gangi ta dɔ dow-ti al ə d'a gangta dɔ-si-ti al tɔ. Ɔri ta dɔ dow-ti ə d'a kɔɔ ta dɔ-si-ti tɔ; inəi go kɔ̀gi adi dow-je ə d'a kinə go kɔ̀gi kadi-si tɔ.

³⁸ Adi né ə d'a kadi-si tɔ. D'a kungi né takubi-ti lə-si kadi rusi ə d'a mbusi go-é maji, d'a yəki kadi gɔ̀y nangi wur-wur, kɔɔ né kí 'mbɔ̀ji-né né adi dow kinlé, ɛ ya d'a təl mbɔ̀ji-né né kadi-si tɔ.

³⁹ †Jeju pa sə-dé ta kɔ̀ gosta káre bəy panè: Njəkəmtɔ à ndɔɔ njəkəmtɔ madi-é tɔ wa? Sé d'a kungi-nə bə-ti joo lay ya al wa?

⁴⁰ †Njéndó né à kitə njéndó-é né al. Ngà njéndó né kí rá-rá ya kí néndó asi-é maji lé, à titi-nə kɔ̀ njéndó-é né lé ya tɔ.

⁴¹ Ban bá i oo wale kí tɔ kəm ngonkɔ̀-i-ti rəmə, kagi kí boy kí tɔ kəm-i-ti kin bá i oo al wa?

⁴² Ban bá 'a kidə ngonkɔ̀-i panè: «Adi m'ɔɔr wale kí tɔ kəm-i-ti kin kɔ̀gi» ə i rəmə, 'oo kagi kí boy kí tɔ kəm-i-ti kin al wa? I njəkədkəm dow-je kan! 'Ɔr kagi kí boy kí tɔ kəm-i-ti ya pa bəy bá 'a koo wale kí tɔ kəm ngonkɔ̀-i-ti kɔɔ kɔɔ kadi-é.

Kullə ra dow bá d'a gə-é-né

Mat 12:33-37; 7:15-21

⁴³ Kagi kí maji lé, kandi-é à maji al al ə kagi kí maji al kàrè kandi-é à maji ndə al tɔ.

⁴⁴ †Kɔɔ kagi kí rá-rá ya d'a gə-é kɔ̀ takul kandi-é. Dow à kijə kandi kote dɔ kagi kun-ti al; bè ya tɔ, dow à tɔɔr kandi nduu dɔ gərgəndi-ti al tɔ.

⁴⁵ †Bè ya tɔ, dow kí maji lé, né-je kí maji-maji kí uwə mɛɛ-é kinlé ya à tɛɛ-né. Ə dow kí maji al kàrè, né-je kí maji al maji al kí uwə mɛɛ-é kinlé ya ɛ à tɛɛ-né tɔ. Kɔɔ né-je kí mənə-nə mɛɛ dow-ti ya bá tɛɛ ta-é-ti adi-é pa.

Ta kí sobi dɔ təl rɔ go ta-ti

Mat 7:21-29

⁴⁶ Kɔɔ ri bá 'bai-mi «'Babe, 'Babe» ya rəmə 'təli rɔ-si go ta-ti kí m'pa al wa?

⁴⁷ Dow kí rá-rá kí ree rɔ-m-ti, oo ta-je lə-m ə təl rɔ-é go-ti lé, m'a tɔ̀ji-si kadi ooi sé titi-nə kɔ̀ dow kí ban wa:

⁴⁸ E titi-na kɪ dow kɪ ɔw kɪ kində kəy rəmə, ijə be adi uu na, tɛɛ do ə-ri b́a ində gin kəy titi; beba loki man ulə, adi pungum man ində kəy lé pungum-pungum ya, ngà kəy lé yəki al, kdɔ dow lé ində kəy lé maji.

⁴⁹ Ngà dow kɪ oo ta lə-m b́a təl rɔ-é go-ti al lé, titi-na kɪ dow kɪ ində kəy nangray-ti ə ində gin-é maji al rəm tɔ. Beba loki pungum man ində kəy lé rəmə, tajinati nè ya tɔɔ nangɪ rum-rum adi kəy-é tuji tuji kɪ dum nati.

7

Kadmɛɛ lə njɛkun do kuti asgar-je kɪ bu

Mat 8:5-13; J̄a 4:46-54

¹ Loki Jeju pa ta-je kin lay adi dow-je ngá lé, ɛ təl ɔw bebo Kapernayim-ti.

² Be-é-ti kinlé njɛkun do kuti asgar-je kɪ bu ɔw kɪ ngonnjɛkullə liə káre kɪ rɔ-é to-é adi tò ta koy-ti, ə to ngonnjɛkullə liə kɪ ɛ ndigi-é na.

³ Beba loki njɛkun do kuti asgar-je oo poy Jeju lé, ɛ ulə 'ngatogi-je lə jipi-je kadi d'ɔw 'ra ndoo ta-é-ti kadi-é ree aji ngonnjɛkullə lə n'ɛ lé.

⁴ 'Ngatogi-je lé, d'ɔti d'ɔw rɔ Jeju-ti ə 'nɔ ta-é-ti na 'panè: E lé, tuwə kadi 'ra né kɪ dɛji-i kinlé adi-é ya!

⁵ Kdɔtalə ɛ ndigi gin dow-je lə-ji rəm, b́a ɛ ya ində kəykəwnə lə-ji adi-ji rəm tin.

⁶ Beba Jeju ɔti ɔw sə-dé, ə loki 'tɛɛ ngosi kɪ kəy liə ya rəmə, njɛkun do asgar-je kɪ bu lé ulə nam-é-je adi d'idə Jeju 'panè: «'Babe, 'adi rɔ-i kɔ na bè al, kdɔ ma lé m'tuwə kadi 'ree mɛɛ kəy-ti lə-m al.»

⁷ Gin-é kin ya b́a m'a ya m'oo kɪ m'tuwə kɔw-né rɔ-i-ti al tɔ. Ngà i 'pa ta káre-rè ya par ə ngonnjɛkullə lə-m lé à kingə lapiya.

⁸ Kdɔtalə ma kɪ do-m m'isi gin tógi-ti lə dow-je kɪ do-m-ti rəm, m'ɔw kɪ asgar-je gin tógi-ti lə-m rəm. Adi kinə m'idə ɛ kɪ káre m'panè: «'ɔw!» ə ɔti ɔw. Ə kinə m'idə ɛ kɪ rangɪ m'panè: «'Ree!» ə ɔti ree. Ə kinə m'idə ngonnjɛkullə lə-m m'panè: «'Ra né kin» ə ɔti ra né-é.

⁹ Loki Jeju oo ta-je kɪ ɛ pa kin bè lé, piti-é ə təl kəm-é kɪ rɔ kosi dow-je-ti kɪ d'un go-é b́a idə-dé panè: M'idə-si m'adi ooi; dɔnangi israyel-ti ya kàre m'ingə ko kadmɛɛ kɪ tanə bè kin nja káre al bəy!

¹⁰ Loki dɛ kɪ njɛkun do asgar-je ulə-dé lé, 'təl 'ree kəy gogi rəmə, ngonnjɛkullə kɪ rɔ-é to-é lé, dɛ d'ingə-é isi kɪ lapiya kare ngá.

Jeju adi basa kɪ bebo Nayin-ti tɔsi ndəl

¹¹ Go-ti, Jeju ɔti ɔw kɪ mɛɛ bebo-ti káre kɪ 'ba-é Nayin. Njéndó né-je liə rəm, kosi dow-je kɪ 'tò nduy-nduy ya d'uwə siə rəbi.

¹² Loki Jeju ree tɛɛ ngosi kɪ tarəbi kɔw mɛɛ bebo-ti ya rəmə, dow-je d'un nin d'isi d'ɔw-né kɪ bada. To nin ngon kàl lə dené kɪ njəngɔwkoy káre bè. Kosi dow-je kɪ mɛɛ bebo-ti kɪ 'tò nduy-nduy ya 'dan dené lé bul-bul.

¹³ Beba loki 'Babe Jeju oo dené lé rəmə, ta ɔ mɛɛ-é kdɔ ta liə adi idə-é panè: 'Nɔ al ngá!

¹⁴ Go-ti, Jeju ɔti kɪ kete ɔdi rɔ kesi yo lé, ə dɛ kɪ d'un kesi lé 'təl d'a nangi ə Jeju panè: Basa, m'un ndu m'adi-i, 'i taá.

¹⁵ Loki ɛ pa bè rəmə, dow kɪ oy lé, 'i isi taá ə pa ta. Go-ti, Jeju ulə-é ji kɔ-é-ti.

¹⁶ Dow-je lay ya bəl ində bandi-dé gangɪ adi d'osi gajɪ Lubə 'panè: Dow kɪ boy kɪ to njəpata kɪ ta Lubə-ti ya tɛɛ kɔy dan-ji-ti nè rəm, Lubə ree ilə kəm-é do dow-je-ti liə rəm tɔ.

¹⁷ Ta kɪ dow-je 'pa do Jeju-ti kinlé taa lo kɪ dɔnangi Jude-ti lay rəm, b́a taa lo-je lay kɪ gəə do dɔnangi Jude rəm tɔ.

Jā kí njèra dow-je batem ulə kullə dəji ta Jeju

Mat 11:2-19

¹⁸ Njéndó né-je lə Jā kí njèra dow-je batem d'or poy né-je kinlé, d'adi Jā oo.

¹⁹ Beba ɛ ba dow-je joo dan njéndó né-je-ti liə ulə-dé rɔ 'Babe-ti kadi 'dəji-é 'panè: I ya bá 'to dow kí tò kadi à ree lé əse tò kadi j'ngəbi dow kí rangi bəy wa?

²⁰ Dingəm-je kinlé 'ree 'tɛɛ rɔ Jeju-ti ə d'idə-é 'panè: Jā kí njèra dow-je batem bá ulə-ji rɔ-i-ti kadi j'dəji-i j'oo sé i ya bá 'to dow kí tò kadi à ree lé əse tò kadi j'ngəbi dow kí rangi bəy wa?

²¹ Loki d'a rɔ Jeju-ti lé, njémɔy-je, kɪ njéməti-je n̩a ya Jeju adi-dé lapiya rəm, tubə ndil-je kí maji al dɔ dow-je-ti rəm, bá njékəmtɔ-je kàrè adi kəm-dé oo lo rəm tɔ

²² Beba dow-je kí Jā ulə-dé lé, Jeju ilə-dé-ti panè: Né-je kí ooi kɪ kəm-si, kɪ ta-je kí ooi kɪ mbi-si lé, ɔwi ɔri poy-é adi Jā lé toki njékəmtɔ-je d'oo lo rəm, njéməti-je 'nɔjɔ maji rəm, njébanji-je kàrè banji lə-dé ur adi d'aa njay rəm, njémbitɔ-je d'oo ta rəm, dow-je kí d'oy kàrè 'tosi 'ndəl rəm, bá njéndoo-je kàrè mbɛ Poyta kí Maji usi mbi-dé-ti rəm tɔ.

²³ Dow kí m'təl gin kusi liə al bá to njènékumə!

²⁴ Loki dow-je kí Jā ulə-dé 'təl d'ɔw rəmə, Jeju pa ta kí dɔ Jā-ti adi kosi dow-je panè: To ri bá ɔwi diləlo-ti ooi wa? To tuwətógi kí yəl isi ɔw siə yó-je kɪ nè-je kin bá ɔwi ooi wa?

²⁵ Kinə bè al, ngà to ri ya bá ɔwi ooi wa? To dow kí tulə kubi-je kí kur-ə-kurə rɔ-é-ti bá ɔwi ooi-é wa? Ngà, lé to ɛ kàrè, dɛ kí 'tulə kubi-je kí là-é n̩a-n̩a kɪ dɛ kí d'isi dan nékingə-je-ti mburuki-mburuki bè kinlé, d'isi mɛɛ kəy-ti lə ngar-je yó rəm.

²⁶ Ngà se to ri ya dan̩a bá ɔwi ooi wa? To njèpata kí ta Lubə-ti bá ɔwi ooi-é wa? Tɔgrɔ-ti, m'a kidə-si, to dow kí itə njèpata kí ta Lubə-ti say bəy.

²⁷ Kdɔ to Jā kin bá ndɔki 'ndàngi ta kí dɔ-é-ti 'panè:

Yən, m̩a Lubə m'ulə njèkilə mbɛ lə-m n̩ɔ-i-ti kete, kdɔ kadi ɔw ra rəbi lə-i adi-i.

²⁸ Jeju ilə dɔ-ti panè: M'a kidə-si; dan dow-je-ti lay kí dené-je d'oji-dé lé, ɛ kí to dow kí boy itə Jā ya goto. Bè ya kàrè, dow kí ndɛ bè mɛɛ kɔbɛ-ti lə Lubə lé, boy itə-é.

²⁹ †Njétaalambo-je, kɪ dow-je lay kí d'oo ta ndó lə Jā, bá 'ree d'adi ra-dé batem lé, 'gə kí Lubə to njèra né kí njururu.

³⁰ Ngà Parisi-je, kɪ njéndó dow-je ndukun-je 'mbati kɔji ra-je lə Lubə kí tò kdɔ ta lə-dé, adi d'adi Jā ra-dé batem al.

³¹ N̩á bá m'a kun-é kɔji-né dow-je kí ngɔsnè kan wa? Dɛ titi-n̩a kɪ n̩á-je éɲ wa?

³² Dɛ 'titi-n̩a kɪ ngan-je kí d'isi pandangi lo-ti bá 'ba-n̩a ə 'pa-n̩a ta 'panè: «J'kol nal kàrè 'ndami-né al rəm, bá j'usi pa n̩ɔ yo kàrè 'n̩ɔi-né al rəm.»

³³ Jeju təl ilə dɔ-ti panè: M'pa bè kdɔ loki Jā kí njèra dow-je batem ree, bá uso né al rəm, ay yibi al rəm lé, səi 'pai-nè: «To dow kí ndil kí maji al ra-é.»

³⁴ Ngà Ngon lə dow ree bá uso-je, ay-je rəmə, səi 'pai-nè: ɛ kanlé uso né bore ngay rəm, to njékay né rəm, bá to nam njétaalambo-je, kɪ njéramajal-je rəm.

³⁵ Ngà dow-je lay kí njétəl rɔ-dé go ta-ti lə Lubə lé, 'gə kí gosi lə Lubə to gosi kí tɔgrɔ-ti ya.

† 7:29 7:29 Mat 21:32; Luk 3:12

*Ta kí sɔbi dɔ Jeju kɪ dené kí njèramajal
Mat 26:6-13; Mar 14:3-9; Jɑ 12:1-8*

³⁶ Parisi káre bè kí ri-é lə Simɔ, ɓa Jeju kadi ɔw uso né. Beba ɛ ɔti ɔw ɓe lə Parisi lé ə isi ta nékuso-ti.

³⁷ †Rəmə dené káre kí to njèramajal isi mɛɛ ɓebo-ti kin nɔɔ. Loki dené lé, oo kí Jeju isi uso né ɓe lə Parisi kinlé nɔɔ rəmə, ɛ un ku kí ubi kí ɔti maji rusi mɛɛ-é, kí to ku kí 'ra kí ər kí 'ɓa-é «albatrə»,

³⁸ ree isi-né nangi nja Jeju-ti go-é-ti gogi. Ɛ nɔ adi man kəm-é ndogi nja Jeju suki-suki ə uwə bəl dɔ-é ɓɔr-né ə tɔn nja-é lé rəm, ɓá ur ubi kí ɔti maji lé titi rəm tɔ. ³⁹ Loki Parisi kí njɛɓa Jeju lé, oo né kin bè rəmə pa mɛɛ-é-ti panè: Kinə dingəm kin to njèpata kí ta Lubə-ti ya lé, ɛ à gə dené kí isi ɔdi rɔ-é kinlé rəm, ɓá à gə kí dené kinlé to njèramajal rəm tɔ.

⁴⁰ Beba Jeju un ta panè: Simɔ, m'ɔw kɪ ta nè kadi m'idə-i. Simɔ ilə-é-ti panè: Njéndó dow-je né, 'pa.

⁴¹ Beba Jeju panè: Dingəm káre bè kí to njèkində là tunə-ti, ɔw kɪ kurə liə dɔ dow-je-ti joo. Ɛ kí káre, kurə tɔ dɔ-é-ti asi kəm là kullə kí dow ra ndɔ ɓumj ə ɛ kí káre, kurə tɔ dɔ-é-ti asi kəm là kullə kí dow ra ndɔ kɔrmj tɔ.

⁴² Loki dɛ d'ɔw kɪ né kí kadi d'ugə-né al lé, ɛ ra sə-dé maji adi ɔr kurə lé kɔgi dɔ-dé-ti joo lay. Nɔ dan-dé-ti ɓá à ndigi njèkində là tunə-ti lé tɔy madi-é wa?

⁴³ Simɔ ilə-é-ti panè: Ɛ kí njèkində là tunə-ti ɔr kurə kí nɔ dɔ-é-ti kɔgi kinlé, m'gir kí à to ɛ ɓá à ndigi njèkində là tunə-ti lé nɔ. Beba Jeju panè: Ɛ ya ɔ 'pa maji tin!

⁴⁴ Go-ti, Jeju təl kəm-é ki rɔ dené-ti lé ngá ɓá idə Simɔ lé panè: 'Oo dené kinlé maji! M'ree kəy lə-i ya ɔ adi-m man m'togi-né nja-m al. Ngà dené kinlé, man kəm-é ndogi nja-m suki-suki ɓá təl ɓɔr kɪ bəl dɔ-é.

⁴⁵ I uwə-m kɪ kàdɪ-i-ti al, ngà dené kinlé, kí low nɔ kí m'ree kəy kin ya, ɛ isi ká tɔn nja-m-ti ya par-par ɔn.

⁴⁶ I ur ubi dɔ-m-ti 'un-né ta-m al, ngà dené kinlé, ɛ ur ubi kí ɔti maji ya nja-m-ti un-né ta-m.

⁴⁷ Gin-é kin ɓá m'idə-i, majal-je liə kí nɔ kí toki kiŋə go-é kɔgi kadi-é kin ɓá, ɛ ndigi-m-né nɔ tin. Ngà dow kí majal-je liə toki kiŋə go-é kɔgi nɔ al lé, ɛ ndigi-m nɔ al ya tɔ.

⁴⁸ Go-ti, Jeju idə dené lé panè: Majal-je lə-i toki kiŋə go-é kɔgi!

⁴⁹ Rəmə dɛ kí d'isi ta nékuso-ti nati kɪ Jeju lé 'pa ta mɛɛ-dé-ti 'panè: Ɛ kanlé to dow kí ban ya ɓá ɔw mbing ya oo rɔ-é kɪ njèkiŋə go majal-je lə dow-je kɔgi ɓəy tin wa?

⁵⁰ Ngà Jeju idə dené lé panè: Kadmɛɛ lə-i aji-i, 'ɔw kɪ lapiya!

8

Dow-je kí njédan Jeju lo kilə mbɛ Poyta kí Maji-ti

¹ Go ndɔ-je-ti kinlé, Jeju ɔw kɪ nganɓe-je kɪ ɓebo-je ɔw ndó dow-je ta lə Lubə, ɓá ilə mbɛ Poyta kí Maji kí sɔbi dɔ kɔɓe lə Lubə rəm tɔ.

² †Njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é joo d'ɔw siə nati rəm, dené-je kí dan-ti-je kí ndɔki ɛ tubə ndil-je kí maji al dɔ-dé-ti kɪ dɛ kí mɔy-je kí gay-gay ra-dé ɓá ɛ adi-dé lapiya lé kàrè, d'ɔw siə nati tɔ. Dɛ ɓá 'to: Mari kí ɓa-é Mari kí Magdala kí ndɔki Jeju tubə ndil-je kí maji al siri dɔ-é-ti kɔgi lé rəm,

³ Jan kí to ne Suja kí to njèkoo go né-je lə Ngar Erodi rəm, Sujan rəm, fá dené-je kí rangi ɲa kí 'to njéra sə-dé kɪ nékingə-dé-je rəm tɔ.

Gosta kí sobi do njèkilə ko

Mat 13:1-23; Mar 4:1-9

⁴ Loki kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy d'ɪ kɪ bebo-je kí gay-gay 'ree 'kəw-ɲa rɔ Jeju-ti lé, ɛ idə-dé gosta kin panè:

⁵ Njèndɔr ɔw kɔɔ kilə ko liə. Loki a ilə rəmə, kɔɔ né kí dan-ti-je tusi do rəbi-ti adi dow-je mbəjrə nja-dé-ti ə yəl-je kí 'nar taá 'ree 'tú lə-lə.

⁶ Kɔɔ né kí ɲa-je tusi do ər-ti; loki ubə rəmə, tuti kurum kɔɔtalə ingə lo kí sol al.

⁷ Kɔɔ né kí madi-je tusi dan kun-je-ti; loki ubə rəmə kun tɔgi siə nati adi ɔ rɔ do-ti gógógó.

⁸ Ngà kɔɔ né kí ɲa-je tusi nangi-ti kí maji; loki ubə rəmə, ɔr do-é; do-é káre ya kɔɔ-é ra-ti bu-bu. Loki Jeju pa ta kin bè rəmə, ilə bəbi ndi-é nangi panè: Dow kí mbi-é tò nɔɔ kɔɔ kadi oo-né ta rəmə, kadi oo ta kinlé!

⁹ Bəba njéndó né-je liə 'dəji-é 'panè: Se gosta kinlé, kɔr mɛɛ-é to ri wa?

¹⁰ Jeju idə-dé panè: Səi lé, né-je kí tò lo bɔyɔ-é-ti sobi do kɔbe lə Lubə lé toki tɛɛ kɪ do-é kadi-si. Ngà dow-je kí rangi lé, toki kidə-dé kɪ gosta kɔɔ kadi lé d'oo lo kàrè d'oo kɪ koo ya ndə bè rəm, fá lé d'oo ta kàrè kadi 'gə mɛɛ-é al rəm tɔ.

Kormɛɛ gosta kí sobi do njèkilə ko

¹¹ Ooi bè, kormɛɛ gosta lé ɛn: Ko né lé, to ta lə Lubə.

¹² Do rəbi kí kɔɔ né tusi-ti lé, to dow-je kí d'oo ta lə Lubə ya rəmə, Sú ree ɔr mɛɛ-dé-ti kɔgi, nè d'a kɪ kadi mɛɛ-dé kɔɔ kaji-né.

¹³ Kɔɔ né kí tusi do ər-ti lé, to də kí loki d'oo ta lə Lubə ə 'taa kɪ rɔnəl ya, ngà kulə fá ulə njirə mɛɛ-dé-ti al; adi d'adi mɛɛ-dé kɪ mbɔr al; ə loki kɔ-je ree tɛɛ do-dé-ti rəmə, də 'tusi kadmɛɛ lə-dé d'ɪnə kɔgi.

¹⁴ Dan kun-je kí kɔɔ né tusi-ti lé, to də kí d'oo ta lə Lubə ya, ngà loki d'ɔti d'ɔw rəmə, mɛɛ kɔ kəkəkə-je, kɪ bo nékingə-je, kɪ bo né-je kí donangi-ti nè ɔ be do-dé-ti adi kadmɛɛ lə-dé lé kandi-é goto.

¹⁵ Ngà nangi kí maji kí kɔɔ né tusi-ti lé, to də kí d'oo ta lə Lubə ə ndigi do-ti ndigi kí tɔgrɔ-ti rəm, d'uwə rɔ-dé ngà mɛɛ-é-ti adi kandi kadmɛɛ lə-dé tò.

Gosta kí sobi do lampi

Mar 4:21-25

¹⁶ †Dow ində pər lampi-ti ə à səbi ngó do-ti al ngá; fá à kində gin tirə-ti al rəm; ngà à ɲa kagnaa lampi-ti taá, kɔɔ kadi dow-je kí d'ɔw mɛɛ kəy-ti d'oo ndógi-é.

¹⁷ †Kɔɔ né kí dow bɔyɔ kí à ree tò ndaa-ti rəsi al ya goto rəm, né kí dow ra kɪ gidi ngəy kí à toki gə al ya goto rəm, fá kí à toki tɛɛ-né ndaa-ti rəsi al ya goto rəm tɔ.

¹⁸ †Ooi maji, loki isi ooi ta lé, indəi mbi-si maji ya ooi-né, kɔɔ dow kí né tò ji-é-ti fá d'a kadi-é kí rangi do-ti, ngà dow kí né liə goto lé, né kí ɛ gir panè to 'lə-n'è kin ya kàrè d'a taa ji-é-ti.

Ta kí sobi do kɔ Jeju kɪ ngankɔ Jeju-je

Mat 12:46-50; Mar 3:31-35

¹⁹ Kɔ Jeju kɪ ngankɔ-é-je 'ree rɔ-é-ti; ngà lo kadi d'ingə-é goto, kɔɔ kosi dow-je d'uti lo kəkəkə.

† **8:16 8:16** Mat 5:15; Luk 11:33 † **8:17 8:17** Mat 10:26; Luk 12:2 † **8:18 8:18** Mat 25:29; Luk 19:26

20 Beba d'idə-é 'panè: Kɔ-i kɪ ngankɔ-i-je d'a ta-i-ti ndaa-ti nɔɔ, 'ndigi koo-i.

21 Ngà Jeju ilə-dé-ti panè: Dow-je kí d'oo ta lə Lubə ə 'təl rɔ-dé go-ti kin fá 'to kɔ-m-je kɪ ngankɔ-m-je.

Jeju ndangi yəlbo adi lo tò ndingi

Mat 8:23-27; Mar 4:35-41

22 Ndɔ káre bè, Jeju al mee tɔ-ti kɪ njéndó né-je liə fá idə-dé panè: «Adi j'gangi babo j'owi turə.» Beba de d'otɪ d'ow.

23 Loki 'nəl tò d'isi d'ow rəmə, Jeju tò bi ə yəlbo ubə-dé nangi busi, ulə mbj-mbj dɔ ba-ti, man ow kɪ rusi tò, adi de d'isi ta tuji-ti.

24 Beba 'ngəsi kɪ rɔ Jeju-ti 'ndəl-é panè: «Njéndó dow-je né, njéndó dow-je né, ko-ji à tɔɔ boo!» Loki Jeju tee kəm-é lé, e ndangi yəl-je kɪ pungum man-je adi 'taa koo adi lo təl tò ndingi.

25 Go-ti, Jeju dəji-dé panè: Kadmee lə-si tò rá wa? Ngà njéndó né-je rəmə, né kí ra né lé, ra-dé bəl nɔ rəm, ɔr ndil-dé rəm, adi 'pa-nɔ ta dan-dé-ti 'panè: Kay! Dow kanlé, to dow kí ban wa? Ooi, yəl-je kɪ man-je kàrè, e ndangi-dé rəmə de 'təl rɔ-dé go ta-ti liə!

Jeju tubə ndil-je kí maji al dɔ dow-ti

Mat 8:28-34; Mar 5:1-20

26 De 'gangi babo d'ow dɔnangi Gerasa-ti kí sɔbi dɔ-nɔ kí dɔnangi Galile.

27 Loki Jeju i mee tɔ-ti ur nangi ya rəmə, dingəm káre kí mee bebo-ti nɔɔ, kí to dingəm kí ndil-je kí maji al 'ra-é, i ree rɔ-é-ti. Dingəm kinlé, ulə kubi rɔ-é-ti al ya low nɔ, fá tò kəy al rəm; ngà lo tò-é tò dɔbadi-je-ti.

28 Loki oo Jeju rəmə, ur kɔɔl, usi nja-é-ti fá ilə bɔbi ndi-é nangi panè: Jeju, Ngon lə Lubə kí njəkisi taá dɔrɔ-ti nɔ, 'ge ri rɔ-m-ti wa, m'nɔ ta-i-ti, 'ra-m maji al al.

29 Dingəm lé pa bè, kdotalə Jeju ndangi ndil kí maji al lé kadi-é tee mee-é-ti kɔgi. Ndil kí maji al kinlé isi mee dingəm-ti kin low nɔ, adi d'ilə sil ji-é-ti-je kɪ nja-é-ti-je ya, ngà e tuwə gangi kɔgi kɔgi. Ndil kí maji al lé, ɔsi-é ɔw siə diləlo-je-ti.

30 Jeju dəji-é panè: Ri-i lə nɔ wa? E panè: Ri-m lə «kosi-je.» E pa bè, kdotalə ndil-je kí maji al 'nɔ mee-é-ti.

31 Ndil-je kí maji al kinlé, 'nɔ ta Jeju-ti kɔ kadi un ndu adi n'owi bolebe-ti kí sɔy-é goto kin al.

32 Loki d'a-ti kinlé, kosi kɔsɔngi-je d'a d'uso né dɔ mbal-ti ngɔsi nɔɔ. Beba ndil-je kí maji al lé 'ra ndoo ta Jeju-ti kadi inə-dé adi n'owi mee kɔsɔngi-je-ti, ə Jeju ndigi sə-dé tɔ.

33 Ndil-je kí maji al lé, 'tee mee dingəm-ti lé, 'tur mee kɔsɔngi-je-ti, adi kɔsɔngi-je lé 'təti-nɔ yipi kàdɪ mbal-ti taá 'tusi babo-ti 'nduy man.

34 Loki njéngəm kɔsɔngi-je d'oo né kí ra né kin bè lé, d'ay d'ow d'or poy-é mee bebo-ti rəm, mee nganbe-je-ti rəm.

35 Beba dow-je d'ow kɔ koo né kí ra né lé; loki d'ow 'tee rɔ Jeju-ti rəmə d'ingə dingəm kí ndil-je kí maji al 'tee mee-é-ti kɔgi lé, isi nja Jeju-ti; ulə kubi rɔ-é-ti rəm, təl isi maji kare rəm, adi bəl ində bandi-dé gangi.

36 Dow-je kí d'oo né-je kí ra né kin kɪ kəm-dé lé, d'idə-dé kəm rəbi kí dingəm kí ndil-je kí maji al d'isi mee-é-ti ingə-né lapiya lé.

37 Go-ti, dow-je kí dɔnangi Gerasa-ti lay ya bəl ində bandi-dé gangi, adi 'dəji Jeju kadi inə-dé ə ɔw rangi.

Beba Jeju al mee tɔ-ti kɔ kɔsi təl gogi.

³⁸ Rəmə, dingəm kí ndil-je kí maji al 'teɛ mɛɛ-é-ti kɔgi lé, nɔ ta Jeju-ti kadi n'ow siə. Ngà Jeju tubə-é panè:

³⁹ 'Təl 'ow bee lə-i gogi, 'ow 'or poy né-je lay kí Lubə ra sə-i kin. Beba dingəm lé ow or poy né-je kí Jeju ra siə kin lay adi ta-é sane kì mɛɛ bebo lay.

*Ta lə ngon lə Jayrusi kí dené kí tɔsi ndəl
kì ta lə dené kí məsi ree rɔ-é-ti
Mat 9:1,18-26; Mar 5:21-43*

⁴⁰ Loki Jeju təl ree ngangì ba-ti kí Galile gogi lé, kosi dow-je d'uwə-é kí rɔ-dé-ti, kdɔtalə də lay ya d'ə dɪngi-dɪngi d'ə 'ngəbi-é.

⁴¹ Lo-é-ti kinlé, dingəm káre ri-é lə Jayrusi ree rɔ Jeju-ti. Jayrusi lé to 'boy kí dɔ kəykəwnə-ti lə jipi-je. Ǝ ree usi nja Jeju-ti nɔ ta-é-ti kadi ow siə mɛɛ kəy-ti liə.

⁴² Kdɔtalə ngon-é kí dené kí káre-rè kí à ra bal dɔgi gidi-é joo je bè tò oy kəy nɔɔ. Loki Jeju isi ow siə ki bee lé, kosi dow-je d'ul-nə go-é-ti mbuu, adi mbore-é yó-je ki nè-je.

⁴³ Rəmə dené káre kí məsi ree rɔ-é-ti bal dɔgi gidi-é joo ə dan-dé-ti nɔɔ. Ǝ tuji nékingə-é lay kɔgi be lə dɔktur-je kàrè, dow kí asi kadi-é lapiya goto.

⁴⁴ Dené lé teɛ gidi Jeju-ti ree ɔdi rɔ takubi liə, rəmə tajinati nè ya gin məsi liə gangi dəsi.

⁴⁵ Jeju dəji panè: Nə ɔdi rɔ-m wa? Rəmə dow-je lay ya 'naji, bá Piyər idə-é panè: Njəndó dow-je né, kosi dow-je kí d'ilə-nə 'gəə dɔ-i é d'ul-nə dɔ-i-ti mbuu, 'mbor-i yó-je ki nè-je kin ya i 'dəji dow kí ɔdi rɔ-i bəy wa?

⁴⁶ Ngà Jeju ilə-é-ti panè: Dow ɔdi rɔ-m nɔɔ. Kdɔtalə m'gə kí tógi kí rɔ-m-ti teɛ.

⁴⁷ Loki dené oo kí gin-n'è teɛ lé, ɛ dadi par-par usi nja Jeju-ti pa ta rəsi takəm dow-je-ti or-né gin né kí ɔdi-né rɔ Jeju lé rəm, idə-dé-né kəm rəbi kí ingə-né lapiya tajinati nè lé rəm tɔ.

⁴⁸ Beba Jeju idə-é panè: Ngon-m kí dené, kadmɛɛ lə-i aji-i; 'ow kì lapiya.

⁴⁹ Loki Jeju ə pa ta bè ya bəy rəmə, dow ɪ mɛɛ kəy-ti lə Jayrusi kí to njəkun dɔ kəykəwnə lə jipi-je lé, ree idə-é panè: Ngon-i kí dené lé uwə ta-é nati, ɔn é 'ndɔji njəndó né dow-je lé al ngá!

⁵⁰ Ngà loki Jeju oo ta kinlé, ɛ idə Jayrusi lé panè: «'Bəl al, mɛɛ-i ya 'adi-m par ə ngon-i kí dené lé, à kingə lapiya.»

⁵¹ Loki Jeju ow teɛ be lə Jayrusi lé, ɛ adi dow kí rangi ow siə kəy al, ngà Piyər tɔ, Ja tɔ, Jaki tɔ, bɔbi ngon-je kì kɔ ngon lé tɔ bá d'ow siə kəy.

⁵² Dow-je lay kí d'isi dɔ ngon-ti lé, d'isi ta nɔ-ti, kì ta ndingə rɔ-ti. Beba Jeju idə-dé panè: 'Nɔi al! Ngon kí dené lé oy al, ngà tò bi kì tò.

⁵³ Rəmə də 'sɔki Jeju, kdɔtalə 'gə kí ngon kí dené lé oy.

⁵⁴ Ngà Jeju uwə ji ngon lé bá pa ta kì ndi-é kì boy panè: Ngon, ɪ taá!

⁵⁵ Beba ngon kí dené lé tɔsi ndəl ə ɪ taá tajinati nè ya! Ɔ Jeju un ndu kadi d'adi-é né uso!

⁵⁶ Né kí ra né kinlé, or ndil njékoji ngon kí dené kinlé. Ngà Jeju ndəji-dé kdɔ kadi 'pa d'adi dow oo al.

9

*Jeju ulə njəkɔwkulə-je liə kí dɔgi gidi-é joo
Mat 10:1-9,11-14; Mar 6:7-13*

¹ Jeju ba njəkɔwkulə-je liə kí dɔgi gidi-é joo ə adi-dé tógi rəm, adi-dé tarəbi kadi 'tubə ndil-je kí maji al lay dɔ dow-je-ti rəm, bá kadi d'adi lapiya njémɔy-je rəm tɔ.

2 Ngà bá ulə-dé kadi d'ilə mbə kɔbe lə Lubə rəm, bá kadi d'adi lapiya njémɔy-je rəm tɔ.

3 Ɛ idə-dé panè: Kɔw-si mba kinlé, uni né madi ji-si-ti al, uni salangi al rəm, uni mbu kɔw mba al rəm, uni mbə al rəm, uni là al rəm, bá ɔyi kubi kí rɔ-si-ti joo-joo al rəm.

4 Mee kəy kí rá-rá kí ɔwi-ti lé, ɛ ya isi-ti sar kadi ji-né.

5 ††Ngà lo lay kí dow-je 'mbati kuwə-si ki rɔ-dé-ti rəmə, 'tɛɛi mee bebo-é-ti kinlé, ə 'gəki kodi kí nja-si-ti kogi kadi toji kí ta tò dɔ-dé-ti.

6 Njékɔwkulə-je d'ɔw kí dɔ be-be d'ilə mbə Poyta kí Maji rəm, d'adi lapiya njémɔy-je kɪ lo-lo rəm tɔ.

Ta kí sɔbi dɔ né kí ndɔji Erodi nɔ

Mat 14:1-2; Mar 6:14-16

7 †Né-je kí ra né lé, loki njékɔbe Erodi oo ta-é rəmə, ndɔji-é nɔ. Kdɔtalə dow-je madi 'panè: «To Jɔ bá tɔsi ndəl ində lo tɛɛ.»

8 Dɛ kí nɔ-je 'panè: «Tò Eli bá ree» ə dɛ kí rangi 'panè: «To dow káre dan dow-je-ti kí low kí 'to njépata-je kí ta Lubə-ti bá tɔsi ndəl ində lo tɛɛ.»

9 Ngà Erodi rəmə panè: «Jɔ lé, ndəki m'adi 'gangi dɔ-é, ngà to nɔ bəy bá dow-je d'isi 'pa ta-je kí bè kin dɔ-é-ti bá m'oo m'oo bəy tin wa?» Ə ɛ sangi kadi n'oo dowbé lé.

Jeju adi nékuso dow-je budɔgi lo mi

Mat 14:13-21; Mar 6:30-44; Jɔ 6:1-14

10 Loki njékɔwkulə-je 'təl 'ree rəmə, d'ɔr poy né-je lay kí 'ra lé d'adi Jeju. Ɛ ɔr-dé go-é-ti ɔr-né rɔ-é kɪ kár-é kəl bebo Betsayda-ti bè.

11 Ngà kosi dow-je 'gə, adi d'ɔw go-é-ti. Jeju uwə-dé ki rɔ-é-ti ə pa ta kí sɔbi dɔ kɔbe lə Lubə adi-dé rəm, dɛ kí d'ɔw ndoo kingə lapiya rəmə, ɛ adi-dé lapiya tɔ.

12 Ngà loki kàdɪ isi ur lé, njéndó né-je kí dɔgi gidi-é joo 'ree rɔ Jeju-ti d'idə-é 'panè: 'Ɔsi kosi dow-je kanlé adi d'ɔw nganbe-je-ti, kɪ kəylo-je-ti kí tò ngosi-ngosi kadi d'ingə nékuso-je, kɪ lo tò-je, kdɔ lo kí j'ai-ti nè kinlé to diləlo.

13 Ngà Jeju idə-dé panè: «Səi ya adi-dé né d'uso.» Dɛ 'təl d'ilə-é-ti 'panè: «Jɛ j'ɔw kɪ mbə mi kɪ kanji joo-rè ya par. Dɔmaji, kadi jɛ ya j'ɔw j'ndogi nékuso j'adi dow-je kin lay je bè tá.»

14 Dɛ 'pa bè kdɔtalə dingəm-je ya kɔr-dé à ra budɔgi lo mi je bè. Jeju idə njéndó né-je lé panè: «Uwəi dow-je adi d'isi nangi kɔrmɪ kɔrmɪ je bè.»

15 Dɛ 'ra bè ya tɔ, adi d'adi dow-je d'isi nangi lay.

16 Jeju taa mbə kí mi kɪ kanji kí joo lé, itə kəm-é ki dɔrɔ-ti ra oiyo Lubə dɔ-ti, bá gángi danɔ adi njéndó né-je kadi 'ləbi kosi dow-je.

17 Dɛ lay ya d'uso né 'ndan ndɛ-ndɛ; adi d'ɔy dɔdum-é-je kí nɔy rusi kàrè dɔgi gidi-é joo.

Piyər pa rəsi kí Jeju to dow kí Lubə mbəti-é

Mat 16:13-28; Mar 8:27-31

18 Ndɔ káre bè, Jeju ɔr rɔ-é kɪ kár-é pa ta kɪ Lubə ə njéndó né-je liə d'ɔw siə natɪ ngá bá ɛ dɔji-dé ta panè: «Kosi dow-je lé 'panè m'to nɔ wa?»

19 †Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «Dow-je kí dan-ti-je 'panè: “I 'to Jɔ kí njera dow-je batəm”, ə dɛ kí nɔ-je 'panè: “I 'to Eli”, ə dɛ kí rangi bəy 'panè: “I 'to dow káre dan dow-je-ti kí low kí 'to njépata-je kí ta Lubə-ti bá tɔsi ndəl ində lo tɛɛ.”»

20 †Ngá Jeju təl dəji-dé panè: «Ə kí go gə-é-ti lə-si səi ya bè lé, ma m'to ná wa?» Piyər ilə-é-ti panè: «I 'to Kristi*.»

21 Jeju ndəji-dé nə kadi 'pa ta-é d'adi dow al.

Jeju pa ta kí do koy-é-ti kə tɔsi ndəl-ti liə

Mat 16:21-28; Mar 8:31-33

22 Jeju təl ilə do-ti panè: «Tò kadi Ngon lə dow à kingə kò nə; 'ngatógi-je lə jipi-je, kə njékun do njégugnə-je lə Lubə, kə njéndó dow-je ndukun-je d'a mbati-é, d'a tol-é, ngà ndo kí njékungi-ti mutə rəmə à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.»

23 †Bəy bá ɛ idə-dé lay panè: «Kinə dow ndigi kun go-m rəmə, kadi ta rə-é ɔ-é al, kadi un kagdəsi liə uti kə ndo-é ndo-é ə un go-m.

24 †Kdo dow kí rá-rá kí ndigi kaji rə-é lé à tuji rə-é, ngà dow kí ilə rə-é kogi kdo ta lə-m bá à kaji rə-é.

25 Kadi dow ingə né-je kí dɔnangi-ti nə lay ə daji rə-é tuji əse ɛ ya tuji rə-é lé, maji-é to ri wa?

26 Kdotalə dow kí ra rɔsɔl do-m-ti, kə do ta-je-ti lə-m lé, loki Ngon lə dow à ree dan riba-ti liə, kə dan riba-ti lə Bəbi-é, kə 'lə malayka-je kí d'aa njay lé, ɛ à ra rɔsɔl do-é-ti ya tɔ.

27 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow-je madi dan dɛ-ti kí d'ə nə kinlé, d'a koo kɔbe lə Lubə lé, bəy bá d'a koy.»

Rə Jeju mbəl

Mat 17:1-9; Mar 9:2-10; 2Pi 1:16-18

28 Asi ndo jinəy joo je bè go ta-je-ti kí Jeju pa kinlé, ɛ ba Piyər, kə Jə, kə Jaki adi d'ow siə ə al do mbal-ti kdo pa ta kə Lubə.

29 Loki ɛ isi pa ta kə Lubə lé, takəm-é mbəl tɔ gay ə kubi-je liə təl nda mbəy-mbəy ə ndɔy ngilingi-ngilingi.

30 Rəmə tajinati nə ya dingəm-je joo d'ə d'oji ta kə Jeju. To Moiyiji kə Eli kí 'tɛɛ kɔy,

31 rə-dé ɔ njoy-njoy adi lo ndógi doo ə d'ə d'oji ta kə Jeju do koy-ti kí ɛ à kow koy bəbo Jorijaləm-ti kdo tol-né ta kullə liə.

32 Piyər kə madi-é-je lé, 'tò bi d'adi dan-dé oy rəgi-rəgi; ngà loki 'tɛɛ kəm-dé rəmə d'oo ndógi lə Jeju rəm, d'oo dingəm-je joo kí d'ə rə-é-ti lé rəm tɔ.

33 Loki dingəm-je kí joo kinlé d'isi d'inə Jeju kdo kow rəmə, Piyər idə-é panè: Njéndó dow-je né, maji nə kadi j'isi nə ya ngá. Adi j'rai kəykubi mutə, káre à to 'lə-i, káre à to 'lə Moiyiji ə káre à to 'lə Eli tɔ. Piyər gə mɛɛ ta kí ɛ ə pa lé al.

34 Loki ə pa ta lé bè ya rəmə, kilndi ree səbi do-dé-ti ripi. Loki kilndi səbi do-ti lé, bəl ində bandi njéndó né-je gangi.

35 ††Rəmə dan kilndi-ti lé, ndi dow ba panè: Ɔ kinlé, to ngon-m, m'mbəti-é; ooi ta liə.

36 Ngà go ndi dow-ti kí ba lé rəmə, d'oo Jeju ya ə kə kár-é. Njéndó né-je d'adi ta-dé tɔ kə mudi-é ə mɛɛ ndo-é-je-ti kinlé, dɛ d'or poy né kí d'oo kin d'adi dow al.

Jeju adi lapiya ngon kí ndil kí maji al isi mɛɛ-é-ti

Mat 17:14-21; Mar 9:14-29

† 9:20 9:20 Jə 6:68,69 * 9:20 9:20 Kristi lé kor mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 9:23 9:23 Mat 10:38; Luk 14:27 † 9:24 9:24 Mat 10:39; Luk 17:33; Jə 12:25 † 9:35 9:35 Mat 3:17; 12:18; Mar 1:11; Luk 3:22 † 9:35 9:35 2Pi 1:17,18

³⁷ Lo aa go-ti, loki d'i do mbal-ti d'isi risi nangi lé, kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'tilə kəm Jeju;

³⁸ rəmə dan kosi dow-je-ti lé, dow káre pa ta boy-boy panè: Njèndó dow-je né, m'ra-i kəgri ya, ilə kəm-i do ngon-m-ti adi-m, kdotalə ɛ to ngon-m kí káre-rè.

³⁹ Taá-taá ya ndil kí maji al uwə-é rəmə, tajinati nè ya ra-é adi nɔ boy-boy, siki-é kɪ tógi-é tógi-é adi əm ta-é i puki-puki, adi-é kɔ nɔ ə inə-é kalangi al, adi toki dow kí oy bè

⁴⁰ M'ra ndoo ta njèndó né-je-ti lə-i kadi 'tubə ndil lé do-é-ti kogi ya, ngà de d'asi al.

⁴¹ Beba Jeju panè: Səi ko dow-je kí njéməngə-je kɪ njéməngəndul-je kan! M'a kisi sə-si nati asi kaglo ban bəy wa? M'a kisi do-ti sə-si asi kaglo ban bəy wa? Go-ti, təl idə bəbi ngon lé panè: 'Ree kɪ ngon-i lé nè bè.

⁴² Loki ngon lé isi ree rəmə, ndil kí maji al lé, ɔsi-é ilə-é nangi ə siki-é nɔ, ngà Jeju ndangi ndil kí maji al lé, ə adi ngon lé lapiya, bá təl ulə-é ji bəbi-é-ti.

⁴³ Dow-je lay ya tógi lə Lubə kí tò bəl kinlé ɔr ndil-dé.

Nja joo kí Jeju pa ta do koy-é-ti

Mat 17:22-23; Mar 9:30-32

Loki né-je lay kí Jeju ra lé, ɔr ndil dow-je lay adi tagir lə-dé tò kí do-ti ya bəy lé, ɛ idə njèndó né-je liə panè:

⁴⁴ Ta kí m'ow kidə-si kinlé, uwəi do-si-ti maji: «Ngon lə dow lé, d'a kilə-é ji dow-je-ti.»

⁴⁵ Ngà njèndó né-je 'gə mɛɛ ta kinlé al. Ta lé toki bəyɔ sə-dé do-é kdo kadi 'gə mɛɛ-é al; ə de 'bəl lo dəji-é ta do-ti rəm tɔ.

Sé nɔ bá to dow kí boy nɔ wa?

Mat 18:1-7; Mar 9:33-37

⁴⁶ †Njèndó né-je lə Jeju d'isi 'naji-nɔ ta kadi d'oo sé nɔ bá to kí boy nɔ dan-dé-ti wa?

⁴⁷ Jeju gə tagir kí mɛɛ-dé-ti adi un ngon kí ndɛ bè adi-é ɔ mbó-é-ti;

⁴⁸ †ngá bá idə-dé panè: Dow kí rá-rá kí uwə ngon kin kɪ rɔ-é-ti kdo ta lə-m lé, to mɔ ya tɔ bá dowbé uwə-m kɪ rɔ-é-ti tin; ə dow kí uwə-m kɪ rɔ-é-ti kin rəmə, to njəkulə-m ya tɔ bá dowbé uwə-é kɪ rɔ-é-ti tin. Kdo dow kí oo rɔ-é kɪ ngon dow dan-si-ti lay kinlé, ɛ bá to dow kí boy nɔ.

Dow kí ɔsi-si ta al lé to dow lə-si

Mar 9:38-41

⁴⁹ Jɔ un ta panè: «Njèndó dow-je né, jɛ j'oo dow káre un ri-i bá isi tubə-né ndil-je kí maji al do dow-je-ti é j'sangi kadi j'ɔgi-é do-ti, kdo ɛ un go-i sə-ji al.»

⁵⁰ Ngà Jeju ilə-é-ti panè: ɔgi-é do-ti al, kdo dow kí ɔsi-si kɪ ta al lé, to dow lə-si.

Jeju inə donangi Galile kdo kow Jorijalem

Be káre bè donangi Samari-ti mbati Jeju

⁵¹ Loki ndo-je lə Jeju nɔy ngosi kadi Lubə à kun-é kɪ dɔrɔ-ti lé, ɛ un ndi-é ə ɔ do-ti njangi kadi n'ow bebo Jorijalem-ti.

⁵² ɛ ulə dow-je kete nɔ-é-ti. Loki de d'ungi-nɔ rebəə d'ow rəmə, 'teɛ mɛɛ ngonbɛ-ti káre kí donangi Samari-ti, kdo ra né-je kete ngəbi-é-né.

⁵³ Ngà dow-je kí ngonbe-é-ti 'ndigi kuwə-é ki rɔ-dé-ti al, kɔɔ ɛ un rəbi kí ɔw ki bebo Jorijalem-ti.

⁵⁴ Loki Jaki-je kɪ Jɑ́ kí 'to njéndó né-je lə Jeju d'oo né kin bè lé, d'idə-é 'panè: 'Babe, i 'ndigi kadi j'dəji pər kadi i dɔrɑ-ti ree ró-dé wa?

⁵⁵ Jeju təl kəm-é ki rɔ-dé-ti bá kɔl sə-dé panè: [To tagir ri bá tò mɛɛ-si-ti bè wa!

⁵⁶ Ngon lə dow lé, ree kɔɔ tɔl dow-je al, ngà ɛ ree kɔɔ kaji-dé.]† Beba de d'ɔti d'ɔw ngonbe-ti kí rangi.

Ta kí sobi do kun go Jeju

Mat 8:18-22

⁵⁷ Loki de d'ɔw do rəbi-ti lé, dow káre idə Jeju panè: «M'a kun go-i lo lay kí 'a kɔw-ti.»

⁵⁸ Jeju ilə-é-ti panè: «Tal-je d'ɔw kɪ be tò-dé nɔɔ, bá yəl-je kí 'nar taá kin kàrè d'ɔw kɪ kəy tò-dé tɔ. Ngà Ngon lə dow lé, lo kí kadi ulə do-é-ti ya kàrè goto.»

⁵⁹ Jeju idə dow kí rangi panè: 'Un go-m. Ngà ɛ ilə-é-ti panè: «'Babe, 'adi-m tarəbi adi m'ɔw m'dubi bəbi-m mɔki tá.»

⁶⁰ Ngà Jeju idə-é panè: «'Inə de kí d'oy adi 'dubi dow-je lə-dé kí d'oy, ə i rəm, 'ɔw ilə mbe kɔbe lə Lubə.»

⁶¹ Dow káre pa bəy panè: 'Babe, m'ndigi kun go-i, ngà kadi bá 'adi-m tarəbi kadi m'ɔw m'ra lapiya dow-je kí mɛɛ kəy-ti lə-m mɔki tá.

⁶² Ngà bá Jeju idə-é panè: Dow kí uwə kɔsi mangi-je ɔw ndɔr-né bá gɔɔ lo go-é-ti gogi lé, kullə kɔbe lə Lubə tuwə-é al.

10

Ta kí sobi do njéndó né-je kí kɔrsiri gidi-é joo kí Jeju ulə-dé

Mat 9:37-38; 10:7-16; Mar 6:8-11; Luk 9:3-5

¹ Go-ti, 'Babe Jeju mbəti njéndó né-je kí rangi kɔrsiri gidi-é joo ə ulə-dé kadi d'ɔw joo-joo kete nɔ-é-ti mɛɛ bebo-je-ti lay, kɪ lo-je-ti lay kí tò kadi ɛ ya kàrè à kɔw-ti tɔ.

² †E idə-dé panè: Ko kí tò kijə nɑ, ngà njékijə-é-je bá 'nɑ al. Ən é 'pai ta kɪ 'ba njəko kí tò kijə lé, kadi ulə kɪ njérakullə-je titi.

³ †Owi! Yən, m'ulə-si titi-nɑ kɪ ngan bati-je bè dan jagim-je-ti.

⁴ Uni mbu là al rəm, uni mbu kɔw mba al rəm, ɔyi saba al rəm, bá ɑi nangi kɪ rəbi-rəbi 'rai lapiya dow-je al rəm tɔ.

⁵ Mɛɛ kəy kí rá-rá kí ɔwi-ti lé, ta kí a pai kete mɔki ən: «Kadi lapiya nɔy mɛɛ kəy-ti kin!»

⁶ Kinə dow noji isi mɛɛ kəy-ti lé nɔɔ rəm, lapiya lə-si à nɔy siə. Ngà kinə dow noji goto tɔ rəm, lapiya lə-si à təl ree rɔ-si gogi tɔ.

⁷ †Isi mɛɛ kəy-é-ti kinlé, ə né kí d'adi-si ya usoi rəm, ɑyi rəm. Kɔtələ tɔ tó-é kadi njérakullə ingə nékugə dɔji-é. Iləi kɪ takəy-takəy al.*

⁸ Mɛɛ bebo kí rá-rá kí ɔwi-ti, bá d'uwə-si kɪ rɔ-dé-ti, ə d'adi-si nékuso rəm usoi

⁹ rəm, adi lapiya njémɔy-je kí d'isi mɛɛ bebo-é-ti lé, ə idəi dow-je kí titi 'painè: Kɔbe lə Lubə ree ngɔsi rɔ-si-ti.

¹⁰ †Ngà mɛɛ bebo kí rá-rá kí ɔwi-ti, bá d'uwə-si kɪ rɔ-dé-ti al lé, ɔwi pandangi lo-je-ti kí mɛɛ be-é-ti lé, ə 'painè:

† **9:56 9:56** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɑy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta grəki. † **10:2 10:2** Mat 9:37,38 † **10:3 10:3** Mat 10:16 † **10:7 10:7** 1Kɔ 9:14; 1Ti 5:18 * **10:7 10:7** Jeju ɔgi-dé kɔw kəy lə dow-je al. Ngà ɛ ndigi kadi 'tò kəy lə dow káre ə lo aa d'i kete-kete al. Kɔɔ mba tò be joo ə ində nane. † **10:10 10:10** Knj 13:51

11 † «Kodi kɛ mɛɛ bebo-ti lə-si kɛ i nja-ji-ti ya kàrè j'ow mbing j'gəki dɔ-si-ti gogi. Bè ya kàrè, kadi 'gəi kɛ kɔbe lə Lubə lé, ree ngosi.»

12 † M'a kidə-si rəsi; mɛɛ ndɔ-é-ti kinlé ta kɛ gangi kɛ dɔ bebo-é-ti kinlé, à ngə nɔ kitə ta kɛ gangi kɛ dɔ Sɔdɔm-ti bəy.

Tuji kɛ sobi dɔ be-je kɛ 'mbati kadi mɛɛ-dé

Mat 11:21-24

13 Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi dow-je kɛ Koraje! Tuji à kusi dɔ-si-ti, səi dow-je kɛ Betsayda! Kdɔ nékɔji-je kɛ toki ra dan-si-ti nè kinlé, lé toki ra dɔnangi Tir-ti kɛ dɔnangi Sidɔ-ti je bè rəmə lé dow-je kɛ titi d'a kulə kubi saki rɔ-dé-ti tò-né buu-ti, kdɔ kinə-né panjiyə-dé-je kɛ maji al kɔgi low nɔ ngá!

14 Gin-é kin bá, ndɔ gangta-ti lé, ta kɛ gangi kɛ dɔ-si-ti à ngə nɔ kitə ta kɛ gangi kɛ dɔ dɔnangi Tir-ti, kɛ dɔnangi Sidɔ bəy.

15 Ngə səi dow-je kɛ Kapərnayim, ooi 'painè se riba lə-si kin à kow sə-sar dɔrɔ-ti wa? Bè al, à toki təl sə-si kɛ nangi sar kɛ mɛɛ lo kɛ koó-ti.

16 † Dow kɛ taa ta lə-si lé, taa ta lə-m tɔ. Ngə dow kɛ ɔsi-si ngərəngi rəmə, to mɔ ya tɔ é ɔsi-m ngərəngi tin. Ə dow kɛ ɔsi-m ngərəngi lé, to njəkulə-m tɔ bá dowbé ɔsi-é ngərəngi tin.

17 Dɛ kɛ kɔrsiri kɛ Jeju ulə-dé lé, 'təl 'ree kɛ rɔnəl ə 'panè: 'Babe, kɛ ri-i lé, ndil-je kɛ maji al ya kàrè d'ulə dɔ-dé gin tɔgi-ti lə-ji.

18 Beba Jeju idə-dé panè: M'oo Satɔ i dɔrɔ-ti titi-nɔ kɛ təl ndi bè usi nangi nè.

19 Ooi bè, m'adi-si tɔgi kadi 'njiyəi-né dɔ li-je-ti, kɛ dɔ jinə-je-ti, kɛ dɔ tɔgi-je-ti lay kɛ njəba ɔw-né, ə né kàre ya kàrè à ra-si al.

20 Bè ya kàrè, 'rai rɔnəl kdɔtalə ndil-je kɛ maji al kɛ d'ulə dɔ-dé gin tɔgi-ti lə-si kin al. Ngə 'rai rɔnəl kdɔtalə ri-si kɛ toki ndangi mɛɛ dɔrɔ-ti kin tá.

Lubə tɛɛ dɔ Poyta kɛ Maji adi ngan dow-je

Mat 11:25-27; 13:16-17

21 Dɔkaglo-é-ti kinlé ya Ndil kɛ aa njay ra Jeju adi rɔ-é nəl-é nɔ adi panè: Bɔbi-m kɛ 'to 'Ba dɔrɔ kɛ dɔnangi, m'tóy-i, kdɔ 'bɔyɔ dɔ né-je kin kɛ njégosi-je kɛ njénégə-je rəmə ngan dow-je kin bá 'tɛɛ kɛ dɔ-é adi-dé. Oiyɔ, Bɔbi-m, m'tóy-i kdɔ to ndigi lə-i kadi né kinlé tò bè†.

22 † Bɔbi-m təl kɛ né-je lay adi-m. Dow kɛ gə-m mɔ Ngon lə Lubə lé goto. Bɔbi-m ya par é gə-m. Ə dow kɛ gə Bɔbi-m ya goto. Mɔ ya par é m'gə Bɔbi-m lé, ə dow kɛ mɔ ngon-é lé ya m'tɛɛ kəm-é dɔ-é-ti bá à gə-é tɔ.

23 Go-ti, Jeju təl kəm-é kɛ rɔ njéndó né-je-ti liə ə idə-dé dɛ ya kɛ kár-dé gay panè: Dow-je kɛ kəm-dé oo né-je kɛ səi ooi kinlé 'to njénékumə-je!

24 Beba m'a kidə-si rəsi kɛ njépata-je kɛ ta Lubə-ti nɔ, kɛ ngar-je nɔ ya 'ndigi koo né-je kɛ səi ooi kin ya, ngə d'oo al; 'ndigi koo ta-je kɛ səi ooi kin ya, ngə d'oo al.

Gosta kɛ sobi dɔ dow kɛ Samari kɛ to dow kɛ maji

Mat 22:34-40; Mar 12:28-34

25 † Dow kàre kɛ njéndó dow-je ndukun sangi kdɔ koo ta kɛ mɛɛ Jeju-ti adi i taá dəji-é panè: «Njéndó dow-je né, ri bá m'a ra kdɔ kadi m'isi-né kəm sartangani wa?»

26 Beba Jeju ilə-é-ti panè: «'Ndangi mɛɛ mbete ndukun-je-ti 'panè ri wa? I 'ndó lé, 'ndangi 'panè ri wa?»

† **10:11 10:11** Mat 10:7-14; Mar 6:8-11; Luk 9:3-5 † **10:12 10:12 a** Mat 11:24; **b** Mat 10:15 † **10:16 10:16** Mat 10:40; Mar 9:37; Luk 9:48; Jɔ 13:20 † **10:21 10:21** 1Kɔ 1:17-29 † **10:22 10:22 a** Jɔ 3:35; **b** Jɔ 10:15 † **10:25 10:25** Mat 22:35-40; Mar 12:28-34

²⁷ Ɛ ilə Jeju-ti panè: «'A ndigi 'Babe Lubə lə-i kɪ mɛɛ-i káre-rè, kɪ ndil-i lay, kɪ tógi-i lay rəm, kɪ tagir lə-i lay rəm, bá 'a ndigi dow madi-i tò kɪ rɔ-i bè rəm to.»‡

²⁸ Beba Jeju idə-é panè: «Ta lé, i ilə-ti maji nɔ! 'Ra né kinlé ya rəmə 'a kisi kəm.»

²⁹ Ngà ɛ ndigi ra kadi 'lə-n'è to naji adi dɔji Jeju panè: «Ná bá to dow madi-m wa?»

³⁰ Jeju təl un ta panè: «Dingəm káre bè ɪ bebo Jorijaləm-ti isi ɔw bebo Jeriko-ti, rəmə bəkaya-je 'gangi-é 'taa né-je liə lay, 'tində-é mbuki-mbuki d'adi tò kəm yo ə 'tusi-é d'ɪnə-é d'ɔw lo lə-dé.

³¹ Ə dow káre kí to njèguɔné lə Lubə ɪ Jorijaləm isi ree kɪ rəbi kí káre kinlé to. Loki ree da dɔ dingəm-ti lé rəmə, ɛ ijə rɔ-é kɪ nganglo-nganglo dəə ɔw.

³² Go-ti, dow káre kí gin koji-ti lə Lebi ree tɛɛ lo-ti kinlé to, bá oo dingəm lé rəmə, ijə rɔ-é kɪ nganglo-nganglo dəə ɔw ya bəy.

³³ Ngà dow káre kí donangi Samari-ti kí isi ɔw mba é ree tɛɛ lo-ti kinlé bá oo dingəm lé rəmə ta ɔ mɛɛ-é nɔ kɔ ta liə.

³⁴ Beba ɔti ree rɔ-é-ti ə ungi ubi, kɪ man nduu ta dɔ-je-ti lé ndəm-né bəy bá un-é səbi-é dɔ koro-ti liə ɔw siə kəy mba-je-ti ə tɔsi kəm-é go-é-ti.

³⁵ Loki lo aa lé, ɛ ɔr là kí dow à ra kullə ndɔ joo bá à kingə, adi njəkoo go kəy mba-je lé, ə idə-é panè: “'Tɔsi kəm-i go-é-ti adi-m rəm, bá né-je lay kí 'a tuji dɔ-é-ti dɔ madi-é-ti kinlé, ndɔ kí m'təl rəmə jè idə-m ə mɔ ya m'a kugə-i.”

³⁶ Jeju təl dɔji njéndó dow-je ndukun lé panè: «Kí go koo-é-ti lə-i lé, dan dow-je-ti kí mutə kinlé, ɛ kí rá bá to dow madi dingəm kinlé wa?»

³⁷ Beba ɛ ilə Jeju-ti panè: «To ɛ kí njəkoo kəmtondoo liə kin.» Bè ngà bá Jeju idə-é panè: «'Ɔw, ə i kàrè 'ra bè ya to.»

Ta kí sobi dɔ kɔw Jeju be lə Marti-je kɪ Mari

³⁸ †Loki Jeju usi rebəə kɪ njéndó né-je liə, bá ɔw mɛɛ ngonbɛ-ti káre bè lé, dené káre kí ri-é lə Marti uwə-é kɪ rɔ-é-ti mɛɛ kəy-ti liə.

³⁹ Ə Mari kí to ngonkɔ Marti lé, isi nangi nja 'Babe-ti isi oo ta-je liə.

⁴⁰ Kullə-je kí gay-gay kí mɛɛ kəy-ti un Marti nɔ adi ɛ ɔti rati ree panè: 'Babe, kiɔ kí ngonkɔ-m ɪnə-m kɪ kar-m ya ta kullə-ti kinlé, 'usi-i-ti al ban al wa? 'Idə-é adi ree ra sə-m kullə.

⁴¹ 'Babe ilə-é-ti panè: Marti, Marti, mɛɛ-i ɔ kəkəkə rəm, rɔ-i ba ɔfaki-ɔfaki kɔ né-je nɔ ya,

⁴² ngà né káre ya par ə to né kí maji nɔ. Mari bá mbəti ɛ kí maji nɔ kí dow à taa ji-é-ti ndɔ al.

11

Néndó kí sobi dɔ pa ta kɪ Lubə

Mat 6:9-13; 7:7-11

¹ Ndɔ káre bè, Jeju isi lo-ti madi isi pa ta kɪ Lubə. Loki pa ta kɪ Lubə gin-é gangi lé, dow káre dan njéndó né-je-ti liə dɔji-é panè: 'Babe, 'ndó-ji lo pa ta kɪ Lubə titi kí Ja ndó-né njéndó né-je liə bè to.

² Jeju ilə-dé-ti panè: Loki isi 'pai ta kɪ Lubə rəmə, 'painè: Bəbi-ji, kadi dow-je 'gə kí 'aa njay; kadi kɔbɛ lə-i ree.

³ 'Adi-ji nékuso kí asi ta-ji kɪ ndɔ-je lay.

⁴ 'ɪnə go majal-je lə-ji kɔgi,

kɔ jɛ kàrè j'isi j'ɪnə go majal-je kí dow-je d'isi 'ra sə-ji lé kɔgi to.

Ə 'inə-ji adi j'usi mee nənə-ti al.

⁵ Go-ti, Jeju ilə dɔ-ti panè: Dow káre dan-si-ti je bè, bá nam-é isi nɔɔ, bá ɛ ɔw ndəl-é ndɔɔ dan lo-ti panè: Nam-m, adi-m m'tunə-i mbè mutə.

⁶ Kdotalə nam-m káre i mba-ti ree rɔ-m-ti é m'oo né kí m'a kadi-é al.

⁷ Bá kinə nam-é lé, to kəy je bè ya ilə-é-ti panè: I 'ndoji-m al. Tarəbi toki kuti ngá, bá je kì ngan-m j'to nangi rəm ngá, adi m'a kɪ taá kadi-i mbè lé al.

⁸ M'idə-si m'adi ooi, kinə lé, i taá adi-é mbè lé, kdotalə to kí ɛ to nam-é kin al kàrè, à kɪ taá kdotalə ndoji kí ndoji-é bəy-bəy kin ya, kɔ kadi-é né-je lay kí ɛ ɔw ndoo-é lé.

⁹ Ə m'idə-si m'panè: 'Dəji ə d'a kadi-si; 'sangi ə a kingəi; indəi tarəbi ə d'a tɛɛ kadi-si.

¹⁰ Kɔ dow kí dəji ya ə d'adi-é; dow kí sangi ə ingə; dow kí ində tarəbi ə 'tɛɛ d'adi-é.

¹¹ Nə dan-si-ti bá ngon-é dəji-é mbè rəm ə kadi-é ər wa? Əse dəji-é kanji rəm ə kadi-é li wa?

¹² Əse ngon-é dəji-é kɔw rəm ə kadi-é jinə wa?

¹³ Ə səi kí 'toi njémɛndul-je kàrè, 'gəi kadi né-je kí maji-maji ngan-si-je rəm, ngá Bobi-si kí dɔrə-ti kí ban bá à kadi Ndil kí aa njay dow-je kí 'dəji-é lé al wa?

Dow-je 'ba Jeju 'boy lə ndil-je kí maji al

Mat 12:22-32; Mar 3:22-30

¹⁴ Nɔ káre bè, Jeju tubə ndil kí maji al kí isi mee dingəm-ti ra-é adi pa ta al. Loki ndil kí maji al lé tɛɛ kɔgi ya rəm ə, dingəm lé pa ta adi né-é ɔr ndil kosi dow-je.

¹⁵ †Nə dow-je kí dan-ti-je 'panè: To tógi lə Beljebul, kí to 'boy lə ndil-je kí maji al bá Jeju isi tubə-né ndil-je kí maji al.

¹⁶ †Ə də kí nə-je 'ndigi nə-é kɔ koo ta kí mee-é-ti adi 'dəji-é kadi ra nékɔji kí i dɔrə-ti kadi d'oo.

¹⁷ Nə Jeju gə tagir-je lə-dé bəti adi idə-dé panè: Kɔbe kí rá-rá ya bá dow-je kí mee-é-ti 'gáŋgi-nə d'osi-nə kɪ ta lé, à təl ndubəbe; kəy-je kí mee bə-é-ti kinlé kàrè, à to nangi dɔ-nə-ti rum-rum rəm.

¹⁸ Kinə Satə ya gangi rɔ-é danə ɔsi rɔ-é kɪ ta lé, kɔbe liə à kə lo kə-é-ti gərərə ban wa? M'pa bè kɔ səi 'painè to tógi lə Beljebul bá m'isi m'tubə-né ndil-je kí maji al.

¹⁹ Ə kinə to tógi lə Beljebul bá m'isi m'tubə-né ndil-je kí maji al, ngá dow-je lə-si ə d'isi 'tubə-dé kɪ tógi lə nə ngá wa? Kullə ra dow-je lə-si ya ilə ta dɔ-si-ti!

²⁰ Nə kinə to tógi Lubə to bá m'isi m'tubə-né ndil-je kí maji al rəm ə, to kɔbe lə Lubə ya ngá é ree tɛɛ rɔ-si-ti tin.

²¹ Loki dow kí njətógi kí nékatɪ asi ji-é maji, ngəm takəy liə lé, nékingə-é tɔ gərərə.

²² Nə kinə dow kí rangi kí tógi-é itə-é ree rɔ-é tətɪ-é rɔ lé, à taa nékatɪ-je kí ɛ ubə kul-é kinlé ji-é-ti bəy bá à taa nékingə-é kɔ ləbi dow-je.

²³ †Dow kí ore kàdɪ-m al lé, to njəkɔsi-m kɪ ta ə dow kí kəw sə-m né ki natɪ al kàrè, to njəsane né kɔgi tɔ.

Ta kí ɔbi dɔ kí ndil kí maji al kí təl ree mee dow-ti gogi

Mat 12:43-45

²⁴ Loki ndil kí maji al tɛɛ mɛɛ dow-ti, ɔw ilə kɪ diləlo kí tuti sangi lo kí kadi n'isi-ti n'taa koo ya ngà ɛ ingə al rəmə, ɛ təl panè: «Kəy lə-m kí m'isi-ti bá m'tɛɛ lé, m'a təl kɔw-ti gogi.»

²⁵ Loki təl ɔw gogi rəmə, oo kí mɛɛ kəy lé toki kɔy ndəti-ndəti rəm, bá né-je kí mɛɛ-é-ti toki kɔsi njol-njol rəm.

²⁶ Beba ɛ ɔsi təl ɔw sangi ndil-je kí rangi siri kí mɛɛ-dé ndul itə-é bəy bá ree sə-dé, adi d'andi mɛɛ kəy-ti lé ə d'adi to lokisi-dé. Gangi-é-ti kí gogi nè kinlé, kisi lə dowbé kin maji al nɔ itə kí kete lé bəy.

²⁷ Loki Jeju ɔ pa ta lé bè ya rəmə, dené káre tɛɛ dan kosi dow-je-ti pa ta kɪ ndi-é kí boy panè: Dené kí oji-i ə ulə mba ta-i-ti kinlé, to njénékumə kí ban ɛn ə!

²⁸ Ngà Jeju ilə-é-ti panè: Bè al, dow-je kí d'oo ta lə Lubə ə 'təl rɔ-dé go-ti bá 'to njénékumə-je!

Dow-je 'dəji nékoji

Mat 12:38-42

²⁹ †Loki kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy 'gəə dɔ Jeju sipi lé, ɛ idə-dé panè: Dow-je kí ngɔsnè kinlé, 'to njémɛɛndul-je; dɛ 'dəji kadi d'oo nékoji, ngà dow à ra nékoji kí rangi kadi-dé al ngá; ɛ kí ndoki tɛɛ dɔ Jonasi-ti kin ya asi.

³⁰ Kdɔ titi kí ndoki Jonasi to-né nékoji rɔ dow-je-ti kí Ninibi kinlé, bè ya tɔ ɛ Ngon lə dow à to-né nékoji rɔ dow-je-ti kí ngɔsnè kin tɔ.

³¹ Ndɔ gangta-ti lé, ngar kí dené kí go lo-ti kí bəə à kɔ takəm dow-je-ti kí ngɔsnè kin, kdɔ kilə ta dɔ-dé-ti. Kdɔ ndoki ɛ i sɔy dɔnangi-ti nɔ ya ree oo gosta-je lə Salomɔ. Ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, dow kí itə Salomɔ nɔ ya ɔ nè!

³² Ndɔ gangta-ti lé, dow-je kí Ninibi d'a kɔ takəm dow-je-ti kí ngɔsnè kin kdɔ kilə ta dɔ-dé-ti. Kdɔ dow-je kí Ninibi lé, loki d'oo mbɛ kilə lə Jonasi rəmə, 'tusi panjiyə-dé-je kí maji al d'inə kogi. Ngá kí ngɔsnè-ti kinlé, dow kí itə Jonasi nɔ ya ɔ nè!

Gosta kí sɔbi dɔ lampi

Mat 5:15; 6:22-23; Mar 4:21

³³ †Dow à kində pər lampi-ti kdɔ bɔyɔ al rəm, bá à jəbi ngó dɔ-ti al rəm tɔ. Ngà à nɔɔ kagnaɔ lampi-ti taá kdɔ kadi dow-je kí d'ɔw mɛɛ kəy-ti d'oo-né lo.

³⁴ Kəm-i lé, to lampi lə rɔ-i. Loki kəm-i tò maji rəmə, rɔ-i lay ya tò lo kí ndógi-ti; ngà kinə kəm-i maji al lé, rɔ-i tò lo kí ndul-ti tɔ.

³⁵ 'Oo maji, kadi londógi kí tò rɔ-i-ti təl londul al.

³⁶ Kinə rɔ-i burə lay tò lo kí ndógi-ti adi kəl rɔ-i káre ya kàrè nɔy londul-ti al lé, rɔ-i fikti ya lo à ndógi dɔ-ti titi kí lampi ndógi-né dɔ-i-ti kin bè tɔ.

Jeju ndangi njéndó dow-je ndukun-je kɪ Parisi-je

Mat 23:1-36; Mar 12:38-40

³⁷ Loki Jeju pa ta lay rəmə, Parisi káre ba-é bə liə kdɔ kadi ɔw uso siə né. Beba Jeju ɔw kəy isi ta nékuso-ti.

³⁸ Loki Parisi lé, oo kí Jeju togi ji-é al ya uso-né né lé, lo ta igi-é səl.

³⁹ Beba 'Babe idə-é panè: Səi Parisi-je lé, gidi kɔbi-je kɪ gidi tasa-je bá səi 'togi suki-suki, ngà mɛɛ-si bá bɔgi-je kɪ mɛɛndul-je rusi nji-nji.

⁴⁰ Səi mbó dow-je kan! Lubə kí njəra gidi né kí ndaa-ti nè kinlé, ɛ ya ra mɛɛ-é kí kəy tɔ al wa?

⁴¹ Mɛɛ-si kí kəy bá adi Lubə kadkare-ti ə né-je lay à kaa njay rɔ-si-ti tɔ.

⁴² Ngà tuji à kusi dɔ-si-ti, sɛi Parisi-je! Kdɔ sɛi lé, mbikam-je lə-si kí ɔti maji-maji, kà né ndir náy-je, kà ndəgi mbikamnáy-je lay kin ya sɛi ɔri káre dan kí dɔgi-ti adi Lubə. Rəmə né ra kí njururu, kà ndigi Lubə kin bá sɛi ooi kí né al. Né-je kin bá lé, à to kullə ra-si, bá ndəgi né-je kinlé kàrè sɛi a tusi kinəi al rəm tɔ.

⁴³ Tuji à kusi dɔ-si-ti sɛi Parisi-je; kdɔtalə sɛi lé, lokisi kí kete nɔ dow-je-ti mee kəykəwnə-je-ti lə jipi-je bá sɛi 'ndigi rəm, bá 'ndigi kadi dow-je 'ra-si lapiya kunta-nə lokosi-je-ti rəm tɔ.

⁴⁴ Tuji à kusi dɔ-si-ti, kdɔtalə sɛi lé, 'titi-nə kà dɔbadi-je kí né kí toji kadi dow gə-né ya goto kin bè, adi dow-je 'nɔjyə dɔ-ti kàrè 'gə al*.

⁴⁵ Dow káre dan njéndó dow-je ndukun-je-ti, pa kà Jeju panè: Njéndó dow-je né, i 'pa bè kinlé, to je tɔ bá 'taji-ji tin al wa.

⁴⁶ Jeju ilə-é-ti panè: Sɛi njéndó dow-je ndukun-je lé, tuji à kusi dɔ-si-ti tɔ; kdɔtalə né-je kí ɔy kí lo kuti-é ngə ya sɛi indəi dɔ dow-je-ti, ngà sɛi rəmə, ngon ji-si ya kàrè, 'gəti-né sə-dé al.

⁴⁷ Tuji à kusi dɔ-si-ti, kdɔtalə sɛi 'rai dɔbadi njépata-je kí ta Lubə-ti kí ndɔki ka-si-je 'tɔl-dé.

⁴⁸ Loki sɛi 'rai bè lé, 'toji to kí 'ndigi kà ka-si-je, kdɔtalə ka-si-je 'tɔl njépata-je kí ta Lubə-ti ɔ sɛi 'rai dɔbadi-dé tɔ.

⁴⁹ Gin-é kin bá Lubə kí njəgosi pa-né panè: M'a kulə njépata-je kí ta-m-ti, kà njəkɔwkulə-je lə-m rɔ-dé-ti rəmə, d'a tɔl dɛ kí dan-ti-je ɔ d'a kulə kəm dɛ kí ná-je ndoo tɔ.

⁵⁰ Kdɔ kadi məsi njépata-je kí ta-m-ti kí un kuti-é lo kində gin dɔnangi-ti nɔ ya ɔy kɔgi puu-puu kinlé, ta-é tɔ dɔ dow-je-ti kí ngɔsnè kin.

⁵¹ Un kuti-é dɔ məsi Abəl-ti sar tɛɛ-né dɔ məsi Jakari-ti kí 'tɔl-é mbunə logugi né-ti kà kəy lə Lubə. Ooi maji, ta məsi-dé à kusi dɔ dow-je-ti kí ngɔsnè kin ya ndəti.

⁵² Tuji à kusi dɔ-si-ti, sɛi njéndó dow-je ndukun-je! Kdɔtalə sɛi ɔri lakere kɔr tarəbi négə ji-si-ti ɔ sɛi ɔwi kəy al rəm, bá dow-je kí 'ndigi kɔw kàrè, sɛi ɔgi-dé lo kɔw rəm tɔ†.

⁵³ Loki Jeju tɛɛ mee kəy-ti lé, njéndó dow-je ndukun-je kà Parisi-je d'ɔ siə kà wɔngi nɔ adi 'dəji-é ta giti-giti dɔ né-je-ti kí gay-gay.

⁵⁴ Dɛ 'dəji-é ta-je kin bè d'iyə-né gum kdɔ kadi kinə d'ingə ta madi ta-é-ti ɔ je d'ilə-né ta dɔ-é-ti.

12

Jeju ndəji njéndó né-je dɔ kədkəm-ti

¹ †Dɔgangi-é-ti kinlé, kosi dow-je kí bɔdɔgi dɔgi lo nɔ ya 'kəw-nə adi d'ubə-nə lo-ti bangi-bangi bá Jeju pa ta adi njéndó né-je liə ya kete panè: Sɛi kan! Ooi go rɔ-si maji kdɔ əm lə Parisi-je kí to kədkəm dow-je kin.

² †Né kí dow bɔyɔ kí gin-é à tɛɛ al ya goto rəm, bá ta kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti kí dow à gə al kàrè goto rəm.

* **11:44 11:44** Kí go nékobe-ti lə jipi-je lé, kinə dow nɔjyə dɔbadi-ti rəmə, d'oo-é ki dow kí tɔ nɛ takəm Lubə-ti. Kdɔ né-je kí mee badi-ti lé to né-je kí tɔ nɛ. Bəba Jeju panè Parisi-je lé, mee-dé maji al toki dɔbadi kí jipi-je 'ndigi kadi dow nɔjyə dɔ-ti al kinlé bè. Ngà bɔyɔ bá dɛ 'bɔyɔ d'adi dow-je 'gə al. † **11:52 11:52** Njéndó dow-je ndukun-je lé, ndukun lə Lubə kà ta-je lə njépata-je kí ta-é-ti tɔ ji-dé-ti kdɔ kadi 'gə-né ta kí sobi dɔ kaji, ya ngà dɛ 'gə al rəm, bá d'ɔgi dow-je lo gə-é rəm tɔ. † **12:1 12:1** Mat 16:6; Mar 8:15 † **12:2 12:2** Mar 4:22; Luk 8:17

³ Gin-é kin bá, né-je lay kí 'pai ta-é ndoo lé, d'a koo ta-é dan kada; ə ta kí səi 'pai mbi dow-ti nɔm-nɔm bè meɛ kəy-ti duni nu ya kàrè, d'a kilə-né mbɛ do kəy-ti taá.

Ta lə bəl kəm dow al
Mat 10:26-33

⁴ Səi nam-m-je, m'a kidə-si rəsi. Dɛ kí d'a tol daji rɔ-si ə d'a kasi ra sə-si né kí rangi go-ti al ngá kinlé, 'bəli-dé al.

⁵ M'a toji-si ɛ kí səi a bəli-é. Ɛ kí à tol daji rɔ-si rəm, go-ti ɔw kɪ tógɪ kadi ilə-é dan pər-ti kí tò sartagangi bəy kinlé ɛ bá 'bəli-é; m'idə-si ta kí togrɔ-ti, ɛ bá tò kadi 'bəli-é.

⁶ 'Tji-je lé, 'ndogi-dé mɪ kɪ silə joo-joo ya al wa? Lé bè ya kàrè, ɛ kí káre dan-dé-ti kí meɛ Lubə oy do-é-ti ya goto.

⁷ Bəl do-si kin ya kàrè toki gə kər-é lay. Ən é 'bəli al, kdo gati-si itə gati 'tji-je nja nɔ.

⁸ M'a kidə-si kí dow kí rá-rá kí pa ta rəsi takəm dow-je-ti panè n'to dow lə-m lé, mə Ngon lə dow m'a pa ta liə rəsi nɔ malayka-je-ti lə Lubə panè, to dow lə-m ya tɔ.

⁹ Ngà dow kí ɔr ta kuti-m-ti takəm dow-je-ti panè, n'gə-m al lé, mə kàrè m'a kər ta kuti-é-ti nɔ malayka-je-ti lə Lubə panè, m'gə-é al ya tɔ.

¹⁰ †Ə dow kí rá-rá kí pa ta kí maji al do Ngon lə dow-ti lé, à toki kiɲə go-é kɔgi kadi-é, ngà dow kí pa ta kɔbi kɪ Ndil kí aa njay lé, à toki kiɲə go-é kɔgi kadi-é al ya sartagangi.

¹¹ †Ngà loki d'a kɔw sə-si kdo gangta do-si-ti meɛ kəykəwnɔ-je-ti lə jipi-je, kɪ nɔ njəgangta-je-ti, kɪ nɔ njəkɔbe-je-ti lé, adi meɛ-si ɔ kəkəkə adi 'painè: Se ta ri bá j'a pa wa əse j'a pa kɪ gosi kí ban bá kdo pa-né ta do rɔ-ji-ti wa al.

¹² Kdo dokàdì-é-ti kin ya Ndil kí aa njay à ndó-si ta kí tò kadi 'pai.

Gosta kí sobi do njènékingə kí to mbé dow
1Ti 6:17-19

¹³ Dow madi dan kosi dow-je-ti idə Jeju panè: Njèndó dow-je né, idə ngonkɔ-m adi néndubə kí bɔbi-ji iɲə adi-ji lé ɛ kay kí 'lə-m adi-m.

¹⁴ Beba Jeju ilə-é-ti panè: Sé nɔ bá ində-m njəgangta lə-si əse njəkay-si néndubə wa?

¹⁵ Go-ti, ɛ idə dow-je lay panè: Ooi go rɔ-si maji do né-ti lay kí to kəmkəj; kdotalə, lé dow isi dan nékingə-ti kí tò mburuki-mburuki ya kàrè, kisi-é kɪ do-é taá, to ta lə nékingə-é al.

¹⁶ Beba Jeju idə-dé gosta káre panè: Dingəm káre bè kí to njènékingə, ɔw kɪ donangi kí ɛ ingə né titi nɔ.

¹⁷ Rəmə ɛ gir meɛ-é-ti panè: Loki m'a kungi ko lə-m titi ya goto. Kin əjè m'ra ban ən wa?

¹⁸ Beba ɛ panè: Yən, né kí m'a ra ən: M'a sane dam-je lə-m ə m'a koji dam-je kí rangi kí boy-boy bá m'a kəw ko lə-m kɪ ndəgi nékingə-m lay titi.

¹⁹ Ba m'a kidə rɔ-m ta panè: Rɔ-m, nékingə-i tò mburuki-mburuki kdo bal-je nɔ ən é 'uwə rɔ-i nangi 'taakoo, 'uso, 'ɔy ə 'ra rɔnəl.

²⁰ Ngà Lubə idə-é panè: Mbé dow! Ndoo nè kin ya 'a koy. Ə nɔ ngá bá né-je kí i isi 'osi do-é nati kdo rɔ-i kinlé, à to kí liə wa?

²¹ Beba Jeju ilə do-ti panè: Dow kí njəkəw né kində ngangəm kdo rɔ-é yó bi to njènékingə takəm Lubə-ti al lé, tò titi-nɔ bè ya tɔ.

*Ta kí sɔbi dɔ kində mɛg dɔ Lubə-ti**Mat 6:25-34*

²² Go-ti, Jezu idə njéndó né-je liə panè: Gin-é kin bá m'idə-si panè: Adi mɛg-si ɔ kókókó adi 'painè: Ri bá j'a kuso kɔ kisi-né ɔsɛ j'a kingə kubi rá bá j'a kɔɔ wa al.

²³ Kɔ kisi kɔ dɔ taá lə dow maji nɔ itə nékuso ɔ daji rɔ dow maji nɔ itə kubi tɔ.

²⁴ Ooi 'gaga-je: Dɛ 'dubi ko al rəm, d'ijə ko al rəm, d'ow kɔ kəy ngəm né al rəm, bá d'ow kɔ dam al rəm, ya ngà Lubə isi ul-dé! Ɔ sɔi lé, gati-si itə gati yəl-je kin sɔy!

²⁵ Ná dan-si-ti bá à kasi kilə ndɔ-é dɔ madi-é-ti sɛ kɔ takul mɛg kɔ kókókó liə wa?

²⁶ Kinə né kí sɛ bè kàrè, sɔi a kasi rai al lé, kɔ ri bá sɔi adi mɛg-si ɔ kókókó kɔ né-je kí rangi wa?

²⁷ Uni kəm-si ooi-né wale-je kí mɛg ndɔr-ti ɔ ooi puti-dé: Dɛ 'ra kullə madi al rəm, d'oji kubi al rəm, ya ngà adi m'idə-si rəsi kí Salomɔ kí to njénékingə kí nɔ kin ya kàrè, ɔ kubi-je kí ndóle asi kɔ puti wale-je kin nja káre al.

²⁸ Sɔi dow-je kí kadmɛg lə-si to kí ndɛ bè kan! Wale-je kí d'ɔ mɛg ndɔr-je-ti bɔne ya ɔ bore pər à kɔ-dé kin kàrè, Lubə adi 'mɔne kɔ puti-dé mbuy rəm ngà, sɔi kí ban bá ɛ à kadi-si kubi al wa?

²⁹ Sɔi lé, adi rɔ-si kɔ 'sangi-né nékuso kɔ man kay ya par-par al.

³⁰ Kɔ né-je lay kinlé, gin dow-je lay kí dɔnangi-ti bá d'adi rɔ-dé kɔ 'sangi par-par; ngà sɔi rəm, Bɔbi-si gə maji kí né-je kinlé ɔwi ndoo-é.

³¹ Kɔbe liə bá 'sangi ɔ né-je kinlé, ɛ à kadi-si dɔ-ti.

³² 'Bəli al, sɔi kuti dow-je lə-m kí ndɛ bè kin! Kɔ nəl Bɔbi-si kadi adi-si kɔbe liə.

³³ 'Ndógi nékingə-si ɔ 'ləbi là-é njéndoo-je kadkare-ti. 'Rai mbu là-je kí à tuji al ɔ né-je lə-si kí maji kí à tò sartagangi lé, 'kəwi indəi ngangəm mɛg dɔrɔ-ti, kí to lo kí njébogi-je d'a bɔgi-ti al rəm, bá nɔ à kɔ-ti al rəm.

³⁴ Kɔ lo kí né lə-si kí indəi ngangəm tò-ti lé, lo-é ya mɛg-si à tò dɔ-ti géréré tɔ.

*Kiskəm dɔ rɔ-ti**Mar 13:33-37; Mat 24:42-51*

³⁵ †Dooi bədi-si kɔ ndaá dɔ bədi ɔ adi pər tò lampi-je-ti lə-si.*

³⁶ †Ɔ sɔi lé, kadi 'titi-nɔ kɔ dow-je kí d'isi ngəbi 'ba-dé kí à kɔ lo nékuso-ti kí lo taana-ti kisi təl, kadi loki ree ində takəy rəm, tajinati nè ya 'tɛg d'adi-é kin bè.

³⁷ Ngannjékullə-je kí d'isi kəm ya 'ba-dé ree ingə-dé-né lé, bá to njénékumə-je. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí ɛ à dɔ bədi-é kɔ ndaá dɔ bədi ɔ à kadi-dé d'isi nangi bá à ree kadi-dé nékuso.

³⁸ Lé ɛ ree dan lo-ti bapi ɔsɛ taginlo-ti ya bá ingə-dé kí d'isi kəm rəm, dɛ 'to njénékumə-je!

³⁹ †Kadi 'gəi né kin maji tɔ: Kinə 'ba njəkəy gə dɔkədɔ kí njébogi à ree-né lé, ɛ à kinə-é kadi ɔw mɛg kəy-ti liə al.

⁴⁰ Sɔi ya kàrè, isi dɔ nja-si-ti, kɔ Ngon lə dow lé à ree dɔkədɔ-ti kí sɔi 'giri dɔ-ti al.

⁴¹ Beba Piyər dəji-é panè: 'Babe, gosta kinlé 'pa adi-ji jɛ ya par ɔsɛ 'pa adi dow-je lay wa?

† 12:35 12:35 Mat 25:1-13 * 12:35 12:35 Doo bədi kɔ ndaá dɔ bədi lé, tɔji kisi dɔ nja-ti pèrèrè kɔ kɔ ra né madi ɔsɛ kɔ kow ta rɔ-ti. † 12:36 12:36 Mar 13:34-36 † 12:39 12:39 Mat 24:43,44

42 'Babe ilə-é-ti panè: Nà bá to njèkoo go né-je kí to njèra né kí tɔgrɔ-ti kí to njèkəmtuti wa? To ɛ kí 'ba-é ində-é dɔ madkullə-je-ti liə, kɔɔ kadi oo go-dé kɪ nékuso kɪ dɔkàdì-é dɔkàdì-é.

43 Ngonnjèkullə kí 'ba-é təl ree mɛɛ kəy-ti liə bá ingə-é ta kullə-ti titi-nə bè lé, to njènəkumə.

44 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; 'ba-é à kinə nékingə-é-je lay mɛɛ ji-é-ti.

45 Ngà kinə ngonnjèkullə kinlé, pa mɛɛ-é-ti panè: «'Ba-m à təl ree kalangi al bəy», adi isi ta tində madkullə-je-ti liə kí dingəm kɪ dɛ kí dené rəm, ɛ uso né ə ay yibi adi ra-é lé,

46 'ba-é à təl ree kubə-é nangi busi ndɔ-ti kí ɛ ində mɛɛ-é dɔ-ti al rəm, bá dɔkàdì-ti kí ɛ gə al rəm tɔ. Ɛ à kində-é kində kɔji kí ngə nɔ ə à kadi-é ingə kɔ lə njèra né kí tɔgrɔ-ti al-je.

47 Ngonnjèkullə kí gə né kí mɛɛ-é 'ba-é ndigi ya ngà, ɛ ɔsi dɔ né-je nati al rəm, ra kí go mɛɛ ndigi-ti lə 'ba-é al rəm lé, d'a kində-é ta ndəy nɔ.

48 Ngà ngonnjèkullə kí gə né kí mɛɛ-é 'ba-é ndigi al, bá ra né kí asi kində rəm, d'a kində-é ta ndəy sɛ bè. Dow kí d'adi-é né nɔ lé, d'a dɔji né ji-é-ti nɔ ya tɔ, ə dow kí d'inə né mɛɛ ji-é-ti nɔ lé, d'a dɔji né mɛɛ ji-é-ti nɔ dɔ madi-é-ti ya tɔ.

Jeju to gin gáŋgi-nə lə dow-je

Mat 10:34-39

49 M'ree m'ulə pər dɔnangi-ti nè ə m'ndigi kadi pər lé, ɔ ya rəm ngà.

50 †Batəm káre tɔ nɔɔ kadi d'a ra-m ə mɛɛ-m ba bóki-bóki sar kadi 'ra-m bane.†

51 Səi 'giri kí to lapiya bá m'ree-né dɔnangi-ti wa? Bè al! Adi m'idə-si, mɔ lé m'ree kɪ gáŋgi-nə.

52 Kɪ nè kɔw kɪ kete kinlé, dow-je 'ra mɪ mɛɛ kəy-ti je bè rəm ə d'a gáŋgi-nə. Dɛ kí mutə d'a kɔsi ta dɛ kí joo ə dɛ kí joo d'a kɔsi ta dɛ kí mutə tɔ.

53 Bɔbi ngon à kɔsi ta ngon-é kí dingəm, ə ngon kí dingəm à kɔsi ta bɔbi-é tɔ. Kɔ ngon à kɔsi ta ngon-é kí dené ə ngon kí dené à kɔsi ta kɔ-é tɔ. Kɔ ngon kí dingəm à kɔsi məm-é kɪ ta ə məm-é lé à kɔsi-é kɪ ta tɔ.

Ta kí dɔ kaglo-je-ti

Mat 16:2-3

54 Jeju idə kosi dow-je bəy panè: Loki səi ooi kilndi lo kur kàdì-ti lé, səi 'pai tajinati nè ya 'painè ndi à kədi ə ndi ədi ya tɔ.

55 Ə loki səi ooi yəl ɪ kɪ go lo-ti kí bəə isi ulə rəm, səi 'painè: Lo à tungə ə lo tungə ya tɔ.

56 Səi njékədkəm dow-je kan! Asi kɔri mbunə né-je kí ra né dɔnangi-ti nè, kɪ ɛ kí dɔrɔ-ti, ngà ban bá səi 'gəi kɔri mbunə né-je kí dɔkaglo-ti kí ngɔsnè kin al wa?

57 Ngà kɔɔ ri bá səi ya kí dɔ rɔ-si asi kɔri mbunə né kí njururu tɔ al wa?

58 Loki 'isi 'ɔw lo gangta-ti kɪ njəta lə-i lé, 'ulə noji nati siə dɔ rəbi-ti ya, nè kinə ɔw tɛɛ sə-i nɔ njègangta-ti lé, njègangta à kilə-i ji asgar-ti kadi-é ilə-i dangay-ti.

59 M'a kidə-i rəsi; 'a kugə ngər-ngər, sisi ya kàrè à nɔy al bá 'a tɛɛ dangay-ti bəy.†

† 12:50 12:50 Mar 10:38 † 12:50 12:50 Batəm kí Jeju pa ta-é nè kinlé, to ta lə kɔ kí à kingə bi to ta lə batəm kí mani al. † 12:59 12:59 Mat 5:25-26

13

Ta kí sobi do kinə panjiyə kí maji al kogi

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, dow-je madi 'ree d'or poyta d'adi Jeju. To ta læ dow-je kí dɔnangi Galile-ti kí ndɔki d'a 'gugi né bá gubərnər Pilati adi 'tɔl-dé, adi məsi-dé pote nati kɪ məsi dɔ-je kí d'ilə d'adi Lubə.

² Jeju ilə-dé-ti panè: Dow-je kí Galile kí 'tɔl-dé kinlé, səi 'giri toki dɛ bá 'to njəramajal tɔy ndəgi dow-je kí Galile lay bá kɔ kí tanə bè kin tɛɛ-né dɔ-dé-ti tin wa?

³ Bè al! Adi m'idə-si, kinə səi inəi panjiyə-si-je kí maji al kogi al lé, səi lay ya a koyi tɔ.

⁴ Əse dow-je kí dɔgi gidi-é jinəy joo kí ndɔki ndogi bɔr kí Silowe kí bebo Jorijaləm-ti usi dɔ-dé-ti adi d'oy kinlé, səi 'giri to kí dɛ bá kullə ra-dé maji al tɔy ndəgi dow-je lay kí bebo Jorijaləm-ti wa?

⁵ Bè al! Adi m'idə-si, kinə səi inəi panjiyə-si-je kí maji al kogi al lé, səi lay ya a koyi tɔ.

Gosta kí sobi do kote kí andi al

⁶ Jeju pa gosta kin dɔ-ti bəy panè: Dow káre bè ɔw kɪ kote mɛɛ ndɔr nduu-ti liə. Ǝ ree sangi kandi-é dɔ-ti rəmə ingə al.

⁷ Beba ɛ idə njərəkullə mɛɛ ndɔr nduu-ti lé panè: 'Oo bè, kote kinlé m'ree m'sangi kandi-é dɔ-ti bè-bè ya bal mutə kol nè, ngà m'ingə al. Ən é 'tugə-é 'gangi-é kogi! Ri bá ɔ uti lo kare bè kdɔ wa?

⁸ Njərəkullə mɛɛ ndɔr nduu-ti lé ilə-é-ti panè: 'Ba-m, kol nè kinlé, inə-é adi j'oo bəy. M'a ndər gin-é gəə sipi ə m'a kungi sɪ né titi.

⁹ Dɔmaji ə gogi rangi à kandi ngá. Ngà kinə andi al bəy rəmə je 'tugi-é gangi-é kogi tɔ.

Ta kí sobi do lapiya kí Jeju adi njəmɔy ndo taakoo-ti læ jipi-je

¹⁰ Ndo káre bè, Jeju isi ndó né dow-je mɛɛ kəykəwnə-ti læ jipi-je ndo taakoo-ti læ-dé,

¹¹ ə dené káre kí ndil kí maji al ra-é adi-é to məti bal dɔgi gidi-é jinəy joo isi nɔɔ. Dené lé, mɔɔ kɔngi-kɔngi adi asi ndajɪ rɔ-é taá al kí pɛti-pɛti-je-ti ya.

¹² Loki Jeju un kəm-é oo-é lé, ɛ idə-é panè: Dené, məti læ-i toki kɔr dɔ-i-ti kogi ngá!

¹³ Go-ti, Jeju ində ji-é dɔ-é-ti, rəmə tajinati nè ya dené ndajɪ rɔ-é taá ə ɔsi gajɪ Lubə.

¹⁴ Ngà njəkun dɔ kəykəwnə læ jipi-je bá wɔngi ra-é, kdɔ lapiya kí Jeju adi dené ndo taakoo-ti læ jipi-je lé, adi idə kosi dow-je panè: Ndo ra kullə ra mɛkɛ é mɛɛ ndɔ-é-je-ti kin bá 'reei adi d'adi-si lapiya, bi 'reei ndo taakoo-ti al.

¹⁵ 'Babe ilə-é-ti panè: Səi njəkədkəm dow-je kan! Nɔ́ ya dan-si-ti bá ndo taakoo-ti læ jipi-je lé, tuti mangi liə əse koro liə lo kuso né-ti ɔw siə adi-é ɔy man al wa?

¹⁶ Ngà dené kan kí to ngonka Abrakam bá Satə uwə-é gin tógi-é-ti bal dɔgi gidi-é jinəy joo lé bá kadi toki taa-é kilə-é taá kɪ ndo taakoo læ jipi-je al wa?

¹⁷ Loki Jeju pa ta kin bè lé, njəkilə ta dɔ-é-ti-je lay ya d'oo ta kí d'a pa al. Ngà kosi dow-je rəmə, 'ra rɔnəl dɔ né-je-ti lay kí tɔ bəl-bəl kí ɛ rá-rá lé tɔ.

Gosta kí sobi do kaq kol *Mat 13:31-32; Mar 4:30-32*

18 Jeju pa bəy panè: Kɔ̀be lə Lubə lé titi-nə kɪ ri wa? Ə ri fá m'a kun kɔ̀ji-né kɔ̀be lə Lubə lé wa?

19 Kɔ̀be lə Lubə lé, titi-nə kɪ kaa kɔl kí dow un ilə meɛ ndɔr-ti liə adi ubə ə tɔgi, rəmə yəl-je kí njénar taá 'ree d'uwə lo kisi balkəm-é-je-ti kin bè.

Gosta kí sɔbi dɔ əm

Mat 13:33

20 Jeju pa ya bəy panè: Ri fá m'a kun kɔ̀ji-né kɔ̀be lə Lubə lé wa?

21 Kɔ̀be lə Lubə lé titi-nə kɪ əm kí dené káre bè un lɔy-né nduji kí 'mbɔji meɛ kee mutə adi nduji kí lɔy lay ya ɪ kin bè.

Ta lə tarəbi kí to mbɔyɔyɔ bè

Mat 7:13-14

22 Loki Jeju isi ɔw dɔ-é kɪ bebo Jorijaləm-ti lé, ɛ ndó né dow-je taá-taá ində-né dan bebo-je kɪ nganbe-je gangi.

23 Beba dow madi dəji-é panè: Dow-je kí d'a kingə kajɪ lé kɔr-dé nɔ al wa?

24 Jeju ilə-é-ti panè: 'Nduri dɔ rɔ-si-ti kadi ɔwi kɪ tarəbi kí tò mbɔyɔyɔ bè. M'idə-si, dow-je nɔ ya d'a sangi kadi d'ɔw kɔ̀be-ti lé ya ngà d'a kasi al.

25 Loki njəkəy à kɪ taá ə à kuti tarəbi fá səi a kəi ndaa-ti kindəi tarəbi painè: «'Babe, 'Babe 'teɛ tarəbi adi-ji» lé, ɛ à kilə-si-ti panè: «Səi lé, 'toi dow-je kí rá kàrè mə m'gə al.»

26 Rəmə, səi a pai siə painè: «Je fá j'isi takəm-i-ti ya j'uso né rəm, j'ay man rəm lé al wa? Je fá i 'ndó né dow-je ka rəbi-je-ti lə-ji lé al wa?»

27 Ə ɛ à kilə-dé-ti panè: «Səi lé, 'toi dow-je kí rá kàrè mə m'gə al! Ɔti kɪ rangi ta-m-ti, səi lay kí 'toi njéra né-je kí njururu al.»

28 ††Loki a kooi njépata-je kí ta Lubə-ti lay, kɪ Abrakam-je, kɪ Isaki-je, kɪ Jakobi-je kɔ̀be-ti lə Lubə, ngà səi fá d'a kungi-si ndaa-ti lé, a nɔi rəm, a tɔi ngangɪ-si mægəgə-mægəgə lo-é-ti kin.

29 Rəmə dow-je d'a kɪ kɪ lo kubə kàdɪ-ti, kɪ lo kur kàdɪ-ti rəm, d'a kɪ kɪ go lo-ti kí bəə kɪ də kí d'a kɪ kɪ go lo-ti kí taá, d'a ree kisi ta nékuso-ti kɔ̀be-ti lə Lubə.

30 †Ooi bè, dow-je kí nɔ-je dan də kí gogɪ-ti d'a təl to dow-je kí kete ə dow-je kí dan-ti-je dan də kí kete-ti d'a təl to dow-je kí gogɪ to.

31 Dɔkàdɪ-é-ti kinlé ya Parisi-je kí dan-ti-je 'ree d'idə Jeju 'panè: 'Ɔw! Ɔti rangi lo kin-ti, kɔɔ ngar Erodi ndigi tɔl-i.

32 Ɔ ilə-dé-ti panè: «Ɔwi idəi tal dow kí njəkədi dow-je kinlé 'pai-nè: “Bone kɪ bore kinlé, m'a tubə ndil-je kí maji al dɔ dow-je-ti rəm, fá m'a kadi lapiya njémɔy-je ə ndɔ kí njəkungɪ-ti mutə fá m'a tɔl ta-é.

33 Ngà bone, kɪ bore kɪ lo kaa kinlé, tò kadi m'un tarəbi lə-m kɪ Jorijaləm, kɔɔ njépata kí ta Lubə-ti lé, oy bebo Jorijaləm-ti bane bi oy rangi lé, to né kí tuwə al.”»

Jeju ndingə rɔ-é kɔɔ dow-je kí bebo Jorijaləm-ti

Mat 23:37-39

34 Jeju pa bəy panè: 'Wa! Səi dow-je kí Jorijaləm! 'Wa! Səi dow-je kí Jorijaləm! Səi 'toi njétɔl njépata-je kí ta Lubə-ti, njétɪlə dow-je kí Lubə ulə-dé rɔ-si-ti kɪ ər tɔl-dé. Nja kandangi-kandangi é m'ndigi kəw-si kɪ rɔ-m-ti tanɔ kí kɔ kunjə kəw-né ngan-é gin bagi-é-ti kin bè é 'mbati!

35 Ooi maji, kəy lə-si à toki tusi kiɲə kɪ dɔ-si-ti nɔɔ! Ngà m'a kidə-si rəsi; a kooi-mi gogɪ al ya sar kaglo-ti kí a pai-né painè: Kadi Lubə tor ndi-é dɔ dow-ti kí njèree kɪ ri 'Babe!

† 13:28 13:28 Mat 22:13; 25:30 † 13:28 13:28 Mat 8:11,12 † 13:30 13:30 Mat 19:30; 20:16; Mar 10:31

14

Jeju adi lapiya njëmɔy ndɔ taakoo-ti lə jipi-je

Luk 6:6-11; 13:10-17

¹ Nɔ káre bè kí to ndɔ taakoo lə jipi-je lé, Jeju ɔw mɛɛ kəy-ti lə 'boy lə Parisi-je káre kɔ kuso né rəmə, Parisi-je d'ində kəm-dé d'oo-é soo.

² Dingəm káre kí mɔy ra-é adi tii kori-kori a nɔ-é-ti nɔɔ tɔ.

³ Jeju un ta dɔji njéndó dow-je ndukun-je, kɔ Parisi-je lé panè: To tó-é kadi dow adi lapiya njëmɔy ndɔ taakoo-ti əse to tó-é al wa?

⁴ Dɛ d'ilə-é-ti al. Bɛba Jeju ulə ji-é uwə-né njëmɔy lé, ə adi-é lapiya b́a adi-é ɔw bɔy.

⁵ †Go-ti, Jeju idə-dé panè: Ńa dan-si-ti nè b́a ngon-é əse mangi liə usi bole ndɔ taakoo-ti b́a tajinati nè ya à kɔr-é tɛɛ siə ndaa-ti al wa?

⁶ Kin kàrè dɛ 'gə ta kí d'a kilə-ti al ya bɔy.

Ta kí sobi dɔ mbəti lokisi kí kete nɔ dow-je-ti

⁷ Loki Jeju oo kí dow-je kí 'ba-dé lo nékuso-ti lé, ńa-ńa ya kàrè sangi lokisi kí kete-kete rəmə, un gosta kin idə-dé-né ta panè:

⁸ Kinə dow ba-i lo nékuso taana-ti rəmə, 'ɔw 'isi lokisi-ti kí kete al. Dɔmaji ə dan dow-je-ti kí 'ba-dé kinlé, dow kí boy ńa tɔy-i à kɔ nɔɔ,

⁹ rəmə dow kí njəba-si joo lay lé à kɔ panè: «'Inə lo adi dow kan.» Bɛba loki i 'təl kɔ kɔw kisi lo-ti kí gogi lé, rɔ-i à sɔl-i.

¹⁰ Ngà loki dow ba-i lé, 'ɔw 'isi lo-ti kí gogi, kɔ kadi loki njəba-si lé ree rəmə, idə-i panè: «Nam-m, al kí kete nè.» Bɛba 'a kingə ríba takəm dow-je-ti lay kí d'a kisi sə-i ta nékuso-ti.

¹¹ †Kɔɔtalə dow kí ɔji rɔ-é lé, d'a kulə dɔ-é nangi, ngà dow kí sɔl dɔ-é b́a d'a kitə dɔ-é kí taá tɔ.

¹² Jeju idə dow kí njəba-é lé tɔ panè: Loki 'ra nékuso kí kada əse nékuso kí ndɔ kàrè 'ba nam-i-je al rəm, ngankɔ-i-je al rəm, noji-i-je əse njétakəy-je lə-i kí 'to njénékingə-je al rəm tɔ; nè dɛ kàrè d'a kɔ ba-i kɔ kadi-i tó-ti tɔ.

¹³ Ngà loki 'ra nékuso lo ra nɔy-ti rəmə, 'ba njéndoo-je, kɔ njérəkoy-je, kɔ njéməti-je, kɔ njékəmtɔ-je.

¹⁴ Rəmə i 'a to njénékumə, kɔ dɛ d'a kasi kadi-i tó-ti al. Nɔ kí dow-je kí njéra né kí njururu d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, Lubə à kadi-i tó-ti.

Gosta kí sobi dɔ dow-je kí 'ba-dé lo nékuso-ti

Mat 22:2-14

¹⁵ Loki dow káre dan dow-je-ti kí d'isi ta nékuso-ti oo ta-je kin bè lé, idə Jeju panè: Dow kí à kisi ta nékuso-ti kɔbe-ti lə Lubə b́a to njénékumə.

¹⁶ Jeju ilə-é-ti panè: Nɔ káre bè, dow káre ra nékuso ńa ya ba-né kosi dow-je.

¹⁷ Loki dɔkàdì kuso né asi lé, ɛ ulə ngonnjèkullə liə rɔ dow-je-ti kí 'ba-dé lé panè: 'Reei! Né-je tɔ nangi lay ngá.

¹⁸ Ngà rəmə dɛ lay ya, ńa-ńa dɔji-é kadi adi mɛɛ-é sɔl. ɛ kí dɔsɔy idə-é panè: M'ndogi londɔr nɔɔ, adi m'a kɔw koo ya bane é m'dəji-i kadi 'adi mɛɛ-i sɔl dɔ-m-ti.

¹⁹ ɛ kí rangi panè: M'ndogi mangndɔr-je dɔgi nɔɔ, adi m'a ńa-dé koo é m'dəji-i kadi 'adi mɛɛ-i sɔl dɔ-m-ti.

²⁰ ɛ kí rangi pa bɔy panè: M'taa dené ngɔsnè bɔy, adi m'a kingə rəbi kɔw al.

²¹ Loki ngonnjèkullə lé, təl ree rɔ 'ba-é-ti rəmə, ɔr-é poy né-je kin lay. Beba wɔngi ra 'ba njèkəy lé nɔ̄ adi idə ngonnjèkullə liə lé panè: ǀ kalangi ɔw pandangi lo-je-ti, kì rəbi-je kí mɛɛ bebo-ti ə 'ree kì njéndoo-je, kì njèrɔkoy-je, kì njékəmtɔ-je, kì njéməti-je.

²² Sɛ go-ti rəmə, ngonnjèkullə lé ree panè: 'Ba-m, ndu-i kí 'un 'adi-m lé, m'ra kullə-é lay ya ngà lo nà̄y ya bəy.

²³ Beba 'ba njèkəy təl idə ngonnjèkullə lé panè: 'Ɔw ngan rəbi-je-ti kí wale, kì go ngal bangá-je-ti é dow-je kí ingə-dé ya rəmə, 'uwə-dé gəsəsə ya adi 'ree, kɔ̄ kadi 'rusi mɛɛ kəy lə-m.

²⁴ Ə m'a kidə-si rəsi; dow-je kí m'ba-dé kete kinlé, dow kí dan-dé-ti káre ya kàrè à kɔ̄di rɔ nékuso lə-m ta-é-ti al.

Kəm rəbi kun go Jeju

Mat 10:37-39

²⁵ Kosi dow-je nɔ̄ 'nɔ̄iyə go Jeju-ti bá ɛ təl kəm-é idə-dé panè:

²⁶ †Kinə dow ree rɔ-m-ti bá mbatì bəbi-é kì kɔ̄-é, kì ne-é kì ngan-é-je, kì ngankɔ̄-é-je, kì kɔ̄nan-é-je bá mbatì daji rɔ-é dɔ-ti kɔ̄ ta lə-m al lé, dowbé à kasi kadi to njéndó né lə-m al tɔ.

²⁷ †Rəm, dow kí rá-rá ya un go-m bá un kagdəsi liə al lé, dowbé à kasi to njéndó né lə-m al.

²⁸ Kɔ̄tələ dan-si-ti nè lé, kinə dow ndigi ra kəy kí boy rəmə, à kisi nangi kósi kɔ̄ kɔ̄ji gangi là kí à ra-né kullə-é koo mɔ̄ki, se là lé à kasi kadi n'ra-né n'tɔl ta-é wa?

²⁹ Kɔ̄tələ kinə dowbé ǀ par ya ində gin kəy nangi bá asi ra tɔl ta-é al lé, dow-je kí d'oo-é lo kində gin-é-ti lé, d'a kogi dɔ-é-ti,

³⁰ panè: Dow kin ində gin kəy ə asi tɔl ta-é al.

³¹ Əse ngar kí ban bá kinə isi ɔw rɔ dɔ madi-é-ti bá à kisi nangi kɔ̄ mbɔ̄ji koo mɔ̄ki, se asgar-je kí budɔ̄gi lo dɔ̄gi kinlé, à kasi kadi n'rɔ-né kì madi-n'è kí isi ree kɔ̄ kilə rɔ dɔ-n'è-ti, kì asgar-je budɔ̄gi lo kɔ̄rjoo kin wa?

³² Kinə oo kí à kasi al rəmə, loki ngar madi-é lé, nà̄y əbi bəy ya ɛ à kidə dow kí to takəm-é, kɔ̄ kadi ɔw də̄ji-é kadi n'uləi nōji nati.

³³ Bè ya tɔ, nɔ̄-nɔ̄ dan-si-ti ya kinə mbatì nékingə-é lay al lé, à kasi kadi to njéndó né lə-m al.

Mat 5:13; Mar 9:50

³⁴ Kati lé, to né kí maji ya, ngà kinə mbinə-é ɔr kogi lé, dow à ra-né ban bá à təl dɔ̄ gogi bəy wa?

³⁵ À maji kɔ̄ nangi al rəm, à maji kɔ̄ kungì gin né-je-ti al rəm ngá. D'a kungì kogi gidi lo-ti. Dow kí mbi-é tɔ nɔ̄ kɔ̄ kadi oo-né ta rəmə, kadi oo ta kinlé!

15

Gosta kí sɔ̄bi dɔ bati kí nà̄y bá d'ingə-é

Mat 18:12-14

¹ †Njétaalambo-je, kì njéramajal-je 'ree rɔ Jeju-ti kɔ̄ koo ta liə.

² Rəmə Parisi-je, kì njéndó dow-je ndukun-je 'pa ta kí maji al dɔ-é-ti 'panè: «Dingəm kanlé, uwə njéramajal-je kì rɔ-é-ti, bá uso sə-dé né rəm lé yaa!»

³ Beba Jeju pa sə-dé ta kì gosta panè:

⁴ Dow kí rá ya dan-si-ti bá ɔw kì bati-je bu bá ɛ kí káre nàỳ é à kíṅə ɔ ɛ kí kɔrjinàỳ káre gidi-é jinàỳ káre lo kuso né-ti diləlo-ti kɔɔ kow sangi ɛ kí nàỳ lé sar kadi ingə-é al wa?

⁵ Ə loki ingə-é lé, rɔ-é nəl-é n̄a adi un-é səbi-é dam-é-ti kɔɔ ree siə bee.

⁶ Loki ree tɛɛ bee lé, ɛ ba nam-é-je kì njétakəy-je liə kì rɔ-é-ti ə idə-dé panè: 'Rai sə-m rɔnəl, kɔɔtalə bati lə-m kí nàỳ lé, m'ingə-é.

⁷ Jeju ilə dɔ-ti panè: Bè ya tɔ, m'a kidə-si rəsi kí dow kí káre-rè kí to njèramajal bá in̄ə panjiyə-é kí maji al kɔgi lé, rɔnəl-é à tò n̄a mɛɛ dɔrɔ-ti, tɔy 'lə njéra né kí njururu kí kɔrjinàỳ káre gidi-é jinàỳ káre kí d'ɔw ndoo kíṅə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi al kin.

Gosta kí sobi dɔ sisi kí usi kɔgi

⁸ Jeju pa gosta kí rangi bəy panè: Dené kí rá bá ɔw kì sisi dɔgi bá káre usi kɔgi é à kində pər lampi-ti, à kɔy mɛɛ kəy ə sangi lo maji-maji sar kadi ingə-né sisi lé al wa?

⁹ Bəba loki ingə lé, ɛ ba nam-é-je kì njétakəy-je liə kì rɔ-é-ti ə idə-dé panè: 'Rai sə-m rɔnəl kɔɔ sisi lə-m kí usi kɔgi lé, m'ingə.

¹⁰ Jeju ilə dɔ gosta-ti kin panè: Bè ya tɔ é m'a kidə-si rəsi; malayka-je lə Lubə 'ra rɔnəl n̄a, kɔɔtalə dow káre-rè kí to njèramajal bá in̄ə panjiyə-é-je kí maji al kɔgi.

Gosta kí sobi dɔ ngon kí ilə rɔ-é kɔgi bá təl ree

¹¹ Bəba Jeju təl pa bəy panè: Dingəm káre bè ɔw kì ngan-je kí dingəm joo.

¹² ɛ kí ndɛ idə bobi-é panè: Bobi-m, néndubə kí ndɔ-é ə à to 'lə-m lé, adi-m. Bəba bobi-dé kay-dé nékingə-é.

¹³ Ndɔ n̄a al go-ti ya, ɛ kí ndɛ lé, ndogi né-je liə ngər-ngər ə ɔy là-é ɔw mba dɔnangi-ti kí say. Lo kin-ti bá ɛ tində né-je liə sane lay lo bəkaya-ti.

¹⁴ Loki ɛ tində sane lay rəmə, bobo usi dɔnangi-é-ti kinlé, ə né isi goto ji-é-ti ngá.

¹⁵ Adi ɛ ɔw adi dingəm káre bè dɔnangi-é-ti kinlé un-é kullə-ti, adi-é isi ɔw ul kɔsongi-je liə.

¹⁶ ɛ ndigi kuso gəbrə kí kɔsongi-je d'ɔ d'uso lé ya, ngà dow adi-é al.

¹⁷ Bəba ɛ gir ta dɔ rɔ-é-ti ə panè: Njérakullə-je lə bobi-m lay ya nékuso-dé tò mburuki-mburuki, rəmə m̄a bá m'a kisi koy yo fo nè bè wa!

¹⁸ M'a k̄i taá təl kow rɔ bobi-m-ti gogi ə m'a kidə-é panè: Bobi-m, m'ra majal n̄ə Lubə-ti rəm, n̄ə-i-ti rəm.

¹⁹ M̄a m'tuwə kadi i 'ba-m ngon-i al, ngà kadi 'ra-m tan̄a kí i 'ra-né kì njérakullə-je lə-i ya bè.

²⁰ Bəba ɛ ubə nangi i taá ə təl ɔw kì rɔ bobi-é-ti gogi. Loki nàỳ say kì kəy bəy ya bobi-é oo-é, ə ta ɔ mɛɛ-é kɔɔ ta liə adi ɔy ngodi tilə kəm-é, ungi ji-é mindi-é-ti uwə-né kì kàd̄i-é-ti.

²¹ Rəmə ngon lé panè: Bobi-m, m'ra majal n̄ə Lubə-ti rəm, n̄ə-i-ti rəm, adi m'tuwə kadi i 'ba-m ngon-i al.

²² Ngà bobi-é idə ngannjékullə-je liə panè: ɔti kalangi 'reei kì kubi kí kuré itə madi-é-je ya, uləi rɔ-é-ti ə uləi ngam̄a ji-é-ti, bá 'tuləi saba nja-é-ti tɔ.

²³ ɔwi 'reei kì ngon bobi mangi kí rɔ-é to mbul-mbul kin ya 'toli adi j'usoi j'rai-né rɔnəl.

²⁴ Kɔɔtalə ngon-m kí ɔ kanlé, to dow kí ɔy bá təl isi kəm tin; ɛ ilə rɔ-é kɔgi bá təl ree tin. Bəba 'tum gin ra rɔnəl.

²⁵ Dɔkàdì-é-ti kinlé, ngon dər dingəm lé n̄y ndɔɔ. Loki isi təl bá t̄ɛ ngosi k̄i k̄əy rəmə, ɛ oo ká nékində-je k̄i ká ndam-je.

²⁶ Beba ɛ ba ngonnjèkullə káre d̄əji-é panè sé to ri bá ra né wa?

²⁷ Ngonnjèkullə lé ilə-é-ti panè: Ngonkɔ-i lé təl ree bá b̄ɔbi-i təl ngon b̄ɔbi mangi k̄i rɔ-é t̄ò mbul-mbul kinlé kɔ ta liə, kɔ ɛ ingə-é gogi k̄i lapiya.

²⁸ Beba w̄ongi ra ngon dər lé, adi ɛ ndigi k̄ow k̄əy al, adi b̄ɔbi-é t̄ɛ ndaa-ti ree ra ndoo ta-é-ti kadi-é ɔw k̄əy.

²⁹ Ɛ ilə b̄ɔbi-é-ti panè: 'Oo bè, ma k̄i m'ra kullə m'adi-i bal n̄a rəm, m'al d̄o ndu-i nja káre al rəm kin ya kàrè 'təl ngon biɲə nja káre adi-m m'ra-né r̄onəl k̄i nam-je al.

³⁰ Rəmə, loki ngon-i lə-i kan, k̄i tində nékingə-i sane d̄o kaya dené-je-ti lé təl ree, ə ɛ bá 'təl ngon b̄ɔbi mangi lə-ji k̄i rɔ-é t̄ò mbul-mbul lé adi-é!

³¹ B̄ɔbi-é idə-é panè: Ngon-m, i 'isi sə-m k̄i ndɔ-é ndɔ-é, adi né-je lə-m lay to k̄i 'lə-i ya;

³² ngà t̄ò kadi j'ra nékuso j'ra-né r̄onəl, kɔ ngonkɔ-i k̄i 'oo-é kanlé, to dow k̄i oy bá təl isi kəm tin; ɛ ilə rɔ-é k̄əgi bá təl ree tin.

16

Gosta k̄i s̄ɔbi d̄o njèkoo go né-je k̄i njèkəmtuti

¹ Jeju idə njéndó né-je liə b̄əy panè: Dingəm k̄i njénékingə káre bè, ɔw k̄i njèkoo go né-je liə n̄ɔɔ. Dow-je d'idə-é 'panè: «Njèkoo go né-je lə-i lé, isi tində né-je lə-i sane.»

² Beba ɛ ba-é pa siə panè: «Ta ri bá dow-je 'pa d̄o-i-ti bá m'oo m'oo tin wa? I lé, 'a to njèkoo go né-je lə-m al ngá, ə né-je k̄i m'ɲə ji-i-ti kadi oo go-é lé 'ɔr go-é adi m'oo.»

³ Njèkoo go né-je lé, pa m̄ɛ-é-ti panè: «'Ba-m ɔr kullə koo go né-je liə ji-m-ti kinlé, ri bá m'a ra wa? Kadi m'ra kullə ndɔr wa? T̄ógi-m à kasi al. Kadi m'k̄oy né wa? Rɔ-m s̄ol-m.»

⁴ Ɛ panè: «M'gə né k̄i m'a ra kadi loki 'ba-m ɔr-m kullə koo go né-je-ti liə rəmə, dow-je d'uwə-m-né k̄i rɔ-dé-ti m̄ɛ k̄əy-je-ti lə-dé.»

⁵ Beba dow-je k̄i kurə lə 'ba-é t̄ò d̄o-dé-ti lé, ɛ ba-dé adi ree rɔ-é-ti káre-káre. Ə d̄əji ɛ k̄i d̄ɔs̄ay panè: «Kurə lə 'ba-m t̄ò d̄o-i-ti asi kandangi wa?»

⁶ Ə ɛ ilə-é-ti panè: «Kurə ubi liə t̄ò d̄o-m-ti ḡum bu.» Rəmə njèkoo go né-je lé, idə-é panè: «'Taa mbete kurə lə-i, 'isi nangi kalangi ə 'ndangi ubi ḡum k̄orm̄.»

⁷ Go-ti, ɛ d̄əji ɛ k̄i rangi panè: «Kurə lə 'ba-m to d̄o-i-ti asi kandangi wa?» Ɛ ilə-é-ti panè: «Kurə ko liə t̄ò d̄o-m-ti suwal bu.» Rəmə njèkoo go né-je lé panè: «'Taa mbete kurə lə-i ə ndangi ko suwal k̄orjin̄y joo.»

⁸ Beba Jeju panè: «Njèkoo go né-je k̄i njéra né k̄i njururu al kinlé, 'ba-é piti-é kɔ to k̄i ɛ to njèkəmtuti.» Jeju ilə d̄o-ti panè: «Dow-je k̄i njéra né kɔ kaglo k̄i ngosnè kinlé, d'ində kəmtuti n̄a k̄i rɔ madi-dé-je-ti t̄oy dow-je k̄i d'isi lo k̄i ndógi-ti lə Lubə.»

⁹ Yən, adi m'idə-si rəsi: «Né-je k̄i ingəi k̄i kəm r̄əbi-je k̄i njururu al kinlé, uwəi-né nam kɔ kadi loki né ree goto ji-si-ti kàrè rəmə, nam-si-je kinlé d'uwə-si k̄i rɔ-dé-ti lo kisi-je-ti k̄i t̄ò sartangani.»

¹⁰ Dow k̄i ra né k̄i t̄ogro-ti m̄ɛ né-je-ti k̄i nd̄ə bè lé, ɛ ra né k̄i t̄ogro-ti m̄ɛ né-ti k̄i boy t̄o. Dow k̄i ra né k̄i njururu al m̄ɛ né-je-ti k̄i nd̄ə bè lé, ɛ ra né k̄i njururu al m̄ɛ né-ti k̄i boy t̄o.»

11 Beba mee nékingə-je-ti kí ingəi kì kəm rəbi-je kí njururu al kin ya kinə 'rai-né né kí togrɔ-ti al lé, ná bá à kinə nékingə kí togrɔ-ti mee ji-si-ti wa?

12 Ə kinə dow kí rangi inə né liə ji-si-ti bá 'rai-né né kì gangi-é al lé, né kí toki 'lə-si ya kàrè ná bá à kinə mee ji-si-ti wa?

13 †Ngonnjékullə kí à kasi ra kullə kadi dow-je joo ya goto. Kdɔtalə à kɔsi ta ɛ kí káre ə à ndigi ɛ kí káre; al kàrè, à nam kì ɛ kí káre ə à nədi ɛ kí káre. Adì a kasi kori Lubə kì là nati joo kdɔ ra kullə kadi-dé al.

14 Loki Parisi-je kí 'to m'oy yo là-je, d'oo ta-je kin lay bè rəmə, 'sɔki Jeju.

15 Beba Jeju idə-dé panè: «Səi lé, takəm dow-je-ti rəmə, 'rai rɔ-si toki dow-je kí njéra né kí njururu bè, ngà Lubə gə mee-si gow. Kdɔtalə né kí dow-je bá d'oo kì né kí asi gaki lé, takəm Lubə-ti rəmə, to nékobi.»

Ta kí dɔ ndukun-ti kì kɔbe lə Lubə

16 †Ndukun-je lə Moiyiji, kì mbete-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti ya ra kullə sar ree tee dɔ Jɔ-ti kí njéra dow-je batəm. Ə kì dɔ Jɔ-ti sar tee bone kin ya toki kilə mbɛ kɔbe lə Lubə ə ná-ná ya ndur dɔ rɔ-é-ti kdɔ kadi n'ow-ti.

17 †Ngà kadi dɔrɔ, kì dɔnangi goto lé, to né kí lo-é ɔ̃ al itə ndaji mbete kí káre bè kí kadi bujuru mee mbete ndukun-ti lə Lubə.

18 †Ná-ná kí tubə ne-é ə taa dené kí rangi lé, ra kaya, bá dow kí taa dené kí ngɔbi-é tubə-é kàrè ra kaya ya tɔ.

Gosta kí sɔbi dɔ njénékingə dɛ kì Lajar

Luk 12:15-21; 6:20-21,24-25

19 Ndo káre bè, Jeju pa ta kì gosta panè: Dingəm káre bè, isi nɔɔ to njénékingə, ɔ̃ kubi-je kí kər yəl-yəl kí là-é nɔ-nɔ rəm, ndɔy ngilingi-ngilingi ə ndɔ-é ndɔ-é ya ɛ uso né-je kí maji-maji ra-né rɔnəl.

20 Beba njəndoo kí ri-é lə Lajar kí to dow kí rɔ-é lay ya to dɔ basrangi kí tɔ yəki-yəki, tɔ nangi takəy-ti lə njénékingə lé.

21 Ə ɛ ndigi kadi n'uso nɔ-nɔ né-je kí tusi nangi gin tablə-ti lə njénékingə kinlé ya, rəmə bisi-je yó bá 'ree tɔn ta dɔ-je liə-liə.

22 Ndo káre bè, njəndoo kinlé oy ə malayka-je d'un-é d'ow siə wur-wur mbó Abrakam-ti. Njénékingə lé ree oy tɔ, adì dow-je 'dubi-é.

23 Loki ɛ ɔ̃ lo kí koó-ti dan kɔ-ti ngá bá un kəm-é oo lo əbi nɔ rəmə, oo kí Lajar isi wur-wur mbó Abrakam-ti lé,

24 ɛ ilə bɔbi ndi-é nangi panè: «Bɔbi-m Abrakam, 'oo kəmtondoo lə-m, ə 'ulə Lajar adì ɔw ulə ta ngon ji-é kəm man-ti ə ree ilə ta-m-ti nɔm-né mindi-m, nè m'ɔ m'ingə kɔ̃ dan pər-ti kí ɔ̃ bilim-bilim.»

25 Abrakam ilə-é-ti panè: «Ngon-m, 'adì mee-i ole dɔ-ti, kí ndɔki i oy-né al bəy lé, i isi dan maji-ti, ngà Lajar bá dangi-ti ra-é. Ə kí ngɔsnè-ti kinlé, ɛ ingə mee sɔl, ngà i bá 'ɔ̃ dan kɔ-ti tɔ.

26 Rəm bá, mbunə-ji je sə-si-je lé, bolebe kí sɔy-é goto ya tɔ-ti, kdɔ kadi dow-je kí lé, d'a ndigi kì rɔ-ji-ti nè kow rɔ-si-ti kàrè, jè lo-é dum-dé rəm, bá kadi dow i rɔ-si-ti nɔ ree rɔ-ji-ti nè al rəm tɔ.»

27 Njénékingə lé panè: «Bɔbi-m Abrakam, lé tɔ bè kàrè, m'dəji-i kadi 'ulə Lajar adì-é ɔw mee kəy-ti lə bɔbi-m.

28 Kdɔtalə ngankɔ-m-je mɪ d'isi nɔɔ ə 'adi-é ɔw ndəji-dé, kadi dɛ rəmə, 'ree lo kɔ-ti kin al ngá.»

29 Abrakam ilə-é-ti panè: «Ndukun-je lə Moiyiji, kì ta-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti tɔ nɔɔ, ə kadi d'ində mbi-dé d'oo-né.»

³⁰ Ɛ ilə-é-ti panè: «Bè al, Bɔbi-m Abrakam, kinə dow ɿ rɔ dow-je-ti kí d'oy fá ɔw idə-dé ta lé, d'a kiɲə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi.»

³¹ Ngà Abrakam idə-é panè: «Kinə d'ində mbi-dé d'oo-né ndukun-je lə Moiyiji-je, kɪ ta-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti al lé, ta kí dow kí tɔsi ndəl ində lo tɛɛ ya idə-dé kàrè à kuwə-dé kɪ ta al ya tɔ.»

17

Ta kí sobi dɔ né-je kí à ra dow kadi-é ra majal
Mat 18:6-9; Mar 9:42

¹ Jeju idə njéndó né-je liə panè: Né-je kí à to gin kusi mee majal-ti lé, lé ri-ri kàrè à ree ya; ngà dow kí né-é-je kin ree kɪ kəm rəbi kí rɔ-é-ti lé tuji à kusi dɔ-é-ti.

² Dowbé kinlé, lé 'dɔɔ mbal kusi ko mindi-é-ti fá d'ɔw d'ilə-é-né dan babo-ti ya kàrè liə tɔ soti, tɔy kadi-é ra ngon dow káre dan madi-é-je-ti kin adi-é ra majal.

³ †Indəi kəmkaa dɔ rɔ-si-ti! Kinə ngonkɔ-i ra majal lé, 'ndángi-é dɔ-ti é kinə inə panjiyə-é kí maji al lé kɔgi rəmə, 'inə go-é kɔgi 'adi-é.

⁴ Kinə mee ndɔ-ti kí káre ya ɛ ra sə-i né kí maji al nja siri, fá nja siri lay ya təl ree rɔ-i-ti panè: M'inə panjiyə-m kí maji al lé kɔgi rəmə, 'a kiɲə go-é kɔgi kadi-é.†

Ta kí dɔ kadmee-ti
Mat 17:20

⁵ Njékɔwkulə-je d'idə 'Babe 'panè: 'Ilə kadmee dɔ madi-é-ti 'adi-ji.

⁶ Beba 'Babe Jeju lé idə-dé panè: «Kinə kadmee lə-si asi-nə kɪ kaa kɔl bè ya kàrè fá idəi kote kin 'painè: “Or kɪ njirə-i burə ə 'ɔw ɔ dan babo-ti ya kàrè, ɛ à təl rɔ-é go ta-ti lə-si.”»

Kadmee lə ngonnjèkullə

⁷ «Ná dan-si-ti fá toki ɔw kɪ ngonnjèkullə káre nɔɔ je bè, é ɿ ndɔrɔ əse ɿ go nékul-je-ti isi ree ya é à kidə-é panè 'njiyə lɔw 'ree uso né» wa?

⁸ Bè al! Ɛ à kidə-é panè: 'Ra nékuso lə-m, 'ulə kubi kullə lə-i rɔ-i-ti ə 'oo go-m sar kadi m'uso rəm, m'ay rəm, ngá fá i a təl kuso rəm, kay rəm tɔ.

⁹ Ngonnjèkullə kinlé, loki ɛ ra né kí 'ba-é un ndu adi-é kadi ra lé, sé 'ba-é à təl ra-é oiyo kdɔ kullə kí ɛ ra kinlé wa?

¹⁰ Bè al. Səi kàrè bè ya tɔ. Loki 'rai né-je lay kí d'un ndu dɔ-ti kadi 'rai lé, kadi 'pai-nè: Je j'to ngannjèkullə-je kí kare kɔgi, né kí tɔ kadi j'ra lé ya fá je j'ra.

Ta kí sobi dɔ njébanji-je kí dɔgi

¹¹ Loki Jeju isi ɔw kí bebo Jorijaləm-ti lé, dəə rəbi nim dɔnangi Samari-ti kɪ dɔnangi Galile.

¹² Beba loki isi ɔw mee ngonbe-ti káre bè lé,

¹³ njébanji-je dɔgi 'tɛɛ 'tilə kəm-é ə d'ɔ ngərəngi fá d'ilə bɔbi ndi-dé nangi 'panè: Jeju, njéndó dow-je né, 'oo kəmtondoo lə-ji!

¹⁴ Jeju oo-dé bè rəmə, idə-dé panè: Ɔwi ɔji rɔ-si njégugnə-je lə Lubə. Loki d'isi d'ɔw kɪ kow ya bəy rəmə, banji kí rɔ-dé-ti ur wuki adi d'aa njay.

¹⁵ Loki ɛ kí káre dan-dé-ti oo kadi n'ingə lapiya bè lé, ɔsi waka təl ə ɔsi gaji Lubə kɪ ndi-é kí boy-boy

¹⁶ ree usi kɪ takəm-é nangi nja Jeju-ti fá ra-é oiyo. Ɛ to dow kí dɔnangi Samari-ti.

17 Jeju un ta panè: Dow-je dɔgi bá banji ur rɔ-dé-ti adi d'aa njay ya al wa? Ngà dɛ kɪ jɪnàɣ káre lé, 'nàɣ rá

18 bá dow kɪ dan-dé-ti káre ya kàrè təl ree ulə rɪbɑ dɔ Lubə-ti al, bá mba kin ya par wa?

19 Go-ti, Jeju idə-é panè: ɪ taá ə ɔw, kadmɛɛ lə-i aji-i!

Ta kɪ sobi dɔ kɔbɛ lə Lubə kɪ à ree

Mat 24:3-42

20 Ndo káre bè Parisi-je 'dɔji Jeju 'panè: Kɔbɛ lə Lubə à ree ndo kɪ rá-ti wa? Jeju ilə-dé-ti panè: Kɔbɛ lə Lubə lé, à ree kadi dow-je d'oo kɪ kəm-dé ndə-ndə bè al.

21 Dow à panè: Kɔbɛ lə Lubə é tò nè tin əse ɛ é tò yó tin al. Kdɔtalə, kɔbɛ lə Lubə tò dan-si-ti nè ngá.

22 Go-ti, Jeju idə njéndó né-je panè: Ndo-je ɔw ree nɔɔ kɪ à ndingəi kadi ooi Ngon lə dow ndo káre-rè bè ya, ngà a kooi-é al. Dow-je d'a kidə-si panè:

23 ɛ é ɔ nè tin, ɛ é ɔ yó tin, kàrè owi lo-é-ti al rəm, bá ɔyi ngodi kɪ lo-é-ti al rəm tɔ.

24 Kdɔtalə loki ndo ree lə Ngon lə dow asi lé, à ree tanə kɪ təlndi kɪ ɪ ngangɪ dɔrɔ-ti kɪ káre ya ndógi ɔw njal ngangɪ-é-ti kɪ káre kin ya bè.

25 Ngà kete nɔ-ti lé, tò kadi-é ingə kɔ nɔ rəm, bá tò kadi dow-je kɪ ngosnè kin 'mbati-é rəm tɔ.

26 Né kɪ ndoki ra né kaglo-ti lə Nuwe lé, gɔ-é ya à ra-né ndo ree-ti lə Ngon lə dow lé tɔ.

27 Ndoki dow-je d'uso né-je, d'ay né-je, 'taa-nɔ-je, d'adi ngan-dé-je 'taa-nɔ-je sar ya ndo-ti kɪ Nuwe ɔw-né mɛɛ bato-ti. Rəmə man bəlɪm ree tɔl-né ndəgi dow-je lay.

28 Né kɪ ndoki ra né kaglo-ti lə Loti lé, gɔ-é ya à ra né ndo ree-ti lə Ngon lə dow lé tɔ. Ndoki dow-je d'uso né-je, d'ay né-je, 'ndogi né-je, 'rabi né-je, 'mɔ kagi-je, 'ra kəy-je*.

29 Ngà loki Loti ində lo tɛɛ mɛɛ bəbo Sɔdɔm-ti kɔgi lé, pər-je kɪ ər kɪ toki yalpər bè ya ɪ dɔrɔ-ti ədi toki ndi bè dɔ dow-je-ti tɔl-dé lay.

30 Bè ya tɔ, ndo kɪ Ngon lə dow à tɛɛ kɔy lé, lo à tuji puku-puku tɔ.

31 †Mɛɛ ndo-é-ti kinlé, dow kɪ isi dɔ kəy-ti † kàrè, kadi risi nangɪ ɔw mɛɛ kəy-ti ɔy né-je liə al ngá, bá dow kɪ ɔ ndɔrɔ kàrè, kadi təl ree bɛe al ngá rəm tɔ.

32 Adi mɛɛ-si ole dɔ né-ti kɪ ndoki tɛɛ dɔ ne Loti-ti†.

33 †Dow kɪ sangɪ kɔ kaji rɔ-é rəmə à tuji rɔ-é, ə dow kɪ ɛ ya ilə rɔ-é kɔgi bá à kingə gogi tɔ.

34 Ooi bè, ndo-é-ti kinlé, dow-je joo 'tò bi ndo mɛɛ tuwə-ti kɪ káre-rè kàrè rəmə, Lubə à kun kɪ káre ə à kiŋə kɪ káre.

35 Dené-je joo d'ɔ d'ur né mɛɛ bir-ti kɪ káre-rè kàrè rəmə, Lubə à kun kɪ káre ə à kiŋə kɪ káre.

36 [Dingəm-je joo d'ɔ mɛɛ ndɔr-ti kɪ káre-rè kàrè rəmə, Lubə à kun kɪ káre ə à kiŋə kɪ káre.]‡

37 Beba njéndó né-je 'dɔji Jeju 'panè: 'Babɛ, né kinlé à ra né lo kɪ rá-ti wa? Jeju idə-dé panè: Lo kɪ nin tò-ti lé, lo-é ya mal-je d'a kəw-nɔ-ti.

* 17:28 17:28 Kgn 6-7 † 17:31 17:31 Mat 24:17,18; Mar 13:15,16 † 17:31 17:31 Jipi-je lé, 'ra kəy d'adi toki kɪ kəy dur-dur bè adi dɔ-é kɪ taá to lo kɪ d'isi-ti d'adi yəl dan-dé. Ta kinlé sobi dɔ njəkisi taakoo dɔ kəy-ti. † 17:32 17:32 Kgn 19:26 † 17:33 17:33 Mat 10:39; 16:25; Mar 8:35; Luk 9:24; Jɔ 12:25 ‡ 17:36 17:36 Ta-je kɪ tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kɪ dɔsɔy kɪ dan-ti-je kɪ 'ndangɪ kɪ ji-dé kɪ ta greki.

18

Gosta kí sobi dɔ njèngɔwkoy dɛ kɪ njègangta kí njururu al

¹ Jeju pa sɛ-dé ta kɪ gosta tɔji-dé-né kadi 'pa ta kɪ Lubə taá-taá bi d'adi kɔ ra-dé go-ti al ya sar†.

² E panè: Njègangta káre bè isi mee bebo-ti madi nɔɔ, to dow kí bəl Lubə al rəm, bá ilə kuji dɔ dow-ti al rəm tɔ.

³ Mee bebo-é-ti kinlé, dené kí njèngɔwkoy káre isi-ti nɔɔ tɔ; ə e ree rɔ-é-ti nja nati-nati kadi gangta liə adi-é adi idə-é panè: I 'gangi ta kí tò dan-ji-ti kɪ njèta lə-m kin 'adi-m.

⁴ Njègangta lé ndigi al bè-bè asi dɔkaglo nɔ. Ngà go-ti, e təl pa mee-é-ti panè: Mɔ lé, m' bəl Lubə al rəm, bá m'ilə kuji dɔ dow-ti al rəm ya

⁵ ngà njèngɔwkoy kin ndɔji-m nɔ adi m'a gangta liə kadi-é, kɔ kadi ree ndɔji-m kɪ ndɔ-é ndɔ-é al.

⁶ 'Babe ilə dɔ-ti panè: Ta kí njègangta kí njururu al pa kinlé, ooi maji.

⁷ Ə Lubə rəmə dow-je kí e mbəti-dé kí d'isi 'nɔ ta-é-ti ndɔɔ-je kɪ kada-je kinlé, e à gangta lə-dé lɔw kadi-dé al wa?

⁸ Adi m'idə-si, à gangta kalangi ya kadi-dé. Ngà loki Ngon lə dow à ree lé, sé à kingə kadmee dɔnangi-ti nè ban wa?

Gosta kí sobi dɔ Parisi dɛ kɪ njètaalambo

⁹ Jeju pa ta kɪ gosta idə-né ta dow-je kí nɔ-je kí dɛ ya d'oo rɔ-dé kɪ njéra né njururu nɔ Lubə-ti, adi 'nədi ndəgi dow-je.

¹⁰ E panè: Dingəm-je joo d'ow mee kəy-ti lə Lubə kɔ pa ta kɪ Lubə: Kɪ káre to Parisi ə e kí káre to njètaalambo tɔ.

¹¹ Parisi lé, ɔ taá bá pa ta kɪ Lubə mee-é-ti panè: I Lubə, m'ra-i oiyo kɔ mɔ lé, m'titi-nɔ kɪ ndəgi dow-je kí to njébogi-je, njéra né kí njururu al-je, kɪ njérakaya-je kin al, əse m'titi-nɔ kɪ njètaalambo kí ɔ kan al rəm.

¹² Mee Dimasi káre lé, m'ɔgi rɔ-m nékuso kɪ man kɔy nja joo-joo, bá mee nékingə-m-je-ti lay ya m'adi-i káre dan dɔgi-ti dɔgi-ti rəm tɔ.

¹³ Ngà njètaalambo lé, e ɔr rɔ-é ɔ ngərəngi, ə ndigi kitə kəm-é kɪ taá koo lo kɪ dɔrɔ-ti al; ngá e tində kàdi-é ə panè: Əy! Lubə lə-m, 'oo kəmtondoo lə-m, mɔ lé m'to njèramajal.

¹⁴ †Jeju təl panè: ooi maji; dingəm kinlé Lubə ɔr ta dɔ-é-ti bá e təl kɪ mee kəy-ti liə, ngà Parisi lé bá ta nɔy dɔ-é-ti. Kɔ dow kí ɔji rɔ-é lé, d'a kulə dɔ-é nangi ə e kí sɔl dɔ-é bá d'a kitə dɔ-é taá tɔ.

Jeju tɔr ndi-é dɔ ngan-je-ti kí sɛ-sɛ

Mat 19:13-15; Mar 10:13-16

¹⁵ Ngan-je kí bər ya kàrè dow-je 'ree sɛ-dé rɔ Jeju-ti kadi ində ji-é dɔ-dé-ti. Ngà loki njéndó né-je liə d'oo né kin bè lé, 'kɔl sɛ-dé.

¹⁶ Rəmə Jeju adi 'ree kɪ ngan-je lé rɔ-é-ti ə panè: «Inəi ngan-je adi 'ree rɔ-m-ti, bi ɔgi-dé al, kɔdɔtalə kɔbe lə Lubə tò kɔ dow-je kí 'tanɔ sɛ-dé bè.

¹⁷ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi. Dow kí ndigi kɔbe lə Lubə titi-nɔ kí ngon kí sɛ ndigi-né kin al lé à kɔw-ti ndɔ bè al.»

Dingəm kí njénékingə

Mat 19:16-30; Mar 10:17-31

¹⁸ 'Boy lə jipi-je káre dəji Jeju panè: «Dow kí maji kí njéndó dow-je né, ri bá m'a ra bá m'a kisi-né kəm sartagangi wa?»

¹⁹ Beba Jeju ilə-é-ti panè: «Kɔ ri bá i ba-m dow kí maji wa? Dow kí maji goto, Lubə ya kɪ kár-é é maji.

20 'Gə ndukun-je læ Lubə gow: "A ra kaya al, 'a tɔl dow al, 'a bɔgi al, 'a tɔti ta kí ndángi al, 'a tɔti kagi bɔbi-i kɪ kɔ-i."»

21 Dingəm lé ilə-é-ti panè: «Basa-m-ti nɔ ya m'tɔl rɔ-m go né-je-ti kinlé lay.»

22 Loki Jeju oo ta-je liə bè lé, idə-é panè: «Né káre nal-i bəy: "Ndogi nékingə-i lay ə 'ləbi là-é njéndoo-je, rəmə ndo-é 'a kingə nɔ dɔrɔ-ti; ə 'ree un go-m."»

23 Ngà loki ɛ oo ta-je kin bè lé rɔ-é ati-é kanɔnɔ, kɔ ɛ to njénékingə kí nɔ.

24 Loki Jeju oo kí rɔ-é ati-é lé, ɛ idə dow-je panè: «Kadi njénékingə-je d'ow kɔbe-ti læ Lubə lé, to né kí ngɔ nɔ.

25 Kadi jambal dəə bə libri-ti lé to né kí ngɔ nɔ ya, ngà kadi njénékingə ow kɔbe-ti læ Lubə lé to né kí ngɔ itə-é bəy.»

26 Ngà loki dow-je d'oo ta kí ɛ pa kinlé bè rəmə 'panè: «Tò bè ngà nɔ bá à kaji wa?»

27 Jeju ilə-dé-ti panè: «Né kí dum dɔ dow-je kinlé, à dum Lubə al.»

28 Rəmə Piyər un ta dɔji-é panè: «Yən, jɛ kinlé, j'tusi né-je læ-ji j'ɪnə bá j'un go-i tin.»

29 Beba Jeju idə-é panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi. Nɔ-nɔ kí ɪnə kəy liə, əse ne-é əse ngankɔ-é-je, əse njékoji-é-je əse ngan-é-je kdɔtalə kɔbe læ Lubə lé,

30 à kingə né-é dɔ-ti nɔ dɔkaglo-ti kí ngɔsnè kin rəm, bá à kiskəm sartagangi dɔkaglo-ti kí à ree lé rəm tɔ.»

Nja mutə kí Jeju pa ta kí dɔ koy-é-ti

kɪ dɔ tɔsi ndəl-ti liə

Mat 20:17-19; Mar 10:32-34; Luk 9:22,44-45

31 Jeju ba njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é joo rɔ-é-ti bá idə-dé panè: «Yən, j'isi j'owɪ ki bebo Jorijaləm-ti ə ta-je lay kí njépata-je kí ta Lubə-ti 'ndangi sɔbi dɔ Ngon læ dow lé, né-é à ra né.

32 Kdɔtalə d'a kilə-é ji dow-je-ti kí 'to jipi-je al, kadi d'a soki-é, d'a taji-é, d'a tubə yoro kəm-é-ti,

33 d'a tində-é kɪ ndəy marow bəy bá d'a tɔl-é. Ə ndo kí njékungɪ-ti mutə rəmə, à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.»

34 Ngà né káre ya kàrè njéndó né-je 'gə mɛɛ ta-ti kinlé al; mɛɛ ta-je kinlé toki bɔyɔ sə-dé dɔ-é bè ya, adi 'gə né kí Jeju pa ta dɔ-ti lé al.

Jeju adi njékəmtɔ oo lo

Mat 20:29-34; Mar 10:46-52

35 Loki Jeju ində dɔ bebo Jeriko ngɔsi lé, njékəmtɔ káre isi ngangɪ rəbi-ti nɔɔ, isi kɔy-né.

36 Rəmə loki ɛ oo ndi kosi dow-je kí d'isi dəə taá lé, ɛ dɔji-dé né kí ra né.

37 Ngà bá dɛ d'idə-é 'panè to Jeju kí Najaretɪ-ti bá dəə.

38 Beba ɛ ilə bɔbi ndi-é nangɪ nɔ panè: «Jeju kí ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo læ-m.»

39 Dɛ kí d'ow 'nɔjiyə nɔ Jeju-ti kete lé, 'ndangi-é ə d'idə-é kadi uti ta-é, ngà ɛ ilə bɔbi ndi-é nangɪ nɔ kɪ tɔgi-é itə kí kete lé ya bəy panè: «Ngonka Dabidi, 'oo kəmtondoo læ-m boo.»

40 Rəmə Jeju tɔl ɔ nangɪ ə un ndu kadi 'ree siə rɔ-n'è-ti, ə loki njékəmtɔ ree rəmə, Jeju dɔji-é panè:

41 Ri bá i 'ndigi kadi m'ra m'adi-i wa? ɛ ilə-é-ti panè: «'Babe, kəm ya 'adi tɔl oo lo.»

42 Beba Jeju idə-é panè: «'Oo lo, kadmɛɛ læ-i aji-i.»

⁴³ Tajinati nè ya ɛ oo lo adi ɛ un go Jeju ɔ ɔsi gaji Lubə taá-taá. Kosi dow-je lay kí d'oo né kinlé, 'tóy Lubə to.

19

Ta kí sobi do Jeju de kɪ Jase

¹ Loki Jeju ɔw mee bebo Jeriko-ti ɔ isi ində dan be gangi,
² rəmə, oo dingəm kí njénékingə kí ri-é lə Jase, to njèkun do njétaalambo-je.

³ Ɛ sangi kadi n'oo se ná bá to Jeju lé wa? Ngà kosi dow-je ra adi ɛ asi kadi oo-é al, kdɔtalə ɛ to dow kí goji.

⁴ Beba ɛ ay ngodi kete ɔw al do kote-ti kɔo kadi n'oo Jeju, kdɔtalə ɛ à dəə lo-é-ti nɔɔ.

⁵ Loki Jeju ɔw tee lo-é-ti kinlé, un kəm-é kɪ taá idə-é panè: Jase, 'risi nangi kalangi, kdɔtalə tò kadi m'to be lə-i bone.

⁶ Beba Jase ur nangi low-low ree uwə-é kɪ rɔ-é-ti kɪ rɔnəl.

⁷ Loki dow-je d'oo né kin bè lé, de lay ya 'tún ta 'panè: Ooi, Jeju lé, ɔw tò be lə dow kí njèramajal.

⁸ Ngà Jase i ɔ taá nɔ 'Babe-ti idə-é panè: 'Babe, 'oo bè, nékingə-m lé, m'a kay danə lo joo ɔ m'a kadi kí gin káre njéndoo-je, ɔ kinə m'taa né ji dow-ti kɪ ndangi kare rəmə, m'a təl kadi-é né-é kinlé sɔ ngá.

⁹ Beba Jeju idə-é panè: Kaji ree mee kəy-ti kin bone, kdɔtalə dow kinlé, to ngon kà Abrakam to.

¹⁰ †Kdɔtalə Ngon lə dow lé ree kadi n'sangi nja dow-je kí 'nəy kɔo kadi n'aji-dé.

Gosta kí sobi do mbal là kí dogi

Mat 25:14-30

¹¹ Loki dow-je d'ə d'oo ta-je kin bè lé, Jeju ilə gosta káre do-ti. Kdɔtalə ɛ ɔ ngosi kɪ bebo Jorijaləm, adi dow-je 'gir 'panè kɔbe lə Lubə lé, à ree tajinati nè ya ngá.

¹² Adi Jeju panè: Dow káre bè, to dow kí gin ngar-ti, isi ɔw kí mba-ti donangi-ti kí say nɔ, kɔo kadi d'ow d'ulə jɔgi ngar do-é-ti, bá à təl bəy.

¹³ Ɛ ba ngannjékullə-je liə dogi dan madi-dé-je-ti ɔ adi ná-ná dan-dé-ti mbal là káre-káre bá idə-dé panè: Ɔwi, 'təli-né ji-si sar kadi m'təl m'ree-né.

¹⁴ Ngà dow-je kí mee be-ti liə d'osi-é kɪ ta adi d'ulə dow-je kí 'to takəm-dé kadi d'ow d'idə-dé 'panè: Je j'ndigi kadi dow kin ɔ-ji al.

¹⁵ Bè ya kàrè d'ulə jɔgi ngar do-é-ti. Loki ɛ təl ree lé, ɛ adi 'ba ngannjékullə-je kí adi-dé là lé kadi 'ree rɔ-é-ti, kɔo kadi n'oo se dow káre ingə man-é do-ti kandangi-kandangi wa?

¹⁶ Beba ngonnjékullə kí dɔsəy ree panè: 'Ba-m, mbal là lə-i kí adi-m lé, m'təl-né ji-m adi m'ingə mbal là dogi.

¹⁷ 'Ba-é panè: Oiyó! 'To ngonnjékullə kí maji! M'adi-i bebo-je dogi kadi ɔw kɪ tógi do-ti, kɔo 'to njèra né kí tɔgrɔ-ti mee né-ti kí nde bè.

¹⁸ Ngonnjékullə kí njékungi-ti joo ree panè: «'Ba-m, mbal là lə-i kí 'adi-m lé, m'təl-né ji-m adi m'ingə mbal là mɪ.»

¹⁹ Beba 'ba-é idə-é panè: «I kàrè, m'adi-i bebo-je mɪ kadi ɔw kɪ tógi do-ti to.»

²⁰ Ngonnjékullə kí rangi ree panè: «'Ba-m, mbal là lə-i lé ya ɔ m'doo takubi-ti tin.»

²¹ Mə m'ɔəl-i, kɔo i lé 'to dow kí 'ngə nɔ; adi né kí to i bá ungi al kàrè, i ɔy rəm, ko kí to i bá 'dubi al kàrè i ijə rəm.

† 19:10 19:10 Mat 18:11

²² Beba 'ba-é idə-é panè: «I ngonnjèkullə kí maji al kan! Ta kí ta-i-ti ya m'ngangi-né ta dɔ-i-ti. I 'gə kí m'to dow kí m'ngə n̄a, adi né kí to ma bá m'ungi al kàrè, m'oy rəm, ko kí to ma bá m'dubi al kàrè, m'ijə rəm,

²³ ngà kɔ ri bá 'ɔw 'ilə mbal là lə-m kəy ngəm là-ti kɔ kadi m'təl m'ree ə m'ɔr kɪ man-é dɔ-ti al wa?»

²⁴ Go-ti, idə dow-je kí d'a lo-é-ti n̄ɔɔ panè: «Ɔti 'taai mbal là kí ji-é-ti kin adi ɛ kí ɔw kɪ mbal là dɔgi kinlé dɔ-ti.»

²⁵ Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «'Babe, ɛ ɔw kɪ mbal là dɔgi ngá.»

²⁶ †Rəmə ɛ təl panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí né tò ji-é-ti bá d'a kadi-é kí rangi dɔ-ti, ngà dow kí né goto ji-é-ti lé, ɛ kí ji-é-ti lé ya kàrè d'a taa.»

²⁷ †Go-ti, ɛ panè: «Njéba-je lə-m kí 'ndigi kadi m'ɔ-dé al lé 'reei sə-dé ə 'tijəi mindi-dé takəm-m-ti nè ya.»

²⁸ Loki Jeju pa ta-je kin bè lé, ɔti usi kete n̄ njéndó né-je-ti liə ə d'ɔw kɪ bebo Jorijaləm-ti.

Kɔw Jeju bebo Jorijaləm-ti

Mat 21:1-9; Mar 11:1-10; Jə 12:12-19

²⁹ Loki d'ɔw 'tɛɛ ngəsi kɪ be kí Betpaje, kɪ be kí Betani kí tò kàdɪ mbal-ti kí 'ba-é mbal kə kagi olibiye-je lé, Jeju ulə njéndó né-je liə joo

³⁰ panè: «Ɔwi mɛɛ ngonbe-ti kí n̄-si-ti kin. Loki ɔwi 'tɛɛi-ti lé, a kingəi ngon koro kí dow al-é al bəy kí 'tɔ-é nangi, ə 'tuti-é 'reei siə adi-mi.»

³¹ Kinə dow dəji-si panè se 'tuti-é kɔ ri wa rəmə, idəi-é 'pai-nè: «'Babe bá ge ngon koro lé.»

³² Dɛ kí Jeju ulə-dé lé, d'ɔti d'ɔw rəmə, d'oo né-je titi kí Jeju idə-dé-né lé ya tɔ.

³³ Loki 'tuti ngon koro lé rəmə, 'ba-é-je 'dəji-dé 'panè: «'Tuti ngon koro lé kɔ ri wa?»

³⁴ Dɛ d'ilə-dé-ti 'panè: «'Babe bá ɔw ndoo ngon koro lé.»

³⁵ Beba dɛ 'ree siə d'adi Jeju, ə 'labi kubi-je lə-dé gidɪ-é-ti bá d'adi Jeju al isi dɔ-ti.

³⁶ Loki Jeju ɔti isi ɔw lé, dow-je 'labi kubi-je lə-dé dɔ rəbi-ti n̄-é-ti taá-taá.

³⁷ Loki ɛ ree tɛɛ ngəsi kɪ bebo Jorijaləm, rəbi-ti kí j dɔ mbal kə kagi Olibiye-je-ti ɔw kɪ mɛɛ bebo-ti kinlé, kosi njéndó né-je lay ya rɔ-dé nəl-dé adi d'ɔsi gaji Lubə kɪ ndi-dé kí boy-boy kɔtalə nékɔji-je lay kí d'oo lé.

³⁸ Dɛ 'panè:

«Kadi Lubə tɔr ndi-é dɔ ngar-ti kí njèree kɪ ri 'Babe, lapiya tò mɛɛ dɔrɔ-ti, riba tò mɛɛ lo-je-ti kí taá n̄.»

³⁹ Rəmə, Parisi-je kí dan-ti-je kí d'a dan kosi dow-je-ti n̄ɔɔ lé d'idə Jeju 'panè: Njéndó dow-je né, i 'ndangi njéndó né-je lə-i lé bane.

⁴⁰ Ngà Jeju ilə-dé-ti panè: Adɪ m'idə-si rəsi. Lé dɛ d'uti ta-dé kàrè, ər-je ya d'a tur kəə!

⁴¹ Loki Jeju ɔw tɛɛ ngəsi kɪ bebo Jorijaləm lé, un kəm-é oo-né bebo lé rəmə, n̄ kɔ ta liə panè:

⁴² Əy! Bebo Jorijaləm, toki lé dow-je lə-i 'gə né kí d'a ra kadi lapiya tò rəmə lé! Ngà kí ngosnè-ti kinlé, to kí bɔyɔ sə-dé dɔ-é.

⁴³ Ndɔ-je madi ɔw ree n̄ɔɔ lé, njéba-je lə-si d'a kɔr gali dɔ-si-ti, d'a kilə-nə gəə dɔ-si sipi kɔ kuti-si lo-ti nduki-nduki,

⁴⁴ d'a tuji-si puku-puku, kì bebo læ-si burə, ər káre ya kàrè d'a kiŋə kadi tò do madi-é-ti mee bebo-ti læ-si al, kdotalə dəkaglo kí Lubə ree-né rɔ-si-ti kdo ra-né sə-si lé, səi 'gəi al.

*Ta kí sobi do njéra gati takəy-ti læ Lubə
Mat 21:10-16; Mar 11:15-18; Jə 2:13-17*

⁴⁵ Go-ti, Jeju ɔw takəy-ti læ Lubə ə tubə njéragati-je.

⁴⁶ Ɛ idə-dé panè: 'Ndàngi 'panè: «Kəy læ-m lé, à to kəy pa ta kì Lubə. Ngà səi adi təl to kəy kisi njéboji-je.»

⁴⁷ †Ndo-je lay ya Jeju ndó né dow-je takəy-ti læ Lubə. Rəmə njékun do njégugnə-je læ Lubə, kì njéndó dow-je ndukun-je, kì 'boy-je læ jipi-je 'sangi kəm rəbi kadi 'təl-é.

⁴⁸ Ngà də 'gə kəm rəbi kí d'a təl-é-né lé al, kdotalə dow-je lay ya d'oo ta-je liə kì rənəl n̩a.

20

*Ta kí sobi do tógi læ Jeju
Mat 21:23-27; Mar 11:27-33*

¹ Ndo káre bè, loki Jeju isi ndó né dow-je takəy-ti læ Lubə rəm, ilə mbe Poyta kí Maji adi-dé rəm lé, njékun do njégugnə-je, kì njéndó dow-je ndukun-je, kì 'ngatógi-je læ jipi-je 'ree 'teɛ kəy rɔ-é-ti,

² ə 'dəji-é 'panè: «I ya 'idə-ji adi j'oo. To ná bá adi-i tarəbi bá 'ra-né né-je kinlé wa? Ná bá adi-i tógi bá 'ra-né wa?»

³ Beba Jeju ilə-dé-ti panè: «M̩a kàrè m'a dəji-si ta káre to?»

⁴ Idəi-mi, to ná bá ulə Jə adi ra dow-je batəm wa? To Lubə bá ulə-é əse to dow-je wa?»

⁵ Ngà də 'təl 'pa-n̩a ta dan-dé-ti n̩ɔm-n̩ɔm 'panè: Kinə j'painè to Lubə bá ulə-é lé, ɛ à təl dəji-ji panè: «Ngà kdo ri bá adi-é mee-si al wa?»

⁶ Ə kinə, j'idəi-é j'painè to dow-je bá d'ulə-é kàrè, kosi dow-je lay ya d'a tilə-ji kì ər təl-ji, kdo də d'oo Jə kì njèpata kí ta Lubə-ti.»

⁷ Beba də 'təl d'ilə-é-ti 'panè: «Jə j'gə njèkulə Jə kadi ra dow-je batəm lé al.»

⁸ Jeju təl idə-dé panè: «Maji, m̩a ya kàrè nd̩a bè bá m'a kidə-si dow kí adi-m tógi m'ra-né né-je kinlé al ya to.»

*Gosta kí sobi do njérakullə mee ndor nduu-ti kí 'to njémegndul-je
Mat 21:33-46; Mar 12:1-12*

⁹ Go-ti, Jeju idə ta kosi dow-je kì gosta panè: «Dow káre bè uwə nduu, ə adi njérakullə-é-je d'uwə siə do-é, bá ɔti ɔw mba kí tó-é uu.

¹⁰ Loki n̩ay kijə kandi nduu asi rəmə, ɛ ulə ngonnjèkullə liə káre rɔ njérakullə ndor nduu-je-ti lé kadi d'adi-é kí liə ree-né adi-é. Ngà də 'tində ngonnjèkullə lé mbuki-mbuki ə 'tubə-é d'adi təl kì ji-é kare.

¹¹ Njèndor nduu lé ulə ngonnjèkullə kí rangi bəy rəmə, njérakullə ndor nduu-je lé, 'tində-é mbuki-mbuki, bá 'taji-é ə 'tubə-é d'adi təl kì ji-é kare ya bəy.

¹² Ɛ ulə ngonnjèkullə kí njèkungi-ti mutə bəy; ɛ rəmə d'adi-é dò, bá 'tubə-é do-ti.

¹³ Beba 'ba njèndor nduu lé panè: “Ri bá m'a ra wa? M'a kulə ngon-m kí m'ində-é dan kəm-m-ti kin ya, domaji ə d'a bəl-é ngá.”

14 Ngà loki njérakullə ndor nduu-je d'oo ngon-é lé isi ree rəmə, d'idə-nə ta dan-dé-ti 'panè: “Ooi, ngon-é kí ndə-é à to njènéndubə lé ya é ow ree ɔngi; adi j'toli-é kadi néndubə liə təl to kí lə-ji.”

15 Beba də d'uwə-é 'teɛ siə rangi mɛɛ ndor-ti lé, ə təl-é. Beba Jeju panè: Ri bá 'ba njèndor nduu-lé à ra sə-dé wa?

16 Ǝ à ree ə à kadi 'təl njérakullə ndor nduu-je kinlé ə à təl kɪ ndor nduu lé kadi dow-je kí rangi.»

Loki kosi dow-je d'oo ta-je kin bè lé, 'panè: «To né kí à ra né bè ndə al.»

17 Ngà Jeju oo-dé géróró bá panè: Ta kí 'ndangi 'panè: Ər kí njékində kəy-je d'ilə piringi kogi, bá təl to ər kí maji kí sul kəy-ti kinlé kər mɛɛ-é to ri wa?

18 Dow kí rá-rá kí teɛ usi dɔ ər-é-ti kinlé, rɔ-é à tėti dɛki-dɛki rəm, bá dow kí ər kinlé usi dɔ-é-ti kàrè à lər-é lər-lər rəm tɔ.

19 Njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kɪ njéndó dow-je ndukun-je 'sangi kadi d'uwə Jeju dɔkàdɪ-é-ti kinlé ya, kɔ dɛ 'gə kí ɛ pa gosta kinlé sobi-né dɔ-dé. Ngà də 'bəl kosi dow-je.

Lambo lə Sejar

Mat 22:15-22; Mar 12:13-17

20 Beba də d'ində kəm-dé go Jeju-ti ə d'ulə njétən lo-je kí 'ra rɔ-dé kí dow-je kí ta lə-dé goto bè, kadi d'ingə ta madi ta Jeju-ti kadi d'ow-né siə nɔ njégangta-ti, njékow kɪ tógi dɔ be-ti, adi to gubərnər.

21 Də 'dəji-é ta kin 'panè: «Njéndó dow-je né, j'gə kí i lé 'to njèpata kí tɔgrɔ-ti rəm, 'isi 'ndó dow-je né kí njururu rəm, bá i 'ɔr kəm dow al rəm; ngà i 'isi 'oji dow-je rəbi lə Lubə kɔji kí tɔgrɔ-ti.

22 Ən é idə-ji ta kin adi j'oo: “Koo-é-ti lə-i i ya bè lé, to tó-é kadi j'ugə lambo lə ngar Sejar əse to tó-é al wa?”»

23 Ngà Jeju gə tagir kí maji al kí mɛɛ-dé-ti adi idə-dé panè:

24 «Oji-mi kaa là káre adi-mi m'oo: “To dɔ ná kɪ ri ná bá tɔ-ti wa?”» Rəmə də d'ilə-é-ti 'panè: «To dɔ Sejar kɪ ri-é.»

25 Ngá bá ɛ təl idə-dé panè: «Né lə Sejar rəmə adi Sejar, ngà né lə Lubə rəmə adi Lubə tɔ.»

26 Ta-je kí ɛ pa adi dow-je lé, də d'asi kingə ta madi dan-ti kɔ kilə-né ta dɔ-é-ti al. Ta kí Jeju ilə-dé-ti lé, ɔr ndil-dé adi d'oo ta kí d'a pa al.

Ta kí sobi dɔ tɔsi ndəl kində lo teɛ

Mat 22:23-33; Mar 12:18-27; 1Kɔ 15

27 †Sadusi-je kí 'to dow-je kí 'naji panè dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo teɛ al lé, də kí madi 'ree rɔ Jeju-ti 'dəji-é ta 'panè:

28 Njéndó dow-je né, ta kí Moiyiji idə-ji ən: Kinə dow ta dené bá oji siə ngon al bəy ya ə oy rəmə, kadi ngonkɔ-é ta dené ndubə lé, ində-né kɔ njègoto-je lé.

29 Ngà kinə ngankɔ-nə-je siri je bè, bá ɛ kí dɔsəy taa dené é oji siə ngon al bəy ya ə oy.

30 Ǝ kí njèkungi-ti joo kí taa dené ndubə lé kàrè bè ya rəm, bá njèkungi-ti mutə kàrè bè ya rəm,

31 ə to bè-bè sar ngankɔ-nə-je kí siri lé d'oy-né nal kɔji ngon kí dené ndubə lé.

32 Bə ya dené-é kàrè oy-né go-dé-ti tɔ.

33 Ndɔ kí dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo teɛ lé, dené kinlé, à to ne ná dan-dé-ti kí siri kinlé wa? Kdɔtalə də 'taa-é ya siri lay.

³⁴ Beba Jeju ilə-dé-ti panè: Dɔkaglo-ti kɪ bone kin bá dingəm-je kɪ dené lé 'taa-nə.

³⁵ Ngà dɛ kɪ Lubə oo-dé adi d'asi tɔsi ndəl kində lo tɛɛ, kɔ kisi dɔkaglo-ti kɪ à ree kinlé, d'a taa-nə al.

³⁶ Dɛ d'a koy al ya sartagangi, kdɔtalə d'a tanə kɪ malayka-je bè, dɛ d'a to ngan lə Lubə, kɔ tɔsi kɪ d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.

³⁷ Kɪ sɔbi dɔ dow-je kɪ d'oy kɪ d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, loki Lubə pa ta kɪ Moiyiji dan pər-ti kɪ ɔ dan kam-ti lé Moiyiji ba 'Babe, Lubə lə Abrakam, Lubə lə Isaki kɪ Lubə lə Jakobi.

³⁸ Adi Lubə lé, to Lubə lə dow-je kɪ d'oy al, ngà to Lubə lə dow-je kɪ d'isi kəm. Kdɔtalə Moiyiji lé, gə kɪ dɛ lay ya d'isi kəm.

³⁹ Beba dow-je kɪ nɔ-je dan njéndó dow-je ndukun-je-ti d'un ta 'panè: «Njéndó dow-je né, i 'pa ta maji nɔ.»

⁴⁰ Rəmə gangi-é-ti kinlé ɔ kadi 'dɔji-é ta-je kɪ rangi ya kàrè ra-dé al ngà.

Ta kɪ sɔbi dɔ Kristi dɛ kɪ Dabidi
Mat 22:41-46; Mar 12:35-37

⁴¹ Beba Jeju idə-dé panè: Kɔ ri bá 'panè Kristi* to ngonka Dabidi wa?

⁴² Kɔ Dabidi ya kɪ dɔ-é pa mɛɛ Pa-je-ti panè:

'Babe idə 'Babe lə-m panè: 'Isi dɔ jikɔl-m-ti nè ya,

⁴³ Sar kadi m'adi njéba-je 'təl-né lo kungi nja-i.

⁴⁴ Kinə Dabidi ba Kristi 'Babe lé, Kristi à to ngonka Dabidi ban ɔy wa?

Mat 23:1-33; Mar 12:38-40

⁴⁵ Loki dow-je yəl mbi-dé d'a d'oo-né ta-je liə lé, ɛ idə njéndó né-je liə panè:

⁴⁶ Ooi go rɔ-si maji kɪ rɔ njéndó dow-je ndukun-je-ti. Kɔ dɛ lé nəl-dé kɔr gamə kɪ kubɪ-je kɪ ngal puu-puu rəm, 'ndigi kadi dow-je 'ra-dé lapiya kunta-nə lokosi-je-ti rəm, 'ndigi lokisi-je kɪ kete mɛɛ kəykəwnə-je-ti lə jipi-je rəm, bá 'sangi lokisi-je kɪ nɔ dow-je-ti lo nékuso ra nɔy-je-ti rəm tɔ.

⁴⁷ Dɛ 'kəə né-je kɪ mɛɛ kəy-je-ti lə njəngɔwkoy-je kər-kər ə 'pa ta kɪ Lubə d'adi ngal nɔ-nɔ kadi dow-je d'oo-dé-né. Ta kɪ gangi kɪ ngə nɔ ya à ree dɔ-dé-ti.

21

Kadkare lə njəngɔwkoy

Mar 12:41-44

¹ Loki Jeju un kəm-é oo lo rəmə, oo njénékingə-je kɪ d'ow d'ilə kadkare-je lə-dé mɛɛ ku kilə kadkare-ti,

² ə oo njəngɔwkoy káre kɪ to dangi-ti ɔw ungi silə joo mɛɛ ku-ti lé tɔ.

³ Beba Jeju panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kɪ njəngɔwkoy kɪ to njəndoo kanlé, adi né itə ndəgi dow-je lay kinlé.

⁴ Kɔ dɛ kɪ lay kinlé, to man dɔ né-je lə-dé kɪ tɔ mburuki-mburuki bá 'ree-né d'ungɪ mɛɛ ku kilə kadkare-ti. Ngà dené kanlé, né liə goto, adi to sɔy né kɪ à kuso kɔ kisi-né ya ɛ un lati adi tin.»

Ta kɪ dɔ kəy-ti lə Lubə kɪ à tuji, kɪ ndɔ-je kɪ dɔbəy-ti

Mat 24:1-5; Mar 13:1-37

⁵ Dow-je kɪ dan-ti-je 'pa ta lə kəy lə Lubə kɪ 'ra kɪ ər-je kɪ maji-maji adi ndole, kɪ né-je kɪ dow-je d'adi kadkare-ti kin, bá Jeju panè:

⁶ Ndɔ-je madi ɔw ree nɔɔ, ə ndɔ-é-je-ti kinlé, né-je kɪ ooi kɪ kəm-si kinlé, d'a tɔsi tilə lay; ər káre ya kàrè d'a kinə dɔ madi-é-ti al.

* **20:41 20:41** Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kɪ Lubə mbəti-é.

7 Beba de 'dɔji-é 'panè: Njèndó dow-je né, né kinlé à ra né ndo kí rá-ti ya wa? Ɖ ri bá à toji kadi j'gə kí né-je kinlé à ra né wa?

8 Jeju idə-dé panè: «Indəi kəmkaa do ro-si-ti, adi dow-je d'ədi-si al. Kdo dow-je nɔ̄ ya d'a kun ri-m kində do-dé-ti kdo pa panè: “De ya 'to Kristi”, rəmə dɔkaglo nɔ̄y ngosi ngá ɛn. Uni go-dé al.

9 Loki a kooi poy ro-je, kɪ kɔsi-nɔ̄ ta-je rəmə, adi mɛɛ-si gangi man al, kdotalə né-je kin ya à ra né kete mɔki. Ngà loki né-je kin ra né ya kàrè, tajinati nè bè ya à to dɔbɔy ndo lé al ya bɔy.»

10 Jeju təl pa go-ti panè: «Gin dow-je madi d'a kɪ ro kɪ gin dow-je madi, kɔbɛ káre à kɪ ro kɪ kɔbɛ kí káre.

11 Dɔnangi à yəki yəki kí tò bəl nɔ̄ rəm, bobo-je, kɪ mɔykosi-je à kusi kɪ lo-lo, bá né-je kí tò bəl-bəl ya à ra né rəm, bá nékɔji-je kí tò bəl nɔ̄-nɔ̄ à tɛɛ dɔrɔ-ti rəm tɔ.

12 Ngà kete bɔy bá kadi né-je kin ra né lé, d'a kuwə-si, d'a kulə kəm-si ndoo, d'a kɔw sə-si kəykəwnɔ̄-je-ti lə jipi-je, d'a kungi-si dangay-ti, d'a kɔw sə-si nɔ̄ ngar-je-ti, kɪ nɔ̄ gubərnər-je-ti kdo ta lə-m.

13 Né kinlé à ra kadi ingəi kəm lo 'pai-né ta kí sɔbi do-m adi dow-je.

14 †Ooi maji, ta kí à pai kdo kɔri-né ta do-si-ti lé, 'laji do-ti kete al.

15 Kdotalə mɔ̄ ya m'a kadi-si gosi, kí à dum do njéba-je lə-si lay rəm, bá m'a kadi-si ta kí a pai Ɖ d'a kasi naji al rəm tɔ.

16 Njékoji-si-je, kɪ ngankɔ-si-je, kɪ noji-si-je, kɪ nam-si-je ya d'a kun do-si, Ɖ d'a kadi 'təl dow-je nɔ̄ dan-si-ti.

17 Dow-je lay ya d'a kɔsi-si kɪ ta kdo ta lə-m ya,

18 ngà bəl do-si káre ya kàrè à kɔr kusi kɔgi al.

19 Kuwə ro ngɔ́ bá ndil-si à kaji-né.

20 Loki ooi kí asgar-je 'gəə do bebo Jorijaləm rəmə, kadi 'gəi maji; tuji liə nɔ̄y ngosi.

21 Beba kadi dow-je kí d'isi dɔnangi Jude-ti, d'ay d'ow dan mbal-je-ti; Ɖ de kí d'isi mɛɛ bebo Jorijaləm-ti rəmə, kadi 'tɛɛ kɔgi, bá dow-je kí d'ɔ̄ ndɔro-je kàrè, kadi 'təl 'ree mɛɛ bebo Jorijaləm-ti gogi al ngá rəm tɔ.

22 Kdotalə ndo-je kinlé à to ndo dalba, bè kdo kadi ta-je lay kí 'ndangi mɛɛ mbete-ti lə Lubə lé, né-é ra né.

23 Ɖ mɛɛ ndo-é-je-ti kin, tuji kí à kusi do dené-je-ti kí njésəm kɪ de kí d'isi d'adi mba ngan-je à tò ban ɛn Ɖ! Kdotalə kɔ̄ kí nɔ̄ ya à kusi dɔnangi-ti kin rəm, bá wɔngi à ra Lubə do dow-je-ti kin rəm tɔ.

24 Dow-je kí mɛɛ bebo-ti kinlé d'a koy yo kiyəro rəm, d'a kuwə de kí nɔ̄-je kdo kɔw ra-dé bə-ti dan gin dow-je-ti lay. Ɖ bebo Jorijaləm rəmə, gin dow-je kí 'to jipi-je al d'a mbəjrə nja-dé-ti sar kadi dɔkaglo lə dow-je kí 'to jipi-je al kin asi-né.»

25 †«Né-je kí tò bəl-bəl ya à ra né kəm kadi-ti, kɪ kəm nɔ̄y-ti, kɪ kəm kərwej-je-ti; ká babo kí à ba wuu-wuu kɪ man-é kí à tal bum-bum ya à ra kadi gin dow-je kí dɔnangi-ti nè lay ya, bəl à kində bandi-dé bati gangi.

26 Tógi-je kí dɔrɔ-ti à yəki, adi dow-je kí d'a kisi gir do né-ti kí à ree do dɔnangi-ti kinlé, bəl ya à təl-dé.

27 †Bɔy bá d'a koo Ngon lə dow à kisi ree dan kilndi-ti kɪ tógi, kɪ riba kí nɔ̄.

28 Loki ooi né-je kin ulə gin kadi ra né rəmə, adi mɛɛ-si nda kay, Ɖ adi do-si tò kɪ taá, kdotalə nɔ̄y ngosi kadi Lubə taa-si ilə-si taá.»

²⁹ Go-ti, Jeju pa sə-dé ta kì gosta panè: «Ooi kagi kote ə ooi ndəgi kagi-je kí lay tɔ.

³⁰ Loki ooi mbi kagi-je isi iti rəmə, səi 'gəi kí nɔy bə nɔy ngosi.

³¹ Bè ya tɔ, loki ooi kí né-je kinlé isi ra né rəmə, kadi 'gəi kí kɔbɛ lə Lubə nɔy ngosi tɔ.

³² Ooi maji, m'a kidə-si rəsi kí dow-je kí d'isi kəm nè kin d'a koy lay al ya né-je kinlé à ra né.

³³ Dɔrɔ-je kì dɔnangi kin d'a goto, ngà ta-je lə-m lé à goto al ya sartagangi.»

³⁴ «Indəi kəmkaa dɔ rɔ-si-ti, nè nékuso kí mbə-ti-je, kì ra gɔyibi, kì mee kɔ kəkəkə kɔ né-je kí dɔnangi-ti nè à kɔ ra-si kadi mee-si ɔ oy səl dɔ rɔ-si-ti, kadi ndɔ kin ɔ ubə-si nangi busi.

³⁵ Ndɔ kinlé, dow-je kí dɔnangi-ti nè lay ya à kubə-dé nangi busi toki gum kí kilə kin bè.

³⁶ Ən é isi kəm dɔ rɔ-si-ti ə 'pai ta kì Lubə kì ndɔ-je lay kɔ kadi ingəi tɔgi 'tegi-né kɔgi ta né-je-ti lay kí ɔw kì ra né kinlé rəm, kadi ɔi-né takəm Ngon lə dow-ti rəm tɔ.»

³⁷ †Kada lé, Jeju ndɔ dow-je né takəy-ti lə Lubə ə ndɔ rəmə, lo tɔ-é tɔ dɔ mbal-ti kí 'ba-é mbal kɔ kagi Olibiye-je-ti tɔ.

³⁸ Dow-je lay ya 'tegi kì ndɔge ra-ti d'ɔw rɔ-é-ti takəy-ti lə Lubə kɔ koo ta liə.

22

Ta kí dɔ kun dɔ Jeju-ti

Mat 26:1-16; Mar 14:1-16

¹ Loki ndɔ ra nɔy kí 'ra kì mbə kí əm goto-ti kí 'ba-é Paki nɔy ngosi lé,

² njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kì njéndó dow-je ndukun-je 'sangi kəm rəbi tɔl Jeju. Ngà de 'bəl kosi dow-je.

³ Beba Satɔ ur mee Judasi-ti kí 'ba-é Iskariyoti kí to kí káre dan njéndó né-je-ti lə Jeju kí dɔgi gidi-é joo lé,

⁴ adi ɔw ingə njékun dɔ njégugnə-je, kì njékun dɔ njéngəm takəy lə Lubə, adi d'ɔji-nɔ ta dɔ kəm rəbi-ti kí kadi n'ilə-né Jeju ji-dé-ti.

⁵ Beba rɔ-dé nəl-dé nɔ adi d'un mindi-dé kadi d'adi-é là.

⁶ Judasi lé ndigi ə ulə gin sangi kəm rəbi kí kadi n'ilə-é-né ji-dé-ti kadi kosi dow-je 'gə lo-é al.

Jeju ində gin nékuso nam

Mat 26:17-30; Mar 14:12-25; 1Kɔ 11:23-29

⁷ Ndɔ ra nɔy kí 'ra kì mbə kí əm goto-ti kí to ndɔ kí tɔ kadi d'ilə-né məsi ngonbati ra nɔy Paki nangi asi.

⁸ Ə Jeju ulə Piyər-je kì Jɔ panè: «Owi, 'rai nékuso Paki kete kɔ kadi j'owi j'usoi.»

⁹ De 'dəji-é 'panè: Lo kí rá bá i 'ndigi kadi j'ra nékuso Paki lé titi j'adi-i wa?

¹⁰ Jeju ilə-dé-ti panè: «Ooi bè, loki ɔwi mee bebo-ti lé, a kingəi dingəm kí uti güm man, rəmə 'ndoli go-é ɔwi mee kəy-ti kí e à kɔw-ti,

¹¹ ə idəi njəkəy lé 'painè: “Njéndó dow-je né panè j'dəji-i sé mee kəy kí rá bá n'a kuso né Paki-ti kì njéndó né-je lə-n'è wa?”

¹² Ə e à kɔji-si kəy káre kí mee-é tati pəl-pəl kí tɔ dɔ madi-é-ti taá, kí né-je lay tɔ-ti; lo kin bá a rai nékuso titi.»

¹³ Beba de d'oti d'ow rəmə, d'ingə né-je lay titi kí Jeju idə-dé-né lé ə de 'ra nékuso Paki lé.

¹⁴ Loki dokàdì kuso né Paki asi lé, Jeju isi ta nékuso-ti kì njékowkulə-je liə.

¹⁵ Rəmə e idə-dé panè: M'ndigi n̄a kadi m'uso sə-si né Paki kete tá-je m'ingə k̄!

¹⁶ Beba m'a kidə-si rəsi kí m'a kuso sə-si gogi al ya sar kadi k̄r m̄e-é kí aa njay tò-né k̄be-ti lə Lubə.

¹⁷ Beba e un kobi kí man nduu tò-ti, ra oiyo Lubə ə panè: 'Taai, ə umi surum-surum.

¹⁸ Ə m'a kidə-si rəsi. Kì nè k̄w k̄i kete kinlé, m'a k̄y man nduu kin gogi al ya sar kadi k̄be lə Lubə ree-né.

¹⁹ Go-ti, e un mbə, ə ra oiyo Lubə bá uwə gangi dan̄a adi-dé ə panè: E kinlé to daji r̄-m kí to kí kadi k̄d̄ ta lə-si, 'rai bè-bè kadi m̄e-si ole-né d̄-m-ti.

²⁰ Bè ya t̄, go né kuso-ti lé e un kobi kí man nduu tò-ti ə panè: E kinlé to məsi-m, məsi kulənoji kí sigi kí Lubə adi ungi k̄gi k̄d̄ ta lə-si.

²¹ Ngà ooi, njèkun d̄-m lé isi sə-m ta nékuso-ti nè.

²² Beba Ngon lə dow à koy titi kí Lubə oji-né, ngà tuji bá à kusi d̄ dow-ti kí njèkun d̄-é lé.

²³ Beba de 'dəji-n̄a ta dan-dé-ti yó k̄i nè 'panè sé n̄a ya dan-dé-ti ə à ra né kin wa?

Se n̄a to kí boy n̄a wa?

J̄a 13:2-17; Mat 18:1-4; Mar 10:35-45

²⁴ †Go-ti, njéndó né-je lə Jeju 'gaki-n̄a d̄ ta-ti kí sobi d̄ dow kí à to kí boy n̄a dan-dé-ti.

²⁵ Adi Jeju idə-dé panè: Ngar-je kí njék̄ gin dow-je kí gay-gay kí d̄nangi-ti nè lé, d'ulə kəm dow-je ndoo n̄a ə 'boy-je kí njékow k̄i t̄gi d̄ dow-je-ti lé, d'adi dow-je 'ba-dé «Njéramaji-je.»

²⁶ ††S̄i rəmə à tò bè dan-si-ti al. Ngà kadi dow kí to 'boy n̄a dan-si-ti lé, t̄l r̄-é titi ngon kí nd̄e bè ə kadi njék̄be d̄ madi-é-je-ti lé, t̄l njérakulle kadi-dé.

²⁷ †Njèkisi ta nékuso-ti bá to kí 'boy əse njèkadi nékuso bá to kí 'boy wa? To njèkisi ta nékuso-ti ya al wa? Ngà m̄a bá m'isi dan-si-ti titi njérakulle kadi-si bè.

²⁸ S̄i rəmə, s̄i 'toi njékuwə r̄-si nḡa kində r̄-si k̄-ti nati sə-m.

²⁹ Gin-é kin bá titi kí B̄bi-m uwə-né d̄ k̄be adi-m lé, m̄a m'uwə d̄ k̄be m'adi-si t̄.

³⁰ †K̄d̄ kadi m̄e k̄be-ti lə-m lé, usoi sə-m rəm, āyi sə-m rəm, bá a kisi d̄ kalik̄be-je-ti k̄d̄ gangta d̄ gin Israyel-je-ti kí d̄gi gidi-é joo lé rəm t̄.

Jeju idə Piyər panè n'a naji kí n'gə-n'è al

Mat 26:31-35; Mar 14:27-31; J̄a 13:37-38

³¹ 'Babe panè: Sim̄, Sim̄! 'Oo, Sat̄a dəji n̄a kadi n'siyə-si titi kí dow siyə-né ko kin bè.

³² Ngà m̄a m'pa ta k̄i Lubə k̄d̄ ta lə-i, k̄d̄ kadi kad̄m̄e lə-i t̄l yay al. Ə i rəmə, lok̄i 'a t̄l ree r̄-m-ti gogi lé, 'mbusi nja ngank̄-i.

³³ Piyər lé idə-é panè: 'Babe, m'isi d̄ nja-m-ti kadi lé, to dangay kàrè m'ow-ti sə-i rəm, to koy kàrè m'oy sə-i nati rəm.

³⁴ Beba Jeju ilə-é-ti panè: Piyər, 'oo maji, bone kin ya 'a naji panè 'gə-m al 'gə-m al ya nja mutə bá kunjə à nɔ bəy.

Ta kí do là-ti kì do mbu-ti, kì do kiyəɔ-ti

³⁵ †Beba Jeju idə-dé bəy panè: Ndəki m'ulə-si é ɔwi kì mbu là al rəm, uni mbu kow mba al rəm, bá ɔwi kì saba al rəm lé se né madi nal-si wa? Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: Né ya kàrè nal-ji al.

³⁶ E təl idə-dé panè: Ngà kí nè kinlé, dow kí ɔw kì mbu là rəmə, kadi un, bá dow kí ɔw kì mbu kow mba kàrè kadi un tɔ; ngà dow kí kiyəɔ liə goto rəmə, kadi un kubi kul liə ndogì ə ndogì-né kiyəɔ káre.

³⁷ M'idə-si rəsi, ta-je kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, tò kadi né-é tɛɛ do-m-ti ya. 'Ndàngi 'panè: «'Tidə-é dan bokaya-je-ti.»

Adi ta-je kí 'ndàngi sobi do-m lé, né-é à ra né ya.

³⁸ Rəmə njéndó né-je 'panè: 'Babe, 'oo kiyəɔ ə ra joo tin. Ə ɛ ilə-dé-ti panè: J'adi ta kin asi bə.

Jeju ɔw do mbal kə kagi Olibiye-je-ti

Mat 26:36-46; Mar 14:32-42; Jə 18:1-2

³⁹ Beba Jeju tɛɛ mɛɛ bebo-ti isi ɔw do mbal kə kagi Olibiye-je-ti titi kí ɛ ɔw-né kete-kete ə njéndó né-je liə d'un go-é.

⁴⁰ Loki 'ɔw tɛɛ lo-é-ti lé, ɛ idə-dé panè: «'Pai ta kì Lubə kdo kadi nənə tɛɛ do-si-ti rəmə usi al.»

⁴¹ Rəmə ɛ ɔr rə-é ngərəngi asi kilə ər ji káre, bá ɔsi məkəji-é nangi pa ta kì Lubə,

⁴² panè: Bəbi-m, kinə 'ndigì rəmə 'itə kò kí nɔ kin kì rangi do-m-ti. Lé bə ya kàrè, kadi né kí mɛɛ-m mə ndigì bá 'ra al, ngà kadi 'ra né kí mɛɛ-i i bá ndigì.

⁴³ Beba malayka káre i dɔrə-ti tɛɛ siə busi kdo kadi-é tógi.

⁴⁴ Mɛɛ Jeju gangi man adi pa ta kì Lubə kì tógi-é lay, adi tətì-é tusi nangi titi-nə kì kɔɔ məsi kí tusi nangi kin ya bə.

⁴⁵ Go ta-ti kí Jeju pa kì Lubə lé, ɛ i taá təl ree ingə njéndó né-je rəmə, mɛɛkò təl-dé kì bi,

⁴⁶ adi Jeju pa sə-dé panè: Kin to ri! 'Toi bii! Ii taá, 'pai ta kì Lubə, kdo kadi nənə tɛɛ do-si-ti rəmə usi al.

Ta kí sobi do kuwə Jeju

Mat 26:47-56; Mar 14:43-50; Jə 18:3-12

⁴⁷ Ngà loki Jeju a pa ta bəy ya rəmə, kosi dow-je 'tɛɛ busi, ə dow káre dan njéndó né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo kí 'ba-é Judasi bá ɔr nɔ-dé; ɛ ɔw ro Jeju-ti kadi n'uwə-é kì kàdì-n'è-ti.

⁴⁸ Ngà Jeju idə-é panè: Judasi, ra lapiya dow kuwə-é-né kì kàdì-i-ti bá to né kilə Ngon lə dow ji dow-je-ti al ban wa!

⁴⁹ Ngà loki dɛ kí d'a kì Jeju d'oo né kí ɔw ra né lé bə rəmə 'dəji-é 'panè: 'Babe, j'jəngi-dé kì kiyəɔ-je lə-ji kin wa?

⁵⁰ Ə ngonnjəkullə lə burə do njégugnə-je lə Lubə lé, dow káre dan njéndó né-je-ti, tugə mbi-é kí do jikəl ndoy ɔr.

⁵¹ Ngà bá Jeju panè: Inəi-dé adi 'ra. Ə ɛ ɔdi rə mbi dingəm lé rəmə, ra adi mbi-é təl tò maji gogì.

⁵² Go-ti, Jeju idə njékun do njégugnə-je lə Lubə, kɪ njékun do njéngəm takəy lə Lubə, kɪ 'ngatogi-je lə jipi-je kí 'ree kɔ kuwə-é lé panè: Səi ooi-mi kɪ bəkaya dow bá 'reei kɪ kiyəro-je kɪ salangi-je wa?

⁵³ †Ndo-je lay ya m'isi sə-si takəy-ti lə Lubə ya ə uwəi-mi al, ngà dəkàdì kí nè kinlé, to dəkàdì lə-si, to dəkàdì lə tógi kí lo ndul-ti.

*Ta kí sobi do naji kí Piyər naji panè n'gə Jeju al
Mat 26:57-75; Mar 14:53-72; Jq 18:12-27*

⁵⁴ Loki d'uwə Jeju rəmə, də d'or-é d'ow siə be lə burə do njégugnə-je lə Lubə ə Piyər njiyə go-dé-ti adi rəbi-é rà dəkɪ sə-dé.

⁵⁵ Dow-je 'ra pər panata d'isi ta-ti ə Piyər ɔw isi sə-dé ta-ti to.

⁵⁶ Ngonnjékullə kí dené káre oo Piyər isi ta pər-ti rəmə, oo-é gérórə ə panè: Dingəm kinlé to njènjiyə kɪ Jeju to.

⁵⁷ Ngà Piyər naji panè: «Dené! M'gə-é al.»

⁵⁸ Sə go-ti ya rəmə dow kí rangi oo-é ə panè: «I kàrè 'to kí dan-dé-ti to.» Ngà dingəm lé Piyər ilə-é-ti panè: «Kuy! M'to kí dan-dé-ti al.»

⁵⁹ Asi kàdì káre je bè go-ti lé, dow kí rangi ree pa ta a do-ti njángi panè: «Togro-ti ya, dingəm kinlé to njènjiyə siə to; kɔ ɛ to dow kí donangi Galile-ti to.»

⁶⁰ Ngà Piyər ilə-é-ti panè: «I lé, ta ri bá 'ndigi pa kàrè mə m'gə al.» Loki ɛ a pa ta kɪ pa ya bəy rəmə kunjə nɔ.

⁶¹ Beba 'Babe təl kəm-é oo Piyər gérórə rəmə mɛɛ Piyər ole do ta-ti kí kete 'Babe pa siə panè: «Bone kin ya 'a naji panè 'gə-m al 'gə-m al nja mutə bá kunjə à nɔ bəy.»

⁶² Beba Piyər tɛɛ ndaa-ti ə nɔ kɪ mɛɛkɔ nɔ.

⁶³ Dingəm-je kí d'a 'ngəm ta Jeju lé, sɔki-é, bá 'tində-é rəm to.

⁶⁴ Də 'dɔɔ kəm-é kɪ takubi bá dɔji-é 'panè: «'Adi Lubə idə-i ə 'pa adi j'oo sé to ná bá ində-i wa?»

⁶⁵ Bəy bá 'pa siə takɔbi-je kí rangi nɔ do-ti.

*Ka Jeju nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je
Mat 26:59,63-65; Mar 14:55,61-64*

⁶⁶ Loki lo aa rəmə, 'ngatogi-je lə jipi-je, kɪ njékun do njégugnə-je lə Lubə, kɪ njéndó dow-je ndukun-je 'kəw-nɔ lay bá 'ree kɪ Jeju nɔ 'boy-je-ti kí 'to njégangta-je lə-dé.

⁶⁷ Beba 'dɔji-é 'panè: «Kinə 'to Kristi* lé rəmə, 'idə-ji.» ɛ ilə-dé-ti panè: «Lé m'idə-si ya kàrè a taai ta lə-m al rəm,

⁶⁸ bá kinə m'dɔji-si ta kàrè, a kiləi-mi-ti al rəm to.

⁶⁹ Ngà kɪ nè kəw kɪ kete kinlé, Ngon lə dow à kisi do jikɔl Lubə-ti kí njètógi.»

⁷⁰ Beba də lay ya 'panè: «Adi 'to Ngon lə Lubə én nɔ?» ɛ təl ilə-dé-ti panè: «Titɪ kí səi 'pai-né lé, m'to Ngon lə Lubə ya!»

⁷¹ Beba də 'panè: «J'owi ndoo koo ta ta dow kí rangi-ti bəy ban wa! Kɔ jəi ya j'ooi ta lé ta-é-ti kɪ mbi-ji.»

23

*D'ow kɪ Jeju nɔ Pilati-ti
Mat 27:2,11-14; Mar 15:1-5
Jq 18:28,33-38*

¹ Beba d'j kɪ kosi-dé lay ya d'ow kɪ Jeju nɔ Gubərnər Pilati-ti.

† 22:53 22:53 Luk 19:47; 21:37 * 22:67 22:67 Kristi lé kər mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

² Lo-é-ti nɔɔ bá de 'tilə ta-je do-é-ti 'panè: Dingəm kanlé, né kí a ra bá j'uwə-é do-ti ən: E a sulə gin dow-je lə-ji kadi 'ra dɔŋa, kadi d'adi lambo Sejar ngar kí boy lé al rəm, bá a do-ti panè: N'è ya n'to Kristi*, adi n'to ngar.

³ Pilati dəji-é ta panè: «To ngar lə jipi-je wa?» Jeju ilə-é-ti panè: «Ta ya tɛɛ ta-i-ti tin.»

⁴ Beba Pilati idə njékun do njégugnə-je lə Lubə, kɪ kosi dow-je lé panè: Né kí maji al káre kí dingəm kanlé ra kí kadi m'gangi-né ta do-é-ti ya m'oo al.

⁵ Ngà de 'pa par-par 'panè: E ulə gin-é dɔnangi Galile-ti nu ya sulə dow-je meɛ néndó-je-ti liə, ree un-né dɔnangi Jude lati-lati, bá ree-né njal rɔ-ji-ti nè tin.

⁶ Loki 'ba ri dɔnangi Galile rəmə, Pilati dəji-dé panè: Sé dingəm kanlé, to dow kí dɔnangi Galile-ti wa?

⁷ Loki Pilati oo kí Jeju to dow kí meɛ beko-ti lə Erodi lé, e ulə siə rɔ-é-ti, kdotalə meɛ ndo-é-je-ti kinlé Erodi kàrè, isi bebo Jorijaləm-ti nɔɔ to.

D'ow kɪ Jeju nɔ Erodi-ti

⁸ Loki Erodi oo Jeju lé, rɔ-é nəl-é nɔ kdotalə low nu ya e ndingə kadi n'oo-é, kdo dow-je 'pa ta liə d'adi-é oo, adi e ində meɛ do-ti kadi n'oo Jeju lo ra nékoji-je-ti.

⁹ Erodi dəji Jeju ta-je nɔ ya, ngà Jeju ilə-é-ti al.

¹⁰ Njékun do njégugnə-je lə Lubə, kɪ njéndó dow-je ndukun-je d'a lo-é-ti nɔɔ ə 'tilə ta do Jeju-ti kɪ rɔtungə-dé nɔ.

¹¹ Erodi kɪ asgar-je liə d'ənji Jeju deɛ. De 'sɔki-é, d'ulə kubɪ kɪ maji nɔ rɔ-é-ti ə 'sɔki-é rəm, ngà bá d'ulə siə rɔ Pilati-ti gogi.

¹² Ndo-é-ti kin ya Pilati-je kɪ Erodi kí 'to njéba-je lə-nɔ lé, 'təl-né nam-nɔ-je.

¹³ Pilati kəw njékun do njégugnə-je lə Lubə, kɪ 'boy-je lə jipi-je, kɪ kosi dow-je ə idə-dé panè:

¹⁴ Dingəm kanlé, səi 'painə to njəsulə dow-je kadi 'ra dɔŋa bá səi 'reei-né siə rɔ-m-ti. Ngà, ooi bè, m'dəji-é ta-je takəm-si-ti nè ə né-je kí səi 'tiləi ta-é do-é-ti lé, né kí maji al káre ya kí e ra kàrè m'oo al.

¹⁵ Erodi kàrè oo né kí maji al kí dingəm kanlé ra al to. Kdotalə e ə təl ulə siə rɔ-ji-ti nè gogi tin. Yən, dingəm kanlé, né kí e ra kí asi koy-é ya goto.

¹⁶ Beba m'a kadi 'tində-é kɪ ndəy marow ya ə m'a kilə-é taá.

¹⁷ [Ndo ra nɔy Paki-je lay ya, lé ri-ri kàrè Pilati à kilə dangay káre taá kadi-dé.]†

¹⁸ Ngà dow-je lay ya d'ur kool nati boy 'panè: «Təl dow kan ə ilə Barabasi taá adi-ji.»

¹⁹ Barabasi lé, d'uwə-é kdotalə ndoki sulə dow-je adi 'ra wɔngi meɛ bebo-ti rəm, bá d'uwə-é kuwə təl dow rəm to.

²⁰ Pilati ndigi kilə Jeju taá, adi e təl pa sə-dé ta do-ti ya bəy.

²¹ Ngà de 'tur kool mbiti-mbiti 'panè: «'Bə-é kagdəsi-ti! 'Bə-é kagdəsi-ti!»

²² Pilati lé, təl dəji-dé kí njékungi-ti mutə panè: «Ə to majal ri ya bá Jeju lé ra wa?» Né kí e ra kí asi kadi dow təl-é-né ya mɔ m'oo al. Adi m'a kadi 'tində-é kɪ ndəy marow ya ə m'a kilə-é taá.

²³ Ngà de 'tur kool boy-boy, 'dəji-é-né par-par kadi 'bə-é kagdəsi-ti kɪ bə ya, adi ndi-dé ba nduy-é pitim.

* 23:2 23:2 Kristi lé kor meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 23:17 23:17 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta greki.

24 Rəmə, Pilati un ndu kadi toki 'ra né kí de 'dəji lé d'adi-dé.

25 Beba dow kí d'uwə-é kdotalə wongí kí ndoki e sulə dow-je adi 'ra meɛ bebo-ti rəm, kdotalə to kí e to njətɔl dow rəm lé bá Pilati ilə-é taá, kɔ e bá de 'dəji kadi ilə-é taá. Rəmə Jeju bá e ilə-é ji-dé-ti kadi 'ra siə né kí meɛ-dé ndigi.

Ta kí sobi do bə Jeju kagdəsi-ti

Mat 27:31-56; Mar 15:20-41; Jə 19:16-37

26 Loki d'isi d'ow kə Jeju lé, dingəm káre bè kí bebo Siren-ti, ri-é lə Simɔ i ndɔɔ, ya rəmə d'uwə-é gəsəsə ya d'ində kagdəsi do-é-ti d'adi-é uti go Jeju-ti.

27 Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'un go Jeju; ə dené-je kí dan-dé-ti 'tində kàdì-dé, 'ndingə rɔ-dé kɔ ta liə.

28 Beba Jeju təl kəm-é kí rɔ dené-je-ti lé idə-dé panè: Mandi-je kí bebo Jorijaləm-ti, 'nɔi-mi al; səi ya 'nɔi rɔ-si ə 'nɔi ngan-si-je tɔ.

29 Kdotalə ndɔ-je ɔw ree nɔɔ kí dow-je d'a panè: Kujdené-je bá 'to njénékumə-je! Dené-je kí d'oji ngan-je al, kə de kí ngon il mbà-dé al bá 'to njénékumə-je!

30 †Ndɔ-é-ti kinlé, dow-je d'a kidə mbal-je panè: 'Tusi do-ji-ti! Ə d'a kidə mbal-je kí goji panè: Uti do-ji!

31 Kdotalə, kinə dow-je 'ra né-je kí bè kin kə kagi-je kí mbəl lé, kagi-je kí tuti ə jè à tanə ban ngá ɔn wa?

32 'Ree kə bokaya-je joo kí d'a tol-dé nati kə Jeju tɔ.

33 Loki d'ow 'teɛ lo-ti kí 'bá-é «lo ka do dow» lé, 'bə Jeju kagdəsi-ti lo-é-ti nɔɔ rəm, bá bokaya-je kí joo lé kàrè, 'bə-dé kagdəsi-je-ti tɔ. 'Bə e kí káre do jikol-é-ti ə e kí káre bá 'bə-é do jigəl-é-ti tɔ.

34 Jeju panè: Bobi-m, 'inə go kəgi adi-dé, kdotalə né-je kí d'ə 'ra kinlé, gə ya bá 'gə al. De 'ləbi-nə kubi-je liə kə kəm rəbi mbare kí kosi.

35 Dow-je d'ə d'ingi-d'ingi lo-é-ti kinlé, d'ə d'oo né-je kí isi ra né lé. Ngà 'boy-je lə jipi-je 'soki Jeju 'panè: Dow-je kí rangi bá e aji-dé; kinə e to Kristi, dow kí Lubə mbəti-é lé ngà aji rɔ-é to ngá nə.

36 Asgar-je kàrè 'soki Jeju tɔ. De 'ree kə man nduu kí masi d'adi-é,

37 ə 'panè: «Kinə 'to ngar lə jipi-je rəmə, i ya 'aji rɔ-i adi j'oo nə!»

38 'Ndangi ta bəgrə-ti 'bə do-é-ti taá 'panè: E kanlé, to ngar lə jipi-je.

39 Bokaya-je kí 'bə-dé kagdəsi-je-ti lé, e kí káre pa ta soki-né Jeju panè: I ya bá 'to Kristi lé al wa? I ya 'aji rɔ-i ə jè 'aji-ji to ngá nə!

40 Ngà e kí káre lé bá ndangi-é panè: I lé, 'bəl Lubə al wa? Ta kí 'gangi do-i-ti kinlé, e ya 'gangi do-é-ti tɔ al wa?

41 Jə lé, ta kí 'gangi do-ji-ti kinlé to tó-é ya, kdotalə to kullə ra-ji-je ya bá j'ə j'ugə kurə-é tin. Ngà e kanlé, né kí maji al káre ya kàrè e ra al.

42 Go-ti, e təl idə Jeju panè: Ndɔ kí à ree kə kɔbe lə-i rəmə, 'adi meɛ-i ole do-m-ti.

43 Jeju ilə-é-ti panè: 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; bone kin ya 'a kisi sə-m nati bə kisi maji-ti lə Lubə.

Koy Jeju

Mat 27:45-56; Mar 15:33-41; Jə 19:28-30

44 Loki kàdì à kə jam do be-ti je bè ya rəmə, lo ndul ndi-ndi do dow-je-ti kí donangi-ti nè lay sar ya kàdì kí mutə kí losɔɔ asi-né.

45 Né uti kəm kàdì adi lo ndul ndi-ndi ə kubi gangi meɛ kəy lə Lubə til danə lo joo.

⁴⁶ Jeju ilə bəbi ndi-é nangi panè: «Bəbi-m, m'ulə ndil-m meẽ ji-i-ti.» Loki Jeju pa ta kin bè ya rəmə, uwə ta-é nati.

⁴⁷ Loki njəkun do kuti asgar-je kí bu oo né kí ra né kin bè lé, ɔsi gajɪ Lubə panè: «Tɔgrɔ-ti ya, dingəm kinlé, to dow kí njururu.»

⁴⁸ Loki kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kí 'ree d'ə lo né-je-ti kinlé, d'oo né-je kí ra né lé bè rəmə, 'tində kàdì-dé taá-taá 'təl-né ki bee.

⁴⁹ †Dow-je lay kí 'gə Jeju rəm, dené-je kí d'ɪ siə dɔnangi Galile-ti nu ya 'dan-é 'ree siə lé, d'ə ngərangi bá d'ə d'oo né-je kí isi ra né lé.

Ta kí sɔbi do dubi Jeju

Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Jə 19:38-42

⁵⁰ Dingəm madi isi nɔɔ to kí káre dan 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je, ri-é lə Jojepi, to dow kí maji, bá to dow kí njururu rəm to.

⁵¹ Jojepi lé, ta-é asi-nə sə-dé do ndu-ti kí d'un kinlé al rəm, bá ində rɔ-é nati sə-dé do kullə ra-dé-je-ti kin al rəm to. Ǝ to dow kí Arimate, bebo-ti lə jipi-je; ɛ isi ngəbi kɔbe lə Lubə kí à ree.

⁵² Jojepi ɔw rɔ Pilati-ti dəji-é nin Jeju lé.

⁵³ Beba ɛ ɔr-é kagdəsi-ti, bɪr-é kɪ takubi ngá bá ɔw ilə-é be nin-ti kí to mbal bá 'sɔki. To lo kí d'ilə nin-ti al ya bəy.

⁵⁴ Ndo-é-ti kinlé, to ndo koo go né-je kɔo ndo taakoo, adi lo aa ya rəmə à to ndo taakoo.

⁵⁵ Dené-je kí d'ɪ kɪ Jeju dɔnangi Galile-ti nu 'ree siə lé, 'dan Jojepi, ə d'ə d'oo badi lé rəm, 'tən d'oo se nin Jeju lé toki kilə be-ti ban wa?

⁵⁶ Də 'təl d'ɔw bee lə-dé kɔo koo go nɔkagi-je, kɪ ubi-je kí ətɪ maji-maji kɔo ree kungi do nin-ti lé. Ndo taakoo-ti lé, də 'taakoo titi kí ndukun lə Lubə ɔji-né lé ya to.

24

Ta kí sɔbi do tɔsi kí Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ

Mat 28:1-10; Mar 16:1-11; Jə 20:1-10

¹ Ndo Dimasi kɪ ndoɛge rati ya dené-je 'tɛɛ kɪ ubi-je kí ətɪ maji-maji kí 'ra kete lé, ji-dé-ti d'ɔw-né dɔbadi-ti,

² rəmə d'oo kí ər kí d'uti-né ta badi lé toki 'nduburu kilə rangi.

³ Beba loki d'andi be nin-ti rəmə, d'oo nin 'Babe Jeju lé al.

⁴ Loki d'ə kí lo ta igi-dé səl bəy ya rəmə, dingəm-je joo kí d'ulə kubi-je kí ndɔy ngilingi-ngilingi rɔ-dé-ti 'tɛɛ sə-dé busi,

⁵ adi bəl ində bandi-dé bati gangi ə d'ulə dɔ-dé nangi; ngà dingəm-je lé d'idə-dé 'panè: Dow kí isi kəm lé, kɔo ri bá 'sangi-é dan nin-je-ti wa?

⁶ †[Ǝ tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, adi ɛ goto nè ngá.]* Adi meẽ-si ole do ta-ti kí ndokɪ idə-si loki ɛ isi-né dɔnangi Galile-ti bəy lé.

⁷ Ndo kɪ ɛ panè: Tò kadi d'a kilə Ngon lə dow ji njéramajal-je-ti, kadi 'bə-é kagdəsi-ti, ə ndo kí njəkungi-ti mutə lé, à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.

⁸ Beba meẽ dené-je lé ole do ta-je-ti lə Jeju.

⁹ Də d'ɔsi təl dɔbadi-ti, d'ɔw d'ɔr poy né-je kinlé lay d'adi njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é káre lé rəm, bá d'adi ndəgi dow-je kí rangi rəm to.

¹⁰ Dené-é-je lé, to Mari kí Magdala, kɪ Jan, kɪ Mari kí kɔ Jaki bá dené-je madi kí d'ə sə-dé nati lé, d'ɔr poy-é d'adi njəkɔwkulə-je lé to.

† 23:49 23:49 Luk 8:2,3 † 24:6 24:6 Mat 16:21; 17:22,23; 20:18,19; Mar 8:31; 9:31; 10:33,34; Luk 9:22; 18:31-33 * 24:6 24:6 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto meẽ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta greki.

11 Ngà ta-je kí dené-je 'pa lé, njékowkulə-je d'oo kì ta mbó bè, adi 'taa ta lə-dé al.

12 Ngà Piyər ubə nangi ì taá ay ngodi ow doɓadi-ti, ə loki dʒugi nangi gɔ lo be nin-ti rəmə, takubi-je ya par bá ɛ oo. Né kí ra né kinlé, ra adi lo ta igi-é səl adi ɛ osi yɔrɔrɔ ya təl ow bee.

Ta kí sobi do njéndó né-je kí joo d'isi d'ow ki Emayusi

Mar 16:12-13

13 Mɛɛ ndo-é-ti kí káre kinlé ya, dow-je joo dan njéndó né-je-ti lə Jeju d'isi d'ow ki mɛɛ be-ti kí 'ba-é Emayusi kí to be kí kɪ bebo Jorijalɛm kow-ti lé, à kasi kulə mətər dɔgi gidi-é joo je bè.

14 Njéndó né-je kí joo kinlé, 'pa-nə ta do né-je-ti lay kí ra né lé taá-taá do rəbi-ti.

15 Ə loki d'ow 'pa-nə ta-je lé taá-taá 'naji-né-nə ta-ti bè-bè rəmə, Jeju ya ingə-dé ə uwə sə-dé rəbi nati.

16 Ngà kəm-dé ijə do-é-ti al.

17 Jeju dəji-dé panè: To ta ri bá owi 'naji-nə-ti taá-taá bè wa? Ə də 'təl d'a nangi kì rɔkati kanə.

18 Ngà bá ɛ kí káre kí 'ba-é Kléopasi pa siə panè: 'Dé! I ya kì kár-i-rè 'to dow kí 'isi bebo Jorijalɛm-ti nè ya é i 'panè 'gə né kí ra né mɛɛ ndo-je-ti kí nè kinlé al!

19 E dəji-dé panè: To ri bá ra né wa? Də d'ilə-é-ti 'panè: To ta lə né kí tɛɛ do Jeju-ti kí to dow kí Najareti-ti kí to njəpata kí ta Lubə-ti, kí ɛ oji tógi-é mɛɛ kullə ra-é-je-ti, kì mɛɛ ta pa-é-je-ti takəm Lubə-ti rəm, takəm dow-je-ti lay rəm.

20 Ya rəmə dow-je lə-ji kí 'to njèkun do njégugnə-je lə Lubə, kì 'boy-je lə-ji d'ilə-é ji Pilati-ti adi gangta koy do-é-ti adi 'bə-é kagdəsi-ti lé!

21 Je j'ində mɛɛ-ji do-é-ti kí ɛ bá à taa Israyel-je kilə-dé taá; lay bin ya rəmə né-je kin ra né bone to ndo kí njèkungi-ti mutə ngá tin!

22 Bè ya kàrè, dené-je madi kí dan-ji-ti, 'ree 'pa ta kí ɔr ndil-ji bəy to. Dené-je lé, 'tɛɛ kì ndoge rati ya d'ow doɓadi-ti;

23 ngà d'ingə nin-é al. Rəmə 'təl 'ree d'idə-ji 'panè malayka-je 'tɛɛ sə-dé busi ə d'idə-dé 'panè Jeju lé, isi kəm.

24 Loki 'pa bè lé, dow-je kí nə-je dan-ji-ti d'i d'ow doɓadi-ti ə d'oo né-je titi kí dené-je 'pa-né lé ya. Ngà ɛ rəmə, də d'oo-é al.

25 Beba Jeju idə-dé panè: Əiyəə, səi dow-je kí négə lə-si goto kan! Səi kí 'tadi ti-ti do ta-je-ti lay kí njəpata-je kí ta Lubə-ti 'pa kan!

26 Tò kadi Kristi† lé, à kingə kɔ-je kin bá à kingə-né riba ya al wa?

27 Go-ti, Jeju ì do ndukun-je-ti lə Moiyiji sar tɛɛ-né do mbete-je-ti lə njəpata-je kí ta Lubə-ti ya ɔr-dé mɛɛ ta-je lay kí mbete kí aa njay pa sobi-né do-é.

28 Ngà loki 'ree 'tɛɛ ngosi kì ngonbe kí njéndó né-je kí joo d'isi d'ow-ti lé, Jeju ra né toki dow kí ow kì dəə taá bè.

29 Ngà də d'ogɪ-é nangi 'panè: «'Isi sə-ji nè, kdɔtalə, kàdì ow do kur-ti, adi ndo kàrè ow kil rəm ngá. Beba ɛ ow kəy isi sə-dé.»

30 Loki isi sə-dé ta nékuso-ti rəmə, un mbè ra oiyo Lubə bá uwə gangi danə ə adi-dé.

31 Beba kəm-dé ijə yərərə adi 'gə-é ya rəmə, ɛ goto jeke dan-dé-ti.

32 Ə də 'dəji-nə ta 'panè: «Kete kí ow pa ta adi-ji dɔrəbi-ti ɔr-ji-né mɛɛ ta-je kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, mɛɛ-ji ole wuti-wuti titi-nə né kí to pər bá ɔ-ti bè ya al wa?»

† 24:26 24:26 Kristi lé kor mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

³³ Beba d'i tajinati nè ya d'osi tøl d'ow bebo Jorijalem-ti gogi ə d'ingə njéndó né-je kí dɔgi gidi-é káre nati kì madi-dé-je kí 'kəw-nə.

³⁴ Dɛ d'idə dɛ kí joo lé 'panè: «Tɔgrɔ-ti ya, 'Babe tɔsi ndəl ində lo tɛɛ ə tɔji rɔ-é adi Simɔ oo-é!»

³⁵ Beba njéndó né-je kí joo lé d'or poy né kí tɛɛ dɔ-dé-ti rebəə rəm, gə kí 'gə Jeju loki ɛ gangi-né mbè adi-dé lé rəm tɔ.

Jeju tɛɛ busi dɔ njéndó né-je-ti liə

Mar 16:14-18; Ja 20:19-29

³⁶ Loki njéndó né-je kí joo lé, d'isi pa ta-je kin bè-bè ya rəmə daji rɔ Jeju ya tɛɛ busi dan-dé-ti ə pa sə-dé panè: «Kadi lapiya nəy sə-si.»

³⁷ Rəmə bəl ində bandi-dé bati gangi, kdɔ dɛ 'gir kí to 'mɛ dow fá d'oo-é.

³⁸ Ngà Jeju pa sə-dé panè: Kdɔ ri fá dɔ-si tøl-né bè wa? Kdɔ ri fá mɛɛ-si ra joo bè wa?

³⁹ Ooi ji-m-je kì nja-m-je lé ɛn, to mə ya; ɔdi rɔ-m ə ooi. 'Mɛ dow lé, tal rɔ-é kì singə rɔ-é goto. Ngà mə lé, səi ooi maji kí tal rɔ-m kì singə rɔ-m tò nè.

⁴⁰ ɛ pa ta kin bè tɔji-dé-né ji-é-je kì nja-é-je.

⁴¹ Rəmə rɔ-dé nəl-dé mbing adi d'oo kí né kí tɔgrɔ-ti al bəy, fá ndil-dé tɛɛ say adi Jeju dəji-dé panè: ɔwi kì nékuso nè nɔɔ wa?

⁴² Beba d'un dəbi kanji kí nungə d'adi-é.

⁴³ ɛ taa ə uso takəm-dé-ti nè ya.

⁴⁴ Go-ti, idə-dé panè: Kí ndoki m'isi-né sə-si bəy lé, m'idə-si m'panè: «Ta-je lay kí 'ndangi sobi dɔ-m mɛɛ mbete ndukun-je-ti lə Moiyiji, kì mɛɛ mbete-je-ti lə njépata-je kí ta Lubə-ti, kì mɛɛ mbete pa-je-ti lé, tò kadi né-é à ra né ya.»

⁴⁵ Beba ɛ tɛɛ kəm-dé adi 'gə-né mɛɛ ta-je kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay;

⁴⁶ ə idə-dé panè: Ooi, ta kí 'ndangi ɛn: Kristi à kingə kɔ, à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ kì ndɔ kí njəkungi-ti mutə;

⁴⁷ ə ta kí sobi dɔ kiŋə panjiyə-je kí maji al kadi Lubə iŋə-né go majal-je lə dow-je kɔgi lé, d'a kulə gin-é dɔ bebo Jorijalem-ti ya d'a kilə mbe-é kì ri Jeju kadi gin dow-je lay kí dɔnangi-ti nè.

⁴⁸ Səi ya 'toi njəkoo né-é-je kì kəm-si kdɔ kadi 'pai ta-é.

⁴⁹ †ə kí sobi dɔ-m mə lé, kadkare kí Bəbi-m un mindi-é kadi n'adi-si lé, m'a kulə siə kadi-si. Ngà səi rəmə, isi bebo Jorijalem-ti nè ya sar kadi ingəi tɔgi kí à kɔ dɔrɔ-ti ree dɔ-si-ti kin bəy bane.

Kəw Jeju dɔrɔ-ti

Mar 16:19-20; Knj 1:4-12

⁵⁰ †Beba Jeju ɔr-dé ɔw sə-dé gidi bebo-ti ngosi kì be kí Betani, fá ɔy ji-é kì taá ə tɔr ndi-é dɔ-dé-ti.

⁵¹ Loki ɛ ɔ tɔrndi-é dɔ-dé-ti bè ya bəy rəmə, ɛ iŋə-dé ə Lubə un-é ɔw siə dɔrɔ-ti. ⁵² Ngà dɛ rəmə loki d'osi dɔ-dé nangi nɔ-é-ti lé, 'tøl d'ow bebo Jorijalem-ti gogi kì rɔnəl kí nɔ.

⁵³ ə dɛ d'isi takəy-ti lə Lubə kì dɔkaglo-je lay ya 'tɔy Lubə.

Poyta kí Maji kí

Ja ndàngi

Ta-je kí do Poyta kí Maji-ti kí Ja ndàngi

Ja ndàngi mbete kin kɔo kadi dow ndó ə adi-né meɛ-é kí Jeju to Kristi dow kí Lubə mbəti-é, to Ngon lə Lubə, adi dow adi-é meɛ-é rəmə, isi kəm kɔ ri-é ('Ndó 20:31). Ɛ ɔsi kagi do to-ti kí Jeju to Lubə, ngà ɛ tɔji-é kí to dow kí oy do kagdəsi-ti kɔo kadi njéra majal-je d'isi-né kəm kisi kí sartagangi rəm to.

Ja to kí káre dan njéndó né-je-ti lə Jeju kí dɔgi gidi-é joo, adi né-je kí ra né kí ta-é tò meɛ mbete-ti kinlé, ɛ ɔ lo-é-ti. Né-je kinlé, ɛ ɔsi go-nɔ-ti kɔ gangi-é gangi-é adi tò gay kɔ mbete-je kí mutə kí d'ɔr poy kisi kɔ do taá lə Jeju. Ja ɔr poy nékɔji-je siri kɔ ta-je kí Jeju pa nja siri kí tɔji-né kí n'to Lubə: Jeju panè: «Mɔ ya m'to nékuso kí njəkadi dow-je d'isi kəm» (6:35,48), «m'to londógi lə dɔnangi» (8:12; 9:5), «m'to tarəbi» (10:7,9), «m'to njəkul bati-je kí maji» (10:11,14), «m'to njəkadi dow-je 'tɔsi ndəl rəm, m'to njəkadi dow-je d'isi kəm rəm» (11:25), «m'to rəbi, m'to ta kí tɔgrɔ-ti rəm, m'to kiskəm rəm» (14:6), «m'to kagi nduu kí tɔgrɔ-ti (15:1,5).»

Lo tum gin mbete-ti kinlé Ja panè «Ta isi nɔɔ» ə «Ta» lé to Jeju kí isi nati kɔ Lubə lo tum gin né-je-ti, adi kɔ takul-é bá Lubə ra-né né-je lay. «Ta» kinlé, təl dow. Kadi Ja təl-né ta mbete liə kinlé, ɛ ɔr poy né-je kí beti-beti kí sobi do koy Jeju kɔ tɔsi kí tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, kɔ tɔji kí tɔji rɔ-é njéndó né-je liə go tɔsi-ti kí ɛ tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dɛ-ti kí d'oy.

Kulə gin ta

¹ Lo kulə gin né-je-ti ya, Ta isi nɔɔ ngá. Ta isi nati kɔ Lubə ə Ta lé to Lubə.

² Ta isi nati kɔ Lubə lo kulə gin né-je-ti nɔ.

³ Lubə ra né-je lay kɔ takul Ta ə né kí ɛ ra kɔ takul Ta al ya goto.

⁴ Ə meɛ Ta-ti kinlé bá kiskəm tò-ti ə kiskəm to londógi lə dow-je.

⁵ Lo kí ndógi ndógi londul-ti, ngà londul bá uwə-é kɔ rɔ-é-ti al.

⁶ †Lubə ulə dow káre kí ri-é lə Ja.

⁷ Ja lé to njəkoo né ə kidə dow-je ta kí dɔ-ti; adi ɛ ree kadi n'pa ta kí do lo kí ndógi-ti, kɔo kadi dow-je lay ya d'adi meɛ-dé kɔ takul n'ɛ.

⁸ Ɛ bá to lo kí ndógi lé al, ngà ɛ ree kɔo pa ta kí dɔ-ti kadi dow-je.

⁹ Londógi kí tɔgrɔ-ti lé ree dɔnangi-ti ə ndógi adi dow-je lay d'oo-né lo.

¹⁰ Lubə ra dɔnangi kɔ takul Ta ə Ta lé ree dɔnangi-ti nè; rəmə dow-je kí dɔnangi-ti 'gə-é al.

¹¹ Ɛ ree rɔ dow-je-ti liə ya rəmə, 'mbati kuwə-é kɔ rɔ-dé-ti;

¹² ngà dɛ lay kí d'uwə-é kɔ rɔ-dé-ti ə d'adi-é meɛ-dé lé, ɛ adi-dé tarəbi kadi 'təl ngan lə Lubə.

¹³ Dɛ lé 'to ngan lə Lubə kí Lubə ya oji-dé, ɔi kɔji kinlé to kɔji kí dow bá oji-dé al, bá to ndigi lə dow al rəm to.

¹⁴ Ta lé, təl rɔ-é dow-ti ə ra ɔe dan-ji-ti rəm, to njéra maji nɔ rəm, to njèta kí tɔgrɔ-ti rəm to. J'oo né riba liə, kí to riba kí ɛ ingə kɔo to kí to Ngon kál kí j rɔ Bɔbi-é-ti ya.

† 1:6 1:6 Mat 3:1; Mar 1:4; Luk 3:1,2

¹⁵ Ja pa ta kí dɔ-é-ti adi dow-je ə pa kɪ ndi-é kí boy panè: «To ɛ kinlé bá m'pa ta kí dɔ-é-ti m'panè: Ɛ kí njèree go-m-ti lé to dow kí 'boy itə-m, kɔɔ ɛ to dow kí kete nɔ-m-ti.»

¹⁶ Ə jəi lay ya ramaji liə kí al dɔ lo kinlé nduy dɔ-ji pitim, bá j'ubəi maji-é kí kete-kete rəm tɔ.

¹⁷ Kɔɔtalə Lubə adi ndukun kɪ kəm rəbi kí rɔ Moiyiji-ti ə ramaji, kɪ ta kí tɔgrɔ-ti bá ree kɪ kəm rəbi kí rɔ Jeju Kristi-ti tɔ.

¹⁸ Lubə lé, dow oo-é nja káre al; ngà Ngon kál kí to Lubə, njèkisi mbó Bəbi-é-ti lé ya bá adi kəm dow-je ijə dɔ Bəbi-é-ti.

Kullə-je kí Jeju ra takəm dow-je-ti rəsi

Ta kí Ja pa dɔ Jeju-ti

Mat 3:1-12; Mar 1:1-8; Luk 3:15-18; Ja 5:33-36

¹⁹ Nɔɔ káre bə, jipi-je d'ulə njégugnə-je lə Lubə, kɪ dow-je kí gin koji-ti lə Lebi kí 'to njéra sə-dé dɔ kullə-ti, adi d'ijə bebo Jorijaləm-ti 'ree 'dəji ta Ja 'panè: I lé, 'to ná wa? Beba Ja pa ta kí dɔ né-ti kí ɛ oo.

²⁰ Loki 'dəji-é ta kin bə lé, ɛ naji al ya idə-dé rəsi panè: Mə m'to Kristi*† al.

²¹ Dɛ 'təl 'dəji-é 'panè: Ngà i 'to ná wa? Sé i 'to Eli wa? Ɛ ilə-dé-ti panè: M'to Eli al. Dow kí j'isi j'ngəbi-é kí to njèpata kí ta Lubə-ti lé, sé to i wa? Ɛ ilə-dé-ti panè: Mə m'to dowbé kinlé al.

²² Rəmə 'təl 'dəji-é ya bəy 'panè: Ngà i lé 'to ná ya wa? I ya 'idə-ji ta kí dɔ-i-ti kadi j'ow j'idə njékulə-ji-je lé bane.

²³ Ɛ panè:
Titi kí Ejay njèpata kí ta Lubə-ti pa-né lé,
mə m'to dow kí ndi-é ba diləlo-ti panè:
'Rai rəbi lə 'Babe adi ɔ njururu-njururu.

²⁴ Dow-je kí d'ulə-dé rɔ Ja-ti lé 'to Parisi-je†.

²⁵ Ja ɔ ra dow-je batəm bá dɛ 'dəji-é 'panè: Kinə i 'to Kristi lé al rəm, 'to Eli al rəm, bá 'to njèpata kí ta Lubə-ti lé al rəm, ngà kɔɔ ri bá 'ra dow-je batəm wa?

²⁶ Ja ilə-dé-ti panè: Mə m'ra dow-je batəm mani; ngà dow káre isi dan-si-ti nɔɔ ya é səi 'gəi-é al.

²⁷ Dowbé lé à ree go-m-ti nɔɔ. Ə mə kinlé kulə saba liə ya kàrè m'tuwə kadi m'tuti al.

²⁸ Ta-je kinlé dɛ 'pa kɪ nə mɛɛ bə-ti kí Betani, ta ba Jurdɛ-ti kəl-é-ti kí lokubə kàdɪ-ti kí Ja ra dow-je batəm-ti lé.

²⁹ Lo aa go-ti, Ja oo Jeju ɔw ree rɔ-é-ti ə panè: Ooi, Ngonbati lə Lubə kí njèkɔr majal dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti lé é ɔw ree ɔngi.

³⁰ To ɛ kí ɔw ree kɔngi lé bá m'pa ta kí dɔ-é-ti m'panè: Ɛ kí njèree go-m-ti lé to dow kí 'boy itə-m, kɔɔ ɛ to dow kí kete nɔ-m-ti.

³¹ Ə mə kàrè kete m'gə-é al, ngà m'ree m'ra dow-je batəm mani bə kɔɔ kadi Israyel-je 'gə-é-né tɔ.

³² Ja oo né ə pa ta dɔ-ti rəsi panè: M'oo Ndil kí aa njay ijə dɔrɔ-ti ree titi-nə kɪ dəngɔdnda bə ree isi dɔ Jeju-ti;

³³ ə mə m'gə-é al, ngà njékulə-m kadi m'ra dow-je batəm mani lé bá idə-m panè: Ɛ kí Ndil kí aa njay à kɪ dɔrɔ-ti ree kisi dɔ-é-ti kadi 'oo-é kinlé, ɛ bá à ra dow-je batəm kɪ Ndil kí aa njay.

* **1:20 1:20** Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † **1:20 1:20** Ja 1:41 † **1:24 1:24** Parisi-je, 'to kuti dow-je madi kí dan jipi-je-ti kí njékində kəm-dé go ndukun-ti lə Moiyiji kadi ngà nɔ.

³⁴ M̄a m'oo né-é k̄i k̄əm-m, b̄á m'panè: Ē k̄i ɔw k̄onḡi lé b̄á to Ngon l̄ə Lub̄ə.

Njéndó né-je k̄i d̄ɔsay

Mat 4:18-22; Mar 1:16-20; Luk 5:1-11

³⁵ Lo aa go-ti k̄àrè, J̄a k̄i dow-je joo dan njéndó né-je-ti liə d'isi lo-é-ti kinlé ya b̄əy.

³⁶ Beba loki oo Jeju ɔw d̄əə lé ē panè: Ooi, Ngonbati l̄ə Lub̄ə lé é ɔw ɔnḡi.

³⁷ Loki njéndó né-je k̄i joo kin d'oo ta-je kinlé bè r̄əmə, d̄e d'j̄ d'un go Jeju.

³⁸ Jeju t̄əl k̄əm-é ə oo-dé go-é-ti r̄əmə d̄əji-dé panè: Ri b̄á 'sangi wa? D̄e 'b̄a-é: *Rabi* adi k̄or m̄ēe-é to njéndó dow-je né ə 'd̄əji-é 'panè: I 'isi rá wa?

³⁹ Jeju il̄ə-dé-ti panè: 'Reei ə a kooi. À to k̄àd̄i k̄i s̄o k̄i los̄o lo je bè. Beba d̄e d'ɔw d'oo lo k̄isi-é ə d'isi r̄o-é-ti nd̄o-é-ti kinlé.

⁴⁰ Dinḡəm-je k̄i joo k̄i d'oo ta-je l̄ə J̄a ə d'un go Jeju lé, ē k̄áre to Andre k̄i ngonk̄ɔ Sim̄ɔ Piȳər.

⁴¹ Ē ɔw inḡə ngonk̄ɔ-é Sim̄ɔ lé ya kete id̄ə-é panè: J'inḡə «Mesi» – k̄or m̄ēe-é to Kristi (dow k̄i Lub̄ə mb̄əti-é).

⁴² Go-ti, ɔw k̄i Sim̄ɔ lé r̄o Jeju-ti. Beba Jeju oo-é ya r̄əmə panè: I 'to Sim̄ɔ k̄i ngon l̄ə Jonasi. D'a b̄a-i Sepasi (k̄or m̄ēe-é to ər).

⁴³ Lo aa go-ti, loki Jeju ɔji kadi n'ow d̄onanḡi Galile-ti lé ē inḡə dow k̄áre k̄i ri-é l̄ə Pilipi ə id̄ə-é panè: 'Un go-m.

⁴⁴ Pilipi d̄e k̄i Andre, k̄i Piȳər lé 'to dow-je k̄i bebo Betsayda-ti.

⁴⁵ Go-ti, Pilipi inḡə dow k̄áre k̄i ri-é l̄ə Nataniyel ə id̄ə-é panè: Dow k̄i ndukun l̄ə Moiyiji, k̄i mbete-je l̄ə njépata-je k̄i ta Lub̄ə-ti 'pa ta liə lé j'inḡə-é; to Jeju k̄i Najaret̄i-ti, ngon l̄ə Jojep̄i.

⁴⁶ Nataniyel id̄ə Pilipi lé panè: Né k̄i maji à k̄i m̄ēe b̄e-ti k̄i Najaret̄i to b̄an wa?

⁴⁷ R̄əmə Pilipi t̄əl id̄ə-é panè: 'Ree 'oo. Loki Jeju oo k̄i Nataniyel isi ree r̄o-é-ti lé, ē pa ta k̄i d̄o-é-ti panè: Ooi, Israyel k̄i t̄ogr̄o-ti k̄i k̄ədk̄əm dow-je goto r̄o-é-ti é ɔw ree ɔnḡi.

⁴⁸ Ə Nataniyel d̄əji-é panè: I 'ḡə-m rá wa? Jeju il̄ə-é-ti panè: Loki 'a-né gin kote-ti kin ya m'oo-i pá b̄á Pilipi b̄a-i b̄əy.

⁴⁹ Nataniyel t̄əl il̄ə-é-ti panè: Njéndó dow-je né, i lé 'to Ngon l̄ə Lub̄ə r̄əm, b̄á 'to ngar l̄ə Israyel-je r̄əm t̄o.

⁵⁰ Beba Jeju id̄ə-é panè: Kid̄ə k̄i m'id̄ə-i m'panè m'oo-i gin kote-ti kin b̄á i adi-m-né m̄ēe-i tin! Né-je k̄i t̄o b̄əl it̄ə né-je kin ya 'a koo b̄əy.

⁵¹ Ooi maji, m'a kid̄ə-si r̄əsi; a kooi ta d̄or̄a k̄i t̄ēe ə a kooi malayka-je l̄ə Lub̄ə k̄i d'a k̄i d̄o Ngon l̄ə dow-ti k̄d̄o k̄ow d̄or̄a-ti r̄əm, b̄á d'a k̄i d̄or̄a-ti t̄əl ree d̄o-é-ti r̄əm t̄o.

2

Jeju ra man adi t̄əl yibi nduu

¹ Nd̄o joo go-ti, taanā t̄o m̄ēe b̄e-ti k̄i Kanā d̄onanḡi Galile-ti. K̄ɔ Jeju a lo-é-ti n̄ɔɔ r̄əm,

² b̄á Jeju k̄i njéndó né-je liə k̄àrè 'b̄a-dé lo-é-ti t̄o.

³ Yibi nduu tinḡə, r̄əmə k̄ɔ Jeju id̄ə-é panè: «Yibi nduu goto ngá.»

⁴ Jeju il̄ə-é-ti panè: «Dené*, ta ri l̄ə-ji j̄e s̄əi wa?» D̄ok̄àd̄i l̄ə-m asi al b̄əy.

⁵ K̄ɔ-é id̄ə njérakull̄ə-je panè: «Né lay k̄i à kid̄ə-si ya 'rai.»

* **2:4 2:4** Ba k̄i Jeju b̄a k̄ɔ-é «dené» lé to n̄ədi b̄á n̄ədi-é al. K̄d̄o Jeju to nj̄èkil̄ə kuji b̄i à n̄ədi k̄ɔ-é al.

⁶ Lo-é-ti nɔɔ lé, jo ər kí boy-boy məkɛ tɔ-ti ə jo káre ya à kun man litir fu-je bè ə to jo-je kí man tɔ-ti kɔɔ kadi jipi-je 'togi-né rɔ-dé kadi d'aa njay takəm Lubə-ti.

⁷ Jeju idə-dé panè: «Ungi man rusi jo-je kinlé. Rəmə d'ungi man-ti adi rusi tɛnɛnɛ-tɛnɛnɛ.»

⁸ Təl idə-dé panè: «Ɔdi ɔwi-né adi njəkoo go nékuso» ə dɛ d'ɔdi d'ɔw-né d'adi-é ya tɔ.

⁹ Loki njəkoo go nékuso nɔ man kí 'təl-é yibi nduu-ti lé rəmə, ɛ gə lo kí i-ti al, ngà njérakullə-je kí d'ɔdi man lé bá 'gə maji.

¹⁰ Njəkoo go nékuso ba njètaa dené lé ə panè: Dow-je lay lé, yibi nduu kí maji bá 'ləbi kete-kete ə ɛ kí maji nɔ al bá d'ɪnə gogi adi yibi ra dow-je bá 'ləbi bəy. Ngà i rəmə, yibi nduu kí maji bá i ɪnə gogi sar ngɔsnè bəy wa?

¹¹ Nékoji-je kí Jeju ra lé, ɛ kin bá to kí dɔsɔy. Ɔ ra mɛɛ bɛ-ti Kanɔ, donangi Galile-ti tɔji-né tɔgi-é ndaa-ti rəsi ə njéndó né-je liə d'adi-é mɛɛ-dé.

¹² †Go né-je-ti kinlé, Jeju ɔw mɛɛ bɛ-ti kí Kapernayim nati kɪ kɔ-é-je kɪ ngankɔ-é-je, kɪ njéndó né-je liə, ngà kisi bá d'isi-ti ndo nɔ al.

Jeju tubə njéragati-je takəy-ti lə Lubə

Mar 11:15-18; Mat 12:38-40; Luk 19:45,46

¹³ Loki ndo ra nɔy Paki lə jipi-je nɔy ngɔsi lé, Jeju ɔw mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti.

¹⁴ Ə ɔw takəy-ti lə Lubə rəmə, ingə njéra gati bati-je, kɪ mangi-je, kɪ də-je kɪ njémbəl-nɔ là-je†.

¹⁵ Beba Jeju pəti kulə ndəy-ti tubə-né dow-je kin lay takəy-ti lə Lubə ə tubə-né bati-je, kɪ mangi-je, bá sane kɔ là lə njémbəl-nɔ là-je ə titə tablə-je lə-dé tilə. ¹⁶ Ə idə njéra gati də-je panè: «'Saai né-je kin rangi lo kin-ti. Kəy lə Bobi-m lé, 'rai-é kɪ kəy ra gati al!»

¹⁷ Mɛɛ njéndó né-je ole dɔ ta-ti kí mbete kí aa njay pa panè: «Kəy lə-i lé ta-é ɔ mɛɛ-m toki pər bè.»

¹⁸ Beba jipi-je 'pa siə 'panè: «Nékoji ri bá 'a ra kadi j'oo bá j'a gə-né kí to tó-é kadi i 'ra-né né kinlé bè wa?»

¹⁹ †Jeju təl ilə-dé-ti panè: «'Tɔɔi kəy lə Lubə kin ə ndo mutə ya mɔ kində gogi lay.»

²⁰ Jipi-je lé d'idə-é 'panè: «Kəy lə Lubə kin kí j'ində bal kɔrsɔ gidi-é məkɛ lé ya i kan bá 'panè ndo mutə-rè ya 'a kində gogi lay!»

²¹ Ngà ɛ lé, ɛ pa ta lə kəy lə Lubə kí to daji rɔ-é ɛ ya.

²² Ndo kí Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ ngà bá mɛɛ njéndó né-je liə ole dɔ ta-ti kinlé ə dɛ d'adi mɛɛ-dé mbete kí aa njay rəm, d'adi mɛɛ-dé ta kí Jeju pa lé rəm tɔ.

Jeju gə ta kí mɛɛ dow-je-ti

²³ Mɛɛ ndo-je-ti kí Jeju ɔ-né lo ra nɔy Paki-ti mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti kinlé, dow-je nɔ ya d'adi-é mɛɛ-dé kɔɔ koo kí d'oo nékoji-je kí ɛ ra ra.

²⁴ Ngà Jeju nda mɛɛ-é rɔ-dé-ti al, kɔɔ ɛ gə mɛɛ dow-je lay.

²⁵ Ɔ ɔw ndoo kadi dow madi pa ta kí dɔ dow-ti adi-é al ngà, kɔɔ ɛ gə ta kí mɛɛ dow-je-ti lay.

† 2:12 2:12 Mat 4:13 † 2:14 2:14 Jipi-je kí d'ɪ dɔ bɛ-je-ti kí rangi bá 'ree Jorijalɛm lé 'ree kɪ là kí dɔ bɛ mba-ti adi d'a mbəl la-je lə-dé lé bá d'a ndogi-né nékul-je kɔɔ pole-né Lubə rəm, kɔɔ kugə-né lambo-je kí sobi dɔ kəy lə Lubə rəm. † 2:19 2:19 Mat 26:61; 27:40; Mar 14:58; 15:29

3

*Jeju kì Nikodèm**Mat 18:3; Ja 1:12-13; 1Pi 1:3,23*

¹ Ngà dow káre dan Parisi-je-ti* kí to káre dan 'boy-je-ti læ jipi-je kí ri-é læ Nikodèm

² ree rɔ Jeju-ti ndɔɔ idə-é panè: Njèndó dow-je né, jɛ j'gə kí i lé, 'to njèndó dow-je né kí Lubə ya ulə-i; kdɔtalə dow kí Lubə nà y siə al lé, à kasi ra nékoji-je kí i 'ra 'ra kin al.

³ Jeju ilə-é-ti panè: «'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; dow kí d'oji-é sigi al lé, à kasi koo kɔbe læ Lubə al.»

⁴ Rəmə Nikodèm dəji-é panè: Dow bɔgə ngá lé, d'a təl koji-é sigi ban bəy wa? Se à təl kur mee kɔ-é-ti gogi kadi d'oji-é nja joo bəy wa?

⁵ Jeju təl idə-é panè: «'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; kinə d'oji dow kì kəm rəbi læ man al rəm, kì kəm rəbi læ Ndil kí aa njay rəm al lé, dowbé à kow kɔbe-ti læ Lubə al.

⁶ Dow kí dow bá oji-é lé, rɔ-é to dow ya tɔ; ngà dow kí Ndil bá oji-é lé to ndil ya tɔ.

⁷ Ta kí m'idə-i m'panè: “D'a təl koji-si sigi gogi bane kinlé, adi ɔr ndil-i al.”

⁸ Yəl lé, lo kí ndigi kulə-ti ya ɛ ulə-ti ə i 'oo ká-é, ngà i 'gə lo kí j-ti al rəm, bá 'gə lo kí isi ɔw-ti al rəm tɔ. Dow kí Ndil oji-é lé, to bə ya tɔ.»

⁹ Rəmə Nikodèm təl dəji-é ya bəy panè: «Né-é kinlé, à ra né ban-ban wa?»

¹⁰ Beba Jeju təl ilə-é-ti panè: «I kí 'to njèndó dow-je né dɔnangi Israyel-ti lé ya 'gə né kin al bəy wa!

¹¹ 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; né kí j'gə bá j'pa ta dɔ-ti, ə né kí j'oo kì kəm-ji bá j'pa ta dɔ-ti, ngà səi ooi ta læ-ji adi to ta kí tɔgrɔ-ti al.

¹² Né-je kí dɔnangi-ti nè ya m'pa-né sə-si ta ə səi adi mee-si al bə lé, loki m'a pa sə-si ta dɔ né-je-ti kí dɔrɔ-ti lé, a kadi mee-si ban wa?

¹³ Dow kí ɔw dɔrɔ-ti goto, ngà Ngon læ dow [kí j dɔrɔ-ti]† ree dɔnangi-ti kin ya káre.

¹⁴ Titi kí ndɔki Moiyiji lɛ-né 'ningókasi adi to li ə un taá diləlo-ti lé, Ngon læ dow kàrè d'a kun-é taá bə ya tɔ bane, ¹⁵ kɔ kadi dow kí rá-rá kí adi-é mee-é rəmə, isi kəm ya sartagangi.

¹⁶ Kɔ Lubə ndigi dow-je kí dɔnangi-ti nè nɔ, bá adi-dé-né ngon kəl liə, kɔ kadi dow kí rá-rá kí adi-é mee-é rəmə oy al, ngà kadi isi kəm ya sartagangi.

¹⁷ Kɔ Lubə ulə Ngon-é dɔnangi-ti kɔ kadi-é gangta dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti al, ngà kadi dow-je kí dɔnangi-ti nè d'aji kì takul-é.

¹⁸ Dow kí adi-é mee-é lé, ta kí gangi ɔr dɔ-é-ti; ngà dow kí adi-é mee-é al rəmə, 'gangi ta dɔ-é-ti ngá; kdɔtalə ɛ adi mee-é Ngon kəl læ Lubə al.

¹⁹ Gin ta kí gangi lé é n: Lo kí ndógi ree dɔnangi-ti rəmə, londul bá dow-je 'ndigi bi 'ndigi lo kí ndógi lé al; kdɔtalə kullə ra-dé-je maji al.

²⁰ Kɔ dow kí to njèra majal lé, à kɔsi ta lo kí ndógi rəm, à kow lo kí ndógi-ti al rəm; ɛ à bəl panè, lo à ndógi dɔ kullə ra-n'è-je-ti kí maji al kin kadi dow-je d'oo.

* **3:1 3:1** Parisi-je, 'to kuti dow-je madi kí dan jipi-je-ti kí njékində kəm-dé go ndukun-ti læ Moiyiji kadi ngə nɔ. † **3:13 3:13** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kì ji-dé kà ta greki.

²¹ Ngà dow kí njèra né kí tɔgrɔ-ti lé, ɛ à kɔ lo kí ndógi-ti, kɔɔ kadi lo ndógi dɔ kullə ra-é-je-ti kí maji lé kadi dow-je d'oo, kɔɔ to kullə-je kí nəl Lubə.»

²² Go-ti, Jeju de kɔ njéndó né-je liə d'ow nati dɔnangi Jude-ti; ɛ isi sə-dé nɔɔ rəm, bá ra dow-je batəm rəm tɔ.

²³ Ja kàrè ra dow-je batəm Enɔ kí tò ngosi kɔ lo kí Salim-ti tɔ; kɔɔtalə to lo kí man nɔ-ti; dow-je nɔ d'ow rɔ-é-ti adi ra-dé batəm.

²⁴ †Kɔ kaglo-é-ti kinlé, d'ilə Ja dangay-ti al bəy.

²⁵ Ngà njéndó né-je lə Ja, de kɔ jipi káre 'naji-nɔ ta kí sobi dɔ kəm rəbi togi rɔ kɔ kaa rɔ dɔ majal-ti.

²⁶ Go-ti, njéndó né-je lə Ja d'ow rɔ Ja-ti d'idə-é 'panè: Njéndó dow-je né, 'oo, dow kí ndɔki ɔ rɔ-i-ti gidi ba jurde-ti kí i 'pa ta kí dɔ-é-ti adi-ji lé, ɛ kàrè ɔ ra dow-je batəm tɔ; adi dow-je lay ya d'ow rɔ-é-ti.

²⁷ Beba Ja idə-dé panè: Kinə Lubə adi né dow al lé, né kí dow à kingə kɔ dɔ rɔ-é ya goto.

²⁸ †«Mɔ bá m'to Kristi‡ lé al, ngà Lubə ulə-m kete nɔ dowbé-ti.» Ta kinlé, m'pa m'adi səi ya ooi kɔ mbi-si.

²⁹ Njètaa dené lé, ɛ ya to ngow dené; ngà nam ngow dené lé, ɛ ɔ mbó-é-ti nè, ɔ oo ndi-é; loki oo ndi nam-é lé, rɔ-é nəl-é nɔ; mɔ kàrè rɔ-m nəl-m bè ya tɔ ə to rɔnəl kí nɔ.

³⁰ Jeju lé bá tò kadi ow kɔ kete-kete ə mɔ tá jè m'təl kɔ gogi.

³¹ Njèkɔ dɔrɔ-ti lé, ɛ ya ɔ bə dɔ né-je-ti lay. Dow kí dɔnangi-ti nè lé, ɛ to 'lə dɔnangi adi ɛ pa ta titi kí ɛ to-né dow kí dɔnangi-ti nè tɔ. Njèkɔ dɔrɔ-ti lé, ɛ ya ɔ bə dɔ né-je-ti lay,

³² ɛ pa ta dɔ né-je-ti kí oo kɔ kəm-é rəm, ta-je-ti kí oo kɔ mbi-é rəm, ngà dow kí oo ta liə adi to ta kí tɔgrɔ-ti ya goto.

³³ Beba dow kí oo ta liə kí ta kí tɔgrɔ-ti rəmə, dowbé gə kí Lubə to njèpata kí tɔgrɔ-ti;

³⁴ kɔɔtalə dow kí Lubə ulə-é lé, ɛ pa ta-je kí ta Lubə-ti, kɔɔ Lubə adi Ndil-é rusi mɛɛ-é.

³⁵ †Lubə kí Bobi ndigi Ngon-é adi inə né-je lay mɛɛ ji-é-ti.

³⁶ Dow kí adi mɛɛ-é Ngon lə Lubə lé, isi kəm ya sartagangi. Dow kí təl rɔ-é go ta-ti lə Ngon al lé, à kisi kəm ndɔ al, ngà wongi à ra Lubə dɔ-é-ti bè-bè ya.

4

Jeju kɔ dené kí Samari

¹ Jeju gə kí dow-je d'idə Parisi-je 'panè n'ow kɔ njéndó né-je nɔ n'itə Ja rəm, bá n'ra-dé batəm nɔ n'itə-é rəm tɔ.

² Kí tɔgrɔ-ti lé, Jeju ya kɔ dɔ-é ra dow-je batəm al; ngà to njéndó né-je liə bá 'ra dow-je batəm.

³ Loki Jeju oo ta kin bè lé, ɛ inə dɔnangi Jude təl isi ow dɔnangi Galile-ti gogi.

⁴ Ə tò kadi à kində dɔnangi Samari gangi bá à kow.

⁵ Beba ɛ ree tɛɛ mɛɛ bebo-ti káre kí 'ba-é Sikar, dɔnangi Samari-ti; Sikar lé tò ngosi kɔ londɔr kí ndɔki Jakobi adi ngon-é Jojepi.

† 3:24 3:24 Mat 14:3; Mar 6:17; Luk 3:19,20 † 3:28 3:28 Ja 1:20 ‡ 3:28 3:28 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 3:35 3:35 Mat 11:27; Luk 10:22

⁶ Lo-é kin bá bole man læ Jakobi tò-ti. Kɔ rəbi ra Jeju adi isi nangi ta bole man-ti lé ə à to ta kí kàdì à kə jam dɔ be-ti-je bè.

⁷ Dené káre kí dɔnangi Samari-ti ree kɔɔ kɔɔdi man ə Jeju dəji-é panè: «'Adi-m man m'ay sə-i.»

⁸ Ə njéndó né-je liə rəmə d'ow mee bebo-ti kɔɔ sangi nékuso.

⁹ Dené kí Samari lé idə Jeju panè: «Ban bá i kí 'to jipi ya 'dəji-m man kay mə kí m'to dené kí Samari bè wa?» Ǝ pa bè kɔɔ jipi-je lé 'ndigi kadi dɛ kɔɔ dow-je kɔɔ Samari d'uwə-nə noji al.

¹⁰ Jeju ilə-é-ti panè: «Kinə 'gə kadkare læ Lubə rəm, 'gə dow kí a pa sə-i ta panè: 'Adi-m man m'ay kinlé rəm, rəmə lé i bá 'a dəji-é man kay ə ɛ à kadi-i man kiskəm.»

¹¹ Beba dené lé idə-é panè: «'Babe, bole lé uu nə rəm, bá i 'ow kɔɔ kuləman al rəm, ngə 'a kɔɔ kɔɔdi man kiskəm lé rá wa?»

¹² Se i 'oo rɔ-i kɔɔ dow kí boy itə ka-ji Jakobi wa? Ǝ bá adi-ji bole man kin ə ɛ ya kɔɔ dɔ-é ay man-é rəm, bá ngan-é-je kɔɔ nékul-je liə kàrè d'ay rəm tɔ.»

¹³ Jeju ilə-é-ti panè: «Dow kí rá-rá kí ay man kinlé kundə à ra-é gogi bəy;

¹⁴ ngə dow kí ay man kí m'a kadi-é lé, kundə à ra-é gogi ndə al ə man kí m'a kadi-é lé à təl man kənənɛ kí à kay mee-é-ti bul-bul kɔɔ kiskəm kí sartagangi.»

¹⁵ Beba dené lé idə-é panè: «'Babe, 'adi-m man-é kinlé, kɔɔ kadi kundə ra-m gogi al ya sar rəm, bá kadi m'təl m'ree lo kin-ti m'ɔɔdi man gogi al ya sar rəm tɔ.»

¹⁶ Jeju idə-é panè: «'Ow 'ba ngobi-i ə 'təl 'ree.»

¹⁷ Dené lé ilə-é-ti panè: M'to njəngow al. Jeju idə-é panè: To tó-é kadi 'panè: «M'to njəngow al.»

¹⁸ Kɔɔ 'taa ngow gin mɔɔ ə ɛ kí isi siə bone bè kinlé to ngobi-i al. Adi ta kí 'pa lé to tó-é ya.

¹⁹ Dené lé idə-é panè: «'Babe, mə m'gə kí i lé 'to njəpata kí ta Lubə-ti.

²⁰ Ka-ji-je d'osi dɔ-dé nangi nɔ Lubə-ti dɔ mbal-ti kin, rəmə səi 'painé dow-je d'a kɔɔsi dɔ-dé nangi nɔ Lubə-ti mee bebo Jorijaləm-ti.»

²¹ Jeju ilə-é-ti panè: «Dené, ta kí m'ow kɔɔ kidə-i kinlé, 'oo kɔɔ ta kí tɔgrɔ-ti. Ndɔ madi à ree nɔɔ lé, à to dɔ mbal-ti kin bá a kɔɔsi dɔ-si nangi nɔ Bobi-ji Lubə-ti al rəm, bá à to mee bebo Jorijaləm-ti al rəm tɔ.

²² Səi ɔsi dɔ-si nangi nɔ né-ti kí səi 'gəi al, ngə jɛ lé, jɛ j'osi dɔ-ji nangi nɔ né-ti kí j'gə, kɔɔ kaji j rɔ jipi-je-ti.

²³ Ngə dɔkaglo-é à ree - ə ree rəm ngə - adi njékɔsi dɔ-dé nangi-je kí tɔgrɔ-ti d'a kɔɔsi dɔ-dé nangi nɔ Bobi-ji-ti mee ndil-ti,* kɔɔ mee ta kí tɔgrɔ-ti, kɔɔ njékɔsi dɔ-dé nangi-je kí bè kin bá Bobi-m ge-dé.

²⁴ Lubə to ndil, adi njékɔsi dɔ-dé nangi nɔ-é-ti-je d'a kɔɔsi dɔ-dé nangi mee ndil-ti, kɔɔ mee ta kí tɔgrɔ-ti bane.»

²⁵ Beba dené lé idə Jeju panè: «M'gə kí tò kadi Mesi à ree ə ɛ bá 'ba-é Kristi† lé. Loki à ree lé, à kɔɔ-ji mee né-je lay.»

²⁶ Jeju ilə-é-ti panè: «Mesi lé to mə kí mə m'pa sə-i ta kin ya.»

²⁷ Dɔkaglo-é-ti kin ya njéndó né-je liə lé 'təl 'ree rəmə ndil-dé tɛɛ say kɔɔ Jeju a pa ta kɔɔ dené. Bè ya kàrè, dow káre ya kàrè dəji-é panè: «To ri bá i a 'dəji-é əse ta ri bá i a 'pa siə wa al rəm.»

²⁸ Beba dené lé inə gùm liə lo-é-ti ya ə ɔsi təl ow mee bebo-ti idə dow-je panè:

* **4:23 4:23** Kɔɔsi dɔ nangi mee ndil-ti lé, kɔɔ mee-é to kɔɔsi dɔnangi nɔ Lubə-ti mee-ji-ti kəy. † **4:25 4:25** Kristi lé kɔɔ mee-é to dow kí Lubə mbəti-é.

29 «'Reei ooi dingəm kí idə-m né-je lay kí m'ra kin; dɔmaji à to Kristi lé je bè al wa?»

30 Beba dow-je d'i mee bebo-ti d'ow ki ro Jeju-ti.

31 Dɔgangi-é-ti kinlé, njéndó né-je liə 'ra ndoo ta-é-ti panè: «Njéndó dow-je né, uso né bane.»

32 Ngà ɛ idə-dé panè: «Nékuso kí səi 'gəi al ya tò nè kadi m'uso.»

33 Beba njéndó né-je 'pa ta dan-dé-ti 'panè: «Dow madi à kadi-é né uso je bè.»

34 Jeju idə-dé panè: «Ra ndigi læ njèkulə-m rəm, təl ta kullə liə rəm kin ya bá to nékuso-m.»

35 Səi kɪ dɔ-si 'painè: «Nay so bəy bá ko à to kijə.» Ngà mə m'idə-si m'panè: «Uni kəm-si ki taá ə ooi ko-je kí mee ndor-ti kí ɔr adi tò kijə kin.

36 Njèkijə ko ingə nékugə dɔji-é rəm, bá ɛ mbɔ kandi né kɔ kiskəm kí sartangani rəm tɔ. Bè kɔ kadi njədubi ko dɛ kɪ njèkijə ko 'ra rɔnəl nati.

37 Gin-é kin bá gusta kí panè: «Njədubi ko dubi ə dow kí rangi bá ijə lé to ta kí togrɔ-ti.»

38 Lo kí səi 'rai kullə-ti al ya, mə m'ulə-si m'adi ijəi ko-ti. Dow-je kí rangi 'ra kullə rəmə, səi bá ubəi maji-é.»

39 Mee bebo-é-ti kinlé, dow-je kí dɔnangi Samari-ti nə ya d'adi mee-dé Jeju, kɔ ta kí dené pa rəsi panè: «E idə-m né-je lay kí m'ra.»

40 Loki dow-je kí Samari lé 'ree ro Jeju-ti rəmə, 'ra ndoo ta-é-ti kadi isi sə-dé, adi ɛ isi nɔɔ ndo joo.

41 Ə dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'adi-é mee-dé kɔ ta-je liə,

42 rəmə d'idə dené lé 'panè: «Je j'adi mee-ji kɔ ta-je læ-i al ngá; kɔtələ je ya j'oo ta-je liə kɪ mbi-ji ə j'gə kí togrɔ-ti ɛ to njəkaji dow-je kí dɔnangi-ti ya.»

Jeju adi lapiya ngon læ dow kí boy

Mat 8:5-13; Luk 7:1-10

43 Go ndɔ-ti kí joo lé Jeju inə lo kí tin kin ə ɔw dɔnangi Galile-ti lé.

44 †Kɔ ɛ ya pa rəsi panè: «Njèpata kí ta Lubə-ti lé, dow-je kí mee bekoji-é-ti d'a kun ta-é al.»‡

45 †Loki Jeju ree tɛɛ dɔnangi Galile-ti lé, dow-je kí dɔnangi Galile-ti d'uwə-é kɪ rɔ-dé-ti, kɔtələ né-je lay kí ɛ ra bebo Jorijaləm-ti dɔkaglo ra nay-ti lé dɛ d'oo kɪ kəm-dé. Kɔ dɛ kàrè d'a lo ra nay-ti lé nɔɔ tɔ.

46 †Beba ɛ təl ɔw mee be-ti kí Kana, dɔnangi Galile-ti kí ndoki ɛ ra man adi təl yibi nduu titi lé. Dow kí boy kàrè kí njèrakullə kɪ ngar isi mee bebo Kapernayim-ti ə ro ngon-é kí dingəm to-é.

47 Loki dingəm kinlé oo kí Jeju j dɔnangi Jude-ti ree dɔnangi Galile-ti nɔɔ rəmə, ɛ ɔw ingə-é ə ra ndoo ta-é-ti kadi-é ree adi lapiya ngon-é kí tò ta koy-ti.

48 Jeju idə-é panè: «Kinə lé ooi nékɔji-je, kɪ né-je kí tò bəl-bəl kin al lé a kadi mee-si nda al.»

49 Rəmə dow kí boy kí njèrakullə kɪ ngar lé idə-é panè: «'Babe, 'ree kalangi nè ngon-m lé à koy.»

50 Beba Jeju idə-é panè: «Ngon-i lé ingə lapiya ngá ə 'təl 'ow beə gogi.» Ə dingəm lé ndigi dɔ ta-ti kí Jeju idə-é lé, adi ɔsi təl ɔw ki beə gogi ya tɔ.

51 Loki ɛ nay rebəə bəy ya rəmə, ngannjékullə-je liə 'tilə kəm-é d'idə-é 'panè: «Ngon-i lé ingə lapiya ngá.»

† 4:44 4:44 Mat 13:57; Mar 6:4; Luk 4:24 ‡ 4:44 4:44 Mat 13:57; Mar 6:4; Luk 4:24 † 4:45 4:45 Ja 2:23 † 4:46 4:46 Ja 2:1-11

⁵² Rəmə ɛ dəji-dé sé rɔ ngon lé tò soti kì kàdì kí ban wa? Beba de d'ilə-é-ti 'panè: «'Ningé inə ngon lé tagnè kì kàdì kí káre kí kada.»

⁵³ Ə bəbi ngon lé gə kí to dɔkàdì-é-ti kinlé ya tɔ bá Jeju pa-né sə-n'è ta panè: «Ngon-i lé ingə lapiya ngá.» Beba dingəm-é kinlé adi mɛɛ-é rəm, bá dow-je kí mɛɛ kəy-ti liə kàrè d'adi mɛɛ-dé rəm tɔ.

⁵⁴ Jeju i dɔnangi Jude-ti təl ree dɔnangi Galile-ti gogi bəy bá ra nékɔji kí njəkungɪ-ti joo kinlé.

5

Njèrɔkoy kí Betesda ingə lapiya

Ja 7:19-24; 9:1-17

¹ Go né-je-ti kinlé, ndɔ ra nəy madi lə jipi-je asi, adi Jeju ɔw bebo Jorijaləm-ti.

² Ə mɛɛ bebo Jorijaləm-ti, ngɔsi kì tarəbi kí bati-je d'andi-né mɛɛ bebo-ti lé, dangi madi tò-ti nɔɔ, 'ba-é kì ta əbrə 'panè Betesda. Lo-é kinlé pal ra-ti mi.

³ Gin pal-je-ti kinlé njémɔy-je 'tò-ti nduy-nduy, adi to njékəmtɔ-je, njéməti-je, njérɔkoy-je [njérɔkoy mburuki-je 'tò 'ngəbi kadi man lé ləngi.

⁴ Kdɔ taá-taá ya malayka káre ree usi kəm man-ti lé ə ra adi ləngi-ləngi. Ə dow kí man ləngi bá i usi kəm-ti kete lé, lé mɔy liə to mɔy kí ban-ban ya kàrè dowbé ingə lapiya.]*

⁵ Dingəm káre kí mɔy ra-é bal kɔrmutə gidi-é jinəy joo tò ta man-ti lé nɔɔ tɔ.

⁶ Jeju oo-é kí tò nangi ə gə kí ɛ tò lo kin-ti low nɔ. Beba dəji-é panè: 'Ndigɪ kingə lapiya wa?

⁷ Rəmə njémɔy lé ilə-é-ti panè: 'Babe, loki man ləngi lé, dow kí à kun-m kilə-m kəm-ti ya goto ə loki mə ya m'isi m'ndɔr jan-jan kadi m'ɔw m'usi-ti kàrè, dow kí rangi i usi-ti kete nɔ-m-ti rəm.

⁸ Beba Jeju idə-é panè: 'I taá, 'un né tò-i ə 'nɔy.

⁹ Ə tadjinati nè ya dingəm lé ingə lapiya adi un né tò-é ə nɔy.

Ndɔ-é-ti kinlé to ndɔ taakoo lə jipi-je,

¹⁰ adi 'boy-je lə jipi-je 'pa kì njəkɪngə lapiya lé 'panè: To ndɔ taakoo adi kuti kí uti né tò-i kinlé tɔ tó-é al!

¹¹ ɛ ilə-dé-ti panè: Njəkadi-m lapiya lé ya bá idə-m panè: 'Un né to-i ə nɔy.

¹² De 'təl dəji-é 'panè: Nə bá idə-i kadi 'un né tò-i ə 'nɔy wa?

¹³ Ngə njəkɪngə lapiya lé, gə dowbé al. Kdɔtalə Jeju lé, ur dan kosi dow-je-ti kí d'ə lo-é-ti kinlé.

Jipi-je 'tilə ta dɔ Jeju-ti ə Jeju ilə-dé-ti

¹⁴ Go-ti, Jeju ingə dingəm lé takəy-ti lə Lubə ə idə-é panè: Yən, i lé 'ingə lapiya ngá ə 'ra majal al nè né kí ngə itə ɛ kin ə kɪ tɛɛ dɔ-i-ti.

¹⁵ Dingəm lé ɔsi təl ɔw idə 'boy-je lə jipi-je lé panè: Dow kí adi-m lapiya lé to Jeju.

¹⁶ Gin-é kin bá jipi-je d'ilə-né ta dɔ Jeju-ti, kdɔtalə ɛ adi lapiya dingəm lé ndɔ taakoo-ti.

¹⁷ Ngə Jeju ilə-dé-ti panè: Bəbi-m ra kullə sar bone. Mə kàrè m'isi m'ra kullə tɔ.

¹⁸ Loki ɛ pa ta kin bè bəy lé, jipi-je 'sangi kəm lo tɔl-é kì rɔ tungə-dé itə kí kete-je ya bəy; kdɔtalə ndɔ taakoo kí ɛ ilə kuji dɔ-ti al kin par al, ngə

* 5:4 5:4 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kì ji-dé kà ta grɛkì.

kɔɔ pa kí ɛ panè Lubə b́a to Bɔbi-n'è kí oji-n'è, adi ɛ ya k̀i dɔ-é oo rɔ-é kí njèkasi k̀i Lubə to.

Tógi læ Jeju

¹⁹ Beba Jeju təl un ta idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; Ngon lé né kí à kasi ra k̀i dɔ rɔ-é ya goto. Ngà né kí Bɔbi-é ra adi-é oo b́a ɛ ra. Ə né lay kí Bɔbi Ngon ra lé, Ngon kàrè à ra ya to.

²⁰ Kɔɔtalə Bɔbi Ngon lé ndigi ngon-é adi né-je lay kí ɛ isi ra ya oji-é. Né-je kí tò bəl-bəl itə né-je kin kàrè Bɔbi Ngon à kɔji-é, kɔɔ kadi ɔr ndil-si.

²¹ M'pa bè kɔɔ, titi kí Bɔbi Ngon isi adi dow-je 'tɔsi-né 'ndəl d'ində lo 'tɛɛ d'isi kəm kinlé, gangi-é kin ya dow kí Ngon ndigi kadi-é isi kəm lé à kadi-é isi kəm ya to.

²² Rəm b́a Bɔbi Ngon gangta dɔ dow-ti al. Ngà ɛ təl k̀i ta kí gangi lay ya adi Ngon-é,

²³ kɔɔ kadi dow-je lay d'un ta Ngon-é titi kí d'un-né ta Bɔbi ngon kin bè to. Adi dow kí un ta Ngon al rəmə to Bɔbi-é kí njèkulə-é kin ya dowbé un ta-é al to.

²⁴ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí taa ta læ-m ə adi mɛɛ-é njèkulə-m lé isi kəm ya sartagangi, adi ta kí gangi goto dɔ-é-ti; dowbé lé, isi kəm bi oy al ngá.

²⁵ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kaglo madi à ree nɔɔ - ə ree ngá rəm - adi to kaglo kí dɛ kí d'oy d'a koo ndi Ngon læ Lubə ə loki d'oo ndi-é rəmə d'a kisi kəm.

²⁶ Kɔɔtalə titi kí Bɔbi Ngon to-né njèkadi dow-je d'isi kəm lé, gangi-é kin ya ɛ adi-né tógi Ngon-é kadi-é to njèkadi dow-je d'isi kəm rəm,

²⁷ ɛ adi-é tógi kadi-é gangta dɔ dow-je-ti, kɔɔ ɛ to Ngon læ dow.

²⁸ Adi ta-je kin ɔr ndil-si al, kɔɔ dɔkàd̀i kí kadi dɛ kí 'to be nin-ti d'a koo-né ndi-é asi ngá.

²⁹ Beba dɛ kí 'ra né kí maji lé, d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ kɔɔ kisi kəm ə dɛ kí 'ra né kí maji al lé, d'a tɛɛ kɔɔ ta kí gangi to.

³⁰ M̀a lé, né kí m'a ra k̀i dɔ rɔ-m ya goto. Adi m'gangi ta k̀i gangi-é kí Bɔbi-m idə-m-né ya. Ə ta kí gangi læ-m tò njururu, kɔɔ né kí mɛɛ njèkulə-m ndigi b́a m'sangi bi m'sangi né kí mɛɛ-m m̀a b́a ndigi al.

³¹ Kinə to m̀a b́a m'idə dow-je ta kí dɔ-m-ti rəmə, à to ta kí d'a ndigi al kare.

³² Ngà to dow kí rangi b́a idə dow-je ta kí dɔ-m-ti ə m'gə kí ta kí dɔ-m-ti kí ɛ idə-dé lé, to ta kí tɔgrɔ-ti ya.

³³ †Səi ya uləi dow-je rɔ J̄a-ti ə ɛ idə-si ta sobi dɔ ta kí tɔgrɔ-ti.

³⁴ Kí sobi dɔ-m m̀a lé, dow b́a à kidə dow-je ta kí dɔ-m-ti al. Ngà ta kinlé, m'pa bè kɔɔ kadi aji-né.

³⁵ J̄a lé toki lampi kí d'ində pər-ti adi ndógi ə səi 'ndigi ra-i rənəl-é asi dɔkaglo madi.

³⁶ M̀a lé, ta kí toki pa dɔ-m-ti adi uwə dingəm n̄a itə 'lə J̄a kin ya tò nè. Kɔɔtalə kullə-je kí Bɔbi-m adi-m kadi m'ra kinlé, kullə-é-je kin ya tɔji ndaa-ti rəsi-rəsi adi dow-je 'gə kí Bɔbi-m ya ulə-m.

³⁷ †Ə Bɔbi-m kí ulə-m lé, ɛ ya idə dow-je ta kí dɔ-m-ti. Səi ooi ndi-é nja káre al rəm, b́a ooi-é nja káre al rəm to.

³⁸ Ta liə kí ra be mɛɛ-si-ti al kinlé b́a səi adi-mi-né mɛɛ-si m̀a kí ɛ ulə-m lé al tin.

³⁹ Səi isi 'ndəri gin ta-je kí mee mbete-je-ti kí aa njay, kɔɔ səi 'giri kí a kingəi ta kí sobi dɔ kiskəm kí sartagangi mee mbete-é-je-ti. Mbeté-é-je kinlé bá isi pa ta kí dɔ-m-ti adi dow-je.

⁴⁰ Rəmə kadi 'reei rɔ-m-ti kɔɔ kadi isi kəm lé, səi 'ndigi al!

⁴¹ Mə lé m'sangi kadi dow-je bá 'piti-m al.

⁴² Ngà m'gə-si kí səi lé 'ndigi Lubə al.

⁴³ Mə m'ree kɔ ri Bəbi-m é səi uwəi-mi ki rɔ-si-ti al; kin ya dow kí rangi ree kɔ ri-é ɛ ya rəmə, ɛ bá a kuwəi-é ki rɔ-si-ti.

⁴⁴ Səi kí səi ya 'piti-nə bi 'sangi kadi Lubə ya káre-rè bá piti-si al kinlé, a rai ban bá a kadi mee-si wa?

⁴⁵ Ooi nè a giri kí m'a kilə ta dɔ-si-ti nɔ Bəbi-m-ti. Dow kí à kilə ta dɔ-si-ti to Moiyiji kí səi indəi mee-si dɔ-é-ti kin.

⁴⁶ Kɔɔtalə kinə ooi ta lə Moiyiji ki ta kí tɔgrɔ-ti lé, mə kàrè a kooi ta lə-m ki ta kí tɔgrɔ-ti ya tɔ; kɔɔ to ta-je kí sobi dɔ-m bá ndəki Moiyiji ndangi.

⁴⁷ Ngà kinə ta-je kí Moiyiji ndangi kin ya ooi ki ta kí tɔgrɔ-ti al lé, a rai ban ngà bá a kooi ta-je lə-m ki ta kí tɔgrɔ-ti wa?

6

Jeju adi nékuso dow-je budɔgi lo mɔ

Mat 14:13-21; Mar 6:30-44; Luk 9:10-17

¹ Go-ti, Jeju ɔw gidi babo Galile-ti kí 'ba-é babo Tiberiadi tɔ.

² Rəmə kosi dow-je nɔ ya d'un go-é, kɔɔ kɔw koo né-je kí tɔ bəl-bəl kí ɛ ra adi-né lapiya njémɔy-je.

³ Jeju ɔw isi dɔ mbal-ti nati kɔ njéndó né-je liə.

⁴ Gangi-é-ti kinlé, ndɔ Paki kí to ndɔ ra nɔy lə jipi-je nɔy ngosi.

⁵ Lokɔ Jeju un kəm-é oo kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kí d'ɔw 'ree ki rɔ-é-ti kin bə rəmə, dəji Pilipi panè: «J'a ndogi mbə rá bá j'a kadi dow-je kan d'uso wa?»

⁶ Jeju dəji-é bə kɔ nɔ-né mee-é koo, kɔɔtalə ɛ gə né kí n'a ra bəti.

⁷ Pilipi idə-é panè: «Lé dow un là kullə kí ndɔ bujoo ya ndogi-né mbə kàrè, à kasi kadi ɔdi rɔ ta dow-je kin sɛ-sɛ lay al.»

⁸ Bəba káre dan njéndó né-je-ti liə kí ri-é lə Andre, kí to ngonkɔ Simɔ Piyər idə Jeju panè:

⁹ «Ngon kí dingəm káre ɔ kɔ mbə “ɔrji” mɔ, kɔ kanji joo nè; ngà bay ra-é kinlé à kasi dow-je kí nɔ kin rá wa?»

¹⁰ Jeju idə njéndó né-je liə panè: «Adi dow-je lé d'isi nangi.» Lo-é kinlé, to lo kí wale kí mbəl nɔ-ti. Bəba dow-je d'isi nangi. Ə dan dow-je-ti kí d'isi nangi lé, dingəm-je d'a ra budɔgi lo mɔ je bə.

¹¹ Go-ti, Jeju ɔy mbə lé, ra oiyo Lubə ə ləbi dow-je kí d'isi nangi lé; ɛ ra oiyo Lubə bə ya tɔ bá ləbi-dé kanji lé adi d'uso kí mee-dé ndigi.

¹² Lokɔ dow-je lay d'uso né 'ndan lé, Jeju idə njéndó né-je liə panè: «Oyi dɔdum-é-je kí nɔy, kɔɔ kadi né káre ya kàrè nɔy kɔgi al.»

¹³ Bəba mbə kí mɔ lé, dow-je d'uso asi-dé adi njéndó né-je d'ɔy dɔdum-é-je kí nɔy kàrè dɔgi gidi-é joo.

¹⁴ Lokɔ dow-je d'oo nékɔji kí Jeju ra lé, 'panè: «Tɔgrɔ-ti ya, ɛ kanlé, to njèpata kí ta Lubə-ti kí tɔ kadi à ree dɔnangi-ti nè lé ya.»

¹⁵ Jeju gə kí d'a ree kuwə-é kɔw siə kɔɔ kində-é ngar; bəba ɛ təl ɔr rɔ-é kɔ kár-é ɔw dɔ mbal-ti gogi bəy.

Jeju njiyə dɔ man babo-ti

Mat 14:22-34; Mar 6:45-52

- 16 Ta ji losol-ti lé, njéndó né-je liə d'ow njal ta babo-ti,
 17 ə d'ow d'al meẽ tò-ti kɔ̃ kɔ̃w bebo Kapernayim-ti gidi babo-ti. Ndo il ya ngá kàrè Jeju ingə-dé al ya bəy.
 18 Rəmə, yólbo ulə dɔ̃ babo-ti adi man tal bum-bum.
 19 Loki njéndó né-je 'nəl tò d'ow à kasi kilomètrə m̃i əse meke-je bè rəmə, d'un kəm-dé d'oo Jeju kí ow njiyə dɔ̃ man babo-ti isi ree kí ta tò-ti adi bəl ində bandi-dé gangi.
 20 Ngà Jeju idə-dé panè: «To mã bəy é 'bəli al!»
 21 Dɛ̃ 'ndigi kadi Jeju al meẽ tò-ti, rəmə tajinati nè ya, tò ɔ̃si nangi lo kí d'isi d'ow-ti lé.

Jeju to nékuso kiskəm

Ja 3:14-16; 1Ja 5:10-13; 1Kɔ̃ 11:23-26

- 22 Lo aa go-ti rəmə, kosi dow-je kí 'nəy gogi gidi babo-ti d'oo kí lo-é-ti kinlé tò ra kàrè-rè rəm, bá d'oo kí Jeju al meẽ tò-ti nati k̃i njéndó né-je liə al rəm, adi njéndó né-je ya bá d'ow k̃i kar-dé.
 23 Ngà dow-je 'ree k̃i tò-je kí rangi kí d'j̃-né babo Tiberiadi-ti kí tò ngosi k̃i lo kí ndoki 'Babe ra oiyo dɔ̃ mbə-ti bá adi dow-je d'uso lé.
 24 Loki kosi dow-je 'gə kí Jeju goto rəm, bá njéndó né-je liə kàrè 'goto rəm lé, dɛ̃ ya d'al meẽ tò-je-ti kinlé d'ow bebo Kapernayim-ti kɔ̃ ndole Jeju.
 25 Loki d'ingə Jeju gidi babo-ti lé, 'dəji-é 'panè: Njéndó dow-je né, 'ree 'tẽ nè kàd̃i ban wa?
 26 Jeju idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; səi lé, 'sangi-mi kdotalə né kí usoi 'ndani bi 'sangi-mi kdotalə nékɔ̃ji-je kí m'ra m'adi ooi kin al.
 27 'Rai kullə kdotalə nékuso kí à ndum kin al, ngà 'rai kullə kɔ̃ nékuso kí tò k̃i dɔ̃ bal-bal kɔ̃ kiskəm kí sartagangi kí to nékuso kí Ngon lə dow à kadi-si. Kdotalə Ngon lə dow lé, ɛ̃ bá Bɔ̃bi-é Lubə ɔ̃si-é k̃i pɔ̃.
 28 Kosi dow-je lé, 'dəji Jeju 'panè: J'a ra ri bá j'a ra kullə-je kí meẽ Lubə ndigi wa?
 29 Beba Jeju idə-dé panè: Né kí Lubə sangi rɔ̃-si-ti lé, ɛ̃ ndigi kadi adi-mi meẽ-si mã Ngon-é kí ɛ̃ ulə-m lé.
 30 Dɛ̃ 'təl 'dəji-é 'panè: «Ngà i lé, ri bá to nékɔ̃ji kí 'a ra kɔ̃ kadi j'oo ə j'adi-i-né meẽ-ji wa? Kullə lə-i to ri wa?
 31 Ndoki kaji-je d'uso né kí 'ba-é maan diləlo-ti titi kí 'ndangi-né meẽ mbete-ti kí aa njay 'panè: Adi-dé nékuso kí j̃ dɔ̃rɔ̃-ti d'uso.»
 32 Jeju ilə-dé-ti panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; nékuso kí j̃ dɔ̃rɔ̃-ti lé, ndoki to Moiyiji bá adi-si al, ngà Bɔ̃bi-m bá adi-si nékuso kí togrɔ̃-ti kí j̃ dɔ̃rɔ̃-ti.
 33 Kdotalə nékuso lə Lubə lé, to njèk̃i dɔ̃rɔ̃-ti ree kí adi dow-je kí dɔ̃nangi-ti nè d'isi kəm.»
 34 Beba dɛ̃ d'idə Jeju 'panè: «'Babe, 'adi-ji nékuso kinlé k̃i ndɔ̃-é ndɔ̃-é ya.»
 35 Jeju idə-dé panè: «Mã ya m'to nékuso kí njèkadi dow-je d'isi kəm. Dow kí ree rɔ̃-m-ti lé bo à ra-é al ya sar rəm, bá dow kí adi-m meẽ-é kàrè kundə à ra-é al ya sar rəm to.
 36 Ngà lé m'idə-si m'panè: "Səi ooi-mi ya, ngà səi adi-mi meẽ-si al."
 37 Dow-je lay kí Bɔ̃bi-m adi-m-dé lé, d'a ree rɔ̃-m-ti ə dow kí ree rɔ̃-m-ti lé, m'a tubə-é al;
 38 Kdotalə mã lé m'j̃ dɔ̃rɔ̃-ti m'ree kɔ̃ ra né kí meẽ-m mã bá ndigi al, ngà Lubə kí ulə-m lé bá m'ree kɔ̃ ra né kí meẽ-é ndigi.

39 Ə Lubə kí ulə-m lé, ndigi kadi dow-je lay kí n'adi-m-dé kinlé, m'adi dow káre dan-dé-ti này kogi al, ngà kadi m'adi-dé 'tosi 'ndəl d'ində lo 'teę dɔbəy ndɔ-ti.»

40 «Né kí Bɔbi-m ndigi ɛn: Kadi dow kí oo Ngon ə adi-é meę-é rəmə, isi kəm sartagangi ə m'a kadi-é tosi ndəl ində lo teę dɔbəy ndɔ-ti.»

41 Jipi-je 'yun ta dɔ-é-ti, kdɔ pa kí ɛ panè: «Mə ya m'to nékuso kí ɿ dɔrɔ-ti lé,

42 adi de 'panè: “E kanlé, ɛ ya to Jeju kí ngon lə Jojepi, kí j'gəi kɔ-é-je kɿ bɔbi-é-je maji lé ya al wa? Ngà ra ban bá ɛ panè n'ɿ dɔrɔ-ti wa?”»

43 Jeju idə-dé panè: 'Yuni ta dan-si-ti al.

44 Dow kí Bɔbi-m kí njèkulə-m ndɔr-é ree siə rɔ-m-ti al lé, dowbé à kasi ree rɔ-m-ti kɿ dɔ rɔ-é al; ə dow kí ree rɔ-m-ti lé, m'a kadi-é tosi ndəl ində lo teę dɔbəy ndɔ-ti.

45 Meę mbete-ti lə njépata-je kí ta Lubə-ti lé, 'ndàngi 'panè: «Dow-je lay ya Lubə à ndó-dé né.» Dow kí rá-rá kí oo ta kí ta Bɔbi-m Lubə-ti ə təl rɔ-é go-ti lé, à ree rɔ-m-ti.

46 Dow kí oo Bɔbi-m ya goto; njèkɿ rɔ Lubə-ti ya káre-rè ə oo Bɔbi-m.

47 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí adi-m meę-é lé, isi kəm ya sartagangi.

48 Mə lé, m'to nékuso kí njèkadi dow-je d'isi kəm.

49 Né kí 'ba-é maan lé, ka-si-je d'uso diləlo-ti ya, ngà d'oy.

50 Nékuso kí ɿ dɔrɔ-ti kadi dow uso ə à koy al lé ɛn:

51 Mə bá m'to nékuso kiskəm kí ɿ dɔrɔ-ti ree. Dow kí uso né-é kinlé rəmə, à kisi kəm ya sartagangi. Ə nékuso kí m'a kadi lé, to dɔ-m ya bá m'a kadi, kdɔ kadi dow-je kí dɔnangi-ti nè d'isi-né kəm.

52 Ta kinlé ra adi jipi-je 'naji-nə ta dan-dé-ti 'panè: Dow kanlé à ra ban bá à kadi-ji dɔ-é j'uso wa?

53 Beba Jeju idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə usoi dɔ Ngon lə dow al rəm, bá kinə ɔyi məsi-é al rəm lé, à kisi kəm ndɔ al.

54 Dow kí uso dɔ-m rəm bá ɔy məsi-m rəm lé, isi kəm sartagangi ə m'a kadi-é tosi ndəl ində lo teę dɔbəy ndɔ-ti rəm tɔ.

55 Kdɔtalə dɔ-m to nékuso kí tɔgrɔ-ti rəm, bá məsi-m to nékɔy kí tɔgrɔ-ti rəm tɔ.

56 Dow kí uso dɔ-m rəm, bá ɔy məsi-m rəm lé, dowbé isi meę-m-ti rəm, bá mə kàrè m'isi meę-é-ti rəm tɔ.

57 «Bɔbi-m kí ulə-m lé to njèkisi kəm, adi mə m'isi kəm kɿ takul-é; bè ya tɔ, dow kí uso dɔ-m lé, à kisi kəm kɿ takul-m tɔ.»

58 E bá to nékuso kí ɿ dɔrɔ-ti lé. To gə nékuso kí ndɔki ka-si-je d'uso ya, ngà d'oy kin al. Nékuso-é kinlé, dow kí uso rəmə, à kisi kəm ya sartagangi.

59 E bá to ta-je kí Jeju pa ndó-né dow-je né meę kəykəwnə-ti lə jipi-je bebo Kapərnayim-ti.

60 Njéndó né-je liə nə ya, loki d'oo ta-je kin bè lé, 'panè: «Ta kinlé ngə nə! Nə bá à ndigi dɔ-ti siə wa?»

61 Jeju gə meę-é-ti kí njéndó né-je 'yun ta dɔ ta-ti liə lé, adi dəji-dé panè: «Ta kí m'pa lé tugə-si jigi-ti wa?»

62 Ə kinə lé ooi Ngon lə dow kí ɿ isi ɔw ki lo-ti kí ndɔki isi-ti kete lé ə a painè ri ngə wa?»

63 Ndil kí aa njay bá to njèkadi dow isi kəm. To né kí dow à kasi ra ndɔ al. Ta-je kí m'idə-si kinlé bá à kadi dow Ndil kí aa njay rəm, à kadi dow isi kəm rəm.

⁶⁴ Ngà dow-je madi d'a dan-si-ti nè ya d'adi meɛ-dé al. Jeju pa bè kdotalə dow-je kí dan-ti-je kí d'adi meɛ-dé al lé, ɛ gə-dé lo kulə gin-é-ti ya rəm, bá dow kí à kun dɔ-é kàrè, ɛ gə-é lo kulə gin-é-ti ya rəm tɔ.

⁶⁵ Jeju ilə dɔ-ti panè: «Gin-é kin bá m'idə-si-né m'panè: Dow kí Bɔbi-m inə tarəbi adi-é kadi ree rɔ-m-ti al lé, dowbé à kasi ree rɔ-m-ti kɪ dɔ rɔ-é al.»

⁶⁶ Dɔkaglo-é-ti kinlé, njéndó né-je liə n̄a d'or rɔ-dé kɔgi rɔ-é-ti 'mbati kun go-é.

⁶⁷ Beba Jeju dɔji njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é joo panè: «Ə səi ə 'ndigi kɔwi sə-dé al wa?»

⁶⁸ †Simɔ Piyər ilə-é-ti panè: «'Babe, jɛ j'a kɔw go n̄a-ti bəy wa? I ya bá ta-je kí dow à kisi-né kəm sartagangi lé tɔ rɔ-i-ti.

⁶⁹ Beba jɛ j'adi meɛ-ji rəm, jɛ j'gə kí i bá 'to njəkəa njay kí Lubə mbəti-i rəm.»

⁷⁰ Jeju ilə-dé-ti panè: «Səi kí dɔgi gidi-é joo lé, to mə ya m'mbəti-si lay ya al wa? Ngà dow káre dan-si-ti bá to dow lə Sú!»

⁷¹ Jeju pa ta kinlé sɔbi-né dɔ Judasi ngon lə Simɔ Iskariyoti. Kdotalə Judasi kí to kí dan njéndó né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo kinlé ya bá à kun dɔ Jeju.

7

Meɛngə lə ngankɔ Jeju

Ja 5:44; 15:18-19; Mat 10:16

¹ Go-ti, Jeju njiyə gəki lo kí dɔnangi Galile-ti gəki-gəki. Ɛ ndigi kɔw dɔnangi Jude-ti al, kdotalə 'boy-je lə jipi-je 'sangi tɔl-é.

² Ndo kí kadi jipi-je 'ra-né n̄ay kəykam-je† lə-dé n̄ay ngosi.

³ Beba ngankɔ Jeju d'idə-é 'panè: 'Inə lo kí nè kin ə 'ow dɔnangi Jude-ti kɔ kadi njéndó né-je lə-i d'oo né-je kí isi 'ra ra lé tɔ bane.

⁴ Dow kí ndigi tɔji rɔ-é kadi dow-je 'gə-é lé, bɔyɔ rɔ-é ra né al. Titi kí 'isi 'ra-né né-je kinlé, 'tɔji rɔ-i adi dow-je lay 'gə-i.

⁵ Ngankɔ-é-je lé 'pa bè kdotalə dɛ ya kàrè d'adi-é meɛ-dé al rəm tɔ.

⁶ Ɛ idə-dé panè: M̄a lé dɔkaglo-é lə-m n̄ay bəy; ngà səi rəmə, dɔkaglo lə-si tɔ kɪ ndɔ-je lay.

⁷ Səi lé, dow-je kí dɔnangi-ti nè d'a kɔsi-si kɪ ta al; ngà mə rəmə d'a kɔsi-m kɪ ta. Kdotalə kullə ra-dé-je kí maji al maji al lé m'pa ta dɔ-ti m'adi dow-je d'oo.

⁸ Səi ə ɔwi lo ra n̄ay-ti lé. Ngà mə bá m'a kɔw al, kdotalə kaglo kɔw-é lə-m asi al bəy.

⁹ Loki idə-dé ta-je kin bè lé, ɛ tɔl isi-né dɔnangi Galile-ti nɔɔ ya.

Kə Jeju bebo Jorijaləm lo ra n̄ay kəykam-je-ti

¹⁰ Loki ngankɔ Jeju-je d'otɪ d'ow lo ra n̄ay-ti lé rəmə, ɛ kàrè ɔti njɔy ya ɔw-ti tɔ.

¹¹ Ndo-je-ti kí d'isi 'ra-né n̄ay kinlé, jipi-je 'sangi-é ə 'dɔji 'panè: Ɛ lé a rá wa?

¹² Kosi dow-je 'yun ta dan-dé-ti n̄a 'sɔbi-né dɔ-é. Dɛ kí n̄a-je 'panè: Ɛ tɔ dow kí maji ə dɛ kí dan-ti-je 'panè: Kay! Ɛ to njəkur kosi dow-je wale.

¹³ Bè ya kàrè, ta kí sɔbi dɔ-é lé, dow kí pa rəsi ya goto, kɔ 'bəl 'boy-je lə jipi-je.

† 6:68 6:68 Mat 16:16; Mar 8:29; Luk 9:20 † 7:2 7:2 Mbl 23:34-44; Kni 29:12-39; Det 16:13-16; Jkr 14:16-19

14 'Ra n̄ay lé d'a dan̄a ngá bá Jeju ɔti ɔw takəy-ti lə Lubə ə ndó dow-je né.

15 Néndó liə ɔr ndil jipi-je adi 'panè: Dow kanlé, ingə néndó al rəm, ngà ra ban bá ɛ gə mbete lə Lubə bè wa?

16 Jeju ilə-dé-ti panè: Né kí m'ndó dow-je lé, to né kí m̄a bá m'un k̄i dɔ-m al. Ngà to Lubə kí njèkulə-m bá adi m'ndó-dé.

17 Dow kí ge ra né kí m̄e Lubə ndigi lé, kinə to Lubə bá adi-m m'ndó né kinlé dow-je kàrè dowbé à gə rəm əse to né kí m̄a ya m'un k̄i dɔ-m bá m'ndó-dé kàrè dowbé à gə rəm tɔ.

18 Dow kí un ta k̄i dɔ-é ya pa pa lé, to dow kí isi sangi riba kí sɔbi dɔ-é ɛ ya. Ngà dow kí isi sangi riba lə njèkulə-é lé, ɛ bá to njèra né kí tɔgrɔ-ti ə né ra kí njururu al goto rɔ-é-ti.

19 Moiyiji adi-si ndukun ya al wa? Ngà dow kàre-rè kí kadi təl rɔ-é go-ti ya goto. Rəmə kɔo ri bá 'sangi kadi 'təli-mi wa?

20 Beba kosi dow-je d'ilə-é-ti 'panè: I lé 'ɔw k̄i ndil kí maji al m̄e-i-ti n̄ɔɔ. N̄a bá sangi kɔo təl-i wa?

21 Jeju təl ilə-dé-ti panè: M'ra né kàre-rè bəy ya é səi lay ya ndil-si t̄e say.

22 Moiyiji un ndu adi-si kadi ijəi ngan-si-je ganjangi ə to né kí d'ulə gin-é dɔ Moiyiji-ti nè al, ngà to ka-ji-je kí low bá d'ulə gin-é. Ə ndo taakoo ya səi ijəi dow ganjangi.

23 †Səi ijəi dow ganjangi ndo taakoo-ti bè, kɔo kadi ali-né dɔ ndukun lə Moiyiji al. Ngà kɔo ri bəy bá daji rɔ dow b̄ikti ya m'adi-é lapiya ndo taakoo-ti rəmə, səi adi wəngi ra-si dɔ-m-ti bəy wa?

24 Ooi rɔ dow kí ndaa-ti nè bá 'gangi-né ta al; ngà 'gangi ta gangi kí njururu bane.

25 Dow-je kí dan-ti-je kí bebo Jorijaləm-ti 'panè: Dow kí 'boy-je lə jipi-je d'isi 'sangi-é kɔo təl-é lé ya ban al wa?

26 Ooi, ɛ a pa ta ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti ə ta kàre ya kàrè dow pa siə dɔ-ti al rəm. Adi 'boy-je lə-ji 'ndigi dɔ-ti kí ɛ kan bá to Kristi* lé ya tɔgrɔ-ti wa?

27 Loki Kristi à ree lé, dow kí à gə lo kí i-ti ya goto. Ngà dow kanlé, j̄əi j'gəi lo kí i-ti.

28 Jeju a ndó dow-je né takəy-ti lə Lubə ya rəmə ɛ pa ta k̄i ndi-é kí boy panè: Adi 'painè 'gəi-mi rəm, 'gəi lo kí m'i-ti rəm al ban! M̄a lé, m'ree k̄i dɔ rɔ-m al. Njèkulə-m lé to njèra né kí tɔgrɔ-ti, ngà gə bá səi 'gəi-é al.

29 M̄a m'gə-é kɔo m'i rɔ-é-ti bá m'ree m̄a tin rəm, bá to ɛ bá ulə-m rəm tɔ.

30 Beba d̄e 'sangi kadi d'uwə-é, ngà dow kí asi kadi uwə-é goto, kɔotalə dɔ gangi lo kuwə-é n̄ay bəy.

31 Dow-je n̄a dan kosi dow-je-ti d'adi m̄e-dé Jeju lé ə 'panè: Loki Kristi lé, à ree rəmə, ɛ à ra nékɔji-je n̄a kitə dow kanlé bəy ban wa?

32 Ta-je kí dow-je 'pa n̄ɔm-n̄ɔm 'sɔbi-né dɔ Jeju lé, usi mbi Parisi-je-ti. Beba njékun dɔ njégugnə-je, k̄i Parisi-je d'ulə njéngəm takəy lə Lubə kadi d'ɔw d'uwə-é.

33 Beba Jeju panè: «M'a kisi sə-si nd̄e bəy bá m'a təl kɔw rɔ njèkulə-m-ti.

34 Loki m'a kɔw lé, a sangi-mi ngà a kingəi-mi al rəm, bá lo kí m'a kɔw-ti lé kàrè a kasi kɔwi-ti al rəm tɔ.»

† 7:23 7:23 Ja 5:9 * 7:26 7:26 Kristi lé kɔr m̄e-é to dow kí Lubə mbəti-é.

³⁵ Rəmə jipi-je 'pa-nə ta dan-dé-ti 'panè: «Kow ə ɛ à kow rá ya bá j'a kingəi-é-né al lé wa? Ɛ à kow rɔ ngankɔ̄-ji-je-ti kí 'sane-nə d'isi be lə grɛki-je, kɔ̄ kadi n'ndó né grɛki-je wa?

³⁶ Ɛ panè: “A sangi-mi, ngà a kingəi-mi al. Lo kí m'a kow-ti lé kàrè a kasi kowi-ti al. Ta kinlé kɔ̄r mɛɛ-é tò ban wa?”»

³⁷ Sɔy ndɔ ra nəy kəykam-je, adi to ndɔ kí boy nə kin bá Jeju i ɔ taá, pa ta kɪ ndi-é kí boy panè: Dow kí kundə man ra-é rəmə, kadi-é ree rɔ-m-ti ay man.

³⁸ Dow kí adi-m mɛɛ-é lé, man ba-je kí à kadi dow-je kiskəm ya à kɪ mɛɛ-é-ti lo bul-bul titi kí mbete kí aa njay pa-né bè.

³⁹ Ta kinlé, Jeju pa sobi-né dɔ Ndil kí aa njay kí dɛ kí d'adi-n'è mɛɛ-dé d'a kingə. Dɔkaglo-é-ti kinlé Lubə adi Ndil kí aa njay al bəy, kɔ̄ Lubə tɔji riba lə Jeju ndaa-ti rəsi al bəy.

⁴⁰ Loki dow-je kí dan-ti-je dan kosi dow-je-ti d'oo ta-je kinlé rəmə 'panè: Dow kanlé to njèpata kí ta Lubə-ti ya tɔgrɔ-ti.

⁴¹ Dɛ kí nə-je 'panè: Dow kanlé to Kristi. Rəmə dɛ kí rangi 'panè: Kristi lé à kɪ dɔnangi Galile-ti ban wa?

⁴² Mbete kí aa njay panè: Kristi lé, à tɛɛ gin koji-ti lə Dabidi mɛɛ be-ti kí Bɛtlekəm kí to be lə Dabidi.

⁴³ Beba ta kí sobi dɔ Jeju lé, ta dow-je asi-nə dɔ-ti al adi 'gàngi-né-nə.

⁴⁴ Dow-je kí dan-ti-je dan-dé-ti 'ndigi kuwə Jeju ya, ngà dow kí asi kadi uwə-é goto.

⁴⁵ Njéngəm takəy lə Lubə lé, 'təl d'ow rɔ njékun dɔ njégugnə-je-ti, kɪ Parisi-je lé rəmə, 'dɔji-dé 'panè: Kɔ̄ ri bá uwəi-é 'reei siə al wa?

⁴⁶ Njéngəm takəy lə Lubə lé, d'ilə-dé-ti 'panè: Ta-je kí dingəm kin pa lé to ta kí dow pa nja káre al ya bəy!

⁴⁷ Rəmə Parisi-je lé d'i sə-dé dɔ-ti 'panè: Səi lé ya kàrè adi-é ur-si wale bəy tɔ al ban!

⁴⁸ Dow káre-rè kí dan 'boy-je-ti əse dan Parisi-je-ti adi-é mɛɛ-é adi ooi nɔɔ ban wa?

⁴⁹ Ngà kosi dow-je kanlé, to gə bá 'gə ndukun lə Lubə al. Dɛ 'to dow-je kí ndɔl uwə dɔ-dé.

⁵⁰ †Nikodəm kí to káre dan 'boy-je-ti kí ndɔki ree ingə Jeju lé idə-dé panè:

⁵¹ Kí go ndukun-ti lə-ji ya lé, 'a koo ta ta dow-ti al rəm, 'a gə né kí dowbè lé ra al rəm ya 'a gangta dɔ-é-ti wa?

⁵² Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: I 'ow kɪ to dow kí dɔnangi Galile-ti tɔ ngá wa? 'Ndó ndukun maji 'oo ə 'a gə kí njèpata kí ta Lubə-ti à kɪ dɔnangi Galile-ti al.

⁵³ [Go-ti, nə-nə ya ɔti ow be liə-liə.

8

Ta kí sobi dɔ dené kí d'uwə-é dɔ kaya-ti

¹ Jeju ɔw dɔ mbal kə kagi Olibiye-je-ti.

² Ngà kɪ ndɔge rati ya ɛ təl ree takəy-ti lə Lubə gogi ə dow-je lay 'ree rɔ-é-ti. Beba ɛ isi nangi isi ndó-dé né.

³ Rəmə njéndó dow-je ndukun-je, kɪ Parisi-je d'uwə dené káre dɔ kaya-ti 'ree siə rɔ Jeju-ti d'adi-é ɔ dan dow-je-ti danə.

⁴ Ngá bá d'idə Jeju 'panè: «Njéndó dow-je né, dené kanlé j'uwə-é dɔ kaya-ti.

⁵ Ə mɛɛ ndukun-ti lé, Moiyiji un ndu adi-ji, kɔ̄ kadi ko dené-je kí bè kinlé j'tilə-dé kɪ ər j'tɔl-dé kɔ̄gi. Ngà i ə 'a pa ta dɔ-ti panè ri wa?»

† 7:50 7:50 Ja 3:1,2

⁶ Dɛ 'dɔʒi-é ta kinlé bè kɔɔ kingə-né ta madi ta-é-ti, kɔɔ kadi d'ilə-né ta dɔ-é-ti. Ngà Jeju ulə dɔ-é nangi ə isi tijə né nangi kà ngon ji-é.

⁷ Loki 'dɔʒi-é ta kəm-dé kete-kete lé, ɛ ɔɔ dɔ-é taá idə-dé panè: «Dow kí dan-si-ti kí ra majal nja káre al bəy ya ə un ər ilə-né dené lé dɔsɔy.»

⁸ Ə Jeju təl ulə dɔ-é nangi gogi ə isi tijə né nangi ya bəy.

⁹ Loki d'oo ta-je kin bè lé [mɛɛ-dé uwə-dé kà ta]* adi d'ɪ káre-káre, ɪ dɔ dɛ-ti kí 'tɔgi nɔ-ti ya [sar dɔ sɔy-dé-je-ti.] Bəba Jeju kà dené lé ya par 'nɔy danɔ dan kosi-je-ti.

¹⁰ Rəmə Jeju ɔɔ dɔ-é taá ə dɔʒi dené lé panè: Dené, njékilə ta dɔ-i-ti-je lé d'ɔw rá wa? Dow káre ya kàrè gangta dɔ-i-ti al wa?

¹¹ Ə dené lé ilə-é-ti panè: 'Babe, dow gangta dɔ-m-ti al. Bəba Jeju idə-é panè: «Mɔ kàrè m'gangi ta dɔ-i-ti al ya tɔ é ɔw, ngà majal bá gogi rangi 'ra al ngá.»]†

Jeju pa ta rəsi dɔ kullə-ti liə adi dow-je

¹² †Jeju pa ta kí rangi ya bəy adi dow-je panè: Mɔ lé, m'to londógi lə dɔnangi. Dow kí un go-m lé à njiyə lo kí ndul-ti al, ngà à kingə lo kí ndógi kí to kiskəm.

¹³ †Rəmə Parisi-je pa siə 'panè: Ta kí sobi dɔ-i bá i ya 'a 'pa adi dow-je kin ya rəmə tɔʒi kí to ta kí tɔgrɔ-ti al.

¹⁴ Bəba Jeju ilə-dé-ti panè: Lé mɔ ya m'pa ta kí sobi dɔ-m m'adi dow-je kàrè, ta kí m'pa lé to ta kí tɔgrɔ-ti ya. Kɔɔ mɔ m'gə lo kí m'ɪ-ti rəm, m'gə lo kí m'isi m'ɔw-ti rəm tɔ. Ngà sɔi rəmə, 'gəi lo kí m'ɪ-ti al rəm, bá 'gəi lo kí m'a kɔw-ti al rəm tɔ.

¹⁵ Sɔi 'gangi ta kí go lo koo-ti lə dow. Ngà mɔ, m'gangi ta dɔ dow-ti al.

¹⁶ Ə kinə mɔ m'gangi ta kàrè, ta kí gangi lə-m ɔw natɪ kà ta kí tɔgrɔ-ti. Kɔɔ mɔ m'a kà kár-m al. Bəbi-m kí njékulə-m lé a sə-m natɪ.

¹⁷ Mɛɛ ndukun-ti lə-si lé, 'ndangi 'panè né kí dow-je joo 'pa ta dɔ-ti kinlé, né-é to tó-é.

¹⁸ Mɔ m'pa ta kí sobi dɔ-m mɔ ya m'adi dow-je rəm, bá Bəbi-m kí ulə-m lé kàrè pa ta kí sobi dɔ-m adi dow-je rəm tɔ.

¹⁹ Rəmə 'dɔʒi-é 'panè: Bəbi-i lé a rá wa? Ə Jeju ilə-dé-ti panè: Sɔi 'gəi-mi al rəm, bá 'gəi Bəbi-m al rəm. Kinə 'gəi-mi rəmə a gəi Bəbi-m tɔ.

²⁰ Jeju a takəy-ti lə Lubə ngɔsi kà lo kilə kadkare kadi Lubə a ndó né dow-je bá pa-né ta-je kinlé. Dow ya kàrè uwə-é al, kɔɔtalə dɔkàdɪ liə asi al bəy.

²¹ Jeju təl idə-dé bəy panè: M'a kɔw, sɔi a sangi-mi ə sɔi a koyi dan majal-je-ti lə-si. Lo kí m'a kɔw-ti lé, sɔi a kasi kɔwi-ti al.

²² Jipi-je 'panè ɛ ɔw kà təl rɔ-é ɔbi. Kɔɔ ɛ panè: Lo kí m'a kɔw-ti lé sɔi a kasi kɔwi-ti al.

²³ Jeju ilə-dé-ti panè: Sɔi 'toi kí dɔnangi-ti nè, ngà mɔ m'to kí taá dɔrɔ-ti. Sɔi 'toi kí 'lə dɔnangi, ngà mɔ m'to kí 'lə dɔnangi al.

²⁴ Gin-é kin bá m'idə-si-né m'panè a koyi dan majal-je-ti lə-si. Kɔɔ kinə adi mɛɛ-si kí mɔ m'to njékisi‡ lé al rəmə, a koyi dan majal-je-ti lə-si ya.

²⁵ Ə dɛ 'dɔʒi-é 'panè: I 'to nɔ? Rəmə Jeju ilə-dé-ti panè: Ta kinlé lo kulə gin-é-ti nɔ ya m'idə-si!

* **8:9 8:9** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kà ji-dé kà ta greki. † **8:11 8:11** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kà ji-dé kà ta greki. † **8:12 8:12** Mat 5:14; Ja 9:5 † **8:13 8:13** Ja 5:31 ‡ **8:24 8:24** Jipi-je 'gir kí Lubə ya kár-é à panè: Mɔ m'to njékisi (Tɛt 3:14).

²⁶ M'ow kî ta-je n̄a kî sobi do-si kadi m'pa rəm, kadi m'gangta do-ti rəm. Ngà njèkulə-m lé to njèpata kî togrɔ-ti ə ta kî m'oo ta-é-ti bá m'pa m'adi dow-je kî donangi-ti nè.

²⁷ Ta kî Jeju idə-dé lé de 'gə kî to ta kî sobi do Bəbi-é Lubə al.

²⁸ Beba Jeju idə-dé panè: «Loki a kuni Ngon lə dow kî taá bá a gəi kî ma lé m'to njèkisi rəm, m'ra né kî do rɔ-m al rəm. Ngà né kî Bəbi-m ndó-m bá m'idə dow-je.

²⁹ Njèkulə-m lé a sə-m nati. E inə-m kî kár-m al. Kdɔtalə ma m'ra né-je kî nəl-é kî ndo-je lay.»

³⁰ Loki Jeju pa ta-je kin bè lé, dow-je n̄a d'adi-é meɛ-dé.

³¹ Beba e idə jipi-je kî d'adi-é meɛ-dé lé panè: «Kinə aɪ do ta-ti lə-m njángi rəmə, səi 'toi njéndó né-je lə-m kî togrɔ-ti.

³² Səi a gəi ta kî togrɔ-ti ə ta kî togrɔ-ti à taa-si kilə-si taá.»

³³ †De d'ilə-é-ti panè: «Je j'to nganka Abrakam ə je j'to bə-je lə dow nja káre al, ngà ban bá i 'panè ta kî togrɔ-ti à taa-ji kilə-ji taá bəy wa?»

³⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kî rá-rá kî ra majal lé to bə lə majal.

³⁵ Ə bə lé e à kisi meɛ kəy-ti lə 'ba-é sar al, ngà ngon lə njékəy bá à kisi-ti sartagangi.

³⁶ Beba kinə ma Ngon lə Lubə ya m'taa-si m'ilə-si taá rəmə, a toi bə-je al ya togrɔ-ti.

³⁷ M'gə kî səi 'toi nganka Abrakam ya ngà səi 'sangi kdo tɔli-mi, kdɔtalə 'mbati ta lə-m.

³⁸ Ma m'pa ta do né-ti kî m'oo rɔ Bəbi-m-ti ə səi kàrè ta kî ooi ta bəbi-si-ti bá 'rai-né né tɔ.»

³⁹ De d'ilə-é-ti 'panè: «Je j'to kî gin ka-ti lə Abrakam.» Ə Jeju idə-dé panè: Kinə 'toi kî gin ka-ti lə Abrakam rəmə, 'rai kullə ra Abrakam tɔ bane§.

⁴⁰ Ngà kî ngəsnè kinlé səi 'ndigi 'toli-mi, ma kî m'idə-si ta kî togrɔ-ti kî m'oo ta Lubə-ti. Né-é kin to né kî Abrakam ra al.

⁴¹ Ngà səi lé 'rai kullə ra bəbi-si. De d'idə-é panè: «Je 'to ngan-je kî bəbi-ji goto al. Bəbi-ji ra káre-rè ə to Lubə.»

⁴² Jeju idə-dé panè: «Kinə Lubə ya to Bəbi-si rəmə lé a ndigi-mi, kdo m'j rɔ Lubə-ti bá m'ree; m'ree kî do rɔ-m al, ngà to e bá ulə-m.

⁴³ Kdo ri bá səi 'gəi meɛ ta lə-m al wa? Kdo səi asi ndigi do ta-ti lə-m al.

⁴⁴ Səi lé, bəbi-si to Sú, adi səi 'ndigi rai né-je kî meɛ bəbi-si ndigi. E to njétɔl dow-je lo kulə gin-é-ti n̄u ə e a do ta kî togrɔ-ti al, kdo ta kî togrɔ-ti goto ta-é-ti. Loki e ədi ta lé, to ta-je liə kî meɛ-é-ti ya bá e tɛɛ-né tin; kdo e to njékəɔta rəm, bá to bəbi njékəɔta-je rəm tɔ.

⁴⁵ Ngà ma lé, səi adi-mi meɛ-si al kdo m'pa ta kî togrɔ-ti.

⁴⁶ N̄a dan-si-ti asi tɔji kî m'ra majal wa? Kinə m'pa ta kî togrɔ-ti lé, kdo ri bá səi adi-mi meɛ-si al wa?

⁴⁷ Dow kî to kî lə Lubə lé oo ta lə Lubə. Səi ooi ta lə Lubə al, kdo səi 'toi kî liə al.»

⁴⁸ Jipi-je d'ilə Jeju-ti 'panè: «Pa kî j'panè i 'to dow kî donangi Samari-ti rəm, 'ow kî ndil kî maji al meɛ-i-ti rəm kinlé to tó-é ya al wa?»

⁴⁹ Beba Jeju ilə-dé-ti panè: «M'ow kî ndil kî maji al meɛ-m-ti al. Ngà ma m'to dow kî m'un ta Bəbi-m, ngà səi bá uni ta-m al.

⁵⁰ Ma m'sangi rifa lə-m al; dow káre kî njəsangi rifa lə-m kî njékadi naji ya isi nɔɔ.

† 8:33 8:33 Mat 3:9; Luk 3:8 § 8:39 8:39 Ta kinlé, meɛ mbete-je-ti kî dosay kî dan-ti-je kî 'ndangi kî ji-dé kî ta greki lé 'panè: *Kinə 'toi kî gin ka-ti lə Abrakam rəmə lé, a rai kullə ra Abrakam tɔ bane.*

⁵¹ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə dow təl rə-é go ta-ti lə-m lé, à koy nda al.»

⁵² Beba jipi-je d'idə-é 'panè: «Kí nè kinlé, j'gə kí ɔw kì ndil kí maji al mee-i-ti nɔɔ. Abrakam oy, njépata-je kí ta Lubə-ti kàrè d'oy tɔ ə i panè: “Kinə dow təl rə-é go ta-ti lə-m lé, à koy nda al.”

⁵³ Sé i 'boy itə ka-ji Abrakam kí oy lé wa? Njépata-je kí ta Lubə-ti kàrè d'oy rəm, ngà i oo rɔ-i kì ná ya wa?»

⁵⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: «Kinə ma ya m'osi gaji rɔ-m rəmə, kosi gaji rɔ lə-m to né kí kogi kare. To Bəbi-m bá ɔsi gaji-m ə ɛ bá səi 'painè to Lubə lə-si!

⁵⁵ Ə səi 'gəi-é al; ngà ma m'gə-é. Kinə m'panè m'gə-é al rəmə, m'a to njəkədtə madi-si tɔ. Ngà m'gə-é rəm, bá m'təl rɔ-m go ta-ti liə rəm.

⁵⁶ Ka-si Abrakam ra rənəl nɔ, loki ɛ gir kí n'a koo ndo ree lə-m. ɛ oo ndo ree lə-m ə ra-né rənəl.»

⁵⁷ Rəmə jipi-je 'pa siə 'panè: «I kan, 'ra bal kormi al bəy ya rəmə i 'ba rɔ-i njəkoo Abrakam al ban wa!»

⁵⁸ Jeju idə-dé panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kete bá kadi Abrakam isi lé, ma m'isi nɔɔ ngá.»

⁵⁹ Rəmə de 'kote ər-je kɔ tilə-é-né, ngà Jeju ɔti bɔyɔ rə-é ə ɔti rangi takəy-ti lə Lubə.

9

Jeju adi dingəm kí kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti oo lo

Mar 8:22-25; 10:46-52

¹ Jeju isi dəə rəmə, oo dingəm kí kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti.

² Beba njéndó né-je liə 'dəji-é 'panè: Njéndó dow-je né, dingəm kanlé, njékoji-é-je bá 'ra majal əse to daji rə-é ya bá ra majal bá kəm-é tɔɔ-né lo koji-é-ti bè wa?

³ Jeju idə-dé panè: To ta lə majal liə əse majal lə njékoji-é-je bá kəm-é tɔɔ-né tin al; ngà tɔ bè kɔ kadi Lubə ɔji-né tógi-é ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti kì takul-é.

⁴ Kada nè kin ya adi j'rai kullə-je lə njəkulə-m; kɔ kinə ndo il rəmə, dow à kasi ra kullə al ngá.

⁵ †Loki m'isi dɔnangi-ti nè bəy lé, m'to londógi lə dɔnangi.

⁶ Jeju pa ta kin bè ngá bá tubə man ta-é nangi lɔy-né nangi, ɔr kəm njəkəmtɔ-ti lé

⁷ ə idə-é panè: 'ɔw 'togi kəm-i man dangi-ti kí 'ba-é Silowe kí kɔr mee-é to: Ngonnjəkullə. Beba njəkəmtɔ lé ɔw dangi Silowe-ti lé ɔw togi kəm-é; ə loki isi təl rəmə, oo lo.

⁸ Beba njétakəy-je liə kì dow-je kí kete d'oo-é kí to njəkisi kɔy né lé 'panè: ɛ kan ya bá to njəkisi kɔy né lé al wa?

⁹ De kí ná-je 'panè: To ɛ ya. De kí dan-ti-je 'panè: To dow kí tanɔ siə fi to ɛ al. Ə ɛ ya panè: To ma ya.

¹⁰ Beba de 'dəji-é 'panè: Ra ban bá kəm-i lé oo lo wa?

¹¹ Njəkəmtɔ lé ilə-dé-ti panè: Dingəm kí 'ba-é Jeju bá lɔy nangi ɔr kəm-m-ti ə idə-m panè: 'ɔw 'togi kəm-i man dangi-ti kí 'ba-é Silowe. Beba m'ɔw m'togi kəm-m ya rəmə kəm-m oo lo.

¹² De 'dəji-é 'panè: Dingəm lé ɔ rá wa? ɛ kí kete to njəkəmtɔ lé panè: M'oo lo kí ɔw-ti al.

¹³ Rəmə de d'ɔr ɛ kí kete to njəkəmtɔ lé d'ɔw siə rɔ Parisi-je-ti.

14 Ə to ndo taakoo-ti læ jipi-je bá Jeju lɔy-né nangi ɔr kəm-é-ti adi-é oo-né lo tin.

15 Beba Parisi-je lé kàrè 'dəji ɛ kí kete to njèkəmto lé se ra ban bá kəm-é lé oo lo wa? Ǝ idə-dé panè: Ǝ lɔy nangi ɔr kəm-m-ti ə m'ow m'togi rəmə m'oo lo.

16 Loki ɛ pa ta kin bè rəmə, Parisi-je kí nɔ-je 'panè: To dow kí i ro Lubə-ti al, kdotalə ilə kuji do ndo taakoo-ti al. Ngà de kí dan-ti-je 'panè: Dow kí to njèramajal lé, à ra ban bá à ra nékoji-je kí titi-nɔ bè kin wa?

17 Ra adi gángi-nɔ tò dan-dé-ti. Beba de 'təl 'dəji-é bəy 'panè: I ya bè lé, ta ri bá i pa do dow-ti kí adi kəm-i oo lo lé wa? Njèkəmto lé ilə-dé-ti panè: Ǝ to njèpata kí ta Lubə-ti.

18 'Boy-je læ jipi-je lé 'mbati ndigi do-ti kí dingəm kinlé kete to njèkəmto bá ngosnè təl oo lo, adi de 'ba njékoji-é-je d'adi 'ree.

19 Beba 'dəji-dé 'panè: Ǝ kanlé to ngon-si kí səi 'painè kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti lé ya ban wa? Ngà ra ban bá kí nè kin oo lo wa?

20 Njékoji-é-je lé 'panè: Je j'gə kí to ngon-ji ə kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti nu ya.

21 Ngà kəm rəbi kí ɛ oo-né lo ngá kin kàrè j'gə al rəm, bá dow kí adi kəm-é oo lo kin kàrè, j'gə-é al rəm tɔ. Səi ya 'dəji-é ooi. Togi gangi asi pa ta do ro-é-ti.

22 Njékoji-é-je lé 'pa bè kdo de 'bəl 'boy-je læ jipi-je. Kdotalə ta-dé asi-nɔ kadi kinə dow kí rá-rá ya panè Jeju to Kristi* rəmə, kadi 'tubə-é kogi kəykəwnɔ-ti lə-dé.

23 Gin-é kin bá njékoji-é-je 'pa-né 'panè: To dow kí togi gangi ən é 'dəji-é ooi.

24 Beba dingəm kí kete to njèkəmto lé, Parisi-je 'təl 'ba-é ba kí nja joo ə d'idə-é 'panè: 'Pa ta kí tɔgro-ti 'osi-né gaji Lubə. Je j'gə kí dingəm kinlé to njèramajal.

25 Ǝ ilə-dé-ti panè: Lé ɛ to njèramajal ya kàrè, mə m'gə al. Ngà né káre kí m'gə ən: Kete m'to njèkəmto ə ngosnè m'oo lo.

26 De 'dəji-é 'panè: Ri bá ɛ ra sə-i wa? Ǝ ra ban bá adi kəm-i lé oo lo wa?

27 Ǝ idə-dé panè: Ta kinlé m'pa kete ya səi ooi al; ngà kdo ri bá səi 'ndigi kadi m'təl m'idə-si ya bəy wa? Səi kàrè 'ndigi təli njéndó né-je liə tɔ wa?

28 De 'taji-é ə 'panè: I bá 'to njéndó né liə; je j'to njéndó né-je læ Moiyiji.

29 Moiyiji lé, je j'gə kí Lubə pa siə ta; ngà dow kanlé, je j'gə lo kí tɛɛ-ti al.

30 Ǝ ilə-dé-ti panè: Ooi, né kí tò bəl ən: Jeju lé, səi 'gəi lo kí i-ti al ə ɛ bá adi kəm-m oo lo tin.

31 Jəi j'gəi kí Lubə oo ta læ njèramajal-je al. Ngà dow kí rá-rá kí ilə kuji do Lubə-ti ə ra né kí mɛɛ Lubə ndigi lé, dowbé kin bá Lubə oo ta liə.

32 Dow kí kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti ya dow adi kəm-é oo lo adi j'oo ta-é nja káre al ya bəy.

33 Dingəm kí adi kəm-m oo lo kinlé, kinə i ro Lubə-ti al lé, né káre ya kàrè à kasi ra al.

34 'Boy-je læ jipi-je d'ilə-é-ti 'panè: I kí 'to njèramajal kí koji kəy kin ya bá 'ba ro-i njéndó-ji né al ban! Beba 'tubə-é lo kəwnɔ-ti lə-dé kogi.

35 Jeju oo ta tubə kí 'tubə-é lé ə loki ingə-é rəmə dəji-é panè: 'Adi mɛɛ-i Ngon læ dow wa?

36 Ǝ dəji Jeju panè: 'Babe, Ngon læ dow ə to nɔ bá kadi m'adi-é mɛɛ-m wa?

37 Jeju idə-é panè: Ngon læ dow lé, i oo-é ngá, to mə kí mə m'pa sə-i ta nè kin ya.

* 9:22 9:22 Kristi lé kor mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

³⁸ Beba e panè: M'adi-i mee-m, 'Babe, e ɔsi do-é nangi nɔ-é-ti.

³⁹ Go-ti, Jeju panè: M'ree donangi-ti nè kɔ gangta. Kɔ kadi njékəmtɔ-je d'oo lo e njékoo lo-je 'təl njékəmtɔ-je tɔ.

⁴⁰ Loki Parisi-je kí dan-ti-je kí d'a siə nati d'oo ta-je kin bè lé, 'pa siə 'panè: Je kàrè j'to njékəmtɔ-je tɔ wá?

⁴¹ Jeju ilə-dé-ti panè: Kinə 'toi njékəmtɔ-je rəmə, lé majal lə-si à goto. Ngà kí ngosnè-ti kin səi 'painè: Je j'to njékoo lo-je. Beba majal lə-si tò lo tò-é-ti tɔ.

10

Njèkul bati-je kí maji

¹ «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə dow andi go bati-je-ti kɔ tarəbi gali al, ngà al kɔ do gali kəl-é-ti kí rangi lé dowbé to njèbogi, to bəkaya.

² Ngà dow kí andi kɔ tarəbi gali lé to njèkul bati-je.

³ Njèngəm takəy tɛɛ tarəbi adi-é e bati-je d'oo ndi-é. Rəmə bati-je kí 'to 'liə lé, e ba-dé kɔ ri-dé ri-dé, e ɔr nɔ-dé tɛɛ sə-dé ndaa-ti.

⁴ Loki e adi bati-je liə 'tɛɛ ndaa-ti lay rəmə, e njiyə nɔ-dé-ti, e bati-je lé 'ndole go-é kɔ de 'gə ndi-é.

⁵ Dow kí to mba lé, bati-je d'a kay-é kə ngərəngi bi d'a ndole go-é al; kɔ de 'gə ndi mba-je al.»

⁶ Dow-je 'gə mee gusta kí Jeju pa sə-dé kinlé al.

⁷ Beba Jeju təl pa bəy panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; mə m'to tarəbi kəy lə bati-je.

⁸ De lay kí 'ree nɔ-m-ti kete lé, 'to njèbogi-je kɔ bəkaya-je, adi bati-je d'oo ta lə-dé al.

⁹ Mə m'to tarəbi, adi kinə dow andi kɔ tarəbi kí rɔ-m-ti rəmə, à kaji; e à kandi rəm, à tɛɛ rəm, bá à kingə nékuso rəm tɔ.

¹⁰ Ngà njèbogi lé, e ree kɔ bogi né rəm, təl né rəm, bá tuji né rəm. Ngà mə m'ree kɔ kadi dow-je d'isi kəm e kadi kiskəm lə-dé kinlé maji-é al do lo rəm tɔ.

¹¹ Mə m'to njèkul bati-je kí maji. Njèkul bati-je kí maji lé, ilə rɔ-é kogi kɔ bati-je liə.

¹² Ngà njèrakullə là kí to njèkul bati-je kí tɔgrɔ-ti al, adi 'to bati-je liə al rəm lé, loki e oo jagim isi ree rəmə, tusi bati-je inə-dé ay adi jagim ree tuwə-dé e sane ndəgi-é-je kati-kati.

¹³ Dow kinlé ra bè kɔ e to njèrakullə là adi usi-é do bati-je-ti al. Mə m'to njèkul bati-je kí maji.

¹⁴ †M'gə bati-je lə-m rəm, bati-je lə-m kàrè 'gə-m rəm tɔ.

¹⁵ Titɔ kí Bəbi-m gə-m-né lé, mə kàrè m'gə Bəbi-m tɔ e m'ilə rɔ-m kogi kɔ bati-je lə-m.

¹⁶ M'ow kɔ bati-je kí rangi nɔɔ, ngà goto bá 'goto mee gali-ti nè bəy. De kinlé tò kadi m'ree sə-dé; de d'a koo ndi-m e d'a to nékul-je kí kàre-rè rəm, njèkul-dé à 'ra kàre-rè rəm tɔ.

¹⁷ Bəbi-m ndigi-m kɔ kilə kí m'ilə rɔ-m kogi kɔ kadi m'təl m'isi kəm gogi.

¹⁸ Mə ya m'ilə rɔ-m kogi kɔ mee ndigi lə-m bi dow à təl-m kɔ do rɔ-é al. M'ow kɔ tógi kadi m'ilə rɔ-m kogi rəm, bá m'ow kɔ tógi kadi m'təl m'isi kəm gogi rəm; e bá to ndu kí m'ingə rɔ Bəbi-m-ti.»

¹⁹ Ta-je kinlé ra adi gángi-nə tò dan jipi-je-ti rangi ya bəy.

20 Dow-je n̄a dan-dé-ti ya 'panè: «E ɔw k̄i ndil k̄i maji al mee-é-ti rəm, to mbé rəm. Ngà k̄do ri bá ooi ta liə wa?»

21 De k̄i madi-je 'panè: «Ta-je liə to ta lə dow k̄i ɔw k̄i ndil k̄i maji al mee-é-ti al. Sé dow k̄i ɔw k̄i ndil k̄i maji al mee-é-ti lé à kasi kadi njèkəmto oo lo to wa?»

Jipi-je 'mbati ta lə Jeju

22 Ndo k̄are bè 'ra n̄ay k̄ey lə Lubə mee bebo Jorijaləm-ti n̄ay kul-ti.

23 Jeju n̄jiyə ndó rɔ-é takəy-ti lə Lubə gin pal-ti lə Salomɔ.

24 Rəmə 'boy-je lə jipi-je d'ilə-n̄a 'gəə dɔ-é ə dəji-é 'panè: «Kàd̄i ban bá i a kadi mee-ji usi nangi wa? Kinə i ya 'to Kristi* lé rəmə 'idə-ji rəsi.»

25 Jeju ilə-dé-ti 'panè: «M̄a m'idə-si ya ngà səi ooi k̄i ta k̄i tɔgrɔ-ti al. Kullə-je k̄i m'ra k̄i ri Bobi-m kin ya asi kadi 'gəi-mi-né.

26 Ngà səi adi mee-si al k̄do səi 'toi k̄i dan bati-je-ti lə-m al.

27 Bati-je lə-m d'oo ndi-m 'gə; m̄a m'gə-dé ə də 'ndole go-m.

28 M̄a m'adi-dé kiskəm k̄i sartagangi; də d'a koy nd̄a al rəm, bá dow à kasi taa-dé ji-m-ti al rəm tɔ.

29 Bobi-m k̄i adi-m-dé lé, tógi-é itə tógi-je lay ə dow k̄i asi taa-dé ji Bobi-m-ti ya goto.

30 M̄a lé, j̄e k̄i Bobi-m j'to dow-je k̄i k̄are-rè.»

31 Nja k̄are ya b̄əy, jipi-je d'ɔy ər-je k̄do tilə-é-né tɔl-é.

32 Beba ɛ idə-dé panè: «M'ra kullə-je k̄i maji-maji n̄a k̄i i rɔ Bobi-m-ti m'adi ooi. Dan kullə-je-ti k̄i m'ra kinlé ɛ k̄i rá bá 'ndigi 'tiləi-mi k̄i ər k̄do wa?»

33 Ə 'boy-je lə jipi-je lé d'ilə-é-ti 'panè: «J̄e j'ndigi tɔl-i k̄do kullə-je k̄i maji-maji kin al; ngà k̄do i k̄i 'to dow ya rəmə 'ba rɔ-i Lubə, adi ta kin to takəbi!»

34 Jeju ilə-dé-ti panè: «Mee ndukun-je-ti lə-si lé 'ndangi panè: “M̄a Lubə m'panè səi 'toi lubə-je.”

35 Dow-je k̄i Lubə pa sə-dé ta ya bá ndukun ba-dé lubə-je lé al wa! Ə ta k̄i mbete k̄i aa n̄jay pa lé dow à k̄or k̄ogi al rəm tɔ!

36 M̄a lé, Bobi-m ɔr-m ində-m tagay ə ulə-m d̄onangi-ti nè, rəmə səi 'painè: “M'pa ta k̄obi dɔ Lubə-ti.” K̄do pa k̄i m'panè: “M'to Ngon lə Lubə.”

37 Kinə m'ra kullə-je lə Bobi-m al rəmə, adi-mi mee-si al!

38 Ngà kinə kullə-je k̄i m'ra lé to kullə-je lə Bobi-m ya, ó kinə m̄a bá lé adi-mi mee-si al k̄arè rəmə, adi mee-si kullə ra-m-je kinlé b̄əl bane. Beba a gəi maji yéréré k̄i Bobi-m to k̄i lə-m ə m̄a m'to k̄i lə Bobi-m tɔ.»

39 D̄e 'təl 'sanḡi kadi d'uwə-é, ngà ɛ t̄eɛ ji-dé-ti.

40 †Beba Jeju təl ɔw gidi ba Jurde-ti gogi, lo-ti k̄i J̄a ulə gin ra dow-je batəm-ti ə ɛ isi-ti.

41 Dow-je n̄a ya 'ree rɔ-é-ti ə 'panè: «Nékoji k̄are ya k̄arè J̄a ra al, ngà ta-je lay k̄i J̄a pa dɔ dow-ti kinlé to ta k̄i tɔgrɔ-ti.

42 Lo-é-ti kinlé dow-je n̄a ya d'adi mee-dé Jeju.»

11

Koy lə Lajar

1 †Dingəm k̄are bè k̄i ri-é lə Lajar bá rɔ-é to-é. E to dow k̄i mee be-ti k̄i Betani k̄i to bekōji Mari də k̄i ngonkɔ-é Marti.

* 10:24 10:24 Kristi lé k̄or mee-é to dow k̄i Lubə mbəti-é. † 10:40 10:40 J̄a 1:28 † 11:1 11:1 Luk 10:38,39

2 †Mari kinlé bá ndoki ur ubi do 'Babe-ti ə uwə bəl do-é bər-né nja-é lé. E to kɔnan Lajar kí rɔ-é to-é lé.

3 Ngankɔ-ɔ-je kí dené kí joo kinlé d'ulə kullə d'idə Jeju 'panè: «'Babe, e kí i 'ndigi-é lé, rɔ-é to-é.»

4 Loki Jeju oo ta kinlé rəmə panè: Mɔy kinlé à tɛɛ koy al. To mɔy kí à ra kadi ri Lubə ɓa-né rəm, bá kà takul mɔy kinlé ya dow-je d'a kɔsi-né gajì Ngon lə Lubə rəm tɔ.

5 Marti kà ngonkɔ-é Mari, kà kɔnan-dé Lajar lé 'to dow-je kí Jeju ndigi-dé.

6 Loki Jeju oo ta rɔto lə Lajar lé, e isi lo kí isi-ti lé ya ra ndo joo go-ti ɓəy;

7 ngà bá idə njéndó né-je liə panè: «J'təli j'ɔwi dɔnangi Jude-ti gogi.»

8 Rəmə njéndó né-je liə d'idə-é 'panè: Njéndó dow-je né, i kí ngɔsnè ɓəy é jipi-je 'sangi kɔo tilə-i kà ər tɔl-i lé ya 'ge təl kɔw dɔnangi Jude-ti gogi ɓəy wa!

9 Jeju ilə-dé-ti panè: Lo kí kada lé, kàdì ra-ti dɔgi gidi-é joo ya al wa? Kinə dow ɔw njiyə kada lé, à dar né al, kɔo lo ndógi dɔnangi-ti adi dowbé oo lo.

10 Ngà kinə dow njiyə ndoɔ rəmə, à dar né, kɔo lo ndógi nɔ-é-ti al.

11 Jeju pa ta-je kinlé bè ngà bá idə njéndó né-je liə panè: Nam-ji Lajar lé tò ɓi é m'a kɔw ndəl-é ɓane.

12 Ə njéndó né-je 'panè: 'Babe, kinə tò ɓi lé à kingə lapiya.

13 Jeju lé pa ta koy lə Lajar, ngà njéndó né-je 'gir kí e pa ta lə ɓi kí tò kare.

14 Beba Jeju idə-dé rəsi panè: Lajar lé oy.

15 Ə kí sobi do-si səi rəmə rɔ-m nəl-m kɔo goto kí m'goto siə nɔ. Né kin à ra kadi adi-mi-né mɛɛ-si. Ngà adi j'ɔwi kí rɔ-é-ti nɔɔ.

16 Rəmə Tomasi kí 'ɓa-é Ndungə lé, idə ndəgi njéndó né-je panè: Jəi kàrè j'ɔwi, kɔo kadi j'oyi kà Jeju lé tɔ.

17 Loki Jeju ɔw tɛɛ rəmə, e oo kí 'dubi Lajar ra ndo sɔ ngá.

18 Ə kà Betani kɔw Jorijaləm lé, à kasi kulə mətər mutə je bè.

19 Jipi-je nɔ ya 'ree rɔ Marti-ti kà Mari 'ree 'sɔl mɛɛ-dé kɔo koy lə kɔnan-dé lé.

20 Loki Marti oo kí Jeju ɔw ree nɔɔ rəmə, e j ɔw tilə kəm-é, ngà Mari bá isi nangi mɛɛ kəy-ti.

21 Marti idə Jeju panè: 'Babe, kinə ndo-é-ti isi nè lé, kɔnan-m à koy al.

22 Ngà kí ngɔsnè-ti kin ya kàrè m'gə kí né lay kí i 'dəji Lubə lé, Lubə à ra kadi-i.

23 Jeju idə-é panè: Kɔnan-i lé, à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ.

24 Ə Marti ilə-é-ti panè: M'gə kí dɔbəy ndo-ti kí dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, e à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ tɔ.

25 Jeju ilə-é-ti panè: Mɔ lé m'to njəkadi dow-je 'tɔsi ndəl d'ində lo 'tɛɛ rəm, bá m'to njəkadi dow-je d'isi kəm rəm tɔ. Dow kí adi-m mɛɛ-é lé, lé oy ya kàrè dowbé à kisi kəm rəm,

26 nɔ-nɔ kí isi kà do-é taá ə adi-m mɛɛ-é lé, à koy nda al. Ta kinlé 'oo kí ta kí tɔgrɔ-ti wa? Marti ilə-é-ti panè:

27 Oiyə, 'Babe, m'adi mɛɛ-m kí i 'to Ngon lə Lubə, 'to Kristi kí tò kadi à ree dɔnangi-ti.

28 Loki e pa ta kinlé rəmə, e ɔsi təl ɔw ɓa ngonkɔ-é Mari kà kár-é bá idə-é ta nɔm-nɔm panè: Njéndó dow-je né ree a nɔɔ é ɓa-i.

29 Loki Mari oo ta kinlé taá ya rəmə, e ɔsi nangi rati j taá ɔw kí rɔ Jeju-ti.

30 Ə Jeju lé ya kàrè ree tɛɛ mɛɛ ɓe-ti al ɓəy. Ngà e a lo-ti kí kete Marti tilə kəm-é ingə-é-ti lé.

³¹ Loki jipi-je kí d'isi kì Mari mee køy-ti d'isi 'sol mee-é lé d'oo kí e ubi nangi rati i taá tee ndaa-ti rəmə, 'gir kí isi ow doƆbadi-ti kɔɔ kow nɔ, adi d'i d'un go-é.

³² Loki Mari ree tee lo-ti kí Jeju a-ti bá oo-é rəmə usi nangi nja-é-ti ə panè: 'Babe, kinə ndo-é-ti isi nè lé, kɔnan-m à koy al.

³³ Loki Jeju oo kí Mari a nɔ rəm, bá jipi-je kí 'ree siə kàrè d'a 'nɔ rəm lé mee-é i puu adi do-é təl wəksə.

³⁴ Beba e dəji-dé panè: Ilə-é lo kí rá-ti wa? Ə de d'ilə-é-ti 'panè: 'Babe, 'ree ə 'a koo.

³⁵ Jeju nɔ.

³⁶ Rəmə jipi-je lé 'panè: Ooi ndigi kí e ndigi Lajar tanə kin!

³⁷ Ngà de kí nà-je dan-dé-ti 'panè: «E kí ndoki adi njèkəmtə oo lo lé, ra ban bá adi dingəm kin isi kəm tɔ al wa?»

³⁸ Mee Jeju təl i puu rangi ya bəy ə e ɔti ow doƆbadi-ti. Badi lé to bole mbal bá d'uti ta-é kì ə.

³⁹ Jeju panè: 'Ndubri ər lé kí rangi. Rəmə Marti kí kɔnan njègoto lé idə-é panè: 'Babe, nin lé ra ndo sɔ adi əti ngá.

⁴⁰ Ə Jeju idə-é panè: Kete m'idə-i m'panè kinə 'adi-m mee-i lé 'a koo tógi lə Lubə ya al wa?

⁴¹ Beba dow-je 'ndubru ər lé kì rangi ə Jeju itə kəm-é kì taá bá panè: Bəbi-m, m'ra-i oiyo, kɔɔ ta kí m'pa sə-i lé oo ndi-m.

⁴² Mə rəmə, m'gə kí ndo-je lay ya i oo ta kí m'pa sə-i ya, ngà to ta lə kosi dow-je kí 'gə do-m kin bá m'pa ta kin bə, kɔɔ kadi 'gə kí togrɔ-ti, mə lé, to i ya bá ulə-m. ⁴³ Loki Jeju pa ta-je kin bə lé, e ilə bəbi ndi-é nangi panè: Lajar, 'tee ndaa-ti.

⁴⁴ Beba njègoto lé ində lo tee ə nja-é-je kì ji-é-je tò kì gangi-é kí 'bindi-né rəm, bá ta kəm-é to kì kubi kí 'ndəm-né lé rəm tɔ. Jeju idə-dé panè: 'Tuti né-je kí ro-é-ti ə iŋəi-é adi-é ow.

'Boy-je lə jipi-je 'sangì tɔl Jeju

Mat 26:1-5; Mar 14:1-2; Luk 22:1-2

⁴⁵ Jipi-je nà kí ree rɔ Mari-ti bá d'oo né kí Jeju ra lé bə rəmə, d'adi-é mee-dé.

⁴⁶ Ngà de kí nà-je kí dan-dé-ti 'təl d'ow d'ingə Parisi-je ə 'pa ta lə né kí Jeju ra lé d'adi-dé.

⁴⁷ Beba njékun do njégugnə-je, kì Parisi-je kí 'to 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je lé d'ingə-nə ə 'panè: Ri bá j'a rai wa? Dingəm kinlé ra nékɔji-je nà.

⁴⁸ Kinə j'iŋəi-é j'adi-é ra par-par rəmə, dow-je lay ya d'a kadi-é mee-dé ə dow-je kí Rəm d'a ree tuji lo lə-ji kí aa njay kin rəm, bá d'a tuji gin dow-je lə-ji rəm tɔ.

⁴⁹ Dow káre dan 'boy-je-ti kí ri-é lə Kayipi kí to burə do njégugnə-je bal-é-ti kinlé, idə-dé panè: Səi lé, né káre ya kàrè 'gəi-ti al!

⁵⁰ Dow káre-rè kí kadi oy ə jipi-je lay d'oy-né al rəm, bá bə lə-si kì ta tati-é lay tuji-né al rəm kinlé to né kí maji nà kɔɔ-si. Səi 'gəi kí bə kin al wa?

⁵¹ Ta kinlé, to Kayipi ya kì do-é bá ɔji mee-é-ti pa al. Ngà to kí e to burə do njégugnə-je bal-é-ti kinlé bá Lubə ində-né ta kí sɔbi do Jeju ta-é-ti adi-é pa-né ta lə koy kí Jeju à koy gangi-né do jipi-je tin.

⁵² Ə e à koy kɔɔ jipi-je par al, ngà à koy kɔɔ kəw-né ngan lə Lubə kí 'sane-nə kin kì nati, təl-dé-né daji rɔ kí káre-rè.

⁵³ Ndo-é-ti kí d'ingə-nə-nə kinlé, d'un ndu-dé kadi 'tɔl Jeju.

⁵⁴ Ə gangi-é-ti kin ya Jeju njiyə-né ndaa-ti dan jipi-je-ti al, adi ɛ ɔw kɪ njéndó né-je liə adi d'isi mɛɛ bebo-ti kɪ 'ba-é Eprayim, donangi-ti kɪ tò ngosi kɪ diləlo.

⁵⁵ Ndo ra nəy Paki lə jipi-je nəy ngosi, adi dow-je nə d'i mɛɛ be-je-ti lə-dé tin 'ree bebo Jorijalɛm-ti kete nɔ̄ ndo Paki-ti, kdo kaa rɔ-dé do majal-je-ti.

⁵⁶ Dɛ 'sangi Jeju, adi 'dɔ̄ji-nə ta takəy-ti lə Lubə 'panè: ɛ lé, səi 'giri kɪ à ree lo ra nəy-ti lé əsə à ree al wa?

⁵⁷ Ə njékun do njégugnɛ-je, kɪ Parisi-je d'un ndu kadi kinə dow madi gə lo kɪ Jeju lé isi-ti rəmə, nane do-é kadi d'uwə-é.

12

Kɔw Jeju mɛɛ be-ti kɪ Betani

Mat 26:6-13; Mar 14:3-9; Luk 7:36-38

¹ Loki nəy ndo məkɛ bəy bá ndo ra nəy Paki à kasi lé, Jeju ɔw mɛɛ be-ti kɪ Betani kɪ to be lə Lajar kɪ ndoki oy adi 'dubi-é bá Jeju adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé.

² Lo-é-ti nɔ̄ lé, 'ra nékuso d'adi-é 'ra-é-né mba. Marti bá to njəkoo go-dé ə Lajar isi kɪ mba-je nati ta nékuso-ti.

³ †Beba Mari un ubi wale kɪ 'ba-é nár kɪ yérérə adi əti maji rəm, là-é nə rəm ya ree ur nja Jeju-ti bá bɔr kɪ bəl do-é; ə bəy ubi lé taa mɛɛ kəy pəl-pəl.

⁴ Ngà Judasi Iskariyoti kɪ to kɪ káre dan njéndó né-je-ti lə Jeju kɪ ɛ bá à to njékun do-é lé panè:

⁵ Ubi kinlé kdo ri bá toki taa-né là kɪ à kasi kəm kullə kɪ ndo fumutə ə ree ləbi njéndoo-je al wa?

⁶ ɛ pa bè lé, to ta bá ɔ̄ mɛɛ-é kdo njéndoo-je al, ngà kdotalə ɛ lé to njèbogi; adi mbu là kɪ tò ji-é-ti lé, taá-taá isi bogi là mɛɛ-é-ti uso.

⁷ Beba Jeju panè: 'Inə dené lé jeke; ɛ ra né kin bè ngəbi-né ndo dubi-m.

⁸ Njéndoo-je lé d'a kisi sə-si kɪ ndo-je lay, ngà mə lé, m'a kisi sə-si kɪ ndo-je lay al.

⁹ Loki kosi jipi-je kɪ 'tò nduy-nduy d'oo poy Jeju kɪ isi mɛɛ be-ti kɪ Betani nɔ̄ lé, dɛ 'ree kdo kadi d'oo Jeju rəm, kdo kadi d'oo-né Lajar kɪ ndoki oy bá ɛ adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé rəm tɔ.

¹⁰ Beba njékun do njégugnɛ-je d'un ndu-dé kadi 'təl Lajar tɔ.

¹¹ Kdo ta liə bá jipi-je nə ya d'inə-dé-né ə d'adi-né mɛɛ-dé Jeju.

Kɔw Jeju bebo Jorijalɛm-ti

Mat 21:1-11; Mar 11:1-10; Luk 19:29-44

¹² Lo aa go-ti lé, kosi dow-je kɪ 'tò nduy-nduy kɪ 'ree lo ra nəy Paki-ti, d'oo poy Jeju kɪ isi ɔw kɪ mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti.

¹³ Beba 'təti balkəm tan-je ji-dé-ti 'tilə-né kəm-é ə 'pa ta kɪ ndi-dé kɪ boy-boy 'panè:

«Kɔsgaji kɪ do-i-ti!

Kadi Lubə tɔr ndi-é do dow-ti

kɪ njèree kɪ ri 'Babe kɪ to ngar lə Israyel-je.»

¹⁴ Jeju ingə ngon koro, ə al isi do-é-ti titi kɪ 'ndangi-né mɛɛ mbete-ti kɪ aa njay 'panè:

¹⁵ Ngonmandi kɪ bebo Siyɔ̄-ti,* 'bəl al.

'Oo, ngar lə-i isi do ngon koro-ti isi ree.

† **12:3 12:3** Luk 7:37,38 * **12:15 12:15** Ngonmandi kɪ bebo Siyɔ̄-ti lé toji dow-je kɪ bebo Jorijalɛm-ti (Jkr 9:9).

¹⁶ Dɔkaglo-é-ti kinlé, njéndó né-je liə 'gə meɛ né-je kí ra né kinlé al bəy; ngà loki Lubə ulə ríba dɔ-é-ti bəy bá meɛ-dé ole dɔ-ti titi kí né-je kinlé, 'ndàngi ta-é meɛ mbete-ti 'sɔbi-né dɔ-é adi né-je kinlé, 'ra kɔ ta liə.

¹⁷ Kosi dow-je kí ndɔki d'ɔ kɪ Jeju nati bá ba-né Lajar bə nin-ti adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, d'ɔr poy-é d'adi dow-je.

¹⁸ Gin-é kin bá kosi dow-je 'tilə-né kəm Jeju; kdɔtalə koo kí d'oo poy nékɔji kí ndɔki ɛ ra lé.

¹⁹ Beba Parisi-je d'idə-nə 'panè: Ooi, sɔi ɔi kare ngá ban al! Dow-je lay ya d'un go-é.

Jeju pa ta kí sɔbi dɔ koy-é

²⁰ Grɛki-je madi d'ɔw dan dow-je-ti kí d'ɔw Jorijalɛm ndɔ ra nəy Paki-ti kɔ kɔsi dɔ-dé nangi nɔ Lubə-ti.

²¹ Beba d'ɔw rɔ Pilipi-ti kí to dow kí Betsayda, dɔnangi Galile-ti 'dɔji-é 'panè: «'Ba-ji, j'ndigi koo Jeju.»

²² Beba Pilipi ɔw idə Andre, adi dɛ joo lay d'ɔw d'idə Jeju.

²³ Jeju idə-dé panè: Dɔkaglo asi kadi Lubə ulə ríba dɔ Ngon lə dow-ti ngá.

²⁴ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə dow un kaa ko dubi nangi adi oy al lé, à ra káre-rè; ngà kinə 'dubi nangi d'adi oy rəmə, à kubə kɔ kandí nɔ.

²⁵ †Dow kí ta rɔ-é to-é nɔ rəmə à tuji rɔ-é, ngà dow kí ta rɔ-é to-é al dɔnangi-ti nè lé, à kaji rɔ-é kaji kí sartagangi tɔ.

²⁶ Kinə dow ndigi ra kullə kadi-m rəmə, kadi dowbé un go-m ə loki mə m'isi-ti lé, lo-é ya ngonnjèkullə lə-m à kisi-ti tɔ. Kinə dow ra kullə adi-m lé, Bɔbi-m à kulə ríba dɔ-é-ti tɔ.

²⁷ Kí nè kinlé, dɔ-m təl wəksə. Əjè m'panè ri ngá wa? Kadi m'panè Bɔbi-m, 'aji-m dɔkaglo-ti kin wa? Ngà kɔ kin ya bá mə m'ree kɔ bá m'tɛɛ-né sar dɔkaglo-ti kin tin.

²⁸ Bɔbi-m, 'adi ri-i ba!

Rəmə ndi dow ba meɛ dɔrɔ-ti panè: M'adi ri-m ba ə m'a təl kadi ri-m ba ya bəy.

²⁹ Kosi dow-je kí d'ɔ lo-é-ti kí d'oo ndi dow lé, 'panè to ndi bá ndàngi. Dɛ kí dan-ti-je 'panè: To malayka bá pa siə ta.

³⁰ Beba Jeju təl un ta panè: Ndi dow kinlé ba kɔ ta lə-m al ngà ba kɔ ta lə-si.

³¹ Kí ngɔsnè-ti kinlé, to dɔkaglo gangta dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè ngá; kí nè kinlé to dɔkaglo tubə njèkɔbɛ† kí dɔnangi-ti nè kɔgi ngá.

³² Ngà mə rəmə, loki d'a kun-m dɔnangi-ti nè ki taá lé, m'a kɔr dow-je lay go-m-ti.

³³ Jeju pa bè kɔ tɔji-né kəm rəbi koy kí ɛ à koy.

³⁴ Beba kosi dow-je 'panè: Ndukun lə-ji ndó-ji kí Kristi‡ lé à kisi kəm sartagangi; ngà ban bá i 'panè: Tò kadi d'a kun Ngon lə dow ki taá bəy wa? Nɔ bá to Ngon lə dow lé wa?

³⁵ Jeju idə-dé panè: Lo kí ndógi tɔ dan-si-ti nè ki mbɔr sɛ bəy. Lo kí ndógi kí ingəi kinlé, 'nɔjiyəi-ti kɔ kadi londul ubə-si nangi busi al. Kdɔtalə dow kí nɔjiyə londul-ti lé, ɛ gə lo kí isi ɔw-ti al.

³⁶ Loki lo kí ndógi tɔ dan-si-ti nè bəy lé, adi-é meɛ-si kɔ kadi 'təli-né ngan-je lə lo kí ndógi.

Jeju pa ta kin bè rəmə ɔti ɔw bɔyɔ rɔ-é ngərəngi sə-dé.

† 12:25 12:25 Mat 10:39; 16:25; Mar 8:35; Luk 9:24; 17:33 † 12:31 12:31 Njèkɔbɛ kí dɔnangi-ti nè kinlé to Sú. ‡ 12:34 12:34 Kristi lé kɔr meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

Ta kí sɔbi dɔ mɛɛngɔ lə kosi dow-je

- ³⁷ Jeju ra nékɔji-je nɔ takəm-dé-ti ya ngà, dɛ d'adi-é mɛɛ-dé al,
³⁸ bè kɔ kadi ta kí Ejay kí njèpata kí ta Lubə-ti pa lé, né-é ra né; ndɔki Ejay panè: 'Babe, ta-je kí j'idə-dé kinlé, ná bá oo adi to ta kí tɔgrɔ-ti wa? Ə ná bá 'Babe tɔji-é tógi liə adi-é oo wa?
³⁹ Lo kadi d'adi mɛɛ-dé goto, titi kí ndɔki Ejay pa-né bəy panè:
⁴⁰ Lubə uti kəm-dé kɔ kadi d'oo lo al rəm, bá Lubə adi mɛɛ-dé ngə kɔ kadi lé d'oo ta kàrè 'gə mɛɛ-é al rəm; nè d'a kɪ kiŋə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi kɔ kadi n'ɪ n'aji-dé.
⁴¹ Ejay lé oo né riba lə Jeju kete bá ɛ pa ta kin bè sɔbi-né dɔ-é.
⁴² Bè ya kàrè, dan 'boy-je-ti lə jipi-je lé, dow-je nɔ ya d'adi mɛɛ-dé Jeju tɔ; ngà bəl bá 'bəl kidə dow-je, kɔtələ Parisi-je kí d'a tubə-dé kɔgi kəykəwnɔ-ti lə-dé.
⁴³ Kɔtələ Parisi-je lé, nəl-dé nɔ kadi dow-je 'piti-dé tɔy kadi Lubə bá piti-dé.
⁴⁴ Jeju ilə bɔbi ndi-é nangi panè: Dow kí adi-m mɛɛ-é lé, to mɔ bá dowbɛ adi-m mɛɛ-é al, ngà to njèkulə-m bá ɛ adi-é mɛɛ-é tin.
⁴⁵ Ə dow kí oo-m rəmə, oo njèkulə-m tɔ.
⁴⁶ Mɔ lé, m'to lo kí ndógi kí m'ree dɔnangi-ti nè, kɔ kadi dow kí adi-m mɛɛ-é ə isi londul-ti al ngá.
⁴⁷ Kinə dow kí oo ta lə-m bá təl rɔ-é go-ti al lé, mɔ bá m'a gangta dɔ-é-ti al; kɔtələ mɔ m'ree kɔ gangta dɔ dow-je kí dɔnangi-ti al, ngà m'ree kɔ kaji-dé.
⁴⁸ Dow kí mbati-m rəm, təl rɔ-é go ta-ti lə-m al rəm lé, njègangta dɔ-é-ti ya isi nɔɔ. Ta-je kí m'pa kin ya à gangta dɔ-é-ti dɔbəy ndɔ-ti.
⁴⁹ Kɔtələ ta-je kí m'pa lé, m'un kɪ dɔ-m bá m'pa al, ngà to ta-je kí Bɔbi-m kí njèkulə-m bá un ndu adi-m m'idə dow-je rəm, m'pa rəm.
⁵⁰ Mɔ m'gə kí ndukun lə Bɔbi-m lé, adi dow-je kiskəm kí sartagangi. Bəba ta kí mɔ m'pa lé, m'pa titi kí Bɔbi-m idə-m-né ya.

Sɔy ta-je kí Jeju ɔji kɪ njéndó né-je liə

13

Jeju togɪ nja njéndó né-je liə

Mat 26:19-20; Mar 10:35-45; Luk 22:14-18,24-27

- ¹ Ndɔ ra nɔy Paki nɔy ngɔsi ə Jeju gə kí dɔkàdɪ asi kadi n'a kiŋə dɔnangi kɔ təl kɔw rɔ Bɔbi-nè-ti gogi. Jeju kí to njèndigi dow-je liə kí dɔnangi-ti nè lé, ndigi-dé ndigi kí ɔr njuti.
² Kete bá kadi d'isi ta nékuso-ti ya rəmə Sú ulə ta mɛɛ Judasi-ti kí to ngon lə Simɔ Iskariyoti kadi un dɔ Jeju.
³ Jeju gə kí Bɔbi-n'è iŋə né-je lay ji-n'è-ti ə n'è n'ɪ rɔ Bɔbi-n'è Lubə-ti adi n'a təl kɔw rɔ-é-ti gogi.
⁴ Jeju ɪ ta nékuso-ti, tɔr kubi-je kí rɔ-é-ti ə un takubi dɔ-né bədi-é.
⁵ Go-ti, ungi man mɛɛ bəy-ti ə togɪ-né nja njéndó né-je liə, rəmə bɔr kɪ takubi kí dɔ-né bədi-é lé.
⁶ Lokɪ ree tɛɛ dɔ Simɔ Piyər-ti rəmə Simɔ idə-é panè: «Dé! 'Babe, kadi i bá 'togɪ nja-m?»
⁷ Jeju ilə-é-ti panè: «Né kí m'isi m'ra kinlé, i a gə gin-é kí ngɔsnè-ti kin al, ngà 'a ree gə bəy.»
⁸ Piyər ilə-é-ti panè: «Bè al, 'a togɪ nja-m ndɔ al.» Jeju ilə-é-ti panè: «Kinə m'togɪ nja-i al lé, i a to 'lə-m al.»

⁹ Simɔ Piyər idə-é panè: «'Babe, kinə tò bè rəmə, 'togi nja-m par al, ngà 'togi ji-m rəm, bá dɔ-m rəm tɔ!»

¹⁰ Jeju ilə-é-ti panè: «Dow kí ndogi man lé, rɔ-é lay ya aa njay ngá, adi [ɔw ndoo kadi togi nja-é ya par.] Səi kàrè rɔ-si aa njay tɔ; ngà to səi lay al.» ¹¹ Kdɔtalə Jeju gə dow kí à kun dɔ-é bəti. Gin-é kin bá ɛ pa-né panè: «To səi lay bá aai njay al.»

¹² †Ngà loki Jeju togi nja njéndó né-je liə lay ə təl tulə kubi-je liə rɔ-é-ti gogi lé, ɛ təl isi ta tablə-ti ə idə-dé panè: «Né kí m'ra sə-si kinlé 'gəi mɛɛ-é ban wa?»

¹³ Ba kí səi 'bai-mi “Njéndó dow-je né” rəm, “'Babe” rəm lé, to tó-é ya kdɔ m'to njéndó dow-je né rəm, bá m'to 'Babe rəm.

¹⁴ Bəba kinə mɔ kí m'to 'Babe rəm, m'to Njéndó dow-je né rəm ya m'togi nja-si lé, səi ya kàrè tò kadi a togi nja-nɔ tɔ.

¹⁵ Kdɔtalə m'ra néndaji kin bè kdɔ kadi səi kàrè 'rai titi kí m'ra-né səi kin bè tɔ.

¹⁶ †Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; ngonnjəkullə à to 'boy kitə 'ba-é al rəm, bá njəkɔwkulə à kitə njəkulə-é al rəm tɔ.

¹⁷ Kinə 'gəi mɛɛ né kin ə 'təli rɔ-si go-ti rəmə, 'toi njénékumə-je.

¹⁸ M'pa ta kin kdɔ ta lə-si lay al; dɛ kí m'mbəti-dé lé, m'gə-dé. Ngà ta kí 'ndangi mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, tò kadi né-é à ra né ya. Mbete kí aa njay panè: “Njəkuso sə-m né ya à təl gidi-é kadi-m.”

¹⁹ Ngà kí nè-ti kin ya m'idə-si kete bá kadi né-é ra né bəy. Bəba loki né-é à ra né rəmə, səi a kadi-mi mɛɛ-si kí M'to njəkisi ya.

²⁰ †Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí uwə dow kí m'ulə-é ki rɔ-é-ti lé, ɛ uwə-m ki rɔ-é-ti tɔ ə dow kí uwə-m ki rɔ-é-ti kin rəmə, to njəkulə-m bá dowbé uwə-é ki rɔ-é-ti tɔ.»

Ta lə kun kí Judasi à kun dɔ Jeju

Mat 26:21-25; Mar 14:18-21; Luk 22:21-23

²¹ Go ta-je-ti kí Jeju pa kinlé, mɛɛ-é i puu adi panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow káre dan-si-ti à kun dɔ-m.»

²² Rəmə njéndó né-je 'gɔ-nɔ ə 'dəji-nɔ ta, se to nɔ bá Jeju pa ta kin sobi-né dɔ-é wa?»

²³ Káre dan njéndó né-je-ti kí Jeju ndigi-é, isi mbó Jeju-ti ngosi ta nékuso-ti.

²⁴ Simɔ Piyər pa siə kɪ dɔ kəm-é panè: «'Dəji Jeju adi j'oo sé ɛ pa ta kinlé sobi-né dɔ nɔ wa?»

²⁵ Bəba njéndó né kinlé tò kadi Jeju-ti ə dəji-é panè: «'Babe, dowbé lé to nɔ wa?»

²⁶ Jeju ilə-é-ti panè: «Dow kí m'a gangi mbə danɔ kulə dan nɔy-ti kadi-é kin bá à to njəkun dɔ-m.» Rəmə Jeju ulə mbə kí gangi danɔ lé dan nɔy-ti ə adi Judasi kí to ngon lə Simɔ Iskariyoti.

²⁷ Loki Judasi taa mbə lé rəmə, tajinati nè ya Satɔ ur mɛɛ-é-ti. Ngá bá Jeju idə Judasi lé panè: «Né kí ɔw kɪ ra lé 'ra kalangi.»

²⁸ Ngà njéndó né-je kí d'isi ta nékuso-ti kɪ Jeju lé 'gə né kí Jeju pa ta-é lé al.

²⁹ Ə Judasi lé bá to njəngəm là, adi dɛ kí madi-je dan-dé-ti 'gir kí Jeju à kidə-é panè: «'ɔw 'ndogi né kí j'a rai-né nɔy», al rəmə à kidə-é panè: «'ɔw adi né njəndoo-je.»

³⁰ Judasi taa mbə kí gangi danɔ lé rəmə, tajinati nè ya ɛ tɛɛ ndaa-ti. Ə to ta kí ndɔɔ ngá.

† 13:12 13:12 Luk 22:27 † 13:16 13:16 Mat 10:24; Luk 6:40; Ja 15:20 † 13:20 13:20 Mat 10:40; Mar 9:37; Luk 9:48; 10:16

Ndukun kí sigi

³¹ Loki Judasi tee ndaa-ti rəmə Jeju panè: «Kí ngɔsnè-ti kin ya Ngon lə dow ingə riba ə Lubə toji riba liə kɪ takul Ngon lə dow tɔ.

³² Kinə ri Lubə ɓa kɪ takul Ngon lə dow rəmə, Lubə à kadi ri Ngon lə dow ɓa kɪ takul-é tɔ ə à kadi ɓa kí tajinati nè ya.

³³ †Ngan-m-je, m'a kisi sə-si dɔkaglo sɛ bə par ə go-ti rəmə a sangi-mi. Ngà titi kí ndɔki m'idə-né jipi-je m'panè: Lo kí m'isi m'ow-ti lé dɛ d'a kasi kow-ti al kinlé, səi kàrè, m'idə-si bə ya tɔ.

³⁴ †M'adi-si ndukun kí sigi: 'Ndigi-nə. Titi kí mɔ m'ndigi-si-né lé, 'ndigi-nə bə tɔ.

³⁵ Kinə 'ndigi-nə rəmə, dow-je lay ya d'a gə kí səi 'toi njéndó né-je lə-m ya.»

Jeju idə Piyər panè n'a naji kí n'gə-n'è al

Mat 26:31-35; Mar 14:27-31; Luk 22:31-34

³⁶ Simɔ Piyər dɛji Jeju panè: «'Babe, i a kow rá wa?» Jeju ilə-é-ti panè: «Loki m'a kow-ti lé, i a kasi kun go-m kí ngɔsnè-ti kin al, ngà ndɔ madi ɓa 'a kun go-m ɓəy.»

³⁷ Rəmə Piyər idə-é panè: «'Babe, m'a kun go-i kí ngɔsnè-ti kin al kɔɔ ri wa? M'a kilə rɔ-m kɔgi kɔɔ ta lə-i!»

³⁸ Beba Jeju ilə-é-ti panè: «Adi 'a kilə rɔ-i kɔgi kɔɔ ta lə-m wa! 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; 'a naji panè 'gə-m al, 'gə-m al nja mutə ɓa kunjə à nɔ ɓəy.»

14

¹ Adi mɛɛ-si gangi man al. Adi mɛɛ-si Lubə ə adi-mi mɛɛ-si tɔ.

² Lokisi tɔ nɔ mɛɛ kəy-ti lə Bɔbi-m. Kinə lé goto rəmə m'a kidə-si. M'a kow ra lo keté kɔɔ ta lə-si.

³ Beba loki m'ow m'ra lo lé, m'a təl ree kɔy-si kow sə-si, kɔɔ kadi lo kí m'isi-ti ya səi a kisi-ti tɔ.

⁴ Ə lo kí m'isi m'ow-ti lé səi 'gəi rəbi kí ow-ti gow.

⁵ Rəmə Tomasi idə-é panè: 'Babe, lo kí isi ow-ti lé kàrè j'gə al rəm, ngà j'a ra ban ɓa j'a gə rəbi-é wa?

⁶ Beba Jeju ilə-é-ti panè: Mɔ ya m'to rəbi, m'to ta kí togrɔ-ti, m'to kiskəm. Rəbi kí rɔ-m-ti ya par ɓi rəbi kí rangi kí dow à kun kow-né rɔ Bɔbi-m-ti goto.

⁷ Kinə 'gəi-mi rəmə, a gəi Bɔbi-m tɔ. Ə kí ngɔsnè-ti kin ya 'gəi-é rəm, ooi-é rəm.

⁸ Rəmə Pilipi idə-é panè: 'Babe, Bɔbi-i lé ya ɔji-ji ə ɛ kin ya asi-ji.

⁹ Beba Jeju ilə-é-ti panè: Pilipi, adi kisi kí m'isi sə-si low nɔ kin ya, 'gə-m al ɓəy! Dow kí oo-m rəmə, oo Bɔbi-m tɔ ɛn. Ngà ra ban ɓəy ɓa i 'panè m'ɔji-si Bɔbi-m wa?

¹⁰ Adi kisi-m mɛɛ Bɔbi-m-ti ə kisi Bɔbi-m mɛɛ-m-ti kinlé i 'oo kí ta kí kare wa? Ta-je kí m'idə-si m'idə-si kinlé, to ta-je kí m'un kɪ dɔ rɔ-m bə ɓa m'idə-si al. Ngà to Bɔbi-m kí njəkisi mɛɛ-m-ti lé ya ɓa isi ra kullə-je liə tin.

¹¹ Adi-mi mɛɛ-si kí mɔ lé m'isi mɛɛ Bɔbi-m-ti ə Bɔbi-m isi mɛɛ-m-ti tɔ. Lé gangi-é-ti kin al kàrè, né-je kí m'ra ra kin ya adi-mi-né mɛɛ-si ɓəl ɓane.

¹² Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí adi-m mɛɛ-é lé, ɛ kàrè à ra né-je kí m'ra ra kinlé rəm, ɓa à ra ɛ kí tɔ ɓəl itə kin ɓəy, kɔɔ m'isi m'ow kɪ rɔ Bɔbi-m-ti.

¹³ Ə né lay kí 'dɛji kɪ ri-m lé, m'a ra, kɔɔ kadi ri Bɔbi-m ɓa-né kɪ takul-m mɔ Ngon-é.

14 Kinə 'dəji-mi* né kà ri-m lé, m'a ra né-é.

Kunmindi kí sobi do Ndil kí aa njay
1Ja 5:3; 2:3-5; Ja 16:5-15,33

15 Kinə 'ndigi-mi lé, a təli rɔ-si go ndukun-je-ti lə-m.

16 Ə m'a pa ta kà Bəbi-m rəmə, à kadi-si njəsɔlmɛɛ kí rangi kí à kisi sə-si ya sartagangi.

17 Adi to Ndil kí aa njay kí to njəkadi dow-je 'gə ta kí tɔgrɔ-ti†. Dow-je kí dɔnangi-ti nè d'a kasi ndigi kadi-é isi mɛɛ-dé-ti al, kɔɔ dɛ d'oo-é al rəm, bá 'gə-é al rəm; ngà səi lé, 'gəi-é kɔɔ isi sə-si ngəsi rəm, à kisi mɛɛ-si-ti rəm.

18 M'a kinə-si titi ngan al-je bè al; m'a təl ree rɔ-si-ti gogi.

19 Dɔkaglo sɛ bəy ə dow-je kí dɔnangi-ti nè d'a koo-m al ya sar ngá; ngà səi bá a kooi-mi kɔɔ mə m'isi kəm ə səi kàrè a kisi kəm tɔ.

20 Mɛɛ ndɔ-é-ti kinlé bá a gəi kí mə m'isi mɛɛ Bəbi-m-ti rəm, səi 'nami kadi-m-ti rəm, bá mə kàrè m'isi mɛɛ-si-ti rəm tɔ.

21 Dow kí ɔw kà ndukun-je lə-m ə təl rɔ-é go-ti lé, ɛ bá to dow kí ndigi-m. Ə dow kí ndigi-m lé, Bəbi-m à ndigi-é rəm, mə ya kàrè m'a ndigi-é rəm, bá m'a kadi-é gə-m maji rəm tɔ.

22 Rəmə Judi (bi Judasi Iskariyoti al) dəji-é panè: «'Babe, kɔɔ ri bá 'a kadi ndəgi dow-je 'gə-i al, rəmə jɛ bá 'a kadi j'gə-i wa?»

23 Ə Jeju ilə-é-ti panè: Kinə dow ndigi-m lé, à təl rɔ-é go ta-ti lə-m ə Bəbi-m à ndigi-é. Jɛ j'a kɔw rɔ dowbɛ-ti rəm, j'a ra bɛ mɛɛ-é-ti rəm tɔ.

24 Ngà dow kí ndigi-m al lé, à təl rɔ-é go ta-je-ti lə-m al. Ta kí səi ooi ta-m-ti kinlé to ta lə-m al, ngà to ta kí j rɔ Bəbi-m-ti kí njəkulə-m lé ya.

25 Kí m'isi-né sə-si nè bəy kin ya m'idə-si ta-je kinlé bè.

26 Ngà njəsɔlmɛɛ, kí to Ndil kí aa njay kí Bəbi-m à kullə-é kà ri-m lé, ɛ bá à ree ndó-si né-je lay rəm, bá à kole mɛɛ-si do né-je-ti lay kí m'idə-si ta dɔ-ti lé rəm tɔ.

27 M'inqə lapiya m'adi-si rəm, m'adi-si lapiya lə-m rəm. Mə m'adi-si lapiya titi kí dow-je kí dɔnangi-ti d'adi-né kin bè al. Adi mɛɛ-si gangi man al rəm, 'bəli al rəm.

28 Kɔɔ lé m'idə-si m'panè: M'a kɔw ə m'a təl ree rɔ-si-ti nɔɔ. Kinə 'ndigi-mi rəmə, kɔw-m kà rɔ Bəbi-m-ti kinlé à nəl-si. Kɔɔ Bəbi-m lé, to dow kí boy itə-m.

29 'Ngɔsnè-ti kin ya m'idə-si ta do né-je-ti kinlé kete bè, kɔɔ kadi loki né-é-je ra né rəmə adi-né mɛɛ-si.

30 M'a pa sə-si ta al ya sar ngá, kɔɔ njəkɔbɛ‡ kí dɔnangi-ti ɔw ree nɔɔ. Tógi kí ndɛ bè ya kàrè ɔw-né dɔ-m-ti al.

31 Ngà kadi dow-je kí dɔnangi-ti nè 'gə kí mə m'ndigi Bəbi-m, adi né kí ɛ un ndu kadi m'ra lé, m'a ra. Ji taá adi j'ɔti kí rangi lo kin-ti.

15

Kagi nduu-je kà balkəm-é-je

1 Mə m'to kagi nduu kí tɔgrɔ-ti ə Bəbi-m bá to 'ba njənduu tɔ. 2 Balkəm nduu kí rá-rá kí ubə dɔ-m-ti ə andi al lé, Bəbi-m à tugə-é kilə-é kɔgi ə balkəm-é kí andi bá ɛ à tɔr ngan balkəm-é-je kɔgi kɔɔ kadi andi nɔ bəy.

3 Ta-je kí m'ilə mbi-si-ti kin ya ra adi ngan balkəm-si-je toki tɔr ngá.

* 14:14 14:14 Mɛɛ mbete-je kí dan-ti-je kí 'ndangi kà ji-dé dosay kà ta grɛki lé kí madi-je 'panè: Kinə 'dəji né kà ri-m lé, m'a ra né-é. † 14:17 14:17 To ta kí tɔgrɔ-ti kí sobi do ta lə Lubə. ‡ 14:30 14:30 Njəkɔbɛ kinlé to Sú.

⁴ 'Tiṅṅəi kàdì-m-ti titi kí m'tiṅṅə-né kàdì-si-ti tɔ. Balkəm nduu lé, à kandi kì dɔ rɔ-é al. À kà dɔ kagi-é-ti bá à kandi. Bè ya tɔ, sɛi kàrè kinə 'tiṅṅəi kàdì-m-ti al lé, a kandi al tɔ.

⁵ Mɔ m'to kagi nduu ə sɛi 'toi balkəm-é-je. Dow kí tiṅṅə kàdì-m-ti ə m'tiṅṅə kàdì-é-ti tɔ lé, à kandi nɔ. Kdɔ kì takul-m al lé, a kasi rai né madi al.

⁶ Kinə dow tiṅṅə kàdì-m-ti al lé, d'a kilə-é kɔgi titi balkəm nduu bè ə à tuti. Balkəm nduu-je kí tuti lé, d'a saa kungi pərəə kadi pər ð.

⁷ Ngà kinə 'tiṅṅəi kàdì-m-ti ə ta lə-m tò mɛɛ-si-ti rəmə, 'dɔji né lay kí mɛɛ-si ndigi ya ə a kingəi.

⁸ Né kí ri Bɔbi-m à ba-né ɔn: Kadi andi nɔ, beba a 'toji kí 'toi njéndó né-je lə-m.

⁹ Titi kí Bɔbi-m ndigi-m-né lé, mɔ ya kàrè m'ndigi-si tɔ. Aɔ mɛɛ ndigi-ti kí m'ndigi-si kin ya.

¹⁰ Kinə 'təli rɔ-si go ndukun-je-ti lə-m rəmə, a kɔi mɛɛ ndigi-ti kí m'ndigi-si, titi kí m'təl-né rɔ-m go ndukun-je-ti lə Bɔbi-m é m'a-né mɛɛ ndigi-ti kí ɛ ndigi-m kin tɔ.

¹¹ M'pa ta-je kin bè kdɔ kadi gɔ rɔnəl lə-m kin ya tò mɛɛ-si-ti ə kadi rɔnəl lə-si ɔr njuti.

¹² †Ndukun lə-m ɔn: 'Ndigi-nɔ titi kí mɔ m'ndigi-si-né kin bè tɔ.

¹³ Dow ilə rɔ-é kɔgi kdɔ nam-é-je lé, ndignɔ kí rangi kí à kitə-é ya goto ngá.

¹⁴ Kinə 'rai né-je kí m'un ndu kadi 'rai kinlé rəmə, sɛi 'toi nam-m-je.

¹⁵ M'ba-si ngannjékullə-je al, kdɔ ngonnjékullə lé 'gə né kí 'ba-é isi ra al. M'ba-si nam-m-je, kdɔ né-je kí m'ndó rɔ Bɔbi-m-ti ya m'adi-si 'gəi.

¹⁶ Sɛi bá 'mbəti-mi al, ngà to mɔ bá m'mbəti-si ə m'ində-si kdɔ kadi ɔwi ə kadi andi, rəmə kadi kandi-si tɔ sartagangi, kdɔ kadi né-je lay kí a dɔji Bɔbi-m kì ri-m ə adi-si.

¹⁷ Né kí m'ndəji-si dɔ-ti ɔn: 'Ndigi-nɔ.

Dow-je kí dɔnangi-ti d'osi ta Jeju kì njéndó né-je liə

¹⁸ Kinə dow-je kí dɔnangi-ti d'osi-si kì ta rəmə, kadi 'gəi maji kí mɔ ya d'osi-m kì ta kete nɔ-si-ti.

¹⁹ Kinə 'toi kí lə dow-je kí dɔnangi-ti nè rəmə, lé d'a ndigi-si kdɔ dɛ lé dow-je lə-dé bá ndigi-dé. Ngà mɔ m'mbəti-si dan dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè adi sɛi 'toi kí lə-dé al, gin-é kin bá d'osi-si-né kì ta tin.

²⁰ †Adi mɛɛ-si ole dɔ ta-ti kí ndɔki m'idə-si 'panè: «Ngonnjékullə à to kí 'boy kitə 'ba-é al.» Mɔ ya d'ulə kəm-m ndoo kinlé, d'a kulə kəm-si ndoo ya tɔ. Mɔ ya 'təl rɔ-dé go ta-ti lə-m rəmə, d'a təl rɔ-dé go ta-ti lə-si ya tɔ.

²¹ Ngà d'a ra sə-si né-je kin lay bè kdɔ ta lə-m, kdɔ dɛ 'gə dow kí njèkulə-m al.

²² Kinə lé m'ree al əse m'pa ta m'adi-dé al rəmə lé d'a to njéramajal-je al. Ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, ta lə majal ɔr dɔ-dé-ti al.

²³ Dow kí ɔsi-m kì ta lé, ɔsi Bɔbi-m kì ta ya tɔ.

²⁴ Né-je kí dow kí rangi ra al ya m'ra dan-dé-ti kinlé, lé m'ra al rəmə majal lə-dé à goto. Ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, dɛ d'oo né-é-je lé ya, ngà d'osi-m kì ta rəm, d'osi Bɔbi-m kì ta rəm tɔ.

²⁵ Ngà tò bè kdɔ kadi ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete ndukun-je-ti lə-dé lé né-é ra né. Kdɔ 'ndàngi 'panè: «Dɛ d'osi-m ta kì ndàngi kare.»

²⁶ «Loki m'a kullə Njèsolmɛɛ, Ndil kí njèkadi dow-je 'gə ta kí tɔgrɔ-ti kí à kɔ rɔ Bɔbi-m-ti ree lé, ɛ bá à pa ta kí dɔ-m-ti kadi dow-je.

27 Ə səi kàrè a pai ta kí dɔ-m-ti kadi dow-je tɔ. Kdɔ səi ɔi sə-m nati lo kulə gin-é-ti nu.»

16

1 M'idə-si ta-je kin bè kdɔ kadi né madi tugə-si jigi-ti al.

2 D'a tubə-si kɔgi mee kəykəwnə-je-ti læ jipi-je; ə ndɔ-je ɔw ree nɔɔ kí dow-je d'a tɔl-si rəmə, d'a gir kí to pole bá d'isi 'pole Lubə tin.

3 D'a ra né-je kinlé bè, kdɔtalə de 'gə Bɔbi-m al rəm, bá 'gə-m al rəm tɔ.

4 Ngà m'idə-si ta-je kin bè kdɔ kadi, loki ndɔ-é ree rəmə jè mee-si ole-né dɔ-ti kí ndɔki m'idə-si kete ngá. Ta kinlé, m'idə-si lo kulə gin-é-ti al, kdɔtalə m'isi sə-si nati nè bəy.

Kullə ra Ndil kí aa njay

5 Kí ngɔsnè-ti kinlé, m'isi m'ow ki rɔ Njèkulə-m-ti ə dow káre dan-si-ti kí kadi dəji-m panè: 'Isi 'ow ki rá wa ya kàrè goto.

6 Ngà səi adi rɔ-si ati-si kanəna kdɔtalə ta-je kí m'idə-si kinlé.

7 Bè ya kàrè, to ta kí tɔgrɔ-ti é m'ow kɔ kidə-si tin: M'ow bá à maji sə-si, kdɔtalə kinə m'ow al lé, Njèsɔlmee à ree kdɔ ta læ-si al; ngà kinə m'ow rəmə m'a kulə siə kadi-si.

8 Ə loki e à ree lé, à kuwə dow-je kí dɔnangi-ti nè kɔ ta sɔbi dɔ majal rəm, sɔbi dɔ né ra kí njururu rəm, à tɔji-dé kadi 'gə ta kí gangi læ Lubə rəm tɔ.

9 À kuwə-dé kɔ ta sɔbi dɔ majal, kdɔtalə de d'adi-m mee-dé al rəm;

10 sɔbi dɔ né ra kí njururu, kdɔtalə m'a kow rɔ Bɔbi-m-ti adi səi a kooi-mi gogi al rəm;

11 sɔbi dɔ ta kí gangi, kdɔtalə njəkɔbe* kí dɔnangi-ti nè lé, 'gangi ta dɔ-é-ti ngá.

12 M'ow kɔ ta-je nɔ kadi m'idə-si ya ngà, to ta-je kí asi dɔ tɔgi-si-ti kí nè-ti kin al bəy.

13 Loki Ndil kí njèkadi dow-je 'gə ta kí tɔgrɔ-ti à ree lé, à kɔr nɔ-si kadi 'gəi ta kí tɔgrɔ-ti lay; kdɔtalə e à kun ta madi kɔ dɔ-é kdɔ pa al, ngà ta-je kí e à koo ya bá à pa ə né-je kí à ra né lé, e à kidə-si kete tɔ.

14 E à tɔji rifa læ-m, kdɔtalə ta kí e oo ta-m-ti bá à kidə-si.

15 Né-je læ Bɔbi-m lay to kí læ-m tɔ. Gin-é kinlé bá m'pa-né m'panè: Ta kí e oo ta-m-ti bá à kidə-si.

Ta kí sɔbi dɔ kinə-nə ə təl kingə-nə gogi

16 Jeju panè: «Dɔkaglo se bəy ə a kooi-mi al, rəmə dɔkaglo kí rangi se bəy ə a tɔli kooi-mi gogi.» [Kdɔtalə m'isi m'ow rɔ Bɔbi-m-ti.]†

17 Beba njéndó né-je liə kí dan-ti-je 'dəji-nə ta 'panè: Ta ri bá e ndigi kidə-ji wa? E panè: «Dɔkaglo se bəy ə a kooi-mi al, rəmə dɔkaglo kí rangi se bəy ə a tɔli kooi-mi gogi.» Rəm panè: M'isi m'ow rɔ Bɔbi-m-ti.

18 De 'panè: Ta kí Jeju panè: «Dɔkaglo se bəy» kinlé, kɔr mee-é to ri wa? Ta kí e pa lé, j'gəi mee-é al.

19 Loki Jeju gə kí njéndó né-je 'ndigi dəji-é ta lé, idə-dé panè: Ta kí m'panè: «Dɔkaglo se bəy ə a kooi-mi al, rəmə dɔkaglo kí rangi se bəy ə a tɔli kooi-mi gogi» lé bá isi 'dəji-nə kɔr mee-é wa?

20 Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; a nɔi rəm, a ndingəi rɔ-si rəm, ngà dow-je kí dɔnangi-ti nè d'a ra rɔnəl; a kisi kɔ rɔkati kanəna ya, ngà rɔkati læ-si bá à təl rɔnəl.

* 16:11 16:11 Njəkɔbe kinlé to Sú. † 16:16 16:16 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɔ ji-dé kɔ ta greki.

²¹ Loki dené ɔw kɪ koji ngon lé, rɔ-é ati-é kanana, kɔɔ to kaglo rokati liə ya bá ree; ngà loki oji ngon rəmə, mɛɛ-é oy dɔ rokati-ti; rɔ-é nəl-é na, kɔɔtalə ngon kɪ oji-é dɔnangi-ti.

²² Səi kàrè, kɪ ngɔsnè-ti kinlé, rɔ-si ati-si kanana; ngà loki m'a təl ree koo-si gogi lé, rɔ-si à nəl-si ə dow kɪ à kɔgi rɔnəl-é kin à goto.

²³ Ə mɛɛ ndɔ-é-ti kinlé, né kɪ a dɔji-mi ta dɔ-ti à goto ngá. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; né kɪ 'dɔji Bɔbi-m kɪ ri-m lé, à ra kadi-si.

²⁴ Sar bone kàrè, səi 'dɔji né kɪ ri-m al ya bəy. 'Dɔji ə a kingəi kɔɔ kadi rɔnəl lə-si ɔr-né njuti.

²⁵ Beba ma m'un gosta bá m'idə-si-né ta ta. Nɔɔ-je ɔw ree nɔɔ kɪ m'a pa sə-si ta kɪ gosta al, ngà né kɪ sɔbi dɔ Bɔbi-m lé, m'a kidə-si rəsi-rəsi ya.

²⁶ Mɛɛ ndɔ-é-ti kinlé, səi a dɔji né kɪ ri-m ə m'a kidə-si panə ma bá m'a pa ta kɪ Bɔbi-m kɔɔ ta lə-si al.

²⁷ Kɔɔ Bɔbi-m ya kɪ dɔ-é ndigi-si, kɔɔ səi 'ndigi-mi rəm, bá səi adi mɛɛ-si kɪ ma m'ɪ rɔ Lubə-ti rəm tɔ.

²⁸ Ma lé, m'ɪ rɔ Bɔbi-m-ti bá m'ree dɔnangi-ti nè; ngà kɪ ngɔsnè-ti kinlé, m'a kiŋə lo kɪ dɔnangi-ti ə m'a kɔw rɔ Bɔbi-m-ti gogi.

²⁹ Beba njéndó né-je lə Jeju lé 'panè: 'Oo, kɪ nè kinlé i idə-ji ta rəsi-rəsi bi i 'pa ta kɪ gosta al ngá.

³⁰ Kɪ ngɔsnè-ti kinlé, jɛ j'gə kɪ i 'gə né-je lay, adi i 'ɔw ndoo kadi dow bá dɔji-i ta al. Gin-é kin bá jɛ j'adi-né mɛɛ-ji kɪ i lé ɪ rɔ Lubə-ti ya.

³¹ Beba Jeju dɔji-dé panè: Adi səi adi mɛɛ-si ngá ban...?

³² Ooi, ndɔ ɔw ree nɔɔ ə ndɔ-é lé ree rəm ngá; ndɔ-é-ti kinlé, a kayi-na lay dɔ-m-ti, nɔ-nɔ ya à kɔw lo liə ə a kiŋəi-mi kɪ kár-m; ngà m'a ka kɪ kár-m al, kɔɔtalə Bɔbi-m a sə-m nati.

³³ M'idə-si ta-je kin bè, kɔɔ kadi isi-né kɪ lapiya kɪ takul-m. A kingəi kɔɔ dɔnangi-ti nè, ngà uwəi mɛɛ-si ngá; ma lé, m'təti rɔ né-je kɪ dɔnangi-ti nè.

17

Ta kɪ Jeju pa kɪ Lubə

Əbr 7:24-28; 4:14-16

¹ Loki Jeju pa bè lé, un kəm-é kɪ taá dɔra-ti ə panè: Bɔbi-m, dɔkàdɪ lé ree ngá. 'Adi ri Ngon-i ba kɔɔ kadi Ngon-i kàrè adi ri-i ba tɔ.

² I 'adi-é tɔgi dɔ dow-je-ti lay, kɔɔ kadi dɛ lay kɪ i adi-é lé, ɛ adi-dé d'isi kəm sartagangi.

³ Ə kiskəm kɪ sartagangi lé, to ta kadi 'gə-i kɪ i ya kɪ kár-i 'to Lubə kɪ tɔgrɔ-ti rəm, bá kadi 'gə Jeju Kristi kɪ i ulə-é rəm tɔ.

⁴ M'adi ri-i ba dɔnangi-ti nè; kullə kɪ 'adi-m kadi m'ra lé, m'ra m'tɔl ta-é.

⁵ Bɔbi-m, kɪ ngɔsnè-ti kin ya 'adi ri-m ba rɔ-i-ti, gangi-é-ti kɪ ndɔki ba-né rɔ-i-ti kete nɔ kində gin dɔnangi-ti kin ya.

⁶ Dow-je kɪ 'adi-m-dé dan dow-je-ti kɪ dɔnangi-ti nè lé, m'adi 'gə-i. Dɛ 'to dow-je lə-i bá 'adi-m-dé ə dɛ 'təl rɔ-dé go ta-ti lə-i.

⁷ Bone bè kinlé, dɛ 'gə kɪ né-je lay kɪ 'adi-m kinlé to né kɪ ɪ rɔ-i-ti ya.

⁸ Kɔɔ ta-je kɪ i 'idə-m lé ya bá m'idə-dé ə dɛ 'ndigi dɔ-ti ə 'gə maji kɪ m'ɪ rɔ-i-ti rəm, bá d'adi-m mɛɛ-dé kɪ to i ya bá ulə-m rəm tɔ.

⁹ Dɛ bá m'pa sə-i ta kɔɔ-dé. M'pa sə-i ta kɔɔ dow-je kɪ dɔnangi-ti nè al, ngà m'pa sə-i ta kɔɔ dɛ kɪ 'adi-m-dé, kɔɔtalə 'to dow-je lə-i

¹⁰ - ə né lə-m lay to né lə-i; bá né lə-i kàrè to né lə-m tɔ - dɛ lé, 'to dow-je kɪ d'adi ri-m ba.

¹¹ M̄a m'to kí d̄onangi-ti nè al ngá; k̄do m'isi m'ow ki r̄o-i-ti n̄o; ngà de bá d'isi d̄onangi-ti nè b̄oy. B̄obi-m kí njèkaa njay, ri-i kí 'adi-m kin ya 'nḡem-dé-né, k̄do kadi 'to dow-je kí k̄are-rè toki je s̄e-i bè.

¹² †Loki m'isi-né s̄e-dé b̄oy lé, ri-i kí 'adi-m kin ya bá m'nḡem-dé-né; ə m'ay nganḡi-dé k̄er-k̄er, adi dow k̄are ya k̄arè tuji dan-dé-ti al. Ngà e kí tò kadi tuji lé ya par ə tuji; bè k̄do kadi ta kí mbete kí aa njay pa lé, né-é ra né.

¹³ Bone bè kinlé, m'isi m'ow ki r̄o-i-ti ə ta-je kinlé m'pa d̄onangi-ti nè bè, k̄do kadi r̄on̄əl l̄ə-m kí to r̄on̄əl kí or njuti kin tò-né m̄ēe-dé-ti.

¹⁴ M'adi-dé ta l̄ə-i ə dow-je kí d̄onangi-ti d'osi-dé k̄i ta, kd̄otal̄ə de 'to 'l̄ə dow-je kí d̄onangi-ti al titi kí m̄a m'to-né 'l̄ə dow-je kí d̄onangi-ti al kin bè t̄o.

¹⁵ M'd̄əji-i kadi 'oy-dé ki ranḡi d̄onangi-ti al, ngà nḡem bá kadi 'nḡem-dé kadi Nj̄em̄ēendul tuji-dé al.

¹⁶ De 'to kí d̄onangi-ti nè al, titi kí m̄a k̄arè m'to-né kí d̄onangi-ti nè al kin bè t̄o.

¹⁷ I ya kadi 'ind̄ə-dé tagay k̄i takul ta kí t̄ogro-ti. Ə Ta l̄ə-i to ta kí t̄ogro-ti.

¹⁸ M̄a k̄arè m'ul̄ə-dé d̄onangi-ti titi kí i 'ul̄ə-m-né d̄onangi-ti kin bè t̄o.

¹⁹ M̄a ya m'or r̄o-m m'ind̄ə tagay k̄do ta l̄ə-dé, k̄do kadi de k̄arè tò tagay k̄i takul ta kí t̄ogro-ti t̄o.

²⁰ M'pa s̄e-i ta k̄do ta l̄ə-dé de kan ya par al, ngà kd̄otal̄ə de kí d'a koo ta-je l̄ə-dé ə d'a kadi-m-né m̄ēe-dé r̄əm t̄o.

²¹ M'd̄əji-i bè k̄do kadi de lay ya 'to dow-je kí k̄are-rè. B̄obi-m, titi kí i 'isi-né m̄ēe-m-ti r̄əm, m̄a m'isi-né m̄ēe-i-ti r̄əm kinlé, kadi de k̄arè ['to dow-je kí k̄are-rè]* ə d'isi m̄ēe-ji-ti t̄o; k̄do kadi dow-je kí d̄onangi-ti nè 'ḡə-né kí to i bá 'ul̄ə-m.

²² Ə r̄iba kí 'adi-m kin ya, m̄a m'adi-dé t̄o; k̄do kadi 'to-né dow-je kí k̄are toki je s̄e-i bè.

²³ – M̄a m'isi m̄ēe-dé-ti ə i 'isi m̄ēe-m-ti t̄o – k̄do kadi 'to dow-je kí m̄ēe kasi-n̄a l̄ə-dé or njuti, bè k̄do kadi dow-je kí d̄onangi-ti 'ḡə-né kí to i bá 'ul̄ə-m r̄əm, bá kadi 'ḡə-né kí i 'ndigi-dé titi kí i 'ndigi-m-né kin bè r̄əm t̄o.

²⁴ B̄obi-m, de kí 'adi-m-dé lé, lo kí m'a kisi-ti ya m'ndigi kadi d'isi-ti s̄e-m t̄o; k̄do kadi d'oo r̄iba kí i 'ul̄ə d̄o-m-ti kinlé k̄i k̄əm-dé. K̄do kete n̄o kind̄ə gin d̄onangi-ti n̄u ya i 'ndigi-m.

²⁵ B̄obi-m kí nj̄era né kí njururu, dow-je kí d̄onangi-ti nè 'ḡə-i al; ngà m̄a m'ḡə-i r̄əm, bá de kan k̄arè 'ḡə kí to i bá 'ul̄ə-m r̄əm t̄o.

²⁶ M̄a m'adi 'ḡə ri-i r̄əm, m'a kadi 'ḡə ya b̄oy, k̄do kadi ḡa ndigi kí i 'ndigi-m kinlé tò m̄ēe-dé-ti r̄əm, bá kadi m'isi m̄ēe-dé-ti r̄əm t̄o.

Koy k̄i t̄osi nd̄əl kind̄ə lo t̄ēe l̄ə Jeju

18

Ta kí s̄obi d̄o kuw̄ə Jeju

Mat 26:36-54; Mar 14:32-50; Luk 22:39-51

¹ Loki Jeju pa ta-je kin bè ngá bá, de k̄i nj̄éndó né-je līə 't̄ēe d'ow d'ind̄ə wol man kí 'b̄a-é Sedr̄o 'ganḡi d'ow k̄əl-é kí n̄u-ti. Lo-é kinlé, lo nd̄or t̄o-ti n̄o bá de k̄i nj̄éndó né-je līə d'ow-ti.

² Ə Judasi kí to nj̄ekun d̄o Jeju lé, ḡə lo nd̄or kinlé t̄o. Kd̄otal̄ə to lo kí Jeju de k̄i nj̄éndó né-je līə d'ow-ti low-low.

† 17:12 17:12 Ja 13:18 * 17:21 17:21 Ta-je kí tò mbun̄ə né-ti kinlé [...] goto m̄ēe mbete-je-ti kí d̄osay kí dan-ti-je kí 'nd̄anḡi k̄i j̄i-dé k̄i ta greki.

³ Njékun do njégugné-je lə Lubə, kɪ Parisi-je d'ɔr kosi asgar-je, kɪ njéngəm takəy lə Lubə d'adi Judasi. Beba ɛ ɔr nɔ̄-dé ɔw sə-dé lo ndɔr-ti lé. Dɛ d'ɔw kɪ lampi-je, kɪ pər ngəl-je, kɪ nɛrɔ-je ji-dé-ti.

⁴ Jeju gə né-je lay kí à tɛɛ dɔ-é-ti; beba ɛ ree rɔ-dé-ti dɔ̄ji-dé panè: 'Sangi ná wa?

⁵ Ə dɛ d'ilə-é-ti 'panè: J'sangi Jeju kí Najareti-ti. Jeju idə-dé panè: Mə ya m'a nè tin. Rəmə Judasi kí njékun dɔ-é lé ɔ sə-dé nati.

⁶ Loki Jeju idə-dé panè: Mə ya mə nè tin rəmə, asgar-je, kɪ njéngəm takəy lə Lubə lé, 'təl 'gir kɪ gɔ-dé ə 'tusi nangi.

⁷ Beba Jeju təl dɔ̄ji-dé ya bəy panè: Ná bá 'sangi-é wa? Dɛ 'panè: J'sangi Jeju kí Najareti-ti.

⁸ Jeju idə-dé panè: M'idə-si m'panè: Mə ya m'a nè tin. Kinə to mə bá 'sangi-mi rəmə, inəi njéndó né-je lə-m kin adi d'ɔw.

⁹ Jeju pa ta kin bè kɔ̄ kadi ta kí ndɔki ɛ pa lé, né-é ra-né né; ndɔki ɛ panè: «Bəbi-m, dow-je kí 'adi-m-dé kinlé, kí káre ya kàrè m'inə-é m'adi tuji kɔ̄gi al.»

¹⁰ Simɔ̄ Piyər ulə kiyərɔ rɔ-é-ti nɔ̄ɔ ə ɔr tugə-né mbi ngonnjékullə lə burə dɔ njégugné-je lə Lubə. Rəmə tugə mbi-é kí dɔ jikɔl ndəti ya gangi. Ngonnjékullə kinlé ri-é lə Malkusi.

¹¹ †Rəmə Jeju idə Piyər lé panè: 'Ulə kiyərɔ lə-i saba-é-ti gogi. Kɔ̄ kí Bəbi-m ində dɔ-m-ti kadi m'ingə lé, m'a kingə ya al wa?

*Jeju ɔ nɔ̄ An-je-ti kɪ Kayipi, Piyər naji panè n'gə Jeju al
Mat 26:57-75; Luk 22:54-65*

¹² Beba njékun dɔ asgar-je, kɪ kosi asgar-je, kɪ njéngəm né-je lə jipi-je d'uwə Jeju 'tɔ-é.

¹³ Rəmə dɛ d'ɔw siə be lə An ya kete. An lé to məm Kayipi*. Mɛɛ bal-é-ti kinlé, Kayipi bá to burə dɔ njégugné-je lə Lubə.

¹⁴ †Ə Kayipi kinlé bá ndɔki ɔ̄ji ta jipi-je panè: «Dow káre-rè kí kadi oy ə jipi-je lay d'oy-né al lé to né kí maji n̄ɔ.»

¹⁵ Ngə Simɔ̄ Piyər dɛ kɪ njéndó né lə Jeju káre d'un go Jeju. Njéndó né lə Jeju kinlé, burə dɔ njégugné-je lə Lubə gə-é kete ə ɛ bá ɔw kɪ Jeju nati mɛɛ ndɔgi-ti lə burə dɔ njégugné-je lé.

¹⁶ Ngə Piyər bá ɔ̄ ndaa-ti tarəbi-ti ngɔsi. Rəmə njéndó né lə Jeju kí burə dɔ njégugné-je lə Lubə gə-é lé, tɛɛ pa ta kɪ dené kí njəkə takəy-ti ə adi Piyər ree kəy.

¹⁷ Rəmə ngonnjékullə kí dené kí njəkə takəy-ti lé, pa kɪ Piyər panè: I ya kàrè 'to kí dan njéndó né-je-ti lə dɪngəm kanlé tɔ al wa? Ə Piyər panè: Kuy! Mə m'to kí dan-dé-ti al.

¹⁸ Ngannjékullə-je lə burə dɔ njégugné-je lə Lubə dɛ kɪ njéngəm takəy lə Lubə 'ra pər d'ɔ̄ ta-ti d'ɔ̄ 'ndibi kɔ̄talə kul ɔ̄; Piyər kàrè ɔ̄ sə-dé ta pər-ti lé ɔ̄ ndibi tɔ.

¹⁹ Burə† dɔ njégugné-je lə Lubə dɔ̄ji Jeju ta kí dɔ njéndó né-je-ti liə rəm, bá dɔ̄ji-é ta kí dɔ néndó-ti liə rəm tɔ.

²⁰ Beba Jeju ilə-é-ti panè: Mə m'pa ta rəsi-rəsi m'idə dow-je. M'ndó né dow-je mɛɛ kəykəwnə-je-ti lə jipi-je, kɪ takəy-ti lə Lubə kí to lo-je kí jipi-je 'kəw-nə-ti; ə ta kí m'pa kɪ gidi ngəy ya goto.

† **18:11 18:11** Mat 26:39; Mar 14:36; Luk 22:42 * **18:13 18:13** Kayipi lé bá taa ngon lə An kí dené. † **18:14 18:14** Ja 11:49,50 † **18:19 18:19** Njédəji Jeju ta nè kinlé to An kí ndɔki to burə dɔ njégugné-je kete.

21 M̄ə ə i 'dəji-m ta kɔ ri wa? 'Dəji də kí m'ndó-dé né lé ya 'oo se ri bá m'ndó-dé wa? Né-je kí m'ndó-dé lé, də 'gə maji.

22 Loki Jeju pa ta kinlé bè rəmə, kí káre dan njéngəm takəy lə Lubə ində mbó-é ə panè: Burə dɔ njégugnə-je lə Lubə lé ya bá i 'pa siə ta bè wa?

23 Jeju ilə-é-ti panè: Kinə ta kí m'pa lé maji al ə 'idə-m adi m'oo; ə kinə ta kí m'pa lé maji ə 'ində-m kɔ ri wa?

24 Beba An ulə k̄i Jeju k̄i ji-é kí dɔ lé bè ya rɔ Kayipi-ti‡ kí to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə.

25 Ə Simɔ Piyər lé rəmə ɔ ta pər-ti nɔɔ ɔ ndibi. Beba 'pa siə 'panè: I ya kàrè 'to kí dan njéndó né-je-ti liə to al wa? Piyər naji panè: Kuy! M̄ə m'to kí dan-dé-ti al.

26 Rəmə dow káre dan ngannjékullə-je-ti lə burə dɔ njégugnə-je lə Lubə kí to noji dingəm kí Piyər tugə mbi-é gangi lé panè: «I kan, m'oo-i siə m̄e ndɔr-ti to al wa?»

27 Piyər təl naji ya bəy rəmə, tajinati nè ya kunjə nɔ.

K̄ə Jeju n̄ Pilati-ti, Piyər təl naji kí n'gə Jeju al

Mat 27:1-2,11-30; Mar 15:1-9; Luk 23:1-25

28 Go-ti, 'boy-je lə jipi-je d'i k̄i Jeju bee lə Kayipi k̄i ndoge rati d'ow siə m̄e ndògi-ti lə Gubərnər. Ngà də bá d'andi m̄e ndògi-ti al, kɔ kadi 'ngəm rɔ-dé kadi d'aa nɔy kɔ kow-né lo nékuso Paki-ti.Š

29 Beba Pilati ɔw ingə-dé ndaa-ti dəji-dé panè: Ta ri bá s̄əi iləi dɔ dingəm-ti kan wa?

30 Də d'ilə-é-ti 'panè: Kinə ɛ ra né kí maji al al lé, j'a ree siə rɔ-i-ti nè al.

31 Beba Pilati idə-dé panè: S̄əi ya 'taai-é ɔwi 'gangi ta dɔ-é-ti k̄i ndukun lə-si. Də jipi-je lé, d'idə-é 'panè: J̄e lé, j'ow k̄i tógi kí kadi j'tol-né dow al.

32 †Bè kɔ kadi ta kí Jeju pa s̄əbi dɔ kəm rəbi koy-é lé, né-é ra-né né.

33 Pilati təl ɔw m̄e ndògi-ti gogi ə ba Jeju dəji-é panè: «Se i ya bá 'to ngar lə jipi-je lé wa?»

34 Jeju ilə-é-ti panè: «Ta kinlé, i ya ɔji m̄e-i-ti bá 'pa, əse to dow-je kí rangi bá d'idə-i ta kí dɔ-m-ti wa?»

35 Pilati ilə-é-ti panè: «M̄ə m'to jipi to wa? Dow-je lə-i ya də k̄i njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə bá 'ree s̄ə-i rɔ-m-ti nè; ə to ri bá i 'ra wa?»

36 Jeju ilə-é-ti panè: «K̄ɔbe lə-m to kí dɔnangi-ti nè al. Kinə k̄ɔbe lə-m to kí dɔnangi-ti nè rəmə, lé ngannjékullə-je lə-m d'a rɔ kɔ ta lə-m, kɔ kadi dow ilə-m ji jipi-je-ti al; ngà kí nè kinlé k̄ɔbe lə-m goto dɔnangi-ti nè.»

37 Beba Pilati pa k̄i Jeju panè: «'Adi i 'to ngar ɛn n̄ə?» Jeju ilə-é-ti panè: «Ta ya 'pa ta-i-ti tin, m'to ngar ya. Gin koji kí d'oji-m, k̄i ree kí m'ree dɔnangi-ti nè lé, to ta lə kadi m'pa ta kí tɔgrɔ-ti m'adi dow-je. Dow kí rá-rá kí to dow lə ta kí tɔgrɔ-ti rəmə à koo ta lə-m.»

38 Pilati dəji-é panè: «Ri bá to ta kí tɔgrɔ-ti wa?» Go ta-ti kinlé, Pilati təl ɔw rɔ jipi-je-ti ndaa-ti idə-dé panè: «Né kí m'a gangi-né ta dɔ-é-ti ya m'oo al.»

39 Ngà to nékobe lə-si kadi bal-é bal-é ya kaglo ra n̄y Paki rəmə, m'ilə dangay káre taá m'adi-si lé, se 'ndigi kadi m'ilə ngar lə jipi-je taá m'adi-si wa?

40 Beba də 'təl d'ur kool boy-boy 'panè: «Barabasi bá ilə-é taá, bi dow kan al!» Ə Barabasi lé, to bokaya dow.

‡ 18:24 18:24 An ulə k̄i Jeju rɔ Kayipi-ti kɔ bal-é-ti kinlé, Kayipi bá to burə dɔ njégugnə-je.

Š 18:28 18:28 Jipi-je 'mbati kow m̄e k̄əy-ti lə gubərnər kɔ ɛ to jipi al. Jipi kí ɔw m̄e k̄əy-ti lə dow kí to jipi al lé, à kuso né lo ra n̄y Paki-ti al. † 18:32 18:32 Ja 3:14; 12:32

19

1 Beba Pilati adi d'uwə Jeju d'ində-é kì ndəy marow.

2 Asgar-je d'oji kən d'adi to jɔgi ngar d'ulə dɔ-é-ti, bá d'ulə kubi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a rɔ-é-ti;

3 ə d'ɔti kí rɔ-é-ti 'panè: Lapiya boo, ngar lə jipi-je! Lapiya boo, ngar lə jipi-je! Ə 'tində mbó-é tɔ.

4 Go-ti, Pilati təl tɛɛ ndaa-ti idə jipi-je panè: Ooi, m'a təl ree siə ndaa-ti gogi kadi-si, kɔ kadi 'gəi kí né kí m'a gangi-né ta dɔ-é-ti ya m'oo al.

5 Beba Jeju tɛɛ ndaa-ti kì jɔgi kun lé dɔ-é-ti rəm, bá kì kubi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a lé rɔ-é-ti rəm tɔ. Ə Pilati idə-dé panè: Ooi dingəm lé é ɔ tin!

6 Loki njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kì njéngəm takəy lə Lubə d'oo Jeju rəmə, 'tur kool boy-boy 'panè: 'Bə-é kagdəsi-ti! 'Bə-é kagdəsi-ti! Beba Pilati idə-dé panè: Səi ya 'taai-é 'bəi-é kagdəsi-ti; kɔtalə né kí m'a gangi-né ta dɔ-é-ti ya m'oo al.

7 Rəmə jipi-je d'ilə-é-ti 'panè: Jɛ j'ow kì ndukun lə-ji káre nɔɔ ə kí go ndukun-ti lə-ji kinlé, tò kadi Jeju oy, kɔtalə ɛ ba rɔ-é Ngon lə Lubə.

8 Loki Pilati oo ta kin bè lé, bəl n̄a ya bəy.

9 Beba ɛ təl ow mɛɛ ndògi-ti gogi ə dəji Jeju panè: I lé 'to dow kí rá wa? Ngà Jeju ilə-é-ti al. Beba Pilati idə-é panè:

10 M̄a bá ilə-m ta-ti al wa? I 'gə kí m'ow kì tógi kadi m'ilə-i taá rəm, m'ow kì tógi kadi m'fə-i kagdəsi-ti rəm al wa?

11 Jeju ilə-é-ti panè: Kinə Lubə adi-i tógi al rəmə, tógi káre ya kàrè 'a kow-né dɔ-m-ti al. Gin-é kin bá, dow kí njèkilə-m ji-i-ti kinlé, ra majal kí al dɔ lo.

12 Gangi-é-ti kinlé, Pilati sangi rəbi kadi n'ilə Jeju taá. Ngà jipi-je 'tur kool boy-boy 'panè: Kinə 'ilə-é taá rəmə, i 'to nam Sejar al. Kɔtalə dow kí rá-rá kí ba rɔ-é ngar lé, to njèta lə Sejar.

13 Loki Pilati oo ta-je kin bè lé, adi d'ow kì Jeju ndaa-ti ə isi dɔ kali gangta-ti, lo-ti kí 'ba-é gajì ər-je kí d'osi nangi kí ba-é kì ta əbrə Gabata.

14 Ə to ndo ra go né-je kɔ ra n̄a Paki. To ta kí kàdì à k̄a jam dɔ bə-ti je bè ngá. Pilati idə jipi-je panè: Ooi ngar lə-si!

15 Ngà dɛ 'tur kool boy-boy 'panè: 'Tɔl-é! 'Tɔl-é! 'Bə-é kagdəsi-ti! Pilati idə-dé panè: Kadi m'fə ngar lə-si kagdəsi-ti wa? Rəmə njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə d'ilə-é-ti 'panè: «Jɛ lé, Sejar ya kár-é to ngar lə-ji.»

16 Beba Pilati in̄ə-é ji-dé-ti, kɔ kadi 'bə-é kagdəsi-ti. Beba d'uwə Jeju [d'ow siə.]*

'Bə Jeju kagdəsi-ti

Mat 27:32-52; Mar 15:21-37; Luk 23:26-46

17 Jeju uti kagdəsi liə tɛɛ-né gidi bə-ti ow-né lo-ti kí 'ba-é: Ka dɔ dow ə 'ba-é Golgota kì ta Əbrə.

18 Ə 'bə Jeju kagdəsi-ti lo-é-ti kinlé; ə 'bə dow-je joo kagdəsi-ti nati siə tɔ; dow káre kagdəsi-ti kí dɔ jikol-é-ti ə dow káre dɔ jigəl-é-ti, adi Jeju ɔ dan-dé-ti dan̄a.

19 Pilati adi 'ndàngi ta bəgrə-ti 'bə dɔ kagdəsi-ti lé 'panè: Jeju kí Najareti-ti, ngar lə jipi-je.

20 Jipi-je n̄a ya 'ndó ta kí 'ndàngi bəgrə-ti lé, kɔ lo kí 'bə Jeju titi lé, tò ngosi kì bebo ə ta kí 'ndàngi mɛɛ bəgrə-ti lé, tò kì ta əbrə rəm, kì ta late rəm, bá kì ta grəki rəm tɔ.

* **19:16 19:16** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndàngi kì ji-dé kì ta grəki.

²¹ Beba njékun do njégugné-je lə Lubə 'pa kɪ Pilati 'panè: I 'Ndàngi Ngar lə jipi-je al; ngà kadi 'ndàngi 'panè: Ẹ panè n'to ngar lə jipi-je.

²² Ngà Pilati ilə-dé-ti panè: Né kí m'ndàngi ə m'ndàngi ya ngá.

²³ Loki asgar-je 'bə Jeju kagdəsi-ti lé, də 'kay kubi-je liə lo so ə 'ləbi-nə káre-káre; bá d'un kubi kul liə kí to takubi kí káre-rè ya d'oji d'adi ɪ taá ree njal nangi kin tɔ; bá d'idə-nə 'panè:

²⁴ Kubi kul kinlé, adi j'uwəi j'gangi al, ngà adi j'osi-nə mbare do-ti j'ooi se ná bá à to kí liə wa? Né kinlé tò bè kɔ kadi ta kí tò mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, né-é ra-né né. 'Ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: «'Ləbi-nə kubi-je lə-m ə d'osi-nə mbare do kubi kul-ti lə-m.» Né-é bá asgar-je 'ra tin.

²⁵ Kɔ Jeju də kɪ ngonkɔ kɔ-é rəm, Mari kí ne Klopasi rəm, bá Mari kí Magdala rəm, d'ə taá ngosi kɪ kagdəsi lé.

²⁶ Loki Jeju oo kɔ-é ə mbó njəndó né-ti kí ɛ ndigi-é nɔ lé rəmə, idə kɔ-é panè: «Dené, 'oo ngon-i ə ə tin.»

²⁷ Go-ti, idə njəndó né lé panè: «'Oo, kɔ-i ə ə tin.» Rəmə dokàdì-é-ti kin ya njəndó né lé ɔw kɪ Mari beə rɔ-é-ti.

Koy Jeju

Mat 27:45-56; Mar 15:33-41; Ja 19:28-30

²⁸ Go né-je-ti kinlé, Jeju gə kí né-je lay asi ngá adi panè: «Kundə ra-m», bè kɔ kadi ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, né-é ra-né né.

²⁹ Lo-é-ti kinlé man nduu kí masi tò mɛɛ bəy-ti rusi nɔɔ. Beba asgar-je d'un kagi kí 'ba-é ijopi ə 'dɔɔ ndokro ta-ti bá d'ulə kəm man nduu-ti kí masi lé d'ulə ta Jeju-ti.

³⁰ Loki Jeju njibi man nduu kí masi lé rəmə panè: «Né-je lay asi ngá.» Go-ti, Jeju ulə do-é nangi rəmə inə ndil-é adi tɛɛ.

³¹ Ndo-é-ti kinlé, to ndo ra go né-je kɔ ndo taakoo lə jipi-je. Adi jipi-je 'bəl kadi nin dow-je tò kagdəsi-ti ndo taakoo-ti lə-dé, kɔtalə to ndo kí boy nɔ; gin-é kin bá də 'dəji Pilati kadi adi 'təti nja-dé ə d'or-dé nangi.†

³² Beba dow-je kí 'bə-dé kagdəsi-ti kɪ Jeju lé, asgar-je 'təti nja ɛ kí dɔsəy rəm, 'təti nja ɛ kí njəkungi-ti joo rəm tɔ.

³³ Loki 'ree 'tɛɛ do Jeju-ti rəmə, d'oo kí Jeju oy ngá, adi 'təti nja-é al;

³⁴ ngà dow káre dan asgar-je-ti bá ɔsi kàdì-é kɪ ningə mbuti adi tajinati nè ya məsi-je kɪ man əy-ti.

³⁵ Né-je kinlé, dow kí oo kɪ kəm-é bá pa ta kí do-ti tin; ə ta liə to ta kí togrɔ-ti; ɛ gə kí n'pa ta kí togrɔ-ti, kɔ kadi səi kàrè adi-né mɛɛ-si tɔ.

³⁶ Né kinlé ra né bè kɔ kadi ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: «Singə-é káre ya kàrè dow à təti al‡» kinlé né-é ra né.

³⁷ †Mbeté kí aa njay pa lo kí rangi-ti bəy panè: D'a koo ɛ kí d'osi kàdì-é kɪ ningə 'mbuti lé kɪ kəm-déŒ.

'Dubi Jeju

Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Luk 23:50-56

³⁸ Go né-je-ti kinlé, Jojepi kí be liə to Arimate, kí to njəndó né lə Jeju ya, ngà tɔji bá tɔji rɔ-é ndaa-ti al kɔ bəl kí ɛ bəl 'boy-je lə jipi-je lé, ɔw dəji Pilati kadi n'or nin Jeju lé. Beba Pilati inə tarəbi adi-é, ngá bá ɛ or nin Jeju lé ɔw-né.

³⁹ †Nikodem* kí ndokɪ ɔw rɔ Jeju-ti ndɔɔ lé, ree kɪ ubi kí 'ba-é mir kí 'pote nati kɪ ubi kí 'ba-é aloé kí à kasi litir bu je bè.

† 19:31 19:31 Dow-je kí 'bə-dé kagdəsi-ti lé, 'təti nja-dé kɔ kadi d'oy kalangi. ‡ 19:36 19:36 Tɛɛ 12:46; Kni 9:12; Pa 34:21 † 19:37 19:37 Ntd 1:7 Œ 19:37 19:37 Jkr 12:10 † 19:39 19:39 Ja 3:1,2

* 19:39 19:39 Ja 3:1-2

⁴⁰ Ə də joo lay d'un nin Jeju lé, 'ndəm-é ubi kí 'ra k̀i puti kagi kí ət̃i maji bá 'b̃ir-é k̀i kubi, titi kí jipi-je 'ra-né low-low.

⁴¹ Rəmə, loki 'bə Jeju kagdəsi-ti titi lé, lo ndər t̀o-ti n̄ɔɔ; ə be nin kí 'ra sigi, kí 'dubi dow-ti al bəy ya t̀o lo ndər-ti lé n̄ɔɔ t̄o.

⁴² Bə-é kinlé bá t̀o ngosi adi d'ilə nin Jeju-ti, kdotalə to ndo kí jipi-je d'isi 'ra-né go né-je kdo ndo taakoo.

20

T̄osi ndəl kində lo t̄eɟ lə Jeju Kristi

Mat 28:1-10; Mar 16:1-8; Luk 24:1-12

¹ Ndo Dimasi k̀i ndoge rati kí lo aa lay al ya bəy, Mari kí Magdala ɔw doɓadi-ti. Ǝ oo kí ər kí boy kí d'uti-né ta be nin lé toki nduburu kilə rangi.

² Beba ɛ ɔy ngodi ɔw ingə Simɔ Piyər-je k̀i njéndó né káre kí Jeju ndigi-é n̄ɔ, ə idə-dé panè: «D'or 'Babe be nin-ti adi j'gə lo kí d'ilə-é-ti al.»

³ Piyər-je k̀i njéndó né kí káre lé, 't̄eɟ d'ow k̀i doɓadi-ti.

⁴ Də joo lay ya d'ɔy ngodi; ngà njéndó né kí káre lé ɔy itə Piyər, adi ɛ t̄eɟ ta be nin-ti lé kete.

⁵ Ǝ d̄ugi nangi rəmə, takubi-je kí t̀o nangi bá ɛ oo; ngà kandi bá ɛ andi be nin-ti al.

⁶ Rəmə Simɔ Piyər kí ore go-é lé bá ree andi be nin-ti ə oo takubi-je kí t̀o nangi lé.

⁷ Takubi kí 'b̃ir-né do Jeju lé t̀o nati k̀i takubi-je kí 'b̃ir-é-né lé al, ngà toki b̃ir kilə gay.

⁸ Go-ti, njéndó né* kí káre kí t̄eɟ ta be nin-ti kete lé, andi be nin-ti lé t̄o. Ǝ oo né-je kinlé ə adi m̄eɟ-é.

⁹ Kdo ta kí mbete kí aa njay pa panè Jeju à t̄osi ndəl kində lo t̄eɟ dan dow-je-ti kí d'oy lé, njéndó né-je 'gə m̄eɟ-é al bəy.

¹⁰ Go-ti, njéndó né-je 'təl d'ow be lə-dé.

Jeju t̄eɟ k̄oy k̀i Mari kí Magdala

Mar 16:9-11

¹¹ Dɔgangi-é-ti kinlé, Mari ɔ ta be nin-ti ndaa-ti ɔ n̄ɔ ə d̄ugi nangi kdo kadi n'oo be nin rəmə,

¹² oo malayka-je joo d'ulə kubi kí nda rɔ-dé-ti d'isi-né lo-ti kí d'ilə nin Jeju-ti lé. Malayka kí káre isi lo-ti kí do-é-ti, ə ɛ kí káre isi lo-ti kí nja-é-ti t̄o.

¹³ Də 'dəji Mari lé 'panè: «Dené, i 'n̄ɔ kdo ri wa?» Ǝ ilə-dé-ti panè: «D'or 'Babe lə-m adi m'oo lo kí d'ilə-é-ti al.»

¹⁴ Loki ɛ ɔ pa ta kin bə ya rəmə təl kəm-é ə oo Jeju ɔ taá nè. Ngà gə bá ɛ gə kí to Jeju al.

¹⁵ Jeju lé dəji-é panè: «Dené, i 'n̄ɔ kdo ri wa? N̄ɔ bá i 'sangi-é wa?» Ǝ gir kí to njéndər lé, adi ɛ idə-é panè: «'Ba-m, kinə to i bá ɔr-é rəmə, 'idə-m lo kí ilə-é-ti ə m'a k̄ow kun-é.»

¹⁶ Jeju panè: «Mari!» Beba Mari təl kəm-é rəmə, pa siə ta k̀i ta Əbrə panè: «*Rabuni*», adi k̄or m̄eɟ-é to Njéndó dow-je né!

¹⁷ Jeju idə-é panè: «'ɔdi rɔ-m al, kdo m'ow rɔ Bɔbi-m-ti al bəy. Ngà k̄ow bá 'ow rɔ ngankɔ-m-je-ti, ə 'idə-dé kí m'isi m'ow k̀i rɔ Bɔbi-m-ti kí to Bɔbi-si t̄o, m'isi m'ow k̀i rɔ Lubə-ti lə-m kí to Lubə lə-si t̄o.»

¹⁸ Mari kí Magdala lé ɔw idə njéndó né-je kí n'oo 'Babe ə idə-dé ta-je kí ɛ pa adi-é.

* **20:8 20:8** Loki njéndó né kinlé oo kí Jeju goto be nin rəmə, ɛ adi-é m̄eɟ-é ə gə kí t̄ogro-ti Jeju lé t̄osi ndəl ində lo t̄eɟ ya

*Jeju tee busi ro njéndo né-je-ti liə**Mat 28:16-20; Mar 16:14-18; Luk 24:36-49*

¹⁹ Ndo Dimasi-é-ti kin ya, loki ndo isi il rəmə, njéndo né-je kí 'kəw-na mee kəy-ti lé, d'uti takəy-je ta-dé-ti, kdo de 'bəl 'boy-je lə jipi-je. Ə Jeju ree a taá dan-dé-ti bá idə-dé panè: «Kadi lapiya nà y sə-si!»

²⁰ Go ta-ti kí e pa kinlé, e tɔji-dé ji-é-je kɪ kàdi-é-je. Loki njéndo né-je d'oo 'Babe rəmə, ro-dé nəl-dé n̄a.

²¹ Jeju təl pa sə-dé ta nja káre ya bəy panè: «Kadi lapiya nà y sə-si. Titi kí Bəbi-m ulə-m-né lé, ma kàrè m'ulə-si tɔ.»

²² Go ta-je-ti kinlé, e tó koo puu kɪ dɔ-dé-ti ə idə-dé panè: «'Taai Ndil kí aa njay.

²³ †Dow-je kí a kiŋəi go majal-je lə-dé kɔgi lé, majal-je lə-dé à toki kiŋə go-é kɔgi tɔ. Ə dow-je kí a kiŋəi go majal-je lə-dé kɔgi al lé, majal-je lə-dé à toki kiŋə go-é kɔgi al ya tɔ.»

Jeju tɔji ro-é Tomasi

²⁴ Loki Jeju tee dɔ njéndo né-je-ti liə lé, Tomasi kí 'ba-é Ndungə kí e to kí káre dan njéndo né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo lé goto.

²⁵ Beba ndəgi njéndo né-je d'idə-é 'panè: «J'oo 'Babe!» Ngà Tomasi idə-dé panè: «Kinə m'oo tó dò pɔiti-je kí ji-é-ti al rəm, m'ulə ngon ji-m tó dò pɔiti-ti al rəm, bá kinə m'ulə ji-m kàdi-é-ti al rəm lé, m'a kadi mee-m nda bə al.»

²⁶ Ndo jinəy joo go-ti lé, njéndo né-je lə Jeju 'təl 'kəw-na mee kəy-ti, ə Tomasi isi sə-dé nati. De d'uti takəy-je ya rəmə, Jeju tee a taá dan-dé-ti ə idə-dé panè: «Kadi lapiya nà y sə-si!»

²⁷ Go-ti, e idə Tomasi lé panè: «'Ulə ngon ji-i nè, ə 'oo ji-m. 'Ulə ji-i kɪ kete, ə 'ulə kàdi-m-ti lé. 'Inə meeŋga lə-i, ə 'adi mee-i!»

²⁸ Beba Tomasi ilə-é-ti panè: «'Babe lə-m, Lubə lə-m!»

²⁹ Ə Jeju idə-é panè: «Kdo koo kí i 'oo-m bá i adi-né mee-i. Dow-je kí d'oo-m al ya d'adi mee-dé kin bá 'to njénékumə-je.»

³⁰ Jeju ra nékɔji-je kí rangi n̄a ya bəy takəm njéndo né-je-ti liə, ngà ta-é bá to kí ndàngi mee mbete-ti kinlé al.

³¹ Ngà nékɔji-je kí 'ndàngi ta-é mee mbete-ti kinlé, tò bə kdo kadi adi-né mee-si kí Jeju to Kristi†, to Ngon lə Lubə, adi kinə adi-é mee-si rəmə, a kisi kəm kɪ ri-é.

21*Jeju tɔji ro-é njéndo né-je liə ta babo Tiberiadi-ti**Mat 28:16; Luk 5:1-11*

¹ Ndo-je kí rangi go-ti, Jeju təl tɔji ro-é njéndo né-je liə ta babo Tiberiadi-ti. Ooi, kəm rəbi kí tɔji-né ro-é ən:

² Simɔ Piyər-je kɪ Tomasi kí 'ba-é ndungə rəm, Nataniyel kí to dow kí Kanə kí dɔnangi Galile-ti rəm, ngan lə Jebede rəm, bá njéndo né-je lə Jeju kí rangi joo bəy rəm, d'a kəm-n̄a-ti lay.

³ †Simɔ Piyər idə-dé panè: M'a kow mbow-ti. Rəmə de 'panè: Je kàrè j'a kow sə-i tɔ. Ə de 'tee d'ow d'al mee tɔ-ti, ngà ndɔɔ nɔɔ lé d'uwə kanji al.

⁴ Loki lo aa yərərə rəmə, Jeju ree a ngangɪ ba-ti; ngà njéndo né-je 'gə kí to Jeju al.

⁵ Beba e dəji-dé panè: Ngan-je, uwəi kanji nɔɔ wa? De d'ilə-é-ti 'panè: Kanji káre ya kàrè j'uwə al.

† 20:23 20:23 Mat 16:19; 18:18 † 20:31 20:31 Kristi lé kor mee-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 21:3 21:3 Luk 5:5

⁶ †Rəmə idə-dé 'panè: Iləi burə kɪ dɔ jikɔl tɔ-ti bɛ ə a kuwəi kanji. Loki d'ilə burə lé rəmə, burə saa kanji mbing ya adi d'asi kɔr tɛɛ-né ndaa-ti al.

⁷ Bɛba njéndó né lə Jeju kí Jeju ndigi-é idə Piyər panè: Dow lé to 'Babe! Loki Piyər oo kí to 'Babe rəmə, ɛ un kubi liə ulə; kɔɔ kete ɔ kɪ rɔ-é kare ə ur mani.

⁸ Ngà ndəgi njéndó né-je 'ndɔr burə kí kanji rusi lé, 'nəl-né tɔ kɔɔ ree-né ngangɪ ba-ti; kɔɔ lo kí ngangɪ ba-ti tɔ ngɔsi sə-dé, à kasi mɛtər bu je bɛ.

⁹ Loki d'ur nangi ngangɪ ba-ti rəmə, d'oo yalpər kí kanji tɔ dɔ-ti bá d'oo mbə tɔ.

¹⁰ Bɛba Jeju idə-dé panè: Kanji kí uwəi lé, ɔyi kí dan-ti-je 'reei-né.

¹¹ Bɛba Simɔ Piyər təl al mɛɛ tɔ-ti ɔr burə lé nangi ə kanji-je kí boy-boy ya 'rusi burə lé ə dɛ bu kɪ kɔrmɪ gidi-é mutə; bɛ ya kàrə burə gangɪ al.

¹² Jeju idə-dé panè: 'Reei usoi né; ya rəmə dow káre dan njéndó né-je-ti kí kadi dəji-é panè i 'to nɔ́ wa ya goto, kɔɔtalə dɛ 'gə kí to 'Babe.

¹³ Bɛba Jeju ree rɔ-dé-ti, un mbə lé adi-dé bá adi-dé kanji lé dɔ-ti tɔ.

¹⁴ To nja mutə ngá kí Jeju tɔji-né rɔ-é njéndó né-je liə loki tɔsi-né ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy.

Jeju adi kullə Simɔ Piyər

¹⁵ Go né kuso-ti, Jeju dəji Simɔ Piyər panè: Simɔ, ngon lə Jonasi 'ndigi-m itə ndəgi-é-je kin wa? Simɔ panè: Oiyɔ, 'Babe 'gə kí m'ndigi-i. Jeju panè: 'Ul ngan bati-je lə-m!

¹⁶ Jeju təl dəji-é dəji kí nja joo panè: Simɔ, ngon lə Jonasi 'ndigi-m wa? Piyər idə-é panè: Oiyɔ 'Babe, 'gə kí m'ndigi-i. Jeju idə-é panè: 'Ul bati-je lə-m.

¹⁷ Jeju təl dəji-é dəji kí nja mutə panè: Simɔ, ngon lə Jonasi, 'ndigi-m wa? Rəmə rɔ Piyər ati-é kanɔnɔ kɔɔ dəji kí Jeju dəji-é nja mutə panè: 'Ndigi-m wa? Bá ilə-é-ti panè: 'Babe i 'gə né-je lay, 'gə kí m'ndigi-i ya. Jeju idə-é panè: 'Ul bati-je lə-m.

¹⁸ 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; loki i 'to basa bəy lé, i ya 'dɔɔ ndaa dɔɔ bədi lə-i, ə lo kí mɛɛ-i ndigi ya ə i 'ɔw-ti, ngà loki i 'a bɛgə lé, i 'a kɔy ji-i kɪ taá kadi dow kí rangɪ bá à dɔɔ ndaa dɔɔ bədi lə-i, ə lo kí mɛɛ-i ndigi al ya ɛ à kɔw sə-i-ti.

¹⁹ Jeju pa ta kin bɛ kɔɔ tɔji-né kəm rəbi koy kí Piyər à koy kɔɔ kɔsi-né gajɪ Lubə; go ta-ti kinlé, Jeju idə-é panè: 'Un go-m.

Jeju dɛ kɪ njéndó né kí ɛ ndigi-é

²⁰ †Loki Piyər təl kəm-é kɪ gogi rəmə, oo njéndó né kí Jeju ndigi-é ɔw ree go-dé-ti; njéndó né kinlé bá ndɔki tɔ kadi Jeju-ti ta nékuso-ti bá dəji-é panè: «'Babe, nɔ́ bá à kun dɔ-i wa?» lé.

²¹ Loki Piyər oo-é lé, dəji Jeju panè: «'Babe, ngà ɛ kan ri bá à tɛɛ dɔ-é-ti wa?»

²² Jeju idə-é panè: «Kinə m'ndigi kadi-é isi bɛ-bɛ ya sar kadi m'təl m'ree-né lé, 'usi-i ri-ti wa? I, 'un go-m.»

²³ Bɛba njékadmɛɛ-je 'tilə ta kinlé mbi-nɔ-ti kɪ kete-kete 'panè: «Njéndó né kinlé à koy al.» Ngà kí tɔgrɔ-ti bɛ lé, Jeju idə-é panè: «À koy al al» ngà ɛ panè: «Kinə m'ndigi kadi-é isi bɛ-bɛ ya sar kadi m'təl m'ree-né lé, 'usi-i ri-ti wa?»

²⁴ Njéndó né kinlé ya bá pa ta kí dɔ né-je-ti kin adi dow-je rəm, ɛ ya ndàngɪ ta-je kin rəm. Ə j'gə kí ta liə to ta kí tɔgrɔ-ti.

²⁵ Jeju ra né-je kí rangi ɲa ya ɓøy; ngà kinə kadi 'ndàngi beti-beti lay lé, m'oo kí tati donangi kin lay ya kàrè, mbete-je kí d'a ndàngi lé à kubə.

Kullə-je lə Njékowkulə-je

Ta-je kí dɔ mbete kullə-je-ti lə njékowkulə-je

Mbete kinlé to mbete poyta kí sɔbi dɔ kullə lə Ndil kí aa njay kí ndó né njékəwnə-je. Njékəwnə-je lé, 'to dow-je lay kí d'isi kɪ lo-lo adi 'to dow-je lə Lubə, kdɔtalə Jeju Kristi kí aji-dé. Lubə ndó né njékəwnə-je ə adi-dé 'tɔgi kɪ takul kullə-je lə njékowkulə-je kí 'to dow-je kí Jeju ulə-dé, adi 'to njépata-je liə kadi dow-je.

Mbete kinlé to tagaji mbete kí Luki ndàngi mɛɛ mbete Poyta kí Maji-ti lé. Ɛ ulə gin-é dɔ lo tɔl ta mbete-ti liə kí dɔsɔy, adi to lo-je kí Jeju ingə-né njéndó né-je liə go tɔsi ndəl kində lo tɛɛ-ti liə. Ndɔki Jeju idə-dé panè: Ndil kí aa njay à ree dɔ-dé-ti ngɔsnè ə à kadi-dé tɔgi kadi 'to-né njépa ta-je lə-n'è kadi dow-je (1:8).

Luki ɔr poy təl kí njéndó né-je 'təl rɔ-dé go ta-je-ti kí Jeju idə-dé, adi loki Ndil kí aa njay ree lé, dɛ d'ilə mbɛ Poyta kí Maji bebo Jorijalɛm-ti rəm ('Ndó 2-7), dɔnangi Jude-ti kɪ Samari-ti rəm ('Ndó 8-12), sar tasɔy dɔnangi-ti ('Ndó 13-28).

Lo tum gin-é-ti lé, dɛ d'ilə mbɛ Poyta kí Maji dan jipi-je-ti ya par. Ngà lo kɔr-é-ti kí 10 bá 'ndàngi kí Lubə tɔji Piyər kí kaji lé tɔ kdɔ dow-je lay. Gangi ndɔ-é-ti kinlé, jipi-je kɪ jipi-je al 'kəwnə nati mɛɛ noji-ti lə Lubə.

Dingəm káre, kí ri-é lə Sol ɔsi ta njékowkulə-je dɔ kullə-ti lə-dé, ngà ɛ kí to njèba lə Jeju Kristi lé, Lubə təl-é adi to njéndó né lə Jeju Kristi! Lubə ində ri-é kí sigi lə Pol ə ulə-é adi-é ɔw ilə mbɛ Poyta kí Maji ə kí boy nɔ lé, dow-je kí 'to jipi-je al bá adi-é ilə mbɛ dan-dé-ti. Luki təl to madkullə lə Pol mɛɛ kullə kilə mbɛ Poyta kí Maji-ti. Lo-je madi kí Luki ndàngi panè «je» kinlé, tɔji kí Luki ɔ nati kɪ Pol.

Njékəwnə-je kí bebo Jorijalɛm

Kunmindɪ kulə kɪ Ndil kí aa njay

¹ †I nam-m Teopil, mɛɛ mbete-ti kí dɔsɔy kí m'ndàngi lé, m'ɔr poy né-je lay kí Jeju ra, kɪ né-je kí ɛ ndó dow-je lo kulə gin-é-ti nɔ ya sar tɛɛ-né

² ndɔ-ti kí Lubə un-é ɔw-né siə dɔrɔ-ti. Kete bá kadi Lubə un-é ɔw siə dɔrɔ-ti lé, ɛ mbəti njékowkulə-je liə ə un ndu adi-dé kɪ tɔgi lə Ndil kí aa njay.

³ Beba go koy-é-ti, dɛ ya tɔ bá ɛ tɛɛ sə-dé koy ə adi-dé 'gə né-je kí gay-gay kí tɔji kí to n'è lé ya bá n'təl n'isi kəm. Jeju tɛɛ sə-dé koy bè-bè ya asi ndɔ kɔrsɔ, ə pa sə-dé ta kí dɔ kɔbɛ-ti lə Lubə.

⁴ †Beba ndɔ káre bè, ɛ isi uso sə-dé né, bá idə-dé panè: «Tɛɛi bebo Jorijalɛm-ti ɔwi rangi al. Ngà 'ngəbi né kí Bɔbi-m un mindi-é kadi n'adi-si, bá ndɔki m'pa ta-é m'adi-si lé.

⁵ †Ja lé, ra dow-je batɛm mani. Ngà sɔi rəmə, nɔy ndɔ nɔ al ya kadi 'rai batɛm lə Ndil kí aa njay.*»

Ta kɔw dɔrɔ-ti lə Jeju

† **1:1 1:1** Luk 1:1-4 † **1:4 1:4** Luk 24:49 † **1:5 1:5** Mat 3:11; Mar 1:8; Luk 3:16; Ja 1:33 * **1:5 1:5** Mat 3:11

6 Njékowkulə-je kí 'kəw-nə lé, 'dəji Jeju 'panè: «'Babe, dəkaglo-é-ti kin fá i 'a təl-né kì kɔ̀be lə Israyel-je kadi-dé gogi lé wa†?»

7 Beba Jeju ilə-dé-ti panè: «Dəkàdì-je əse ndo-je kí Bəbi-m ya kì kár-é ɔ̀ji kí go tógi-ti liə kí sɔ̀bi dɔ̀-é lé, to ta lə-si kadi 'gəi al.

8 †Ngà səi lé, a kingəi tógi, loki Ndil kí aa njay à ree dɔ̀-si-ti. Beba səi a toi-né njəkɔ̀r poy né ra-m-je kí ooi kì kəm-si, kì ta pa-m-je kí ooi kì mbi-si kadi dow-je kí bebo Jorijaləm-ti rəm, dɔ̀nangi Jude-ti rəm, fá dɔ̀nangi Samari-ti lay sar ya ta sɔ̀y dɔ̀nangi-ti.»

9 †Beba go ta-je-ti kinlé, kəm-dé tò ki dɔ̀ Jeju-ti adi d'ə d'oo-é ya rəmə, Lubə un-é isi ɔ̀w siə dɔ̀rə-ti, ə kilndi ree uti go-é adi d'oo-é al.

10 Loki d'ə d'oo go Jeju lo kɔ̀w-é dɔ̀rə-ti ya bəy rəmə, dingəm-je joo kí 'tulə kubi kí nda rɔ̀-dé-ti 'tɛɛ‡

11 d'idə-dé 'panè: «Ooi bə, səi dingəm-je kí dɔ̀nangi Galile-ti! Kdɔ̀ ri fá ɔ̀i ká koo lo-ti kì dɔ̀rə-ti bə wa? Jeju kin, kí Lubə un-é dan-si-ti ɔ̀w siə dɔ̀rə-ti kinlé, à təl ree gə-é kí ooi-é-né lo kɔ̀w-é dɔ̀rə-ti kin ya bə tɔ.»

Njékowkulə-je 'təl d'ɔ̀w Jorijaləm gogi

12 Beba njékowkulə-je d'ɔ̀ dɔ̀ mbal-ti kí 'ba-é mbal kə kagi Olibiye-je 'təl d'ɔ̀w bebo Jorijaləm-ti gogi. Mbal kinlé, tò mbó bebo Jorijaləm-ti, adi dow à njiyə asi ngan kadi kɔ̀rmutə-je bə fá à tɛɛ-ti.

13 †Loki 'ree 'tɛɛ bebo Jorijaləm-ti lé, dɛ d'ɔ̀w mɛɛ kəy-ti kí dɔ̀ madi-é-ti taá kí d'isi-ti kete-kete. Dɛ kí d'isi nɔ̀ɔ̀ lé to: Piyər-je, kì Jə-je, kì Jaki-je, kì Andre-je, kì Pilipi-je, kì Tomasi-je, kì Batlemi-je, kì Matiye-je, kì Jaki kí ngon lə Alpe-je, kì Judi kí ngon lə Jaki, kì Simɔ̀ kí to dow kí ta bə liə to-é.

14 Dɛ lay ya ta-dé asi-nə adi 'kəw-nə taá-taá kdɔ̀ pa ta kì Lubə, nati kì dené-je kí dan-ti-je, kì Mari kí kɔ̀ Jeju, fá ngankɔ̀ Jeju-je tɔ.

Njəkɔ̀r tó Judasi

15 Ndo káre, mɛɛ ndo-é-je-ti kinlé, njəkadmɛɛ-je 'kəw-nə adi kɔ̀r-dé à kasi bu kí kɔ̀rjoo-je bə, rəmə Piyər ɔ̀ taá dan-dé-ti panè:

16 «Ngankɔ̀-m-je, Ndil kí aa njay adi Dabidi pa ta kete mɛɛ mbete-ti kí aa njay sɔ̀bi-né dɔ̀ Judasi kí to njəkɔ̀r nɔ̀ njékuwə Jeju. Ta kinlé, kadi né-é ra né bane.

17 Judasi lé, to kí káre dan-ji-ti, fá ɔ̀w kì kullə liə dan-ji-ti rəm tɔ.

18 †Dingəm kinlé, ɔ̀w ndogi lo ndɔ̀r kì là kí 'ndogi-né siə dow 'təl-é lé. ɛ usi ur dɔ̀-é nangi lo-é-ti lé. Beba mɛɛ-é ribə adi ngan tɔ̀-é kujə lay.

19 Dow-je kí bebo Jorijaləm-ti lay ya d'oo ta-é adi dɛ 'ba lo ndɔ̀r kinlé kì ta bə lə-dé 'panè: “Akeldama”, kɔ̀r mɛɛ-é to “lo ndɔ̀r kí 'ndogi kì là məsi.” §

20 Kdɔ̀ 'ndàngi mɛɛ Pa-je-ti 'panè:

“Kadi kəy liə tò kare peti-peti,
ə kadi dow isi-ti al.”»

«Ba 'təl 'pa mɛɛ mbete-ti bəy 'panè:

“Kadi dow kí rangi un ta kullə liə.*”»

21-22 †«Beba kadi dingəm káre ree ore kadi-ji, kdɔ̀ kadi pa ta kí dɔ̀ tɔ̀si-ti kí Jeju tɔ̀si ndəl ində lo tɛɛ, kí ɛ oo kì kəm-é lé sə-ji. Dowbé lé, à to dow káre dan dow-je-ti kí njédan-ji kì kaglo-je lay kí j'njiyəi-né kì Jeju kì lo-lo, adi à to kì dɔ̀ ndo-ti kí Jə ra-é-né batəm sar tɛɛ-né ndo-ti kí Lubə un-é ɔ̀w-né siə dɔ̀rə-ti†.»

† **1:6 1:6** Amo 9:11; Luk 19:11 † **1:8 1:8** Mat 28:19; Mar 16:15; Luk 24:47,48 † **1:9 1:9** Mar 16:19; Luk 24:50,51 ‡ **1:10 1:10** Luk 24:4 † **1:13 1:13** Mat 10:2-4; Mar 3:16-19; Luk 6:14-16 † **1:18 1:18** Mat 27:3-8 § **1:19 1:19** Mat 27:3 * **1:20 1:20** Pa 69:26 † **1:21-22 1:21-22 a** Mat 3:16; Mar 1:9; Luk 3:21; **b** Mar 16:19; Luk 24:51 † **1:21-22 1:21-22** Mat 3:16; Mar 1:9

²³ Beba de d'or dow-je joo adi to: Matiyasi de kè Jojepi kí 'ba-é Barsabasi ə ri gaji-é to Justusi.

²⁴ Go-ti, 'pa ta kè Lubə 'panè: «'Babe i kí 'gə meɛ dow-je lay, 'toji-ji dow káre kí i mbəti-é dan de-ti kí joo kin,

²⁵ kɔɔ kadi to njékwukulə lə Jeju, tó lo-ti kí Judasi inə kɔgi ɔw lo-ti kí tuwə kullə ra-é kin.»

²⁶ De 'ba ri-dé d'osi-né kagi dɔ-dé-ti, rəmə kagi usi dɔ Matiyasi-ti, adi ɛ ore kàdì njékwukulə-je kí dɔgi gidi-é káre lé.

2

Ree lə Ndil kí aa njay

¹ Loki ndɔ ra nɔy lə jipi-je kí 'ba-é Pantekoti asi lé, njékadmeɛ-je 'kəw-nə lay lo káre-rè*.

² Titi kəm kí kində jipi bè ya rəmə, ká né ba dɔrɔ-ti titi-nə kè ká yəlbo bè. Ká né lé taa meɛ kəy kí d'isi-ti lé pəl-pəl.

³ Rəmə d'oo ndɔ né titi-nə kè ndɔ pər bè, sane, risi dɔ-dé-ti káre-káre lay.

⁴ De lay ya Ndil kí aa njay taa meɛ-dé pəl-pəl adi nɔ-nɔ ya kàrè ulə gin pa ndɔ ta lə dow-je kí rangi, kè go gangi-é kí Ndil kí aa njay adi-é kadi pa-né.

⁵ Ndɔ-é-ti kinlé, jipi-je kí njékilə kuji dɔ Lubə-ti kí d'ɪ kè be-je kí dɔnangi-ti nè lay ya 'ree mba, adi d'isi meɛ bebo Jorijaləm-ti nɔɔ tɔ.

⁶ Loki ká né ba nɔ bè lé, kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya tətɪ-nə yipi d'ay ki lo-é-ti. Rəmə ndil-dé tɛɛ sɔy, kdɔtalə nɔ-nɔ ya kàrè, oo ta kí ta njékadmeɛ-je-ti kè ta koji-é koji-é.

⁷ Or ndil-dé, lo ta igi-dé səl, rəmə 'panè: «Kay! Dow-je kí d'ɔ 'pa ta kinlé, se 'to dow-je kí Galile ya lay al wa?

⁸ Ngà ra ban bá nɔ-nɔ dan-ji-ti nè ya oo ndi-dé kè ta koji-é koji-é bè wa?»

⁹ Dow-je kí d'ɪ kè dɔnangi Partəsi-ti, kè dɔnangi Medi-ti, kè dɔnangi Elam-ti, kè dɔnangi Mejopotami-ti, kè dɔnangi Jude-ti, kè dɔnangi Kapadosi-ti, kè dɔnangi Pɔ-ti, kè dɔnangi Aji-ti,

¹⁰ kè dɔnangi Priji-ti, kè dɔnangi Pampili-ti, kè dɔnangi Ejipti, kè dɔnangi kí tò mbó bebo Siren kí Libi-ti, kè dow-je kí d'ɪ bebo Rəm-ti,

¹¹ kè jipi-je, kè jipi təl-je, kè dow-je kí Kreti, kè Arapi-je lay kin ya, njékadmeɛ-je d'or gin né-je kí or ndil dow-je kí Lubə ra, adi nɔ-nɔ dan-ji-ti ya oo ndi-dé kè ta koji-é koji-é. ¹² Beba dow-je lay ya, ndil-dé tɛɛ sɔy, lo ta igi-dé səl adi 'dəji-nə ta dan-dé-ti 'panè: «Né kinlé kɔr meɛ-é to ri wa?»

¹³ Rəmə de kí nɔ-je 'sɔki njékadmeɛ-je 'panè: «To yibi ya njay ə ra-dé ɔn ngà!»

Piyər ɔr gin ta adi dow-je

¹⁴ Njékwukulə-je kí dɔgi gidi-é káre lé, d'ɪ d'ɔ taá nati kè Piyər, ngá bá Piyər un ta dan-dé-ti pa adi kosi dow-je kè ndi-é kí boy panè: «Səi jipi-je, kè səi dow-je lay kí isi meɛ bebo Jorijaləm-ti nè lé, 'yəli mbi-si maji ooi-né ta-je lə-m kɔɔ kadi 'gəi gin né kí ra né kin maji.

¹⁵ Dow-je kí ooi-dé kinlé, to yibi bá ra-dé titi kí səi 'pai-né kinlé al, kdɔtalə to kàdì jinɔy káre kí ndɔge bəy ɔn.

¹⁶ Ngà to ta kí ndɔki Juwel njèpata kí ta Lubə-ti pa lé bá bone né-é ra né ngá tin. Ndɔki Juwel panè:

¹⁷ "Lubə panè:

Ta sɔy ndɔ-je-ti lé,

* 2:1 2:1 Mbl 23:21; Det 16:9.

m'a kungì Ndil-m dɔ dow-je-ti lay,
ngan-si-je kí dingəm, kì dɛ kí dené
d'a pa ta-je kí ta-m ma
Lubə-ti kadi dow-je,
Né à ra basa-je lə-si toki nì bè,
ə bugə-je lə-si kàrè d'a koo né-je
mɛɛ nì-ti rəm tɔ.

18 Tɔgrɔ-ti ya, mɛɛ ndɔ-é-je-ti
kinlé, m'a kungì ndil-m dɔ
ngannjékullə-je-ti lə-m kí dingəm,
kì dɛ kí dené, rəmə d'a pa ta-je kí
ta-m ma Lubə-ti kadi dow-je.

19 M'a ra né-je kí tò bəl-bəl
mɛɛ dɔra-ti taá rəm,
m'a ra nékɔji-je dɔnangi-ti nè
kadi à toji tógi-m.
Dow-je d'a koo sapər à suu luki-luki,
d'a koo məsi kì pər.

20 Kàdì à təl ndul ndi-ndi,
bá nɔy à təl kər titi məsi bè rəm.
Ngá bá ndɔ lə 'Babe à ree bəy.
Ndɔ-é kinlé, à to ndɔ kí boy;
à to ndɔ rifa.

21 Beba dow kí rá-rá ya nɔ ba
'Babe lé, à kaji."»

22 «Səi Israyel-je! Ooi ta-je kin maji: Nékɔji-je, kì né-je kí to bəl-bəl kí Lubə
ra takəm-si-ti kì rəbi kí rɔ Jeju-ti kí to dingəm kí Najareti, adi səi ya 'gəi
maji kinlé, toji kí Lubə umə-é ya.

23 †Dingəm kinlé, d'ilə-é ji-si-ti kɔ ta lə to né-je kí Lubə oji kete adi uwə
dɔ gangi-é lay. Beba səi 'bəi-é kagdəsi-ti, ə adi dow-je kí njékilə kuji dɔ
Lubə-ti al 'tɔl-é kɔgi.

24 †Ngá Lubə ɔr-é kɔgi gin tógi-ti lə koy, adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ; kɔtələ
koy asi kɔbe dɔ-é-ti al†.

25 Kɔ Dabidi pa ta liə panè:
"M'oo 'Babe Lubə takəm-m-ti kì ndɔ-é-ndɔ-é.
Kɔtələ ɛ ɔ kadi-m-ti nè,
kɔ kadi né kàrè kàrè yəki-m al.

26 Gin-é kin bá rɔnəl rusi-né mɛɛ-m rəm,
m'usi pa m'tilə-né kole rəm tin;
rəm bá daji rɔ-m kàrè à kuwə rɔ-é lo taakoo-ti,
kì mɛɛ kí tò səl dɔ nékində mɛɛ dɔ-ti-ti rəm tɔ.

27 Kɔ i 'Babe Lubə 'a kiŋə-m kadi m'nəy kɔgi lo kí koó-ti al,
bá i 'a kiŋə-m ma dow lə-i kí m'aa njay kadi m'ndum al rəm tɔ.

28 I 'adi-m m'gə rəbi kí 'a tɛɛ sə-m lo kiskəm-ti,
I 'a kadi rɔnəl rusi mɛɛ-m loki 'ɔ sə-m."»‡

29 Piyər pa sə-dé bəy panè: «Ngankɔ-m-je, adi m'idə-si ta kí ta kɔ-m-ti ya
dɔ ka-ji Dabidi-ti m'adi ooi: Dabidi lé ndoki oy adi dubi-é; dɔ badi-é kàrè
tò dan-ji-ti nè sar bone bəy. §

† 2:23 2:23 Mat 27:35; Mar 15:24; Luk 23:33; Jə 19:18 † 2:24 2:24 Mat 28:5,6; Mar 16:6; Luk 24:5

† 2:24 2:24 Mat 28:5; Mar 16:6 ‡ 2:28 2:28 Pa-je 16:8-11 § 2:29 2:29 1Ng 2:10

³⁰ Titi kí Dabidi to-né njèpata kí ta Lubə-ti lé, ɛ gə kí Lubə un mindi-é ubi rɔ-é dɔ-ti kadi n'a kində ngonka-é káre ngar-ti.*

³¹ To ta lə Kristi† kí à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé b́a Dabidi gə kete adi panè:

“Lubə à kiŋə-n'è kɔgi lo kí koó-ti al,

b́a nin-n'è kàrè à ndum al rəm tɔ.”»

³² «Jeju kinlé, Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ adi jɛ lay ya j'oo-é k̀ kəm-ji.

³³ Lubə un-é ində-é taá dɔ jikɔl-é-ti, Bɔbi-é adi-é Ndil kí aa njay kí ɛ un mindi-é kdɔ kadi-é lé; Ndil kí aa njay lé b́a Lubə ree sane dɔ-ji-ti adi ooi k̀ kəm-si, b́a ooi ká-é k̀ mbi-si rəm tin.

³⁴ Kdɔ ta lə Dabidi lé, ɛ ɔw dɔrɔ-ti al ya, ngà ɛ ya panè:

“Babe Lubə idə 'Babe lə-m panè:

'Isi dɔ jikɔl-m-ti nè,

³⁵ ya sar kadi m'adi njéba-je lə-i 'təl-né lo kungi nja-i.”»

³⁶ «Beba kadi sɔi Israyel-je lay ya 'gəi maji kí Jeju kin, kí sɔi 'b̀əi-é kagdəsi-ti lé, ɛ b́a Lubə adi-é to 'Babe rəm, adi-é to Kristi rəm.»

³⁷ Loki dow-je d'oo ta-je kin bè lé, ta lé usi rɔ-dé-ti ndəki-ndəki adi 'dəji Piyər-je k̀ ndəgi njékwukulə-je 'panè: «Ngankɔ-ji-je, jɛ lé j'a ra ban ngà wa?»

³⁸ Ə Piyər idə-dé panè: «Inəi panjiyə-si-je kí maji al kɔgi ə kadi ńa-ńa dan-si-ti ya ra batəm k̀ ri Jeju Kristi, kdɔ kadi Lubə inə-né go majal liə kɔgi. Beba a kingəi kadkare kí to Ndil kí aa njay.

³⁹ Kdɔtalə kun mindi lə Lubə lé, to kdɔ ta lə-si sɔi rəm, kdɔ ta lə ngan-si-je rəm, b́a kdɔ ta lə dow-je lay kí njékisi say, kí 'to kosi dow-je kí kɔr-dé to nduy-nduy, kí Lubə lə-ji à b́a-dé ki rɔ-é-ti kin rəm tɔ.»

⁴⁰ Piyər pa sə-dé ta-je kí rangi ńa-ńa uwə-dé-né k̀ ta rəm, ulə-né dingəm mɛɛ-dé-ti panè: «Ori rɔ-si kɔgi dan dow-je-ti kí njétuji kɔgi kin, kdɔ kadi Lubə aji-si.»

⁴¹ Beba dow-je kí 'ndigi dɔ ta-ti lə Piyər lé, 'ra-dé batəm. Ndo-é-ti kinlé, kɔr njékadmɛɛ-je usi dɔ madi-é-ti asi b́udɔgi lo mutə je bè.

Panjiyə njékadmɛɛ-je

⁴² Dɛ d'adi rɔ-dé lo néndó-ti lə njékwukulə-je rəm, d'uwə-ńa lubi-lubi titi ngankɔ-ńa-je rəm, d'uso mbè nati-nati rəm, b́a d'adi rɔ-dé mɛɛ pa ta-ti k̀ Lubə rəm tɔ.

⁴³ Lubə ra né-je kí tò b̀əl-b̀əl, k̀ nékɔji-je k̀ takul njékwukulə-je adi dow-je lay ya b̀əl ində bandi-dé gangi.

⁴⁴ †Njékadmɛɛ-je lay ya d'ində rɔ-dé nati maji rəm, né-je lə-dé lay ya d'ore-ńa dɔ-ti rəm tɔ.

⁴⁵ D'ɔy lo-je lə-dé, k̀ nékingə-dé-je 'ndogi, ə 'ləbi-ńa là-é là-é, adi ńa-ńa ingə kí asi ra ndigi-je liə.

⁴⁶ Njékadmɛɛ-je lé, ta-dé asi-ńa adi ndɔ-je lay ya d'isi nati mɛɛ kəy-ti lə Lubə, 'gángi-ńa mbè nam lə 'Babe mɛɛ kəy-je-ti lə-dé rəm, d'uso né nati-nati k̀ rɔnəl, b́a k̀ mɛɛ kí usi nangi ṕɔ-ṕɔ rəm tɔ.

⁴⁷ 'Piti Lubə taá-taá rəm, b́a dow-je lay ya 'ndigi ta lə-dé rəm tɔ. Ndo-é ndɔ-é ya 'Babe adi kɔr dɛ kí ɛ aji-dé usi dɔ madi-é-ti.

3

Dingəm kí nja-é oy mburuki

* **2:30 2:30** Pa-je 132:11 † **2:31 2:31** Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † **2:44 2:44** Knj 4:32-35

¹ Ndo káre bè, ta ji losol-ti, Piyər kà J̄a d'isi d'ow mee kəy-ti lə Lubə kdo pa ta kà Lubə.

² Loki 'teɛ ngosi kà ta rəbi kəy lə Lubə, kí 'ba-é: «Ta rəbi kí kuré n̄a lé», dow-je d'un dingəm káre kí nja-é oy mburuki lo koji-é-ti n̄u d'isi d'ow siə titi. Ndo-je lay ya d'ində-é mee kəy-ti lə Lubə kadi kəy né dow-je kí d'isi d'ow takəy-ti lə Lubə.

³ Beba loki dingəm lé, oo Piyər-je kà J̄a kí d'isi d'ow mee kəy-ti lə Lubə rəm, ɛ kəy-dé né.

⁴ Rəmə Piyər de kà J̄a d'oo-é géróró, ə Piyər idə-é panè: «'Oo-ji nè bè!»

⁵ Rəmə dingəm lé kàre, oo-dé géróró ya to, kdotalə ɛ gir mee-é-ti kí n'a kingə né madi ji-dé-ti.

⁶ Beba Piyər idə-é panè: «Là əse lər goto ji-m-ti. Ngà né kí tò kadi madi-i bá tò tin: K̄i ri Jeju Kristi kí Najareti-ti, i taá 'n̄jiyə!»

⁷ Ngá bá Piyər lé, uwə jikol-é ra siə kadi-é i-né taá, ya rəmə tajinati nè ya nja-é-je kà gul nja-é-je ndaji rəngi-rəngi gogi.

⁸ Adi ɛ ubə nangi rati a do nja-é-ti, ə oti n̄jiyə. ɛ n̄jiyə rəm, tal jakra-jakra rəm, bá tóy Lubə andi-né mee kəy-ti lə Lubə nati kà njékowkulə-je lé.

⁹ Dow-je lay ya d'oo-é ow n̄jiyə rəm, ow tóy Lubə rəm.

¹⁰ Loki dow-je 'gə-é kí to dingəm kí njékisi ta rəbi kəy-ti lə Lubə kí 'ba-é «ta rəbi kí kuré n̄a» kdo kəy né lé, de lay ya ndil-dé teɛ say, bá lo ta igi-dé səl rəm, kdotalə né kí teɛ do dingəm-ti kinlé.

¹¹ Dingəm lé inə go Piyər-je kà J̄a al. Beba dow-je lay ya d'ay-n̄a kí rə-dé-ti «gin pal-ti lə Salomɔ» kí tò takəy-ti lə Lubə, kdo ndil-dé teɛ say.

Piyər ɔr gin ta takəy-ti lə Lubə

¹² Loki Piyər oo né kin bè rəm, ɛ idə kosi dow-je lé panè: «Səi dow-je kí donangi Israyel-ti! Kdo ri bá lapiya kí dingəm kin ingə lé, ɔr ndil-si bè wa? Kdo ri é səi ooi-ji titi-n̄a né kí to tógi-ji əse to takul kuji kí j'ilə do Lubə-ti bá j'ra-né dingəm kinlé j'adi-é n̄jiyə bè wa?

¹³ To Lubə lə Abrakam, kà Lubə lə Isaki, kà Lubə lə Jakobi, kí to Lubə lə ka-ji-je bá ulə riba do ngonnjékullə-ti liə Jeju. Səi ya iləi-é ji 'boy-je-ti lə jipi-je rəm, bá səi mbati-é n̄ɔ Pilati-ti, loki ɛ oji kilə-é taá.

¹⁴ †Səi lé, 'mbati dow kí aa njay, njera né kí njururu, rəmə njətəl dow-je bá 'dəji kadi kəgri ya d'ilə-é taá d'adi-si*.

¹⁵ Səi adi 'təl njékadi kiskəm dow-je. Ngà Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo teɛ adi j'oo-é kà kəm-ji.

¹⁶ Dingəm kan, kí səi ooi-é rəm, 'gəi-é maji rəm kinlé, to takul mee-ji kí j'adi Jeju, bá Jeju ya adi rə-é təl ngə-né gəw-gəw tin. Kadmee Jeju bá dingəm kanlé ingə-né lapiya kí ɔr njuti adi səi lay ya ooi-é tin.»

¹⁷ «Beba bone bè kinlé, ngankɔ-m-je, m'gə kí né kí ndoki səi kà 'boy-je lə-si 'rai kà Jeju lé, 'rai do mbə-ti.

¹⁸ Ngà Lubə adi né kinlé ra né bè, kdo kadi ta kí njépata-je kí ta-é-ti lay ya 'pa kete kinlé né-é ra-né né. Lubə panè: Kristi† à kingə kɔɔ.

¹⁹ Beba inəi panjiyə-si-je kí maji al, ə 'təli kà rə Lubə-ti kadi-é bər majal-je lə-si kəgi.

²⁰ Beba 'Babe à kadi-si dokaglo mee kusi nangi rəm, bá à kulə Jeju, kí to Kristi, dow kí ɛ mbəti-é kete kdo ta lə-si lé kadi-si. Kristi, dow kí Lubə mbəti-é lé to Jeju.

† **3:14 3:14** Mat 27:15-23; Mar 15:6-14; Luk 23:13-23; J̄a 19:12-15 * **3:14 3:14** Mat 27:15-23; Mar 15:6 † **3:18 3:18** Kristi lé kər mee-é to dow kí Lubə mbəti-é. ‡ **3:18 3:18** Luk 24:26

21 Ngà kí ngòsnè-ti kinlé, tò kadi Jeju Kristi lé à kisi dora-ti sar dokaglo-ti kí Lubə à kadi né-je lay təl kí sigi, titi kí Lubə pa-né kete low nu adi njépata-je kí ta-é-ti, kí 'to dow-je kí d'aa njay.

22 Beba ndoki Moiyiji panè: “Babe Lubə lə-si à kadi-si njépata kí ta-é-ti kí titi-nə sə-m ma Moiyiji bè, ɛ à to ngonkɔ-si kí dan-si-ti ya; səi a təli rɔ-si go ta-ti liə mee né-je-ti lay.

23 Dow kí rá-rá kí təl rɔ-é go ta-ti lə njépata kí ta Lubə-ti kin al lé, d'a tubə-é kɔgi dan dow-je-ti lə Lubə rəm, d'a tɔl-é kɔgi rəm tɔ.”

24 Njépata-je kí ta Lubə-ti lay kí un kuti-é dɔ Samiyel-ti nu sar dɔ de kí d'ore go-é lé, 'pa ta kete dɔ ndɔ-je-ti kí ji-si-ti kinlé tɔ.

25 Səi lé, kunmindi lə Lubə kí njépata-je kí ta-é-ti 'pa ta-é lé, tò kɔɔ ta lə-si rəm, bá noji kí Lubə ulə nati kə ka-ji-je lé kàrè, səi ubəi maji-é rəm tɔ. Lubə ulə noji nati kə ka-ji-je loki ɛ idə-né Abrakam panè: “Gin dow-je kí donangi-ti nè lay ya d'a kingə tərndi kə takul nganka-i.Š”

26 Beba, Lubə adi ngonnjékullə liə tee kɔɔ ta lə-si səi ya dɔsəy. ɛ ulə-é kɔɔ kadi ree tərndi-é dɔ-si-ti kə go rəbi ra kí à ra kadi nɔ-nɔ dan-si-ti təl gidi-é adi majal-je liə.»

4

Piyər-je kə Jə d'a nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je

1 Loki Piyər-je kə Jə d'a 'pa ta-je kin d'adi dow-je ya rəmə njégugnə-je lə Lubə, kə njékun dɔ njéngəm kəy lə Lubə, kə Sadusi-je 'ree rɔ-dé-ti.

2 De 'ree kə rɔ kati kanana, kɔɔ de kí joo kinlé d'a 'ndó né dow-je rəm, d'a d'ilə mbə 'panè: Dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tee, kɔɔtalə Jeju lé tɔsi ndəl ində lo tee tɔ.

3 Rəmə d'uwə-dé d'ow d'ungi-dé dangay-ti sar lo aa dɔ-dé-ti, kɔɔ to ta kí kàdì ow dɔ kur-ti rəm ngá.

4 Bè ya kàrè, de kí d'oo ta lə njékowkulə-je kinlé, dow-je nɔ dan-dé-ti d'adi mee-dé Jeju. Adi dow-je kí 'to njékadmee-je d'a kasi budɔgi lo mɔ je bè.

5 Loki lo aa ngá rəmə, 'boy-je lə jipi-je, kə 'ngatɔgi-je lə jipi-je, kə njéndó dow-je ndukun-je, d'uwə dɔ-nə bebo Jorijaləm-ti.

6 An kí to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə, bá Kayipi rəm, Jə rəm, Alegjandrə rəm, bá dow-je lay kí gin koji-ti lə njékun dɔ njégugnə-je d'a dan dow-je-ti kí d'uwə dɔ-nə lé nɔɔ tɔ.

7 Beba de d'adi 'ree kə Piyər-je kə Jə lé nɔ-dé-ti, ngá bá 'dəji-dé ta 'panè: «Ná bá adi-si tɔgi əse kə ri ná bá səi adi-né lapiya dingəm kí njènjakoy mburuki kinlé wa?»

8 Beba Ndil kí aa njay rusi mee Piyər adi idə-dé panè:

9 «Səi 'boy-je lə jipi-je, kə 'ngatɔgi-je lə jipi-je: Je j'ra maji kə dingəm kí njènjakoy mburuki kin rəmə, bone səi 'təli 'dəji kadi j'idə-si se kəm rəbi kí ban bá ɛ ingə-né lapiya tɔ bəy wa?»

10 Beba kadi səi lay ya 'gəi maji rəm, bá dow-je lay kí 'to Israyel-je kàrè kadi 'gə maji tɔ: Kə ri Jeju Kristi kí to dow kí Najaret, ɛ kí ndoki 'bəi-é kagdəsi-ti, bá Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tee lé, to takul-é bá dingəm kan ə-né taá nɔ-si-ti kə rɔ kí ngə gəw-gəw tin.

11 Jeju lé:

“To ər kí səi njékində kəy-je ilə-é piringi kɔgi lé, rəmə ɛ bá təl to ər kí maji kí sul kəy-ti.”*

12 «Kaji tò rɔ dow-ti kí rangi al; kdɔtalə dan dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè lay kin ya, dow kí rangi kí Lubə adi-é to dow kí j'a kingəi kaji kɪ takul ri-é ya goto.»

13 Loki 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je d'oo kí Piyər-je kɪ J̄a 'pa ta kɪ mɛɛ-dé kí nda kay bè lé rəmə, ndil-dé tɛɛ say, kdɔ 'gə kí Piyər-je kɪ J̄a lé 'to dow-je kí kare, bɪ to dow-je kí d'ingə néndó al. Dɛ 'gə-dé kí ndɔki 'nɔjyə kí Jeju tɔ.

14 Ngà loki dɛ d'oo dingəm kí ingə lapiya lé ɔ taá mbó-dé-ti nè tɔ rəmə, dɛ d'oo ta kí d'a kilə Piyər-ti kɪ J̄a lé al.

15 Beba dɛ d'un ndu-dé kadɪ Piyər-je lé 'tɛɛ mɛɛ kəy gangta-ti lé d'ow ndaa-ti. Go-ti, 'boy-je lé d'ɔji-nɔ ta 'panè: «Ri bá j'a rai kɪ dingəm-je kinlé wa?»

16 Kdɔ dow-je kí Jorijaləm lay ya 'gə maji kí dingəm-je kinlé, 'ra nékɔji kí tò ndaa-ti rəsi rəm, bá jəi ya kàrè to né kí dum kadɪ j'naji rəm tɔ.

17 Lé bè ya kàrè, kdɔ kadɪ poy né kí ra né kin ɔw kɪ kete-kete dan kosi dow-je-ti al lé, adi j'ɔgi-dé kɔgi kí ngə nɔ, kadɪ 'pa ta kɪ ri dingəm kinlé d'adi dow kí rangi al ya sar ngá.»

18 Go-ti, 'ba Piyər dɛ kɪ J̄a d'adi 'təl 'ree gogi, ngá bá 'ndɔr mbi-dé kete kɪ gogi kadɪ 'pa ta kɪ ri dingəm kinlé al rəm, bá kadɪ 'ndó dow-je né kɪ ri-é al rəm tɔ.

19 Piyər-je kɪ J̄a d'ilə-dé-ti 'panè: «Səi ya 'pai adi j'oo: Kadɪ to né kɪ njururu nɔ Lubə-ti ya lé, dow à təl rɔ-é go ta-ti lə-si əsə à təl rɔ-é go ta-ti lə Lubə wa?»

20 Jɛ lé, né kí jɛ ya j'oo ta-é kɪ mbi-ji, bá j'oo kɪ kəm-ji rəm lé, j'a ndəm ta-ji dɔ-ti ban wa.»

21 'Boy-je kí njégangta-je lə jipi-je lé, 'təl d'ɔgi-dé kɔgi kí ngə nɔ lé ya bəy, bá d'inə-dé d'adi d'ow. Dɛ d'ingə kəm rəbi madi kí kadɪ 'gangi-né ta dɔ-dé-ti al, kdɔtalə kosi dow-je. Kdɔ né kí ra né kinlé, dow-je lay ya d'osi-né gajɪ Lubə.

22 Dingəm kí ingə lapiya kɪ kəm rəbi nékɔji kinlé, bal-é dəə bal kɔrsɔ.

Njékadmeɛ-je 'pa ta kɪ Lubə

23 Loki d'inə Piyər-je kɪ J̄a taá lé, dɛ d'ow rɔ dow-je-ti lə-dé, ə d'ɔr poy ta-je lay kí njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kɪ 'ngatɔgi-je lə jipi-je, 'pa sə-dé lé d'adi d'oo.

24 Go ta-je-ti kí d'oo kinlé, d'adi ta-dé asi-nɔ adi d'un ndi-dé kí taá 'pa ta kɪ Lubə 'panè: «'Babe, i ya 'ra dɔrɔ kɪ dɔnangi, i ya 'ra babo kɪ né-je lay kí tò-ti.†

25 I ya 'pa ta kɪ takul Ndil kí aa njay, kɪ rəbi kí rɔ ka-ji Dabidi-ti kí to ngonnjékullə lə-i 'panè:

“Kdɔ ri bá gin dow-je kí gay-gay d'ow-né dɔ-nɔ-ti wúr-wùr bè wa?

Kdɔ ri bá dow-je d'ow kɪ kɔjra-je kí kɔgi kare bè kin mɛɛ-dé-ti wa?

26 Ngar-je kí dɔnangi-ti 'ra go rɔ-dé kdɔ rɔ rəm, 'boy-je d'ində rɔ-dé nati kdɔ kilə rɔ 'Babe Lubə rəm,

kdɔ kilə rɔ Kristi‡, dow liə kí ɛ mbəti-é rəm tɔ.”»§

27 †«Tɔgrɔ-ti, Erodi-je, kɪ Pɔsi Pilati-je, kɪ gin dow-je kí 'to jipi-je al, kɪ dow-je kí 'to Israyel-je, 'mbɔ-nɔ mɛɛ bebo-ti kin ya d'osi ta ngonnjékullə lə-i Jeju kí to dow kí aa njay, kí i bá 'mbəti-é.

28 Né-je kinlé, 'ra bè d'adi né-je lay kí i ɔji kete low nɔ kí go tɔgi-i-ti rəm, kɪ go mɛɛ ndigi-ti lə-i rəm kinlé, né-é ra-né né.

† 4:24 4:24 Tɛt 20:11; Eja 37:16-20 ‡ 4:26 4:26 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. § 4:26 4:26 Pa 2:1-2 † 4:27 4:27 a Luk 23:7-11; b Mat 27:1,2; Mar 15:1; Luk 23:1; J̄a 18:28,29

29 Beba 'Babe, kí ngɔsnè-ti kinlé, oo kɔgi kí d'ɔgi-ji pa ta lə-i kin ə 'ra kɪ ngannjékullə-je lə-i kadi d'ilə mbe ta lə-i kɪ meenda kay-kay.

30 Ɔji tógi-i adi njémɔy-je d'ingə lapiya rəm, adi nékɔji-je, kɪ né-je kí tò bəl-bəl ra né, kɪ ri ngonnjékullə lə-i Jeju, kí to dow kí aa njay.»

31 Loki de tɔl ta pa ta kɪ Lubə rəmə, lo kí 'kəw-nə-ti lé yəy yəki-yəki rəm, de lay ya Ndil kí aa njay rusi meɛ-dé rəmə 'pa ta lə Lubə kɪ meenda kay.

Kində rɔ nati lə njékadmɛɛ-je

32 †Njékadmɛɛ-je lay ya d'ində rɔ-dé nati kɪ meɛ-dé kí káre-rè rəm, kɪ tagir kí káre-rè rəm. Dow káre kí dan-dé-ti kí panè, né lə-n'è kin sobi dɔ-n'è n'è ya kɪ kár-n'è ya goto. Nékingə-dé-je lay ya d'ore-nə dɔ-ti.

33 Njékowkulə-je 'pa ta kɪ tógi kí nɔ dɔ tɔsi-ti kí 'Babe Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ. Beba de lay ya ramaji lə Lubə nɔy sə-dé.

34 Dow káre dan-dé-ti kí né nal-é ya goto, kɔ de lay kí d'ow kɪ lo ndɔr-je əse kəy-je lé, d'oy 'ndogi d'adi là-é

35 njékowkulə-je, ngá bá 'təl 'ləbi kí go ndigi-je-ti lə nɔ-nɔ dan-dé-ti.

36 Jojepi kí njékowkulə-je lə Jeju d'ində ri gají-é lə Barnabasi, adi kor meɛ-é to: «Ngon kí njékulə dingəm meɛ-dé-ti» lé, to dow kí gin kɔji-ti lə Lebi, dɔnangi Siprə-ti kí tò dan ba-ti, ow kɪ lo ndɔr liə nɔɔ.

37 Ɛ un lo liə lé ndogi rəmə ree kɪ là-é adi njékowkulə-je.

5

Poy ta lə Ananiasí-je kɪ Sapira

1 Ngá dingəm káre kí ri-é lə Ananiasí ə ri ne-é lə Sapira, un lo ndɔr lə-dé ndogi tɔ.

2 Ta Ananiasí-je kɪ ne-é asi-nə adi Ananiasí ɔr kəl là lo ndɔr lə-dé lé, ngá bá ow kɪ ndɔgi-é adi njékowkulə-je ə panè lay lə là ndɔr lé ya é.

3 Rəmə Piyər idə-é panè: «Ananiasí, ra ban bá 'ɔr kəl là lo ndɔr lə-i lé adi to kí lə-i rəmə 'panè lay lə là lé ya é tò tin wa? I adi Satə taa meɛ-i pəl-pəl adi 'ow mbing ya 'ədi Ndil kí aa njay wa? *

4 Lo ndɔr lə-i lé, lé i 'ndogi al kàrè to 'lə-i ya rəm al wa? Rəm bá kí i un 'ndogi ngá kin kàrè, là-é to 'lə-i ya tɔ al wa? Ngá ra ban bá i ɔji meɛ-i-ti adi 'ra-né né kí tanə bè kin wa? To dow-je bá i ədi-dé al, ngá to Lubə bá i ədi-é.»

5 Loki Ananiasí oo ta-je kinlé, ɛ usi nangi rəmə oy. Adi dow-je lay kí ta-é usi mbi-dé-ti lé, bəl ində bandi-dé gangi.

6 Loki ɛ oy lé, basa-je 'ree bɪr-é kɪ kubi d'ow 'dubi-é.†

7 Loki à kasi kàdɪ mutə-je bè go-ti rəmə, ne-é Sapira lé ow kəy go-dé-ti. Ə né kí tɛɛ dɔ ngɔbi-é-ti lé, ɛ gə al.

8 Beba Piyər dəji-é panè: «'Idə-m adi m'oo. Lo ndɔr lə-si kí 'ndogi lé, lay lə là-é ya bá tò tin wa?» Rəmə Sapira panè: «Oiyɔ, là-é lé ya é tò tin.»

9 Ə Piyər idə-é panè: «Kɔ ri bá səi kɪ ngɔbi-i adi ta-si asi-nə adi 'nəi Ndil 'Babe wa? Yən, de kí d'un ngɔbi-i d'ow 'dubi-é lé bá ká nja-dé ba takəy-ti ngá tin. D'a kun-i kəw sə-i tɔ.»

10 Rəmə tajinati nè ya, ɛ usi nangi nja Piyər-ti oy tɔ. Loki basa-je lé d'ow kəy rəmə, d'oo-é kí ɛ oy. Beba de d'un-é d'ow 'dubi-é mbó ngɔbi-é-ti.

11 Bəl ində bandi njékəwnə-je gangi rəm, bá dow-je lay ya kí d'oo poy né-je kinlé kàrè, bəl ində bandi-dé gangi rəm tɔ.

Njékowkulə-je 'ra nékɔji-je nɔ

† 4:32 4:32 Knj 2:44,45 * 5:3 5:3 Jə 13:2 † 5:6 5:6 Be lə jipi-je lé dow-je 'dubi-nə bole mbal-je-ti.

¹² Njékowkulə-je 'ra né-je kí tò bəl-bəl, kì né-je kí tɔji tógi Lubə n̄a-n̄a takəm dow-je-ti. Njékadm̄e-je lay ya 'kəwn̄a gin pal-ti lə Salom̄ɔ‡.

¹³ Dow kí rangi kí bo ree dan-dé-ti ra-é goto. Bè ya kàrè, dow-je 'piti-dé n̄a.

¹⁴ Beba dingəm-je kì dené-je kí 'tò nduy-nduy ya d'adi m̄e-je-dé 'Babe, adi kər-dé usi do madi-é-ti par-par.

¹⁵ Rəmə dow-je d'oy njém̄ɔy-je do tirə-ti-je, kì m̄e-je tuwə-ti-je 'ree d'ungì-dé kì ngangì rəbi-rəbi, kdɔ kadi kinə Piyər dəə rəmə, ndil-é je kin ya kàrè ungi do njém̄ɔy-ti kàre je bè bəl dan-dé-ti.

¹⁶ Dow-je n̄a ya kí m̄e-je bebo-je-ti kí tò mbó Jorijaləm-ti d'oy njém̄ɔy-je, kì dow-je kí ndil-je kí maji al 'ra-dé, d'ay sə-dé kì rɔ-dé-ti, adi d̄e lay ya d'ingə lapiya.

D'uwə njékowkulə-je dangay-ti ya bəy

¹⁷ Ngá bá burə do njégugné-je lə Lubə, kì dow-je lay kí d'isi siə nati, adi to kuti dow-je kí 'ba-dé Sadusi-je lé jangi ra-dé n̄a do njékowkulə-je-ti adi d'j̄ gim

¹⁸ d'ow d'uwə-dé 'ree d'ungì-dé dangay-ti kí to dangay lə dow-je lay.

¹⁹ Ngà ndɔ rəmə, malayka lə 'Babe ree t̄e ta rəbi-je kí kəy dangay-ti, adi njékowkulə-je 't̄e ndaa-ti, bá idə-dé panè:

²⁰ «Ōwi, ɔi m̄e-je kəy-ti lə Lubə, ə ta-je lay kí sɔbi do ta kaji kinlé, iləi-né mb̄e adi dow-je.»

²¹ Loki d'oo ta kin bè lé, d'ow takəy-ti lə Lubə kí ndɔge rati ya d'ow 'ndó dow-je né.

Beba burə do njégugné-je lə Lubə, kì dow-je kí d'isi siə nati ya lay d'ulə kulə 'ba 'boy-je kí njénganta-je lə jipi-je rəm, bá 'ba 'ngatógi-je lə Israyel-je lay rəm. Ngá bá d'ulə kulə dangay-ti kadi 'ree kì njékowkulə-je lé tɔ.

²² Ngà loki ngannjékullə-je lé d'ow rəmə, d'ingə-dé kəy dangay-ti al. Beba 'təl d'ow gogi 'panè:

²³ «Loki j'ow lé, tarəbi tò kì kuti-é maji rəm, bá njéngəm tarəbi-je kí kəy dangay-ti kàrè d'a lo kə-dé-ti n̄ɔ rəm; ya rəmə loki j't̄e tarəbi lé, dow ya kàrè j'ingə-é m̄e-je kəy-ti al.»

²⁴ Loki njékun do njéngəm takəy lə Lubə, kì njékun do njégugné-je lə Lubə, d'oo ta kin bè lé, lo ta igi-dé səl kdɔ ta lə njékowkulə-je lé, adi 'dəji-n̄a ta 'panè: To ri dan̄a bá ra né bè wa?

²⁵ Ngà dow kàre ree idə-dé panè: «Yən! Dow-je kí ungi-dé dangay-ti lé, d'a 'ndó né dow-je takəy-ti lə Lubə n̄ɔ.»

²⁶ Ngà bá njékun do njéngəm takəy lə Lubə, d̄e kì dow-je liə d'ow 'ree kì njékowkulə-je lə Jeju lé. Ngà ree bá 'ree sə-dé kí go lə njétógi-ti al, kdɔtalə d̄e 'bəl kí kosi dow-je d'a tilə-dé kì ər.

²⁷ Loki 'ree sə-dé lé, d'adi d'a n̄ɔ 'boy-je-ti kí njénganta-je lə jipi-je, ngá bá, burə do njégugné-je lə Lubə dəji-dé ta panè:

²⁸ †«Je j'ogì-si kí ta k̄ɔ-ji-ti kadi 'ndói né dow-je kì ri dingəm kinlé ya al wa? Ngà ooi bè, néndó lə-si ya taa m̄e-je bebo Jorijaləm pəl-pəl rəm, bá 'ndigi rai bè kadi ta məsi dingəm kinlé usi dɔ-ji je-ti bəy al ban̄S.»

²⁹ Ngá bá Piyər-je, kì ndəgi njékowkulə-je d'ilə-dé-ti 'panè: «Dow à təl rɔ-é go ta-ti lə Lubə, bi à təl rɔ-é go ta-ti lə dow-je al.

³⁰ Jeju kí səi 'bəi-é kagdəsi-ti 'toli-é lé, Lubə lə ka-ji-je adi-é tɔsi ndəl ində lo t̄e.

³¹ Ɛ bá Lubə un-é ində-é do jikol-é-ti taá, adi-é to ngar rəm, adi-é to njəkaji dow-je rəm. Kdo kadi ngan Israyel-je d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kogi kà takul-é rəm, kadi Lubə inə-né go majal-je lə-dé kogi rəm.

³² Né-je kí ra né kinlé, je j'oo kà kəm-ji rəm, j'oo ta-é kà mbi-ji rəm, bá Ndil kí aa njay kí Lubə adi isi meɛ dow-je-ti kí njétəl rɔ-dé go ta-ti liə lé kàrè oo né-je kinlé rəm tɔ.»

³³ Loki de d'oo ta-je lə njékowkulə-je lé bè rəmə, wɔngi ra-dé nɔ adi d'ɔji kadi d'adi 'tol-dé kogi.

³⁴ Ngà Parisi káre kí ri-é lə Gamaliyel kí to njéndó dow-je ndukun-je lə Lubə kí dow-je lay ya d'un ta-é, i taá dan 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je lé kdo kidə-dé tagir liə. Ɛ un ndu kadi d'adi njékowkulə-je lé 'teɛ ndaa-ti mɔki.

³⁵ Ngà bá idə 'boy-je kí njégangta-je lé panè: «Səi Israyel-je lé! Né kí səi ɔji kadi 'rai kà dow-je kanlé ooi maji bane!

³⁶ Kdotalə ngɔsnè ya bəy Tedasi, oo rɔ-é kà dow kí ngay; beba dingəm-je d'a kasi busɔ je bè d'un go-é. Ngà 'tol-é rəm, dow-je lay kí go-é-ti lé kàrè, 'sane-dé káre-káre, adi kində rɔ nati lə-dé lé goto.

³⁷ Go-é-ti, Judasi kí to dow kí Galile, ɔr kosi dow-je go-é-ti, dɔkaglo kində ri dow-je meɛ mbete tidə kɔr dow-je-ti. Ɛ kàrè 'tol-é rəm, bá dow-je kí go-é-ti kàrè 'sane-dé káre-káre rəm tɔ.

³⁸ Beba kí ngɔsnè-ti kinlé, m'idə-si kadi indəi kəm-si go dingəm-je-ti kinlé al. Inəi-dé adi d'ow. Kdotalə kinə, kɔjra lə-dé əse kullə lə-dé kin to né kí i rɔ dow-je-ti lé, né-é à kində nangi kà kár-é bè ya.

³⁹ Ngà kinə to kɔjra lə Lubə əse to kullə liə ya tɔgrɔ-ti tɔ rəmə, tógi-si à kasi ra kadi ində nangi al. Ooi maji, nè a kɔ rɔ-i kà Lubə!» Beba 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je lé, 'ndigi kà Gamaliyel do ta-ti liə lé.

⁴⁰ Go-ti, 'təl 'ba njékowkulə-je lé 'ree sə-dé rəmə, d'adi d'ində-dé rəm, bá d'ɔgi-dé 'panè: «A pai ta kà ri Jeju gogi rangi al ngá.» Bè ngà bá d'inə-dé d'adi d'ow.

⁴¹ Njékowkulə-je d'inə 'boy-je kí njégangta-je lé 'teɛ ndaa-ti kà rɔnəl, kdotalə koo kí Lubə oo-dé adi n'toi dow-je kí n'asi kadi rɔsɔl teɛ do-dé-ti kdo ta lə ri Jeju.

⁴² Kà ndɔ-é ndɔ-é ya njékowkulə-je d'ilə mbɛ Poyta kí Maji lə Jeju kí to Kristi* rəm, 'ndó né dow-je meɛ kəy-ti lə Lubə rəm, bá meɛ kəy-je-ti lə-dé ə d'inə ta-é al.

6

Mbəti njékore kàdì njékowkulə-je

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, kɔr njéndó né-je usi do madi-é-ti kà kete-kete rəmə, jipi-je kí njépata greki 'yun ta do jipi-je-ti kí 'pa ta əbrə, kdotalə, ndɔ-é ndɔ-é ya kí d'isi 'ləbi né lé, dow ilə kà njéngowkoy-je-ti kí njépata greki lé al.

² Beba njékowkulə-je kí dɔgi gidi-é joo lé, 'ba njéndó né-je lay ya rɔ-dé-ti ə d'idə-dé 'panè: «Kadi je bá j'inə ta pa ta lə Lubə, kdo təl kɔ kà ləbi nékuso-ti bəy lé, to né kí tuwə ra al.

³ Beba ngankɔ-ji-je, kadi 'mbəti dingəm-je siri dan-si-ti, kdo kadi j'ulə kullə kin meɛ ji-dé-ti kadi 'ra. Ə à to dingəm-je kí dow-je 'pa ta lə-dé maji rəm, Ndil kí aa njay rusi meɛ-dé rəm, bá à to dingəm-je kí d'ow kà gosi rəm bane tɔ.

* 5:42 5:42 Kristi lé kɔr meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

⁴ Ngà jẹ rəm, j'a kuwə rɔ-ji nga mɛɛ pa ta-ti kɪ Lubə, b́a mɛɛ ndó dow-je ta-ti liə rəm tɔ.»

⁵ Ta kinlé, njékəwnə-je lay ya 'ndigi dɔ-ti. Beba 'mbəti-né Etiyən, kí to dow kí kadmɛɛ liə asi gaki, b́a Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-é rəm tɔ, b́a 'mbəti Pilipi, kɪ Prokore, kɪ Nikanɔr, kɪ Timɔ, kɪ Parmenasi, kɪ Nikola kí to dow kí bebo Antiosi-ti kí to jipi təl.

⁶ Ə 'ree sə-dé rɔ njékowkulə-je-ti. Dɛ 'pa ta kɪ Lubə kɔɔ ta lə-dé, b́a d'ində ji-dé dɔ-dé-ti.

⁷ Ta lə Lubə sane kɪ lo-lo, b́a kɔr njéndó né-je kí Jorijaləm ɔw ki kete ya par-par rəm, b́a njégugnə-je lə Lubə nɔ ya d'adi mɛɛ-dé Jəju rəm tɔ.

Ta kí dɔ kuwə Etiyən-ti

⁸ Lubə ra maji kɪ Etiyən nɔ rəm, adi-é tógi adi ra-né nékoji-je, kɪ né-je kí tɔ bəl-bəl dan dow-je-ti.

⁹ Beba ndo káre bè jipi-je kí nɔ-je kí d'i bebo Siren-ti, kɪ bebo Alegjandri-ti rəm, b́a dɛ kí madi-je 'to jipi-je kí bebo Silisi-ti, kɪ dɛ kí mɛɛ be-je-ti kí dɔnangi Aji-ti 'ree 'naji ta kɪ Etiyən. Dɛ kinlé, kəykəwnə lə jipi-je kí d'isi d'uwə dɔ-nɔ-ti lé, 'ba-é «kəykəwnə lə bə-je kí d'inə-dé taá ngá.»

¹⁰ Ngà dɛ d'asi kuwə-é kɪ ta al, kɔɔtalə to Ndil kí aa njay b́a adi-é gosi pa-né ta.

¹¹ Beba dɛ d'adi là dingəm-je madi, adi ree 'təti-né ta ta-é-ti 'panè: «Etiyən lé, pa takɔbi dɔ Moiyiji-ti rəm, b́a dɔ Lubə-ti adi jɛ ya j'oo kɪ mbi-ji.»

¹² Dɛ 'sulə kosi dow-je, kɪ 'ngatógi-je, kɪ njéndó dow-je ndukun-je, adi tɛɛ kɪ Etiyən busi d'uwə-é d'ɔw siə nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je.

¹³ Bəy b́a d'ɔw ree kɪ dow-je kí njétəti ta-je adi 'panè: «Dingəm kinlé, ndɔ-é ndɔ-é ya ɛ pa ta kí maji al dɔ kəy-ti lə Lubə kí to lo kí aa njay kin rəm, b́a ndɔ-é ndɔ-é ya ɛ pa ta kí maji al dɔ ndukun-ti lə Moiyiji rəm tɔ.

¹⁴ J'pa bè kɔɔ j'oo ta-é-ti panè: Jəju kí Najareti kinlé, à tɔɔ kəy lə Lubə kin kɔgi, b́a à mbəl nékoɔbe-je kí Moiyiji adi-ji kin rəm tɔ.»

¹⁵ Dow-je lay kí d'isi lo gangta-ti kinlé, d'oo Etiyən géréré, rəmə d'oo kí takəm-é titi-nɔ kɪ takəm malayka bè.

7

Ta kɔr lə Etiyən

¹ Burə dɔ njégugnə-je lə Lubə dəji Etiyən panè: «Se to bè ya tɔgrɔ-ti wa?»

² Etiyən ilə-ti panè: «Ngankɔ-m-je kɪ bɔbi-m-je, 'yəli mbi-si ooi ta lə-m. Ka-ji Abrakam lé, ndɔki isi dɔnangi Mejopotami-ti. Loki ɛ ɔw isi dɔnangi Kara-ti al ya bəy b́a Lubə kí njəriɔa tɛɛ siə kɔy,

³ idə-é panè: “'Inə dɔnangi kɔji-i, kɪ noji-i-je burə lay kɔɔ kadi ɔw dɔnangi-ti kí m'a kɔji-i kin.”

⁴ Beba Abrakam inə-né dɔnangi lə Kalde-je ɔw isi-né dɔnangi Kara-ti. Go koy bɔbi-é-ti, ngá b́a Lubə adi-é ɔw isi dɔnangi-ti kí bone isi-ti kin.

⁵ Né káre ya kàrè Lubə adi-é dɔnangi-ti kinlé al. Lo kí tati-é asi kɪ da nja dow bè ya kàrè Lubə adi-é titi al. Dɔkaglo-é-ti kinlé Abrakam oji ngon al bəy ya rəm, Lubə un mindi-é panè n'a kadi-é dɔnangi kinlé rəm, b́a dɔnangi-é lé à təl to néndubə lə nganka-é-je go-é-ti gogi rəm tɔ.

⁶ Ta kí Lubə pa adi Abrakam ɔn: “Nganka-i-je d'a kɔw dɔ be mba-ti dɔnangi-ti kí rangi, d'a ra-dé bə-ti rəm, d'a kulə kəm-dé ndoo bal busɔ*.

* 7:6 7:6 Kgn 15:13-14

7 Ngá bá ma Lubə ya m'a gangta do gin dow-je-ti kí njéra-dé bə-ti lé. Go-ti, d'a tɛɛ kɔɔ kadi d'ow 'pol-m donangi Kara-ti kinlé†.”

8 Beba Lubə adi Abrakam ganjangi kí kijə adi to né kí toji kulənoji kí tò dan-dé-ti de siə. Gin-é kin bá loki Abrakam oji Isaki adi ra ndo jinəy joo rəmə, ɛ ijə-é ganjangi; bə ya to, Isaki ijə-né Jakobi ganjangi, bá Jakobi kàrè ijə-né ngan-é-je kí dogi gidi-é joo kí 'to ka-ji-je kí njékində gin Israyel-je lé ganjangi to.‡»

9 «Ndəgi ka-ji-je lé, jangi ra-dé do Jojepi-ti adi 'ndogi-é kogi, ə njəndogi-é-je d'ow siə donangi Ejipti-ti. Ngá Lubə isi siə nati.

10 Jojepi lé, Lubə ɔr-é kogi dan kɔ-je-ti lay kí tɛɛ do-é-ti, bá adi-é gosi rəm, adi-é maji takəm Paraɔ-ti kí to ngar kí donangi Ejipti-ti rəm. Beba Paraɔ adi-é to gubərnər donangi Ejipti-ti rəm, adi-é ɔ bə mɛɛ ndògi ngar-ti liə rəm to.

11 Bo ree usi donangi Ejipti-ti ya lay rəm, bá usi donangi Kana-ti lay rəm to. Adi dow-je d'ingə kɔ n̄ə rəm, bá ka-ji-je kàrè d'ingə nékuso al rəm to.

12 Loki Jakobi oo kí gemɛ tò donangi Ejipti-ti lé, ɛ ulə ka-ji-je Ejipti-ti, kulə kí doɔy.

13 Kulə kí njəkungi-ti joo ngá bá Jojepi toji rɔ-é adi ngankɔ-é-je 'gə-é rəm, go-ti, Jojepi ow toji ngankɔ-é-je Paraɔ adi Paraɔ kàrè gə-né kí de 'to ngankɔ Jojepi-je bəy to.

14 Bə ngá bá Jojepi ulə kulə ba bobi-é Jakobi, k̄i ndəgi noji-é-je lay adi 'ree rɔ-é-ti. De lay 'to dow-je kɔrsiri gidi-é m̄i.

15 Beba Jakobi ow isi donangi Ejipti-ti sar oy-né ə ka-ji-je kàrè d'oy-né donangi Ejipti-ti nɔɔ ya lay to.

16 Ngá bá d'oy nin-dé d'ow 'dubi mɛɛ bə-ti kí Sisəm, lo doɔbadi-ti kí ndoki Abrakam ndogi k̄i là ji ngan lə Amɔr-ti kí to bobi Sisəm§.»

17 «Kunmindi lə Lubə kí ndoki un adi Abrakam lé, loki nəy ngosi kadi né-é ra-né rəmə, gin dow-je lə-ji d'oji-nə n̄ə mɛɛ bə-ti kí Ejipti-ti, adi kɔr-dé usi do madi-é-ti par-par.

18 Rəmə ngar kí rangi kí gə Jojepi al ree ɔ bə donangi Ejipti-ti.

19 Ə ngar-é kinlé ədi dow-je lə-ji, ra kəm ka-ji-je ndoo, ra-dé kí lə njètógi-ti adi d'inə ngan-dé-je kí bər kadi d'oy kogi*.

20 Doɔkaglo-é-ti kin bá d'oji-né Moiyiji kí to ngon kí kuré takəm Lubə-ti. 'Boyɔ Moiyiji nəy mutə mɛɛ kəy-ti lə bobi-é.

21 Loki d'inə-é kogi ngá bá ngon lə Paraɔ kí dené un-é uti-é titi ngon mɛɛ-é bə†.

22 Beba Moiyiji ndó-né né-je lay, k̄i négə-je kí donangi Ejipti-ti adi təl to dow kí ow k̄i tógi mɛɛ ta pa-é-ti rəm, mɛɛ kullə ra-é-ti rəm.»

23 «Ngá loki Moiyiji ra bal kɔrsɔ lé, tagir kow koo ngankɔ-é israyel-je ree do-é-ti.

24 Beba ɛ ow rəmə, da do dow-ti kí Ejipti-ti kí a mbɔy ngon Israyel káre ə Moiyiji təl dow kí Ejipti-ti lé dal-né ba dingəm kí madi-é ra-é maji al lé.

25 Moiyiji gir kí ngankɔ-é Israyel-je d'a gə kí Lubə à taa-dé kilə-dé taá k̄i takul n'è, ya ngá de 'gə kí bə kin al.

26 Lo aa go-ti lé, Moiyiji oo ngan Israyel-je joo d'a 'rɔ-nə, beba ɛ sangi kadi n'gɔr-dé kadi lapiya tò dan-dé-ti adi ɛ panè: “Nam-je kí maji, səi 'toi ngankɔ-nə-je, ngá 'rai-nə maji al bə kɔɔ ri?”

27 Ngá ɛ kí njéra madi-é maji al lé surə Moiyiji k̄i gogi ə panè: “Ná bá ində-i 'boy lə-ji rəm, njəgangta lə-ji rəm wa?”

† 7:7 7:7 Tɛt 3:12 ‡ 7:8 7:8 Kgn 17:10,14. § 7:16 7:16 Kgn 37:11-28; 41:39-57 * 7:19 7:19 Tɛt 1:8-22 † 7:21 7:21 Tɛt 2:1-10.

28 I 'ndigi tol-m titi kí tagnè 'tol-né dow kí Ejipti-ti lé bè to wa?"

29 Loki Moiyiji oo ta-je kin bè lé, e ay ow isi do be mba-ti donangi-ti lə Madiə-je‡. E oji ngan-je kí dingəm joo lo-é-ti nɔɔ§.

30 Bal kɔrsɔ go-ti ngá bá malayka káre tɛɛ kɪ Moiyiji diləlo-ti kɔy, dan ndɔ pər-ti kí ð dan kam-ti bilim-bilim kàdì mbal Sinay-ti*.

31 Loki Moiyiji oo né kin bè lé, ndil-é tɛɛ say. Beba loki ɔti ki kete kɔo koo né lé maji bəy rəmə, e oo ndi 'Babe idə-é panè:

32 "To ma Lubə lə ka-i-je, Lubə lə Abrakam, kɪ Isaki, kɪ Jakobi." Rəmə Moiyiji bəl dadi par-par, adi e ndigi koo né-é al ngá.

33 Ngá bá 'Babe təl idə-é panè: "'Tɔr saba nja-i-ti, kdɔtalə lo kí i 'a-ti kinlé to donangi kí aa njay.

34 M'oo kɔ kí dow-je lə-m d'isi d'ingə donangi Ejipti-ti rəm, m'oo ká tumə-je lə-dé, bá m'ree kɔo taa-dé kilə-dé taá. Kí ngɔsnè-ti kin ya, m'ulə-i é 'ɔti 'ow donangi Ejipti-ti.†"»

35 «Moiyiji kí ndɔki ngan Israyel-je mbati-é 'panè: "Ná bá ində-i 'boy lə-ji kɪ njəgangta lə-ji" rəm wa lé, e ya Lubə ulə-é rɔ-dé-ti kɔo kadi to 'boy lə-dé rəm, njətaa-dé kilə-dé taá kɪ tɔgi lə malayka, kí ndɔki tɛɛ siə kɔy dan kam-ti lé.

36 To Moiyiji kinlé bá ɔr ngan Israyel-je donangi Ejipti-ti tɛɛ sə-dé. E ra né-je kí tɔ bəl-bəl kɪ né-je kí tɔji tɔgi Lubə donangi Ejipti-ti rəm, dan babo kasi-ti rəm, diləlo-ti rəm, bè-bè ya bal kɔrsɔ‡.

37 To Moiyiji kinlé bá idə ngan Israyel-je panè: "Lubə à kadi-si njəpata kí ta-é-ti kí titi-nə sə-m ma Moiyiji bè, e à to ngonkɔ-si kí dan-si-ti ya.§"

38 Moiyiji kinlé bá ndɔki a kɪ ngan Israyel-je nati loki 'kəw-né-nə diləlo-ti. E isi nati kɪ ka-ji-je rəm, e a kɪ malayka nati loki malayka 'pa-né siə ta do mbal Sinay-ti e e taa ta kí j'a kisi-né kɪ do-ji taá ji Lubə-ti adi-ji*.

39 Ngá ka-ji-je 'ndigi təl rɔ-dé go ta-ti liə al, adi de mbati-é rəm, bá mɛɛ-dé to géréré do təl kɔw donangi Ejipti-ti gogi rəm.

40 Beba de d'idə Arɔ 'panè: "'Ra magi-je adi 'nɔyɔ nɔ-ji-ti, kdɔtalə Moiyiji kí njətɛɛ sə-ji kɔgi Ejipti kinlé, j'gə né kí tɛɛ do-é-ti al."

41 Ngá bá mɛɛ ndɔ-je-ti kinlé, de 'ra ngon mangi, d'ilə məsi nangi d'adi-é, bá 'ra rɔnəl do kullə ra ji-dé-ti kinlé†.

42 Ngá Lubə təl gidi-é adi-dé, inə-dé adi 'pole kàdì-je, kɪ nay-je, kɪ kərɔwə-je, titi kí 'ndangi-né mɛɛ mbete-ti lə njəpata-je kí ta Lubə-ti 'panè:

"Səi Israyel-je, bal kɔrsɔ kí səi 'rai diləlo-ti lé,

Səi iləi məsi da-je nangi adi-mi wa?

Səi 'reei kɪ né-je adi-mi wa?

43 Kəykubi lə magi kí 'ba-é Moloki rəm,

né kí səi adi to takəm magi kərɔwə lə-si kí ri-é lə Repə bá səi uti do-si-ti.

Magi-je kinlé bá səi 'rai-dé kɔo kɔsi do-si nangi nɔ-dé-ti.

Beba m'a kɔw sə-si kadi 'rai bə gidi Babilɔn-ti nu.‡"

44 «Diləlo-ti ndɔki lé, ka-ji-je d'ow kɪ kəy kí 'ra kɪ kubi kí to lo kingə-nə kɪ Lubə. Lubə pa ta kɪ Moiyiji e un ndu adi-é kadi ra kəykubi lé adi titi-nə kí gə-é kí oo lé ya bè to.

‡ 7:29 7:29 Donangi Madiə lé tɔ donangi Arabi-ti. § 7:29 7:29 Tɛɛ 2:11-22 * 7:30 7:30 Mbal Sinay lé, 'ba-é mbal Orəbi tɔ. † 7:34 7:34 Tɛɛ 3:1-10 ‡ 7:36 7:36 Tɛɛ 2:14; 7:3; 14:21. § 7:37 7:37 Det 18:15. * 7:38 7:38 Tɛɛ 19:1-20:17; Det 5:1-33 † 7:41 7:41 Tɛɛ 32:1 ‡ 7:43 7:43 Amo 5:25

⁴⁵ Ka-ji-je d'inə kəy kubi kinlé d'adi ka-ji-je kí njéree go-dé-ti tɔ. Dɛ kàrè loki Jojuwe ɔr nɔ̄-dé adi 'taa dɔnangi lə gin dow-je kí Lubə tubə-dé nɔ̄-dé-ti lé, dɛ d'ow kɪ kəykubi lé kəm-dé-ti. Bəba kəykubi lé tɔ dan-dé-ti sar kaglo-ti lə Dabidi. §

⁴⁶ Dabidi to dow kí Lubə ra siə maji, ɛ dəji kadi n'ra kəy kisi Lubə lə Jakobi.*

⁴⁷ Ngà to Salomɔ bá ra kəy-é lé adi Lubə†.

⁴⁸ Ngà Lubə kí njəkisi taá dɔrɔ-ti nɔ̄ lé, ɛ isi mɛɛ kəy-ti kí dow-je 'ra kí ji-dé al. Ta kí njèpata kí ta Lubə-ti pa én:

⁴⁹ "Babe Lubə ya panè dɔrɔ to kalikɔbe lə-m, ə dɔnangi to lo kungi nja-m,

Ngà se kəy kí titi-nɔ̄ ban bá səi a rai kadi-mi wa?

Əse lo kí rá bá to lo taakoo lə-m wa?

⁵⁰ Né-je kin ya lay lé, mɔ̄ ya m'to njèra-dé kɪ ji-m ya al wa‡?"

⁵¹ «Səi dow-je kí 'toi njédɔngɔ-je, kɪ njémɛɛndə-je, kɪ njémbibəy-je kan! Səi kí njəkosi ta Ndil kí aa njay sar bone! Səi 'titi-nɔ̄ kɪ ka-si-je lé bè tɔ!

⁵² Nɔ̄ dan njèpata-je kí ta Lubə-ti bá ka-si-je d'ulə kəm-é ndoo al wa? Ta ree lə dow kí njururu lé, dɛ kí 'to njépa ta-é kadi dow-je d'oo kete-kete lé, ka-si-je 'tɔl-dé. Ngà bone bè kinlé, dow kí njururu lé, ɛ ya bá səi uni dɔ-é rəm, 'tɔli-é rəm tin§.

⁵³ Səi lé, ndukun kí Lubə adi-si kɪ kəm rəbi kí rɔ malayka-je-ti lé, səi 'təli rɔ-si go-ti al rəm.* »

Ta koy lə Etiyən

⁵⁴ Loki 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je d'oo ta-je kin bè lé, wɔngi ra-dé nɔ̄ adi 'tɔ gangi-dé mægəgə-mægəgə dɔ Etiyən-ti.

⁵⁵ Ngà Etiyən lé Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-é, adi un kəm-é kɪ dɔrɔ-ti taá oo lo géréré rəmə, oo né riba lə Lubə rəm, oo Jeju ɔ taá dɔ jikɔl Lubə-ti rəm tɔ.

⁵⁶ Ngá bá ɛ panè: «Yən, m'oo dɔrɔ tɔ tagra rəm, m'oo Ngon lə dow ɔ taá dɔ jikɔl Lubə-ti rəm tɔ.»

⁵⁷ Ngà loki ɛ pa ta kin bè lé, kosi dow-je 'tur kɔɔl boy-boy rəm, d'uti mbi-dé jigi-jigi ə 'ndàngi-nɔ̄ giw kàdɪ káre kɪ dɔ-é-ti,

⁵⁸ 'ndɔr-é d'ow siə gidi bebo-ti ə 'tilə-é kɪ ɔr 'tɔl-é. Dow-je kí d'ɔ lo-é-ti lé, 'tɔr kubi-je lə-dé d'ungɪ nangɪ nja basa-ti kí ri-é lə Sol, d'adi-é ngəm.

⁵⁹ Loki d'ɔ 'tilə Etiyən kí ɔr lé, ɛ pa ta kɪ Lubə panè: «'Babe Jeju, 'taa ndil-m kɪ rɔ-i-ti!»

⁶⁰ Go-ti ngá bá Etiyən tɔsi məkəji-é nangɪ nɔ̄ boy panè: «'Babe, 'tidə majal kin dɔ-dé-ti al.†» Loki ɛ pa ta-je kin bè rəmə, ɛ uwə ta-é.

8

Sol ulə kəm njékəwnɔ̄-je ndoo

¹ Sol ndigi kɪ dow-je dɔ tɔl-ti kí 'tɔl Etiyən.*

Dɔ ndɔ-é-ti kinlé, dow-je d'un kuti kulə kəm njékəwnɔ̄-je ndoo nɔ̄ mɛɛ be-ti kí Jorijalɛm, adi njékəwnɔ̄-je lay ya 'sane-nɔ̄ kɪ dɔnangi Jude-ti, kɪ dɔnangi Samari-ti. Ngà njékowkulə-je ya par bá 'nɔ̄y Jorijalɛm.

² Loki Etiyən oy lé, dow-je kí njékilə kuji dɔ Lubə-ti, 'nɔ̄-é nɔ̄ bá d'un-é d'ow 'dubi-é.

§ 7:45 7:45 Tɛt 25:9; 40 * 7:46 7:46 2Sa 7:1 † 7:47 7:47 1Ng 6:1; 2Pi 3:1 ‡ 7:50 7:50 Eja 66:1

§ 7:52 7:52 Eja 63:10; 32:16; Mat 23:31 * 7:53 7:53 Gal 3:19; Əbr 2:2 † 7:60 7:60 Luk 23:34

* 8:1 8:1 Knj 22:20

³ †Sol uwə rɔ-é ngá kadi n'too ko njékəwnə-je, ɛ ow kɪ mee kəy mee kəy ya tuwə dingəm-je kɪ dené-je ungi-dé dangay-ti†.

⁴ Ə də kí 'sane-nə lé, d'ow d'ilə mbɛ Poyta kí Maji kɪ lo-lo.

Mbɛ kilə lə Pilipi donangi Samari-ti

⁵ Pilipi ow donangi Samari-ti, mee bebo-ti káre bə, ilə mbɛ ta lə Kristi‡ adi dow-je.

⁶ Nékoji-je kí Pilipi ra ra lé, kosi dow-je lay ya d'oo poy-é rəm, bá d'oo kɪ kəm-dé rəm. Beba ta-dé asi-nə adi 'yəl mbi-dé maji d'oo-né ta-je lə Pilipi.

⁷ Kdo dow-je nə ya ndil-je kí maji al 'tɛɛ mee-dé-ti kɔgi kɪ nɔ ta-dé-ti boy-boy, bá njérəkoy mburuki-je, kɪ njéməti-je nə ya d'ingə lapiya rəm tɔ.

⁸ Beba rɔ dow-je nəl-dé nə mee bebo-ti kinlé.

⁹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, dingəm káre bə kí 'ba-é Simɔ isi mee bebo-ti lé nɔɔ, isi ra mbəli adi ində dow-je kí Samari bəl-ti. ɛ oo rɔ-é kɪ dow kí ngay.

¹⁰ Adi ngan-je kí sɛ rəm, dow-je kí tɔgi lay ya tagir lə-dé tɔ kɪ dɔ-é-ti ya sɛɛ. Ə 'panè: Dingəm kinlé ow kɪ tɔgi lə Lubə kí 'ba-é tɔgi kí al dɔ lo.

¹¹ ɛ ya bá tagir lə-dé tɔ kɪ dɔ-é-ti ya sɛɛ, kdɔtalə i low nɔ ya isi ra né mbəli-je liə kɪ né-je kí ində-né dow-je bəl-ti.

¹² Ngá loki Pilipi ilə mbɛ Poyta kí Maji kí sobi dɔ kɔbe lə Lubə rəm, kí sobi dɔ ri Jeju Kristi rəm lé, də 'ndigi dɔ ta-ti liə. Dingəm-je kɪ dené-je kí 'ndigi dɔ ta-ti liə lé 'ra-dé batəm.

¹³ Simɔ lé ya kɪ dɔ-é kàre adi mee-é ta lə Pilipi adi 'ra-é batəm tɔ. ɛ inɔ go Pilipi al. Loki ɛ oo né-je kí tɔji tɔgi Lubə kɪ nékoji-je kí ra né lé, lo ta igi-é səl.

¹⁴ Beba loki njékowkulə-je lə Jeju kí d'isi Jorijaləm d'oo poy dow-je kí donangi Samari-ti kí d'adi mee-dé ta lə Lubə lé, də d'ulə Jə kɪ Piyər rɔ-dé-ti.

¹⁵ Loki Piyər-je kɪ Jə d'ow 'tɛɛ Samari-ti rəmə, də 'pa ta kɪ Lubə kdɔtalə njékadmee-je kdo kadi d'ingə Ndil kí aa njay.

¹⁶ Kdo dan-dé-ti lé dow káre ya kàre, Ndil kí aa njay ree dɔ-é-ti al bəy, ngá batəm ya par bá 'ra-dé kɪ ri 'Babe Jeju.

¹⁷ Beba Piyər kɪ Jə d'ində ji-dé dɔ-dé-ti rəmə, d'ingə Ndil kí aa njay.

¹⁸ Loki Simɔ oo kí njékowkulə-je lə Jeju d'ində ji-dé dɔ njékadmee-je-ti adi d'ingə Ndil kí aa njay lé, ɛ adi-dé là,

¹⁹ dɔji-dé-né panè: «Adi-mi tɔgi kin tɔ, kdo kadi kinə m'ində ji-m dɔ dow-je-ti rəmə, d'ingə Ndil kí aa njay tɔ.»

²⁰ Ngá Piyər ilə-é-ti panè: «Kadi là lə-i tuji sə-i nati. Kdɔtalə i gir kí kadjare lə Lubə lé, 'a ndogi kɪ là!

²¹ I lé, né lə-i káre ya kàre goto mee né-ti kinlé rəm, bá né kí usi-i-ti nè ya kàre goto rəm tɔ, kdo mee-i maji takəm Lubə-ti al.

²² 'Inɔ tagir lə-i kí maji al kin kɔgi, ə 'pa ta kɪ 'Babe é kinə lo-é tɔ rəmə-je inɔ go kɔjra lə-i kɔgi adi-i.

²³ Kdɔtalə m'oo kí mee kati bangi rusi mee-i rəm, bá né ra kí njururu al bindi-i bindi-bindi rəm tɔ.»

²⁴ Beba Simɔ lé idə Piyər-je kɪ Jə panè: «Səi ya 'pai ta kɪ 'Babe kdo ta lə-m, kdo kadi né kí 'pai ta-é kinlé tɛɛ dɔ-m-ti al.»

²⁵ Loki Piyər-je kɪ Jə 'pa ta kí dɔ 'Babe-ti rəm, d'ilə mbɛ ta liə rəm lé, 'təl d'ow bebo Jorijaləm-ti gogi. Ta kow-dé kɪ bebo Jorijaləm-ti lé, də d'ilə mbɛ Poyta kí Maji lə Jeju taá-taá mee be-je-ti nə kí donangi Samari-ti.

† 8:3 8:3 Knj 22:4,5; 26:9-11 † 8:3 8:3 Knj 22:4; 26:9 ‡ 8:5 8:5 Kristi lé kɔr mee-é to dow kí Lubə mbəti-é.

Pilipi kɨ njèrakullə lə ngar kí Etiyopi

²⁶ Malayka lə 'Babe idə Pilipi panè: «I taá 'ow kəl lo-ti kí bəə bè; do rəbi-ti kí i bebo Jorijaləm-ti ow kí Gaja kí to rəbi kí diləlo-ti.»

²⁷ Pilipi i tajinati nè ya ow tɔ. Do rəbi-ti lé, ɛ ingə dingəm káre kí to dow kí Etiyopi. To dingəm kí 'tɔɔ gəm-é, to dow kí boy n̩a, njèrakullə kí boy lo ngəm né-ti lə ngar kí dené kí Etiyopi kí ri-é lə Kandasi, ɛ ow Jorijaləm ow ɔsi do-é nangi n̩ə Lubə-ti.

²⁸ Loki isi m̩eɛ pusi-ti isi təl ki beə liə lé, ɛ isi ndó mbete lə Ejay kí njèpata kí ta Lubə-ti taá-taá.

²⁹ Ndil Lubə idə Pilipi panè: «Ow mbó pusi-ti kin.»

³⁰ Ə Pilipi ay ngodi ow rəmə, oo do ta kí dingəm kí Etiyopi kin isi ndó m̩eɛ mbete-ti lə Ejay njèpata kí ta Lubə-ti lé. Ə dəji-é panè: «Se i gə m̩eɛ ta kí isi ndó kinlé maji wa?» ³¹ Beba dingəm lé ilə-é-ti panè: «Dow ɔr-m m̩eɛ-é al ngà, m'a ra ban bá m'a gə m̩eɛ-é wa?» Ǝ dəji Pilipi adi-é al isi m̩eɛ pusi-ti mbó-é-ti.

³² Ta kí m̩eɛ mbete-ti kí aa njay kí ɛ ndó lé ɔn:
«D'ow siə titi-n̩a kɨ batɨ kí d'isi d'ow siə lo təl da-je-ti bè rəm,
ɛ pa ta al titi-n̩a kɨ ngonbatɨ kí a ta-é
mbé mbó dow-ti kí a tijə bəl-é bè.

³³ D'ulə rɔsɔl do-é-ti kàrè dow ilə ká n̩aji-ti liə al
Dow à pa ta kí sɔbi do nganka-é al,
kdɔtalə d'ində ngangɨ ndo liə dɔnangi-ti nèš.»

³⁴ Njèrakullə kí boy kinlé, dəji Pilipi panè: «M'ra-i kɔgri ya, kadi 'idə-m se to n̩a bá njèpata kí ta Lubə-ti kinlé pa ta liə bè wa? Ǝ pa ta kí do-é ɛ-ti ya əse pa ta kí do dow kí rangi-ti wa?»

³⁵ Beba Pilipi un ta ə ulə gin-é do ta-ti kí m̩eɛ mbete-ti kí ɛ isi ndó lé bá idə-é-né Poyta kí Maji lə Jeju.

³⁶ Də d'un rəbi sar 't̩eɛ lo-ti madi kí man tò-ti. Beba njèrakullə kí boy lé panè: «'Oo bè, man é tò tin, ngà se ri bá ɔgi kadi m'ra batəm wa?»

³⁷ [Pilipi idə-é panè: «Kinə i adi m̩eɛ-i lay Jeju lé, 'a ra batəm ya.» Beba dingəm lé təl panè: «M'adi m̩eɛ-m kí Jeju Kristi to Ngon lə Lubə.»]

³⁸ Beba ɛ un ndu adi pusi a nangi. Rəmə Pilipi ow siə dan man-ti ow ra-é batəm.

³⁹ Ngà loki də 't̩eɛ kəm man-ti rəmə, Ndil 'Babe un Pilipi ow siə adi njèrakullə kí boy lé oo-é al, ngà ɛ un ta rəbi liə ow kɨ rɔnəl.

⁴⁰ Pilipi ubə rəmə ubə bebo Ajoti-ti n̩u, ngà bá ilə mb̩e Poyta kí Maji taá-taá m̩eɛ bebo-je-ti lay ow njal t̩eɛ-né bebo Sejare-ti.

9*Sol adi m̩eɛ-é Jeju Kristi**Knj 22:3-16; 26:9-20; Gal 1:1-16*

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, m̩eɛ Sol tò səl do k̩ə-ti kí kadi n'adi njéndó né-je lə 'Babe rəm, do təl-ti kí kadi n'təl-dé rəm, adi ow rɔ burə do njégugnə-je-ti lə Lubə

² dəji-é mbete kdɔ kow-né m̩eɛ kəykəwn̩a-je-ti lə jipi-je kí m̩eɛ be-ti kí Damasi kadi kinə n'ingə dingəm-je əse dené-je kí d'un rəbi néndó kí sigi kin rəmə n'uwə-dé, n'tó-dé njim-njim, n'ree sə-dé bebo Jorijaləm-ti.*

³ Loki ɛ un rəbi ow t̩eɛ ngosi kɨ bebo Damasi rəmə, tajinati nè ya, lo i dɔr̩a-ti ndógi ree gəə do-é sipi.

⁴ Ɛ tɛɛ usi nangi ə oo ndi dow pa siə ta panè: «Sol, Sol, kɔɔ ri bá 'ulə kəm-m ndoo bè wa?»

⁵ Ɛ ilə-é-ti panè: «I to n̄a wa, 'Babe?» Ngá bá 'Babe panè: «To ma Jeju kí 'isi 'ulə kəm-m ndoo lé ya. [Nékatí kí 'tɔsi-né kuti-i lé, to kí 'njirə kuti-i kí gogi-gogi ə à kusi rɔ-i-ti palangi ya tɔ. Sol dadí par-par ə lo ta igi-é səl adi panè: 'Babe, ri bá i 'ndigi kadi m'ra m'adi-i wa? Beba 'Babe idə-é panè]†:

⁶ Kí nè-ti kin ya, i taá 'ow mee bebo-ti kin rəmə, d'a kidə-i né kí tò kadi 'a ra.»

⁷ Dow-je kí 'dan Sol lé, lo ta igi-dé səl adi 'təl d'ə dɔ-n̄a-ti ndingi; de d'oo ndi dow, ngà daji rɔ-é bá d'oo al.

⁸ Sol ubə nangi i taá lé, kəm-é tɛɛ maji ya, ngà koo bá oo-né lo al. Beba d'uwə ji-é 'ndɔr-é d'ow siə mee bebo Damasi-ti.

⁹ Ɛ oo lo al rəm, uso né al rəm, bá ay man al rəm ndo mutə.

Lubə ulə Ananiasí rɔ Sol-ti

¹⁰ Njéndó né káre bè ri-é lə Ananiasí, isi mee bebo Damasi-ti nɔɔ. Né ra-é toki n̄i bè bá 'Babe ba-é panè: «Ananiasí!» Ə ɛ ilə-é-ti panè: «'Babe, m'a nè.»

¹¹ Beba 'Babe idə-é panè: «Yən, 'i taá kalangi 'ow dɔ rəbi-ti kí 'ba-é rəbi kí ɔ njururu kin, rəmə 'ow mee kəy-ti lə Judasi ə 'dəji-é dow kí Tarsi‡ kí 'ba-é Sol; kɔɔ Sol lé loki isi pa ta k̄i Lubə

¹² ə né ra-é to kí n̄i bè rəmə oo dingəm káre bè kí ri-é lə Ananiasí tɛɛ kəm-é-ti adi oo-é. Ɛ oo kí Ananiasí lé ow kəy ə ində ji-é dɔ-é-ti, kɔɔ kadi kəm-é təl oo lo gogi.»

¹³ Ngà Ananiasí idə 'Babe panè: «'Babe, dow-je n̄a ya d'ɔr poy né-je kí maji al lay kí dingəm kin ra k̄i njékaa njay lə-i kí d'isi mee bebo Jorijaləm-ti d'adi m'oo.

¹⁴ Ə dingəm kinlé, njékun dɔ njégugnə-je ya d'adi-é tógi kadi ree nè uwə dow-je lay kí 'to njéba ri-i-je.»

¹⁵ Ngà 'Babe idə-é panè: «'Ɔti 'ow. Kɔɔ dingəm kinlé to dow kí m'mbəti-é kɔɔ kadi ow pa ta lə-m adi gin dow-je kí 'to jipi-je al rəm, adi ngar-je rəm, bá adi Israyel-je rəm tɔ.

¹⁶ M̄a ya m'a tɔji-é k̄i-je lay kí à kingə kɔɔ ta lə-m.»

¹⁷ Bè ngá bá Ananiasí ɔti ow. Ə loki ow mee kəy-ti rəmə, ində ji-é dɔ Sol-ti bá panè: «Ngonkɔ-m Sol, 'Babe Jeju kí tɛɛ sə-i busi dɔ rəbi-ti loki isi ree lé, bá ulə-m, kɔɔ kadi kəm-i oo lo rəm, bá kɔɔ kadi Ndil kí aa njay rusi mee-i rəm tɔ.»

¹⁸ Rəmə tajinati nè ya né kí titi-n̄a k̄i ngoy kanji bè tɛɛ kəm Sol-ti tusi nangi, adi kəm-é oo lo maji gogi. Beba ɛ i taá ə 'ra-é batəm

¹⁹ bá go-ti uso né ə tógi-é təl ree rɔ-é-ti gogi.

Sol ndó ta lə Lubə mee be-ti kí Damasi

Sol ra ndo sɛ nati k̄i njéndó né-je kí mee be-ti kí Damasi,

²⁰ ya rəmə, ɛ un kuti pa ta lə Lubə mee kəykəwn̄a-je-ti lə jipi-je panè: «Jeju lé, to Ngon lə Lubə.»

²¹ Dow-je lay kí d'oo ta-je liə lé, lo ta igi-dé səl adi 'panè: «Dingəm kan ya bá to njékulə kəm dow-je kí 'ba ri Jeju ndoo n̄a mee be-ti kí Jorijaləm lé al wa? Ɛ ra gosi ree nè kɔɔ kuwə-dé tó-dé njim-njim kow sə-dé kadi njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə lé, al ya wa?»

† 9:5 9:5 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi k̄i ji-dé k̄i ta grɛki. ‡ 9:11 9:11 Tarsi to bebo lə dɔnangi Silisi kí dɔnangi Aji-ti, kí bone to Turki kin.

22 Ngà Sol uwə rə-é ngà mee kadmee-ti ki kete-kete, adi lo-é ndoji jipi-je kí njékisi Damasi, adi de d'oo ta kí d'a pa siə al, kdotalə e toji-dé adi 'gə kí Jeju lé ya to Kristi§ lé.

23 †Asi ndo na go-ti lé, jipi-je d'oji-na ta kdo kadi 'tol Sol,

24 ngà ta-é usi mbi-é-ti. De d'ow mbing ya 'ngəm-é ndoo-je kà kada-je tarəbi-je-ti kí ow mee bebo-ti kdo kadi n'toli-é.

25 Ya ngà ndoo ya njéndó né-je d'adi-é isi mee jangá-ti bá d'ulə-é kà do bor d'adi-é ur nangi gidi be-ti ndaa-ti.*

Sol ow mee bebo Jorijalem-ti

26 Loki Sol ow mee bebo Jorijalem-ti lé, e sangi kdo kində rə-é nati kà njéndó né-je lə Jeju, ngà de lay ya 'bəl-é, kdotalə de 'gir 'panə e to njéndó né lə Jeju kí togro-ti al.

27 Ngà Barnabasi ow siə rə njékowkulə-je-ti lə Jeju, ə or-dé poy koo kí Sol oo 'Babe do rəbi-ti, kà poy ta-je kí 'Babe idə-é, bá or-dé poy mbe kí Sol ilə kà ri Jeju kà mee-é kí nda kay mee bebo Damasi-ti rəm to.

28 Dokaglo-é-ti kinlé, Sol ində rə-é nati sə-dé ə lo lay kí d'ow-ti mee bebo Jorijalem-ti lé, Pol ow sə-dé rəm, təl sə-dé rəm, bá e pa ta kà ri 'Babe kà mee kí nda kay-kay rəm to.

29 E pa ta kà jipi-je kí njépata greki rəm, e naji-dé ta-ti rəm, rəmə de 'sangi kadi 'tol-é kogi.

30 Loki njékadmee-je d'oo poy-é lé, d'or Sol d'ow siə mee bebo Sejure-ti, ngà bá d'adi-é ow mee bebo Tarsi-ti.

31 Njékəwnə-je lay kí donangi Jude-ti, kà donangi Galile-ti, kà donangi Samari-ti, d'isi kà lapiya rəm, bá 'ngà mee kadmee-ti lə-dé; de d'ow ki kete-kete mee bəl 'Babe-ti rəm, bá Ndil kí aa njay ra sə-dé adi kor njékəwnə-je i do madi-é-ti ki kete-kete rəm to.

Ene ingə lapiya

32 Piyər ow kà dəbe-dəbe, beba ndo kare bè ow rə dow-je-ti kí 'to njékaa njay-je kí d'isi mee bebo Lida-ti.

33 Lo-é-ti kinlé, d'ingə dingəm kare kí ri-é lə Ene, to njèrəkoy mburuki adi tò nangi bal jinày joo.

34 Piyər idə-é panè: «Ene, Jeju Kristi adi-i lapiya! 'I taá ə 'un né tò-i.» Rəmə tajinati nè ya Ene ubə nangi i taá.

35 Dow-je lay kí mee bebo Lida-ti, kà diləmbo-ti kí Sarç kí d'oo Ene lé, d'adi mee-dé 'Babe.

Dorkasi tsi ndəl

36 Njéndó né kí dené kare bè isi bebo Jope-ti nçç; ri-é lə Tabita (kà ta greki lé 'panè Dorkasi) ə kor mee-é to «kal.» E to dené kí njèra maji na rəm, to njèra kà njéndoo-je rəm to.

37 Mee ndo-je-ti kinlé, moy ra-é adi-é oy. Loki 'ndogi-é man rəmə, d'un-né d'ow d'ilə-é mee key-ti kí taá do madi-é-ti†.

38 Be kí Lida lé tò ngosi ki be kí Jope, beba loki njéndó né-je d'oo poy Piyər kí isi Lida rəmə, d'ulə dow-je joo rə-é-ti 'panè: «Kogri ya, 'ree kalangi 'ingə-ji.»

39 Beba Piyər i taá kalangi ya ow sə-dé. Loki e ree tee lé, d'or nç-é d'ow siə mee key-ti kí tò do madi-é-ti taá lé rəmə, njéngowkoy-je lay ya 'ree

§ 9:22 9:22 Kristi lé kor mee-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 9:23 9:23 2Kə 11:32,33 * 9:25 9:25 2Kə 11:32 † 9:37 9:37 Knj 1:13

ro-é-ti k̀i n̄ɔ ta-dé-ti, ə 'toji-é kubi kul-je k̀i kubi-je kí rangi kí Dorkasi oji adi-dé taá-taá, loki ɛ isi-né k̀i do-é taá b̄ɔy.

⁴⁰ Piyər adi dow-je lay 'tɛɛ ndaa-ti bá ɛ ɔsi məkəji-é nangi pa ta k̀i Lubə, b̄ɔy ngá bá ɛ təl kəm-é k̀i ro nin-ti lé ə panè: «Tabita, i taá!» Rəmə Tabita tɛɛ kəm-é yərərə, ə loki oo Piyər lé, ɛ i isi taá.

⁴¹ Beba Piyər uwə ji-é adi-é i a taá. Ngá bá ɛ ba njékaa njay-je k̀i njéngowkoy-je ə toji-dé Tabita lé kəm.

⁴² Dow-je lay kí bebo Jope-ti ya ta-é usi mbi-dé-ti, adi dow-je n̄ɔ d'adi mɛɛ-dé 'Babe.

⁴³ Piyər ra ndo n̄ɔ Jope, mɛɛ kəy-ti lə Simɔ kí to njəkɔl ndaá.

10

Ta lə Piyər-je k̀i Kɔrnəy *Knj 11:5-17*

¹ Dingəm káre b̄ɛ isi bebo Sejarə-ti, ri-é lə Kɔrnəy, ɛ to njəkun do kuti asgar-je bu kí 'ba-dé «asgar-je kí Itali.»

² Kɔrnəy lé, to dow kí njəkilə kuji do Lubə-ti rəm, to njəbəl Lubə rəm, bá dow-je lay kí mɛɛ kəy-ti liə kàrè b̄ɛ ya tɔ. Njéndoo-je kí dan jipi-je-ti lé, taá-taá ya ɛ ra sə-dé maji n̄ɔ rəm, to njəpata k̀i Lubə taá-taá rəm tɔ.

³ Loki kàd̀i təl ro-é adi à to kàd̀i mutə je b̄ɛ lé, né ra-é toki n̄i b̄ɛ, adi ɛ oo malayka lə Lubə yérérə kəm-é-ti, ree ro-é-ti ə ba-é panè: «Kɔrnəy!»

⁴ Kɔrnəy oo malayka lé górérə rəmə, ɛ bəl n̄ɔ adi dəji-é panè: «Ri ra né wa, 'Babe?» Malayka lé, idə-é panè: «Ta-je kí 'isi 'pa k̀i Lubə rəm, maji-je kí 'isi 'ra k̀i njéndoo-je lé, ɔw tɛɛ ro Lubə-ti ə mɛɛ-é ole do-i-ti.

⁵ Beba kí ngosnè-ti kin ya, 'ulə dingəm-je mɛɛ be-ti kí Jope, kdo kadi d'ɔw 'ba Simɔ kí ri gají-é lə Piyər d'adi-é ree.

⁶ Piyər lé, tò be lə Simɔ kí to njəkɔl ndaá, kí kəy liə tò kàd̀i babo-ti ngosi kin.»

⁷ Loki malayka kí pa siə ta lé, ɔti ɔw b̄ɛ ya rəmə, Kɔrnəy ba ngannjékullə-je liə joo rəm, ba asgar káre kí to njəkilə kuji do Lubə-ti n̄ɔ dan de-ti kí d'isi gin tógi-ti liə,

⁸ adi 'ree ə ɔr-dé poy né-je kí ra né lé lay, ngá bá ulə-dé bebo Jope-ti.

⁹ Lo aa go-ti, loki ngannjékullə-je, d'usi rəbəə d'ɔw sar 'tɛɛ ngosi k̀i bebo Jope rəmə, Piyər al taá do kəy dur dur-ti kdo pa ta k̀i Lubə k̀i kàd̀i kí a jam do be-ti.

¹⁰ Bo ra-é adi ndigi kuso né. Ngá loki d'isi 'ra nékuso kdo kadi-é ya b̄ɔy rəmə, né ra-é toki n̄i b̄ɛ.

¹¹ ɛ oo lo kí dɔrə-ti tò tagra, rəmə né kí titi-n̄ɔ k̀i takubi kí tati pəl-pəl, ə 'tó kulə sul-é-je-ti so lay, i taá isi risi k̀i donangi-ti.

¹² Də-je lay kí nja-dé ra so-so, de kí d'agi nangi, k̀i yəl-je kí 'nar taá 'tò mɛɛ takubi-ti lé, k̀i kuti-dé kuti-dé.

¹³ Rəmə Piyər oo ndi dow pa siə ta panè: «Piyər, i taá 'təl-dé 'uso!»

¹⁴ Ngá Piyər panè: «Kuy! 'Babe, né kí maji al əse né kí tò n̄ɛ b̄ɛ kinlé m̄ɔ m'uso nja káre al*.»

¹⁵ Piyər oo ndi dow lé təl pa siə b̄ɔy panè: «Né kí Lubə təl-é adi aa njay ngá lé, i 'a koo k̀i né kí tò n̄ɛ al ngá.†»

¹⁶ Né-é kinlé ree b̄ɛ-b̄ɛ nja mutə rəmə, lo-é-ti n̄ɔɔ ya təl ɔw dɔrə-ti gogi,
¹⁷ adi Piyər dəji ro-é ta panè: «Né kí ra-m toki n̄i b̄ɛ kinlé, kɔr mɛɛ-é to ri

* 10:14 10:14 Mbl 11:1-47 † 10:15 10:15 Mar 7:15

wa?» Ngà loki ɛ isi gir ta-é kɪ gir ya bəy rəmə, dingəm-je kí Kørnəy ulə-dé lé, d'a 'dəji 'panè se kəy lə Simɔ̀ tò rá wa, ə 'ree d'a takəy-ti ngosi ngá.

¹⁸ Dɛ 'ba ba kɪ ndi-dé kí boy 'dəji 'panè: «Lo kin ya bá Simɔ̀ kí ri gajɪ-é lə Piyər tò-ti lé al wa?»

¹⁹ Loki Piyər isi gir ta kí dɔ kər mɛɛ né-ti kí ra-é toki nɪ bè kinlé ya bəy rəmə, Ndil kí aa njay idə-é panè: «'Oo bè, dingəm-je mutə d'a 'dəji-i.

²⁰ 'I taá, 'risi nangɪ ə 'ow sə-dé, bi 'tadi ti-ti al, kɔ to mɔ̀ ya bá m'ulə-dé.»

²¹ Ngá bá Piyər risi nangɪ ɔw rɔ-dé-ti idə-dé panè: «Yən, mɔ̀ kí 'sangi-mi lé, ya é m'a tin. Ngà se sɔi 'reei ban wa?»

²² Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «Tò Kørnəy njəkun dɔ kuti asgar-je kí bu bá ulə-ji. Ɛ to dow kí njururu, to njəbəl Lubə, jipi-je lay ya 'pa ta kɪ dɔ-é-ti maji. Lubə adi malayka kí aa njay ree tɛɛ kɪ dɔ ta adi-é kadi ulə kulə ba-i kɔ kadi ɔw idə-é ta.»

²³ Beba Piyər adi-dé 'tò kəy rɔ-é-ti nɔɔ ya.

Lo aa kɪ ndɔge ngá bá Piyər usi rəbəə ɔw sə-dé. Njékadmɛɛ-je kí ná-je mɛɛ bebo Jope-ti 'dan-é.

²⁴ Lo aa go-ti, 'tɛɛ mɛɛ bebo Sejare-ti. Loki Kørnəy isi ngəbi-dé lé, ɛ ulə kulə ba noji-é-je, kɪ nam-é-je kí ɛ ndigi-dé nɔ.

²⁵ Loki Piyər ɔw kɔ kandi kəy go-dé-ti rəmə, Kørnəy tilə kəm-é, usi nangɪ nja-é-ti, ɔsi dɔ-é nangɪ nɔ-é-ti.

²⁶ Ngá Piyər uwə-é kɪ taá ə panè: «'I taá! Mɔ̀ kàrè m'to dow madi-i tɔ.»

²⁷ Piyər pa siə ta taá-taá andi-né mɛɛ kəy-ti rəmə, ingə dow-je kí 'kəw-nɔ nɔ.

²⁸ Ə ɛ pa sə-dé panè: «Sɔi 'gəi maji, ndukun lə-ji lé, ɔgi dow kí to jipi kadi ində rɔ-é nati kɪ dow kí to jipi al əse kadi ɔw mɛɛ kəy-ti liə. Ngà mɔ̀ lé, Lubə idə-m panè: “M'a koo dow kadi to dow kí maji al əse to dow kí tò nɛ takəm-n'è-ti al.”

²⁹ Gin-é kin bá loki sɔi 'bai-mi lé, m'tadi ti-ti al ya m'ɔti par m'ree-né tin. M'dəji-si se ri bá uləi-né kulə go-m-ti wa?»

³⁰ Ngá bá Kørnəy idə-é panè: «'Oo bè, bone, asi ndɔ sɔ ngá, m'isi m'pa ta kɪ Lubə mɛɛ kəy-ti lə-m kɪ kàdɪ kí mutə kí losɔlɔ, rəmə tajinati nè ya dingəm káre kí ulə kubi kí ndóle kəy-kəy ɔ nɔ-m-ti,

³¹ idə-m panè: “Kørnəy, Lubə oo ndi-i, bá mɛɛ-é ole dɔ maji-je-ti kí isi ra kɪ njəndoo-je kin rəm tɔ.

³² 'Ulə dow-je bə-ti kí Jope, kɔ kadi d'ow 'ba Simɔ̀ kí ri gajɪ-é lə Piyər d'adi-é ree. Ɛ tò mɛɛ kəy-ti lə Simɔ̀ kí to njəkɔl ndaá kí isi kàdɪ babo-ti ngosi kin.”

³³ Beba kalangɪ bè ya m'ulə-né dow-je go-i-ti tin. Adi ree lə-i kinlé, maji nɔ. Kí ngosnè-ti kinlé, jɛ lay ya j'isi nɔ Lubə-ti nè, kɔ koo ta-je lay kí 'Babe un ndu kadi 'pa adi-ji.»

Piyər ɔr ta mɛɛ kəy-ti lə Kørnəy

³⁴ Piyər un ta panè: «Ooi maji, m'gə kí Lubə ɔr kəm dow al.

³⁵ Gin dow-je kí rá-rá ya lé, dow kí bəl Lubə rəm, ra né kí njururu lé, à nəl Lubə ya.

³⁶ Sɔi 'gəi maji, Lubə adi ta liə kí to Poyta kí Maji kí sobi dɔ lapiya ɔw rɔ Israyel-je-ti kɪ takul Jeju Kristi. Ɛ ya to 'Ba dow-je lay‡.

³⁷ Né kí un kuti ra né dɔnangɪ Galile-ti, sar tɛɛ-né dɔnangɪ Jude-ti go mbɛ-ti kí Jɔ ilə sobi dɔ batəm lé, sɔi 'gəi maji.

³⁸ Kəm rəbi kí Lubə adi-né Ndil kí aa njay rəm, adi-né tógi Jeju kí Najareti-ti lé, kàrè səi 'gəi maji tɔ. Jeju kí ɔw kɪ be-be ra maji kɪ dow-je, aji de kí d'isi gin tógi-ti lə Sú lé, kàrè səi 'gəi maji rəm tɔ, kdotalə Lubə n̄ay siə.

³⁹ Né-je lay kí Jeju ra m̄eɛ be-je-ti lə jipi-je, kɪ né-je kí ɛ ra m̄eɛ bebo Jorijaləm-ti lé, je joo kɪ kəm-ji, bá j'oo ta-é kɪ mbi-ji rəm tɔ. Ngà de 'bə-é kagdəsi-ti 'tɔl-é.

⁴⁰ Rəmə Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo t̄eɛ m̄eɛ ndɔ kí njékungi-ti mutə ə Lubə adi-é tɔji rɔ-é.

⁴¹ Rɔ dow-je-ti lay al, ngà rɔ-ji je-ti kí Lubə mbəti-ji kete kdɔ kadi j'to njékɔr poy ta-je liə lé bá ɛ tɔji rɔ-é rɔ-ji-ti. Loki ɛ tɔsi ndəl ində lo t̄eɛ kàrè, je j'uso siə né nati rəm, bá j'ay siə nati rəm tɔ.

⁴² Beba ɛ un ndu adi-ji, kdɔ kadi j'ilə mb̄e j'adi dow-je 'gə kí Lubə ində n'è kí njègangta dɔ dow-je-ti kí d'isi kəm rəm, dɔ de-ti kí d'oy rəm.

⁴³ Njépata-je kí ta Lubə-ti lay ya 'pa ta kí dɔ-é-ti 'panè: “Dow kí rá-rá kí adi-é m̄eɛ-é lé, Lubə à kiɲə go majal-je liə kɔgi kadi-é kɪ takul ri-é.”»

Dow-je kí 'to jipi-je al kàrè d'ingə Ndil aa njay

⁴⁴ Loki Piyər isi pa ta b̄e-b̄e ya b̄əy rəmə, Ndil kí aa njay risi ree dɔ dow-je-ti lay kí d'isi d'oo ta liə lé.

⁴⁵ Beba njékadm̄eɛ-je kí 'to jipi-je kí 'dan Piyər ree siə nati lé, ndil-dé t̄eɛ say, kdotalə Lubə adi Ndil kí aa njay kadm̄eɛ-ti, dow-je kí 'to jipi-je al tɔ.

⁴⁶ Kdɔ de d'oo ndi-dé kí d'isi 'pa ta kɪ ndɔ ta be lə dow-je kí rangi, bá 'tɔy Lubə rəm, ngà bá Piyər panè:

⁴⁷ «Dow-je kí d'ingə Ndil kí aa njay titi-n̄ə sə-ji b̄e tɔ lé se dow à kɔgi-dé ra batəm kəm man-ti wa?»

⁴⁸ Ə Piyər lé, un ndu kadi 'ra-dé batəm kɪ ri Jeju Kristi. Go-ti, de d̄əji-é kadi isi sə-dé kɪ mb̄ɔr m̄oki tá.

11

Piyər ɔr gin panjiyə-é adi njékəwnə-je kí bebo Jorijaləm-ti Knj 10:1-33

¹ Njékowkulə-je, kɪ njékadm̄eɛ kí d'isi d̄ɔnangi Jude-ti, d'oo poy-é kí de kí 'to jipi-je al ya kàrè 'taa ta lə Lubə tɔ.

² Ngà loki Piyər təl ree bebo Jorijaləm-ti lé, njékadm̄eɛ-je kí 'to jipi-je 'kɔl siə 'panè:

³ «I 'ɔw m̄eɛ k̄əy-ti lə dow-je kí d'ijə-dé ganjangi al ə 'uso sə-dé né!»

⁴ Beba Piyər ɔr-dé go né-je kí ra né lé berere-berere panè:

⁵ «M̄ə m'isi m̄eɛ bebo Jope-ti, ə loki m'isi m'pa ta kɪ Lubə rəmə, m't̄eɛ m'usi ə né ra-m toki n̄i b̄e, adi m'oo né kí titi-n̄ə kɪ takubi kí tati pəl-pəl kí 'tɔ kulə sul-é-je-ti sɔ lay, i d̄ɔr̄ə-ti risi ree njal rɔ-m-ti.

⁶ M'oo takubi lé ḡér̄ér̄é rəmə, m'oo d̄ə-je kí nja-dé ra sɔ-sɔ, d̄ə-je kí wale rəm, de kí d'agi nangi rəm, bá yəl-je kí 'nar taá rəm tɔ.

⁷ Beba m'oo ndi dow idə-m panè: “Piyər 'i taá 'tɔl-dé 'uso!”

⁸ Ngà bá m̄ə m'ilə-ti m'panè: “Kuy! 'Babe, né kí maji al əse né kí t̄o n̄e b̄e kin ɔdi ta-m nja káre al.”

⁹ M'oo ndi dow ba d̄ɔr̄ə-ti ya b̄əy panè: “Né kí Lubə təl-é adi aa njay ngà lé, i 'a koo kɪ né kí t̄o n̄e al ngà.”

¹⁰ Né kinlé t̄eɛ b̄e-b̄e nja mutə, bá təl lay ɔw d̄ɔr̄ə-ti gogi.

¹¹ Rəmə lo-é-ti n̄e ya, dingəm-je kí mutə kí d'ulə-dé bebo Sejare-ti kadi 'ree rɔ-m-ti lé, 'ree d'ə tak̄əy-ti kí m'isi-ti.

12 Ə Ndil kí aa njay idə-m kadi m'ow sə-dé, bi kadi m'tadi ti-ti al. Beba ngankɔ-m-je kí meke kan, 'dan-m d'adi j'ow mee kəy-ti lə Kɔrnəy.»

13 Beba njəkəy lé ɔr-ji poy né kí ra né lé panè: «M'oo malayka ree mee kəy-ti lə-m, idə-m panè: “Ulə kulə mee be-ti kí Jope kadi d'idə Simɔ kí ri gajj-é lə Piyər kadi ree.

14 E bá à kidə-i ta kí à kaji-né kì de kí mee kəy-ti lə-i lay.”

15 Loki m'un gin pa ta lé, Ndil kí aa njay ree do-dé-ti titi-nə kí ndoki ree-né do-ji jəi-ti lo kulə gin-é-ti nu kinlé bè tɔ.*

16 †Beba mee-m ole-né do ta-ti kí 'Babe pa panè: “Ja ra dow-je batəm mani, ngà səi lé batəm lə Ndil kí aa njay bá a rai.†”

17 Kinə Lubə adi-dé Ndil kí aa njay kadkare-ti titi kí e adi-ji-né jəi kí j'adi mee-ji 'Babe Jeju Kristi bè tɔ lé, mə m'to nə bá kadi m'mbatj go Lubə-ti wa?»

18 Loki d'oo ta-je kin bè lé, de lay ya d'ilə mee-dé nangj pɔɔ, adi d'osi gajj Lubə 'panè: «Tɔgro-ti ya, dow-je kí 'to jipi-je al ya kàrè, Lubə adi-dé tarəbi adi d'inə panjiyə-dé kí maji al kɔgi d'isi-né kəm sartagangj.»

Njékəwnə-je kí bebo Antiosi

19 †Kulə kəm-nə ndoo kí ulə gin-é do koy Etiyən-ti lé, ra adi njékadmee-je 'sane-nə. De kí madi-je d'ow njal 'teɛ bebo Penisi-ti, kì donangj Siprə kí to dan ba-ti rəm, bá bebo Antiosi-ti tɔ; ə 'pa ta lə Lubə d'adi jipi-je ya par.‡

20 Rəmə njékadmee-je kí 'nə-je kí dan de-ti kí 'to dow-je kí donangj Siprə, kì bebo Siren-ti d'ow bebo Antiosi-ti d'ilə mbɛ Poyta kí Maji lə 'Babe Jeju d'adi dow-je kí 'to greki-je tɔ.

21 Beba tɔgi 'Babe nəy sə-dé adi dow-je nə ya d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi ə d'adi mee-dé 'Babe.

22 Ə ta-é usi mbi njékəwnə-je-ti kí bebo Jorijaləm-ti, adi d'ulə Barnabasi d'adi-é ɔw njal bebo Antiosi-ti rɔ-dé-ti.

23 Loki Barnabasi ɔw teɛ, bá oo ramajj lə Lubə bè lé, rɔ-é nəl-é nə adi ulə dingəm mee-dé-ti lay kadi 'nam kàdì 'Babe-ti kì mee-dé kí kàre-rè.

24 Barnabasi lé to dow kí maji rəm, Ndil kí aa njay rusi mee-é rəm, bá to njékadmee kí nə rəm tɔ. Beba kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'ree rɔ 'Babe-ti.

25 Go-ti lé Barnabasi j ɔw bebo Tarsi-ti kdo sangj Sol.

26 Ngà loki ingə-é lé, adi-é ree siə bebo Antiosi-ti. Ə de joo lay ya 'ra bal kàre nati kì njékəwnə-je lo kingə-nə-je-ti lə-dé ə kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya de 'ndó-dé né. Mee bebo Antiosi-ti lé bá to loki dɔsaj saki-saki kí 'ba njéndó né-je lə Jeju «njékun go Kristi.»

27 Dɔgangj ndo-é-je-ti kinlé, njépata-je kí ta Lubə-ti d'j bebo Jorijaləm-ti d'ow bebo Antiosi-ti.

28 †Ndil kí aa njay teɛ kì do ta adi dow kàre dan-dé-ti kí ri-é lə Agabusi adi panè: Bobo à kusi donangj-ti nè lay. Rəmə, bo lé usi bal kɔbe-ti lə ngar Klodi ya tɔS.

29 Beba njéndó né-je d'un ndu-dé kadi nə-nə ya adi né kí go nékingə-é-ti kadi d'ulə-né kì kadkare-ti kadi ra kì njékadmee-je kí d'isi donangj Jude-ti.

30 De 'mbɔ kadkare-je lé, d'ulə-né Barnabasi-je kì Sol rɔ 'ngatɔgi-je-ti kí donangj Jude-ti.

* 11:15 11:15 Knj 2:1-4. † 11:16 11:16 Knj 1:5 † 11:16 11:16 Knj 1:5 † 11:19 11:19 Knj 8:1-4
‡ 11:19 11:19 Knj 8:1 † 11:28 11:28 Knj 21:10 § 11:28 11:28 Knj 21:10

12

Koy Jaki, kì kuwə Piyər dangay-ti

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, ngar Erodi un kuti kulə kəm dow-je madi dan njékownə-je-ti ndoo.

² Beba ɛ adi 'tol Jaki* kí ngonkɔ Jə kì kiyəro.

³ Loki oo kadi né kí n'ra kin nəl jipi-je n̄ə lé, ɛ adi d'uwə Piyər d'ilə-é dangay-ti to. Ndɔ-é-ti kinlé, to ndɔ ra n̄əy kí 'ra kì mbè kí əm goto-ti†.

⁴ Loki Erodi adi d'uwə Piyər d'ilə-é dangay-ti lé, ɛ ɔy asgar-je sɔ-sɔ kuti sɔ adi 'ngəm ta-é, kdɔtalə ɛ gir kadi n'gangi ta dɔ-é-ti ndaa-ti takəm kosi dow-je-ti go ra n̄əy Paki-ti.

⁵ Loki Piyər ɔ kəy dangay-ti lé, njékownə-je 'pa ta kì Lubə kì rɔ tungə-dé ya par-par kdɔ ta liə.

Tɛɛ dangay-ti lə Piyər

⁶ Ndɔɔ bè, kadi lo aa ə Erodi à tɛɛ siə dan dow-je-ti kdɔ gangta dɔ-é-ti lé, Piyər tò bi mbunə asgar-je-ti joo. D'ilə Piyər sil rəm, bá njéngəm takəy dangay-je 'ngəm rəm to.

⁷ Rəmə kəm kí kində jipi bè ya malayka lə 'Babe tɛɛ kɔy ə loki Piyər tò-ti lé ndógi doo, ngá bá Malayka lé ində kàdi Piyər də-də ndəl-é-né panè: «I taá kalangi!» Rəmə sil kí ji-é-ti lé gay wɔgrɔ-wɔgrɔ.

⁸ Ngá bá malayka lé idə-é panè: «'Un ndaa dɔɔ bədi lə-i 'dɔ-né bədi-i ə 'ulə saba lə-i nja-i-ti.» Piyər ra titi kí ɛ idə-é-né, ngá bá malayka lé təl idə-é panè: «'Ulə kubi kul lə-i ə 'un go-m.»

⁹ Piyər tɛɛ kəy dangay-ti njiyə go malayka-ti. Né kí malayka ra kinlé, Piyər oo kí to né kí tɔgrɔ-ti al. ɛ gir panè to ni.

¹⁰ Loki d'ində ta njéngəm takəy dangay-je kí dɔsɔy 'gangi, 'ree d'ində kí njékungi-ti joo 'gangi, 'ree 'tɛɛ tarəbi-ti kí 'ra kì ngow là kí to tarəbi kí ɔw kì mɛɛ bebo-ti rəmə, tarəbi-é lé tɛɛ n̄ɔ-dé-ti kì dɔ rɔ-é ya, adi 'tɛɛ ndaa-ti d'un rəbi káre bè d'isi d'ɔw rəmə, malayka lé, igi yom go Piyər-ti.

¹¹ Ngá bá kəm Piyər ijə yərərə adi panè: «Kí nè kin bəy bá m'gə maji kí to 'Babe ya ulə malayka liə adi ree ɔr-m ji ngar Erodi-ti rəm, ɔr-m mɛɛ né-je-ti kí maji al lay kí jipi-je 'ndigi ra sə-m rəm to.»

¹² Loki kəm Piyər ijə dɔ rɔ-é-ti maji lé, ɛ ɔw be lə Mari kí kɔ Jə. Jə lé, ri gaj-é lə Marki. Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'kəw-nə be lə Mari lé, d'isi 'pa ta kì Lubə.

¹³ Loki Piyər ree tɛɛ takəy-ti ɔ ində takəy rəmə, ngonnjékullə kí dené kí 'ba-é Rodi ree kdɔ koo.

¹⁴ Ngá loki ɛ ree bá oo ndi Piyər gə rəmə, rɔ-é nəl-é n̄ə adi ɔr takəy al, ngá təl kì ngodi ɔw idə-dé panè Piyər ɔ ndaa-ti takəy-ti n̄ɔɔ.

¹⁵ Rəmə d'ilə-é-ti 'panè: «Dɔ-i ində-i wa!» Ngá ɛ təl idə-dé panè: «To Piyər ya lé.» Ngá bá dɛ 'panè: «À to malayka liə je bè.»

¹⁶ Ngá Piyər ində takəy par-par. Beba loki 'ree 'tɛɛ takəy bá d'oo-é rəmə, lo ta igi-dé səl.

¹⁷ Piyər ra ji-é kəngi-dé-né kadi 'pa ta al, ngá bá ɛ ɔr-dé poy né kí 'Babe ra bá ɔr-é-né kəy dangay-ti tɛɛ-né siə ndaa-ti lé. ɛ təl idə-dé panè: «Idə-i ta-é Jaki-je‡ kì ndəgi njékadmɛɛ-je.» Ngá bá ɛ tɛɛ ɔw lo kí rangi-ti bəy.

¹⁸ Loki lo aa lé, asgar-je d'ɔw dɔ-nə-ti wúr-wùr adi 'dəji-nə 'panè se ri bá tɛɛ dɔ Piyər-ti lé wa?

* **12:2 12:2** ɛ kinlé, to Jaki kí ngon lə Jebede. † **12:3 12:3** Tɛɛt 12:1 ‡ **12:17 12:17** Jaki kinlé, to ngonkɔ Jeju. Gal 1:19

¹⁹ Beba Erodi adi d'ow 'ndole-é, ngà d'ingə-é al. E ba asgar-je kí njéngəm takəy-je lé dəji-dé ta ə un ndu kadi 'tol-dé. Go-ti, Erodi i donangi Jude-ti ow isi bebo Sejure-ti asi dokaglo se bəy.

Koy lə ngar Erodi

²⁰ Ta tò dan Erodi-ti de kì dow-je kí donangi Tir-ti, kì dow-je kí donangi Sidə-ti. Beba de d'adi ta-dé asi-na kadi 'ree d'ingə Erodi. Loki de 'ndogi mee Blastusi kí to gəro kí njèkində kəm-é go né-je-ti lə ngar Erodi lé, de d'ow 'dəji ngar kadi d'ulə siə noji nati, kdotalə bekə liə bá to lo kingə nékuso lə-dé.

²¹ Erodi or ndo ulə-né kubi ngar liə rə-é-ti, ə isi do kalikəbe-ti liə, bá pa ta-je kí nga-nga kì kosi dow-je.

²² Rəmə dow-je 'təy-é mbiti-mbiti 'panè: «Kay! Kin to ndi magi ən bi, to ndi dow al!»

²³ Ngà bá lo-é-ti nəy ya malayka lə 'Babe ində Erodi oji-é, kdotalə Erodi nàji riəba kì Lubə, beba tajinati nè ya kode-je d'ində-é d'adi-é oy.*

²⁴ Ngà ta lə Lubə sane ow kì kete-kete.

²⁵ Loki Barnabasi-je kì Sol 'tol ta kullə lə-dé kí mee bebo Jorijaləm-ti lé, de d'adi Ja kí ri gaj-é lə Marki lé, təl sə-dé nati.†

Mba kí dəsəy kí Pol ow kdo mbə Poyta kí Maji

13

Njékəwnə-je d'ində Barnabasi kì Sol tagay kdo kullə lə Lubə

¹ Dan njékəwnə-je-ti kí bebo Antiosi-ti lé, njépata-je kí ta Lubə-ti, kì njéndó dow-je ndukun-je kí d'isi mbunə-dé-ti ən: Barnabasi rəm, Simiyə kí 'ba-é dow kí ndul rəm, Lusiyusi kí bebo Siren-ti rəm, Manayən kí d'uti-é nati kì Erodi kí njəkəbe rəm, bá Sol rəm to*.

² Beba ndo káre bə kí d'isi 'pole 'Babe bá d'ogi rə-dé nékuso kì man kay d'isi 'pa ta kì Lubə lé, Ndil kí aa njay idə-dé panè: «Ori Barnabasi-je kì Sol indəi-dé tagay adi-mi, kdo kullə kí m'ba-dé kdo lé.»

³ Loki d'ogi rə-dé nékuso kì man kay 'pa ta kì Lubə lé, de d'ində ji-dé do-dé-ti bá d'ingə-dé kadi d'ow.

Barnabasi-je kì Sol donangi Siprə-ti

⁴ Ndil kí aa njay ulə Barnabasi-je kì Sol adi d'ow Selesi-ti ngà bá d'al bato d'ow donangi Siprə-ti.

⁵ Ngà loki 'tey bebo Salamin-ti lé, de 'pa ta lə Lubə mee kəykəwnə-je-ti lə jipi-je. Ngonnjəkullə lə-dé Ja Marki ow sə-dé nati.

⁶ Loki d'ində donangi Siprə kí tò dan ba-ti 'gangi lé, d'ow njal bebo Paposi-ti. Lo kin-ti lé, d'ingə mbəli káre kí 'ba-é Bar Jeju. E to jipi ə oo rə-é kì njépata kí ta Lubə-ti rəm,

⁷ Bá to njəkisi do ji Gubərnər-ti kí ri-é lə Serjiyusi Polusi kí to dingəm kí njènégə rəm. Gubərnər lé, adi 'ba Barnabasi-je kì Sol kdo e ndigi koo ta lə Lubə.

⁸ Ngà dow káre bə kì to mbəli, ri-é lə Elimasi kì ta grəki, bá ndigi al, adi e sangi kadi n'təl do gubərnər do kadmeə-ti liə.

⁹ Beba Sol kí 'ba-é Pol kí Ndil kí aa njay rusi mee-é lé oo-é ngəti-ngəti†,

§ 12:22 12:22 Ejk 28:2 * 12:23 12:23 Dan 5:20 † 12:25 12:25 Knj 11:30 * 13:1 13:1 Luk 3:1
† 13:9 13:9 Knj 22:27

10 Bá idə-é panè: «I dingəm kí kədi ta kè né ra kí go rəbi-é-ti al ya rusi mɛɛ-i, i ngon lə Sú, njəkosi ta né-je lay kí to né kí njururu. I lé, ndo kí rá-ti bá 'a taakoo ta tuji kəjra-je-ti lə 'Babe kí to kəjra-je kí njururu kinlé wa?»

11 Yən, kí ngosnè-ti kin ya, 'Babe à kində-i kəji-i ə kəm-i à tɔɔ, adi 'a koo ndógi kàdi al ya dəkaglo asi tati.» Beba tajinati nè ya lo ndul kəm Elimasi-ti ndi-ndi, adi mam lo ba-ba sangi-né dow kadi ndɔr-é.

12 Loki Gubərnər oo né kí ra-né kinlé rəmə, adi mɛɛ-é, kdotalə néndó kí sobi dɔ 'Babe lé, ɔr ndil-é.

Pol ndó ta lə Lubə bebo Antiosi kí tò dɔnangi Pisidi-ti

13 Pol kè madkullə-je liə d'al mɛɛ bato-ti kí bebo Paposi-ti, d'ow bebo Pərje-ti kí tò dɔnangi-ti kí Pampili. Ja tusi-dé inə-dé lo-é-ti kin, ə təl ɔw bebo Jorijaləm-ti gogi‡.

14 Dɛ d'i bebo Pərje-ti, d'ow bebo Antiosi-ti kí tò dɔnangi Pisidi-ti. Rəmə d'ow kəykəwnə-ti lə jipi-je ndo taakoo-ti lə jipi-je ə d'isi lo-é-ti nɔɔ.

15 Loki 'ndó mbete ndukun lə Moiyiji rəm, bá 'ndó mbete lə njépata kí ta Lubə-ti rəm lé, njəkun dɔ kəykəwnə lə jipi-je d'ulə kulə d'idə Pol-je 'panè: «Ngankɔ-ji-je, kinə ɔwi kè ta madi kdɔ kadi uləi-né dingəm mɛɛ njəkəwnə-je-ti rəmə, tarəbi tò tagi kadi 'pai.»

16 Beba Pol i taá yəki ji-é adi d'isi selele bá panè: «Səi Israyel-je rəm, səi kí 'bəli Lubə rəm, 'yəli mbi-si ooi-né ta lə-m!

17 Lubə lə gin dow-je lə-ji kí 'to Israyel-je mbəti ka-ji-je. E adi kər-dé usi dɔ madi-é-ti, loki d'isi-né be mba-ti dɔnangi Ejipti-ti, bá adi-dé 'tɛɛ kogi dɔnangi-ti kinlé kè takul tógi-é kí nɔ.

18 E ul-dé asi bal kərsɔ diləlo-ti§.

19 Bəy bá ɛ tɔɔ ko gin dow-je siri dɔnangi Kana-ti ə təl kè dɔnangi lə-dé adi dow-je liə néndubə-ti*.

20 Né-je kin lay lé, ra né asi bal busɔ kè kərmj je bə.»

«Go-ti gogi bá, ɛ ində njégangta-je adi ka-ji-je sar tɛɛ-né kaglo-ti lə Samiyel kí to njépata kí ta-é-ti.†

21 Ngá bá dɛ 'dəji ngar, bá Lubə adi-dé Saul kí ngon lə Kisi kí to kí gin koji-ti lə Benjamɛ adi ɔ be dɔ-dé-ti bal kərsɔ.

22 Ngà go-ti gogi, loki Lubə mbati Saul lé, ɛ adi Dabidi to ngar lə-dé. Ta kí Lubə pa dɔ Dabidi-ti ɔn: “Ma m'ingə Dabidi, ngon lə Jese, ki dow kí mɛɛ-m ndigi, ɛ à ra né-je lay kí mɛɛ-m ndigi.‡”

23 Gin ka-ti lə Dabidi lé, bá Lubə adi d'oji Jeju kí to njəkaji Israyel-je, titi kí ɛ un-né mindi-é kete lé.

24 †Kete nɔ ree Jeju-ti lé, Ja ilə mbɛ adi gin Israyel-je lay kadi 'ra batəm kdɔ kadi toji kinə kí d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kogi.

25 †Ngà dəkaglo-ti kí Ja təl ta kullə liə lé, ɛ panè: “M'to dow kí səi 'ngəbi-é kinlé al. Ooi bə, ɛ kí à ree go-m-ti lé, kulə saba kí nja-é-ti ya kàrè m'tuwə kadi m'tuti al.§”»

26 «Ngankɔ-m-je, səi kí 'toi nganka Abrakam rəm, dɛ kí dan-si-ti nè kí 'bəl Lubə rəm lé, jəi ya bá ta kaji kinlé sobi dɔ-ji.

27 Kdɔ dow-je kí bebo Jorijaləm-ti kè 'boy-je lə-dé lé, 'gə Jeju al rəm, bá ta-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti kí dow-je 'ndó kè ndo taakoo-je lə jipi-je

‡ 13:13 13:13 Knj 12:12 § 13:18 13:18 Tɛt 1:7; 12:51; Det 1:31. * 13:19 13:19 Det 7:1; Joj 14:1

† 13:20 13:20 Njg 2:16; 1Sa 3:20 ‡ 13:22 13:22 1Sa 8:5; 8:19; 10:21; 13:14; Pa 89:21. † 13:24 13:24

Mar 1:4; Luk 3:3 † 13:25 13:25 a Ja 1:20; b Mat 3:11; Mar 1:7; Luk 3:16; Ja 1:27 § 13:25 13:25 Ja 1:20,27; Mat 3:11; Luk 3:16

lay-lay kinlé kàrè 'gə mɛɛ-é al rəm tɔ. Ta kí dɛ 'gangi dɔ Jeju-ti kin, dɛ 'ra d'adi ta-je lay kinlé né-é ra-né né tɔ.

28 †Dɛ d'ingə ta kí asi koy-é al, ya 'dɔji Pilati kadi adi 'tɔl-é.

29 †Ngà loki dɛ 'ra siə né-je lay kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay sobi-né dɔ-é lé, dɛ d'ɔr-é kagdəsi-ti d'ɔw 'dubi-é.*

30 Ngà Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ.

31 †Dɛ kí d'j siə dɔnangi Galile-ti 'dan-é d'ɔw siə bebo Jorijalɛm-ti lé, ɛ tɛɛ sə-dé busi-busi ya asi ndɔ nɔ. Dɛ lé bá bone bè 'təl 'to njépata-je liə kadi dow-je kí to Israyel-je.»

32 «Jɛ kàrè, j'ree j'ilə mbɛ Poyta kí Maji kinlé j'adi-si j'panè: Kunmindi kí Lubə un adi ka-ji-je lé,

33 ɛ adi né-é ra né dɔ-ji-ti, jɔi nganka-dé-je, kɪ takul tɔsi kí ɛ adi Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, titi kí 'ndàngi-né ta-é mɛɛ mbete Pa-je-ti lo kɔr-é-ti kí joo 'panè:

“I 'to Ngon-m, bone Mɔ ya m'to Bobi-i.”»

34 «Tɔsi kí Lubə adi Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, ɛ adi-é tɛɛ kɔ kadi ndum gogi al ngá lé bá pa-né panè:

“M'a kadi-si né-je kí aa njay kí m'un mindi-m dɔ-ti, m'adi Dabidi.

To kun mindi kí m'a dɔ-ti njàngi.”»

35 «Gin-é kin bá Lubə pa-né mɛɛ mbete-ti kí rangi bəy panè:

“I 'a kiɲə-m mɔ dow lə-i kí m'aa njay kadi m'ndum al†.”

36 «Dabidi lé, loki ɛ ra kullə kaglo-ti liə tɔl-né ta kɔjra-je lə Lubə lé, oy adi 'dubi-é mbó ka-é-je-ti ə ɛ ndum‡.

37 Ngà ɛ kí Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, ndum al.

38 Beba ngankɔ-m-je, kadi 'gəi maji, to takul Jeju lé bá j'ilə-né mbɛ kiɲə go majal-je lə-si kogi

39 rəm, bá né-je lay kí ndukun lə Moiyiji asi kɔr ta-é dɔ-si-ti al lé, nɔ-nɔ kí adi mɛɛ-é Jeju lé, ta-é ɔr dɔ-é-ti kogi lay rəm tɔ.

40 Beba ooi go rɔ-si maji, kadi né-je kí njépata-je kí ta Lubə-ti 'pa d'adi-si kinlé tɛɛ dɔ-si-ti al. Dɛ 'panè:

41 “Ooi maji, səi njénədi dow-je, adi ndil-si tɛɛ say ə igi yom.

Kɔtələ m'a ra né káre dɔkaglo-ti lə-si nè ya.

Né kí m'a ra lé, lé dow ɔr-si poy-é ya kàrè

a kooi kí ta kí tɔgrɔ-ti al§!”»

42 Ngà loki Pol-je kɪ Barnabasi 'tɛɛ kəykəwnɔ-ti lə jipi-je lé, 'dɔji-dé kadi 'təl 'ree kɪ ndɔ taakoo kí gogi rangi kadi 'pa gɔ ta kinlé, d'adi-dé bəy.

43 Ngà go kəw-nɔ-ti lé, jipi-je kɪ jipi təl-je kí 'to njékilə kuji dɔ Lubə-ti nɔ ya d'un go Pol-je kɪ Barnabasi. Pol-je lé, d'ɔji sə-dé ta rəm, bá d'ulə dingəm mɛɛ-dé-ti, kɔ kadi ramaji lə Lubə lé, d'oy go-ti rigi-rigi ya.

44 Ndɔ taakoo-ti kí gogi rangi lé, dow-je kí mɛɛ bebo-ti 'kəw-nɔ nɔ ya kɔ koo ta lə Lubə, adi ndəgi dow-je nɔy nɔ al.

45 Ngà loki jipi-je d'oo kosi dow-je kin bè lé, jangi ra-dé nɔ adi 'pa takɔbi kɪ Pol 'mbati-né ta liə.

46 Beba Pol-je kɪ Barnabasi d'idə-dé ta kɪ mɛɛnda kay 'panè: «Ooi bè, səi bá lé, tɔ kɔ kadi toki pa ta lə Lubə kadi-si kete moki. Ngà kosi kí səi ɔsi

† 13:28 13:28 Mat 27:22,23; Mar 15:13,14; Luk 23:21-23; Jɔ 19:15 † 13:29 13:29 Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Luk 23:50-56; Jɔ 19:38-42 * 13:29 13:29 Mat 27:22; Mar 15:13,42; Luk 23:21,50; Jɔ 19:15.

† 13:31 13:31 Knj 1:3 † 13:35 13:35 Pa 16:10; Eja 55:3 ‡ 13:36 13:36 1Ng 2:10 § 13:41 13:41 Aba 1:5

ta lé ngerəngi ə səi ya ooi rɔ-si ki dow-je kí 'tuwə kiskəm kí sartagangi kin al ngá lé, bá je j'təl-né kəm-ji rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al tin.

⁴⁷ Beba né kí 'Babe un ndu dɔ-ti kadi j'ra ɛn:

“Mə m'ində-i kadi 'to londógi læ gin dow-je kí 'to jipi-je al.

Kdɔ kadi ɔw kɪ ta kaji njal 'teɛ-né ngangɪ dɔnangi-ti*.”»

⁴⁸ Ngá loki de kí 'to jipi-je al, d'oo ta kinlé, rɔ-dé nəl-dé adi 'piti ta læ 'Babe Lubə. De kí kiskəm kí sartagangi tò kdɔ ta læ-dé lé, 'təl njékadmɛɛ-je.

⁴⁹ Beba ta læ 'Babe sane kɪ go dɔnangi læ-dé kin lay.

⁵⁰ Ngá jipi-je 'sulə dené-je kí 'to jipi təl-je kí 'to dow-je kí boy-boy rəm, 'sulə dow-je kí boy-boy kí mɛɛ bebo-ti adi d'ulə kəm Pol-je kɪ Barnabasi ndoo, bá 'tubə-dé kɔgi dɔnangi-ti læ-dé rəm tɔ.

⁵¹ †Beba Pol-je kɪ Barnabasi 'tində kodi kí nja-dé-ti kɪ dɔ-dé-ti ə d'ɔti d'ɔw bebo Ikoniyɔm-ti.

⁵² Ngá njéndó né-je kí mɛɛ bebo Antiosi-ti lé, rɔ-dé nəl-dé nɔ rəm, bá Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-dé rəm tɔ.

14

Pol kɪ Barnabasi d'ɔw bebo Ikoniyɔm-ti

¹ Pol-je kɪ Barnabasi d'ɔw kəykəwnɔ-ti læ jipi-je kí mɛɛ bebo Ikoniyɔm-ti tɔ. De 'ndó dow-je né sar ya adi jipi-je kɪ greki-je kí 'tò nduy-nduy ya d'adi mɛɛ-dé Jēju.

² Ngá dow-je kí nɔ-je dan jipi-je-ti kí 'to njémɛɛndə-je lé, 'sulə dow-je kí 'to jipi-je al kadi 'ra njékadmɛɛ-je maji al.

³ Pol-je kɪ Barnabasi d'isi mɛɛ bebo Ikoniyɔm-ti ndo asi ta-ti bəy. De d'ində mɛɛ-dé dɔ 'Babe-ti adi 'pa ta kɪ mɛɛnda kɔy. Beba 'Babe adi-dé tógi adi 'ra-né né-je kí tò bəl-bəl, kɪ né-je kí toji adi dow-je 'gə kí ramaji læ Lubə kí Pol-je kɪ Barnabasi d'ilə mbɛ-é lé, to ta kí tɔgrɔ-ti ya.

⁴ Beba kosi dow-je kí mɛɛ bebo-ti 'gángi-nɔ lo joo: De kí nɔ-je d'ɔ go jipi-je-ti, ngá de kí dan-ti-je d'ɔ go njékowkulə-je-ti tɔ.

⁵ Jipi-je kɪ dow-je kí 'to jipi-je al, d'ində ndi-dé nati kɪ 'boy-je læ-dé, kdɔ kadi d'adi kɔ Pol-je kɪ Barnabasi rəm, kdɔ kadi 'tilə-dé kɪ ɛr 'tɔl-dé rəm tɔ.

⁶ Rəmə ta-é usi mbi Pol-je-ti, adi d'ay d'ɔw 'bɔyɔ rɔ-dé bebo Listrə-ti, kɪ bebo Dərbi-ti kí to bebo-je kí dɔnangi Likaoni-ti, kɪ nganbe-je kí gəə dɔ-dé.

⁷ D'ilə mbɛ Poyta kí Maji lo-je-ti kinlé tɔ.

Pol-je kɪ Barnabasi d'ɔw bebo Listrə-ti

⁸ Dingəm káre kí njənjakoy isi mɛɛ bebo Listrə-ti nɔɔ. Ə to dingəm kí nja-é oy lo koji-é-ti nɔ adi njiyə nja káre al.

⁹ E isi oo ta kí Pol isi pa. Loki Pol oo-é géréré lé, oo kí kadmɛɛ liə lé, asi kadi adi-é lapiya.

¹⁰ Ngá bá pa siə ta kɪ ndi-é kí boy panè: «I taá, 'ɔ dɔ nja-i-ti njururu!» Rəmə dingəm lé ubə nangɪ rati ya i taá njiyə.

¹¹ Loki kosi dow-je d'oo né kí Pol ra kinlé rəmə, 'pa ta kɪ ndi-dé kí boy kɪ ta Likaoni 'panè: «Magi-je 'təl rɔ-dé dow-je-ti, d'ur nangɪ dan-ji-ti!*»

¹² De 'ba Barnabasi «Jəsi» ə 'ba Pol «Erməsi» kdɔ Pol bá to njɛpata.

¹³ Njègugné læ magi «Jəsi» kí to magi kí kəy liə tò tarəbi kɔw mɛɛ bebo-ti lé, ree kɪ bəbi mangi-je, kɪ puti kagi-je takəy pole magi-ti lé. Beba de kɪ kosi dow-je 'ndigi kilə məsi nangɪ kun-né ta Pol-je kɪ Barnabasi lé.

* 13:47 13:47 Eja 49:6 † 13:51 13:51 Mat 10:14; Mar 6:11; Luk 9:5; 10:11 * 14:11 14:11 Knj 28:6

14 Ngà loki njékowkulə-je kí joo kin d'oo ta-é lé, 'gángi kubi-je kí rɔ-dé-ti ə d'ay d'ur dan kosi dow-je-ti kì kəə ta-dé-ti 'panè:

15 «Kama-je! 'Rai né kin bè kɔo ri? Jɛ lé, j'to dow madi-si-je ya tɔ! Poyta kí Maji kí j'ilə mbe-é j'adi-si lé, to ta lə kadi inəi magi-je kí kare bè kin kɔgi, ə 'reei kí rɔ Lubə-ti kí Njèkisi kəm, Njèra dɔrɔ kì dɔnangi, kì babo kì né-je lay kí tɔ-ti†.

16 Dɔgangi bal-je-ti kí dəə kete lé, ɛ inə gin dow-je lay adi nɔ-nɔ ya un rəbi liə-liə.

17 Bè ya kàrè, Lubə lé, inə ta tɔji-si rɔ-é mɛɛ ramaji-je-ti liə al: ɛ adi ndi j dɔrɔ-ti ədi dɔnangi-ti nè, ə adi kandi né-je tɛɛ kí nɔy-é nɔy-é, ɛ adi-si nékuso rəm, bá adi rɔnəl rusi mɛɛ-si rəm tɔ.‡»

18 Lé njékowkulə-je 'pa-né ta-je kin bè ya kàrè, lo kadi d'ɔgi dow-je lo kilə məsi nangi kun-né ta-dé lé, ngɔ nɔ.

19 Go-ti gogi rəmə, jipi-je kí d'j bebo Ikoniyoɔm-ti rəm, bá bebo Antiosi-ti kí dɔnangi Pisidi-ti 'ree 'sulə dow-je, adi 'tilə Pol kì ə, ə 'ndɔr-é d'ow d'ilə-é gidi bebo-ti, adi dɛ 'gir toki ɛ oy ngá.

20 Ngà loki njéndó né-je 'kəw-nɔ kí dɔ-é-ti lé, ɛ ubə nangi j taá təl ɔw mɛɛ bebo-ti gogi. Lo aa go-ti lé, dɛ kì Barnabasi d'ow bebo Dərbi-ti.

Pol kì Barnabasi 'təl d'ow bebo Antiosi-ti kí dɔnangi Siri-ti gogi

21 Pol-je kì Barnabasi d'ilə mbe Poyta kí Maji mɛɛ bebo Dərbi-ti, adi dow-je nɔ ya 'təl njéndó né-je. Beba dɛ 'təl 'ree bebo Antiosi kí dɔnangi Pisidi-ti, kì bebo Listrə-ti, kì bebo Ikoniyoɔm-ti gogi.

22 Dɛ d'ulə dingəm mɛɛ njéndó né-je-ti kadi d'uwə rɔ-dé ngɔ ə d'ɔ do nja-dé-ti mɛɛ kadmɛɛ-ti lə-dé rəm 'panè: «J'a kindəi dan kɔ kí nɔ gangi bəy bá, j'a tɛɛi kɔbe-ti lə Lubə.»

23 Dan njékəwnɔ-je-ti kí rá-rá kí d'ow-ti lé, dɛ mbəti 'ngatógi-je d'adi-dé ə 'pa ta kì Lubə kì kɔgi rɔ nékuso kì man kay d'ulə-dé-né mɛɛ ji 'Babe-ti kí d'adi-é mɛɛ-dé lé.

24 Beba dɛ d'ində dɔnangi Pisidi 'gangi 'ree dɔnangi Pampili-ti.§

25 Dɛ d'ilə mbe Poyta kí Maji lə Lubə mɛɛ bebo Pərje-ti, ngá bá d'ow mɛɛ be-ti kí Atali.

26 Lo-é-ti kinlé, dɛ d'al mɛɛ bato-ti 'təl d'ow bebo Antiosi-ti gogi, lo-ti kí ndɔki d'ulə-dé mɛɛ ji Lubə-ti adi ramaji liə ra sə-dé adi 'təl-né ta kullə lə-dé lé.

27 Loki 'ree 'tɛɛ mɛɛ bebo Antiosi-ti lé, dɛ mbɔ njékəwnɔ-je ə d'ɔr-dé poy né-je lay kí Lubə ra kì takul-dé rəm, bá d'ɔr-dé poy tarəbi kí Lubə tɛɛ adi dow-je kí 'to jipi-je al kàrè d'adi mɛɛ-dé lé tɔ.

28 Pol kì Barnabasi d'isi nɔ dɔkaglo asi tati kì njéndó né-je.

15

Kingə-nɔ kí boy kí mɛɛ bebo Jorijalem-ti

Gal 2:1-9

1 Dingəm-je kí dan-ti-je d'j dɔnangi Jude-ti 'ree mɛɛ bebo Antiosi-ti, 'ndó né njékadmɛɛ-je 'panè: «Kinə d'ijə-si ganjangi kí go nékobe-ti lə Moiyiji al lé, a kaji ndɔ al.»

2 Ngà Pol-je kì Barnabasi ndigi sə-dé al, adi naji-nɔ ta dɔ-ti nɔ bè. Beba d'adi Pol-je kì Barnabasi rəm, dow-je kí nɔ-je kí dan-dé-ti kí mɛɛ be-ti kí Antiosi d'ow bebo Jorijalem-ti kɔ kində ta-é nɔ njékowkulə-je-ti, kì nɔ 'ngatógi-je-ti.

† 14:15 14:15 Pa 146:6 ‡ 14:17 14:17 Pa 147:8 § 14:24 14:24 Knj 13:14

³ Njékəwnə-je kí bebo Antiosi-ti d'osi kuti-dé lo kow mba-ti lə-dé kinlé. Ta lə dow-je kí 'to jipi-je al, kí d'adi meɛ-dé lé, de d'or poy-é taá-taá d'ində-né dan be-je kí dɔnangi Penisi-ti kɔ dɔnangi Samari-ti 'gangi adi njékadmɛɛ-je lay kí d'oo ta-é lé, rɔ-dé nəl-dé nɔ.

⁴ Loki 'ree tɛɛ bebo Jorijalɛm-ti lé, njékəwnə-je, kɔ njékowkulə-je, kɔ 'ngatɔgi-je d'uwə-dé kɔ rɔ-dé-ti adi d'or-dé poy né-je lay kí Lubə ra sə-dé lé.

⁵ Ngà rəmə dow-je kí dan-ti-je kí 'to njékun go né ndó lə Parisi-je kí d'adi meɛ-dé Jeju lé 'panè: «Dow-je kí 'to jipi-je al, kí d'adi meɛ-dé lé, d'a kijə-dé ganjangi rəm, d'a kində dɔ-dé-ti kadi 'təl rɔ-dé go ndukun-je-ti lə Moiyiji rəm bane.»

⁶ Beba njékowkulə-je, kɔ 'ngatɔgi-je d'uwə dɔ-nɔ kɔ koo ta-é.

⁷ †Loki dow-je 'naji-nɔ ta dɔ-ti nɔ lé, Piyər i taá panè: «Ngankɔ-m-je, səi 'gəi maji kí mɔ lé Lubə mbəti-m dan-si-ti kete low kɔ kadi m'ilə mbɛ rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al, kɔ kadi d'oo Poyta kí Maji ta-m-ti ə d'adi-né meɛ-dé Jeju tɔ.

⁸ †Beba Lubə kí to njègə meɛ dow-je lé, ndigi sə-dé dɔ-ti adi ɛ adi-dé Ndil kí aa njay titi-nɔ kí ɛ adi-ji-né lé bè tɔ.*

⁹ Jəi sə-dé-je lé, Lubə ɔr kəm dow al; beba loki de d'adi meɛ-dé lé, ɛ togi meɛ-dé adi aa njay.

¹⁰ Kɔ ri é səi 'nəi Lubə wa? Nékuti kí ɔy kí ka-ji-je kàrè d'asi kuti al rəm, jəi kàrè j'asi kuti al rəm, ya 'ndigi kindəi dɔ njéndó né-je-ti kɔ ri wa?

¹¹ Jəi lé, j'gəi maji kí tɔgrɔ-ti ya j'aji kɔ takul ramaji lə 'Babe Jeju. De kàrè, bè ya tɔ é d'aji-né tɔ.»

¹² Loki ɛ pa bè rəmə, dow-je lay ya d'isi dɔ-nɔ-ti ndingi. 'Yəl mbi-dé d'oo-né ta-je kí Pol-je kɔ Barnabasi d'isi d'idə-dé sobi dɔ né-je kí tɔji tɔgi Lubə, kɔ né-je kí tɔ bəl-bəl kí Lubə ra kɔ takul-dé dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al lé.

¹³ Loki Pol-je kɔ Barnabasi 'pa ta lay rəmə, Jaki un ta ə panè:

¹⁴ «Ngankɔ-m-je, 'yəli mbi-si ooi-né ta lə-m! Kəm rəbi kí Lubə ra-né né lo kulə gin-é-ti rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al, bá ɛ mbəti-né dow-je dan-dé-ti kɔ kadi 'to dow-je liə lé, Simɔ un kuti-é ɔr berere-berere lay†.

¹⁵ Ta-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti ɔw nati kɔ ta kinlé, kɔ 'ndàngi meɛ mbete-ti kí aa njay 'panè:

¹⁶ “Go né-je-ti kinlé, mɔ Lubə ya
m'a təl ree ra kəykubi lə Dabidi kí jərə nangi kin gogi,
Lo-é-je kí tuji lé m'a təl ra gogi,
Rəm m'a təl tɔsi taá gogi.

¹⁷ Kɔ kadi ndəgi dow-je 'sangi nja 'Babe rəm,
bá gin dow-je lay kí 'to jipi-je al
kí m'ba-dé kadi 'to dow-je lə-m lé, d'a sangi nja-m tɔ.

¹⁸ 'Babe Lubə kí njègə né-je liə
low lə low-je nɔ ya sartagangi lé, bá pa bè.‡”»

¹⁹ «Gin-é kin bá, dow-je kí dan dow-je-ti kí to jipi-je al, kí d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi ə 'ree rɔ Lubə-ti lé, mɔ m'ndigi kadi dow ində né kí ɔy kí rangi dɔ-dé-ti al ngá.

† 15:7 15:7 Knj 10:1-43 † 15:8 15:8 Knj 10:44; 2:4 * 15:8 15:8 Knj 10:44; 11:15 † 15:14 15:14 Mat 4:18 ‡ 15:18 15:18 Amo 9:11

20 Ngà kadi toki ndàngi mbete kidə-dé-né kadi d'uso dā-je kí dow-je 'tɔl 'pole-né magi-je al rəm, dā-je kí d'oy yo kuburu kàrè kadi d'uso al rəm, kadi d'uso məsi dā al rəm, bá kadi d'or rɔ-dé kɔgi mɛɛ kaya-ti rəm tɔʂ.

21 Kdɔ Ndukun lə Moiyiji kinlé, low nɔ ya njéndó dow-je ndukun-je, d'isi mɛɛ bebo-ti kí rá-rá, adi 'ndó dow-je kɔ ndɔ taakoo-je lə jipi-je lay, mɛɛ kəykəwnə-je-ti lə-dé.»

Mbete kí d'ulə-né d'adi njékadmɛɛ-je kí 'to jipi-je al

22 Njékowkulə-je, kɔ 'ngatɔgi-je, kɔ njékəwnə-je lay ya d'un ndu-dé kdɔ kadi 'mbəti dow-je dan-dé-ti kadi d'ulə-dé nati kɔ Pol-je kɔ Barnabasi mɛɛ bebo Antiosi-ti. Beba 'mbəti Judi kí 'ba-é Barsabasi, kɔ Silasi kí 'to dow-je kí njékadmɛɛ-je d'un ta-dé ya joo lay.

23 Ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti d'adi-dé ji-dé-ti lé ɔn:

«Jɛ njékowkulə-je, kɔ 'ngatɔgi-je, kɔ njékadmɛɛ-je lay ya j'ndàngi mbete kin j'adi-si səi kí 'toi jipi-je al kí 'təli njékadmɛɛ-je kí isi mɛɛ bebo Antiosi-ti, kí dɔnangi Siri-ti, kɔ dɔnangi Silisi-ti, j'ra-si-né lapiya.

24 Jɛ j'oo poy dow-je kí d'ɔ dan-ji-ti nè d'ow 'pa ta 'təl-né dɔ-si, bá d'ulə-né bəl mɛɛ-si-ti rəm tɔ. Dowbɛ-je kinlé, to jɛ bá j'un ndu j'ulə-dé-né al ya sar.

25 Beba jɛ j'ində ndi-ji nati lay, j'mbəti dingəm-je j'ulə-dé-né rɔ-si-ti nati kɔ Pol-je kɔ Barnabasi kí 'to dow-je kí j'ində-dé dan kəm-ji-ti.

26 Dɛ lé 'to dow-je kí d'ilə rɔ-dé kɔgi kdɔ ri 'Babe lə-ji Jeju Kristi.

27 J'adi Judi-je kɔ Silasi d'ow sə-dé nati, kdɔ kadi dɛ ya d'idə-si ta-je kí j'ndàngi mɛɛ mbete-ti kinlé kɔ ta-dé tɔ.

28 Kdɔtalə Ndil kí aa njay rəm, jɛ ya rəm lé, j'ndigi kində né kí ɔy kí rangi dɔ-si-ti kore-né dɔ né-je kí tɔ kadi 'rai ya tá kin al ngá. Né-je kí tɔ kadi 'rai ya tá lé ɔn:

29 Səi a kusoi dā-je kí 'pole-né magi-je al rəm, a kusoi məsi dā al rəm, dā kí ɔy yo kubru kàrè a kusoi al rəm, bá səi a rai kaya al rəm tɔ. Né-je kin bá, səi a kɔri rɔ-si mɛɛ-é-ti kɔgi. Lapiya lə-si ɔ ndɔ kí rangi-ti.»

30 Dow-je kí 'mbəti-dé d'ulə-dé lé, d'ɔti d'ow. Loki d'ow 'tɛɛ mɛɛ bebo Antiosi-ti lé, 'ba kosi njékadmɛɛ-je d'adi-dé mbete lé.

31 Loki 'ndó mbete-é d'adi kosi njékəwnə-je lé, rɔ-dé nəl-dé nɔ kdɔ ta dingəm kí d'ulə mɛɛ-dé-ti mɛɛ mbete-ti kinlé.

32 Judi-je kɔ Silasi kí 'to njépata-je kí ta Lubə-ti tɔ lé, 'pa ta-je nɔ-nɔ d'ulə-né dingəm mɛɛ njékadmɛɛ-je-ti rəm, bá 'mbusi-né nja-dé rəm tɔ.

33 Dɛ 'ra ndɔ asi tati lo-é-ti nɔɔ, ngá bá njékadmɛɛ-je d'inə-dé kadi 'təl kɔ lapiya d'ow rɔ njékulə-dé-je-ti lé gogi

34 [Bè ya kàrè, Silasi panè n'a kisi, adi təl isi nɔ.]*

35 Ngà Pol-je kɔ Barnabasi d'isi mɛɛ bebo Antiosi-ti. D'ində rɔ-dé nati kɔ dow-je kí rangi nɔ, 'ndó dow-je ta lə 'Babe rəm, bá d'ilə mbɛ Poyta kí Maji lə rəm tɔ.

Mba kí njèkungi joo kí Pol ɔw kdɔ mbɛ Poyta kí Maji

Ta lə gángi-nɔ lə Pol-je kɔ Barnabasi

Gal 4:13-15

36 Ndɔ-je kí rangi go-ti ngá bá Pol idə Barnabasi panè: «Adi j'təl j'ow gogi j'gɔ njékadmɛɛ-je kí mɛɛ bebo-je-ti lay kí ndoki j'ilə mbɛ ta lə 'Babe-ti lé j'oo se d'isi ban ngá wa.»

§ 15:20 15:20 Tɛt 34:15; Mbl 17:10; 18:6 * 15:34 15:34 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɔ ji-dé kɔ ta greki.

- 37 Barnabasi ndigi kadi Ja kí ri gaji-é lə Marki ɔw sə-dé nati,
 38 †ngà Pol ndigi kadi ɔw sə-dé al, kɔɔ ndɔki kete ɔsi təl go-dé-ti dɔnangi Pampili-ti, adi dan-dé lo kullə-ti lə-dé al†.
 39 Beba ndi-dé al-nə nə, adi 'gángi-nə lo joo. Barnabasi un Marki kəm-é-ti ə d'al mɛɛ bato-ti d'ɔw ki dɔnangi Siprə-ti kí tò dan ba-ti.
 40 Rəmə Pol mbəti Silasi ə njékadmɛɛ-je 'dəji kadi ramaji lə 'Babe nəy sə-dé, ngà bá d'un rəbi d'ɔw tɔ.
 41 Dɛ d'ɔw dɔnangi Siri-ti, kɔ dɔnangi Silisi-ti 'mbusi nja njékəwnə-je dɔ kadmɛɛ-ti lə-dé.

16

Timote dan Pol-je kɔ Silasi

- 1 Pol ɔw tɛɛ mɛɛ bebo Dərbi-ti kɔ bebo Listrə-ti. Mɛɛ bebo Listrə-ti lé, njèndó né káre kí ri-é lə Timote isi titi nɔɔ. E to ngon lə jipi madi kí dené kí təl njékadmɛɛ, ngà bɔbi-é bá to grɛki†.
 2 Njékadmɛɛ-je kí d'isi bebo Listrə-ti kɔ bebo Ikoniyɔm-ti 'pa ta liə maji nə.
 3 Pol ndigi kadi Timote ɔw siə nati. Beba e ijə-é ganjangi, kdɔtalə jipi-je d'isi dɔnangi-é-je-ti kinlé nɔɔ. Dɛ lay ya 'gə kí bɔbi Timote lé, to grɛki*.
 4 Mɛɛ bebo-je kí Pol-je kɔ Silasi d'ɔw-ti lé, dɛ 'pa tó ndu njékowkulə-je kɔ 'ngatɔgi-je kí bebo Jorijalɛm-ti lé, d'adi dow-je d'oo, kɔɔ kadi 'təl rɔ-dé go-ti.†
 5 Njékəwnə-je d'uwə rɔ-dé ngə mɛɛ kadmɛɛ-ti lə-dé rəm, bá kɔr-dé usi dɔ madi-é-ti kɔ ndɔ-é ndɔ-é rəm tɔ.

Kow Pol dɔnangi Maseduwan-ti

- 6 Loki Ndil kí aa njay ɔgi-dé kadi 'pa ta lə Lubə dɔnangi Aji-ti lé, dɛ d'ində dɔnangi Priji kɔ dɔnangi Galati 'gangi.
 7 Ngə loki 'ree 'tɛɛ ngosi kɔ dɔnangi Misi lé, dɛ 'nə kadi d'ɔw dɔnangi Bitini-ti, ngə Ndil Jeju adi-dé tarəbi al.
 8 Beba dɛ d'ində dɔnangi Misi 'gangi d'ɔw bebo Troasi-ti.
 9 Lo-é-ti kin bá, ndɔɔ rəmə, né ra Pol toki nɔ bə, adi oo dow káre kí to dow kí dɔnangi Maseduwan-ti a kɔ nja-é taá ə nɔ ta-é-ti panè: «'Ree dɔnangi Maseduwan-ti, 'ree ra sə-ji!»
 10 Go né-ti kí ra Pol toki nɔ bə lé, tajinati nè ya, jɛ j'sangi kɔɔ kow dɔnangi Maseduwan-ti, kɔɔ j'gə maji kí Lubə ɔa-ji, kadi j'ɔw j'ilə mbɛ Poyta kí Maji j'adi dow-je kí dɔnangi-é-ti kinlé.

Dené káre kí ri-é lə Lidi adi mɛɛ-é Jeju

Plp 1:1-11,27-30

- 11 Jɛ j'al mɛɛ bato-ti mɛɛ bebo Troasi-ti, j'un njururu dɔ-ji kɔ Samotrasi kí to dɔnangi kí tò dan babo-ti, ə lo aa go-ti lé, j'ɔw j'tɛɛ bebo Neapolisi-ti.
 12 J'i tin, j'ɔw mɛɛ bebo Pilipi-ti kí to bebo kí dɔsay kí dɔnangi Maseduwan-ti kí to bɛkɔ lə dow-je kí Rɔm. Jɛ j'ra ndɔ-je mɛɛ bebo-ti kinlé.
 13 Beba ndɔ taakoo-ti lə jipi-je lé, j'tɛɛ mɛɛ bebo-ti j'ɔw ta ba-ti, kɔɔ j'gir j'panè lo-é-ti kinlé, j'a kingə lo kí jipi-je d'isi 'pa ta kɔ Lubə titi-titi. Loki j'ɔw j'tɛɛ lé, jɛ j'isi nangi ə j'pa ta kɔ dené-je kí 'kəw-nə lo-é-ti lé.

† 15:38 15:38 Knj 13:13 † 15:38 15:38 Knj 13:13 † 16:1 16:1 Knj 14:8-21 * 16:3 16:3 Timote lé, kɔ-é to jipi adi jipi-je d'oo-é ki jipi tɔ. Gin-é kin bá Pol ijə-é-né ganjangi, nè jipi-je d'a kɔ mbati ta liə. Ngə dow-je kí 'to jipi-je al kí d'adi mɛɛ-dé Jeju lé, Pol ndigi kadi d'ijə-dé ganjangi al. † 16:4 16:4 Ta kí sobi dɔ ndu kí njékowkulə-je kɔ 'ngatɔgi-je kí bebo Jorijalɛm-ti, d'un lé 'oo Knj 15:20-29.

14 Kí káre dan dené-je-ti lé ri-é lə Lidi. Ə ɛ to njèbəl Lubə. Ʒ to dené kí mɛɛ bebo Tiyatir-ti rəm, bá to njèra gati kubi-je kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a rəm. Dené kinlé, isi oo ta kí Pol isi pa, ə 'Babe adi kəm-é ijə dɔ-ti, adi ɛ yəl mbi-é maji oo-né ta kí Pol isi pa lé.

15 Beba 'ra-é batəm k̄i dɛ kí mɛɛ kəy-ti liə‡. Ngá bá ɛ ba-ji panè: «Kí ngosnè səi 'gəi kí m̄a m'adi mɛɛ-m 'Babe ngá kinlé, 'reei isi mɛɛ kəy-ti lə-m.» Ʒ ra sar adi j'ow siə.

D'uwə Pol-je k̄i Silasi dangay-ti bebo Pilipi-ti

16 Ndo káre bè, loki j'isi j'ow lo pa ta-ti k̄i Lubə rəmə, ngonnjékullə kí dené káre bè tilə kəm-ji. Ʒ lé ndil kí maji al isi mɛɛ-é-ti; ndil kí maji al lé, adi-é ndɔ né, adi néndɔ liə kinlé, ingə-né né n̄a adi 'ba-é-je.

17 Ʒ ndole go-ji, jɛ k̄i Pol-je, ə tur kə go-ji-ti taá-taá panè: «Dingəm-je kinlé, 'to ngannjékullə-je lə Lubə kí njèkisi taá dɔrɔ-ti n̄u! Dɛ d'ilə mbɛ ta kí sobi dɔ rəbi kaji d'adi-si!»

18 Ngonnjékullə kí dené lé, ra né kinlé bè-bè ya ndɔ n̄a. Beba ta təl ta-é-ti rəmə, wəngi ra Pol adi təl ndangi ndil kí maji al lé panè: «K̄i ri Jeju Kristi, m'idə-i kadi 'tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi!» Rəmə tajinati nè ya, ndil kí maji al lé tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi ya tɔ.

19 Ngá loki dow-je kí 'to 'ba ngonnjékullə kí dené kinlé, d'oo kí nékingə né lə-dé goto ngá lé, dɛ d'uwə Pol-je k̄i Silasi 'ndɔr-dé d'ow sə-dé pandangi lo-ti, n̄ə njékɔbe-je-ti.

20 Dɛ d'ow sə-dé n̄ə njégangta-je-ti ə d'idə-dé 'panè: «Dingəm-je kinlé, 'junglu mɛɛ bebo lə-ji n̄a.

21 Dɛ 'to jipi-je rəmə, 'ndó-ji jɛ dow-je kí Rəm, nékobe-je, kí tò kadi jɛ j'a ndigi dɔ-ti al, bá j'a təl rɔ-ji go-ti al rəm tɔ.»

22 Beba kosi dow-je 'buki-n̄a dɔ-dé-ti d'uwə-dé, ə njégangta-je d'adi dow-je 'tɔr kubi kí rɔ Pol-je-ti k̄i Silasi ngá bá, d'un ndu adi 'tində-dé.

23 Loki 'tində-dé mbuki-mbuki lé, d'ungi-dé dangay-ti ə d'idə njèngəm dangay-je kadi ngəm-dé maji.

24 Beba loki njèngəm dangay-je ingə ndu kin bè lé, ɛ ungi-dé mɛɛ kəy dangay-ti kí duni n̄u ə ilə-dé kagi.

25 Beba dan lo bapi rəmə Pol-je k̄i Silasi 'pa ta k̄i Lubə rəm, d'usi pa 'tɔy-é-né adi dangay-je d'oo ndi-dé ndi-dé.

26 Tajinati nè ya, dɔnangi yəy sar adi gin kəy dangay yəy buki-buki. Rəmə lo-é-ti nè ya takəy dangay-je tɛɛ lay, bá dangay-je lay ya sil-je kí 'tilə-dé lé, gəy wɔgrɔ-wɔgrɔ rəm tɔ.

27 Loki njèngəm ta dangay-je j̄ taá dɔ bi-ti rəmə, ɛ oo takəy-je tò tagra lé, ɔr kiyəɔ mɛɛ saba-é-ti kɔɔ təl rɔ-é, kɔɔ ɛ gir kí dangay-je d'ay-n̄a.

28 Ngá Pol ilə bobi ndi-é nangi panè: «'Tuji rɔ-i al! Jɛ lay ya j'isi nè!»

29 Beba njèngəm dangay-je lé, dəji pər, ay ngodi ur kəy dangay-ti ə usi nangi nja Pol-je-ti k̄i Silasi k̄i rɔ dadi.

30 Go-ti, adi-dé 'tɛɛ ndaa-ti ə dəji-dé panè: «'Ba-m-je, ri bá m'a ra kɔɔ kingə-né kaji wa?»

31 Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «'Adi mɛɛ-i 'Babe Jeju ə a kaji, i k̄i dɛ kí mɛɛ kəy-ti lə-i.»

32 Beba dɛ 'pa ta lə 'Babe d'adi-é rəm, d'adi dow-je kí mɛɛ kəy-ti liə lay tɔ.

‡ 16:15 16:15 Knj 16:33; 18:8

³³ Dɔkàdì-é-ti, ndɔɔ dan lo-ti nɔɔ ya, njèngəm dangay-je lé, ɔr-dé ɔw togi ta dɔ-je lə-dé, ə tajinati nè ya 'ra-é batəm nati kɪ dow-je lay kí mɛɛ kəy-ti liə. §

³⁴ Go-ti, ɛ ɔw kɪ Pol-je kɪ Silasi mɛɛ kəy-ti liə, ə adi-dé nékuso. Dingəm kinlé, dɛ kɪ njénoji-je liə lay ya 'ra rɔnəl nɔ, kdɔtalə kadi kí d'adi mɛɛ-dé Lubə.

³⁵ Ngà loki lo aa rəmə, njégangta-je lé, d'ulə ngannjékullə-je lə-dé rɔ njèngəm dangay-je-ti 'panè: «'Inə dingəm-je kinlé taá.»

³⁶ Njèngəm dangay-je lé, idə Pol panè: «Njégangta-je lé, d'idə-m kadi m'inə-si taá é n é 'tɛɛi, ə ɔwi kɪ lapiya.»

³⁷ Ngà Pol idə ngannjékullə-je lé panè: «Dɛ d'adi 'tində-ji mbuki-mbuki takəm kosi dow-je-ti rəm, 'gangi ta al ya d'ungi-ji dangay-ti, jɛ kí j'to ngan njébe-je kí Rəm, rəmə kí nè kin 'ndigi kiŋə-ji taá kɪ go ngəy wa? A tò bè ndə al. ɔwi idəi-dé, adi dɛ ya 'ree d'inə-ji taá.*»

³⁸ Beba ngannjékullə-je lə njégangta-je lé, 'təl d'ɔw gogi d'idə-dé ta-je kinlé. Ngà loki dɛ 'gə kí Pol-je kɪ Silasi 'to ngan njébe-je kí Rəm lé, bəl tol-dé.

³⁹ Beba dɛ 'təl 'ree nɔ-dé-ti, 'ree 'dəji-dé mɛɛ sɔl, ngá bá d'adi-dé 'tɛɛ dangay-ti, ə 'dəji-dé kadi 'tɛɛ mɛɛ bebo-ti lé kogi.

⁴⁰ Ngà loki 'tɛɛ dangay-ti lé, d'ɔw kəy lə Lidi, d'oo njékadmɛɛ-je, ə d'ulə dingəm mɛɛ-dé-ti ngá bá d'ɪ d'ɔw lo lə-dé bəy.

17

Pol kɪ Silasi mɛɛ bebo Tesaloniki-ti

1Te 1; 2:1-16

¹ Pol-je kɪ Silasi d'ində dɔnangi Ampipolisi kɪ dɔnangi Apoloni 'gangi ə 'tɛɛ mɛɛ bebo Tesaloniki-ti. Jipi-je d'ɔw kɪ kəykəwnə lə-dé lo-é-ti kinlé nɔɔ.

² Pol ɔw mɛɛ kəykəwnə-ti lə jipi-je lé, titi kí ɛ ɔw-né kete-kete. Ndo taakoo-je kí ɔsi go-nə go-nə mutə lé, ɛ ɔw naji sə-dé ta dɔ ta-je-ti kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay.

³ ɛ ɔr-dé mɛɛ ta kí tò mɛɛ mbete-ti kí aa njay toji-dé-né kí Kristi lé, à kingə kɔ sar koy-né, ə à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ. ɛ idə-dé panè: «Jesu kí m'pa ta liə m'adi-si lé, ɛ ya to Kristi* lé.»

⁴ Jipi-je kí dan-ti-je kí mbunə-dé-ti 'ree 'gə kí to ta kí tɔgrɔ-ti, adi d'ində rɔ-dé nati kɪ Pol-je kɪ Silasi rəm, bá kosi grɛki-je nɔ kí 'to njébəl Lubə, bá dené-je kí 'to dow-je kí boy-boy kàrè d'ində rɔ-dé nati sə-dé rəm tɔ.

⁵ Rəmə jangi ra jipi-je nɔ. Beba dɛ 'kəw dow-je kí dan-ti-je kí njékilə kɪ kagi rəbi 'sulə-dé 'junglu-né tagir lə dow mɛɛ be-je. Dɛ d'ɔw mɛɛ kəy-ti lə Jasɔ, 'sangi kadi d'uwə Pol-je kɪ Silasi d'ɔw sə-dé ndaa-ti nɔ dow-je-ti.

⁶ Ngà loki dɛ d'ingə-dé al lé, 'ndɔr Jasɔ kɪ njékadmɛɛ-je kí dan-ti-je d'ɔw sə-dé nɔ njégangta-je-ti kɪ kəə ta-dé-ti taá-taá 'panè: «Dingəm-je kin kí 'to njéjunglu kisi maji lə dow-je lo lay kí dɔnangi-ti nè lé, dɛ 'ree tɛɛ nè ngá tin!

⁷ Rəmə Jasɔ, uwə-dé kɪ rɔ-é-ti lé ya! Dow-je kin lay ya 'təl rɔ-dé go ndukun-je-ti lə ngar Sejar al, kdɔtalə dɛ 'panè ngar kí rangi isi nɔɔ, ri-é lə Jɛju.»

⁸ Loki kosi dow-je, kɪ njégangta-je d'oo ta-je kin bè lé, wɔngi ra-dé nɔ.

⁹ Beba d'adi Jasɔ kɪ njékadmɛɛ-je lé, d'ugə, ngá bá d'inə-dé d'adi d'ɔw.

§ 16:33 16:33 Knj 16:15 * 16:37 16:37 Knj 22:25-29; 23:27 * 17:3 17:3 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

Pol k̀ì Silasi meeḡ bebo Bere-ti

¹⁰ Loki k̀ad̀i ur jipi ya rəmə, njékadmeeḡ-je d'adi Pol-je k̀ì Silasi d'ow meeḡ bebo Bere-ti. Loki 'ree 'teeḡ bebo Bere-ti lé, de d'ow meeḡ kəykəwnə-ti lə jipi-je.

¹¹ Beba d'ingə dow-je k̀ì tagir lə-dé maji, tɔy tagir lə jipi-je k̀ì bebo Tesaloniki-ti. De 'yəl mbi-dé d'oo-né ta lə Lubə k̀ì rənəl n̄ə rəm, ndo-je lay-lay ya 'ndər gin ta-je k̀ì meeḡ mbete-ti k̀ì aa njay, kdo koo se ta-je k̀ì d'idə-dé lé, to ta k̀ì tɔgrɔ-ti ya wa?

¹² Jipi-je n̄ə dan-dé-ti d'adi meeḡ-dé Jeju; bá dené greki-je k̀ì 'to dow-je k̀ì boy-boy, bá dingəm-je n̄ə ya d'adi meeḡ-dé rəm tɔ.

¹³ Ngà loki jipi-je k̀ì bebo Tesaloniki-ti, d'oo ta-é k̀ì Pol isi ilə mbə ta lə Lubə meeḡ bebo Bere-ti tɔ lé, de d'ow 'sulə kosi dow-je k̀ì meeḡ bebo-ti 'buki-dé do-é-ti.

¹⁴ Ngà njékadmeeḡ-je d'adi Pol i kalangi ow ki ta babo-ti. Ngà Silasi-je k̀ì Timote bá 'təl d'isi meeḡ bebo Bere-ti.

¹⁵ Dow-je k̀ì d'adi-dé 'dan Pol lé, d'ow siə njal 'teeḡ siə meeḡ bebo Ateḡ-ti. Loki d'ow k̀ì təl ki gogi lé, Pol un ndu kadi d'adi Silasi-je-ti k̀ì Timote, 'ree kalangi d'ingə-n'è.

Pol meeḡ bebo Ateḡ-ti

¹⁶ Loki Pol isi ngəbi Silasi-je k̀ì Timote meeḡ bebo Ateḡ-ti bəy lé, meeḡ-é i puu kdotalə koo k̀ì e oo magi-je pələ-pələ meeḡ bebo-ti kinlé.

¹⁷ E ow meeḡ kəykəwnə-ti lə jipi-je oji ta k̀ì jipi-je rəm, k̀ì dow-je k̀ì njébəl Lubə rəm, bá ndo-é ndo-é ya e ow pandangi lo-ti oji ta k̀ì dow-je lay k̀ì d'isi d'ingə-n̄ə titi rəm tɔ.

¹⁸ Njénégə-je k̀ì dan-ti-je k̀ì 'to njékun go néndó lə Epikur†, k̀ì njénégə-je k̀ì 'ba-dé Istoisi-je‡ k̀àrè naji siə ta tɔ. De k̀ì dan-ti-je 'panè: «Njètidə ta kanlé, a panè ri ban wa?» De k̀ì madi-je 'panè: «E ra rɔ-é ki njèkilə mbə k̀ì sobi do magi-je k̀ì 'mba bè ban! De 'pa ta-je kin bè, kdo Pol a ilə mbə Poyta k̀ì Maji lə Jeju, bá a ilə mbə tɔsi k̀ì dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo teeḡ rəm tɔ.»

¹⁹ Beba d'or Pol d'ow siə lo-ti k̀ì ba-é Areopaji k̀ì to lo gangta k̀ì boy rəmə 'panè: «Néndó k̀ì sigi k̀ì 'a 'ndó dow-je kinlé, j'ndigi gə se to ta k̀ì do ri-ti wa?

²⁰ Kdotalə ta-je lə-i k̀ì a 'pa lé ba mbi-ji-ti gay. Beba je j'ndigi kadi or-ji meeḡ-é adi j'oo.»

²¹ Dow-je k̀ì bebo Ateḡ-ti lay, k̀ì mba-je k̀ì d'isi dan-dé-ti lé, dow ra né k̀ì rangi al. De d'isi ká pa ta-ti, k̀ì ká koo ta-je-ti k̀ì mba k̀ì gogi nè kin ya ngá.

²² Pol i a taá dan dow-je-ti lo-ti k̀ì 'ba-é Areopaji lé ə panè: «Səi dow-je k̀ì bebo Ateḡ-ti, m'oo k̀ì səi lé, meeḡ né-je-ti lay ya, pole magi-je uwə meeḡ-si n̄ə.

²³ M'pa bè kdo loki m'njiyə meeḡ be-ti lə-si lé, m'oo né-je lay k̀ì səi 'poli-dé rəm, bá m'ow sar m'oo logugi né káre k̀ì 'ndangi ta-ti 'panè: “To 'lə magi k̀ì dow gə-é al.” Magi k̀ì səi 'gəi-é al ya 'poli-é kinlé, e bá m'a m'pa ta liə m'adi-si tin.

²⁴ †Lubə k̀ì njera donangi k̀ì né-je lay k̀ì tɔ-ti, e k̀ì to 'Ba dorə k̀ì donangi lé, isi meeḡ kəy-ti k̀ì dow ra k̀ì ji-é al.

† **17:18 17:18** Njénégə k̀ì ri-é lə Epikur lé panè: Dow ya à sangi kisi maji liə, bi to Lubə bá à sangi kadi-é al. ‡ **17:18 17:18** Dow-je k̀ì 'ba-dé Stoisi-je'to njénégə-je k̀ì 'panè i dow lé kadi 'adi né tɔy do-i al, kadi ore meeḡ-i meeḡ né-je-ti lay. † **17:24 17:24** Knj 7:48

²⁵ Lubə lé, ɔw ndoo kadi dow ra kullə adi-é al, kdotalə né kí nal-é goto. E bá to njèkadi kiskəm né-je lay rəm, to njèkadi-dé koo rəm, bá to njèkadi né-je lay rəm to§.

²⁶ E adi gin dow-je lay kí d'isi donangi-ti nè lay kinlé njirə-dé i ro dow-ti kí káre-rè. E ɔji dokaglo-je lə-dé, kì rəbi nin lo kisi-je lə-dé kete low nu.*

²⁷ Lubə ra né-je kinlé bè, kdo kadi dow-je 'sangi-né nja-é, ə kadi domaji ə d'ingə-é lo mam-ti kí d'isi 'mam-é. Kdo ná-ná dan-ji-ti ya Lubə isi ngosi siə.

²⁸ Kdo takul-é bá je j'isi-né kì do-ji taá rəm, j'odi-né ro-ji rəm, j'to-né dow-je rəm tin.»

«Ta kinlé njénɔ pa-je kí ná-je kí dan-si-ti kàrè 'pa to 'panè:

“Je kàrè j'to ngan-é to.”»

²⁹ «Kdotalə to kí jəi j'toi ngan lə Lubə lé, je j'a gir kí Lubə lə-ji à titi-nə kì magi lor əse magi là, əse magi ər kí kodi tól né-je 'ra kì tagir lə-dé əse kì gosi ra né lə-dé kin al.

³⁰ Ngà Lubə kí ndoki dow-je 'gə né al é un kəm-é say kogi do kullə ra-dé-je-ti kí maji al lé, bone e isi ba dow-je lay, kì lo-je lay kadi d'ingə panjiyə-dé-je kí maji al kogi.

³¹ Kdo e or ndo káre kí à gangi-né ta kí njururu do dow-je-ti kí donangi-ti nè kì takul dingəm kí e mbəti-é. Tosi kí adi-é tosi ndəl ində lo tɛɛ lé, toji adi dow-je lay 'gə maji kí Lubə à gangta kì takul-é.»

³² Loki de d'oo ta lə tosi ndəl kində lo tɛɛ lə dow-je kí Pol pa lé, de kí dan-ti-je 'soki-é, ə de kí ná-je 'panè: «Je j'a koo ta kinlé, ta-i-ti ndo kí rangi-ti bəy.»

³³ Beba Pol ingə-dé ɔw.

³⁴ Bè ya kàrè, de kí ná-je d'ində ro-dé nati kì Pol, ə de d'adi meɛ-dé Jeju rəm to. Dan de-ti kí d'adi meɛ-dé lé, kí káre to Denisi kí to dow káre dan njégangta-je-ti kí lo-ti kí 'ba-é Areopaji lé rəm, bá dené káre kí ri-é lə Damarisi rəm, bá ndəgi dow-je kí rangi rəm to.

18

Pol ɔw meɛ bebo Kərənti-ti

1Kɔ 1:1-9; 2:1-5; 2Kɔ 11:5-12; 12:12-13

¹ Go-ti, Pol i meɛ bebo Ateɛ-ti ɔw meɛ bebo Kərənti-ti.

² Lo-é-ti kinlé, e ingə dingəm káre kí to jipi kí 'ba-é Akilasi. Ə to dow kí donangi Pɔ-ti. De kí ne-é Prisil d'i donangi Itali-ti 'ree Kərənti ngosnè ya bəy, kdotalə dokaglo-é-ti kinlé ngar Klodi un ndu adi 'tubə jipi-je kí d'isi bebo Róm-ti kogi. Beba Pol ɔw ingə-dé ində ro-é nati sə-dé.*

³ De 'to kodi-je kí njéra kəykubi-je titi-nə kì Pol bè to. Beba Pol ɔw isi meɛ kəy-ti ro-dé-ti adi 'ra kullə nati.

⁴ Ndo taakoo-je-ti lə jipi-je lay ya Pol ɔji sə-dé ta meɛ kəykəwnə-ti lə-dé. E sangi kadi n'uwə jipi-je, kì greki-je kì ta.

⁵ Loki Silasi-je kì Timote d'i donangi Maseduwan-ti 'ree lé, Pol un ro-é bikti ində ta kullə ndó dow-je ta-ti lə Lubə, toji-né jipi-je kadi 'gə kí Jeju lé, to Kristi† lé ya.‡

⁶ Ngà loki jipi-je 'pa siə takobi-je d'osi-é-né ngərəngi-ngərəngi lé, e gəki kodi kí kubi-je-ti kí ro-é-ti ə idə-dé panè: «Kinə 'tuji, rəmə ta məsi-si tò

§ 17:25 17:25 Knj 7:48; 1Ng 8:27 * 17:26 17:26 Kgn 1:28; Det 32:8. * 18:2 18:2 Knj 11:28 † 18:5 18:5 Kristi lé kor meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. ‡ 18:5 18:5 Knj 17:15

dɔ-si səi-ti ya! Mə m'or ta dɔ-m-ti ngá. Kì nè kow kɪ kete kinlé, m'a təl kəm-m kɪ rɔ dow-je-ti kɪ 'to jipi-je al yó ngá. §»

⁷ Go-ti, Pol ɿ lo-é-ti tin, ɔw isi be lə dingəm káre kɪ ri-é lə Titiyusi Justusi. E to dow kɪ njèbəl Lubə ə kəy liə tò mbó kəykəwnə-ti lə jipi-je.

⁸ Ə Krispusi kɪ to njèkun dɔ kəykəwnə lə jipi-je kɪ dow-je kɪ mɛɛ kəy-ti liə lay, d'adi mɛɛ-dé 'Babe. Dow-je kɪ bebo Kɔrenti-ti n̄ə kɪ d'oo ta lə Pol lé, d'adi mɛɛ-dé 'Babe tɔ, adi 'ra-dé batəm*.

⁹ Ndo káre bè, ndɔɔ bá né ra Pol toki n̄i bè rəmə, 'Babe pa siə ta panè: «'Bəl al, 'pa ta par-par, bi 'oo rɔ-i al.

¹⁰ Kdɔtalə mə 'Babe ya m'a sə-i nati. Dow kɪ à kasi kuwə-i kɔ ra-i maji al ya goto. Kɔ m'ɔw kɪ dow-je n̄ə mɛɛ bebo-ti kin.»

¹¹ Pol isi mɛɛ be-ti kɪ Kɔrenti, ndó dow-je ta lə Lubə bal káre kɪ n̄əy mɛkɛ.

D'ow kɪ Pol logangta-ti

¹² Dɔkaglo-ti kɪ Galiɔ to-né gubərnər dɔnangi Akay-ti lé, ta jipi-je asi-nə adi d'uwə Pol d'ow siə logangta-ti

¹³ Bá 'panè: «Dingəm kanlé sangi kadi dow-je 'təl d'osi dɔ-dé nangi n̄ə Lubə-ti kɪ go rəbi kɪ rangi kɪ ɔw go-nə-ti kɪ ndukun al.»

¹⁴ Ngà loki Pol ɔw kɔ kun ta pa lé, Galiɔ idə jipi-je panè: «Kinə to ta təl dow əse ta lə né ra kɪ njururu al rəmə, m'a yəl mbi-m kɔ koo-né ta lə-si səi jipi-je lé berere-berere, titi kɪ tò kadi m'ra-né ya.

¹⁵ Ngà kinə to tanaji kɪ dɔ ta-je-ti madi, kɪ dɔ ri-je-ti, kɪ dɔ ndukun-je-ti lə-si kɪ sobi dɔ-si rəmə, to ta lə-si səi ya. Mə m'ndigi gangta dɔ-ti al.»

¹⁶ Beba ɛ tubə-dé logangta-ti lé.

¹⁷ Rəmə dɛ lay 'buki-nə dɔ Sostɛn-ti kɪ njèkun dɔ kəykəwnə lə jipi-je lé, d'uwə-é 'tində-é logangta-ti lé ya, ngà Galiɔ lé adi usi-é-ti al.

Pol təl ɔw bebo Antiosi-ti gogi

¹⁸ Go né-je-ti kinlé, Pol isi bebo Kɔrenti-ti ndɔ-je asi tati ya bəy, bá ɛ inə njékadmɛɛ-je ə adi Prisil-je kɪ Akilasi d'al siə mɛɛ bato-ti kɔ kadi d'ow dɔnangi Siri-ti. Loki 'tɛɛ Sankré-ti rəmə, Pol ndisə dɔ-é, kdɔtalə ɛ un mindi-é adi Lubə dɔ né-ti madi.

¹⁹ Loki d'ow 'tɛɛ bebo Epeji-ti lé, Pol inə madkullə-je liə, ɔw kəykəwnə-ti lə jipi-je ɔji sə-dé ta.

²⁰ Dɛ dəji-é kadi isi sə-dé ndɔ n̄ə bəy. Ngà ɛ ndigi al.

²¹ Loki ɔw kɪ kinə-dé lé, idə-dé panè: «[Ra n̄əy kɪ gogi rangi-ti lé, lé ri-ri kàrè m'a ra bebo Jorijaləm-ti.]† Kinə Lubə ndigi rəmə, m'a təl ree rɔ-si-ti.»

²² Beba ɛ ɿ mɛɛ bebo Epeji-ti ɔw Sejare kɪ bato. Loki Pol ur nangi mɛɛ bebo Sejare-ti lé, ɛ ɔw ra lapiya njékəwnə-je, ngà bá ɔti ɔw mɛɛ bebo Antiosi-ti.

Mba kɪ njèkungi mutə kɪ Pol ɔw kɔ mbe Poyta kɪ Maji

²³ Pol ra ndɔ asi tati n̄u bəy bá ɛ təl ɔw gogi. E ɔw dɔnangi Galati-ti, kɪ dɔnangi Priji-ti mbusi nja njéndó né-je lay.

Ta lə Apolosi mɛɛ bebo Epeji-ti kɪ mɛɛ bebo Kɔrenti-ti

§ 18:6 18:6 Mar 6:11 * 18:8 18:8 Knj 16:15 † 18:21 18:21 Ta-je kɪ tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kɪ dɔsəy kɪ dan-ti-je kɪ 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta greki.

24 Jipi káre bè ri-é lə Apolosi ə to dow kí meẽ bebo Alegjandri-ti bá ree meẽ bebo Epeji-ti. Ǝ to dow kí ɔw kì gosi pa ta rəm, gə mbete kí aa njay maji n̄a rəm to.

25 Ə to dow kí 'ndó-é rəbi lə 'Babe maji, ɛ ilə mbẽ Poyta kí Maji rəm, ɛ ndó dow-je ta lə Jeju kì gangi-é berere-berere kì rɔ tungə-é pilingi rəm, ya ngà batəm lə J̄a ya par bá ɛ gə.‡

26 Ǝ ulə gin pa ta lə Lubə kì meẽ kí ndakay meẽ kəykəwn̄a-ti lə jipi-je. Loki Prisil-je kì Akilasi d'oo ta liə kì mbi-dé lé, dẽ 'ba-é kì rɔ-dé-ti d'ɔr-é gin ta lə Lubə maji berere-berere.

27 Loki ɛ ndigi kow dɔnangi Akay-ti lé, njékadmeẽ-je d'ulə dingəm meẽ-é-ti kadi-é ɔw, bá 'ndangi mbete d'ulə-né d'adi njéndó né-je kí dɔnangi Akay-ti lé, kɔɔ kadi d'uwə-é kì rɔ-dé-ti maji. Loki ɛ ree t̄ɛ lé, ɛ təl njéra kullə kí maji rɔ njékadmeẽ-je-ti, kì takul ramaji lə Lubə.

28 Beba ɛ pa ta kì jipi-je ndaa-ti rəsi kì ta-je kí dum naji. Ǝ toji-dé meẽ mbete-ti kí aa njay adi 'gə kí Jeju lé, to Kristi.

19

Pol ɔw meẽ bebo Epeji-ti

1 Loki Apolosi n̄ay meẽ bebo Kɔrenti-ti lé, Pol ində dan be-je kí dɔ mbalti kí dɔnangi Aji-ti* gangi ree meẽ bebo Epeji-ti. Ǝ ree bá ingə njéndó né-je kí dan-ti-je n̄ɔɔ

2 rəmə, dəji-dé panè: «Loki səi adi meẽ-si Jeju lé, se səi ingəi Ndil kí aa njay ya wa?» Dẽ d'idə-é panè: «Ta lə Ndil kí aa njay ya kàrè dow pa adi j'oo nja káre al.»

3 Ngá bá Pol təl dəji-dé panè: «Ngà se batəm kí ban bá səi 'rai wa?» Dẽ 'panè: «Batəm lə J̄a bá je j'ra.»

4 †Beba Pol idə-dé panè: «Batəm kí J̄a ra dow-je lé, to batəm kí toji kiŋə panjiyə-je kí maji al kogi. J̄a idə dow-je kadi d'adi meẽ-dé dow kí à ree go-n'è-ti, adi to Jeju†.»

5 Loki d'oo ta-je kí Pol pa kin bè rəmə, d'adi 'ra-dé batəm kì ri 'Babe Jeju.

6 Ngá bá Pol lé ində ji-é dɔ-dé-ti ə Ndil kí aa njay ree dɔ-dé-ti adi 'pa ta kì ndɔ ta lə dow-je kí rangi rəm, 'pa ta-je kí ta Lubə-ti rəm to.

7 Dẽ lay d'a kasi dingəm-je dɔgi gidi-é joo je bè.

8 Go-ti, Pol ɔw meẽ kəykəwn̄a-ti lə jipi-je lé, ɛ pa ta kì meẽnda kay. Pol ɔji sə-dé ta n̄ay mutə, dɔ kɔbe-ti lə Lubə. Ǝ sangi kì rɔ tungə-é kɔɔ kadi dow-je 'taa ta liə.

9 Ngà dẽ kí dan-ti-je kí 'to njémẽngə-je, kì njémẽndə-je lé, 'pa ta kí maji al dɔ ta-ti «lə 'Babe» dan kosi dow-je-ti. Beba Pol in̄ə-dé, ə ɔr njéndó né-je ɔw sə-dé ngərangi, ɔw ndó-dé né kì ndɔ-é ndɔ-é meẽ kəy ndó né-ti lə Tiranusi.

10 Pol ra bal joo lo-é-ti n̄ɔɔ. Ǝ ndó dow-je né mbing, adi dow-je kí d'isi dɔnangi Aji-ti, kí 'to jipi-je kì greki-je lay ya d'oo ta lə 'Babe.

Ta lə ngan lə Seba

11 Lubə un Pol ra-né nékɔji-je kí tɔ bəl-bəl,

12 ya adi takubi-je əse mindil-je kí ɔdi rɔ-é kàrè, dow-je d'ɔw 'labi dɔ njémɔy-je-ti, rəmə njémɔy-je d'ingə lapiya rəm, bá ndil-je kí maji al 't̄ɛ meẽ-dé-ti kogi rəm.

‡ 18:25 18:25 Knj 19:3 * 19:1 19:1 Dɔnangi Aji kí ta-é tɔ nè kinlé, to be kí bone bè 'ba-é Turki kin. † 19:4 19:4 Mat 3:11; Mar 1:4,7,8; Luk 3:4,16; J̄a 1:26,27 † 19:4 19:4 Mat 3:11; Mar 1:7

¹³ Jipi-je madi d'ow kì be-be kɔ tubə ndil-je kí maji al do dow-je-ti. De 'na kadi 'tubə ndil-je kí maji al do dow-je-ti kà ri 'Babe Jeju to. De 'panè: «Kà ri Jeju kí Pol ilə mbe ta liə kinlé, m'panè 'tegi kogi!»

¹⁴ Dingəm-je kí njéra né kinlé de siri ə 'to ngan lə Seba kí to jipi rəm, to kí káre dan njékun do njégugnə-je-ti lə Lubə rəm.

¹⁵ Ndo káre bè, ndil kí maji al idə-dé panè: «Mə m'gə Jeju rəm, bá né kí Pol 'to kàrè m'gə rəm; ngà səi, 'toi nà-je wa?»

¹⁶ Ngá bá dingəm kí ndil kí maji al isi meɛ-é-ti lé, al ur do-dé-ti taa tógi-dé lay ə ra-dé maji al mbing adi 'teɛ meɛ kəy-ti kì dò-je rɔ-dé-ti pələ-pələ, d'ay-na kì kuti-dé dum.

¹⁷ Né kí ra né kinlé, dow-je kí meɛ bebo Epeji-ti, jipi-je kì grəki-je lay ya d'oo ta-é. De lay ya bəl ində bandi-dé gangi rəm, dow-je d'osi gaji 'Babe Jeju rəm to.

¹⁸ Dow-je nə kí dan-dé-ti kí d'adi meɛ-dé lé, 'ree 'pa ta rəsi-rəsi d'or-né man do kullə ra-dé-je-ti.

¹⁹ Beba mbəli-je nə 'ree kì mbete ra mbəli-je lə-dé d'ulə do-na-ti ə 'ró pər kogi takəm dow-je-ti lay. Dow-je 'tidə kər là mbete-je lé, ə à kasi là kullə kí dow ra bal nə.

²⁰ Beba tógi lə 'Babe ra adi ta liə ngə njim ow-né kì kete-kete.

²¹ Go né-je-ti kí ra né kinlé, Pol oji kadi n'ində donangi Maseduwan kì donangi Akay n'gangi n'ow meɛ bebo Jorijaləm-ti. E panè: «Loki m'ow m'teɛ meɛ bebo Jorijaləm-ti lé, m'a kow koo meɛ bebo Rəm to bane.»

²² E ulə njéra siə kullə-je joo adi to Timote-je kì Erasti, adi d'ow donangi Maseduwan-ti, ngà e bá təl isi donangi Aji-ti mbər bəy.

Ta usi meɛ bebo Epeji-ti

²³ Dokaglo-é-ti kinlé, ta kí boy nə ya usi meɛ bebo Epeji-ti sobi do ta lə 'Babe.

²⁴ Kɔo dingəm káre isi nɔɔ ri-é lə Demetriyusi. E to njələ 'ningə-je kì ngama-je. E lə ngan kəy-je adi titi-na kì kəy pole magi kí dené kí ri-é lə Artemisi‡, adi kodi-je liə d'ingə-né né nə. ²⁵ Beba Demetriyusi ba kodi-je liə rəm, ba kodi-je kí rangi kí njéra gə kullə liə lé idə-dé panè: «Səi lé, lay lə-si ya 'gəi maji kí jəi lé, kullə lə-ji kin ya bá j'isi j'ingəi-né né ya al wa?»

²⁶ Ə né-je kí isi ra né lé, ooi ta-é kì mbi-si rəm, ooi kì kəm-si rəm. Pol kí dowbé kinlé, panè: Magi-je kí dow-je 'ra kì ji-dé lé, to magi-je kí tɔgrɔ-ti al. E pa ta təl-né do dow-je, adi kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'taa ta liə. Né kinlé e ra meɛ bebo Epeji-ti nè par al, ngà nəy nde bè kadi un donangi Aji ya lay.

²⁷ To né kí à tuji kullə lə-ji jəi ya par al, ngà à ra kadi kəy magi Artemisi kí to magi kí dené kí boy kinlé à təl né kí kogi kare rəm, bá à tuji riə liə e kí to magi kí dow-je lay kí donangi Aji-ti, kì dow-je lay kí donangi-ti nè d'isi pole-é lé!»

²⁸ Loki dow-je d'oo ta-je kin bè lé, wəngi ra-dé nə adi 'tur kəə mbiti-mbiti 'panè: «Artemisi, magi lə dow-je kí bebo Epeji-ti ya to magi kí boy!»

²⁹ Meɛ bebo-ti lay ya dow-je d'ow do-na-ti wúr-wúr ə d'ungi-na do Gayusi-je-ti kì Aristarki kí 'to dow-je kí donangi Maseduwan-ti, 'ndɔr-dé d'ow sə-dé kì meɛ kəy ra ndam-je-ti. Gayusi-je kì Aristarki lé 'to madkullə-je lə Pol.

³⁰ Pol lé, ndigi kadi n'ow dan kosi dow-je-ti ya tá, ngà njéndó né-je bá d'ogí-é.

‡ 19:24 19:24 Magi Artemisi lé, 'ba-é Dian to. E bá 'pol-é kɔo kadi e adi néndɔr-je lə-dé maji rəm, adi da-je kì dow-je d'oji-na rəm.

³¹ Nam Pol-je madi kí 'to dow-je kí boy-boy kàrè d'ulə kulə d'idə-é, 'ra-é kəgri kadi ɔw kəy ra ndam-ti lé al.

³² Kosi dow-je lay ya d'ilə dɔ-nɔ-ti rututu. Dow-je kí dan-ti-je 'tur kool kɔɔ né kí bè kin, ngà dɛ kí nɔ-je rəmə 'tur kool kɔɔ né kí bè kin tɔ. Ə dow-je nɔ dan-dé-ti tɔ rəmə, né kí 'kəw-né-nɔ lé ya kàrè dɛ 'gə al rəm.

³³ Dow-je madi kí dan kosi dow-je-ti d'ɔr gin ta lé d'adi Alegjandrə oo. Alegjandrə lé, jipi-je d'osi-é ki kete nɔ dow-je-ti. Ɛ yəki ji-é ta-dé-ti ə ndigi kadi n'pa ta n'ɔr-né ta dɔ-n'è-ti nɔ kosi dow-je-ti.

³⁴ Ngà loki dow-je 'gə kí Alegjandrə to jipi lé, dɛ lay ya 'tur kool boy-boy kɔɔ ndi-dé kí káre ya à kasi né kí kàdì joo je bè 'panè: «Artemisi, magi lə dow-je kí Epeji ya to magi kí boy!»

³⁵ Ngà njëndangi mbete lə dow mɛɛ be-je gɔr dow-je, adi lo tɔ ndingi ngá bá ɛ panè: «Səi dow-je kí bebo Epeji-ti, dow-je lay ya 'gə kí bebo Epeji bá to lo ngəm kəy pole magi kí dené kí boy kí 'ba-é Artemisi rəm, ɛ ya to lo ngəm né kí to takəm-é kí i dɔrɔ-ti ree nangi nè rəm tɔ.

³⁶ Dow kí à naji ya bè goto. Beba kadi ori mɛɛ-si, bi 'rai né ki nɔɔ bè al.

³⁷ Dingəm-je kí səi uwəi-dé 'reei sə-dé nè kinlé, né káre ya kàrè dɛ 'tuji mɛɛ kəy pole magi-ti al rəm, bá 'pa ta kɔbi dɔ magi-ti lə-ji kí dené lé al rəm.

³⁸ Kinə Demetriyusi kɔ kɔdi-je kí d'ore kàdì-é lé, 'ndigi ra ta kɔ dow madi rəmə, ndɔ gangta to nɔɔ rəm, bá njégangta-je kàrè d'isi nɔɔ rəm; kadi 'ra mbete səki d'ɔw 'səki-né dowbé!

³⁹ Ngà kinə ta lə-si kí rangi ya tɔ nɔɔ rəmə, d'a ra ta-é ndɔ gangi ta-ti nɔ kosi dow-je-ti.

⁴⁰ Bè al rəmə, né kí ra né bone kinlé, dow-je kí Rɔm d'a kɔ kilə-né ta dɔ-ji-ti kɔ ba-ji njédɔngɔ-je, rəmə ta kí j'a pai dɔ kəwnɔ-ti lə-ji kin, kɔ kori-né ta dɔ-ji-ti ya goto.» Go ta-je-ti kinlé, ɛ tubə kosi dow-je adi d'ɔw.

20

Pol ɔw dɔnangi Maseduwan-ti kɔ dɔnangi Greki-ti

1Kɔ 16:1-7; Rɔm 15:25-27

¹ Loki gin kɔw dɔ-nɔ-ti wúr-wúr kin gangi lé, Pol kəw njéndó né-je ulə dingəm mɛɛ-dé-ti, bá ra-dé lapiya ə ɔti ɔw dɔnangi Maseduwan-ti.

² Ɛ ɔw kɔ lo-lo dɔnangi Maseduwan-ti pa ta-je nɔ-nɔ adi njékad mɛɛ-je ulə-né dingəm mɛɛ-dé-ti, bəy bá ɛ ɔw dɔnangi Greki-ti

³ isi-ti nɔy mutə. Loki isi ɔw kɔ kal mɛɛ bato-ti kɔw dɔnangi Siri-ti rəmə, oo ta lə jipi-je kí d'ɔji-nɔ ta kí maji al dɔ-é-ti. Beba ɛ panè: N'a təl kɔw dɔnangi Maseduwan-ti gogi.

⁴ Dɛ kí 'dan-é ɛn: Sopater kí ngon lə Pirusi kí to dow kí bebo Bere-ti, Aristarki kɔ Sekundusi kí 'to dow-je kí bebo Tesaloniki-ti, Gayusi kí to dow kí bebo Derbi-ti, bá Timote-je, kɔ Tisiki-je, kɔ Tropim-je kí 'to dow-je kí dɔnangi Aji-ti tɔ.

⁵ Dɛ kinlé, d'ɔw kete nɔ-ji-ti ə 'ngəbi-ji mɛɛ bebo Troasi-ti.

⁶ Ngà jɛ rəmə, go ra nɔy-ti kí 'ra kɔ mbè kí əm goto-ti lé, jɛ j'al mɛɛ bato-ti káre kí bebo Pilipi-ti, ə j'ra ndɔ mɔ go-ti bəy bá j'ingə-dé bebo Troasi-ti ə j'isi lo-é-ti ndɔ siri.

Kisi Pol bebo Troasi-ti kɔ tɔsi ndəl lə Etikusi

⁷ Ndɔ Dimasi lé, jɛ j'kəw-nɔ kɔ kuso mbè nam-nɔ. Beba tɔ kadi bore ə Pol à kɔw ngá rəmə, ɛ ɔji ta kɔ dow-je kí 'kəw-nɔ lé, ə pa ta sar ya dan lo bapi.

⁸ Mɛɛ kəy kí dɔ madi-é-ti taá kí j'kəw-nɔ-ti lé, pər lampi nɔ-ti.

⁹ Basa káre bè kí ri-é lə Etikusi isi taá, kəm bole kəy-ti lé. Loki Pol ɔ pa ta adi dow-je ya bəy rəmə, ɛ tò bi adi dan-é oy. Beba bi ləngi-é adi i kəy-ti kí taá kí njékungi-ti mutə lé ya usi nangi baraki. Ngà loki d'un-é rəmə, ɛ oy.

¹⁰ Beba Pol risi nangi ree ɖugi nangi do-é-ti un-é kàdì-é-ti bá panè: «Adi mee-si usi nangi, kɔ ndil-é tee al!»

¹¹ Beba loki Pol təl ɔw mee kəy-ti taá gogi lé, ɛ gangi mbə nam-nə uso rəm, bá uso né kí kare rəm tɔ. Go-ti gogi lé, ɛ təl pa ta adi tó-é uu nə sar ya adi kàdì ubə, bá ɛ ɔti ɔw bəy.

¹² Rəmə ngon basa lé isi kəm bá 'təl d'ɔw siə be gogi, adi mee dow-je təl usi nangi pɔ-pɔ gogi.

Pol i bebo Troasi-ti ɔw bebo Mile-ti

¹³ Je j'ɔw kete, ə j'al mee bato-ti ə j'mbuti bebo Asosi-ti, lo kí tò kadi j'un Pol titi. To né kí ɛ ya ndigi bè, kɔ tò kadi ɛ à kun rəbi kow kè nja-é.

¹⁴ Loki ɛ ingə-ji Asosi lé, je j'un-é mee bato-ti, j'ɔw bebo Mitilen-ti.

¹⁵ J'i Mitilen-ti tin, j'ɔw kəm-ji ki kete. Ə lo aa go-ti bá j'tee ta lo-ti kí Sio kí to donangi kí tò dan ba-ti. Nɔo kí gogi go-ti bá j'tee Samosi-ti, ngà lo kaa rəmə, j'tee bebo Mile-ti.

¹⁶ Beba Pol ɔji kadi n'dəə kàdì bebo Epeji-ti taá, kɔo kadi j'isi donangi Ajiti nə al. E nagi low-low kɔo kadi, lé né rəmə, n'tee bebo Jorijalem-ti ndo ra nay-ti lə jipi-je kí 'ba-é Pantekoti.

Kingə-nə lə Pol kè 'ngatogi-je kí bebo Epeji-ti

¹⁷ Pol isi mee bebo Mile-ti, ə ulə kulə ba 'ngatogi-je lə njékəwnə-je kí bebo Epeji-ti.

¹⁸ Loki de 'ree tee rə-é-ti lé, ɛ idə-dé panè: «Panjiyə-m kí rə-si-ti dokaglo-je lay, un kuti-é ndo-ti kí dosay loki m'ilə-né nja-m donangi Aji-ti lé, səi 'gəi maji.

¹⁹ M'ra kullə m'adi 'Babe kè do kí sol lom-lom, kè man nɔ kəm-m-ti, kè kɔ-je kí m'ingə kè go rəbi ta-je kí maji al maji al kí jipi-je d'ɔji-nə do-m-ti rəm tɔ.

²⁰ Né kí à maji sə-si lé, né káre ya kàrè m'boyo do-é sə-si al. M'ilə mbe m'adi-si rəm, m'ndó-si né pandangi lo-je-ti rəm, bá mee kəy-je-ti lə-si rəm tɔ.

²¹ Taá-taá ya m'ba jipi-je kè dow-je kí 'to grəki-je kadi d'inə panjiyə-dé-je kí maji al d'osi batim 'təl ki rɔ Lubə-ti ə d'adi mee-dé 'Babe lə-ji Jeju.

²² Ngà, ooi bè, kí ngəsnè kinlé, kow-m ki bebo Jorijalem-ti é m'ɔw mɔngi. Ndil ɔsi-m kadi m'ɔw, ngà né kí à tee do-m-ti bebo Jorijalem-ti lé, mə m'asi gə al.

²³ Né kí m'gə lé, mee bebo-je lay kí m'tee-ti ya, Ndil kí aa njay adi-m m'gə maji kí dangay-je kè kɔ-je tò ngəbi-m-ti nɔɔ. *

²⁴ †Ngà kisi-m kè do-m taá lé, mə m'oo ki né madi takəm-m-ti al ə né kí kəm-m tò go-ti lé, to ta lə kadi m'ay ngodi lə-m kin rətətə ngangi kagi-ti [kè rɔnəl] rəm, to ta lə kadi m'təl ta kullə kí 'Babe Jeju adi-m lé tɔ: Adi to ta lə kilə mbe Poyta kí Maji kí sobi do ramaji lə Lubə†.»

²⁵ «Ngà, ooi bè, kí ngəsnè-ti kinlé, səi lay kí m'dəə dan-si-ti m'ndó-si ta kí do kɔbe-ti [lə Lubə] kinlé, a koo-i takəm-m gogi rangi al ngá.

²⁶ Gin-é kin bá bone m'idə-si-né ta rəsi m'panè: Səi lay kin ya ta məsi-si goto do-m-ti.

* 20:23 20:23 Knj 21:4; 21:11. † 20:24 20:24 2Ti 4:7 † 20:24 20:24 2Ti 4:7

27 Kdo ta lə kəjra-je lə Lubə lé mə m'idə-si lay tingə, ɛ kí m'boyo sə-si dɔ-é ya goto.

28 'Tosi kəm-si dɔ rɔ-si səi-ti ya rəm, bá dɔ kosi bati-je-ti lay kí Ndil kí aa njay ində-si dan-dé-ti kadi indəi kəm-si go-dé-ti lé rəm tɔ. Kadi 'toi njékul njékəwnə-je lə Lubə kí ɛ ya ndogi-dé kɪ takul məsi-é ɛ ya.

29 M'gə maji kí loki m'a kow lé, jagim-je kí maji al d'a kandi mbunə-si-ti, d'a koo kəmtondoo lə kosi bati-je kinlé al.

30 Rəm bá dan-si səi-ti ya kàrè, dow-je kí dan-ti-je d'a kɪ kdo pa ta-je kí maji al maji al kədi-né njéndó né-je kɔr-dé-né kungɪ-dé go-dé-ti.

31 Indəi kəmkaa dɔ rɔ-si-ti, adi mɛɛ-si ole dɔ-ti toki asi bal mutə bè, é kada al rəm ndɔɔ al rəm ya, m'ndəji nə-nə dan-si-ti taá-taá kɪ man nɔ kəm-m-ti.»

32 «Ngà kí nè kinlé, m'ungɪ-si mɛɛ ji Lubə-ti rəm, m'inə-si mɛɛ ta-ti liə kí to ta ramaji, kí ɔw kɪ tógɪ kadi ɔw sə-si kɪ kete-kete mɛɛ kadmee-ti lə-si, bá à kadi nédɔji dow-je kí d'aa njay rəm tɔ.

33 Bo là, əse lɔr əse bo kubi-je lə dow madi ra-m al.

34 Səi ya kàrè, 'gəi kí to ji-m kí tò kin bá adi-m né-je kí mɛɛ-m ge rəm, adi m'adi madkullə-je lə-m né-je kí mɛɛ-dé ge rəm tɔ.‡

35 Ndo-é ndo-é ya m'idə-si m'panè: Tò kadi a rai kullə bè tɔ bá a rai-né kɪ njəndoo-je, ə kadi mɛɛ-si ole dɔ ta-je-ti lə 'Babe Jeju, kí ɛ ya kɪ dɔ-é pa panè: “Kadi né dow lé majkur-é itə kində ji taa-né né!”»

36 Loki Pol pa ta bè adi-dé lé, ɛ ɔsi məkəji-é nangɪ bá pa ta kɪ Lubə kdo ta lə-dé lay.

37 Rəmə də lay 'nɔ ə d'ungɪ-nə mindi Pol-ti d'uwə-é kɪ kàdɪ-dé-ti 'ra-é lapiya.

38 Né ya kí mɛɛkɔ ra-dé-né nə lé, to ta lə kidə kí Pol idə-dé panè d'a koo takəm-n'è gogɪ rangɪ al ngá kin. Go-ti, də 'dan-é d'ɔw siə njal ta bato-ti.

21

Kow Pol bebo Jorijalem-ti

1 Loki j'inə-nə sə-dé ngá rəmə, je j'al mɛɛ bato-ti, j'ɔw njururu mɛɛ bebo Kosi-ti. Lo aa go-ti, j'ɔw Rodesi kí to dɔnangɪ kí tò dan ba-ti, ngá bá j'ɪ tin j'ɔw mɛɛ bebo Patara-ti.

2 Loki j'ingə bato madi kí isi ɔw mɛɛ bebo Penisi-ti lé, je j'al mɛɛ-é-ti j'ɔw.

3 Beba loki j'ɔw j'tɛɛ ngɔsi kɪ dɔnangɪ Siprə-ti kí tò dan ba-ti rəmə, j'inə be lé doji gəl, ə j'ɔw dɔ-ji kɪ dɔnangɪ Siri-ti bè. Ə j'ɔw j'ur nangɪ bebo Tir-ti, kí to lo kí tò kadi d'a kɔr né-je kí mɛɛ bato-ti nangɪ titi.

4 Loki j'ingə njéndó né-je lo-é-ti kinlé, je j'isi sə-dé ndo siri. Ndil kí aa njay ɔsi-dé, adi d'idə Pol kadi ɔw mɛɛ bebo Jorijalem-ti al.

5 Bè ya kàrè loki ndo kisi-ji rɔ-dé-ti tingə ngá lé, je j'usi dɔrəbi-ti. Rəmə də kɪ ne-dé-je kɪ ngan-dé-je lay ya 'dan-ji 'ree sə-ji njal gidi bebo-ti. Je j'ɔsi məkəji-ji nangɪ ngangɪ ba-ti, j'pa ta kɪ Lubə.

6 Go-ti, j'ra-nə lapiya bəy ngá bá, je j'al mɛɛ bato-ti lé, ə njédan-ji-je lé kàrè 'təl kɪ bee-je lə-dé gogɪ tɔ.

7 Loki j'inə rəbi kí mani lé, j'ɪ bebo Tir-ti j'ɔw bebo Tolemaysi-ti. J'ra lapiya njékadmɛɛ-je kí d'isi mɛɛ bebo-ti kinlé, ə j'isi sə-dé ndo káre.

‡ 20:34 20:34 Knj 18:3

⁸ †Lo aa go-ti lé, j'ow bebo Sejare-ti. Loki j'teɛ Sejare lé, j'ow be lə Pilipi kí to njèkilə mbɛ Poyta kí Maji, ə j'tò rɔ-é-ti. Pilipi lé, to kí káre dan dow-je-ti kí siri kí ndɔki 'mbəti-dé mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti*.

⁹ Ɛ ow kɪ ngan-je kí dené sɔ kí 'taa ngow al ə 'to njépata-je kí ta Lubə-ti.

¹⁰ †Loki j'isi tin asi ndɔ nɔ́ lé, dow káre kí ri-é lə Agabusi kí to njépata kí ta Lubə-ti, ɪ dɔnangi Jude-ti ree ingə-ji nɔ́.

¹¹ Rəmə ɛ un ndaá dɔɔ bədi lə Pol, dɔ-né ji-é kɪ nja-é ɛ ya ə panè: «Yən, ta kí Ndil kí aa njay pa én: Dingəm kí ndaá dɔɔ bədi kin to kí 'liə lé, jipi-je d'a kuwə-é, tó-é njim-njim bebo Jorijalɛm-ti tana bə tɔ, ngá bá d'a kilə-é ji dow-je-ti kí 'to jipi-je al.»

¹² Go ta-je-ti kinlé, jɛ kɪ njékadmɛɛ-je kí Sejare j'nɔ ta Pol-ti kadi ɔw mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti al.

¹³ Ngá Pol ilə-ti panè: «Kdɔ ri ə 'nɔi ɔri-né tógi-m gogi bə wa? Mɔ́ lé, m'isi dɔ nja-m-ti kdɔ kadi 'tɔ-m njim-njim par al, ngá m'isi dɔ nja-m-ti kadi m'ow m'oy bebo Jorijalɛm-ti kdɔ ta lə 'Babe Jeju.»

¹⁴ Loki ɛ adi ta-je lə-ji kin ra kullə rɔ-é-ti al lé, jɛ j'a dɔ-ti njangi al ya tɔ. Ngá j'panè: «Kadi 'Babe ɔji ndigi liə!»

¹⁵ Go ndɔ-je-ti kinlé, loki j'ra go né-je lə-ji rəmə, jɛ j'ow mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti.

¹⁶ Njéndó né-je kí dan-ti-je kí bebo Sejare-ti kí d'isi d'ow bebo Jorijalɛm-ti, d'ow sə-ji tɔ. Dɛ d'ow sə-ji adi j'tò rɔ Minasɔ-ti kí to njéndó né kí kete low nɔ. Ɛ to dow kí dɔnangi Siprə-ti kí tɔ dan ba-ti.

Kingə-nɔ lə Pol-je kɪ Jaki bebo Jorijalɛm-ti

¹⁷ Loki j'teɛ bebo Jorijalɛm-ti lé, njékadmɛɛ-je d'uwə-ji kɪ rɔ-dé-ti kɪ rɔnəl.

¹⁸ Lo aa go-ti, Pol ɔw sə-ji nati rɔ Jaki-ti,† lo kí 'ngatógi-je lay ya 'kəw-nɔ titi tɔ.‡

¹⁹ Loki Pol ra-dé lapiya ngá rəmə, né-je kí Lubə ra dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al kɪ takul kullə liə lé, ɛ ɔr-dé poy-é kɪ bar-é bar-é.

²⁰ Loki d'oo ta-je liə kin bə lé, dɛ d'osi gaji Lubə, bá go-ti d'idə Pol 'panè: «Ngonkɔ-ji kí maji, 'oo jipi-je budɔgi dɔgi lo nɔ́ ya d'adi mɛɛ-dé Jeju rəm, lay lə-dé ya d'a dɔ ndukun-ti lə Moiyiji kɪ rɔ-dé kí tungə pilingi rəm.

²¹ Ya rəmə, dow-je d'idə-dé ta kí dɔ-i-ti 'panè: Néndó lə-i ɔsi jipi-je lay kí d'isi dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al kadi 'təl gidi-dé d'adi ndukun lə Moiyiji rəm, kadi d'ijə ganjangi ngan-dé-je al rəm, bá kadi 'təl rɔ-dé go nékoɓe-ti lə jipi-je lé al rəm tɔ.

²² Ngá j'a rai ban wa? Kdɔ ta kí rá-ti ya kàrè [loki kosi dow-je d'a kəw-nɔ lé] d'a koo kí i 'ree nè ya én.

²³ Bəba 'ra nè kí j'a kidə-i kin. Dingəm-je sɔ kí d'un mindi-dé dɔ né madi-ti d'adi Lubə d'isi dan-ji-ti nè. §

²⁴ Ɔr-dé go-i-ti, ə 'ra nékoɓe kí sobi dɔ kaa rɔ njay lə-i rəm, kí sobi dɔ kaa rɔ njay lə-dé rəm, bá ugə dɔ-dé adi 'ndisə dɔ-dé rəm tɔ. Bə kdɔ kadi dow-je lay 'gə kí ta-je kí dɔ-i-ti kí ɔw mbuu kinlé, to ta-je kí kare rəm, bá kadi 'gə kí i lé, ya kàrè 'təl rɔ-i go ndukun-ti lə Moiyiji maji rəm tɔ.

²⁵ †Ngá kí sobi dɔ jipi-je al kí d'adi mɛɛ-dé Jeju lé, j'ndangi mbete j'adi-dé j'idə-dé-né kadi dɔ-je kí dow-je 'təl 'pole-né magi-je lé, d'a kuso al rəm,

† 21:8 21:8 Knj 6:5; 8:5 * 21:8 21:8 Knj 6:5; 8:5 † 21:10 21:10 Knj 11:28 † 21:18 21:18 Jaki kinlé, to ngonkɔ Jeju ‡ 21:18 21:18 Knj 12:17; 15:13 § 21:23 21:23 Ta lə kaa rɔ lə Pol-je kí to nè kinlé, to ta lə kaa rɔ kí sobi dɔ majal al. Ngá jipi-je lé, kinə dow un mindi-é adi Lubə dɔ né madi-ti rəmə, à ra bə ɓane. Bəba Pol kí to jipi lé ra-né tɔ. † 21:25 21:25 Knj 15:29

kadi d'a kuso məsi ɗa al rəm, d'a kuso ɗa kí oy yo kuburu al rəm, fá kadi d'ɔgi rɔ-dé ra kaya rəm tɔ.* »

²⁶ Lo aa go-ti, Pol ɔr dingəm-je kí sɔ lé ɔw sə-dé, adi ɛ rəm, ɗɛ rəm ya d'aa rɔ-dé ngá fá, ɛ ɔw takəy-ti lə Lubə, kɔ kɪdə njégugnə-je, ndɔ kí gin kaa rɔ lə-dé à gangi-né, kadi ná-ná dan-dé-ti ree kɪ kadkare liə adi Lubə.

D'uwə Pol

²⁷ Loki nàyy nà al kadi ndɔ kí siri lé goto rəmə, jipi-je kí dan-ti-je kí d'i ɗɔnangi Aji-ti d'oo Pol mɛɛ kəy-ti lə Lubə lé, ɗɛ 'sulə kosi dow-je adi d'uwə-é.

²⁸ Ə 'tur kəə 'panè: «Səi Israyel-je, reei ori kàdì-ji boo! Yən, dingəm kí njèndó né dow-je lay ya kɪ lo-lo, pa-né ta kí maji al maji al ɗɔ Israyel-je-ti rəm, ɗɔ ndukun-ti lə Moiyiji rəm, fá ɗɔ kəy-ti lə Lubə kin rəm lé, ɛ ə ɗ an. ɛ ɔw mbing ya ree kɪ dow-je kí 'to grɛki-je mɛɛ kəy-ti lə Lubə. ɛ ra lɔ kí aa njay kin kɪ lo kí kɔgi kare.»

²⁹ †Dɛ pa ta kin bè kɔtələ Tropim kí to dow kí bebo Epeji-ti lé, d'oo-é kɪ Pol mɛɛ bebo-ti. Beba 'gir kí Pol ɔw siə mɛɛ kəy-ti lə Lubə.

³⁰ Dow-je kí bebo Jorijalɛm-ti lay ya d'ɔw ɗɔ-nə-ti wúr wúr ə dow-je d'i kɪ lo-lo ya tətì-nə yipi d'ay kɪ lo-é-ti. Dɛ d'uwə Pol mɛɛ kəy-ti lə Lubə, 'ndɔr-é d'ɔw siə ndaa-ti rəmə, tajinati nè ya d'uti tarəbi-je.

³¹ Loki 'sangɪ kadi 'tɔl Pol lé, dow-je kí mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti lay ya d'ɔw ɗɔ-nə-ti wúr wúr adi ta-é usi mbi njèkun ɗɔ kuti asgar-je-ti kí budɔgi.

³² Rəmə lo-é-ti nè ya, ɛ rəm, asgar-je rəm, fá njèkun ɗɔ kuti asgar-je kí bu bu, d'ubə nangi d'i d'ay d'ɔw kɪ rɔ dow-je-ti lé. Loki dow-je kinlé, d'oo njèkun ɗɔ asgar-je kí budɔgi kin rəm, d'oo asgar-je rəm lé, 'taa koo ta tində-ti kí d'ə 'tində Pol lé ngá.

³³ Beba njèkun ɗɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé, ɔti kɪ rɔ Pol-ti uwə-é ə un ndu kadi d'ilə-é sil gidi joo. Go-ti, ɛ ɗəji ta panè: Dingəm kinlé to ná wa? Ə ri fá ɛ ra wa?

³⁴ Ngá dan kosi dow-je-ti lé, dow-je kí ná-je 'tur kɔɔl 'panè: ɛ ra né kí bè kin. Rəmə ɗɛ kí dan-ti-je 'panè: ɛ ra né kí bè kin tɔ. Ta-je kí 'pa yó-je kɪ nè-je kinlé, ra adi ta kí njururu bè ya njèkun ɗɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé, ingə al. Beba ɛ un ndu kadi d'ɔw kɪ Pol mɛɛ ndògi bɔr-ti lə-dé.

³⁵ Loki Pol ree tɛɛ dɪgi lo njiyə-je-ti lé, asgar-je d'un-né nɔngi taá, kɔtələ kosi dow-je d'ɔw siə pɪr-pɪr pɪr-pɪr.

³⁶ Kosi dow-je ya d'ul-nə go-é-ti mbuu, kɪ kəə ta-dé-ti taá-taá 'panè: «Adi j'toli-é kɪ tɔl ya!»

Pol pa ta ɗɔ rɔ-é-ti

Knj 9:1-19; 26:9-20; Gal 1:11-16; 1Ti 1:12-17

³⁷ Loki d'ɔw kadi Pol andi lo-ti lə asgar-je lé rəmə, ɛ ɗəji njèkun ɗɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé panè: «Se i a kadi-m tarəbi kadi m'pa ta káre wa?» Beba ɛ ɗəji-é panè: «I 'gə ta Grɛki wa?»

³⁸ I lé 'to dow kí ɗɔnangi Ejipti-ti, kí ngɔsnè ya bəy ə ɔy bəkaya-je budɔgi lo sɔ ɔw sə-dé dilələ-ti, sulə-dé kadi 'ra ɗɔngá lé al wa?»

³⁹ Pol panè: «Mə m'to jipi kí d'oji-m bebo Tarsi-ti, ɗɔnangi Silisi-ti, m'to ngon njèbe kí bebo-ti kí ri-é ba nà. Kɔgri ya, adi-m tarəbi m'pa ta m'adi kosi dow-je.»

⁴⁰ Njèkun ɗɔ asgar-je kí budɔgi lé, inə tarəbi adi-é. Beba Pol al ɗɔ dɪgi lo njiyə-je-ti yəki ji-é ta dow-je-ti, adi lə tɔ ndingi, ngá fá pa sə-dé ta kɪ ta əbrə panè:

* 21:25 21:25 Knj 15:20 † 21:29 21:29 Knj 20:4

22

¹ «Ngankɔ-m-je kɪ bɔbi-m-je, 'yɛli mbi-si ooi-né ta kí ngɔsnè m'ɔw kɪ pa kɔ pa-né ta dɔ rɔ-m-ti kin.»

² Loki d'oo kí Pol pa ta kɪ ta ɔbrə rəmə, lo tɛl pa doy ta madi-é-ti ya bɔy, ngá bá Pol panè:

³ †«Má lé m'to jipi, d'oji-m bebo Tarsi, donangi Silisi-ti, ngà d'oti-m bebo Jorijalɛm-ti nè ya rəm, Gamaliyel ndó-m né-je kí ɔw go-na-ti berere-berere kɪ ndukun lə ka-ji-je rəm, bá kullə lə Lubə kàrè rɔ-m tungə-ti pilingi titi kí sɔi lay ɔi-né bone kin bè ya tɔ.*

⁴ †Dow-je kí njékun go néndó lə Jeju lé, m'ulə kəm-dé ndoo nɔ. M'adi 'tó dingəm-je kɪ dené-je njim-njim d'ungi-dé dangay-ti.

⁵ Burə dɔ njégugnə-je lə Lubə kɪ 'ngatɔgi-je lə jipi-je lay ya 'gə sə-m go-é maji. Kɔ loki m'isi m'ɔw Damasi lé, dɛ 'ndangi mbete-je d'adi m'ɔw-né madi ngankɔ-ji-je kí d'isi nɔ. M'ɔw kɔ kadi m'tuwə njékadi mɛɛ-dé Jeju kí d'isi mɛɛ bebo Damasi-ti, m'tó-dé njim-njim m'ree sə-dé bebo Jorijalɛm-ti, kɔ kadi d'adi-dé kɔ.†»

Pol ɔr poy kadi kí adi mɛɛ-é Jeju

Knj 9:1-19; 26:12-18

⁶ «Ta kí kàdɪ ɔ jam dɔ be-ti, loki m'ɔ dɔ rəbi-ti, m'tɛɛ ngɔsi kɪ bebo Damasi rəmə, tajinati nè ya, londɔgi kí nɔ ya ndɔgi i dɔrɔ-ti ree gəə dɔ-m sipi.

⁷ Adi m'tɛɛ m'usi nangi rəmə, m'oo ndi dow pa sə-m ta panè: “Sol, Sol, kɔ ri bá 'ulə kəm-m ndoo bè wa?”

⁸ Má m'ilə-é-ti m'panè: “I to nɔ wa, 'Babe?” M'oo ndi dow lé, tɛl ilə-m-ti panè: “To má Jeju, dow kí Najareti-ti kí 'isi 'ulə kəm-m ndoo lé ya.”

⁹ Dow-je kí d'ɔw sə-m, d'oo lo kí ndɔgi lé maji ya, ngà ndi dow kí 'pa sə-m ta lé bá d'oo al.

¹⁰ Má m'dəji-é m'panè: “‘Babe, ri bá tɔ kadi m'ra wa?” Beba 'Babe ilə-m-ti panè: “I taá 'ɔw bebo Damasi-ti ɔ tin ya d'a kidə-i né lay kí tɔ kadi 'ra.”

¹¹ Ngà lo kí ndɔgi lé ya, ra adi kəm-m oo lo al, adi dɛ kí d'ɔ sə-m lé, ngá bá d'uwə ji-m 'ndɔr-m d'ɔw sə-m bebo Damasi-ti.»

¹² «Dingəm káre bè kí ri-é lə Ananiasi ɔ to dow kí njèkilə kuji dɔ ndukun-ti lə Lubə rəm, bá to dow kí jipi-je lay kí d'isi bebo Damasi-ti 'pa ta kí dɔ-é-ti maji nɔ rəm,

¹³ bá ree rɔ-m-ti ɔ idə-m panè: “Ngonkɔ-m Sol, 'tɛɛ kəm-i 'oo lo.” Rəmə tajinati nè ya, kəm-m oo lo adi m'oo-é.

¹⁴ ɛ tɛl pa bɔy panè: “Lubə lə ka-ji-je uwə dɔ-i kete kɔ kadi 'gə ndigi liə, kɔ kadi 'oo njèra né kí njururu rəm, bá kɔ kadi 'oo ta-je kí ta-é-ti kɪ mbi-i rəm tɔ.

¹⁵ Né-je kí 'oo kɪ kəm-i rəm, ta-je kí 'oo ta-é-ti kɪ mbi-i rəm kinlé, i bá 'a to njèkɔr go-é kadi dow-je lay d'oo.

¹⁶ Kí ngɔsnè-ti kinlé, ri bá 'ɔ 'ngəbi bɔy wa? I taá 'nɔ ba 'Babe, kadi-é togɪ majal-je lə-i kɔgi adi-i ɔ kadi 'ra-i batɛm.”»

Pol ɔr go kulə kí Lubə ulə-é rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al

¹⁷ Loki m'tɛl m'ree bebo Jorijalɛm-ti gogi, bá m'isi m'pa ta kɪ Lubə mɛɛ kəy-ti liə rəmə, né ra-m toki ni bè,

¹⁸ ɔ m'oo 'Babe idə-m panè: «'ɔdi rɔ-i, 'tɛɛ lɔw kɔgi bebo Jorijalɛm-ti, kɔtalə ta kí dɔ-m-ti kí 'a pa lé, dow-je kí mɛɛ be-ti kin d'a taa al.»

† 22:3 22:3 Knj 5:34-39 * 22:3 22:3 Knj 5:34 † 22:4 22:4 Knj 8:3; 26:9-11 † 22:5 22:5 Knj 8:3; 9:1

19 Beba m'təl m'ilə-é-ti m'panè: «'Babe, de ya kàrè 'gə maji kí mą lé, ndoki m'ow mee keykəwnə-je-ti lə jipi-je, m'adi 'tuwə dow-je kí d'adi-i mee-dé d'ungi-dé dangay-ti rəm, bá m'adi 'tində-dé kì ndəy rəm tɔ.

20 †Rəm loki ndoki d'a 'təl Etiyən kí to njəpata lə-i lé, m'a lo-é-ti nɔɔ rəm, m'ndigi sə-dé dɔ-ti rəm, bá m'ngəm kubi-je lə njétɔl-é-je rəm tɔ.»

21 Ngà 'Babe idə-m panè: «'Ɔw, m'a kulə-i say nɔ rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je all!»

Pol toji rɔ-é kí n'to ngon njèbe kí Ròm

22 Loki jipi-je d'oo ta lə Pol sar 'teɛ dɔ ta-ti kin rəmə, d'un ndi-dé ki taá 'panè: «Kadi dow kí tanə bè kinlé, goto dɔnangi-ti nè! Tuwə kadi-é isi kì dɔ-é taá all!»

23 'Tur kɔɔl rəm, 'tɔr kubi-je kí rɔ-dé-ti d'ungi kɔgi rəm, bá d'oy nangi 'sane kí taá-taá rəm tɔ.

24 Ngà bá njèkun dɔ kuti asgar-je budɔgi lé, un ndu kadi d'ow siə lo-ti lə asgar-je, ə kadi d'ində-é 'dɔji-é-né ta, kdɔ kadi 'gə-né gin ta kí 'tur-né kə dɔ-é-ti lé.

25 Loki d'a 'tɔ Pol kdɔ kində-é lé, ɛ idə njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu kí a nɔɔ panè: «Ngon njèbe kí Ròm kí 'gangi ta dɔ-é-ti al bəy lé, se to tó-é kadi indəi-é wa#?»

26 Loki njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu oo ta kinlé, ɛ ɔw rɔ njèkun dɔ asgar-je-ti kí budɔgi lé, idə-é panè: «'A ra ban ngá wa? Dingəm kinlé, to ngon njèbe kí Ròm lé 'oo ya!»

27 Beba njèkun dɔ asgar-je budɔgi lé, ree rɔ Pol-ti dɔji-é panè: «Idə-m, i lé 'to ngon njèbe kí Ròm tɔ wa?» Pol ilə-é-ti panè: «Oiyɔ, m'to ngon njèbe kí Ròm.»

28 Rəmə njèkun dɔ asgar-je kí budɔgi lé, təl panè: «Mą lé, m'un là ną madi bá m'to-né ngon njèbe kí Ròm.» Ngà Pol panè: «Mą lé, m'to ngon njèbe kí Ròm kí koji-ti!»

29 Beba tajinati nè ya, de kí d'ow kì kində Pol lé 'tɔr bədi-dé, bá njèkun dɔ asgar-je kí budɔgi lé kàrè, loki ɛ gə kí to ngon njèbe kí Ròm ya bá n'adi 'tɔ-é lé, ɛ bəl ną tɔ.

Pol a nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je

30 Lo aa go-ti, njèkun dɔ asgar-je budɔgi lé, ndigi kadi n'ndər gin ta lə Pol maji n'oo se ri bá jipi-je d'ilə-né ta dɔ-é-ti wa. Beba ɛ adi 'tuti Pol, ngá bá un ndu adi 'ba njèkun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kì 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je kadi d'ingə-nə. Go-ti, ɛ adi 'ree kì Pol d'ində-é dan-dé-ti.

23

1 Pol adi kəm-é tò ki dɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je géróró, bá idə-dé panè: «Ngankɔ-m-je, panjiyə-m kí rɔ Lubə-ti lé, mee-m kì ndɛ bè ya kàrè uwə-m kì ta dɔ-ti al ya sar bone.»

2 Rəmə Aniasi kí burə dɔ njégugnə-je lə Lubə un ndu adi dow-je kí d'a mbó-é-ti ngosi kadi d'ində ta-é.

3 Beba Pol idə-é panè: «I kí 'titi-nə kì ndogì bɔr kí 'ra kì pɔ d'adi nda kin bè kinlé, i bá Lubə à kində-i*†! I isi lo kin-ti kdɔ gangta dɔ-m-ti kí go ndukun-ti lə Lubə rəmə, i 'nədi ndukun ə 'un ndu kadi d'ində-m!»

4 Ngà de kí d'a lo-é-ti lé, d'idə-é 'panè: «I 'taji burə dɔ njégugnə-je lə Lubə!»

† 22:20 22:20 Knj 7:58 ‡ 22:25 22:25 Knj 16:37 * 23:3 23:3 Kì go lo-ti jipi-je bè lé, ra ndògi bɔr kì pɔ kadi nda lé, toji dow kí mee maji al ya ngà ra rɔ-é kí dow kí njururu bè. † 23:3 23:3 Mat 23:27-28

⁵ Beba Pol ilə-dé-ti panè: «Ngankɔ-m-je, m'gə to kí ɛ to burə do njégugnə-je lə Lubə al. Kdo mbete kí aa njay panè: “A pa ta kí maji al do 'boy-ti kí do gin dow-je-ti lə-i al!”»

⁶ †Pol gə kí dan 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je lé, Sadusi-je d'isi nɔɔ rəm, bá Parisi-je kàrè d'isi nɔɔ rəm tɔ. Beba ɛ ur kəə nò-dé-ti panè: «Ngankɔ-m-je, ma lé, m'to Parisi rəm, bá m'to ngon koji Parisi-je rəm tɔ. To ta lə nékində mee do-ti lə-ji kí sobi do tɔsi kí dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ, bá 'gangi-né ta do-m-ti kin.»

⁷ ɛ pa ta kinlé ilə nangi al ya bəy rəmə, Parisi-je kɪ Sadusi-je 'gaki-nə adi 'gángi-nə lo joo.

⁸ †Sadusi-je lé de 'panè tɔsi ndəl kində lo tɛɛ goto rəm, malayka-je 'goto rəm, bá ndil kàrè goto rəm tɔ; ngà Parisi-je rəmə d'ində mee-dé do né-je-ti kin lay tɔ. §

⁹ Né kin ra adi 'singə do-nə-ti sokro. Njéndó dow-je ndukun-je kí nə-je kí dan Parisi-je-ti d'ɪ taá 'naji ta kɪ tógi-dé ə 'panè: «Né madi kí maji al kàre ya kàrè jɛ j'ingə rɔ dingəm-ti kanlé al. Domaji ə to ndil, al rəmə malayka bá idə-é ta wa ɛn!»

¹⁰ Tanaji lé, ngə nə adi njèkun do kuti asgar-je kí budɔgi lé, bəl panè d'a kɪ gángi Pol danə beti-beti. Beba ɛ un ndu adi asgar-je kadi d'ur dan kosi dow-je-ti d'ɔr Pol ji-dé-ti d'ow siə lo-ti lə-dé de asgar-je lé.

¹¹ Ndo-é-ti kinlé ndoo rəmə, 'Babe tɛɛ do Pol-ti idə-é panè: «'Uwə rɔ-i ngə! Gangi-é kí i 'pa-né ta lə-m Jorijalem-ti kinlé, 'ow bebo Rəm-ti kàrè 'pa bə ya tɔ bane.»

Jipi-je d'oji-nə ta kí maji al do Pol-ti

¹² Lo aa kí ndoge lé, jipi-je d'oji-nə ta kí maji al ndil Pol-ti ə d'ubi rɔ-dé do-ti 'panè, n'a kayi man al rəm, n'a kusoi né al rəm ya kadi n'toli Pol moki tá.

¹³ Dow-je kí d'oji-nə ta kí maji al do Pol-ti lé, kɔr-dé tɔy kɔrsɔ.

¹⁴ De d'ow d'ingə njèkun do njégugnə-je lə Lubə kɪ 'ngatógi-je lə jipi-je d'idə-dé 'panè: «Jɛ lé, j'adi rɔ-ji, ə j'ubi rɔ-ji do-ti, kadi né à kodi ta-ji al ya sar kadi j'tol Pol moki tá.

¹⁵ Beba kí ngɔsnè-ti kinlé, 'adi ta-si asi-nə kɪ 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je ə indəi nɔɔ njèkun do kuti asgar-je-ti kí budɔgi kadi-é ree kɪ Pol nɔ-si-ti, rəmə 'rai titi-nə né kí 'ndigi ndəri gin ta lə Pol lé maji kdo koo bə. Ngə jɛ tɔ rəmə, j'isi pèrèrè kdo kadi, loki Pol isi ree lé, j'gangi-é j'tol-é kɔgi.»

¹⁶ Ngà loki, ngon lə kɔnan Pol-je oo ta lə gangi kí d'oji kdo gangi-é lé rəmə, ɔti ɔw lo-ti lə asgar-je, ilə ta lé mbi Pol-ti.

¹⁷ Loki Pol oo ta kin bə lé, ɛ ba kí kàre dan njèkun do kuti asgar-je-ti bu idə-é panè: «Basa kin, ɔw kɪ ta madi kdo kidə njèkun do kuti asgar-je kí budɔgi, ɛn ɛ ɔw siə rɔ-é-ti.»

¹⁸ Beba njèkun do kuti asgar-je kí bu adi basa lé, ɔti ɔw siə rɔ njèkun do kuti asgar-je-ti kí budɔgi lé, ə idə-é panè: «Pol kí to dangay lé, ba-m ə dɔji-m kadi m'ree kɪ basa kin rɔ-i-ti, kdo ɔw kɪ ta madi kadi ilə mbi-i-ti.»

¹⁹ Beba njèkun do kuti asgar-je kí budɔgi, uwə ji basa lé, ɔr-é adi d'ə kɪ kár-dé bá dɔji-é panè: «Ta ri bá ɔw-né kdo kilə mbi-m-ti wa?»

²⁰ Basa lé idə-é panè: «Jipi-je d'adi ta-dé asi-nə kadi 'dɔji-i kadi bore ə adi 'ree kɪ Pol nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je-ti lə-dé, toki né kí d'ow kɪ sangi kdo koo ta kí njururu do ta-ti liə lé bə.

‡ 23:5 23:5 Tɛt 22:27 † 23:6 23:6 Knj 26:5; Plp 3:5 † 23:8 23:8 Mat 22:23; Mar 12:18; Luk 20:27
§ 23:8 23:8 Mat 22:23; Mar 12:18; Luk 20:27.

21 Ngà i rəmə, kadi 'ndigi sə-dé dɔ-ti al, kɔɔ dow-je kí kɔr-dé à tɔy kɔrsɔ ya d'ɔji kɔɔ gangi-é. Dowbé-je kinlé, d'adi rɔ-dé ə d'ubi rɔ-dé dɔ-ti kadi n'usoi né al rəm, n'ayi man al ya sar kadi n'toli Pol mɔki tá. Dɛ d'isi pèrèrè ngá, rəmə né kí 'ngəbi lé, 'ngəbi kadi 'ilə mindi-i adi-dé ya par.»

22 Njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi, ndɔr mbi basa lé panè: Né-je kí i 'ree 'ɔr-m poy-é kinlé, 'pa adi dow kí rangi oo al. Go-ti, ɛ tubə basa lé, adi-é ɔw.

D'ulə kɔ Pol d'adi Gubərnər Pelisi

23 Go-ti bəy ngá bá, njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé, ba dow-je joo kí 'to njèkun dɔ asgar-je kí bu bu idə-dé panè: «Adi asgar-je bujoo rəm, asgar-je kí njésində-je kɔrsiri rəm, bá dɛ kí njémandangi-je bujoo d'isi pèrèrè, kɔɔ kadi loki kàdɔ kí siri kí ndɔɔ asi rəmə d'ɔw bebo Sejure-ti.

24 Kadi né kal lə Pol kàrè tò tɔ; kɔɔ kadi ɔw siə kɔ maji-é ya rɔ Gubərnər Pelisi-ti.»

25 Beba njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé, ndàngi mbete adi Gubərnər panè:

26 «Mə Klodi Lisiyasi m'ra-i lapiya i Pelisi kí 'to dow kí boy.

27 Jipi-je d'uwə dingəm kí m'ulə siə madi-i kinlé, ə d'ɔw kɔɔ tɔl-é bá loki m'oo ta-é kí ɛ to ngon njèbe kí Rɔm lé, m'ɔ rati kɔ asgar-je m'ɔr-é-né ji-dé-ti.

28 Loki m'ndigi gə gin né kí d'ilə-né ta dɔ-é-ti lé, m'ɔw siə nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je.

29 Rəmə m'oo kí d'ilə ta dɔ-é-ti kɔɔ tanaji-je kí sɔbi dɔ ndukun lə-dé, bi ɛ ra né madi kí tuwə koy əse tuwə dangay al.

30 Loki jipi-je d'isi d'ində dɔ-é kadi 'tɔl-é bá m'oo ta-é rəmə, tajinati nɛ ya m'ulə siə madi-i, ə m'adi njékilə ta dɔ-é-ti-je lé 'gə toki dow kí d'a səki Pol ta-é-ti lé to i. [Oiyə n̩a.]»

Pol mɛg bebo Sejure-ti

31 Asgar-je 'tɔl rɔ-dé go ndukun-ti kí d'adi-dé lé, adi ndɔɔ-ndɔɔ nɔɔ ya d'ɔw kɔ Pol njal lo-ti lə asgar-je kí bebo Antipatrisi-ti.

32 Loki lo aa lé, dɛ 'tɔl kɔ lo kisi-dé-ti bebo Jorijalɛm-ti gogi, ə d'ɔw asgar-je kí njésində-je kadi d'un ta gaji rəbi lé kɔ Pol.

33 Beba loki 'ree tɛɛ bebo Sejure-ti lé, asgar-je kí njésində-je d'adi mbete lé Gubərnər rəm, bá 'tɔji-é Pol lé rəm tɔ.

34 ɛ ndó mbete lé oo rəmə, dɛji panè se Pol lé to dow kí dɔnangi-ti kí rá wa? Loki oo kí Pol to dow kí d'ɔji-é dɔnangi Silisi-ti rəmə panè:

35 Njékilə ta dɔ-i-ti-je d'a ree bá m'a koo ta kí ta-i-ti bəy. Go-ti, un ndu kadi d'ɔw kɔ Pol panata lə Erodi, ə d'ində kəm-dé go-é-ti.

24

Pol a logangta-ti nɔ Gubərnər Pelisi-ti

1 Ndɔ mɔ go-ti bá, Ananiasí kí to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə, ɔ bebo Jorijalɛm-ti ree bebo Sejure-ti nati kɔ dow-je kí 'n̩a-je kí dan 'ngatɔgi-je-ti lə jipi-je rəm, kɔ njègə pa ta gangi-né dɔ dow-je káre bə, kí ri-é lə Tertulusi. Dɛ 'səki Pol nɔ gubərnər Pelisi-ti*.

2 Loki 'ba Pol d'adi-é ree lé, Tertulusi un kuti kɔr ta kɔɔ kilə-né ta dɔ Pol-ti panè: «Kɔ takul-i i Pelisi rəm, kɔ takul gosi lə-i kí 'tɔl-né gin né-je kɔɔ ta lə maji lə gin dow-je kinlé, bá j'isi-né kɔ lapiya kí ɔr njuti-njuti tin.

3 I Pelisi, dow kí boy n̩a, maji-je lay kí i ra lé, lo-je lay ya j'ndigi sə-i dɔ-ti rəm, j'ra-i oiyo dɔ-ti n̩a rəm tɔ.

* 24:1 24:1 Knj 23:24.

⁴ Kdɔ kadi j'uwə-i nangi n̄a al lé, m'ra-i kɔgri, kadi kí go meɛmaji-ti lə-i lé ya, 'yəl mbi-i 'oo-né ta-je kí j'a pa goji dɛkse bè ya kadi-i kin.

⁵ J'gə kí dingəm kinlé, toki mɔy kosi kí usi meɛ bɛ-ti bè. Ǝ sulə jipi-je kí dɔnangi-ti nè lay adi 'gàngi-n̄a rəm, ɛ to njèkun dɔ kuti dow-je kí to njékɔr rɔ-dé-je kí 'ba-dé dow-je kí Najareti-ti lé rəm,

⁶ bəy bá ɔw mbing ya sangi kadi n'təl kəy lə Lubə né kí kɔgi kare rəm tɔ. Né kin bá jɛ j'uwə-é-né tin. [Jɛ j'ndigi gangta dɔ-é-ti kí go ndukun-ti lə-ji ya,

⁷ ngà Lisiyasi kí to njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi bá ree tɛɛ rəmə, ta-é ji-ji-ti kí lə njètɔgi-ti kí n̄a.

⁸ Go-ti, ɛ un ndu adi njékilə ta dɔ Pol-ti kadi 'ree siə n̄i-ti nè.]† Né-je lay kí j'tilə ta-é dɔ-é-ti kinlé, i ya k̄i dɔ-i loki 'a kulə kuti d̄əji-é ta-je rəmə 'a gə maji.»

⁹ Jipi-je kàrè d'usi kuti Tertulusi-ti 'panè: Oiyo, gangi-é ya é̄n.

Pol pa ta dɔ rɔ-é-ti n̄ɔ gubərnər Pelisi-ti

¹⁰ Loki gubərnər ra kəm-é idə-né Pol kadi pa ta lé, Pol un ta panè: «M'gə maji kí i lé, 'to njègangta lə gin dow-je kinlé, asi bal-je n̄a ngá, beba m'un-né ta k̄i rɔ ngà kdɔ pa dɔ rɔ-m-ti tin.

¹¹ Kɔw kí m'ɔw bəbo Jorijaləm-ti m'ɔsi dɔ-m nangi n̄ɔ Lubə-ti lé, tɔy ndo dɔgi gidi-dé joo al bəy. To né kí i ya kàrè, 'a d̄əji koo rəm.

¹² Dow káre ya kàrè oo-m meɛ kəy-ti lə Lubə əse meɛ kəykəwn̄a-je-ti lə jipi-je əse meɛ bəbo-ti m'ə m'naji ta k̄i dow madi əse m'ə m'sulə dow-je al rəm.

¹³ Dow-je kinlé, né kí d'a ra kadi toji kí ta-je kí 'tilə dɔ-m-ti kin, to ta kí tɔgrɔ-ti ya goto.

¹⁴ Né kí m'gə kí ra né é̄n: M̄a lé m'pole Lubə lə ka-ji-je k̄i rəbi Poyta kí Maji kí dɛ 'panè to rəbi néndó kí ngom. M̄a m'adi meɛ-m né-je lay kí t̄o meɛ mbete ndukun-ti lə Lubə rəm, meɛ mbete-je-ti lə njépata-je kí ta Lubə-ti lé rəm tɔ.

¹⁵ M'ində meɛ-m dɔ Lubə-ti, toki njéra né kí njururu, k̄i njéra né kí njururu al d'a t̄osi ndəl kində lo tɛɛ titi kí njékilə ta dɔ-m-ti-je lé kàrè, d'ində-né meɛ-dé dɔ-ti kin bè ya tɔ.‡

¹⁶ Gin-é kin bá ndɔ-je lay ya m'nagi-né rɔ-m kdɔ kadi meɛ-m uwə-m k̄i ta n̄ɔ Lubə-ti al rəm, bá n̄ɔ dow-je-ti al rəm tɔ.»

¹⁷ †«M'ra bal-je n̄a rangi bá m'təl m'ree, kdɔ kadi m'adi né njéndoo-je kí dan gin dow-je-ti lə-m rəm, bá kdɔ kadi m'adi kadkare Lubə rəm tɔ.

¹⁸ Gangi-é-ti kin bá loki m'təl ta nékobe, kdɔ kadi m'aa-né rɔ-m lé, ngá bá jipi-je d'oo-m-né meɛ kəy-ti lə Lubə, b̄i kosi dow-je d'ilə-n̄a 'gəə dɔ-m, bá m'sulə-dé-né al§.

¹⁹ Jipi-je kí dan-ti-je kí dɔnangi Aji-ti kí d'oo-m lo ra né-ti kin, bá lé d'a k̄a n̄ɔ-i-ti kdɔ kilə ta dɔ-m-ti, toki d'ow sə-m ki ta madi n̄ɔɔ.

²⁰ Lé bè ya kàrè, dɛ kí d'ə nè kin ya kadi 'pa se loki m'ə n̄ɔ 'boy-je-ti kí njègangta-je lə jipi-je lé, se ri kí maji al ə ta-é usi dɔ-m-ti adi d'oo wa?

²¹ †Kadi ta lə kəə kí m'ə dan-dé-ti m'ur kinlé ya je bè tá ɔbi. M'ur kəə lé m'panè: “To ta lə t̄osi kí dow-je kí d'oy d'a t̄osi ndəl kində lo tɛɛ, bá 'gàngi-né ta dɔ-m-ti n̄ɔ-si-ti tin.*”»

† 24:8 24:8 Ta-je kí t̄o mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi k̄i ji-dé k̄i ta greki. ‡ 24:15 24:15 Dan 12:2 † 24:17 24:17 Knj 21:17-28 § 24:18 24:18 Knj 21:17-28. † 24:21 24:21 Knj 23:6 * 24:21 24:21 Knj 23:6

22 Ta kí sobi do néndó lə Jeju kinlé, Pelisi gə maji yéréró. Beba ɛ ɔr ndo ra ta lé, ɔw-né ndo kí rangi-ti ə panè: «Loki Lisiyasi kí njèkun do kuti asgar-je kí budogi à ree, bá m'a ndər gin ta lə-si maji koo bəy»

23 Go-ti, ɛ un ndu adi njèkun do kuti asgar-je kí bu kadi ində kəm-é go Pol-ti rəm, kadi inə-é adi ra ndigi-je liə kí 'ná-je sɛ-sɛ rəm, bá kadi inə dow-je liə kadi 'ree 'ra siə-siə rəm tɔ.

Pelisi ɔji ta kɪ Pol

24 Asi ndo sɛ go-ti, Pelisi ree nati kɪ ne-é Drusil kí to jipi, ə ulə kulə ba Pol. Beba loki Pol ree lé, ɛ pa ta kí sobi do kadmɛɛ Jeju Kristi adi Pelisi†.

25 Ngà loki Pol un ta pa ɔdi-né rɔ né ra kí njururu rəm, ɔdi-né rɔ kore mɛɛ rəm, bá ɔdi-né rɔ ta kí gangi kí à ree rəm lé, Pelisi bəl nɔ adi panè: «Kí ngɔsnè-ti kinlé, ɔw lo lə-i ngá. Loki m'ingə dɔkaglo bá m'a ba-i bəy.»

26 Pelisi ində mɛɛ-é do-ti kí Pol à kadi-n'ɛ là. Né kin bá taá-taá ya adi-é ree adi d'ɔji-né-nɔ ta ta tin.

27 Bè-bè ya bal joo tɔy rəmə Porkiyusi Pestusi ree ɔr-né tó Pelisi. Pelisi inə Pol dangay-ti kɔo nəl-né jipi-je.

25

Pol ndigi kadi Sejar bá gangta lə-n'ɛ

1 Loki Pestusi ree ra ndo mutə dɔnangi-ti kí à kɔ be do-ti lé, ɛ i bebo Sejare-ti ɔw bebo Jorijalɛm-ti.

2 Rəmə njèkun do njégugnə-je lə Lubə kɪ 'boy-je lə jipi-je 'ree 'səki Pol rɔ-é-ti.

3 Dɛ 'dɔji-é kɪ nɔ kəm-dé-ti, kadi ra sə-dé maji ə adi 'təl 'ree kɪ Pol bebo Jorijalɛm-ti gogi. Dowbɛ-je kinlé, 'ra go rɔ-dé kadi 'gangi Pol rəbəə 'təl-é.

4 Beba Pestusi ilə-dé-ti panè: Pol lé, isi dangay-ti bebo Sejare-ti rəm, bá ma ya kɪ do-m kàrè nɔy nɔ al, kadi m'təl m'ɔw nɔɔ tɔ ngá.

5 ɛ ilə do-ti bəy panè: «Kadi dow-je kí 'ná-je kí dan-si-ti kí d'asi gaki d'ɔw sə-m bebo Sejare-ti, é kinə dingəm kinlé, ra né madi kí go rəbi-é-ti al nɔɔ rəmə jè 'səki-é.»

6 Pestusi isi bebo Jorijalɛm-ti nɔɔ adi tɔy ndo jinɔy joo əse ndo dɔgi al ya təl ɔw bebo Sejare-ti gogi. Loki ɛ ree tɛɛ Sejare-ti lé, lo aa go-ti ya ɔw isi logangta-ti ə un ndu adi d'ɔw 'ree kɪ Pol.

7 Loki Pol ree ya rəmə, jipi-je kí d'i bebo Jorijalɛm-ti lé, d'ilə-nɔ 'gəə do-é sipi, ə 'tilə ta-je kí tɔ bəl-bəl nɔ do-é-ti, ya ngà né kí à toji kí ta-je lə-dé kin, to ta kí tɔgrɔ-ti lé goto.

8 Beba Pol un ta pa do rɔ-é-ti panè: «Mə m'ra né kí maji al m'osi-né ndukun lə jipi-je kɪ ta al rəm, m'ra né kí maji al m'osi-né kəy lə Lubə kɪ ta al rəm, m'ra né kí maji al m'osi-né ngar Sejar kɪ ta al rəm tɔ.»

9 Pestusi ge kadi n'nəl jipi-je adi ilə Pol-ti panè: «Se i 'ndigi kadi 'təl ɔw bebo Jorijalɛm-ti gogi, kɔo kadi ta kinlé, tokɪ gangi nɔ takəm-m-ti wa?»

10 Pol ilə-é-ti panè: «A tɔ bè al! Mə m'a logangta-ti lə ngar Sejar nè, adi lo kin-ti ya d'a gangta lə-m titi. Ngà kí sobi do jipi-je lé, i ya kɪ do-i kàrè 'gə maji kí né kí maji al kí m'ra sə-dé bè ya goto.

11 Kinə, m'ra né madi kí njururu al nɔɔ əse m'ra né kí asi koy lé, m'a mbati koy al. Ngà kinə ta-je kí dow-je 'tilə do-m-ti kinlé to ta-je kí kare rəmə, dow kí ɔw kɪ tɔgi kadi ilə-m ji-dé-ti goto. Mə lé, m'ge kadi ngar Sejar ya gangta lə-m.»

† 24:24 24:24 Knj 23:24

¹² Beba Pestusi ɔji ta k̀i njéra siə kullə-je ə ree idə-é panè: «I ge kadi ngar Sejar bá gangta lə-i lé, 'a kow ǹə ngar Sejar-ti nu ya tɔ.»

Pol a ǹə Agripa-ti k̀i Berenisi

¹³ Asi ndo se go-ti, ngar Agripa-je k̀i Berenisi 'ree bebo Sejar-ti kdo ra lapiya Pestusi*.

¹⁴ D'isi tin 'ra ndo ǹə bəy. Beba Pestusi ɔr go ta-je k̀i sobi do Pol idə ngar panè: «Pelisi inə dingəm káre dangay-ti ǹə.»

¹⁵ Ə dingəm-é lé, loki m'ow bebo Jorijalem-ti rəmə, njékun do njégugnə-je lə Lubə k̀i 'ngatógi-je lə jipi-je 'səki-é, ə 'dəji kadi toki gangi ta do-é-ti.

¹⁶ Ngà m̀ə m'ilə-dé-ti m'panè: Kúji ra-é lə dow-je k̀i Rəm lé, tò bè al. Də lé, 'a kadi dow k̀i d'ilə ta do-é-ti də k̀i njékilə ta do-é-ti-je d'isi takəm-ǹə-ti, kdo kadi dow k̀i d'ilə ta do-é-ti lé, ingə kəm lo pa-né ta do rə-é-ti m̀əki bane.

¹⁷ Beba də 'ree sə-m nè nati, ə m̀ə m'or ndo al, ngà lo aa ya rəmə m'ow m'isi logangta-ti ə m'un ndu m'adi 'ree k̀i dingəm lé.

¹⁸ Loki njékilə ta do-é-ti-je 'ree lé, ta k̀i 'tilə do-é-ti lé, tò bəl ǹə ngay titi k̀i m'isi m'gir né lé al.

¹⁹ Ngà tanaji-je k̀i sobi do pole Lubə lə-dé də ya rəm, ta-je k̀i sobi do Jeju b̀oò ǹə b̀oò k̀i oy bá Pol panè, ɛ isi kəm kin ya par.

²⁰ M̀ə m'gə né k̀i m'a ra njururu dan tanaji-je-ti k̀i tanə bè kinlé al. Beba m'dəji Pol m'panè se ɛ ndigi kow bebo Jorijalem-ti kadi ta liə toki gangi nu wa?

²¹ Ngà Pol ndigi kadi ta lə-n'è lé, toki kow-né ǹə ngar-ti k̀i boy. Beba m'̀ə m'un ndu kadi 'ngəm-é sar kadi m'ulə siə m'adi Sejar.»

²² Go-ti, Agripa idə Pestusi panè: «Dingəm kinlé, m̀ə ya k̀i do-m kàre m'ge koo ta k̀i ta-é-ti k̀i mbi-m tɔ.» Pestusi ilə Agripa-ti panè: «Bore nè ya 'a koo ta k̀i ta-é-ti.»

Pestusi ɔr go ta lə Pol idə Agripa

²³ Beba loki lo aa lé, Agripa də k̀i Berenisi 'm̀əne m̀əne k̀i tò bəl ya, d'andi-né m̀ə kəy gangi ta-ti nati k̀i njékun do kuti asgar-je budogi, bá k̀i 'boy-je k̀i m̀ə bebo Sejar-ti rəm tɔ. Go-ti, Pestusi un ndu adi d'ow 'ree k̀i Pol.

²⁴ Ngà bá Pestusi un ta panè: «I ngar Agripa rəm, səi lay k̀i isi sə-ji nè kinlé, ooi dingəm kan, k̀i kosi jipi-je bəktə lay d'ow d'ingə-m bebo Jorijalem-ti rəm, bá 'ree d'ingə-m lo-ti kin nè rəm, ya 'tur kool 'panè kadi-é isi k̀i do-é taá al.

²⁵ Ə k̀i sobi do-m m̀ə lé, né káre k̀i ɛ ra k̀i asi koy-é ya, m̀ə m'oo al. Bè ya ngà, ɛ ya dəji kadi ta lə-n'è toki kow-né ǹə Ngar-ti k̀i boy. Beba m̀ə m'̀əji kadi m'ulə siə madi-é.

²⁶ Ngà né k̀i njururu k̀i sobi do-é, k̀i kadi m'ndangi mbete-ti m'ulə-né madi ngar k̀i boy ya m'ingə al. Gin-é kin bá m'adi-é ree-né ǹə-si-ti rəm, ǹə-i i ngar Agripa-ti ya k̀i tagay bè, kdo kadi go ta-je-ti k̀i 'a dəji-é rəmə jè m'ingə ta madi m'ndangi.

²⁷ Kdotalə kosi kagi do né-je-ti k̀i 'tilə ta-é do dangay-ti al ya rəmə kulə siə bebo Rəm-ti lé, m̀ə m'oo ki né mbé bè.»

26

Pol ɔr ta liə ǹə ngar Agripa-ti

* 25:13 25:13 Knj 24:24-27

¹ Agripa idə Pol panè: «Tarəbi tò tagi kadi 'pa ta dɔ rɔ-i-ti.» Beba Pol ɔy ji-é kɪ taá ə pa ta dɔ rɔ-é-ti panè:

² «I ngar Agripa, m'ow kɪ rɔnəl n̄a, kadi bone m'a n̄ɔ-i-ti m'pa ta dɔ rɔ-m-ti, dɔ né-je-ti kɪ jipi-je 'tilə ta-é dɔ-m-ti kin.

³ Jipi-je lé, nékobe-je lə-dé lay rəm, né-je lay kɪ 'naji-n̄a ta dɔ-ti dɔ-ti kàrè, i gə maji n̄a rəm tɔ. Beba kɔgri ya, m'dəji-i kadi 'yəl mbi-i oo-né ta lə-m, kɪ m̄eɛ kɪ kilə dɔ madi-é-ti p̄ɔ ya.

⁴ Basa-m-ti n̄u ya, panjiyə-m kɪ dan gin dow-je-ti lə-m lé, jipi-je lay ya 'gə maji; ba kisi-m m̄eɛ bebo Jorijaləm-ti, lo kulə gin-é-ti n̄u ya sar bone kin kàrè 'gə maji rəm tɔ.

⁵ †To kɪ m'to kɪ kàrè dan kuti dow-je-ti kɪ 'ba-dé Parisi-je kɪ 'to njéra ta lə pole Lubə lə-ji kadi nḡa n̄a kinlé, jipi-je lay ya 'gə maji low n̄u rəm, de ya kàrè toki 'ndigi lé, d'a pa kadi-si ooi rəm tɔ*.

⁶ Kunmindɪ kɪ Lubə un adi ka-ji-je, é m'ində m̄eɛ-m dɔ-ti m'panè né-é à ra né lé, ɛ bá təl gin k̄a-m logangta-ti ngosnè tin.

⁷ Kunmindɪ kinlé, gin koji lə-ji kɪ dɔgi gidi-é joo kɪ 'pole Lubə d'in̄ə ta-é al, ya ndɔɔ-je kɪ kada-je kinlé, d'ində m̄eɛ-dé dɔ-ti tɔ. I ngar, to ta lə nékində m̄eɛ dɔ-ti kinlé, bá jipi-je 'tilə-né ta-je dɔ-m-ti tin.

⁸ Kɔbi bo! S̄əi lé, ta lə tɔsi kɪ Lubə à kadi dow-je kɪ d'oy 'tɔsi ndəl d'ində lo t̄eɛ lé, kɔɔ ri bá adi to ta kɪ kare wa?

⁹ †Kɪ sobi dɔ-m lé, m̄a ya kɪ dɔ-m kàrè ndɔki m'ro kɪ Jeju kɪ Najareti-ti lé kɪ tógi-m lay ya tɔ.

¹⁰ †Bá to né kɪ m'ra m̄eɛ bebo Jorijaləm-ti, adi dow-je n̄a dan de-ti kɪ 'to njékaa njay-je lé, m̄a ya m'ungi-dé dangay-ti. To njékun dɔ njégugné-je lə Lubə ya, bá d'adi-m tógi m'ra-né né-je kinlé rəm, loki tò kadi 'tol njékadm̄eɛ-je kàrè, m'ilə ta-m titi rəm tɔ.

¹¹ De lé, taá-taá ya m'ow m̄eɛ kəykəwn̄a-je-ti lə jipi-je m'adi-dé k̄ɔ rəm, m'ində tógi dɔ-dé-ti kadi 'pa takɔbi dɔ ta-ti lə Jeju, bá m̄eɛ wɔngi-ti lə-m kɪ ra-m dɔ-dé-ti al dɔ maji kinlé, m'ow njal m̄eɛ bebo-je-ti kɪ dɔ be mba-ti ya m'ulə kəm-dé ndoo b̄əy.»

Pol ɔr poy kadm̄eɛ liə

Knj 9:1-30; 22:1-21

¹² Kɔɔ né-je kinlé ya njékun dɔ njégugné-je lə Lubə d'adi-m tarəbi, ə d'adi-m tógi rəm, adi m'ow dɔ-m kɪ bebo Damasi-ti.

¹³ I ngar Agripa, à to ta kɪ kàdɪ à k̄a jam dɔ be-ti je bè ngá, loki m'ow dɔ rəbi-ti ya b̄əy rəmə, m'oo londógi kɪ ndógi tɔy kàdɪ ya ɪ dɔr̄a-ti ree gəə dɔ-ji sipi kɪ dow-je kɪ d'ow sə-m.

¹⁴ Je lay ya j'tusi nangɪ ə m'oo ndi dow pa sə-m ta kɪ ta Əbrə panè: «Sol, Sol, kɔɔ ri bá 'ulə kəm-m ndoo bè wa?» Nékatɪ kɪ 'tɔsi-né kuti-i lé, toki i 'njirə kuti-i kɪ gogi-gogi ə à kusi rɔ-i-ti palangi ya tɔ.

¹⁵ Beba m'ilə-é-ti m'panè: I 'to n̄a wa, 'Babe? 'Babe ilə-m-ti panè: «To m̄a Jeju kɪ 'isi 'ulə kəm-m ndoo lé ya.

¹⁶ Ngà 'ubə nangɪ ɪ 'a dɔ nja-i-ti taá. Yən, m't̄eɛ sə-i kɔy kɔɔ kində-i kadi 'to ngonnjékullə lə-m. Né-je kɪ 'oo kɪ kəm-i ngá kin rəm, ɛ kɪ m'a t̄eɛ sə-i kɔy kɔɔ kadi 'oo b̄əy kinlé, i bá 'a to njékɔr go-é kadi dow-je d'oo.

¹⁷ M'a taa-i kilə-i taá ji gin dow-je-ti kin rəm, ji gin dow-je-ti kɪ 'to jipi-je al kɪ m'a kulə-i rɔ-dé-ti kin,

¹⁸ kɔɔ kadi 'ow 't̄eɛ kəm-dé kadi 't̄eɛ kɔgi londul-ti ə d'ow lo-ti kɪ ndógi rəm, kadi 't̄eɛ kɔgi gin tógi-ti lə Sat̄a ə d'ow gin tógi-ti lə Lubə rəm, kɔɔ kadi

† 26:5 26:5 Knj 23:6; Plp 3:5 * 26:5 26:5 Knj 23:6; Pa 3:5 † 26:9 26:9 Knj 8:3; 22:4,5

loki d'adi-m meɛ-dé rəmə, Lubə inə go majal-je lə-dé kɔgi adi-dé rəm, bá kɔ kadi d'ingə-né nékugə dɔji nati kà dow-je kí Lubə ɔr-dé ində-dé tagay kin rəm tɔ.»

¹⁹ «I ngar Agripa, né kin bá, m'təl-né rɔ-m go né-ti kí dɔrɔ-ti kí ra-m toki ni bè kin tin.»

²⁰ †Ngà ma lé, m'ilə mbɛ Poyta kí Maji m'adi dow-je kí bebo Damasi-ti ya kete, bá dɛ kí bebo Jorijalɛm-ti, kà dɛ kí dɔnangi Jude-ti rəm, bá m'adi dɛ kí 'to jipi-je al m'panè: Kadi d'inə panjiyè-dé-je kí maji al kɔgi ə 'ree rɔ Lubə-ti rəm, kadi kullə ra-dé tuwə kullə ra dow-je kí d'inə panjiyè-dé-je kí maji al kɔgi bane.†

²¹ Né kin bá jipi-je 'təti-m-né d'uwə-m meɛ kəy-ti lə Lubə ya ə 'sangi kadi 'təl-m-né lé tin.

²² Ngà Lubə ngəm-m sar meɛ ndɔ-ti kin, adi ma m'pa ta liə madi ngan dow-je kà dow-je kí boy tin. M'pa ta m'adi tɔɔ ur rangi al, ngà to né-je kí Moiyiji-je kà njépata-je kí ta Lubə-ti 'pa 'panè à ra né lé, ya bá m'pa,

²³ †adi to ta lə Kristi kí à kingə kò rəm, bá ɛ ya à to dow kí dɔsɔy kí à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ ə à kilə mbɛ londógi kí sɔbi dɔ kaji kadi jipi-je rəm, kadi gin dow-je kí 'to jipi-je al rəm lé‡.

Pol idə Agripa kadi adi meɛ-é Jeju

²⁴ Pol ɔr go né-je kinlé bè, pa-né ta dɔ rɔ-é-ti ya rəmə Pestusi pa ta kà ndi-é kí boy panè: «Pol, i lé dɔ-i maji al wa! Né gə lə-i kí nɔ lé, ra-i adi dɔ-i tò danɔ al wa!»

²⁵ Ngà Pol ilə-é-ti panè: «Kay! Pestusi dow kí boy! Dɔ-m maji al al! To ta-je kí tɔgrɔ-ti rəm, ta-je kí kəm kaa njay-njay ya bá m'pa tin.

²⁶ Ngar Agripa dɔji ta dɔ né-je-ti kinlé, oo maji. Né kin bá m'pa-né m'adi-é kà meɛ-m kí nda kɔy tin. M'gə maji, kí né-je kí ra né kinlé, ɛ káre kí lo-é à kiyə Agripa ya goto, kdɔtalə to né-je kí ra né lo bɔyɔrɔ-ti al.

²⁷ Ngar Agripa, i adi meɛ-i ta-je kí njépata-je kí ta Lubə-ti 'pa lé ya al wa? M'gə toki i adi meɛ-i ta-je lə-dé ya!»

²⁸ Agripa idə Pol panè: «Nɔy ndɛ bè kadi uwə-m kà ta kadi m'təl njèkun go Kristi lé ya!»

²⁹ Beba Pol ilə-é-ti panè: «Lé nɔy ndɛ bè əse nɔy nɔ kàrè, ma m'isi m'pa ta kà Lubə kadi i par al, ngà kadi dow-je lay kí d'isi d'oo ta lə-m bone kin ya 'təl titi-nɔ kí ma m'isi-né kin bè. Ngà sil-je kin ya par ə kadi labi mbó-si al!»

³⁰ Ngar Agripa rəm, gubərnər Pestusi rəm, Berenisi rəm, bá dɛ kí d'isi sə-dé lé d'ɪ taá.

³¹ Beba loki d'isi d'ɔr rɔ-dé kà rangi lé, 'pa-nɔ ta 'panè: «Dingəm kinlé, né káre ya kí ɛ ra kí asi koy əse asi dangay ya goto.»

³² Go-ti, Agripa idə Pestusi panè: «Dingəm kinlé, to dɔji kí ɛ ya dɔji kadi ta lə-n'è ɔw nɔ Sejar-ti ngá kin al lé, lé à toki kilə-é taá kí kilə ya bè.»

27

D'ulə kà Pol meɛ bebo Rɔm-ti

2Kɔ 11:25-26

¹ Loki d'un ndu kadi j'al meɛ bato-ti j'ow dɔnangi Itali-ti lé, d'ulə Pol kà dangay-je kí dan-ti-je ji dingəm-ti kí 'ba-é Juliyusi kí to njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu, kí 'to «asgar-je lə Ogusti.»

† 26:20 26:20 Knj 9:20,28,29 † 26:20 26:20 Knj 9:20,29; Mat 3:8; Luk 3:8 † 26:23 26:23 1Kɔ 15:20

‡ 26:23 26:23 1Kɔ 15:20; Eja 42:6

² Bato káre kí meẽ bebo Adramiti kí tò kadi à kun k̀ kàd̀ k̀ng̀i-k̀ng̀i kí d̀nang̀i Aji-ti, bá j'al meẽ-é-ti j'ow. Aristarki kí to dow kí meẽ bebo Tesaloniki-ti, d̀nang̀i Maseduwan-ti ow sə-ji nati.

³ Lo aa go-ti, loki j'uwə nangi ndẽ bebo Sidɔ-ti lé, Juliyusi kí to njera maji kí Pol Pol lé, inə tarəbi adi-é ow rɔ nam-é-je-ti kadi 'ra siə.

⁴ Loki j'j lo-é-ti nɔɔ lé, j'un k̀ kàd̀ k̀ng̀i kí d̀nang̀i Siprə-ti kí tò dan ba-ti, kdo yəl ulə tilə kəm-ji.

⁵ Loki j'ində babo kí tò ngosi k̀ d̀nang̀i Silisi k̀ d̀nang̀i Pampili j'gangi lé, j'ree tɛɛ bebo Mira, d̀nang̀i Lisi-ti.

⁶ Lo-é-ti nɔɔ, njəkun dɔ kuti asgar-je kí bu lé, ingə bato káre kí bebo Alegjandri-ti kí isi ow d̀nang̀i Itali-ti rəmə, adi j'al meẽ-é-ti.

⁷ Ndo n̄a ya bato lé, ay ngodi low al, adi j'ingə k̀ n̄a, bá j'tɛɛ ngosi k̀ bebo Nidi. Ngà yəl ogi-ji kow kəm-ji ki kete, beba je j'al k̀ kàd̀ k̀ng̀i d̀nang̀i Kreti-ti, j'ow ki Salmone.

⁸ Ngà sə-ji n̄a, bá j'ree k̀ kàd̀ k̀ng̀i sar j'ree j'tɛɛ lo-ti kí 'ba-é «lo kə bato-je kí to lo kí kuré» kí tò ngosi k̀ bebo Laje.

⁹ Dɔkaglo dəə dɔ-ji-ti tin asi ta-ti rəm, bá ndo kɔgi rɔ nékuso k̀ man kay lə jipi-je, kdo kadi Lubə inə-né go majal lə-dé kɔgi lé tɔy rəm, adi lo kadi bato ay dan ba-ti kàrè təl ndɔji ta n̄a rəm tɔ.

¹⁰ Né kin bá Pol ndəji-dé-né kete panè: «Kamə-je, mə m'oo kí kow mba lə-ji kinlé, à to bato kin par bá à tuji al rəm, à to né-je kí meẽ-é-ti par al rəm, ngà jəi dow-je ya kàrè j'a k̀ kingəi tuji titi.»

¹¹ Ngà njəkun dɔ asgar-je kí bu lé, ta lə njək uwə ngow bato lé rəm, ta lə 'ba njəbato bá uwə meẽ-é n̄a, tɔy ta-je lə Pol.

¹² Rəm ta lə maji kí lo kə bato-je kin maji kisi-ti n̄ay kul-ti al lé, dow-je kí n̄a 'ndigi kadi toki kow kete, é kinə lo-é tò rəmə, toki kow tɛɛ Penisi, lo kə bato-je-ti, d̀nang̀i Kreti-ti ngà tá-je toki kuwə lo kisi-ti kadi n̄ay kul dəə-né. Lo kə bato-je kinlé, tò mbunə lo-ti kí bəə k̀ lo kur kàd̀.

Yəlbo ulə dɔ ba-ti

¹³ Loki yəl k̀ tógi-é n̄a al, j ki bəə bè ulə dan pèèè rəmə, dẽ 'gir kí kɔjra lə-dé à kusi kodi. Beba d'un ngow là kuwə bato nangi dan man-ti, d'ilə meẽ bato-ti, ə d'un k̀ kàd̀ k̀ng̀i d̀nang̀i Kreti-ti ngosi-ngosi d'ow.

¹⁴ Ngà sɛ go-ti ya rəmə, yəlbo kí 'ba-é Ərakilɔ, j ki d̀nang̀i Kreti-ti kí tò dan ba-ti ulə mbj-mbj ree dɔ-ji-ti.

¹⁵ Yəl kinlé, un bato dɔ-é-ti, adi lo kadi bato tɔ dan-ti lé goto, rəmə je j'inə rɔ-ji yaki j'adi ow sə-ji ki nɔɔ bin ya par ngá.

¹⁶ Beba j'ow j'tɛɛ kəl lo-ti kí bəə kàd̀ ngon d̀nang̀i-ti kí 'ba-é Koda kí to lo kí dan ba-ti. Lo kinlé, bá taá yəl dɔ-ji-ti, ngà rəmə j'ra lo ra-é-ti bè bá j'uwə ngon tò kí 'tó-é kuti bato-ti lé*.

¹⁷ Loki d'un ngon tò kí kuti bato-ti lé d'ində meẽ-é-ti rəmə, d'oy kulə-je 'bindi-né bato lé bindi-bindi. Dẽ 'bəl kadi bato j ow osi-ji dɔ nangra-ti, lo-ti kí 'ba-é Sirti, adi 'tuti takubi kí taá kí njəkadi bato ay ngodi n̄a lé, d'ilə meẽ bato-ti. Beba bato lé ow sə-ji ki nɔɔ bè ya par ngá.

¹⁸ Yəl lé, ulə dɔ-ji-ti k̀ tógi-é bè-bè ya sar lo aa-né rəmə, dẽ d'oy né-je kí 'n̄a-je kí tò meẽ bato-ti lé, d'ungi kɔgi dan babo-ti,

¹⁹ rəm ndo kí njəkungi-ti mutə lé, dẽ ya d'oy né-je kí bato-ti k̀ ji-dé 'tilə mani.

²⁰ Ndo n̄a ya kəm-ji oo kàd̀ al rəm, oo kər wəi-je al rəm. Yəl lé, ulə k̀ tógi-é n̄a ya par-par, adi dow kí gir meẽ-é-ti panè j'a kaji ya goto.

* 27:16 27:16 'Tó tò-je kuti bato-je-ti kdo kadi kinə né ra bato rəmə-je d'al meẽ-é-ti d'aji rɔ-dé.

21 Dow-je kí mee bato-ti lé, d'uso né al ya ndo ɲa. Beba Pol i ɲa taá dan-dé-ti idə-dé panè: «Kama-je, lé toki 'teli ro-si go takoji-ti lə-m, adi j'isi Kreti-ti, rəmə lé ko-ji à to bè al rəm, bá a kungi né-je kogi bè al rəm to.

22 Ngà kí ngosnè-ti kinlé, m'ulə dingəm mee-si-ti kadi uwəi ro-si nga. Kdotalə dow káre ya kàrè à koy dan-si-ti al. Ngà bato lé ya kè kár-é bá à tuji.

23 Lubə lə-m kí m'isi m'pole lé, malayka liə káre ree ro-m-ti ndo nè,

24 idə-m panè: “Pol, 'oo bè, né káre ya kàrè 'bəl al, 'a kow tɛɛ lo gangta-ti nɔ ngar Sejar-ti ya, rəm bá Lubə à ngəm dow-je lay kí d'isi sə-i mee bato-ti lé rəm to.”

25 Beba kama-je, uwəi ro-si nga. Ma m'adi mee-m Lubə, Lubə à tɛɛ sə-ji titi kí malayka pa-né adi-m lé ya.

26 Ngà kosi bá j'a kowi kosi do-ji donangi-ti madi kí tò dan ba-ti.»

27 To ndo dogi gidi-é so bone ngá é yəl osi-ji yó-je ki nè-je par-par dan babo-ti kí 'ba-é Adiriyatiki, rəmə dan lo bapi lé, njérakullə-je kí mee bato-ti lé, 'gir kí j'ɲa ngosi kè donangi madi.

28 Loki d'un né mboji ku lə man d'ilə mani kdo koo rəmə, ow nangi asi njiyə kí dow à njiyə nja-é kormutə gidi-é siri. D'ow kete əbi nde lé, 'təl d'ilə né lé ya bəy rəmə, ow nangi asi njiyə kí dow à njiyə nja-é korjoo gidi-é jinəy joo.

29 'Bəl kadi bato ow dar ro-é ər-ti kí boy ɲa kí dan ba-ti, beba ngowla kuwə bato nangi dan man-ti lé, d'ungi so kuti-é-ti gogi dan man-ti, ə 'ndingə kadi lo aa kalangi. 30 Ngà njérakullə mee bato-ti lé, 'sangi rəbi kay-ɲa kinə bato lé, adi d'un ngon tò kí mee bato-ti lé, d'ilə dan babo-ti, rəmə 'ra ro-dé titi-ɲa né kí d'ow kè koy ngowla kuwə bato nangi kí tò kete nɔ-é-ti, kdo kungi mani bè.

31 Beba Pol idə njəkun do kuti asgar-je kí bu kè ndəgi asgar-je panè: «Kinə dow-je kin d'isi sə-si mee bato-ti kin al lé, dow káre kí dan-si-ti kí à kaji ya goto.»

32 Beba asgar-je 'tijə kulə ngon tò lé 'gangi ə d'inə d'adi ow.

33 Kete bá kadi lo aa lé, Pol ulə dingəm mee dow-je-ti lay ya kadi d'uso né. E panè: «Bone to ndo dogi gidi-é so ngá kí mee-si ɲa kəkəkə rəm, usoi né al rəm.

34 Beba kí ngosnè-ti kinlé, m'dəji-si kí ta kɔ-m-ti kadi usoi né. Nékuso lé, à ra kadi isi kè do-si taá. Dow kí dan-si-ti kí bəl do-é káre à kor kusi kogi ya goto.»

35 Loki Pol pa ta-je kin bè lay rəmə, un mbə ra oiyo Lubə do-ti takəm-dé-ti lay, ə uwə gangi uso.

36 Bè ngá bá, de lay ya d'uwə ro-dé nga d'uso né to.

37 Je lay kí j'isi mee bato-ti lé, je bujoo kè korsiri gidi-é meke.

38 Loki d'uso né asi-dé lé, d'oy gemə kí mee bato-ti lé, d'ungi dan babo-ti adi bato lé, ɔle pəl.

Pungum man ində Bato tėti njuki-njuki

39 Loki lo aa rəmə, njérakullə mee bato-ti lé, 'gə lo al. Ngà too man kí ow tɛɛ ngangi ba-ti par ə d'oo, ə 'ndigi kadi kinə lo-é à tò rəmə, toki kow kè bato lé, jan-jan titi.

40 Beba de 'tuti ngowla-je kí d'uwə-né bato nangi lé d'inə dan babo-ti ə 'tuti kulə tó ngow bato lé, bəy ngá bá d'un takubi kí njetaa yəl do bato-ti kí tò kuti-é-ti gogi lé 'tó taá ə d'ow ki do nangra-ti lé.

⁴¹ Ngà bato lé, ree dar nangra kí lo kingə-nə-ti lə man-je joo adi nò bato lé dubi-ti jigi-jigi, adi lo koti kete goto. Rəmə tógi pungum man ya ində kuti bato lé adi tóti njuki-njuki.

⁴² Asgar-je d'adi ta-dé asi-nə kadi n'toli dangay-je lay nè dow káre dan-dé-ti à kɪ kusi mani kale kay kow.

⁴³ Ngà njèkun do kuti asgar-je kí bu ndigi kaji Pol, adi ɔgi-dé ra né kí d'ɔji kinlé. E un ndu kadi de lay kí 'gə kale man, d'ungi-nə mani kete, ə d'ale 'teɛ ndaa-ti do nangi-ti.

⁴⁴ Ə kadi ndəgi-dé-je 'tiŋə kàdi kagi-je-ti kí tati-je, kɪ kàdi gaji bato-ti lé, kdo teɛ-né ndaa-ti to. Gangi-é kin ya dow-je lay 'teɛ-né ndaa-ti bi né madi ra-dé al.

28

Pol isi donangi Malti-ti kí tò dan ba-ti

¹ Loki j'teɛ ta yo-ti ngá rəmə, dow-je d'idə-ji kí donangi kí tò dan man-ti lo kí j'a-ti kinlé ri-é lə Malti.

² Dow-je kí donangi-é-ti kinlé, 'ra sə-ji maji ra kí ga-é goto. De 'ra pər diki-diki ə 'ba-ji ta-ti d'adi j'ndibi, kdo ndi isi ədi rəm, bá kul kàrè ɔ nɔ rəm to.

³ Loki Pol saa ngəngrə ungi dan pər-ti rəmə, kunji pər ra adi li pi teɛ-ti tiŋə ji-é-ti.

⁴ Loki dow mee be-je kí donangi-ti kin, d'oo kí li lé, tiŋə ji Pol-ti rəmə, 'pa ta dan-dé-ti 'panè: «Tɔgrɔ-ti, dingəm kinlé, to njətɔl dow-je. Né kin ə teɛ-né ta yo-ti dan babo-ti ya kàrè, Lubə kí njèra né kí njururu ndigi kadi-é isi-né kɪ do-é taá al tin.»

⁵ Ngà Pol tusi li lé ilə-é dan pər-ti, ə rɔ-é kàrè do-é njam al rəm.

⁶ Dow-je lé, d'a 'ngəbi kadi rɔ Pol tii əse kadi usi briki ya oy tajinati nè. Ngà loki 'ngəbi tó-dé uu nɔ ya d'oo kí né madi tò gay rɔ Pol-ti al lé, 'təl 'pa ta kí rangi 'panè: Dingəm kan to magi.*

⁷ Dow kí boy kí donangi-ti kí tò dan ba-ti kinlé, kəy liə tò mbó lo-ti kinlé nɔɔ ə ri-é lə Publiyusi. E uwə-ji kɪ rɔ-é-ti maji nɔ rəm, bá adi-ji kəy j'tò-né ndo mutə rəm to.

⁸ Bɔbi Publiyusi tò mɔy nangi. 'Ningə ində-é adi rɔ-é tungə pil-pil rəm, bá ndəngi məsi rəm to. Pol ɔw kəy go-é-ti, pa ta kɪ Lubə kdo ta liə, ində ji-é do-é-ti adi ingə lapiya.

⁹ Go-ti, njémɔy-je kí rangi kí d'isi donangi-ti kin kí tò dan ba-ti lé, kàrè 'ree d'ingə Pol, ə d'ingə lapiya ya to.

¹⁰ Dow-je d'un ta-ji nɔ lo-é-ti nɔɔ rəm, bá loki ndo asi kadi j'ow ngá kàrè, de d'adi-ji né-je kí j'ow ndoo-é rəm to.

Pol ree mee be-ti kí Róm

Róm 1:9-15

¹¹ Go nɔy-ti kí mutə lé, je j'al mee bato-ti madi kí Alegjandri-ti kí ri-é lə «Magi ndungə-je» kí nɔy kul gangi do-é-ti donangi Malti-ti kí tò donangi kí tò dan ba-ti lé.

¹² Je j'ow j'teɛ mee bebo Sirakusi-ti bá j'uwə nangi titi asi ndo mutə bè.

¹³ J'un rəbi kɪ kàdi kɔngi-kɔngi j'ree mee bebo Regio-ti. Lo aa go-ti, yəlbo ulə asi ndo joo rəmə, j'teɛ mee bebo Pujol-ti.

¹⁴ Mee bebo-ti kinlé, je j'ingə njékadmee-je ə d'uwə-ji mba ə 'ra kɔgri kadi j'isi rɔ-dé-ti ndo siri. Beba je j'ilə do-ji j'ow-né kɪ mee bebo Róm-ti.

* 28:6 28:6 Knj 14:11

¹⁵ Loki njékadmee-je kí bebo Róm-ti d'oo poy-ji lé, 'tilə kəm-ji sar 'tee lo suki-ti kí bebo Apiyusi-ti rəm, bá kəy tò mba-je-ti kí tò ta-na-ti mutə kin rəm tɔ. Loki Pol oo-dé lé, ɛ ra oiyo Lubə rəm, bá rɔ-é ngə rəm tɔ.

¹⁶ Loki j'ree tee mee bebo Róm-ti lé, njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu inə dangay-je kí lay ji gɔrɔ-ti káre, ngà Pol bá d'inə-é d'adi tò kəy liə gay ə d'adi asgar káre ində kəm-é go-é-ti tɔ.

Pol ndó ta lə Lubə mee bebo Róm-ti

¹⁷ Ndo mutə go-ti, Pol ba 'boy-je lə jipi-je rɔ-é-ti mee bebo Róm-ti. Loki de 'kəw-na lé, Pol idə-dé panè: «Ngankɔ-m-je, m'oo né káre kí m'ra m'osi-né ta gin dow-je lə-m al rəm, bá m'osi-né ta nékoɓe-je lə ka-ji-je al rəm, ya rəmə d'uwə-m dangay-ti mee bebo Jorijalem-ti, ə d'ilə-m ji dow-je-ti kí Róm.

¹⁸ Beba loki 'ndər gin ta lə-m lé, 'ndigi kilə-m taá, kdotalə d'ingə ta madi kí asi kadi 'gangi-né ta koy dɔ-m-ti al.

¹⁹ †Ngà loki jipi-je 'ndigi al lé, mə m'dəji kadi Sejar bá gangta lə-m, bi m'gir mee-m-ti kdɔ kilə ta dɔ gin dow-je-ti lə-m al†.

²⁰ Gin-é kin bá m'dəji kadi m'oo-si-né rəm, bá kadi m'pa-né sə-si ta rəm tin. Mə lé, to ta lə nékində mee dɔ-ti lə-ji jəi Israyel-je bá d'ilə-m-né sil tin.»

²¹ De d'ilə-é-ti panè: «Je j'ingə mbete kí dɔ-i-ti káre kí i donangi Jude-ti al rəm, bá ngonkɔ-ji káre ya kàrè ree ɔr-ji poyta lə-i adi j'oo al rəm tɔ.

²² Ngà je j'ndigi kadi i ya 'pa ta kí mee-i-ti adi j'oo. Kdotalə néndó kí i un go-é lé, lo-je lay ya dow-je d'osi ngərəngi.»

²³ De d'ɔr ndɔ d'adi Pol, adi dow-je nɔ ya 'ree d'ingə-é lo kisi-é-ti. Beba ɛ ɔr-dé gin ta-je kí sobi dɔ kɔɓe lə Lubə. Pol sangi kadi n'uwə-dé kɔ ta sobi dɔ Jeju, adi ulə gin-é dɔ ndukun-je-ti lə Moiyiji rəm, dɔ mbete-je-ti lə njépata-je kí ta Lubə-ti bá pa-né sə-dé ta. Pol ɔr gin ta lé, kí ndoge ya sar losɔlo pee.

²⁴ De kí nɔ-je d'adi mee-dé ta-je lə Pol, ngà de kí dan-ti-je 'mbati kadi mee-dé tɔ.

²⁵ Loki ta-dé asi-nɔ al bá d'isi 'sane-nɔ lé, Pol idə-dé ta kin ya par panè: «Ta kí Ndil kí aa njay adi Ejay kí njépata kí ta Lubə-ti pa adi ka-ji-je lé, to ta kí tɔgrɔti ya. Ndil kí aa njay panè:

²⁶ “‘Ɔw idə gin dow-je kin:

D'a koo ta maji ya ngà d'a 'gə mee-é al,

D'a koo lo maji ya ngà d'a koo né al,

²⁷ Ooi, gin dow-je kanlé, 'to njémeɛngə-je,

'Tɔsi mbi-dé kə-kə 'tɔɔ, nè mbi-dé à kɔ koo ta rəm, nè d'a kɔ gə né;

'Nibi kəm-dé jibi-jibi, nè kəm-dé à kɔ koo lo rəm,

Nè mbi-dé à kɔ koo ta rəm, nè d'a kɔ gə né,

Rəmə d'a kɔ kiŋə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi kadi m'i m'aji-dé‡.»

²⁸ Pol təl panè, kadi 'gəi maji, Lubə ulə kɔ ta kaji kinlé ki rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al, ə de 'taa kalangi.

²⁹ [Loki Pol pa ta kin bè lé, jipi-je d'i 'naji-nɔ ta nɔ taá-taá d'ɔw-né.]§

³⁰ Pol uwə kəy nɔy isi-ti bal joo. Dow-je lay kí 'ree d'oo-é lé, ɛ uwə-dé ki rɔ-é-ti.

³¹ Pol ndó dow-je ta kí sobi dɔ kɔɓe lə Lubə rəm, ndó dow-je ta lə 'Babe Jeju Kristi kɔ mee nda kɔy, bi né madi kí ogi-é lo-é goto.

† 28:19 28:19 Knj 25:11 † 28:19 28:19 Knj 25:11 ‡ 28:27 28:27 Eja 6:9 § 28:29 28:29 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndangi kɔ ji-dé kɔ ta grɛki.

Mbetè kí Pol ndàngì adì Ròm-je

Ta-je kí dɔ mbete-tì kí Pol ndàngì adì Ròm-je

Njèkɔwkulə Pol ndàngì mbete kin adì njèkadì mɛɛ-dé Jèju Kristi kí d'isi bebo Ròm-tì. Ɛ pa sɛ-dé ta kí sobi dɔ néndó-je-tì kí boy n̄a-n̄a titi ta kí sobi dɔ kadmɛɛ je bè kin ya kete mɔki rəm, néndó kí sobi dɔ dow-je lay kí d'a koy kdɔtalə ra kí 'ra majal d'osi-né ta Lubə rəm, néndó kí sobi dɔ toji kí Lubə toji ramaji liə mɛɛ kɔr-tì kí ɔr ta dɔ dow-je-tì kí d'adi mɛɛ-dé Jèju Kristi kí ingə kɔ tó-dé-tì dɔ kagdəsi-tì rəm, néndó kí sobi dɔ ndukun lə jipi-je kí toji dow-je majal lə-dé rəm, néndó kí sobi dɔ néra kí njururu lə Lubə rəm, néndó kí sobi dɔ kadmɛɛ kí ɛ bá aji-dé bi təl rɔ go ndukun-tì al rəm, néndó kí sobi dɔ Lubə kí adì Ndil-é kí aa njay isi mɛɛ njèkadmɛɛ-tì kí rá-rá kin rəm; Ndil kí aa njay kinlé ra sɛ-dé kaglo kisi kì dɔ taá-tì lə-dé adì panjiyə-dé titi-n̄a kì panjiyə Jèju ya kì kete par-par ('Ndó 1-11). Go-tì, Pol pa ta kí sobi dɔ kəm rəbi kí njururu kí njèkadmɛɛ-je d'a njiyə-né kɔ maji kí Lubə ra sɛ-dé ('Ndó 12-16).

Mɛɛ mbete Kullə-je-tì lə njèkɔwkulə-je lé, dow à kingə ta kí sobi dɔ Pol kí to njəba lə Poyta kí Maji kì təl-é kí təl to njèkɔwkulə kɔ kilə mbɛ-é kì lo-je lay kí dɔnangi-tì. Dɔkaglo-tì kí Pol ndàngì-né mbete kin bebo Kɔrɛnti-tì lé, ɛ oo lo kí bebo Ròm-tì al ya bəy; kaglo-tì liə kinlé, Ròm to bebo kí boy itə bebo-je lay kí dɔnangi-tì rəm, to bebo kí boy kí kɔbɛ-tì kí dɔnangi-je lay kí gəə dɔ babo Mediterane. Ɛ ɔji mɛɛ-é-tì kadì n'ɔw-tì n'ɔw n'ingə kuti njèkadmɛɛ-je kí ɛ ndàngì mbete kin adì-dé. Ɛ gə dow-je madi kí n̄ɔɔ kete ngá, adì ɛ ra-dé lapiya ta təl ta mbete-tì kinlé.

Toji rɔ kì lapiya kí ra

¹ M̄a Pol, ngonnjèkullə lə Jèju Kristi kí Lubə ba-m adì-m m'to njèkɔwkulə, bá ində-m tagay kadì m'ilə mbɛ Poyta kí Maji liə lé bá m'ndàngì mbete kin m'adi-si;

² – Poyta kí Maji kinlé, low n̄u ya ɛ un mindi-é kɔ ə un kì kəm rəbi kí rɔ njépata-je kí ta-é-tì, adì ta-é tɔ mɛɛ mbete-tì kí aa njay n̄ɔɔ;

³ to ta kí sobi dɔ Ngon-é, kí to-é dow-tì rəm, to kí ginka-tì lə Dabidi;

⁴ ə kí sobi dɔ Ndil kí aa njay rəm, tɔsi ndəl tɛɛ liə dan dow-je-tì kí d'oy ra adì toki toji-é ndaa-tì rəsi kì tógi kí ɛ lé to Ngon lə Lubə.

⁵ Jèju Kristi lé to 'Babe lə-ji. Kì takul-é bá Lubə ra-né sə-ji maji rəm, adì j'to-né njèkɔwkulə-je kɔ kadì kì ri-é rəm, j'adi gin dow-je lay d'adi-é-né mɛɛ-dé ə 'təl rɔ-dé go ta-tì liə,

⁶ adì s̄əi kàrè 'toi dow-je kí Jèju Kristi ba-si tɔ. –

⁷ Mbete kinlé m'ndàngì m'adi-si, s̄əi lay kí Lubə ində-si dan kəm-é-tì, ba-si adì 'toi dow-je kí aai njay, kí isi bebo Ròm-tì. Kadì ramaji, kì lapiya lə Bəbi-ji Lubə, kì 'lə 'Babe Jèju Kristi n̄əy sə-si.

Bo kɔw koo njèkadmɛɛ-je kí Ròm ra Pol n̄a Ròm 15:23-32

⁸ Kete n̄ɔ né-je-tì lay lé, m'ra oiyo Lubə lə-m kɔ ta lə-si lay kì takul Jèju Kristi, kdɔtalə poy kadmɛɛ lə-si ɔr lo kí dɔnangi-tì nè lay.

⁹ Lubə kí m'isi m'ra kullə liə kì m̃ẽ-m kí káre-rè kì kəm rəbi kilə mbe Poyta kí Maji lə Ngon-é lé gə maji kí m̃ẽ ta-je-ti kí m'isi m'pa siə lé m'nal kilə ri-si dan-ti al rəm,

¹⁰ bá taá-taá ya m'dəji-é, kadi kinə to ndigi liə rəmə, kí nè kin m'ingə tarəbi m'ow m'oo-si.

¹¹ Kdɔ bo koo-si ra-m n̄a, kadi m'ow m'adi ubəi maji kadkare-je madi lə Ndil kí aa njay kdɔ kadi adi-si tógi,

¹² əse kdɔ kadi j'uləi dingəm m̃ẽ-n̄a-ti kì takul kadmẽe kí səi rəm, mə rəm lay j'ori-n̄a dɔ-ti.

¹³ †Ngankɔ-m-je kí njékadm̃ẽe, m'ndigi kadi m'adi-si 'gəi kí taá-taá ya m'oji kow koo-si, kdɔ kadi m'oo-né kandi kullə lə-m dan-si-ti titi kí m'oo-né dan gin dow-je-ti kí rangi kin bè tɔ; ngà m'ingə tarəbi al ya sar bone.

¹⁴ To kurə dɔ-m-ti kadi m'ow rɔ njékəmt̃ẽe-je-ti rəm, njékəmt̃ẽe al-je-ti rəm, kadi m'ow rɔ njénégə-je-ti rəm, njénégə al-je-ti rəm.

¹⁵ Gin-é kin ya bá səi kí isi bebo Ròm-ti lé, bo kilə mbe Poyta kí Maji dan-si-ti ra-m-né tɔ.

¹⁶ †Kdɔtalə rɔ-m sol-m dɔ Poyta kí Maji-ti al. Poyta kí Maji lé, to tógi lə Lubə kí tò kdɔ kaji lə dow kí rá-rá kí adi m̃ẽ-é, adi to jipi-je ya kete bəy bá dow-je kí 'to jipi-je al bəy.

¹⁷ Poyta kí Maji lé bá tɔji ndaa-ti rəsi kí Lubə ɔr ta dɔ dow-ti kì takul kadmẽe rəm, kdɔ kadmẽe rəm, titi kí 'ndàngi-né m̃ẽ mbete-ti kí aa njay 'panè: Dow kí njururu à kisi kəm kì takul kadmẽe.*

Ta kí sobi dɔ majal

Ta kí sobi dɔ kulə dɔ ta kí tɔgrɔ-ti nangi

¹⁸ Lubə kí isi dɔrɔ-ti tɔji wəngi liə dɔ dow-je-ti lay kí njékilə kuji dɔ-é-ti al, kì njéra né kí njururu al, kí 'to njékuti dɔ ta kí tɔgrɔ-ti nangi m̃ẽ né ra-ti kí njururu al lə-dé;

¹⁹ kdɔtalə né kí dow-je d'a gə rɔ Lubə-ti lé, tò ndaa-ti rəsi takəm-dé-ti, kdɔ Lubə ya t̃ẽ kì dɔ-é adi-dé.

²⁰ Kdɔtalə lo kində gin dɔnangi-ti n̄u ya né-je kí tò rɔ Lubə-ti kí to né-je kí dum koo kì kəm, adi to tógi-é kí tò sartagangi, kì to-é kí to Lubə kinlé tɔji rɔ-é kì takul kullə ra-é-je adi tò ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti.

²¹ †Adi ta à kɔr dɔ-dé-ti al, kdɔ d̃ẽ 'gə-é ya, ngà kɔsi bá d'osi gají-é titi kí dow à kɔsi-né gají Lubə al rəm, 'ra-é oiyo al rəm; ngà tagir-je lə-dé kí m̃ẽ wəy kare bá d'adi ur-dé wale, ə négə lə-dé kàrè lo ndul dɔ-ti ndi-ndi.

²² D̃ẽ d'oo rɔ-dé kì njékəmkaa-je, ngà 'to mbə-je,

²³ ə d̃ẽ 'mbati kulə ríba dɔ Lubə-ti kí njəkoy al, rəmə né-je kí to takəm dow kí to njəkoy, kì yəl-je, kì d̄a-je kí nja-dé ra sɔ, kì d̄a-je kí njékagi nangi kin bá d̃ẽ d'ulə ríba dɔ-dé-ti.

²⁴ Gin-é kin bá Lubə in̄ə-dé-né yaki adi 'ra-né né-je kí tò n̄ẽ-n̄ẽ kí bo-é tò m̃ẽ-dé-ti d'ulə-né rɔsol dɔ rɔ-dé d̃ẽ-ti ya;

²⁵ d̃ẽ 'mbati ta kí tɔgrɔ-ti lə Lubə kdɔ takədi; né kí Lubə ra bá d̃ẽ d'osi dɔ-dé nangi n̄ə-é-ti, 'pole-é, rəmə ɛ́ kí Njèra né-je lé bá d̃ẽ 'mbati kɔsi dɔ-dé nangi n̄ə-é-ti; ɛ́ bá kɔsgají to 'liə sartagangi. Amen!

²⁶ Gin-é kin bá Lubə in̄ə-dé-né yaki adi 'ra né kɔbi-je kí bo-é ra-dé, adi dené-je d'in̄ə ngow-dé-je ə 'təl dɔ-n̄a-ti 'tò kì n̄a;

²⁷ bè ya tɔ ó dingəm-je kàrè, d'in̄ə dené-je ə d̃ẽ ya bo-dé ra-n̄a adi 'təl dɔ-n̄a-ti 'tò kì n̄a; ɛ́ bá to kində kɔji kí d̃ẽ d'ingə asi gangi kur wale lə-dé.

²⁸ Ndigi kí 'ndigi gə Lubə kí ra-dé al lé bá Lubə inə-dé-né yaki mee tagir-je-ti lə-dé kí majal, kɔ kadi 'ra né-je kí tuwə ra al.

²⁹ Né-je kí njururu al lay ya rusi mee-dé nji-nji, meendul-je, kə kəmda-je, kə né ra kí majal-je, kə kim-nə kí ngə nɔ, kə tɔl dow-je, kə gaki-nə-je, kə meemajal-je, kə kədi dow-je;

³⁰ ɔ 'to njékində nané-je, kə njékulə ta ndil dow-je-ti, kə njéba-je lə Lubə, kə njétanga-je, njékində kàdi-dé-je, kə njékun ta rɔ-dé-je, kə njéteɛ kə gosi ra né-je kí maji al, kə njémbati tɔl rɔ-dé go ta-ti lə njékoji-dé-je, kə mbə dow-je,

³¹ kə njépata mindi-dé joo-je rəm, 'to dow-je kí ta ɔ mee-dé kɔ dow-je al, [njékiŋə go ta kɔgi al-je†], kə njékoo kəmtondoo lə dow-je al.

³² ɔ 'gə gow kí Lubə à gangta koy ɔ dow-je-ti kí njéra né-je kí bè kin; bè ya kàrè ra-é ya par bá ɔ 'ra al, ngə d'ə ɔ-ti 'ndigi kə njéra-é-je bəy rəm tɔ.

2

Ta kí gangi kí ɔ njégangta ɔ madi-dé-je-ti

Mat 7:1-5; Jak 2:12-13

¹ †I kí njégangta ta ɔ dow-je-ti lé, i 'to nɔ-nɔ ya kàrè, ta à kɔr ɔ-i-ti al; kɔ ta kí 'isi 'gangi ɔ dow-je-ti lé, to i ya tɔ bá 'isi 'gangta ɔ rɔ-i-ti; kɔtalə i kí njégangta lé, i ya kàrè isi ra né-é-je lé sə-dé tɔ.

² ɔ jəi j'gəi kí ta kí Lubə gangi ɔ dow-je-ti kí njéra né-je kí bè kinlé, to ta kí gangi kí njururu ya.

³ I kí isi 'gangi ta ɔ dow-je-ti kí njéra né-je kí bè kin, rəmə i ya kàrè isi 'ra sə-dé tɔ kinlé, i 'gir kí ta kí gangi lə Lubə lé, i 'a teɛ kəm-ti wa?

⁴ ɔse ramaji lə Lubə kí nɔ, kə kisi ɔ-ti liə, kə mee kí kilə ɔ madi-é-ti liə kinlé, i 'nədi adi i 'gə kí ramaji liə kinlé isi ɔsi-i kadi inə panjiyə-i kí majal kɔgi al wa?

⁵ Ngə kə kəm rəbi meendə lə-i kə mbati kí i 'mbati kiŋə panjiyə-i kí majal kɔgi lé, i ya 'kəw wɔngi lə Lubə kí nɔ kə ɔ-i-ti, kɔ ngəbi-né ndɔ wɔngi liə kí to ndɔ kí ta kí gangi liə kí njururu à toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi.

⁶ ɔ ndɔ-é-ti kinlé bá, Lubə à kugə nɔ-nɔ kə go kullə ra-é ra-é*;

⁷ adi ɔ kí d'uwə rɔ-dé ngə 'ra maji rəm, 'sangi kɔsgaji, kə rifa, kə kiskəm kí sartagangi lé, Lubə à kadi-dé d'isi kəm sartagangi;

⁸ ngə njénajta-je, kí 'to njémbati ta kí togrɔ-ti, ɔ 'tɔl rɔ-dé go néra-ti kí njururu al lé, wɔngi kí nɔ lə Lubə à kusi ɔ-dé-ti.

⁹ Dow-je lay kí d'isi ká ra né kí maji al-ti lé kɔ kí nɔ, kə meekɔ à ra-dé; à ra jipi-je ya ɔsəy bá à ra dow-je kí 'to jipi-je al bəy!

¹⁰ Kɔsgaji, kə rifa, kə lapiya à tɔ kɔ dow-je lay kí njékisi ká ra né kí maji-ti; à tɔ kɔ jipi-je ya ɔsəy bá à tɔ kɔ dow-je kí 'to jipi-je al bəy!

¹¹ Kɔtalə rɔ Lubə-ti lé, kɔr kəm dow goto.

Ta kí sɔbi ɔ dow-je kí 'gə ndukun bá 'ra majal

¹² Dow-je lay kí 'gə ndukun al bá 'ra majal lé, d'a koy koy gə ndukun al ya tɔ; ɔ dow-je lay kí 'gə ndukun bá 'ra majal lé, d'a gangta ɔ-dé-ti kə ndukun ya tɔ.

¹³ Kɔtalə dow-je kí njékində mbi-dé koo-né ndukun kə koo kin bá ta à kɔr ɔ-dé-ti nɔ Lubə-ti al; ngə njétəl rɔ-dé go ndukun-ti bá ta à kɔr ɔ-dé-ti.

† **1:31 1:31** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí ɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kə ji-dé kə ta greki. † **2:1 2:1** Mat 7:1; Luk 6:37 * **2:6 2:6** Pa 62:13

14 Kdɔ kinə dow-je kí 'to jipi-je al, adi d'ow kì ndukun al, ya ngà kì dɔ rɔ-dé bè ya 'ra né kí ndukun ɔji lé - de njékow kì ndukun al-je kinlé - de ya 'to ndukun dɔ rɔ-dé-ti.

15 Beba de 'toji kí né-je kí ndukun ndigi lé, toki ndàngi mɛɛ-dé-ti; tagir kí mɛɛ-dé-ti ya toji kí ndukun tò mɛɛ-dé-ti nɔɔ, adi de ya mɛɛ-dé uwə-dé kì ta əse ɔr ta dɔ-dé-ti.

16 E bá to né kí à ra né ndɔ-ti kí Lubə à gangi-né ta kì takul Jeju Kristi dɔ né-je-ti kí dow-je d'isi 'ra kì gidi ngəy titi kí m'ilə-né mbe Poyta kí Maji lé.

17 Ngà i kí 'ba rɔ-i jipi, ubə kul ndukun, 'tɔy rɔ-i 'panè 'to dow lə Lubə,

18 i kí 'gə né kí Lubə ndigi rəm, ndukun tɛɛ kəm-i rəm, 'gə kɔr nin né kí maji kì né kí maji al rəm,

19 i kí 'ba rɔ-i njəndɔr njékəmtɔ-je, 'panè 'to londógi lə dow-je kí d'isi londul-ti,

20 njəkɔji né dow-je kí njégə né al-je, kì njəndó né ngan-je, kdɔtalə i 'gə maji kí ndukun toji-i négə lay rəm, toji-i ta kí tɔgrɔ-ti rəm.

21 I kí 'isi 'ndó né dow-je kí rangi kanlé, kdɔ ri bá i 'ndó né rɔ-i tɔ al wa?

22 I 'isi 'ndó dow-je kadi 'bogi al, rəmə i bá 'bogi! I kí 'panè: Kadi dow ra kaya al, rəmə i bá 'isi 'ra kaya! I 'osi ta magi-je, rəmə i 'ɔy né-je kí mɛɛ kəy pole magi-je-ti lay!

23 I 'osi gaji rɔ-i kì ndukun, rəmə i 'ulə rɔsɔl dɔ Lubə-ti kì kəm rəbi kal dɔ ndukun!

24 Kdɔtalə 'ndàngi 'panè: «Ta lə-si bá dow-je kí 'to jipi-je al 'pa-né ta kɔbi dɔ Lubə-ti†.»

Ta kí sɔbi dɔ ganjangi kí tɔgrɔ-ti

25 Tɔgrɔ-ti ya, kinə 'təl rɔ-i go ndukun-ti rəmə, ganjangi‡ kí kijə lé, maji-é tò ya; ngà kinə i 'al dɔ ndukun rəmə, ganjangi kí d'ijə-i lé, təl to ganjangi al ngá.

26 Ə kinə dow kí d'ijə-é ganjangi al təl rɔ-é go né-je-ti kí ndukun ɔji lé, Lubə à koo-é kì dow kí d'ijə-é ganjangi ya al wa?

27 Dow kí d'ijə-é ganjangi kí daji rɔ-ti al, kí təl rɔ-é go ndukun-ti lé, se à gangta dɔ-i-ti i kí d'ijə-i ganjangi rəm, ɔw kì ndukun kí 'ndàngi rəm ya é i 'al dɔ-é kin al wa?

28 Kdɔ né-je kí rɔ dow-ti ndaa-ti nè bá dow to-né jipi al rəm, ganjangi kàrè to kí rɔ dow-ti ndaa-ti nè kin al rəm tɔ.

29 Ngà jipi kí tɔgrɔ-ti lé, dow to mɛɛ-é-ti kəy; ganjangi kí tɔgrɔ-ti to kí mɛɛ dow-ti ə to ganjangi kí j rɔ Ndil-ti kí aa njay bi to ganjangi kí tò kì kəm rəbi ndukun kí 'ndàngi kin al. Jipi kí bè kinlé, dow-je d'osi gaji-é al, ngà Lubə ɔsi gaji-é.

3

Né kí to nékumə lə jipi-je

1 Ə kadi dow to jipi lé, ri bá tò-ti ngay wa? Əse ganjangi lé, maji-é to ri wa?

2 Maji-é tò n̄a mɛɛ né-je-ti lay. Kdɔ jipi-je bá Lubə adi-dé ta liə dɔsɔy.

3 Ngà se j'a painè ri wa? Kinə de kí dan-ti-je d'ə njàngi dɔ ndi-dé-ti al lé, se kə kí d'ə dɔ ndi-dé-ti al kinlé à ra kadi Lubə ə njàngi dɔ ndi-é-ti al to wa?

4 Ndə bè al! Kadi dow-je 'gə kí Lubə lé, to njəpa ta kí tɔgrɔ-ti, ə dow-je lay 'to njékədtə-je titi kí 'ndàngi-né 'panè: I Lubə, kadi dow-je 'gə kí ta-je

† 2:24 2:24 Eja 52:5 ‡ 2:25 2:25 Jipi-je bá 'to dow-je kí d'ijə-dé ganjangi, ngà dow-je kí 'to jipi-je al bá 'ba-dé dow-je kí d'ijə-dé ganjangi al.

lə-i to ta-je kí njururu rəm, kinə dow ɔw sə-i logangta-ti kàrè, ta lə-i à to tó-é rəm*.

⁵ Ngà kinə néra kí njururu al lə-ji toji kí Lubə to njèra né kí njururu lé, j'a painè ri wa? Loki Lubə adi wəngi liə ree dɔ-ji-ti lé, rəmə ɛ to dow kí njururu al ban al wa? M'pa kí dow-ti. -

⁶ Ndə bè al! Kinə Lubə to njèra né kí njururu al lé, à gangta dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè ban wa?

⁷ Ngà kinə kədi ta lə-m ra adi ta kí tɔgrɔ-ti lə Lubə tɔ-né ndaa-ti rəsi-rəsi kadi dow-je d'osi-né gají-é lé, Lubə gangta dɔ-m-ti titi dow kí njèramajal bè kɔɔ ri bəy wa?

⁸ Dow-je kí dan-ti-je kí 'to njékulə ta ndil-ji-ti 'panè: Jəi j'painè: «J'rai né kí maji al kɔɔ kadi né kí maji ree-né.» Ngà kɔɔ ri bá j'rai né kí maji al lé kadi né ra kí maji ree-né lé al wa? Dowbé-je kinlé, tuwə kadi 'gangi ta dɔ-dé-ti ya.

Dow-je lay ya 'to njèra majal-je

⁹ Se j'a painè ri wa? Jəi jipi-je lé, j'itəi dow-je kí 'to jipi-je al wa? Ndə bè al. Kɔɔtalə lé j'toji kete kí jipi-je, kə jipi al-je lay ya majal ɔ bə dɔ-dé-ti,

¹⁰ titi kí 'ndangi-né 'panè:

Dow kí njururu goto, kí káre-rè ya kàrè goto.

¹¹ Dow kí gə né goto. Dow kí sangi Lubə goto.

Dow-je lay ya 'ndəm, dɛ lay ya 'təl dow-je kí maji al.

¹² Dow káre kí ra maji goto, kí káre-rè ya kàrè goto.

¹³ Rəbi mindi-dé toki badi kí ta-é tɔ tagra bè, ə d'ədi dow-je kə ta-dé. Kəngi li pii tɔ ta-dé-ti.

¹⁴ Ndɔl-je, kə ta-je kí to-to bá rusi ta-dé,

¹⁵ nja-dé ɔylo pele-pele lo kow kungi məsi kəgi-ti,

¹⁶ rəbi kun-dé-je lay ya 'ree kə mɛkɔ titi,

¹⁷ dɛ 'gə rəbi lapiya al.

¹⁸ Bəl Lubə goto rɔ-dé-ti.

¹⁹ Jɛ j'gə kí ta-je lay kí ndukun pa kinlé, pa kɔɔ dow-je lay kí d'isi gin tɔgi-ti lə ndukun, kɔɔ kadi uwə ta dow-je lay, ə kadi dow-je lay ya 'gə kí ta tɔ dɔ-dé-ti nɔ Lubə-ti.

²⁰ †Kɔɔtalə dow káre ya kàrè Lubə à kɔɔ ta dɔ-é-ti kɔɔ təl kí dowbé təl rɔ-é go ndukun-ti al; kɔɔtalə ndukun lé toji bá toji dow-je adi 'gə kí dɛ 'ra majal.

Ta kí sɔbi dɔ kɔrtadɔ-ti

Kɔrtadɔ-ti kə takul kadmɛg Jeju Kristi

Gal 2:15-16; 3:8-14,22-29; Epɛ 2:7-9

²¹ Ngà bone bè lé, kɔɔ kí Lubə ɔr ta dɔ dow-je-ti kə takul ndukun al kinlé toji rɔ-é ndaa-ti rəsi ngá. Ndukun-je kə ta-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti kàrè 'pa ta kí dɔ-ti rəm.

²² †Kɔɔ kí Lubə ɔr ta dɔ dow-je-ti kə takul kadmɛg Jeju Kristi kinlé tɔ kɔɔ dow-je lay ya kí d'adi mɛg-dé.

²³ Kɔɔtalə kɔɔ kəm dow goto: Dow-je lay ya 'ra majal adi 'nal riɓa lə Lubə;

²⁴ ngà Lubə ɔr ta dɔ-dé-ti kare kə takul ramaji liə, kə kəm rəbi taa kí Jeju Kristi taa-dé ilə-dé taá, kɔɔ nam kí 'nam kàdi-é-ti.

* **3:4 3:4** Pa 51:6 † **3:20 3:20** Gal 2:16 † **3:22 3:22** Gal 2:16

²⁵ Ẹ bá Lubə adi-é to kadkare kí oy, kɔɔ majal-je lə dow-je kí d'adi mee-dé kí məsi-é ay kɔɔ-dé; bè kɔɔ kadi Lubə toji-né néra kí njururu liə. Kɔɔtalə Lubə un kəm-é kɔgi ɔɔ majal-je-ti kí dow-je 'ra low nu, ɔɔkaglo-ti kí ɛ ilə-né mee-é ɔɔ madi-é-ti,

²⁶ ngà ɔɔkaglo-ti kí nè kinlé, ɛ ndigi toji néra kí njururu liə, kɔɔ kadi dow-je 'gə-né kí ɛ to njèra né kí njururu, kà takul kɔr kí ɔr ta ɔɔ dow-ti kí adi mee-é Jeju.

²⁷ Kinə tò bè rəmə, né kí dow à kɔsi-né gaji rɔ-é tò ɓan wa? Né-é goto. Kɔɔ ri wa? Kɔɔ kɔrtadɔ-ti tò kà takul kadmeɛ, ɓi tò kà takul təl rɔ go ndukun-ti al.

²⁸ Kɔɔtalə je j'gə kí Lubə ɔr ta ɔɔ dow-ti kà takul kadmeɛ, ɓi kà takul təl rɔ go ndukun-ti al.

²⁹ Əse Lubə lé, to Lubə lə jipi-je ya par wa? To Lubə lə gin dow-je kí rangi ya tɔ al wa? Oiyɔ, ɛ to Lubə lə gin dow-je kí rangi tɔ.

³⁰ †Kɔɔtalə Lubə ra kàre-rè; ɛ ya à kɔr ta ɔɔ dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi kà takul kadmeɛ rəm, à kɔr ta ɔɔ dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi al kà takul kadmeɛ rəm.

³¹ Tò bè kinlé, je j'bujuru ndukun kɔgi kà takul kadmeɛ wa? Ndə bè al. Kadi bá je j'adi-é tɔgi ɔɔ madi-é-ti.

4

Kəm rəbi kí ta ɔr-né ɔɔ Abrakam-ti Gal 3:6-9,29; Pa 32; Əbr 11:8-19

¹ Ə Abrakam kí to ka-ji lé, ta ri bá j'a pai ɔɔ-é-ti wa? Ri bá ɛ ingə kí go tɔgi dow-ti wa?

² Kɔɔtalə kinə, Lubə ɔr ta ɔɔ Abrakam-ti kà takul kullə ra-é-je rəmə lé, ɛ à kɔsi-né gaji rɔ-é. Ngà né kí à kɔsi-né gaji rɔ-é nɔ Lubə-ti ya goto.

³ †Kɔɔ mbete kí aa njay panè: «Abrakam adi mee-é Lubə, bá Lubə ɔr-né ta ɔɔ-é-ti.»

⁴ Kinə dow ra kullə bá ingə-né né lé, né-é kinlé, to nédɔji kullə liə, ɓi to maji bá 'ra siə al.

⁵ Ngà dow kí ra kullə al ya, bá adi mee Lubə kí to njəkɔr ta ɔɔ njéramajal-je-ti lé, ta ɔr ɔɔ dowbé-ti kà takul kadmeɛ liə.

⁶ Bè ya tɔ é Dabidi pa-né ta kí ɔɔbi ɔɔ rɔnəl lə dow kí Lubə ɔr ta ɔɔ-é-ti kɔɔ kullə ra-é-je al. Ẹ panè:

⁷ «Dow-je kí Lubə inə go majal-je lə-dé kɔgi ə un kəm-é ki rangi ɔɔ majal-je-ti lə-dé bá 'to njénékumə-je.

⁸ Dow kí 'Babe tidə majal-je liə ɔɔ-é-ti al bá to njénékumə!»

⁹ Rɔnəl-é kinlé, tò kɔɔtalə dow-je kí d'ijə-dé ganjangi ya par əse tò kɔɔtalə dow-je kí d'ijə-dé ganjangi al tɔ wa? Kɔɔtalə j'painè: Abrakam lé, kà takul kadmeɛ bá Lubə ɔr-né ta ɔɔ-é-ti.

¹⁰ Ə kaglo-ti kí rá bá Lubə ɔr-né ta ɔɔ-é-ti wa? To kí d'ijə-é-né ganjangi ngá, əse d'ijə-é-né al ɓəy wa? Lubə ɔr ta ɔɔ-é-ti kete ɓəy bá d'ijə-é ganjangi ɓi to go ganjangi-ti al.

¹¹ Ə ganjangi kí kijə lé Lubə adi-é, adi toki pɔ kí ɔsi-é-né toji-né ta kí ɔr ɔɔ-é-ti kà takul kadmeɛ loki d'ijə-é-né ganjangi al ɓəy. Gangi-é kin bá ɛ to-né ɔɔbi dow-je lay kí d'ijə-dé ganjangi al ya d'adi mee-dé adi ta ɔr-né ɔɔ-dé-ti.

12 Rəm bá ɛ to bobi dɛ kí d'ijə-dé ganjangi ə d'a do ganjangi-ti kí d'ijə-dé ya par kin al, ngà kí 'ndaji kadmɛɛ lə bobi-ji Abrakam loki d'ijə-é-né ganjangi al bəy.

13 †Kdo to takul təl rɔ go ndukun-ti bá Lubə un-né mindi-é kadi dɔnangi təl-né néndubə lə Abrakam əse lə nganka-é-je al, ngà to takul kɔr kí ɛ ɔr ta do-é-ti kdo kadmɛɛ liə.

14 †Kinə kɪ takul təl rɔ go ndukun-ti bá dow to-né njènéndubə rəm, kadmɛɛ to né kí kɔgi kare rəm, bá kunmindi ra kullə al rəm.

15 Kdɔtalə ndukun bá ree kɪ wɔngi lə Lubə do dow-je-ti, ə lo kí ndukun goto-ti lé, kaldɔta kàrè goto-ti tɔ.

16 †Adi néndubə kí Lubə adi lé tò kɪ takul kadmɛɛ, ə to ramaji liə kdo kadi kunmindi liə lé, tò-né lo tò-é-ti kdo ta lə nganka Abrakam lay ya; kadi tò kdo ta lə-dé dɛ kí 'to njétəl rɔ-dé go ndukun-ti ya par al, ngà kadi tò kdo ta lə-dé dɛ lay kí d'ow kɪ kadmɛɛ lə Abrakam kí to bobi-ji lay tɔ, titi kí 'ndàngi-né 'panè:

17 «I lé, m'adi-i 'to bobi gin dow-je kí gay-gay kí 'tò nduy-nduy.» ɛ ya to bobi-ji lay nɔ Lubə-ti kí ɛ adi-é mɛɛ-é kí to njəkadi dow-je kí d'oy 'təl d'isi kəm rəm, njəkadi né kí goto tò rəm kin.

18 Lé né kí tuwə kində mɛɛ do-ti goto kàrè, Abrakam ɔw kɪ nékində mɛɛ do-ti liə, ɛ adi mɛɛ-é Lubə; beba ɛ təl-né bobi gin dow-je kí gay-gay kí 'tò nduy-nduy titi kí 'ndàngi-né 'panè: «Nganka-i d'a tò nduy-nduy.»

19 Bal Abrakam ɔw ngɔsi kɪ bal bu, adi ɛ oo rɔ-é kɪ dow kí oy rəm, bá Sara kàrè asi koji ngon al ngá rəm, ya ngà kadmɛɛ lə Abrakam yay al.

20 Mɛɛ Abrakam ngà adi tadi do kunmindi-ti lə Lubə al, ngà kadmɛɛ liə adi-é tɔgi adi ulə riba do Lubə-ti;

21 kdo ɛ gə maji kí né kí Lubə un mindi-é kdo ra lé, tɔgi-é asi kadi-é ra tɔ.

22 Gin-é kin bá Lubə ɔr-né ta do-é-ti.

23 Ngà ta kí 'ndàngi 'panè: Lubə ɔr ta do-é-ti kinlé, sobi do Abrakam kɪ kár-é al;

24 ta kinlé sobi do-ji jəi kí Lubə à kɔr ta do-ji-ti kin tɔ, adi to jəi kí j'adi mɛɛ-ji Lubə kí adi 'Babe lə-ji Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy.

25 Lubə ilə-é ji dow-je-ti adi 'tol-é kdo majal-je lə-ji, bá adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ kdo kadi ta ɔr-né do-ji-ti.

5

Né kí ree go kɔrtado-ti

1Pi 1:3-9; 1Jq 4:9,10

1 Ə ta kí ɔr do-ji-ti kɪ takul kadmɛɛ kinlé, ra adi lapiya tò dan-ji-ti kɪ Lubə, kɪ kəm rəbi kí rɔ 'Babe-ti lə-ji Jeju Kristi.

2 Jeju kí j'adi-é mɛɛ-ji kinlé bá to kəm rəbi kí Lubə ra-né sə-ji maji; ramaji lə Lubə kinlé jəi j'ai mɛɛ-é-ti njàngi rəm, bá jəi j'osi-né gajɪ rɔ-ji kdo riba lə Lubə kí to nékində mɛɛ do-ti lə-ji kin rəm tɔ.

3 Kí boy nɔ lé, dan kɔ-je-ti kí dum nati kàrè, jəi j'osi gajɪ rɔ-ji, kdɔtalə jəi j'gəi kí kɔ-je kin bá à ree kɪ kuwə rɔ ngà,

4 ə kuwə rɔ ngà à ree kɪ kə gərərə mɛɛ nɔmɛɛ-ti, ə kə gərərə mɛɛ nɔmɛɛ-ti à ree kɪ mɛɛ kɪ kində do-ti;

5 ə nékində mɛɛ do-ti lə-ji à tò rɔsɔl do-ji-ti al, kdɔtalə ndigi kí Lubə ndigi-ji kinlé, taa mɛɛ-ji pəl-pəl kɪ takul Ndil kí aa njay kí ɛ adi-ji.

⁶ Kdɔ, ndɔki tɔgi-ji goto bɔy ya, loki dɔkaglo kí Lubɔ ɔr asi rəmɔ, Kristi oy kdɔ njékilɔ kuji dɔ Lubɔ-ti al-je.

⁷ Ngɔ nɔ kadi dow oy kdɔ ta lɔ dow kí njururu; njèramaji je bè bá dɔmaji ɔ dow à kuwɔ mɛɛ-é ngɔ koy kdɔ ta liɔ.

⁸ Ngà né kí toji kí Lubɔ ndigi-ji lé bá to koy kí Kristi oy kdɔ ta lɔ-ji loki j'toi-né njèramajal-je ya bɔy.

⁹ Ɖ bone bè kí ta ɔr dɔ-ji-ti kɔ takul mɛsi-é ngá kinlé bá à kaji-ji ta wɔngi-ti kí à ree lé al to bɔy wa?

¹⁰ Kdɔtalɔ, kí ndɔki j'toi-né njéba-je lɔ Lubɔ bɔy kàrè, ɛ ulɔ noji nati sɔ-ji kɔ takul koy lɔ Ngon-é rəm, ngà bone bè kí ɛ ulɔ noji nati sɔ-ji ngá kinlé, bá à kaji-ji kɔ takul kiskɔm lɔ Ngon-é lé al bɔy wa?

¹¹ Kí boy nɔ bɔy lé, jɔi j'osi gaji rɔ-ji kɔ ri Lubɔ kɔ takul 'Babe lɔ-ji Jeju Kristi kí bone bè ulɔ-ji noji nati kɔ Lubɔ.

Ta kí sɔbi dɔ Adam-je kɔ Jeju

1Kɔ 15:21-22,45-49,56-57

¹² Gangi-é kí majal ree-né dɔnangi-ti kɔ takul dow káre-rè, ɔ koy ree-né kɔ takul majal kinlé, gangi-é kin ya koy ree-né dɔ dow-je-ti lay, kdɔtalɔ dow-je lay ya 'ra majal ...

¹³ Kdɔ, kete bɔy bá kadi ndukun tò lé, majal tò dɔnangi-ti ngá; ngà loki ndukun goto-né bɔy lé, tidɔ majal dɔ dow-ti goto bɔy.

¹⁴ Ya ngà ulɔ gin-é dɔ Adam-ti nɔ sar tɛɛ-né dɔ Moiyiji-ti kin ya koy ɔ̀ bɛ dɔ dow-je-ti; dɛ kí 'ra majal kí tanɔ kɔ kaldɔta lɔ Adam kin al kàrè, koy ɔ̀ bɛ dɔ-dé-ti. Adam lé to takɔm dow kí tò kadi à ree.

¹⁵ Ngà kadkare tò gay kɔ majal; kdɔ, ta lɔ majal lɔ dow káre-rè ya bɔy ɔ̀ dow-je nɔ d'oy-né rəm ngà, ramaji lɔ Lubɔ, kɔ kadkare liɔ kí ree kɔ takul ramaji lɔ dow káre-rè kí to Jeju Kristi lé bá, maji-é à tò mburuki-mburuki kdɔ dow-je nɔ al wa?

¹⁶ Kadkare kinlé, kandi-é tò gay kɔ majal lɔ dow káre-rè. Kdɔtalɔ ta kí gangi kí sɔbi dɔ majal kí káre-rè lé, ree kɔ kindɔkɔji. Ngà kadkare kí ree go majal-je-ti kí nɔ lé, ree kɔ ta kí kɔr dɔ-ti to.

¹⁷ Kdɔ ta lɔ majal lɔ dow káre-rè, dow kí káre dɛngi bè ya bɔy ɔ̀ koy ɔ̀-né bɛ dɔ dow-je-ti lay rəm ngà, dow-je kí d'ingɔ kadkare kí sɔbi dɔ kɔrtadɔ-ti, kɔ ramaji kí tò mburuki-mburuki kí ban bá d'a kisi kɔm kdɔ kɔ̀ bɛ kɔ takul Jeju Kristi kɔ káre-rè al wa?

¹⁸ Adi gangi-é kí ta lɔ dow kí káre-rè kí ra majal ya ta kí gangi ree-né dɔ dow-je-ti lay kinlé, bè ya to ɔ̀ kɔ takul néra kí njururu lɔ dow kí káre-rè ya, ta ɔ̀-né dɔ dow-je-ti lay adi d'isi-né kɔm to.

¹⁹ Kdɔtalɔ, titi kí, takul tɔl rɔ go ta-ti al lɔ dow káre-rè ya dow-je nɔ ya ta 'tɔl-né njèramajal-je kinlé, bè ya to ɔ̀, kɔ takul tɔl rɔ go ta-ti lɔ dow káre-rè ya ta à kɔr-né dɔ dow-je-ti nɔ to.

²⁰ Ɖ ndukun ree kdɔ kadi majal oji-nɔ kɔ kete-kete, ngà lo kí majal oji-nɔ-ti kɔ kete-kete lé, ramaji lɔ Lubɔ tò-ti mburuki-mburuki to.

²¹ Adi gangi-é kí majal ɔ̀-né bɛ kɔ kɔm rɔbi koy kinlé, gangi-é kin ya to ɔ̀ ramaji ɔ̀-né bɛ kɔ kɔm rɔbi ta kí kɔr dɔ-ti kɔ takul 'Babe lɔ-ji Jeju Kristi kdɔ kiskɔm kí sartagangi to.

Kisi kɔ dɔ taá lɔ dow kí ta ɔr dɔ-é-ti

6

Ramaji lɔ Lubɔ ɔr dow kɔgi gin tɔgi-ti lɔ majal
Kol 3:1-10

1 Ə kadi j'painè ri wa? J'a kisi ká ra majal-ti, kdo kadi ramaji tò-né mburuki-mburuki wa?

2 Nda bè al! Ndoki jəi j'oyi koy ká gangi-ji nati kè majal ngá, ngà j'a təli kisi dan majal-ti ban bəy wa?

3 Səi 'gəi ká jəi lay ká 'ra-ji batəm kdo kində rə nati lə-ji kè Jeju Kristi lé, to nam bá j'nami siə də koy-é-ti męę batəm-ti al wa?

4 †Ə batəm ká 'ra-ji lé, to koy ká j'oyi nati kè Kristi adi 'dubi-ji nati siə, kdo kadi titi ká ę təsi-né ndəl ində lo tęę dan dow-je-ti ká d'oy kè takul tógi lə Bəbi-é ká ną kinlé, jəi kàrè, kisi-ji kè də-ji taá kin to kisi ká sigi tə.

5 Kdotalə kində ká j'indəi rə-ji nati siə j'oyi gə koy liə kinlé, j'a təsi ndəli kindəi lo tęęi titi-ną siə bè ya tə;

6 jəi j'gəi ká daji rə-ji ká kete lé, 'bə-é kagdəsi-ti nati siə, kdo kadi daji rə-ji ká njəramajal kinlé, toki tuji-é kəgi; bè kdo kadi jəi j'rai bə lə majal gogi al ngá.

7 Kdotalə dow ká oy lé, majal ę be də-é-ti al ngá.

8 Ə kinə j'oyi nati kè Kristi rəmə, jəi j'adi męę-ji ká j'a kisi kəm nati siə tə.

9 Kdotalə jəi j'gəi ká Kristi ká təsi ndəl ində lo tęę lé, à təl koy nda al ngá; koy ę be də-é-ti al ya sar ngá.

10 Koy ká Kristi oy lé, oy koy ká sobi də majal*, ə oy nja káre-rè ya tagangi; kisi-é ká isi kəm bone bè kinlé, ę isi kəm kdo ta lə Lubə.

11 Bəba səi ya kə də-si kàrè, kadi ooi rə-si kə dow-je ká d'oy koy ká gangi-dé nati kə majal bè rəm, bá kadi ooi rə-si kə dow-je ká d'isi kəm kdo ta lə Lubə kə takul nam ká 'nam kàdè Jeju Kristi-ti bè rəm tə.

12 Ən é daji rə-si ká à koy kinlé, adi majal ę be də-ti al rəm, bá 'təli rə-si go bə né-je-ti liə al rəm tə.

13 İnəi ngan rə-si adi majal kadi toki nékatè ra né ká njururu al, bè al ngá; ngà inəi rə-si adi Lubə titi dow-je ká d'oy bá 'təl d'isi kəm bè, ə adi ngan rə-si Lubə kadi toki nékatè lə néra ká njururu bè.

14 Majal à kə be də-si-ti al, kdotalə səi isi gin tógi ndukun-ti al, ngà isi gin tógi ramaji-ti.

15 Ə kadi j'painè ri wa? J'a rai majal, kdo kisi ká j'isi gin tógi ramaji-ti, bi gin tógi ndukun-ti al wa? Nda bè al!

16 Səi 'gəi maji ká kinə adi rə-si dow adi 'toi bə-je liə, kdo kadi 'təli rə-si go ta-ti liə rəmə, 'toi bə-je lə dow ká isi 'təli rə-si go ta-ti liə kinlé; adi kinə 'toi bə-je lə majal rəmə, à tęę koy; ngà kinə 'toi bə-je ká sobi də təl rə go ta-ti rəmə, à tęę ta ká kə rə də-ti tə.

17 Ngà oiyo kə də Lubə-ti kdotalə səi ká ndoki 'toi bə-je lə majal, ya bone səi 'təli rə-si go néndó-ti kə męę-si ká káre-rè, kə gangi-é ká 'ndó-si-né.

18 Səi lé, toki taa-si ji majal-ti kilə-si taá, adi səi 'təli bə-je lə néra ká njururu ngá.

19 M'pa ta ká dow-ti, kdo ta lə yay ká tò daji rə-si-ti. Gangi-é ká ndoki inəi-né ngan rə-si-je yaki 'rai-né bə lə né-je ká tò nę, kə néra-je ká majal, kdo kadi 'təli-né rə-si go ta-ti al kinlé, gangi-é kin ya inəi ngan rə-si yaki 'rai-né bə lə néra ká njururu, kdo kadi 'təli-né dow-je ká 'tə tagay tə.

20 Kdotalə ká ndoki 'toi-né bə-je lə majal lé, néra ká njururu ę be də-si-ti al.

21 Ə ndoki lé ri bá to kandi-si wa? Kandi-si ká ndoki lé bone bè tò-si rəsol ngá, kdotalə to né-je ká ta təl ta-é to koy.

† 6:4 6:4 Kol 2:12 * 6:10 6:10 Ta ká 'panè Kristi oy koy ká sobi də majal kinlé, to ta lə majal liə al, ngà to ta lə majal lə dow-je.

22 Ngà bone bè kí Lubə taa-si ji majal-ti ilə-si taá adi 'toi bə-je liə ngà kinlé, kandi-si to tò kí 'tò tagay, ə ta təl ta-é to kiskəm kí sartagangi.

23 Kdotalə nékugə doji majal to koy; ngà kadkare lə Lubə to kiskəm sartagangi kì takul nam kàdì 'Babe-ti lə-ji Jeju Kristi.

7

Ndukun ɔw kì tógi do njèkadmeɛ-ti al *Epe 5:25-31; Gal 2:19-20*

1 M'ɔw kì pa sə-si ta səi kí 'gəi ndukun. Ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ, səi 'gəi kí to doƙaglo kí dow isi-né kì do-é taá kin ya par bá ndukun ɔw kì tógi do-é-ti ya al wa?

2 Beba dené kí taa ngɔw bá ngɔbi-é isi kì do-é taá bəy lé, ndukun tó-dé nati; ngà kinə ngɔbi-é oy rəmə, ndukun kí tó-dé nati lé, ɔw kì tógi do-é-ti al ngá.

3 Ə kinə ngɔbi-é isi kì do-é taá bəy ya ɔw taa dingəm kí rangi rəmə, d'a ba-é dené kí njera kaya; ngà kinə ngɔbi-é oy rəmə, ndukun ɔw kì tógi do-é-ti al, adi lé ɛ taa dingəm kí rangi kàrè ɛ ra kaya al.

4 Bè ya tɔ, ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ, səi ya kàrè, kí sobi do ndukun lé, səi oyi nati kì Kristi, kdɔ kadi 'toi dow-je lə dow kí rangi, adi 'toi dow-je lə Kristi kí tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy, kdɔ kadi kandi-ji tò kdɔ Lubə.

5 Kdotalə kí ndɔki j'isi j'rai-né bə lə daji rɔ-ji bəy kinlé, ndukun adi bo né-je kí maji al ra ngan rɔ-ji-je rəm, bá ra-ji adi j'rai né-je kì kandi-é to koy rəm tɔ.

6 Ngà bone bè kinlé, j'tɛɛi meɛ ndukun-ti kɔgi, kdotalə né kí ndɔki ra-ji bə-ti lé, jəi j'oyi koy kí gangi-ji nati siə adi j'isi j'rai kullə gin tógi-ti kí sigi, kí to tógi lə Ndil kí aa njay, bi j'rai kullə gin tógi-ti kí low kí to tógi lə ndukun kí 'ndangi kin al ngá.

Ndukun ɔr majal do dow-ti al

7 Ə kadi j'painə ri wa? J'a painə ndukun to majal wa? Nda bè al! Ngà kì takul ndukun bá m'gə-né majal. Kdotalə lé m'a gə kí kəmnda to né kí maji al al. Ngà pa kí ndukun panə: «'A ra kəmnda al», kin bá m'gə-né.

8 Ə majal ingə kəm rəbi kì takul ndukun, bá adi kəmnda né-je kí gay-gay oji-né-nə rɔ-m-ti; kdotalə kinə ndukun goto rəmə, majal to né kí oy.

9 Mə lé, kí ndɔki ndukun goto-né bəy kinlé, m'isi kəm; ngà loki ndukun ree ngá rəmə, majal bá isi kəm, ə mə m'oy.

10 Beba ndukun kí adi dow isi kəm lé, mə rəmə, adi-m m'oy kì koy.

11 Kdotalə majal ingə kəm rəbi kì takul ndukun bá ədi-m-né rəm, adi m'oy-né rəm.

12 Beba ndukun aa njay, ə tómindì Lubə aa njay rəm, tò njururu rəm, bá maji rəm.

13 Ə né kí maji lé, à təl to gin koy-m bəy wa? Nda bè al! Ngà majal lé kadi tɔji rɔ-é ndaa-ti rəsi kí n'to majal rəmə, ingə kəm rəbi kì takul né kí maji bá adi-m m'oy-né, kdɔ kadi kì takul ndukun lé, majal tɔji-né tógi-é kadi 'gə-é-né titi kí to majal.

14 Ndukun lé, jəi j'gəi kí to né kí i rɔ Ndil-ti kí aa njay; ngà mə m'to njera né kí daji rɔ-m bá ndigi kí majal ndogi-m adi m'to bə liə.

15 †Kdotalə né kí m'isi m'ra lé, to né kí m'gə al. Né kí m'ndigi kadi m'ra rəmə m'ra al, ngà né kí m'mbati rəmə, né-é bá m'isi m'ra.

16 Kinə né kí m'ndigi al ya bá m'isi m'ra kin rəmə, m'ndigi dɔ-ti kí ndukun lé maji.

17 Bone bè kinlé, né-é kinlé, to ma bá m'isi m'ra al, ngà to majal kí tò mɛɛ-m-ti bá isi ra.

18 Kdɔtalə m'gə kí né kí maji goto mɛɛ-m-ti, adi goto daji rɔ-m-ti. Kdɔ bo ra né kí maji ra-m ya, ngà kasi bá m'asi ra al.

19 Né kí maji kí m'ndigi ra lé m'ra al, rəmə né kí maji al kí m'ndigi al kin bá m'isi m'ra.

20 Kinə né kí m'ndigi al ya bá m'isi m'ra rəmə, to ma bá m'isi m'ra al, ngà to majal kí tò mɛɛ-m-ti lé bá isi ra.

21 Adi loki m'ndigi ra né kí maji rəmə, m'ree m'oo kí ndukun kí rangi panè: To majal bá a sə-m nè ngosi.

22 Kdɔtalə mɛɛ-m-ti kəy lé, rɔ-m nəl-m dɔ ndukun-ti lə Lubə,

23 ngà daji rɔ-m-ti rəmə, m'oo ndukun kí rangi kí isi rɔ kə ndukun kí tò tagir-ti lə-m, bá uwə-m bə-ti adi-m m'təl rɔ-m go ndukun-ti lə majal kí tò daji rɔ-m-ti.

24 Dang-ti kí ban é ra-m bè! Daji rɔ-m kí isi ɔw sə-m kadi m'oy kinlé, ná bá à taa-m ji-é-ti kilə-m taá ón wa?

25 Oiyó kí dɔ Lubə-ti kə takul 'Babe lə-ji Jeju Kristi...! Bəba tagir-ti lə-m rəmə, m'to bə lə ndukun lə Lubə, ngà daji rɔ-m-ti rəmə, m'to bə lə ndukun lə majal.

8

Ta kí gangi goto dɔ dow-ti kí nam kàdì Jeju-ti

Gal 3:13-14; 5:16-25

1 Ə bone bè kinlé dow-je kí 'nam kàdì Jeju Kristi-ti [kí panjiyə-dé to panjiyə kí go ndigi-ti lə daji rɔ-dé al, ngà to panjiyə kí go ndigi-ti lə Ndil kí aa njay*] lé, ta kí gangi goto dɔ-dé-ti ngá.

2 Kdɔ ndukun lə Ndil kí aa njay kí adi-ji kiskəm kə takul nam kàdì Jeju Kristi-ti lé, taa-m ji ndukun-ti lə majal, kə ji koy-ti ilə-m taá ngá.

3 Ə né kinlé, yay kí tò daji rɔ-ji-ti ya ra adi tógi ndukun asi ra al – Ngà Lubə ulə Ngon-é ya adi-é ree un rɔ kí titi-nə kə rɔ kí njəra majal kin bè bá gangi-né ta dɔ majal-ti kí tò rɔ dow-ti.

4 Lubə ra bè kdɔ kadi kəm rəbi kɔrtadɔ-ti kí ndukun ɔji kinlé, né-é ra né dɔ-ji jəi-ti kí panjiyə-ji to panjiyə kí go ndigi-ti lə Ndil kí aa njay bi to panjiyə kí go ndigi-ti lə daji rɔ-ji kin al.

5 Kdɔtalə dɛ kí d'isi kə dɔ-dé taá kí go mɛɛndigi-ti lə daji rɔ-dé lé, mɛɛ-dé tò ki dɔ né-je-ti lə daji rɔ-dé, ngà dɛ kí d'isi kə dɔ-dé taá kí go mɛɛndigi-ti lə Ndil kí aa njay rəmə, mɛɛ-dé tò ki dɔ né-je-ti lə Ndil tɔ.

6 Ra go ndigi-ti lə daji rɔ dow kinlé, tɛɛ koy; ngà ra go ndigi-ti lə Ndil bá to kiskəm rəm, to lapiya rəm.

7 Kdɔtalə né-je kí daji rɔ dow ndigi lé ɔsi ta Lubə, kdɔ daji rɔ dow ulə dɔ-é gin tógi ndukun-ti lə Lubə al, bá to né kí à kasi ra al ya sar rəm.

8 Ə dow-je kí d'isi gin tógi-ti lə daji rɔ-dé lé, d'a nəl Lubə ndə bè al.

9 Ngà səi rəmə, isi gin tógi-ti lə daji rɔ-si al ngá; ngà isi gin tógi-ti lə Ndil, kdɔ Ndil Lubə isi mɛɛ-si-ti; kinə Ndil Kristi isi mɛɛ dow-ti al lé, dowbé to dow lə Kristi al.

10 Kinə Kristi isi mɛɛ-si-ti lé, tɔgrɔ-ti, daji rɔ-si rəmə, oy koy majal ya, ngà Ndil kí aa njay bá to kiskəm lə-si kdɔ kɔr kí ta ɔr dɔ-si-ti.

* **8:1 8:1** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kə ji-dé kə ta grəkə.

11 †Ə kinə Ndil Lubə kí adi Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy kin isi mee-si-ti rəmə, Lubə kí adi Jeju Kristi tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy kinlé, à kadi daji rɔ-si kí to njəkoy kinlé, isi kəm kì takul Ndil-é kí isi mee-si-ti kin tɔ.

12 Beba ngankɔ-m-je kí njékadmeɛ, kurə tò dɔ-ji-ti ya, ngà ke b́a to kurə lə daji rɔ-ji b́a j'a tɛli rai-né né-je kí ɛ ndigi kin al ngá.

13 Kinə isi kì dɔ-si taá kí go meɛndigi-ti lə daji rɔ-si rəmə, a koyi; ngà kinə ɔri né-je kí rɔ-si ndigi kin kɔgi kì takul Ndil kí aa njay rəmə, a kisi kəm tɔ.

14 Kdɔ dow-je lay kí Ndil Lubə ɔr nɔ-dé lé, 'to ngan lə Lubə.

15 ††Ndil kí sɔi 'taai mee-si-ti lé, to Ndil kí à ra-si bə-ti kdɔ kadi 'tɛli 'bɛli al, ngà to Ndil kí tɛl-si ngan lə Lubə-ti ɔ kì takul-é b́a j'isi j'painè ta kì ndi-ji kí boy j'painè: Aba! Bobi-m!

16 Ndil kí aa njay ya kì dɔ-é pa ta kí dɔ-ti adi ndil-ji panè j'toi ngan lə Lubə ya.†

17 Ə kinə j'toi ngan-é rəmə, j'toi njénéndubə-je, adi j'toi njénéndubə-je lə Lubə; ɔ j'toi njénéndubə-je nati kì Kristi tɔ; kdɔtalə j'ingəi kɔ nati siə adi j'a kingəi riba nati siə tɔ.

Riba kí à ree
Jɔ 10:27-30

18 Mɔ m'oo kí kɔ-je kí j'isi j'ingəi dɔkaglo-ti kí nè kinlé, à kasi-nɔ kì riba kí tò kadi ndɔ-é j'ubəi maji-é kin al ya sar.

19 Ə nékində-je lə Lubə lay ya d'isi 'ngəbi pèrèrè kdɔ koo toji kí Lubə à toji ngan-é ndaa-ti rəsi.

20 Kdɔtalə nékində-je lé, né-je kí mee wəy kare ya ɔ be dɔ-dé-ti – ɔ to meɛndigi lə-dé al, ngà to Lubə ya b́a ndigi bè –

21 ngà ke b́a ɛ adi-dé nékində mee dɔ-ti tɔ. Adi nékində-é-je kí káre kinlé ya, Lubə à kɔr-dé kɔgi bə-ti lə tɔgi kí ɔw kì tuji-dé, kdɔ kadi d'isi kì meɛnda kay dan riba-ti nati kì ngan-é.

22 Ə jɔi j'gəi kí sar bone bè kàrè, nékində-je lay ya d'ingə kɔ, adi d'isi 'tumə toki dené kí ndo ra-é kin bè.

23 †Ə to nékində-je kin kì kár-dé al, jɔi kí j'ingəi Ndil kí aa njay kí toki né kí dɔsɔy kí Lubə adi-ji kì taá mɔki kin kàrè, j'isi j'tuməi mee-ji-ti, j'isi pèrèrè j'ngəbi-né tɛl-ji ngan lə Lubə, kì taa kilə taá kí sobi dɔ rɔ-ji.

24 Kdɔtalə kaji rəmə j'aji, ngà to b́a to nékində mee dɔ-ti bəy. Ə nékində mee dɔ-ti kí dow oo kì kəm-é lé, to nékində mee dɔ-ti al ngá; né kí dow oo kì kəm-é lé, se à kində mee-é dɔ-ti bəy wa?

25 Ngà kinə né kí j'ooi kì kəm-ji al ya j'indəi mee-ji dɔ-ti lé, j'a kuwəi rɔ-ji ngà kdɔ ngəbi-né né-é.

26 Bè ya tɔ ɔ Ndil kí aa njay ree ra sə-ji dɔ yay-ti lə-ji, kdɔtalə jɔi j'gəi né kí tuwə kadi j'dəji Lubə mee ta-je-ti kí j'isi j'pai siə al. Ngà Ndil kí aa njay ya kì dɔ-é pa ta kì Lubə kdɔ ta lə-ji kì ta-je kí ɛ ilə-né mee-é kì kilə puu;

27 rəmə Lubə kí njètən mee dow-je lé gə né kí Ndil kí aa njay ndigi, ɔ né kí mee Lubə ndigi b́a Ndil kí aa njay dəji kdɔ ta lə njékaa njay-je.

28 Adi jɔi j'gəi kí né-je lay ya ra-né kdɔ maji lə dow-je kí 'ndigi Lubə, kí ɛ ba-dé kí go kɔjra-ti liə.

29 Kdɔtalə də kí ɛ gə-dé kete lé b́a, ɛ uwə dɔ-dé, kdɔ kadi 'titi-nɔ kì Ngon-é bè tɔ; bè kdɔ kadi Ngon-é lé b́a to dɔdər kosi ngankɔ-é-je kí njékadmeɛ-je.

† 8:11 8:11 1Kɔ 3:16 † 8:15 8:15 Gal 4:5-7 † 8:15 8:15 Mar 14:36; Gal 4:6 † 8:16 8:16 Jɔ 1:12
† 8:23 8:23 2Kɔ 5:2-4

³⁰ Ə də kí ɛ uwə dɔ-dé kete lé bá, ɛ ɓa-dé tɔ; ə də kí ɛ ɓa-dé lé bá, ɛ ɔr ta dɔ-dé-ti tɔ; ə də kí ɛ ɔr ta dɔ-dé-ti lé bá, ɛ ulə ríba dɔ-dé-ti tɔ.

Né kí à gangi-ji nati kì ndigi kí Lubə ndigi-ji kin goto

³¹ Ta ri ɓəy bá j'a pai dɔ ta-je-ti kinlé wa? Kinə Lubə n̄y sə-ji lé, n̄á à kilə kati kəm-ji-ti wa?

³² Lubə kí taa dɔ Ngon-é al, ngà in̄ə-é adi 'tɔl-é kɔɔ ta lə-ji lay lé, à kadi-ji né-je lay nati kì Ngon-é kì takul ramaji liə al kɔɔ ri wa?

³³ Dow-je kí Lubə mbəti-dé lé, n̄á à kilə ta dɔ-dé-ti wa? Lubə ya ɔr ta dɔ-dé-ti!

³⁴ N̄á à gangta dɔ-dé-ti wa? Jezu Kristi oy; kí boy n̄á ɓəy lé, ɛ tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, ɔw isi dɔ jikol Lubə-ti, isi pa siə ta kɔɔ ta lə-ji!

³⁵ Ndigi kí Kristi ndigi-ji kinlé, n̄á à kasi gangi-ji nati siə wa? Se kò kí dum nati wa? Əse m̄ɛ gangi man, əse kulə kəm-n̄á ndoo, əse ɓo, əse kow kuti dum, əse tuji, əse kiyəɔ wa?

³⁶ Kɔɔ 'ndàngi 'panè:

Ta lə-i bá d'á-né ká tɔl-ji-ti kì ndo-je lay.

Dow-je 'ra-ji toki bati-je kí d'isi d'ow sə-dé lo tɔl-dé-ti kin bè.

³⁷ Ngà m̄ɛ né-je-ti lay kinlé, j̄əi j'toi njétəti rɔ t̄əti kí ngà n̄á kì takul-é ɛ kí to njèndigi-ji lé.

³⁸ Kɔɔ m̄á m'gə maji kí né kí à gangi-ji nati siə goto, adi to koy, əse kiskəm, əse malayka-je, əse ndil-je kí maji al, əse né kí ɓone, əse né kí ɔw ree kí ree ɓəy,

³⁹ əse tógi-je, əse nékində-je kí taá, əse nékində-je kí nangi, əse né-je lay ya kí Lubə ra kinlé, né kí à kasi gangi-ji nati kì ndigi kí Lubə ndigi-ji kɔɔ nam kí j'nami kàdì 'Babe-ti lə-ji Jezu Kristi kin ya goto.

Israyel-je kì gin dow-je kí rangi

9

Lubə mbəti Israyel-je kì m̄ɛndigi liə

¹ M'ow kì pa ta kí tɔgrɔ-ti kɔɔ nam kí m'nam kàdì Kristi-ti, adi m'ədi ta al ə Ndil kí aa njay kàrè adi m̄ɛ-m usi nangi dɔ-ti p̄ɔ rəm.

² Rɔ-m ati-m kan̄an̄ə ə m̄ɛk̄ɔ lə-m ɔw kì kete-kete.

³ Kɔɔtalə m'ndingə kadi m̄á bá ndɔl t̄o dɔ-m-ti ə gangi-m nati kì Kristi, kɔɔ ta lə ngankɔ-m-je kí koji-ti,

⁴ kí 'to israyel-je. Dɛ lé né-je kí t̄o kɔɔ-dé to t̄əl kí Lubə t̄əl-dé ngan-é-ti rəm, to ríba rəm, kulənoji-je rəm, ndukun rəm, pole Lubə rəm, bá to kunmindì-je liə rəm,

⁵ bá ka-dé-je rəm; ə to kí Kristi* to dow kinlé, gin koji kin bá d'oji-é-ti, ə ɛ isi dɔ né-je-ti lay, ɛ to Lubə kí kɔsgaji t̄o dɔ-é-ti sartagangi. Amen!

⁶ Se ta lə Lubə t̄əl né kí kɔgi kare wa? Nd̄a bè al! Kɔɔ dɛ lay kí 'to gin Israyel lé, 'to Israyel-je lay al.

⁷ Kɔɔ ngan lə Abrakam lay bá 'to ngan-é-je al; ngà Lubə panè: «Kì takul Isaki bá i 'a kingə-né nganka-i-je kí ri-i à t̄o dɔ-dé-ti.»

⁸ M̄ɛ ta lé ɓan: Ngan-je kí koji-dé kì koji bè kin bá 'to ngan lə Lubə al, ngà ngan-je kí d'oji-dé kí go kunmindì-ti bá d'oo-dé kì ngan-é.

⁹ Kɔɔtalə ta kí to kunmindì lé ɓan: «Kal kàdì bè ya m'a ree ə Sara à koji ngon kí dingəm.»†

¹⁰ Ɛ kin par al, go-ti, Rebeka kàrè ndan ndungə-je lə ka-ji Isaki tɔ;

* 9:5 9:5 Kristi lé kɔr m̄ɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 9:9 9:9 Kgn 18:10

¹¹ ɔ ngan-je lé kàrè d'oji-dé al ya bəy, bá dɛ 'ra né kí maji-je, né kí majal-je al bəy; bè ya kàrè, kadi kɔjra lə Lubə tò-né lo tò-é-ti kí go mbəti-ti kí ɛ mbəti dow-je kɔ mɛɛndigi liə bɪ kɔɔ kullə ra dow al kinlé -

¹² ɛ idə Rebeka panè: «Njètɛɛ kete à ra bə lə njètɛɛ gogi;

¹³ gangi-é kí ndàngi-né 'panè: “M'ndigi Jakobi ɔ m'osi ta Esuwa.”»

Lubə mbəti dow-je kí 'to jipi-je al

¹⁴ ɔ kadi j'painè ri wa? Lubə to njèra né kí njururu al wa? Ndə bè al!

¹⁵ Kɔɔtalə ɛ idə Moiyiji panè: M'a koo kəmtondoo lə dow kí m'ndigi koo kəmtondoo liə ɔ ta à kɔ mɛɛ-m kɔɔ dow kí m'ndigi kadi ta ɔ mɛɛ-m kɔɔ ta liə.

¹⁶ Adi to ta lə mɛɛndigi lə dow al rəm, to ta lə tógi-é al rəm, ngà to ta lə Lubə kí njəkoo kəmtondoo.

¹⁷ Kɔɔ mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, Lubə idə Paraɔ panè: I ya m'ində-i ngar bè kɔɔ kadi m'oji-né tógi-m rɔ-i-ti ɔ kadi ri-m bá-né kɔ dɔnangi lay.

¹⁸ Adi Lubə lé, oo kəmtondoo lə dow kɔ mɛɛ ndigi liə rəm, bá mɛɛ ndigi liə ya adi mɛɛ dow ndə-né rəm tɔ.

¹⁹ ɔ i 'a dɔji-m panè: Lubə gangta dɔ dow-ti kɔɔ ri bəy wa? Kɔɔtalə ná bá à kɔgi Lubə ra mɛɛndigi liə wa?

²⁰ ɔ i dow ya bè lé, i to ná bá kadi 'naji Lubə ta-ti wa? Bəy kí kubə à dɔji njəkubə-é panè: «Kɔɔ ri bá i 'ubi-m bè wa» al.

²¹ Njəkubə né ɔw kɔ tógi dɔ anji-ti, adi anji kí mbɔy kí káre-rè kin ya à kubə-né bəy kɔmolé rəm, bá à kubə-né bəy ra kullə-je kí kare rəm tɔ al wa?

²² ɔ Lubə lé, ndigi toji wɔngi liə rəm, ndigi kadi 'gə tógi-é rəm, ya ngà ɛ ilə mɛɛ-é dɔ madi-é-ti kilə kí tɔgrɔ-ti isi dɔ-ti kɔ dow-je kí wɔngi ra-é dɔ-dé-ti ɔ to dɛ kí tò kadi 'tuji kɔgi.

²³ ɛ ra bè kɔɔ toji-né riba liə kí nɔ ndaa-ti rəsi kɔ rɔ dow-je-ti kí ɛ oo kəmtondoo lə-dé ɔ uwə dɔ-dé kete kadi d'ubə maji riba liə lé.

²⁴ ɔ ta kinlé, to ta lə-ji jəi kí ɛ ba-ji dan jipi-je-ti par al, ngà dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al rəm tɔ,

²⁵ titi kí ɛ pa-né mɛɛ mbete-ti lə Oje panè:

«Dɛ kí 'to gin dow-je lə-m al ya, m'a ba-dé gin dow-je lə-m ɔ dɛ kí m'ində-dé dan kəm-m-ti al ya, m'a ba-dé dow-je kí m'ində-dé dan kəm-m-ti.»

²⁶ «ɔ lo kí ɛ bá d'idə-dé-ti 'panè:

“Səi 'toi gin dow-je lə-m al kin kàrè d'a ba-dé ngan lə Lubə kí njəkisi kəm titi ngá rəm.”

²⁷ Ejay kàrè pa ta kí dɔ Israyel-ti panè:

“Lé kɔr ngan lə Israyel à tò titi nangra kí babo-ti bè ya kàrè, dɛ kí madi-je ya par bá d'a kaji.”

²⁸ Kɔɔtalə né kí 'Babe pa ta-é lé, kalangi bè ya ɛ à ra né-é kɔr njuti dɔnangi-ti.

²⁹ ɔ Ejay lé ya ndɔki pa bəy panè:

“Kinə 'Babe kí njəkosi njérɔ-je inə ndəgi ka-ji-je al lé, j'a tɔli titi-nə kɔ bebo Sɔdɔm kɔ bebo Gɔmɔr bè.”»

Israyel-je, kɔ néra kí njururu kí à ree kɔ takul kadmeɛ

Ròm 3:19-29; Gal 3:8-14,21-29

³⁰ ɔ kadi j'painè ri wa? Dow-je kí 'to jipi-je al kí ndɔki 'sangi ta kí kɔr dɔ-ti al ya, ɔ d'ingə ta kí kɔr dɔ-ti - ɔ to ta kí kɔr dɔ-ti kí ree kɔ kəm rəbi kadmeɛ -

³¹ ngà Israyel-je kí 'sangi ta kí kòr dɔ-ti kì kəm rəbi təl rɔ go ndukun-ti lé, d'ingə al.

³² Kdɔtalə ri wa? Kdɔ de 'sangi kì kəm rəbi kadmɛɛ al, ngà kì kəm rəbi kullə ra-dé-je. De 'tugə nja-dé ər-ti kí njètugə dow-je jigi-ti,

³³ titi kí 'ndàngi-né 'panè:

Yən, ər kí njètugə nja dow-je,

ər kí njəkadi dow-je d'usi lé m'ində bebo Siyɔ-ti nɔɔ.

Ə dow kí adi-é mɛɛ-é lé, rɔsɔl à tɛɛ dɔ-é-ti al.

10

¹ Ngankɔ-m-je kí njəkadmɛɛ, ndingə rɔ lə-m kí nɔ, kì ta kí m'pa kì Lubə kdɔ ta lə Israyel-je lé, to ta kadi d'aji.

² Kdɔ m'pa ta lə-dé maji kí de lé rɔ-dé tungə pilingi kdɔ Lubə, ngà rɔtungə lə-dé lé bá négə goto-ti.

³ Kdɔ de 'gə kəm rəbi kí Lubə ɔr-né ta dɔ dow-ti al ə de ya 'sangi kadi d'ɔji kəm rəbi kɔrtadɔ-ti kí sɔbi dɔ-dé, adi 'təl rɔ-dé go kəm rəbi kɔrtadɔ-ti lə Lubə al;

⁴ kdɔtalə Kristi ya to təl ta ndukun, kdɔ kadi Lubə ɔr-né ta dɔ dow-ti kí rá-rá kí adi mɛɛ-é.

⁵ Beba Moiyiji ndàngi ta sɔbi dɔ kɔrtadɔ-ti kí ree kì takul ndukun panè: «Dow kí təl rɔ-é go ndukun-ti rəmə, à kisi kəm kì takul ndukun.»*

⁶ Ngà ooi, kəm rəbi kí kɔrtadɔ-ti ree-né kì takul kadmɛɛ lé 'pa ta kí dɔ-ti 'panè: «'Pa mɛɛ-i-ti 'panè: "Ná bá à kow dɔrɔ-ti wa" al. Kdɔ Kristi i dɔrɔ-ti ree nangi nè ngá.

⁷ Əse: "Ná bá à kur nangi bolebe-ti kí sɔy-é goto wa" al? Kdɔ Kristi ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy ngá.»

⁸ Ə 'pa ta kí dɔ-ti 'panè ri wa? Ta tò ngɔsi sə-i, tò ta-i-ti, tò mɛɛ-i-ti. Ə to ta kí sɔbi dɔ kadmɛɛ kinlé bá je j'ilə mbe-é.

⁹ Kinə 'pa ta-i-ti rəsi 'panè Jəju to 'Babe ə kinə 'adi mɛɛ-i adi 'gə maji kí Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy rəmə, 'a kaji.

¹⁰ Kdɔtalə kadmɛɛ bá ta ɔr-né dɔ dow-ti ə ta kí dow pa ta-é-ti rəsi bá à kaji-né, titi kí 'ndàngi-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè:

¹¹ «Dow kí rá-rá kí adi-é mɛɛ-é lé, rɔsɔl à tɛɛ dɔ-é-ti al.»

¹² Adi kòr kəm dow goto dan jipi-je-ti kì dow-je kí 'to jipi-je al: De lay ya 'Babe lə-dé toki káre-rè, ɛ ya to njəkadi maji ur dow-je kí njénɔ ba-é.

¹³ Kdɔ dow kí rá-rá ya nɔ ba 'Babe lé, à kaji.

¹⁴ Dow kí de d'adi-é mɛɛ-dé al lé, d'a nɔ ba-é ban wa? Ə dow kí dow pa ta kí dɔ-é-ti adi d'oo al lé, d'a kadi-é mɛɛ-dé ban wa? Ə dow kí njèkilə mbe ta liə goto lé, d'a koo ta liə ban wa?

¹⁵ Ə d'ulə dow-je al lé, d'a kilə mbe-é ban wa? Beba 'ndàngi 'panè: «Njiyə lə njèkilə mbe Poyta-je kí Maji lé to né kí maji koo nɔ†.»

¹⁶ Ngà de lay bá 'təl rɔ-dé go Poyta kí Maji-ti lé al. Gangi-é kin bá Ejay pa-né panè: «'Babe, ta-je kí j'idə-dé kinlé ná bá oo adi to ta kí tɔgrɔ-ti wa?»

¹⁷ Adi kadmɛɛ lé ree kì kəm rəbi ta kí koo ə ta kí koo ree kì kəm rəbi ta lə Kristi.

¹⁸ Ə m'dəji rɔ-m ta m'panè: Se d'oo ndi-dé al wa? Tɔgrɔ-ti, d'oo ya.

Ndi-dé lé ɔw kì lo lay

ə ta-je lə-dé ɔw sar tɛɛ sɔy dɔnangi-ti.‡

* 10:5 10:5 Mbl 18:5 † 10:15 10:15 Eja 52:7 ‡ 10:18 10:18 Pa 19:5

19 Ngà m'dəji rɔ-m ta m'panè: Se Israyel-je 'gə al wa? Moiyiji ya to dow kí dɔsɔy kí panè:

M'a kadi jangi ra-si dɔ gin dow-je-ti kí d'asi né al;
kəm rəbi kí rɔ gin dow-je-ti kí rangi kí 'gə né al,
bá m'a kadi wɔngi ra-si-né.

20 Ə Ejay rəmə ɔw sar ya panè:

Dow-je kí ndɔki 'sangi-m mə Lubə al bá m'adi d'ingə-m rəm,
dow-je kí usi-dé dɔ-m-ti al ya m'adi-dé 'gə-m rəm.

21 Ngà kí sɔbi dɔ Israyel-je lé, Lubə panè:

Ndɔ-je lay ya m'ulə ji-m kí rɔ gin dow-je-ti
kí njətəl rɔ-dé go ta-ti al kí 'to njédɔngə-je kin.

11

Lubə mbati gin dow-je liə al

1 †M'dəji rɔ-m ta m'panè: Se Lubə mbati gin dow-je liə wa? Ndə bè al! Kdɔtalə mə kàrè m'to Israyel, ngonka Abrakam, kí ginkoji-ti lə Benjamə.

2 Lubə mbati gin dow-je liə kí ɛ mbəti-dé kete kin al. Ta kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay, lo-ti kí Eli pa ta-ti səki-né Israyel-je ta Lubə-ti lé 'gəi ya al wa? Ɛ panè:

3 'Babe, dɛ 'tɔl njépata-je kí ta-i-ti, 'tɔɔ logugi né-je lə-i nangi rum-rum; mə ya kə kar-m é m'nəy, é 'sangi kadi 'tɔl-m.

4 Ə ta ri é Lubə ilə-é-ti wa? M'ngəm dow-je lə-m budoɔgi lo siri kí d'osi məkəji-dé nangi nɔ magi Baal-ti al.

5 Bè ya tɔ, mɛɛ ndɔ-je-ti kí bone kàrè, ndəgi dow-je kí Lubə mbəti-dé kí go ramaji-ti liə d'isi nɔɔ.

6 Ngà kinə ɛ mbəti-dé kə takul ramaji liə rəmə, tɔ kə takul kullə ra-dé-je al ngá. Bè al rəmə, ramaji lé à to ramaji bəy ban wa? [Ə kinə ɛ mbəti-dé kə takul kullə ra-dé-je rəmə, sé to ramaji bəy ban wa? Ngà kinə tɔ kə takul ramaji rəmə, kullə ra dow to né madi al ngá.*]

7 Ri bá ra né wa? Né kí Israyel sangi lé, ɛ ingə al, ngà dɛ kí 'mbəti-dé bá d'ingə; ndəgi-dé-je rəmə mɛɛ-dé ndəə,

8 titi kí 'ndəngi-né 'panè:

Lubə adi-dé tagir kí ɔy diriri rəm,
adi kəm-dé oo lo al rəm,
adi mbi-dé oo ta al rəm,
sar tɛɛ-né ndɔ-ti kí bone.

Ə Dabidi panè:

9 Kadi nékuso rɔnəl lə-dé ya
təl gum kuwə-dé rəm,
bandi kuwə-dé rəm,
kəm rəbi kusi lə-dé rəm,
kdɔ kadi to kindəkɔji lə-dé!

10 Kadi lo ndul kəm-dé-ti ndi-ndi kadi d'oo lo al!

Lubə, 'ra-dé adi 'məɔ kɔngi-kɔngi ya par-par!

Kaji lə dɛ kí 'to jipi-je al kə kiɔə panjiyə kí majal lə Israyel-je ndɔ kí dɔbəy-ti

Mat 21:40-43; Epe 2:7-13

† 11:1 11:1 Plp 3:5 * 11:6 11:6 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndəngi kə ji-dé kə ta grɛki.

11 M'ndəji rɔ-m ta m'panè: Se Israyel-je lé 'tugə nja-dé né-ti kɔ kusi riw wa? Nɔ̀ bɛ̀ al! Ngà, kɪ takul kaldɔta lə-dé b́a dow-je kí 'to jipi-je al d'ingə-né kaji, kɔ kadi jangi ra-né jipi-je.

12 Ə kinə kaldɔta lə jipi-je təl gin maji lə dow-je kí dɔnangi-ti, ə kusi lə-dé təl gin maji lə dow-je kí 'to jipi-je al lé, kɪ taá lə-dé bɪkti lay ə à maji ban ɛ̀n wa?

13 Adɪ m'idə-si, səi kí 'toi jipi-je al: Mɔ̀ lé m'to njəkɔwkuələ dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al ə mɔ̀ m'ilə kuji dɔ kullə-ti lə-m.

14 Bɛ̀ kɔ kadi, dɔmajɪ ə m'adi jangi ra dow-je kí gin koji-ti lə-m ə kadi dɛ̀ kí madi-je d'aji-né.

15 Ə kinə kɔr kí d'ɔr-dé kí rangi kin b́a to gin kulə kí Lubə ulə-né noji nati kɪ dow-je kí dɔnangi-ti lé, təl ree sə-dé gogi à tò ban ɛ̀n wa? À to tɔsi ndəl tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy!

16 Ə kinə mbə́ kí dɔsɔy ya toki kadi Lubə lé, ndəgi nduji lay kí 'lɔy lé kàrè to 'liə tɔ; ə kinə njirəkagi toki kadi Lubə lé, balkəm-é kàrè to 'liə tɔ.

17 Ngà kinə 'tɔr balkəmkagi-je kí madi, ə i kí to kagi Olibiye kí wale†, b́a 'tiŋə-i tó-dé-ti, adi ɔ̀ dɔ njirəkagi Olibiye-ti kí mɔ̀ kí mɔ̀ rəm, ingə man-é rəm lé,

18 'ində kàdɪ-i kɪ balkəmkagi-é-je al. Ə lé i ində kàdɪ-i kàrè, kadi 'gə kí to i b́a njirəkagi ɔ̀ dɔ-i-ti al, ngà to i b́a 'ɔ̀ dɔ-é-ti.

19 I rəmə 'a panè: 'Tɔr balkəmkagi-je b́a 'tiŋə-m tó-dé-ti.

20 To tó-é ya; 'tɔr-dé kɔgi kɔ kadmeɛ al lə-dé, ə i rəmə 'ɔ̀ dɔ kagi-é-ti kɪ takul kadmeɛ. 'Ində kàdɪ-i al, ngà bəl b́a kadi i 'bəl.

21 Kɔdɔtalə kinə balkəmkagi-je kí lo mɔ̀-dé-ti nɔ̀ ya, Lubə ngəm-dé al kin rəmə, i kàrè à ngəm-i ndɔ al ya tɔ.

22 Kadi 'gə meɛmajɪ, kɪ ngà lə Lubə: ɛ̀ ngà kɪ dow-je kí d'usi, ə kinə 'ɔ̀ njangi dɔ meɛmajɪ-ti liə kin rəmə, ɛ̀ à ra sə-i maji; bin al rəmə, i kàrè d'a kɔr-i kɔgi tɔ.

23 Dɛ̀ ya kàrè kinə d'isi dan meɛndə-ti lə-dé al lé, d'a təl tiŋə-dé kàdɪ kagi-ti lé gogi tɔ; kɔdɔtalə Lubə ɔw kɪ tógi kɔ kadi təl tiŋə-dé sigi gogi.

24 Ə i kí 'tugə-i dɔ kagi olibiye-ti kí ubə wale bəy ə 'tiŋə-i kàdɪ kagi olibiye-ti kí mɔ̀-é kí mɔ̀, lo-ti kí lé 'a kɔ-ti al, ngà dɛ̀ kí 'to balkəmkagi-je kí mɔ̀-dé kí mɔ̀ ya kete kinlé b́a d'a təl tiŋə-dé dɔ kagi-dé-ti gogi al kɔ ri wa?

25 Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'ndigi kadi m'adi-si 'gəi né kí tò lo bɔyɔ-é-ti kinlé, kɔ kadi ooi rɔ-si kɪ njégosi-je al: Kəl Israyel-je kí madi meɛ-dé ndə sar kadi dow-je kí 'to jipi-je al bɪkti lay d'andi-né dan-dé-ti.

26 Beba Israyel-je lay ya d'a kaji, titi kí 'ndangi-né 'panè: Njɛtaə dow-je kilə-dé taá à kɪ bebo Siyɔ-ti.

ɛ̀ à kinə kaldɔta-je lə dow-je kí ginkoji-ti lə Jakobi kɔgi.

27 Ə loki m'ɔr majal-je lə-dé kɔgi lé, ɛ̀ b́a à to noji kí m'ulə nati sə-dé.

28 Kí sobi dɔ Poyta kí Maji rəmə, dɛ̀ 'to njéba-je lə Lubə kɔ ta lə-si, ngà kí sobi dɔ mbəti rəmə, ɛ̀ ində-dé dan kəm-é-ti kɪ takul bɔbi-dé-je.

29 Kɔ kadkare lə Lubə, kɪ b́a liə lé, tò lo tò-é-ti.

30 Titi kí səi ya kàrè ndɔki 'təli rɔ-si go ta-ti lə Lubə al ə takul təl rɔ go ta-ti al lə-dé b́a Lubə oo-né kəmtondoo lə-si lé,

31 bɛ̀ ya tɔ, dɛ̀ ya kàrè, kí ngɔsnè-ti kinlé təl rɔ go ta-ti al lə-dé b́a Lubə oo-né kəmtondoo lə-si, beba dɛ̀ ya kàrè [ngɔsnè]‡ Lubə oo kəmtondoo lə-dé tɔ.

† 11:17 11:17 Kagi Olibiye kí wale lé toji dow-je kí 'to jipi-je al, ngà ɛ̀ kí 'mɔ̀ kí mɔ̀ lé toji jipi-je tɔ.

‡ 11:31 11:31 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki.

³² Kdɔ Lubə adi dow-je lay ya 'təl rɔ-dé go ta-ti al, kdɔ koo-né kəmtondoo lə dow-je lay.

³³ Lubə to Lubə kí boy n̄a, to njègosi, kì njènégə! Ta kí gangi liə dum ndər gin-é, kdɔ dow kí asi gə kɔjra-je liə ya goto!

³⁴ N̄á é gə tagir lə 'Babe əse n̄á bá to njèkɔji-é ta wa?

³⁵ N̄á bá to njèkadi-é né dɔsɔy kadi təl ingə kí rangi tó-ti wa?

³⁶ †Né-je lay ya ɿ rɔ-é-ti rəm, tò kì takul-é rəm, bá to kí 'liə rəm. Kɔsgaji to kí liə ya sartagangi. Amen!

Kulə dingəm mee-n̄a-ti

12

Panjiyə kí nəl Lubə

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmee, Lubə lé oo kəmtondoo lə-ji. Beba m'ulə dingəm mee-si-ti kadi adi rɔ-si kì kadkare kí tò kəm rəm, aa njay rəm, nəl Lubə rəm; ə ɛ kin bá to pole kí tɔgrɔ-ti kì kadi a 'poli Lubə.

² Adi kullə ra-si ɔw go-n̄a-ti kì 'lə dow-je kí dɔnangi-ti nè kin al, ngà adi təl kí négə lə-si təl kí sigi kinlé mbəl panjiyə-si, kdɔ kadi ɔri-né nin né kí Lubə ndigi, adi to né kí maji rəm, nəl-é rəm, bá maji ɔr njuti rəm tɔ.

³ Kì takul maji kí Lubə ra sə-m lé, m'ndigi kidə dow kí rá-rá dan-si-ti kadi gir kí n'è n'to dow kí ngay al, ngà kadi gir kí n'to dow kí n'asi lo-é-ti bè, kí go gangi kadmee-ti kì Lubə adi n̄a-n̄a dan-si-ti.

⁴ †Kdotalə titi kí rɔ dow kí káre-rè ya ɔw kì ngan rɔ-é-je kí gay-gay ə ngan rɔ-é-je kin kàrè, n̄a-n̄a ya ɔw-né kí kullə liə-liə kinlé,

⁵ gangi-é kin ya tɔ é j̄əi kí j'ñai bá j'təli rɔ kí káre-rè kì takul nam kàdì Kristi-ti lé, j̄əi lay ya j'toi ngan rɔ-n̄a tɔ.

⁶ †Ngà j'ɔwi kì kadkare-je kí gay-gay kí go ramaji-ti lə Lubə: Adi kinə dow ɔw kì kadkare pa ta kí ta Lubə-ti rəmə, kadi dowbé ra kullə-é adi ɔw go-n̄a-ti kì kadmee;

⁷ ə kinə dow ɔw kì kadkare koo go né lə njékəwn̄a-je rəmə, kadi dowbé ra kullə-é; dow kí ɔw kì kadkare ndó dow-je né rəmə, kadi ində rɔ-é ta néndó-ti;

⁸ dow kí ɔw kadkare kulə dingəm mee dow-je-ti rəmə, kadi ində rɔ-é ta kulə dingəm mee-dé-ti; dow kí ɔw kì kadkare kadi né dow-je rəmə, kadi ra kì meemaji; dow kí ɔw kì kadkare kɔr n̄ə dow-je rəmə, kadi adi rɔ-é tungə mee kullə-é-ti; dow kí ɔw kì kadkare koo kəmtondoo lə dow-je rəmə, kadi ra kullə-é kì rɔnəl.

⁹ Kadi ndign̄a lə-si rəmə, kədkəm-n̄a goto-ti. ɔsi né kí maji al ngərəngi; indəi rɔ-si ta né kí maji-ti kində kí tɔgrɔ-ti.

¹⁰ Uwəi-n̄a noji titi kí tò kadi ngankɔ-n̄a-je 'ndigi-né-n̄a; kadi n̄a-n̄a ya un ta madi-é.

¹¹ Adi rɔ-si tungə pilingi ta kullə-ti b̄i adi dabi ra-si al. 'Rai kullə adi 'Babe kì mee-si kí káre-rè.

¹² 'Rai rɔnəl kdɔ nékində mee dɔ-ti lə-si. Iləi mee-si dɔ madi-é-ti dan kɔ-je-ti, uwəi rɔ-si nḡa mee ta-ti kí pa kì Lubə.

¹³ 'Rai kì njékaa njay-je mee né-je-ti kí to rɔ-dé. Isi dɔ nja-si-ti kdɔ kuwə mba-je kí rɔ-si-ti.

¹⁴ †Tɔri ndi-si dɔ dow-je-ti kí d'isi d'ulə kəm-si ndoo; Ndi-si bá 'tɔri dɔ-dé-ti b̄i indəi ndɔl dɔ-dé-ti al.

¹⁵ 'Rai rɔnəl kì dow-je kí d'isi 'ra rɔnəl, ə 'n̄ɔi kì dow-je kí d'isi 'n̄ɔ.

¹⁶ Adi ta-si asi-nà. Adi bo né-je kí kadi 'toi-né kí ngay-je bá ra-si al, ngà adi bo soldo bá ra-si. Ooi ro-si kí njégosi-je al.

¹⁷ Ugøi kurə majal kì majal al; 'sangi kadi 'rai né kí maji takəm dow-je-ti lay.

¹⁸ Ta kí rá-ti ya, kinə à to ta lə-si bá lapiya à tò-né lé, kadi isi kì lapiya kì dow-je lay.

¹⁹ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti lé, 'dali ba kì doro-si al, ngà inəi adi Lubə bá toji wongì liə. Kdo 'ndangi 'panè:

'Babe ya pa panè: Dalba to 'lə-m

ə mə bá m'a kadi nà-nà nékugə doji-é!

²⁰ Ngà kinə bo ra njéba lə-i rəmə, 'adi-é né uso;

kinə kundə man ra-é ə 'adi-é man ay;

kdo ra-é kí 'ra bè kinlé, to yalpər bá i ugə ungi do-é-ti.

²¹ 'Inə né kí maji al adi tət-i ro al. Ngà kadi i bá 'to njètəti ro né kí maji al kì takul né ra kí maji.

13

Kulə do gin tógi-ti lə njékɔbe-je

¹ Kadi dow kí rá-rá ulə do-é gin tógi-ti lə njékɔbe-je kí d'isi do-é-ti, kdo kɔbe kí i ro Lubə-ti al ya goto; ə njékɔbe-je kí d'isi kinlé to Lubə ya bá ində-dé.

² Gin-é kin bá dow kí ra dɔngə kì njékɔbe rəmə, ɛ osi ta né-je kí Lubə ində kadi tò kì gangi-é gangi-é; ə dow-je kí 'mbati təl ro-dé go ta-ti lé, de ya d'a ree kì ta kí gangi do-dé-ti.

³ Njékɔbe-je lé, dow kí ra né kí maji rəmə, à bəl-dé al, ngà dow kí ra né kí maji al bá à bəl-dé. I 'ndigi kadi bəl njékɔbe al wa? 'Ra né kí maji rəmə ɛ à kosi gaj-i;

⁴ kdotalə njékɔbe lé, isi 'ra kullə lə Lubə kdo maji lə-i. Ngà kinə 'ra né kí maji al rəmə 'bəl; kdotalə kiyəro kí ɛ uti lé, ɛ uti kì ndangi kare al, ɛ isi ra kullə lə Lubə kdo kadi toji-né kində kɔji kì wongì lə Lubə do dow-ti kí njéra né kí maji al.

⁵ Gin-é kin bá tò kadi dow ulə-né do-é gin tógi-ti lə njékɔbe, kdo ta lə bəl wongì kin par al, ngà kdo ta lə tagir kí maji kí tò mɛɛ dow-ti.

⁶ †Gin-é kin ya to bá səi ugøi-né lambo to. Kdotalə njékɔbe-je lé 'to njérakullə-je lə Lubə, adi kullə-é kin ya bá to kullə lə-dé.

⁷ Nà-nà ya adi-é né kí to tó-é kadi adi-é; né kí tò kadi ugøi mbete-é rəmə ugøi; dow kí tò kadi adi-é lambo rəmə, adi-é; dow kí tò kadi 'bəli-é rəmə, 'bəli-é; dow kí tò kadi uni ta-é rəmə, uni ta-é.

Ta lə ndigna

Mat 22:35-40; 1Ja 3:11-23

⁸ Adi kurə lə dow tò do-si-ti al, ngà kadi kurə ndigna bá tò do-si-ti. Kdotalə dow kí ndigi madi-é lé, ɛ ra né kí ndukun ndigi adi or njuti.

⁹ Kdo ndukun-je kí panè: «'A ra kaya al, 'a təl dow al, 'a bogi al, ['a pa ta kí ndangi al]*, 'a ra kəmnda al», kì ndəgi ndukun-je lay kinlé, toki kəw-dé lay mɛɛ ta-ti kin: «'A ndigi dow madi-i titi-nà kì ro-i bè.»

¹⁰ Dow kí ndigi dow-je lé à ra né kí maji al kí dow madi-é al. Adi ndigi dow bá to ra né kí ndukun ndigi kor njuti.

† **13:6 13:6** Mat 22:21; Mar 12:17; Luk 20:25 * **13:9 13:9** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndangi kì ji-dé kà ta greki.

11 'Rai bè kdotalə səi 'gəi dəkaglo kí j'isi-ti kin gow. To dəkàdì kí kadi jì-né do bi-ti, kdotalə kí bone bè kinlé kaji a ngosi sə-ji itə kí ndoki jəi j'adi-né mɛɛ-ji kin bəy.

12 Lo kí ndoo isi goto, lo kí kada isi ree. Ən ó j'tori kullə-je kí londul-ti rɔ-ji-ti kɔgi ə j'tuləi nérɔ-je kí londógi-ti rɔ-ji-ti.

13 J'adi panjiyə-ji a njururu, titi kí dow njiyə-né kada kin bè; j'rai baborè nékuso kɪ gɔyibi kí kay al rəm, j'rai bə lə kaya kɪ néra kí jugi-jugi al rəm, kadi gaki-nə kɪ kim-nə goto rɔ-ji-ti rəm.

14 Ngà adi panjiyə 'Babe Jeju Kristi bá tò rɔ-si-ti ə né-je kí daji rɔ-si ra adi kəmnda-é isi ra-si kinlé, owi go-ti al.

14

Njétógi-je kɪ njéyay-je

1 †Dow kí yay mɛɛ kadmɛɛ-ti lé, uwəi-é kɪ rɔ-si-ti maji, bi gangi ta do tagir-je-ti liə al.

2 Kdotalə dow madi gə kí n'a kuso né-je lay kare; ə dow kí rangi kí yay uso mbikamnəy-je ya par.

3 Kadi dow kí njékuso né-je lay nədi njəmbati né-je madi al; bá kadi njəmbati kuso né-je madi gangta do njékuso-é-ti al rəm, kdotalə Lubə uwə-é kɪ rɔ-é-ti maji.

4 I ə, i to nə bá 'gangi ta do ngonnjəkullə-ti lə madi-i wa? Lé ɛ a taá əse usi kàrè to ta lə 'Ba-é ya. Ngà ɛ a kə taá, kdotalə 'Babe ow kɪ tógi kdo gəti-é-né.

5 Dow madi oo adi ndo kí bè kin itə ndo kí bè kin; ə ɛ kí madi oo adi ndo-je d'asi-nə lay. Kadi nə-nə ya mɛɛ-é usi nangi pɔ do tagir-ti liə kí sobi do-é.

6 Dow kí or kəm ndo-je kàrè, or kəm-é kdo 'Babe. Dow kí uso né-je lay kàrè, uso kdo 'Babe, kdotalə ɛ ra oiyo Lubə kdo; ə dow kí uso né-je madi al kàrè rəmə, uso al kdo 'Babe; ə ɛ ya kàrè ra oiyo Lubə kdo to.

7 Kdotalə dow madi kí dan-ji-ti kí isi kɪ do-é taá ta kí liə-ti ya goto rəm; dow kí oy ta kí liə-ti kàrè goto rəm to.

8 Kdotalə kinə j'isi kɪ do-ji taá rəmə, j'isi kdo 'Babe; ə kinə j'oyi rəmə, j'oyi kdo 'Babe. Lé j'isi-né kɪ do-ji taá əse j'oyi-né kàrè, j'toi kí lə 'Babe.

9 Kdo Kristi oy bá təl isi kəm, kdo kadi to 'Babe lə dow-je kí d'oy kɪ dɛ kí d'isi kəm.

10 †Ngà i ə, 'gangi ta do ngonkɔ-i-ti kdo ri wa? Əse 'nədi ngonkɔ-i kdo ri wa? Jəi lay ya j'a kəi nɔ Lubə-ti logangta-ti liə.

11 Kdotalə 'ndàngi 'panè: 'Babe panè, m'isi kəm, dow-je lay ya d'a kosi məkəji-dé nangi nɔ-m-ti, ə ndo dow-je lay à kosi gaji-m mə Lubə.

12 Beba nə-nə ya dan-ji-ti à kɔr go kullə ra-é kí sobi do-é nɔ Lubə-ti.

13 Ən ó adi j'gangi ta do-nə-ti al. Né kí tò kadi un ndi-i do-ti lé, to təl kí kadi 'təl jigi 'tugə ngonkɔ-i kí njəkadmɛɛ əse 'təl kəm rəbi kusi liə mɛɛ majal-ti al.

14 M'gə maji, ə mɛɛ-m usi nangi pɔɔ kɪ takul nam kàdì 'Babe Jeju-ti kí né kí tò nɛ takəm Lubə-ti ya goto; ngà kinə dow madi oo adi né kí bè kin tò nɛ takəm Lubə-ti lé, kɪ rɔ dowbè-ti kin rəmə né-é tò nɛ ya.

15 Kinə ta lə nékuso bá i 'tuji-né mɛɛ ngonkɔ-i rəmə, i njiyə kí go ndigi dow-je-ti al. Dow kí Kristi oy kdo ta liə lé, 'təl gin tuji liə kdo nékuso-i al.

¹⁶ Né kí maji kí rɔ-si-ti lé, adi təl né kí kadi dow-je 'pa-né ta kí maji al dɔ-si-ti al.

¹⁷ Kdɔtalə kɔbe lə Lubə lé, to ta lə nékuso kɪ nékay al, ngà to né ra kí njururu, to lapiya, ə to rɔnəl kɪ takul Ndil kí aa njay.

¹⁸ Dow kí ra kullə adi Kristi kɪ kəm rəbi kí bè kinlé rəmə, dowbé nəl Lubə rəm, bá dow-je 'ndigi ta liə rəm.

¹⁹ Ən ə adi j'sangi né kí à ree kɪ lapiya kɪ né kí à kow kɪ dow-je kete-kete.

²⁰ 'Tujɪ kullə lə Lubə kdɔ nékuso al! Tɔgrɔ-ti, né-je lay ya aa njay; ngà kɛ bá to né kí maji al kadi dow uso né ə təl-né jigi tugə madi-é-je.

²¹ Maji kadi usoi dɔ al rəm, ayi yibi nduu al rəm, əse né-je lay kí à to jigi nɔ ngonkɔ-si-ti kí njèkadmeɛ [kadi usi əse yay*] lé ɔgi rɔ-si dɔ-ti.

²² Kadmeɛ lə-i kí ɔw-né dɔ né-je-ti kinlé, 'ngəm ta kí lə-i-ti nɔ Lubə-ti. Dow kí ra né kɪ meɛnda kay ə meɛ-é uwə-é kɪ ta dɔ-ti al bá to njènékumə!

²³ Ngà dow kí meɛ-é a sɔbi dɔ né kí ɛ uso rəmə ta tɔ dɔ-é-ti, kdɔtalə né kí ɛ ra lé ɔw go-nɔ-ti kɪ kadmeɛ liə al. Ə né lay kí dow ra kɪ kadmeɛ al lé to majal.

15

¹ Jəi kí tɔgi-ji tɔ lé, tɔ kadi j'gəti dɛ kí 'yay ə kadi j'sangi né kí nəl-ji jəi ya par al.

² Kadi dow kí rá-rá dan-ji-ti ra né kí nəl madi-é kdɔ maji liə rəm, bá kow kɪ kete-kete liə rəm tɔ.

³ Kdɔtalə Kristi sangi né kí nəl-é al, ngà 'ndàngi 'panè: «Tajsul lə njétaji-je nà y dɔ-m-ti.»

⁴ Ə ta-je lay kí ndɔki 'ndàngi lé, tɔ kdɔ kadi ndó-ji né, bè kdɔ kadi kilə meɛ dɔ madi-é-ti kɪ sɔlmeɛ kí Mbete kí aa njay ndó-ji lé, ra adi j'owi kɪ kində meɛ dɔ-ti.

⁵ Kadi Lubə kí njèkadɪ dow-je meɛ kí kilə dɔ madi-é-ti, kɪ njèsɔl meɛ dow-je lé, ra adi tagir kí káre-rè kin ya ɔwi-né dɔ-nɔ-ti titi kí meɛ Jeju Kristi ndigi-né,

⁶ bè kdɔ Kadi indəi ndi-si nati kɪ meɛ-si kí káre-rè ɔsi-né gajɪ Lubə kí to Bɔbi 'Babe lə-ji Jeju Kristi.

⁷ Uwəi-nɔ kɪ rɔ-nɔ-ti, titi kí Kristi uwə-si-né kɪ rɔ-é-ti, kdɔ kadi ri Lubə ba-né.

Kristi to ngonnjèkullə lə dow-je lay

⁸ Adi m'ndigi kidə-si kí Kristi təl ngonnjèkullə lə jipi-je kdɔ toji-né kí Lubə to njera né kí tɔgrɔ-ti, kdɔ kadi kunmindɪ-je kí sɔbi dɔ ka-ji-je lé né-é ra-né né,

⁹ ə dow-je kí 'to jipi-je al lé, d'ɔsi gajɪ Lubə kdɔ koo kəmtondoo liə, titi kí 'ndàngi-né 'panè: Gin-é kin bá m'a tɔy-i-né nɔ gin dow-je-ti kí 'to jipi-je al, ə m'a kusi pa kɔsi-né gajɪ-i.

¹⁰ 'Pa bəy 'panè: Səi gin dow-je kí 'toi jipi-je al, 'rai rɔnəl kɪ dow-je lə Lubə.

¹¹ Ə 'pa ya bəy 'panè: ɔsi gajɪ 'Babe, səi gin dow-je lay kí 'toi jipi-je al, ə kadi gin dow-je lay d'ulə rɪba dɔ-é-ti!

¹² Ejay njèpata kí ta Lubə-ti pa tɔ panè: Dow káre à tɛɛ ginkoji-ti lə Jese, ɛ bá à kɪ kdɔ kɔbe dɔ ndəgi gin dow-je-ti, ə gin dow-je kí 'to jipi-je al d'a kində meɛ-dé dɔ-é-ti.

* **14:21 14:21** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki.

¹³ Kadi Lubə kí to nékində meẽ dɔ-ti adi rɔnəl kɪ lapiya rusi meẽ-si meẽ kadmeẽ-ti, kɔ dɔ kadi kində meẽ dɔ-ti lə-si tɔ kɪ dɔ madi-é-ti madi-é-ti, kɪ takul tɔgi lə Ndil kí aa njay!

Kullə lə Pol kɪ kɔji kɔw mba liə

2Kɔ 10:13-18

¹⁴ Ngankɔ-m-je kí njékadmeẽ, kí sobi dɔ-si lé, mə kɪ dɔ-m m'gə maji kí ramaji rusi meẽ-si nji-nji, négə rusi dɔ-si rəm, asi gaki kadi səi ya 'ndəji-nə rəm tɔ.

¹⁵ Bè ya kàrè, lo madi-je-ti lé, m'ndangi ta-je kí nà-je kɪ rɔtungə pilingi, kɔ kole-né meẽ-si dɔ né-je-ti madi. Kɔ Lubə ra sə-m maji

¹⁶ Bá adi-m m'to njèrakullə lə Jeju Kristi, kɔ dow-je kí 'to jipi-je al; m'adi rɔ-m kɔ kullə kí tɔ tagay kí to kullə kilə mbə Poyta kí Maji lə Lubə, kɔ kadi dow-je kí 'to jipi-je al 'to-né kadkare kí nəl Lubə rəm, Ndil kí aa njay ində tagay rəm.

¹⁷ Adi kí sobi dɔ kullə lə Lubə lé, m'a kɔsi gaji rɔ-m kɔ nam kí m'nam kàdì Jeju Kristi-ti.

¹⁸ Kɔ né kí rangi kí bɔ kɔsi kagi dɔ-ti ra-m ya goto; ɛ kí Kristi ra kɪ kəm rəbi kí rɔ-m-ti ree-né kɪ dow-je kí 'to jipi-je al adi 'təl rɔ-dé go ta-ti kin ya par. ɛ ra kɪ kəm rəbi ta-je lə-m kɪ kullə ra-m-je,

¹⁹ kɪ takul tɔgi kí tɔji rɔ-é meẽ nékɔji-je-ti kɪ né-je kí tɔ bəl-bəl rəm, kɪ takul tɔgi lə Ndil kí aa njay rəm tɔ. Bəba kɪ bebo Jorijaləm-ti nɔ ya sar tɛɛ-né dɔnangi Iliri-ti kinlé, m'ilə mbə Poyta kí Maji lə Kristi titi, m'gəki lo gəki-gəki.

²⁰ Ə mə m'ndigi kilə mbə Poyta kí Maji lo-ti kí ri Kristi ba-ti al bəy, bè kɔ kadi m'ində gin-é dɔ 'lə dow madi-ti al, titi kí 'ndangi-né 'panè:

²¹ Dɛ kí mbə ta liə usi mbi-dé-ti al ya, d'a koo-é;
ə dɛ kí d'oo ta kí dɔ-é-ti al, d'a gə meẽ ta liə.

²² †Né kin ya taá-taá ɔgi-m kɔw rɔ-si-ti.

²³ Ngà kí bone bè kinlé, kullə lə-m goto dɔnangi-é-je-ti kin ngá, ə low nɔ asi bal-je nɔ ya m'ndingə kadi loki m'isi m'ow kɪ dɔnangi Espay-ti rəmə, m'ow rɔ-si-ti;

²⁴ m'ində meẽ-m dɔ-ti kadi loki m'isi m'ow rəmə, m'dəə nɔɔ m'oo-si; ə loki kisi-m rɔ-si-ti usi rɔ-m-ti sɛ ngá rəmə, səi a kindəi-mi rəbəə kadi m'ow.

²⁵ †Kí bone bè kinlé, m'isi m'ow kɪ Jorijaləm, kɔ ra kullə kɔ njékaa njay-je.

²⁶ Kɔtalə njékəwnə-je kí dɔnangi Maseduwan-ti, kɪ dɔnangi Akay-ti 'ndigi mbɔ né kɔ njéndoo-je kí dan njékaa njay-je-ti kí d'isi bebo Jorijaləm-ti.

²⁷ †Dɛ 'ndigi maji nɔ kadi 'ra sə-dé, ə to kurə dɔ-dé-ti kadi 'ra; kɔtalə kinə dow-je kí to jipi-je al d'ubə maji né-je kí sobi dɔ Ndil kí aa njay kɪ kəm rəbi kí rɔ jipi-je-ti lé, to tó-é kadi dɛ kàrè d'a ra kɪ jipi-je kɪ né-je kí kadi 'ra-né kɪ rɔ-dé tɔ.

²⁸ Go né-je kin à gangi ə m'a kadi-dé né-je kí 'mbɔ kinlé ngá bá loki m'isi m'ow dɔnangi Espay-ti rəmə, m'a dəə rɔ-si-ti nɔɔ kɔ koo-si.

²⁹ M'gə kí kɔw-m rɔ-si-ti kinlé, m'a kɔw kɪ tɔrɔndi lə Kristi kí nɔ.

³⁰ [Ngankɔ-m-je kí njékadmeẽ]*, m'ulə dingəm meẽ-si-ti kɪ takul 'Bəbè lə-ji Jeju Kristi, kɪ takul ndignə kí i rɔ Ndil kí aa njay-ti, kadi ori kàdì-m lo rɔ-ti kɪ kəm rəbi ta-je kí pa kɪ Lubə kɔ-m,

† 15:22 15:22 Ròm 1:13 † 15:25 15:25 1Kɔ 16:1-4 † 15:27 15:27 1Kɔ 9:11 * 15:30 15:30 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto meẽ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta grəki.

³¹ kɔ kadi m'tɛɛ mɛɛ ji njémeɛngɔ-je-ti kí dɔnangi Jude-ti, ɔ kadi kadkare kí m'isi m'ow-né ki Jorijalɛm kinlé njékaa njay-je 'taa kì rɔnɛl;

³² beba m'a tɛɛ rɔ-si-ti kì rɔnɛl, ɔ kinɔ Lubɔ ndigi rɛmɔ, m'a kuwɔ rɔ-m rɔ-si-ti nɔɔ ndɛ.

³³ Kadi Lubɔ kí njɛlapiya nɔy sɔ-si lay! Amɛn!

16

Ndɛji-je, kì lapiya kì ndigi ra lɔ Pol

¹ M'ɛnɔ kɔnan-ji Pobe kí to njékindɔ kɛm-é go né-ti lɔ njékɔwnɔ-je kí bebo Sankré-ti mɛɛ ji-si-ti,

² kɔ kadi uwɛi-é kì rɔ-si-ti kɔ nam kí ɛ nam kàdì 'Babe-ti gangi-é kí tuwɔ kuwɔ-né njékaa njay-je kì rɔ-si-ti. 'Rai siɔ mɛɛ né-je-ti lay kí à kow ndoo-é rɔ-si-ti; kɔ ɛ ra kì dow-je nɔ rɛm, bá mɔ ya kàrè ɛ ra sɔ-m rɛm tɔ.

³ †'Rai lapiya Priska-je kì Akilasi kí 'to madkullɔ-je lɔ-m mɛɛ kullɔ-ti lɔ Jeju Kristi;

⁴ dɛ d'ilɔ rɔ-dé kɔgi bá d'aji-m-né ta yo-ti; to mɔ kì kár-m bá m'ra-dé oiyo al, njékɔwnɔ-je kí gay-gay lay kí 'to jipi-je al kàrè 'ra-dé oiyo tɔ.

⁵ 'Rai lapiya njékɔwnɔ-je kí d'isi 'kɔw-nɔ mɛɛ kɔy-ti lɔ-dé. 'Rai lapiya Epayneti kí m'indɔ-é dan kɛm-m-ti. ɛ ya to dow kí dɔsɔy kí adi mɛɛ Kristi dɔnangi Aji-ti.

⁶ 'Rai lapiya Mari kí ra kullɔ ɔɔ rɔgi-rɔgi kɔ ta lɔ-si kin.

⁷ 'Rai lapiya Andronikusi-je kì Jiniyasi, kí 'to noji-m-je rɛm, madi dangay-je lɔ-m rɛm, bá 'to njékɔwkulɔ-je kí d'un ta-dé dan madi-dé-je-ti, bá dɛ d'adi mɛɛ-dé Kristi kete nɔ-m-ti rɛm tɔ.

⁸ 'Rai lapiya Ampliyatusi kí to dow kí m'indɔ-é dan kɛm-m-ti mɛɛ nam-ti kí j'nam kàdì 'Babe-ti.

⁹ 'Rai lapiya Urbɛ kí to madi kullɔ lɔ-m mɛɛ kullɔ-ti lɔ Kristi rɛm, 'rai lapiya Istakisi kí to dow kí m'indɔ-é dan kɛm-m-ti kin rɛm tɔ.

¹⁰ 'Rai lapiya Apelesi kí toji ndaji nam kí ɛ nam kàdì Kristi-ti. 'Rai lapiya dow-je kí mɛɛ kɔy-ti lɔ Aristobul.

¹¹ 'Rai lapiya noji-m Erodion. 'Rai lapiya dow-je kí mɛɛ kɔy-ti lɔ Narsisi kí 'nam kàdì 'Babe-ti.

¹² 'Rai lapiya Tripɛn-je kì Tripoji kí 'to dené-je kí d'ɔɔ rɔgi-rɔgi kɔ kullɔ lɔ 'Babe. 'Rai lapiya Persidi kí m'indɔ-é dan kɛm-m-ti, ɛ ɔɔ rɔgi-rɔgi kɔ kullɔ lɔ 'Babe.

¹³ †'Rai lapiya Rupusi kí to dow kí 'Babe mbɛti-é kin rɛm, 'rai lapiya kɔ-é kí to kɔ-m kin rɛm tɔ.

¹⁴ 'Rai lapiya Asenkriti, Plegɔ, Ermesi, Patrobasi, Ermasi, kì ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ-je kí d'isi sɔ-dé.

¹⁵ 'Rai lapiya Pilologi-je kì Juli, Nere-je kì kɔnan-é, Olɛmpasi kì njékaa njay-je kí d'isi sɔ-dé.

¹⁶ 'Rai-nɔ lapiya kuwɔ-nɔ kàdì-nɔ-ti kì mɛɛ kí aa njay. Njékɔwnɔ-je lɔ Kristi lay ya 'ra-si lapiya.

¹⁷ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, dow-je kí njékɔsi néndó kí ingɔi kin ngɔrɛngi kì kɛm rɛbi sulɔ dow-je kadi 'gangi-nɔ rɛm, kì kɛm rɛbi ra-dé kadi d'usi mɛɛ majal-ti rɛm kinlé, m'ulɔ dingɛm mɛɛ-si-ti kadi ooi go rɔ-si rɔ-dé-ti. Jri rɔ-si ngɔrɛngi kɔgi rɔ-dé-ti.

¹⁸ Kdo ko dow-je kí bè kinlé 'ra kullə lə 'Babe lə-ji Kristi al, ngà 'ra kullə kdo meɛ-dé ya par; ta-je kí maji-maji kɪ ta piti-nɔ-je bá d'ədi-né dow-je kí njékəmkor al.

¹⁹ Ə səi rəmə, dow-je lay ya 'gə təl rɔ go ta-ti lə-si; adi m'ra rɔnəl kdo ta lə-si, ngà kí sobi do néra kí maji lé, kadi 'toi njégosi-je ə kí sobi do néra kí majal rəmə, kadi aai njay tɔ.

²⁰ Này nɔ al kadi Lubə kí njəlapiya lər Satɔ gin nja-si-ti lər-lər. Kadi ramaji lə 'Babe lə-ji Jeju này sə-si!

²¹ †Timote kí madkullə lə-m ra-si lapiya, bá Lisiyusi, Jasɔ kɪ Sojipater kí 'to noji-m-je 'ra-si lapiya tɔ.

²² Mɔ Tertusi kí njəndangi mbete lé kàrè, m'ra-si lapiya kɪ takul nam kí m'nam kàdɪ 'Babe-ti tɔ.

²³ †Gayusi kí njèkuwə-m mɔ Pol mba kɪ rɔ-é-ti rəm, njèkadi njékəwnɔ-je 'kəw-nɔ rɔ-é-ti kinlé, ra-si lapiya tɔ. Erasti kí to njèkoo go né-je lə bebo ra-si lapiya rəm, bá ngonkɔ-ji Kartusi kàrè ra-si lapiya tɔ.

²⁴ [Kadi ramaji lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi này sə-si lay! Amən!]*

²⁵ Lubə ɔw kɪ tɔgi kí asi mbusi nja-si kɪ kəm rəbi Poyta kí Maji kí sobi do Jeju Kristi kí m'isi m'ilə mbɛ-é. Poyta kí Maji kinlé bá to kəm rəbi kí ɛ tɔji-né né-je kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti low lə low-je nɔ,

²⁶ bá bone bè ɛ tɛɛ kɪ do-é kɪ takul mbete-je lə njépata-je kí ta-é-ti kí 'ndangi kí go ndu-ti kí ɛ kí to Lubə kí njèkisi sartagangi un adi-dé ə inə kadi gin dow-je lay kí 'to jipi-je al 'gə, kdo kadi d'adi-é-né meɛ-dé ə 'təl-né rɔ-dé go ta-ti liə.

²⁷ Kadi Lubə kí ɛ ya kɪ kár-é to njégosi lé, riba to 'liə kɪ do bal-bal kɪ kəm rəbi kí rɔ Jeju Kristi-ti! Amən!

† **16:21 16:21** Knj 16:1 † **16:23 16:23 a** Knj 19:29; 1Kɔ 1:14; **b** 2Ti 4:20 * **16:24 16:24** Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki.

Mbete kí dɔsɔy kí Pol ndàngí adí Kɔrɛnti-je Ta-je kí dɔ mbete-ti kí dɔsɔy kí Pol ndàngí adí Kɔrɛnti-je

Kɔrɛnti to bebo kí dɔnangi Akay-ti. Pol ilɔ mbɛ Poyta kí Maji mɛɛ bebo-ti kinlé ə ində gin njékəwna-je titi bá ɛ i ɔw bebo Epɛji-ti. Ə Kɔrɛnti lé to be kí kəm be-je kí gay-gay kí 'gəə dɔ-é tò ki dɔ-ti, adí gin dow-je kí gay-gay 'nɔ-ti. To lo ra gati kí boy nɔ rəm, lo pole magi-je, kɪ lo ra néginka-je kí gay-gay rəm, bá to be kí kaya kí titi al dɔ lo rəm. Ə né-je kin ra adí né ndɔji njékəwna-je kí d'isi Kɔrɛnti. Gin-é kin bá d'ulə-né mbete 'dɔji-né Pol ta kí dɔ né-je-ti kí nɔ-je. Beba ɛ isi Epɛji nɔɔ ya ndàngi mbete kin ulə-né adí-dé. Ə mbete kinlé to ɛ kí njèkungi joo ngá; ɛ kí adí-dé dɔsɔy lé bone bè dow oo ta nja-é al.

Pol ndɔji-dé kadi d'inə gangi-nɔ kí dan-dé-ti rəm ('Ndó 1:10-4:21), kadi d'or kaya kí ra dan-dé-ti kɔgi rəm ('Ndó 5), bá kadi d'inə ta sɛki-nɔ nɔ njégangta-je-ti kí 'to njékadmɛɛ al-je rəm (6:1-11).

Go ta-je-ti kin bá Pol ree dɔ ta-je-ti kí Kɔrɛnti-je 'dɔji-é sobi dɔ taana-je ('Ndó 7), kuso dɔ-je kí kində nɔ magi-ti-je ('Ndó 8:1-11:1), nékɔɔ lə njékadmɛɛ kɪ nékuso kí tɔji daji rɔ 'Babe ('Ndó 11:2-34), kɪ kadkare-je kí gay-gay kí Ndil kí aa njay adí njékadmɛɛ-je ('Ndó 12-14), kɪ tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lə dow-je kí d'oy ('Ndó 15), kɪ némbɔ-je, kɪ kɔjra-je lə Pol kɪ lapiya-je kí ra-nɔ ('Ndó 16) rəm tɔ. Ngá né-je lay kinlé ndignɔ ya káre-ré é à ra kadi maji ('Ndó 13).

Tɔji rɔ kɪ lapiya kí ra

¹ Mɔ Pol, kí Lubə ba-m kɪ mɛɛndigi liə adí m'to njékɔwkuɔ lə Jeju Kristi je kɪ Sostɛn kí to ngonkɔ-ji kí njékadmɛɛ, j'isi nati bá

² †m'ndàngi mbete kin m'adi-si sɔi njékəwna-je lə Lubə kí isi bebo Kɔrɛnti-ti, sɔi kí Lubə ba-si adí aai njay, ində-si tagay kɔɔ nam kí 'nami kadi Jeju Kristi-ti rəm, m'adi-si sɔi lay kí isi kɪ lo-je kí rá-rá isi 'bai ri 'Babe lə-ji Jeju Kristi kí to 'Babe lə-si rəm, to 'Babe lə-ji rəm kin.

³ Kadi ramaji kɪ lapiya lə Bɔbi-ji Lubə kɪ 'lə 'Babe Jeju Kristi nɔy sɔ-si!

⁴ M'ra oiyo Lubə taá-taá kɔɔ ta lə-si, kɔɔ ramaji liə kí nɔy sɔ-si kɔɔ nam kɪ 'nami kadi Jeju Kristi-ti rəm,

⁵ kɔɔ kingə kí ɛ adí-si ingəi né-je lay mburuki-mburuki kɪ kəm rəbi kí rɔ-é-ti, adí to né kí sobi dɔ ta, kɪ négə ya lay.

⁶ Kɔɔ ta kí sobi dɔ Kristi kí toki pa lé, tò mɛɛ-si-ti tò kí tɔgrɔ-ti.

⁷ Adí sɔi kí isi 'ngəbi təl lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi lé, kadkare madi nal-si al.

⁸ Lubə ya à mbusi nja-si sar dɔbɔy ndɔ-ti, kɔɔ kadi ndɔ ree lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi rəm, ta goto dɔ-si-ti.

⁹ Ə Lubə kí njəba-si kadi uwəi-nɔ lubi-lubi kɪ Ngon-é Jeju Kristi kí to 'Babe lə-ji lé, to njékɔ dɔ ndi-é-ti.

Gángi-nɔ kɪ né-je kí à ra dow kadi ra majal

Gangi-nɔ kí dan njékəwna-je-ti kí Kɔrɛnti

¹⁰ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'ulə dingəm mɛɛ-si-ti, kì ri 'Babe lə-ji Jeju Kristi kadi sɛi lay ya adi ta lə-si ɔw go-nɔ-ti, kadi gáŋgi-nɔ goto dan-si-ti, ngà kadi indəi rɔ-si nati maji, kì mɛɛ-si kí káre-rè rəm, kì tagir kí káre-rè rəm.

¹¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'pa bè kdɔtalə dow-je kí mɛɛ kəy-ti lə Klowe d'idə-m ta lə gáŋgi-nɔ kí tò dan-si-ti.

¹² †Mɔ m'oo kí ná-ná dan-si-ti panè: Mɔ m'to dow lə Pol! Mɔ m'to dow lə Apolosi – Mɔ m'to dow lə Sepasi – Mɔ m'to dow lə Kristi!

¹³ Se Kristi lé gáŋgi rɔ-é danɔ wa? Se Pol bá 'bə-é kagdəsi-ti kɔ ta lə-si wa? Ə se kì ri Pol bá 'ra-si-né batɛm wa?

¹⁴ †M'ra oiyo Lubə kɔ ra kí dow káre ya kàrè m'ra-é batɛm dan-si-ti al, Krispusi-je kì Gayusi ya par é m'ra-dé batɛm.

¹⁵ Adi dow kí à panè 'ra-si batɛm kì ri-m ya goto.

¹⁶ †M'ra batɛm dow-je kí mɛɛ kəy-ti lə Istepanasi tɔ, dɔmaji ya bè bá m'ra batɛm dow madi kí rangi.

1Kɔ 3:18-20; Mat 11:25-27

¹⁷ Kdɔtalə Kristi ulə-m kɔ kadi m'ra dow-je batɛm al, ngà kadi m'ilə mbɛ Poyta kí Maji, kí go tagə-ti lə dow al, nè kagdəsi lə Kristi à təl né kí kɔgi kare.

¹⁸ Kdɔtalə mbɛ kí sobi dɔ koy Kristi dɔ kagdəsi lé, to ta mbé ki rɔ dɛ-ti kí d'ɔw ki ta koy-ti, ngà ki rɔ-ji jəi-ti kí j'uni rəbi kaji rəmə, to tógi lə Lubə.

¹⁹ Kɔ 'ndàngi 'panè: M'a tuji gosi lə njégosi-je ə m'a kadi négə lə njénégə-je təl né kí kare.

²⁰ Gosi lə dow-je kí dɔnangi-ti nè tò rá wa? Njéndó dow-je ndukun ɔ rá wa? Njənaji ta kí mɛɛ ndɔ-je-ti kí bone ɔ rá wa? Gosi kí dɔnangi-ti nè lé Lubə təl-é kí né mbé-ti ya al wa?

²¹ Kɔ gosi lə dow-je kí dɔnangi-ti nè lé, asi kadi 'gə-né Lubə mɛɛ gosi-ti liə al; beba Lubə oo maji kadi n'aji njékadmɛɛ-je kì takul mbɛ Poyta kí Maji kí dɛ d'oo ki ta mbé lé.

²² Jipi-je d'isi ta 'dɔji nékɔji-ti ə greki-je d'isi ká 'sangi gosi-ti.

²³ Ngà jɛ rəmə, jɛ j'ilə mbɛ ta lə Kristi kí 'bə-é kagdəsi-ti, rəmə tugə jipi-je jigi-ti, ə to ta mbé ki rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al,

²⁴ ngà ki rɔ dow-je-ti kí Lubə ba-dé kí 'to jipi-je kì greki-je lé, Kristi to tógi lə Lubə rəm, to gosi lə Lubə rəm.

²⁵ Kdɔtalə né lə Lubə kí dow-je d'adi to né mbé lé, to gosi kí itə gosi lə dow-je nja nɔ, ə né kí dow-je d'adi to yay lə Lubə lé, itə tógi dow-je nja nɔ.

²⁶ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, 'gɔi ba kí Lubə ba-si kin maji ooi: Njégosi-je kí go lo koo-ti lə dow 'nɔ dan-si-ti al rəm, njétógi-je 'nɔ al rəm, dow-je kí boy-boy 'nɔ al rəm.

²⁷ Ngà Lubə mbəti mbé né-je kí dɔnangi-ti, kɔ kulə-né rɔsɔl dɔ njégosi-je-ti; Lubə mbəti njéyay-je kí dɔnangi-ti, kɔ kulə-né rɔsɔl dɔ njétógi-je-ti tɔ.

²⁸ Lubə mbəti né-je kí dɔnangi-ti kí dow-je d'oo ki né al, kí dow-je 'nədi, kì né-je kí goto, kɔ təl-né né-je kí tò, né kí kare-ti.

²⁹ Lubə ra bè kɔ kadi dow madi ində kàdì-é nɔ-é-ti al.

³⁰ Ə kì takul-é bá sɛi 'toi-né njénam kàdì Jeju Kristi-ti kí ɛ bá to gosi lə-ji kí j rɔ Lubə-ti rəm, ɔr ta dɔ-ji-ti rəm, ɔr-ji ində-ji tagay rəm, bá taa-ji ilə-ji taá ji majal-ti rəm tɔ.

³¹ Kdɔ kadi, kinə dow ɔsi gaji rɔ-é rəmə, ɔsi gaji rɔ-é kdɔ nam kí nam kàdì 'Babe-ti titi kí 'ndàngi-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay.

2

Né kí uwə mɛɛ Pol

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, ma lé, loki m'ow rɔ-si-ti lé, tagə kí nɔ əse gosi kí nɔ bá m'ow m'idə-si-né ta kí sobi dɔ né kí tò lo bɔyɔ-é-ti kí Lubə ɔji kdɔ ra lé al.

² Kdɔtalə m'sangi kadi m'gə né madi kí rangi dan-si-ti al, ngà Jeju Kristi, ə Jeju Kristi kí 'bə-é kagdəsi-ti ya par.

³ †Ma ya kì dɔ-m kàrè, kí ndɔki m'ow-né rɔ-si-ti kinlé, m'yay rəm, m'ɓəl rəm, m'dadi nɔ rəm;

⁴ ə néndó lə-m kì mbɛ kilə lə-m lé ulə njirə dɔ ta-je-ti kí pa kì gosi, kdɔ kadi dow-je d'oo kì ta kí tɔgrɔ-ti kin al, ngà tò ndaa-ti rəsi kí to kullə ra tógi Ndil kí aa njay.

⁵ Bè kdɔ kadi kadmɛɛ lə-si ulə njirə dɔ gosi-ti lə dow al, ngà dɔ tógi-ti lə Lubə.

Gosi lə Lubə

⁶ Ə to gosi ya bá jɛ j'ilə mbɛ-é dan njékadmɛɛ-je-ti kí d'asi gaki, ngà kɛ bá to gosi kí dɔnangi-ti nè kin al rəm, bá to gosi lə njékɔbɛ-je kí dɔnangi-ti nè kí d'a gudi-dé ruki-ruki kin al rəm.

⁷ Jɛ j'ilə mbɛ gosi lə Lubə, kí ɛ adi tò kì lo ndəm-é ə bɔyɔ; to gosi kí ɛ ra go-é kete low lə low-je nɔ kdɔ riba lə-ji.

⁸ Gosi kinlé, njékɔbɛ-je kí dɔnangi-ti nè kinlé, dow káre ya kàrè gə al; kdɔ, lé ngar-je 'gə ta kinlé rəmə, lé d'a bə 'Babe kí njèriba kagdəsi-ti al.

⁹ Ngà titi kí 'ndàngi-né 'panè: Né kí kəm dow oo al rəm, mbi dow oo al rəm, né kí dow gir mɛɛ-é-ti al rəm ya Lubə ra kete lay kdɔ dow-je kí 'ndigi-é.

¹⁰ Kdɔtalə jɛ bá Lubə tɛɛ kì dɔ-é adi-ji kì takul Ndil kí aa njay. Kdɔ Ndil kí aa njay lé, tən né-je lay, sar tən ta-je kí tò mɛɛ Lubə-ti karangi nɔ.

¹¹ Nɔ dan dow-je-ti, é gə ta kí mɛɛ madi-é-ti wa? To ndil dowbé ya par. Bè ya tɔ, ta kí mɛɛ Lubə-ti lé, dow kí gə goto, to Ndil Lubə ya par.

¹² Ə jɛ rəmə, to ndil kí dɔnangi-ti nè bá j'ingə al, ngà to Ndil kí j rɔ Lubə-ti bá j'ingə, kdɔ kadi j'gə-né né kí Lubə adi-ji kì takul ramaji liə.

¹³ Jɛ j'pa ta kí dɔ-ti kì gosi pa ta kí dow-je 'ndó kin al, ngà j'pa kì gosi ndó né lə Ndil kí aa njay, j'ɔr-né mɛɛ né-je kí tɔgrɔ-ti lə Ndil j'adi dow-je kí Ndil kí aa njay ɔr nɔ-dé.

¹⁴ Ngà dow kí kobe lé, ndigi dɔ né-je-ti lə Ndil Lubə al, kdɔ ɛ oo kì né mbé kare, ə à gə né-je kinlé al kdɔ kì takul Ndil kí aa njay bá dow gə-né gin né-je kinlé.

¹⁵ Dow kí Ndil Lubə ɔr nɔ-é lé, à gangta dɔ né-je-ti lay, ngà ɛ ya kì dɔ-é rəmə, dow kí à gangta dɔ-é-ti goto.

¹⁶ Kdɔ 'ndàngi 'panè: «Nɔ é gə tagir lə 'Babe kdɔ kadi ndó-é-né né wa? Ə jɛ rəmə, jɛ j'ow kì tagir lə Kristi.»

3

Ta kí sobi dɔ kullə lə ngannjékullə-je lə Lubə 2Kɔ 6:4-13

† 2:3 2:3 Knj 18:9

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmeɛ, ma rəmə, m'pa sə-si ta titi dow-je kí Ndil kí aa njay ɔr nɔ-dé al, ngà m'pa sə-si ta titi dow-je kí d'isi 'ra né-je kí nəl daji rɔ-dé rəm, titi dow-je kí 'to ngan-je meɛ nam-ti kí 'nam kɪ Kristi bè rəm.

² †Ma m'adi-si mbà bi nékuso kí ngà al. Kɔtalə nékuso kí ngà lé, à kasi dɔ tɔgi-si-ti al. Ə sar bone bè kàrè asi kusoi né kí ngà al ya bəy, kɔtalə səi isi 'rai né-je kí nəl daji rɔ-si ya bəy.

³ Kɔ loki kim-na kɪ gaki-na tɔ dan-si-ti bè lé, 'toi dow-je kí isi 'rai né-je kí nəl daji rɔ-si rəm, bá panjiyə-si kàrè to panjiyə kí nəl daji rɔ-si rəm ya al wa?

Mbunə Pol kɪ Kɔrɛnti-je

⁴ †Kɔ loki dow káre panè: Ma m'to dow lə Pol! Ə ɛ kí madi panè: M'to dow lə Apolosi!

⁵ Bè kinlé səi isi rai né-je kí nəl daji rɔ-si ya al wa? Apolosi to ná, ə Pol to ná wa? Dɛ 'to ngannjékullə-je kí kɪ takul-dé bá səi adi-né meɛ-si, kí go kadkare-ti kí 'Babe adi dow kí rá-rá.

⁶ †Ma m'ma kagi, ə Apolosi ungi man dɔ-ti, ngà Lubə bá adi-é tɔgi.

⁷ Bəba njəma-é to dow kí 'ngay al rəm, bá njəkungi man dɔ-ti kàrè to dow kí 'ngay al rəm, ngà Lubə kí njəkadi-é tɔgi ya par bá to kí 'ngay.

⁸ Njəma-é dɛ kɪ njəkungi man dɔ-ti lé, d'asi-na, ə ná-ná ya à kingə nédɔ-ji kí asi ta kullə liə.

⁹ Kɔtalə jɛ j'to njérakullə nati kɪ Lubə. Səi 'toi londɔr lə Lubə rəm, 'toi kəykində lə Lubə rəm.

¹⁰ Kɪ takul maji kí Lubə ra sə-m adi-m m'toki njəgosi kində kəy bè lé, bá m'ində-né gin kəy nangi ə dow kí rangi ində dɔ-ti. Ngà kadi ná-ná oo kəm rəbi kí isi ində-né dɔ-ti lé maji.

¹¹ Kɔtalə Jezu Kristi ya to gin kəy lé ngà, bi dow à kində gin-é kí rangi al.

¹² Kinə dow ində dɔ gin kəy-ti kinlé, kɪ lɔr, əse kɪ là, əse kɪ ər-je kí maji-maji, əse kɪ kagi, əse kɪ wale, əse kɪ kadi né kàrè, kullə ra dowbé à tɔji rɔ-é ndaa-ti rəsi.

¹³ Kɔ ndɔ gangta-ti lé, kullə lə ná-ná à tɔji rɔ-é ndaa-ti rəsi dan pər-ti, adi pər à na ndaji kullə lə ná-ná kɔ kɔr man dɔ-ti.

¹⁴ Kinə dow ində kəy dɔ (gin kəy-ti) kinlé bá ɔ gərərə rəmə, dowbé à kingə nékugə dɔji.

¹⁵ Kinə pər ɔ kullə ra dow rəmə, ɛ à nal nékugə dɔji; kaji rəmə dowbé à kaji, ngà à titi-na kɪ dow kí tɛɛ dan pər-ti bè.

¹⁶ †Səi gəi kí 'toi kəy lə Lubə ə Ndil Lubə isi meɛ-si-ti ya al wa?

¹⁷ Kinə dow tɔji kəy lə Lubə lé, Lubə à tɔji-é tɔ; kɔtalə kəy lə Lubə lé, to kəy kí aa njay, ə səi bá 'toi kəy liə.

¹⁸ Kadi dow ədi rɔ-é al. Kinə dow madi dan-si-ti oo rɔ-é kɪ njəgosi dɔkaglo-ti kí bone kin rəmə, kadi-é təl mbé, bá à təl njəgosi.

¹⁹ Kɔtalə gosi kí dɔnangi-ti nè lé, to né mbé kɪ rɔ Lubə-ti. Kɔ 'ndangi 'panè: ɛ uwə njəgosi-je dɔ kɔdta-ti lə-dé.

²⁰ 'Ndangi bəy 'panè: 'Babe gə tagir lə njəgosi-je, ə (ɛ gə) kí to tagir-je kí meɛ wəy kare.

²¹ Kadi dow adi dow-je madi 'to nékində kadi liə al; kɔtalə né-je lay to 'lə-si:

²² Adi Pol, əse Apolosi, əse Sepasi, əse dɔnangi kɪ né-je kí meɛ-é-ti, əse kiskəm, əse koy, əse né-je kí bone, əse né-je kí à ree, lay kin ya to 'lə-si;

23 ɔ sɛi 'toi kɪ lə Kristi, ɔ Kristi to kɪ lə Lubə.

4

1 Bɛba kadi d'oo-ji kɪ njérakullə-je lə Kristi bè rəm, kɪ njékində kəm-dé go né-je-ti lə Lubə kɪ to né-je kɪ tò lo ɓɔyɔ-é-ti kin rəm.

2 Ɖ né kɪ 'dɔji rɔ njékində kəm-dé go né-je-ti lé, to ta lə kadi nɔ-nɔ ya ra né kɪ tɔgrɔ-ti.

3 Ngà mɔ rəmɔ, kadi sɛi bá gangi ta dɔ-m-ti ɔsɛ kadi dow-je kɪ 'to njégangta-je bá 'gangi ta dɔ-m-ti kàrè usi-m né madi al. Mɔ ya kɪ dɔ-m kàrè m'gangi ta dɔ rɔ-m-ti al, kɔɔ mɛɛ-m uwə-m kɪ ta dɔ né-ti madi al.

4 Ɖ ɛ kin bá ta ɔr-né dɔ-m-ti al. Njégangta dɔ-m-ti to 'Babe.

5 Gin-é kin bá kadi 'gangi-né ta kete nɔ kaglo ree 'Babe-ti al; ɛ bá à kadi lo ndógi dɔ né-je-ti kɪ 'ɓɔyɔ londul-ti, ɔ à tɔji kɔjra-je kɪ mɛɛ dow-je-ti ndaa-ti rəsi. Ɖ nɔ-nɔ ya à kingə piti kɪ sɔbi dɔ-é rɔ Lubə-ti.

6 Ngankɔ-m-je kɪ njékadmɛɛ, m'un nétoji kɪ sɔbi dɔ-ji jɛ kɪ Apolosi kɔɔ ta lə-si. Kadi 'ndói né rɔ-ji-ti, kɔɔ kadi 'rai né ali-né dɔ ta kɪ 'ndàngi kin al, kadi dow kàrè dan-si-ti un dow ində-né kàdɪ-é ɔ ɔsi-né ta kɪ madi-é al.

7 I lé nɔ adi-i 'tò gay wa? Ɖ ri bá to né kɪ 'ingə kɪ dɔrɔ-i wa? Ɖ kinə 'ingə né kɪ dɔrɔ-i al, ngà kɔɔ ri bá 'ində kàdɪ-i toki né kɪ 'ingə né kɪ dɔrɔ-i bè wa?

8 Sɛi 'ndani ngà rəm! Sɛi 'toi njénékingə-je ngà rəm! Jɛ j'goto ya sɛi 'tumi gin kɔɔbɛ ngà rəm! Kinə ɔi bɛ ya tɔgrɔ-ti ngà, jɛ kàrè j'a kɔ bɛ sɛ-si tɔ nà!

9 Kɔɔ mɔ m'oo toki né kɪ jɛ kɪ j'to njékɔwkuɔlə-je lé, Lubə adi-ji j'to sɔy dow-je rəm, j'titi-nɔ kɪ dow-je kɪ 'gangi ta koy dɔ-dé-ti bè rəm, kɔɔ j'to né koo lə dow-je kɪ dɔnangi-ti rəm, né koo lə malayka-je rəm, né koo lə dow-je rəm.

10 Jɛ j'təl mbə-je kɔɔtalə lə Kristi, ngà sɛi rəmɔ 'təli njégo-si-je kɪ takul nam kɪ 'nami kàdɪ Kristi-ti; jɛ j'təl njéyay-je, ngà sɛi rəmɔ sɛi 'təli njétógi-je. Sɛi lé, d'un ta-si, ngà jɛ rəmɔ 'nədi-ji!

11 Sar kàdɪ bè kin ya kàrè, ɓo ra-ji rəm, kundə man ra-ji rəm, ndoo kubi ra-ji rəm, 'tində-ji rəm, j'ilə mbir-mbir rəm;

12 †jɛ ya j'ra kullə kɪ ji-ji j'ɔɔ rɔgi-rɔgi; 'taji-ji kàrè, jɛ j'tɔr ndi-ji dɔ-dé-ti; d'ulə kəm-ji ndoo kàrè, jɛ j'ore mɛɛ-ji;

13 'pa sɛ-ji ta kɪ maji al kàrè, jɛ j'sol mɛɛ-dé; jɛ j'təl dɔ ɓirbiti kɪ dɔnangi-ti nè, j'təl né-je kɪ maji al kɪ dow-je lay 'mbati sar bone.

14 M'ndàngi mbete kin bè kɔɔ kulə-né rɔsol dɔ-si-ti al; ngà kɔɔ ndəji-si-né titi kɪ 'toi-né ngan-m-je kɪ m'ində-si dan kəm-m-ti.

15 Kɔɔtalə, lé njéndó-si né-je kɪ sɔbi dɔ nam kàdɪ Kristi-ti 'ra ɓudɔgi nja dɔgi ya kàrè, ɓɔbi-si-je 'nɔ al, kɔɔ kɪ sɔbi dɔ nam kɪ 'nami kàdɪ Jɛju Kristi-ti lé, mɔ ya m'to ɓɔbi-si kɪ takul Poyta kɪ Maji.

16 †Bɛba m'ulə dingəm mɛɛ-si-ti, 'ndaji kullə ra-m.

17 Gin-é kin ya bá m'ulə-né Timote rɔ-si-ti; ɛ to ngon-m kɪ m'ində-é dan kəm-m-ti, njékɔ dɔ ndi-é-ti mɛɛ nam kàdɪ 'Babe-ti; ɛ à kole mɛɛ-si dɔ dɔ nja-m-je-ti kɪ sɔbi dɔ nam kàdɪ Kristi-ti, gangi-é kɪ m'ndó-né dow-je kɪ lo lay dan njékəwnɔ-je-ti kɪ gay-gay lay.

18 Dow-je madi d'ində kàdɪ-dé, 'ra titi né kɪ m'a kɔw koo-si al ngà bè.

19 Ngà kɪ ngɔsnè-ti kin ya, kinə 'Babe ndigi rəmɔ, m'a kɔw rɔ-si-ti nɔɔ, ɔ m'a kɔw kɔɔ ta-je lə njékində kàdɪ-dé-je kin al, ngà m'a kɔw kɔɔ koo tógi-dé.

²⁰ Kɔɔtalə kɔɔbe lə Lubə lé, to ta-je al, ngà to tógi.

²¹ Ri bá sɛi 'ndigi wa? Kadi m'ow rɔ-si-ti kɔ salangi, ɛse kɔ ndigi dow-je, kɔ panjiyɛ kɔ sɔl lɔm-lɔm wa?

5

Ta kɔ gangi do kaya-ti

¹ Kaya kɔ ra tɔ dan-si-ti adi dow-je d'oo ta-é kɔ lo-lo, ɔ to kaya kɔ njɛkadmɛɛ al-je ya kàrɛ tɔ dan-dé-ti nja káre al bɛy; 'panɛ dow káre dan-si-ti taá nɛ bɔbi-é!

² Ya rɛmɛ sɛi indɛi-né kàdɔ-si bɛy al ban! Lé ndingɔ bá a ndingɔi ndoo, kɔ kadi dow kɔ njɛra né kɔ bɛ kinlé, kadi toki tubɛ-é dan-si-ti kɔgi!

³ Mɔ lé, daji rɔ-m goto sɛ-si, ngà mɛɛ ndil-ti ɔ m'a sɛ-si nati, adi dow kɔ njɛra né kɔ bɛ kinlé, mɔ m'gangi ta do-é-ti ngá, titi né kɔ m'a lo-é-ti nɔɔ bɛ.

⁴ Lokɔ 'kəwi-nɔ kɔ ri 'Babe Jeju lé, mɛɛ ndil-ti rɛmɛ, m'isi sɛ-si nati kɔ takul tógi lə 'Babe lə-ji Jeju:

⁵ Dow kɔ titi-nɔ bɛ kinlé, kadi toki kinɔ-é ji Satɔ-ti kadi Satɔ tuji daji rɔ-é, ɔ kadi ndil-é aji ndɔ ree 'Babe Jeju-ti.

⁶ †Kindɔ kàdɔ lə-si lé, maji-é goto! Ɛm kɔ ndɛ bɛ ya adi nduji kɔ lɔy mɛɛ né-ti lay i lé, sɛi 'gɛi al wa?

⁷ Ɔri ɛm kɔ low rɔ-si-ti kɔgi, adi rɔ-si kɔ kadi 'toi nduji kɔ lɔy kɔ sigi, kɔɔtalə sɛi lé, ɛm goto rɔ-si-ti; kɔ Kristi kɔ to ngon bati Paki lə-ji lé, d'ilɛ mɛsi-é nangɔ*.

⁸ Ɔn ɛ, adi j'rai nɔy Paki kɔ ɛm kɔ low al rɛm, kɔ ɛm kɔ to néra kɔ maji al al rɛm, kɔ mɛɛndul al rɛm, ngà kadi j'rai kɔ mbɛ kɔ ɛm goto-ti, kɔ mɛɛ kɔ aa njay, kɔ néra kɔ tɔgro-ti.

⁹ M'ndangi mɛɛ mbete-ti lə-m kɔ madi-si lé m'panɛ: Uwɛi nam kɔ njɛrakaya-je al.

¹⁰ Mɔ m'pa ta m'osi-né kagi do dow-je-ti lay kɔ donangi-ti nɛ kɔ 'to njɛrakaya-je, kɔ njɛrakɛmnda-je, kɔ bɔkaya-je, kɔ njɛpole magi-je kin al; kɔ sɛi a kasi tɛɛi donangi-ti kɔgi al.

¹¹ Adi mbete kɔ ndɔki m'ndangi m'adi-si kinlé, m'ndangi kɔ kadi dow kɔ ba rɔ-é njɛkadmɛɛ bá to njɛrakaya, ɛse njɛrakɛmnda, ɛse njɛpole magi, ɛse njɛtajsul, ɛse gɔyibi, ɛse bɔkaya lé, uwɛi siɛ nam al rɛm, bá kuso ya kàrɛ kadi usoi né kɔ dow kɔ bɛ kin al rɛm.

¹² Se to ta lə-m kadi mɔ bá m'gangi ta do njɛkadmɛɛ al-je-ti wa? Njɛkadmɛɛ-je bá sɛi a gangi ta do-dé-ti ya al wa?

¹³ Njɛkadmɛɛ al-je lé, Lubə bá à gangta do-dé-ti. 'Tubɛi njɛmɛɛndul dan-si-ti kɔgi.

6

Səki-nɔ lə njɛkadmɛɛ-je

Mat 5:38-41

¹ Lokɔ dow káre dan-si-ti ɔw kɔ ta kɔ madi-é lé, à sɛki-é nɔ njɛkadmɛɛ al-je-ti bi nɔ njɛkaa njay-je-ti al wa?

² Sɛi 'gɛi kɔ njɛkaa njay-je d'a gangta do dow-je kɔ donangi-ti ya al wa? Ɔ kinɛ sɛi bá a gangi ta do dow-je kɔ donangi-ti rɛmɛ, ta-je kɔ ndɛ-ndɛ kin bá a kasi gangi al to bɛy wa?

† 5:6 5:6 Gal 5:9 * 5:7 5:7 Ɛm kɔ low lé toji panjiyɛ kɔ maji al kɔ kete. Ndɔ ra nɔy Paki lé, mɛɛ kɔy kɔ rá-rá ya 'tol ngonbati-ti. Ngà kete bá kadi ndɔ ra nɔy Paki asi lé Israyel-je d'ɔr ɛm kɔ mɛɛ kɔy-je-ti lə-dé kɔgi kadi toji kaa rɔ do majal-ti (Tɛt 12:8,20).

³ Sɔi 'gɔi kɪ j'a gangi ta dɔ malayka-je-ti ya al wa? Ngà ta kɪ sɔbi dɔ né-je kɪ dɔnangi-ti nè kɪ ban bá j'a kasi gangi al wa?

⁴ Ə loki ta kɪ sɔbi dɔ né-je kɪ dɔnangi-ti nè tɔ dan-si-ti rəmə jè, dow-je kɪ njékəwnə-je 'nədi-dé kin bá d'a to njégangta-é wa?

⁵ M'ɔw kɪ pa ta kin kulə-né rɔsɔl dɔ-si-ti; adi dow káre-rè kɪ dan-si-ti kɪ to njégosi kɪ asi kadi gangta kɪ dan ngankɔ-é-je-ti kɪ njékadmɛɛ ya goto wa?

⁶ Ə njékadmɛɛ ya səki njékadmɛɛ madi-é, ə to nɔ njékadmɛɛ al-je-ti bəy ɛn!

⁷ Sɔi rəmə, səki kɪ 'səki-nə kin ya, to kusi ya usi ngá tin. Kdɔ ri é 'ra-si maji al kàrè kisi ya isi dɔ-ti al wa? Kdɔ ri é kiŋə ya iŋəi adi 'taa né-je lə-si al wa?

⁸ Rəmə sɔi bəy bá 'rai né kɪ njururu al, adi uwəi dow-je 'taai né-je lə-dé, ə to ngankɔ-si-je kɪ njékadmɛɛ bəy ɛn!

⁹ Kɔw kɪ njéra né kɪ njururu al-je d'a kɔw kɔbe-ti lə Lubə al kinlé, sɔi 'gɔi ya al wa? Ədi rɔ-si al: Njérakaya-je, kɪ njépole magi-je, kɪ njékiŋə ne-dé-je əse ngɔw-dé-je ə sangi dow-je kɪ rangi,

¹⁰ njétəl rɔ-dé dené-je-ti, kɪ dingəm-je kɪ njésangi dingəm madi-dé-je, kɪ dené-je kɪ njésangi dené madi-dé-je, kɪ njébogi-je, kɪ njéra kəmnda-je, kɪ gɔyibi-je, kɪ njétajsul-je, kɪ bəkaya-je d'a kandi kɔbe-ti lə Lubə al.

¹¹ Né-je kin bá ndɔki to kullə ra dow-je madi kɪ dan-si-ti. Ngà togi bá 'togi-si rəm, d'ində-si tagay rəm, d'ɔr ta dɔ-si-ti kɪ ri 'Babe Jeju Kristi rəm, kɪ takul Ndil Lubə lə-ji rəm.

Koo go rɔ dɔ kaya-ti

¹² †Né-je lay ya tɔ kadi m'ra, ngà né-je lay maji dɔrɔ al. Né-je lay ya tɔ kadi m'ra, ngà m'a kiŋə rɔ-m kadi né madi ra-m bə-ti al.

¹³ Nékuso tɔ kdɔ mɛɛ dow, ə mɛɛ dow tɔ kdɔ nékuso, ə Lubə à tuji-dé joo lay. Ngà rɔ dow tɔ kdɔ kaya al. Rɔ dow tɔ kdɔ 'Babe, ə 'Babe tɔ kdɔ rɔ dow.

¹⁴ Ə Lubə kɪ adi 'Babe tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, tɔgi-é à kadi j'tɔsi 'ndəli j'indəi lo j'tɛɛi tɔ.

¹⁵ Sɔi 'gɔi kɪ rɔ-si to ngan rɔ Kristi ya al wa? Adi m'a kɔy ngan rɔ Kristi kdɔ kadi m'təl-dé ngan rɔ kaya dené-ti wa?

¹⁶ Ndə bè al! Sɔi 'gɔi kɪ dow kɪ ində rɔ-é nati kɪ kaya dené lé, dɛ siə 'to kubru rɔ kɪ káre-rè ya al wa? Kdɔtalə 'ndàngi 'panè: Dɛ joo lay 'təl kubru rɔ kɪ káre-rè.

¹⁷ Ngà dow kɪ ində rɔ-é nati kɪ 'Babe lé, dɛ siə nati mɛɛ ndil-ti kɪ káre-rè.

¹⁸ Ayi kaya kɪ ra. Ndəgi majal-je lay kɪ dow ra lé, tɔ gidi daji rɔ-é-ti ndaa-ti nè. Ngà dow kɪ ra kaya rəmə, ɛ ra majal kɪ daji rɔ-é ɛ ya.

¹⁹ †Sɔi 'gɔi né kin al wa? Daji rɔ-si lé, to kəy kisi Ndil kɪ aa Njay, kɪ tɔ mɛɛ-si-ti, kɪ sɔi ingəi rɔ Lubə-ti, ə sɔi 'toi dow-je dɔ rɔ-si al.

²⁰ Kdɔtalə Lubə gangi dɔ-si kɪ né kɪ gati-é nɔ. Ən é adi daji rɔ-si ulə rifa dɔ Lubə-ti [ə kadi tagir lə-si kɪ to 'lə Lubə kinlé ulə rifa dɔ-é-ti*.]

Kilə tadəji-je-ti

7

Ta kɪ sɔbi dɔ taa-nə *Mat 19:3-12*

† 6:12 6:12 1Kɔ 10:23 † 6:19 6:19 1Kɔ 3:16; 2Kɔ 6:16 * 6:20 6:20 Ta-je kɪ tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kɪ dɔsəy kɪ dan-ti-je kɪ 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki.

¹ J'reei do ta-ti kɛ 'ndangi mee mbete-ti adi-mi 'painè: Kadi dingəm tò kɛ dené al lé, to né kɛ maji.

² Ngà kɔ do kadi dow usi dan kaya-ti al lé bá kadi dingəm kɛ rá-rá ya ɔw kɛ ne-é ne-é, ə kadi dené kɛ rá-rá ya ɔw kɛ ngɔbi-é ngɔbi-é to.

³ Kadi dingəm adi né lə ne-é kɛ sobi do-é, bè ya to ə kadi dené adi né lə ngɔbi-é kɛ sobi do-é to.

⁴ Dené ɔw kɛ tɔgi do ro-é-ti al, ngà ngɔbi-é bá ɔw kɛ tɔgi do-ti; bè ya to é dingəm ɔw kɛ tɔgi do ro-é-ti al, ngà ne-é bá ɔw kɛ tɔgi do-ti.

⁵ Ɔgi-nə ro-si al, kinə ta-si asi-nə do-ti, kɔ do kadi uni kaglo madi 'pai-né ta kɛ Lubə je bè bane; ə go-ti 'təli ki ro-nə-ti gogi, nè kinə asi kori mee-si al rəmə, Satə à kingə lo kɔ do nə-si-né.

⁶ Ta kɛ m'pa kinlé, to ndukun al, ngà to takɔji.

⁷ M'ndigi nə kadi dow-je lay ya 'titi-nə sə-m bè; ngà nə-nə ya Lubə adi-é kadkare kɛ sobi do-é; adi ɛ kɛ káre kadkare kɛ bè kin ə ɛ kɛ káre kadkare kɛ bè kin to.

⁸ Ngabo-je, kɛ njéngɔwkoy-je rəmə, m'idə-dé m'panè kadi d'isi titi-nə sə-m bè bá maji.

⁹ Ngà kinə d'a kasi kore mee-dé al rəmə, kadi 'taa dené əse 'taa ngow; kɔ do taa dow kisi siə tò soti itə kadi ro kɔ.

¹⁰ †Ngà kɛ sobi do de kɛ 'taa-nə lé, to mə bá m'un ndu kɛ do-m al, ngà 'Babe bá panè: Kadi dené mbati ngɔbi-é al;

¹¹ kinə ɛ mbati ngɔbi-é rəmə, kadi-é taa ngow al, bè al rəmə kadi təl ulə noji nati kɛ ngɔbi-é gogi, ə kadi dingəm tubə ne-é al to.

¹² Ə kɛ sobi do ndəgi dow-je rəmə, to 'Babe al, ngà mə bá m'panè: Kinə ngonkɔ-ji kɛ njèkadmeɛ isi kɛ dené kɛ njèkadmeɛ al, bá dené-é ndigi kisi siə rəmə, kadi tubə-é al;

¹³ ə dené kɛ ngɔbi-é to njèkadmeɛ al, bá kinə ngɔbi-é lé ndigi kadi isi siə rəmə, kadi mbati-é al to.

¹⁴ Kɔotalə dingəm kɛ njèkadmeɛ al lé tò tagay kɛ takul ne-é, ə dené kɛ njèkadmeɛ-é al lé tò tagay kɛ takul ngɔbi-é kɛ to njèkadmeɛ to, bè al rəmə ngan-si-je d'a kaa njay al, ngà kɛ tɔgrɔ-ti lé, 'to tagay ya.

¹⁵ Ngà kinə to njèkadmeɛ al bá ndigi kinə njèkadmeɛ rəmə, kadi inə-é; lo kin-ti lé, ngonkɔ-ji əse kɔnan-ji kɛ njèkadmeɛ lé, né kɛ do-é nati siə goto. Kɔotalə Lubə ba-ji kadi j'isi kɛ lapiya.*

¹⁶ I kɛ dené lé, do maji ə i bá 'a kaji ngɔbi-i ə i 'gə wa? Ə i kɛ dingəm lé, do maji ə i bá 'a kaji ne-i ə i 'gə wa?

Kadi nə-nə ngəm gangi kisi-é kɛ isi-né bá Lubə ba-é-né

¹⁷ Tò bá tò kadi nə-nə ya isi gangi kisi-é-ti kɛ 'Babe adi-é, kɛ go ba-ti kɛ Lubə ba-é-né. Ɛ kin bá to ndu kɛ m'un m'adi njékəwnə-je kɛ gay-gay lay.

¹⁸ Dow kɛ d'ijə-é ganjangi ngá bá Lubə ba-é rəmə, gangi-é kin ya isi-né; ə dow kɛ d'ijə-é ganjangi al bəy bá Lubə ba-é rəmə, adi d'ijə-é ganjangi al ngá.

¹⁹ Kijə ganjangi to né madi al rəm, bá kijə ganjangi al kàrè to né madi al rəm, ngà né kɛ maji lé, to təl ro go ndukun-ti lə Lubə.

²⁰ Kadi nə-nə ya isi gangi kisi-é-ti kɛ ɛ isi-né bá Lubə ba-é-né kin ya.

²¹ Lé 'to bə bá Lubə ba-i kàrè 'ndingə ro-i al; ngà kinə kəm lo tò kadi 'teɛ mee bə-ti rəmə, maji ki maji ən é 'teɛ mee-é-ti kɔgi.

† **7:10 7:10** Mat 5:32; 19:9; Mar 10:11,12; Luk 16:18 * **7:15 7:15** Ta kɛ 'panè Lubə ba-ji kinlé mee mbete-je-ti kɛ nə-je kɛ 'ndangi kɛ ji-dé kɛ ta grɛki lé to Lubə ba-si.

²² Kɔɔtalə bə kí 'Babe ba-é lé, to dow kí 'Babe taa-é ilə-é taá; bè ya to, dow kí to bə al kí 'Babe ba-é lé, ɛ to bə lə Kristi to.

²³ Lubə gangi dɔ-si kɪ né kí gati-é n̄a bi 'təli bə lə dow-je gogi al.

²⁴ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kadi ná-ná ya isi n̄ɔ Lubə-ti gangi kisi-é-ti kí ɛ isi-né bá Lubə ba-é-né kin ya.

Ta kí sobi dɔ dow-je kí 'gə dené əse 'gə dingəm al

²⁵ Ta kí sobi dɔ dow-je kí 'gə dené əse 'gə dingəm al lé, 'Babe adi-m ndu dɔ-ti al; ngà m'pa kí go koo-é-ti lə-m, ma kí 'Babe adi-m m'to dow kí njèkə dɔ ndi-m-ti kɪ takul koo kəmtondoo liə.

²⁶ Kɔɔ ta lə k̄-je kí mɛɛ ndɔ-je-ti kí bone bè kinlé, né kí ma m'oo kí à maji é:n: Dow kí rá-rá isi gangi-é-ti kí ɛ isi-né kin ya bá maji.

²⁷ Kinə i 'taa dené rəmə, 'sangi kadi 'mbati-é al; ə kinə i 'taa dené al bəy rəmə, 'sangi taa dené al.

²⁸ Ngà kɛ bá kinə i 'ndigi taa dené kàrè, to majal al rəm, ə kinə ngonmandi kí gə dingəm al bəy ndigi taa ngow kàrè to majal al rəm; ngà njètaa-nə-je kinlé kisi-dé kɪ dɔ-dé taá rəmə, d'a kingə k̄; ə ma m'ndigi kɔr-si mɛɛ-é-ti kɔgi.

²⁹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, ta kí m'ndigi pa é:n: Ndɔ n̄ay gɔji; kɪ nè kow kɪ kete kinlé, dɛ kí d'isi kɪ dené-je kàrè, kadi d'isi toki né kí d'isi kɪ dené-je al bè;

³⁰ dɛ kí d'isi 'nɔ kàrè, kadi 'toki dow-je kí d'isi 'nɔ al bè; dɛ kí d'isi 'ra rɔnəl kàrè, kadi 'toki dow-je kí d'isi 'ra rɔnəl al bè; dɛ kí d'ində néndogi kàrè, kadi 'toki dow-je kí né lə-dé goto bè;

³¹ dɛ kí d'isi d'ubə maji né-je kí dɔnangi-ti né kàrè, kadi d'isi toki dow-je kí d'ubi maji né-je kí dɔnangi-ti nè al bè; kɔɔtalə né-je kí dɔnangi-ti nè lé, à dəə kɔgi.

³² Ə m'ndigi kadi mɛɛ-si ɔ kəkəkə al. Dow kí taa dené al lé, né-je lə 'Babe, kɪ kəm rəbi-je kí à nəl-é-né bá mɛɛ-é tɔ dɔ-ti gérérə.

³³ Ngà dow kí taa dené lé, mɛɛ-é ɔ kəkəkə kɔɔ né-je kí dɔnangi-ti nè rəm, kɔɔ kəm rəbi-je kí à nəl-né ne-é rəm,

³⁴ adi mɛɛ-é ra joo. Bè ya tɔ é, dené kí taa ngow al əse ngonmandi kí gə dingəm al bəy lé, mɛɛ-é tɔ gérérə dɔ né-je-ti lə 'Babe, kɔɔ kadi daji rɔ-é kɪ tagir liə aa njay; ə njètaa ngow lé, mɛɛ-é ɔ kəkəkə kɔɔ né-je kí dɔnangi-ti nè rəm, kɔɔ kəm rəbi-je kí à nəl-né ngobi-é rəm.

³⁵ M'pa ta kin bè kɔɔ maji lə-si, bi to gum bá m'iyə kɔɔ kuwə-si-né al, ngà kɔɔ kadi 'rai né kí maji rəm, kadi 'nami-né kàdɪ 'Babe-ti kɪ mɛɛ-si kí joo al rəm.

³⁶ Kinə dow madi uwə dɔ ngonmandi bá oo kí bal-é ɔw kɪ dəə é oo kí né-je à kow go-nə-ti maji rəmə, kadi-é ra né kí mɛɛ-é ndigi; kadi 'taa-nə; to majal al.

³⁷ Ngà dow kí ɛ ya ɔji mɛɛ-é-ti bá un ndu ə ɔ dɔ-ti njangi kadi n'ɔw suwə bá asi kore mɛɛ-é, ə kinə to mɛɛ ndigi liə ya bi to mɛɛndigi lə dow kí rangi al rəmə ra-é liə kin maji.

³⁸ Beba dow kí taa dené kí ɛ uwə dɔ-é lé, ra né kí maji, ə dow kí uwə dɔ dené bá taa-é al rəmə, to né kí maji n̄a ya bəy.

³⁹ Dené kí ngobi-é isi kɪ dɔ-é taá bəy lé, ɛ à kisi kɔɔ ngobi-é ya; ngà kinə ngobi-é oy rəmə, ta ɔr dɔ-é-ti, adi kinə ɛ ndigi taa ngow kí rangi rəmə à taa, ngà kɛ bá kadi taa dow kí adi mɛɛ-é 'Babe bane.

⁴⁰ Bè ya kàrè koo-é-ti lə-m lé, kinə dené lé, təl taa ngow al rəmə, à kisi kɪ rɔnəl n̄a. Ə ma ya kàrè, m'gə kí Ndil Lubə isi mɛɛ-m-ti tɔ.

8

Ta kí sòbi dɔ dɔ kí 'pole-né magi-je

¹ Ta kí sòbi dɔ dɔ kí 'pole-né magi-je lé, j'gəi kí jəi lay ya j'toi njégə-é-je. Ngà négə lé, ree kì kində kàdì, ə ndigì dow-je bá adi dow ɔw kì kete-kete mee kadmeɛ-ti.†

² Kinə dow madi gir kí n'gə né madi rəmə, ɛ gə titi kí lé à gə-né al ya bəy.

³ Ngà kinə dow madi ndigì Lubə rəmə, dowbé kinlé, Lubə gə-é tɔ.

⁴ Ə ta kí sòbi dɔ kuso dɔ kí 'pole-né magi-je lé, jəi j'gəi kí magi goto dɔnangi-ti nè, Lubə ya kì káre-rè.

⁵ Tɔgrɔ-ti ya, né-je kí dɔrɔ-ti əse kí dɔnangi-ti kí dow-je 'ba-dé lubə-je tò nɔɔ ya, adi lubə-je 'nɔ rəm, bá 'babe-je 'nɔ rəm.

⁶ Ngà jəi rəmə, Lubə kí Bəbi ra káre-rè, ɛ bá né-je lay i rɔ-é-ti, ə kì takul-é bá jəi j'isi-né; ə 'Babe ra káre-rè, to Jeju Kristi, kí takul-é bá né-je lay tò-né rəm, bá jəi j'isi-né rəm tɔ.

⁷ Ngà dow-je lay bá 'gə né kin al. Kdɔ dɛ kí dan-ti-je kí d'inə ta 'pole magi-je ngɔsnè bəy lé, d'isi d'uso dɔ-je kinlé rəmə, 'gir kí to dɔ-je kí i nɔ magi-je-ti ya bəy adi tagir lə-dé kí gɔji kinlé, təl-né né kí tò nɛ takəm Lubə-ti.

⁸ To nékuso bá à kow sə-ji ngɔsi rɔ Lubə-ti al; lé j'usoi dɔ-je kinlé al kàrè, j'usi kəm-ti al rəm, bá lé j'usoi kàrè, j'ingəi né kəm-ti al rəm.

⁹ Ngà koo bá ooi maji, nè ra kí kadi 'rai né kí mee-si ndigì kinlé, à kɔ təl to gin kusi lə njəyay-je.

¹⁰ Kdɔtalə kinə, i kí 'to njégə né-je kinlé bá dow madi oo-i kí isi uso né kəy pole magi-je-ti lé, à ra kadi dow kí tagir liə gɔji kinlé i uso-né dɔ kí 'pole-né magi-je al wa?

¹¹ Ə négə lə-i bá isi təl gin koy njəyay kin, kí to ngonkɔ-ji njèkadmeɛ kí Kristi oy kdɔ ta liə kin ban al wa?

¹² Ra kí 'rai majal kí titi-nɔ bè kin kì ngankɔ-si-je kí njèkadmeɛ adi ɔri-né tɔgi-dé kdɔ tagir lə-dé kí gɔji kinlé, to Kristi ya tɔ bá səi 'rai siə majal.

¹³ Gin-é kin bá, kinə ta lə nékuso bá ngonkɔ-m kí njèkadmeɛ à kusi-né mee majal-ti rəmə, m'a kuso dɔ kdɔ kadi tò gin kusi mee majal-ti lə ngonkɔ-m kí njèkadmeɛ kin ndɔ al.

9

Pol inə né-je kí to tó-é kadi ingə

2Kɔ 11:7-12; 12:13-15

¹ Mɔ lé m'to bə al ya al wa? M'to njèkɔwkulə ya al wa? M'oo 'Babe lə-ji Jeju ya al wa? Səi 'toi kandi kullə lə-m kí m'ra m'adi 'Babe ya al wa?

² Kinə dow-je kí rangi bá d'oo-m kì njèkɔwkulə al kàrè, səi rəmə 'gəi kí m'to njèkɔwkulə ya; kdɔ səi ya 'toi ndaji kullə lə njèkɔwkulə kí m'ra m'adi 'Babe.

³ Né kí m'ɔr-né ta dɔ-m-ti nɔ njékilə ta dɔ-m-ti-je ɛn:

⁴ Jɛ lé, to tó-é kadi j'uso rəm, j'ay rəm ya al wa?

⁵ To tó-é kadi j'adi kɔnan-ji káre kí njèkadmeɛ kí to ne-ji ɔw sə-ji titi kí njèkɔwkulə-je kí rangi 'ra-né, əse titi kí ngankɔ 'Babe dɛ kì Sepasi 'ra-né kin ya tɔ al wa?

⁶ Ə se jɛ kì Barnabasi ya kì kár-ji bá tò kadi j'ra kullə ya tá wa?

† 8:1 8:1 Ròm 14:13-23

7 Nà ra kullə asgar é un là liə ya bá ugə-né rɔ-é wa? Nà ma nduu ya uso kandi-é al wa? Nà ul da-je ya ay mbà-dé al wa?

8 Se ta kinlé m'pa kí dow-ti wa? Ndukun kàrè pa bè ya to al wa?

9 †Kdo 'ndàngi mee mbete ndukun-ti lə Moiyiji 'panè: *Mangi kí d'adi-é a njiyə do ko-ti kdo kadi kaq-é tal lé, 'a do ta-é al.*† Lubə pa bè lé, mangi-je bá ta lə-dé to rɔ-é,

10 əse je ya par bá e pa ta kin sɔbi-né do-ji wa? Oiyoy, ta kinlé, 'ndàngi sɔbi do-ji ya; dow kí a ndor lé, tò kadi ndor ində-né mee-é do ko-ti, ə dow kí a ində ko kàrè, kadi ində mee-é do kingə nédoji-é-ti to.

11 †Né-je kí maji-maji kí to né-je lə Ndil kí aa njay bəy é j'dubi mee-si-ti, ngà nékingə-si-je bá j'ubə maji-é rəmə, to né kí à tò bəl n̄a wa?

12 Dow-je kí rangi bəy é d'ubə maji né-je lə-si é to tó-é, ngà je kí ban bá j'a kubə maji né lə-si é à to tó-é al wa? To tó-é kadi j'ubə maji né lə-si ya, ngà kə bá je j'dəji né ji-si-ti al; kore bá je j'ore mee-ji mee né-je-ti lay, kdo kadi j'ilə kagi Poyta kí Maji lə Kristi al.

13 Səi 'gəi ya al wa? Dow-je kí d'a 'ra kullə mee kəy-ti lə Lubə lé, né kí mee kəy-ti lə Lubə ya to nékuso-dé; ə də kí d'a 'ra kullə logugi né-ti lə Lubə lé, d'ubə maji né kí dow-je d'adi logugi né-ti lé ya to al wa?

14 †Bè ya to é 'Babe ində ndu kadi, dow-je kí d'isi d'ilə mbə Poyta kí Maji lé, d'a kingə nékuso kə kəm rəbi Poyta-ti kí Maji ya to.

15 Ngà ma Pol lé, né-je kí to tó-é kadi m'ubə maji-é kinlé, né kare ya kàrè m'dəji al, bá m'ndàngi mbete kin bè kdo kadi dow adi-m-né né al rəm; kdo m'ndigi kadi koy tá m'oy ə tò soti ...! Né kí m'osi-né gagi rɔ-m kinlé, dow kí à kər do-m-ti goto.

16 Kilə mbə Poyta kí Maji lé, to né kəsi gagi rɔ lə-m al; kdotalə to kullə kí tò do-m-ti kadi m'ra ya tá; kinə m'ilə mbə Poyta kí Maji kin al lé, to tujə bá usi do-m-ti tin!

17 Kinə m'ilə mbə-é kə mēndigi lə-m rəmə, m'a kingə nédoji-m; ngà kinə m'ra kullə-é kə n̄ɔ bə par rəmə, to né kí d'ində kullə-é do-m-ti kə kində to.

18 Ə nékugə doji-m lé to ri wa? To mbə Poyta kí Maji kí m'ilə kare, ə né kí to tó-é kadi m'ingə kə kəm rəbi Poyta kí Maji kin kàrè m'dəji al.

19 Tɔgrɔ-ti, rɔ dow-je-ti lay ə m'to bə al ya, ngà m'təl rɔ-m ngonnjəkullə-ti lə dow-je lay, kdo kadi m'ingə-né dow-je kí 'n̄a kí 'tò nduy-nduy.

20 Loki m'a rɔ jipi-je-ti, ə m'ra rɔ-m jipi-ti, kdo kadi m'ingə-né jipi-je; loki m'a rɔ njékisi gin tógi ndukun-ti ə m'ra rɔ-m dow-ti kí njékisi gin tógi ndukun-ti to – ma m'isi gin tógi ndukun-ti al – ya ngà m'ra bè kdo kingə-né dow-je kí d'isi gin tógi ndukun-ti;

21 loki m'a rɔ dow-je-ti kí d'isi gin tógi ndukun-ti al ə m'ra rɔ-m dow-ti kí isi gin tógi ndukun-ti al, bè kdo kadi m'ingə-né dow-je kí d'isi gin tógi ndukun-ti al. Ə ma ya bè lé, ma m'or rɔ-m kəgi mee ndukun-ti lə Lubə al, ngà kí tɔgrɔ-ti lé, m'isi gin tógi ndukun-ti lə Kristi –

22 Loki ma rɔ dow-je-ti kí 'yay mee kadmee-ti ə m'ra rɔ-m dow-ti kí yay, kdo kadi m'ingə-né dow-je kí 'yay mee kadmee-ti. M'təl rɔ-m né-je-ti lay kdo kadi lé ri-ri kàrè m'adi də kí n̄a-je d'aji ya tá.

23 Né-je lay kinlé, m'ra kdo ta lə Poyta kí Maji, kdo kadi m'ingə-né nédoji-m mee-é-ti.

²⁴ Dow-je kí d'ay ngɔdi lo kində dirə-ti lé, d'ay nati lay ya, ngà dow káre-rè bá ingə nédoji lé, səi 'gəi ya al wa? Ayi ngɔdi kɪ gangi-é kí a kingəi-né nédoji bane.

²⁵ Dow-je lay kí 'to njékində-nə dirə mulə kí kuwə lé, d'ɔgi rɔ-dé do né-je-ti kí gay-gay lay; de lé, 'ra bè kɔo kingə-né jɔgi kí à tuji, ngà jəi rəmə j'rai kɔo kingəi-né jɔgi kí à tuji al.

²⁶ Adi mə m'ay ngɔdi m'ilə-né birikɔyɔ kare al; m'bir ji-m kɔo kɔsi-né né, bi m'bir ji-m kɔo kɔsi-né ndaa lo kare al.

²⁷ Kində bá m'ində do rɔ-m-ti ngə, ə m'təl rɔ-m gin tɔgi-m-ti, nè mə kí m'ilə mbe Poyta kí Maji m'adi dow-je kí rangi kinlé bá d'a kɪ kɔr-m mɛɛ kullə-é-ti kɔgi.

10

Kun néndaji do poyta-ti lə Israyel-je

Əbr 3:7-19

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'ndigi kole mɛɛ-si do ka-ji-je-ti kí, loki de lay ya 'njiyə gin kilndi-ti* rəm, de lay ya d'ində dan babo 'gangi rəm,

² de lay ya toki ra-dé batəm dan kilndi-ti rəm, dan babo-ti rəm, kɪ takul nam kí 'nam kàdì Moiyiji-ti;

³ de lay ya d'uso né kí káre-rè kí to nékuso kí i rɔ Ndil-ti kí aa njay rəm,

⁴ bá de lay ya d'ay man kí káre-rè kí to man kí i rɔ Ndil-ti kí aa njay, kɔtalə de d'ay man kí tɛɛ kàdì mbal-ti kí i rɔ Ndil-ti kí aa njay, kí to mbal kí njèdan-dé, ə mbal-é kinlé to Kristi.

⁵ Ngà dow-je nə dan-dé-ti ya kullə ra-dé nəl Lubə al, gin-é kin bá d'oy-né diləlo-ti.

⁶ Ə né-je kinlé ra né bè kɔo kadi təl to néndó adi-ji, kɔo kadi jəi j'adi bo né-je kí maji al ra-ji titi kí ra-dé-né kin al ngá.

⁷ 'Təli njépole magi-je titi kí ndɔki de kí nə-je kí dan-dé-ti 'ra-né bá 'ndàngi-né ta-é mɛɛ mbete-ti kí aa njay kin al ngá; 'ndàngi 'panè: Kosi dow-je d'isi nangi d'uso rəm, d'ay rəm, ə go-ti d'j 'la-nə.

⁸ Adi j'toi njéra kaya-je titi kí ndɔki de kí nə-je kí dan-dé-ti 'ra-né, adi dow-je budɔgi lo kɔrjoo gidi-é mutə d'oy-né mɛɛ ndo-ti kí káre-rè kin al ngá.

⁹ Adi j'nəi 'Babe titi kí ndɔki de kí nə-je kí dan-dé-ti 'nə-é-né adi li-je 'tɔ-dé-né tɔl-dé kin al ngá.

¹⁰ Adi j'yuni ta titi kí ndɔki de kí nə-je kí dan-dé-ti 'yun-né ta adi malayka kɪ njètɔ ko dow-je tɔɔ-né ko-dé kin al ngá.

¹¹ Né-je kinlé tɛɛ do-dé-ti bè kɔo kadi təl néndó adi-ji rəm, bá 'ndàngi kɔo ndəji-ji-né jəi kí j'isi dɔbɔy ndo-ti kin rəm.

¹² Ən é, dow kí gir kí n'a taá rəmə, kadi oo maji nè à kɪ kusi!

¹³ Nénə kí tɛɛ do-si-ti kí to nénə kí asi ta tɔgi dow-ti al ya goto. Lubə to njəkə do ndi-é-ti, à kiŋə-si kadi né nə-si al do tɔgi-si al; loki nénə tɛɛ do-si-ti lé, ɛ à kilə kəm rəbi kadi 'tɛɛi-né kəm-ti rəm, à kadi-si tɔgi kadi ori-né mɛɛ-si rəm tɔ.

Ndəji kí sobi do magi kí pole

2Kɔ 6:14-18; Rɔm 14:13-23

¹⁴ Gin-é kin bá, səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti lé, ayi magi kí pole.

¹⁵ M'pa sə-si ta kəm dow-je kí njégə né-je; səi ya 'gɔi ta kin ooi.

* **10:1 10:1** Israyel-je lé, loki 'tɛɛ be bə-ti Ejipti d'isi d'ow ki Kanə lé, Lubə adi kilndi bá ɔr nɔ-dé (Tɛt 13:21-22).

16 †Kobi man nduu kí tɔrɛndi tò dɔ-ti ə j'isi j'rai oiyo Lubə kɔɔ kinlé, to kuwə-nə lubi-lubi kɔ məsi Kristi ya al wa? Mbè kí j'isi j'gáŋgi-nə kinlé, to kuwə-nə lubi-lubi kɔ daji rɔ Kristi ya al wa?

17 Titi kí mbè ra-né káre-rè lé, jəi kí j'ŋai kin ya, j'təli kubru rɔ kí káre-rè tɔ; kɔɔtalə mbè kí káre-rè kin ya j'ori-nə dɔ-ti lay.

18 Ooi Israyel-je kí koji kəy kin al wa? Dɛ kí d'uso dɔ-je kí d'ilə məsi-dé nangi logugi né-ti lə Lubə lé, to kuwə bá d'uwə-nə lubi-lubi kɔ logugi né ya al wa?

19 Se m'ndigi panè dɔ kí 'pole-né magi to né kí ngay wa? Əse magi to né kí ngay wa? (Nɔɔ bə al).

20 Ngà m'panè: Né kí 'pole-né magi lé, d'adi ndil-je kɔ majal bi d'adi Lubə al; ə mɔ m'ndigi kadi uwəi-nə lubi-lubi kɔ ndil-je kí maji al al.

21 Səi a kəyi né kí mɛɛ kɔbi-ti lə 'Babe rəm, né kí mɛɛ kɔbi-ti lə ndil-je kí maji al rəm al; bá à kisi ta nékuso-ti lə 'Babe rəm, ta nékuso-ti lə ndil-je kí maji al rəm al.

22 Se j'ndigi ndui jangɔ lə 'Babe wa? Se tógi-ji ŋa itə-é wa?

23 †Né-je lay ya to tó-é kadi dow à ra, ngà né-je lay bá maji dɔrɔ al; né-je lay ya to tó-é kadi dow à ra, ngà né-je lay bá à kadi dow ɔw kí kete-kete al.

24 Kadi dow sangi maji liə kí sobi dɔ-é ya par al, ngà kadi sangi maji lə dow-je kí rangi tɔ.

25 Né-je lay kí d'ində suki-ti lé, usoi kí kuso ya bi 'dəji ta dɔ-ti al, kɔɔ kadi mɛɛ-si usi nangi.

26 Kɔɔtalə dɔnangi, kɔ né-je kí mɛɛ-é-ti lay ya to 'lə 'Babe.

27 Kinə njəkadmɛɛ al ba-si lo nékuso-ti bá səi 'ndigi kɔwi lé, né-je lay kí ində nɔ-si-ti ya usoi, bi 'dəji ta dɔ-ti al nɛ mɛɛ-si à kɔ kusi nangi dɔ-ti al.

28 Ngà kinə dow idə-si panè: Né kin to né kí 'pole-né magi rəmə, usoi al, kɔɔtalə [dow kí njəkidə-si kete kinlé rəm, kɔɔtalə]† mɛɛ kusi nangi al kí à tò rəm.

29 Ta kinlé, m'pa kɔɔ mɛɛ kusi nangi al lə-si səi al, ngà kɔɔ mɛɛ kusi nangi al lə dowbé kinlé. Kɔɔtalə ri é né kí mɔ m'ra kɔ mɛɛ kusi nangi lé, mɛɛ kusi nangi al lə dow kí rangi à kɔw siə kadi gangta dɔ-ti wa?

30 Kinə m'ra oiyo Lubə dɔ né-ti kí m'isi m'uso lé, né kí m'ra oiyo Lubə dɔ-ti kinlé, dow à pa sə-m ta kí maji al dɔ-ti kɔɔ ri bəy wa?

31 Adi lé to né bá usoi, əse to né bá ayi, əse to ri-ri bá 'rai kàrè, 'rai kɔɔ riba lə Lubə.

32 Adi kullə ra-si təl jigi tugə greki-je al rəm, tugə jipi-je al rəm, bá tugə njəkəwnə-je lə Lubə al rəm,

33 titi kí mɔ kàrè m'sangi kadi m'nəl-né dow-je lay mɛɛ né-je-ti lay kin bə; beba m'sangi né kí kadi maji sə-m par al, ngà né kí à maji kɔ kosi dow-je ŋa kɔɔ kadi d'aji-né.

11

1 †Ndaji kullə ra-m titi kí mɔ ya kɔ dɔ-m m'isi m'ndaji-né kullə ra Kristi kin bə tɔ.

*Ta kí sobi dɔ nékɔɔ lə dené-je kí 'to njəkadmɛɛ-je
Epe 5:22-24; 1Ti 2:8-14*

2 M'piti-si kɔɔ mɛɛ-si kí ole dɔ-m-ti mɛɛ né-je-ti lay rəm, kɔɔ né-je kí m'ndó-si kí səi uwəi dɔ-si-ti titi kí m'ndó-si-né lé ya bə kin rəm.

† 10:16 10:16 Mat 26:26-28; Mar 14:22-24; Luk 22:19,20 † 10:23 10:23 1Kɔ 6:12 † 10:28 10:28 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɔ ji-dé kɔ ta greki † 11:1 11:1 1Kɔ 4:16; Plp 3:17

³ Ngà né kí m'ndigi kadi 'gøi ón: Dingəm kí rá-rá kàrè, Kristi to kí boy dɔ-é-ti, ə dingəm to kí boy dɔ dené-ti, ə Lubə to kí boy dɔ Kristi-ti.

⁴ Dingəm kí rá-rá kí dɔɔ dɔ-é bá pa-né ta kɪ Lubə əse pa-né ta kí ta Lubə-ti lé, ulə rɔsɔl dɔ 'boy-ti liə*.

⁵ Ə dené kí rá-rá kí dɔɔ dɔ-é al ya pa-né ta kɪ Lubə əse pa-né ta kí ta Lubə-ti lé, ulə rɔsɔl dɔ 'boy-ti liə†; toki kɪ né kí ɛ ndisə dɔ-é bè.

⁶ Kdɔtalə kinə dené dɔɔ dɔ-é al rəmə, kadi ijə dɔ-é to bane. Ə kinə dené ijə dɔ-é əse ndisə dɔ-é ə tò rɔsɔl rəmə, kadi dɔɔ dɔ-é to bane.

⁷ Dingəm à dɔɔ dɔ-é al, kdɔtalə ɛ to takəm Lubə rəm, to riba lə Lubə rəm, ə dené to riba lə dingəm.

⁸ Kdɔtalə Lubə ɔr dingəm rɔ dené-ti al, ngà dené bá Lubə ɔr-é rɔ dingəm-ti;

⁹ Ə Lubə ra dingəm kdɔ ta lə dené al, ngà dené bá Lubə ra-é kdɔ ta lə dingəm.

¹⁰ Gin-é kin bá, kdɔtalə malayka-je lé, dené à kɔw kɪ né dɔ-é-ti kadi toji kisi kí ɛ isi gin tógi-ti lə 'boy liə.

¹¹ Bè ya kàrè, kɪ takul nam kàdɪ 'Babe-ti lé, dingəm ɔw ndoo dené rəm, bá dené kàrè ɔw ndoo dingəm rəm tɔ.

¹² Kdɔtalə titi kí Lubə ɔr-né dené rɔ dingəm-ti lé, bè ya tɔ é dené oji-né dingəm tɔ; ə né-je lay j rɔ Lubə-ti.

¹³ Səi ya 'gøi né kin ooi: Kadi dené dɔɔ dɔ-é al ya pa-né ta kɪ Lubə lé, to né kí tuwə ra ban wa?

¹⁴ Kadi dingəm inə dɔ-é adi ngal puu-puu lé tò rɔsɔl, kí kobe-ti ya kàrè 'gøi kí tò bè ya al wa?

¹⁵ Ngà dené bá dɔ kí ngal puu-puu to riba liə. Kdɔtalə dené lé, d'adi-é bəl dɔ kadi to né kɔn dɔ-é.

¹⁶ Kinə dow madi ndigi naji ta kin rəmə, kadi dowbé gə kí to kullə ra-ji al rəm, bá to kullə ra njékəwnə-je kí gay-gay lə Lubə al rəm.

Ta kí sɔbi dɔ nékuso nam lə 'Babe

Mat 26:26-28; Mar 14:22-25; Luk 22:14-20

¹⁷ Ta-je kí m'ɔw kɪ pa kinlé, m'ɔw kɪ ndɔr-né mbi-si kɪ ndɔr bi m'a piti-si al; kdɔtalə loki 'kəwi-nə rəmə, 'kəwi-nə kdɔ ra né kí tò soti al, ngà kdɔ ra né kí maji al itə kí kete bəy.

¹⁸ Kí dɔsəy ya lé, m'oo kí loki səi kí 'toi njékəwnə-je ingəi-nə rəmə, gángi-nə tò dan-si-ti, ə ta-je kí m'oo lé, m'gə kí dan-ti-je to ta kí togrɔ-ti.

¹⁹ Ə gángi-nə lé, kadi tò dan-si-ti bè ya tɔ bane, kdɔ kadi dɛ kí dan-si-ti kí dow-je d'oo-dé kí d'asi gaki lé, 'toji-né rɔ-dé ndaa-ti rəsi.

²⁰ Adi loki səi 'kəwi-nə rəmə, 'kəwi-nə kdɔ nékuso lə 'Babe al;

²¹ kdɔ loki isi usoi né rəmə, nə-nə ya ində kungəsa uso né liə, adi dɛ kí nə-je bo ra-dé, ə dɛ kí dan-ti-je yibi ra-dé tɔ.

²² Kəy-je lə-si goto bá usoi né-ti əse əyi né-ti al wa? Se 'nədi njékəwnə-je lə Lubə rəm, uləi rɔsɔl dɔ dɛ-ti kí né lə-dé goto rəm ban al wa? Əjè m'idə-si m'panè ri wa? Se m'a piti-si wa? Ra-é kí bè kinlé, m'a piti-si-né ndə bè al.

²³ Kdɔtalə mə lé, né kí m'ingə rɔ 'Babe-ti bá m'ndó-si tin. 'Babe Jeju lé, ndɔɔ, ndɔ-é-ti kí d'a kilə-é-né ji dow-je-ti lé, un mbə

* **11:4 11:4** Ta kí 'panè: *Ulə rɔsɔl dɔ 'boy-ti liə* kinlé, ɛ kí tò kɪ ta greki lé 'ndàngi ulə rɔsɔl dɔ «dɔ-ti» ya par. Gin-é kin bá dow-je kí nə-je 'panè «dowbé ulə rɔsɔl “dɔ” 'boy-ti liə» ə dɛ dan-ti-je 'panè «dowbé ulə rɔsɔl dɔ rɔ-é ɛ-ti ya.» † **11:5 11:5** Ta kí 'panè: *Ulə rɔsɔl dɔ 'boy-ti liə* kinlé, toki pa ta dɔ-ti lo ndó-é-ti kí sɔ nɔɔ.

²⁴ Ə loki ra oiyo Lubə lé, uwə gangi dana ə panè: Kin to daji rɔ-m, kí tò kɔ ta lə-si; 'rai né kin bè kɔ kadi mɛɛ-si ole-né dɔ-m-ti.

²⁵ Bè ya tɔ, go nékuso-ti, (un) kɔbi kí man nduu tò-ti ə panè: Man nduu kinlé to kulənoji kí sigi kí tò kɔ takul məsi-m; 'rai né kin bè kɔ kadi mɛɛ-si ole-né dɔ-m-ti kaglo-je lay kí a kayi-né.

²⁶ Kɔɔtalə kaglo-je lay kí isi usoi mbə kin rəm, isi ayi man nduu kin rəm lé, to mbe koy lə 'Babe fá isi iləi sar kadi-é ree-né.

²⁷ Gin-é kin fá dow kí uso mbə, əse ay man nduu lə 'Babe ki nɔɔ bè par lé, ta kí gangi kí sobi dɔ daji rɔ 'Babe kɔ məsi-é à kusi dɔ-é-ti.

²⁸ Ən é kadi ná-ná ya tən mɛɛ-é maji oo, bəy tá kadi uso mbə rəm, ay man nduu rəm;

²⁹ kɔ dow kí uso ə ay bè ya par bi oo adi to daji rɔ 'Babe al lé, dowbè uso rəm, ay rəm ilə-né ta dɔ rɔ-é-ti ya.

³⁰ Gin-é kin fá njémɔy-je, kɔ njétógi goto-je 'nə-né dan-si-ti rəm, fá dow-je nə dan-si-ti d'oy-né rəm.

³¹ Kinə jəi ya j'təni mɛɛ-ji maji lé, ta kí gangi à kusi dɔ-ji-ti al.

³² Ngà 'Babe gangi ta dɔ-ji-ti, ində-ji oji-ji kɔ kadi ta kí gangi usi dɔ-ji-ti nati kɔ njékadmɛɛ al-je al.

³³ Beba ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, loki 'kəwi-nə ta nékuso-ti lə 'Babe rəmə, 'ngəbi-nə.

³⁴ Dow kí bo ra-é rəmə, kadi uso né bee, bi kadi kəw-nə lə-si ree kɔ ta kí gangi dɔ-si-ti al. Nɔ kí m'a tɛɛ rɔ-si-ti fá m'a gɔl ndəgi ta-je kí rangi bəy.

12

Kadkare-je lə Ndil kí aa njay

Epe 4:4-16; Ròm 12:3-8

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, ta kí sobi dɔ kadkare-je lə Ndil kí aa njay lé, m'ndigi kadi 'gəi gin-é maji.

² Səi 'gəi kí loki ndɔki 'toi-né njékadmɛɛ-je al bəy lé, dow-je d'ɔr-si gɔ-dé-ti titi njékəmtɔ-je bè d'ɔw sə-si nɔ magi-je-ti kí 'pa ta al.

³ Gin-é kin fá m'a kidə-si rəsi kí dow kí pa ta kɔ takul Ndil Lubə kí à panè: «Kadi ndɔl tò dɔ Jeju-ti» ya goto! Rəm fá dow kí Ndil kí aa njay isi mɛɛ-é-ti al lé, à panè: «Jeju to 'Babe» al rəm tɔ.

⁴ †Kadkare-je tò gay-gay, ngà to Ndil kí aa njay kí káre-rè fá adi;

⁵ kullə-je tò gay-gay, ngà to 'Babe kí káre-rè;

⁶ kullə ra dow-je tò gay-gay, ngà to Lubə kí káre-rè ya isi ra né-je lay mɛɛ dow-je-ti lay.

⁷ Ə ná-ná ya Ndil kí aa njay tɔji rɔ-é mɛɛ kullə ra-é-ti kɔ maji lə dow-je lay.

⁸ Kɔɔtalə, dow káre Ndil kí aa njay adi-é to njèpata kɔ gosi ə Ndil kí aa njay kí káre-rè kin ya adi dow kí rangi to njèpata kɔ négə;

⁹ Ndil kí aa njay kí káre-rè kin ya adi dow káre kadmɛɛ, Ndil kí aa njay kí káre-rè kin ya adi dow kí rangi kadkare-je kɔ kadi-né lapiya njémɔy-je;

¹⁰ adi dow káre kadkare ra nékɔji-je; adi dow kí rangi kadkare pa ta kí ta Lubə-ti; adi dow káre kadkare kɔr gangi né-je lə Ndil kí aa njay kɔ né-je lə ndil-je kí maji al; adi dow káre kadkare pa ndɔta-je kí gay-gay; adi dow kí rangi kadkare kɔr mɛɛ ndɔta-je kí rangi.

¹¹ Ndil kí aa njay ra káre-rè, ə ɛ ya kɔ kár-é é ra né-je kin lay ə adi ná-ná ya kɔ gangi-é kí ɛ ndigi kadi-é.

† 12:4 12:4 Ròm 12:6-8

12 †Kdɔ, titi kɪ kubru rɔ dow ra káre-rè ya ngan rɔ-é n̄a-né kin rəm, titi kɪ ngan rɔ-je lay kɪ kubru rɔ dow-ti 'n̄a ya kàrè 'to kubru rɔ dow kɪ káre-rè kinlé, kɪ sobi dɔ nam kàdì Kristi-ti kàrè tò bè ya tɔ.

13 Kdɔtalə jəi lay ya 'ra-ji batəm lə Ndil kɪ káre-rè bá j'təli-né kubru rɔ dow kɪ káre-rè adi jipi-je, kɪ grɛki-je, kɪ bə-je, kɪ dow-je kɪ 'to bə-je al rəm, jəi lay ya j'ayi man kɪ i rɔ Ndil kɪ aa njay-ti kɪ káre-rè kin ya;

14 beba kubru rɔ dow lé, ngon rɔ-é ra káre-rè al, ngà ngan rɔ-é-je 'n̄a.

15 Kinə nja panè: M̄a m'to ji al, adi m'to 'lə kubru rɔ al lé, se pa-é kin ya ɛ à to-né 'lə kubru rɔ al tɔ wa?

16 Ə kinə mbi panè: M̄a m'to kəm al, adi m'to 'lə kubru rɔ al lé, se pa-é kin ya ɛ à to-né 'lə kubru rɔ al tɔ wa?

17 Kinə kubru rɔ dow lay ya to kəm lé, lo koo ta à tò rá wa? Ə kinə to lo koo ta ya lay, ə lo taa b̄ay né à tò rá wa?

18 Ngà ngan rɔ-je lé, ɛ kɪ rá-rá ya Lubə adi-é tò kubru rɔ-ti, lo-ti kɪ m̄eɛ-é ndigi.

19 Kinə dɛ lay ya 'to ngon rɔ kɪ káre-rè lé, kubru rɔ à tò rá wa?

20 Yən, ngan rɔ-je 'n̄a, ngà kubru rɔ ra káre-rè.

21 Kəm à kidə ji panè: «Usi-m ri dɔ-i-ti» wa al, bá dɔ à kidə nja panè: «Usi-m ri dɔ-i-ti» wa al rəm.

22 Ngà kɪ tɔgrɔ-ti bè lé, ngan rɔ-je kɪ kubru rɔ dow-ti kɪ 'toki né kɪ tɔgi-dé goto n̄a bè kinlé, dɛ bá 'to ngan rɔ-je kɪ d'a tò ya tá.

23 Ə ngan rɔ-je kɪ kubru rɔ dow-ti kɪ jəi ya j'ooi-dé kɪ né kɪ riɓa-é n̄a al kinlé bá j'təli j'uləi riɓa dɔ-dé-ti n̄a. Ngan rɔ-ji-je kɪ tuwə kinə ndaa-ti al kinlé, dɛ bá j'tosi kəm-ji go-dé-ti n̄a,

24 rəmə dɛ kɪ 'tuwə kinə ndaa-ti lé bá d'ow ndoo tɔsi kəm go-ti kɪ bè kin al. Lubə tulə ngan rɔ-je kubru rɔ dow-ti, kɪ gangi-é kɪ à kulə-né riɓa kɪ n̄a dɔ dɛ-ti kɪ riɓa nal-dé.

25 Bè kdɔ kadi gángi-n̄a goto-né kubru rɔ-ti, ngà kadi ngan rɔ-je 'tɔsi-né kəm-dé go-n̄a-ti.

26 Ə kinə ngon rɔ káre ingə kɔ rəmə, ngan rɔ-je lay d'ingə kɔ siə nati; kinə ngon rɔ káre ingə riɓa rəmə, ngan rɔ-je lay 'ra rɔnəl siə nati.

27 Səi 'toi kubru rɔ Kristi, ə 'toi ngan rɔ-é-je; n̄a-n̄a ya to ngon rɔ-é káre-káre.

28 †Dan njékəwn̄a-je-ti lé, dɔs̄ay Lubə ində njékəwkułə-je, njékungɪ-ti joo ində njépata-je kɪ ta-é-ti, njékungɪ-ti mutə ində njéndó dow-je né; go-ti, kadkare ra nékɔji-je tò n̄ɔɔ, bá kadkare kadi lapiya njémɔy-je rəm, kadkare ra kɪ dow-je rəm, kadkare kɔr n̄ɔ njékəwn̄a-je rəm, bá kadkare pa ndɔta-je kɪ gay-gay rəm.

29 Dow-je lay ya 'to njékəwkułə-je wa? Dow-je lay ya 'to njépata-je kɪ ta Lubə-ti wa? Dow-je lay ya 'to njéndó dow-je né wa? Dow-je lay ya 'to njéra nékɔji-je wa?

30 Dow-je lay ya d'ow kɪ kadkare kadi lapiya njémɔy-je wa? Dow-je lay ya 'pa ndɔta-je kɪ gay-gay wa? Dow-je lay ya 'to njékɔr m̄eɛ ndɔta-je kɪ gay-gay wa?

31 Adi kadkare-je kɪ maji itə ndəgi-é-je bá ɓo-é ra-si.

Ə m'a kɔji-si rəbi kɪ maji rəti-rəti ya ɓəy.

13

Ta kɪ sobi dɔ ndigi dow-je

Mat 22:36-40; Rɔm 13:8-10; J̄a 3:16-19; 1J̄a 4:7-21

¹ Lé m'pa ndɔta-je lə dow-je kí gay-gay, kì 'lə malayka-je ya kàrè bá, kinə ndigì dow-je goto mɛɛ-m-ti rəmə, m'toki ngowla kí ba kɛng-kɛng əsə m'toki mbare kí ba səkì-səkì kare kin bè.

² †² Lé m'ow kì kadkare pa ta kí ta Lubə-ti, kì kadkare gə gin né-je lay kí tò lo bɔyɔ-ti rəm, m'gə né-je lay rəm, bá lé m'ow kì kadmɛɛ kí asi gaki sar adi m'adi mbal-je d'ɔti-né lo kɔ-dé-ti kí rangi ya kàrè bá kinə ndigì dow-je goto mɛɛ-m-ti rəmə, m'to né kí kare.

³ Lé m'ləbi nékingə-m lay njəndoo-je, bá lé m'un rɔ-m ya m'adi 'ró pər kɔ ta lə dow-je ya kàrè bá kinə ndigì dow-je goto mɛɛ-m-ti rəmə, né kí m'ingə-ti goto.

⁴ Njəndigì dow-je lé, to njèkilə mɛɛ-é dɔ madi-é-ti rəm, to njèra kì dow-je rəm, to njèra kəmnda al rəm; njəndigì dow-je lé, ɔji rɔ-é al rəm, ində kàdì-é al rəm,

⁵ njəndigì dow-je lé, ra né kí tò rɔsɔl al rəm, sangi né kɔ rɔ-é ya par al rəm, ra wɔngi al rəm, uwə ta mɛɛ-é-ti al rəm,

⁶ né kí njururu al lé, ɛ ra rɔnəl dɔ-ti al, ngà ta kí tɔgrɔ-ti bá ɛ ra rɔnəl dɔ-ti;

⁷ njəndigì dow-je lé, to njèkinə go majal-je lay kɔgi rəm, adi mɛɛ-é né-je lay rəm, ində mɛɛ-é dɔ né-je-ti lay rəm, ore mɛɛ-é dɔ né-je-ti lay rəm.

⁸ Ndigì dow-je à goto nda al. Pa ta-je kí ta Lubə-ti à goto; ndɔta-je kí gay-gay à goto; négə à goto.

⁹ Kɔɔtalə né kí j'gəi lé, to man dɔ-é kare bəy, bá ta kí ta Lubə-ti kí j'isi j'pai kàrè j'isi j'pai man dɔ-é bəy rəm tɔ;

¹⁰ ngà loki né kí ɔr njuti à ree lé, man dɔ né à goto.

¹¹ Ndɔki m'nəy-né ngon bəy lé, tapa-m to tapa ngon rəm, tagir lə-m to tagir lə ngon rəm, bá takɔr lə-m to takɔr lə ngon rəm; loki m'tɔgi ngà rəmə, m'ra néra ngon al ngà.

¹² Bone bè lé, j'isi j'ooi ndil né titi kí dow oo-né rɔ-é sɔɔbɔ-ti bè, adi j'ooi piti-piti, ngà ndɔ-é bá j'a kooi kì kəm-ji ndə-ndə bəy; né kí bone bè m'gə lé to man dɔ-é kare bəy, ngà ndɔ-é bá m'a gə titi kí Lubə gə-m-né kin bè.

¹³ Bone bè né-je kí mutə kin tò lo tò-é-ti adi to: Kadmɛɛ rəm, kində mɛɛ dɔ-ti rəm, bá ndigì dow-je rəm; ngà ɛ kí boy itə-dé lay lé, to ndigì dow-je.

14

Ta kí sɔbi dɔ pata kí ta Lubə-ti kì pa ndɔta-je kí dow gə al

¹ Sangi kadi 'ndigì dow-je. Adi bɔ kadkare-je lə Ndil kí aa njay ra-si, ngà kí boy nɔ lé, kadkare pa ta kí ta Lubə-ti bá kadi bɔ-é ra-si.

² Kɔɔtalə dow kí njèpa ta kì ndɔta kí dow gə al lé, pa ta kì dow-je al, ngà ɛ pa ta kì Lubə; kɔ dow gə mɛɛ ta liə al; kì takul Ndil kí aa njay bá ɛ pa-né ta dɔ né-je-ti kí tò lo bɔyɔ-ti.

³ Ngà dow kí njèpata kí ta Lubə-ti lé, ɛ pa ta kì dow-je ra-né sə-dé adi d'ow ki kete-kete rəm, ulə-né dingəm mɛɛ-dé-ti rəm, bá sɔl-né mɛɛ-dé rəm tɔ.

⁴ Dow kí njèpata kì ndɔta kí dow gə al lé, ɛ ya par é ta lé ra siə adi ɔw kì kete-kete; ngà dow kí njèpata kí ta Lubə-ti lé, ra kì njékəwnɔ-je adi d'ow kì kete-kete.

⁵ M'ge kadi səi lay ya 'pai ta kì ndɔta-je kí dow gə al ya, ngà m'ge nɔ ya bəy kadi 'pai ta kí ta Lubə-ti. Dow kí pa ta kí ta Lubə-ti lé, itə njèpata kì ndɔta kí dow gə al nja nɔ; bè al rəmə, kadi njèpata kì ndɔta-je kí dow gə al kinlé, ɔr mɛɛ-é adi njékəwnɔ-je adi d'ow-né kì kete-kete bane.

† 13:2 13:2 Mat 17:20; 21:21; Mar 11:23

⁶ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kí ngɔsnè-ti kinlé, kinə m'ree rɔ-si-ti, ə m'pa ta kì ndɔta-je kí dow gə al, bi m'tɛɛ kì dɔ né kí tò lo ɔyɔ-ti m'adi-si ooi al rəm, m'adi-si négə al rəm, m'pa ta kí ta Lubə-ti m'adi-si al rəm, bá m'ndó-si né al rəm lé, ri bá to maji kí m'ra sə-si wa?

⁷ Bè ya tɔ é né-je kí 'taa koo al kí 'to né-je kí ká-dé ba kí toki nəl-je, kì kunduməngrə-je bè kinlé, kinə 'ra d'adi ba kì gangi-é gangi-é al lé, dow à gə mindi pa nəl ban, əse à gə mindi pa kunduməngrə ban wa?

⁸ Ə kinə ká təbi mbanga ba aa yéróró al lé, nɔ à ra rɔ-é kɔɔ kɔw rɔ-ti wa?

⁹ Səi kàrè, bè ya tɔ, kinə 'pai ta kì ndɔta kí rangi bá toki kɔr mɛɛ-é al lé, dow à gə mɛɛ ta lə-si lé ban wa? Səi 'pai ta dan yəl-ti kɔgi kare.

¹⁰ Ndɔta-je kí gay-gay kí 'nɔ dɔnangi-ti nè kinlé, kí káre kí mɛɛ-é tò al ya goto.

¹¹ Adi kinə dow pa ta kì ndɔta kí m'gə al lé, mɔ m'to mba rɔ dowbé-ti rəm, bá dowbé kàrè to mba rɔ-m-ti rəm tɔ.

¹² Səi kàrè bè ya tɔ, titi kí ɔo kadmɛɛ-je lə Ndil kí aa njay ra-si-né lé, kadmɛɛ ra kì njékəwnɔ-je kadi d'ow kì kete-kete kinlé bá 'sangi kadi ingəi mburuki-mburuki.

¹³ Gin-é kin bá, dow kí njèpata kì ndɔta-je kí dow gə al lé, kadi pa ta kì Lubə kadi adi-é ɔr mɛɛ-é adi dow-je.

¹⁴ Kdɔtalə kinə m'pa ta kì Lubə kì ndɔta-je kí dow gə al lé, m'isi m'pa ta kì Lubə tagir-ti lə-m, ngà négə lə-m rəmə tò kɔgi kare.

¹⁵ Bè ngà se ri bá m'a ra wa? M'a pa ta kì Lubə tagir-ti lə-m ya, ngà m'a pa ta kì Lubə kì négə lə-m tɔ; m'a kusi pa tagir-ti lə-m ya, ngà m'a kusi pa kì négə lə-m tɔ.

¹⁶ Ə kinə i 'ra oiyo Lubə tagir-ti lə-i lé, dow kí isi dan dow-je-ti kì kisi bè ya par kí gə mɛɛ ta kí i 'pa lé al lé, à ra Amən dɔ oiyo-ti lə-i ban wa?

¹⁷ Tɔgrɔ-ti, oiyo lə-i kí i 'ra Lubə lé, maji nɔ ya, ngà ra bá ra kì dowbé kinlé adi ɔw kì kete-kete al.

¹⁸ M'ra oiyo Lubə kɔɔ kadi kí adi-m m'pa ta kì ndɔta-je kí dow-je 'gə al m'itə-si lay;

¹⁹ ngà dan njékəwnɔ-je-ti lé, mɔ m'ndigi nɔ kadi m'pa ta mɔ kì négə lə-m kɔɔ ndó-né né dow-je itə kadi m'pa ta ɔudɔgi lo dɔgi kì ndɔta-je kí dow gə al.

²⁰ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kí sɔbi dɔ kɔr kəm né-je rəmə, kadi 'toi ngan-je mɛɛ-é-ti al, ngà kí sɔbi dɔ néra kí maji al bá, kadi 'toi ngan-je kí ndɛ bè mɛɛ-é-ti, ə kí sɔbi dɔ kɔr kəm né-je rəmə, kadi 'toi dow-je kí tɔgi gangi mɛɛ-é-ti.

²¹ 'Ndàngi mɛɛ mbete ndukun-ti 'panè: M'a kadi dow-je kí ndɔta lə-dé tò gay 'pa ta kì gin dow-je kan, m'a ndumə ta mba-je kɔɔ pa-né sə-dé ta, ə bè ya kàrè, d'a koo ta lə-m al, 'Babe bá pa bè.

²² Bè rəmə, ndɔta-je kí dow gə al lé, to nékɔji kɔɔ njékadmɛɛ-je al, ngà to nékɔji kɔɔ njékadmɛɛ al-je; ə ta kí ta Lubə-ti rəmə, to nékɔji kɔɔ njékadmɛɛ al-je al, ngà to nékɔji kɔɔ njékadmɛɛ-je.

²³ Kinə səi njékəwnɔ-je ɔikti lay 'kəwi-nɔ, bá səi lay ya isi 'pai ta kì ndɔta-je kí dow gə al lé, loki dow-je kí 'ree rɔ-si-ti kì ree bè ya par əse njékadmɛɛ al-je 'ree dan-si-ti lé, d'a panè 'toi mbó-je al ya wa?

²⁴ Ngà kinə səi lay ya isi 'pai ta kí ta Lubə-ti, bá njékadmɛɛ al káre əse dow kí ree rɔ-si-ti kì ree bè ya par isi dan-si-ti lé, ta-je lə-si lay ya à kuwə-é kì ta rəm, à gangta dɔ-é-ti rəm

²⁵ ɔ né-je kí ɛ ɓoyɔ mɛɛ-é-ti lay ya gin-é à tɛɛ ndaa-ti rəsi ɔ ɛ à tɔɔ burmba nangi ɔ à kɔsi dɔ-é nangi nɔ Lubə-ti bá à pa ta-é kɪ lo-lo panè: Lubə isi dan-si-ti ya tɔgrɔ-ti.

²⁶ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, bè ngà se ri bá j'a rai wa? Loki 'kəwi-nà lé, dow káre à kusi pa, dow káre à ndó né dow-je, dow káre à tɛɛ kɪ dɔ né kí tò lo ɓoyɔ-é-ti, dow káre à pa ta kɪ ndɔta-je kí dow gə al, dow káre à kɔr mɛɛ-é; kadi né-je lay ya toki ra kɔ kadi njékəwnɔ-je d'ow-né kɪ kete-kete.

²⁷ Kinə kadi toki pa ndɔta-je kí dow gə al rəmə, kadi to dow-je joo, al ɔ mutə ɓi kadi dəə dɔ lo kin al, ɔ kadi 'pa ta lé d'osi go-nɔ go-nɔ ɔ kadi njəkɔr mɛɛ-é isi tɔ bane.

²⁸ Kinə dow kí njəkɔr mɛɛ-é goto rəmə, kadi d'isi dan njékəwnɔ-je-ti ta-dé mbé, ɔ kadi ná-ná ya pa ta kɪ rɔ-é rəm, pa ta kɪ Lubə rəm.

²⁹ Kí ɔɓi dɔ njépata-je kí ta Lubə-ti rəmə, kadi dow-je joo ɔse mutə 'pa ta ɔ kadi dɛ kí rangi 'ndər gin-é d'oo.

³⁰ Kinə Lubə tɛɛ kɪ dɔ né adi dow káre kí rangi kí isi nɔɔ rəmə, kadi njəkisi pa ta dɔsɔy lé uti ta-é.

³¹ Kɔɔtalə səi lay ya a 'pai ta kí ta Lubə-ti kɔsi go-nɔ go-nɔ, kɔ kadi səi lay ya 'ndói-né-nɔ né rəm, uləi-né dingəm mɛɛ-nɔ-ti rəm.

³² Njépata-je kí ta Lubə-ti lé, dɛ ya d'ow kɪ tógi dɔ kadkare-ti lə-dé;

³³ kɔ Lubə lé to Lubə kí njèree kɪ néra kí jugi-jugi al, ngà ɛ to njèree kɪ lapiya.

Titi kí 'ra-né dan njékəwnɔ-je-ti kí gay-gay lay kí d'aa njay lé,

³⁴ kadi dené-je d'isi ta-dé mbé dan njékəwnɔ-je-ti kí gay-gay, kɔ tarəbi tò kadi 'pa ta dan njékəwnɔ-je-ti al; ngà kadi d'ulə dɔ-dé gin tógi dingəm-je-ti titi kí ndukun pa-né tɔ*.

³⁵ Kinə 'ndigi 'gə gin né madi rəmə, kadi 'dəji ngɔbi-dé-je mɛɛ kəy-ti; kɔ tuwə kadi dené pa ta dan njékəwnɔ-je-ti al.

³⁶ Səi bá ta lə Lubə i rɔ-si-ti wa? ɔse səi kɪ kár-si bá ta lə Lubə ɔw dan-si-ti wa?

³⁷ Kinə dow madi oo rɔ-é kɪ njépata kí ta Lubə-ti, ɔse oo rɔ-é kɪ dow kí Ndil kí aa njay bá ɔsi-é kadi ra né madi rəmə, kadi dowbé gə kí ta kí m'ndàngi m'adi-si kinlé to ndukun lə 'Babe.

³⁸ ɔ kinə dow madi gə kí ta kin to ndukun lə 'Babe al rəmə, dowbé kinlé, Lubə gə-é al tɔ.†

³⁹ Beba, ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, adi ɓo pa ta kí ta Lubə-ti ra-si, ɔ ɔgi dow lo pa ta kɪ ndɔta-je kí dow gə al al.

⁴⁰ Ngà ra bá kadi 'rai né-je lay kɪ gangi-é kí tuwə ra-né rəm, kadi ɔw go-nɔ-ti mbɛlɛngi-mbɛlɛngi rəm.

Ta kí ɔɓi dɔ tɔsi ndəl kində lo tɛɛ

15

Tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lə Jeju

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'ole mɛɛ-si dɔ Poyta kí Maji-ti kí m'ilə mɛɛ-é m'adi-si ɔ 'ndigi dɔ-ti rəm, ɔi dɔ-ti njàngi rəm kinlé,

² kinə oyi rigi-rigi dɔ gangi-é-ti kí m'ilə-né mɛɛ-é m'adi-si kinlé rəmə, ɛ bá səi aji-né; ɔ kinə bè al tɔ rəmə, səi adi mɛɛ-si kɪ ndangi kare.

* **14:34 14:34** Kgn 3:16; 1Kɔ 11:3; Epe 5:22; 1Ti 2:12; Tit 2:5 † **14:38 14:38** Ta kí 'panè: [Lubə] gə-é al kinlé, ɛ kí tò kɪ ta grɛki lé 'ndàngi 'panè ['gə-é al] ya par. Beba dow-je kí ná-je 'panè to Lubə bá gə-é al ɔ dɛ kí dan-ti-je 'panè to dow-je bá 'gə-é al.

3 Néndó kí m'ingə lé ya tɔ b́á m'ndó-si kete ǹɔ né-je-ti lay. Adì to ta kí sɔbi dɔ Kristi kí oy kɔɔ majal-je lə-ji, titi kí ta-é t̀ò-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay;

4 †'dubi-é ə tɔsi ndəl ində lo tɛɛ ndɔ-ti kí njèkungi-ti mutə titi kí ta-é t̀ò-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay.

5 †Sepasi* oo-é rəm, b́á dɛ́ kí dɔgi gidi-é joo d'oo-é rəm.

6 Go-ti, njékadmɛɛ-je kí kɔr-dé tɔy bɔmɪ ya d'oo-é nati; ə dan-dé-ti lé, dɛ́ kí d'isi k̀i dɔ-dé taá nè b̀əy b́á 'nɔ, ngà dɛ́ kí madi-je b́á d'oy ngá.

7 Go-ti, Jaki oo-é rəm, b́á njékɔwkulə-je lay ya d'oo-é rəm tɔ.

8 †Go dɛ́-je-ti kin lay lé, Jeju tɔji rɔ-é adì mɔ́ kí m'toki ngon kí d'ɔr-é kí kɔr bè kin kàrè m'oo-é tɔ.

9 †Kɔɔ mɔ́ m'to kí ndɛ́ bè dan njékɔwkulə-je-ti, b́á m'tuwə kadi dow ba-m njékɔwkulə al rəm, kɔɔtalə ndɔki m'ulə kəm njékəwnɔ-je lə Lubə ndoo.

10 Takul ramaji lə Lubə b́á m'to-né né kí m'to kin, ə maji liə kí ɛ ra sə-m kinlé t̀ò kɔgi kare al; tɔgrɔ-ti, t̀ò kɔgi kare al ya, kɔɔ m'ra kullə m'itə-dé lay. To mɔ́ ya k̀i dɔ-m al, ngà to ramaji lə Lubə b́á ǹɔy sə-m.

11 Ə lé to mɔ́ əse to dɛ́ kàrè, né kí j'ilə mbɛ-é lé, ɛ ya sɔi adi-é mɛɛ-si tin.

Tɔsi ndəl tɛɛ lə dow-je kí d'oy

12 Kinə j'ilə mbɛ tɔsi kí Kristi tɔsi ndəl tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy lé, ban b̀əy b́á dow-je madi dan-si-ti 'panè dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ al wa?

13 Kinə dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ al rəmə, Kristi ya kàrè tɔsi ndəl ində lo tɛɛ al tɔ.

14 Ə kinə Kristi tɔsi ndəl ində lo tɛɛ al rəmə, mbɛ kilə lə-ji to né kí kɔgi kare rəm, b́á kadmɛɛ lə-si kàrè to né kí kɔgi kare rəm tɔ.

15 Kinə tɔgrɔ-ti ya dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ al rəmə, jɔi j'tóti ta kí ndangi kare ta Lubə-ti. Kɔɔtalə Lubə adì Kristi tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy al ya, jɔi j'painè Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ.

16 Kɔɔ kinə dow-je kí d'oy 'tɔsi ndəl 'tɛɛ al rəmə, Kristi ya kàrè tɔsi ndəl tɛɛ al ya tɔ.

17 Ə kinə Kristi tɔsi ndəl tɛɛ al rəmə, kadmɛɛ lə-si to né kí kɔgi kare rəm, isi dan majal-je-ti lə-si ya b̀əy rəm,

18 b́á dɛ́ kí 'nam kàd̀i Kristi-ti b́á d'oy kinlé kàrè ta-dé t̃ij rəm tɔ.

19 Kinə j'indəi mɛɛ-ji dɔ Kristi-ti kɔɔ kisi k̀i dɔ taá kí b̀one kin ya par rəmə, jɔi ya kəm-ji t̀ò ndoo itə dow-je lay.

Jeju Kristi ya to kí dɔsɔy kí njètɔsi ndəl tɛɛ

20 Ngà kí tɔgrɔ-ti lé, Kristi tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy; ɛ ya to kí dɔsɔy kí tɔsi ndəl ində lo 'tɛɛ adì tɔji kí dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ tɔ.

21 Kɔɔ koy ree k̀i takul dow kàre-rè, rəmə takul dow kàre-rè ya tɔ é tɔsi ndəl kində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy t̀ò-né tɔ.

22 Gangi-é kí koy ree-né dɔ dow-je-ti lay k̀i kəm rəbi kí rɔ Adam-ti kinlé, gangi-é kin ya tɔ é dow-je lay kí 'nam kàd̀i Kristi-ti lé, d'a təl kisi-né kəm tɔ,

23 ngà tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, t̀ò k̀i gangi-é gangi-é. Kristi ya to kí dɔsɔy kí tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, ə dɛ́ lay kí 'to dow-je liə d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ ndɔ ree-é-ti tɔ.

† 15:4 15:4 Mat 12:40; Knj 2:24-32 † 15:5 15:5 a Luk 24:34; b Mat 28:16,17; Mar 16:14; Luk 24:36; Jɔ 20:19 * 15:5 15:5 Sepasi lé to Piyər ə dɛ́ kí dɔgi gidi-é joo lé to njéndó né-je lə Jeju. † 15:8 15:8 Knj 9:3-6 † 15:9 15:9 Knj 8:3

24 Loki ɛ à tuji tógi ndil-je kí maji al lay, k̀ k̀ɔ̀be-je lay, k̀ tógi-je lay lé, ɛ à təl k̀ k̀ɔ̀be kadi Bɔ̀bi-ji Lubə rəmə, go-ti à to sɔy né-je to.

25 Kdɔ̀ tò kadi-é ɔ̀ be sar kadi Lubə təl njéba-je liə lay gin tógi-é-ti.

26 Sɔy njéba kí à tuji-é lé to koy.

27 Kdɔ̀ Lubə adi né-je lay tò gin tógi Kristi-ti. Ngà pa kí Kristi panè né-je lay tò gin tógi-n'è-ti kinlé, toji ndaa-ti rəsi kí njèkadì né-je lay tò gin tógi-é-ti lé, ɛ rəmə isi gin tógi-é-ti lé al.

28 Ə loki né-je lay à tò gin tógi-é-ti lé, ɛ k̀ dɔ̀-é kí tò Ngon lə Lubə lé, à kulə dɔ̀-é gin tógi-ti liə ɛ kí njèkadì né-je lay tò gin tógi-é-ti, kdɔ̀ kadi daji rɔ̀ Lubə biktì lay ya tò mɛɛ né-je-ti lay to.

29 Ngà kinə tò bè al rəmə, njèkadì 'ra-dé batɛm tó dow-je-ti kí d'oy kinlé, 'ra bè kdɔ̀ ri wa? Kinə dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ al ya riw lé, kdɔ̀ ri bá d'adi 'ra-dé batɛm tó-dé-ti bəy wa?

30 Ə jəi ya kàrè kdɔ̀ ri bá kaglo-je lay ya j'ilə-né rɔ̀-ji kɔgi bè wa?

31 Ndɔ̀-je lay ya m'a ta yo-ti; ngankɔ̀-je kí njèkadimɛɛ, m'pa rəsi bè kdɔ̀ nam kí 'nami kàdì 'Babe-ti lə-ji Jeju Kristi kinlé to né ríba lə-m.

32 Kinə rɔ̀ kí m'ɔ̀ k̀ dow-je kí bebo Epeji-ti kí 'toki dɔ̀-je kí wale bè kinlé, to rɔ̀ kdɔ̀ né kí go daji rɔ̀-ti ya par lé, se ri é m'a kingə mɛɛ-é-ti wa? Kinə dow-je kí d'oy lé d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ al rəmə, adi j'usoi ə j'ayi kdɔ̀talə bore ə j'a koyi!

33 Ədi rɔ̀-si al: Nam kí maji al à tuji panjiyə kí maji.

34 Adi kəm-si ijə dɔ̀ rɔ̀-si-ti kijə kí tɔgrɔ̀-ti, ə 'rai majal al. Kdɔ̀ dow-je madi dan-si-ti 'gə Lubə al. M'pa bè m'ulə-né rɔ̀sɔl dɔ̀-si-ti.

Tɔsi ndəl kində lo tɛɛ k̀ daji rɔ̀ kí ban wa?

35 Ngà dow madi à dəji panè: Dow-je kí d'oy lé d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ ban-ban wa? Ə d'a tɛɛ k̀ rɔ̀-dé kí rá wa?

36 Mbə dow! Né kí i 'dubi lé, à koy ya bá à tɛɛ bəy al wa?

37 Ə né kí i 'dubi kí à to kɔ̀ gemɛ je bè əse kɔ̀ né madi kí rangi kàrè, à to daji rɔ̀-é kinlé bá à kubə al;

38 ə Lubə bá adi daji rɔ̀ né-é tɛɛ k̀ gangi-é kí mɛɛ-é ndigi, ə kɔ̀ né kí rá-rá ya Lubə adi tɛɛ daji rɔ̀ né-é né-é.

39 Rɔ̀ né-je lay ya titi-nɔ̀ al. Ngà rɔ̀ dow-je tò gay rəm, rɔ̀ dɔ̀-je tò gay rəm, rɔ̀ yəl-je tò gay rəm, bá rɔ̀ kanji-je kàrè tò gay rəm to.

40 Rɔ̀ né-je kí dɔ̀rɔ̀-ti tò nɔ̀ rəm, bá rɔ̀ né-je kí dɔ̀nangi-ti tò nɔ̀ rəm to; ngà ndógi lə rɔ̀ né-je kí dɔ̀rɔ̀-ti tò gay k̀ ndógi lə rɔ̀ né-je kí dɔ̀nangi-ti.

41 Ndógi lə kàdì tò gay rəm, ndógi lə nɔ̀y tò gay rəm, bá ndógi lə kərwəj-je tò gay rəm to. Ə ndógi lə kərwəj káre tò gay kí 'lə kərwəj kí madi.

42 Adi kí sɔbi dɔ̀ tɔsi ndəl tɛɛ lé kàrè tò bè ya to. 'Dubi dow k̀ rɔ̀-é kí à ndum ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̀ rɔ̀-é kí à ndum al ngá.

43 'Dubi dow k̀ rɔ̀ kí to né madi al ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̀ rɔ̀ kí ndóle; 'dubi dow k̀ rɔ̀ kí yay ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̀ rɔ̀ kí tógi-é nɔ̀.

44 'Dubi dow k̀ rɔ̀ kí d'oji-é-né ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̀ rɔ̀ kí Ndil kí aa njay adi-é. Kinə rɔ̀ dow kí d'oji-é-né tò rəmə, rɔ̀-é kí Ndil adi-é tò ya to.

45 Gin-é kin bá 'ndàngi-né 'panè: Adam kí to dow kí dɔ̀sɔy lé təl dow kí isi kəm. Adam kí gogi nè təl Ndil kí njèkadì dow-je d'isi kəm.

46 Né lə Ndil bá to kí dɔ̀sɔy al, ngà rɔ̀ dow kí d'oji-é-né bá to kí dɔ̀sɔy; né lə Ndil ree go-ti gogi.

47 Dow kí dɔ̀sɔy lé to nangi bá dubə, adi dow to kí nangi nè. Ə ɛ kí njèkungi-ti joo i dɔ̀rɔ̀-ti.

⁴⁸ Dow-je kí dɔnangi-ti nè lé, 'titi-nɔ̀ k̀i dow kí ndɔki to nangi bá dubə lé ya tɔ; ə dow-je kí dɔrɔ-ti lé, 'titi-nɔ̀ k̀i njèk̀i dɔrɔ-ti lé ya tɔ.

⁴⁹ Gangi-é kí j̀ɔi j' titi-né-nɔ̀ k̀i dow kí ndɔki Lubə ubə-é k̀i nangi lé, bè ya tɔ ə j'a titi-né-nɔ̀ k̀i dow kí njèk̀i dɔrɔ-ti lé tɔ.

Mbəl rɔ, k̀i tətɔ k̀i dɔbəy-ti

1Te 4:13-18

⁵⁰ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'gə kí rɔ dow, k̀i məsi d'a kisi kɔbe-ti lə Lubə al, né kí ndum à ra bɛ natɪ k̀i né kí ndum al al.

⁵¹ †Yən, m'a kidə-si ta kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti: J'a koyi lay al, ngà j̀ɔi lay ya rɔ-ji à toki mbəl

⁵² tajinatɪ nè ya, titi kəm kí kində jipi bè, loki ká təbi mbanga kí dɔbəy-ti à ba. Kdɔ loki ká təbi mbanga à bá lé, dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ k̀i rɔ kí dum ndum, ə j̀ɔi rəmə, rɔ-ji à toki mbəl.

⁵³ Kdɔtalə rɔ kí à ndum kinlé tɔ kadi à kun rɔ kí dum ndum ə rɔ kí à koy kinlé tɔ kadi à kun rɔ kí à koy al tɔ.

⁵⁴ Loki rɔ kí à ndum kin à kun rɔ kí dum ndum, ə rɔ kí à koy kin à kun rɔ kí à koy al rəmə, ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, né-é à ra né. 'Ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: Rɔ tətɪ koy tətɪ kí sartagangi.

⁵⁵ Koy, tətɔ lə-i tɔ rá ngá wa? Koy, nékatɪ lə-i tɔ rá ngá wa?

⁵⁶ Nékatɪ lə koy, to majal; ə tógi majal, to ndukun.

⁵⁷ Ngà oiyo to kí lə Lubə kí njékadi j'tətɔ k̀i takul 'Babe lə-ji Jeju Kristi.

⁵⁸ Gin-é kin bá, ngankɔ-m-je kí m'ində-si dan kəm-m-ti, ɔi dingəm, ɔi lo kɔ-si-ti gərərə, ɔwi k̀i kete-kete k̀i ndɔ-je lay mɛɛ kullə-ti lə 'Babe, kdɔ səi 'gəi kí kullə lə-si tɔ kɔgi kare rɔ 'Babe-ti al.

16

Ta kí sɔbi dɔ némbɔ, k̀i sɔy ta-je

Rɔm 15:25-27

¹ †Kí sɔbi dɔ némbɔ kdɔ ra-né k̀i njékaa njay-je lé, səi kàrè kadi 'rai titi kí m'un-né ndu m'adi njékəwnɔ-je kí gay-gay kí dɔnangi Galati-ti kin bè tɔ.

² Ndɔ kí dɔsɔy mɛɛ Dimasi-ti lé, kadi nɔ-nɔ ya uwə gal né mɛɛ kəy-ti liə k̀i gangi-é kí asi dɔ tógi-é-ti ində gay, bɪ kadi toki ngəbi ndɔ kow-m rɔ-si-ti bá mbɔ-né né al.

³ Ə loki m'a kow rɔ-si-ti rəmə, dow-je kí a mbəti-dé kadi d'ow k̀i némbɔ lə-si Jorijalɛm lé, m'a ndàngi mbete kadi-dé ji-dé-ti bá d'a kow-né.

⁴ Ə kinə tuwə kadi mə ya k̀i dɔ-m m'ow bane kàrè, dɛ d'a kow sə-m natɪ.

⁵ †M'a kal dɔnangi Maseduwan-ti bè bá m'a kow rɔ-si-ti, kdɔtalə m'a kində dɔnangi Maseduwan gangi bá m'a kow.

⁶ Dɔmaji ə m'a kisi rɔ-si-ti nɔɔ mbɔr sɛ, ban al ə nɔy kul kàrè à də dɔ-m-ti rɔ-si-ti, kdɔ kadi 'rai sə-m kadi m'ow lo kí m'a kow-ti.

⁷ Kí nè kinlé, mə m'ndigɪ kow koo-si ə kində gangi taá al, ngà kinə 'Babe inə tarəbi adi-m rəmə, mə m'ɔji mɛɛ-m-ti kadi m'ow ə m'isi rɔ-si-ti asi kaglo sɛ.

⁸ †Ngà kɛ bá m'a kisi bebo Epeji-ti sar kadi ndɔ ra nɔy Pantekoti asi-né.

⁹ Kdɔtalə mɛɛ bebo Epeji-ti lé, tarəbi ra kullə lə-m tɛɛ tati nɔ-m-ti doo rəm, bá njéba-je kàrè 'nɔ rəm.

¹⁰ †Kinə Timote ɔw tɛɛ rɔ-si-ti rəmə, 'rai-é adi mɛɛ-é usi nangi dan-si-ti, kdɔtalə ɛ kàrè ra kullə lə 'Babe titi mə bè tɔ.

11 Kadi dow nɔ̀di-é al. Adi-é né-je kadi tɔ̀l ree-né rɔ̀-m-ti gogi kɔ̀ lapiya, kɔ̀tɔ̀lɔ̀ m'isi m'ngɔ̀bi-é nati kɔ̀ ngankɔ̀-é-je kí njékadmɛɛ.

12 Kí sɔ̀bi dɔ̀ Apolosi kí to ngankɔ̀-ji kí njékadmɛɛ lé, ma m'ulɔ̀ dingɔ̀m mɛɛ-é-ti nɔ̀ kadi ɔ̀w rɔ̀-si-ti nati kɔ̀ ngankɔ̀-ji-je kí njékadmɛɛ kin ya, ngà mɛɛ-é ndigi kɔ̀w kí ngɔ̀snè-ti kin al; loki ɛ̀ ingɔ̀ tarɔ̀bi rɔ̀mɔ̀ à kɔ̀w bɔ̀y.

13 Isi kɔ̀m, ɔ̀i gɔ̀rɔ̀rɔ̀ dɔ̀ kadmɛɛ-ti, ɔ̀i dingɔ̀m, uwɔ̀i rɔ̀-si nga.

14 Adi ndignà tɔ̀ dan-si-ti mɛɛ né-je-ti lay.

15 †Sɔ̀i 'gɔ̀i kí Istepanasi, kɔ̀ dɛ̀ kí mɛɛ kɔ̀y-ti liɔ̀ bá 'to dow-je kí dɔ̀sɔ̀y kí d'adi mɛɛ-dé dɔ̀nangi Akay-ti rɔ̀m, 'to dow-je kí d'adi rɔ̀-dé 'ra kullɔ̀ d'adi njékaa njay-je rɔ̀m.

Ngankɔ̀-m-je kí njékadmɛɛ, m'tɔ̀l m'dɔ̀ji-si ya bɔ̀y m'panè:

16 Dow-je kí bè kinlé, ulɔ̀i dɔ̀-si gin tɔ̀gi-dé-ti rɔ̀m, bá dow-je lay kí d'indɔ̀ rɔ̀-dé nati sɔ̀-dé 'ra kullɔ̀ kàrè, ulɔ̀i dɔ̀-si gin tɔ̀gi-dé-ti tɔ̀.

17 Ree kí Istepanasi-je kɔ̀ Portinatusi-je kɔ̀ Akayikusi-je 'ree d'oo-m lé, adi-m rɔ̀nɔ̀l nɔ̀; dɛ̀ 'ree 'ra sɔ̀-m tɔ̀-si-ti;

18 kɔ̀tɔ̀lɔ̀ dɛ̀ 'ra d'adi mɛɛ-m usi nangi rɔ̀m, sɔ̀i kàrè mɛɛ-si usi nangi rɔ̀m. ɔ̀ dow-je kí bè kinlé 'gɔ̀i kadi 'piti-dé bane.

19 †Njékɔ̀wnɔ̀-je kí gay-gay kí dɔ̀nangi Aji-ti 'ra-si lapiya. Akilasi-je kɔ̀ Prisil, kɔ̀ njékɔ̀wnɔ̀-je kí mɛɛ kɔ̀y-ti lɔ̀-dé 'ra-si lapiya nɔ̀ kɔ̀ ri 'Babe.

20 Ngankɔ̀-si-je kí njékadmɛɛ lay ya 'ra-si lapiya. 'Rai-nɔ̀ lapiya ɔ̀ uwɔ̀i-né-nɔ̀ kàdɔ̀-nɔ̀-ti kɔ̀ mɛɛ kí aa njay.

21 Ma Pol ya m'ndàngi kɔ̀ ji-m m'panè: Lapiya lɔ̀-si.

22 Kinɔ̀ dow ndigi 'Babe al rɔ̀mɔ̀, kadi ndɔ̀l tɔ̀ dɔ̀-é-ti! Maranata ('Babe lɔ̀-ji, 'ree).

23 Kadi ramaji lɔ̀ 'Babe Jeju nɔ̀y sɔ̀-si!

24 M'ndigi-si lay ya kɔ̀w nam kí 'nami kàdɔ̀ Jeju Kristi-ti.

Mbete kí njèkungì joo kí Pol ndàngì adì Kɔrɛnti-je Ta-je kí dɔ mbete-tì kí njèkungì joo kí Pol ndàngì adì Kɔrɛnti-je

Mbete kinlé Pol ndàngì adì njékəwnə-je kí Kɔrɛnti bal káre go mbete-tì kí dɔsəy kí ndàngì adì-dé. Go mbete-tì kí dɔsəy lé, Pol ɔw Kɔrɛnti kɔo koo njékəwnə-je rəmə oo kɪ kulənoji liə kɪ njékəwnə-je kí Kɔrɛnti maji al. Kulənoji kí dan-dé-tì majal kɔo dow-je madi kí 'ba rɔ-dé njékəwkulə-je lə Jeju d'ɔw 'ndó né-je kí ngɔm njékəwnə-je kí Kɔrɛnti 'təl-né dɔ-dé. Loki né-je kin tò bè lé, Pol ndàngì mbete madi kɔl-né sə-dé ə to Titi bá ɔw-né adì-dé. Mbete-é kinlé bá pa ta-é mɛɛ mbete-tì kin tɔ (2Kɔ 2:3-4; 7:8). Mbete kí ɛ ndàngì kɔl-né sə-dé kinlé goto bone bè. Loki Titi təl ree bá ingə Pol dɔnangì Maseduwan-tì lé, idə-é toki go mbete-tì kinlé tagir lə njékəwnə-je kí Kɔrɛnti təl maji kɪ rɔ-é-tì gogì. Kɔo dow-je nɔ dan-dé-tì 'tusi kullə ra-dé-je kí majal lé d'ingə. Beba dɔnangì Maseduwan-tì nɔɔ ya Pol ndàngì mbete kí njèkungì-tì joo kin adì njékəwnə-je kí Kɔrɛnti kɔo ra-dé-né oiyo rəm, kɔo kulə-né dingəm mɛɛ-dé-tì go kaglo-tì kí ngɔ kin rəm (2Kɔ 1-7).

Kɪ lo kɔr-é-tì kí 8 tɛɛ 9 lé Pol ɔji-dé ta kí dɔ némbɔ-tì kí kadi d'osi-né kuti njèkadmeɛ-je kí Jorijalɛm kí 'to njéndoo-je (1Kɔ 16). Né-je kin tò bè ya, ngà dan njékəwnə-je-tì kí Kɔrɛnti lé, dow-je kí dan-dé-tì kí 'to njéra ta kɪ Pol 'ra siə ta kəm-dé kɪ kete-kete. Gin-é kin bá mɛɛ mbete-tì kinlé Pol pa-né ta dɔ né-je-tì kí tɔji kí n'to njékəwkulə kí tɔgrɔ-tì (2Kɔ 10-13). Ta kí Pol pa dɔ to-tì kí n'to njékəwkulə kí tɔgrɔ-tì lə Jeju kinlé, to kɔji bá ɔji rɔ-é al, ngà ɛ ge kadi 'gə bè bá d'a kɔ-né njàngì dɔ Poyta kí Maji-tì kí n'ilə mbe-é n'adi-dé kin rəm, d'a 'gə-né kí Kristi kí n'pa ta liə n'adi-dé kinlé ɛ ya to 'Babe rəm. Adì Poyta kí Maji kí rangì goto rəm, Kristi kí rangì kàre goto rəm tɔ.

Mbete kinlé ta rɔnəl-je kɪ kɔl-je nɔ-tì rəm, bá ta-je kí sɔbi dɔ Pol kɪ kɔ-je liə, kɪ né-je kí dɔrɔ-tì kí Lubə tɛɛ kəm-é adì-é oo loki né ra-é-né toki nɪ bè kin tò-tì rəm.

Tɔji rɔ kɪ lapiya kí ra

¹ †Mɔ Pol kí m'to njékəwkulə lə Jeju Kristi kɪ takul mɛɛndigì lə Lubə, j'isi nati kɪ Timote kí to ngonkɔ-ji kí njèkadmeɛ, bá m'ndàngì mbete kin m'adi-si sɔi njékəwnə-je lə Lubə kí isi bebo Kɔrɛnti-tì rəm, m'adi-si sɔi ndəgì njékaa njay-je lay kí isi dɔnangì Akay-tì lay rəm tɔ.

² Kadi ramaji kɪ lapiya lə Bɔbi-ji Lubə, kɪ 'lə 'Babe Jeju Kristi nɔy sə-si!

³ Kɔsgaji tò dɔ Lubə-tì kí to Bɔbi 'Babe lə-ji Jeju Kristi rəm, to Bɔbi-ji kí njèkoo kəmtondoo rəm, to Lubə kí njèsɔl mɛɛ dow-je mɛɛ né-je-tì lay rəm.

⁴ Ɛ bá to njèsɔl mɛɛ-ji dan kɔ-je-tì lə-ji lay, kɔo kadi jɛ ya kɪ dɔ-ji kàre sɔl kí ɛ sɔl mɛɛ-ji kinlé j'asi sɔl-né mɛɛ dɛ kí d'isi dan kɔ-je-tì kí gay-gay tɔ.

⁵ Kɔo gangi-é kí kɔ-je kí kingə kɪ ri Kristi ədi-né dɔ-ji-tì kɪ ndi bè kinlé, gangi-é kin ya sɔlmɛɛ kí j rɔ Kristi-tì ree-né dɔ-ji-tì titi mum bè tɔ.

⁶ Kinə j'ingə kɔ rəmə, j'ingə kɔo kadi mɛɛ-si sɔl-né rəm, kɔo kadi aji-né rəm; ə kinə mɛɛ-ji sɔl rəmə, tò kɔo kadi mɛɛ-si sɔl-né ə kadi to mɛɛsɔl kí

ra adi asi kadi uwəi tógi-si nga mee kò-je-ti kí káre-rè kí je kàrè j'isi j'ingə kin tɔ.

⁷ Ə mee-ji kí je j'ində dɔ-si-ti lé, tò lo tò-é-ti njangi; kdotalə né kí je j'gə ɛn: Gangi-é kí səi ingəi-né kò nati sə-ji lé, gangi-é kin ya səi ingəi-né meesol nati sə-ji tɔ.

Mbunə Pol-je kɔ Kɔrɛnti-je

Kò-je lə Pol kɔ madkullə-je liə

⁸ †Kdotalə, ngankɔ-m-je kí njèkadmeə, kò kí al dɔ tógi-ji galim, kí j'ingə dɔnangi Aji-ti, adi mee-ji gangi man sar adi je j'or-né mee-ji mir dɔ rɔ-ji-ti kinlé, j'ndigi kadi 'gəi ta kí dɔ-ti maji.

⁹ Ngà je ya j'gə dɔ-ji-ti maji kí 'gangi ta koy dɔ-ji-ti, kdɔ kadi j'ində-né mee-ji dɔ rɔ-ji-ti al, ngà kadi j'ində mee-ji dɔ Lubə-ti kí njèkadɔ dow-je kí d'oy 'tɔsi ndəl.

¹⁰ Lubə bá taa-ji ji koy-ti ilə-ji taá ə à taa-ji ji koy-ti kí bè kin ya bəy. Tɔgrɔ-ti, je j'ində mee-ji dɔ-ti kí à taa-ji ji koy-ti ya bəy

¹¹ kɔ takul ta-je kí səi ya kàrè isi pai siə kdɔ ta lə-ji; adi maji kí Lubə ra sə-ji kɔ takul ta-je kí dow-je nɔ d'isi 'pa siə kdɔ ta lə-ji kinlé, dow-je nɔ ya d'a ra-é-né oiyo tɔ.

¹² Kdotalə né kí to né riba lə-ji lé, to mee-ji kí usi nangi dɔ panjiyə-ji-ti kí rɔ dow-je-ti lay rəm, bá kí boy nɔ lé, to panjiyə-ji kí dan-si-ti kí to panjiyə kí aa njay rəm, to panjiyə kí njururu rəm, to panjiyə kí j rɔ Lubə-ti bi to kí go gosi-ti lə dow al, ngà tò kɔ takul ramaji lə Lubə.

¹³ Je j'ndangi ta kí rangi j'adi-si al, ngà ta kí səi 'ndói ə 'gəi mee-é kin ya. Mɔ m'ində mee-m-ti kí səi a gəi mee-é maji ɔr njuti,

¹⁴ titi kí səi 'gəi-né se kí je j'to né riba lə-si ə səi a 'toi-né né riba lə-ji ndo ree 'Babe-ti lə-ji Jeju.

¹⁵ Mee-m kí usi nangi dɔ-si-ti kinlé bá mɔ m'ndigi kɔw-né rɔ-si-ti səi ya mɔki, kdɔ kadi Lubə ra-né sə-si maji ra kí nja joo;

¹⁶ †m'a kɔ rɔ-si-ti kɔw dɔnangi Maseduwan-ti, ə m'a kɔ dɔnangi Maseduwan-ti* təl ree rɔ-si-ti gogi, kdɔ kadi 'rai sə-m adi m'ow dɔnangi Jude-ti.

¹⁷ Kɔji kí m'oji bè lé, se m'pa ki ta ndam kare wa? Əse kɔji kí m'oji mee-m-ti lé, m'oji kí dow-ti kdɔ kadi m'təl m'pa ta mindi-m joo m'panè: Oiyo rəm, ɔ-ɔ rəm wa?

¹⁸ Lubə kí njèkɔ dɔ ndi-é-ti ya kàrè gə maji kí ta kí j'idə-si lé, to oiyo rəm, ɔ-ɔ rəm al.

¹⁹ †Kdotalə Jeju Kristi kí to Ngon lə Lubə, kí je kɔ Silbɛ-je†, kɔ Timote-je, j'ilə mbɛ ta liə dan-si-ti lé, pa ta mindi-é joo panè: Oiyo rəm, ɔ-ɔ rəm al; ngà ɛ lé, oiyo ya tò ta-é-ti go káre-rè bè.

²⁰ Kdotalə kunmindɔ-je lə Lubə lay ya tokɔ panè «oiyo» kinlé dɔ-ti kɔ takul Jeju. Rəm bá kɔ takul-é ya je kàrè j'pa-né ta rəsi j'adi Lubə j'panè: «Amɛn»‡ kinlé j'osi-né gajɔ Lubə tɔ.

²¹ Lubə bá mbusi nja-ji rəm, mbusi nja-si rəm adi ngà kɔ takul nam kàdɔ Kristi-ti, ə ində-ji tagay.

²² Ɛ ɔsi-ji kɔ pɔ liə ə adi Ndil kí aa njay isi mee-ji-ti ki né kí dɔsɔy kí toji né-je kí maji-maji kí ndɔ-é ə à kadi-ji.

† 1:8 1:8 1Kɔ 15:32 † 1:16 1:16 Knj 19:21 * 1:16 1:16 1Kɔ 16:5-6 † 1:19 1:19 Knj 18:5 † 1:19 1:19 Silbɛ lé ya to Silasi. 'Ndó Knj 15:22 ‡ 1:20 1:20 «Amɛn» lé kɔr mee-é to «oiyo, kadi tò bè ya.»

²³ Ə kɨ sɔbi dɔ-m mə lé, m'pa ta kɨ nɔ Lubə-ti kadi kinə m'ədi ta rəmə, m'oy. Mə lé, m'təl m'ow bebo Kòrènti-ti gogi al, kɔ m'ndigi kində-si kɔɔ-ti al.

²⁴ To kɔ bɑ j'ɔ be dɔ kadmɛɛ-ti lə-si al, ngà jɛ j'ndigi kində rɔ-ji nati sə-si dɔ rɔnəl-ti lə-si, kɔɔtalə kɑ kɨ ʒi njàngi dɔ kadmɛɛ-ti.

2

¹ Beba mə ya m'un ndu-m kadi m'təl m'ow rɔ-si-ti gogi dan mɛɛkɔ-ti al ngá.

² Kɔɔtalə kinə mə ya m'adi-si mɛɛkɔ lé, nɑ bɑ à kadi-m rɔnəl wa? À to səi kɨ m'a kadi-si mɛɛkɔ kin ya al wa?

³ Beba ndɔki m'ndàngi mbete m'adi-si titi kɨ m'ndàngi-né kete kɔ kadi m'tɛɛ rɔ-si-ti rəmə, dow-je kɨ dɛ bɑ tɔ kadi d'adi-m rɔnəl kinlé, d'adi-m mɛɛkɔ al ngá. Mɛɛ-m nda kɑy dɔ-si-ti lay kɨ rɔnəl lə-m, to rɔnəl lə-si lay tɔ.

⁴ Rɔ-m ati-m kanɑnɑ, mɛɛ-m tungə pil-pil, bɑ ndɔki m'ndàngi-né mbete kin kɨ man nɔ kəm-m-ti yaw-yaw m'adi-si, kɔ kadi m'adi-si-né mɛɛkɔ al, ngà kɔ kadi 'gəi-né ndigi kɨ nɑ kɨ m'ndigi-si kinlé.

⁵ Kinə dow madi to gin né kɨ mɛɛkɔ tɔ-né rəmə, to mə bɑ dowbé adi-m mɛɛkɔ al, ngà to səi lay ya adi-si mɛɛkɔ, ə kinə kadi j'pa j'oo-né lo-é rəmə, j'a panè dowbé adi mɛɛkɔ dow-je nɑ dan-si-ti.

⁶ Dowbé kinlé, ta kɨ kosi dow-je nɑ ya 'gangi dɔ-é-ti kin ya asi ngá,

⁷ ɛn ɛ kinə ngá bɑ inɔi go kɔgi adi-é, ə 'soli mɛɛ-é; nè mɛɛkɔ kɨ al dɔ lo à kɨ kor tɔgi-é.

⁸ Beba mə m'ulə dingəm mɛɛ-si-ti kɔ kadi 'tɔji ndigi kɨ 'ndigi-é.

⁹ Kɔ mbete ndɔki lé m'ndàngi m'adi-si kɔ nɑ-si-né koo, se səi 'təli rɔ-si go ta-ti mɛɛ né-je-ti lay ya wa?

¹⁰ Ə dow kɨ səi inɔi go kɔgi adi-é lé, mə kàrè m'inɔ go kɔgi m'adi-é ya tɔ; kɨ sɔbi dɔ-m mə lé, kinə m'inɔ go kɔgi rəmə, to ta lə kinə kɨ səi inɔi go kɔgi tɔ, ə m'ra nɔ Kristi-ti,

¹¹ kɔ kadi j'inɔi lo j'adi Satɑ taa lo ji-ji-ti al, kɔ jɔi j'gəi kɔjra-je liə gow.

¹² †Loki m'ow m'tɛɛ bebo Troasi-ti kɔ kilə mbɛ Poyta kɨ Maji lə Kristi lé, 'Babe ɔr tarəbi nɔ-m-ti ya, ngà mɛɛ-m usi nangi al, kɔɔtalə m'ingə Titi kɨ to ngonkɔ-m kɨ njəkadmɛɛ lé al.

¹³ Beba m'inɔ njəkadmɛɛ-je kɨ bebo Troasi-ti ə m'ow donangi Maseduwan-ti.

Kullə kɨ sɔbi dɔ kulənoji kɨ sigi

Rɔm 15:17-19; 1Kɔ 1:17-24; 2Kɔ 4:1-7

¹⁴ Oiyɔ kɨ dɔ Lubə-ti kɨ adi j'təti rɔ kɨ ndɔ-je lay kɔ nam kɨ j'nam kàdi Kristi-ti rəm, oiyɔ kɨ dɔ-é-ti kɔ takul-ji bɑ adi dow-je 'gə-é-né kɨ lo-je lay toki ubi kɨ bay-é əti taa lo lay kin bè.

¹⁵ Kɔɔtalə dan dow-je-ti kɨ d'un rəbi kaji rəm, dan dow-je-ti kɨ d'ow kɨ ta koy-ti rəm lé, j'toki ubi kɨ əti maji kɨ Kristi adi Lubə bè;

¹⁶ dɛ kɨ nɑ-je lé, j'əti-dé bay yo adi isi ɔw sə-dé lo koy-ti, ə dɛ kɨ dan-ti-je rəmə, j'əti-dé bay kiskəm adi isi ɔw sə-dé lo kiskəm-ti tɔ. Ə né-je kinlé, nɑ bɑ asi ra wa?

¹⁷ Kɔɔtalə jɛ lé, j'titi-nɑ kɨ dow-je nɑ ya kɨ 'to njétəl ta lə Lubə né ra gati-ti kin al; jɛ lé, Lubə adi j'pa ta liə kɨ tagir kɨ aa njay nɔ-é-ti, kɔ nam kɨ j'nam kàdi Kristi-ti.

3

¹ Se je ya j'a tɛl pa ta tɔji-né rɔ-ji bɔy wa? Əse j'ow ndoo kadi j'adi-si mbete bá j'tɔji-né rɔ-ji rɔ-si-ti titi kí dow-je kí dan-ti-je d'isi 'ra-né kin bè bɔy wa? Əse kadi j'taa mbete tɔji rɔ ji-si-ti bɔy wa?

² Sɛi ya 'toi mbete lə-ji kí 'ndàngi mɛɛ-ji-ti, kí dow-je lay ya 'gə rəm, d'isi 'ndó rəm.

³ Sɛi ya 'toi mbete lə Kristi kí tɔji rɔ-é ndaa-ti rəsi, kí 'ndàngi kɪ takul kullə lə-ji; Kristi ndàngi kɪ man né ndàngi mbete al, ngà ndàngi kɪ Ndil Lubə kí njəkisi kəm; ɛ ndàngi bəgrə-je-ti kí to ər-je al, ngà bəgrə-je-ti kí to tal rɔ dow adi ɛ ndàngi mɛɛ-si-ti.

⁴ Ɛ kin bá mɛɛ-ji nda-né kɔy rɔ Lubə-ti kɔɔ nam kí j'nam kàdɪ Kristi-ti.

⁵ Je j'asi ra né madi kɪ dɔrɔ-ji al, ngà tógi-ji j rɔ Lubə-ti.

⁶ Ɛ ya tɛl-ji njérakullə-je-ti kí j'asi gaki mɛɛ kulənoji-ti kí sigi kɪ takul ndukun kí 'ndàngi al, ngà kɪ takul Ndil kí aa njay; kɔɔtalə ndukun kí 'ndàngi lé, adi dow oy, ngà Ndil kí aa njay adi dow isi kəm.

⁷ Ə kinə kullə lə ndukun kí adi dow oy, kí to kullə kí ndɔki 'ndàngi ta-é kɪ ndaji mbete-je gaji ər-je-ti kin ya, Lubə adi ndógi sar ngan Israyel-je d'asi koo takəm Moiyiji al, ə to ndógi kí à tò sartagangi al kinlé, ⁸ kullə lə Ndil Lubə rəmə, ndógi liə à tanə ban ngà ɛn wa?

⁹ Kullə gangta dɔ dow-ti bɔy ɛ rɪba-é asi bè kinlé, kullə kɔr ta dɔ dow-ti ə rɪba-é à tò ban ɛn wa?

¹⁰ Kinə j'un rɪba kí kete j'ɔji nati kɪ rɪba kí gogi nè kin rəmə, rɪba kí kete to né kí kare kɔɔ rɪba kí gogi nè itə-é nɔ.

¹¹ Kɔɔtalə kinə né kí à tò sartagangi al ya rɪba-é tò bè lé, né kí à tò sartagangi lé, rɪba-é à nɔ ban ɛn wa?

¹² Adi nékində mɛɛ dɔ-ti lə-ji kinlé ra adi mɛɛ-ji nda kɔy-kɔy.

¹³ Je j'ra titi kí Moiyiji ra-né kin al; Moiyiji lé, ilə takubi takəm-é-ti kɔɔ kadi ngan Israyel-je d'oo dɔbɔy rɪba kí à tò sartagangi al kinlé al.

¹⁴ Ngan Israyel-je lé, ndɔki 'sangi gə né al adi dɔ-dé oy mburuki. Kɔɔtalə sar bone bè kàrè, loki dɛ 'ndó mbete Kunmindi kí Low rəmə, takubi kɔn takəm kí kàrè-rè kinlé tò lo tò-é-ti ya bɔy; dow ɔr al, kɔɔtalə à goto kɪ takul nam kí dow nam kàdɪ Kristi-ti ya dɔ.

¹⁵ Beba sar bone bè ya kàrè, kinə ngan Israyel-je 'ndó mbete ndukun-je lə Moiyiji rəmə, takubi kɔn takəm lé uti tagir kí mɛɛ-dé-ti ya bɔy.

¹⁶ Ngà loki dow ree rɔ 'Babe-ti rəmə, takubi kɔn takəm lé ɔr kɔgi.*

¹⁷ Kɔɔtalə 'Babe to Ndil; ə loki Ndil 'Babe tò-ti lé, ra bə goto-ti tɔ.

¹⁸ Beba jɔi lay kí takubi goto takəm-ji-ti lé, j'tɔji rɪba lə 'Babe takəm-ji-ti titi né kí dow oo sɔɔbɔ-ti bè. 'Babe kí to Ndil lé, tɛl-ji adi j'titi-nɔ siə, ə adi rɪba liə ndógi dɔ-ji-ti kɪ kete-kete.

4

Ta kí sobi dɔ kɔ kí kingə kɪ ri Kristi

1Te 2:1-6; 2Kɔ 2:14-17

¹ Lubə ulə kullə kinlé ji-ji-ti kɪ takul koo kəmtondoo liə; gin-é kin bá je j'adi né madi ɔr-né tógi-ji al.

² Né-je kí ra kɪ gidi ngəy kí to né-je kí tò rɔsɔl lé, je j'mbati; je j'ra né j'ədi-né kəm dow al rəm, bá j'tɛl dɔ ta lə Lubə nangi al rəm. Ngà ta kí tɔgrɔ-ti bá j'tɔji ndaa-ti rəsi adi mɛɛ dow-je lay usi nangi pɔ-pɔ dɔ-ji-ti nɔ Lubə-ti.

* 3:16 3:16 Tɛt 34:34

³ Poyta kí Maji kí j'isi j'ilə mbe-é kinlé, kinə tò aa yéréré al bəy rəmə, to dow-je kí d'isi d'ow ki ta koy-ti bá aa yéréré rɔ-dé-ti al tin;

⁴ adi to njémeɛngə-je kí Sú kí to lubə kí dɔkaglo-ti kí nè kin ra-dé adi dɔ-dé oy mburuki, adi d'oo ndógi lə Poyta kí Maji lə Kristi, njèriɓa kí to takəm Lubə kin al.

⁵ Jɛ j'ilə mbe ta kí sobi dɔ-ji jɛ al; Jeju Kristi kí to 'Babe bá j'ilə mbe ta liə, ə ta liə bá jɛ j'pa-né j'panè: J'to ngannjékulə-je lə-si.

⁶ Kdɔtalə Lubə kí panè: Kadi lo ndógi lo kí ndul-ti lé, bá ndógi mɛɛ-ji-ti kɔ kadi j'gə-né riba liə kí ndógi takəm Kristi-ti.

⁷ Né kí maji kí toki kində ngàngəm kinlé, jɛ j'otɪ rɔ-ji-ti kí to jo anji kin, kɔ kadi tò ndaa-ti rəsi kí tógi kí nɔ kinlé i rɔ Lubə-ti bi i rɔ-ji jɛ-ti al.

⁸ Kɔ-je kí gay-gay tɛɛ dɔ-ji-ti ya, ngà taa tógi-ji al; j'ində mɛɛ-ji dɔ rɔ-ji-ti al ya, ngà mɛɛ-ji gangi man al;

⁹ d'ulə kəm-ji ndoo ya, ngà Lubə inɛ-ji kɔgi al; d'otɪ-ji nangi rum ya, ngà 'tol-ji al.

¹⁰ Koy kí kadi j'oy kɔ ta lə Jeju lé, jɛ j'otɪ rɔ-ji-ti kɔ ndɔ-je lay kɔ kadi kiskəm liə toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi rɔ-ji-ti.

¹¹ Kdɔtalə jɛ kí j'isi kəm lé, j'isi ta koy-ti kɔ ndɔ-je lay kɔ ta lə Jeju, kɔ kadi kiskəm lə Jeju kàrè toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi daji rɔ-ji-ti kí njèkoy kin tɔ.

¹² Adi koy ra kullə rɔ-ji-ti, ngà kiskəm ra kullə rɔ-si-ti tɔ.

¹³ 'Ndàngi 'panè: M'adi mɛɛ-m, gin-é kin bá m'pa-né ta*! Kadmɛɛ kí kàrè-rè kin ya ra kullə mɛɛ-ji-ti. Jɛ kàrè j'adi mɛɛ-ji tɔ, gin-é kin bá j'isi j'pa-né ta tɔ.

¹⁴ Ə j'gə kí Lubə kí adi 'Babe Jeju tɔsi ndəl lé, à kadi jɛ kàrè j'tɔsi ndəl natɪ kɔ Jeju rəm, bá à kadi jɛi sɛ-si-je j'ai natɪ takəm-é-ti rəm tɔ.

Ta kí sobi dɔ lokisi kí sartagangi

1Pi 1:6-9; Rɔm 8:23-25

¹⁵ Kɔ né-je lay kí tɛɛ dɔ-ji-ti kinlé, tɛɛ kɔ maji lə-si, bè kɔ kadi ramaji lə Lubə kí isi ree dɔ dow-je-ti dɔ madi-é-ti kí kete-kete kinlé ra adi dow-je nɔ ya 'ra-é-né oiyo giti-giti d'osi-né gaji-é.

¹⁶ Gin-é kin bá tógi-ji goto-né al. Ə kinə lé, daji rɔ-ji kí ndaa-ti nè kin tuji kàrè, mɛɛ-ji kí kəy təl kí sigi kɔ ndɔ-je lay.

¹⁷ Kdɔtalə kɔ-je kí à tɛɛ rangi ngà al kí dɔkaglo-ti kí sɛ bè kinlé, isi ɔw sɛ-ji ki lo riba-ti kí al dɔ lo, kí à tò sartagangi.

¹⁸ Beɓa jɛ lé, kəm-ji tò go né-je-ti kí dow oo kɔ kəm-é kin al, ngà tò go né-je-ti kí dow oo kɔ kəm-é al; kdɔtalə né-je kí dow oo kɔ kəm-é lé, to né-je kí à də, ngà né-je kí dow oo kɔ kəm-é al bá to né-je kí tò sartagangi.

5

¹ Kdɔtalə jɛ j'gə kí, daji rɔ-ji kí to lokisi-ji kí donangi-ti nè, kí toki kəykubi bè par kinlé, kinə tuji kàrè, lo kisi-ji kí tò sartagangi kí to kəy kí Lubə bá ra bi dow bá ra al ya tò dɔrɔ-ti nɔɔ.

² Ə daji rɔ-ji kí nè kinlé, j'isi j'tumə-ti fusi-fusi, adi j'ndigi kun daji rɔ-ji kí to lokisi kí dɔrɔ-ti kin kulə dɔ-ti titi kí dow ulə-né kubi dɔ madi-é-ti kin bè.

³ Kɔ j'a kisi kɔ kubi rɔ-ji-ti bi j'a kisi kɔ rɔ-ji kare al.

⁴ Kdɔtalə kisi-ji mɛɛ kəykubi-ti kinlé, j'ɔɔ rɔgi-rɔgi, j'tumə fusi-fusi, ə to ndigi bá j'ndigi kɔr kubi lé rɔ-ji-ti al, ngà j'ndigi kulə kí rangi dɔ-ti, kɔ kadi daji rɔ-ji kí à koy kinlé, kiskəm taa lo ji-é-ti.

* 4:13 4:13 Pa 116:10

⁵ Lubə ya to njèkuwə dɔ-ji kete kɔ kiskəm kinlé rəm, ɛ ya adi Ndil kí aa njay isi mɛɛ-ji-ti ki né kí dɔsɔy kí tɔji né-je kí maji-maji kí ndɔ-é ə à kadi-ji.

⁶ Jɛ j'gə kí kisi-ji mɛɛ daji rɔ-ti kin bəy lé, j'isi sɔy kɪ 'Babə ya, ngà mɛɛ-ji nda kɔy kɪ ndɔ-je lay.

⁷ – Kɔɔtalə jɛ j'isi kɪ takul kadmɛɛ bɪ kɪ takul né kí koo kɪ kəm al –

⁸ Mɛɛ-ji nda kɔy kɪ ndɔ-je lay ə j'ndigi nɔ kadi j'inə daji rɔ kin j'ow j'isi rɔ 'Babə-ti.

⁹ Gin-é kin bá, lé j'isi-né mɛɛ daji rɔ-ji-ti kin, əse j'inə-né daji rɔ-ji kin kàrè, né kí uwə mɛɛ-ji lé, to kadi j'nəl-é.

¹⁰ †Kɔɔtalə jɛi lay ya tò kadi j'a kɔi logangta-ti nɔ Kristi-ti, kɔ kadi nɔ-nɔ taa néɔji kullə liə kí maji əse kí maji al, kí ɛ ra, loki isi-né mɛɛ daji rɔ-é-ti kinlé.

Ta kí sobi dɔ kulə noji nati kɪ Lubə kɪ takul Kristi

Ròm 5:1-11; Epe 4:20-24

¹¹ Ə jɛ lé, gə kí j'gə né kí to bəl 'Babə kinlé bá jɛ j'sangi kadi j'uwə-né dow-je kɪ ta sobi dɔ né-je kin; Lubə gə-ji rəm, bá m'gə mɛɛ-m-ti kí mɛɛ tagir-ti lə-si lé, sɔi kàrè 'gəi-ji tɔ.

¹² Jɛ ya j'a təl pa ta tɔji-né rɔ-ji rɔ-si-ti rangi al ngá. Ngà to kəm lo bá j'adi-si kadi ɔsi-né gaji rɔ-si kɔ ta lə-ji, kɔ kadi dow-je kí njékɔsi gaji rɔ-dé kɪ né kí rɔ dow-ti ndaa-ti nè, bɪ kɪ né kí mɛɛ dow-ti al kinlé, 'gəi lo kilə-dé-né ta-ti.

¹³ Kinə j'to mbə-je rəmə, j'to mbə-je kɔ Lubə; ə kinə kəm-ji aa rəmə, aa kɔ-si.

¹⁴ Kɔ loki j'gir dɔ koy-ti kí dow kàre-rè ya oy kɔ dow-je lay, ə dow-je lay d'oy siə tɔ kin rəmə, ndigi kí Kristi ndigi-ji kinlé al dɔ-ji galim.

¹⁵ Kristi oy kɔ dow-je lay, kɔ kadi dow-je kí d'isi kɪ dɔ-dé taá lé, d'isi kɔ ta lə-dé dɛ al, ngà kadi d'isi kɔ Kristi kí oy bá tɔsi ndəl tɛɛ kɔ ta lə-dé kinlé.

¹⁶ Bəba kɪ nè kow kɪ kete kinlé, jɛ j'gə dow kí go koo-é-ti lə dow al ngá; lé ndɔki j'gə Kristi kí go koo-é-ti lə dow kàrè, bone bè kinlé j'gə-é bin al ngá.

¹⁷ Kinə dow nam kàdɪ Kristi-ti rəmə, dowbé to dow kində kí sigi. Né-je kí low dəə ngá: Yən, né-je lay təl kí sigi.

¹⁸ Ə né-je lay kin ya j rɔ Lubə-ti kí ulə noji nati sə-ji kɪ takul Kristi rəm, adi-ji kullə kulə dow-je noji nati siə rəm.

¹⁹ Kɔɔtalə Lubə ya kɪ dɔ-é ulə noji nati kɪ dow-je kí dɔnangi-ti, kɔ nam kí 'nam kàdɪ Kristi-ti, bɪ tidə majal-je lə dow-je dɔ-dé-ti al, ə ɛ adi-ji ta kí sobi dɔ kulənoji nati.

²⁰ Adi jɛ lé, j'to njétaa tó Kristi, adi ta kí j'pa sə-si kinlé, tò titi kí Lubə ya bá pa sə-si bè; bəba j'nɔ ta-si-ti kɪ ri Kristi kadi uləi noji nati kɪ Lubə!

²¹ Kristi kí ra majal al ya, Lubə adi-é oy majal-je lə-ji dɔ-é-ti, kɔ kadi kɪ takul-é bá jɛi j'təli-né dow-je kí njururu takəm Lubə-ti.

6

¹ To kí j'to njérakullə nati kɪ Lubə lé bá j'dəji-si-né kadi maji kí Lubə ra sə-si kinlé, adi tò kɔgi kare al.

² Kɔɔtalə Lubə panə: Dɔkaglo-ti kí maji lé, m'oo ndi-i; ndɔ kaji-ti ə m'ra sə-i. Yən, kaglo kí maji nɔ lé ya ngá ən; yən ndɔ kaji lé ya ngá ən.

³ Jɛ j'ndigi ra né madi kí kadi tugə dow jigi-ti al, nè dow-je d'a pa ta kí maji al do kullə-ti [lə-ji.]*

⁴ Ngà mɛɛ né-je-ti lay lé, jɛ j'tɔji rɔ-ji ki ngannjékullə-je lə Lubə bá j'uwə-né rɔ-ji ngə n̄a dan kɔ-je-ti, kɛ dan ndoo-ti, kɛ dan mɛɛ gangi man-ti,

⁵ †ta kində-je-ti, kɛ ra dangay-je-ti, kɛ mɛɛ sulə-ti kí 'sulə kosi dow-je do-ji-ti, mɛɛ kɔɔ-ti kí rɔgi-rɔgi ta kullə-ti, mɛɛ bi-ti kí tò al, kɛ mɛɛ kɔgi rɔ nékuso-ti kɛ mankaɣ;

⁶ mɛɛ panjiyə-ti kí aa njay, kɛ mɛɛ négə-ti, kɛ mɛɛ kilə mɛɛ do madi-é-ti, kɛ mɛɛ maji kí ra-ti, kɛ takul Ndil kí aa njay, kɛ takul ndigi dow-je kí kədkəm goto-ti,

⁷ kɛ takul ta kí tɔgrɔ-ti, kɛ takul tógi lə Lubə, kɛ takul néra kí njururu kí to nékati kí j'a rɔ-né rəm, to né kí j'a taa-né nékati do-ji-ti rəm;

⁸ dow-je 'piti-ji rəm, d'ulə rɔsɔl do-ji-ti rəm; 'pa ta kí maji al do-ji-ti rəm, 'pa ta kí maji do-ji-ti rəm; d'oo-ji ki njékədi dow-je bè, rəmə jɛ lé bá j'pa ta kí tɔgrɔ-ti;

⁹ d'oo-ji titi dow-je kí 'gə-dé al bè, ngà 'gə-ji maji; d'oo-ji titi dow-je kí 'tò ta koy-ti bè, ngà ki rá j'isi kɛ do-ji taá tin; d'oo-ji titi dow-je kí 'gangi ta koy do-dé-ti bè, ya ngà 'tɔl-ji al;

¹⁰ d'oo-ji titi dow-je kí rɔ-dé ati-dé bè, ngà rɔ-ji nəl-ji kɛ ndo-je lay; d'oo-ji titi njéndoo-je bè, ngà j'ində dow-je n̄a maji-ti; d'oo-ji titi dow-je kí né lə-dé goto bè, ngà jɛ j'ingə né-je lay.

Ta kí sɔbi do kɔr rɔ kɔgi mɛɛ majal-ti

1Kɔ 10:14-22; Epɛ 5:5-11; 1Pɪ 2:9-12

¹¹ Səi dow-je kí bebo Kɔrɛnti-ti, jɛ lé, j'nda mɛɛ-ji kaɣ, j'idə-si ta rəsi-rəsi, j'tɛɛ mɛɛ-ji j'adi-si;

¹² jɛ lé, mɛɛ-ji tò gay sə-si al, ngà səi ya bá mɛɛ-si tò gay.

¹³ 'Rai sə-ji titi kí jɛ j'ra-né sə-si kin bè! M'pa sə-si ta titi ngan-m-je bè, səi kàrè, kadi 'tɛɛi mɛɛ-si adi-ji tɔ.

¹⁴ Njékadmɛɛ al-je lé, iləi jugi kí káre-rè mindi-si-ti sə-dé al. Néra kí njururu kɛ néra kí maji al lé, d'a kində rɔ-dé nati ban wa? Londógi kɛ londul lé, d'a kuwə-n̄a lubi-lubi ban wa?

¹⁵ Kristi kɛ Belial† lé, ta-dé à kasi-n̄a do ri-ti wa? Njékadmɛɛ dɛ kɛ njékadmɛɛ al lé, d'a kore-n̄a do ri-ti wa?

¹⁶ †Kəy lə Lubə kɛ magi-je lé, kulənoji ri bá à tó-dé nati wa? Kdɔtalə jəi j'toi kəy lə Lubə kí Njékisi kəm, titi kí Lubə pa-né panè: M̄a Lubə m'a kisi dan-dé-ti, ə m'a njiyə dan-dé-ti; m'a to Lubə lə-dé, ə dɛ d'a to dow-je lə-m.

¹⁷ Gin-é kin bá 'Babe panè: 'Tɛɛi kɔgi dan-dé-ti, ə ɔri rɔ-si kɔgi rɔ-dé-ti; né kí tò n̄ɛ ya, ɔdi rɔ al, ə m'a kuwə-si ki rɔ-m-ti.

¹⁸ 'Babe kí njètógi-je lay panè: «M'a to Bobi-si, ə səi a toi ngan-m-je kí dingəm, kɛ ngan-m-je kí dené.»

7

¹ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, tò kí kunmindi-je kí bè kin tò kɔɔ-ji kinlé bá kadi j'tori-né né-je kí tò n̄ɛ kí tò rɔ-ji-ti, kɛ tagir-ti lə-ji, ə j'sangi kadi j'təli dow-je kí j'aai njay kɛ ndo-je lay mɛɛ bəl Lubə-ti.

Rɔnəl lə Pol kɔɔ lapiya kí tò mbunə-dé-ti kɛ Kɔrɛnti-je

* **6:3 6:3** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɛ ji-dé kɛ ta grɛki. † **6:5 6:5** Knj 16:23 † **6:15 6:15** **Belial** lé to Sú ə kɔr mɛɛ-é to njɛmɛɛndul.

† **6:16 6:16** 1Kɔ 3:16; 6:19

² Indəi-ji dan kəm-si-ti! Je j'ra né kí maji al k̀i dow al rəm, j'tuji né lə dow al rəm, bá j'ədi dow j'taa né liə al rəm.

³ M'pa ta kin bè kɔ kilə-né ta dɔ-si-ti al, kɔtalə lé m'pa kete m'panè: Kisi-ji kəm əse koy-ji kàrè, səi 'toi kí dan kəm-ji-ti.

⁴ Mee-m nda kay dɔ-si-ti rəm, m'osi gaji rɔ-m n̄a kɔ ta lə-si rəm, mee-m usi nangi pɔ-pɔ rəm, dan kɔ-je-ti lay kí j'ingə kin ya kàrè, rɔ-m nəl-m n̄a rəm.

⁵ †Kɔ loki j'ree j'tee dɔnangi Maseduwan-ti lé, kəm lo ya kàrè j'ingə taa-né koo sɛ al; kɔ-je tee dɔ-ji-ti k̀i kəm rəbi-je kí gay-gay; rɔ i k̀i ndaa-ti ree k̀i dɔ-ji-ti ə mee-ji isi bəl tɔ.

⁶ Ngà Lubə kí to njəsɔl mee dow-je kí né ɔr tɔgi-dé lé bá sɔl mee-ji k̀i takul ree lə Titi;

⁷ ree liə kin par bá sɔl mee-ji al, ngà sɔl kí səi 'sɔli mee-é kin kàrè sɔl mee-ji tɔ; Titi lé, ree ɔr-ji poy bo koo-m kí ra-si n̄a kin rəm, nɔ-je lə-si rəm, bá ta kí ɔ mee-si kɔ ta lə-m rəm, adi rɔnəl lə-m al dɔ lo.

⁸ Kinə mbete kí ndɔki m'ndangi m'adi-si kinlé, ra adi mee-kɔ ra-si kàrè, m'a ndingə rɔ-m dɔ-ti al. Ə lé m'ndingə rɔ-m dɔ-ti kàrè – M̄a m'oo kí mbete kinlé ra adi mee-kɔ ra-si dɔkaglo kí sɛ bè –

⁹ kí nè kinlé, rɔ-m nəl-m, kɔ mee-kɔ lə-si kin al, ngà kɔtalə mee-kɔ lə-si lé, ra adi inəi panjiyə-si-je kí maji al kɔgi; kɔ to mee-kɔ kí Lubə ndigi, bi né kí maji al kàre ya kàrè je j'ra sə-si al.

¹⁰ Kɔtalə mee-kɔ kí Lubə ndigi lé, to mee-kɔ kí ɔw k̀i dow adi inə panjiyə-é kí majal kɔgi ə aji-né, adi to mee-kɔ kí dow ndingə rɔ-é dɔ-ti al, ngà mee-kɔ lə dow-je kí dɔnangi-ti nè bá to mee-kɔ kí tee koy.

¹¹ Yən, mee-kɔ kí Lubə ndigi kinlé ya bá ra adi ji-né rati ya 'pai-né ta ɔri-né ta dɔ-si-ti rəm, wɔngi ra-si-né dɔ né-ti kí maji al kinlé rəm, 'bəli-né rəm, bo kadi ooi-mi ra-si-né rəm, rɔ-si ngə-né njim rəm, səi 'gangi-né ta dɔ né-ti kí maji al kinlé rəm! Mee né-je-ti lay ya səi 'toji ndaa-ti rəsi kí səi 'goti mee ta-ti kinlé.

¹² Adi mbete kí ndɔki m'ndangi m'adi-si kinlé, m'ndangi kɔ njèrandangi k̀i madi-é kin al rəm, kɔ e kí madi-é ra siə ndangi kin al rəm, ngà m'ndangi kɔ kadi k̀i rati lə-si kɔ ta lə-ji kinlé tɔ-né ndaa-ti rəsi dan-si-ti takəm Lubə-ti.

¹³ Gin-é kin bá mee-ji usi-né nangi pɔ-pɔ. Ə mee-ji usi nangi pɔ k̀i kusi par al, ngà rɔ-ji nəl-ji n̄a bəy, kɔtalə Titi kí səi lay ya rai-é adi mee-é usi nangi pɔ adi rɔ-é nəl-é kinlé tɔ.

¹⁴ Kinə m'osi gaji rɔ-m sɛ kɔ ta lə-si rɔ Titi-ti kàrè rɔ-m sɔl-m al; ngà ta-je lay kí j'pa sə-si lé, to ta-je kí tɔgrɔ-ti ya, adi né kí j'osi-né gaji-si rɔ Titi-ti lé, toji rɔ-é ndaa-ti rəsi kí to ta kí tɔgrɔ-ti.

¹⁵ Səi lay ya 'təli rɔ-si go ta-ti, adi loki mee-é ole dɔ-ti lé, rɔ-é nəl-é dɔ-si-ti n̄a rəm, rɔ-é nəl-é kɔ kuwə kí səi uwəi-é k̀i rɔ-si-ti k̀i bəl, k̀i rɔ kí ba kati-kati dɔ-é-ti kin rəm.

¹⁶ Rɔ-m nəl-m n̄a, kɔtalə kində kí m'ində mee-m dɔ-si-ti mee né-je-ti lay.

Némbɔ kɔ njékadmee-je kí Jorijaləm

8

*Némbɔ lə njékəwnə-je kí dɔnangi Maseduwan-ti
Rɔm 15:25-27; 1Kɔ 16:1-4*

1 †Sɛi ngankɔ-ji-je kɛ njɛkadmɛɛ, jɛ j'ndigi kadi j'adi-si 'gɛi ramaji lɔ Lubɔ kɛ toji rɔ-ɛ rɔ njɛkɔwnɔ-je-ti kɛ gay-gay kɛ dɔnangi Maseduwan-ti.

2 Dan kɔ-je-ti kɛ nɔ kɛ tɛɛ dɔ-dɛ-ti nɔ mɛɛ-dɛ kin ya kàrè, rɔnɛl lɔ-dɛ al dɔ lo. Ɖ dan ndoo-ti lɔ-dɛ kɛ nɔ kin ya, dɛ 'toji mɛɛmaji lɔ-dɛ d'adi al dɔ lo,

3 adi d'adi né kɛ go tɔgi-dɛ-ti, ɔ kɛ m'oo kɛ kɔm-m lé, d'adi al dɔ tɔgi-dɛ ya bɔy rɛm, kɛ mɛɛndigi kɛ nɔ rɛm.

4 Dɛ dɔji-ji 'to ta-ji-ti pɛkɔ-pɛkɔ kadi j'adi-dɛ tarɔbi kadi n'ulɔi ji-dɛ n'odi né kullɔ ramaji kɛ njɛkaa njay-je kin.

5 Dɛ d'adi rɔ-dɛ ya 'Babe pa bɔy, bá d'adi-ji rɔ-dɛ titi kɛ Lubɔ ndigi-né. Ra-ɛ lɔ-dɛ kinlé al dɔ gangi-ɛ kɛ jɛ j'indɔ mɛɛ-ji dɔ-ti.

Ta dingɔm kɛ sobi dɔ némbɔ lɔ njɛkɔwnɔ-je kɛ Kɔrɛnti

6 Beba j'ulɔ dingɔm mɛɛ Titi-ti kadi tɔl ta kullɔ ramaji kin rɔ-si-ti, titi kɛ ɛ tum-né gin-ɛ.

7 Gangi-ɛ kɛ sɛi asi-né gaki mɛɛ né-je-ti lay adi to mɛɛ kadmɛɛ-ti rɛm, mɛɛ tapa-si-ti rɛm, mɛɛ négɔ-ti rɛm, mɛɛ kɛ rati-ti mɛɛ né-je-ti lay rɛm, mɛɛ ndigi-ti kɛ 'ndigi-ji rɛm lé, gangi-ɛ kin ya 'toji-né kasi gaki lɔ-si mɛɛ kullɔ ramaji-ti kin tɔ.

8 To ndukun bá m'un madi-si al, ngà kɛ rati lɔ ndɔgi-ɛ-je bá m'idɔ-si, kɔ kadi 'toji-né kɛ ndigi kɛ ndigi dow-je lé, to ndigi kɛ tɔgrɔ-ti ya.

9 Kɔɔtalɔ sɛi 'gɛi maji kɛ 'Babe lɔ-ji Jeju Kristi kɛ to njɛnékingɔ ya tɔl njɛndoo kɔ ta lɔ-si, kɔ kadi kɛ takul ndoo liɔ lé, sɛi 'tɔli-né njɛnékingɔ-je.

10 To lo koo lɔ-m dɔ ta-ti kin: Né kinlé to né kɛ tuwɔ-si, kɔ sɛi ya 'toi dow-je kɛ dɔsɔy kɛ 'mbɔi né kin kal nè nɔ; ɔ to mbɔ-ɛ par al, ngà 'toi dow-je kɛ dɔsɔy kɛ 'ndigi némbɔ kinlé.

11 Ɖn ɛ kɛ ngɔsnɛ-ti kinlé, 'rai tɔli ta-ɛ kɛ go tɔgi-si-ti, kɔ kadi asi gangi tagir-ti kɛ maji kɛ tɔ mɛɛ-si-ti kinlé.

12 Kinɔ tagir kɛ maji tɔ mɛɛ dow-ti lé, gangi né kɛ tɔ ji-ɛ-ti kadi adi kin ya nɛl Lubɔ bi ɛ dɔji né kɛ goto ji dow-ti al.

13 Adi to ta lɔ kadi sɛi 'sani rɔ-si kati-kati, kɔ kadi 'lɔ dow-je kɛ rangi bá tɔ-dɛ-né soti al, ngà to ta lɔ kadi asi-nɔ kɛ kasi bane; né kɛ tɛɛ dɔ-dɛ-ti kɛ ngɔsnɛ-ti kinlé, né-je kɛ tɔ ji-si-ti mburuki-mburuki kinlé à ra sɔ-dɛ dan ndoo-ti lɔ-dɛ,

14 beba ndɔ kɛ 'lɔ-dɛ tɔ mburuki-mburuki rɛmɔ, à ra sɔ-si dan ndoo-ti lɔ-si tɔ; gangi-ɛ kin bá à to kasi-nɔ,

15 titi kɛ 'ndàngi-né 'panɛ: Dow kɛ ɔy né nɔ lé, né nɔ ji-ɛ-ti ngay al, ɔ dow kɛ ɔy ndɛ bè kàrè, né nal ji-ɛ al rɛm*.

Kindɔ kɔm go némbɔ-ti

16 M'ra oiyo Lubɔ kɔ kadi kɛ adi gɔ kɛ rati lɔ-m kɔ ta lɔ-si kin ya tɔ mɛɛ Titi-ti tɔ.

17 Kɔ ɛ i kalangi ya taa takɔji lɔ-ji adi ɛ ya kɛ dɔ-ɛ ndigi nɔ kadi n'i n'ɔw rɔ-si-ti.

18 Jɛ j'ulɔ ngonkɔ-ji kɛ njɛkadmɛɛ káre nati siɔ ɔ to ngonkɔ-ji kɛ njɛkɔwnɔ-je kɛ gay-gay lay d'ɔsi gajɛ-ɛ nɔ, kɔ né kɛ ɛ ra kɔ Poyta kɛ Maji.

19 Bɔy bá njɛkɔwnɔ-je lé ya 'mbɔti-ɛ kadi to njɛkɔw sɔ-ji mba, kɔ kullɔ ramaji kin kɛ d'inqɔ ji-ji-ti, kɔ riba lɔ 'Babe ya kɛ dɔ-ɛ rɛm, kɔ kadi j'tɔji-né tagir kɛ maji kɛ tɔ mɛɛ-ji-ti rɛm.

20 Jɛ j'ndigi ra kadi dow ilɔ ta dɔ-ji-ti sobi-né dɔ némbɔ kɛ nɔ kɛ d'inqɔ kullɔ-ɛ ji-ji-ti kinlé al.

† 8:1 8:1 Rɔm 15:26 * 8:15 8:15 Tɛt 16:18

²¹ Kɔɔ je j'sangi ra né kí maji takəm 'Babe-ti par al, ngà takəm dow-je-ti tɔ.

²² Je j'ulə ngonkɔ-ji kí njèkadmeɛ káre sə-dé, ə to ngonkɔ-ji kí j'oo kɔ rati liə meɛ kullə-je-ti nɔ, bá kí ngɔsnè-ti kin kàrè kɔ rati liə usi dɔ madi-é-ti ya bəy, kɔɔ meɛ-é nda sə-si kɔy-kɔy.

²³ Ə Titi lé, ɛ to nam-m rəm, bá to madkullə lə-m kí j'isi j'ra kullə dan-si-ti rəm. Ə ngankɔ-ji-je kí njèkadmeɛ kin rəmə, to njékəwnɔ-je kí gay-gay bá d'ulə-dé, kɔɔ kadi 'ra kullə kɔɔ riba lə Kristi.

²⁴ Ən ə 'tɔji ndigi dow-je kí tɔ meɛ-si-ti takəm-dé-ti, rəmə njékəwnɔ-je kí gay-gay d'a gə kí ta kí j'pa dɔ-si-ti j'osi-né gajɔ rɔ-ji lé, to tó-é ya.

9

¹ Ta kí sɔbi dɔ ra kɔ njékaa njay-je lé, tuwə kadi m'ndàngi-né mbete m'adi-si al ngá.

² Kɔɔ m'gə bɔ ra maji kí tɔ meɛ-si-ti adi m'osi-né gajɔ rɔ-m rɔ dow-je-ti kí dɔnangi Maseduwan-ti m'panè: «Səi kí dɔnangi Akay-ti isi dɔ nja-si-ti kal-nè nɔ» ə rɔ tungə pilingi lə-si lé, ra adi dow-je nɔ ya d'odi rɔ-dé.

³ Bè ya kàrè, m'ulə ngankɔ-ji-je kí njèkadmeɛ rɔ-si-ti nɔɔ, kɔɔ kadi piti kí j'piti-si sɔbi dɔ lo kinlé təl to kɔgi kare al, ə kadi isi dɔ nja-si-ti titi kí m'pa-né lé bane.

⁴ Kɔɔ kinə dow-je kí dɔnangi Maseduwan-ti 'dan-m bá səi isi dɔ nja-si-ti al rəmə, meɛ-ji kí j'ində dɔ-si-ti kinlé à təl to rɔsɔl dɔ-ji-ti rəm, bá à to rɔsɔl dɔ-si-ti rəm.

⁵ Adi mɔ m'oo kí tuwə kadi m'dəji ngankɔ-ji-je kí njèkadmeɛ kadi d'ow rɔ-si-ti kete nɔ-m-ti kadi d'oo go né-je lə-si kí səi uni mindi-si kɔɔ kadi kɔ meɛndigi lé, kɔɔ kadi tɔ pèrèrè bá à tɔji kí to nékadi kɔ meɛndigi bi kɔ baa ta al.

*Kunmindɔ kí sɔbi dɔ njékadi né-je
1Ti 6:17-19; Plp 4:15-19; 1Ja 3:16-18*

⁶ Né kí kadi 'gəi ən: Dow kí dubi né ndɛ bè rəmə, à kijə ndɛ bè ya tɔ, ə dow kí dubi né nɔ rəmə, à kijə nɔ ya tɔ.

⁷ Kadi dow kí rá-rá adi titi kí ɛ ɔji-né meɛ-é-ti, bi kadi adi kɔ rɔkati al rəm, bá kadi dow ɔsi-é bá adi al rəm. Kɔɔ Lubə ndigi dow kí njékadi né kɔ rɔnəl.

⁸ Ə Lubə ɔw kɔ tɔgi kadi adi maji-je kí gay-gay ree dɔ-si-ti tɔki-tɔki, kɔɔ kadi ndɔ-je lay ya né tɔ meɛ ji-si-ti meɛ né-je-ti lay, kɔɔ kadi 'rai-né ndigi ra-je lə-si lay rəm, bá ndəgi-é à nɔy ji-si-ti mburuki-mburuki kadi uni 'rai-né kullə-je lay kí to kullə kí maji-maji,

⁹ titi kí 'ndàngi-né panè: Ɛ tɛɛ ji-é adi njéndoo-je; néra kí njururu liə tɔ sartagangi*.

¹⁰ Ɛ kí njékadi kɔ né njèdubi né rəm, njékadi-é nékuso rəm lé, à kadi-si kɔ né rəm, à kadi dɔ-é tɛɛ kɔ kete-kete rəm, bá à kadi kandi néra kí njururu lə-si ree kɔ dɔ madi-é-ti madi-é-ti rəm.

¹¹ Beba Lubə à kadi 'toi njénékingə-je meɛ né-je-ti lay, kɔɔ kadi kɔ kəm rəbi kí rɔ-ji-ti rəmə, né-je kí gay-gay lay kí à tokɔ kadi kɔ meɛndigi kinlé, à ra kadi dow-je nɔ 'ra-é-né oiyo.

¹² Kɔɔ némbɔ kinlé ra ya par bá à ra kɔ njékaa njay-je al, ngà à ra kadi dow-je nɔ 'ra-né oiyo Lubə giti-giti tɔ.

¹³ Kullə kí à rai kinlé, loki d'a koo maji-é rəmə, d'a kɔsi-né gajɔ Lubə, kɔɔ təl kí 'təli rɔ-si go ta-ti 'pai ta rəsi dɔ Poyta-ti kí Maji lə Kristi rəm, d'a kɔsi

* 9:9 9:9 Pa 112:9

gaji-é kɔɔ nékadi kɔ mɛɛndigi læ-si kí à toji kuwə-nə lubi-lubi sə-dé rəm, kɔ dow-je lay rəm.

¹⁴ Maji kí al dɔ lo kí Lubə ra sə-si kinlé à ra kadi dɛ 'pa siə ta kɔɔ ta læ-si, kɔɔ ndigi kí 'ndigi-si.

¹⁵ Oiyɔ ki dɔ Lubə-ti, kɔɔ ramaji liə kí dum mbɔji!

Pol pa ta gangi-né dɔ rɔ-é

10

Tógi læ njèkɔwkułə

1Kɔ 2:1-5; Rɔm 15:17-21; 2Kɔ 6:4-7; 13:2-4

¹ Mə Pol, m'ulə dingəm mɛɛ-si-ti kɔ ta kí sɔł, kɔ mɛɛmaji kí j rɔ Kristi-ti. Mə lé, dow-je 'panè takəm-si-ti b́a m'to dow kí njèsɔł dɔ-m, ə kinə m'a say sə-si rəmə, m'to dow kí njètanga.

² M'dəji-si kadi ndɔ kí m'tɛɛ rɔ-si-ti rəmə 'rai-mi adi m'təl dow kí njètanga al. Ngà dow-je madi d'oo-ji kɔ njéra né-je kí nəl daji rɔ-dé. Bɛbɛ to tó-é kadi m'ɔji dowbé-je kinlé kí m'to dow kí m'ngə.

³ Tɔgrɔ-ti, to rəmə j'to dow-je ya, ngà rɔ b́a jɛ j'ro titi kí dow rɔ-né al.

⁴ Kɔɔ nékati-je kí j'isi j'ro-né lé, to nékati-je læ dow-je al, ngà to nékati-je kí j rɔ Lubə-ti ə tógi-é asi tɔɔ lo ngəm rɔ-je kí ngə-ngə nangi lirim-lirim.

⁵ Tagə-je kí kɔgi kare, kɔ kɔjro-je kí isi ilə kagi ɔgi dow-je gə Lubə lé, jɛ j'bujuuru kɔgi ə j'uwə tagir læ dow-je lay j'adi 'təl rɔ-dé go ta-ti læ Kristi.

⁶ Loki səi ya 'təli rɔ-si go ta-ti maji rəmə, dow-je kí njémbati təl rɔ-dé go ta-ti lé, jɛ j'isi pèrèrè kɔɔ kində-dé kɔji-dé tɔ.

⁷ Uni kəm-si ooi-né né-je maji! Kinə dow gir kí n'to kí læ Kristi rəmə, kadi-é gə né kin dɔ-é-ti maji tɔ; kinə ɛ to kí læ Kristi lé, jɛ kàrè j'to kí læ Kristi ya tɔ.

⁸ Tógi kí 'Babe adi-m kadi m'adi-si ɔwi-né kɔ kete-kete kinlé, kinə m'osi-né gaji rɔ-m nə kàrè rɔ-m à sɔł-m al. Kɔɔ 'Babe adi-m kɔɔ kadi m'ra-né sə-si b́i kadi m'tuji-si-né al.

⁹ Mə lé, m'ndigi ra rɔ-m kɔ dow kí njèndangi mbete kɔɔ kulə-né b́əl mɛɛ-si-ti al.

¹⁰ Kɔɔ 'panè Pol lé, mɛɛ mbete-je-ti liə b́a pa ta-je kí ngə-ngə, kɔ ta-je kí to-to; ngà kinə daji rɔ-é ya ɔ dan-ji-ti rəmə, ɛ to dow kí yay rəm, ta pa-é to ta kí dow ilə ká-ti al rəm.

¹¹ Kadi dow kí njèpa ta kinlé gə né kin dɔ-é-ti maji: Ta-je kí jɛ j'goto ya j'ndangi j'adi-si ə to ta-je kí ngə kinlé, lé j'a nɔɔ ya kàrè j'a pa kadi ngə b́e ya tɔ.

¹² Jɛ lé j'a kɔji rɔ-ji kɔ dow-je madi əse mbɔji rɔ-ji kɔ dow-je madi kí dɛ d'a 'pa ta b́a toji-né rɔ-dé kin al. Mbɔji kí dɛ ya kɔ dɔ-dé 'mbɔji rɔ-dé kɔ némbɔji rɔ læ-dé rəm, b́a kun kí dɛ ya d'un rɔ-dé 'mbɔji-né rɔ-dé rəm kinlé, toji kí négə nal-dé.

¹³ Jɛ lé, jɛ j'ndigi kɔsi gaji rɔ-ji kadi al dɔ lo al. Ngà né kí j'a kun kɔɔ mbɔji-né rɔ-ji lé, to gangi lo kullə kí Lubə ulə ji-ji-ti b́a adi j'ɔw-né sar j'tɛɛ-né rɔ-si-ti.

¹⁴ Jɛ lé, ndɔki j'ɔw sar j'tɛɛ rɔ-si-ti nu adi jɛ j'al dɔ rəbnin læ-ji al; kɔɔ to jɛ ya b́a j'ɔw kɔ Poyta kí Maji læ Kristi dɔsɔy b́e læ-si.

¹⁵ Jɛ lé, jɛ j'osi gaji rɔ-ji kɔ kullə-je læ dow kí rangi j'adi al dɔ lo al. Ngà jɛ j'ində mɛɛ-ji dɔ-ti kí loki kadmɛɛ læ-si ɔw kɔ kete-kete rəmə, jɛ j'a təl dow-je kí boy takəm-si-ti ta madi-é-ti ya b́əy mɛɛ rəbnin kullə-ti læ-ji,

¹⁶ kɪ kəm rəbi kilə mbɛ Poyta kí Maji dɔnangi-je-ti kí tò sɔy kɪ be lə-si, bi je j'ndigi kɔsi gaji rɔ-ji kɪ kullə kí dow-je kí rangi 'ra rəbnin-ti lə-dé kin al.

¹⁷ Dow kí ndigi kɔsi gaji rɔ-é rəmə, kadi ɔsi gaji rɔ-é kɔɔ nam kí nam kàdì 'Babe-ti.

¹⁸ Kɔɔ dow kí ɛ ya pa ta toji-né rɔ-é kin bá to dow kí maji al, ngà dow kí 'Babe ya piti-é kin bane.

11

Ta lə Pol kɪ njéndó dow-je né-je kí ngɔm

Gal 1:6-9; 4:9-20; 2Kɔ 12:11-15

¹ Kama-je! Isi sə-m dɔ-ti adi-mi m'pa ta kɪ mbə-ti sɛ! Tɔgrɔ-ti, isi sə-m dɔ-ti!

² Kɔɔ m'ra jangi dɔ-si-ti, ə to jangi kí j rɔ Lubə-ti, kdɔtalə m'uwə dɔ-si m'adi dingəm kí kàre-rè, kadi m'ow sə-si m'toji Kristi titi ngonmandi kí aa njay kí gə dingəm al bəy bè.

³ Ngà titi kí ndɔki li ədi-né Kawa susu kinlé, mə m'fəl kí tagir lə-si à kɪ kur-si wale kadi jɪ 'nami kàdì Kristi-ti nam kí tɔgrɔ-ti al rəm, kadi [aai njay]* takəm-é-ti titi kí kete al rəm.

⁴ Kɔɔ loki dow ree ilə mbɛ ta lə Jeju kí tò gay kɪ ɛ kí j'ilə mbɛ-é j'adi-si, kàre səi isi siə dɔ-ti rəm, bá ndil kí tò gay kɪ ɛ kí səi ingəi kete kàre səi 'taai rəm, bá loki dow ilə mbɛ Poyta kí Maji kí tò gay kɪ ɛ kí j'ilə mbɛ-é j'adi-si kàre səi 'ndigi rəm.

⁵ Ə njəba rɔ-dé njékɔwkulə-je kí ngay kin kàre, mə m'oo né kàre kí d'itəm-né al.

⁶ To ə m'to njəgosi pa ta al ya, ngà né kí m'pa ta dɔ-ti lé m'gə maji ə mɛɛ né-je-ti lay, kɪ nɔ dow-je-ti lay ya je j'toji gə-é j'adi tò ndaa-ti rəsi takəm-si-ti.

⁷ Əse kilə kí m'ilə mbɛ Poyta kí Maji lə Lubə kare ya m'adi-si ə m'oo-né rɔ-m kɪ né al kadi səi bá 'toi-né dow-je kí boy kinlé, to majal tɔ bəy bá m'ra wa?

⁸ M'ində njékəwnə-je kí gay-gay kí rangi ndoo-ti nɔ, adi dɛ bá d'ugə-m bá m'ra-né kullə m'adi-si. Ə loki m'isi rɔ-si-ti bá m'ow ndoo né kàre, m'oy dow madi dan-si-ti al,

⁹ †kdɔtalə ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ kí d'j dɔnangi Maseduwan-ti bá 'ree 'ra sə-m kɪ né-je kí ndoo-é ra-m. Mɛɛ né-je-ti lay lé, mə m'uwə rɔ-m ngə kadi m'oy-si al, ə m'a kɔy-si al kɪ kɔy al ya bè.

¹⁰ Kɪ takul ta kí tɔgrɔ-ti lə Kristi kí tò mɛɛ-m-ti kinlé, m'pa rəsi kí né kí m'isi m'osi-né gaji rɔ-m dɔnangi Akay-ti kinlé, dow kí à kɔr dɔ-m-ti ya goto.

¹¹ Kɔɔ ri wa? Kdɔtalə ndigi bá m'ndigi-si al wa? Lubə gə lay kí m'ndigi-si!

¹² Gangi-é kí m'isi m'ra kinlé, ɛ ya m'a ra, kɔɔ kadi dɛ kí 'sangi kəm lo madi kɔɔ kadi d'osi-né gaji rɔ-dé titi né kí d'asi-nə sə-ji bè kinlé, d'ingə al kɪ kingə al ya bè.

¹³ Dowbɛ-je kinlé, 'to njékɔwkulə-je kí ngɔm, 'to ngannjékulə-je kí njékəɔta-je kí 'təl rɔ-dé njékɔwkulə-je-ti lə Kristi.

¹⁴ Ə to né kí ra bəl al, kɔɔ Satɔ ya kɪ dɔ-é kàre təl rɔ-é malayka kí lo kí ndógi-ti tɔ.

¹⁵ Adi ngannjékullə-je lə Satɔ kí kadi 'təl rɔ-dé ngannjékullə-je kí sobi dɔ néra kí njururu kinlé kàre, to né kí mba al tɔ. Dɔbəy-dé à kɔw nati kɪ kullə ra-dé.

* **11:3 11:3** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki. † **11:9 11:9** Plp 4:15-18

*Kò-je kì kullə lə Pol**2Kō 4:9-13; 6:3-10; 1Kō 4:8-13; Knj 20:18-27*

16 M'təl m'pa ya bəy, kadi dow oo-m ki mbé bè al; al kàrè, adi-mi m'toki mbé bè, kdo kadi m̄ kàrè m'osi gaji rō-m nde tō.

17 Ta kí m'ow kì pa kinlé, m'ow kì pa titi kí 'Babe ndigi-né al, ngà m'ow kì pa kí mbé-ti kì m̄-m kí m'nda kay, kdo m'gə né kí m'a kosi-né gaji rō-m.

18 Kosi kí dow-je n̄ ya d'osi gaji rō-dé titi kí dow osi-né gaji rō-é kinlé, m̄ ya kàrè m'a kosi gaji rō-m tō.

19 Səi kí kəm-si aa lé ya isi dō-ti kì mbé-je kì m̄ndigi lə-si al ban!

20 Kdo səi lé, dow-je kí 'ra-si bə-ti, d'ubə maji dō-si-ti, 'taa né-je lə-si ngər-ngər, d'oo-si kì né al, 'tində mbō-si kin bá səi isi dō-ti sə-dé!

21 To rōsol kadi m'pa, kdo toki né kí j'toji yay lə-ji bè ya, ngà kə bá né lay kí dow à kosi-né gaji rō-é lé, m̄ ya kàrè m'a kosi-né gaji rō-m tō; m'pa kí mbé-ti.

22 Də 'to Əbrə-je, ə m̄ m'to əbrə ya tō. Də 'to Israyel-je, ə m̄ m'to Israyel ya tō. Də 'to nganka Abrakam, ə m̄ m'to ngonka Abrakam ya tō.

23 †M'a pa ta titi dow kí dō-é n̄y-ti bè. 'To njérakullə-je lə Kristi rəmə, m̄ m'to njérakullə lə Kristi m'itə-dé, kdo kí kullə-ti kàrè, m'itə-dé n̄ rəm; kí dangay kí ra-ti kàrè m'itə-dé n̄ rəm; kí tində-ti kàrè d'oo né go-m-ti al rəm. Né-je kí asi koy ya t̄ dō-m-ti nja nati-nati rəm.

24 Jipi-je 'tində-m tandəy kōrsō kōr ta-é káre†, bè-bè ya asi nja m̄,

25 †'tində-m kì salangi nja mutə, 'tilə-m kì ər nja káre adi m'to ta koy-ti, bato nduy sə-m nja mutə, m'to dan babo-ti ndo káre bikti!

26 †Taá-taá ya m'ow mba kì nja-m rəm, né-je kí ngə-ngə ya t̄ dō-m-ti dan ba-ti rəm, ji bəkaya-je-ti rəm, ji ngankō-m-je-ti kí 'to jipi-je rəm, ji dow-je-ti kí 'to jipi-je al rəm, m̄ bebo-je-ti rəm, diləlo-je-ti rəm, dan babo-ti rəm, bá ji ngankō-ji-je-ti kí njéba rō-dé njékadm̄-je rəm tō.

27 M'ra kullə m'ō rōgi-rōgi, m'ingə k̄, taá-taá ya m'to bi al rəm, bo kì kundə man ra-m rəm, m'ōgi rō-m nékuso kì man kay rəm, m'ow kì rō-m kare rəm, kul ̄-m rəm.

28 Ə ndəgi k̄-je rəmə, m̄ m'pa al ngá, né kí oy-m kì ndo-je lay lé, to m̄-m kí ̄ kəkəkə kdo njékəwn̄-je kí gay-gay lay kin.

29 N̄ é tōgi-é goto é tōgi-m goto siə al wa? N̄ é usi dan majal-ti é ta-é to rō-m siə al wa?

30 Kinə kadi m'osi gaji rō-m rəmə, m'a kosi gaji rō-m kì yay lə-m.

31 Lubə kí Bəbi 'Babe Jēju kí kōsgaji toki liə ya sartangani kinlé, gə kí m'ədi ta al.

32 †Loki m'isi bebo Damasi-ti lé, gubərnər lə ngar Aretasi adi 'ngəm tarəbi-je kí bebo-ti kadi d'uwə-m,

33 ngà dow-je d'adi-m m'isi m̄ jangá-ti bá d'ulə-m kì kəmbole ndògi bōr adi m'ree njal nangi bá m't̄-né ji-é-ti.

12*Né-je kí ra Pol toki n̄ bè kì né-je kí toki t̄ dō-é kadi-é oo**1Kō 2:3-5; 2Kō 4:7-10*

1 Se kadi m'osi gaji rō-m wa? Kosi gaji rō maji al. Lé bè ya kàrè m'a təl ree dō né-je-ti kí 'Babe t̄ kì dō-é kì né-je kí adi-é ra dow kì n̄ bè.

† 11:23 11:23 Knj 16:23 † 11:24 11:24 Det 25:3. † 11:25 11:25 a Knj 16:22; b Knj 14:19 † 11:26 11:26 a Knj 9:23; b Knj 14:5 † 11:32 11:32 Knj 9:23-25

² M'gø dow káre kí to njènam kàdì Kristi-ti kí Lubø un-é ow siø dora-ti kí njèkungi-ti mutø; to ta kí ra ðal døgì gidi-é so ngá. Ow siø kì daji rø-é buré kàrè m'gø al røm, ow siø kì rø-é buré al kàrè m'gø al røm; Lubø bá gø.

³⁻⁴ Ø m'gø kí dowbé kinlé Lubø un-é ow siø be kisi maji-ti ø adi-é oo ta-je kí dum pa røm, bá to tó-é al kadi dow tøl pa røm. Ow siø kì daji rø-é buré kàrè m'gø al røm, ow siø kì daji rø-é buré al kàrè m'gø al røm; Lubø bá gø.

⁵ Dow kí bè kin bá m'a kòsi-né gaji rø-m, ya ngà kí sobi dø-m ma rømø, né kí m'a kòsi-né gaji rø-m lé to yay-je løm ya par.

⁶ Lé m'ndigi kòsi gaji rø-m ya kàrè, m'a to mbó al; kðo m'a pa ta kí tøgri-ti; ngà kòsi bá m'a kòsi gaji rø-m al, nè dow madi à kù koo-m kí dow kí boy na ngày dæ-né ta gangi-é kí oo rø-m-ti øse oo-né ta-je løm.

⁷ Røm bá kadi né-je kí maji røti-røti kí toki tøj kì dø-é kadi m'oo kin ra-m adi m'indø kàdì-m al lé, Lubø adi kun ya tò rø-m-ti, ø tò rø-m-ti kí malayka lø Satø bè, kðo kadi rø-m ndir njiki-njiki, nè m'a kù kindø kàdì-m.

⁸ M'nø ta 'Babe-ti nja mutø bè kadi ør né-é kin kì rangi rø-m-ti ya,

⁹ ngà ø idø-m panè: «Ramaji løm ya asi-i, kðo lo kí yay tò-ti kin bá tógi-m ra kullø-ti.» Adi kí na rømø yay-je løm bá m'a kòsi-né gaji rø-m, kðo kadi tógi Kristi nøy-né sø-m.

¹⁰ Gin-é kin bá ma m'ra-né rønøl dø yay-je-ti løm, kì dø taji-je-ti kí dow-je 'taji-m, kì dø né-je-ti kí nal-m, kì dø køm-m-je-ti kí dow-je d'ulø ndoo, kì dø né-je-ti kí ra-m adi møj-m gangi man kðo ta lø Kristi; kðo loki m'yay kin bá tógi-m tò.

Né-je kí Pol ilø ká-ti al kì né-je kí uwø møj-é

¹¹ Ma m'tøl mbó. Ø to søi bá 'rai-mi bá m'tøl mbó. Ø lé a to søi bá lé a pai ta kí dø-m-ti; kðo njéba rø-dé njékowkulø-je kí ngay kinlé, to ø m'to né al ya, ngà né káre kí d'itø-m-né ya goto.

¹² Né-je kí toji kí dow to njékowkulø lé, søi ooi rø-m-ti, adi to: Kilø møj dø madi-é-ti dan køj-je-ti lay, kì né-je kí toji tógi Lubø, kì né-je kí tò ðøl-ðøl, kì nékøji-je.

¹³ Ri bá ndøgi njékøwnø-je kí gay-gay d'ingø rø-m-ti d'itø-si wa? Dømajì ø à to køy kí m'øy-si al kin wa tá. Inøi go køgi adi-mi dø né ra-ti kí njururu al kin!

¹⁴ Ooi, m'isi dø nja-m-ti kadi m'ow rø-si-ti kow kí nja mutø, ø m'a køy-si al; kðo to nékingø-si bá m'isi m'sangi al, ngà to daji rø-si ya bá m'isi m'sangi. Kðotalø ngan-je bá d'a mbó né kadi njékoji-dé-je al, ngà njékoji ngan-je bá d'a mbo né kadi ngan-dé-je.

¹⁵ Ma lé, kì møjndigi løm ya m'a tindø-né né-je løm m'sane køgi kðo ta lø-si røm, ma ya kì dø-m m'a kilø rø-m køgi kðo ta lø-si røm. Se ma m'ndigi-si na ø søi a ndigi-mi na al ngá wa?

¹⁶ Tøgri-ti ya, ma m'øy-si al; ngà dow-je madi d'a panè to kí m'to njètulø rø-m nati lé bá m'ødi-si-né.

¹⁷ Dow-je kí m'ulø-dé rø-si-ti kinlé, ø kí m'adi-é ødi-si taa né ji-si-ti adi-m isi nøj wa?

¹⁸ M'ulø dingøm møj Titi-ti (kadi-é ow rø-si-ti), ø m'ulø ngonkø-ji kí njèkadmeøj káre siø to: Se Titi ødi-si taa né ji-si-ti wa? Jø kí Titi lé j'njiyø kì tagir kí káre-rø ya al wa? Ø j'un røbi kí káre-rø ya al wa?

¹⁹ Low nøy ya søi giri kí jø j'isi j'pa ta kðo kør-né ta dø-ji-ti nøy-si-ti. Kí nøy Lubø-ti røm, kì takul nam kí j'nam kàdì Kristi-ti røm bá jø j'pa-né ta; søi lé, m'indø-si dan køm-m-ti! Né-je lay kinlé, tò kðo kow kì kete-kete lø-si.

²⁰ M'fòl kɔ kadi m'ow m'tɛɛ rəmɔ m'ingə-si titi kí mɛɛ-m ndigi-né lé al rəm, bá sɛi kàrè kadi ingəi-mi titi kí mɛɛ-si ndigi-né lé al tɔ. (M'fòl) kɔ kadi gaki-na-je, kɔ kim-na-je, kɔ mɛɛkati-je, kɔ jangi kɔ nɔ-je, kɔ kulɔ ta ndil-na-ti-je, kɔ kindɔ nane-je, kɔ kindɔ kadi-je, kɔ né ra jugi-jugi-je tɔ dan-si-ti.

²¹ (M'fòl) kadi kinɔ m'tɛɛ rɔ-si-ti rəmɔ, Lubɔ lə-m təl ulɔ rɔsɔl dɔ-m-ti kɔ ta lə-si bəy, ə kadi m'i m'nɔ-né kɔ dow-je nɔ ya kí 'ra majal kete adi tɔ kinɔ kí d'ingɔ rɔ-dé yaki mɛɛ né-je-ti kí tɔ nɛ takəm Lubɔ-ti, kɔ néra kí jugi-jugi-je, kɔ gɔkaya-je ya ngà 'tusi d'ingɔ al kin.

13

Ndɛji-je kɔ lapiya-je kí ra

¹ Tɔ kɔw kí njèkungi-ti mutɔ ngà bá m'ow kɔ kɔw rɔ-si-ti tin. Ta lay kí à toki gɔl lé, à tɔ ta kí dow-je joo əse mutɔ 'pa ta kí dɔ-ti bane.

² Kɔw-m rɔ-si-ti kí njèkungi-ti joo lé, ndɔki m'pa ta kin kete, ə bone bè kí m'goto rɔ-si-ti kin ya kàrè, m'a təl kidɔ dow-je kí ndɔki 'ra majal kete lé ya bəy rəm, bá m'a təl kidɔ ndəgi-é-je lay rəm kí kinɔ m'təl m'ow rɔ-si-ti rəmɔ, m'a kɔr kəm dow al.

³ Kɔ sɛi 'sangi kadi 'gəi né kí toji kí Kristi pa ta kɔ takul-m; kɔ rɔ-si-ti lé, ɛ tɔ njəyay al, ngà ɛ oji tógi-é dan-si-ti.

⁴ Tɔgrɔ-ti ya, 'fɔ-é kagdəsi-ti kɔ yay (liə), ngà ɛ isi kəm kɔ takul tógi lə Lubɔ; jɛ kàrè, j'yay siə tɔ, ngà kɔ rɔ-si-ti rəmɔ, j'a kisi siə kəm kɔ takul tógi lə Lubɔ.

⁵ Sɛi ya 'təni mɛɛ-si ooi, se ɔi mɛɛ kadmɛɛ-ti wa? Sɛi ya 'dɛji rɔ-si ta ooi. Se sɛi 'gəi kí Jeju Kristi isi mɛɛ-si-ti ya al wa? Bin al tɔ rəmɔ tən kí 'təni mɛɛ-si lé, ilə ta dɔ-si-ti.

⁶ Ngà kí sɔbi dɔ-ji jɛ rəmɔ, m'gə mɛɛ-m-ti kí sɛi a gəi kí tən mɛɛ lə-ji, ilə ta dɔ-ji-ti al.

⁷ Jɛ j'pa ta kɔ Lubɔ kadi né kí maji al káre ya kàrè 'rai al; m'pa bè kɔ toji kí tən mɛɛ lə-ji ɔr ta dɔ-ji-ti al, ngà m'pa bè kɔ kadi lé jɛ bá tən mɛɛ lə-ji ilə ta dɔ-ji-ti kàrè, sɛi ə 'rai-né né kí maji.

⁸ J'ow kɔ tógi kɔ kɔsi-né ta ta kí tɔgrɔ-ti al, ngà j'ow kɔ tógi kɔ ta kí tɔgrɔ-ti.

⁹ Loki sɛi tógi-si tɔ, ə jɛ bá j'yay rəmɔ, jɛ j'ra rɔnəl, ə né kí uwə mɛɛ-ji mɛɛ pa ta-ti kɔ Lubɔ lé, tɔ ta lə kɔw kɔ kete-kete lə-si.

¹⁰ Gin-é kin bá, m'goto sə-si ya kàrè, m'ndàngi-né ta kin bè, kɔ kadi lé m'isi sə-si nati kàrè kadi m'gaki-si al, ngà kadi m'ra kí go tógi-ti lə 'Babɛ kí adi-m kadi m'adi ɔwi-né kɔ kete-kete fɔi kadi m'tuji-si-né al.

¹¹ Kadi m'tɔl-né ta-é lé, sɛi ngankɔ-m-je kí njèkadmɛɛ, isi kɔ rɔnəl, ɔwi kɔ kete-kete, uləi dingəm mɛɛ-na-ti, adi tagir lə-si toki káre-rè, isi-na kɔ lapiya, ə Lubɔ kí njèndigi dow-je, kɔ njəlapiya à ra sə-si.

¹² 'Rai-na lapiya kuwə-na kadi-na-ti kɔ mɛɛ kí aa njay. Njékaa njay-je lay 'ra-si lapiya.

¹³ Kadi ramaji lə 'Babɛ Jeju Kristi, kɔ ndigi dow-je lə Lubɔ, bá kuwə-na lubi-lubi kɔ takul Ndil kí aa njay kí tó-ji nati kin nɔy sə-si lay.

Mbeta kí Pol ndàngì adì Galati-je Ta-je kí dɔ mbete-tì kí Pol ndàngì adì Galati-je

Pol ndàngì mbete kin adì njékəwnə-je kí gay-gay kí 'to njékadmɛɛ-je kí dɔnangi Galati-tì. Dow gə al é se to kəl dɔnangi-é kí ɛ ɔw-tì oo ngá kin ('Ndó Knj 16:6; 18:23) əse to kəl-é kí taá-tì wa? Ɛ ndàngì mbete kin kɔ rɔ-né kì néndó-je kí ngom kí gin joo kí ɔsi ta néndó liə: Adì to ta lə kadi dow təl rɔ-é go ndukun-tì, kì nékoɔ-je-tì lə jipi-je əse kadi dow isi kì dow dɔ rɔ-é ra né kí mɛɛ-é ndigi.

Njéndó dow-je né kí dan-tì-je kí 'to jipi-je kí koji kəy 'panè: Dow-je kí dɔnangi Galati-tì kí 'to jipi-je kí koji kəy al lé, kadi 'təl rɔ-dé go ndukun-tì lə jipi-je ə kadi d'ijə-dé ganjangi kɔ kadi 'nəl-né Lubə. Lo kɔr-é kí 1-2 lé, Pol a dɔ tógi-tì liə kí ɛ to-né njəkəwkulə kɔ kɔsi-né néndó kí ngom kinlé ngərangi. Go-tì, kì lo kɔr-é kí 3-4 lé, ɛ ndó-dé né kí tɔgrɔ-tì kí to təl kí dow à təl dow kí njururu kì takul kadmɛɛ Jeju Kristi ɓi kì takul kullə ra-é kí sɔbi dɔ-é al. To ramaji lə Lubə ɓi to təl rɔ go ndukun-tì al. Təl ta-é-tì, kì lo kɔr-é kí 5-6 lé, ɛ pa ta kí sɔbi dɔ taa kí Lubə taa njékadmɛɛ-je ilə-dé taá kì takul Jeju Kristi. Taa ɓá ɛ taa-dé ilə-dé taá kɔ kadi 'ra-né né-je kí maji al kí daji rɔ-dé ndigi al, ngà mɛɛ kisi kì dɔ taá-tì lə-dé lé, kadi 'ndigi-nə kì takul tógi lə Ndil kí aa njay. Pol tɔji adì aa yóróró kí né-je kí maji al kí to kandi kullə ra daji rɔ dow lé, ɔsi ta né-je kí to kandi kullə ra Ndil kí aa njay mɛɛ kisi kì dɔ taá-tì lə njékadmɛɛ.

*Tɔji rɔ kì lapiya kí ra
Rɔm 1:1-7*

¹ Mə Pol, njəkəwkulə lə Jeju Kristi, ə to dow-je ɓá d'adi-m m'to njəkəwkulə lé al rəm, ɓá to takul dow madi al rəm; ngà m'to njəkəwkulə kì takul Jeju Kristi rəm, kì takul Bɔbi-ji Lubə kí adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-tì kí d'oy rəm.

² J'isi nati kì ngankɔ-m-je lay kí njékadmɛɛ ɓá m'ndàngì mbete kin m'adi-si sɛi njékəwnə-je kí gay-gay kí dɔnangi Galati-tì.

³ Kadi Bɔbi-ji Lubə dɛ kì 'Babe Jeju Kristi d'adi ramaji kì lapiya lə-dé nà y sə-si.

⁴ Jeju Kristi lé, ɛ ya ree oy kɔ majal-je lə-ji, kɔ kɔr-ji-né kɔgi mɛɛ né-je-tì kí majal kí dɔkaglo-tì kí ngɔsnè kin, ə to né kí mɛɛ Bɔbi-ji Lubə ndigi.

⁵ Kɔsgaji tò kì dɔ Lubə-tì kì dɔ ɓal-ɓal! Amen!

*Yay lə dow-je kí Galati
Gal 3:1-5; 4:9-20; 5:1-12*

⁶ Lubə kí njəɓa-si kì takul ramaji lə Kristi ɓá kalangi bè ya isi 'tusi-é inəi-é ə isi uni go Poyta kí Maji kí rangi kinlé to né kí ra-m ɓəl nà.

⁷ Tɔgrɔ-tì, Poyta kí Maji kí rangi ya kàrè goto, ngà dow-je kí njétəl dɔ-si ɓá d'ɔw nɔɔ; dɛ 'ndigi təl dɔ Poyta kí Maji lə Kristi kì nangi.

⁸ Ngà kinə, lé to jɛ ya əse to malayka madi kí dɔrɔ-tì ɓá ilə mɛɛ Poyta kí Maji kí tò gay kì ɛ kí jɛ j'ilə mɛɛ-é j'adi-si kete kin rəmə, kadi ndəl tò dɔ dowbè-tì!

⁹ Ndɔki j'idə-si kete ya, ngà kí ngɔsnè-ti kin m'təl m'idə-si ya bəy m'panè: Kinə dow ilə mbɛ Poyta kí Maji adi-si bá tò gay kɛ ɛ kí ooi kete kin rəm, kadi ndɔl tò dɔ dowbé-ti!

¹⁰ Ə kí bone bè kinlé se to dow-je bá m'sangi kadi 'piti-m əse Lubə bá m'sangi kadi-é piti-m wa? Se m'sangi kadi m'nəl dow-je wa? Kinə m'isi m'sangi kadi m'nəl dow-je bəy lé, m'a to ngonnjəkullə lə Kristi al.

Kəm rəbi kí Pol ingə-né Poyta kí Maji

¹¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, adi m'idə-si rəsi m'adi ooi, Poyta kí Maji kí ndɔki m'ilə mbɛ-é lé, to ta lə dow al.

¹² Kdɔ m'oo ta dow-ti al rəm, m'ndó rɔ dow-ti al rəm, ngà to Jeju Kristi bá tɛɛ kɛ dɔ-é adi-m m'gə.

¹³ †Panjiyə-m kí kete kí ndɔki m'isi m'pole-né Lubə kɛ jipi-je bəy lé, səi ooi ta-é maji. Ndɔki m'ulə kəm njékəwnə-je lə Lubə ndoo n̄a rəm, bá m'sangi kadi m'tɔɔ ko-dé rəm.

¹⁴ †Mɛɛ kúji ra Lubə-ti lə-ji jɛ jipi-je lé, dow-je n̄a ya dan gin dow-je-ti lə-m kí 'to dɔkasi-nə-je lə-m lé, m̄a ya m'itə-dé lay; kdɔtalə nékobe lə bɔbi-m-je lé, m'ra kullə-é kɛ rɔ tungə-m n̄a.

¹⁵⁻¹⁶ †Ngà kɛ bá loki m'này mɛɛ kɔ-m-ti bəy ya Lubə ində-m tagay ə ɓa-m kɛ takul ramaji liə; loki oo maji kadi n'adi kəm-m ijə dɔ Ngon-é-ti kadi m'gə-é, kdɔ kadi m'ilə mbɛ ta liə dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al lé, m'ində ta-é n̄ɔ dow-ti al rəm,

¹⁷ ɓá m'ow bebo Jorijalɛm-ti rɔ dow-je-ti kí 'to njékɔwkulə-je kete n̄ɔ-m-ti kin al rəm, ngà tajinati nè ya m'ow dɔnangi Arabi-ti. Go-ti, m'təl m'ree bebo Damasi-ti gogi.

¹⁸ †Bal mutə go-ti bá m'ow bebo Jorijalɛm-ti rɔ Sepasi-ti* kadi m'gə-é. Loki m'ow rəm, m'isi be liə ndɔ dɔgi gidi-é m̄i.

¹⁹ Dow kí rangi kí dan njékɔwkulə-je-ti kí m'oo-é goto, ngà Jaki kí ngonkɔ 'Babe ya kɛ kár-é m'oo-é.

²⁰ Ta kí m'ndàngi m'adi-si kinlé, kí n̄ɔ Lubə-ti, m'ədi ta al.

²¹ Go-ti, m'ow go lo-je-ti kí dɔnangi Siri-ti rəm, bá dɔnangi Silisi-ti rəm tɔ.

²² Ngà kí sɔbi dɔ njékəwnə-je kí gay-gay kí 'nam kàdɪ Kristi-ti kí d'isi dɔnangi Jude-ti lé, dɛ d'oo-m kəm-dé-ti al.

²³ Ngà koo ya par bá d'oo ta-é 'panè: ɛ kí ndɔki ulə kəm-ji ndoo lé, bone bè isi ilə mbɛ Poyta kí Maji kí sɔbi dɔ kadmɛɛ kí ndɔki ɛ ndigi ruti dɔ-é lé.

²⁴ Loki d'oo ta kí sɔbi dɔ-m kin bè rəm, d'osi gaji Lubə.

2

Kingə-nə lə njékɔwkulə-je bebo Jorijalɛm-ti

Knj 15:1-29

¹ †Loki ra ɓal dɔgi gidi-é sɔ go-ti lé, jɛ kɛ Barnabasi j'təl j'ow Jorijalɛm gogi ə m'adi Titi ɔw sə-m tɔ.

² Ə kɔw-m Jorijalɛm lé, to Lubə ya tɛɛ kɛ dɔ-é adi m'gə. Poyta kí Maji kí m'ilə mbɛ-é dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al lé, ɛ bá m'ow m'or go-é m'adi 'boy-je, nè kullə kí m'a ra əse ɛ kí m'ra kete ngà kinlé à kɛ to kullə kí kɔgi kare. M'or-dé gay bá m'or go-é m'adi-dé.

³ Ngà Titi kí to greki kí ɔw sə-m lé ya kàrè, dow uwə-é ijə-é ganjangi al.

† **1:13 1:13** Knj 8:3; 22:4,5; 26:9-11 † **1:14 1:14** Knj 22:3 † **1:15-16 1:15-16** Knj 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18 † **1:18 1:18** Knj 9:26-30 * **1:18 1:18** Piyər ɓá 'ɓa-é Sepasi tin. † **2:1 2:1** Knj 11:30; 15:2

⁴ Bè ya kàrè, dow-je madi 'ndigi kijə-é ganjangi. Dowbé-je lé, 'ra rɔ-dé ki ngankɔ-ji-je kí njékadmee-je ə 'ree njɔy d'isi dan-ji-ti kɔ kində manji ta kí sobi dɔ taa kí Jeju Kristi taa-ji ilə-ji taá, kɔ nam kí j'nam kàdì-é-ti kin ə ra-ji-né bə-ti lə ndukun.

⁵ Dɛ kinlé, jɛ j'ulə dɔ-ji gin tógi-ti lə-dé al rəm, bá tarəbi kí sɛ bə ya kàrè j'inə j'adi-dé nja kàrè al rəm, kɔ kadi ta kí tɔgrɔ-ti kí tò mee Poyta kí Maji-ti lé tò-né lo tò-é-ti dan-si-ti.

⁶ Ə ta lə dɛ kí ndɔki dow-je d'oo-dé ki 'boy-je lə-dé kin kàrè, to-dé 'boy-je kinlé usi-m né káre al. Kɔ Lubə ɔr kəm dow al. Né kí rangi káre ya kàrè d'uwə-m d'adi m'ra al.

⁷ Ngà, koo bá d'oo kí Lubə adi-m kullə kilə mbɛ Poyta kí Maji dan dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi* al, titi kí adi-né Piyər kullə kilə mbɛ Poyta kí Maji dan dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi kinlé bə tɔ;

⁸ Kɔtələ Lubə kí ra kullə mee Piyər-ti adi-é to njəkɔwkułə dan dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi kinlé, ɛ ya tɔ bá ra kullə mee-m-ti adi-m m'to njəkɔwkułə dan dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi al tɔ.

⁹ Loki Jaki-je, kɔ Sepasi-je, kɔ Jɔ-je kí dow-je d'oo-dé ki tógi njékəwnɔ-je titi gajɔ kí ngowdan kəy-ti bə lé, 'ree 'gə kí ramaji lə Lubə nɔy sə-m rəmə, d'ulə jikɔl-dé d'adi-ji jɛ kɔ Barnabasi kadi tɔji kində kí d'ində rɔ-dé nati sə-ji. Bəba ndi-ji usi go-nɔ-ti kadi jɛ j'a kɔw dan dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi al ə dɛ d'a kɔw dan dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi tɔ.

¹⁰ Dəji ya par ə 'dəji-ji kadi j'adi mee-ji ole dɔ njəndoo-je-ti ə to né kí uwə mee-m adi m'ra tɔ. †

Pol kɔl kɔ Piyər

¹¹ Ngà loki Sepasi ree bebo Antiosi-ti lé, ra né kí maji al adi m'idə-é kəm-é-ti rəsi.

¹² Kɔtələ kete bəy bá kadi dow-je madi d'j rɔ Jaki-ti 'ree lé, Piyər uso né nati kɔ dow-je kí 'to jipi-je al; ngà loki dɛ 'ree rəmə, ɛ bəl jipi-je adi ra gosi ɔr rɔ-é ɔ ngərəngi.

¹³ Jipi-je madi 'ndaji kəm Piyər adi d'isi 'tulə rɔ-dé nati tɔ; sar ya Barnabasi kàrè 'ra-é d'adi isi tulə rɔ-é nati tɔ.

¹⁴ Loki m'oo kí panjiyə-dé kin tɔ njururu al, adi ɔw nati kɔ ta kí tɔgrɔ-ti kí tò mee Poyta kí Maji-ti al lé, m'idə Sepasi takəm dow-je-ti lay m'panə: «I kí 'to jipi ya mbati panjiyə jipi-je ə un panjiyə dow-je kí 'to jipi-je al kí d'adi mee-dé lé, ra ban bá 'ndigi kadi dɛ kí 'to jipi-je al kí d'adi mee-dé lé, 'təl d'un panjiyə jipi-je bəy wa?»

¹⁵ «Jɛ lé, j'to jipi-je kí koji kəy bi j'to kí dan gin dow-je-ti kí jipi-je d'oo-dé kí njəramajal-je kin al.

¹⁶ †Ngà gə kí j'gə kí to təl rɔ go ndukun-ti bá ta ɔr-né dɔ dow-ti al, ngà ta ɔr dɔ dow-ti kɔ takul kadmeɛ Jeju Kristi kinlé, jɛ kàrè j'adi mee-ji Jeju Kristi tɔ; kɔ kadi ta ɔr-né dɔ-ji-ti kɔ takul kadmeɛ Kristi, bi kɔ takul təl rɔ go ndukun-ti al; kɔtələ dow kí ta à kɔr dɔ-é-ti kɔ takul təl rɔ go ndukun-ti ya goto‡.

¹⁷ Ngà kinə sangi kí j'sangi kadi ta ɔr dɔ-ji-ti kɔ takul nam kàdì Kristi-ti kinlé, tɔji kí jɛ j'to njəramajal-je tɔ lé, se kadi Kristi to njəkɔsi kuti majal wa? Ndɔ bə al!

¹⁸ Kɔtələ né-je kí m'tusi m'inə kinlé, kinə m'təl m'isi m'ra gogi bəy rəmə, mɔ ya m'təl njəkəl dɔ ta.

* **2:7 2:7** Dow-je kí d'ijə-dé ganjangi al to dɛ kí 'to jipi-je al. Ngà dɛ kí d'ijə-dé ganjangi lé bá 'to jipi-je tɔ. † **2:10 2:10** 'Ndó Knj 11:29-30 † **2:16 2:16 a** Ròm 3:20; **b** Ròm 3:22 ‡ **2:16 2:16** Pa 143:2

¹⁹ Kdotalə mə ya m'toki dow kí oy kì kəm rəbi lə ndukun bè, adi kí sobi do ndukun rəmə, mə m'oy kdo kadi m'isi kəm kdo Lubə.

²⁰ Mə lé, m'bə-m kagdəsi-ti nati kì Kristi, adi to mə bá m'isi kì do-m taá al ngá, ngà to Kristi bá isi kəm mee-m-ti; kisi-m kì do-m taá kí bone bè kinlé, m'isi kì takul kadmee Ngon lə Lubə. E lé ndigi-m, ə oy gangi-né do-m.

²¹ M'mbati ramaji lə Lubə al; kdotalə kinə kortado-ti tò kì takul təl rə go ndukun-je-ti rəmə, Kristi oy kì ndangi kare.»

3

Ndukun-je kì kadmee

Rom 4; 8:14-17

¹ Kobi! Kobi! Səi dow-je kí donangi Galati-ti lé 'mbəi bè! Nə bá təl do-si wa? Səi kí ta lə Jeju Kristi kí 'bə-é kagdəsi-ti kin kí d'or gin-é ngórórə-ngórórə d'adi 'gəi lé ya ban wa?

² M'a dəji-si ta kare-rè kadi iləi-mi-ti: Ndil kí aa njay kí Lubə adi-si lé, adi-si kdo təl kí 'təli rə-si go ndukun-je-ti əse kdo kadi kí adi Poyta kí Maji to ta kí togro-ti wa?

³ Kin to mbə kí ban ə 'mbəi nə bè wa? Ndoki uləi gin-é kí Ndil kí aa njay lé ngəsnè 'ndigi toli ta-é kí go tógi dow-ti ngá wa?

⁴ Né-je kí tee do-si-ti asi bè kinlé, kadi tò kogi kare wa? 'Dé! Ə kadi tò kogi kare mə! – Lubə kí adi-si Ndil kí aa njay rəm,

⁵ bá ra nékəji-je dan-si-ti rəm lé, ra kdo təl kí 'təli rə-si go ndukun-je-ti əse kdo kadi kí adi Poyta kí Maji to ta kí togro-ti wa?

⁶ †Abraham kàrè, ndoki adi mee-é Lubə, bá Lubə or-né ta do-é-ti.*

⁷ †Ən ə kadi 'gəi maji kí dow-je kí d'adi mee-dé bá 'to ngan lə Abraham.

⁸ Rəm bá, mbete kí aa njay oji kete kí Lubə à kor ta do dow-je-ti kí 'to jipi-je al kì takul kadmee, adi pa ta lə Poyta kí Maji kinlé adi Abraham kete panè: Gin dow-je kí donangi-ti nè lay ya d'a kingə tərndi do-ti kì takul-i†.

⁹ Bəba də kí d'adi mee-dé lé, d'ingə tərndi do-ti nati kì Abraham kí to njèkadmee to.

¹⁰ Ə dow-je lay kí d'ubə kul təl rə go ndukun-ti lé, ndol tò do-dé-ti. Kdotalə 'ndangi mee mbete-ti kí aa njay 'panè: Ta-je lay kí 'ndangi mee mbete ndukun-je-ti lé, dow kí rá-rá kí təl rə-é go-ti lay uwə njarara al lé, ndol tò do-é-ti.

¹¹ Adi tò ndaa-ti rəsi kí Lubə or ta do dow-ti kì takul təl rə go ndukun-je-ti al, kdo 'ndangi mee mbete-ti kí aa njay 'panè: Dow kí njururu à kisi kəm kì takul kadmee.‡

¹² Kdotalə kadmee-je kì ndukun əw nati al; ngà ndukun panè: Dow kí təl rə-é go ndukun-je-ti rəmə, à kisi kəm kì takul ndukun.§

¹³ Kristi gangi do-ji or ndol lə ndukun do-ji-ti ə e bá adi ndol kí tò kdo-ji nəy do-é-ti – kdotalə 'ndangi mee mbete-ti kí aa njay 'panè: Dow kí rá-rá kí 'bə-é kagi-ti lé, to dow kí ndol tò do-é-ti* –

¹⁴ Gin-é kin bá tərndi kí sobi do Abraham lé, dow-je kí 'to jipi-je al d'ingə-né kì takul Jeju Kristi rəm, bá jəi kàrè Ndil kí aa njay kí Lubə un mindi-é kdo kadi n'adi-ji lé j'ingəi-né kì takul kadmee to.

¹⁵ Ngankə-m-je kí njèkadmee, m'a kun né kí dow-je d'isi 'ra kdo pa-né ta kadi-si ooi: Dow bəy ə, kinə ndangi mbete néndubə kì gangi-é kí tuwə ra-né lé, dow kí rangi à bujuru kogi al rəm, bá dow à təl ra rangi al rəm.

† 3:6 3:6 Rom 4:3 * 3:6 3:6 Kgn 15:6 † 3:7 3:7 Rom 4:16 † 3:8 3:8 Kgn 12:3 ‡ 3:11 3:11 Aba 2:4 § 3:12 3:12 Mbl 18:5 * 3:13 3:13 Det 21:23

16 Ə Lubə un mindi-é adi Abrakam-je kî ngonka-é. Adi to ta kí sɔbi dɔ dow káre-rè ə ngonka-é lé to Kristi. 'Ndàngi mee mbete-ti kí aa njay lé, 'panè: Nganka-é-je al, adi to ta kí sɔbi dɔ dow-je n̄a al.†

17 Ooi ta kí m'ndigi pa ðan: Mbeté néndubə kí Lubə ra kî gangi-é kí tuwə ra-né kinlé, ndukun kí bal busɔ kî kormutə go-ti bəy bá ree lé, à kasi bujuru kɔgi kɔ kadi kunmindi lə Lubə təl tɔ kɔgi kare al. –

18 †Kɔtələ, kinə dow à kingə néndubə kî takul təl rɔ go ndukun-ti rəmə, lé à tɔ kî takul kunmindi al ngá. Ə to takul kunmindi lé bá Lubə ra-né maji kî Abrakam tin.

19 Ə kinə tɔ bə rəmə ndukun tɔ kɔ ri wa? Ndukun ree go-ti, kɔ kadi kaldɔta-je tɔ-né ndaa-ti rəsi, sar ya kadi ngonka Abrakam kí Lubə un mindi-é adi-é lé ree-né; malayka-je d'adi dow-je 'gə ndukun lé, kî takul njətaa ta kadi dow-je.

20 Ə dow-je joo bá dow à taa ta ta ɛ kî káre-ti kadi madi-é, ngá kunmindi lé, Lubə ya kî kár-é dɔ-ti.

21 Ndukun lé, se ɔsi ta kunmindi lə Lubə wa? Bə al! Kinə ndukun to kí kadi kɔ kadi dow-je d'isi-né kəm rəmə, lé ta kí kɔr dɔ-ti à ree kî takul ndukun ya tɔgrɔ-ti.

22 Ngá mbete kí aa njay panè: Dow-je lay ya majal ɔ bə dɔ-dé-ti, kɔ kadi né kí Lubə un mindi-é kadi n'adi njékadmee-je lé, ɛ adi kî takul kadmee Jeju Kristi.

23 Kete bəy bá kadi kadmee ree lé, ndukun uwə-ji dangay-ti ngəbi-né dɔkaglo kí kadmee à toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi.

24 Bə ya tɔ é ndukun lé, to njèkində kəm-é go-ji-ti kɔ kɔr nɔ-ji sar kadi Kristi ree-né, kɔ kadi ta ɔr-né dɔ-ji-ti kî takul kadmee.

25 Loki dɔkaglo kadmee ree lé, jəi j'isi gin tógi-ti lə njèkində kəm-é go-ji-ti kinlé al ngá.

26 Kɔtələ səi lay ya 'toi ngan lə Lubə kî takul kadi kí adi mee-si Jeju Kristi;

27 adi səi lay kí 'ra-si batəm kɔ nam kí 'nami kàdì Kristi-ti lé, panjiyə Kristi ya ðikti tɔ rɔ-si-ti.

28 Səi lay ya 'toi dow-je kí káre-rè kî takul nam kàdì Jeju Kristi-ti, adi to jipi əse to jipi al kàrè to né kí ngay al rəm, bá to bə əse to bə al kàrè to né kí ngay al rəm, bá to dené əse to dingəm kàrè to né kí ngay al rəm.

29 †Ə to kí 'toi dow-je lə Kristi ya kin rəmə, 'toi nganka Abrakam tɔ, adi néndubə kí Lubə un mindi-é kɔ kadi n'adi-é lé, səi a kingəi tɔ.

4

1 Ə ta kí m'ow pa ðan: Ngon kí à to njénéndubə lé, ɛ ya to 'ba né-je lay, ngá loki dɔ-é n̄ay bəy lé, né kí tɔ gay rɔ-é-ti kî bə goto.

2 Ngá ɛ isi gin tógi-ti lə njèkində kəm-dé go-é-ti, kî njékoo go né-je-ti liə sar kadi dɔkaglo kí bəbi-é ɔji lé asi-né.

3 Jəi kàrè, loki ndokì j'toi kî ngan-je bə bəy lé, j'rai bə lə né-je kí kɔgi kare bə kí dɔnangi-ti;

4 ngá loki dɔkaglo asi lé, Lubə ulə Ngon-é, adi dené oji-é, ə ɛ kàrè ulə dɔ-é gin tógi-ti lə ndukun.

5 †Bə kadi taa-né dow-je kí d'isi gin tógi-ti lə ndukun ilə-dé taá, kɔ kadi j'təli ngan lə Lubə.

⁶ Kdotalə to kí j'toi ngan lə Lubə lé bá, ɛ ulə-né Ndil Ngon-é adi isi mee-ji-ti, adi isi ndangi do-é panè: Aba! Bəbi-m!

⁷ Beba i 'to bə al ngá, ngà i 'to ngon kí koji kəy; ə kinə i 'to ngon kí koji kəy rəmə, i 'to njènéndubə kì takul Lubə tɔ.

Ta ɔ mee Pol kɔ njékəwnə-je kí donangi Galati

⁸ Low ndəki lé, səi 'gəi Lubə al, 'rai bə lə magi-je kí 'to lubə-je kí tɔgrɔ-ti al.

⁹ Ngà bone bè kí səi 'gəi Lubə, əse kí Lubə gə-si maji ngá kinlé, ra ban bəy bá 'ndigi kəsi naki-naki təli kuləi rɔ-si mee né-je-ti kí tɔgi-dé goto, kí to ngan né-je kí mee wəy kare kin, kɔ kadi 'rai bə lə-dé gogi bəy wa?

¹⁰ Isi indəi kəm-si go ndɔ-je-ti, kì go nəy-je-ti, kì dɔkaglo-je-ti, kì bal-je-ti al ban!

¹¹ 'Rai adi m'bəl m'panè kɔ kí m'ingə kɔ ta lə-si kinlé à kɔ tɔ kogi kare.

¹² Ngankɔ-m-je kí njékadmee, kɔgri ya, 'titi-nə sə-m titi kí mə m'titi-né-nə sə-si kin bè.

¹³ Né kí maji al káre ya kàrè səi 'rai sə-m al. 'Gəi maji kí ndəki məy bá to kəm rəbi kí dɔsəy kí m'ilə-né mbə Poyta kí Maji dan-si-ti.

¹⁴ Məti kí rɔ-m-ti kí ingəi kɔ-é kin kàrè, səi 'nədi-mi al rəm, bá m'to nə kəm-si-ti al rəm; ngà kuwə bá səi uwəi-mi rɔ-si-ti toki malayka lə Lubə bè, toki Jeju Kristi bè.

¹⁵ Ə rənəl kí ndəki 'rai nə lé tɔ rá ngá wa? Kdotalə m'pa ta lə-si m'panè: Kinə lé to né kí a kasi rai rəmə lé, kəm-si ya kàrè ndəki a tori kadi-mi.

¹⁶ Ngà m'təl njəba lə-si kɔ ta kí tɔgrɔ-ti kí m'idə-si lé tɔ bəy wa?

¹⁷ Njékadi rɔ-dé ngə njim rɔ-si-ti kinlé, to rɔ ngə njim kí maji al; də 'ndigi kɔr-si rɔ-ji-ti kogi, kɔ kadi rɔ-si təl ngə njim rɔ-dé də-ti.

¹⁸ To né kí maji kadi rɔ dow ngə njim lo ra maji-ti kì dɔkaglo-je lay, bi kadi m'isi dan-si-ti ya par tá al.

¹⁹ Ngan-m-je, m'təl m'isi m'ingə kɔ gogi kɔ ta lə-si titi ndo kí ra dené kin bè, sar kadi ta lə Kristi rusi-né mee-si.

²⁰ Kí ngəsnè-ti kinlé, m'ndigi kadi mə ya m'ə rɔ-si-ti nɔɔ bá m'a koo gangi ndi-m kí m'a pa-né sə-si ta bəy, kdotalə ta kí dɔ-si-ti lé ubə ta-m gusus.

²¹ Səi kí 'ndigi kuləi dɔ-si gin ndukun-ti lé, idəi-mi adi m'oo. Ta kí mbete ndukun pa lé, ooi al wa?

²² Kɔ 'ndangi 'panè: Abrakam oji ngan-je kí dingəm joo; ɛ kí káre kɔ-é to bə, ə ɛ kí káre kɔ-é to bə al tɔ.

²³ Ngà ngon kí kɔ-é to bə lé, d'oji-é titi kí dow-je d'oji-né-nə kin ya, ngà ngon kí kɔ-é to bə al lé, d'oji-é koji kí go kunmind-ti.

²⁴ Ta kinlé to mee ta: Dené-je kinlé, 'tɔji kulənoji kí gin joo. ɛ kí dɔsəy tɔji kulənoji kí 'dɔɔ nati dɔ mbal Sinəy-ti; ɛ bá to Agar kí oji bə;

²⁵ Agar lé, tɔji mbal Sinəy kí donangi Arabi-ti - ə ɛ toki bebo Jorijaləm kí bone bè, kdotalə Jorijaləm kì dow-je kí mee-é-ti 'to bə-je.

²⁶ Ngà Jorijaləm kí taá lé, to bə al, ə ɛ bá toki kɔ-ji bè.

²⁷ Kdotalə 'ndangi 'panè:

I kí ndəki 'to kujɔ dené,

I kí ndəki oji ngon al lé,

'Ra rənəl! 'Tilə kole,

'Ilə 'ndil rənəl, i kí ndəki 'gə to ndo al.

Kdotalə ngan lə dené kí d'ingə-é kogi lé,

d'a nə kitə ngan lə dené kí njəngow.*

* 4:27 4:27 Eja 54:1

²⁸ Ngankɔ-m-je, səi lé, 'toi ngan-je kí d'oji-si kí go kunmindi-ti, gangi-é kí d'oji-né Isaki† kí go kunmindi-ti kin bè.

²⁹ Ngà titi kí ndɔki ngon kí d'oji-é kɪ gangi-é kí d'oji-né ngan-je ulə-né kəm ɛ kí d'oji-é kɪ tɔgi lə Ndil kí aa njay ndoo kinlé, ɓone bè kàrè tò bè ya tɔ.

³⁰ Ə 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè ri wa? 'Ndàngi 'panè: 'Tubə ɓə kin kɪ ngon-é burə, kdɔtalə ngon ɓə à to njènéndubə nati kɪ ngon lə dené kí to ɓə al al.‡

³¹ Beba ngankɔ-m-je, jəi j'toi ngan lə dené kí to ɓə kin al, ngà j'toi ngan lə dené kí to ɓə al.

5

Taa kilə taá lə njèkadmeɛ

¹ Kristi taa-ji ilə-ji taá kɔ kadi j'toi ɓə-je al ngá. Ən é ɔi lo kə-si-ti njàngi ɓi 'təli iləi jugi ra ɓə mindi-si-ti gogi al ngá.

² Ooi! Mə Pol m'a kidə-si rəsi; kinə adi d'ijə-si ganjangi rəmə, Kristi to né kí kɔgi káre rɔ-si-ti.

³ M'təl m'ɔsi kagi dɔ-ti rangi ya ɓəy m'panè: Dow kí rá-rá kí sangi kadi d'ijə-é ganjangi rəmə, tò kadi təl rɔ-é go ndukun-je-ti lay to ɓane.

⁴ Səi kí 'sangi kadi ta ɔr dɔ-si-ti kɪ takul təl rɔ go ndukun-ti lé, səi ya ɔri rɔ-si kɔgi rɔ Kristi-ti, adi 'goti mɛɛ ramaji-ti liə.

⁵ Kí sɔbi dɔ-ji jə rəmə, j'isi 'ngəbi kadi ta ɔr dɔ-ji-ti kɪ takul kadmeɛ; ɛ ɓá to né kí jə j'ində mɛɛ-ji dɔ-ti kadi Ndil kí aa njay ra adi-ji.

⁶ Kɔ kí sɔbi dɔ nam kàdɪ Jeju Kristi-ti lé, kijə ganjangi-je, kɪ kijə ganjangi al-je kin, to né kí 'ngay al. Ngà kadmeɛ kí ra kullə kadi ndignə tò-né kin ya par to né kí tɔgrɔ-ti.

⁷ Ndɔki ɔwi maji-maji ngà to ná ɓá ree ilə-si kagi ɔgi-si təl rɔ-si go ta-ti kí tɔgrɔ-ti lé to ɓəy wa?

⁸ Takɔji kinlé, to takɔji kí j rɔ njèɓa-si-ti lé al.

⁹ †Əm kí sɛ bè ya à ra kadi nduji kí lɔy lay ya j.

¹⁰ Mə rəmə, nam kí m'nam kàdɪ 'Babe-ti lé, ra adi mɛɛ-m nda kay dɔ-si-ti, to kí a tɔɔi kuri rangi al. Ngà dow kí təl dɔ-si kinlé, lé to nɔ-nɔ ya kàrè ta-é à kusi dɔ-é-ti.

¹¹ Ə kí sɔbi dɔ-m mə lé, ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ, kinə m'isi m'ilə mɛɛ kijə ganjangi ɓəy ngà d'ulə kəm-m ndoo kɔ ri wa? Kinə m'ilə mɛɛ kijə ganjangi ɓəy lé, koy Kristi kagdəsi-ti à to jigi tugə dow ɓəy wa?

¹² Ə də njétəl dɔ-si-je kinlé, kijə ya d'ijə rɔ-dé lé girim 'gangi ə ri ra!

Ra ndigi lə-ji al, ngà ra ndigi lə Ndil kí aa njay

Rom 8:1-14; 13:12-14

¹³ Ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ, səi lé, 'ɓa-si 'taa-si d'ilə-si taá. Ngà kɛ ɓá kadi iləi jirə dɔ taa kilə taá-ti lə-si kin kadi 'rai-né né kí nəl daji rɔ-si kin al, ngà kɪ takul ndignə rəmə, kadi 'təli ngannjékullə-je lə-nə.

¹⁴ Kɔtalə ndukun ɓikti lay ya to kí 'kəw dɔ-é mɛɛ ta-ti kí káre-rè kin: 'A ndigi dow madi-i toki rɔ-i bè*.

¹⁵ Ə kinə isi 'tɔi-nə, 'gangi-nə bati-bati rəmə, kadi ooi maji; səi a tuji-nə.

¹⁶ Beba m'a kidə-si rəsi; adi Ndil kí aa njay ɔr nɔ-si rəmə, né-je kí daji rɔ-si ndigi kinlé a rai al.

† 4:28 4:28 Isaki to ngon kí Abrakam oji-é ki go kunmindi-ti lə Lubə (Kgn 21:1-3). ‡ 4:30 4:30

Kgn 21:9-10 † 5:9 5:9 1Kɔ 5:6 * 5:14 5:14 Mbl 19:18

17 †Kdotalə né-je kí daji ro dow ndigi lé, ɔsi ta né-je kí Ndil kí aa njay ndigi; ɔ né-je kí Ndil kí aa njay ndigi kàrè, ɔsi ta né-je kí daji ro dow ndigi to. Né-je lé d'ɔsi-na ta ya doro; bè kdo kadi səi 'rai né kí mee-si ndigi al.

18 Ngà kinə to Ndil kí aa njay bá ɔr nɔ-si rəmə, səi isi gin tógi-ti lə ndukun al.

19 Né-je kí daji ro dow ndigi lé tò ndaa-ti rəsi. Né-é-je lé to kaya kí ra, kí ra né-je kí tò ɲe-ɲe, kí néra kí jugi-jugi,

20 kí pole magi, kí ra kugə, kí koo kəm-na al, kí gaki-na, kí kim-na, kí kəm kí tidi tir-tir do-na-ti, kí jangi kí nɔ, kí kumə-na do-na-ti, kí gangi-na,

21 kí kəmda, kí ra gɔyibi, kí ra gɔnékuso, kí ra né-je kí titi-na kí né-je kí bè kin. Titi kí ndoki m'pa-né kete lé, m'təl m'pa ya bəy m'panè: Dow-je kí njékisi ká ra né-je-ti kí bè kinlé, d'a to dow-je kí kɔbe-ti lə Lubə al.

22 Ngà kandi kullə lə Ndil kí aa njay kí mee dow-ti lé to ndigi dow-je, rənəl, lapiya, kilə mee do madi-é-ti, ramaji, meemaji, kaɔndi-ti, sol lom-lom, koremeɛ;

23 ndukun ɔsi ta né-je kí bè kinlé al.

24 Dow-je kí 'to 'lə Jezu Kristi lé, 'bə daji ro-dé kagdəsi-ti nati kí bo né-je kí uwə-é bə-ti kí ndəgi bo né-je liə kí majal.

25 J'isi kí do-ji taá kí takul Ndil kí aa njay, ɛn ɛ j'adi Ndil kí aa njay lé ya to bá ɔr nɔ-ji.

26 Adi j'ɔsi gaji ro-ji j'sangi-né ta-na al rəm, bá j'imi-né-na al rəm to.

6

Ta kí sobi do gəti-na rəm, ra maji rəm

Ròm 2:3-11; Əbr 6:10-12

1 Ngankɔ-m-je kí njékadmee, kinə dow madi usi mee majal-ti bá ooi rəmə, səi kí Ndil kí aa njay isi ɔr nɔ-si lé, 'goli-é kí ta kí sol lom-lom iləi-é rəbəə gogi. ɔ i ya kàrè, 'oo go ro-i maji, nè 'a kí kusi mee néna-ti to.

2 'Gəti sə-na nékoti-je kí ɔy, rəmə to təl ya bá 'təli ro-si go ndukun-ti lə Kristi tin.

3 ɔ dow kí to né al ya bá oo ro-é kí dow kí ngay rəmə, dowbé ya kí do-é isi ədi ro-é.

4 Kadi nɔ-na ya tən kullə ra-é kí sobi do-é oo, ɛ kinə maji rəmə, kadi-é ɔsi-né gaji ro-é ta kí 'liə-ti ya, bi kadi oji-né ro-é ro dow-je-ti kí rangi al.

5 Kdotalə nɔ-na ya à koti né liə kí ɔy kí sobi do-é.

6 Dow kí 'ndó-é né rəmə, kadi adi njəndó-é né kinlé, ubə siə maji né-je liə lay.

7 ɔdi ro-si al, kdo dow soki Lubə al. Né kí dow dubi lé, né-é ya dowbé à kijə to.

8 Dow kí dubi né kí maji al kí nəl daji ro-é rəmə, né kí dowbé à kijə mee né-ti kí nəl daji ro-é kinlé, to tuji kí à tuji; ngà dow kí dubi né kí nəl Ndil kí aa njay rəmə, né kí dowbé à kijə ro Ndil kí aa njay-ti lé, to kiskəm kí sartangani.

9 J'adi dabi ra-ji do maji kí ra-ti al; kdotalə maji kí ra lé kinə j'ingəi ta-é al rəmə, ndo kijə ko-ti ɔ j'a kijəi né-é.

10 ɔn ɛ kəm rəbi ya j'ingəi rəmə, adi j'rai-né maji kí dow-je lay, ɔ kí boy nɔ lé, adi j'rai maji kí ngankɔ-ji-je kí njékadmee.

Lo təl do ta
Plp 3:2-11

¹¹ Yən, ma ya ngá é m'ndàngi né kin kì ji-m boy gururu-gururu m'adi-si tin.

¹² Njéndigi ra né kadi d'oo-dé-né kì 'ngay-je kí sobi do né kí tò rɔ-dé-ti lé, 'ndigi kuwə-si kadi ijəi ganjangi. 'Ra bè kɔ kadi ta kí sobi do koy Kristi do kagdəsi-ti lé dow-je d'ulə-né kəm-dé ndoo kɔ al ya do bè.

¹³ Kɔtalə də kí d'ijə-dé ganjangi kinlé, də ya kàrè 'təl rɔ-dé go ndukun-ti al, ngà də 'ndigi kadi ijəi ganjangi kadi né kí tò rɔ-si-ti bá to né kosi gaji rɔ lə-dé.

¹⁴ Kí sobi do-m ma lé, m'a kosi gaji rɔ-m kì né kí rangi nda al; koy lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi do kagdəsi ya par é m'a kosi-né gaji rɔ-m. Kì takul Kristi lé m'oo né-je kí dɔnangi-ti kì né-je kí 'bə-dé kagdəsi-ti kogi bè ə kì rɔ né-je kí dɔnangi-ti kàrè, m'này kì dow kí 'bə-é kagdəsi-ti kogi bè tɔ.

¹⁵ Kijə ganjangi to né kí 'ngay al rəm, bá kijə ganjangi al kàrè to né kí 'ngay al rəm; ngà kadi dow to nékində kí sigi bá to né kí boy.

¹⁶ Kadi lapiya, kì koo kəmtondoo nà y kì dow-je lay kí 'təl rɔ-dé go ta-je-ti kí m'pa kin rəm, kadi nà y kì Israyel-je* kí 'to dow-je lə Lubə rəm tɔ.

¹⁷ Kì nè kow kì kete kinlé, kadi dow adi-m kɔ al ngá, kɔ ndunə dɔ-je kí m'ingə kɔ ta kí sobi do Jeju lé, tò rɔ-m-ti ngá.

¹⁸ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛ, kadi ramaji lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi nà y sə-si! Amən!

* **6:16 6:16** Israyel-je kí 'to dow-je lə Lubə kí ta lə-dé tò nè kinlé dow-je kí nà-je 'panè to Israyel-je kí ngan lə Jakobi ya par, ngà dow-je kí dan-ti-je 'panè to dow-je lay kí d'adi mɛ-dé Jeju Kristi tɔ.

Mbete kí Pol ndàngi adi Ερεji-je

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí Pol ndàngi adi Epeji-je

Pol à ka dangay-ti bebo Ròm-ti je bè bá ndàngi-né mbete kin. Dɔkaglo-ti kí káre-rè kin ya ɛ ndàngi-né mbete adi njékəwnə-je kí Kolosi-ti rəm, adi Pilemɔ rəm. Pol ndàngi mbete adi Epeji-je kɔ kadi-dé 'gə kí dɛ lé, 'nam kàdì Kristi-ti rəm, kadi 'gə né-je kí d'ingə kì takul ramaji læ Lubə, ə kadi d'adi panjiyə-dé nəl Lubə.

Kɔ ta-je kí boy-boy ra joo mee mbete-ti kin. Kun lo kɔr-é-ti kí 1-3 lé, Pol pa ta kí dɔ né-je-ti kí dow à koo rɔ njékadmee-ti, kí né-je kí ɛ à kubə maji-é. Kun lo kɔr-é-ti kí 4-6 lé, Pol ulə dingəm mee njékadmee-je-ti kadi kisi kì dɔ taá læ-dé ɔw nati kì maji kí Lubə ra sə-dé kin.

Pol isi bebo Epeji-ti kaglo-je n̄a, ilə mbɛ Poyta kí Maji-je, ra né-je kí tò bəl-bəl-je, ndó né njékadmee-je (Knj 19). Mbete kinlé, 'panè Pol ulə-né adi njékadmee-je kí gay-gay n̄a kí dɔnangi Epeji-ti bi adi dɛ kí bebo Epeji-ti ya par al. Mbete kinlé sobi dɔ kuti njékəwnə-je kí gin káre-rè par al, ngà pa ta kí sobi dɔ panjiyə njékadmee-je kí Lubə ndigi sar ndo-je-ti kí bone.

Tɔji rɔ kì Lapiya kí ra

¹ †M̄a Pol, njəkəwkulə læ Jeju Kristi kí go mee ndigi-ti læ Lubə, bá m'ndàngi mbete kin m'adi-si səi njékaa njay-je, njéka dɔ ndi-si-ti mee nam-ti kí 'nami kàdì Jeju Kristi-ti kí isi [Epeji-ti.]*

² Kadi Bɔbi-ji Lubə dɛ kì 'Babe Jeju Kristi d'adi ramaji kì lapiya læ-dé n̄ay sə-si.

³ Kɔsgaji kì dɔ Lubə-ti kí to Bɔbi 'Babe læ-ji Jeju Kristi kí adi-ji né-je lay kí maji kí dɔrɔ-ti kí à ra kì ndil-ji, kɔ nam kí j'nami kàdì Jeju Kristi-ti.†

⁴ Lubə mbəti-ji kì takul-é kete n̄ə kində gin dɔnangi-ti, kɔ kadi j'toi dow-je kí j'aai njay rəm, bá kadi ta goto dɔ-ji-ti takəm-é-ti rəm tɔ.

⁵ Ndigi kí ɛ ndigi-ji lé bá ɛ uwə-né dɔ-ji kete low n̄u, kadi j'təli-né ngan-é kì takul Jeju Kristi. Nəl-é n̄a kadi né kinlé tò bè, kɔ to mee ndigi liə,

⁶ kadi j'osi-né gaji-é kɔ ramaji liə kí to ramaji kí rifa-é tò; maji kinlé ɛ ra sə-ji kì takul ngon-é kí to dow kí ɛ ində-é dan kəm-é-ti.

⁷ †Məsi-é bá to kəm rəbi kí Lubə taa-ji-né ilə-ji taá rəm, in̄ə-né go majal-je læ-ji kɔgi kí go ramaji-ti liə kí n̄a kin rəm tɔ.

⁸ Maji lé, Lubə ra sə-ji mbing ya adi-ji gosi lay rəm, bá adi-ji négə lay rəm tɔ.

⁹ ɛ adi j'gə ndigi liə kí ndɔki tò lo bɔyɔ-é-ti, adi to kɔjra kí maji kí ɛ ɔji mee-é-ti kɔ ra kì takul Kristi

¹⁰ ə kadi n'ra né-é dɔkaglo-ti kí ta mɔngi lo-ti, adi to ta læ kəw né-je lay kí dɔrɔ-ti kì dɔnangi-ti kadi tò gin tɔgi-ti læ dow kí 'boy káre-rè kí to Kristi kí Lubə mbəti-é.

¹¹ Kì takul-é lé ya tɔ bá Lubə uwə-né dɔ-ji kete low ə ində-ji-né tagay bá adi-ji-né né-je lay kí go kɔjra-ti liə, ɛ kí to Njèra né-je lay kì meɛndigi liə;

¹² kadi jəi kí j'indəi mee-ji dɔ Kristi-ti kete lé, j'osi gaji-é kɔ rifa liə.

† **1:1 1:1** Knj 18:19-21; 19:1 * **1:1 1:1** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kà ji-dé kì ta greki. † **1:3 1:3** Ròm 8:15-17,28-30 † **1:7 1:7** Kol 1:14

¹³ Loki ooi ta kí tɔgrɔ-ti kí to Poyta kí Maji kí à kaji-si lé, sɔi kàrè 'nami kàdì-é-ti ya tɔ. Sɔi adi-é mee-si ə Lubə adi Ndil kí aa njay kí un mindi-é kɔɔ kadi-si lé, isi mee-si-ti titi pɔ kí ɔsi-si-né bè.

¹⁴ Ə ɛ kin ya to né kí taá mɔki kí tɔji néndubə lə-ji, ndɔ taa kilə taá-ti lə dow-je kí Lubə adi 'to 'liə kadi d'osi gaji-é kɔɔ riba liə.

Ta kí Pol pa kɔ Lubə kɔ njékəwnə-je

¹⁵ Gin-é kin bá, ma kàrè loki m'oo ta lə kadi kí sɔi adi mee-si 'Babe Jeju rəm, m'oo ta lə ndigi kí sɔi 'ndigi njékaa njay-je kí rangi lay rəm lé,

¹⁶ m'ra oiyo Lubə taá-taá kɔ-si rəm, bá mee ta-je-ti kí m'isi m'pa siə kàrè m'ilə ri-si dan-ti rəm tɔ.

¹⁷ Kadi Lubə lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi, kí to Bobi-ji kí njèriɓa lé adi Ndil-é adi-si gosi rəm, adi kəm-si ijə dɔ-é-ti adi 'gəi-é maji rəm,

¹⁸ kadi adi kəm-si ijə dɔ nékində mee dɔ-ti kí ɛ ɓa-si kɔɔ kin rəm, kadi adi kəm-si ijə dɔ néndubə-ti liə kí to né riba kí nɔ́ kí à kadi-si nati kɔ njékaa njay-je kí rangi kin rəm,

¹⁹ bá kadi adi kəm-si ijə dɔ tógi-ti kí al dɔ lo kí ɛ ra-né sə-ji jəi njékadmee-je kin rəm tɔ. Tógi kí nɔ́ kí itə tógi-je lay kinlé,

²⁰ ɛ tɔji loki adi Kristi tɔsi-né ndəl ində lo tɛɛ rəm, un-é-né adi-é isi dɔ jikol-é-ti dɔrɔ-ti rəm,

²¹ adi Kristi isi-né dɔ ndil-je-ti kí maji al lay, kɔ dɔ malayka-je-ti lay, kɔ dɔ tógi-je-ti lay, kɔ dɔ kɔɓe-je-ti lay rəm, adi ri-é ɓa itə dow-je lay kí ri-dé ɓa kaglo-ti kɔ nè kin rəm; ngà dɛ kin par al, ɛ adi ri-é ɓa itə dow-je lay kí ri-dé à ɓa kaglo-ti kí à ree gogi kin rəm tɔ.

²² †Né-je lay kinlé Kristi ya Lubə adi tɔ gin tógi-é-ti rəm, bá adi-é to burə dɔ njékəwnə-je lay

²³ kí 'to daji rɔ-é kin rəm tɔ. Kristi lé taa lo dan njékəwnə-je-ti pəl-pəl rəm, bá taa lo kí dɔrɔ-ti kɔ dɔnangi-ti nè pəl-pəl rəm tɔ.

2

Kaji kɔ takul ramaji

Kol 2:12-13; 3:1-3; Tit 3:3-8

¹ †Ə sɔi lé, ndɔki oyi koy kaldɔta-je, kɔ koy majal-je lə-si,

² ndɔki isi 'rai ɓə lə né-je kí dɔnangi-ti nè kin kí to kullə ra 'boy kí njəkɔw kɔ tógi dan yél-ti, kí to ndil kí maji al kí njèra kullə mee njémbati təl rɔ-dé go ta-ti.

³ Jəi lay ya ndɔki j'toi kí dan-dé-ti tɔ, adi ndɔki j'inəi rɔ-ji yaki mee né-je-ti kí maji al maji al kí ɓo-é ra-ji, j'rai né-je kí nəl daji rɔ-ji, kɔ né-je kí mee-ji ndigi, adi j'toi dow-je kí koji-ji-ti nu ya wɔngi ra Lubə dɔ-ji-ti titi kí wɔngi ra-é-né dɔ ndəgi dow-je-ti kin bè tɔ.

⁴ Ngà Lubə lé to njəkoo kəmtondoo kí nɔ́; ndigi kí ɛ ndigi-ji nɔ́ kinlé ɓa ra adi,

⁵ loki jəi j'oyi koy kaldɔta-je lə-ji ya kàrè, ɛ adi j'təli j'isi kəm kɔɔ nam kí j'nami kàdì Kristi-ti – Sɔi lé, aji kɔ takul ramaji –

⁶ ɛ adi j'tosi j'ndəli nati kɔ Kristi rəm, bá adi j'isi dɔrɔ-ti nati kɔ Jeju Kristi, kɔɔ nam kí j'nami kàdì-é-ti kin rəm tɔ.

⁷ Bè kɔɔ kadi kaglo-ti kí à ree kinlé, ɛ tɔji dow-je maji kí al dɔ lo kí ɛ ra sə-ji kɔ takul meemaji liə, kɔɔ nam kí j'nami kàdì Jeju Kristi-ti.

⁸ Kɔɔtalə sɔi aji kɔ takul ramaji kɔ kəm rəbi kadmee. Né kinlé i rɔ-si sɔi-ti al, ngà to kadkare lə Lubə.

⁹ Né-é kinlé ree kà takul kullə ra-si-je al, adi dow à kində-né kàdì-é al.

¹⁰ Kdotalə j'toi kullə ra ji Lubə; ɛ ra-ji kà takul nam kí j'nami kàdì Jeju Kristi-ti, kdɔ kadi j'rai né-je kí maji-maji kí ɛ uwə dɔ-é kete kdɔ kadi to kullə ra-ji.

Təl kí káre kà takul Kristi
Əbr 10:19-22

¹¹ Beba adi mɛɛ-si ole dɔ né-ti kin: Ndoki lé né kí tò rɔ-si-ti ya tɔji kí 'toi jipi-je al, adi jipi-je kí 'to dow-je kí d'ijə-dé ganjangi 'ba-si dow-je kí d'ijə-dé ganjangi al. Dɛ lé to rɔ-dé bá dow-je d'ijə.

¹² Dɔgangi-é-ti kinlé, Kristi, dow kí Lubə mbəti-é lé, ndoki səi 'gəi-é al rəm, bá né kí sobi dɔ Israyel-je kàrè 'goti mɛɛ-é-ti rəm, kulənoji-je kí Lubə dɔɔ nati kà Israyel-je ə un-né mindi-é adi-dé lé kàrè 'goti mɛɛ-é-ti rəm, kisi-si dɔnangi-ti nè kin kàrè ndoki nékində mɛɛ dɔ-ti lə-si goto rəm, bá 'gəi Lubə al rəm tɔ.

¹³ Ngà bone bè kinlé, səi kí ndoki ɔi ngərəngi kà Lubə lé, məsi Kristi ra adi 'reei wur-wur rɔ Lubə-ti kà takul nam kí 'nami kàdì Jeju Kristi-ti.

¹⁴ Kdotalə ɛ bá to gin lapiya kí mbunə-ji-ti; ndɔgi bɔr kí gangi-ji danə təl-ji njéba-je-ti lə-nə lé, Kristi lé bá ree tuji kɔgi kà takul koy-é ə ra adi gin dow-je kí joo kinlé 'təl-né dow-je kí káre.

¹⁵ †E bujuru ndukun-je kà kúji ra-é-je lay kdɔ kadi gin dow-je kí joo kinlé 'təl-né kubru rɔ kí káre kí to gin dow-je kí sigi kí lapiya tò dan-dé-ti kà takul nam kí 'nam kàdì-é-ti.

¹⁶ †Adi to takul koy-é kagdəsi-ti kinlé bá, ɛ bujuru-né ba kí tò dan-dé-ti rəm, ulə-dé-né noji nati kà Lubə adi dɛ kí gin joo lay kin ya 'təl-né dow-je kí káre-rè.

¹⁷ Kristi ree ilə mbe Poyta kí Maji kí sobi dɔ lapiya adi-si səi kí ndoki ɔi ngərəngi kà Lubə rəm, bá adi-ji jɛ kí ndoki j'a ngosi kà Lubə rəm tɔ.

¹⁸ Kà takul Kristi lé bá Ndil kí aa njay ra adi jəi kí gin joo lay kin ya j'ingəi kəm rəbi j'reei-né ngosi rɔ Bɔbi-ji-ti.

¹⁹ Gin-é kin bá səi 'toi-né mba-je al rəm, bá 'toi-né njéndumə be-je al rəm ngá, ngà 'toi ngan njébe-je nati kà njékaa njay-je, adi 'toi dow-je lə Lubə.

²⁰ Səi lé, 'tò ki kəy kí d'ində gin-é dɔ njékowkulə-je-ti, kà dɔ njépata-je kí ta Lubə-ti ə Jeju Kristi ya to ər kí sul-é-ti.

²¹ Kà takul Kristi lé bá ər isi-né dɔ-nə-ti kà gangi-é berere-berere kdɔ təl kəy kí aa njay kí to kəy lə 'Babe.

²² Səi kàrè, kà takul-é lé, 'tò ki kəy kí d'ində kadi to kəy kisi Lubə kà takul Ndil-é tɔ.

3

Lubə adi Pol kullə dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al
Kol 1:24-29; 2:1-3; 1Pi 1:10-12

¹ Gin-é kin bá, mə Pol kí d'uwə-m dangay-ti kdɔ ta kí sobi dɔ Jeju Kristi lé, m'pa-né ta kà Lubə kdɔ ta lə-si səi kí 'toi jipi-je al.

² Kdɔ maji kí Lubə ra sə-m bá adi-m-né kullə kadi m'ra dan-si-ti lé, koo ə səi a kooi ta-é ya.

³ Lubə tɛɛ kà dɔ né kí tò lo bɔyɔ-é-ti adi m'gə bá m'ndangi-né ta-é sɛ tin.

⁴ †Loki 'ndói mbete kinlé rəmə, a kasi 'gəi kí né kí sobi dɔ Kristi kí tò lo bɔyɔ-é-ti lé, kəm-m ijə dɔ-ti ya.

⁵ Né kí tò lo ßoyɔ-é-ti kí ßone bè Lubə adi Ndil kí aa njay tɛɛ kɪ dɔ-é adi njékɔwkuɔlə-je kɪ njépata-je kí ta-é-ti kí d'aa njay 'gə kinlé, ndɔki ɛ adi dow-je kí kete 'gə al.

⁶ Né kí ndɔki tò lo ßoyɔ-é-ti lé ɛn: Kɪ kəm rəbi Poyta kí Maji lé, dow-je kí 'to jipi-je al kí 'nam kàdì Jeju Kristi-ti lé, Lubə adi-dé né-je kí maji-maji nati kɪ jipi-je rəm, adi 'təl dow-je kí káre-rè kɪ jipi-je rəm, bá adi dɛ kɪ jipi-je d'ore-nə dɔ kunmindi-ti liə rəm tɔ.

⁷ Poyta kí Maji kinlé, bá Lubə ra sə-m maji, adi-m m'təl ngonnjèkullə-é kɪ takul tógi liə.

⁸ Mə kí m'to né al dan njékaa njay-je-ti lay kinlé, Lubə ra sə-m maji adi m'to njékilə mbe né-je lə Kristi kí maji-é al dɔ lo kin kadi dow-je kí 'to jipi-je al rəm,

⁹ bá adi m'to njékɔr man dɔ né-je-ti kí ɛ kí to Njèra dɔrə kɪ dɔnangi ßoyɔ low lə low-je kin rəm tɔ.

¹⁰ Gin-é kin bá kí nè kin rəmə, kɪ takul njékəwnə-je lé, njékɔbe-je, kɪ njétógi-je kí dɔrə-ti 'gə-né gosi lə Lubə kí tò kɪ kəy-é kəy-é lo nɔ kin,

¹¹ kí go kɔjra-ti kí à tò sartangani kí ɛ oji kete low bá ɛ ra né-é kɪ takul nam kí j'nam kàdì 'Babe-ti lə-ji Jeju Kristi

¹² ə nam-ji kàdì-é-ti kɪ kəm rəbi mɛɛ-ji kí j'adi-é kinlé ra adi mɛɛ-ji nda kəy-kəy kadi j'ree-né ngosi kɪ rɔ Lubə-ti.

¹³ Beba m'idə-si kadi kɔ-je kí m'isi m'ingə kɔ ta lə-si kinlé, adi ɔr tógi-si al. Kɔ-je kinlé, to né riba lə-si.

Ndigi kí Kristi ndigi dow-je

¹⁴ Gin-é kin bá m'osi-né məkəji-m nangi nɔ Bɔbi-ji-ti,

¹⁵ kí ɛ ya gin dow-je lay kí dɔrə-ti kɪ kí dɔnangi-ti 'tɛɛ mɛɛ-é-ti,

¹⁶ m'dəji-é kadi ra sə-si kí go riba-ti liə kí nɔ kin rəm, kɪ takul Ndil-é kɔ kadi mɛɛ-si idi-né njiki-njiki rəm,

¹⁷ m'dəji-é kadi adi Kristi ra be mɛɛ-si-ti kɪ takul kadmɛɛ rəm, kadi adi uləi njirə-si nangi ngə mɛɛ ndigi-ti kí ɛ ndigi-ji,

¹⁸ kɔ kadi səi kɪ ndəgi njékaa njay-je lay ya asi gəi tati-é, kɪ ngal-é, kɪ kù-é kí nangi, kɪ ngal-é kí taá,

¹⁹ ə a 'gəi-né kí ndigi kí Kristi ndigi-ji kinlé itə négə-je lay; kɔ kadi né-je lay kí rɔ Lubə-ti taa mɛɛ-si pəl-pəl.

²⁰ Ə Lubə kí njèra kullə mɛɛ-ji-ti kɪ takul tógi-é lé, asi ra né-je kí al dɔ né-je kí j'dəji-é rəm, j'giri rəm.

²¹ Kadi kɔsgaji tò kɪ dɔ-é-ti dan njékəwnə-je-ti kɪ takul Jeju Kristi rəm, dan dow-je-ti kí low kɪ kí ngɔsnə ya lay rəm, bá kɪ dɔ ɓal-ɓal rəm tɔ. Amen!

4

Kində rɔ nati mɛɛ kadmɛɛ-ti

Kol 3:12-14; Ròm 12:4-8; 1Kɔ 12:4-31

¹ Beba mə Pol kí d'uwə-m dangay-ti kɔ ta kí sɔbi dɔ ta lə 'Babe lé, m'ulə dingəm mɛɛ-si-ti kadi adi panjiyə-si ɔw nati kɪ ɓa kí Lubə ɓa-si.

² †Kadi 'toi njəsɔl dɔ-si sɔl kí ɔr njuti rəm, kadi 'sɔli ləm-ləm rəm, kadi 'toi njékilə mɛɛ-si dɔ madi-é-ti rəm. Isi dɔ-ti kɪ nɔ ə 'ndigi-né-nɔ rəm tɔ.

³ Ra kí Ndil kí aa njay ra adi 'toi dow-je kí káre kinlé, ɛ ya uwəi ngə kɪ kəm rəbi lapiya kí tò dan-si-ti.

⁴ Kɔɔtalə j'toi kubru rɔ kí káre-rè,

Ndil kí aa njay ra káre-rè,

† 4:2 4:2 Kol 3:12,13

bè ya tɔ Lubə ɓa-si kɔɔ nékində meeɔ ɔ-ti kí ra káre-rè;

⁵ 'Babe ra káre-rè,
kadmeeɔ ra káre-rè,
batem ra káre-rè,

⁶ Lubə ra káre-rè
ə ɛ ya to Bɔbi dow-je lay rəm,
ɔ̀ be ɔɔ nékində-je-ti lay rəm,
ra kullə dan dow-je-ti lay rəm,
ɓá isi meeɔ dow-je-ti lay rəm tɔ.

⁷ Ngà Lubə ra sə-ji maji adi ná-ná dan-ji-ti ya Kristi adi-é kadkare kì gangi-é gangi-é.

⁸ Gin-é kin ɓá 'ndàngi-né meeɔ mbete-ti kí aa njay 'panè:
E ɔw lo-je-ti kí taá nu, kì dow-je kí uwə-dé ta rɔ-ti;
E ləbi dow-je kadkare-je.

⁹ «E ɔw lo-je-ti kí taá nu» lé kɔr meeɔ-é to ri wa?
Kɔr meeɔ-é to, kete ɓá kadi ɔw taá lé,
ndɔki ɛ risi ɔw njal gin nangi-ti.

¹⁰ E kí risi nangi lé, to ɛ ya é ɔw sam ɔwra-ti nu,
kɔɔ kadi taa lo pəl-pəl meeɔ né-je-ti lay.

¹¹ Kadkare kí ɛ adi lé ɔn:

E adi de kí dan-ti-je 'to njékɔwkuɔ-je,
E adi de kí ná-je 'to njépata-je kí ta Lubə-ti,
E adi de kí madi-je 'to njékilə mbe Poyta kí Maji,
Ə adi de kí ná-je 'to njékɔrnɔ-je kì njéndó dow-je né.

¹² E ra bè kɔɔ kadi njékaa njay-je d'asi gaki kadi 'ra kullə kadi de kí 'to kubru rɔ Kristi lé d'ɔw-né kì kete-kete,

¹³ sar kadi jɔi lay ya j'təli-né dow-je kí káre-rè meeɔ kadmeeɔ-ti rəm, meeɔ gə Ngon lə Lubə-ti rəm, kadi j'toi dow-je kí j'togi gangi, sar kadi j'asi-né-nə kì Kristi berere meeɔ panjiyə-é-je-ti,

¹⁴ kɔɔ kadi j'toi ngan-je kí pungum man ɔw sə-dé yó-je kì nè-je kin al, nè néndó-je lay à kulə-ji yəl yó-je kì nè-je, ɓá kadi j'toi né kədi lə njéra né kədi-né dow-je kur-dé-né wale kin al rəm,

¹⁵ ngà kadi j'pai ta kí tɔgrɔ-ti kì ndignə rəm, j'a tɔgi meeɔ né-je-ti lay kadi j'titi-né-nə kì Kristi kí to ɔɔ kin bè.

¹⁶ †Kì takul-é ɓá kubru rɔ lay tɔ-né ta-nə-ti kì gangi-é gangi-é maji kì takul njirə-je kì gul-je lay kí uwə-é nati ngə ə ngon rɔ kí rá-rá ra kullə liə adi kubru rɔ tɔgi-né rəm, ɓá ɔw-né kì kete-kete kì takul ndignə rəm tɔ.

Panjiyə kí low kì panjiyə kí sigi

Kol 3:1-16; Gal 5:10-25

¹⁷ Gin-é kin ɓá m'idə-si-né ə m'a-né ɔ-ti njàngi kì ri 'Babe m'panè: Adi panjiyə-si titi-nə kì panjiyə njékadmeeɔ al-je kí tagir lə-dé to tagir kí meeɔ wəy kare kin al.

¹⁸ Tagir lə-dé to tagir kí ɔɔ mbé-ti, adi 'goto meeɔ kiskəm-ti lə Lubə, kɔɔtalə négə al kì meeɔngə lə-dé.

¹⁹ De lé 'gə rɔsɔl al, adi kaya ya to kullə ra-dé sar adi d'inə rɔ-dé yaki meeɔ né-je-ti kí tɔ nɛ ya kàrè meeɔ-dé uwə-dé kì ta al.

²⁰ Ngà səi lé, gangi-é kin ɓá to ta kí sɔbi ɔɔ Kristi kí 'ndó-si lé al.

²¹ Jezu Kristi lé 'pa ta kí ɔɔ-é-ti d'adi ooi rəm, ɓá néndó kí sɔbi ɔɔ-é kí ɔw go-nə-ti kì ta kí tɔgrɔ-ti liə kàrè 'ndó-si, kadi

²² †tusi panjiyə-si kí kete ndɔki lé inəi kɔgi. Ndɔki lé, ɓo né-je kí maji al

maji al tò mee-si-ti, ədi-si kɔɔ tuji-si.

²³ Adi Ndil kí aa njay təl-si adi 'toi dow-je kí sigi mee tagir-je-ti lə-si

²⁴ †ə 'təli dow-je kí sigi kí Lubə ra-dé kí go meendigi-ti liə kɔɔ kadi 'ra né kí njururu kì né kí aa njay kì takul ta kí tɔgrɔ-ti.

²⁵ Gin-é kin bá 'tusi takədi inəi kɔgi ə kadi n̄-n̄ idə madi-é ta kí tɔgrɔ-ti, kɔɔtalə jəi j'toi ngan rɔ-n̄.

²⁶ Kinə wɔngi ra-si kàrè, 'rai majal al; adi kàdì ur dɔ wɔngi-ti lə-si al;

²⁷ kəm lo kí nde bè ya kàrè inəi adi Sú ilə nja-é-ti al.

²⁸ Dow kí to njəbogi kàrè, kadi bogi al ngá. Ngà kadi ur rɔ-é biri ya ra kullə kì ji-é kɔɔ kadi ra-né kì dow-je kí d'ow ndoo né tɔ.

²⁹ Adi ta kí tò ne kàre ya kàrè tee ta-si-ti al; ngà kinə tò kadi 'pai ta rəmə, kadi to ta kí maji kí à kullə dingəm mee dow-je-ti rəm, bá à ra maji kì dow-je kí d'oo rəm tɔ.

³⁰ Ndil kí aa njay lə Lubə lé, 'tuji mee-é al; e bá isi mee-si-ti titi pɔ kí Lubə ɔsi-si-né kɔɔ ndo kí à taa-si-né kilə-si taá kí tagangi-je-ti.

³¹ Né lay kí to meekati, kì rɔkati kan̄n̄, kì wɔngi, kì kilə kol, kì kulə ta ndil-n̄-ti, kì né lay kí to meendul ya adi goto dan-si-ti.*

³² †Adi mee-si maji kì n̄ rəm, adi ta ɔ mee-si kɔɔ-n̄ rəm, inəi go majal lə-n̄ kɔgi titi kì Lubə inə-né go majal lə-si kɔgi kì takul nam kí 'nami kàdì Kristi-ti kin bè tɔ.

5

Panjiyə kí lo kí ndógi-ti

1Te 4:1-8; 1Kɔ 6:9-11

¹ Səi lé, 'toi ngan lə Lubə, adi e ində-si dan kəm-é-ti ɔn é 'ndaji kullə ra-é;

² adi ndigi dow-je bá uwə mee-si, titi kí Kristi ndigi-ji-né bá e ya adi-né rɔ-é Lubə kadkare-ti adi d'ilə məsi-é nangi kɔɔ ta lə-ji kin bè. Adi to kadkare kí nəl Lubə titi ubi kí ətì maji.

³ Kaya-je, kì né-je lay kí tò ne, əse kəmkəj lé, to né-je kí kadi ta-é ya kàrè uwə dɔ-si al. Gangi-é kin bá tuwə njékaa njay-je.

⁴ Ta-je kí tò ne, kì ta mbə-je, kì soki-n̄-je lé, to né-je kí tuwə-si al. Ngà né kí tuwə-si lé, to oiyo kí kadi 'rai Lubə.

⁵ Kɔɔ né kí kadi 'gəi maji ɔn: Njərakaya rəm, njəra né-je kí tò ne əse njəkəmkəj adi to njəpole magi rəm lé, d'a goto mee kɔɔbe-ti lə Lubə de kì Kristi.

⁶ Adi dow pa ta-je kí mee wəy kare ədi-si-né al. Kɔɔ to ta lə né-je kí maji al kinlé bá wɔngi ra-né Lubə dɔ njəmbati təl rɔ-dé go ta-ti liə.

⁷ Ən é kində ya indəi rɔ-si nati sə-dé al.

⁸ Kɔɔtalə, ndɔki isi lo kí ndul-ti, ngà bone bè 'nami kàdì 'Babe-ti adi 'toi dow-je kí isi lo kí ndógi-ti ngá. Beba adi panjiyə-si tuwə panjiyə dow-je kí d'isi lo kí ndógi-ti.

⁹ Kɔɔ panjiyə kí lo kí ndógi-ti lé to meemaji, kì né ra kí njururu, kì ta kí tɔgrɔ-ti.

¹⁰ Ɔri kəm né-je kadi 'gəi né kí nəl 'Babe,

¹¹ ə né-je kí lo kí ndul-ti kí to né-je kí kɔgi kare kinlé uləi rɔ-si dan-ti al, ngà uni kam dɔ-ti.

¹² Kɔɔtalə né-je kí dow-je kin d'isi 'ra lo bɔyɔrɔ-ti lé, tò rɔsɔl mbing ya maji pa ta-é al.

† 4:24 4:24 Kol 3:10 * 4:31 4:31 Kol 3:8 † 4:32 4:32 Kol 3:13

¹³ Ngà né-je lay kinlé loki dow un kam do-ti rəmə, lo ndógi do-ti.

¹⁴ Kdotalə, né kí lo ndógi do-ti lé, né-é təl to londógi ngá. Gin-é kin bá 'pa-né 'panè:

I njètobi, ì taá do bi-ti,

Ì taá dan dow-je-ti kí d'oy

ə Kristi à kadi lo ndógi do-i-ti doo.

¹⁵ Beba ooi go panjiyə-si maji. 'Rai né toki mbə-je bè al, ngà 'rai né ra lə dow-je kí kəm-dé aa njay.

¹⁶ †Inəi kaglo adi dəə kogi kare al, kdotalə j'isi meɛ ndo-je-ti kí maji al*.

¹⁷ Gin-é kin bá kadi 'toi mbə dow-je al, ngà kadi 'gəi né kí meɛ 'Babe ndigi.

¹⁸ Adi yibi ra-si al, nè à ra kadi kullə ra-si tò jugi-jugi; ngà adi Ndil kí aa njay bá taa lo meɛ-si-ti

¹⁹ †rəmə, oji-nə ta kə pa-je, kə pa kəsgaji-je, kə pa-je kí gay-gay kí Ndil kí aa njay ində ta-si-ti rəm, bá usi pa-je 'təyi-né 'Babe kə meɛ-si kí kəre-rè rəm tɔ.

²⁰ Dəkaglo-je lay ya, 'rai oiyo Bəbi-ji Lubə kə ri 'Babe lə-ji Jeju Kristi kdo né-je lay.

Ta kí sobi do kisi-nə lə dené kə dingəm

Kol 3:18-4:1; 1Pi 2:18-25; 3:1-7

²¹ Səi kí 'bəli Kristi lé, uləi do-si gin tógi-ti lə-nə.

²² †Səi dené-je, kadi nə-nə dan-si-ti ulə do-é gin tógi-ti lə ngəbi-é titi kí isi uləi-né do-si gin tógi-ti lə 'Babe kin bè.

²³ Kdotalə dingəm to do dené titi kí Kristi to-né do njəkəwnə-je kí 'to kubru rə-é ə ɛ to Njəkəji-dé kin bè.

²⁴ Titi kí njəkəwnə-je d'ulə-né do-dé gin tógi-ti lə Kristi kinlé, kadi nə-nə dan dené-je-ti ulə do-é gin tógi-ti lə ngəbi-é meɛ né-je-ti lay tɔ.

²⁵ †Ə səi dingəm-je, 'ndigi ne-si-je titi kí Kristi ndigi-né njəkəwnə-je sar oy-né kdo ta lə-dé kinlé bè.

²⁶ Ǝ ra bè togi-dé-né kə man rəm, kə ta lə Lubə rəm, adi d'aa njay ə ində-dé-né tagay adi Lubə;

²⁷ Kdo kadi njəkəwnə-je kinlé d'a nə-n'è-ti titi dené kí ɔw kə ta ngow ə ra rə-é adi ndóle rəm, yoro goto rə-é-ti rəm, rə-é ungi kulə al rəm, bá né kí maji al ya goto rə-é-ti rəm kin bè tɔ. Ə kadi 'to tagay rəm, bá kadi ta madi goto do-dé-ti rəm tɔ.

²⁸ Gangi-é kin ya dingəm à ndigi-né ne-é titi kí ɛ ndigi-né daji rə-é kin bè tɔ. Dow kí ndigi ne-é lé, dowbé ndigi daji rə-é ya tɔ.

²⁹ Kdotalə dow kí ɔsi rə-é kə ta ya goto, ngà dow lé ul rə-é, ə tɔsi kəm-é do-ti titi kí Kristi ra-né kə njəkəwnə-je kin bè.

³⁰ Kdotalə jəi j'toi ngan rə Kristi.

³¹ Beba 'ndəngi 'panè: Gin-é kin bá dingəm à kiŋə-né kə-é kə bəbi-é kdo tiŋə rə ne-é-ti ə dɛ joo lay d'a təl to kubru rə kí kəre-rè.

³² Ta kí tò lo bəyɔ-é-ti kinlé to ta kí boy ə mə m'idə-si rəsi m'panè: To ta kí sobi do Kristi kə njəkəwnə-je.

³³ Ngà kí sobi do-si lé, kadi nə-nə ya ndigi ne-é titi kí ndigi-né daji rə-é bè ə kadi dené kí rá-rá kàrè ilə kuji do ngəbi-é-ti tɔ.

† 5:16 5:16 Kol 4:5 * 5:16 5:16 Kol 4:5 † 5:19 5:19 Kol 3:16,17 † 5:22 5:22 Kol 3:18; 1Pi 3:1
† 5:25 5:25 Kol 3:19; 1Pi 3:7

6

Ta kí sobi do ngan-je kà njékoji-dé-je

¹ †Səi ngan-je, uləi do-si gin tógi-ti lə njékoji-si-je [kí gangi-é kí 'Babe ndigi]*, kdotalə ɛ kin bá to né kí njururu.

² «'Təti kagi bobi-i kà kɔ-i» – ɛ kin bá to kí dosay dan ndukun-je-ti kí kunmindi dan go-é –

³ beba 'a kisi maji ə bal-i à nɔ-né donangi-ti.

⁴ †Səi bobi ngan-je, 'tuji meɛ ngan-si-je al, ngà ooi go-dé ə 'ndoi-dé né, 'rai-dé kadi iləi-dé rəbəə kà gangi-é kí 'Babe ndigi.

Ta kí sobi do bə-je kà 'ba-dé-je

⁵ †Səi bə-je, 'təli rɔ-si go ta-ti lə dow-je kí 'to 'ba-si-je kà bəl, kà kuji kà kilə, kà meɛ kí nda kay titi kí isi 'təli-né rɔ-si go ta-ti lə Kristi kin bə;

⁶ 'rai bə takəm-dé-ti par al rəm, bá kdɔ nəl-né dow-je al rəm, ngà 'rai kdɔ to kí 'toi ngannjékullə-je lə Kristi kí isi 'rai né kí Lubə ndigi kà meɛ-si kí káre.

⁷ 'Rai kullə adi-dé kà rɔnəl titi-nɔ né kí to kullə lə 'Babe bə, bə titi to kullə lə dow al.

⁸ Səi 'gəi kí dow kí to bə əse to bə al kàrè, 'Babe à kugə do ji-é sobi do maji kí ɛ ra.

⁹ †Səi 'ba bə-je kàrè, 'rai sə-dé bə ya tɔ; adi-dé kɔ al; səi 'gəi kí ɛ kí to 'Ba-si rəm, to 'Ba-dé rəm lé, isi dɔrɔ-ti ə ɛ ɔr kəm dow al.

Néro-je lə njèkadmeɛ

¹⁰ Kadi m'tol-né ta-é lé, uləi njirə-si do 'Babe-ti ə ubəi kul tógi-é kí al do tógi-je lay kin.

¹¹ 'Tuləi néro-je lə Lubə lay rɔ-si-ti, kdɔ kadi ɔi-né gərərə nɔ Sú-ti kí njètulə-si nati.

¹² Kdotalə j'isi 'roi kà dow-je al, ngà j'isi j'roi kà ndil-je kí maji al, kà tógi-je, kà njékɔbe kí londul-ti kí donangi-ti nə rəm, bá j'isi j'roi kà ndil-je kí maji al kí dɔrɔ-ti rəm tɔ.

¹³ Gin-é kin bá kadi ɔyi néro-je lə Lubə lay, kdɔ kadi ɔi-né gərərə meɛ ndo-je-ti kí maji al rəm, bá kadi loki go-é gangi lay kàrè ɔi-né dingəm rəm tɔ.

¹⁴ Beba ɔi dingəm. Adi ta kí tɔgrɔ-ti nɔy kí ndaá dɔbədi-si bə; adi né ra kí njururu nɔy kí né kɔn kàdɔ asgar-je ta né kat-ti bə;

¹⁵ rɔ tungə pilingi kdɔ kilə mbɛ Poyta kí Maji kí sobi do lapiya lé bá adi toki saba nja-si-ti bə;

¹⁶ meɛ né-je-ti lay ya adi kadmeɛ toki də lə-si bə. Ningə-je lə Njèmeɛndul kí ta-é ɔ pər kinlé, də lé bá à taa do-si-ti.

¹⁷ Adɔ kaji toki jɔgi ngəm do-si bə ə adi Ta lə Lubə kí to kiyəɔ kí Ndil kí aa njay adi-si lé tɔ ji-si-ti tɔ. ¹⁸ Ndo-je lay ya adi Ndil kí aa njay ɔsi-si adi 'pai ta kà Lubə kà kəm rəbi-je lay ə 'nɔi ta-é-ti 'dəji-é-né né. Beba uwəi rɔ-si ngə, isi kəm do rɔ-si-ti kadi 'pai ta kà Lubə. 'Pai ta kà Lubə kdɔ njékaa njay-je lay.

¹⁹ 'Pai ta kà Lubə kdɔ ta lə-m tɔ; kdɔ kadi Ndil-é ində ta ta-m-ti adi m'nda meɛ-m kay m'ilə mbɛ né kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti bá Lubə tɛɛ kà do-é kà takul Poyta kí Maji kin.

† 6:1 6:1 Kol 3:20 * 6:1 6:1 Ta-je kí tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndangi kà ji-dé kà ta grɛki. † 6:4 6:4 Kol 3:21 † 6:5 6:5 Kol 3:22-25 † 6:9 6:9 a Kol 4:1; b Kol 3:25

²⁰ Poyta kí Maji kinlé bá ma m'to takəm Kristi adi m'ilə mbe-é bá m'a-né dangay-ti tin. 'Dəji Lubə kadi m'nda meɛ-m kay m'pa ta-é titi kí tò kadi m'pa-né.

Ta-je kí sobi Pol kà lapiya-je kí ra

²¹ ††Kdo kadi səi kàrè 'gəi-né ta kí do kisi-m-ti kè né-ti kí m'isi m'ra lé, Tisiki kí to ngonkɔ-m kí njèkadmɛɛ kí m'ində-é dan kəm-m-ti kí to ngonnjèkullə kí njèkɔ do ndi-é-ti meɛ kullə-ti lə 'Babe ya à kow kor lay kidə-si.†

²² Gin-é kin bá m'ulə-é-né rɔ-si-ti bè, kdo kadi 'gəi-né ta kí sobi do kisi-ji nè kin rəm, bá kadi ɔw sol meɛ-si rəm tɔ.

²³ Kadi Bobi-ji Lubə kè 'Babe Jeju Kristi d'adi lapiya kè ndigi dow-je, kè kadmɛɛ nɔy kè njèkadmɛɛ-je.

²⁴ Kadi ramaji lə Lubə nɔy kè dow-je lay kí 'ndigi 'Babe lə-ji Jeju Kristi ndigi kí sɔy-é goto.

Mbete kí Pol ndàngí adí Pilipi-je Ta-je kí dɔ mbete-ti kí Pol ndàngí adí Pilipi-je

Pol a dangay-ti ɔ to bebo Rom-ti je bè, bá ɛ ndàngí-né mbete kin. Ɖ ɛ a mee ji njékɔbe-je-ti kadi d'a tol-é. Bè ya kàrè to mbete kí pa ta kí sobi dɔ rɔnəl liə, kì oiyo kí ɛ ra njékadmee-je kí bebo Pilipi-ti.

Pol ilə mbe Poyta kí Maji bebo Pilipi-ti, dɔnangi Maseduwan-ti dɔnangi Greki-ti kəl-é kí taá-ti ɔ ində gin njékəwna-je káre lo-é-ti (Knj 16). Ganglo-é-ti kin ya mbunə-dé kì njékadmee-je kí Pilipi-ti gangi al; adi de d'ulə kì là d'adi-é 'ra-né siə nja nɔ-nɔ mee kullə-ti liə kí isi ra adi Lubə. Mee mbete-ti kinlé, ɛ ra-dé oiyo kɔ kadkare kí d'ulə-né Epaproditi d'adi ree-né adi-é ngosnè bəy kinlé rəm, bá ɛ pa ta kí sobi dɔ ndigi kí ɛ ndigi-dé mee mbete-ti kinlé rəm tɔ. Lo kɔr-é-ti kí 1 lé ɛ ra oiyo 'Babe rəm, bá pa ta kí sobi dɔ gangi kisi-é rəm tɔ. Lo kɔr-é-ti kí 2 lé, ɛ toji néndaji-je kí sobi dɔ soldo ɔ kí boy nɔ lé to soldo lə Jeju Kristi. Lo kɔr-é-ti kí 3 lé, ɛ pa ta kí sobi dɔ maji lə mee kí kində dɔ Kristi-ti bi dɔ dow-ti al, ɔ lo kɔr-é-ti kí 4 lé, ɛ ulə dingəm mee njékadmee-je-ti kadi 'to dow-je kí káre rəm, kadi 'ra rɔnəl rəm, bá pa ta kí sobi dɔ lapiya lə Lubə rəm tɔ.

Toji rɔ kì Lapiya kí ra

¹ †Mɔ Pol, je kì Timote kí j'to ngannjékullə-je lə Jeju Kristi j'isi nati bá m'ndàngi mbete kin m'adi-si səi njékaa njay kí 'toi njénam kadi Jeju Kristi-ti rəm, m'adi-si səi njékində kəm-si go njékəwna-je-ti rəm, bá madi-si səi njékində kəm-si go né-ti lə njékəwna-je kí isi mee bebo Pilipi-ti rəm tɔ.

² Kadi Bobi-ji Lubə de kì 'Babe Jeju Kristi d'adi ramaji kì lapiya lə-dé nɔy sə-si.

³ Nɔ-je lay kí mee-m ole dɔ-si-ti taá ya rəmə m'ra oiyo Lubə lə-m.

⁴ Ta-je lay kí m'pa kì Lubə kɔ-si lay kinlé, ndɔ-é ndɔ-é ya m'pa kì rɔnəl,

⁵ kɔ kində kí indəi rɔ-si ta Poyta-ti kí Maji ndɔ-ti kí dɔsɔy sar tɛ-ɛ né bone.

⁶ M'gə maji kí njékulə gin kullə kí maji nɔ mee-si-ti kinlé, à ra bè-bè ya tol ta-é ndɔ təl-ti lə Jeju Kristi.

⁷ Səi lé, to tó-é kadi m'ɔw kì tagir-je kí bè kin dɔ-si-ti lay, kdɔtalə m'ində-si dan kəm-m-ti. Kɔ maji kí Lubə ra sə-m dangay-ti rəm, lo pa ta gangi-né dɔ Poyta kí Maji-ti rəm, lo kilə mbe-é-ti kì tógi rəm kinlé, səi lay ya ɔi sə-m mee-é-ti.

⁸ Lubə gə kí səi lay ya m'ndigi-si ko ndigi lə Jeju Kristi.

⁹ Ɖ né kí m'dəji mee ta-je-ti kí m'isi m'pa kì Lubə lé, m'dəji kadi ndigna lə-si ɔw kì kete-kete ɔ kadi to ndigna kí 'gəi gin-é maji rəm, 'gəi kɔri-né mbunə né-je kadi aa njay rəm tɔ.

¹⁰ Bè kɔ kadi asi kadi ooi né kí maji ɔ 'gəi rəm, kadi 'toi njéra né kí tɔgrɔ-ti rəm, kadi 'toi dow-je kí ta goto dɔ-si-ti ndɔ təl-ti lə Kristi rəm,

¹¹ kadi kì takul Jeju Kristi rəmə 'rai-né né kí njururu, kɔ kadi dow-je d'osi-né gaji Lubə rəm, 'tɔy-é-né rəm tɔ.

Ka Pol dangay-ti

¹² Ngankɔ-m-je kí njékadmee, né kí m'ndigi kadi 'gøi ón: Né kí tee do-m-ti lé, ra adi Poyta kí Maji ow-né ki kete.

¹³ †Beba mee ndògi-ti læ ngar lay røm, kì lo-je lay ya dow-je 'gø maji kí to ta kí sobi do ta læ Kristi bá m'a-né dangay-ti.

¹⁴ Ə njékadmee-je na ya, ka-m dangay-ti lé, ra adi d'ubø kul 'Babe røm, adi-dé tógi do madi-é-ti bøy røm, bá or bøl mee-dé-ti kogi kadi d'ilø mbe ta læ Lubø kì rø tungø-dé røm to.

¹⁵ Tɔgrɔ-ti ya, ta læ Kristi lé, de kí dan-ti-je 'ndó dow-je kì kim-na, kì jangi, ngà de kì ná-je 'ra kì tagir kí maji to.

¹⁶ De kinlé 'ra kì tagir ndigna ə 'gø kí kisi-m nè kinlé tò kdo kadi m'pa ta m'gangi-né do Poyta kí Maji.

¹⁷ Ngà de kí dan-ti-je lé, d'ilø mbe ta læ Kristi kì tagir kim-na kì jangi mee-dé-ti. Tagir-je læ-dé lé aa njay al. De 'gir kí to kò kí rangi bá n'isi n'adi-mi do madi-é-ti do ka-m dangay-ti.

¹⁸ Ngà bè kàrè, lé to ndangi bá 'ra øse 'ra né kí tɔgrɔ-ti kàrè, mbe ta læ Kristi ba-né adi rø-m nøl-m ə à nøl-m ya bøy røm to.

¹⁹ Takul ta-je kí isi 'pai kì Lubø røm, kì takul Ndil Jeju Kristi kí isi gøti-m kin ya, m'gø-né kí né-je kinlé à kow søm kì kaji-ti.

²⁰ Gangi-é kí m'isi m'ngøbi-né kì rø ngà røm, kì mee kí kindø do-ti røm kinlé, né kí rø-m à sol-m do-ti ya goto. Ngà bone bè kinlé, mee-m nda kay titi kí kete low, adi lé to koy-m øse to kisi-m kì do-m taá kàrè, Kristi lé dow-je d'a kosi gaji-é kì takul-m ya.

²¹ Kdotalø ma lé, Kristi bá to kisi kì do taá læ-m, adi m'oo koy kì nékugø doji.

²² Ngà kinø kisi-m kì do-m taá nè kinlé, maji-é tò kdo kullø læ-m bøy rømø, m'gø né kí m'a mbøti al.

²³ Mee-m ra joo: 'Bo kadi m'ow m'isi kì Kristi bá ra-m kdo to né kí maji bore ngay.

²⁴ Ngà kdo ta læ-si lé, kisi-m kì do-m taá nè kin maji na bøy røm to.

²⁵ M'gø maji mbiri-mbiri kí m'a kisi kì do-m taá ə səi lay ya m'a kisi sø-si kdo kow kì kete læ-si røm, bá kdo rønøl læ-si mee kadmee-ti røm to.

²⁶ Beba loki m'a tøl kow dan-si-ti gogi lé, m'a tøl gin né kindø kadi læ-si kí na kdo nam kí 'nami kadi Jeju Kristi-ti.

Kq dingəm ta rɔ-ti

²⁷ Ke bá adi panjiyø-si ow nati kì Poyta kí Maji læ Kristi, kdo kadi lé, m'ow m'oo-si øse m'isi rangi kàrè rømø, m'oo poy-si kí ai gørøø kì tagir kí kàre-rè røm, ai do-ji-na-ti lay 'roi kì mee kí kàre-rè do kadmee-ti kí ow nati kì Poyta kí Maji røm to.

²⁸ Adi njéba-je d'indø-si bøl-ti nda al. Gangi-é kin bá toji tuji læ-dé ndaa-ti røsi, ngà səi rømø toji kaji læ-si to; to né kí i rø Lubø-ti.

²⁹ Kdotalø kí sobi do Kristi lé, Lubø ra sø-si maji kadi adi-é mee-si kí kadi ya par al, ngà kadi ingøi kò kdo ta liø do-ti to.

³⁰ †Bone bè kin səi isi roi ko rø kí m'rø m'adi ooi kì køm-si røm, bá m'isi ta-ti bøy adi ooi ta-é røm to.

2

Kindø rø nati kì sɔldo

¹ Kinə solmɛɛ tò kì takul nam kàdì Kristi-ti rəm, kadi-nə ta dingəm tò kì takul ndignə rəm, kuwə-nə lubi-lubi tò kì takul Ndil kí aa njay rəm, ta kí ò mɛɛ kɔɔ-nə tò rəm, bá koo kəmtondoo tò rəm lé,

² adi tagir lə-si ɔw nati; ko ndigi kí káre ya 'ndigi-nə; adi mɛɛ-si tò nati káre; indəi rɔ-si nati; 'rai bə kadi rɔnəl lə-m ɔr-né njuti.

³ 'Rai né madi kì jangi əse kɔɔ rifa kì ndangi kare al rəm; ngà kì takul soldo lé, dow-je kí rangi bá kadi ooi-dé kì dow-je kí 'boy d'itə-si.

⁴ Né-je kí à maji sə-si səi ya par bá kadi kəm-si tò go-ti al, ngà kadi nə-nə dan-si-ti adi kəm-é to go né-je-ti kí à maji kì ndəgi dow-je to bane.

⁵ Tagir kí tò mɛɛ Jeju Kristi-ti kin ya, adi tò mɛɛ-si-ti tɔ.

⁶ Ɛ kí né kí rɔ-é-ti lay ya tɔji kadi to Lubə, ngà koo bá ɛ oo kasi-nə lə-dé dɛ kì Lubə kinlé kì né kəw rɔ dɔ-ti al.

⁷ Ɛ mbati rifa liə kì mɛɛndigi liə ya, təl rɔ-é ngonnjəkullə-ti,

təl rɔ-é adi tanə kì dow-je rəm, dow-je 'gə-é kí ɛ to dow rəm tɔ.

⁸ Kristi sɔl dɔ-é kì mɛɛndigi liə, təl-né rɔ-é go ta-ti sar ya oy-né, ɔw mbing ya oy dɔ kagdəsi-ti.

⁹ Gin-é kin bá Lubə ɔr-né jikɔl-é kì taá ə adi-é ri kí itə ri-je lay,

¹⁰ kɔɔ kadi dɔrə-ti kì dɔnangi-ti, kì gin nangi-ti kin ya, né-je lay 'tosi məkəji-dé nangi kì ri Jeju rəm,

¹¹ bá kadi ndɔ dow kí rá-rá ya pa ta rəsi ɔsi-né gajì Bəbi-ji Lubə panè: Jeju Kristi to 'Babe.

Njèkadmɛɛ to londógi kí dɔnangi-ti

¹² Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, səi lé 'toi njétəl rɔ-si go ta-ti kì ndɔ-je lay, 'rai kullə dɔ kaji-ti lə-si kì bəl rəm, kì dadi rəm; 'rai kɔɔ takəm-m al, ngà bone bə kí m'goto sə-si kin ya kàrè, kadi 'rai kì dɔ madi-é-ti ya bəy.

¹³ Kɔɔ Lubə ya bá ində ndigi ra né mɛɛ-si-ti rəm, bá ɔsi-si adi 'rai né kí ɔw nati kì kɔjra liə kí to kɔjra mɛɛmaji.

¹⁴ Né-je lay ya kadi 'rai kì yunta al rəm, kì najta al rəm,

¹⁵ kɔɔ kadi ta goto dɔ-si-ti rəm, kadi aai njay rəm, kadi 'toi ngan lə Lubə kí ta goto dɔ-si-ti dan dow-je-ti kí njéndəm majal mbul-mbul kí 'to njémɛɛndul-je. Dan-dé-ti lé, səi 'ndógi titi pər ngəl-je kí dɔnangi-ti nè,

¹⁶ kì takul ta kí sɔbi dɔ kiskəm kí 'pai. Ndɔ təl Kristi-ti rəmə, ɛ kin ya bá à to né rifa lə-m ə à tɔji kí ngodi lə-m lé, m'ay kɔgi kare al rəm, bá koo lə-m kàrè tò kɔgi al rəm tɔ.

¹⁷ Ə kinə lé kadi m'toki man nduu kí 'mbəl logugi né-ti, dɔ kadkare-ti kí adi Lubə kì takul kadmɛɛ lə-si ya kàrè adi-m rɔnəl rəm, bá m'ra rɔnəl-é nati sə-si lay rəm tɔ*.

¹⁸ Bə ya tɔ, səi kàrè adi rɔ-si nəl-si dɔ-ti rəm, bá 'rai rɔnəl-é nati sə-m rəm tɔ.

Kɔw mba lə Timote rəm, lə Epaproditi rəm

¹⁹ M'ində mɛɛ-m dɔ 'Babe Jeju-ti, kí m'a kullə Timote rɔ-si-ti ngosnè, kɔɔ kadi təl ree idə-m poy-si kadi mə kàrè mɛɛ-m usi-né nangi tɔ.

* **2:17 2:17** Pol un rɔ-é ɔji-né man nduu kí 'mbəl dɔ né-ti kí d'adi kɔɔ gugi-né né bá pa-né ta kí dɔ koy-é-ti (Tɛt 29:38-42; Kni 15:1-10; 2Ti 4:6).

20 Kdotalə gangi kisi-si kinlé, Timote lé ya par ó to rɔ-é kí tɔgrɔ-ti, ɓi m'ow kì dow kí rangi kí à kore kàdì-m mee tagir-je-ti kí sobi dɔ-si kin al.

21 Kdotalə ndəgi dow-je lay d'ow ká sangi né-je-ti kí sobi dɔ-dé de ya ɓi 'sangi 'lə Jeju Kristi al.

22 Ngà Timote lé tɔji kadi rɔ liə adi 'gəi maji. E isi mbó-m-ti titi kí ngon isi-né mbó ɓɓi-é-ti ə un rɔ-é ində ta kullə-ti nati sə-m kɔ Poyta kí Maji.

23 Adi kinə ta kí dɔ-m-ti aa njay rəmə, e ɓá m'oji kullə-é rɔ-si-ti nɔɔ rəm,

24 mə ya kàrè m'adi mee-m 'Babe kí mə kì dɔ-m m'a kow nɔɔ ngosnè tɔ.

25 Ngà m'oo maji nɔ kadi m'təl m'ulə Epaproditi kí to ngonkɔ-m kí njèkadmeə rəm, madkullə lə-m kì madi rɔ lə-m kí uləi-é rɔ-m-ti kì né-je kí m'ow ndoo-é.

26 Səi lay ya ɓo koo-si ra-é loti-loti rəm, ɓá ta mɔy liə kí usi mbi-si-ti kin kàrè adi-é kɔ nɔ rəm tɔ.

27 Rɔ-é lé to-é nɔ adi tò ta koy-ti ya, ngà Lubə oo kəmtondoo liə, to kəmtondoo liə e par ɓá oo tin al, ngà to kəmtondoo lə-m mə tɔ, bə kɔ kadi mee-kɔ lə-m ree-né kì dɔ madi-é-ti dɔ madi-é-ti al.

28 M'ulə-é gogi kalangi kɔ kadi ooi-é rəmə rɔ-si nəl-si-né rəm, ɓá kadi mə kàrè mee-kɔ lə-m səl-né kɔy rəm tɔ.

29 Uwəi-é kì rɔ-si-ti kì rənəl kuwə dow lə 'Babe. Dow-je kí bə kinlé, uni ta-dé.

30 Kɔ to ta lə kullə lə Kristi ɓá kete e tò-né ta koy-ti rəm, ilə-né rɔ-é kɔgi taa-né tó-si ta kullə-ti kí tò kadi 'rai adi-mi rəm tin.

3

1 Kí rangi ɓəy, səi ngankɔ-m-je kí njèkadmeə, 'rai rənəl kɔ nam kí 'nami kàdì 'Babe-ti. Ko ta-je kí káre kinlé ya kadi m'ndàngi m'adi-si ɓəy kàrè mə m'oo né káre kí ndɔji-m-ti al ə kí sobi dɔ-si rəmə, ra-é kí bə kinlé ɓá à kəy ngangi-si kər-kər maji.

Ta kí sobi dɔ njéndó dow-je né-je kí ngom

Gal 5:1-6; Róm 6:3-13; 1Kɔ 9:24-27; 2Pi 1:5-11

2 Ooi go rɔ-si rɔ de-ti kí 'toki bisi-je bə kin! Ooi go rɔ-si rɔ njérakullə-je-ti kí 'ra kì mee kí maji al kin! Ooi go rɔ-si rɔ njéba rɔ-dé dow-je-ti kí d'ijə-dé ganjangi kin!

3 Kɔ dow-je kí d'ijə-dé ganjangi kí tɔgrɔ-ti lé, to jəi kí j'poli Lubə kì takul Ndil-é, to jəi kí riɓa lə-ji to nam kàdì Jeju Kristi-ti, adi j'indəi mee-ji dɔ né-ti kí tò rɔ-ji-ti kin al.

4 Mə kì dɔ-m kàrè, lé m'a kində mee-m dɔ né-ti kí tò rɔ-m-ti tɔ.

Kinə dow-je madi d'oo d'adi 'lə-dé to tó-é kadi d'ində mee-dé dɔ né-ti kí tò rɔ-dé-ti lé, mə rəmə 'lə-m mə itə-dé ɓəy.

5 †Kɔ d'oji-m m'ra ndo jinəy joo ya d'ijə-m ganjangi, m'to gin ka Israyel, gin koji-ti lə Benjamə, m'to Əbrə kí koji kəy;

6 †kí sobi dɔ ndukun ə m'to Parisi, kí sobi dɔ rɔ tungə mee kullə-ti ə ndɔki m'to njèkulə kəm njékəwnə-je ndoo, ɓá kí sobi dɔ né ra kí njururu kàrè ta goto dɔ-m-ti rəm tɔ.

7 Ngà né-je kí ndɔki m'oo kì né kí 'ngay kinlé, m'təl m'oo kì né kí kɔgi kare kdotalə Kristi.

8 Rəm ɓá gə kí m'gə Jeju Kristi maji kì 'Babe lə-m lé, to né kí maji mbing adi né-je lay ya m'oo kì né kí kɔgi kare. M'inqə né-je lay kɔgi kɔ Kristi ə né-je lay ya m'oo kì dɔ ɓirbiti bə, kɔ kadi Kristi ɓá to nékingə-m rəm,

⁹ kadi nam kí m'nam kàdì-é-ti kinlé m'nam kì takul né ra kí njururu lə-m kí to təl rə go ndukun-ti kin al, ngà kì takul né ra kí njururu kí tò kì takul kadmeɛ Kristi, adi to né ra kí njururu kí i rə Lubə-ti, ə ulə njirə do kadmeɛ-ti.

¹⁰ Né lay kí uwə meɛ-m to kadi m'gə Kristi; kadi m'gə tógi kí ɛ tɔsi-né ndəl ində-né lo tɛɛ rəm, kadi m'ingə-né siə kɔ-je liə rəm, bá kadi m'tana siə sar kadi m'oy-né gə koy liə, kɔo kadi

¹¹ ta kí rá-ti ya kàrè rəmə, m'tosi ndəl m'ində lo m'tɛɛ to.

Kay ngodi kəm ki kete

¹² To kingə bá m'ingə nédoji lé ngá al rəm, to maji bá m'maji m'or njuti ngá al rəm, ngà m'isi m'ay ngodi lə-m kin kəm-m kí kete, kɔo kadi m'ingə-né nédoji lé, kɔo ma kàrè Jeju Kristi ingə-m adi m'to liə to.

¹³ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, ma kì do-m ya kàrè m'ingə nédoji lé al ya bəy. Ngà m'adi meɛ-m oy do né-ti kí go-m-ti gogi ə m'adi kəm-m tò ki kete kɔo né kí nɔ-m-ti. Né káre kí m'ra ɔn:

¹⁴ M'ay ngodi ki lo-ti kí né kí m'ində nɔ-m-ti tò-ti lé, kɔo kadi m'ingə-né nédoji kí sobi do ba kí dora-ti kí Lubə ba-m kɔo nam kí m'nam kàdì Jeju Kristi-ti.

¹⁵ Jəi lay ya kí j'toi dow-je kí j'togi gangi lé, adi j'owi kì tagir kí bè kin bane; ə kinə né madi tò nɔɔ bá tagir lə-si kí do-ti ɔw nati al kàrè rəmə, né-é kinlé Lubə à tɛɛ kì do-é kadi-si rəm to.

¹⁶ Ngà ke bá lo kí j'reei 'tɛɛi-ti ngá kin lé, ri-ri bá ra né kàrè, adi j'owi nati kəm-ji kí kete.

¹⁷ †Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, 'ndaji kullə ra-m ə adi kəm-si tò ki go de-ti kí panjiyə-dé to gə panjiyə kí ingəi rə-ji-ti kin ya.

¹⁸ Kɔotalə dow-je nɔ ya panjiyə-dé ɔsi ta kagdəsi lə Kristi. Ta kinlé, taá taá ya m'idə-si ə bone kin ya kàrè m'təl m'pa kì nɔ kəm-m-ti bəy.

¹⁹ De lé ta təl ta-dé to tuji kogi ya do; nékuso kí meɛ-dé-ti ya to lubə lə-dé; né kí ulə rɔsol do-dé-ti kin ya bá de d'adi to né riba lə-dé; tagir-je lə-dé tò ki do né-je-ti kí donangi-ti nè ya par.

²⁰ Ngà jəi lé, be lə-ji to dora-ti adi j'isi j'ngəbi Njəkaji-ji kí 'to 'Babe Jeju Kristi kí à ki-ti kɔo ree

²¹ ə tógi kí ɛ ɔw-né kɔo təl-né né-je lay gin tógi-é-ti kin ya à mbəl-né rə-ji kí dangi-ti kin kadi tanə kì rə-é kí to rə njəriba kin to.

4

¹ Gin-é kin bá səi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ kí m'ində-si dan kəm-m-ti, səi kí bo təl koo-si ra-m, səi kí 'toi gin rɔnəl lə-m kì nédoji lə-m, ɔi-né gərərə bè ya kàdì 'Babe-ti, səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti.

Ndəji-je kì ta dingəm-je kí gay-gay

² M'ra ndoo ta Ebodi-ti kì ta Səntisi-ti kadi d'ow kì tagir kí káre kɔo nam kí 'nam kàdì 'Babe-ti.

³ Ə i, madkullə lə-m kí njèra né kí tɔgrə-ti, kɔgri ya, m'dəji-i kadi 'ra sə-dé adi mindi-dé usi go-nə-ti. Kɔo 'to dené-je kí njéka do-ji-m-ti ta rə-ti kí sobi do Poyta kí Maji, nati kì Klemə kì ndəgi madkullə-je lə-m kí ri-dé tò meɛ mbete* kiskəm-ti to.

⁴ Ndo-je lay ya adi rə-si nəl-si kɔo nam kí 'nami kàdì 'Babe-ti kin. M'təl m'pa ya bəy, adi rə-si nəl-si.

† 3:17 3:17 1Kɔ 4:16; 11:1 * 4:3 4:3 Mbete kiskəm lé to mbete kí rə Lubə-ti kí ri dow-je kí d'adi meɛ-dé Lubə tò-ti (Ntd 3:5).

⁵ Kadi dow-je lay ya 'gə sɔl lɔm lə-si. 'Babe ɔ ngɔsi.

⁶ Adi mee-si ɔ kəkəkə kɔɔ né madi al. Ngà mee né-je-ti lay ya 'pai ta kɪ Lubə, 'nɔi ta-é-ti, 'rai-é oiyo, bá indəi nédəji-je lə-si nɔ-é-ti.

⁷ Rəmə lapiya lə Lubə kɪ to lapiya kɪ itə négə-je lay kinlé à kay ngangɪ né-je kɪ mee-si ndigi, kɪ tagir-je lə-si kɔɔ nam kɪ 'nami kàdɪ Jeju Kristi-ti.

⁸ Beba səi ngankɔ-m-je kɪ njékadmee, kadi né lay kɪ to né kɪ tɔgrɔ-ti, kɪ né kɪ asi piti, kɪ né kɪ njururu, kɪ né kɪ aa njay, kɪ né kɪ dow à pa ta kɪ maji dɔ-ti, kɪ né kɪ tuwə ndigi dɔ-ti, kɪ né kɪ maji rəti-rəti, kɪ né kɪ asi gaki kadi dow piti kinlé bá to né-je kɪ tɔ tagir-je-ti lə-si.

⁹ Né kɪ m'ndó-si, né kɪ ingəi rɔ-m-ti, kɪ ta kɪ ooi ta-m-ti, né kɪ m'ra m'adi ooi lé, 'rai-né kullə. Rəmə lapiya lə Lubə à nɔy sə-si.

Ta kɪ sobi dɔ oiyo kɪ Pol ra

¹⁰ Loki m'oo kandi kilə kɪ iləi ká-m-ti bəy kinlé, m'ingə rɔnəl nɔ mee nam-ti kɪ m'nam kàdɪ 'Babe-ti. Səi lé ɔ kilə ká-m-ti ra-si ya, ngà lo-é bá ingəi al.

¹¹ To ndoo né bá ra-m bá m'pa-né ta kinlé bè tin al. Kɔɔ mə m'ndó kisi kɪ mee kusi nangi mee né-je-ti lay.

¹² M'gə kisi dan ndoo-ti rəm, m'gə kisi dan maji-ti mburuki-mburuki rəm. Mee né-je-ti lay, kɪ lo-je lay ya m'ndó adi lé m'ndan kàrè mə kisi rəm, ɔ ra-m kàrè m'a kisi rəm, dan maji-ti kɪ mburuki-mburuki kàrè m'a kisi rəm, bá dan ndoo-ti kàrè m'a kisi rəm tɔ.

¹³ Né lay ya m'asi ra kɪ takul njékadi-m tɔgi.

¹⁴ Bè ya kàrè, maji kɪ maji kɔɔ kɔ-je lə-m lé səi ɔi sə-m mee-é-ti.

¹⁵ Loki m'ingə dɔnangi Maseduwan, dɔkaglo-ti kɪ kilə mbe Poyta kɪ Maji tum-né gin-é dan-si-ti kinlé, səi kɪ bebo Pilipi-ti rəmə 'gəi kɪ njékəwnə-je kɪ rangi kɪ jɛ sə-dé-je j'ulə ji-ji j'adi-nɔ mee né-ti kɪ kadi rəm, mee né-ti kɪ kingə rəm ya 'goto. To səi ya kɪ kár-si ɔ 'rai né-é kinlé.

¹⁶ ††Loki m'isi mee bebo Tesaloniki-ti bəy ya səi uləi kɪ né adi-mi nja joo, kɔɔ kadi m'ra-né né-je kɪ ndoo-é ra-m.

¹⁷ To kadkare kɪ ji-si-ti bá m'isi m'sangi bá m'pa-né ta kinlé bè kɔɔ al. Kullə-je kɪ 'rai 'rai lé bá m'isi m'sangi kadi ingəi man-é dɔ-ti mburuki-mburuki.

¹⁸ Né-je lay ya m'ingə adi m'isi dan maji-ti mburuki-mburuki. Loki m'ingə né-je kɪ uləi-né Epaproditi lé, m'isi dɪrə-ti kɪ mbaa sɔ. Né-je kinlé titi ubi kɪ ɔti maji kɪ to négugi né kɪ Lubə ndigi rəm, nəl-é rəm kin bè.

¹⁹ ɔ né-je lay kɪ ɔwi ndoo-é lé, Lubə lə-m kɪ to njènékingə kɪ riba-é tɔ kin ya à kadi-si kɔɔ nam kɪ 'nami kàdɪ Jeju Kristi-ti.

²⁰ Riba to 'lə Bəbi-ji Lubə ya kɪ dɔ bal-bal. Amen!

Lapiya kɪ ra

²¹ 'Rai lapiya njénam kàdɪ Jeju Kristi-ti kɪ 'to njékaa njay-je lay adi-mi.

²² Ngankɔ-m-je kɪ njékadmee kɪ d'isi sə-m nè 'ra-si lapiya tɔ. Njékaa njay-je lay ya 'ra-si lapiya ɔ kɪ boy nɔ to dɛ kɪ mee kəy-ti lə Sejar, ngar kɪ boy.

²³ Kadi ramaji lə 'Babe Jeju Kristi nɔy sə-si.

Mbete kí Pol ndàngì adi Kolosi-je Ta-je kí do mbete-ti kí Pol ndàngì adi Kolosi-je

Pol a dangay-ti, ə à to bebo Ròm-ti je bè, bá e ndàngì-né mbete kin. E ndàngì mbete kinlé adi njékadmee-je kí bebo Kolosi-ti ə idə-dé kadi d'ulə-né d'adi njékadmee-je kí bebo Laodise-ti kí to bebo kí tò mbó-dé-ti kin to. Pol ndàngì mbete kinlé kdo rə-né kè néndó kí ngom kí isi ð be do njékadmee-je-ti kinlé, adi to néndó kí njirə-é tò do nékobe-je-ti lə jipi-je, kè do tagir-je-ti lə greki-je. Je j'gə né-je kí mee néndó-ti kinlé káre-káre lay al, ngà né kí boy nà lé, loki Pol isi rə kè néndó kinlé, e ndàngì mbete kin tóy-né Jeju Kristi rəm, tɔji-né kí kulə do gin tógi Kristi-ti to né kí maji.

Ki lo kər-é-ti kí 1-2 lé, Pol tɔji kí Kristi itə né-je lay rəm, taa njékadmee-je ilə-dé taá rəm. Beba Pol tɔji njéndó mbete-je liə né kí to tó-é al kí tò mee néndó-ti kí isi ð be do-dé kinlé. Ki lo kər-é-ti kí 3-4 lé, Pol ulə dingəm mee njéndó mbete-je-ti liə kadi panjiyə-dé ow nati kè ta-je kí tɔgrɔ-ti kí sobi do Kristi, dow kí Lubə mbəti-é. Kdo Kristi oy kdo ta lə-dé, adi de d'a kiŋə panjiyə-dé kí low kogi; ə Kristi tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, adi de d'a kisi kəm kè takul-é rəm, kè kdo ta liə rəm.

Pol lé, e ya kè do-é ow oo bebo Kolosi al. Domaji ə à to Epaprasì kí ində gin njékəwnə-je kí Kolosi kin bá or poy gangi kisi-dé adi Pol. Toki né kí Pol ndàngì mbete kin dokaglo-ti kí káre-rè kí e ndàngì-né mbete lə Epeji-je, kè 'lə Pilemɔ bá ulə-né Tisiki bá Onejim dan-é-né kin bè (4:7-9).

*Lapiya kè oiyo kí ra-na
Epe 1:15-19; Plp 1:3-6; 1Te 1:2-4*

¹ Mə Pol kí m'to njəkəwkulə lə Jeju Kristi kè meɛndigi lə Lubə, je kè Timote kí to ngonkɔ-ji kí njékadmee j'isi nati bá m'ndàngì mbete kin,

² m'adi-si səi ngankɔ-ji-je kí isi bebo Kolosi-ti kí 'toi njékaa njay-je, kè njéka do ndi-si-ti mee nam-ti kí 'nami kàdì Kristi-ti. Kadi ramaji kè lapiya lə Bəbi-ji Lubə nɔy sə-si.

³ Ndo-je lay ya j'pa ta kè Lubə kí Bəbi 'Babe lə-ji Jeju Kristi kdo ta lə-si ə j'ra-é-né oiyo.

⁴ Kdo j'oo poy kadi kí adi mee-si Jeju Kristi rəm, ndigi kí 'ndigi njékaa njay-je lay rəm.

⁵ Səi 'rai bè kdo nékində mee do-ti kí tò ngəbi-si dorə-ti, kí səi 'gəi kete kè takul ta kí tɔgrɔ-ti kí to Poyta kí Maji kin.

⁶ Poyta kí Maji kí tɛɛ rə-si-ti kinlé, lo lay kí donangi-ti nè kí tɛɛ-ti lé kandi-é tò rəm, ow kè kete-kete rəm; bè ya to é tò-né rə-si-ti ndə-é-ti nɔ kí səi 'taai-né ta-é rəm, 'gəi-né ramaji lə Lubə gə kí tɔgrɔ-ti,

⁷ †kè takul néndó-je kí ingəi rə madkullə-ti lə-ji Epaprasì kí j'ində-é dan kəm-ji-ti; e to ngonnjékullə lə Kristi ə to njéka do ndi-é-ti kí isi ra kullə dan-si-ti;

⁸ e bá idə-ji ta lə ndigi dow-je kí Ndil kí aa njay adi tò mee-si-ti.

† 1:7 1:7 Kol 4:12; Plm 1:23

*Kasi gaki læ Kristi**Plp 1:9-11*

⁹ Gin-é kin bá je kàrè, mee ndo-é-ti nu kí j'oo-né ta læ-si lé, j'inə ta pa ta kì Lubə kdo ta læ-si al. Je 'dəji-é kadi adi Ndil kí aa njay adi-si gosi kì négə kí asi gaki kadi 'gəi-né meəndigi liə gə kí togrɔ-ti.

¹⁰ Kadi panjiyə-si tuwə panjiyə dow-je læ 'Babe ə kadi nəl-é mee né-je-ti lay rəm, kadi kullə-je lay kí maji-maji bá to kandi-si rəm, bá kadi owi kì kete-kete mee gə Lubə-ti rəm tɔ.

¹¹ Kadi 'təli dow-je kí tógi-si tò mee né-je-ti lay kì takul tógi-é kí riba-é nɔ kin, kdo kadi mee né-je-ti lay ya uwəi rɔ-si nɔ rəm, iləi mee-si do madi-é-ti rəm.

¹² Bəbi-ji Lubə kí adi asi gaki kadi ingəi nékugə doji kí lo kí ndógi-ti nati kì njékaa njay-je lé, kadi 'rai-é oiyo kì rənəl.

¹³ E ɔr-ji gin tógi-ti læ londul* ə ɔw sə-ji kɔbe-ti læ Ngon-é kí ində-é dan kəm-é-ti.

¹⁴ †Ngon-é lé bá to njətaa-ji kilə-ji taá rəm, njəkinə go majal-je læ-ji kogi rəm.

¹⁵ E to takəm Lubə kí dow oo-é kì kəm-é al rəm, to ngon dɔdər dan nékində-je-ti lay rəm.

¹⁶ Kdo kəm rəbi kí rɔ-é-ti bá Lubə ində-né né-je lay kí dɔrɔ-ti kì dɔnangi-ti, né-je kí j'oo kì kəm-ji kì né-je kí j'oo kì kəm-ji al, kalikɔbe-je, kì kɔbe-je, kì njəkɔbe-je, kì njétógi-je. Né-je lay ya Lubə ində kì kəm rəbi kí rɔ-é-ti ə e ində adi-é.

¹⁷ E isi kete nɔ né-je-ti lay ə né-je lay tò kì takul-é.

¹⁸ †E to dɔ ə njəkəwnɔ-je 'to kubru rɔ-é. To kulə gin né rəm, to kí dɔsɔy kí tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy rəm, kdo kadi e ya to kí dɔsɔy mee né-je-ti lay.

¹⁹ Kdotalə nəl Lubə kadi n'isi mee-é-ti n'taa mee-é pəl-pəl

²⁰ †ə kadi kì takul-é bá n'è Lubə n'ulə-né noji nati kì né-je kí dɔnangi-ti rəm, kì né-je kí dɔrɔ-ti rəm, kdo kadi lapiya tò kì takul-é rəm, kì takul məsi-é kí ay do kagdəsi-ti rəm.

²¹ Ə səi kí kete tagir-je læ-si kì kullə ra-si-je kí majal ra adi 'toi mba-je rəm, 'toi njəba-je læ Lubə rəm lé,

²² ngɔsnè e ulə noji nati sə-si kì takul Ngon-é kí təl rɔ-é dow-ti ree oy, kdo kadi 'tɛɛi-né nɔ-é-ti kì rɔ-si kí aa njay kí né kí maji al goto-ti rəm, bá kadi ta goto-né dɔ-si-ti rəm tɔ.

²³ Ngə kə bá əi njangi do kadmee-ti ə adi njirə-si nɔ nangi, əi lo kə-si-ti gərərə kadi dow ɔr-si ɔw sə-si sɔy kì nékində mee dɔ-ti kí ta-é tò mee Poyta kí Maji-ti kí ooi kin al. Poyta kí Maji kí d'ilə mbe-é d'adi dow-je lay dɔnangi-ti nè kinlé bá, mə Pol m'təl ngonnjəkullə-é.

*Kullə-je kì rɔ-je læ Pol**Epe 3:1-13; 1Kɔ 2:7-13*

²⁴ Kí bone bè kinlé, m'ra rənəl kdo kɔ-je kí m'ingə kdo ta læ-si ə kɔ-je kí kingə kdo Kristi lé, mə m'təl ta e kí sɔbi dɔ-m kdo ta læ njəkəwnɔ-je kí 'to kubru rɔ Kristi.

²⁵ Njəkəwnɔ-je lé bá mə m'təl ngonnjəkullə læ-dé. Lubə ində-m kdo kadi m'idə-si ta liə lay tingə.

²⁶ Beba né kí tò lo bɔyɔ-é-ti kaglo-je-ti lay kí kete, adi dow-je lay kí kete 'gə al lé, ngɔsnè kin Lubə tɛɛ kì dɔ-é adi njékaa njay-je liə,

* **1:13 1:13** Ta kinlé kər mee-é to: E ɔr-ji kogi gin tógi-ti læ Sú kí njəkɔbe lo kí ndul-ti. † **1:14 1:14** Epe 1:7 † **1:18 1:18** Epe 1:22,23 † **1:20 1:20** Epe 2:16

²⁷ kí ɛ ndigi kadi 'gə kí né kí tò lo ɓoyɔ-é-ti bá n'tɛɛ kɪ dɔ-é dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al kinlé, to né kí riba-é n̄a; né-é kinlé to kisi kí Kristi isi mɛɛ-si-ti, adi to riba kí to nékində mɛɛ dɔ-ti.

²⁸ Ɛ bá jɛ j'ilə mbɛ ta liə j'ndəji-né dow-je lay rəm, j'ndó-né né dow-je lay rəm kɪ gosi ya lay, kdɔ kadi j'adi dow-je lay 'maji d'or njuti mɛɛ nam-ti kí 'nam kàdì Kristi-ti.

²⁹ Gin-é kin bá m'ra-né kullə m'ɔɔ rɔgi-rɔgi ə m'ɔɔ-né kɪ takul tógi-é kí isi ra kullə mɛɛ-m-ti n̄a.

2

Ta ɔ̄ mɛɛ Pol kdɔ kadmɛɛ lə njékəwnɔ-je kí Kolosi

¹ Kdɔ, m'ndigi kadi 'gəi rɔ kí nḡa kí m'isi m'ɔɔ kdɔ ta lə-si rəm, kdɔ ta lə dɛ kí ɓebo Laodise-ti rəm, bá kdɔ ta lə dɛ lay kí d'oo daji rɔ-m nja káre al rəm,

² kdɔ kadi mɛɛ-dé sɔl, kadi d'ində rɔ-dé nati kɪ takul ndign̄a ə kadi négə kí tɔgrɔ-ti asi-dé naki-naki kadi mɛɛ-dé ndakay, kdɔ kadi 'gə-né né kí Lubə ɓoyɔ bá tɛɛ kɪ dɔ-é, adi to Kristi,

³ kí gosi kɪ négə kí to né-je kí gati-é n̄a kinlé lay ya toki ɓoyɔ rɔ-é-ti*.

Ndəji kí sɔbi dɔ njéndó dow-je né-je kí ngɔm

⁴ M'idə-si ta-je kin bə kdɔ kadi dow ədi-si kɪ ta-je kí nəl-nəl al.

⁵ Kdɔ lé daji rɔ-m goto sə-si kàrè, mɛɛ-m tò dɔ-si-ti. Loki m'oo né-je kí isi njiyə kɪ gangi-é gangi-é dan-si-ti rəm, m'oo poy kuwə rɔ nḡa lə-si mɛɛ kadmɛɛ Kristi-ti rəm lé, rɔ-m nəl-m.

⁶ Ɛn ə, titi kí adi-né mɛɛ-si 'Babe Jeju Kristi lé, adi panjiyə-si ɔw nati kɪ panjiyə-é;

⁷ uləi njirə-si rɔ-é-ti ə 'tɔgi-né kɪ kete-kete rəm, ɔi lo kɔ-si-ti gərərə dɔ nam-ti kí 'nami kàdì-é-ti ə ɔi dɔ kadmɛɛ-ti gangi-é-ti kí 'ndó-si-né ə 'rai Lubə oiyo n̄a.

⁸ Ooi go rɔ-si maji kadi dow ədi-si kɪ négə lə dow-je al rəm, bá takədi-je kí mɛɛ wəy kare kí go néndó-je-ti lə dow-je, kí to ngan néndó-je kí dɔnangi-ti ɓi to néndó-je lə Kristi al kinlé, adi dow ədi-si-né al rəm tɔ.

⁹ Kdɔtalə Kristi lé, né kí rɔ Lubə-ti ya tò rɔ-é-ti ɓikti lay.

¹⁰ Ɛ səi lé, nam kí 'nami kàdì Kristi-ti kí to kí 'boy dɔ kɔɓe-je-ti lay rəm, dɔ tógi-je-ti lay rəm lé, né-je kí rɔ-é-ti lay ya tò rɔ-si-ti tɔ.

¹¹ Nam kí 'nami kàdì-é-ti lé, d'ijə-si ganjangi kí to ganjangi kí dow ijə kɪ ji-é al; adi to kɔr né-je lay kí daji rɔ dow ndigi kin kɔgi; ɛ bá to ganjangi lə Kristi lé.

¹² †Dubi-si nati kɪ Kristi kɪ takul batɛm, ə nam kí 'nami kàdì-é-ti lé, səi 'tosi ndəli nati siə kɪ takul kadi kí adi mɛɛ-si kí tógi lə Lubə bá adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy kin.

¹³ †Səi lé, ndɔki oyi koy kullə ra-si-je kí maji al rəm, koy kijə kí d'ijə-si ganjangi al rəm, ya Lubə təl-si adi isi kəm nati kɪ Kristi kɪ kəm rəbi kiɲə kí iɲə go majal-je lə-ji lay kɔgi;

¹⁴ †mbete kí 'ndàngi 'gangi-né ta dɔ-ji-ti lé, Lubə bujuru kɔgi; ɛ bá to mbete kí njəkɔr gin kaldɔta-je lə-ji; mbete-é kinlé bá Lubə ɓə-é kagdəsi-ti bujuru-é kɔgi;

¹⁵ Lubə taa tógi ndil-je kí maji al kɪ njétógi-je, tətì-dé rɔ kɪ takul koy Ngon-é kagdəsi-ti, ulə rɔsɔl dɔ-dé-ti takəm kosi dow-je-ti.

¹⁶ †Ɛn ə, adi dow gangta dɔ-si-ti kdɔtalə né kí usoi əse né kí ɔyi al rəm, bá

* 2:3 2:3 1Kɔ 1:24-31 † 2:12 2:12 Rɔm 6:4 † 2:13 2:13 Epe 2:1-5 † 2:14 2:14 Epe 2:15 † 2:16 2:16 Rɔm 14:1-6

kdotalə ra nəy əse nəy kí ubə sigi al rəm, bá kdotalə ndo taakoo lə jipi-je al rəm.

¹⁷ Né-je lay kinlé to ndil né-je kí à ree kí ree bəy, ngà e kí togrɔ-ti lé, to kí 'lə Kristi.

¹⁸ Adi dow kí njèpole malayka-je ə ra rɔ-é kí njèsɔl dɔ-é taa nédoji ngodi kí ayi kin al. Dow kí bè kinlé, to dow kí njèkində kəm-é go nɪ-je-ti; tagir-je liə kí to tagir lə dow adi-é ində kàdì-é kində kí go tagir-ti lə dow-je.

¹⁹ †Dowbè-je lé, 'nam kàdì Kristi-ti al. Kristi lé to dɔ, ə njékəwnə-je 'to kuburu rɔ-é; kɪ takul-é bá singə-je 'tur-né ta-nə-ti ə njirə-je 'tó-dé-né nati maji kin, ə 'togi togi kí i rɔ Lubə-ti.

²⁰ Kinə səi oyi kɪ Kristi nati mɛɛ ngan néndó-je-ti kí dɔnangi-ti nè rəmə, kɔ ri bá səi rai titi né kí isi dɔnangi-ti nè bè bəy, adi adi d'ində ndukun-je dɔ-si-ti 'pane:

²¹ 'Un al! 'Nə al! ɔdɪ rɔ ji-i-ti al!

²² Né-je lay kinlé tɔ kɔ kadɪ kullə ya toki ra-né ə tuji kɔgi ya al wa? To ta kí sɔbi dɔ ndukun-je, kɪ néndó lə dow-je.

²³ Togrɔ ya, néndó-je kinlé, kinə 'oo maji rəmə, ra rɔ-é kí gosi bè; kɔ toji pole Lubə kɪ mɛɛndigi rəm, kɪ sɔl dɔ rəm, kɪ kində dɔ rɔ-ti rəm, ngà néndó-je kinlé riba-é goto, tɔ kɔ rɔnəl lə dow ya par.

3

Kiskəm kí sigi kɪ Kristi

Plp 3:18-21; 1Jə 3:1-3; Epe 5:3-20; 4:17-21

¹ Beba kinə səi 'tosi 'ndəli nati kɪ Kristi rəmə, 'sangi né-je kí taá, lo-ti kí Kristi isi-ti dɔ jikɔl Lubə-ti.

² 'Giri ta dɔ né-je-ti kí taá bɪ giri ta dɔ né-je-ti kí dɔnangi-ti nè al.

³ Kdotalə səi 'toi kɪ dow-je kí d'oy bè ə kiskəm lə-si toki bɔyɔ nati kɪ Kristi rɔ Lubə-ti.

⁴ Lokɪ Kristi kí to kiskəm lə-si à tɛɛ kɔy lé, səi kàrè a tɛɛi siə nati dan riba-ti tɔ.

⁵ Ən é né-je kí dɔnangi-ti nè kí to kaya-je, kɪ né ra kí tɔ nɛ-je, kɪ bo né-je kí maji al-je kɪ kay ngodi go-ti-je, kɪ kəmnda kí to pole magi-je kinlé, 'tɔri kɔgi rɔ-si-ti.

⁶ Né-é-je kinlé bá wɔngi lə Lubə isi ree-né dɔ njédɔngə-je-ti.

⁷ Né kin bá to panjiyə-si kí kete, lokɪ isi-né dan majal-ti.

⁸ Ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, səi kàrè, ɔri né-je kinlé kɔgi rɔ-si-ti: adi to wɔngi, kɪ rɔkati kanəɳə, kɪ mɛɛndul, kɪ kulə ta ndil dow-ti, kɪ ta-je kí tɔ rɔsɔl kí tɛɛ ta-si-ti.*

⁹ †Səi kí 'tɔri panjiyə kí low kɪ kullə ra-é-je kɔgi rɔ-si-ti lé, ədi-nə al.

¹⁰ †Səi 'təli dow-je kí sigi kí Lubə isi mbəl-si ndɔ-é ndɔ-é kadɪ 'toi takəm-é e kí Njèra-si kɔ kadɪ 'gəi-é-né maji.

¹¹ Grɛki kɪ Jipi goto, dow kí d'ijə-é ganjangi kɪ dow kí d'ijə-é ganjangi al goto, mba kɪ njèkəmtɛɛ al goto, dow kí to bə kɪ bə al goto; ngà Kristi ya to né-je lay rəm, ə mɛɛ né-je-ti lay rəm.

¹² †Beba titi kí Lubə mbəti-si-né adi-si aai njay rəm, ində-si-né dan kəm-é-ti rəm kinlé, adi ta ɔ mɛɛ-si kɔ dow-je rəm, adi ramaji, kɪ sɔldɔ, kɪ sɔl lɔm-lɔm, kɪ mɛɛ kí kilə dɔ madi-é-ti tɔ rɔ-si-ti tɔ.

¹³ †Isi dɔ-ti kɪ nə, 'rai maji kɪ nə; kinə dow ɔw kɪ ta kɪ madi-é rəmə, inɔi go kɔgi adi-nə, titi kí Kristi ra sə-si maji bá inɔ-né go kɔgi adi-si kin bè tɔ.

† 2:19 2:19 Epe 4:16 * 3:8 3:8 Epe 4:31 † 3:9 3:9 Epe 4:22 † 3:10 3:10 Epe 4:24 † 3:12 3:12 Epe 4:2 † 3:13 3:13 Epe 4:32

14 Ngà né kí boy nà lé, adi ndigi dow-je uwə mee-si. Ndigi dow-je kinlé bá to kulə kí à tó-si nati kadi 'maji ori njuti.

15 Lapiya lə Kristi, kí Lubə ba-si-né kɔ kadi 'təli-né daji rɔ kí káre-rè kinlé, kadi ɔ́ bə mee-si-ti. 'Rai oiyo Lubə.

16 †Kadi ta lə Kristi ra be mee-si-ti kɔ né-je kí maji-maji kí titi lay, 'ndói-nə né ə ndəji-nə kɔ gosi-é gosi-é, kɔ pa-je, kɔ pa kɔsgaji-je, kɔ pa-je kí gay-gay kí Ndil kí aa njay ində ta-si-ti; 'tói Lubə kɔ mee-si kɔ káre-rè kɔ pa-je kí Ndil kí aa njay ində ta-si-ti 'rai-é-né oiyo.

17 Né-je lay ya kí a rai, adi tò ta əse kullə kàrè rəmə, 'rai kɔ ri 'Babe Jeju ə 'rai-né oiyo Bɔbi-ji Lubə kɔ takul-é.

Kisi-nə lə njékadmeje mee kəy-ti

Epe 5:22-33; 6:1-9; 1Pi 2:18-25; 3:1-7

18 †Səi dené-je, uləi dɔ-si gin tógi-ti lə ngɔbi-si-je; ɔ́ bá to né kí tuwə ra nɔ́ 'Babe-ti.

19 †Səi dingəm-je, 'ndigi ne-si-je, bi adi rɔ-si ati-si dɔ-dé-ti al.

20 †Səi ngan-je, 'təli rɔ-si go ta-ti lə njékoji-si-je mee né-je-ti lay, kɔ ɔ́ bá to né kí nəl 'Babe.

21 †Səi bɔbi ngan-je, 'rai ngan-si-je adi wɔngi ra-dé al, nè mee-dé à tuji.

22 †Səi bə-je, mee né-je-ti lay ya 'təli rɔ-si go ta-ti lə dow-je kí 'to 'ba-si-je. 'Rai bə takəm-dé-ti par al rəm, bá kɔ nəl-né dow-je par al rəm, ngà kadi 'rai kɔ meenda kay mee bəl 'Babe-ti.

23 Kullə-je lay kí isi 'rai lé, 'rai kɔ meenda kay titi kullə lə 'Babe bə bi titi kullə lə dow-je al

24 ə kadi 'gəi kí 'Babe à kadi-si nékugə dɔji kí ɔ́ uwə dɔ-é kɔ-si. 'Rai kullə adi Kristi kí to 'Babe.

25 †Kɔ njəra né kí njururu al lé, à tətɔ kandi né ra kí njururu al liə lé ya to, kɔ Lubə lé kɔrkəm dow goto rɔ-é-ti.

4

1 †Səi 'ba bə-je, bə-je lə-si lé, 'rai sə-dé né kí njururu rəm, 'rai kɔ kɔrkəm-nə al rəm, ə kadi 'gəi kí səi ya kàrè 'Ba-si isi dɔrə-ti nɔ́ to.

Ndəji-je kɔ lapiya-je

Epe 6:18-20; 5:14-17

2 Uwəi rɔ-si ngə mee ta-ti kí pa kɔ Lubə, isi kəm mee-é-ti ə 'rai-né oiyo Lubə.

3 'Pai ta kɔ Lubə kɔ ta lə-ji tɔ; kadi Lubə tɔ tərəbi kilə mbɔ Poyta kí Maji nɔ́-ji-ti, kɔ kadi m'pa ta lə Kristi kí to ta kí tò lo bɔyɔ-é-ti, kí ta-é bá d'ilə-m-né sil kinlé

4 ə kadi m'pa ta-é aa yéréré titi kí tò kadi m'pa-né lé ya.

5 †Indəi kəmkaa dɔ panjiyə-si-ti kɔ rɔ njékadmeje al-je-ti. Inəi dɔkaglo adi dəə kɔgi kare al.

6 Kadi ta-je lə-si lay ya to ta-je kí maji-maji toki né kí katɔ tò-ti bə, kɔ kadi dow kí rá-rá kí dəji-si ta rəmə, 'gəi lo kiləi-é-ti.

7 †Tisiki kí to ngonkɔ-m kí m'ində-é dan kəm-m-ti rəm, to ngonnjékullə kí tɔgrɔ-ti lə 'Babe rəm, bá to madkullə lə-m mee kullə-ti lə 'Babe rəm kin ya à kɔr-si poy né-je lay kí sobi dɔ-m.

† 3:16 3:16 Epe 5:19,20 † 3:18 3:18 Epe 5:22; 1Pi 3:1 † 3:19 3:19 Epe 5:25; 1Pi 3:7 † 3:20 3:20 Epe 6:1 † 3:21 3:21 Epe 6:4 † 3:22 3:22 Epe 6:5-8 † 3:25 3:25 Epe 6:9 † 4:1 4:1 Epe 6:9 † 4:5 4:5 Epe 5:16 † 4:7 4:7 Knj 20:4; 2Ti 4:12 † 4:7 4:7 Epe 6:21,22

⁸ Gin-é kin bá m'ulə-é-né rɔ-si-ti bè, kɔ kadi 'gəi-né ta kí sobi dɔ kisi-ji nè kin rəm, bá kadi ɔw sɔl mɛɛ-si rəm tɔ.

⁹ †M'ulə-é nati kɪ Onejim kí to njəkɔ dɔ ndi-é-ti kí to ngonkɔ-m kí m'ində-é dan kəm-m-ti, ɛ to kí dan-si-ti. Dɛ d'a kɔr-si poy né-je lay kí dəə nè.

¹⁰ †Aristarki kí to madi dangay lə-m ra-si lapiya, bá Marki kí to noji Barnabasi ra-si lapiya tɔ. Ɛ lé m'un ndu m'adi-si kɔ ta liə ngá; kinə tɛɛ rɔ-si-ti rəmə, uwəi-é rɔ-si-ti maji.

¹¹ Jeju kí 'ba-é Justusi kin ra-si lapiya tɔ. Dan jipi-je-ti kí nè lé, dɛ kin ya par bá 'ra sə-m kullə kí sobi dɔ kɔbɛ lə Lubə, dɛ bá 'to njəsɔl mɛɛ-m-je.

¹² †Epaprasasi kí to kí dan-si-ti, ra-si lapiya. Ɛ to ngonnjəkullə lə Jeju Kristi, kí inə ta rɔ kɔ ta lə-si al, mɛɛ ta-ti kí pa kɪ Lubə, kɔ kadi asi gaki rəm, kadi 'gəi-né né kí mɛɛ Lubə ndigi maji ə ɔi-né gərərə.

¹³ M'pa ta kí dɔ-é-ti bè kɔ ɛ adi rɔ-é kɔ nɔ kɔ ta lə-si rəm, kɔ dɛ kí Laodise rəm, bá kɔ dɛ kí Iyerapolisi-ti rəm tɔ.

¹⁴ †Doktur Luki kí m'ində-é dan kəm-m-ti ra-si lapiya, bá Demasi kàrè ra-si lapiya rəm tɔ.

¹⁵ 'Rai lapiya ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ-je kí d'isi Laodise rəm, bá 'rai lapiya Nimpa kɪ njékəwnɔ-je kí mɛɛ kəy-ti liə rəm tɔ.

¹⁶ Loki səi 'ndói mbete kin dan-si-ti rəmə, 'rai lay kadi toki ndó dan njékəwnɔ-je-ti kí Laodise tɔ, ə səi kàrè kadi 'ndói mbete kí à kɪ Laodise ree rɔ-si-ti tɔ.

¹⁷ †Idəi Arsipi kadi tosi kəm-é dɔ kullə-ti kí ingə rɔ 'Bafɛ-ti kin, kɔ kadi ra kullə-é maji.

¹⁸ Mɔ Pol ya m'ndàngi kɪ ji-m m'panè lapiya lə-si. Adi mɛɛ-si ole dɔ sil-ti lə-m. Kadi ramaji lə Lubə nɔy sə-si!

† **4:9 4:9** Plm 1:10-12 † **4:10 4:10 a** Knj 19:29; 27:2; Plm 1:24; **b** Knj 12:12,25; 13:13; 15:37-39
 † **4:12 4:12** Kol 1:7; Plm 1:23 † **4:14 4:14 a** 2Ti 4:11; Plm 1:24; **b** 2Ti 4:10; Plm 1:24 † **4:17 4:17**
 Plm 1:2

Mbete kí dɔsɔy kí Pol ndàngi adi Tesaloniki-je

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí dɔsɔy kí Pol ndàngi adi Tesaloniki-je

Pol ndàngi mbete kin kɔ kɔ kulə-né dingəm mee njékadmee-je-ti kí Tesaloniki rəm, kɔ mbusi-né nja-dé rəm. Bebo Tesaloniki lé to bebo kí dɔnangi Maseduwan-ti, kɔ be-ti lə dow-je kí Róm, kəl lo kí taá-ti lə grɛki-je. Mee Mbete kullə-ti lə njékɔwkwulə-je kí 17:1-10 lé, 'ndàngi-ti kí Pol-je kɔ madkullə-je liə d'ilə mbɛ Poyta kí Maji bebo Tesaloniki-ti, 'ndàngi-ti kí jipi-je, kɔ jipi al-je d'adi mee-dé Jeju Kristi rəm. Go-ti, jipi-je kí d'adi mee-dé Jeju al d'osi ta Pol kɔ kullə liə kí ɛ ra kinlé, adi dɛ kɔ madkullə-je liə 'tɛ mee bebo-ti ndɔ d'ay-nɔ. Ɖ go-ti, loki 'ree 'tɛ bebo Kɔrɛnti-ti rəm, mee Pol ɔ kákáké kɔ njékadi mee-dé sigi kí bebo Tesaloniki-ti, adi ulə Timote rɔ-dé-ti. Loki Timote təl ɔw rɔ Pol-ti gogi lé, idə Pol kí Tesaloniki-je lé, dan kulə-ti kí d'ulə kəm-dé ndoo kin ya kàrè, dɛ d'ɔ gərərə dɔ kadmee-ti lə-dé rəm, bá mee ndigi dow-je-ti rəm. Mee Pol usi nangi adi ɛ ndàngi mbete kin adi-dé ra-dé-né oiyo rəm, tɔji-dé-né ndigi kí ɛ ndigi-dé rəm, bá kɔ ndó-dé-né né ki dɔ madi-é-ti rəm.

Ki lo kɔr-é-ti kí 1-3 lé, Pol gir dɔ kisi-dé-ti kí ndɔki dɛ kɔ Tesaloniki-je d'isi nati kin rəm, ɛ ra-dé oiyo. Ki lo kɔr-é-ti kí 4-5 lé, Pol ndó-dé né kí sɔbi dɔ təl ree lə 'Babe rəm, bá ndó-dé panjiyɔ kí d'a nəl-né 'Babe rəm.

Tɔji rɔ kɔ lapiya kí ra

¹ †Ma Pol, j'isi nati kɔ Silbɛ-je* kɔ Timote bá m'ndàngi mbete kin m'adi-si sɔi njékəwnɔ-je kí bebo Tesaloniki-ti kí 'nami kàdɔ Bɔbi-ji Lubə-ti rəm, 'nami kàdɔ 'Babe Jeju Kristi-ti rəm. Kadi ramaji kɔ lapiya nɔy sɔ-si.

Panjiyɔ njékəwnɔ-je kí Tesaloniki-ti kɔ kadmee lə-dé Plp 1:3-6; Kol 1:3-8

² Jɛ j'ra oiyo Lubə kɔ ndɔ-je lay kɔ ta lə-si lay rəm, bá mee ta-je-ti kí j'isi j'pa siə kàrè j'ilə ri-si dan-ti-dan-ti rəm tɔ.

³ Kullə kadmee lə-si, kɔ kullə ndigi kí 'ndigi dow-je, kɔ kində kí indəi mee-si dɔ 'Babe-ti lə-ji Jeju Kristi ya ɔi dɔ-ti njàngi kinlé, mee-ji ole dɔ-ti nɔ Bɔbi-ji Lubə-ti taá-taá.

⁴ Sɔi ngankɔ-m-je kí njékadmee lé, 'toi dow-je kí Lubə ində-si dan kəm-é-ti; jɛ j'gə kí ɛ mbəti-si.

⁵ Kɔ Poyta kí Maji kí j'ilə mbɛ-é j'adi-si lé, j'ilə kɔ ta kí ta-ji-ti par al, ngà j'ilə kɔ tógi rəm, Ndil kí aa njay ra sɔ-ji dɔ-ti rəm, bá jɛ j'ilə kɔ meenda kay rəm tɔ. Panjiyɔ-ji kí dan-si-ti kí ndɔki ooi kinlé, sɔi ya kàrè 'gəi kí to bə kɔ maji lə-si.

⁶ †Sɔi lé, sɔi 'ndaji kullə ra-ji rəm, 'ndaji kullə ra 'Babe rəm, kɔtalə dan kɔ-je-ti kí nɔ ya kàrè Ndil kí aa njay adi-si 'taai ta lə Lubə kɔ rɔnəl.

⁷ Beba sɔi 'təli-né néndaji lə njékadmee-je lay kí dɔnangi Maseduwan-ti kɔ dɔnangi Akay-ti.

† 1:1 1:1 Knj 17:1 * 1:1 1:1 Silbɛ lé ya to Silasi (Knj 15:22; 2Kɔ 1:19; 2Te 1:1) † 1:6 1:6 Knj 17:5-9

8 Kdotalə ta lə 'Babe kí ra kullə dan-si-ti lé, poy-é ɔw donangi Maseduwan-ti k̀i donangi Akay-ti; ngà to ɛ kin par al, mee-si kí adi Lubə lé kàrè dow-je d'oo poy-é kí lo lay sar adi jɛ j'ow ndoo pa ta-é al rəm ngá.

9 Kdotalə dow-je d'or poy kuwə kí uwəi-ji k̀i rɔ-si-ti rəm, d'or poy kiŋə kí inəi magi-je kɔgi ə 'təli k̀i rɔ Lubə-ti k̀dɔ kadi 'rai kullə adi Lubə kí tɔgrɔ-ti k̀i to njəkiskəm rəm,

10 k̀dɔ kadi 'ngəbi Ngon-é kí ndɔki adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, kí à k̀i dɔrɔ-ti k̀dɔ ree, adi to Jeju kí taa-ji ta wɔngi-ti kí à ree lé.

2

Panjiyə Pol dan njékəwnə-je-ti kí Tesaloniki-ti Knj 20:18-21,31-35; 2Kɔ 6:3-10; 12:12-15

1 Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, səi ya kàrè 'gəi kí kɔw-ji rɔ-si-ti lé, tò kɔgi kare al.

2 †Titi kí səi 'gəi-né lé, d'adi-ji k̀ɔ kete mɛɛ bebo Pilipi-ti bá 'taji-ji rəm; ya ngà jɛ j'ingə tɔgi rɔ Lubə-ti lə-ji bá j'ilə-né mbɛ Poyta kí Maji liə j'adi-si dan rɔ-je-ti kí nɔ kin.

3 Kdotalə ta lə Lubə kí jɛ j'isi j'ndó dow-je lé, to néndó kí takədi tò-ti al rəm, j'ndó k̀i tagir kí tò nɛ al rəm, bá j'ədi-né dow al rəm tɔ.

4 Ngà Lubə nɔ-ji oo bá ulə kullə kilə mbɛ Poyta kí Maji ji-ji-ti, adi jɛ j'pa ta k̀dɔ nəl-né dow-je al, ngà j'pa ta k̀dɔ nəl-né Lubə kí njɛgə mɛɛ-ji.

5 Titi kí səi gəi-né lé, jɛ j'pa ta j'ədi-né kəm dow nja kare al rəm, bá nja kare ya kàrè j'pa ta k̀dɔ kingə-né né ji dow-ti al rəm; Lubə gə mɛɛ-ji bəti.

6 Jɛ j'sangi rifa rɔ dow-je-ti al rəm, j'sangi rifa rɔ-si-ti al rəm, bá rɔ dow-je-ti kí rangi al rəm tɔ. Lé j'a ra-si kí lə njətɔgi-ti, k̀dɔ to kí j'to njékowkulə-je lə Kristi,

7 ya ngà jɛ j'sol ləm-ləm dan-si-ti. Titi kí k̀ɔ ngan-je tɔsi-né kəm-é do ngan-é-je-ti lé,

8 jɛ kàrè ndigi kí j'ndigi-si nɔ kinlé, j'ndigi kadi Poyta kí Maji lə Lubə ya par bá j'ilə mbɛ-é j'adi-si al, ngà j'ndigi kadi daji rɔ-ji ya kàrè j'ilə kɔgi k̀dɔ ta lə-si, k̀dɔ səi 'təli dow-je kí j'ində-si dan kəm-ji-ti.

9 Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kullə-je kí j'ra, k̀i k̀ɔ-je kí j'ingə lé, adi mɛɛ-si ole dɔ-ti. Loki j'isi j'ilə mbɛ Poyta kí Maji lə Lubə j'adi-si lé, j'ra kullə ndɔɔ-je k̀i kada-je k̀dɔ kadi j'oy dow dan-si-ti al.

10 Səi njékadmɛɛ-je, panjiyə-ji kí dan-si-ti lé, aa njay rəm, to njururu rəm, ta kí dow à kilə dɔ-ji-ti goto rəm adi səi ooi bəti rəm, bá Lubə kàrè oo bəti rəm tɔ.

11 Né kí j'ra k̀i nɔ-nɔ dan-si-ti titi kí Bobi ngan-je ra-né k̀i ngan-é bè kin kàrè, səi 'gəi rəm.

12 Jɛ j'ulə dingəm mɛɛ-si-ti, j'sol mɛɛ-si, bá j'ndəji-si kadi adi panjiyə-si tuwə panjiyə dow-je kí Lubə ba-dé k̀dɔ kɔbɛ liə rəm, k̀dɔ rifa liə rəm tɔ.

13 Loki jɛ j'ilə ta lə Lubə mbi-si-ti lé, səi 'ndigi dɔ-ti titi ta lə dow al, ngà 'ndigi dɔ-ti kí tɔgrɔ-ti ya to ta lə Lubə kí isi ra kullə mɛɛ-si səi-ti kí adi mɛɛ-si. Né kin bá jɛ j'ra-né oiyo Lubə taá-taá k̀dɔ.

14 †Kdotalə səi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ lé, səi 'ndaji kullə ra njékəwnə-je kí gay-gay kí 'to njékəwnə-je lə Lubə kí 'to njénam kàd̀i Jeju Kristi-ti kí d'isi donangi Jude-ti, kdotalə səi ya kàrè ingəi k̀ɔ ji dow-je-ti kí beə lə-si ya, titi kí dɛ kàrè d'ingə-né gɔ k̀ɔ-je kí kare kin ji jipi-je-ti tɔ.

¹⁵ †Jipi-je lé, de ya 'tol njé-pata-je kí ta Lubə-ti rəm, 'tol 'Babe Jeju rəm, bá d'ulə kəm-ji ndoo rəm tɔ. De 'nəl Lubə al rəm, bá 'to njéba-je lə dow-je lay rəm tɔ.

¹⁶ De d'ogɪ-ji kilə mbe Poyta kí Maji kadi dow-je kí 'to jipi-je al, kɔɔ kadi d'aji al; beba de jipi-je lé 'ra-né majal kí dɔ-ti par-par adi wɔngɪ ra Lubə dɔ-dé-ti.

*Pol ndigi təl kow koo njékəwnə-je kí Tesaloniki-ti
Knj 17:14-16*

¹⁷ Ngá je rəmə, səi ngankɔ-ji-je kí njékadmee, dɔkaglo kí se kí j'ɪŋəi-né-nə lé, kəm-ji oo-si al, ngá mee-ji rəmə tɔ dɔ-si-ti géréré. Beba bo kadi j'təl j'ow j'oo-si ra-ji nɔ adi j'ndur dɔ rɔ-ji-ti nɔ kadi j'ow j'oo-si.

¹⁸ Gin-é kin bá j'ndigi kow njal rɔ-si-ti. Mɔ Pol ya m'nɔ asi nja joo bè kadi m'ow rɔ-si-ti ya, ngá Satɔ ogɪ-ji lo-é.

¹⁹ Ndo kí 'Babe lə-ji Jeju à təl ree lé, nɔ kí rangɪ bá à to nékində mee dɔ-ti lə-ji, kɪ rɔnəl lə-ji, kɪ jɔgɪ rɪbɔ lə-ji takəm-é-ti bəy wa?

²⁰ Oiyó! Səi ya a toi rɪbɔ lə-ji, kɪ rɔnəl lə-ji.

3

D'ulə Timote Tesaloniki-ti

¹ †Né kin bá je j'oo-né lo ngəbi al, adi j'panè tɔ maji kadi j'isi kɪ kár-ji mee bebo Atɛn-ti nè.

² Beba j'ulə ngonkɔ-ji Timote kí to ngonnjékullə lə Lubə mee kullə kilə mbe Poyta kí Maji-ti lə Kristi kadi ɔw ulə dingəm mee-si-ti ə mbusi-né nja-si mee kadmee-ti lə-si.

³ Kɔɔ kadi kɔ-je kí isi ingəi kinlé ra dow káre dan-si-ti adi səbi ngin-ngin al; kɔɔtalə səi ya kàrè 'gəi bəti kí jəi lé j'isi kɔɔ kadi kɔ-je kí bè kin ree dɔ-ji-ti ya.

⁴ Lokɪ ndokɪ j'isi sə-si nati bəy ya j'idə-si kete j'panè j'a kingəi kɔ nɔ lé, səi 'gəi bəti né-é bá ree ngá tin.

⁵ Gin-é kin bá mɔ m'oo lo ngəbi al, adi m'ulə-né Timote kadi ɔw oo ta kí səbi dɔ kadmee lə-si, kɔɔtalə m'ɔl kí njənɔ dow-je à kɪ nɔ-si sar kadi kullə kí j'ra dan-si-ti təl tɔ kɔgɪ kare.

⁶ †Ngá Timote kí j rɔ-si-ti ree rɔ-ji-ti ngɔsnè bəy lé, idə-ji poyta kí maji dɔ kadmee-ti lə-si, kɪ dɔ ndigi-ti kí 'ndigi dow-je, bá idə-ji panè mee-si oy dɔ-ji-ti al adi bo koo-ji ra-si titi kí je kàrè bo koo-si ra-ji-né kin bè tɔ.

⁷ Səi ngankɔ-m-je kí njékadmee, né kin bá dan nékəmtondoo-je-ti kí lay kí tɛɛ dɔ-ji-ti, kɪ dan kɔ-je-ti ya kàrè kadmee lə-si ra adi mee-ji sɔl.

⁸ Bone bè kinlé, mee-ji usi nangi, kɔɔtalə kɔ kí ɔi njángɪ mee kində rɔ nati kɪ 'Babe.

⁹ Ra kí 'rai-ji adi rɔ-ji nəl-ji nɔ nɔ Lubə-ti kinlé, j'a ra-é oiyo kɔɔ ta lə-si ban bá à kusi rɔ-ji-ti ɔn wa?

¹⁰ Beba, ndoo-je kɪ kada-je lay ya j'pa ta kɪ Lubə j'to ta-é-ti pəkə-pəkə, kɔɔ kadi adi-ji tarəbi kadi j'ow j'oo-si rəm, kɔɔ kadi j'tol ta né kí nal-si mee kadmee-ti lə-si.

¹¹ Kadi Lubə ya kɪ dɔ-é kí to Bəbi-ji de kɪ 'Babe lə-ji Jeju d'adi-ji tarəbi kadi j'ow rɔ-si-ti.

¹² Ndignɔ kí tɔ dan-si-ti, kɪ ndigi kí 'ndigi dow-je kí rangɪ kinlé, kadi 'Babe ra adi usi dɔ madi-é-ti par-par rəm, kadi al dɔ kí kete, titi kí je j'ndigi-si-né kin bè tɔ.

¹³ Beba 'Babe ya à kadi-si kuwə mɛɛ ngə kɔ kadi 'toi dow-je kí aai njay kí ta goto ɔ-si-ti nɔ Bɔbi-ji Lubə-ti ndɔ-é kí 'Babe lə-ji Jeju Kristi à ree nati kɔ njəkadmɛɛ-je liə lay.

4

Panjiyə kí nəl Lubə

1Pi 1:14-16; 4:1-5; Epɛ 5:3-8; 1Kɔ 6:13-20

¹ Beba səi ngankɔ-m-je kí njəkadmɛɛ, né kí a rai bá a nəl-né Lubə lé, səi 'ndói rɔ-ji-ti ngá, ə né-é-je lé ya səi isi 'rai rəm ngá tin. Ngà je j'dəji-si ə j'ulə dingəm mɛɛ-si-ti kɔ ri 'Babe Jeju kɔ kadi panjiyə-si kinlé, ɔwi-né kəm-si kɔ kete-kete.

² Kɔɔtalə ndu kí j'ingə rɔ 'Babe Jeju-ti bá j'adi-si lé, səi 'gəi bəti.

³ Né kí Lubə ndigi ɔn: Kadi isi tagay kɔ Lubə ə kadi 'rai kaya al.

⁴ Kadi ná-ná dan-si-ti ngəm rɔ-é kadi aa njay rəm, kadi un rɔ-é ra-né né kí tɔgrɔ-ti,

⁵ bi adi bə né-je kí maji al ra-si lɔy-lɔy titi kí njəkadmɛɛ al-je kí 'to njégə Lubə al d'isi 'ra-né kin bə al;

⁶ kadi dow káre dan-si-ti ndɔn njəkadmɛɛ madi-é ra siə majal kí titi-nə bə kin al, kɔ dow-je kí njéra né-je kí bə kinlé, Lubə à gangta ɔ-dé-ti. Ndɔki j'idə-si j'ndəji-si-né kete ngá.

⁷ Kɔɔtalə Lubə kí ba-ji lé, ba-ji kɔ kadi j'rai né-je kí tɔ nɛ-nɛ al, ngà ba-ji kɔ kadi j'təli dow-je kí j'toi tagay.

⁸ Dow kí mbati néndó kin rəmə, to dow bá ɛ mbati-é al, ngà to Lubə kí njəkadi-si Ndil-é kí aa njay kin bá dowbé mbati-é tin.

⁹ Ta kí sɔbi ɔ ndignə kí kadi tɔ dan-si-ti səi njəkadmɛɛ-je lé, səi ɔwi ndoo kadi dow ndangi ta-é adi-si al ngá, kɔ Lubə ya ndó-si kadi 'ndigi-nə.

¹⁰ Ndignə lé, bá səi 'tɔji kɔ rɔ njəkadmɛɛ-je-ti lay kí ɔnangi Maseduwan-ti bikti tin; ya ngà, səi njəkadmɛɛ-je, j'dəji-si kadi ndignə kinlé, ɔwi-né kəm-si kɔ kete-kete ya bəy.

¹¹ Titi kí j'un-né ndu j'adi-si lé, adi ta kisi-nə kɔ lapiya bá to rɔ-si rəm, kadi ori kəm-si ɔ kullə-je-ti lə-si kí sɔbi ɔ-si ə 'rai kullə kɔ ji-si kɔ rɔ-si;

¹² bə kɔ kadi panjiyə-si maji takəm njəkadmɛɛ al-je-ti rəm, bá kadi ɔyi dow al rəm tɔ.

Ta kí ɔ koy njəkadmɛɛ-ti kɔ təl Jeju

1Kɔ 15:19-58

¹³ Səi ngankɔ-m-je kí njəkadmɛɛ, ta kí sɔbi ɔ dow-je kí d'oy lé, j'ndigi kadi isi-né ɔ mbə-ti al, nə a rai wɔngi yo tanə kɔ dow-je kí rangi kí nékində mɛɛ ɔ-ti lə-dé goto kin bə.

¹⁴ Kɔɔtalə titi kí j'adi-né mɛɛ-ji kí Jeju oy ə tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, bə ya tɔ j'adi mɛɛ-ji kí dow-je kí d'adi mɛɛ-dé Jeju bá d'oy lé, Lubə à kadi 'tɔsi ndəl d'ində lo 'tɛɛ d'isi nati kɔ Jeju tɔ.

¹⁵ †Ooi, ta kí 'Babe pa bá j'ow kidə-si rəsi tin: Ndɔ kí 'Babe à təl lé, jəi kí j'isi kəm bá j'a kɔwi kete nɔ də kí d'oy-ti lé al.

¹⁶ Kɔɔtalə loki ká né à ba rəm, ndi burə ɔ malayka-je à ba rəm, bá təbi mbanga lə Lubə à ba rəm lé, 'Babe ya kɔ ɔ-é à kɔ dɔrə-ti kɔ ree rəmə də kí d'adi mɛɛ-dé Kristi bá d'oy lé, də bá d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ ɔsəy.

¹⁷ Go-ti ngá bá jəi kí j'isi kəm kí j'a nəyi lé, Lubə à kɔy-ji lay kadi káre nati sə-dé dan kilndi-ti kɔ kadi j'ingəi 'Babe dan yəl-ti, beba j'a kisi kɔ 'Babe nati ya sartangani.

† 4:15 4:15 1Kɔ 15:51,52

18 Æ 'soli mee-nà kà ta-je kinlé.

5

Kində kəmkaa dɔ rɔ-ti ngəbi-né təl Jeju

Mat 24:36-51; Luk 12:35-40; Ròm 13:11-14

¹ Səi ngankɔ-m-je kí njékadmee, ta kí sɔbi dɔ dɔkàdì əse dɔkaglo kí né-je kin à ra-né né lé, səi ɔwi ndoo kadi dow ndangi adi-si al ngá.

² †Kdɔtalə, səi ya kàrè 'gəi maji yóróró kí ndo lə 'Babe lé, à kubə dow-je nangi busi titi kà njèbogi ubi-né dow-je nangi ndoo busi kin bè.

³ Loki dow-je d'a panè: «Lapiya tò ngá! Né à ra-ji al!» Ngá bá tujì à kubə-dé nangi busi titi ndo kí tee kà njèsəm pati kin bè ə d'a tee kəm-ti al.

⁴ Ngà səi ngankɔ-m-je kí njékadmee, səi isi londul-ti bá ndo lə 'Babe à kubə-si nangi busi titi njèbogi bè al.

⁵ Səi lay ya 'toi ngan-je lə lo kí ndógi rəm, 'toi ngan-je lə lo kí kada rəm. Jəi j'toi ngan-je lə londul al rəm, j'toi ngan-je lə lo kí ndoo al rəm.

⁶ Ən ə adi j'toi bi tanə kà ndəgi dow-je al, ngà adi j'isi kəm dɔ rɔ-ji-ti rəm, j'indəi kəmkaa dɔ rɔ-ji-ti rəm tɔ.

⁷ Kdɔtalə njétobi-je lé, ndoo bá 'to bi ə njéyibi ra-je kàrè, ndoo bá yibi ra-dé.

⁸ †Ngà jəi kí j'toi dow-je lə lo kí kada lé, tò kadi j'indəi kəmkaa dɔ rɔ-ji-ti, kɔ kadi j'adi kadmee kà ndigi dow-je tò mee-ji-ti titi ngowla kɔn kàdì asgar-je bè ə j'adi mee kí kində dɔ kaji-ti tò titi jɔgi kɔn dɔ asgar-je bè.

⁹ Kdɔtalə Lubə mbəti-ji kɔ kadi wɔngi liə ree dɔ-ji-ti al, ngà mbəti-ji kɔ kadi j'aji kà takul 'Babe lə-ji Jeju Kristi.

¹⁰ Kristi lé oy kɔ ta lə-ji, kɔ kadi lé, j'isi kəm əse j'oyi kàrè, kadi j'isi kəm natì siə.

¹¹ Gin-é kin bá, kadi uləi dingəm mee-nə-ti 'rai kà nà kadi ɔwi kà kete-kete mee kadmee-ti titi kí rai-né kete-kete kin bè.

Sɔy ndəji-je kà tərndi-je

Ròm 12:17-20

¹² Səi ngankɔ-m-je kí njékadmee, j'dəji-si kadi uni ta dow-je kí d'isi 'ra kullə dan-si-ti rəm, d'isi d'ɔr nɔ-si rəm, bá d'isi ndəji-si dɔ né-je-ti kà ri 'Babe rəm tɔ.

¹³ Dɛ lé, kadi 'ndigi ta lə-dé nà ə kadi indəi-dé dan kəm-si-ti, kɔ kullə lə-dé. Isi-nà kà lapiya.

¹⁴ Səi ngankɔ-m-je kí njékadmee, j'dəji-si bəy kadi 'ndangi dow-je kí panjiyə-dé to jugi-jugi ə 'soli mee dow-je kí mee-dé gangi man, isi dɔ-ti kà dow-je kí tógi-dé asi al, ə iləi mee-si dɔ madi-é-ti pɔ kà dow-je lay.

¹⁵ Dow ra sə-si né kí maji al kàrè ooi nè a 'rai siə né kí maji al tó-ti; ngà 'sangi kadi 'rai maji ya kà ndo-je lay dan-si-ti əse kà dow-je lay.

¹⁶ Adi rɔ-si nəl-si kà ndo-je lay.

¹⁷ Inəi ta pa ta kà Lubə al.

¹⁸ Mee né-je-ti lay ya 'rai oiyo Lubə. Né-je kin bá Lubə ndigi kadi səi kí 'nami kàdì Jeju Kristi-ti 'rai.

¹⁹ ɔgi Ndil kí aa njay lo ra kullə al.

²⁰ 'Nədi ta-je lə njépata-je kà ta Lubə-ti al.

²¹ Ngà 'ndəri gin né-je lay ə uni kí maji dan-ti.

²² Né-je kí maji al lay ya itəi rɔ-si ngərəngi kàdì-ti.

²³ Kadi Lubə kí njèkadi lapiya ya adi 'təli dow-je kí aai njay bikti lay ə kadi ɛ ya ngəm daji rɔ-si bikti, adi to tagir lə-si, kɪ ndil-si, kɪ daji rɔ-si kɔ kadi ta goto dɔ-si-ti ndɔ ree-ti lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi.

²⁴ Lubə kí njèba-si ya à ra né-je kinlé, kɔ ɛ to njèkɔ dɔ ndi-é-ti.

²⁵ Sɛi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, 'pai ta kɪ Lubə kɔ ta lə-ji.

²⁶ Sɛi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ 'rai-nɔ lapiya kuwə-nɔ kàdì-nɔ-ti kɪ mɛɛ kí aa njay.

²⁷ M'dəji-si kɪ ri 'Babe kadi mbete kinlé toki ndó kadi njékadmɛɛ-je lay ya.

²⁸ Kadi ramaji lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi nɔy sə-si.

Mbate kí njèkungì joo kí Pol ndàngì adi Tesaloniki-je

Ta-je kí do mbete-ti kí njèkungì joo kí Pol ndàngì adi Tesaloniki-je

Kaglo dæə ɲa go mbete-ti liə kí dɔsɔy kin al ya Pol ndàngì mbete kí njèkungì joo kin adi njékadmɛɛ-je kí Tesaloniki. Ɛ isi bebo Kɔrɛnti-ti ya bɔy, bá njékadmɛɛ-je kí Tesaloniki lé kàrè, d'isi d'ulə kəm-dé ndoo kdɔtalə kadmɛɛ lə-dé ya bɔy rəm. Beba ɛ ndàngì mbete adi-dé kɔ tɔji-dé-né né-je kí to tó-é al kí tò tagir-ti, kì panjiyə dow-je madi-je-ti kí dan-dé-ti.

Lo kɔr-é-ti kí 1 lé, Pol ra oiyo kɔ Tesaloniki-je lé, dan kulə kəm ndoo-ti ya kàrè, dɛ d'ow kì kete-kete mɛɛ kadmɛɛ-ti lə-dé rəm, mɛɛ ndigì dow-je-ti rəm. Ngà ɛ ree oo kí dow-je madi 'tulə-dé nati mɛɛ néndó-je-ti kí ngom kí sobi do təl ree lə 'Babe. Gin-é kin bá, lo kɔr-é-ti kí 2 lé, ɛ ndó-dé ta kí tɔgrɔ-ti panè: 'Babe təl ree al bɔy, rəm bá tò kadi né-je madi à ra né kete nɔ ndo ree-é-ti. Lo kɔr-é-ti kí 3 lé, ɛ ndó-dé kí njékadmɛɛ-je kí panjiyə-dé tò jugi-jugi lé, kadi d'oo kəmtondoo lə-dé al. Mbete kin tɔji ndigì kí ɛ ndigì Tesaloniki-je titi kí tò-né mɛɛ mbete-ti liə kí dɔsɔy kí adi-dé kin ya tɔ.

Tɔji rɔ kì lapiya kí ra

¹ †Mɔ Pol, j'isi nati kì Silbɛ-je* kì Timote bá m'ndàngì mbete kin m'adi-si sɛi njékəwnɔ-je kí bebo Tesaloniki-ti kí 'nami kàdì Bobi-ji Lubə-ti rəm, 'nami kàdì 'Babe Jeju Kristi-ti rəm.

² Kadi Bobi-ji Lubə dɛ kì 'Babe Jeju Kristi d'adi ramaji kì lapiya lə-dé nɔy sə-si.

Ta kí gangì kí ndo təl Jeju-ti

1Te 1:2-7; Plp 1:3-6,27-30; Mat 13:40-43; 25:31-46

³ Sɛi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, tò kadi j'ra oiyo Lubə taá-taá kɔ ta lə-si, ə to tó-é kadi j'ra bè, kdɔtalə kadmɛɛ lə-si kí ow kì kete-kete ɲa rəm, bá ndignɔ kí dan-si-ti lay kàrè i do madi-é-ti kí kete-kete rəm tɔ.

⁴ Bɔy bá dan njékəwnɔ-je-ti kí gay-gay kí 'to njékəwnɔ-je lə Lubə lé, sɛi ya bá jɛ j'osi-né gajì rɔ-ji, kɔ kuwə rɔ ngɔ lə-si, kì kadmɛɛ lə-si dan né-je-ti lay ya kí to kulə kəm-nɔ ndoo-je, kì kɔ-je kí tɛɛ do-si-ti.

⁵ Né kin bá tɔji ta kí gangì kí njururu lə Lubə, kɔ kadi asi gaki kadi ooi kɔbe liə kí ingəi-né kɔ lé ya.

⁶ Kdɔtalə Lubə oo adi to né kí njururu kadi n'adi kɔ dow-je kí njékadi-si kɔ kin tɔ.

⁷ Ə sɛi kí d'adi-si kɔ lé, loki 'Babe Jeju à kì dɔrɔ-ti kɔ ree nati kì malayka-je liə kí njétɔgi-je lé, Lubə à kadi 'taai koo nati sə-ji.

⁸ Jeju à ree dan ndɔ pər-ti kí ɔ̀ bilim-bilim, kɔ kadi kɔ dow-je kí njégo Lubə al, kì dow-je kí njémbati təl rɔ-dé go Poyta kí Maji-ti lə 'Babe lə-ji Jeju.

⁹ Dowbé-je kinlé né kí to kí à ra-dé lé, to tuji kí sartagangì kí à tɛɛ do-dé-ti ngərəngì takəm 'Babe-ti, kì riba liə kí ɲa.

† **1:1 1:1** Knj 17:1 * **1:1 1:1** Silbɛ lé ya to Silasi (Knj 15:22; 2Kɔ 1:19)

¹⁰ Ndo-é-ti kinlé, loki e à ree kdo kadi njékaa njay-je liə d'osi gaji-é ə kadi dow-je lay kí d'a kadi-é mee-dé d'oo kurə-é lé, səi kàrè a kai dan-dé-ti tɔ; kdotalə səi 'ndigi dɔ ta-je-ti kí sobi dɔ-é kí j'idə-si lé.

¹¹ Gin-é kin bá j'isi j'pa-né ta kɪ Lubə taá-taá kdo ta lə-si, kdo kadi Lubə lə-ji adi panjiyə-si tuwə panjiyə dow-je kí 'ndigi ta ba-ti liə rəm, kadi adi tógi-é ra sə-si dɔ kojra-je-ti kí maji-maji lay kí tɔ mee-si-ti rəm, bá dɔ kullə kadmee-ti lə-si rəm tɔ.

¹² Bè kdo kadi kɪ takul ramaji lə Lubə lə-ji kɪ lə 'Babe Jeju Kristi lé, ri 'Babe lə-ji Jeju ingə-né kɔsgaji dan-si-ti rəm, bá kadi səi kàrè ingəi-né kɔsgaji rɔ-é-ti rəm tɔ.

2

Né kí à ra né kete nɔ̄ ndo təl Jeju-ti

¹ †Səi ngankɔ-m-je kí njékadmeɛ, ta kí sobi dɔ ree lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi kí à ree, kɪ kəw kí j'a kəwi-nɔ̄ rɔ-é-ti lé, j'dəji-si

² kadi kinə dow idə-si panè ndo lə 'Babe lé ree ngá kàrè adi ta kin təl dɔ-si kalangi bè al rəm, adi gangi singə-si al rəm tɔ. Kdo dow à kɪ panè ndil tɛɛ kɪ dɔ ta kí tɔ lo bɔyɔrɔ-ti adi n'oo, əse n'oo ta madi əse n'ingə mbete madi kí j rɔ-ji-ti.

³ Adi dow ədi-si al kɪ kədi al ya bè; kdotalə dow-je d'a mbati Lubə rəm, nɔ̄majal kí njèkilə kuji dɔ Lubə-ti al, à tɛɛ kɔy kadi d'oo-é bəy bá ndo kin à ree bəy.

⁴ E lé to njèba, njèba rɔ-é dow kí boy ngay dɔ né-je-ti lay kí dow-je d'oo d'adi to Lubə, kɪ né-je lay kí dow-je 'pole; e à kəw mbing kisi mee kəy-ti lə Lubə kdo panè n'è ya n'to Lubə.

⁵ Ndoki m'isi-né sə-si nati, bá m'idə-si ta-je kinlé, mee-si ole dɔ-ti ya al wa?

⁶ Ngá kí ngɔsnè kinlé, né kí uwə-é kɪ gogi kdo kadi ngəbi dɔkaglo liə tá ree lé, səi 'gəi gəw.

⁷ Kdotalə njèmbati Lubə lé, tógi-é kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti rəmə isi ra kullə ngá; ngá nɔ̄y kadi né kí uwə-é kɪ gogi lé ya goto bá e à tɔji rɔ-é ndaa-ti rəsi bəy.

⁸ Njèmbati Lubə lé à ree ə 'Babe Jeju à tɔl-é kɪ koo kí ta-é-ti, à tuji-é puku-puku ndo ree-é-ti kí à tɔ ndaa-ti rəsi.

⁹ †Ndo ree lə njèmbati Lubə lé, Satɔ̄ à ra né mbəli-je, kɪ nékɔji-je, kɪ né-je kí tɔ bəl-bəl kí to né kədi dow-je,

¹⁰ à ra né-je kí maji al kí gay-gay lay kdo kədi-né dɛ kí d'a tuji; kdotalə ta kí tɔgrɔ-ti kí à kaji-dé lé ya nəl-dé al adi 'mbati.

¹¹ Gin-é kin bá, Lubə ulə kɪ né kí à kur-dé, wale kdo kadi ra-dé adi d'oo takədi kɪ ta kí tɔgrɔ-ti.

¹² Bè kdo kadi dow-je lay kí 'mbati ta kí tɔgrɔ-ti ə né ra kí njururu al bá nəl-dé kinlé, 'gangi-né ta dɔ-dé-ti.

Ta kí dɔ kɔ̄ dingəm mee kadmee-ti

1Pi 1:2-9

¹³ Səi ngankɔ-m-je kí njékadmeɛ, kí 'toi dow-je kí 'Babe ində-si dan kəm-é-ti kinlé, tɔ kadi j'ra oiyo Lubə taá-taá kdo ta lə-si, kdo e mbəti-si lo kində gin né-je-ti kadi aji kɪ takul Ndil kí aa njay kí təl-si dow-je-ti kí d'aa njay rəm, bá kɪ takul ndigi kí səi 'ndigi dɔ ta-ti kí tɔgrɔ-ti kin rəm tɔ.

¹⁴ Né kin bá Lubə ba-si-né kɪ kəm rəbi Poyta kí Maji kí j'ilə mbə-é j'adi-si, kdo kadi ingəi-né riɔ̄ lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi.

15 Gin-é kin bá sɔi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ lé, ɔi do nja-si-ti njángi ɔ né-je kí j'ndó-si kɔ ta-ji ɔse ɛ kí j'ndàngi mbete-ti bá j'adi-si kinlé uwɛi njarara.

16 Kadi 'Babe lə-ji Jeju Kristi ya kɔ do-é de kɔ Bobi-ji Lubə kí njèndigi-ji, njèkadi-ji nékində mɛɛ do-ti kí maji rəm, njèsol mɛɛ-ji sol kí sartagangi kí go ramaji-ti liə lé,

17 de ya 'sol mɛɛ-si ɔ 'mbusi nja-si mɛɛ kullə-je-ti lay ɔse mɛɛ ta-je-ti kí maji-maji lay rəm tɔ.

3

Kullə dingəm mɛɛ-nɔ-ti kɔ pa ta kɔ Lubə

Ròm 15:30-32

1 Beba sɔi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, 'pai ta kɔ Lubə kɔ ta lə-ji, kɔ kadi ta lə 'Babe ɔw-né kəm-é kɔ kete-kete rəm, bá kadi dow-je 'piti titi kí 'piti-né dan-si-ti kin bè;

2 rəm 'pai ta kɔ Lubə kɔ kadi taa-ji ji dow-je-ti kí maji al kí to njémɛɛndul-je, kɔ dow-je lay bá 'to njékadmɛɛ-je al.

3 Ngà 'Babe kí to njèkɔ do ndi-é-ti lé, à mbusi nja-si rəm, bá à ngəm-si ta Njémɛɛndul-ti rəm tɔ.

4 'Babe adi j'gə maji kí né-je kí j'un ndu do-ti j'adi-si kinlé, isi 'rai rəm, bá a rai par-par rəm tɔ.

5 Kadi 'Babe ra kullə mɛɛ-si-ti adi 'ndigi Lubə rəm, kadi uwɛi rɔ-si nga titi Kristi bè rəm tɔ.

Ta kí do ra kullə-ti

6 Sɔi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, j'un ndu j'adi-si kɔ ri 'Babe lə-ji Jeju Kristi, kadi njékadmɛɛ kí panjiyə-é tɔ jugi-jugi, bi uwə ta-nɔ kɔ néndó kí ingəi rɔ-ji-ti kin al lé, ɔri rɔ-si kɔgi rɔ-é-ti.

7 Né kí a rai kɔ ndaji-né kullə ra-ji lé, sɔi 'gəi maji. Jɛ lé panjiyə-ji kí dan-si-ti tɔ jugi-jugi al.

8 Jɛ j'uso né lə dow kare al, ngà j'ra kullə j'ɔɔ rɔgi-rɔgi, j'a ta-ti ndoo-je kɔ kada-je, kɔ kadi j'oy dow dan-si-ti al.

9 To tó-é kadi ooi go-ji ya, ngà jɛ j'ra bè kɔ j'ndigi kadi jɛ ya j'təl néndaji kadi 'ndaji.

10 Kɔ loki j'isi rɔ-si-ti lé, ndɔki j'un ndu j'adi-si j'panè: Kinə dow ndigi ra kullə al lé, kadi-é uso né al tɔ bane!

11 Ngà jɛ j'oo poy dow-je madi dan-si-ti kí panjiyə-dé tɔ jugi-jugi, de 'ra kullə al kɔ kow kilə go né-je-ti kí kare.

12 Dow-je kí tanɔ bè kinlé, kɔ ri 'Babe Jeju Kristi j'dəji-dé rəm, j'un ndu j'adi-dé kadi d'ore kəm-dé go kullə-ti ya 'ra kɔ mɛɛ kusi nangi kɔ kadi d'ingə-né nékuso-dé kí sobi do-dé.

13 Ngà sɔi ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ rəm, adi dabi ra-si do ramaji-ti al.

14 Kinə dow madi mbati koo ta-je kí j'ndàngi j'adi-si kin rəm ooi-é maji ɔ ɔri rɔ-si kɔgi rɔ-é-ti kadi rɔ-é sol-é.

15 Ngà koo bá ooi-é kí njèba lə-si al, ngà 'ndàngi-é titi ngonkɔ-si bè.

Tɔrɔndi do-ti kɔ lapiya kí ra

16 Kadi 'Babe kɔ njèlapiya ya adi-si lapiya kɔ kəm rəbi-je lay rəm, bá kɔ dɔkaglo-je lay rəm tɔ! Kadi 'Babe nɔy sə-si lay.

17 Ta-je kí mɔ Pol ya m'ndàngi kɔ ji-m ban: M'ra-si lapiya. Ji-m kí m'ində mbete-je-ti lə-m lay ban; néndàngi lə-m ya tɔ ɔ tɔ tin.

18 Kadi ramaji lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi nɔy sə-si lay.

Mbete kí dɔsɔy kí Pol ndàngí adi Timote

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí dɔsɔy kí Pol ndàngí adi Timote

Pol ingɛ Timote bebo Listrə-ti (Knj 16:1-3) bá adi-é ɔw siə nati kadi-é to njèkore kàdì-é mee kullə kilə mbɛ Poyta kí Maji-ti. Go kaglo-ti kí dɛ 'ra-né kullə nati sɛ lé, Pol inə kullə kɔr nɔ njékəwnə-je kí bebo Epeji-ti mee ji-é-ti. Go-ti bəy ngá bá Pol ndàngí mbete kin ulə-né adi-é kɔ kullə-né dingəm mee-é-ti rəm, kɔ ndó-é-né né dɔ madi-é-ti rəm tɔ.

Pol tɛɛ dangay-ti bebo Rɔm-ti bá ndàngí mbete kí dɔsɔy kí adi Timote kin rəm, bá ndàngí-né mbete kí adi Titi kin rəm, kɔ kadi d'ɔr-né nɔ njékəwnə-je. Loki 'təl d'uwə Pol dangay-ti kí à to-né sɔy-é bá ɛ ndàngí mbete kí njékungí-ti joo adi Timote. Mbete-je kí mutə kinlé, sar bone bè ya kàrè maji kɔ kɔr-né nɔ njékəwnə-je rəm, bá maji kɔ ndó-né né njékadmɛɛ-je rəm tɔ.

Mee mbete-je-ti kí joo kí Pol ndàngí adi Timote kinlé, ɛ ba-é ngon-é kí mee kadmɛɛ-ti adi à to Pol ya je bè bá ra siə adi-é adi mee-é Jeju Kristi rəm, ɛ ya ndó-é né adi-é to njéndó né lə Kristi rəm tɔ. Mee mbete-ti kí nè kinlé, Pol ole mee Timote dɔ-ti kɔ kadi ɔsi ta njéndó dow-je né-je kí ngɔm. Ɛ adi-é ndu-je kɔ kadi un-né dɔ kullə-je lə njékəwnə-je, ə ta kí sobi dɔ kəm rəbi mbəti njékɔr nɔ njékəwnə-je, kɔ njékəndə kəm-dé go né-je-ti lə njékəwnə-je, kɔ kəm rəbi kində kəm go kuti dow-je-ti kí gay-gay kí dan njékəwnə-je-ti tɔ dan ndu-je-ti kinlé tɔ.

Tɔji rɔ kɔ lapiya kí ra

Tit 1:1-4

¹ Mɔ Pol kí Lubə kí to Njékaji-ji, kɔ Jeju Kristi kí to nékində mee dɔ-ti lə-ji ya d'un ndu-dé d'adi-m m'to njékəwkulə lə Jeju Kristi,

² †bá m'ndàngí mbete kin m'ulə-né m'adi-i i Timote kí m'oo-i kí ngon mee-m bè mee kadmɛɛ-ti. Kadi ramaji, kɔ koo kəmtondoo, kɔ lapiya lə Bobi-ji Lubə rəm, kɔ 'lə Jeju Kristi kí to 'Babe lə-ji nɔy sə-i.

Ta kí sobi dɔ njéndó dow-je né-je kí ngɔm

1Ti 6:3-5; Gal 3:10-12,19-24; 2Ti 2:10-18; Knj 26:9-20

³ 'Oo bè, ta kí ndɔki m'idə-i loki m'isi m'ɔw ki dɔnangi Maseduwan-ti lé, m'təl m'ole mee-i dɔ-ti bəy. Ndɔki m'panè: 'Isi bebo Epeji-ti nè, kɔ kadi dow-je kí dan-ti-je kí 'to njéndó dow-je né-je kí rangi lé, 'ɔgi-dé dɔ-ti rəm,

⁴ 'idə-dé kadi d'ɔr rɔ-dé kɔgi mee kɔr tasu-je-ti rəm, bá mee kɔr ginka-je-ti kí sɔy-é goto kin rəm tɔ. Né-je kí bè kinlé, oji gaki-nə-je, bi ra kullə lə Lubə kí to kullə kadmɛɛ kin adi ɔw ki kete al.

⁵ 'Un ndu adi-dé bè, kadi dow-je 'ndigi-nə kɔ mee-dé kí nda kay rəm, kɔ tagir kí maji rəm, bá kɔ kadmɛɛ kí kədkəm goto-ti rəm tɔ.

⁶ Dɛ kí dan-ti-je 'tusi né-je kinlé d'inə, adi d'ur wale mee tatidə-je-ti kí mee wəy kare.

⁷ Dɛ 'ba rɔ-dé dow-je kí 'ngay kí njéndó dow-je ndukun-je lə Lubə ya rəm, ta kí dɛ ya 'pa kàrè 'təl 'gə mee-é al rəm, bá né kí 'pa ta-é kɔ mee-dé kí kàrè ya kàrè 'təl 'gə mee-é al rəm tɔ.

† 1:2 1:2 Knj 16:1

⁸ Jɔi j'gɔi kɪ ndukun lə Lubə lé, maji ya, ngà ra b́a kadi dow ra-né kullə kɪ rəbi-é tá.

⁹ Jɔi j'gɔi maji kɪ dow-je kɪ njéra né kɪ njururu b́a ndukun tò kɔɔ-dé al. Ngà dow-je kɪ ndukun tò kɔɔ ta lə-dé lé, to njémɛɛndul-je, njémbati təl rɔ-dé go ta-ti lə Lubə, njékilə kuji dɔ ndu Lubə-ti al-je, njéramajal-je, kɪ njénədi Lubə, kɪ njésɔki Lubə, kɪ njétɔl bɔbi-dé-je əse njétɔl kɔɔ-dé-je, njétɔl dow-je,

¹⁰ kɪ njérakaya-je, kɪ dingəm-je kɪ njésangi dingəm madi-dé-je əse dené-je kɪ njésangi dené madi-dé-je, kɪ njékuwə dow-je ndogi-dé bə-ti, kɪ njékəɔta-je, kɪ njékubi rɔ-dé dɔ kəɔta-je-ti, kɪ dow-je kɪ njéra né-je lay kɪ ɔsi ta néndó kɪ tɔgrɔ-ti,

¹¹ kɪ to néndó kɪ ɔw nati kɪ Poyta kɪ Maji lə Lubə kɪ njèriɓa, Njèkisi dan maji-ti kɪ dum, poyta kɪ Lubə ulə ji-m-ti.

Pol gə ramaji lə Lubə

¹² M'ra oiyo 'Babe lə-ji Jeju Kristi kɪ to njèkadi-m tógi, kɔɔtalə gə kɪ ɛ gə-m adi m'to njéra né kɪ tɔgrɔ-ti b́a ində-m adi m'ra kullə liə,

¹³ †ə mə kɪ ndɔki m'to njèpata kɔbi kɪ Jeju rəm, m'to njèkulə kəm njékadmɛɛ-je ndoo rəm, b́a m'to njèkadi-dé kɔ nɔ rəm ya, ngà Lubə oo kəmtondoo lə-m, kɔɔtalə to né kɪ m'ra dɔ mbə-ti loki m'adi-né mɛɛ-m Jeju Kristi al bəy.

¹⁴ Beba ramaji lə 'Babe lə-ji tuu dɔ-m pitim, ra sə-m adi m'adi-é mɛɛ-m rəm, ində ndigi dow-je mɛɛ-m-ti rəm, kɔɔ nam kɪ m'nam kadi Jeju Kristi-ti.

¹⁵ Jeju Kristi lé, ree dɔnangi-ti nè kɔɔ kaji njéramajal-je. Ta kinlé, to ta kɪ tɔgrɔ-ti rəm, to ta kɪ asi gaki kadi toki ndigi dɔ-ti dɔgim ya rəm tɔ. Mə Pol lé, m'oo rɔ-m kɪ njéramajal tɔy dow-je lay.

¹⁶ Bè ya kàrè, Lubə oo kəmtondoo lə-m, adi Jeju Kristi un-m mə kɪ m'to njéramajal kitə dow-je lay lé, tɔji-né kilə mɛɛ dɔ madi-é-ti liə kɪ nɔ, dow-je kɪ d'a kadi-é mɛɛ-dé kɔɔ kingə-né kiskəm kɪ sartagangi lé tɔ.

¹⁷ Lubə kɪ to ngar kɪ dɔ ɓal-ɓal, njèkoy al, Lubə kɪ dum koo kɪ kəm, Lubə kɪ i ya kɪ kár-i-rè, riɓa kɪ tógi to 'lə-i ya kɪ dɔ ɓal-ɓal. Amen!

Ta dingəm kɪ Pol adi Timote

¹⁸ Timote, i kɪ m'oo-i kɪ ngon mɛɛ-m bè lé, m'ulə kullə kin ji-i-ti titi kɪ njèpata-je kɪ ta Lubə-ti 'pa-né ta dɔ-i-ti. Ta-je lə-dé, à kadi-i tógi kɔɔ kadi 'rɔ-né rɔ kɪ maji.

¹⁹ 'Ngəm kadmɛɛ lə-i rəm, 'ngəm tagir lə-i kɪ maji kin rəm tɔ. 'Oo, tagir kɪ maji kinlé, dow-je kɪ nɔ-je 'tusi d'inə adi 'tují-né kadmɛɛ lə-dé kɔgi.

²⁰ Dan dowbè-je-ti kinlé, to Imene-je kɪ Alegjandrə kɪ m'inə-dé yaki ji Sata-ti, kadi kəm-dé gáangi dɔ-dé-ti b́a d'a pa ta kɔbi kɪ Lubə gogi al ngá.

2

Pa ta kɪ Lubə kɔɔ dow-je lay

¹ Kete nɔ né-je-ti lay lé, m'ulə dingəm mɛɛ-si-ti kadi 'pai ta kɪ Lubə rəm, 'nɔi ta-é-ti rəm, 'dɔji-é né rəm, b́a 'rai-é oiyo rəm, kɔɔ ta lə dow-je lay ya.

² 'Rai bè, kɔɔtalə ngar-je rəm, kɔɔtalə dow-je kɪ boy-boy lay rəm, bè kadi j'isi-né selélé kɪ lapiya mɛɛ kuji-ti kɪ kilə dɔ Lubə-ti rəm, b́a mɛɛ panjiyə-ti kɪ maji rəm tɔ.

³ Né kinlé to né kɪ maji rəm, b́a nəl Lubə kɪ to Njèkaji-ji,

⁴ kɪ ndigi kadi dow-je lay ya d'ingə kaji rəm, b́a kadi 'gə ta kɪ tɔgrɔ-ti*

† 1:13 1:13 Knj 8:3; 9:4,5 * 2:4 2:4 Ta kɪ tɔgrɔ-ti kɪ ta-é tò nè kinlé, ɔbi dɔ ta lə Lubə.

maji rəm lé tɔ.

⁵ Kdɔtalə Lubə ra káre-rè rəm, njèkulə dow-je noji nati kì Lubə kàrè, ra káre-rè tɔ, adi to Jeju Kristi kí to dow.

⁶ Ɛ ya adi rɔ-é gangi-né dɔ dow-je lay: Tɔji-né ta kí Lubə pa sobi-né dɔ kaglo kí ɛ ya ɔji.

⁷ †Ta kinlé bá, Lubə ində-m adi m'to njèndó dow-je rəm, adi m'to njèkɔwkuɔlə-é rəm, kdɔ kadi dow-je kí 'to jipi-je al lé, m'ndó-dé né kí sobi dɔ kadmɛɛ rəm, kí sobi dɔ ta kí tɔgrɔ-ti rəm tɔ. To ta kí tɔgrɔ-ti, bi m'ədi ta al.

⁸ M'ndigi kadi lo lay ya dingəm-je 'pa ta kì Lubə kì ji-dé kí aa njay kí kɔy kì taá†, nal wɔngi rəm, bá nal kɔsi-nɔ ta rəm tɔ.

Ta kí sobi dɔ dené-je kí njèkadmɛɛ-je

1Pi 3:1-6; Tit 2:3-5

⁹ †Bè ya tɔ, kadi dené-je 'mɔne kì kubi-je kí tuwə kɔɔ-dé rəm, kí ɔn dɔ rɔ-dé maji rəm, kí ulə rɔsɔl dɔ-dé-ti al rəm, kadi d'uwə dɔ-dé kuwə dɔ kí gati-é nɔ ɔse kí 'ra kì lɔr-je ɔse kì mɔdkɔsi-je al rəm ɔse d'ɔɔ kubi-je kì là-é tɔ bay-bay al rəm tɔ.

¹⁰ Ngà kadi 'tɔji mandi lə-dé mɛɛ kullə ra-je-ti kí maji-maji kí tuwə kullə ra dené-je kí 'to njèkilə kuji dɔ Lubə-ti bane.

¹¹ Kadi dené isi selélé ɔɔ néndó kì dɔ kí sɔl lɔm.

¹² Mɔ m'adi tarəbi dené kadi ɔ nɔ dingəm-je-ti ndó-dé né al rəm, kadi ɔw kì tɔgi dɔ dingəm-ti al rəm, ngà kadi isi selélé.‡

¹³ Kdɔtalə Lubə ra Adam ya kete, bá ra Kawa bɔy.

¹⁴ Ə to Adam bá Sú ədi-é al. Ngà to dené bá Sú ədi-é adi al dɔ ndu Lubə.

¹⁵ Bè ya kàrè, dené à kaji kì takul təl kí ɛ təl kɔ ngan-je, kinə uwə rɔ-é ngɔ mɛɛ kadmɛɛ-ti, kì mɛɛ ndigi dow-je-ti, kì mɛɛ kaa njay-ti kì panjiyɔ kí maji.

3

Ta kí sobi dɔ njèkində kəm-dé go njèkəwnɔ-je-ti

Tit 1:5-9; 1Pi 5:1-4

¹ Kinə dow madi ndigi kadi n'to njèkində kəm-n'è go njèkəwnɔ-je-ti rəm, to kullə kí maji nɔ ya ɔ bo-é ra-é tin. Ta kinlé, to ta kí tɔgrɔ-ti.

² †Beba njèkində kəm-é go njèkəwnɔ-je-ti lé, à to dow kí ta goto dɔ-é-ti, à to njèdené kí káre-rè, à to njèkində kəmkaa dɔ rɔ-é-ti, à to njèkore rɔ-é ndəngi dɔ né-je-ti, à to dow kí panjiyɔ-é tɔ jugi-jugi al, à to njèkuwə mba-je kì rɔ-é-ti wur-wur, à to dow kí asi ndó dow-je né,

³ à to gɔyibi al, à to njèrɔ kì dow-je al, ngà à to dow kí sɔl lɔm-lɔm, à to dow noji, bá à to njèrakəmnda là al rəm tɔ.

⁴ Njèkində kəm-é go njèkəwnɔ-je-ti lé, à to dow kí njèkində kəm-é go dɛ kí mɛɛ kɔy-ti liə maji rəm, à to dow kí asi gaki kadi adi ngan-é-je 'to njétəl rɔ-dé go ta-ti rəm tɔ.

⁵ Kdɔ kinə dow gə kində kəm-é go dɛ kí mɛɛ kɔy-ti liə al lé, à ra ban bá à kasi kində kəm-é go njèkəwnɔ-je-ti lə Lubə wa?

⁶ Njèkində kəm-é go njèkəwnɔ-je-ti lé, à to njèkadmɛɛ sigi al, nè kɔji rɔ à kɔ ra-é kadi ta kí Lubə gangi dɔ Sú-ti kinlé usi dɔ-é-ti tɔ.

† 2:7 2:7 2Ti 1:11 † 2:8 2:8 Jipi-je lé, ndɔ-je madi d'oy ji-dé kì taá bá 'pa ta kì Lubə ('Ndó Pa 134:2; Nje 2:19). Ji kí aa njay tɔji mɛɛ kí aa njay bi to ta lə tɔgi ji kì man kadi aa kin al. † 2:9 2:9 1Pi 3:3 ‡ 2:12 2:12 'Ndó Tit 2:3-5 † 3:2 3:2 Tit 1:6-9

⁷ Rəm à to dow kí njékində kəm-dé go né-ti lə njékəwnə-je kadi dow nədi-é al rəm, bá kdo kadi usi meɛ gum-je-ti lə Sú al rəm to.

*Ta kí sobi do njékində kəm-dé go né-ti lə njékəwnə-je
Krnj 6:1-6*

⁸ Bè ya to, njékində kəm-dé go né-ti lə njékəwnə-je lé, d'a to dow-je kí dow-je d'ilə kuji do-dé-ti, d'a to njépata mindi-dé joo al, d'a to gɔyibi-je al, bá d'a to njékay ngodi kí go rəbi-é-ti al go nékingə-ti al rəm to.

⁹ Ta kí sobi do kadmɛɛ kí tò lo bɔyɔ-é-ti bá Lubə tɛɛ kɪ do-é lé, kadi njékində kəm-dé go né-ti lə njékəwnə-je lé, 'təl rɔ-dé go-ti kɪ tagir kí maji.

¹⁰ Kadi toki nɔ-dé koo moki, ó kinə ta goto do-dé-ti rəm, d'a ra kullə-é.

¹¹ Dené-je kàrè, d'a to dɛ kí dow-je d'ilə kuji do-dé-ti rəm, d'a to njékulə ta ndil dow-je-ti al rəm, njékində kəmkaa do rɔ-dé-ti rəm, bá njéra né kí togrɔ-ti meɛ né-je-ti lay rəm to.

¹² Njékində kəm-dé go né-ti lə njékəwnə-je lé, d'a to njédené-je kí kàrè-rè rəm, d'a to dow-je kí njékində kəm-dé go ngan-dé-je-ti, kɪ dɛ kí meɛ kəy-je-ti lə-dé dɛ ya maji rəm to bane.

¹³ Kdotalə dɛ kí 'ra kullə lə-dé maji lé, dow-je d'a kun ta-dé nɔ rəm, bá meɛ-dé à nda kay-kay do kadmɛɛ-ti kí d'adi Jeju Kristi lé rəm to.

Lubə tɛɛ do né kí boy kí tò lo bɔyɔ-é-ti

¹⁴ M'ndangi ta-je kin m'adi-i kɪ kində meɛ do-ti kadi m'ow rɔ-i-ti ngosnè nɔɔ.

¹⁵ Ngà kinə lé, nja-m nɔy bəy kàrè, 'a gə kəm rəbi kí a mbɔji-né rɔ-si dan dow-je-ti lə Lubə, kí 'to njékəwnə-je lə Lubə kí njékisi kəm. Njékəwnə-je kinlé bá 'to njégəti ta kí togrɔ-ti taá titi kí gaji kí ngow dan kəy-ti gəti-né kəy taá kin bè to.

¹⁶ Jeju Kristi, un rɔ dow ree-né donangi-ti nè,

Ndil kí aa njay panè: Ɛ to dow kí njururu.

Malayka-je d'oo-é,

Njékində-je d'ilə mbɛ ta liə d'adi gin dow-je kí gay-gay.

Dow-je kí donangi-ti nè d'adi meɛ-dé Jeju Kristi,

Lubə un-é ow siə meɛ riba-ti.

Ta kí sobi do kadmɛɛ kí tò lo bɔyɔ-é-ti bá Lubə tɛɛ do-é kinlé, to né kí maji nɔ. To ta kí togrɔ-ti ya.

4

*Ta kí do njéndó dow-je né-je-ti kí ngom
1Jq 4:1-3; Kol 2:16-23; 2Ti 2:4-6*

¹ Ngà Ndil kí aa njay pa adi aa yéréré ya panè: Kaglo-je-ti kí do-bəy-ti lé, dow-je kí dan-ti-je d'a tusi kadmɛɛ lə-dé kinə kdo tinə go ndil-je-ti kí njékədi dow-je kur-dé wale rəm, kdo kun go néndó-je kí j rɔ ndil-je-ti kí maji al rəm to.

² Dowbé-je kinlé, d'a kadi njéndó dow-je né-je kí ngom kí 'to njékədi kəm dow-je kin d'ədi-dé d'ur-dé wale. Njékədkəm dow-je kinlé, do-dé təl adi meɛ-dé uwə-dé kɪ ta do majal-ti al, toki nin kí dow ɔr ngowla pərəə ində rɔ-é-ti ya kàrè gə al ngà kin bè.

³ Dɛ d'ɔgi dow-je kadi 'taa-nɔ rəm, d'ɔgi-dé kuso né-je kí dan-ti-je rəm to. Ngà né-je kin lay lé, Lubə ya ra kdo kadi njékində-je kí 'to njégə ta kí togrɔ-ti lé, d'oo maji-é 'ra-é-né oiyo.

⁴ Né-je lay kí Lubə ra lé maji, adi né kí dow à mbati ya goto. Ngà kuso bá kadi dow uso ra-é-né oiyo tá†.

⁵ Kdotalə né-je lay lé, ta lə Lubə, kà ta kí pa siə təl-dé adi aa njay ngá.

⁶ Timote, né-je kinlé, kinə i 'ndó njékadmeə-je rəmə, 'a to ngonnjékullə kí maji lə Jeju Kristi, kí ta kí do kadmeə-ti kà néndó kí togrə-ti kí i ingə-ingə lé asi-i maji.

⁷ Ngà ta tėti-je, kà tasu-je kí tò n̄ takəm Lubə-ti lé, ɔsi ngərəngi ki rangi.

Ta dingəm-je kí Pol adi Timote

I 'ndó kadi 'ilə kuji do Lubə-ti.

⁸ Kdotalə ndó ndaji njirə rə to né kí maji, ngà maji kdo né-je n̄ al. Ngà kuji kí kilə do Lubə-ti lé, maji kdo né-je lay. Dow-je kí njékilə kuji do Lubə-ti lé, Lubə un mindi-é kdo kadi n'adi-dé kiskəm kí ngəsnè-ti kin rəm, bá kiskəm kí sartagangi kí à ree lé rəm tə.

⁹ Ta kinlé, to ta kí togrə-ti rəm, to ta kí asi gaki kadi toki ndigi do-ti d̄igim ya rəm tə.

¹⁰ Beba jəi j'rai kullə rəm, j'iləi rə-ji d̄ rəm, kdotalə j'indəi meə-ji do Lubə-ti kí njékisi kəm, kí to njəkaji dow-je lay. Ngà kí boy n̄ lé, ɛ to njəkaji njékadmeə-je.

¹¹ Ta-je kinlé, 'ndəji njékadmeə-je do-ti rəm, bá 'ndó-dé rəm tə.

¹² 'Adi dow nədi-i kdotalə to kí i 'to basa kinlé al. Ngà kadi i 'to né ndaji lə njékadmeə-je, meə ta pa-i-ti rəm, meə panjiyə-i-ti rəm, meə ndigi dow-je-ti rəm, meə kadmeə-ti rəm, bá meə kaa njay-ti rəm tə.

¹³ 'Ində rə-i ta ndó mbete-ti kí aa njay dan njékadmeə-je-ti rəm, 'ində rə-i ta kulə dingəm meə-dé-ti rəm, bá 'ində rə-i ta ndó-dé né-ti rəm tə. 'Ra bə-bə ya sar kadi m'ow m'ingə-i-né.

¹⁴ Kadkare kí Ndil Lubə adi-i kà kəm rəbi kí rə njépata-je kí ta Lubə-ti rəm, kà kəm rəbi kí rə 'ngatogi-je-ti kí d'ində ji-dé do-i-ti rəm lé, 'ra 'ndam-né al.

¹⁵ 'Ində rə-i ta né-je-ti kinlé rəm, un rə-i bikti ya ində ta-ti, kdo kadi kow ki kete lə-i tò ndata rəsi takəm dow-je-ti lay rəm tə.

¹⁶ 'Oo go rə-i i ya maji rəm, 'oo go néndó kí 'isi 'ndó dow-je lé maji rəm, 'uwə rə-i ngə titi. Kdotalə ra-é kí bə kinlé bá, 'a kaji-né rə-i i ya rəm, dow-je kí d'oo ta lə-i kàrè, d'a kaji-né rəm tə.

5

Gosi ra kullə kà dow kí ra majal

¹ Dingəm kí 'bugə lé, 'ndangi-é rəy-rəy al, ngà 'oji-é ta titi bəbi-i bə, 'oji ta basa-je titi ngankə-i-je bə,

² 'oji ta dené-je kí 'bugə titi kə-i-je bə, bá 'oji ta nganmandi-je titi kənan-i-je bə, kà tagir kí aa njay.

Ta kí do njəngowkoy-je-ti

³ 'Oo go njəngowkoy-je kí dow do-dé goto.

⁴ Ngà kinə njəngowkoy kí ngan-é-je əse nganka-é-je d'isi n̄ rəmə, né kí d̄səy kí d'a ra kdo kilə-né kuji do Lubə-ti ɔn: D̄ d'a koo go d̄ kí meə kəy-ti lə-dé d̄ ya rəm, d'a koo go njəkoi-dé-je kdo kuti kí ndoki d'uti-dé lé tə. ɛ kin bá to né kí nəl Lubə.

⁵ Njəngowkoy kí isi kà kár-é, kí dow do-é goto lé, ɛ ində meə-é do Lubə-ti ə uwə rə-é ngə pa siə ta rəm, bá d̄əji-é né ndo-je kà kada-je rəm tə.

† 4:4 4:4 Kgn 1:31

⁶ Ngà njèngowkoy kí isi ay ngodi go né-je-ti kí donangi-ti nè lé, lé isi kí do-é taá ya kàrè, e oy ngá.

⁷ E kin bá to né-je kí 'a ndəji-dé do-ti, kdo kadi dow ilə-né ta do-dé-ti al.

⁸ Kinə dow madi oo go noji-é-je al, ə kí boy n̄a lé, kinə oo go dow-je kí mee kəy-ti liə al rəmə, to dow kí ilə kadmee liə kogi, e maji al n̄a itə njèkadmeə al bəy.

⁹ Njèngowkoy kí njékəwnə-je d'a kində ri-é kdo koo go-é lé, bal-é à ra kormekə kow ki taá bane, à to dené kí ndoki ore kəm-é go ngobi-é-ti ya kare-rè

¹⁰ rəm, à to dené kí d'a gə-é kadi kullə ra-é maji-maji, adi à to njèngəm ngan-é-je maji rəm, njèkuwə mba-je ki rə-é-ti wur-wur rəm, njətogi nja* njékaa njay-je rəm, njèra k̄ dangi-ti-je rəm, bá né-je kí gay-gay lay kí maji bá to kullə ra-é rəm tɔ.

¹¹ Ngà njèngowkoy-je kí rə-dé tò kare bəy lé, ində ri-dé mee mbete koo go njèngowkoy-je-ti lé al. Kdotalə loki bo dingəm ra-dé lé, d'ubə Kristi, dow kí Lubə mbəti-é d'inə-é ə 'ndigi taa ngow gogi,

¹² adi d'usi-né mee ta kí gangi-ti, kdotalə kun mindi lə-dé kí d'un d'adi Kristi kete lé, 'tusi d'inə kogi.

¹³ Bəy bá njèngowkoy-je kí rə-dé tò kare lé, 'ndigi ra kullə al, bá 'ndó kilə k̄ takəy-takəy rəm, d'a do-ti n̄ɔɔ 'təl njékində nané-je rəm, njépata-je kí usi-dé-ti al rəm, bá njépata-je kí tuwə pa al rəm tɔ.

¹⁴ Gin-é kin bá, m'ndigi kadi njèngowkoy-je kí rə-dé tò kare bəy lé, 'təl 'taa ngow d'oji-né ngan-je, d'oo go mee kəy-je lə-dé maji, kdo kadi njéba-je lə-ji d'ingə rəbi 'pa-né ta kí maji al do-ji-ti al.

¹⁵ Kdotalə njèngowkoy-je kí dan-ti-je d'ilə kadmee lə-dé kogi ngá, adi d'un go Sata.

¹⁶ Ngà kinə dené kí to njèkadmeə ow k̄ njèngowkoy-je mee kəy-ti liə n̄ɔɔ rəmə, kadi oo go-dé, kdo kadi njékəwnə-je d'inə ji-dé d'oo-né go de kí dow do-dé goto.

Ta kí sobi do 'ngatogi-je

1Ko 9:9-10

¹⁷ 'Ngatogi-je kí d'or n̄ njékəwnə-je maji lé, tò kadi toki kilə kuji do-dé-ti, bá tò kadi toki ra sə-dé rəm tɔ. Ə kí boy n̄a lé, to ta kí sobi do de kí d'ində rə-dé ta ndó dow-je ta-ti lə Lubə rəm, bá ta ndó dow-je né-ti rəm tɔ.

¹⁸ †Kdo mbete kí aa njay panè: *Mangi kí d'adi-é a n̄iyə do ko-ti kdo kadi kaq-é tal lé, 'a do ta-é al, bá pa bəy panè: Dow kí ra kullə lé, to tó-é kadi à kingə né doji-é tɔ.*

¹⁹ 'I kalangi 'ndigi do ta-ti kí dow-je d'ilə do 'ngatogi-ti al, ngà kadi oo ta-é ta dow-je-ti joo əse mutə kí d'oo k̄ mbi-dé əse k̄ kəm-dé tá-je 'ra-né kullə bəy.

²⁰ De kí 'ra majal lé, 'ndangi-dé takəm dow-je-ti lay, kdo kadi ndəgi-é-je kàrè 'bəl-né tɔ.

²¹ M'un ndu m'adi-i n̄ Lubə-ti, k̄ n̄ Jeju Kristi-ti, bá n̄ malayka-je-ti kí Lubə mbəti-dé kadi 'təl rə-i go ndukun-je-ti kinlé, ə kadi 'i kalangi 'gangi ta do dow-ti al rəm, bá kadi 'ra né madi or-né kəm dow al rəm tɔ.

Ta-je kí gay-gay kí Pol oji Timote

²² 'I kalangi ində ji-i do dow-ti al rəm, bá 'ində rə-i nati k̄ dow do majal-je-ti liə al rəm tɔ. I ya 'itə rə-i ngərəngi kadi majal-ti.

* **5:10 5:10** Togi nja lé toji sol do k̄ ndigi dow-je titi kí Jeju ra-né k̄ njéndó né-je lé tɔ (Ja 13:1-17).

† **5:18 5:18** Mat 10:10; Luk 10:7

²³ 'Isi ta kay man-ti ya par-par al, ngà kadi ay man nduu se-se kɔ mɛɛ-i kɪ isi to-i to-i kin rəm, kɔ mɔy-je kɪ nɔ-je kɪ isi ra-i taá-taá kin rəm tɔ.

²⁴ Majal-je lə dow-je kɪ dan-ti-je lé, to ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti pá bəy bá 'gangi ta dɔ-ti. Ngà 'lə dɛ kɪ nɔ-je rəm, kujə rɔ-é go ta kɪ gangi-ti tɔ.

²⁵ Gangi-é kɪ kullə ra-je kɪ maji toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi kinlé, bè ya tɔ é kullə ra-je kɪ majal kàrè dow à kasi bɔyɔ-né al rəm tɔ.

6

Ta kɪ sobi dɔ bə-je

Epe 6:5-8; 1Pi 2:18-20

¹ Kadi njékadmɛɛ-je lay kɪ 'to bə-je lé, d'oo 'ba-dé-je kɪ dow-je kɪ d'asi gaki kadi d'un ta-dé kun kɪ tɔgrɔ-ti, kɔ kadi dow-je 'pa-né ta kɔbi kɪ Lubə al rəm, 'pa-né ta kɪ maji al dɔ Poyta kɪ Maji-ti al rəm tɔ.

² Dɛ kɪ 'ba-dé-je 'to njékadmɛɛ-je lé, kadi d'ilə jirə dɔ to kɪ dɛ 'to ngankɔ-dé-je kɪ takul Jeju Kristi kin bá kadi 'nədi-dé-né al. Ngà kadi 'ra kullə d'adi-dé maji nɔ kɪ kete ya bəy, kɔ kullə-je kɪ maji-maji kɪ d'isi 'ra lé, 'ra d'adi njékadmɛɛ-je, adi to ngankɔ-dé-je kɪ dɛ d'ində-dé dan kəm-dé-ti.

Ta kɪ dɔ néndó-je-ti kɪ ngom kɪ kay ngodi go nékingə-ti

Mat 6:19-34

Né kɪ tɔ kadi i 'a ndó dow-je ə 'a ndəji-dé dɔ-ti én:

³ Kinə dow ndó né kɪ rangi, bi ɔ njángi dɔ ta-je-ti kɪ tɔgrɔ-ti lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi al rəm, ɔ njángi dɔ néndó-ti kɪ ɔw go-nɔ-ti kɪ kuji kɪ kilə dɔ Lubə-ti kin al rəm, ə

⁴ to njəngom kare ya, gə né al, to dow kɪ tanaji kɪ dɔ ngan ta-je-ti kɪ beti-beti bá to kullə ra-é. Né-je kinlé, bá isi ree kɪ kəmda-je, kɪ gaki-nɔ-je, kɪ kulə ta ndil-nɔ-ti-je, kɪ ta kɪ gángi rim-rim dɔ-nɔ-ti-je,

⁵ kɪ tii-nɔ-je kɪ sɔy-é goto kɪ to kullə ra dow-je kɪ dɔ-dé goto. Dɛ 'gə ta kɪ tɔgrɔ-ti al rəm, 'gir kɪ kadmɛɛ Lubə lé, to kəm rəbi kingə né.

⁶ Tɔgrɔ-ti ya, kinə dow ore kəm-é dɔ né-ti kɪ tɔ ji-é-ti ya rəm, kadmɛɛ lé, to kəm rəbi kingə né kɪ nɔ ya.

⁷ Kdɔtalə j'ree dɔnangi-ti kɪ ji-ji kare, ə j'a tɔli kɪ ji-ji kare ya tɔ.

⁸ Kinə j'ɔwi kɪ nékuso, kɪ kubi rəm, ɛ kin ya asi.

⁹ Ngà dɛ kɪ 'ndigi kingə né ya tá lé, d'usi mɛɛ néna-ti, kɪ mɛɛ gum-ti lə Sú, d'usi mɛɛ bo né-je-ti kɪ gay-gay kɪ maji al maji al, kɪ né-je kɪ ndojta, kɪ to né-je kɪ isi ungi dow-je dan kɔ-je-ti, bá dan tuji-ti rəm tɔ.

¹⁰ Kdɔ kəmda là lé, to njirə né-je lay kɪ majal, ə dɛ kɪ dan-ti-je kɪ d'ay ngodi go-ti 'tusi-né kadmɛɛ lə-dé d'inqə kɔgi lé, dɛ ya d'un rɔ-dé d'ilə dan babo kɔ-ti.

Dow lə Lubə: Panjiyə-é kɪ né kɪ à kuwə mɛɛ-é

¹¹ Ngà i, dow lə Lubə lé, 'ɔr rɔ-i ngərəngi mɛɛ né-je-ti kinlé, ə 'sangi kadi 'ra né kɪ njururu, kadi 'ilə kuji dɔ Lubə-ti, kadi 'ində mɛɛ-i dɔ Lubə-ti, kadi 'ndigi dow-je, kadi 'ilə mɛɛ-i dɔ madi-é-ti pɔ rəm, bá kadi 'sɔl ləm-ləm rəm tɔ.

¹² 'Rɔ rɔ kɪ maji kɪ sobi dɔ kadmɛɛ, ə kiskəm kɪ sartangani kɪ Lubə ba-i-né bá i 'pa ta-é maji nɔ takəm kosi dow-je-ti lé, 'uwə njarara.

¹³ †Nɔ Lubə-ti kɪ to njékadi kiskəm né-je lay, bá nɔ Jeju Kristi-ti kɪ pa ta kɪ maji nɔ rəsi nɔ Pɔsi Pilati-ti lé, m'ndəji-i,

¹⁴ kadi 'təl rɔ-i go ndukun-ti lə Lubə ə 'adi rɔ-i aa njay, kadi dow ilə ta dɔ-i-ti al, sar ya kadi 'Babe lə-ji Jeju Kristi tɛɛ-né kɔy

¹⁵ dɔkaglo-ti kɪ Lubə ya ɔʒi. Lubə lé, to Njèkisi dan maji-ti kɪ dum, ɛ ya kɪ káre-rè to Njètógi dɔ né-je-ti lay, ɛ kɪ to Ngar lə ngar-je, 'Babe lə 'babe-je, ¹⁶ kɪ ɛ ya kɪ káre-rè bá to njèkoy al, njèkisi lo kɪ ndógi-ti kɪ dow asi kɔw-ti al, ɛ kɪ dow oo-é al rəm, bá dow à kasi koo-é al rəm lé, riba, kɪ tógi kɪ tò sartangani to 'liə! Amen!

Ta kɪ sobi dɔ njénékingə-je

¹⁷ I 'ndəʒi njénékingə-je kɪ dɔkaglo-ti kɪ bone, kɔ kadi 'to njékində kàdì-dé-je al rəm, kadi d'ində mɛɛ-dé dɔ nékingə-ti kɪ to né kɪ à kɪ tuʒi kàdì káre-rè kin al rəm, ngà kadi d'ində mɛɛ-dé dɔ Lubə-ti, njèkadi-ʒi né-je lay mburuki-mburuki adi j'isi j'rai rɔnəl-é kin tá.

¹⁸ Kadi njénékingə-je lé, 'ra maji rəm, kadi kullə ra-je kɪ maji-maji bá to nékingə-dé, kadi ʒi-dé tɛɛ rəm, bá kadi 'to njéra kɪ dow-je rəm tɔ.

¹⁹ Kəm rəbi kin bá kadi 'mbɔ-né nékingə-dé kɔ ndɔ kɪ bore, lo-ti kɪ tò gərərə, kadi 'tɛɛ-né kiskəm-ti kɪ tɔgrɔ-ti.

Ta lə ngəm néndó kɪ tɔgrɔ-ti

²⁰ I Timote, 'tɔsi kəm-i go kullə-ti kɪ Lubə adi-i lé maji. Tatidə-je kɪ mɛɛ wəy kare kɪ to ta-je kɪ tò nɛ takəm Lubə-ti, kɪ né-je kɪ ɔsi ta Lubə ya rəmə 'panè to négə bóò ri boo kinlé, 'ɔr rɔ-i ngərəngi mɛɛ-é-ti kɔgi.

²¹ Dɛ kɪ nɔ-je kɪ d'oy go-ti rigi-rigi lé, 'tusi rəbi kɪ sobi dɔ kadmɛɛ lə-dé d'inə d'ur wale.

Kadi ramaji lə Lubə nɔy sə-si!

Mbete kí njèkungi joo kí Pol ndàngi adi Timote

Ta-je kí do mbete-ti kí njèkungi joo kí Pol ndàngi adi Timote

Mbete kí njèkungi joo kí njèkɔ̀wkulə Pol adi Timote kinlé to dɔ̀bɔ̀y ta kí idə Timote kete bá kadi 'tɔ̀l-é bɔ̀y. Ɛ isi dangay-ti mɛɛ bebo Rɔ̀m-ti isi ngəbi kadi 'tɔ̀l-é. Ɛ ndàngi mbete lé kɔ̀ kulə-né dingəm mɛɛ Timote-ti kadi-é uwə rɔ̀-é ngə mɛɛ kadmɛɛ-ti rəm, bá mɛɛ kullə-ti lə 'Babe rəm. Kaglo-é-ti kinlé, Timote isi ɔ̀r nɔ̀ njékəwnə-je kí bebo Epeji-ti ya bɔ̀y. Mbete-je kí rangi nɔ̀ kí Pol ndàngi lé, ɛ pa ta lə ra kí Timote ra siə mɛɛ-é-ti. Dɛ kí joo kinlé, 'ra kullə nati kɔ̀ ta lə 'Babe. Pol ba Timote ngon-é kí mɛɛ kadmɛɛ-ti titi kí ba-é-né mɛɛ mbete-ti kí dɔ̀sɔ̀y kí ndàngi adi-é lé. Tò ndaa-ti rəsi kí Pol ində Timote kí to ngon basa kí njèra siə kullə kin dan kəm-é-ti ə ndigi kadi-é ra kullə maji ki kete-kete. Ta kí lo kɔ̀r-é-ti kí 1-2 lé, tò kadi lé dan kɔ̀-je-ti kí dɔ̀kaglo-ti kí bone, kɔ̀ né-je kí to rɔ̀ ya kàrè to kuwə rɔ̀ ngə ya. Pol un nétoji-je nɔ̀ bá pa-né ta kí dɔ̀ kuwə rɔ̀ ngə-ti: Asgar, njékayngodi lokində dirə-ti, njəndɔ̀r, njèrakullə, bá ɛ pa ta kí dɔ̀ rɔ̀-é-ti ya tɔ̀, kɔ̀ ngodi kí ɛ ay kaglo kisi-é kɔ̀ dɔ̀-é taá. Ta kí lo kɔ̀r-é-ti kí 3-4 lé to ta-je kí sobi dɔ̀ kɔ̀-je kí à ree kí ree bɔ̀y, bá maji lə kɔ̀ dɔ̀ ndi-ti rəm, bá kilə kuji dɔ̀ ta-ti lə Lubə rəm. Pol pa ta lə kinə-nɔ̀ ta tɔ̀l ta mbete-ti liə, ngə ɛ ində mɛɛ-é-ti kí Timote à kɔ̀w koo-n'è bebo Rɔ̀m-ti ə ɛ idə-é ta-je nɔ̀ dɔ̀ kɔ̀w-ti kí à kɔ̀w koo-n'è lé. To mbete kí ɛ ndàngi adi dow káre-rè ya ngə təl to mbete kí ulə dingəm mɛɛ njékadmɛɛ-je-ti kí bone bè ya lay.

Lapiya kí Pol ra

¹ Mɔ̀ Pol, njèkɔ̀wkulə lə Jeju Kristi, kí go ndigi-ti lə Lubə kadi m'ilə mbe kunmindi lə Lubə kí sobi dɔ̀ kiskəm kɔ̀ takul nam kadi Jeju Kristi-ti,

² †bá m'ndàngi mbete kin m'adi-i i Timote kí m'oo-i kí ngon-m bè, kí m'ində-i dan kəm-m-ti. Kadi Lubə kí Bɔ̀bi-ji dɛ kɔ̀ 'Babe lə-ji Jeju Kristi d'adi ramaji, kɔ̀ koo kəmtondoo, kɔ̀ lapiya lə-dé nɔ̀y sə-i.

Oiyo kí Pol ra Lubə

2Ti 2:1-12; Epe 1:3-7; 2Te 2:13-15

³ Lubə kí ka-m-je 'pole-é bá m'un dɔ̀ nja-dé kɔ̀ tagir kí maji lé, m'ra-é oiyo kɔ̀ ta lə-i. Loki m'isi m'pa siə ta ndɔ̀-je kɔ̀ kada-je lé, m'nal kilə ri-i dan-ti al.

⁴ Loki mɛɛ-m ole dɔ̀ man nɔ̀-ti lə-i rəmə, bo koo-i ya ra-m loti-loti kɔ̀ kadi rɔ̀nəl rusi-né mɛɛ-m.

⁵ †Mɛɛ-m tò géréré dɔ̀ kadmɛɛ-ti lə-i kí to kadmɛɛ kí kədkəm goto-ti, kí tò mɛɛ ka-i kí dené Loiyisi-ti ya kete rəm, bá tò mɛɛ kɔ̀-i Enisi-ti rəm tɔ̀. Kadmɛɛ kinlé, m'gə maji kí tò mɛɛ-i-ti tɔ̀.

Ta dingəm kí Pol adi Timote

⁶ Gin-é kin bá m'ulə dingəm mɛɛ-i-ti, kadi ulə pər kuti kadkare-ti kí Lubə adi-i loki m'ində-né ji-m dɔ̀-i-ti lé.

⁷ Kɔ̀dɔ̀talə ndil kí Lubə adi-ji lé, to ndil bəl al, ngə to ndil tógi rəm, ndil ndignə rəm, bá ndil gosi rəm tɔ̀.

⁸ 'Adi rɔ-i sol-i dɔ pa ta-ti lə 'Babe kadi dow-je al rəm, 'adi rɔ-i sol-i dɔ-m ma-ti kí d'uwə-m dangay-ti kɔ ta kí sɔbi dɔ-é kin al rəm tɔ. Ngà kadi 'ingə kɔ sə-m kɔ Poyta kí Maji, kɔ takul tɔgi lə Lubə.

⁹ E bá aji-ji rəm, ba-ji kadi j'təli dow-je kí j'aai njay, kɔ takul kullə ra-ji-je al, ngà kí go kɔjra-ti liə e ya rəm, kí go maji-ti kí e ra sə-ji kɔ takul nam kàdì Jeju Kristi-ti low lə low-je nu†.

¹⁰ Ramaji kinlé, Lubə adi tɔji rɔ-é kí ngɔsnè-ti kin kɔ takul ree lə Njèkaji-ji Jeju Kristi kí tətì rɔ koy ə tɔji kiskəm kí sartagangi kɔ takul Poyta kí Maji.

¹¹ †To ta lə Poyta kí Maji kinlé bá Lubə ində-m-né kɔ njèndó dow-je ta liə rəm, njèkɔwkulə rəm, bá njèndó né dow-je rəm tin.

¹² Adi to né kin bá, m'ingə-né kɔ tin. Ngà rɔ-m bá sol-m dɔ-ti al, kɔ m'gə e kí m'adi-é mɛɛ-m rəm, bá m'gə maji kí e ɔw kɔ tɔgi kadi ngəm-né né kí maji kí e inə ji-m-ti sar ndɔ təl Jeju-ti rəm tɔ.

¹³ Gə ta kí tɔgrɔ-ti kí 'oo ta-m-ti lé, e ya 'uwə ngə kɔ takul kadmɛɛ rəm, kɔ takul ndigi dow-je kɔ nam kí i 'nam kàdì Jeju Kristi-ti.

¹⁴ Né kí maji kí tɔ ji-i-ti lé, 'ngəm kɔ takul Ndil kí aa njay kí isi mɛɛ-ji-ti lé.

Kuwə rɔ ngə lə Onejipɔr

¹⁵ I 'gə maji kí dɛ lay kí d'isi dɔnangi Aji-ti 'tusi-m d'inə-m, adi dan-dé-ti lé tɔ Pijel dɛ kɔ Ermojen.

¹⁶ Kadi 'Babe adi koo kəmtondoo liə nà y kɔ dow-je kí mɛɛ kəy-ti lə Onejipɔr. Kɔtalə taá-taá ya isi sol mɛɛ-m rəm, bá rɔ-é sol-é kɔ sil kí d'ilə-m kin al rəm tɔ.

¹⁷ Ngà loki e ree bebo Rəm-ti lé, e sangi-m kɔ rɔ tungə-é ya sar ingə-m.

¹⁸ Né-je lay kí Onejipɔr ra adi-m bebo Epeji-ti lé, i 'gə maji itə dow-je lay. Kadi 'Babe adi koo kəmtondoo liə nà y siə ndɔ gangta-ti liə.

2

Né-je kí tuwə kadi njèkadmɛɛ ndaji

¹ I Timote kí m'oo-i kɔ ngon-m bè lé, 'uwə rɔ-i ngə mɛɛ maji-ti kí Lubə ra sə-ji kɔ takul nam kí j'nami kàdì Jeju Kristi-ti kin.

² Néndó kí 'oo ta-m-ti kɔ mbi-i takəm kosi dow-je-ti lé, 'ndó dow-je kí njéra né kí tɔgrɔ-ti kí d'a kasi ndó dow-je kí rangi tɔ.

³ 'Ingə kɔ sə-m tanə asgar kí maji lə Jeju Kristi bè.

⁴ Dow kí andi asgar-ti lé, à kɔr rɔ-é kɔgi mɛɛ kullə-je-ti lə dow-je kí kare, kɔtalə e à ndigi kadi n'ra né kí nəl njèkun-n'è asgar-ti.

⁵ Bè ya tɔ, dow kí ində dirə ngodi lé, à kəy kɔ gangi-é kí d'ɔji kadi toki kəy-né lé bane, al rəmə à nal nékugə ɔji-é.

⁶ Rəm bá njèndɔr kí njèkɔ rɔgi-rɔgi ta ndɔr-ti lé, tɔ kadi e ya ijə kandi né ndɔr liə dɔsəy.

⁷ I Timote, ta-je kí m'idə-i kinlé, 'laji dɔ-ti maji 'oo, ə 'Babe à ra sə-i kadi 'gə mɛɛ né-je kin lay.

⁸ 'Adi mɛɛ-i ole dɔ Jeju Kristi-ti kí to ngonka Dabidi. Jeju lé, Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, titi kí Poyta kí Maji kí m'isi m'ilə mbe-é pa-né ta-é lé.

⁹ To ta lə Poyta kí Maji kinlé bá m'ingə-né kɔ sar d'ilə-m-né sil tanə kɔ dow kí təl dow bè tin. Ngà ta lə Lubə lé, dow ilə-é sil al. ¹⁰ Gin-é kin bá m'ore-né mɛɛ-m ngə dɔ né-je-ti lay, kɔtalə dow-je kí Lubə mbəti-dé, kɔ kadi dɛ kàrè d'ingə kaji kí tɔ rɔ Jeju Kristi-ti, kɔ riba kí sartagangi tɔ.

¹¹ Ta-je kí m'ow kɔ pa kinlé, to ta-je kí tɔgrɔ-ti ya:

Kinə j'oyi nati kà Kristi lé,

¹² †j'a kisi kəm nati siə tɔ.

Ə kinə j'uwəi rɔ-ji ngə rəmə, j'a kɔi be nati siə tɔ,

Ngà kinə j'naji j'painè j'gəi-é al rəmə,

ɛ kàrè à naji panè n'gə-ji al tɔ.

¹³ Kinə j'ai dɔ kunmindɔ-ti lə-ji al kàrè

ɛ ɔ gərərə dɔ kunmindɔ-ti liə.

Kdɔtalə ɛ, à pa ta mindɔ-é joo al.

Njèra kullə kí 'nə-é 'gə-é maji

1Ti 1:3-7,18-20; Tit 1:10-16; 2:11-15; 2Pi 2:1-22

¹⁴ 'Oo maji, né-je kí kadi 'ole mɛɛ dow-je dɔ-ti, 'ndəji-dé-né nɔ Lubə-ti ɔn: Kadi d'isi ta 'gaki-nə dɔ ngan ta-je-ti al, kdɔ maji-é goto, ngà isi tuji dow-je kí d'isi 'yəl mbi-dé d'oo-né.

¹⁵ 'Uwə rɔ-i ngə kadi 'ɔ nɔ Lubə-ti titi dow kí 'nə-é d'oo adi to dow kí asi rəm, titi njèra kullə kí rɔ-é sol-é dɔ kullə-ti liə al, adi ɛ ndó dow-je ta kí tɔgrɔ-ti lə Lubə kɔ gangi-é berere-berere.

¹⁶ 'Ɔr rɔ-i ngərəngi kɔgi mɛɛ tatidə-je-ti kí mɛɛ wəy kare kí to ta-je kí tɔ nɛ takəm Lubə-ti, kdɔtalə dow-je kí d'ində rɔ-dé ta-ti lé, d'ow kɔ kete par-par mɛɛ né ra-je-ti kí ilə kuji dɔ Lubə-ti al.

¹⁷ Dowbé-je kinlé, néndó lə-dé ɔw kɔ kete-kete tanə kɔ dɔ basrangɔ kin ya bè. Imene-je kɔ Piletɔ 'to dow-je kí dan-dé-ti.

¹⁸ Imene-je kɔ Piletɔ lé, 'ndəm rəbi ta kí tɔgrɔ-ti adi d'ur wale. Dɛ 'pa titi kí Lubə adi dow-je 'tɔsi ndəl d'ində lo tɛɛ ngá bè. Bəba 'təl dɔ dow-je nɔ adi d'ilə kadmɛɛ lə-dé kɔgi.

¹⁹ Bè ya kàrè, gin kəy kí Lubə ində adi ngə kəng-kəng lé, ɔ gərərə. Gin kəy kinlé 'ndəngi ta-ti 'panè:

«'Babe gə dow-je liə gɔw»

ə «Dow kí rá-rá kí panè n'to dow lə 'Babe rəmə,

kadi dowbé mbati né ra kí njururu al.»

Bay-je lə dené kɔmolé

²⁰ 'Oo bè, mɛɛ kəy kí boy lé, bay-je kí d'ubə kɔ lɔr, kɔ bay-je kí d'ubə kɔ là ya par bá tɔ-ti al, ngà bay-je kí to kagi bá 'tɔl, kɔ bay kí d'ubə kɔ anji-je kàrè tɔ-ti tɔ. Bay-je kí dan-ti-je lé, to bay kɔmolé, ngà bay-je kí nɔ-je to bay ra kullə-je kí kare tɔ.

²¹ Bəba kinə dow aa rɔ-é dɔ né-je-ti kí maji al kin rəmə, dowbé toki bay kɔmolé kí d'ɔr d'ində tagay d'adi Lubə, ɛ toki bay kí maji ra kullə kí ba-é ngəm pèrèrè kdɔ ra-né kullə kí rá-rá ya kí maji kin bè.

Ta kí sɔbi dɔ ngonnjəkullə lə 'Babe

²² Timote, 'ɔr rɔ-i ngərəngi kɔgi mɛɛ bo né-je-ti kí maji al kí isi ra basa-je kɔ mandɔ-je ə i 'sangɔ kadi 'ra né kí njururu, kadi 'ində mɛɛ-i dɔ Lubə-ti, kadi 'ndigi dow-je rəm, kadi 'isi kɔ lapiya kɔ dow-je kí 'nɔ ba 'Babe kɔ mɛɛ-dé kí kàre-rè rəm tɔ.

²³ Tanaji-je kí kɔgi kare kɔ tanaji-je kí dɔ mbə-ti lé, 'ɔsi ngərəngi kɔgi, kdɔ à ree kɔ kɔl-nə.

²⁴ Ə dow kí to ngonnjəkullə lə 'Babe lé, to dow kí à ndigi kɔl-nə al. Ngà ɛ à to dow noji rɔ dow-je-ti lay rəm, à to dow kí asi ndó dow-je né rəm, bá à to dow kí njəkilə mɛɛ-é dɔ madi-é-ti pɔ rəm tɔ.

† 2:12 2:12 Mat 10:33; Luk 12:9

²⁵ E à kòl kì njémbati ta-je kì ta kí sol lom-lom; kdotalə domaji ə Lubə à ra sə-dé kadi d'inqə panjiyè-dé kí maji al kogi ə 'təl 'ree do ta-ti kí togrò-ti gogi,

²⁶ kadi loki kəm-dé ijə do né ra-dé-je-ti kí do mbə-ti lé rəmə, 'teɛ kogi meɛ gum-ti lə Sú kí uwə-dé gin tógi-é-ti adi d'isi 'ra ndigi liə.

3

Ta kí do kaglo-je-ti kí do bəy-ti

¹ Timote, kadi i 'gə kí meɛ ndo-je-ti kí do bəy-ti lé, lo à ngə nɔ.

² Kdotalə dow-je d'a to njéyər-je, d'a to m'oy yo là-je, njékun ta rə-dé-je, njékində kàdì-dé-je, njépa takəbi kì Lubə, njékosi ta njékoji-dé-je, njéra oiyo al-je, njénədi Lubə,

³ d'a to dow-je kí kò lə dow usi-dé al, njékoo kəmtondoo lə madi-dé-je al, njékulə ta ndil dow-je-ti, njékore meɛ-dé al-je, njéməɛkati-je, njéba lə njéramaji-je,

⁴ njékun do dow-je, njékində kungəsa-je, njéngom-je, dow-je d'a ge né kí adi-dé rənəl toy ndigi Lubə.

⁵ Dow-je d'a ba rə-dé njékilə kuji do Lubə-ti ya, ngà d'a mbati né kí njékadi tógi kuji kí kilə do Lubə-ti. 'Or rə-i ngərəngi kogi rə dowbè-je-ti kinlé.

⁶ Kdotalə də kí nɔ-je dan-dé-ti 'tandi meɛ kəy-je-ti rəmə, dené-je kí njétógi kasi al, kí majal ɔ be do-dé-ti rəm, kí 'to dené-je kí bo né-je kí gay-gay ra-dé loti-loti kinlé, d'usi meɛ gum-je-ti lə-dé.

⁷ Dené-je kinlé, d'ingə néndó kì ndo-é ndo-é ya, ngà nja káre ya kàrè 'gə ta kí togrò-ti lé yérərə al.

⁸ Titi kí ndoki Janesi-je kì Jambresi d'osi-né Moiyiji kì ta lé, bè ya tɔ, dowbè-je kinlé d'osi-né ta kí togrò-ti ngərəngi tɔ. Də 'to dow-je kí do-dé goto rəm, kí sobi do kadmeɛ rəmə, 'to dow-je kí kare kogi ya bè.

⁹ Adi d'a kow kì kete-kete nda al. Kdotalə mbə lə-dé lé, à tò ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti lay, tanɔ kì 'lə dow-je kí joo kinlé bè tɔ.

Ka gərərə do néndó-ti kí togrò-ti

2Kò 6:3-10

¹⁰⁻¹¹ †Ngà i lé, né kí m'ndó dow-je rəm, panjiyè-m, kì kojra-je lə-m, kì kadmeɛ lə-m, kì kilə meɛ do madi-é-ti lə-m, kì ndigi kí m'ndigi dow-je rəm, kuwə rə ngə lə-m, kì kəm-m kí dow-je d'ulə ndoo, bá kò-je lə-m lé, to né-je kí i 'ində kəm-i go-ti berere-berere 'oo maji. Meɛ bebo Antiosi-ti, kì Ikoniyo, kì Listrə lé, kò kí rá bá m'ingə al wa? Kulə kəm ndoo kí rá bá teɛ do-m-ti al wa? Bè ya kàrè, 'Babe ɔr-m-ti lay ya ilə-m taá.

¹² Bè ya tɔ, dow-je lay kí 'ndigi kadi kisi do taá lə-dé ilə kuji do Lubə-ti kì takul nam kàdì Jeju Kristi-ti lé, dow-je d'a kulə kəm-dé ndoo.

¹³ Ngà dow-je kí njéməndul-je, kì njékətda-je lé, d'a kow kì kete nɔ meɛ né ra-ti kí maji al par-par, kur-né dow-je kí rangi wale rəm, bá də ya kàrè dow-je d'a kur-dé wale rəm tɔ†.

¹⁴ Ngà i lé, néndó-je kí i 'ingə ə i 'gə kí to néndó kí togrò-ti, bá dow-je kí i 'ingə rə-dé-ti kàrè i 'gə-dé maji kinlé, ɛ ya 'a do-ti.

¹⁵ Ngon-i-ti nɔ ya, mbete kí aa njay kí à kadi-i kəmkaa kí à teɛ sə-i kaji-ti kì takul kadmeɛ Jeju Kristi lé, i 'gə maji.

¹⁶ Mbete kí aa njay ñikti lay ya Lubə adi Ndil-é ɔsi dow-je fá 'ndangi ə maji asi gaki kɔɔ ndó dow né rəm, kadi uwə dow kɔ ta rəm, ilə dow rəbəə rəm, ɔji dow né ra kí njururu,

¹⁷ kɔɔ kadi dow lə Lubə ɔr-né mir-mir rəm, fá kadi asi ra-né kullə-je lay kí maji rəm tɔ†.

4

Ta kí ɔbi dɔ ndó dow-je ta lə Lubə

¹ Kɔɔtalə təl lə Jeju Kristi kí à təl rəm, kɔɔtalə kɔbe liə kí à ree rəm lé, m'un ndu m'adi-i nɔ Lubə-ti, kɔ nɔ Jeju Kristi kí tɔ kadi à gangta dɔ dow-je-ti kí d'isi kəm, kɔ dɔ dɛ-ti kí d'oy lé,

² kadi 'ingə kəm lo-je lay kí maji əse kí maji al kàrè, 'ndo dow-je ta lə Lubə par-par ya. I 'ndó dow-je né kɔ mɛɛ kí kilə dɔ madi-é-ti pɔ uwə-dé-né kɔ ta, 'ndangi-dé-né dɔ majal-ti, fá 'ulə-né dingəm mɛɛ-dé-ti rəm tɔ.

³ Kɔɔtalə kaglo madi à ree nɔɔ kí dow-je d'a mbati néndó kí tɔgrɔ-ti. Ngà d'a mbəti dow-je nɔ kí go mɛɛ ndigi-ti lə-dé dɛ ya kadi 'to njéndó-dé né-je kɔɔ kadi 'bɔr gidi-dé kɔ ta-je kí nəl-dé nəl-dé bane.

⁴ Ta kí tɔgrɔ-ti lé, d'a kun mbi-dé kində rangi kɔɔ koo al, rəmə tasu-je fá d'a yəl mbi-dé kɔɔ koo-né.

⁵ Ngà i lé, mɛɛ né-je-ti lay ya, 'ində kəmkaa dɔ rɔ-i-ti, 'a dingəm dan kɔ-je-ti, 'ra kullə kí njèkilə mbɛ Poyta kí Maji à ra, fá 'ra kullə lə-i adi idi maji rəm tɔ.

Ta lə ngɔdi lə Pol

Plp 1:20-23

⁶ Ngà mɔ rəmə m'adi rɔ-m toki man nduu kí 'mbəl dɔ né gugɔ né-ti bè, adi ndɔ lə-m nɔy ngɔsi ngà*.

⁷ Mɔ m'ɔ rɔ kí maji, m'təl ta ngɔdi lə-m, m'ngəm kadmɛɛ lə-m.

⁸ Un kuti-é nè kinlé, nɔy kadi ndɔ gangi ta-ti ə 'Babe kí to njègangta kí njururu adi-m nédɔji-m kí to nédɔji kullə ra kí njururu. Mɔ kɔ kár-m fá à kadi-m al, ngà à kadi dow-je lay kí mɛɛ-dé tɔ səl dɔ ndɔ ree-é-ti lé tɔ.

Ndɛgi ta-je kí Pol idə Timote

⁹ 'Uwə rɔ-i ngɔ kadi 'ree kalangi 'ingə-m;

¹⁰ †Kɔɔtalə Demasi† tusi-m inə-m kɔgi, kəmnda né-je kí dɔnangi-ti nè ra-é nɔ adi ɔw bebo Tesaloniki-ti; Kresasi ɔw Galati; Titi‡ ɔw Dalmati;

¹¹ †Luki ya kɔ kár-é fá isi sə-m nè. Loki 'ɔw kɔ ree rəmə, 'adi Marki ree sə-i. Kɔɔ ɛ to njèra sə-m dɔ kullə-ti.

¹² †M'ulə Tisiki bebo Epeji-ti.

¹³ †Loki 'ɔw kɔ ree rəmə, 'ree kɔ kubi kul lə-m kí m'inə bebo Troasi-ti kəy lə Karpusi, fá 'ree kɔ mbete-je lə-m tɔ; ə né kí boy nɔ lé, 'adi mɛɛ-i oy dɔ mbete ndaá-je-ti lə-m al. §

¹⁴ †Alegjandrə kí to kɔdi kuwə né lé, ra sə-m majal nɔ. 'Babe à ra siə né kí go kullə ra-é-je-ti ya tɔ.

† **3:17 3:17** 2Pi 1:19-21 * **4:6 4:6** Pol un rɔ-é ɔji-né man nduu kí 'mbəl dɔ né-ti kí d'adi kɔɔ gugɔ-né né fá pa-né ta kí dɔ koy-é-ti (Tɛt 29:38-42; Kni 15:1-10; Plp 2:17). † **4:10 4:10 a** Kol 4:14; Plm 1:24; **b** 2Kɔ 8:23; Gal 2:3; Tit 1:4 † **4:10 4:10 Demasi** (Kol 4:14; Plm 24) **Tit** (2Kɔ 8:23; Gal 2:3; Tit 1:4) † **4:10 4:10 Titi** (2Kɔ 8:23; Gal 2:3; Tit 1:4) † **4:11 4:11 a** Kol 4:14; Plm 1:24; **b** Knj 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Plm 1:24 † **4:12 4:12** Knj 20:4; Epe 6:21,22; Kol 4:7,8 † **4:13 4:13** Knj 20:6 § **4:13 4:13** Go lo-ti lə jipi-je lé, dow-je 'ra ndaá biñó-je kɔ ndaá bati-je adi təl mbete adi 'ndangi né-ti. † **4:14 4:14 a** 1Ti 1:20; **b** Ròm 2:6

15 I ya kàrè, 'oo go rɔ-i rɔ-é-ti, kdɔtalə ɛ ɔsi ta néndó lə-ji kɔsi kí ngà n̄.

16 Kí dɔsɔy kí m'á m'pa-né ta dɔ rɔ-m-ti n̄ njégangta-je-ti lé, dow káre ya kàrè á go-m-ti al. Ngà dɛ lay ya 'tusi-m d'in̄ə-m kɔgi. Kadi Lubə tidə kɔr majal-é dɔ-dé-ti al.

17 To 'Babe ya bá á go-m-ti, adi-m tógi kdɔ kadi m'pa ta liə lay kdɔ kadi dow-je kí 'to jipi-je al d'oo. 'Babe taa-m ta ɓɔl-ti* ilə-m taá.

18 'Babe à taa-m kilə-m taá ta né-je-ti kí maji al lay ya rəm, bá à kaji-m kdɔ kɔbe liə kí dɔrɔ-ti rəm tɔ. Kadi riɓa to 'liə ya k̄i dɔ ɓal-ɓal! Amən!†

Lapiya-je kí ra

19 †'Ra lapiya Priska-je k̄i Akilasi adi-m rəm, bá 'ra lapiya dow-je kí mɛɛ kəy-ti lə Onejipɔr rəm tɔ.

20 †Erasti n̄y ɓebo Kɔrɛnti-ti, ə Tropim bá m'in̄ə-é ɓebo Mile-ti kdɔtalə rɔ-é tɔ-é.

21 'Uwə rɔ-i ngà kadi 'ree kete n̄ n̄y kul-ti. Ebulusi-je, k̄i Pudasi-je, k̄i Linusi-je, Klodiya-je, k̄i njékadmɛɛ-je lay ya 'ra-i lapiya tɔ.

22 Kadi 'Babe adi mɛɛ-i usi nangi. Kadi ramaji liə n̄y sə-si.

* **4:17 4:17** Pol pa ta lə ɓɔl kí d̄a al, ngà pa ta kinlé sobi-né dɔ ngar-je kí 'sangi kadi 'ra-é maji al.
 † **4:18 4:18** Mat 10:18-20 † **4:19 4:19 a** Knj 18:2; **b** 2Ti 1:16,17 † **4:20 4:20 a** Knj 19:22; Rom 16:23; **b** Knj 20:4; 21:29

Mbete kí Pol ndàngi adi Titi

Ta-je kí do mbete-ti Pol ndàngi adi Titi

Titi kàrè ra kì Pol kɔ kilə mbɛ Poyta kí Maji rəm bá to ngonnjèkulə liə rɔ njékəwnə-je-ti kí gay-gay titi Timote bè tɔ. Này nà al kadi d'uwə Pol dangay-ti kí gogi nè-ti kinlé, de kí Titi d'ow mee bebo Listrə-ti donangi Kreti-ti. 'Ra kullə nati kaglo madi bá, go-ti Pol inə Titi lo-é-ti kin kadi-é gɔl ta-je kí dan njékəwnə-je-ti; ə Pol bá ow mba bebo Korənti-ti əse donangi Maseduwan-ti. Lo-é-ti kin bá ɛ ndàngi-né mbete kin adi Titi kɔ kulə-né dingəm mee-é-ti rəm, bá ɔji-é-né ta do kullə-ti kí kadi-é ra tɔl ta-é rəm tɔ. Titi lé to jipi al (Gal 2:3). Mee mbete-ti kinlé, Pol ba-é: Ngon-m kí togrɔ-ti mee kadmee-ti (Tit 1:4), ta kin toji toki Pol bá ra siə adi-é adi mee Jeju Kristi. Mbete kullə-je lə njékəwkulə-je pa ta lə Titi al, ngà Pol pa ta liə mee mbete-je-ti liə nà. Lo kɔr-é-ti kí 1: 5 bá Pol ole mee Titi do né-je-ti kí n'inə-é-né donangi Kreti-ti lé: Kadi gɔl ta-je kí này lé kì go-é-goé tɔl ta-é ə ində njékərnɔ-je dan njékəwnə-je-ti kí gay-gay mee bebo-je-ti. Lo kɔr-é-ti kí 1 lé, Pol pa ta kí sobi do kəm rəbi kí d'a mbəti-né njékərnɔ-je kí maji, ɛ bá to né kí maji kadi d'a rɔ-né kì njéndó dow-je né-je kí ngom kí isi tulə njékəwnə-je kí donangi Kreti-ti nati. Lo kɔr-é-ti 2-3 lé, ɛ pa ta lə néndó kí togrɔ-ti kí à kadi né-je tɔ maji dan kuti njékadmee-je-ti kí gay-gay kadi panjiyə nà-nà tɔ-né maji.

Lapiya kí ra

¹ Mə Pol kí ngonnjèkullə lə Lubə rəm, njékəwkulə lə Jeju Kristi, bá m'ndàngi mbete kin m'adi i Titi. M'to ngonnjèkullə lə Lubə rəm, njékəwkulə lə Jeju Kristi kɔ kadi dow-je kí Lubə mbəti-dé lé, m'adi d'adi mee-dé rəm, m'adi 'gə ta kí togrɔ-ti kí ow nati kì kuji kí kilə do Lubə rəm tɔ.

² Kɔ kadi d'ində mee-dé do kiskəm-ti kí sartagangi kí low lə low-je nɔ yə Lubə kí to njékəɔdta al, un mindi-é kɔ kadi-dé lé.

³ Loki kaglo-é asi lé, ɛ adi dow-je 'gə ta liə kì takul ta kí Jeju Kristi ulə kullə-é ji-m-ti adi m'ndó dow-je kí go ndu-ti lə Lubə kí to Njékaji-ji.

⁴ †I Titi kí m'oo-i kì ngon mee-m bè, mee kadmee-ti lə-ji kí j'ore-nə do-ti kinlé, kadi ramaji kì lapiya lə Bɔbi-ji Lubə, kì 'lə Njékaji-ji Jeju Kristi này sə-i.

Ta kí sobi do njèkində kəm-dé go njékəwnə-je-ti

1Ti 3:1-7; 1Pi 5:1-4

⁵ I Titi, m'inə-i donangi Kreti-ti, kɔ kadi 'gɔl né-je kí này lé, kadi usi nati maji rəm, kɔ kadi ində 'ngatɔgi-je mee bebo-je-ti kí rá-rá kí go ta-je-ti kí m'idə-i lé.

⁶ †Kadi nà-nà dan-dé-ti to dow kí ta goto do-é-ti rəm, njèdené kí kàre-rə rəm, to dow kí ngan-é-je 'to njékadmee-je kí ta kaya uwə do-dé al əse 'to njékəɔl do ta-je al rəm tɔ bane.

⁷ Kadi njèkində kəm-é go njékəwnə-je-ti to dow kí ta goto do-é-ti, kɔtəɔlə ɛ to njèkində kəm-é go dow-je-ti lə Lubə, adi à to njèkində kadi-é al rəm, njèwɔngi al rəm, gɔyibi al rəm, njèrɔ kì dow-je al rəm, njékəy ngodi go nékingə-ti al rəm,

† 1:4 1:4 2Kɔ 8:23; Gal 2:3; 2Ti 4:10 † 1:6 1:6 1Ti 3:2-7

⁸ ngà kadi to njèkuwə mba-je ki rɔ-é-ti wur-wur rəm, to dow kí né ra kí maji-maji bá uwə mee-é rəm, njèkore rɔ-é ndəngi do né-je-ti rəm, à to njèra né kí njururu rəm, dow kí kullə ra-é aa njay rəm, bá à to njèkore mee-é rəm tɔ.

⁹ Kadi njèkində kəm-é go njékəwnə-je-ti to njèkoy rigi-rigi go ta-ti kí tɔgrɔ-ti kí 'ndó-é lé, kɔ kadi asi kulə dingəm mee njékadmee-je-ti kɔ néndó kí tɔgrɔ-ti rəm, bá kadi asi kuwə ta njékosi ta ngerəngi-je rəm tɔ.

Kuwə ta njéndó dow-je né-je kí ngəm

¹⁰ Kɔtalə dow-je nɔ ya 'to njémbati təl rɔ-dé go ta-ti, njétidə ta-je kí mee wəy kare, njékədi dow-je kur-dé wale. Dan dow-je-ti kinlé, jipi-je kí njékadmee-je bá 'nɔ.

¹¹ Dɛ lé, kadi toki kuti ta-dé kə-kə bane. Kɔ dɛ 'təl do dow-je lay kí mee kəy-je-ti kí d'ow-ti kɔ néndó-je kí tɔ kadi toki ndó al, ya 'ndó dow-je kɔ kingə-né né kɔ kəm rəbi kí go rəbi-é-ti al.

¹² Dow káre dan-dé-ti kí ɛ ya d'oo-é ki njékɔr kəm ta lə-dé kí donangi Kreti-ti ya panè:

Dow-je kí Kreti lé 'to njékədtə-je kɔ ndɔ-é ndɔ-é,

'To dɔ-je kí wale kí njémeeɛndul-je,

'To njédabi-je kí njékisi kɔ nékuso kí mee-dé-ti ya par.

¹³ Ta kí ɛ pa kinlé, to ta kí tɔgrɔ-ti. Gin-é kin bá kadi i 'ndəngi-dé kɔ tɔgi-i, kɔ kadi kadmee lə-dé to kadmee kí tɔgrɔ-ti,

¹⁴ kɔ kadi d'oy rigi-rigi go tasu-je-ti lə jipi-je al rəm, kadi d'oy rigi-rigi go ndukun-je-ti kí njétəl gidi-dé kadi ta kí tɔgrɔ-ti d'un kinlé al rəm tɔ.

¹⁵ Dow-je kí d'aa njay lé, né lay ya d'oo d'adi aa njay. Ngà njèra né kí tɔ nɛ takəm Lubə-ti, kɔ njémeeɛndə-je lé, né kí d'oo d'adi aa njay ya goto; négə, kɔ tagir lə-dé tɔ nɛ takəm Lubə-ti.

¹⁶ Dɛ 'ba rɔ-dé njégə Lubə ya, ngà né ra-dé-je tɔji kí 'gə-é al. Dɛ lé, 'to dow-je kí né ra-dé tɔ nɛ takəm Lubə-ti, 'to njékal do ta-je, né kí maji káre ya kàrè d'asi ra al.

2

Ta kí sobi do kuti dow-je kí gay-gay dan njékəwnə-je-ti

¹ Ngà i rəmə, 'ndó dow-je né kí ɔw nati kɔ néndó kí tɔgrɔ-ti.

² 'Idə dingəm-je kí tɔgi kadi 'to dow-je kí njèkində kəmkaa do rɔ-dé-ti, kadi 'to dow-je kí dow-je d'ilə kuji do-dé-ti, kadi 'to njèkore rɔ-dé ndəngi do né-je-ti, kadi 'to dow-je kí d'aa njay mee kadmee-ti, kadi 'ndigi dow-je kɔ mee-dé kí aa njay, kadi d'ilə mee-dé do madi-é-ti kilə kí tɔgrɔ-ti tɔ.

³ Dené-je kí 'bugə kàrè, 'ndó-dé bè ya tɔ. Idə-dé kadi 'to dow-je kí panjiyə-dé kàrè tɔ tagay kɔ Lubə, kadi 'to njékulə ta ndil dow-je-ti al rəm, kadi 'to gɔyibi-je al, ngà kadi 'ndó dow-je né-je kí maji-maji;

⁴ bè kɔ kadi dɛ 'ndó dené-je kí rɔ-dé nɔy ngon, kadi 'ndigi ngow-dé-je kɔ ngan-dé-je,

⁵ kadi d'ore rɔ-dé ndəngi do né-je-ti rəm, 'ngəm rɔ-dé d'adi ngow-dé-je rəm, d'ində kəm-dé go mee kəy-je-ti lə-dé maji rəm, kadi 'to dené-je kí maji rəm, kadi nɔ-nɔ ya kàrè ulə do-é gin tɔgi ngəbi-é-ti, kɔ kadi dow-je 'pa-né ta kí maji al do ta-ti lə Lubə al.

⁶ Bè ya tɔ, 'ulə dingəm mee basa-je-ti kadi 'to dow-je kí njèkore rɔ-dé ndəngi mee né-je-ti lay tɔ.

⁷ I ya k̀i d̀o-i kadi 'to néndaji m̄ēe kullə ra-i-je-ti k̀i maji-maji rəm, b́a néndó k̀i i a ndó dow-je k̀arè, kadi to néndó k̀i t̀ogro-ti k̀i asi kadi dow-je 'piti rəm t̀o.

⁸ Adì ta pa-i to ta k̀i t̀ogro-ti, k̀do kadi dow pa ta k̀i maji al d̀o-ti al. Bè k̀do kadi r̀o njéba-je lə-ji sol-dé, rəmə d'a koo né k̀i d'a pa-né ta k̀i maji al d̀o-ji-ti al.

⁹ 'Idə bə-je kadi d'ulə d̀o-dé gin t̀ogi 'ba-dé-je-ti m̄ēe né-je-ti lay, kadi 'ra né-je k̀i nəl-dé, kadi 'to njénaji-dé ta-ti al rəm,

¹⁰ b́a kadi 'bogi né lə-dé madi al rəm t̀o. Ngà kadi 'to njéra né k̀i t̀ogro-ti ya k̀i ndo-je lay. Bè k̀do kadi m̄ēe né-je-ti lay ya dow-je 'piti-né néndó k̀i s̀obi d̀o Lubə k̀i to Njèkaji-ji lé.

Kaji k̀i takul ramaji lə Lubə

Epe 2:8-10; 1Pi 1:10-21; 2:13-16; 1Jq 3:1-3

¹¹ K̀dotalə ramaji lə Lubə k̀i to njirə kaji lə dow-je lay lé, ndubə r̀o-é ndaa-ti rəsi ngá.

¹² Ramaji liə lé, isi ndó-ji kadi j'mbati né-je k̀i ilə kuji d̀o Lubə-ti al rəm, j'mbati bo né-je k̀i d̀onangi-ti nè, k̀do kadi kisi-ji d̀onangi-ti nè kinlé, kəmkaa, k̀i né ra k̀i njururu, k̀i né-je k̀i ilə kuji d̀o Lubə-ti b́a to panjiyè-ji.

¹³ J'rai bè, j'ngəbi-né ndo r̀onəl lə-ji k̀i n̄a k̀i j'indəi m̄ēe-ji d̀o-ti lé; ndo-é kin b́a à to ndo k̀i riba lə Jeju Kristi k̀i to Lubə k̀i boy rəm, to Njèkaji-ji rəm kinlé, à ndubə-né r̀o-é ndaa-ti rəsi.

¹⁴ †Jeju Kristi lé, e ya ilə r̀o-é k̀ogi k̀do ta lə-ji, k̀do kadi taa-ji-né ji majal-je-ti lay ilə-ji taá rəm, təl-ji-né dow-je k̀i j'aai njay adì j'toi dow-je liə, k̀do kadi j'rai kullə-je k̀i maji-maji k̀i r̀o tungə-ji rəm t̀o.

¹⁵ I Titi, né-je kinlé, 'a ndó dow-je kulə-né dingəm m̄ēe-dé-ti rəm, 'a ndángi-dé-né rəm t̀o. 'Ra né-je kin k̀i t̀ogi-i lay. 'Adì dow nədi-i al.

3

Kullə ra njèkadmēe-je dan njèkadmēe al-je-ti

¹ 'Ole m̄ēe njèkadmēe-je, kadi d'ulə d̀o-dé gin t̀ogi njèkəbe-je-ti, k̀i gin t̀ogi ngar-je-ti, kadi 'təl r̀o-dé go ta-ti lə-dé rəm, b́a kadi d'isi d̀o nja-dé-ti k̀do ra kullə-je lay k̀i to kullə k̀i maji-maji†.

² Kadi d'ulə ta ndil dow-ti al rəm, kadi 'to njésangta-je al, ngà kadi 'to dow noji-je rəm, b́a kadi 'to dow-je k̀i 'sol ləm-ləm k̀i r̀o dow-je-ti lay rəm t̀o.

³ K̀dotalə jəi ya k̀arè, kete lé j'owi k̀i mbə-je bè, j'toi njétəl r̀o-ji go ta-ti al-je, njéndəm-je, kəmkaɔ̀ k̀i bo né k̀i gay-gay b́a uwə-ji bə-ti, j'toi njém̄ēendul-je k̀i njèkəmnda-je, j'toi dow-je k̀i j'tuwəi kadi dow-je d'osi-ji k̀i ta rəm, b́a j'toi njèkosi-n̄a ta-je rəm t̀o.

⁴ Ngà loki ramaji lə Lubə k̀i to Njèkaji-ji, k̀i ndigi k̀i e ndigi dow-je t̀oji r̀o-é lé,

⁵ e aji-ji k̀i takul né ra k̀i njururu lə-ji al, ngà k̀i takul koo kəmtondoo liə, beba e adì Ndil k̀i aa njay togi-ji adì j'toi dow-je k̀i k̀oji sigi ə adì-ji panjiyè k̀i sigi rəm t̀o.

⁶ Lubə ungi Ndil k̀i aa njay n̄a ya d̀o-ji-ti k̀i takul Jeju Kristi k̀i to Njèkaji-ji,

⁷ k̀do kadi loki e ɔ̀r ta d̀o-ji-ti k̀i takul ramaji liə lé, j'təli j'toi-né njénéndubə kiskəm k̀i sartagangi k̀i to né kində m̄ēe d̀o-ti lə-ji kin bè.

⁸ Ta kinlé, to ta kí tɔgrɔ-ti ɔ m'ndigi kadi 'a dɔ-ti, kɔɔ kadi dow-je lay kí d'adi mee-dé Lubə lé, d'ində-né rɔ-dé ta kullə-je-ti kí maji-maji. Né kin bá to né kí maji ɔ to né kí à ra kì dow-je.

Né-je kí tuwə kitə rɔ ngərəngi mee-é-ti kɔgi

⁹ Ngà tanaji-je kí dɔ mbó-ti, kì kɔr ginka-je, kì gaki-nə-je, kì gaki-nə-je kí dɔ ndukun-ti lə Lubə lé, 'or rɔ-i mee-é-ti kɔgi. Kɔɔtalə to ta-je kí kɔgi kare kí à ra né al.

¹⁰ Dow kí njèra dow-je kadi 'gàngi-nə lé, kinə 'ndəji-é nja káre ɔ nja joo liə bá oo al rəmə, ɔsi-é ngərəngi kì rɔ-i-ti.

¹¹ Kadi i 'gə kí dow kí bè kinlé, to njèdɔngə, ɛ ra majal adi ɛ ya ree kì ta kí gangi dɔ-é-ti.

Ndəji-je kí dɔbəy-ti

¹² †Loki m'a kulə Artemasi ɔse Tisiki† rɔ-i-ti lé, i kalangi ya 'ree 'ingə-m bebo Nikopolisi-ti nè. Kɔɔtalə m'ɔji mee-m-ti, kadi lo kin bá m'a kisi-ti nəy kul-ti.

¹³ †'Ra lay ya kadi 'oo go Jenasi kí to njèndó dow-je ndukun-je, kì Apolosi†, kɔɔ kow mba lə-dé, bi kadi né madi nal-dé al.

¹⁴ Kadi dow-je lə-ji kàrè, 'ndó kində rɔ-dé ta kullə-je-ti kí maji-maji tɔ, kɔɔ kadi 'ra-né né-je kí tɔ kadi toki 'ra kí ngɔsnè-ti kin. Bè kɔɔ kadi 'to dow-je kí d'isi kɔgi kare al.

¹⁵ Dɛ lay kí d'isi sə-m nati nè, 'ra-i lapiya. I 'ra lapiya njèndigi-ji-je kí 'to njékadmee-je tɔ.

Kadi ramaji lə Lubə nəy sə-si lay.

† 3:12 3:12 Knj 20:4; Epe 6:21,22; Kol 4:7,8; 2Ti 4:12 † 3:12 3:12 Knj 20:4 † 3:13 3:13 Knj 18:24; 1Kɔ 16:12 † 3:13 3:13 Knj 18:24

Mbete kí Pol ndàngí adi Pilemɔ

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí Pol ndàngí adi Pilemɔ

Dɔmaji ə à to kisi Pol dangay-ti mee bebo Rɔm-ti kin bá ɛ ndàngí-né mbete kin. Ɛ ndàngí mbete lé nati kɔ mbete læ dɛ kí bebo Kolosi-ti tɔ ə tò titi né kí mbete-je kí joo kinlé Tisiki bá ulə-é-né bè (Kol 4:7-9). Pol pa ta kɔ nam-é Pilemɔ kí isi mee bebo Kolosi-ti rəm, bá ɛ pa ta kɔ njénoji-je liə, bá pa ta kɔ njékadmee-je kí d'isi 'kəwnə mee kəy-ti liə rəm tɔ. Ɛ ndàngí mbete kin dəji-né Pilemɔ kadi inə go kɔgi adi bə liə Onejim kí ndɔki ay lé ə kadi uwə-é kɔ rɔ-é-ti gogi. «Onejim» lé kɔr mee-é to «né kí à ra kɔ dow.» Kete ɛ to dow kí kɔgi kare peti-peti rɔ 'ba-é-ti.

Onejim lé toki né kí ndɔki ɛ bogi né læ ba-é bá ay ɔw-né mee bebo-ti kí d'uwə Pol dangay-ti titi lé bè. Pol adi-é adi mee Jeju Kristi, rəmə panjiyə Onejim təl maji. Beba Pol ndigi kulə siə kadi 'ba-é Pilemɔ gogi, ə ɛ ndigi kadi-é uwə-é kɔ rɔ-é-ti kɔ ngonkɔ-é kí njékadmee Kristi. Dan mbete-je-ti lay kí Pol ndàngí lé, ɛ kin to gay, kɔ ɛ to mbete kí tɔji kulənoji kí tuwə kadi tò mbunə njékadmee-je-ti bi kɔta-je kí rangi goto-ti. Kí go ndukun-ti læ dow-je kí Rɔm lé, Onejim lé asi kadi d'ində-é d'ɔji-é rəm, bá asi kadi 'tɔl-é rəm, ngà Pol bá ra siə maji, titi kí Jeju ra-né kí njéramajal-je kin bè tɔ. Kadi Pol pa ta kí maji al sobi dɔ ra dow bə-ti rəmə, ɛ tɔji Pilemɔ kɔ njékəwnə-je, né kí tò kadi dow-je 'ra kɔ rɔ madi-dé-je-ti əse kɔ rɔ bə-je kɔ ri Kristi.

Tɔji rɔ kɔ lapiya kí ra

2Ti 1:1-5

¹ Mə Pol kí d'uwə-m dangay-ti kɔ ta kí sobi dɔ Jeju Kristi, j'isi nati kɔ ngonkɔ-ji Timote, bá m'ndàngí mbete kin m'adi-i i Pilemɔ kí 'to madkullə læ-ji kí j'ində-i dan kəm-ji-ti,

² †m'adi kɔnan-ji Apiya, kɔ Arsipi kí to madi rɔ læ-ji, bá m'adi njékəwnə-je kí d'isi 'kəw-nə mee kəy-ti læ-i lé rəm tɔ.

³ Kadi ramaji kɔ lapiya læ Bɔbi-ji Lubə, kɔ 'lə 'Babe Jeju Kristi nəy sə-si.

Kadmee læ Pilemɔ kɔ ndigi kí ɛ ndigi dow-je

⁴ Taá-taá ya loki m'isi m'pa ta kɔ Lubə læ-m m'ra-é-né oiyo lé, m'ilə ri-i dan-ti dan-ti.

⁵ Kɔdɔtalə m'oo poy kadmee læ-i kí i 'adi 'Babe Jeju, bá m'oo poy ndigi kí i 'ndigi njékaa njay-je lay kin rəm tɔ.

⁶ Beba m'pa ta kɔ Lubə kadi kində kí 'ində rɔ-i nati sə-ji kɔ takul kadmee læ-i kinlé ra kullə, adi dow-je 'gə kí maji-je lay kí j'isi j'rai lé, j'rai kɔdɔtalə Kristi.

⁷ Pilemɔ, ndigi kí i 'ndigi dow-je lé, adi-m rɔnəl nə, bá ra adi mee-m sol rəm tɔ. Ngonkɔ-m, kɔ takul-i lé, mee njékaa njay-je usi nangi pɔ-pɔ ya.

Pol ra ndoo ta Pilemɔ-ti kɔdɔtalə Onejim

1Kɔ 13:4-7

⁸ Beba mə lé m'ɔw kɔ tɔgi, mee noji-ti kí tò kɔ takul Kristi, kadi né kí tuwə ra lé, m'un ndu dɔ-ti m'adi-i ya,

† 1:2 1:2 Kol 4:17

9 ngà kdɔtalə ndignə lə-ji lé, né kí uwə mee-m n̄ə to kɔgri kí kadi m'ra-i, ma Pol kí m'to bɔgə, bəy bá kí ngɔsnè-ti kin m'a dangay-ti kɔ ta kí sobi dɔ Jeju Kristi.

10 †M'ra-i kɔgri kdɔtalə ngon-m Onejim kí m'oji-é kəy dangay-ti nè*.

11 Onejim kí kete to dow kí kare kɔgi rɔ-i-ti lé, ngɔsnè kin, ɛ to dow kí à ra sə-i rəm, bá à ra sə-m rəm tɔ.

12 Beba m'ulə siə gogi m'adi-i, ɛ toki daji rɔ-m ma ya bè†.

13 Loki m'a-né dangay-ti nè bəy kdɔtalə Poyta kí Maji lé, lé m'a ndigi kadi Onejim a rɔ-m-ti nè, kɔ kadi ra kullə adi-m tó-i-ti,

14 ngà ma m'ndigi kiŋə-i gogi ra né madi kɔ dɔ-m al. Kɔ kadi kinə i 'ra sə-m maji rəmə, i 'ra sə-m kí lə njètógi-ti al, ngà kadi i 'ra sə-m kɔ mee ndigi lə-i ya tá.

15 Dɔmaji ə to bè kadi Onejim iŋə-i dɔkaglo sɛ, kɔ kadi 'təl 'ingə-é gogi kadi isi nati sartangani.

16 I 'a kingə-é gogi titi bə bè al ngá, ngà titi dow kí itə bə, titi ngonkɔ-ji kí j'ində-é dan kəm-ji-ti. Ma m'ində-é dan kəm-m-ti ya, ngà i rəmə, 'a kində-é dan kəm-i-ti tɔy-m bəy, kdɔtalə ɛ to ngonkɔ-i kɔ to kí ɛ to dow madi-i kete bəy bá bone to ngonkɔ-i mee noji-ti lə 'Babe bəy.

17 Kdɔtalə gə kí i 'gə kí m'to nam-i kinlé, uwə-é kɔ rɔ-i-ti titi-nə né kí to ma ya bè tɔ.

18 Ngà kinə ndɔki Onejim lé, ra sə-i né kí maji al nɔɔ əse kurə lə-i bá tɔ dɔ-é-ti nɔɔ kàrè, iŋə dɔ-m ma-ti ngá.

19 Ma Pol, m'ndangi ta kin kɔ ji-m ma ya m'panè: «Ma ya m'a kugə-i kurə liə.» Ngà kurə lə-m ma kí tɔ dɔ-i-ti kí to kurə kaji kí i 'aji kɔ rəbi kí rɔ-m-ti kinlé, m'ndigi kole mee-i dɔ-ti al ngá.

20 Oiyə ngonkɔ-m, 'ra sə-m maji kin kdɔtalə 'Babe; i 'ra adi mee-m usi nangi pɔ-pɔ ya mee ndigi-nə-ti lə-ji kɔ takul Kristi.

21 M'gə mee-m-ti maji kí mbete kí m'ndangi madi-i kinlé, i 'a ra-né kullə rəm, bá m'gə kí i 'a ra kadi al dɔ dɔji-é lə-m kí m'dɔji-i kin bəy rəm tɔ.

22 M'təl ma dɔ-ti m'dɔji-i kadi 'ra mee kəy tɔ káre 'adi-m, kdɔtalə m'ində mee-m dɔ kiŋə-ti kí d'a kiŋə-m taá kadi-si kɔ takul ta-je kí isi 'pai kɔ Lubə lé.

Lapiya-je kí ra

23 †Epaprasí kí to madi dangay lə-m kɔ ta kí sobi dɔ Jeju Kristi, ra-i lapiya,

24 †bá Marki-je, kɔ Aristarki-je, kɔ Demasi-je, kɔ Luki-je kí 'to madkullə-je lə-m kàrè 'ra-i lapiya tɔ.

25 Kadi ramaji lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi n̄əy sə-si.

† **1:10 1:10** Kol 4:9 * **1:10 1:10 Onejim** to ngon koji Pol kí məsi-ti al. Pol ba-é ngon-é kɔ ɛ adi mee-é Jeju Kristi kɔ kəm rəbi kí rɔ Pol-ti. † **1:12 1:12** Plp 4:7-9 † **1:23 1:23** Kol 1:7; 4:12 † **1:24 1:24 a** Knj 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; **b** Knj 19:29; 27:2; Kol 4:10; **d** Kol 4:14; 2Ti 4:10; **e** Kol 4:14; 2Ti 4:11

Mbete kí 'ndàngi d'adi Əbrə-je

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí 'ndàngi d'adi Əbrə-je

Mbete lə Əbrə-je tɔji kí Jeju Kristi itə ndukun rəm, itə nɛgugi-je kí mɛɛ Kunmindɪ-ti kí Low b́a adi-né rɔ-é nja káre ya tagangi aji-né dow-je. Kristi ində ngangɪ nékoɓe-je kí mɛɛ Kunmindɪ-ti kí Low nangɪ. Kdɔ né-é-je lay kinlé tɔ̀ b̀è kadi dow-je 'ra-né go rɔ-dé kete kdɔ ree lə Kristi.

Néndó kí sobi dɔ kitə kí Kristi itə né-je lay kinlé, tɔ̀ kdɔ kulə-né dingəm mɛɛ njéndó mbete-je-ti kin kdɔ kadi 'tɔgi-né mɛɛ kadmɛɛ-ti lə-dé bɪ kadi 'tusi Kristi d'ɪŋə-é ə 'təl kí ta nékoɓe-je-ti al. Mbete kinlé ńa b́a ndàngi kàrè j'gə al. Tɔgrɔ-ti ya, njèndangi-é to jipi kí adi mɛɛ Kristi, adi ɛ gə ta lə Lubə maji dɔkaglo-ti liə, kí ɓone jɛ ɓa-é Kunmindɪ kí Low. Dow-je kí ɛ ndàngi mbete adi-dé lé 'to jipi-je kí kɔji kəy tɔ, adi 'gə Kunmindɪ kí Low. Tɔgrɔ-ti, dɛ d'isi dɔnangi-ti lə Israyel-je al, dɔmaji ə d'isi dɔnangi Rɔm-ti. Əbrə-je lo kɔr-é 1-4 tɔji kitə kí Kristi itə njépata-je kí ta Lubə-ti rəm, malayka-je rəm, b́a Moyiji rəm. Əbrə-je lo kɔr-é 5:1-10:18 lé, njèndàngi mbete kin tɔji Kristi ki njègugné rəm, b́a kí nɛgugi kí maji ɔr njuti rəm. Əbrə-je 10:19 sar tɔl ta-é lé, njèndàngi mbete kin tɔji panjiyə njèkadmɛɛ Kristi. Əbrə-je 11 pa ta lə dow-je ńa kí kaglo Kunmindɪ-ti kí Low kí 'tɔji panjiyə-dé kí maji kɪ takul kadmɛɛ.

Kulənoji kí sigi itə kulənoji kí low

Kulə gin ta

Ja 1:1-3; Kol 1:15-17; Əbr 10:12-14; Plp 2:6-11

¹ Kete ndɔki Lubə pa ta kɪ ka-ji-je kɪ nja nati-nati kɪ kəm rəbi-je kí gay-gay kɪ takul njépata-je kí ta-é-ti

² ə mɛɛ ndɔ-je-ti kí nè kí to ndɔ-je kí dɔbəy-ti kinlé, ɛ pa sə-ji ta kɪ takul Ngon-é kí ɛ b́a ində-é dɔ né-je-ti lay rəm ə kəm rəbi kí rɔ-é-ti b́a ɛ ra-né né-je lay rəm tɔ.

³ Ngon kinlé, tɔji riɓa lə ɓɔbi-é takəm dow-je-ti rəsi rəm, ɛ ya to daji rɔ Lubə rəm, to njègəti né-je lay taá kɪ takul tógi ta kí ta-é-ti. Loki ɛ ɓɔr majal-je lə dow-je kɔgi lé, ɛ isi dɔ jikol Lubə-ti mɛɛ lo-je-ti kí taá nu.

⁴ Ǝ təl to kí boy itə malayka-je adi ingə ri kí itə ri-dé.

Jeju Kristi to kí boy itə malayka-je

⁵ Dan malayka-je-ti lé, ɛ kí rá é Lubə idə-é panè: 'To Ngon-m, ɓone Mə ya m'to ɓɔbi-i* wa? B́a təl panè: Mə m'a to ɓɔbi-é, ə ɛ à to Ngon-m† wa?

⁶ Ə loki Lubə ɔw kadi Ngon dər-é ree dɔnangi-ti lé təl pa ɓəy panè: «Kadi malayka-je lə-m lay ya d'osi dɔ-dé nangɪ nɔ-é-ti‡.»

⁷ Ə təl pa ta sobi dɔ malayka-je panè: Lubə adi malayka-je liə 'to kí yəl b̀è; tɔgrɔ-ti, ɛ adi ngannjékullə-je liə 'to kí ndɔ pər b̀è§.

⁸ Ngà kí sobi dɔ Ngon-é rəmə ɛ panè: Lubə, kalikɔɓe lə-i tɔ̀ kɪ dɔ ɓal-ɓal ə gɔl ngar lə-i to gɔl ra né kí njururu*.

⁹ I 'ndigi né ra kí njururu ə ɔsi ta né ra kí maji al. Gin-é kin b́a i Lubə lé, Lubə lə-i mbəti-i dan madkullə-je-ti lə-i ur-né ubi rɔnəl dɔ-i-ti.†

* 1:5 1:5 Pa 2:7 † 1:5 1:5 2Sa 7:14; 1Poy 17:13 ‡ 1:6 1:6 Det 32:43; Pa 97:7 § 1:7 1:7 Pa 104:4

* 1:8 1:8 Pa 45:7 † 1:9 1:9 Pa 45:8

¹⁰ Lubə təl pa bəy panè: I 'Babe, lo kulə gin né-je-ti lé, i 'ra dənangi ə dora to kullə ra ji-i‡;

¹¹ dora kə dənangi à goto, ngà i 'isi lo kisi-i-ti. Né-je kin à ndisi toki kubi bəŞ;

¹² i 'a bəir-dé toki kubi kul bə, ə d'a mbəl rə-dé toki kubi bə, ngà i rəmə, gangi kisi-i kin ya à kisi-né rəm, bə bəl kisi-i kə də-i taá à goto al rəm to*.

¹³ Dan malayka-je-ti lé, ɛ kí rá é Lubə idə-é panè: 'Isi də jikəl-m-ti nə ya sar kadi m'adi njéba-je lə-i 'təl-né lo kungi nja-i wa†?

¹⁴ Malayka-je lé, dɛ lay ya 'to ndil-je kí d'isi 'ra kullə d'adi Lubə; dɛ bə Lubə ulə-dé adi 'ra kullə kdə maji lə dɛ kí tə kadi d'ingə kaji lé al wa?

2

Kulə dingəm meɟ-nɟ-ti

¹ Gin-é kin bə, ta-je kí j'ooi kinlé, kadi j'ooi maji itə koo-é kə kete-je ya bəy nə j'a kə 'ndəmi kuri wale.

² Kinə ta-je kí ndəki malayka-je 'pa lé, né-é ra né ə kinə dow kí al də ta əse təl rə-é go-ti al ə Lubə gangta də-é-ti asi ta kullə ra-é-ti lé,

³ jəi kərə kinə j'rai kaji kí boy kin j'ndami-né lé, j'a tɛɛi kəm-ti ban wa? Kaji kinlé, 'Babe ya pa ta-é lo kulə gin-é-ti nɟ, bəy bə dow-je kí d'oo ta-é ta-é-ti 'ree d'idə-ji kí ta kaji kinlé to ta kí tɔgrə-ti ya.

⁴ Né-je kí toji tógi Lubə, kə né-je kí tə bəl-bəl, kə nékəji-je kí gay-gay, kə ta-je kí Ndil kí aa njay pa lé bə Lubə dan-né go ta-je lə-dé kinlé kə meɟndigi liə.

⁵ Kdotalə dow-je kí dəkaglo-ti kí à ree kí j'pa ta lə-dé kinlé, to malayka-je bə Lubə ində-dé kadi d'ɔ bə də-dé-ti al.

⁶ Ngà dow madi pa ta-é lo madi-ti meɟ mbete-ti kí aa njay panè: Dow ə to ri ngay é kadi i Lubə 'adi meɟ-i ole də-é-ti wa? Əse ngon lə dow ə to ri ngay é kadi 'ində kəm-i go-é-ti wa*?

⁷ I adi-é to kí ndɛ bə go malayka-je-ti kaglo sɛ, bəy bə i 'ulə jɔgi kəsi gajə kə jɔgi riɓa də-é-ti rəm, bə 'adi-é isi də kullə ra ji-i-je-ti†.

⁸ I adi-é ɔ bə də né-je-ti lay. Loki Lubə adi-é ɔ bə də né-je-ti lay bə lé, né kí Lubə inə adi tə gin tógi-é-ti al ya goto. Ngà kí bəne bə kinlé, jɛ j'oo kí ɛ ɔ bə də né-je-ti lay al bəy‡.

⁹ Ngà Jeju kí ɛ bə Lubə adi-é to kí ndɛ bə go malayka-je-ti kaglo sɛ lé, jəi j'ooi-é kə jɔgi kəsi gajə kə jɔgi riɓa də-é-ti, kdə kə kí ɛ ingə sar oy-né. Bəba kə takul ramaji lə Lubə lé, ɛ oy-né kdə dow-je lay.

¹⁰ Kdotalə Lubə kí to njəra né-je lay rəm, né-je lay to kí 'liə rəm, kí adi ngan-é-je nɟ d'ingə kəsgajə rəm lé, tuwə kadi ɛ ra kə Jeju kí to njirə kaji lə-dé lé, adi-é maji ɔr njuti kə takul kə-je.

¹¹ Ə Jeju kí njəkər dow-je kində-dé tagay lé, dɛ kə dow-je kí ɛ ɔr-dé ində-dé tagay kin lay ya Bobi-dé ra kərə-rè. Gin-é kin bə rə-é sol-é-né lo bə-dé ngankə-é-je-ti al,

¹² loki ɛ pa-né panè: M'a kilə mbɛ ta lə-i dan ngankə-m-je-ti. M'a tóy-i dan kosi-je-tiŞ.

¹³ Bə təl panè: M'a kində meɟ-m də-é-ti. Pa bəy panè: M'a nə, nati kə ngan-je kí Lubə adi-m-dé*.

‡ 1:10 1:10 Pa 102:26 § 1:11 1:11 Pa 102:27 * 1:12 1:12 Pa 102:28 † 1:13 1:13 Pa 110:1 * 2:6 2:6 Pa8:5 † 2:7 2:7 Pa-je 8:6 ‡ 2:8 2:8 Pa-je 8:7 § 2:12 2:12 Pa-je 22:23 * 2:13 2:13 Eja 8:17-18 (Ndó 2Sa 22:3; Eja 12:2)

14 Beba titi kǐ ngan-je lé, məsi-dé tǝ rəm, tal rǝ-dé tǝ rəm, bə ya tǝ é Jeju kǎrè məsi-é tǝ rəm, tal rǝ-é tǝ rəm tǝ; kǝ kǝdi kǝ takul koy-é lé, ɛ taa-né tǝgi Sǝ kǝ ɛ bǎ tǝgi koy tǝ ji-é-ti,

15 ə də lay kǝ 'bəl koy adi 'ra bə liə kǝ bal kisi kǝ dǝ taá lə-dé lay kinlé, kǝdi ɔr-dé-né bə bə-ti kǝgi.

16 Kǝdotalə tǝgrǝ-ti ya, malayka-je bǎ Jeju ree kǝ ra sə-dé al, ngà ɛ ree kǝ ra kǝ nganka Abrakam.

17 Beba tǝ kǝdi ɛ təl titi-nǝ kǝ ngankǝ-é-je lé mɛɛ né-je-ti lay, kǝdi kǝdi to burə dǝ njégugnə-je kǝ to njəkoo kəmtondoo, kǝ njəkǝ dǝ ndi-é-ti mɛɛ kullə-ti lə Lubə, kǝdi kǝdi Lubə inə-né go majal-je lə dow-je kǝgi.

18 Jeju lé asi ra kǝ dow-je kǝ nənǝ tɛɛ dǝ-dé-ti kǝ ɛ ya kǎrè né nǝ-é adi ingə kǝ tǝ.

3

Jeju Kristi itə Moiyiji-je kǝ Jojuwe

Mat 21:33-38

1 Gin-é kin bǎ, səi ngankǝ-m-je kǝ njəkaa njay, kǝ Lubə kǝ dǝrǝ-ti bə-si lé, adi kəm-si tǝ go Jeju-ti kǝ to njəkǝwkulə rəm, to Burə dǝ njégugnə-je kǝ sobi dǝ kadmɛɛ lə-ji rəm.

2 Ɛ ǝ dǝ ndi-é-ti njǝngi go njəkındə-é dǝ kullə-ti titi kǝ ndǝki Moiyiji isi-né dǝ kullə-je-ti lay kǝ mɛɛ kəy-ti lə Lubə kin bə*.

3 Kǝ d'oo-é d'adi asi gaki kǝdi ingə riɓa kǝ itə 'lə Moiyiji, titi kǝ njəkındə kəy ingə-né riɓa itə dǝji rǝ kəy kin bə tǝ.

4 Kǝdotalə kəy-je lay kin ya to dow bǎ ində, ə dow kǝ njəkındə né-je lay lé, to Lubə tǝ.

5 Ə Moiyiji lé, to njəkǝ dǝ ndi-é-ti njǝngi mɛɛ né-je-ti lay kǝ mɛɛ kəy-ti lə Lubə, kǝdi to kǝ ɛ to ngonnjəkullə; bə kǝdi kinə ta kǝ tǝ kǝdi d'idə-dé tǝ rəmə, ɛ pa ta kǝ dǝ-ti adi-dé.

6 Ngà Kristi rəmə, ɛ isi dǝ kullə-ti kǝ mɛɛ kəy-ti liə, kǝdi to kǝ ɛ to Ngon-é kǝ kəy. Mɛɛnda kǝy kǝ nékində mɛɛ dǝ-ti kǝ j'isi j'osi-né gǝji rǝ-ji kin ya kinə, j'uwəi njarara j'tɛɛi-né dǝbəy-é-ti rəmə, j'toi kəy lə Lubə.

7 Gin-é kin bǎ Ndil kǝ aa njay pa-né panè: Bone kinlé, kinə ooi ndi-é rəmə†,

8 adi mɛɛ-si ndəə titi kǝ ndǝki mɛɛ ka-si-je ndəə-né adi 'ra dǝngǝ, 'nǝ-né Lubə diləlo-ti kin bə al‡.

9 Ka-si-je d'oo kullə ra-m-je kǝ kəm-dé bal kǝrsǝ ya ndǝki d'ində kǝdǝ-dé sə-m adi 'nǝ mɛɛ-m diləlo-ti§.

10 Gin-é kin bǎ wǝngi ra-m-né nǝ dǝ dowbə-je-ti adi m'panè: Mɛɛ-dé tǝ rangi ya kǝ ndǝ-je lay, adi 'gə rəbi-je lə-m al*.

11 Ə wǝngi ra-m adi m'ubi rǝ-m m'panè: D'a kǝdi lo taakoo-ti lə-m ndǝ bə al†.

12 Beba səi ngankǝ-m-je kǝ njəkadmɛɛ, ooi go rǝ-si maji, kǝdi dow mǝdi dan-si-ti to njəmɛɛndul, kǝ njəmɛɛngǝ sar kǝdi təl gidi-é adi Lubə kǝ njəkisi kəm kin al.

13 Ta lə «bone-é» kinlé tǝ lo tǝ-é-ti ɛn é dingəm ya uləi mɛɛ-nǝ-ti kǝ ndǝ-je lay, kǝdi kǝdi dow mǝdi dan-si-ti adi né kǝ maji al ədi-é adi tǝ njəmɛɛndəə al ngá.

14 Kǝdi kinə j'uwəi kadmɛɛ lə-ji kǝ dǝsǝy kin njarara dǝbəy-é-ti rəmə, j'toi njəkındə rǝ-ji nati kǝ Kristi.

* 3:2 3:2 Kni 12:7 † 3:7 3:7 Pa-je 95:7 ‡ 3:8 3:8 Pa-je 95:8 § 3:9 3:9 Pa-je 95:9 * 3:10 3:10 Pa-je 95:10 † 3:11 3:11 Pa-je 95:11

15 Kdo 'ndàngi 'panè: 'Bone kinlé, kinə ooi ndi-é rəmə, adi meɣ-si ndəə titi kí ndəki meɣ ka-si-je ndəə adi 'ra-né dɔngə kin bè al.

16 Ə náj-je bá ndəki d'oo ndi Lubə bá 'ra dɔngə lé wa? To de lay kí ndəki Moiyiji ɔr nɔ-dé teɣ sə-dé dɔnangi Ejipti-ti kɔgi lé ya al wa?

17 Ə náj-je bá ndəki wɔngi ra Lubə dɔ-dé-ti sar bal kɔrsɔ lé wa? To de kí ndəki 'ra majal bá nin-dé tò diləlo-ti lé ya al wa‡?

18 Ə náj-je bá Lubə ubi rɔ-é panè: «D'a kandi lo taakoo-ti lə-n'è ndə bè al» lé wa? To de kí ndəki d'al dɔ ta lé ya al wa?

19 Ə jəi j'ooi kí de d'asi kandi lo taakoo-ti al, kdɔtalə meɣngə lə-dé.

4

1 Tò ya kí kunmindi kí sɔbi dɔ kandi lo taakoo-ti liə tò lo tò-é-ti bəy kinlé, adi j'bəli, kdo kadi dow madi dan-si-ti ra rɔ-é ki njènəy gogi al.

2 Kdɔtalə, jəi kàrè d'ilə mbə Poyta kí Maji d'adi-ji titi kí ndəki d'ilə-né d'adi-dé kin bè ya tɔ. Ngà ta kí ndəki d'oo lé bá ra kullə rɔ-dé-ti al, kdo njəkoo-é-je lé 'taa kè kadmeɣ al.

3 Ə jəi kí j'adi meɣ-ji lé, j'isi j'andi lo taakoo-ti titi kí 'ndàngi-né 'panè: «Wɔngi ra-m adi m'ubi rɔ-m m'panè: “D'a kandi lo taakoo-ti lə-m ndə bè al.”» Ə kullə-je lə Lubə rəmə, ində ngangi-é lo kində gin dɔnangi-ti nɔ.

4 Kdɔtalə ɛ pa ta lo madi-ti nɔɔ sɔbi-né dɔ ndɔ kí njəkungi-ti siri panè: «Ə ndɔ kí njəkungi-ti siri lé, Lubə taakoo ta kullə-je-ti liə lay.»

5 Rəmə təl pa lo-é-ti ya bəy panè: «D'a kandi lo taakoo-ti lə-m ndə bè al.»

6 Beba tò kadi dow-je madi d'andi lo taakoo-ti, ya rəmə de kí ndəki d'oo mbə Poyta kí Maji kin dɔsəy lé, d'andi lo taakoo-ti lé al, kdo meɣngə lə-dé.

7 Beba Lubə təl ɔr ndɔ kí rangi kí ba-é: «Bone» ə pa ta go-ti low nɔ kè takul Dabidi titi kí ta-é tò-né taá nɔ panè: 'Bone kinlé, kinə ooi ndi-é rəmə, adi meɣ-si ndəə al.

8 Kdɔtalə, kinə ndəki Jojuwe adi ka-ji-je d'andi lo taakoo-ti lé ngá rəmə, lé Lubə à pa ta lə ndɔ kí rangi go-ti al ngá.

9 Adi ndɔ madi kí à to ndɔ taakoo lə dow-je lə Lubə ya tò nɔɔ.

10 Kdo dow kí andi lo taakoo-ti lə Lubə lé, taa koo ta kullə-je-ti liə lay titi kí Lubə taa-né koo ta kullə-je-ti liə kin bè tɔ.

11 Ən é adi j'uwəi rɔ-ji ngə j'andi lo taakoo-ti kinlé, bi kadi dow madi ndaji gə kaldɔta kin usi-né al ngá.

12 Kdo, ta lə Lubə lé, to ta kí tò kəm rəm, tógi-é tò rəm, ati itə kiyəɔ kí ta kati-é ra joo ə andi rɔ dow-ti sar teɣ dɔ ndil-é-ti kè dɔ tagir-ti liə rəm, ɔw teɣ dɔ gul-je-ti kè dɔ ubi-je-ti kí meɣ singə-je-ti rəm, bá ɛ gangta dɔ né-je-ti kè dɔ tagir-je-ti kí meɣ dow-ti rəm tɔ.

13 Ə nékində kí à dum-é koo ya goto: Né-je lay tò ndaa-ti rəsi ə to kí nàji nangi ta kəm-é ɛ Lubə-ti kí j'a kɔri go né-je nɔ-é-ti.

Jeju Kristi itə burə dɔ njégugnə-je kí meɣ kulənoji-ti kí low

14 Jəi lé, Jeju kí Ngon lə Lubə kí ɔw dɔrə-ti kin bá to burə dɔ njégugnə-je lə-ji, ən é adi j'uwəi kadmeɣ lə-ji njarara.

15 Kdo j'ɔwi kè burə dɔ njégugnə-je kí ta ɔ meɣ-é kdo tógi kasi al-je lə-ji; né nə-é meɣ né-je-ti lay tana sə-ji bè ya tɔ, ngà majal bá ɛ ra al.

16 Ən é adi j'ɔti kè meɣnda kay ki kàdì kalikɔbe-ti lə Lubə kí njèramaji, kadi j'ingəi koo kəmtondoo kè ramaji kdo kadi ndɔ kí tò kadi ra sə-ji əjə ra sə-ji.

‡ 3:17 3:17 Kni 14:29,32

5

Négugi læ Kristi

¹ Kdotalə burə do njégugnə-je kí rá-rá ya 'mbəti-é dan dow-je-ti bá d'ində-é ta kullə-ti læ Lubə kdo ta læ-dé; kdo kadi ɛ bá ra kullə do kadkare-je-ti, kɪ da-je-ti kí kəm kilə məsi-dé nangɪ kadi toki kiŋə-né go majal-je kɔgi.

² Ɛ à kasi koo kəmtondoo læ dow-je kí 'njégə né al-je, kɪ njéndəm kur wale-je, kdo ɛ ya kɪ do-é kərə to njétógi goto to.

³ Ə kdo tógi goto liə kinlé ya to bá ɛ ya kɪ do-é à kilə-né məsi da nangɪ, kadi majal-je liə toki kiŋə-né go-é kɔgi rəm, bá kadi majal-je læ dow-je toki kiŋə-né go-é kɔgi rəm to.

⁴ Dow kí à kasi mbəti rə-é kdo kullə kí rɪba-é tò kin ya goto; ngə Lubə bá à ba dow lo-é-ti titi kí ndəki ba-né Arɔ kin bə to.

⁵ Bə ya to, Kristi lé to ɛ ya ɪ kɪ dɔrɔ-é ilə rɪba do rə-é-ti kadi n'təl-né burə do njégugnə-je al, ngə to Lubə ya bá idə-é panè: 'To Ngon-m, bone mə ya m'to Bobi-i*;

⁶ bá təl pa lo madi-ti bəy panè: I 'to njégugnə ya sartagangi titi Melsisedeki bə†.

⁷ †Ɛ bá, loki isi-né dɔnangi-ti nə bəy lé, ilə bobɪ ndi-é nangɪ kɪ man nɔ kəm-é-ti bá pa-né ta kɪ Lubə ə nɔ-né ta-é-ti ɛ kí à kasi kaji-é ta yo-ti; ə ɛ oo ndi-é kdo to kí ɛ to njəkilə kuji do-é-ti;

⁸ ɛ to Ngon-é rəm, ya ngə ɛ ndó təl rə go ta-ti kɪ takul kɔ kí ingə.

⁹ Loki Lubə adi mɛɛ-é idi ɔr njuti-njuti lé, ɛ bá təl to njəkadi kaji kí sartagangi dow-je lay kí njétəl rə-dé go ta-ti liə.

¹⁰ Ə Lubə pa ta rəsi do-é-ti ində-é-né burə do njégugnə-je titi Melsisedeki bə.

¹¹ Kí sobi do ta kinlé, ta-je kí kadi j'pa lé nɔ ə to né-je kí kɔr mɛɛ-é ngə, kdo səi lé, 'gəi né kalangi al.

¹² †Kdo səi lé, lé a toi njéndó dow-je né ngə, rəmə sar bone bə ya kərə 'təli ɔwi ndoo kadi 'təl ndó-si né-je kí dɔsɔy kí mɛɛ ta-ti læ Lubə kin bəy, adi səi ɔwi ndoo kil mbə bi asi kusoi né kí ngə al bəy.

¹³ Kdo dow kí rá-rá kí isi il mbə lé, to dow kí néndó kí sobi do néra kí njururu asi mɛɛ-é al, adi dowbə to ngon.

¹⁴ Ngə nékuso kí ngə lé, to 'lə dow-je kí 'tɔgi gangi ə də lé né-je kí tɛɛ do-dé-ti ra adi tagir læ-dé asi kɔr rəbi nin né kí maji kɪ né kí maji al.

6

¹ Gin-é kin bá, néndó kí sobi do Kristi kí to néndó kí dɔsɔy kinlé, adi j'ɪŋəi go-ji-ti ngə, ə j'ɔwi kɪ kete mɛɛ néndó-ti læ dow-je kí 'tɔgi gangi, bi kadi j'ai lo kərə do néndó-je-ti kí dɔsɔy kí to kiŋə panjiyə kí à tɛɛ koy,

² kɪ ta kí sobi do kadmɛɛ Lubə, kɪ néndó kí do batəm-je-ti, kɪ kində ji do dow-ti-je, kɪ ta kí sobi do dow-je kí d'oy kí d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ-je, kɪ ta kí gangi kí sartagangi-je kin al ngə.

³ Kinə Lubə ndigi sə-ji do-ti rəmə, ɛ bá to né-je kí j'a rai.

⁴ Ə də kí londógi læ Lubə ndógi do-dé-ti nja kərə ngə, kí 'nə kadkare kí dɔrɔ-ti d'oo maji-é rəm, 'taa Ndil kí aa njay mɛɛ-dé-ti rəm,

⁵ 'nə ta kí maji læ Lubə d'oo maji-é rəm, 'nə tógi-je kí kaglo-ti kí à ree d'oo maji-é rəm,

* 5:5 5:5 Pa 2:7 † 5:6 5:6 Pa 110:4 † 5:7 5:7 Mat 26:36-46; Mar 14:32-42; Luk 22:39-46 † 5:12 5:12 1Kɔ 3:2

⁶ ya b́a 'təl d'usi lé, lo kadi dow təl ree sə-dé adi d'inə panjiyə-dé kí maji al kogi goto. Kdotalə də ya 'təl 'bə Ngon lə Lubə kagdəsi-ti ta ki lə-dé-ti rəm, d'ulə rəsəl də-é-ti takəm kosi dow-je-ti rəm.

⁷ Kdotalə ndər kí man ndi asi-é maji adi né ubə-ti ə andi adi ra k̀i 'ba-é-je kí njéndər-é-je lé, Lubə tər ndi-é də-ti.

⁸ Ngà kinə ɛ ubə kun-je k̀i ngəə-je rəmə, d'a kinə kogi, nəy ngəsi kadi Lubə ində ndəl də-ti, d'a kulə pər kogi.

⁹ Lé j'pa bə ya k̀arè, səi kí j'ində-si dan kəm-ji-ti lé, jə j'gə maji kí səi ɹi də rəbi-ti kí maji, kí to rəbi kaji.

¹⁰ Kdotalə Lubə kí to njéra né kí njururu lé, mɛɛ-é à koy də kullə ra-si-ti al rəm, ndigi kí 'ndigi-é b́a 'rai k̀i njékaa njay-je k̀i ri-é ə isi 'rai sə-dé bəy kinlé, mɛɛ-é à koy də-ti al.

¹¹ Ngà jə lé, j'ndigi kadi n̄a-n̄a dan-si-ti uwə rə-é ngə bə ya sar kadi mɛɛ-si kí indəi də Lubə-ti kinlé ɔw-né k̀i kete-kete sar təl-né ta-é;

¹² bə kđo kadi 'toi njédabi-je al, ngà kadi 'ndaji də kí d'ingə né kí Lubə un-né mindi-é adi-dé k̀i takul kadi kí d'adi mɛɛ-dé, k̀i ngəbi kí 'ngəbi pèrèrè kinlé.

¹³ Kdotalə, loki Lubə un mindi-é adi Abrakam lé, dow kí rangi kí boy itə Lubə kí Lubə à kubi rə-é k̀i ri-é goto, adi Lubə ubi rə-é k̀i ri-é ɛ ya*,

¹⁴ panè: «Təgrə-ti ya, m'a kadi maji ur-i k̀i də madi-é-ti madi-é-ti, ə m'a kadi kər nganka-i ree k̀i də madi-é-ti madi-é-ti†.»

¹⁵ Beba Abrakam ilə mɛɛ-é də madi-é-ti p̄ɔ ngəbi rəmə, go-ti ɛ ingə né kí Lubə un-né mindi-é adi-é lé ya tə.

¹⁶ Kdotalə dow-je kí d'əw k̀i kubi rə-dé lé, né kí boy itə-dé b́a d'un ri-é d'ubi-né rə-dé ə kubi rə lé ində ngangı ta kí naji.

¹⁷ Bə ya tə, dow-je kí Lubə un mindi-é kđo kadi-dé némajı-je lé, ɛ pa ta-é ə ubi rə-é də-ti kđo kadi 'gə kí ndi-n'è kí n'un kinlé dum kadi dow bujuru.

¹⁸ Ə né-je kí joo, adi to kunmindi rəm, kubi rə rəm lé, to né-je kí dum bujuru; ɛ b́a t̄oji kí lo kadi Lubə ədi ta goto, adi ra-é kin b́a ulə dingəm mɛɛ-ji-ti n̄a, j̄ei kí lo b̄oyɔrɔ lə-ji ya k̀arè-rè é to mɛɛ-ji kí j'indəi də né-ti kí Lubə ɔji kđo ra kadi-ji kinlé.

¹⁹ Nékində mɛɛ də-ti kinlé uwə tagır lə-ji nangı ngə, toki ngowla kuwə bato nangı kí ngə rəm, ɹ lo k̄ə-é-ti gərərə rəm kin bə; nékində mɛɛ də-ti kinlé ɔw njal t̄ɛɛ gidi kubi gangı mɛɛ k̄əy-ti, lo-ti kí aa njay-njay,

²⁰ kí to lo kí Jeju b́a andi-ti kete n̄ə-ji-ti kđo ta lə-ji; Jeju təl to burə də njəgugnə-je lə Lubə kí sartagangı titi Melsisedeki bə.

7

¹ Melsisedeki kinlé to ngar kí bebo Salem-ti rəm, to njəgugnə lə Lubə kí taá n̄u rəm; loki Abrakam t̄əti rə ngar-je ə isi təl ki bee lé, Melsisedeki tilə kəm-é ə tər ndi-é də-é-ti*;

² ɛ b́a Abrakam adi-é kí k̀arè dan kí d̄ogi-ti mɛɛ né-je-ti lay kí taa lo rə-ti ə kər mɛɛ ri-é to ngar kí njéra né kí njururu, bəy b́a to ngar kí bebo-ti kí Salem tə ə kər mɛɛ-é to «ngar kí njələpiya†.»

³ Bəbi-é goto rəm, k̄ə-é goto rəm, ginkoji liə goto rəm; ndo koji-é goto rəm, b́a ndo koy-é goto rəm. ɛ titi-n̄a k̀i Ngon lə Lubə bə, ɛ to njəgugnə lə Lubə ya sartagangı.

⁴ Ooi, Melsisedeki lé to dow kí boy sar adi Abrakam kí ɛ ya to ka-ji kin k̀arè, adi-é kí k̀arè dan kí d̄ogi-ti mɛɛ né-je-ti kí taa lo rə-ti.

* 6:13 6:13 Kgn 22:16 † 6:14 6:14 Kgn 22:17 * 7:1 7:1 Kgn 14:17-18 † 7:2 7:2 Kgn 14:20

⁵ Ə nganka Lebi kǐ dan-ti-je kǐ 'to njégugné-je lə Lubə lé, ndukun adi-dé tarəbi kadi 'taa kǐ kǎre dan kǐ dɔgi-ti ji dow-je-ti kǐ 'to ngankɔ-dé-je kǐ de kàrè 'to nganka Abrakam tɔ.

⁶ Ngà Melsisedeki lé to kǐ gin ka-ti lə-dé al ya taa kǐ kǎre dan kǐ dɔgi-ti ji Abrakam-ti! Ɛ tɔr ndi-é dɔ dow-ti kǐ Lubə un mindi-é adi-é!

⁷ Dow kǐ boy bǎ tɔr ndi-é dɔ ngon dow-ti. Ta kinlé to ta kǐ dow à naji al.

⁸ Nganka Lebi kǐ 'taa kǐ kǎre dan kǐ dɔgi-ti lé, 'to dow-je kǐ njékoy, ngà Melsisedeki lé mbete kǐ aa njay panè to dow kǐ isi kəm.

⁹ Ta tɔl ta-é-ti lé, j'a panè: Loki Abrakam adi kǐ kǎre dan kǐ dɔgi-ti lé, Lebi kàrè adi tɔ; ə Lebi bǎ nganka-é 'to njétaa kǐ kǎre dan kǐ dɔgi-ti mɛɛ né-je-ti lay.

¹⁰ Kdɔtalə, loki Melsisedeki tilə-né kəm Abrakam lé, Lebi tò mɛɛ ka-é Abrakam-ti nɔɔ ngá.

¹¹ Takul kullə gugǐ né lə nganka Lebi kin ya bǎ Lubə adi-né ndukun jipi-je. Adi kinə lé nganka Lebi kǐ 'to njégugné-je lə Lubə kinlé, kullə lə-dé ra dow adi maji ɔr njuti rəmə, dow à kɔw ndoo njégugné lə Lubə kǐ rangi al ngá; ngà njégugné lə Lubə kǐ rangi kǐ titi-nə kǐ Melsisedeki bè bǎ ree bi to ɛ kǐ titi-nə kǐ Arɔ bè al kdɔ ri bəy wa?

¹² Kdɔtalə loki 'mbəl kullə gugnə lé, d'a mbəl ndukun ya tɔ bane.

¹³ Kdɔ dow kǐ ta-je kin sɔbi dɔ-é lé, to kǐ ginkoji-ti kǐ rangi; ə dow kǐ dan ginkoji-ti liə kǐ ra kullə logugi né-ti ya goto.

¹⁴ Kdɔ dow-je lay 'gə maji kǐ 'Babe lə-ji to kǐ ginkoji-ti lə Juda, kǐ to ginkoji kǐ Moiyiji pa ta kǐ dɔ-ti bə-né ri njégugné-je lə Lubə al ya sar.

¹⁵ Né kǐ ree toji bəy kǐ ta kin to ta kǐ tɔgrɔ-ti lé én: Njégugné kǐ rangi kǐ titi-nə kǐ Melsisedeki bè ree,

¹⁶ ə ɛ təl njégugné lə Lubə kǐ kəm rəbi kǐ ndukun adi dow-je 'təl-né njégugné-je kin al, ngà ɛ to njégugné lə Lubə kǐ takul tógi kiskəm kǐ sartagangi.

¹⁷ Kdɔtalə ta kinlé, mbete kǐ aa njay pa ta dɔ-ti panè: I 'to njégugné lə Lubə ya sartagangi titi Melsisedeki bè‡.

¹⁸ Bəba ndukun kǐ kete lé, Lubə bujuru kɔgi kdɔ tógi-é goto rəm, kullə liə goto rəm;

¹⁹ kdɔ ndukun lé, né kǐ ɛ ra adi maji ɔr njuti ya goto, ə ngɔsnə lé, nékində mɛɛ dɔ-ti kǐ maji nɔ itə kǐ kete kǐ à kɔw sə-ji rɔ Lubə-ti tò nè.

²⁰ Ə né kinlé Lubə ubi rɔ-é bǎ ra-né, bi to né kǐ ra né bè par al.

²¹ Dɛ kǐ rangi lé, 'to njégugné-je lə Lubə kǐ Lubə ubi rɔ-é bǎ ində-dé-né al; ngà Jeju rəmə, təl njégugné kǐ Lubə ubi rɔ-é bǎ ində-é-né panè: «'Babe ubi rɔ-é ə à təl naji ndi-é al.» Ubi rɔ-é panè: «I 'to njégugné lə Lubə ya sartagangi.»

²² Gin-é kin bǎ Jeju ya to-né gin mɛɛnda kay lə-ji sɔbi dɔ kulənoji kǐ maji nɔ itə kǐ kete.

²³ Rəm bǎ njégugné-je kǐ ginkoji-ti lə Lebi kinlé kɔr-dé nɔ, kdɔtalə dɛ d'ɔr tó-nə tó-nə kdɔ koy ɔgi-dé lo ra kullə kǐ dɔ bal-bal;

²⁴ ngà Jeju lé, isi kəm sartagangi, adi à kiɲə kullə gugnə kadi dow al.

²⁵ Gin-é kin tɔ bǎ dow-je kǐ njéree rɔ Lubə-ti kǐ takul-é lé, ɛ asi kaji-dé kaji kǐ sartagangi; ɛ isi kəm kǐ dɔ bal-bal kdɔ pa ta kǐ Lubə kdɔ ta lə-dé.

²⁶ Adi Jeju bǎ to burə dɔ njégugné-je lə Lubə kǐ j'ɔwi ndoo-é; kdɔ ɛ aa njay, ta goto dɔ-é-ti, majal liə goto, ɛ ɔ ngərangi kǐ njéramajal-je, toki boy dɔ né-je-ti lay.

²⁷ De lay kí 'to burə do njégugné-je lə Lubə lé, ndo-é ndo-é ya d'ilə məsi da kadkare-ti kadi Lubə inə-né go majal-je lə-dé kí sobi do-dé kogi, bəy bá d'ilə məsi kdo majal-je lə ndəgi jipi-je bəy; ngà Jeju rəmə, ow ndoo ra titi kí de 'ra-né kin al; e ra nja kare-rè ə adi-né ro-é koy.

²⁸ Ndukun lə Moiyiji lé, ində burə do njékun do njégugné-je lə Lubə kí 'to njétógi kasi al-je to; ngà e kí Lubə pa ta rəsi ubi ro-é bá ində-é-né burə do njégugné-je, go ndukun-ti lé, to Ngon-é kí ra né kí maji or njuti sartagangi.

Kəykubi kí sigi lə Lubə kì kulənoji kí sigi

8

¹ Ta kí boy nə kí j'a pa ən: Ko burə do njégugné-je lə Lubə kí bè kin bá jəi j'owi-né; e isi dora-ti, do jikol kalikobe-ti lə Lubə kí njétógi kí nə.

² E to njèrakullə lo-ti kí aa njay, adi to meə kəykubi-ti kí togro-ti kí to kəy lə Lubə kí to 'Babe ya bá ra bi to dow al.

³ Kdotalə burə do njégugné-je lə Lubə kí rá-rá kí d'ində-é lé, d'ində-é kadi adi kadkare-je Lubə rəm, kadi ilə məsi da-je nangi adi-é rəm; adi Jeju kare tò kadi ingə né adi to bane.

⁴ Kinə ndəki isi nangi nè lé, to ya kare à to njégugnə lə Lubə al, kdo njégugnə-je kí go ndukun-ti d'isi nɔɔ ngá.

⁵ Kullə kí njégugnə-je kin d'isi 'ra lé, to takəm né-je, kì ndil né-je kí togro-ti kí dora-ti; gangi-é kin ya, loki Lubə pa ta kì Moiyiji, kadi ra kəykubi liə lé, e panè: «'Oo, 'a ra ga-é kí m'toji-i do mbal-ti kin ya.»

⁶ Ngà kí ngəsnə-ti kinlé, Kristi ingə kullə kí boy nə, kdo e to njèkulə dow-je noji nati kì Lubə sobi do kulənoji kí maji nə itə kí kete, kdo Lubə ində gin-é do kunmindi-je-ti kí maji nə itə kí kete-je.

⁷ Kdo kinə kulənoji kí dosay lé, ta goto do-ti rəmə, d'a sangi e kí njèkungi-ti joo al ngá.

⁸ Ngà to kol bá Lubə kol panè:
«Ooi, 'Babe panè: Ndo-je à ree nɔɔ,
kí m'a doo kulənoji kí sigi nati
kì gin Israyel, kì gin Juda*.

⁹ A tò titi-nə kì kulənoji kí ndəki m'doo nati kì ka-dé-je, ndo-é-ti kí m'uwə ji-dé m'ndor-dé-né m'teə sə-dé kogi donangi Ejipti-ti kin al.

'Babe panè:
Titi kí de ya kì do-dé d'a-né njangi do kulənoji-ti lə-m al kinlé,
Ma kare, m'adi usi-m do-dé-ti al to†.

¹⁰ 'Babe panè:
Ooi, kulənoji kí m'a doo kì gin Israyel, go ndo-je-ti kinlé ban:
M'a kadi 'gə ndukun-je lə-m, m'a ndangi meə-dé-ti.
M'a to Lubə lə-dé ə de d'a to dow-je lə-m‡.

¹¹ Dow kí à ndó madi-é əse à ndó ngonko-é panè:
“'Gə 'Babe bane” à goto.
Kdo ki do ngan-je-ti kí nde sar teə-né do dow-je-ti kí togi kí dan-dé-ti lé,
dow-je lay d'a gə-m§.

¹² Kdo m'a kiə go né ra-dé kí njururu al kogi rəm,
bá meə-m à kole do majal-je-ti lə-dé al ya sar rəm to*.»

* 8:8 8:8 Jer 31:31 † 8:9 8:9 Jer 31:32 ‡ 8:10 8:10 Jer 31:33 § 8:11 8:11 Jer 31:34 * 8:12 8:12 Jer 31:34

¹³ Ba kí Lubə ba kulənoji kin né kí sigi lé, ę adi kulənoji kí dəsəy təl né kí low; ə né kí to né kí low rəm, buğə rəm kinlé nəy ngəsi kadi goto ngá.

9

Tət 25; 26; 40:17-33

¹ Kulənoji kí dəsəy lé, ę kàrè ndəki ɔw kì kúji pole Lubə liə, kì lo pole Lubə kí tò nangi nè to.

² Kdətalə 'ra kəykubi; męę-é kí dəsəy 'ba-é lo kí aa njay; ę b́a kagi nąą lampi, kì tablə, kì mbə kadkare-je tò-ti. ³ Ə gidi kubi-ti kí njəkungi-ti joo kí 'gangi-né męę kəy lé, lo kí 'ba-é lo kí aa njay-njay tò-ti.

⁴ Lo-é kin b́a logugi né kí b́ay kí 'ra kì lór 'ró-né nɔkagi kí ətì maji tò-ti, b́a sanduki kulənoji kí 'ra gidi-é lay ya kì lór tò-ti rəm, męę sanduki-ti lé, bəgrə kí 'ndangi ta-je kí sɔbi dɔ kulənoji titi kàrè tò-ti rəm, kagtosi lə Arɔ kí ndəki puti lé tò-ti rəm, b́a mbul kí 'ra kì lór tò-ti ə męę mbul lé b́a nékuso kí 'ba-é maan tò-ti to. ⁵ Dɔ sanduki-ti lé né kí d'adi to takəm malayka-je kí njérifa kí 'ba-dé seribe-je tò-ti ə ndil bağı-dé uti dɔ lo kí məsi ungi-ti kadi toki kiŋə-né go majal-je kɔgi. Kí ngəsnè-ti kin lé, lo pa ta dɔ né-je-ti kin kì bar-é bar-é lay goto.

⁶ Né-je lay kinlé 'tində kì gangi-é gangi-é kete, adi loki njégugnə-je d'ɔw kì ra kullə kí sɔbi dɔ pole Lubə rəmə, d'andi kəykubi-ti lə Lubə męę-é-ti kí dəsəy kì dɔkaglo-je lay.

⁷ Ngà męę-é kí njəkungi-ti joo lé, burə dɔ njégugnə-je lə Lubə ya par b́a andi-ti nja káre b́al káre, ə à kow kì məsi dɔ ji-é-ti kdɔ majal-je liə rəm, b́a kdɔ majal-je kí dow-je 'ra kí go lo gə-é al-ti rəm to.

⁸ Gangi-é kin b́a Ndil kí aa njay tɔji-né, kí loki kəykubi kí dəsəy tò-né bəy kin rəmə, tarəbi kí kow lo-ti kí aa njay-njay lé toki tɔɔ al bəy.

⁹ Né kinlé to takəm né kí kaglo-ti kí bɔne; ə tɔji kí kadkare-je kì məsi dɔ kí kilə kadi Lubə kinlé, à kasi ra kadi tagir lə njəpole Lubə maji-né ɔr njuti al.

¹⁰ Ndukun-je kí sɔbi dɔ rɔ dow, adi ta lə nékuso-je, kì nékay-je, kì togi rɔ-je kí gay-gay kin ya par, ə d'ində dɔ dow-je-ti sar tɔɔ męę ndɔ-je-ti kí né-je mbəl-né rɔ-é.

Kristi to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə

¹¹ Ngà Kristi lé ę ree titi burə dɔ njégugnə-je lə Lubə bə kdɔ né-je kí maji-maji kí à ree*; ę andi męę kəykubi-ti lə Lubə kí to kəykubi kí gati-é ną itə kí nangi nè rəm, maji ɔr njuti rəm. Ə kəy-é kinlé to dow b́a ra kì ji-é al, adi toki dan nékində-je-ti kí dɔnangi-ti nè al;

¹² ę andi lo kí aa njay-njay-ti lé nja káre-rə ə andi kì məsi bal biŋə-je kì məsi lum mangi-je al, ngà kì məsi-é ę ya. Beba ę gangi-né dɔ-ji gangi kí sartagangi.

¹³ Kdɔ kinə məsi bal biŋə-je kì məsi bɔbi mangi-je kì bu mandi mangi-je kí 'ró bəy ə 'tusi dɔ dow-je-ti kí 'ra né kí tò nɔ ə aa rɔ-dé,

¹⁴ ngà məsi Kristi kí ban b́a à kasi kaa tagir-je lə-ji sɔbi dɔ kullə ra-ji-je kí maji al kí à tɔɔ koy kin, kdɔ kadi j'rai kullə lə Lubə kí Njəkisi kəm al wa? Kdɔ kì takul Ndil kí aa njay kí njəkisi sartagangi lé, ę ya kì dɔ-é un rɔ-é kí majal goto-ti adi Lubə.

* **9:11 9:11** Né-je kí maji-maji kí ta-é tò nè kinlé męę mbete-je-ti kí nɔ-je lé 'panə to né-je kí tò męę ndɔ-je-ti kí bɔne, ngà męę ę kí dan-ti-je rəmə 'panə to né-je kí à ree kì ree bəy to.

15 Gin-é kin b́a Kristi to-né njèkulə dow-je noji nati k̀i Lubə meɣ kulənoji-ti ḱi sigi, ɛ oy kdo taa-né dow-je ḱi d'isi dan majal-ti kilə-dé taá loki d'isi-né gin tógi kulənoji-ti ḱi dɔsɔy. Bè kdo kadi de ḱi Lubə ba-dé lé, d'ingə némaji-je ḱi à tò sartagangi ḱi ɛ un-né mindi-é adi-dé.

16 Kdotalə kinə dow ndangi mbete pa-né ta ḱi sobi do néndubə rəmə, tò kadi dowbé à koy b́a mbete-é à ra kullə bəy.

17 Mbete ḱi sobi do néndubə lé, à ra kullə go koy dow-ti, kdo kinə njèndangi-é isi kəm bəy rəmə, mbete-é à ra kullə al.

18 Gin-é kin b́a kulənoji ḱi dɔsɔy lé ya kàrè ulə-né gin-é k̀i məsi ḱi kilə nangi.

19 Kdotalə, loki Moiyiji ndó ndukun adi kosi dow-je lay, titi ḱi 'ndangi-né meɣ mbete ndukun-je-ti lé, ɛ un məsi lum mangi-je, k̀i məsi bal biɣə-je, k̀i man, b́a un takubi len ḱi kər njir-njir k̀i kam ijopi ulə dan məsi-ti tusi do mbete ndukun-je-ti ya kete bəy b́a tusi do kosi dow-je-ti, ə panè:

20 Ɛ kin to məsi kulənoji ḱi Lubə un ndu do-ti kdo ta lə-si†.

21 Bè ya tɔ é ɛ tusi-né məsi do kəykubi-ti lə Lubə rəm, do né ra kullə-je-ti ḱi 'pole-né Lubə rəm tɔ.

22 Ḱi go ndukun-ti lé, né-je nɔ ya məsi b́a ra adi aa; ə kinə məsi usi nangi al lé, kiɣə go majal kɔgi goto tɔ.

23 Kinə takəm né-je ḱi dɔrɔ-ti kàrè d'aa-dé njay k̀i kəm rəbi-je ḱi bè kin rəmə, tò kadi né-je ḱi tɔgrɔ-ti ḱi dɔrɔ-ti k̀i do-dé ya kàrè toki kaa-dé k̀i kəm rəbi məsi ḱi kilə ḱi maji ɔr njuti tɔ.

24 Kdo lo ḱi aa njay ḱi dow b́a ra k̀i ji-é ndaji-né né-je ḱi tɔgrɔ-ti kin b́a Kristi andi-ti tin al, ngà ɛ ɔw dɔrɔ-ti, kdo kadi ḱi ngɔsnè-ti kin ya ɔ takəm Lubə-ti kdo ta lə-ji.

25 Ɛ andi kdo kadi adi rɔ-é k̀i nja nati-nati titi ḱi burə do njégugnə-je lə Lubə andi-né k̀i bal-bal lo-ti ḱi aa njay-njay k̀i məsi dɔ-je kin al;

26 kinə bè al rəmə lé Kristi à kingə k̀i k̀i nja nati-nati low nɔ lo kində gin dɔnangi-ti. Ngà ngɔsnè, tasɔy ndɔ-je-ti b́a ɛ ree nja kàre-rè ya kdo bɔr-né majal k̀i takul kadi ḱi ɛ ya k̀i do-é adi rɔ-é adi d'ilə məsi-é nangi.

27 Ə titi ḱi tò kadi dow oy nja kàre-rè ya ə go-ti to ta ḱi gangi kinlé,

28 bè ya tɔ é Kristi lé, go k̀i-ti ḱi ingə nja kàre-rè ɔr-né majal-je lə kosi dow-je ḱi nɔ kɔgi lé, ɛ à tɛɛ busi, tɛɛ ḱi njèkungi-ti joo, kdotalə majal-je al ngá, ngà kdo kaji dow-je ḱi d'isi ngəbi-é kdo kadi aji-dé.

10

1 Kdotalə ndukun lé, ɔw k̀i takəm némaji-je ḱi à ree ya, ngà to b́a to takəm né-é-je ḱi tɔgrɔ-ti al; gin-é kin b́a gɔ məsi ḱi kilə ḱi kàre-rè ya ḱi d'ilə k̀i nja nati-nati k̀i do bal-bal kinlé, à kadi dow-je ḱi 'ree rɔ Lubə-ti 'maji-né d'ɔr njuti al.

2 Bè al rəmə lé, dow-je ḱi 'pole Lubə ḱi gangi-é kinlé, d'a taakoo, kdo lé d'a kaa njay nja kàre-rè ya tagangi bi lé meɣ-dé à kuwə-dé k̀i ta do majal-je-ti lə-dé al ngá.

3 Ngà məsi ḱi kilə kinlé, ole meɣ dow-je do majal-je-ti k̀i do bal-bal.

4 Kdotalə məsi lum mangi-je, k̀i məsi bal biɣə-je lé, à kasi bɔr majal-je ndɔ bè al.

5 Gin-é kin b́a, loki Kristi ɔw k̀i ree-né dɔnangi-ti lé, ɛ pa k̀i Lubə panè: I ndigi məsi ḱi kilə-je k̀i kadkare-je al, ngà to i ya b́a 'ra daji rɔ-m*.

† 9:20 9:20 Tɛt 24:8 * 10:5 10:5 Pa 40:7

⁶ I ndigi da-je kí 'ró pər kì da-je kí kilə məsi-dé nangi kdo majal-je kin al†.

⁷ Beba m'panè: 'Oo, m'a kow, kdo mee mbete-ti kí 'bir lé, 'ndangi ta kí do-m-ti titi nɔɔ, kdo kadi m'ra ndigi lə-i, i Lubə ya‡.

⁸ E pa dosay panè: «Négugi-je, kì kadkare-je, kì da-je kí ró pər-je, kì da-je kí kilə məsi-dé nangi kdo majal-je kinlé, nəl-i al rəm, i ndigi al rəm.» Ngà ndukun lé, ndigi kadi 'ra négugi-je kin lay.

⁹ Beba e təl panè: «'Oo, m'a kow kdo ra ndigi lə-i i Lubə ya.» Kristi bujuru népole kí kete kogi ə ində népole kí njèkungi-ti joo.

¹⁰ Jeju Kristi ra né kí mee Lubə ndigi. E adi rə-é koy nja káre-rè, ya ɔr-ji-né ində-ji tagay.

¹¹ Njègugné kí rá-rá lé, a lo kullə-ti liə kì ndə-é ndə-é, ə ilə məsi kilə kí to ga-é kí káre-rè ya; məsi kí kilə kinlé asi bər majal-je al ya sar.

¹² Ngà e lé, loki e adi rə-é kì né kilə məsi nja káre-rè kdo majal-je rəmə, e isi dojikol Lubə-ti ya sartagangi§,

¹³ ə e isi ngəbi kadi Lubə təl njéba-je liə lo kungi nja-é*.

¹⁴ Kì takul kadkare kí nja káre-rè ya dow-je kí e aa-dé lé, e adi 'maji d'ɔr-né njuti ya sartagangi.

¹⁵ Ta kinlé Ndil kí aa njay pa adi-ji tɔ. Kdo e pa kete panè:

¹⁶ 'Babe panè: Ooi, kulənoji kí m'a doo nati sə-dé go ndə-je-ti kinlé ban: M'a kində ndukun-je lə-m mee-dé-ti, m'a ndangi tagir-ti lə-dé†, bá təl ilə do-ti panè:

¹⁷ Mee-m à kole do majal-je-ti lə-dé al rəm, bá mee-m à kole do kaldota-je-ti lə-dé al ya sar rəm tɔ‡.

¹⁸ Ngà loki majal-je toki kiŋə go-é kogi lé, məsi kí kilə kdo majal à goto ngá.

Ndəji-je kí gay-gay

Ndəji kí sobi do ka gərərə do kadmeə-ti

Əbr 6:1-20

¹⁹ Beba ngankɔ-m-je kí njèkadmeə, kì takul məsi Jeju lé, mee-ji nda kay kadi j'andi lo-ti kí aa njay-njay.

²⁰ Jeju ɔr tarəbi kí sigi, kí to rəbi kiskəm adi-ji kì takul kində kí ində kubi gangi mee kəy gangi ə kubi kinlé to daji rə-é e ya,

²¹ adi jəi j'owi kì burə do njègugné-je lə Lubə kí isi do kullə-je-ti kí mee kəy-ti lə Lubə.

²² Tagir kí maji al kí mee-ji-ti toki togi adi aa njay rəm, bá daji rə-ji kàrè toki togi kì man kí aa njay rəm, ən é adi j'owi kì rə Lubə-ti kì mee-ji kí káre-rè rəm, kì kadmeə kí adi mee-ji ndakay rəm.

²³ Adi j'ai njangi do nékində mee do-ti lə-ji kí j'pai ta do-ti lé, kdotalə njèkunmindi-é lé, to njèka do ndi-é-ti.

²⁴ J'indəi kəm-ji go-nə-ti kadi j'osi gin-nə mee ndigi dow-je-ti rəm, mee kullə-je-ti kí maji-maji rəm.

²⁵ Adi j'tusi kəwnə lə-ji j'inəi titi kí dow-je madi d'isi 'ra-né kin al. Ngà kadi j'uləi dingəm mee-nə-ti, titi kí ooi-né kí ndə ree lə 'Babe nəy ngosi.

²⁶ Kdotalə kinə kəm-ji tēə do ta kí togrə-ti maji bá go-ti j'təli j'rai majal kì meəndigi lə-ji rəmə, məsi kí kilə kí rangi kdo majal-je ya goto ngá,

²⁷ adi to ngəbi ta kí gangi kí tɔ bəl, kì pər kí ɔ mbil-mbil kí tɔ pèrèrè kdo kò njédonga-je kin ya ngá!

† 10:6 10:6 Pa 40:7 ‡ 10:7 10:7 Pa 40:8-9 § 10:12 10:12 Pa 110:1 * 10:13 10:13 Pa 110:1

† 10:16 10:16 Jer 31:33 ‡ 10:17 10:17 Jer 31:34

28 Kinə dow al do ndukun lə Moiyiji bə dow-je joo əse mutə d'oo-é lo-é-ti bə 'pa ta do-ti rəmə, 'təl dowbé təl kə koo kəmtondoo goto-ti§.

29 Ngə dow kə nədi Ngon lə Lubə rəm, oo məsi kulənoji kə Kristi təl-é-né dow kə aa-ti kin kə né kə kare rəm, bə pa ta kəbi do Ndil-ti kə aa njay kə njəra sə-ji maji kin rəm lé, səi 'giri kə kində kəji kə sobi do-é à ngə nə ya al wa?

30 Kdo j'gəi dow kə panè: Dalba toki lə-m, Mə bə m'a kadi nə-nə nékugə doji-é. E pa bəy panè: 'Bəbe à gangta do dow-je-ti liə*.

31 To né kə tō bəl nə kadi dow usi mē-ji Lubə-ti kə njəkisi kəm!

32 Ngə adi mē-si ole do ndo-je-ti kə dəsəy kə kəm-si ijə-né do Lubə-ti ə go-ti gogi rəmə ingəi kə nə dan rə-ti kə ngə,

33 adi kə madi-je dan kosi dow-je-ti ya d'ulə rəsəl do-si-ti rəm, d'adi-si kə-je kə gay-gay rəm, kə nə-je ingəi kə nati kə de kə d'ingə gə kə-je kə bə kin tō.

34 Kdotalə səi ingəi kə nati kə dangay-je, ə ndigi kə rənəl kadi 'taa nékingə-si-je, kdo səi 'gəi kə əwi kə nékingə-je kə maji itə né-je lay rəm, tō sartagangi rəm.

35 Ən é kadmē lə-si kə nékugə doji kə sobi do-é to né kə boy nə kinlé, 'tusi 'iñəi al.

36 Kdotalə səi rəmə əwi ndoo kadi uwəi rə-si ngə, kdo kadi 'rai mēndigi lə Lubə ə ingəi-né né kə e un mindi-é kdo kadi-si.

37 Kdotalə kaglo nəy nə al, nəy ndə bə ya ə e kə tō kadi à ree lé, à ree; isi do nja-é-ti rəm ngə†.

38 Ə dow lə-m kə njəra né kə njururu à kisi kəm kə takul kadmē. Ngə kinə təl ə rə-é kə gogi rəmə, mē-m à nəl-m do-é-ti al‡.

39 Ə jəi rəmə, j'toi dow-je kə dan de-ti kə d'ər rə-dé kə gogi kdo tuji kin al, ngə jəi j'toi dow-je kə j'adi mē-ji kdo kadi j'aji.

11

Kadmē lə dow-je kə mē kulənoji-ti kə low

Jə 8:56; 1Pi 1:8; Pa 33:6; 9:1

1 Kadmē lé to nda mē kay do né-ti kə dow ində mē-é do-ti; to né kə dow oo kə kəm-é al bəy ya gə kə né-é tō nə təgrə-ti.

2 Dow-je kə kete low lé, takul kadmē lə-dé bə ta kə do-dé-ti maji-né.

3 †Kə takul kadmē bə j'gəi-né kə Lubə ində né-je lay kə gangi-é gangi-é kə ta kə ta-é-ti, adi né kə dow oo kə kəm-é kinlé tē mē né-ti kə dow oo kə kəm-é al.

4 Kə takul kadmē bə Abel ilə-né məsi də nangi adi Lubə kadkare-ti ə to kadkare kə maji nə itə 'lə Kayin; kə takul kadmē liə bə Lubə ər-né ta do-é-ti, ə pa ta kə maji do kadkare-je-ti liə; lé e oy ya kərə kadmē liə ra adi e isi pa ta ya bəy-bəy.

5 Kə takul kadmē lə Enəki bə Lubə un-é əw-né siə dərə-ti adi-é oy al ə dow oo-é gogi al, kdo Lubə un-é əw siə. Kete bə kadi un-é əw siə lé, 'pa ta kə maji do-é-ti 'panè e to dow kə nəl Lubə*.

6 Ə kinə kadmē goto lé, dow à nəl Lubə ndə al; dow kə isi əw kə rə Lubə-ti lé, tō kadi adi mē-é kə Lubə isi nə ə isi ugə do-ji de kə d'isi 'sangi-é.

§ 10:28 10:28 Det 17:6 * 10:30 10:30 Det 32:35-36 † 10:37 10:37 Aba 2:3; Eja 26:20 ‡ 10:38 10:38 Aba 2:4 † 11:3 11:3 Jə 1:3 * 11:5 11:5 Kgn 5:24

⁷ Loki Lubə pa ta k̄i Nuwe s̄obi d̄o né k̄i dow oo nja k̄are al b̄əy ya Nuwe b̄əl-b̄əl k̄i maji, adi k̄i takul kadm̄eə b̄á ę ra-né bato k̄i boy aji-né dow-je k̄i m̄eə k̄əy-ti liə; k̄i takul kadm̄eə b̄á Nuwe gangi-né ta d̄o dow-je-ti k̄i d̄onangi-ti ə ę t̄əl-né nj̄ekingə néd̄o-ji k̄i s̄obi d̄o néra k̄i njururu k̄i dow à kingə k̄i takul kadm̄eə.

⁸ K̄i takul kadm̄eə b̄á Abrakam ilə-né kuji d̄o b̄a-ti k̄i Lubə b̄a-é kadi-é ɔw d̄onangi-ti k̄i à t̄əl néndubə liə; ę gə lo k̄i isi ɔw-ti al ya i par ɔw.

⁹ K̄i takul kadm̄eə b̄á, ę ɔw isi-né k̄i mba b̄ə d̄onangi-ti k̄i Lubə un mindi-é k̄d̄o kadi-é; ę isi k̄əykubi-ti ə gangi-é kin ya Isaki-je k̄i Jakobi k̄i d'ore-n̄a siə d̄o kunmindi-ti k̄i k̄are kinlé d'isi-né k̄əykubi-je-ti t̄o.

¹⁰ K̄d̄o ę isi ngəbi b̄ebo k̄i gin-é nḡa maji k̄i Lubə ya to nj̄ək̄oji gosi ra-é rəm, to nj̄ekində-é rəm.

¹¹ K̄i takul kadm̄eə ya t̄o b̄á Sara k̄i b̄ugə gurə-gurə ya, Lubə adi-é oji ngon, k̄d̄o ę gə k̄i Lubə k̄i un mindi-é adi-n'è lé, to nj̄ək̄a nj̄angi d̄o ndi-é-ti.

¹² Gin-é kin b̄á dow k̄are-rè k̄i isi ngəbi koy ya, oji ngon ində-né gin dow-je adi 'n̄a titi k̄ərw̄əi-je k̄i d̄or̄a-ti əse yangra k̄i ta babo-ti k̄i dow asi tidə al kin b̄ə†.

¹³ D̄ə lay kin ya d'oy m̄eə kadm̄eə-ti ə né-je k̄i Lubə un mindi-é k̄d̄o kadi-dé lé d̄ə d'ingə al; nḡa d̄ə d'̄a s̄ay b̄á d'oo ə 'ra r̄onəl-é, ə 'pa r̄əsi k̄i 'to mba-je rəm, nj̄édəə k̄i nja-dé taá d̄onangi-ti n̄ə rəm.

¹⁴ Dow-je k̄i 'pa ta b̄ə kinlé, 't̄oji ndaa-ti r̄əsi k̄i d'isi 'sangi b̄ə lə-dé k̄i s̄obi d̄o-dé.

¹⁵ Ə kinə lé m̄eə-dé t̄o gərərə d̄o b̄e-ti k̄i d'i-ti lé rəmə, lé d'a t̄əl k̄ow-ti gogi.

¹⁶ Nḡa k̄i t̄ogro-ti lé, d̄ə 'sangi b̄ə k̄i maji n̄a itə ę k̄i d'i-ti, adi to b̄ə k̄i d̄or̄a-ti. Gin-é kin b̄á 'b̄a Lubə Lubə lə-dé k̄ar̄ə r̄ə-é sol-é-né al; k̄d̄o ę ra go b̄ebo lə-dé n̄ə.

¹⁷ Loki Lubə n̄a m̄eə Abrakam lé, Abrakam ɔw k̄i t̄ol Isaki kadi-é kadkare-ti k̄i takul kadm̄eə. Ǝ k̄i Lubə un mindi-é adi-é lé ya b̄á ɔw k̄i kadi ngon kal liə kadkare-ti‡

¹⁸ ə ę ya b̄á nd̄oki Lubə idə-é 'panè: «K̄i takul Isaki b̄á i 'a kingə-né nganka-i-je k̄i ri-i à t̄o d̄o-dé-ti.»

¹⁹ Ǝ gir k̄i Lubə asi kadi adi dow t̄osi ndəl ində lo t̄eə dan nj̄əkoy-je-ti. Gin-é kin b̄á Lubə t̄əl-né k̄i ngon-é lé adi-é gogi; ə né-é kinlé t̄oji koy ə t̄osi ndəl.

²⁰ K̄i takul kadm̄eə b̄á Isaki t̄ər-né ndi-é d̄o Jakobi-je-ti k̄i Esuwa k̄d̄o nd̄o-je k̄i à ree.

²¹ K̄i takul kadm̄eə b̄á loki n̄ay nḡosi kadi Jakobi oy lé ę t̄ər-né ndi-é d̄o ngan lə Jojepi-ti rəm, d̄ugi nangi d̄o kagt̄osi-ti liə nḡa b̄á ɔsi-né gaji Lubə rəm.

²² K̄i takul kadm̄eə b̄á, s̄oy nd̄o-je-ti lə Jojepi lé, ę pa-né ta k̄i s̄obi d̄o t̄eə ndaa-ti lə ngan Israyel-je, ə un-né ndu adi-dé s̄obi d̄o né k̄i d'a ra k̄i singə-é.

²³ K̄i takul kadm̄eə b̄á lo koji Moiyiji-ti ya, nj̄ək̄oji-é-je 'b̄oyɔ-é-né n̄ay mutə; k̄d̄otalə d̄ə d'oo k̄i ngon lé kur̄ə n̄a adi 'b̄əl ndukun lə ngar al.

²⁴ K̄i takul kadm̄eə b̄á loki Moiyiji t̄ogi lé, ę mbat̄i kadi 'b̄a-é-né ngon koji ngon lə Paraɔ k̄i dené;

²⁵ ę ndigi kingə k̄ə nati k̄i dow-je lə Lubə b̄i kadi n'ra r̄onəl d̄okaglo-ti k̄i s̄ə b̄ə dan majal-ti al.

²⁶ K̄d̄otalə ę oo adi r̄osol k̄i nd̄o-é à t̄eə d̄o Kristi-ti lé, to né k̄i maji n̄a itə nékingə-je k̄i Ejipti; k̄d̄o ę oo nékugə d̄oji-je k̄i t̄o s̄ay n̄y k̄i à ree.

† 11:12 11:12 Kgn 22:17 ‡ 11:17 11:17 Kgn 21:12

27 Kì takul kadmeę b́a, Moiyiji b́el-né wɔngi lə ngar al, adi t̄eę-né kɔgi dɔnangi Ejipti-ti; ę ą dingəm titi dow ḱi oo Lubə ḱi dow oo-é k̀i kəm-é al kin b̀e.

28 Kì takul kadmeę b́a Moiyiji ra-né n̄ay Paki ə s̄aki-né m̄əsi takəy-je-ti, kdɔ kadi malayka ḱi njètɔɔ ko dow-je tɔl ngan dər-je lə Israyel-je al.

29 Kì takul kadmeę b́a, Israyel-je d'ində-né babo kasi 'gangi titi nangi tuti b̀e. Ngà loki dow-je ḱi Ejipti 'n̄a kadi d'ində 'gangi tɔ rəmə, man tuú ta-dé lay.

30 Kì takul kadmeę b́a loki Israyel-je 'n̄jiyə 'gəə dɔ b̄e Jeriko ndɔ siri rəmə, ndogbɔr ḱi dɔ-ti t̄əti nangi rum-rum.

31 Kì takul kadmeę b́a Rakabi ḱi to kaya dené oy-né nati k̀i njəmbati t̄əl rɔ-dé go ta-ti al-je al, kdɔtalə ę uwə njékində manji lo-je k̀i rɔ-é-ti maji.

32 Ə ta ri é m'a pa b̄əy? Kdɔ kinə kadi m'ɔr-si poy Jedeɔ-jeŞ, k̀i Baraki-je*, k̀i Samsɔ-je†, k̀i Jepte-je‡, k̀i Dabidi-jeŞ, k̀i Samiyel-je*, k̀i njépata-je ḱi ta Lubə-ti lé kaglo à kasi-m al.

33 Kì takul kadmeę b́a d̄e 'təti-né rɔ kɔbe-je rəm, 'ra-né né ḱi njururu rəm, d'ingə-né né ḱi Lubə un mindi-é kdɔ kadi-dé rəm, d'uti-né ta bɔl-je rəm,

34 'tɔl-né pər ḱi ɔ̀ k̀i tógi-é lingim-lingim rəm, 't̄eę-né ta kiyərɔ-ti rəm, njémɔy-je k̄arè tógi-dé ree-né dɔ madi-é-ti gogi rəm, 'təti-né rɔ adi asgar-je ḱi mba d'ay-né n̄ɔ-dé-ti rəm tɔ.

35 Dené-je 'təl d'ingə dow-je lə-dé ḱi d'oy b́a 'tosi ndəl 't̄eę.

Dow-je ḱi n̄a-je lé, d'adi-dé k̄ɔ n̄a ya, ngà d̄e 'ndigi kadi dow taa-dé ilə-dé taá al; b̀e kdɔ kadi d'ingə-né né ḱi maji n̄a ḱi to t̄osi ndəl kində lo t̄eę.

36 D̄e ḱi madi-je 's̄oki-dé rəm, d'ində-dé k̀i ndəy marɔw rəm, d'ilə-dé sil rəm, b́a d'ungi-dé dangay-ti rəm

37 'tilə-dé k̀i ər 'tɔl-dé rəm, 'n̄a m̄eę-dé rəm†, 'tijə-dé k̀i sii rəm, 'tɔl-dé k̀i kiyərɔ rəm. D̄e ḱi n̄a-je d'ilə taá yó-je k̀i nè-je, ndaá biɔə-je k̀i ndaá bati-je b́a to nékɔɔ-dé, né-je lay ya nal-dé, d'adi-dé k̄ɔ, d'ulə kəm-dé ndoo

38 ə d̄e kinlé kisi-dé dan dow-je-ti ḱi dɔnangi-ti tuwə-dé al! D'ilə k̀i diləlo-je, k̀i dɔ mbal-je, k̀i bole mbal-je, k̀i bolebe-je.

39 Ə d̄e lay kinlé ta ḱi dɔ-dé-ti maji k̀i takul kadmeę lə-dé ya, ngà d'ingə né ḱi Lubə un mindi-é kdɔ kadi-dé lé al.

40 Kdɔtalə Lubə uwə dɔ né k̀i maji n̄a itə ḱi kete kdɔ ta lə-ji, adi to maji ḱi d̄e d'a maji k̄ɔr njuti nati sə-ji.

12

1 Ə j̄əi k̄arè, dow-je ḱi 'tò nduy-nduy ḱi 'tɔji kadmeę lə-dé kinlé 'gəə dɔ-ji sipi tɔ ɛ́n é adi j'mbati né kuti lay ḱi ɔy, k̀i majal ḱi lo kadi b̄indi-ji ɔ̀ al ə j'uwəi rɔ-ji nḡa j'ayi ngɔdi ḱi toki d̄əji kadi j'ayi.

2 J'adi kəm-ji t̄o k̀i dɔ Jeju-ti, ḱi ę b́a to 'Ba kadmeę rəm, to njèra kadmeę kadi maji ɔr njuti rəm kin. Ę uwə rɔ-é nḡa ingə k̄ɔ dɔ kagdəsi-ti, oo rɔsɔl k̀i né al, kdɔtalə rɔnəl ḱi s̄obi dɔ-é t̄o ngəbi-é, adi ḱi nè kin ę isi dɔ jikɔl kalikɔbe-ti lə Lubə ngá.

Kuwə rɔ nḡa

3 'Giri dɔ Jeju-ti ḱi njéramajal-je d'osi-é k̀i ta k̄osi ḱi nḡa ya uwə rɔ-é nḡa kin; b̀e al rəmə, m̄eę-si à tuji kadi tógi-si ɔr wuti.

Ş 11:32 11:32 Njg 6-8 * 11:32 11:32 Njg 4 † 11:32 11:32 Njg 13-16 ‡ 11:32 11:32 Njg 10-12

Ş 11:32 11:32 1Sa 6-30; 2Sa 1-24; 1Ng 1-2 * 11:32 11:32 1Sa 1-31 † 11:37 11:37 Ta lə n̄a m̄eę-dé kinlé, goto m̄eę mbete-je-ti ḱi n̄a-je ḱi 'ndangi k̀i ji-dé k̀i ta greki.

4 Səi 'roi kə majal sar 'tegi kə məsi mby al bəy.

5 Ə səi meɣ-si oy do ndəji-ti kə 'ndəji-si titi kə dow ndəji-né ngan-é lé wa? Ngon-m, 'oo kindəkəji lə 'Babe ki né ndam al, ə kinə kindəkəji teɣ do-i-ti rəmə 'adi ɔr tógi-i al*.

6 Kdotalə dow kə 'Babe ndigi-é bə ində-é oji-é, ə dow-je lay kə 'to ngan-é-je bə ɛ ində-dé kə ndəy†.

7 Ori meɣ-si loki kindəkəji teɣ do-si-ti. Lubə ində-si oji-si titi ngan-é-je bə. Kdotalə ngon kə rá bə bəbi-é ində-é oji-é al wa?

8 Ngə kinə dow-je lay d'ingə kindəkəji bə səi ingəi al rəmə, səi 'toi kə ngan-je kə bəbi goto bə, bi ngan-je kə kəji kəy al.

9 Kdo bəbi-ji-je kə nangi nə bəy ə d'ində-ji d'oji-ji ə j'iləi kuji do-dé-ti, ngə Bəbi-ji kə dɔrə-ti kə ban bə j'a kuləi do-ji gin tógi-ti liə kdo kadi j'isi-né kəm al wa?

10 Kdo, bəbi-ji-je d'ində-ji d'oji-ji kaglo sɛ bə par, kdo d'oo d'adi to né kə maji, ngə Lubə lé ɛ ində-ji oji-ji kdo maji lə-ji kə tɔgrɔ-ti, kdo kadi j'ori-nə siə do kaa njay-ti liə.

11 Tɔgrɔ-ti ya, kindəkəji lay ya lé, dɔsəy bəy ə to meɣkə bi to né rənəl al; ngə go-ti gogi rəmə, ki rɔ dow-je-ti kə d'ingə néndó meɣ-é-ti lé, kandi-é to lapiya kə né ra kə njururu.

12 Gin-é kin bə kadi 'surəi ji-si kə oy njururu, kə nja-si-je kə tɔɔ naki-naki kin‡.

13 Kadi nja-si un rəbi-je kə tɔ njururu-njururu, kdo kadi nja kə məti ɔr ta-nə-ti al, ngə kadi lapiya bə tɔ§.

14 'Sangi lapiya kə rɔ dow-je-ti lay ə 'sangi kaa njay kə ɛ ya goto rəmə, dow à koo 'Babe al kin tɔ.

15 Ooi go rɔ-si maji kadi dow madi uwə rɔ-é ɔr kəgi nal-né ramaji lə Lubə al rəm; kadi dow madi toki kəgi kə ati kə təl isi tubə dɔjigi-é-ti kin bə al, nə à junglu-si ə à kun meɣkati liə kində-né dow-je nə.

16 Ooi go rɔ-si maji kadi dow madi to njərakaya al rəm, njəkoo né kə aa njay kə né kə kəgi kare, titi Esuwa kə ta lə nékuso kə nja kəre ya un-né dər liə ndogə kin al rəm.

17 Səi gəi kə səy go-ti, loki ɛ ndigi tərndi kə sobi do dər lé, d'osi-é ta-ti ngərəngi; ɛ təl sangi kə nɔ kəm-é-ti ya, ngə ɛ asi kadi adi bəbi-é təl naji ndi-é al ngə.

18 Kdotalə səi lé ɔwi ngosi kədè mbal-ti kə dow à kodi kə ji-é kin al rəm, kə mbó pər-ti kə ɔ mbil-mbil kin al rəm, mbó tilkisi-ti al rəm, mbó lo-ti kə ndul ndi-ndi al, bə mbó yəlbo-ti kə ulə mbi-mbi al rəm,

19 mbó lo-ti kə təbi mbanga fa-ti kin al rəm, bə lo kə ndi dow fa-ti boy mbing adi dɛ kə d'oo 'dəji kadi n'ooi ta kinlé gogi rangi al ngə kin kəre səi ɔwi mbó-ti al rəm.

20 Kdo ta lə ndukun kə panè: «Də ya bə ɔdi rɔ mbal kinlé kàrè, d'a tilə-é kə ər təl-é» kinlé dum do-dé*.

21 Ə né kə Moiyiji oo lé, tɔ bəl nə adi ɛ panè: M'bəl rəm, m'dadi rəm†.

22 Ngə səi rəmə ɔwi mbó mbal Siyɔ-ti kə bebo-ti lə Lubə kə njəkisi kəm, Jorijaləm kə dɔrə-ti, kə mbó malayka-je-ti kə budogə nja nə-nə rəm;

23 səi ɔwi mbó kosi dow-je-ti kə 'toki ngan dər-je kə ri-dé toki ndəngi dɔrə-ti kə d'a 'ra rənəl rəm; mbó Lubə-ti kə njəgangta lə dow-je lay rəm; bə mbó ndil dow-je-ti kə njururu kə 'təl-dé d'adi 'maji d'ɔr njuti rəm;

* 12:5 12:5 Gos 3:11 † 12:6 12:6 Gos 3:12 ‡ 12:12 12:12 Eja 35:3 § 12:13 12:13 Gos 4:26

* 12:20 12:20 Tət 19:12-13 † 12:21 12:21 Det 9:19

²⁴ səi ɔwi mbó Jeju-ti, kí njèkulə dow-je noji nati meɛ kulənoji-ti kí sigi; kì mbó məsi-ti kí səki kí pa ta maji n̄a itə 'lə Abel rəm.

²⁵ Ooi go rɔ-si maji, dow kí njèkidə-si ta lé, ɔsi-é ngərəngi al. Kdɔtalə kinə də kí ndɔki d'ɔsi dow kí njèkidə-dé ta kí dɔnangi-ti nè ngərəngi, 'tɛɛ ta tuji-ti al lé, ban bá jəi bá j'a tɛɛi ta tuji-ti, loki j'mbati kooi do ta ndəji kí dɔrə-ti wa?

²⁶ Ɛ lé, ndɔki ndi-é yəki dɔnangi, ə ngɔsnè un mindi-é adi-ji panè: Gidi gogi rangi lé, m'a yəki dɔnangi ya par al ngá, ngà m'a yəki dɔrə tɔ‡.

²⁷ Ta kí 'pa panè gidi gogi rangi kinlé, toji kí né-je kí tɔ kadi 'yəki é 'yəki ngá kinlé, d'a kɔr kɔgi, kdɔ kadi né-je kí dum yəki bá à n̄ay.

²⁸ Gin-é kin bá jəi kí j'ingəi kɔbe kí dum yəki lé adi j'ra oiyo Lubə rəm, j'poli-é pole kí nəl-é, kì kuji kí kilə dɔ-é-ti nati kì bəl.

²⁹ Kdɔ Lubə lə-ji to pər kì njèkɔ lo tɔ§.

13

Ndəji kí sobi dɔ né-je kí gay-gay

¹ Ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ, uwəi rɔ-si nḡa meɛ ndigi-n̄a-ti.

² Adi meɛ-si oy dɔ ra mba-ti al, kdɔ takul mba kí ra lé bá dow-je madi 'gə lo-é al ya d'uwə-né malayka-je kì rɔ-dé-ti.

³ Adi meɛ-si ole dɔ dangay-je-ti, titi né kí səi kàrè ɔi sə-dé nati dangay-ti bè rəm, dow-je kí d'adi-dé kɔ kàrè adi meɛ-si ole dɔ-dé-ti, titi né kí ingəi kɔ daji rɔ-si-ti nati sə-dé bè rəm tɔ.

⁴ Kadi taana to né kí dow-je lay d'ilə kuji dɔ-ti, ə kadi dené-je kì dingəm 'ngəm rɔ-dé d'adi-n̄a. Kdɔ Lubə à gangta dɔ njérakaya-je-ti kì njəsangi-n̄a-je-ti.

⁵ Adi kəmnda là bá ɔr n̄ɔ-si meɛ panjiyə-si-ti al; adi meɛ-si usi nangi dɔ né-je-ti kí ji-si-ti nè kin ya, kdɔ Lubə ya kì dɔ-é panè: «M'ə kiŋə-i kɔgi al, m'a tusi-i kiŋə-i kɔgi nd̄a bè al*.»

⁶ Gin-é kin bá j'a kasi pai-né ta kì meɛnda kay painè: 'Babe ya to njèra sə-m; m'a bəl al. Ri bá dow à kasi ra sə-m wa†?

⁷ Adi meɛ-si ole dɔ njékɔr n̄ɔ-si-je-ti, kí 'pa ta lə Lubə d'adi-si; ooi tɔl ta kisi kì dɔ taá lə-dé ə 'ndaji kadmeɛ lə-dé.

⁸ Jeju Kristi lé gangi kisi-é kin ya isi-né tagnè rəm, bone rəm, bá à kisi-né sartangani rəm tɔ.

⁹ In̄əi rɔ-si adi néndó-je kí mba kí gay-gay lay kin ya ɔr-si go-é-ti al. Kdɔtalə tɔ maji kadi ramaji lə Lubə bá ulə dingəm meɛ-ji-ti, bi kadi ndu-je kí sobi dɔ nékuso-je kin bá uwə meɛ-si al; ndu-je kinlé njénjiyə go-ti-je kin ya kàrè ra sə-dé al.

¹⁰ Jəi j'owi kì logugi né kí njérakullə meɛ kəykubi-ti lə Lubə ya kàrè d'ow kì tɔgi kadi d'uso né titi al.

¹¹ Kdɔ d̄a-je kí burə dɔ njégugnə-je lə Lubə ɔw kì məsi-dé lo-ti kí aa njay kdɔtalə majal-je lé, 'ró-dé pər gidi be-ti ndaa-ti‡.

¹² Gin-é kin bá, Jeju ya kàrè, kadi aa dow-je kì məsi-é lé, ɛ ingə kɔ gidi be-ti ndaa-ti tɔ.

¹³ Ən é adi j'tɛɛi kì gidi be-ti ndaa-ti kadi j'owi kì rɔ-é-ti ə kadi j'ndigi dɔ-ti kadi rɔsɔl liə kin tɛɛ dɔ-ji-ti tɔ.

¹⁴ Kdɔ jəi j'owi kì bebo kí à tɔ sartangani nangi nè al, ngà j'isi j'sangi ɛ kí à ree.

‡ 12:26 12:26 Aje 2:6 § 12:29 12:29 Det 4:24 * 13:5 13:5 Joj 1:5 † 13:6 13:6 Pa 118:6 ‡ 13:11 13:11 Mbl 16:27

¹⁵ Kì takul Jeju rəmə, kadi ndo-je lay ya j'adi patóy-je fá to négugi§ kí kadi j'adi Lubə, adi to ta-je kí kadi tē ta-je-ti rəsi sobi do ri-é.

¹⁶ Ngà ke fá maji kí ra, kà ra kà nà lé, adi mē-je si oy do-ti al, kdo négugi-je kí bə kin fá nəl Lubə.

¹⁷ 'Təli ro-si go ta-ti lə njəkər n̄-si-je ə uləi do-si gin tógi-ti lə-dé. Kdo də lé d'isi d'ində kəm-dé go-si-ti, kdo də d'a kər go kullə-é. 'Rai bə kdo kadi 'ra kullə lə-dé kà rənəl bi kadi 'ra kà mēk̄ al; bə al rəmə né kí à maji sə-si goto.

Ndəji-je k̄ lapiya kí ra

¹⁸ 'Pai ta k̄ Lubə kdo ta lə-ji; kdo j'gə mē-je-ti maji kí mē-je-ti uwə-ji k̄ ta do né-ti madi al ə j'oji mē-je-ti kadi j'adi panjiyə-ji maji mē né-je-ti lay.

¹⁹ M'dəji-si k̄ ro tungə-m ya kadi 'rai, kdo kadi m'ingə tarəbi m'ow-né ro-si-ti kalangi.

²⁰ Kadi Lubə kí njəlapiya, kí njəkadi 'Babe lə-ji Jeju kí to njəkul bati-je kí boy təsi ndəl ində lo tē dan njəkoy-je-ti k̄ takul məsi kulənoji kí sartangani kinlé,

²¹ adi asi rai né-je lay kí maji, kdo kadi 'rai-né mēndigi liə; kadi ra kullə mē-je-ti adi j'rai né-je kí nəl-é k̄ takul Jeju Kristi, kí riə to 'liə ya k̄ do bal-bal! Amən!

²² Ngank̄-m-je kí njəkadmē, m'dəji-si kadi taai ta dingəm-je kinlé k̄ mē kí kilə do madi-é-ti; kdo ɛ kin ya to ta-je kí m'ndangi goji d̄ekse bə ya m'adi-si.

²³ Kadi 'gəi kí ngonk̄-ji Timote kí njəkadmē lé, d'inə-é taá ngá. Kinə ree kalangi rəmə, jə siə j'a kow nati koo-si.

²⁴ 'Rai lapiya njəkorn̄-si-je k̄ njəkəa njay-je lay ya. Də kí donangi Itali-ti 'ra-si lapiya.

²⁵ Kadi ramaji lə Lubə nəy sə-si lay!

Mbetete kí Jaki ndàngi

Ta-je kí do mbete-ti kí Jaki ndàngi

Jaki ndàngi mbete kin kadi ra kà njéndó-é-je kadi 'gə-né né kí toji kadmee kí togró-ti rəm, bá kadi ulə dingəm mee-dé-ti kadi 'ra kullə kadmee lə-dé rəm to. Jaki 1:1 toji kí dow-je kí dosay kí Jaki ndàngi mbete kin adi-dé lé, 'to jipi-je kí d'adi mee-dé Jeju Kristi, kí d'isi donangi Israyel-ti al. Ngà to mbete kí à ra kà dow-je lay kí d'adi mee-dé Jeju to. Jaki toji rə-é kí njèrakullə lə Lubə kà 'lə 'Babe Jeju Kristi (Jak 1:1). Dan dow-je-ti kí so kí ri-dé lə Jaki mee Kunmind-ti kí Sigi kinlé, à to e kí 'panè to kí káre dan ngankɔ Jeju-je-ti kin bá ndàngi mbete kinlé (Mat 13:55; Mar 6:3). Pol pa ta liə mee mbete-ti kí adi Galati-je 1:19 to. Go tosi ndəl kində lo tee-ti lə Jeju bəy bá Jaki lé adi mee kí Kristi to dow kí Lubə un mindi-é kɔ kadi-é ree lé (1Kɔ 15:7). Go-ti, Jaki təl to njəkornò njəkownə-je kí Jorijalem. Mbete kullə-je lə njəkowkulə-je 15 pa ta lə kullə liə. E tum gin mbete liə kí ta kí sobi do namee dow kí à kadi njèkadmee togi mee kadmee-ti. Bá go-ti, e pa ta kí sobi do panjiyə-je kí gay-gay mee kadmee-ti rəm, bá pa ta kí sobi do ra kullə kà ta lə Lubə rəm, ra kà njəndoo-je rəm, bá toji kullə ra lə kadmee rəm, pa kí do koo-ti kí kadi dow oo go ta-é do ta-ti kí e pa rəm, bá pa ta kow-ti kí kadi dow ow kà gosi lə Lubə rəm to. E ndor mbi njénékingə-je, ə ulə dingəm mee njèkadmee-je-ti kí d'isi 'ngəbi təl lə 'Babe, bá mbusi nja-dé kadi 'ra né kí togró-ti rəm, kadi 'pa ta kà Lubə rəm, bá kadi 'təl kà de kí 'ndəm kadi d'ingə kaji rəm to.

Toji rə kà Lapiya kí ra

¹ †Mə Jaki kí ngonnjəkullə lə Lubə, kà ngonnjəkullə lə 'Babe Jeju Kristi, bá m'ndàngi mbete kin m'adi-si səi gin koji kí dogi gidi-é* joo kí 'sanəi-nə do be-je-ti kí rangi ə m'ra-si lapiya.

Kadmee kà gosi

² Ngankɔ-m-je kí njèkadmee, né-je kí gay-gay kí tee do-si-ti nə mee-si kɔo koo kinlé, kadi ooi kí né rənəl kí or njuti.

³ Kɔo səi 'gəi kí nə kadmee lə-si kɔo koo kinlé, à koji kuwə rə ngə.

⁴ Ngà kadi kuwə rə ngə lə-si a lo kə-é-ti gərərə, kɔo kadi 'toi dow-je kí asi gaki rəm, mee-si idi njiki-njiki, ə kadi 'toi dow-je kí né madi nal-si al rəm to.

⁵ Kinə dow káre dan-si-ti nal gosi rəmə, kadi dəji Lubə ə à kadi-é; kɔo Lubə to njəkadi né dow-je lay kare kà ndinoji.

⁶ Ngà kadi dowbé dəji kà kadmee rəm, bá kadi-é tadi ta do-ti al rəm to. Kɔotalə dow kí tadi ta do né-ti lé titi-nə kà pungum man babo kí yól osi-é yó-je ki nè-je kin bè.

⁷ Kadi dow kí titi-nə bè kinlé, gə kí à kingə né ji 'Babe-ti al.

⁸ To dow kí mee-é ra joo rəm, kojra-je liə lay ya e a do-ti al.†

† **1:1 1:1** Mat 13:55; Mar 6:3; Knj 15:13; Gal 1:19 * **1:1 1:1** Dow-je kí Jaki ba-dé gin koji kí dogi gidi-é joo kinlé, to gin koji Israyel-je kí məsi-ti kí d'adi mee-dé Jeju. Ngà ta kinlé à sobi do dow-je lay kí 'to jipi-je al kí d'adi mee-dé Jeju to. † **1:8 1:8** 1Jə 5:14-15; Mat 7:7-11; 15:22-28; Luk 18:1-8

Ta kí sɔbi dɔ njèndoo dɛ kɪ njènékingə

⁹ Kadi ngonkɔ-ji kí njèkadmeɛ kí to njèndoo ra rɔnəl kɔ dɔ-é tò ki taá.

¹⁰ Ə njènékingə rəm, kadi-é ra rɔnəl kɔ dɔ-é tò ki nangi tɔ. Kɔ ɛ à goto titi kí puti wale ur-né kin bè.

¹¹ Loki kàdì ubə b́á ɔsi n̄á lé, wale ndole ə puti-é ur adi kurə-é kí kete goto. Bè ya tɔ é njènékingə à goto-né ta kullə-je-ti liə.

Ta kí sɔbi dɔ n̄ameɛ koo rəm, néng rəm

¹² Dow kí a gərərə meɛ néng-ti lé, to njènékumə; kɔ go ka gərərə-ti liə lé ɛ à kingə nédɔji kí sɔbi dɔ kiskəm kí 'Babe un mindi-é kɔ kadi dow-je kí njèndigi-é.

¹³ Kinə néng tɛɛ dɔ dow-ti rəm kadi-é panè «to Lubə b́á n̄á n'è» al, kɔ Lubə lé né kí maji al à n̄á-é al rəm, b́á ɛ ya kɪ dɔ-é kàrè n̄á dow al rəm tɔ.

¹⁴ Ngà n̄á-n̄á kí né n̄á-é lé to kəmnda né kí tò meɛ-é-ti ya ədi-é ə ndr-é kí ta-ti.

¹⁵ Go-ti, loki kəmnda ra be meɛ-é-ti rəm oji majal, ə loki majal ɔw kí kete-kete lé oji koy tɔ.

¹⁶ Ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ kí m'ində-si dan kəm-m-ti, ədi rɔ-si al:

¹⁷ Kadkare lay kí maji n̄á kɪ kí maji ɔr njuti lé, to né-je kí taá kí i rɔ Lubə-ti kí to Bɔbi né-je kí ndógi. Lubə lé ɛ mbəl rɔ-é tò gay al rəm, b́á ndil né kí njèmbəl rɔ-é goto rɔ-é-ti rəm tɔ.

¹⁸ Lubə ya oji-ji kɪ meɛndigi liə kɪ takul ta liə kí to ta kí tɔgrɔ-ti, kɔ kadi j'toi titi dɔdər né-je lay kí ɛ ra-dé kin bè.

Koo ta lə Lubə ə təl rɔ go-ti

¹⁹ Ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ kí m'ində-si dan kəm-m-ti, né kí kadi 'gəi éh: Kadi n̄á-n̄á ya i kalangi oo ta, ngà kadi i kalangi pa ta al rəm, b́á kadi i kalangi ra wɔngi al rəm tɔ.

²⁰ Kɔ wɔngi lə dow à ra né kí njururu lə Lubə al.

²¹ Gin-é kin b́á kadi 'mbati-né né-je lay kí tò n̄é kɪ né-je lay kí to kullə meɛndul kí n̄ay meɛ-si-ti, rəm ta kí 'dubi meɛ-si-ti kí to ta kí à kasi kaji ndil-si kinlé b́á kadi 'ndigi dɔ-ti kɪ dɔ kí səl ləm-ləm.

²² Ooi ta kɪ koo par al, ngà ooi ta ə 'təli rɔ-si go-ti bane, b́i ədi rɔ-si kɪ ta-je kí kuy kɪ nati al.

²³ Kɔ dow kí oo ta b́á təl rɔ-é go-ti al lé, titi-n̄á kɪ dow kí oo ta kəm-é sɔbɔ-ti,

²⁴ b́á ɔti ɔw rəmə tajinati nè ya meɛ-é oy dɔ ta kəm-é-ti lé səl kin bè.

²⁵ Ngà dow kí ndr gin ndukun kí maji kí njètaa-ji kilə-ji taá kin ə təl rɔ-é go-ti b́á a dɔ-ti njángi, b́i adi meɛ-é oy dɔ-ti al, ngà ɛ ra-né kullə kɪ rɔ tungə-é rəm, dowbé kinlé to njènékumə meɛ kullə ra-é-ti.

²⁶ Kinə dow ba rɔ-é njèpole né b́á ngəm ndr-é al lé, ɛ ədi rɔ-é kɪ kədi, népole lə dowbé kinlé to né kí kɔgi kare.

²⁷ Yən, népole kí Lubə kí Bɔbi-ji oo adi to népole kí aa njay kí né kí maji al goto-ti ta kəm-é-ti lé, to koo go ngan al-je kɪ njéngɔwkoy-je dan nékəmtondoo-je-ti lə-dé, ə kitə rɔ ngərəngi kàdì né-je-ti kí dɔnangi-ti kí tò n̄é.

2

Ta kí sɔbi dɔ kɔrkəm-n̄á

¹ Ngankɔ-m-je kí njèkadmeɛ, kadmeɛ 'Babe lə-ji Jeju Kristi kí njèriɓa lé, ori nati kɪ kɔrkəm-n̄á al.

² Kinə dow madi ulə 'ningé lor ji-é-ti kì kubi-je kí maji-maji rɔ-é-ti ɔw-né lo kəwnə-ti lə-si je bè ə njəndoo madi ulə kubi-je kí ndisi rɔ-é-ti ɔw-né kəykəwnə-ti lé tɔ,

³ rəmə kəm-si tò sikim dɔ dow-ti kí ulə kubi-je kí maji-maji rɔ-é-ti lé adi idəi-é 'painè: «I, 'isi nè, lo-ti kí maji kin.» Ngà njəndoo lé bá idəi-é 'painè: «I, 'a taá tin» al rəmə «'isi nangi lo kungi nja-m-ti tin.»

⁴ Loki səi 'rai né kí bè kin dan-si-ti lé to kɔr kəm-nə ban al wa? Ə səi 'təli njékɔr gangi né-je kì tagir-je kí maji al kí mɛɛ-si-ti ban al wa?

⁵ Ooi, ngankɔ-m-je kí m'ində-si dan kəm-m-ti: 'Gəi toki Lubə mbəti dow-je kí dow-je kí dɔnangi-ti nè d'oo-dé ki njəndoo-je lé, kadi 'təl njénékingə-je kí mɛɛ kadmɛɛ-ti rəm, kadi kɔbe kí ɛ un mindi-é kɔ kadi njéndigi-é-je lé, təl nédɔji lə-dé rəm ya al wa?

⁶ Ngà səi ngà bá 'nədi njəndoo-je! Njénékingə-je ya bá 'to njékadi-si kɔ-je kì njékɔw sə-si nɔ njégangta-je-ti lé al wa?

⁷ Dɛ ya bá 'to njésɔkì ri kí maji kí toki kində dɔ-si-ti lé al wa?

⁸ Tɔgrɔ-ti ya, kinə 'təli rɔ-si go ndukun-ti kí ɔ madi-é-je lay kí to ndukun lə Lubə kí to ngar lə-ji, kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: «'A ndigi dow madi-i titi-nə kì rɔ-i bè tɔ†» kin rəmə to né kí maji.

⁹ Ngà kinə səi ɔri kəm dow-je rəmə səi 'rai majal ə ndukun gangta dɔ-si-ti kɔ səi ali dɔ ta.

¹⁰ Kɔɔtalə kinə dow təl rɔ-é go ndukun-ti bikti lay ya bá ɛ al dɔ ndukun káre rəmə, dowbé al dɔ ndukun-je lay ya.

¹¹ Kɔ dow kí njəpanè: «'A ra kaya al» lé, ya panè: «'A təl dow al» tɔ. Adi kinə i 'ra kaya al kàrè bá kinə i 'təl dow rəmə, i 'al dɔ ndukun bikti lay.

¹² 'Pai ta rəm, 'rai né rəm, kəm dow-je kí d'a gangta dɔ-dé-ti kì ndukun kí njətaa dow-je kilə-dé taá kin bane.

¹³ Kɔ, dow kí njəkoo kəmtondoo lə madi-é al lé, ta kí gangi kí dɔ-é-ti kàrè koo kəmtondoo à goto-ti tɔ. Ngà koo kəmtondoo bá dow à dum-né dɔ ta kí gangi.

Kadmɛɛ kì kullə kadmɛɛ

¹⁴ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kadi dow panè: «M'ɔw kì kadmɛɛ», ya ngà ɛ ra né kí tɔji kadmɛɛ lé al lé, se maji-é to ri wa? Se kadmɛɛ kinlé à kaji-é ya ban wa?

¹⁵ Kinə ngankɔ-si-je əse kɔnan-si-je madi d'ɔw kuti-dé dum əse nékuso-dé kì ndɔ-je lay goto

¹⁶ ya rəmə dow káre dan-si-ti idə-dé panè: «ɔwi kì lapiya, adi rɔ-si tungə jùrùrù ə adi mɛɛ-si ndan!» Loki səi 'pai bè ya bɪ adi-dé né kí d'a ra-né kì rɔ-dé al lé, sé maji-é to ri wa?

¹⁷ Kí sɔbi dɔ kadmɛɛ kàrè tò bè ya tɔ. Kadmɛɛ lé, kinə kullə-é goto rəmə, to kadmɛɛ kí oy suj.

¹⁸ Ngà dow madi à panè: «I 'ɔw kì kadmɛɛ, ngà mə rəmə m'ɔw kì kullə kadmɛɛ», ɛn é «'ɔji-m kadmɛɛ lə-i kí kullə-é goto lé adi m'oo ə mə m'a kɔji-i kullə kadmɛɛ lə-m kadi oo-né kadmɛɛ lə-m tɔ.»

¹⁹ I 'adi mɛɛ-i kí Lubə ra káre-rè, 'lə-i to tó-é ya. Ndil-je kí maji al kàrè, d'adi mɛɛ-dé kí Lubə ra káre-rè tɔ, ə 'dadi ngin-ngin.

²⁰ Mbə dow, se i ndigi gə né kí tɔji kí kadmɛɛ kí kullə-é goto to kadmɛɛ kí mɛɛ wəy kare lé wa?

† 2:8 2:8 Luk 10:27

²¹ Ka-ji Abrakam ilə ngon-é Isaki logugi né-ti kɔ kadi Lubə kadkare-ti, adi to takul kullə ra-é-je bá ta ɔr-né dɔ-é-ti ya al wa?

²² I gə maji kí kadmɛɛ liə ɔw nati kɔ kullə ra-é-je ə kɔ takul kullə ra kadmɛɛ bá kadmɛɛ liə maji ɔr-né njuti.

²³ Beba ta kí mbete kí aa njay pa lé né-é ra né. Mbete kí aa njay lé panè: «Abrakam adi mɛɛ-é Lubə, beba Lubə ɔr-né ta dɔ-é-ti ə ba-é-né nam-é.»

²⁴ Səi 'gəi kí to kullə ra dow bá ta ɔr-né dɔ-é-ti bi kɔ takul kadmɛɛ liə ya par al.

²⁵ Bè ya tɔ ə Rakabi* kí to dené kí njəkaya ya, uwə njétən lo-je kí 'to Israyel-je kɔ rɔ-é-ti, ə adi-dé 'təl kɔ rəbi kí rangi, adi to takul kullə ra-é bá Lubə ɔr-né ta dɔ-é-ti.

²⁶ Titi kí dow kí koo goto mɛɛ-é-ti to-né dow kí oy kinlé, gangi-é kin ya tɔ ə kadmɛɛ kí kullə-é goto to-né kadmɛɛ kí oy tɔ.

3

Ta kí dɔ ndɔ dow-ti

Mat 12:33-37

¹ Ngankɔ-m-je kí njəkadmɛɛ, kadi səi njéndó dow-je né 'nəi al! Kɔ səi 'gəi maji kí jɛ njéndó dow-je né-je lé ta kí gangi kí dɔ-ji-ti à ngə nɔ.

² Jəi lay ya j'rai né kí maji al kɔ kəm rəbi-je kí gay-gay. Kinə dow ra majal mɛɛ ta pa-é-ti al rəmə, dowbé to dow kí maji ɔr njuti ə asi kuwə rɔ-é lay gin tógi-é-ti.

³ Loki j'uləi jim ta sində-je-ti kadi 'təl rɔ-dé go-ji-ti lé, j'ɔwi kɔ tógi dɔ rɔ-dé-ti lay.

⁴ Ooi ta kí dɔ bato-je-ti tɔ: Bato-je lé to né-je kí boy nɔ ya, ngə loki yál kí ulə kɔ tógi-é ɔsi-dé kɔ kete-kete lé, ngon gɔw-é kí ndɛ bè ya njəkuwə-é ɔw-né sə-dé lo-ti kí mɛɛ-é ndigi.

⁵ Bè ya tɔ, ndɔ dow to ngon rɔ kí ndɛ bè, ya ɛ pa ta-je kí al dɔ-é dɔ-é ɔsi-né gajɔ rɔ-é. Ooi bè! Ngon kɔpər kí ndɛ bè ya asi kɔ mɛɛ mbo lay!

⁶ Ndɔ dow lé titi-nɔ kɔ kɔpər bè tɔ. ɛ bá to lo kí né ra kí njururu al tɔ-ti; ndɔ dow lé to ngon rɔ-ji kí tɔ dan ngan rɔ-ji-je-ti. ɛ ya to njəndəm rɔ-ji lay kí né kí maji al, bá un pər kí tɔ sartagangi dɔ-é-ti ree ində-né kisi kɔ dɔ taá lə-ji!

⁷ Dow asi təl dɔ-je kí gay-gay lay, kɔ yəl-je, kɔ né-je kí njəkagi nangi, kɔ né-je kí mani gin tógi-é-ti, ə təl-dé gin tógi-é-ti ya tɔ.

⁸ Ngə ndɔ dow lé, dow kí asi kuwə-é gin tógi-é-ti goto. To né kí maji al kí dow à kasi kuwə ta-é al, ə kəngi né kí à tol dow rusi nji-nji.

⁹ ɛ ya j'ɔsi-né gajɔ Bɔbi-ji kí to 'Babe rəm, bá j'indəi-né ndɔl dɔ dow-je-ti kí Lubə ra-dé adi 'titi-nɔ siə rəm tɔ.

¹⁰ Ta-ji kí káre-rè kin ya tərndi tɛɛ-ti rəm, bá ndɔl tɛɛ-ti rəm. Ngankɔ-m-je kí njəkadmɛɛ, to né kí à tɔ bè al.

¹¹ Kəm kəneɛɛ kí káre-rè lé, man kí sol kɔ man kí ati à tɛɛ-ti wa?

¹² Ngankɔ-m-je kí njəkadmɛɛ, kote à kandi olibiye wa? Əse nduu à kandi kote wa? Kəm kəneɛɛ kí káre-rè lé man-é à dɔ katɔ rəm, à sol rəm al.

Gosi kí j dɔrɔ-ti

¹³ Nɔ dan-si-ti bá to njəgosi kɔ njənégə wa? Kadi-é toji kullə ra-é mɛɛ panjiyə-ti kí maji kí toji kullə ra dow kí njəsɔl dɔ-é kɔ njəgosi.

¹⁴ Ngə kinə kim-nɔ kɔ jangi rusi mɛɛ-si nji-nji rəmə, ɔsi gajɔ rɔ-si al rəm, bá ədi ta ɔsi-né ta kí tɔgrɔ-ti ngərəngi al rəm tɔ.

* 2:25 2:25 Joj 2:1-21

¹⁵ Gosi kɛ̀ bè kinlé ɿ dɔ̀rɔ̀-ti al, ngà to gosi kɛ̀ dɔ̀nangi-ti nè, to gosi læ dow, kɛ̀ gosi læ ndil-je kɛ̀ maji al.

¹⁶ Kdɔ̀ lo kɛ̀ jangi kɛ̀ kim-nɔ̀ tɔ̀-ti lé, né-je kɛ̀ tulə nati kɛ̀ majal-je kɛ̀ gay-gay tɔ̀-ti tɔ̀.

¹⁷ Ngà gosi kɛ̀ ɿ dɔ̀rɔ̀-ti to gosi kɛ̀ aa njay ya kete, go-ti to lapiya, to sɔ̀l lɔ̀m-lɔ̀m, to kuwə noji, to koo kəmtondoo kɛ̀ nɔ̀, to kullə ra-je kɛ̀ maji-maji ə kɔ̀r kə̀m-nɔ̀ goto-ti rəm, bá kə̀dkə̀m-nɔ̀ goto-ti rəm tɔ̀.

¹⁸ Dow-je kɛ̀ njékulə dow-je noji nati lé, 'to njésangi lapiya lo kisi-dé-je-ti ə kandi-é to né ra kɛ̀ njururu.

4

Rɔ̀ kɛ̀ bo né-je kɛ̀ maji al

1Pi 5:5-9

¹ Ta-je kɛ̀ kɔ̀l-nɔ̀-je kɛ̀ tɔ̀ dan-si-ti lé ɿ rá wa? To bo né-je kɛ̀ maji al kɛ̀ mɛ̀ɛ̀-si-ti ya bá ɔ̀si-si bɔ̀y-bɔ̀y buki-si dɔ̀-nɔ̀-ti tin al wa?

² Sɔ̀i 'rai kə̀mnda né ə ingə̀i al; rəmə 'toi njétɔ̀l dow-je kɛ̀ njéra-nɔ̀ jangi-je; né kɛ̀ ingə̀i mɛ̀ɛ̀-é-ti goto. Sɔ̀i 'toi njéra-nɔ̀ ta-je kɛ̀ njékɔ̀l-nɔ̀-je. Né kɛ̀ 'ndigi lé, sɔ̀i ingə̀i al, kdɔ̀ 'gə̀i də̀ji né Lubə al.

³ 'Də̀ji né ə ingə̀i al, kdɔ̀ 'də̀ji kɛ̀ tagir kɛ̀ maji al, 'də̀ji kdɔ̀ tində sane kɔ̀gi dɔ̀ bo né-je-ti kɛ̀ maji al kɛ̀ mɛ̀ɛ̀-si-ti.

⁴ Sɔ̀i njérakaya-je kan! Sɔ̀i 'gə̀i kɛ̀ ra kə̀mnda né-je kɛ̀ dɔ̀nangi-ti lé, to kɔ̀si ta kɛ̀ Lubə ya al wa? Adɿ dow kɛ̀ ra kə̀mnda né-je kɛ̀ dɔ̀nangi-ti nè lé to njə̀ba læ Lubə.

⁵ Ta kɛ̀ mbete kɛ̀ aa njay pa lé, sɔ̀i adi to ta kɛ̀ kare wa? Mbete kɛ̀ aa njay panè: Ndil* kɛ̀ Lubə adi-é isi mɛ̀ɛ̀-ji-ti lé jangi ra-é dɔ̀-ti.

⁶ Ngà ramaji læ Lubə lé al dɔ̀ lo; kdɔ̀ mbete kɛ̀ aa njay panè: Lubə ɔ̀si ta njékində kàdɿ-dé-je, ngà ɛ̀ ramaji kɛ̀ njésol dɔ̀-dé-je.

⁷ Ə̀n é uləi dɔ̀-si gin tɔ̀gi-ti læ Lubə; ɔ̀i gərərə nɔ̀ Sú-ti ə à kɔ̀y-si kɔ̀ sɔ̀y nɔ̀.

⁸ 'Reei ngɔ̀si kɛ̀ rɔ̀ Lubə-ti ə à ree ngɔ̀si kɛ̀ rɔ̀-si-ti tɔ̀. Sɔ̀i njéramajal-je, 'tɔ̀ri ji-si né kɛ̀ maji al-ti; sɔ̀i kɛ̀ mɛ̀ɛ̀-si ra joo, adi mɛ̀ɛ̀-si aa njay.

⁹ Kadɿ 'gə̀i kɛ̀ 'toi dangi-ti-je, 'ndingə̀i ndoo, 'nɔ̀i, adi kɔ̀gi læ-si təl nɔ̀ ə adi rɔ̀nəl læ-si təl mɛ̀ɛ̀kɔ̀.

¹⁰ 'Sɔ̀li dɔ̀-si nɔ̀ 'Babe-ti ə à kitə dɔ̀-si taá.

Ta kɛ̀ sɔ̀bi dɔ̀ gangta dɔ̀-nɔ̀-ti

¹¹ Ngankɔ̀-m-je kɛ̀ njékadmɛ̀ɛ̀, 'pai ta kɛ̀ maji al dɔ̀-nɔ̀-ti al. Dow kɛ̀ pa ta kɛ̀ maji al dɔ̀ ngonkɔ̀-é-ti əse gangta dɔ̀-é-ti lé, ɛ̀ pa ta kɛ̀ maji al dɔ̀ ndukun-ti læ Lubə rəm, bá gangta dɔ̀ ndukun-ti lé rəm tɔ̀. Ngà kinə i 'to njègangta dɔ̀ ndukun-ti rəmə, i 'to njègangta bi 'to njètəl rɔ̀-i go ndukun-ti al.

¹² Kdɔ̀ Lubə ya kɛ̀ kár-é é to njékadi ndukun rəm, bá to njègangta rəm; ɛ̀ ya asi kaji dow rəm, asi tɔ̀l dow rəm tɔ̀. Ngà i ə 'to nɔ̀ bá 'gangta dɔ̀ dow madi-i-ti wa?

Ta kɛ̀ sɔ̀bi dɔ̀ kində kàdɿ

¹³ Ooi maji! Sɔ̀i kɛ̀ isi 'painè: Bone əse bore ə j'a kɔ̀w bəbo-ti kɛ̀ bè kin, j'a ra bal káre, j'a ra gati ə j'a kingə̀ là.

¹⁴ Sɔ̀i 'gə̀i né kɛ̀ à tɛ̀ɛ̀ dɔ̀-si-ti ndɔ̀-ti kɛ̀ bore al! Kdɔ̀ sɔ̀i lé 'titi-nɔ̀ kɛ̀ mum kɛ̀ usi sɛ̀ bè ya ə sane kin bè.

* **4:5 4:5 Ndil** kɛ̀ ta-é tɔ̀ nè kinlé dow-je kɛ̀ 'nɔ̀-je 'panè to *Ndil kɛ̀ aa njayə* dɛ̀ kɛ̀ dan-ti-je 'panè to *ndil dow*.

¹⁵ Ngà ta kí lé a pai éñ: Kinə 'Babe ndigi rəmə, j'a kisi kì dɔ-ji taá ə j'a ra né kí bè əse né kí bè kin.

¹⁶ Ngà kí ngəsnè-ti kinlé, səi isi ɔsi gajɪ rɔ-si kì ta-je kí al dɔ-si. Ko kɔsi gajɪ rɔ kí bè kinlé maji al.

¹⁷ Kinə dow gə ra maji ya bá ra al lé, dowbé kin ra majal.

5

Ta kí sobi dɔ njénékingə-je

¹ Səi njénékingə-je, ooi maji! 'Nɔi, 'tuməi rusi-rusi, kdotalə tuji-je kí à ree dɔ-si-ti!

² †Nékingə-je lə-si ndum luti ə nɔ-je d'ɔ kubi-je lə-si lay.

³ Lɔr-je kì là-je lə-si nɔ; ə nɔ-é kinlé à kilə ta dɔ-si-ti, ə à kɔ daji rɔ-si titi-nə kì pər bè. Səi isi mbɔi né-je lə-si indəi ngangəm mɛɛ ndɔ-je-ti kí dɔbɔy-ti bəy al ban!

⁴ Ooi bè! Səi 'mbati kugəi nédɔji njérakullə mɛɛ ndɔr-je-ti lə-si adi 'nɔ ə ndi nɔ-dé ɔw sar usi mbi 'Babe-ti kí njəkosi njéro-je.

⁵ Səi isi dan maji-ti bagja dɔnangi-ti nè ə inəi rɔ-si yaki 'rai né-je kí dɔnangi-ti nè. Səi usoi né əi-né mbul-mbul toki dɔ-je kí d'ɔw kì tɔl-dé kin bè.

⁶ Njèra né kí njururu ya səi 'gangi ta dɔ-é-ti ə 'tɔli-é dɔ-ti. ɛ ijə-si rɔ al.

Kuwə rɔ ngə mɛɛ néngə-je-ti

⁷ Bəba ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, iləi mɛɛ-si dɔ madi-é-ti sar ndɔ təl 'Babe-ti. Ooi, njëndɔr lé, ilə mɛɛ-é dɔ madi-é-ti sar kadi ingə-né man ndi kí dɔsəy kì sɔy man ndi ngəbi-né kandi né kí maji kí nangi à kadi-é.

⁸ Səi ya kàrè, iləi mɛɛ-si dɔ madi-é-ti, uwəi mɛɛ-si ngə, kdɔ ndɔ ree lə 'Babe này ngosi.

⁹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, 'yuni ta dɔ-nə-ti al, nè ta kí gangi à kusi dɔ-si-ti. Ooi, Njègangta ɔ tarəbi-ti ngá.

¹⁰ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, njépata-je kí ta Lubə-ti kí ndəki 'pa ta kì ri 'Babe lé, d'ingə kɔ rəm, d'ilə mɛɛ-dé dɔ madi-é pɔ rəm éñ é adi 'to néndajɪ lə-si.

¹¹ Ooi bè! Dow-je kí d'ɔ dɔ nja-dé-ti njángi lé bá j'painè 'to njénékumə-je. Səi ooi poyta kí sobi dɔ kə dɔ nja-ti njángi lə Jobi rəm, bá né kí 'Babe ra siə ta sɔy-é-ti kàrè ooi rəm tɔ. Kdɔ 'Babe lé to njəkoo kəmtondoo rəm, bá ta ɔ mɛɛ-é kdɔ dow-je rəm tɔ.

Ta kí dɔ kubi rɔ-ti

¹² †Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kete nɔ né-je-ti lay lé, ubi rɔ-si kì dɔrə al rəm, ubi rɔ-si kì dɔnangi al rəm, bá ubi rɔ-si kì né madi kí rangi al rəm. Ngà kinə ta lə-si to oiyo rəmə, ɔi dɔ oiyo-ti ə kinə ta lə-si to ɔ-ɔ rəmə, ɔi dɔ ɔ-ɔ-ti; bè kdɔ kadi usi mɛɛ ta kí gangi-ti al.

Pa ta kì Lubə kdɔ njémɔy-je

¹³ Kinə dow madi dan-si-ti isi dan kɔ-ti rəmə, kadi-é pa ta kì Lubə. Kinə dow madi dan-si-ti isi dan rɔnəl-ti rəmə, kadi-é usi patɔy-je.

¹⁴ †Ba kinə dow madi dan-si-ti mɔy ra-é rəmə, kadi-é ba 'ngatɔgi-je lə njékəwnə-je kadi 'pa ta kì Lubə kdɔ ta liə d'ur-né ubi dɔ-é-ti kì ri 'Babe.

¹⁵ Ta kí pa kì Lubə kì kadmɛɛ lé à kadi lapiya njémɔy ə 'Babe à kadi-é ubə nangi j taá; ə kinə ɛ ra majal-je nɔɔ rəmə, à toki kinə go-é kɔgi kadi-é.

¹⁶ Ən é 'pai ta rəsi do majal-je-ti lə-si adi-na ə 'pai ta kì Lubə kdo ta lə-na, kdo kadi ingəi lapiya. Ta kí njèra né kí njururu pa kì Lubə ə ɔ do-ti njàngi lé, ɔw kì tógi ɲa.

¹⁷ Eli kí to dow madi-ji ya ndoki pa ta kì Lubə ɔ do-ti njàngi kadi ndi ədi al é ndi ədi donangi-ti al ya bal mutə kì ɲay meke.

¹⁸ Bəy bá təl pa ta kì Lubə gogi rəmə, ndi ədi adi né-je kí donangi-ti andi.

¹⁹ Ngankɔ-m-je kí njékadmee, kinə dow madi dan-si-ti ndəm, adi ɔ say kì ta kí tɔgro-ti bá dow kí rangi təl ree siə

²⁰ †rəmə, kadi 'gəi maji kí dow kí njètəl kì njèramajal do rəbi ndəm-ti lé, to njəkaji-é ta yo-ti. Ə né kí ɛ ra kinlé to kəm rəbi kuti* do majal-je ɲa.

† **5:20 5:20** 1Pi 4:8 * **5:20 5:20** Kutì do majal-je kí ta-é tò nè kinlé to ta kí sobi do kuti do majal-je kadi dow oo al al, ngà sobi kiɲə go majal-je kɔgi (Gos 10:12; Pa 32:1; 1Pi 4:8).

Mbetete kí dɔsɔy kí Piyər ndàngí

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí dɔsɔy kí Piyər ndàngí

Njèkɔwkulə Piyər ndàngí mbete kin adi njèkadmeɛ-je kí 'sane-na dɔnangi-ti læ dow-je kí Ròm, dɔnangi Aji-ti kí ngon-é (kí bone bè 'ba-é Turki). Ɛ ndigi kulə dingəm meɛ-dé-ti dan kɔ-je-ti kí d'isi d'ingə ngá kin rəm, bá ndigi kadi-dé tógi kɔ kɔ-je kí d'ow kà kingə kí kingə bəy kin rəm.

Piyər lé, to dow káre dan dow-je-ti kí boy kí ri-é tò meɛ mbete-je-ti læ Matiye, kà Marki, kà Luki, kà Ja, rəm tò meɛ Mbete kullə-ti læ Njèkɔwkulə-je kí kɔ lo kɔr-é-je-ti 1-10 rəm tɔ. 'Gə-é kà ri-é kí Simɔ. Jeju mbəti-é adi-é to kí káre dan njéndó né-je-ti liə kí dɔgi gidi-é joo, ə ində ri-é læ Piyər (Mark 3:16-17). Go-ti, loki Jeju təl ɔw dɔrɔ-ti gogi lé, Piyər ingə tógi ilə-né mbe Poyta kí Maji kí sobi dɔ kaji dan jipi-je-ti rəm, dan jipi al-je-ti rəm. Lo kɔr-é-ti kí 5:13 lé, Piyər toji kí n'ndàngí mbete kinlé dɔnangi Babilon-ti kí d'un d'ɔji-né bebo Ròm.

Kɔ ta-je kí boy-boy ra mutə meɛ mbete-ti kin adi to ta kí sobi dɔ: Kaji rəm, kulə dɔ gin tógi-ti rəm, bá kɔ rəm. Kulə gin-é-ti lé, Piyər ra oiyo Lubə kɔ kaji kí tò kà takul Jeju Kristi ə ole-né meɛ njèkadmeɛ-je kí dɛ lé Lubə oji-dé koji kí sigi, kɔ nékində meɛ dɔ-ti kí tò kəm. Ɛ ulə dingəm meɛ-dé-ti kadi panjiyə-dé aa njay, kɔ kadi kaji kinlé toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi. Tò kadi dɛ d'a toji kullə ra-dé kí maji kà kəm rəbi kulə dɔ gin tógi-ti adi dɛ lay ya kadi d'ulə dɔ-dé gin tógi-ti læ njèkɔbe-je; kadi bə-je d'ulə dɔ-dé gin tógi-ti læ 'ba-dé-je; kadi dené-je d'ulə dɔ-dé gin tógi-ti ngow-dé-je ə kadi dingəm-je d'un ta ne-dé-je. Kí sobi dɔ kɔ rəm, njèkadmeɛ-je lé, lé dow-je d'ulə kəm-dé ndoo titi kí ndoki d'ulə-né kəm Jeju ndoo kin bè kàrè, kadi d'adi to rɔ-dé al. To kəm rəbi kí tò kɔ kadi d'ingə-né kɔ kɔ ta liə.

Toji rɔ kà lapiya kí ra

¹ Mɔ Piyər, njèkɔwkulə læ Jeju Kristi, bá m'ndàngí mbete kin m'adi-si səi kí Lubə mbəti-si kí ayi isi bembə-je-ti dɔnangi Pɔ-ti, kà dɔnangi Galati-ti, kà dɔnangi Kapadosi-ti, kà dɔnangi Aji-ti, kà dɔnangi Bitini-ti.

² Mbəti kí Bɔbi-ji Lubə mbəti-si kinlé, to kɔjra liə kí oji kete low nɔ bá adi Ndil kí aa njay ində-si tagay kadi 'təli-né rɔ-si go ta-ti læ Jeju Kristi rəm, kadi məsi-é bɔr-né majal-je læ-si kɔgi rəm. Kadi ramaji kà lapiya læ Lubə nɔy sə-si dɔ madi-é-ti kí dɔ madi-é-ti.

Kaji to nékində meɛ dɔ-ti kí maji nɔ

³ Kɔsgaji to 'læ Lubə kí to Bɔbi 'Babə læ-ji Jeju Kristi. To kí Lubə to njèkoo kəmtondoo kí nɔ lé bá oji-ji-né koji kí sigi kà takul tɔsi kí Jeju Kristi tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy, adi j'owí kà nékində meɛ dɔ-ti læ-ji kí tò sartagangí rəm,

⁴ nékugə dɔji kí à ndum al rəm, à tò nɛ al rəm, bá ndole-é à tò lo tò-é-ti rəm ya tò dɔrɔ-ti nɔɔ tò ngəbi-ji,

⁵ jəi kí tógi læ Lubə ngəm-ji kà takul kadmeɛ kɔ kaji kí tò pèrèrè kadi toji rɔ-é ndaa-ti rəsi meɛ ndɔ-je-ti kí dɔbəy-ti.

⁶ Gin-é kin bá, lé isi ingöi kò-je kí gay-gay kaglo-je-ti kí sè kí ngosnè kin kàrè, sèi 'rai-né rònèl; kò-je lé tò kadi à ree dɔ-si-ti kɔ nɔ-si koo ya.

⁷ Kdotalə lɔr kí à tuji bəy kin kàrè d'ulə pərəə bá d'or njar-é; beba kadmeə lə-si kí to né kí maji nɔ itə lɔr kinlé kàrè d'a nɔ-é dan kò-je-ti koo, kɔ kadi go-ti rəmə ingöi tóy, kɔ kɔsgaji, kɔ rɪba ndɔ-ti kí Jeju Kristi à toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti.

⁸ Kristi lé, sèi ooi-é al ya 'ndigi-é rəm, sèi ooi-é al bəy ya adi-é meə-si rəm ə 'rai rònèl kí to rònèl kí dum pa rəm, to rònèl kí rɪba-é nɔ rəm,

⁹ kɔ kaji kí aji kinlé to nékugə doji kadmeə lə-si.

Ta kí sobi dɔ njépata-je kí ta Lubə-ti, kɔ kaji

¹⁰ Njépata-je kí ta Lubə-ti kí 'pa ta kí sobi dɔ ramaji lə Lubə kí tò kɔ ta lə-si kinlé, 'ndər gin ta kí sobi dɔ kaji kinlé nɔ rəm, bá 'dəji ta kí dɔ-ti kete kɔ gogɔ rəm tɔ.

¹¹ Kò-je kí Kristi* à kingə, kɔ rɪba kí à kingə go-ti bá Ndil-é kí isi meə-dé-ti toji-dé kete kinlé, de 'ndər gin-é nɔ kɔ koo se à to dɔkaglo kí rá-ti, ə à ra né kɔ kəm rəbi kí ban wa?

¹² Lubə toji-dé adi 'gə kí né-je kí de 'pa ta-é kinlé, sobi dɔ-dé de al, ngə sobi dɔ-si sèi. Beba bone bè njékilə mbe Poyta kí Maji 'pa d'adi-si kɔ tógi lə Ndil kí aa njay kí Lubə adi-é i dɔrɔ-ti ree rɔ-dé-ti lé ə malayka-je kàrè 'ndigi kadi 'gə meə Poyta kí Maji kinlé tɔ.

Panjiyə ngan lə Lubə

1Te 5:8-9; Tit 2:11-14

¹³ Gin-é kin bá, isi kəm dɔ rɔ-si-ti, indəi kəmkəa dɔ rɔ-si-ti ə adi meə-si bikti lay ya tò kɔ dɔ maji-ti kí à toki ra sə-si ndɔ-ti kí Jeju Kristi à toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti.

¹⁴ Sèi lé, 'toi ngan-je kí njétəl rɔ-si go ta-ti, ən é bo né-je kí ndokɔ ra-si loki isi-né dɔ mbé-ti bəy kinlé, adi ra-si gogɔ al ngə;

¹⁵ ngə adi panjiyə-si lay ya aa njay titi kí Lubə kí njəba-si aa-né njay kin bè tɔ.

¹⁶ Kdotalə 'ndàngi 'panè: Aai njay, kɔ mɔ lé m'aa njay.

¹⁷ Lubə kí isi 'pai siə ta ə 'bai-é Bəbi-si lé, e to njəkɔr kəm dow al, adi e gangta dɔ nɔ-nɔ-ti kɔ go kullə ra-é; ən é bal kisi kɔ dɔ taá lə-si dɔnangi-ti nè lé, adi panjiyə-si ilə kuji dɔ-é-ti.

¹⁸ Sèi 'gəi maji kí to là-je, kɔ lɔr-je kí à tuji kin bá Lubə gangi-né dɔ-si lo né ra-ti kí dɔ mbé-ti kí bəbi-si-je d'oji-si-né kin al;

¹⁹ ngə to məsi Kristi kí gati-é al dɔ lo,

kí toki məsi ngonbati kí məti goto rɔ-é-ti rəm,

né kí maji al goto rɔ-é-ti rəm kin bá Lubə taa-si-né ilə-si taá.

²⁰ Kristi lé, Lubə mbəti-é kete nɔ kində gin dɔnangi-ti nɔ, ya ngə e adi-é toji rɔ-é meə ndɔ-je-ti kí dɔbəy-ti kɔ maji lə-si.

²¹ Kɔ takul-é bá sèi adi-né meə-si Lubə

kí adi-é tosi ndəl ində lo tɔe dan dow-je-ti kí d'oy rəm,

ulə rɪba dɔ-é-ti rəm;

bè kɔ kadi adi-né meə-si Lubə rəm,

indəi-né meə-si dɔ-é-ti rəm.

²² Sèi 'təli rɔ-si go ta-ti kí tɔgrɔ-ti adi 'toi dow-je kí aai njay, kɔ kadi 'ndigi-nɔ ndigi kí tɔgrɔ-ti titi kí 'toi-né ngankɔ-nɔ-je, ən é 'ndigi-nɔ ndigi kí kɔrkəm-nɔ, kɔ kədkəm goto-ti.

* **1:11 1:11** Kristi lé kɔr meə-é to dow kí Lubə mbəti-é.

²³ Səi lé, to ta lə Lubə kí tò kəm rəm, tò lo tò-é-ti sartagangi rəm kin bá oji-si koji kí sigi; bi to koji lə bobi-si-je kí d'a koy ndo madi kin al;

²⁴ kdotalə 'ndangi meɛ mbete-ti kí aa njay 'panè:

Dow-je lay ya 'toki wale bè;

ə riba lə-dé toki puti wale bè;

wale lé tuti ə puti-é ur;

²⁵ ngà ta lə 'Babe tò lo tò-é-ti sartagangi.

Ə ta kinlé, ɛ bá to Poyta kí Maji kí d'ilə mbe-é d'adi-si lé.

2

¹ Beba né lay kí to kullə meɛndul, kì né lay kí to kullə kədi dow-je, kì kədkəm dow-je, kì jangi-je, kì né lay kí to kulə ta ndil-ɲa-ti-je kinlé, 'tusi inəi kogi.

² Adi bo ta lə Lubə kí to mba kí aa yéréré kin bá ra-si titi kí bo mba ra-né ngan-je kí bər kin bè, kdo kadi 'togi-né ə 'teɛi-né kaji-ti,

³ kdotalə səi 'nəi ooi adi 'gəi kí 'Babe maji.

⁴ 'Reei ro 'Babe-ti kí toki ər kí tò kəm, kí dow-je 'mbati, ngà Lubə mbəti adi to né kí gati-é ɲa ta kəm-é-ti†.

⁵ Səi ya kàrè 'toi kì ər-je kí tò kəm bè, é indəi ro-si nati kadi 'təli kəy kisi Ndil kí aa njay rəm, kadi 'toi njégugnə-je kí aai njay, kdo kadi Ndil kí aa njay ra adi adi kadkare kí nəl Lubə kì takul Jeju Kristi.

⁶ Kdotalə 'ndangi meɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: Ooi, ma Lubə m'mbəti ər kí gati-é ɲa, bá m'ində sul kəy-ti meɛ bebo Siyɔ-ti*. Dow kí adi-é meɛ-é ə ro-é à sol-é al.

⁷ Adi səi njékadmɛɛ-je lé, səi bá riba tò do-si-ti. Ngà ro njémɛɛngə-je-ti rəm, ər kí njékində kəy-je d'ilə piringi kogi lé, bá təl to ər kí maji kí sul kəy-ti† rəm, to ər kí tugə dow-je jigɪ-ti rəm, to ər kí à ra dow-je kadi 'tusi‡ rəm.

⁸ De, 'tugə nja-dé ər-ti lé 'teɛ d'usi, kdo 'mbati təl ro-dé go ta-ti lə Lubə; gin-é kin bá kusi kinlé tò ngəbi-dé-né.

⁹ †Ngà səi njékadmɛɛ-je rəm, səi 'toi gin dow-je kí Lubə mbəti-si rəm, 'toi njégugnə-je lə Lubə kí to ngar rəm, 'toi gin dow-je kí aai njay rəm, 'toi gin dow-je kí Lubə gangi do-si, kdo kadi iləi mbe néra-je kí maji-maji liə ɛ kí njəba-si kadi ji londul-ti 'reei londógi-ti liə kí maji ɲa.

¹⁰ Səi lé ndəki 'toi gin dow-je madi al, ngà bone bè 'toi gin dow-je liə; ndəki Lubə oo kəmtondoo lə-si al, ngà bone bè Lubə oo kəmtondoo lə-si.

Panjiyə njékadmɛɛ-je ki ro njékadmɛɛ al-je-ti rəm, ki ro njékɔbe-je-ti Ròm 13:1-8; Epe 6:5-8

¹¹ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti lé, 'toi mba-je, njékow kì nja-si taá bá m'ulə-né dingəm meɛ-si-ti kadi 'mbati bo né-je kí maji al kí tò daji ro-si-ti isi ro kì ndil-si.

¹² Adi panjiyə-si maji dan njékadmɛɛ al-je-ti, kdo kadi lé d'isi d'ilə ta do-si-ti 'panè 'toi dow-je kí njəra né kí maji al ya kàrè, d'oo kullə ra-si-je kí maji-maji kin rəm, d'osi-né gajɪ Lubə ndo kí à teɛ-né do-dé-ti.

¹³ Kdo ta lə 'Babe lé, uləi do-si gin tógi-ti lə ngar kdo to kí ɛ to 'boy do né-je-ti lay,

¹⁴ rəm uləi do-si gin tógi-ti lə gubərnər-je, kdo to kí de 'to dow-je kí ngar ulə-dé kadi 'gangi ta do dow-je-ti kí njəra né-je kí maji al ə 'piti dow-je kí njəra né-je kí maji.

† 2:4 2:4 Epe 2:20-22; Mat 21:42-44; Ròm 9:24-33 * 2:6 2:6 Eja 28:16 † 2:7 2:7 Pa 118:22 ‡ 2:7 2:7 Eja 8:14 † 2:9 2:9 Tit 2:14

¹⁵ Kdotalə Lubə ndigi kadi 'rai maji kdo kadi uwəi-né ta mbə-je kí njégə né al.

¹⁶ Adi panjiyə-si to panjiyə dow-je kí Lubə taa-dé ilə-dé taá; ke bá adi taa kilə taá lə-si təl to né kən dɔ mɛɛndul al; ngà kadi panjiyə-si to panjiyə ngannjékullə-je lə Lubə.

¹⁷ Uni ta dow-je lay; 'ndigi ngankɔ-si-je kí 'to njékadmeɛ-je, 'bəli Lubə, uni ta ngar.

Ta kí sobi dɔ njékadmeɛ-je kí 'to bə-je

¹⁸ Səi ngannjékullə-je, uləi dɔ-si gin tógi-ti lə 'ba-si-je kɪ bəl kí tɔgrɔ-ti; de kí 'maji rəm, 'sɔl lɔm-lɔm par bá kadi uləi dɔ-si gin tógi-ti lə-dé al; ngà de kí 'ngà kàrè, uləi dɔ-si gin tógi-ti lə-dé tɔ.

¹⁹ Kdotalə kɔ kí dow ingə kɪ ndangi kare ya ə ore mɛɛ-é kdo to kí ɛ to njəbəl Lubə lé to né kí maji.

²⁰ Kdotalə kinə dow ingə kɔ kdo né kí maji al kí ɛ ra bá ore mɛɛ-é kàrè, piti ri bá d'a piti-é wa? Ngà kinə dow ingə kɔ kdo né kí maji kí ɛ ra bá ore mɛɛ-é rəmə, to né kí maji takəm Lubə-ti.

²¹ To né kin bá Lubə ba-si kdo; kdotalə Kristi lé, ɛ ya kàrè ingə kɔ kdo ta lə-si tɔ; ɛ ra bə kdo kadi təl néndaji kadi uni-né dɔ nja-é tɔ.

²² Kristi lé ra majal nja kàre al rəm, ədi dow nja kàre al rəm;

²³ Bá 'taji-é kàrè, ɛ taji-dé tó-ti al rəm, d'adi-é kɔ kàrè, ɛ ay rɔ dɔ-dé-ti al rəm, ngà ɛ inə rɔ-é ji Lubə-ti kí to njègangta kí njururu.

²⁴ Kristi lé, ɛ ya ɔy majal-je lə-ji dɔ-é-ti ɔy-né dɔ kagdəsi-ti, kdo kadi j'oyi koy majal-je lə-ji lé ə j'isi kɪ dɔ-ji taá kdo néra kí njururu; ɛ bá ndunə dɔ-je liə aji-si.

²⁵ Kdotalə, ndɔki ɔwi toki bati-je kí 'ndəm bə, ngà bone bə səi 'təli 'reei rɔ njékul-si-ti kí to njèngəm-si.

3

Ta kí sobi dɔ njétaa-nə-je

1Ti 2:9-15; Epe 5:22-33

¹⁻² †Səi dené-je kàrè, uləi dɔ-si gin tógi-ti lə ngɔbi-si-je, kdo kadi lé de kí dan-ti-je 'mbati təl rɔ-dé go ta-ti lə Lubə kàrè, kadi 'təl njékadmeɛ-je kɪ takul panjiyə-si səi ne-dé-je, kdo koo kí d'oo kí panjiyə-si maji rəm, kdo kuji kí iləi dɔ-dé-ti rəm bi kɪ takul ta kí ta dow-ti al.

³ †Mɔnəi kɪ né-je kí rɔ-si-ti ndaa-ti nɛ kí to dɔ kí kuwə-je, kɪ 'ningə lɔr-je, kɪ kubi-je kí là-é nɔ-nɔ kin al,

⁴ ngà 'mɔnəi kɪ né-je kí bɔyɔ rɔ-é mɛɛ-si-ti, kí to né-je kí à tuji al, kí to panjiyə kí sɔl lɔm-lɔm rəm, kisi selele rəm; né-je kinlé bá, to né-je kí gati-é nɔ takəm Lubə-ti.

⁵ Gangi-é kin bá dené-je kí ndɔki 'to dené-je kí d'aa njay, kí 'to njékində mɛɛ-dé dɔ Lubə-ti 'mɔne-né ə d'ulə-né dɔ-dé gin tógi-ti lə ngɔbi-dé-je;

⁶ titi Sara kí təl rɔ-é go ta-ti lə Abrakam adi ba-é: 'Ba-m kin bə. Kinə adi bəl gangi mɛɛ-si al, adi 'rai maji kɪ mɛɛ-si kí nda kay rəmə, 'toi nganka Sara tɔ.

⁷ †Səi dingəm-je kàrè, isi kì ne-si-je ə 'gəi kí də 'to dow-je kí tógi-dé asi al n̩a. Uni ta-dé kɔ də kàrè d'ingə kaji kì takul ramaji lə Lubə natì sə-si tɔ; 'rai bə kɔ kadi né madi ilə-si kagi lo pa ta-ti kì Lubə al.

Ta-je kí sɔbi dɔ ndigna

Rom 12:14-21; Mat 10:24-31

⁸ Kí kadi m'tɔl-né ta ta kin rəmə, səi lay ya kadi ɔwi kì tagir kí káre-rè rəm, adi mɛɛ-si asi-n̩a rəm. 'Ndigi-n̩a titi kí tuwə kadi ngankɔ-n̩a-je 'ndigi-né-n̩a, adi ta ɔ mɛɛ-si kɔ ta lə-n̩a ə 'sɔli dɔ-si n̩ə-n̩a-ti.

⁹ Dow ra sə-si né kí maji al kàrè, 'rai siə né kí maji al tó-ti al rəm, bá lé dow taji-si kàrè 'taji-é dɔ-si-ti al rəm; ngà 'tɔri ndi-si dɔ-é-ti; kɔɔtalə né kin bá to né kí Lubə ɓa-si kadi 'rai kɔ kadi ingəi-né tɔrɔndi tɔ.

¹⁰ Dow kí ndigi kadi n'isi kì dɔ-n'è taá

ə n'isi dan maji-ti kì low-low rəmə,

kadi dowbé ngəm ndɔ-é lo pa ta-ti kí maji al

ə ngəm ta-é dɔ kədi ta-ti,

¹¹ kadi ɔr rɔ-é kɔgi mɛɛ néra-ti kí maji al ə ra maji,

kadi sangi lapiya ə sangi kəm-é kì kete-kete.

¹² Kɔɔtalə 'Babe ində kəm-é go dow-je-ti kí njéra né kí njururu

ə yəl mbi-é oo-né ta-je kí 'pa siə;

ngà 'Babe ɔsi ta njéra né-je kí maji al.

Kisi dɔ nja-ti kɔ pa ta kí dɔ nékində mɛɛ dɔ-ti

¹³ Kinə indəi rɔ-si ta ra né-ti kí maji lé, n̩a à ra-si maji al wa?

¹⁴ †Ə kinə ingəi kɔ kɔɔtalə néra kí njururu rəmə, səi 'toi njénékumə-je! Njéra né-je kí maji al lé, 'bəli-dé al rəm, adi mɛɛ-si gangi man al rəm.

¹⁵ Ngà Kristi kí to 'Babe lé, kadi 'gəi mɛɛ-si-ti kí ɛ aa njay ə isi pèrèrè kì ndɔ-je lay, kɔ kadi kinə dow ndur gin kində mɛɛ dɔ-ti lə-si rəmə idəi-é; ngà kidə bá idəi-é kì ta kí sol lom-lom rəm, kì kuji kí kilə rəm.

¹⁶ Adi tagir kí maji tɔ mɛɛ-si-ti, kɔ kadi lé d'ilə ta dɔ-si-ti kàrè, də njépata kí maji al dɔ panjiyə-si-ti kí maji kí to panjiyə Kristi lé, rɔ-dé sol-dé.

¹⁷ Kɔɔtalə kingə kɔ kɔ néra kí maji lé, kinə to ndigi lə Lubə rəmə, to soti itə kingə kɔ kɔ né ra kí maji al.

Ta kí sɔbi dɔ koy kì tɔsi ndəl lə Kristi

¹⁸ Kɔɔtalə Kristi kì dɔ-é oy nja káre-rè kɔ majal-je;

ɛ kí to njéra né kí njururu ya oy kɔ njéra né-je kí njururu al,

kɔ kadi ree sə-si rɔ Lubə-ti.

'Tɔl-é kɔ to kí to dow, ngà Ndil kí aa njay adi-é tɔsi ndəl tɛɛ.

¹⁹ Kì takul Ndil kinlé bá ndɔki, ɛ ɔw ilə-né mbɛ Poyta kí Maji adi ndil dow-je kí d'ɔ dangay-ti koo tɔ.

²⁰ Də bá ndɔki 'ra dɔngə, ya ngà Lubə ilə mɛɛ-é dɔ madi-é-ti kì kete-kete mɛɛ ndɔ-je-ti kí Nuwe isi ra-né bato lé. Bato kinlé dow-je kí d'isi mɛɛ-é-ti d'aji rɔ-dé ta man-ti lé, də jin̩ay joo-rè ya par ɓi 'n̩a al.

²¹ Né-je kin bá tɔji batəm kí aji-si ngɔsnè ə to batəm kí à kɔr né kí maji al rɔ dow-ti al, ngà to kun rɔ kadi Lubə kì tagir kí maji kì takul tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lə Jeju Kristi.

²² Jeju Kristi lé, ɔw dɔrɔ-ti, isi dɔ jikɔl Lubə-ti; adi ɛ bá malayka-je, kì njékɔbe-je, kì njétógi-je d'ulə dɔ-dé gin tógi-ti liə.

4

Ta kí sobi do tusi panjiyø kí kete kiñø

¹ Beba titi kí Kristi ingø-né kò daji rø-é-ti lé, sõi kàrè adi tagir kí bè kin tò mee-si-ti maji tò; kdotalø dow kí ingø kò daji rø-é-ti lé, to dow kí ør rø-é kògi mee majal-ti,

² kdo kadi ndøgi ndo-je kí e à kisi-né kì do-é taá lé, isi kdo ra né-je kí maji al kí bo-é ra dow-je kin al, ngà isi kdo ra né kí Lubø ndigi.

³ Kdotalø ndøki lé isi ká ra né-je-ti kí nøl njèkadmeø al-je, adi to kisi ká ra kaya-ti, kì kømnda, kì gøyibi kí kay, kì gønékuso, kì kindø-nø dirø nékay, kì pole magi-je kí to né røsol.

⁴ Ngà bone bè sõi ayi sè-dé ngodi go kaya-ti kí al do maji kin al ngá rømø, d'oo kì né kí mba bè rø-dé-ti, adi 'pa ta-je kí maji al maji al do-si-ti.

⁵ Né-je kinlé, d'a kør go-é nò Kristi-ti kí a pèrèrè kdo gangta do dow-je-ti kí d'oy røm, do dow-je-ti kí d'isi køm røm.

⁶ Gin-é kin bá dow-je kí d'oy kàrè d'ilø mbø Poyta kí Maji mbi-dé-ti kdo kadi lé 'gangi ta do-dé-ti titi kí 'gangi-né ta do dow-je-ti lay bè kàrè, Ndil kí aa njay adi d'isi køm kì Lubø.

Né-je kí gay-gay kí njèkadmeø à ra

⁷ Né-je lay ya ta tøl ta-é nøy ngosi, ón é indøi kømkaa do rø-si-ti ø isi køm do rø-si-ti kdo kadi 'pai ta kì Lubø.

⁸ Kete nò né-je-ti lay lé, 'ndigi-nø ndigi kí tøgø-ti, kdotalø ndignø lé uti do majal-je nø*.

⁹ Uwøi-nø kì rø nø-ti, ø 'yuni-né ta go-ti al.

¹⁰ Nø-nø ya Lubø adi-é kadmø kí sobi do-é é 'rai-né kullø adi-nø, beba à toi dow-je kí njèkindø køm-dé maji go ramaji-ti lø Lubø kí tò gay-gay kin.

¹¹ Kinø dow à pa ta rømø, kadi to ta-je kí ta Lubø-ti ya bane; ø kinø dow isi oo go dow-je rømø, kadi oo go-dé kì tógi kí Lubø adi-é tò. Bè kdo kadi né-je lay ya Lubø ingø kòsgaji mee-é-ti kì takul Jeju Kristi. Lubø lé, riba kì tógi to 'liø kì do bal-bal. Amen!

Njènékumø bá ingø kò kdo Kristi

¹² Sõi kí m'indø-si dan køm-m-ti, kørø kí isi dan-ti kinlé to nønø mee-si koo ón é adi ra-si bøl al, nè à kì kooi kí to né kí mba bá tøg do-si-ti.

¹³ Kò-je kí ndøki Kristi ingø lé, sõi isi ingøi to ón é 'rai rønøl; kdo kadi ndø kí e à tøjì riba liø ndaa-ti røsi lé, sõi a rai rønøl ø a tiløi kole.

¹⁴ Kinø dow-je 'taji-si kdo Kristi lé, 'toi njènékumø-je, kdotalø ndil kí njèriba kí to ndil Lubø isi mee-si-ti.

¹⁵ Kadi dow madi dan-si-ti ingø kò kdo to kí to njètøl dow-je al røm, kdo to kí to njèbogi al røm, kdo to kí to njèra né kí maji al al røm, bá kdo to kí to njèkindø rø-é ta-ti lø dow-je al røm.

¹⁶ Ngà kinø dow ingø kò kdo to kí e to njèkun go Kristi rømø, kadi rø-é sol-é al; ngà kadi dowbé øsi gaji Lubø kdo ri njèkun go Kristi kí tò do-é-ti kin.

¹⁷ Kdo kaglo asi kadi ta kí gangi à kulø gin-é mee køy-ti lø Lubø. Ngà kinø jøi bá ta kí gangi ulø gin-é do-ji-ti lé, dow-je kí njèmbati kadi mee-dé Poyta kí Maji lø Lubø kin ta tøl ta-dé à tò ban ngá ón wa?

¹⁸ Ø kinø njèra né kí njururu ya lo kaji liø ngø nø bè lé, njèkilø kuji do Lubø-ti al kí to njèra majal øjè 'liø à tò ban ngá wa?

* **4:8 4:8** Kutì do majal-je kí ta-é tò nè kinlé to ta kí sobi do kutì majal-je kadi oo al al, ngà sobi kiñø go majal-je kògi (Gos 10:12; Pa 32:1)

¹⁹ Beba dow-je kí d'ingə kò kdo mee ndigi lə Lubə lé, kadi d'inə rɔ-dé ji njèkə do ndi-é-ti kí to njèkində né-je lay ə kadi 'ra maji.

5

Takoji kí sobi do 'ngatógi-je, kà njèkadmeje-je

1Ti 3:1-7

¹ Beba 'ngatógi-je kí d'isi dan-si-ti lé, ma kí m'to 'ngatógi madi-dé m'ulə dingəm mee-dé-ti. Ma lé, kò-je kí Kristi ingə kàrè m'a lo-é-ti m'oo kà kəm-m rəm, bá ríba liə kí Lubə à toji ndaa-ti rəsi lé kàrè m'a kə lo-é-ti rəm tɔ.

² †M'ulə dingəm mee-dé-ti m'panè: Uli bati-je lə Lubə kí ində-si ta-dé-ti; uli-dé kà mee ndigi lə-si kà gangi-é kí nəl Lubə ya bi titi né kí dow uwə-si kí lə njètógi-ti bè al rəm, 'rai kí kullə là al rəm, ngà uli-dé kà meenda kay.

³ Bati-je kí Lubə ində-si ta-dé-ti kinlé, 'rai ngar do-dé-ti al, ngà 'təli néndaji kadi 'ndaji.

⁴ Beba loki njèkul bati-je kí boy à ree lé, səi a kingəi jɔgi ríba kí ndole-é à goto al.

⁵ Bè ya tɔ, səi basa-je kàrè uləi do-si gin tógi-ti lə 'ngatógi-je tɔ. Səi lay ya 'soli do-si lom-lom nò-nə-ti. Kdo Lubə ɔsi ta njèkində kàdì-dé-je, ngà ɛ ramaji kí njésol do-dé-je.*

⁶ †Ən é 'soli do-si nò Lubə-ti kí tógi-é asi gaki kin, kdo kadi kaglo kí mee-é ndigi ə itə do-si kí taá.

⁷ Né-je lay kí mee-si a kəkəkə kdo lé, inəi mee ji-é-ti, kdotalə ɛ to njèkoo go-si.†

Kò-je kà ríba lə njèkadmeje-je

⁸ Indəi kəmkaa do rɔ-si-ti. Isi kəm do rɔ-si-ti. Njèba lə-si kí to Sú isi ije rɔ toki bəl bè, ilə gəə do-si, isi sangi dow kí n'a tuji-é. ⁹ 'Ndangi-é ə ai gərərə do kadmeje-ti lə-si, ə kadi 'gəi kí kò-je kí isi ingəi kinlé, ngankɔ-si-je kí njèkadmeje d'isi d'ingə kəl lo-je-ti kí rangi donangi-ti nè bè ya tɔ.

¹⁰ Go kò-je-ti kí tò kadi à kingəi kaglo sɛ bəy kinlé, Lubə kí to njèramaji mee né-je-ti lay kí ba-si kà takul Kristi, kdo kadi ingəi ríba liə kí à to sartangani lé, à təl kində-si dírə-ti kí mbaa sɔ rəm, à mbusi nja-si rəm, à kadi-si tógi rəm, bá à ra sə-si kadi ai lo kə-si-ti gərərə rəm tɔ.

¹¹ ɛ ya tógi to 'liə kà do bal-bal! Amən!

Sɔy ta-je kà lapiya kí ra

1Te 5:23-28

¹² †Kà takul ngonkɔ-m Silbɛ‡ kí to njèkə do ndi-é-ti, bá m'ndangi-né ta-je kí sɛ kin m'adi-si, kdo kulə-né dingəm mee-si-ti rəm, kdo kidə-si-né rəsi kí ramaji lə Lubə kí ai do-ti kinlé ɛ ya to ramaji kí tɔgrɔ-ti.

¹³ †Njèkəwnə-je kí Lubə mbəti-dé kí d'isi bebo Babilɔn-ti 'ra-si lapiya rəm, bá Marki kí m'oo-é kà ngon mee-m bè kin kàrè ra-si lapiya tɔ.

¹⁴ 'Rai-nə lapiya kuwə-nə kàdì-nə-ti kdo ndigi kí 'ndigi-nə. Səi lay kí 'nami kàdì Kristi-ti lé, kadi lapiya nəy sə-si!

† 5:2 5:2 Jə 21:15-17 * 5:5 5:5 Gos 3:34; Jak 4:6 † 5:6 5:6 Mat 23:12; Luk 14:11; 18:14 † 5:7 5:7 Pa 5:23 † 5:12 5:12 Knj 15:22,40 ‡ 5:12 5:12 Silbɛ lé ya to Silasi. Knj 15:22; 2Kɔ 1:19 † 5:13 5:13 Knj 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Plm 1:24

Mbete kí njèkungì joo kí Piyər ndàngì Ta-je kí dɔ mbete-ti kí njèkungì joo kí Piyər ndàngì

Mɛɛ mbete-ti liə kí dɔsɔy lé, njèkɔwkuɫə Piyər pa ta kí sɔbi dɔ dow-je kí ndaa-ti kí 'to njékəwnɔ-je al kí 'rɔ kɪ njékadmɛɛ-je ə 'ra-dé adi d'ingə kɔ. Mɛɛ mbete-ti kí njèkungì-ti joo kinlé, ɛ pa ta kí sɔbi dɔ dɛ kí 'to njékəwnɔ-je kí mɛɛ kəy-ti kí d'osi ta néndó kí tɔgrɔ-ti kí to néndó lə dow-je lə Kristi Lo kɔr-é kí 3:1 lé, tɔji kí ɛ ndàngì mbete kinlé adi kuti njékadmɛɛ-je kí káre-rè kí ndɔki d'ingə mbete liə kí dɔsɔy ngá kin bè. Ɛ ndàngì mbete adi-dé, kɔɔ kadi d'ində-né kəmkaa dɔ rɔ-dé-ti kɔɔ dow-je kí njékɔsi ta ta kí tɔgrɔ-ti.

Mɛɛ bal-je-ti kí bu bu nɔ lé, dow-je nɔ ya 'pa ta-je kadi 'gə kí à to Piyər bá ndàngì mbete kin al. Ngá titi kí tò-né lo kɔr-é kí 1:1 rəm, titi kí tò-né mɛɛ mbete-ti lo-je-ti kí rangi kí pa ta kí sɔbi dɔ né-je kí ra né kí Piyər ɔ lo-é-ti lé, j'ndigi dɔ-ti kí to ɛ ya ndàngì mbete kin. Ɛ ndàngì mbete kinlé, ta tɔl ta ndɔ-je-ti liə ya tɔgrɔ-ti. Piyər tɔji kí gə ta kí tɔgrɔ-ti bá à taa dɔ-ji ta néndó-ti kí ngɔm. Lo kɔr-é-ti kí 1 lé, ɛ pa ta kí sɔbi dɔ maji lə gə Lubə, kɪ gə 'Babe Jeju Kristi. Ɛ pa ta kí sɔbi dɔ Ndil kí aa njay kí ɛ bá to njètɛɛ kɪ dɔ ta lə Lubə kí tò lo bɔyɔ-é-ti kadi dow-je. Lo kɔr-é-ti kí 2 lé, ɛ pa ta ɔsi-né ta njéndó dow-je né-je kí ngɔm. Lo kɔr-é-ti kí 3 lé, ɛ ulə dingəm mɛɛ njéndó mbete-je-ti liə kadi mɛɛ-dé ole dɔ ta-ti kí ta lə Lubə pa rəm, Lubə kí ra kullə mɛɛ kullə ra-je-ti lə dow-je rəm. Ɛ idə njéndó mbete-je liə kí 'Babe à ree titi kí un-né mindi-é, ə ulə dingəm mɛɛ-dé-ti kadi d'isi pèrèrè kɔɔ ndɔ təl-é.

Tɔji rɔ kɪ lapiya kí ra

¹ Mɔ Simɔ Piyər kí ngonnjèkullə rəm, njèkɔwkuɫə lə Jeju Kristi rəm, bá m'ndàngì mbete kin m'adi-si sɔi kí ɔwi kɪ kadmɛɛ kí gati-é nɔ asi-nɔ kí 'lə-ji kɪ takul né ra kí njururu lə Lubə lə-ji Jeju Kristi kí to Njékajì-ji.

² Kadi ramaji kɪ lapiya nɔy sə-si kí dɔ madi-é-ti kɪ dɔ madi-é-ti kɔɔ gə kí 'gəi Lubə rəm, 'gəi 'Babe lə-ji Jeju kin rəm.

Panjiyə njékadmɛɛ-je

Tit 2:11-14; Plp 1:9-11; 3:8-14

³ Tɔgì Lubə adi-ji né-je lay kí à ra sə-ji dɔ kiskəm-ti rəm, dɔ nam-ti kí j'nami kadi Lubə-ti ə adi j'gəi njèba-ji kɪ takul riba liə kí sɔbi dɔ-é rəm, bá kɪ takul mɛɛmaji liə rəm tɔ.

⁴ Bəba né-je kí gati-é nɔ kɪ né-je kí tò bəl nɔ kí Lubə un mindi-é kɔɔ kadi-ji lé, ɛ adi-ji kɪ takul riba liə rəm, kɪ takul mɛɛmaji liə rəm. Né-é-je kinlé ɛ adi-ji bè kɔɔ kadi j'təli-né dow-je kí j'titi-nɔ siə kɪ takul kɔy majal kí to kəmnda kí tuji dow-je dɔnangì-ti nè.

⁵ Gin-é kinlé ya bá kadi uri-né rɔ-si biri kadi iləi mɛɛmaji dɔ kadmɛɛ-ti lə-si rəm, iləi négə dɔ mɛɛmaji-ti rəm,

⁶ iləi koremeɛ dɔ négə-ti rəm, iləi kuwə rɔ ngá dɔ koremeɛ-ti rəm, iləi kujì kí kilə dɔ Lubə-ti dɔ kuwə rɔ ngá-ti rəm,

⁷ iləi kuwə noji do kilə kuji do Lubə-ti rəm, bá iləi ndigna do kuwə noji-ti rəm to.

⁸ Kdotalə kinə né-je kinlé tò rɔ-si-ti ə oji-na rɔ-si-ti rəmə à ra kadi a rai kullə rəm, kandi-si à tò rəm, mɛɛ gə-ti kí 'gəi 'Babe lə-ji Jeju Kristi rəm to.

⁹ Ngà dow kí ɔw kɪ né-je kin rɔ-é-ti al lé, to njəkəmtɔ, kəm-é libri libri-libri rəm, bá mɛɛ-é oy səl do bɔr-ti kí 'bɔr majal-je liə kí low kin rəm to.

¹⁰ Gin-é kin bá səi ngankɔ-m-je kí njəkadmɛɛ, uri rɔ-si biri kadi ba kí Lubə ba-si, kɪ mbətɪ kí ɛ mbətɪ-si kinlé, 'rai kullə-é adi idi njiki-njiki. Kinə 'rai bè rəmə, a kusi mɛɛ majal-ti nda al.

¹¹ Bè kin bá tarəbi kɔw kɔbɛ-ti kí sartagangi kí to kɔbɛ lə 'Babe lə-ji rəm, Njəkaji-ji Jeju Kristi lé à tò kɪ tɛɛ kadi to doo nɔ-si-ti.

Ka gərərə do néndó-je-ti kí maji

¹² Gin-é kin bá m'ndigi kole-né mɛɛ-si do né-je-ti kin kɪ ndo-je lay. Ə to né-je kí səi 'gəi rəm, bá ta kí tɔgrɔ-ti kí ngosné kinlé kàrè kadi nja-si uwə nangi mɛɛ-é-ti maji rəm to.

¹³ Kinə m'isi kɪ do-m taá nè bəy lé, m'oo m'adi to tó-é kadi m'ole mɛɛ-si do-ti kadi isi-né kəm do rɔ-si-ti.

¹⁴ Kdo titi kí 'Babe lə-ji Jeju Kristi adi-m m'gə-né lé, ma ya kàrè m'gə maji kí ndo kisi-m kɪ do-m taá nà y gɔji ngá.

¹⁵ Ngà m'a ra né-je kər-kər lay kdo kadi lé m'ɪnə-si kàrè rəmə mɛɛ-si ole do néndó-je-ti kinlé.

¹⁶ Kdotalə jɛ j'un go tasu-je kí kay ngangɪ-é kər-kər kin bá j'adi-si 'gəi-né tɔgi, kɪ ree lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi lé al. Ngà jɛ j'oo ndógi kí ɛ ndógi tɔji-né riɓa liə kɪ kəm-ji.

¹⁷ †Kdotalə Bɔbi-é Lubə bá adi-é riɓa, kɪ kɔsgaji, loki ɛ kí to njəriɓa kí nɔ lé ya pa panè: ɛ kinlé to ngon-m ə m'ində-é dan kəm-m-ti rəm, bá rɔ-m nəl-m do-é-ti nɔ rəm to.

¹⁸ Ndi dow kinlé ba dɔra-ti adi j'oo, loki j'a-né kɪ Jeju do mbal-ti kí aa njay.

¹⁹ Ə ta lə njépata-je kí ta Lubə-ti kí j'gə maji kí to ta kí tɔgrɔ-ti kí səi 'rai maji adi isi indəi mbi-si ooi-né kinlé, to titi lampi kí ndógi londul-ti sar kadi lo tijə-né yərərə ə kadi londógi lə Kristi ndógi mɛɛ-si-ti titi kí ngòrongi ndógi-né dɔnangi-ti kin bè.

²⁰ Kete nɔ né-je-ti lay lé, kadi 'gəi kí ta kí ta Lubə-ti kí tò mɛɛ mbete-ti kí aa njay kinlé, kàre ya kàrè dow à kun kdo kɔr mɛɛ-é kɪ dɔrɔ-é al.

²¹ Kdotalə ta kí ta Lubə-ti tɛɛ kɪ mɛɛndigi lə dow al, ngà to Ndil kí aa njay bá ɔsi dow-je adi 'pa ta kí ta Lubə-ti.

2

Njéndó dow-je né-je kí ngom

Jud 3-16; 2Ti 3:1-9

¹ Kete low dan Israyel-je-ti ya kàrè njəkətda-je kí 'ba rɔ-dé njépata-je kí ta Lubə-ti d'isi nɔɔ. Gangi-é kin ya njéndó dow-je né-je kí ngom d'a kɪ-né dan-si-ti nɔɔ to. Dɛ d'a ree kɪ néndó-je kí ngom kullə dan néndó-je-ti lə-dé kur-né dow-je wale kadi 'tuji. 'Babe kí to njətaa-dé kilə-dé taá lé, mɛɛ néndó-je-ti lə-dé rəmə, 'naji 'panè n'gəi-é al, adi dɛ ya d'a kun tuji kí à kubə-dé nangi busi kdo kilə do-dé-ti.

† 1:17 1:17 Mat 17:1-5; Mar 9:2-7; Luk 9:28-35

² Dow-je n̄a ya d'a kun go-dé mee panjiyè-dé-ti kí jugi-jugi ə ta læ-dé ya dow-je d'a pa-né ta kí maji al dɔ ta-ti kí togrɔ-ti.

³ Kəmnda là ra-dé, adi d'a kədi-si kɪ ta-je kí ta-dé-ti kɔ kuso-si kare-kare bè ya. Ngà low n̄u ya ta kí gangi kí sɔbi dɔ-dé isi njiyè jan-jan n̄ɔ rəm, bá tuji isi ngəbi-dé pèrèrè rəm tɔ.

⁴ Kɔ malayka-je kí ndɔki 'ra majal lé, Lubə in̄ə-dé al, ngà uwə-dé ungi-dé bolebe-ti kí sɔy-é goto lo kí ndul-ti, lo kin bá 'tɔ-dé titi kɔ ngəbi-né ta kí gangi;

⁵ dow-je kí dɔnangi-ti kí low ndɔki lé, loki Lubə adi man bəlīm ree un njéra né kí tò n̄e takəm-é-ti lé, ɛ in̄ə-dé al bè ya tɔ. Dow-je jin̄ay joo bá ɛ aji-dé ə Nuwe to kí dan-dé-ti tɔ. Nuwe lé bá to njékilə mbɛ né ra kí njururu.

⁶ Lubə gangta dɔ bebo Sɔdɔm-ti kɪ bebo Gɔmɔr-ti, ró-dé kɪ pər ruki-ruki kadi to né tɔji kɔ njéra né-je kí to n̄e kí mee ndɔ-je-ti kí à ree.

⁷ Ngà Lubə aji Loti kí to njéra né kí njururu. Loti lé, kullə kaya læ bɔkaya-je kinlé adi-é mee kɔ n̄a.

⁸ Njéra né kí njururu kinlé, isi dan-dé-ti n̄ɔ ə ndɔ-je lay ya rɔ-é ati-é kan̄ana, kɔ ɛ oo né-je kí maji al maji al kɪ kəm-é rəm, bá ta-é usi mbi-é-ti mbi-é-ti rəm tɔ.

⁹ Né kin tɔji toki dow-je kí njékilə kuji dɔ 'Babe-ti lé, 'Babe gə kaji-dé ta kɔ-ti, ngà njéra né-je kí njururu al bá à kində-dé kɔji-dé ndɔ gangta-ti tɔ.

¹⁰ Kí boy n̄a rəmə, to ta læ dɛ kí bo ra né-je kí tò n̄e ra-dé loti-loti, adi 'sangi kadi 'ra né-je kí maji al kí nəl daji rɔ-dé kin ə 'nədi-né tɔgi læ 'Babe.

Dɛ d'oo rɔ-dé kɪ dow-je kí 'ngay rəm, 'to njékində kàdɪ-dé-je rəm, adi 'bəl pa ta kí maji al dɔ njériɓa-je-ti* al.

¹¹ Malayka-je kí tɔgi-dé itə-dé rəm, 'ngə d'itə-dé rəm kin ya kàrè 'gangi ta dɔ njériɓa-je-ti kinlé al rəm, bá 'pa ta kí maji al dɔ-dé-ti n̄ɔ 'Babe-ti al rəm tɔ.

¹² Dow-je kí njéra né-je kí njururu al kinlé, kuu dɔ-dé oy mburuki tan̄a kí d̄a-je kí d'ə kɔ kadi dow uwə-dé ə tɔl-dé ya par kin bè. Adi né kí dɛ 'gə al kàrè, dɛ 'pa ta kí maji al dɔ-ti rəm. D'a tɔl-dé titi kí dow-je 'tɔl-né d̄a-je kin bè.

¹³ Né ra kí njururu al læ-dé lé ya à to nékugə dɔji-dé. Nəl-dé n̄a kadi 'ra kaya kada rəsi takəm dow-je-ti. Dowbé-je kinlé, loki d'isi sə-si ta nékuso-je-ti kí lo ra n̄ay-je-ti rəmə, 'ra né rɔsɔl-je kɪ né-je kí tuwə ra al rəm, bá rɔ-dé nəl-dé lo kədi dow-je-ti rəm tɔ.

¹⁴ Lo koo læ-dé to lo koo kaya ya bè; 'ra majal pi kàrè usi rɔ-dé-ti al rəm, d'ədi dow-je kí kadm̄e læ-dé yay; kəmnda là ya rusi mee-dé nji-nji; 'to dow-je kí ndɔl tò dɔ-dé-ti.

¹⁵ Loki 'tusi rəbi kí njururu d'in̄ə lé, 'ndəm d'un rəbi kí go Balam-ti kí to ngon læ Béɔr. Balam† lé nékugə dɔji kí njururu al bá ɛ ndigi.

¹⁶ Adi 'ndangi-é kɔ kaldɔta liə. Kɔ koro kí to d̄a kí lé à pa ta al ya é pa ta adi ndi-é bá ndi dow ə gangi njèɓa rɔ-é njèpata kí ta Lubə-ti dɔ kullə mbé-ti liə.

¹⁷ Njéndó dow-je né-je kí ngɔm kinlé, 'tan̄a kɪ kəm kənɛnɛ kí man goto-ti kin bè rəm, 'tan̄a kɪ kilndi kí yəlbo tində sane kin bè rəm; lo kí ndul ndi-ndi ya bá toki kuwə dɔ-é ngəbi-dé-né.

* **2:10 2:10** Njériɓa-je kinlé dow-je madi 'panè to ndil-je, dɛ kí n̄a-je 'panè to Malayka-je ə dɛ kí rangi 'panè to ta kí sɔbi dɔ dow-je kí ri-dé ɓa n̄a tɔ. † **2:15 2:15** Balam to dow kí kete low n̄u ɓi to dow kí gangi ɓal-je-ti kí Piyər ndangi-né mbete kin al (Kni 22-24; 31:16).

18 Ta-je kí mee wəy kare ya 'tidə d'adi ngə njim rəm, bo né-je kí maji al maji al ya d'ədi-né de kí ngosnè bəy é 'teɛ ji dow-je-ti kí 'ndəm d'ur wale.

19 De d'un mindi-dé d'adi-dé toki d'a to bə lə né madi al ngá. Rəmə de njépa-é-je lé ya 'to bə-je lə majal. Kdotalə ná-ná ya to bə lə né kí njəkɔbe do-é-ti.

20 Kdo kinə gə kí dow-je 'gə Jeju Kristi kí to 'Babe lə-ji rəm, Njəkaji-ji rəm kin ra adi 'teɛ kɔgi mee né-je-ti kí donangi-ti nè kí tò ne takəm Lubə-ti, bá 'təl 'ndəm majal-é-je mbul-mbul gogi rəm, ə d'adi majal ɔ be do-dé-ti rəm lé, kisi-dé kí gogi nè kin təl majal nɔ itə kí kete bəy.

21 Kdotalə, kinə lé 'gə rəbi ra né kí njururu lé al rəmə à tò soti kitə kadi 'gə ya bá 'təl gidi-dé d'adi ndukun kí aa njay kí toki 'ndó-dé.

22 Gosta kí njururu pa ta sobi-né do-dé panè: «Bisi təl ɔ tɔmɔ liə ə kɔsɔngi ndogɪ man ində lo teɛ bè ya kàrè təl ɔw rogi rɔ-é bɔr-ti gogi.»

3

Ta kí sobi do təl ree lə 'Babe Jeju

Mat 24:37-38; 2Te 1:7-10; Jud 17-23

1 Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, mbete kí nè kinlé to kí njəkungɪ-ti joo ngá bá m'ndangi madi-si tin. Mbete-je kí joo lay kin ya m'pa ta-ti m'ole-né mee-si do né-je-ti madi kadi 'gəi maji yéréré.

2 Bè kdo kadi mee-si ole-né do né-je-ti kí ndoki njépata-je kí ta Lubə-ti kí d'aa njay 'pa ta-é kete lé rəm, kadi mee-si ole-né do ndukun-ti lə Njəkaji-ji kí 'to 'Babe kí njəkɔwkulə-je lə-si 'ndó-si kin rəm.

3 †Né kí kadi 'gəi maji é: Mee ndo-je-ti kí dɔbəy-ti lé, njəsoklo-je kí soklo rusi mee-dé nji-nji d'a ree kdo soki dow-je ə panjiyə-dé ɔw go-nɔ-ti kɪ kəmnda lə-dé.

4 De d'a soki dow-je panè: «E é un mindi-é panè n'a təl ree lé, à təl ndo kí rá-ti wa? Kdo low nɔ kí ka-ji-je d'oy kinlé, né-je lay ya tò gangi-é-ti kí ndoki tò-né low nɔ lo kində gin né-je-ti kinlé ya bəy.»

5 Kdo né-je kí d'oo géréré ya 'ra toki né kí mee-dé oy do-ti bè lé é: Ndoki Lubə pa ta ya dɔrɔ teɛ rəm, bá ta kí ta-é-ti lé ya donangi ubə-né dan man-ti mbuɔ ə man ra-é adi umə natɪ maji rəm tɔ.

6 Rəmə gangi-é kin ya to bá donangi kí ndoki kete tuji-né kɪ kəm rəbi man kí tuú do-é ləti-ləti.

7 Ngə ko ta kí káre-rè kinlé ya ində dɔrɔ kɪ donangi kí ngosnè kin ngangəm ngəbi-né pər, kdo ndo gangta rəm, ndo tuji dow-je kí njəkilə kujɪ do Lubə-ti al rəm.

8 Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, né káre kí kadi mee-si oy do-ti al é: Nɔ 'Babe-ti lé ndo káre toki bal budɔgi bè ə bal budɔgi toki ndo káre bè tɔ.

9 Kinə 'Babe un mindi-é kdo ra né lé, à ra ya bi à kilə kisi do-ti mbay titi kí dow-je madi 'gir-né kinlé al. E to njəkilə mee-é do madi-é-ti kdo-si; e ndigi kadi dow káre ya kàrè oy kɔgi al, ngə ndigi kadi dow-je lay 'tusi panjiyə-dé kí maji al d'inə kɔgi.

10 †Ndo lə 'Babe à kubə dow-je nangɪ busi tanɔ kɪ ree njəbogi bè. Mee ndo-é-ti kinlé, ká dɔrɔ à ba kɔr lo loy-loy rəmə dɔrɔ à goto, pər à ró né-je kí titi ə à sane kati-kati, pər à kɔ donangi kɪ né-je kí titi lay.

11 Kinə né-je lay kin ya tò kadi tuji tanɔ bè lé, a kadi panjiyə-si kɪ nam kàdɪ Lubə-ti lə-si aa njay tanɔ ban bá à kusi lo-é-ti é wa!

¹² 'Ngəbi ndo lə Lubə ə 'rai kadi ndo kinlé ree kalangi. Ndo-é-ti kinlé, pər à kò dora kdo ró-é ruki-ruki rəm, bá né-je kí titi kàrè à lə lóréré rəm to.

¹³ †Ngà gangi-é kí e un-né mindi-é adi-ji kin ya, jəi j'isi j'ngəbi dora kí sigi kè donangi kí sigi kí né ra kí njururu tò-ti.

Lubə to njèkilə mɛɛ-é do madi-é-ti

¹⁴ Gin-é kin bá səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, kaglo kí j'isi 'ngəbi-né kinlé, 'nduri do ro-si-ti kdo kadi Lubə ree ingə-ji rəmə j'aai njay rəm, ta goto do-ji-ti rəm, j'isi kè lapiya rəm to.

¹⁵ Kadi 'gəi maji kí kilə mɛɛ do madi-é-ti lə 'Babe lə-ji kinlé to kaji lə-si, titi kí ngonko-ji Pol kí j'ində-é dan kəm-ji-ti kàrè ndangi-né mbete adi-si kè gosi-é kí Lubə adi-é kadi ra-né kin ya to.

¹⁶ To ta kin ya to bá Pol pa mɛɛ mbete-je-ti liə lay lo-je-ti kí e pa ta sobi-né do ta-je kinlé ə lo-é-je-ti kinlé ta-je kí lo gə mɛɛ-é ngə tò-ti nɔɔ, adi njégə né al-je kè dow-je kí tógi-dé asi al, d'or mɛɛ ta-é-je lé kè lo-é al, titi kí d'or-né mɛɛ ndəgi ta-je kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay kdo tuji lə-dé kin bè to.

¹⁷ Beba səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti lé, ta-je kin usi mbi-si-ti kete ngá, éni é ooi go ro-si maji, nè njèkilə kuji do Lubə-ti al, kí 'ndəm kin d'a ki kor-si go-dé-ti kadi 'tusi ka gərərə lə-si inəi kogi.

¹⁸ Ngà kadi owi kí kete-kete mɛɛ ramaji-ti kè mɛɛ gə 'Babe-ti lə-ji kí to Njékaji-ji Jeju Kristi. Kadi riba tò kè liə kí ngosnè-ti kin rəm, bá sartagangi rəm to! Amen!

Mbete kí dɔsɔy kí

Ja ndàngi

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí dɔsɔy kí Ja ndàngi

Njèkɔwkuɔlɔ Ja ndàngi mbete kin kɔɔ ra-né kɔ̀ njèkadmeɛ-je meɛ kuwə-ti kí d'uwə-nɔ̀ lubi-lubi kɔ̀ Lubə rəm, d'uwə-nɔ̀ lubi-lubi kɔ̀ ngankɔ̀-dé-je, kɔ̀ kɔ̀nan-dé-je meɛ kadmeɛ-ti rəm. Mbete kinlé, kúji ndàngi-é tò gay kɔ̀ ndəgi mbete-je, ngà ta kí njèndàngi-é panè: «Səi» kin rəm, ta kí ɛ panè: «Ngan-m-je kí ndɛ» kinlé tɔ̀ji kí njèndàngi mbete kinlé ndàngi adi dow-je madi ya tagay. Mbete kinlé, ri njèndàngi-é goto meɛ-é-ti, ngà ɛ tɔ̀ji rɔ̀-é lo kɔ̀r-é-ti kí 1:1 ki dow kí oo Jeju kaglo-ti kí Jeju isi-né dɔnangi-ti nè. Mbete kinlé kúji ndàngi-é rəm, mbete Poyta-je kí káre rəm, ya tɔ̀ji kí njèndàngi-é to Ja kí to kí káre dan njéndó né-je-ti lə Jeju kí dɔgi gidi-é joo kí njèndàngi mbete Poyta kí Maji kí ri Ja tò dɔ-ti. Dow-je kí Ja ndàngi mbete adi-dé bá ba-dé «ngan-je kí ndɛ» kinlé, to njèkadmeɛ-je kí ɛ ndigi-dé nɔ̀. Dɛ 'to njèkəwnɔ̀-je kí gay-gay kí d'isi kɔ̀be-ti lə dow-je kí Rəm, dɔnangi Aji-ti kí ngon-é kí bone bè 'ba-é Turki. Ja to njèkɔ̀r nɔ̀-dé kaglo-ti kí nɔ̀y nɔ̀ al kadi oy-né. Ja panè: Lubə to londógi ('Ndó 1:5) rəm, to njèndigi dow-je rəm (4:8,16). Londógi tɔ̀ji ta ki tɔ̀grɔ-ti. Meɛ kəy mbete-ti kí dɔsɔy kí Ja ndàngi lé, ɛ ɔ̀si kagi dɔ maji-ti kí maji kadi dow gə ndógi lə ta kí tɔ̀grɔ-ti, ə kadi panjiyə-é ɔ̀w nati siə kɔ̀ kadi dowbé ɔ̀ meɛ kuwə-nɔ̀ lubi-lubi-ti kɔ̀ Lubə rəm, kɔ̀ njèkadmeɛ-je kí rangi rəm. Beba à ra kadi dɛ kí 'to njèkadmeɛ-je d'usi-né meɛ majal-ti kɔ̀ néndó-je kí ngɔm lə njèkɔ̀si ta Kristi kin al ('Ndó 2:18-23). Meɛ kəy mbete-ti kí njèkungi-ti joo kí Ja ndàngi lé, ɛ ɔ̀si kagi dɔ ndigi dow-je-ti kí ɛ bá to gin kuwə-nɔ̀ lubi-lubi kinlé.

Kulə gin ta

Ja 1:1-14

¹ †Né kí tò lo kulə gin-é-ti nɔ̀, né kí j'oo ta-é kɔ̀ mbi-ji, né kí j'oo kɔ̀ kəm-ji, né kí j'tən joo maji-é bá j'ɔ̀di rɔ̀ kɔ̀ ji-ji rəm lé, to né kí ɔ̀bi dɔ ta kí njèkadi dow-je d'isi kəm;

² †ə kiskəm lé, tɔ̀ji rɔ̀-é ndaa-ti rəsi adi j'oo kɔ̀ kəm-ji, j'pa ta-é j'adi dow-je; kiskəm kí sartagangi kí isi nati kɔ̀ Bɔ̀bi-ji bá tɔ̀ji rɔ̀-é ndaa-ti rəsi ta kəm-ji-ti lé bá, j'ilə mbe-é j'adi-si.

³ Né kí j'oo ta-é kɔ̀ mbi-ji ə kəm-ji oo rəm lé, bá j'ilə mbe-é j'adi-si, kɔ̀ kadi səi kàrè adi j'uwəi-né-nɔ̀ lubi-lubi tɔ̀. Ə kuwə-nɔ̀ lubi-lubi lə-ji lé, to kuwə-nɔ̀ lubi-lubi kɔ̀ Bɔ̀bi-ji rəm, bá to kuwə-nɔ̀ lubi-lubi kɔ̀ Ngon-é Jeju Kristi rəm tɔ̀.

⁴ †Ta kinlé, j'ndangi j'adi-si kɔ̀ kadi rɔ̀nəl lə-ji ɔ̀r-né njuti.

Njiyə lo kí ndógi-ti

⁵ †Ta kí j'oo ta Jeju Kristi-ti bá j'ɔ̀w kɔ̀ kidə-si tin: Lubə to londógi, lo kí ndul goto rɔ̀-é-ti.

⁶ †Kinə j'painè j'uwəi-nɔ̀ lubi-lubi siə ya bá j'njiyəi lo kí ndul-ti bəy rəm, j'ədi ta ki kədi bi j'rai né kí ɔ̀w nati kɔ̀ ta kí tɔ̀grɔ-ti al.

⁷ Ngà kinə j'njiyəi lo kí ndógi-ti titi kí Lubə ya k̀i dɔ-é isi-né lo kí ndógi-ti kin bè rəmə, j'toi dow-je kí j'uwəi-na lubi-lubi rəm, bá məsi Ngon-é Jeju bɔr majal-je lə-ji kɔgi lay rəm tɔ.

⁸ Kinə j'painə j'rai majal al rəmə, jəi ya j'ədi rɔ-ji ə ta kí tɔgrɔ-ti goto ta-ji-ti.

⁹ Ə kinə j'ɔri man dɔ majal-je-ti lə-ji rəsi tɔ rəmə, ɛ to njékə dɔ ndi-é-ti rəm, njèra né kí njururu rəm, adi à kinə go majal-je lə-ji lé kɔgi rəm, bá né-je kí njururu al kí j'rai kàrè à bɔr kɔgi lay rəm tɔ.

¹⁰ Ngà kinə j'painə j'rai majal al rəmə, j'bai-é njèkədtə rəm, bá ta liə kàrè goto mɛɛ-ji-ti rəm tɔ.

2

¹ Ngan-m-je, m'ndàngi ta kin m'adi-si kɔ kadi 'rai majal al. Ngà kinə dow madi ra majal rəmə, njèpata gangi-né dɔ-ji rɔ Bobi-ji-ti isi nɔɔ, to Jeju Kristi kí to dow kí njururu.

² Jeju Kristi lé, ɛ ya k̀i dɔ-é ilə rɔ-é kɔdkare-ti oy kɔ majal-je lə-ji; ɛ oy kɔ majal-je lə-ji jəi ya par al, ngà kɔ majal-je lə dow-je lay kí dɔnangi-ti nè tɔ.

*Təl rɔ go ta-ti lə Lubə k̀i ndigna
Mat 7:21-23; Jə 13:34,35; 14:21-24*

³ Né kí j'gəi-né kí j'gəi Lubə lé, to təl kí j'təli rɔ-ji go ndukun-je-ti liə.

⁴ Dow kí panè n'gə-é ya bá təl rɔ-é go ndukun-je-ti liə al lé, to njèkədtə ə ta kí tɔgrɔ-ti goto ta-é-ti.

⁵ Ngà dow kí təl rɔ-é go ta-ti lə Lubə lé, dowbé ndigi-é adi ɔr njuti. Né kí j'gəi-né kí j'toi dow-je kí j'nami kàdi-é-ti ən:

⁶ Dow kí pa rəsi panè n'nam kàdi-é-ti lé, dowbé à kadi panjiyə-é tanə k̀i panjiyə 'Babe ya bè tɔ.

⁷ †Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, to ndukun kí sigi bá m'ndàngi m'adi-si al, ngà to ndukun kí low kí ingəi lo kulə gin-é-ti* kin ya; ndukun kí low kinlé, to ta kí ooi kete kin ya.

⁸ Rəm bá to ndukun kí sigi kí m'ndàngi m'adi-si ya rəm; ta kinlé, to ta kí tɔgrɔ-ti, kɔ tɔji rɔ-é rɔ Kristi-ti rəm, tɔji rɔ-é rɔ-si-ti rəm; kɔtələ londul goto ə londógi kí tɔgrɔ-ti bá isi ndógi ngá.

⁹ Dow kí ɔsi ngonkɔ-é k̀i ta ya rəmə ba rɔ-é njèkisi lo kí ndógi-ti lé, to dow kí isi lo kí ndul-ti ya bəy.

¹⁰ Dow kí ndigi ngonkɔ-é lé, to dow kí isi lo kí ndógi-ti ə né kí à ra-é kadi usi ya goto.

¹¹ Ngà dow kí ɔsi ngonkɔ-é k̀i ta lé, to dow kí isi lo kí ndul-ti; dowbé njiyə lo kí ndul-ti ə gə lo kí isi ɔw-ti al, kɔtələ londul kəm-é-ti ndi-ndi.

¹² M'ndàngi ta-je kin m'adi-si səi ngan-m-je, kɔtələ majal-je lə-si toki kinə go-é kɔgi k̀i takul Jeju Kristi.

¹³ M'ndàngi ta-je kin m'adi-si səi bobɔ ngan-je, kɔtələ njèkisi lo kulə gin-é-ti lé, səi 'gəi-é. M'ndàngi ta-je kin m'adi-si səi ngan-je kí rɔ-si tɔ kəm, kɔtələ səi 'təti rɔ Njèmɛndul.

M'ndàngi ta-je kin m'adi-si səi ngan-je, kɔtələ səi 'gəi Bobi-si.

¹⁴ M'ndàngi ta-je kin m'adi-si səi bobɔ ngan-je, kɔtələ səi 'gəi njèkisi lo kulə gin-é-ti nɔ.

† 2:7 2:7 Jə 13:34 * 2:7 2:7 Ta kinlé ɔbi dɔ kulə gin kadmɛɛ lə-dé.

M'ndàngi ta-je kin m'adi-si sɔi ngan-je kí rɔ-si tò kəm,
kɔtalə sɔi lé tógi-si tò rəm, ta lə Lubə uwə lo kisi mee-si-ti rəm,
bá sɔi 'təti rɔ Njemeɛndul rəm to.

¹⁵ Adi bo duniɲa ra-si al rəm, bá adi bo né-je kí duniɲa-ti ra-si al rəm to.
Kinə bo ra duniɲa ra dow rəmə, dowbé ndigi Bobi-ji Lubə al.

¹⁶ Kɔtalə né-je lay kí duniɲa-ti kí to, kəmnda né kí ra dow-je, kì né-je kí nəl kəm dow-je, kì kində kàdì kɔ nékingə-je kinlé, to né-je kí i rɔ Bobi-ji Lubə-ti al, ngà i duniɲa-ti nè.

¹⁷ Ə duniɲa à goto rəm, bá kəmnda né-je kí titi kàrè à goto rəm to; ngà dow kí njèra né kí mee Lubə ndigi lé isi kəm ya sartagangi.

Ta kí sɔbi dɔ njəkɔsi ta Kristi
Ja 16:13-15

¹⁸ Ngan-je, to kaglo kí dɔbɔy ndɔ-je-ti ngá; titi kí ooi-né 'panè njəkɔsi ta Kristi à ree lé, ooi, bone bè kin njəkɔsi ta Kristi 'nɲa ngá, ə gangi-é kin ya j'gəi-né kí to kaglo kí dɔbɔy ndɔ-ti lé ngá.

¹⁹ Njəkɔsi ta Kristi lé, 'tɛɛ dan-ji-ti nè ya d'ɔw, ngà to bá 'to 'lə-ji al; kɔtalə kinə 'to 'lə-ji rəmə lé d'a kisi sɔ-ji; ngà kinə kí d'ɲə-ji d'ɔw kinlé ya toji ndaa-ti rəsi kí dow-je lay kin ya 'to 'lə-ji dɔrɔ al.

²⁰ Sɔi rəmə, njəkaa njay adi-si Ndil-é† adi sɔi lay ya 'gəi ta kí tɔgrɔ-ti.

²¹ Gə bá sɔi 'gəi ta kí tɔgrɔ-ti al bá m'ndangi-né ta-je kin m'adi-si kɔ al; ngà m'ndàngi m'adi-si kɔtalə sɔi 'gəi ta kí tɔgrɔ-ti rəm, bá 'gəi kí takədi káre ya kàrè à kɪ rɔ ta kí tɔgrɔ-ti-ti al rəm to.

²² Nɲá bá to njəkəɔta ta wa? Dow kí njənaji panè Jezu to Kristi‡ al lé, bá to njəkəɔta ya al wa? Dowbé kinlé to njəkɔsi ta Kristi, kɔ ə naji panè n'gə Bobi-ji al rəm, n'gə Ngon-é al rəm.

²³ Dow kí rá-rá kí naji panè n'gə Ngon lə Lubə al rəmə, dowbé gə Bobi-é al ya to; dow kí pa ta rəsi panè: Jezu to Ngon lə Lubə rəmə, dowbé gə Bobi-é to.

²⁴ Sɔi rəmə, ta kí ooi lo kulə gin-é-ti nɲ lé, adi ta-é ra be mee-si-ti. Kinə ta kí ooi lo kulə gin-é-ti nɲ§ kin ra be mee-si-ti rəmə, sɔi kàrè a nami kàdì Ngon lə Lubə-ti rəm, a nami kàdì Bobi-é-ti rəm.

²⁵ Ə kunmindi kí Lubə un adi-ji lé, to kunmindi kí sɔbi dɔ kiskəm kí sartagangi.

²⁶ Ta lə dow-je kí 'ndigi kədi-si kur-si wale lé bá m'ndàngi m'adi-si tin.

²⁷ Sɔi rəmə, Ndil* Lubə kí Kristi adi-si lé, tò mee-si-ti adi ɔwi ndoo kadi dow ndó-si né al‡; ngà titi kí Ndil kí ə adi-si ndó-si-né né-je lay, ə ə to njèta kí tɔgrɔ-ti bi to njəkəɔta al lé, ɲi mee ta-ti liə titi kí ə ndó-si-né‡.

Ta kí sɔbi dɔ ngan lə Lubə
Rɔm 8:14-19

²⁸ Ngan-m-je kí ndɛ, beba, 'nami kàdì Kristi-ti kɔ kadi ndɔ kí à tɛɛ toji-né rɔ-é ndaa-ti rəsi lé, mee-ji nda kay rəm, bá kadi ndɔ ree-é-ti kàrè rɔ-ji sɔl-ji takəm-é-ti al rəm to.

²⁹ Kinə 'gəi kí Kristi to dow kí njururu rəmə, kadi 'gəi kí dow kí rá-rá kí to njèra né kí njururu lé, to dow kí Kristi oji-é.

† 2:20 2:20 *Ubi* kin toji Ndil kí aa njay kí Jezu adi dow-je kí d'adi-é mee-dé. ‡ 2:22 2:22 *Kristi* lé kɔr mee-é to dow kí Lubə mbəti-é. § 2:24 2:24 Ta kinlé sɔbi dɔ kulə gin kadmee lə-dé. * 2:27 2:27 *Ndil* kinlé, to ta kí káre-rè kɪ ta lə *ubi* kí ta-é tò lo ndó-é-ti kí mee 1Ja 2:20 † 2:27 2:27 Ta kinlé to ta lə mbati néndó-je lay al, ngà to ta kí sɔbi dɔ njéndó dow-je né-je kí ngom. ‡ 2:27 2:27 Ja 16:13-15

3

¹ †Ooi ndigi kɛ Bɔbi-ji Lubə ndigi-ji mbing ya adi 'ba-ji ngan lə Lubə kin! Ə j'toi ngan lə Lubə lé ya rəm tɔ. Dow-je kɛ dɔnangi-ti nè lé, 'gə-ji al, kɔɔ gə kɛ de 'gə Lubə al tɔ.

² Səi kɛ m'ində-si dan kəm-m-ti, bɔne bè kinlé j'toi ngan lə Lubə ə né kɛ j'a toi lé, toji rɔ-é ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti al bəy; ngə j'gəi kɛ ndɔ-é kɛ Kristi à toji rɔ-é ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti lé, j'a titi-nə siə bè, kɔɔ j'a kooi daji rɔ-é kɛ kəm-ji.

³ Dow kɛ rá-rá kɛ ɔw kɛ nékində mɛɛ dɔ-ti kɛ bè kin rəmə, dowbé adi panjiyə-é aa njay titi kɛ 'Babe aa-né njay kin bè tɔ.

⁴ Dow kɛ rá-rá kɛ ra majal lé, al dɔ ndukun tɔ; kɔɔtalə majal kɛ ra lé to kal dɔ ndukun.

⁵ †Səi 'gəi kɛ 'Babe ree kɔɔ bɔr majal-je lə dow-je kɔɔi ə ɛ ra majal nja káre al.

⁶ Dow kɛ rá-rá kɛ nam kàdɪ-é-ti lé, à kisi ká ra majal-ti al; ə dow kɛ rá-rá kɛ isi ká ra majal-ti rəmə, to dow kɛ oo-é al rəm, bá gə-é al rəm.

⁷ Ngan-je, adi dow ədi-si al. Dow kɛ njəra né kɛ njururu lé, to dow kɛ njururu titi kɛ 'Babe to-né dow kɛ njururu kin bè.

⁸ Dow kɛ isi ká ra majal-ti lé, to dow lə Sú, kɔɔtalə Sú ra majal lo kulə gin-é-ti nɔ. Ngon lə Lubə ree kɔɔ tuji kullə-je lə Sú kɔɔi.

⁹ Dow kɛ rá-rá kɛ Lubə oji-é lé, à kisi ká ra majal-ti al ngá, kɔɔtalə ko né lə Lubə tɔ mɛɛ-é-ti adi ɛ à kisi ká ra majal-ti al, kɔɔtalə Lubə oji-é ngá.

¹⁰ Né kɛ toji kɛ ngan lə Lubə 'to gay kɛ ngan lə Sú ɛn: Dow kɛ rá-rá kɛ isi ká ra né-ti kɛ njururu al lé, to dow lə Lubə al rəm, bá dow kɛ ndigi ngonkɔ-é al kàrè to dow lə Lubə al rəm tɔ.

Ta kɛ dɔ ndigi-nɔ-ti

¹¹ †Ta kɛ ooi lo kulə gin-é-ti nɔ* lé ɛn: J'ndigi-nə.

¹² Adi j'ndaji kullə ra Kayin kɛ to dow lə Njəmɛɛndul kin al; ndɔki Kayin lé tɔl ngonkɔ-é. Ə kɔɔ ri bá tɔl-é-né wa? Tɔl-é kɔɔtalə kullə ra-é majal ə 'lə ngonkɔ-é lé bá tɔ njururu†.

¹³ Ngankɔ-m-je kɛ njékadmɛɛ, kinə dow-je kɛ dɔnangi-ti nè d'osi-si kɛ ta rəmə, adi ra-si bəl al.

¹⁴ †Jəi lé, ndigi kɛ j'ndigi ngankɔ-ji-je kɛ njékadmɛɛ-je kinlé bá toji adi j'gəi kɛ j'indəi dan koy j'gangi j'tɛɛi kiskəm-ti. Dow kɛ ndigi dow-je al lé, to dow kɛ oy.

¹⁵ Dow kɛ rá-rá kɛ osi ta ngonkɔ-é lé, to njètɔl dow-je ə səi 'gəi kɛ dow kɛ njètɔl dow-je lé, kiskəm kɛ sartagangi goto rɔ-é-ti.

¹⁶ Ndigi dow-je lé, né kɛ j'gəi-né ɛn: Kristi adi rɔ-é koy kɔɔ ta lə-ji. Jəi kàrè tɔ kadi j'adi rɔ-ji koy kɔɔ ngankɔ-ji-je tɔ.

¹⁷ Kinə dow ɔw kɛ nékingə kɛ dɔnangi-ti nè, ə oo ngonkɔ-é kɛ ndoo né ra-é ya rəmə oo kəmtondoo liə al lé, dowbé à panə Lubə ində ndigi dow-je mɛɛ-n'è-ti tɔ ban wa?

¹⁸ Ngan-m-je, adi j'ndigi-nə kɛ ta kɛ ta-ji-ti əse kɛ ndaa ta-ji par al, ngə j'rai kɛ nə kɛ né kɛ ji-ji-ti kɛ kəm rəbi ta kɛ tɔgrɔ-ti.

Ta kɛ dɔ mɛɛ kɛ nda kay nɔ Lubə-ti

¹⁹ Bəba j'a gəi-né kɛ j'toi dow-je kɛ njékun go ta kɛ tɔgrɔ-ti rəm, bá mɛɛ-ji à kusi-né nangi pɔ nɔ-é-ti rəm tɔ.

† 3:1 3:1 Ja 1:12 † 3:5 3:5 Ja 1:29 † 3:11 3:11 Ja 13:34 * 3:11 3:11 Ta kinlé sobi dɔ kulə gin kadmɛɛ lə-dé. † 3:12 3:12 Kgn 4:1-8 † 3:14 3:14 Ja 5:24

²⁰ Ə lé mɛɛ-ji uwə-ji kɪ ta kɪ kəm rəbi kɪ ban-ban ya kàrè, Lubə to 'boy itə mɛɛ-ji rəm, ɛ gə né-je lay rəm.

²¹ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti lé, kinə mɛɛ-ji uwə-ji kɪ ta al rəmə, mɛɛ-ji nda kay nɔ Lubə-ti.

²² Ri-ri ya bá j'dəji-é kàrè, à kadi-ji, kɔ j'təli rɔ-ji go ndukun-je-ti liə rəm, j'rai né kí nəl-é rəm.

²³ †Ooi, ndukun liə ɛn: Kadi j'adi mɛɛ-ji Ngon-é Jeju Kristi rəm, kadi j'ndigi-nə titi kí un-né ndu adi-ji lé rəm tɔ.

²⁴ Dow kí təl rɔ-é go ndukun-je-ti lə Lubə lé, to dow kí nam kàdɪ Lubə-ti rəm, Lubə isi mɛɛ-é-ti rəm. Ə kɪ takul Ndil kí aa njay kí Lubə adi-é isi mɛɛ-ji-ti bá j'gəi-né kí Lubə isi mɛɛ-ji-ti tɔ.

4

Ta kí sobi dɔ njéndó dow-je né-je kɪ ngɔm

¹ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, dow-je lay kí 'pa ta 'ba-né ri Ndil kí aa njay lé adi-dé mɛɛ-si dɔrɔ al; ngà 'nəi-dé ooi, kɔ kadi 'gəi dɛ kí 'to 'lə Lubə. Kɔtalə njəkəda-je kí njéba rɔ-dé njépata-je kí ta Lubə-ti 'nə dɔnangi-ti nè.

² Né kí a gəi-né Ndil kí to Ndil lə Lubə ɛn: Dow kí pa ta rəsi panè: Jeju Kristi lé ree təl rɔ-é dow-ti rəmə, to dow lə Lubə;

³ ə dow kí pa ta lə Jeju ndaa-ti rəsi al lé, to dow lə Lubə al; dowbé kinlé to dow lə njəkɔsi ta Kristi kí ooi ta ree-é lé; ə bone bè ya kàrè ɛ ɔ dɔnangi-ti nè ngá rəm.

⁴ Səi ngan-m-je, səi lé, 'toi dow-je lə Lubə ə njəkəda-je kí njéba rɔ-dé njépata-je kí ta Lubə-ti lé, səi 'təti-dé rɔ, kɔtalə njəkisi mɛɛ-si-ti to kí boy nɔ itə njəkisi mɛɛ dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè.

⁵ Dɛ lé, 'to dow-je kí dɔnangi-ti nè; gin-é kin bá tapa-dé to-né tapa dow-je kí dɔnangi-ti nè, ə dow-je kí dɔnangi-ti d'oo ta lə-dé.

⁶ Ngà jəi j'toi dow-je lə Lubə; dow kí gə Lubə ə oo ta lə-ji; dow kí to dow lə Lubə al rəmə oo ta lə-ji al tɔ; Gangi-é kin bá j'gəi kɔri-né rəbi nin Ndil kí njəta kí tɔgrɔ-ti kɪ ndil kí ngɔm.

Lubə to njèndigi dow-je

⁷ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, adi j'ndigi-nə;

kɔtalə ndignə lé to né kí j rɔ Lubə-ti,

ə dow kí rá-rá kí ndigi dow-je lé, to dow kí Lubə oji-é rəm, bá gə Lubə rəm.

⁸ Lubə lé, to njèndigi dow-je,

adi dow kí ndigi dow-je al lé, gə Lubə al.

⁹ Ooi, kəm rəbi kí Lubə tɔji-né ndaa-ti rəsi kí n'ndigi-ji ɛn:

Lubə ulə Ngon kəl liə dɔnangi-ti nè kɔ kadi j'isi kəm kɪ takul-é.

¹⁰ Ə ndigi kí Lubə ndigi-ji kinlé né kí tɔji ɛn:

To jəi bá j'ndigi-é kete al,

ngà to Lubə ya ndigi-ji bá ulə Ngon-é ki kadkare

adi ree oy kɔ majal-je lə-ji.

¹¹ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, kinə Lubə ndigi-ji bore bè lé, jəi kàrè j'a ndigi-nə tɔ.

¹² †Dow kí oo Lubə ya goto; kinə j'ndigi-nə rəmə, Lubə isi mɛɛ-ji-ti ə ndigi kí ɛ ndigi-ji lé tɔji rɔ-é ndaa-ti rəsi.

¹³ Ə né kí j'gəi-né kí j'nami kàdì Lubə-ti rəm, Lubə isi-né mee-ji-ti rəm lé, to ta lə Ndil-é kí adi-é isi mee-ji-ti.

¹⁴ Bəbi-ji Lubə ulə Ngon-é kadi to Njəkaji dow-je kí donangi-ti nè, adi j'oo-é kà kəm-ji rəm, bá j'pa ta kí do-é-ti j'adi dow-je rəm tɔ.

¹⁵ Dow kí pa ta rəsi panè: Jeju to Ngon lə Lubə lé, Lubə isi mee dowbé-ti rəm, bá ɛ nam kàdì Lubə-ti rəm tɔ.

¹⁶ Jəi lé, j'gəi ndigi kí Lubə ndigi-ji, ə j'gəi kí ɛ ndigi-ji ya togro-ti.

Lubə to njəndigi dow-je; dow kí ndigi dow-je tò mee-é-ti lé, to dow kí nam kàdì Lubə-ti ə Lubə isi mee-é-ti tɔ.

¹⁷ Ooi, né kí mee-ji à nda-né kay ndo gangta-ti lé, to ndigna kí dan-ji-ti kí ɔr njuti; kdotalə gangi-é kí ndokì Kristi isi-né donangi-ti nè lé ya jə j'isi-né tɔ.

¹⁸ Ndigna lé, bəl goto-ti; kdo ndigna kí ɔr njuti ɔr bəl mee dow-ti kəgi. Kdotalə bəl toji kində kəji kí à ree, ə dow kí bəl lé, ndigi dow-je kí tò mee-é-ti ɔr njuti al.

¹⁹ Jəi rəmə, jəi j'ndigi dow-je, kdotalə Lubə ya ndigi-ji dosay.

²⁰ Kinə dow panè n'ndigi Lubə ya rəmə ɔsi ta ngonkɔ-é lé, to njəkəda. Kdotalə ngonkɔ-é kí ɛ oo-é bəy ə ndigi-é al lé, à ndigi Lubə kí ɛ oo-é al kin ban wa?

²¹ Ə Kristi ya adi-ji ndukun panè: Dow kí ndigi Lubə rəmə, à ndigi ngonkɔ-é tɔ.

5

Ta kí sobi do kadmeɛ, kà kullə ra kadmeɛ

¹ Dow kí rá-rá kí adi mee-é kí Jeju to Kristi* lé, to dow kí Lubə oji-é, ə dow kí ndigi bəbi ngon rəmə, ndigi ngon-é tɔ.

² Né kí j'a gəi-né kí j'ndigi ngan lə Lubə lé, to ndigi kí j'ndigi Lubə rəm, təl kí j'təli rɔ-ji go ndukun-je-ti liə rəm.

³ †Kdotalə ndigi Lubə lé, to təl rɔ go ndukun-je-ti liə. Ə ndukun-je liə lé, ɔy al,

⁴ kdotalə dow-je lay kí Lubə oji-dé lé, 'təti rɔ duniŋa ə né kí njətətro duniŋa lé to kadmeɛ lə-ji.

⁵ Dow kí njətəti rɔ duniŋa lé to nə wa? To dow kí adi mee-é kí Jeju to Ngon lə Lubə ya al wa?

⁶ To Jeju Kristi kí ree kà man rəm, kà məsi rəm; ɛ ree kà man par al, ngà ree kà man† rəm, kà məsi rəm; ə Ndil kí aa njay ya pa ta kí do-ti, kdotalə Ndil kí aa njay ya kà do-é to ta kí togro-ti.

⁷ Bəba né-je mutə [dɔrɔ-ti 'pa ta do-ti adi to: Lubə kí Bəbi rəm, Ta rəm, bá Ndil kí aa njay rəm. Ə né-je kí mutə kinlé 'to né kí káre-rè.

⁸ Né-je mutə donangi-ti nè 'pa ta do-ti tɔ] adi to: Ndil kí aa njay rəm, man rəm, bá məsi rəm]‡, ə de mutə lay ta-dé asi-nə.

⁹ Kinə j'ooi ta lə dow-je j'adi to ta kí togro-ti rəmə, ta lə Lubə to kí boy nŋa itə ta lə dow-je. Kdotalə to Lubə ya ə pa ta kí sobi do Ngon-é adi dow-je.

¹⁰ Dow kí adi mee-é Ngon lə Lubə lé, ta lə Lubə kinlé tò mee-é-ti; ə dow kí adi mee-é Lubə al lé, ɛ ba Lubə njəkəda, kdotalə ta kí Lubə pa do Ngon-é-ti lé, dowbé oo kà ta kí togro-ti al.

* **5:1 5:1 Kristi** lé kor mee-é to dow kí Lubə mbəti-é. † **5:3 5:3** Ja 14:15 † **5:6 5:6** Ta lə **man** kinlé toji batəm kí Jeju ra ə ta lə **məsi** toji koy-é tɔ. ‡ **5:8 5:8** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndangi kà ji-dé kà ta greki.

¹¹ †Ooi, ta kí 'pa sobi do Ngon lé ban: Lubə adi-ji kiskəm kí sartagangi ə kiskəm kinlé i ro Ngon-é-ti.

¹² Dow kí adi meɛ-é Ngon lə Lubə rəmə isi kəm; ngà dow kí adi meɛ-é Ngon lə Lubə al lé, isi kəm al.

¹³ M'ndangi ta-je kinlé m'adi-si, kdo kadi 'gəi kí, səi kí adi meɛ-si Ngon lə Lubə lé, isi kəm sartagangi.

¹⁴ Ooi, né kí meɛ-ji nda-né kay ro Lubə-ti é:n: Kinə j'dəji-é né kí ow nati kə meɛndigi liə lé, ɛ oo ndi-ji.

¹⁵ Ə kinə j'gəi kí ɛ oo ndi-ji rəmə, lé to ri-ri ya bá j'dəji-é kàrè, j'gəi kí j'ingəi né-é ngá.†

¹⁶ Kinə dow oo kí ngonkɔ-é ra majal kí à tɛɛ koy al rəmə, kadi dowbé pa ta kə Lubə kdo ngonkɔ-é lé, ə Lubə à kaji-é; to ta kí sobi do dow-je kí 'ra majal kí à tɛɛ koy al. Majal kí à tɛɛ koy tò nɔɔ; ə to majal-é kin bá m'panè 'pai ta kə Lubə kdo al.

¹⁷ Néra kí njururu al lay ya to majal, ngà majal-je madi bá tɛɛ koy al.

¹⁸ Jəi j'gəi kí dow kí rá-rá kí Lubə oji-é lé à kisi ká ra majal-ti al; kdo Ngon lə Lubə isi ngəm-é adi Njèmeɛndul à kodi ro-é al.

¹⁹ Jəi j'gəi kí j'toi dow-je lə Lubə rəm, bá j'gəi kí donangi lay tò gin tógi-ti lə njèmeɛndul rəm tɔ.

²⁰ Jəi j'gəi bəy kí Ngon lə Lubə ree ə adi-ji négə kdo kadi j'gəi-né Lubə kí tɔgrɔ-ti; ə jəi j'toi dow-je lə Lubə kí tɔgrɔ-ti kdo nam kí j'nami kàdì Ngon-é Jeju Kristi-ti. Ngon lə Lubə kinlé to Lubə kí tɔgrɔ-ti rəm, bá to kiskəm kí sartagangi rəm tɔ.

²¹ Səi ngan-m-je, ooi go ro-si maji do magi-je-ti.

Mbete kí njèkungì joo kí Ja ndàngì Ta-je kí dɔ mbete-tì kí njèkungì-tì joo kí Ja ndàngì

Njèkɔwkuɔlə Ja ndàngì mbete kí gɔjì kin adi «Dené kí Lubə mbəti-é rəm, adi ngan-é rəm» kɔɔ kulə-né dingəm mɛɛ-dé-tì kadi panjiyə-dé ɔw nati kì ta kí tɔgrɔ-tì rəm, kadi ɔw nati kì ndigì dow-je rəm, bá ɛ ndàngì mbete kin kɔɔ ndəjì-dé-né kete sobi-né dɔ njéndó dow-je né kí ngɔm. Dow-je kí Ja ndàngì mbete adi-dé kinlé, je j'gə al é sé to Dené dɛ kì ngan-é ya əse to njékəwnə-je kí lo madi-tì wa. Ta kí rá-tì kàrè to njékadmɛɛ-je kí Ja ndigì-dé nɔ́ bá ɛ ndàngì mbete kin adi-dé. Lo kulə gin mbete-tì lé, njèndàngì-é tɔjì rɔ-é kí «'ngatógì.» Dow kí káre kin ya ndàngì Poyta kí Maji kí ri Ja tò dɔ-tì kin rəm, ɛ ya ndàngì mbete kí dɔsɔy, kì mbete kí njèkungì-tì joo, kì mbete kí njèkungì-tì mutə kin rəm, bá ndàngì mbete Né-je kí 'tɛɛ dɔ-é rəm tɔ. ('Ndó ta-je kí dɔ mbete-tì kí dɔsɔy kí Ja ndàngì). Mɛɛ mbete-tì kí nè kinlé, Ja pa ta-je titi-nɔ́ kì ta-je kí mɛɛ mbete-tì liə kí dɔsɔy kinlé tɔ. Ɛ pa ta kí sobi dɔ ta kí tɔgrɔ-tì, kì ndigì dow-je ya dɔsɔy, bá go-tì ɛ pa ta kí sobi dɔ njékɔsi ta Kristi, kì kəm rəbi kí dow a mbati-né néndó lə-dé kí ngɔm rəm. Ɛ ulə dingəm mɛɛ dow-je-tì liə kí ɛ adi-dé mbete kinlé kadi d'uwə-nɔ́ lubi-lubi kì Lubə rəm, kadi d'uwə-nɔ́ lubi-lubi kì Jeju Kristi rəm tɔ.

Tɔjì rɔ kì lapiya kí ra

¹ Mɔ́ 'ngatógì, bá m'ndàngì mbete kin m'adi Kiriya* dené kí Lubə mbəti-é rəm, m'adi ngan-é-je kí m'ndigì-dé ndigì kí tɔgrɔ-tì rəm. To mɔ́ kì kár-m bá m'ndigì-dé al, ngà dɛ lay kí 'gə ta kí tɔgrɔ-tì lé 'ndigì-dé tɔ.

² Je j'ndigì-si kɔɔ ta kí tɔgrɔ-tì uwə lo kisi mɛɛ-ji-tì ə à to mɛɛ-ji-tì sartagangì.

³ Kadi ramaji, kì koo kəmtondoo, kì lapiya lə Bəbi-ji Lubə, kì 'lə Jeju Kristi kí Ngon lə Bəbi-ji Lubə nɔ́y sə-ji mɛɛ ta-tì kí tɔgrɔ-tì, kì mɛɛ ndigì dow-je-tì.

Ta kí dɔ ndigì dow-je-tì

1Ja 5:1-3

⁴ M'ra rənəl nɔ́ kɔɔ m'ingə ngan-i-je kí dan-tì-je kí 'njiyə mɛɛ ta-tì kí tɔgrɔ-tì kì gangi-é kí ndukun kí Bəbi-ji adi-ji pa-né lé ya.

⁵ †Kiriya, mbete kí m'ndàngì m'adi-i ngosnè kinlé, to ndukun kí sigì al, ngà to ndukun kí j'ingəi lo kulə gin-é-tì nɔ́ ya. M'dəjì-i kadi jəi lé j'ndigì-nɔ́.

⁶ Ə ndignɔ́ lé to təl rɔ go ndukun-je-tì liə. Ɛ kin bá to ndukun kí səi à njiyəi mɛɛ-é-tì titi kí ooi-né ta-é lo kulə gin-é-tì nɔ́.

Ta kí sobi dɔ njéndó dow-je né-je kí ngɔm

1Ja 4:1-6; 2:18-23

⁷ Njékəɔta-je nɔ́ ya 'sane-nɔ́ kì dɔnangì lay. Dɛ 'naji təl kí Jeju Kristi təl rɔ-é dow-tì. Ooi, dow kí pa ta kí bè kinlé to njékəɔdi dow-je rəm, njékɔsi ta Kristi rəm.

* **1:1 1:1** Ta lə dené kí 'ba-é Kiriya kì ngan-é kinlé à to ta kí sobi njékəwnə-je kí lo madi-tì je bè.

† **1:5 1:5** Ja 13:34; 15:12,17

⁸ Sɔi ya ooi go rɔ-si maji, kɔɔ kadi kullə kí j'rai lé tò kɔgi al, ngà kadi j'ingəi nékugə doji-ti mburuki-mburuki ɓane.

⁹ Dow kí rá-rá kí ɔw mbing ur rangi ɓi ɔ njáangi do néndó-ti kí sobi do Kristi kin al rəmə, to dow kí nam kàdì Lubə-ti al. Ngà dow kí ɔ njáangi do néndó-ti kin rəmə, to dow kí nam kàdì Bɔbi-ji Lubə-ti rəm, nam kàdì Ngon-é-ti rəm.

¹⁰ Kinə dow ree rɔ-si-ti kì néndó ɓá to néndó kin al rəmə, uwəi-é kì rɔ-si-ti mɛɛ kəy-ti lə-si al rəm, ɓá 'rai-é lapiya al rəm!

¹¹ Kɔɔ dow kí ra lapiya dowbé rəmə, ɛ ində rɔ-é nati siə mɛɛ kullə ra-é-je-ti kí majal lé tɔ.

¹² Né-je nɔ tò kadi m'ndàngi ta-é mbete-ti m'adi-si ya ngà, m'ndigi ndàngi mɛɛ mbete-ti al. Kɔɔ m'ində mɛɛ-m do-ti kí m'a kow koo-si ə m'a pa sə-si kì ta-m jà-jà kɔɔ kadi rənəl lə-ji ɔr njuti.

¹³ Ngan lə ngonkɔ-i kí dené kí Lubə mbəti-é kinlé 'rai lapiya.†

† **1:13 1:13** Ta lə dené kì ngan-é kí tò nè kinlé à to ta kì sobi njékəwnɔ-je kí lo madi-ti kí njèndàngi mbete kinlé isi dan-dé-ti je bè.

Mbete kí njèkungi mutø kí Ja ndàngi Ta-je kí dɔ Mbete-ti kí njèkungi mutø kí Ja ndàngi

Njèkɔwkulø Ja ndàngi mbete kin kɔ kulø-né dingəm meɛ dingəm-ti kí ri-é lə Gayusi. Mbete kinlé, ɛ ya to mbete kí gɔji itə mbete-je lay kí meɛ Mbete-ti lə Lubə. Meɛ mbete-ti kí nè Kinlé Ja pa ta kí sobi dɔ ta kí tɔgrɔ-ti kɔ ndignə titi kí ɛ pa-né meɛ mbete-je-ti kí joo lé tɔ. Meɛ mbete-ti kí nè kinlé Ja pa ta ɔsi-né kagi dɔ njéndó dow-je né-je-ti kí ngɔm al, ngà ɛ pa ta ɔsi-né kagi dɔ dow-ti kí panjiyø maji al. Lo tum gin ndàngi mbete-ti lé, njèndàngi-é tɔji rɔ-é kí «'ngatogi.» Dow kí káre kin ya ndàngi mbete Poyta kí Maji kí ri Ja tò dɔ-ti bá ɛ ndàngi mbete lə Ja kí 1, 2, 3 rəm, ndàngi mbete Né-je kí 'teɛ dɔ-é ('Ndó ta-je kí dɔ mbete-ti kí dɔsɔy kí Ja ndàngi). Ja tum gin tɔji rɔnəl liə kɔ Gayusi kí isi meɛ néra-ti kí tɔgrɔ-ti. ɛ pa ta dɔ ndigi-ti kí tò meɛ Gayusi-ti kí ɛ tɔji loki uwə-né mba-je kí njèkɔw kilə mbɛ Poyta kí Maji lə Kristi kí rɔ-é-ti. Ngà Diotrepɪ, dingəm káre kí dan njékəwnə-je-ti kí Gayusi isi ɔr nɔ-dé rəm, ɛ ra bin al. ɛ mbatɪ kuwə ngannjékullə-je lə Kristi rɔ-é-ti rəm, bá ɔgi dow-je kí rangi kadi d'uwə-dé kí rɔ-dé-ti rəm, ɛ ɔsi ta Ja rəm tɔ. Go ta-ti kí Ja pa dɔ kullə ra Diotrepɪ-ti kí maji al lé, ɛ pa ta dɔ kullə ra Démétriyusi-ti kí maji tɔ. Ta kí Ja idə Gayusi lé, ɛ idə-é kadi ndaji panjiyø kí majal kin al, ngà kadi ndaji panjiyø kí maji ('Ndó 11).

Tɔji rɔ kɔ lapiya kí ra

¹ †Ma 'ngatogi m'ndàngi mbete kin m'adi-i i Gayusi kí m'ində-i dan kəm-ti meɛ ta-ti kí tɔgrɔ-ti.

² Ngonkɔ-m kí m'ində-i dan kəm-m-ti, m'ndigi kadi ɔw kí kete-kete meɛ né-je-ti lay ə kadi rɔ-i tò kɔ lapiya titi kí ndil-i tò-né kɔ lapiya kare kin bè tɔ.

Kullə ra kí njururu lə Gayusi

Mat 10:40-42

³ Loki ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ d'i nɔ 'ree, 'pa ta lə ta kí tɔgrɔ-ti kí tò meɛ-i-ti rəm, bá njiyø kí i njiyø meɛ-é-ti rəm kinlé, rɔ-m nəl-m nɔ.

⁴ Rɔnəl lə-m kí nɔ lé, to koo kí m'oo 'panè ngan-m-je 'njiyø meɛ ta-ti kí tɔgrɔ-ti.

⁵ I kí m'ində-i dan kəm-m-ti, i to njèra né kɔ kadmɛɛ adi ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ kí 'to mba-je kàrè, i 'ra sə-dé maji.

⁶ Ta lə ndigi kí i 'ndigi dow-je lé, dɛ 'pa ta-é rəsi nɔ njékəwnə-je-ti. Kɔw mba lə-dé kàrè maji kadi i 'ra sə-dé dɔ-ti asi gangi-é-ti kí à nəl Lubə rəm tɔ.

⁷ Kɔ dɛ d'ow kɔ ta kí sobi dɔ 'Babe ə 'taa né ji njékadmɛɛ al-je-ti al.

⁸ Adi dow-je kí bè kinlé bá tò kadi j'uwəi-dé kí rɔ-ji-ti, kɔ kadi j'toi njèra sə-dé kullə natɪ sobi dɔ ta kí tɔgrɔ-ti.

Kullə ra kí majal lə Diotrepɪ kɔ kullə ra kí njururu lə Démétriyusi *1Kɔ 4:18-21*

† 1:1 1:1 Knj 19:29; Rəm 16:23; 1Kɔ 1:14

⁹ M'ndàngi mbete se m'adi njékowna-je; ngà Diotrepi kí bo to kí 'boy ngay dan-dé-ti ra-é kinlé uwə-ji kí rɔ-é-ti al.

¹⁰ Beba loki m'a tɛɛ rɔ-si-ti nɔɔ rəm, m'a pa ta rəsi do kullə ra-é-je-ti. E lé pa ta-je kí maji al maji al do-ji-ti; kin kàrè usi rɔ-é-ti al adi ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ kí d'ow kàrè ɛ mbati kuwə-dé kí rɔ-é-ti rəm, bá ngankɔ-ji-je kí ndigi kuwə-dé kí rɔ-dé-ti kàrè ɔgi-dé rəm, bá tubə-dé dan njékowna-je-ti rəm.

¹¹ I kí m'ində-i dan kəm-m-ti, 'ndaji né ra kí maji al al, ngà né ra kí maji bá 'ndaji. Dow kí njera né kí maji lé to dow lə Lubə, ngà dow kí njera né kí maji al lé, gə Lubə al.

¹² Dow-je lay ya 'pa ta kí maji do Démétriyusi-ti, ə ta kí tɔgrɔ-ti* kí ta-é-ti kàrè tɔji kí ɛ to dow kí maji tɔ, bá jɛ kàrè j'pa ta kí maji do-é-ti ə i kàrè 'gə kí ta lə-ji to ta kí tɔgrɔ-ti.

¹³ Né-je nɔ̀ tò kadi m'ndàngi ta-é mbete-ti m'adi-i ya, ngà m'ndigi ndàngi mɛɛ mbete-ti al.

¹⁴ M'ində mɛɛ-m-ti kí m'a kow rɔ-i-ti mɛɛ ndɔ-je-ti kí à ree kin ə j'a pa-nə ta kɪ ta-ji jà-jà.

¹⁵ Kadi lapiya nɔ̀y sə-i! Nam-i-je 'ra-i lapiya ə i kàrè 'ra lapiya nam-ji-je káre-káre lay adi-ji tɔ.

* **1:12 1:12** Mɛɛ mbete-ti kí 'ndàngi kí ta greki lé 'panè to ta kí tɔgrɔ-ti bá pa ta kí maji do Démétriyusi-ti.

Mbete kí Judi ndàngi

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí Judi ndàngi

Judi ndàngi mbete kí goji kin adi dow-je kí Lubə ba-dé, ndigi-dé bá ngəm-dé adi Jeju Kristi (Lo ndó-é kí 1). To njékadmeɛ-je kí rá bá ɛ ndàngi mbete lé adi-dé kàrè dow gə al. Ɛ ndàngi mbete ndəji-dé-né sobi dɔ njéndó dow-je né-je kí ngom kí njékisi dan majal-ti. Njèndàngi mbete lé toji rɔ-é kí n'to «Judi, ngonnjèkullə lə Jeju Kristi, n'to ngonkɔ Jaki» (Lo ndó-é kí 1). À to Jaki kinlé ya bá ndàngi mbete kí ri-é tò dɔ-ti meɛ kunmindi-ti kí sigi ('Ndó ta-je kí dɔ mbete-ti kí Jaki ndàngi). Judi de kɔ Jaki 'to ngankɔ Jeju ('Ndó Mat 13:55; Mar 6:3). Néndó-je kí ngom lé isi taa lo adi Judi inə kɔ ta kí dɔsɔy ə təl ulə dingəm meɛ dow-je kí ɛ ndàngi mbete kin kɔ kadi-dé lé, kɔ kadi 'rɔ kɔ kadmeɛ (Lo ndó-é kí 3). Dan njèndàngi mbete kunmindi kí sigi lé, dow kí pa ta kí dɔ ta kí gangi-ti lə njékədtə-je kin ngə nɔ asi kɔ Judi ya goto. Ta kí gangi kí sobi dɔ majal kí tò meɛ Kunmindi-ti kí Low rəm, bá ɛ kí tò meɛ mbete-je-ti kí rangi kí goto meɛ Kunmindi-ti kí Low rəm lay ya Judi təl un pa meɛ mbete-ti kinlé. Ta-je lə njəkɔwkulə Piyər kí pa meɛ Mbete-ti liə (2Pi 2:1-3:4) kin kàrè ɛ pa tɔ. Ɛ ole meɛ dow-je kí ɛ ndàngi mbete adi-dé, kí njəkɔwkulə-je lə 'Babe Jeju Kristi 'pa ta-é kete kí ko dow-je kí bè kin d'a ree nɔɔ, bá ɛ ulə dingəm meɛ-dé-ti kadi d'a gərərə dɔ kadmeɛ-ti. Ɛ təl ta mbete liə kɔ tərndi dɔ dow-je-ti kí ɛ ndàngi mbete adi-dé rəm bá ɛ ɔsi gaji Lubə rəm.

Toji rɔ kɔ lapiya kí ra

¹ †Ma Judi ngonnjèkullə lə Jeju Kristi rəm, ngonkɔ Jaki rəm, bá m'ndàngi mbete kin m'adi-si səi kí Lubə kí Bəbi-ji ba-si rəm, ində-si dan kəm-é-ti rəm, bá ngəm-si kɔ Jeju Kristi.

² Kadi Lubə adi koo kəmtondoo, kɔ lapiya, kɔ ndigi liə tò mburuki-mburuki dɔ-si-ti!

Njékilə kuji dɔ Lubə-ti al kɔ kullə ra-dé-je

2Pi 2:1-22; 3:1-3

³ Səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti, kaji lə-ji kí j'ori-nɔ dɔ-ti lé low nɔ ya ɔo ndàngi ta kí sobi dɔ-é kadi-si ra-m loti-loti, ngə kí nè kinlé m'oo kí tò dɔ-m-ti kadi m'ndàngi m'adi-si kɔ kadi m'ulə-né dingəm meɛ-si-ti kadi 'roi dɔ kadmeɛ-ti kí Lubə adi njékaa njay-je nja káre-rè ya sartagangi.

⁴ Kɔdɔtalə dow-je madi 'tandi dan-si-ti nɔɔ ə to dow-je kí ta kí gangi kí dɔ-dé-ti kàrè ta-é toki ndàngi low nɔ rəm ngá. De d'ilə kuji dɔ Lubə-ti lə-ji al, adi ta lə ramaji liə kin bá təl to jirə ra kaya lə-dé rəm, bá Ngar lə-ji kí káre-rè kí to 'Babe Jeju Kristi kin kàrè 'naji 'panè 'gə-é al rəm tɔ.

⁵ To né-je kí 'gəi lay ya ngá, ngə m'ndigi kole meɛ-si dɔ-ti kí ndɔki 'Babe taa Israyel-je kí 'to gin dow-je liə ilə-dé taá dɔnangi Ejipti-ti ya, ngə go-ti adi njémeɛngə-je d'oy.

⁶ Malayka-je kí 'ngəm kasi gaki lə-dé al, ngə d'inə lo kisi-dé kí sobi dɔ-dé lé, 'Babe ilə-dé sil kilə kí sartagangi kiring lo kí ndul-ti kɔ ngəbi-né ndo kí boy kí to ndo gangta.

† 1:1 1:1 Mat 13:55; Mar 6:3

⁷ Bè ya tɔ, loki dow-je kí Sodom kɪ Gómor kɪ bebo-je kí tò sə-dé ngɔsi d'ungi-na ko kaya-é-ti kin adi 'ra kaya d'ur-né kɔbi-ti kí dum lé, Lubə un pər kí tò sartagangi bá adi-dé-né kɔ kadi dow-je d'oo-né tɔ.

⁸ Lay bè ya kàrè, dowbé-je kí 'tandi dan-si-ti kinlé, tagir-je lə-dé kí mɛɛ wəy ra adi d'un rɔ-dé 'ra-né né kí tò nɛ rəm, 'nədi tógi kí 'Babe ɔw-né dɔ-dé-ti rəm, bá 'pa ta kí maji al dɔ njériba-je-ti* rəm tɔ.

⁹ † Misəl kí to káre dan 'boy-je-ti lə malayka-je kin ya kàrè, loki mbati ta ta Sú-ti ə naji-é-né ta-ti kí sɔbi dɔ nin Moiyiji lé, ɛ pa ta kí maji al dɔ-é-ti gangi-né ta dɔ-é-ti al. Ngà Misəl lé panè: Kadi 'Babe ndangi-i!

¹⁰ Ngà dowbé-je kinlé, né kí 'gə al ya kàrè 'pa ta kí maji al dɔ-ti ə dɛ lé négə lə-dé kí koji-dé-ti kí toki négə lə dɔ-je bè kinlé, tò kɔ tuji lə-dé ya par.

¹¹ Tuji à kusi dɔ-dé-ti! Kɔɔtalə dɛ d'un dɔ nja Kayin; ə ta lə là ya dɛ d'inə-né rɔ-dé yaki 'ndaji-né kullə dɔkində lə Balam rəm, bá ko dɔngə lə Kore adi d'oy kɔgi rəm tɔ.

¹² Dɛ bá 'to njéjunglu lo nékuso nam lə-si. D'ilə rɔsɔl kɔgi ya d'uso né ublu-ublu ə kəm-dé tò ki dɔ rɔ-dé dɛ-ti ya. 'Tana kí ndi kí ɔw kɪ kədi al ya kàrè ijə damdər bá yəl ɔr-é kɔgi kin bè rəm, 'tana kɪ kagi-je kí d'a kandi nɔykada ya rəmə d'andi al kin bè rəm, d'ɔr-dé kɪ njirə-dé burə, d'oy nja joo;

¹³ 'tana kɪ pungum man babo kí tal bum-bum ə ungi əm-é kí tò nɛ ndaa-ti kin bè rəm, 'tana kɪ kərwəi-je kí njékilə mbuu ə Lubə ra lo kí ndul ndi-ndi kí à tò sartagangi ya isi ngəbi-dé-né kin bè.

¹⁴ Enɔki kí to gin ka kí njékungi-ti siri go Adam-ti lé kàrè, pa ta kí ta Lubə-ti sɔbi-né dɔ dowbé-je kinlé panè: «Ooi, 'Babe à ree kɪ kosi malayka-je liə kí d'aa njay kí kɔr-dé ra budoɔgi dɔgi lo nɔ»

¹⁵ kɔ gangi-né ta dɔ-dé-ti lay rəm, kɔ kadi dow-je lay kí njékilə kuji dɔ Lubə-ti al lé, d'ɔr go kullə ra-dé-je lay kí ɔsi ta Lubə rəm, d'ɔr go ta-je lay kí ngə-ngə kí 'pa d'ɔsi-né Lubə kɪ ta kin rəm tɔ.»

¹⁶ Dowbé-je kinlé, 'to njéyun ta-je, kɪ njébaa ta-je, kɪ njéra kəmnda né-je. Dɛ 'tidə ta-je kí al dɔ-dé dɔ-dé d'ədi-né kəm dow-je kɔ kingə-né né ji-dé-ti.

¹⁷ Ngà səi kí j'ində-si dan kəm-ji-ti lé, né-je kí ndɔki njékowkulə-je lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi 'pa ta-é d'adi-si kinlé, adi mɛɛ-si ole dɔ-ti.

¹⁸ † Ndɔki d'idə-si 'panè: «Kaglo-je-ti kí dɔbəy-ti lé, dow-je d'a to njésɔklo-je ə d'a ra né-je kí ilə kuji dɔ Lubə-ti al kí go gangi-é-ti kí kəmnda-é ra-dé-né.»

¹⁹ Ooi, dowbé-je lé ya ngá én! Dɛ 'to njéra dow-je kadi 'gángi-na, 'to njéra né kí daji rɔ-dé ndigi, 'to dow-je kí Ndil kí aa njay goto mɛɛ-dé-ti.

Ta kullə dingəm mɛɛ-nɔ-ti

²⁰ Ngà səi kí j'ində-si dan kəm-ji-ti kinlé, səi ya kɪ dɔ rɔ-si 'mbusi nja-nɔ dɔ kadmɛɛ-ti lə-si kí aa njay kin rəm, 'pai ta kɪ Lubə kɪ takul Ndil kí aa njay rəm,

²¹ ɔi gərərə mɛɛ ndigi-nɔ-ti lə Lubə 'ngəbi-né koo kəmtondoo lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi kɔ kiskəm kí tò sartagangi.

²² Dɛ kí nɔ-je kí 'tadi tii-tii lé, ooi kəmtondoo lə-dé

²³ adi to kaji kí kadi aji-dé ta pər-ti. Ngà dɛ kí dan-ti-je rəmə, ooi kəmtondoo lə-dé kɪ bəl mɛɛ-si-ti, ə itəi majal-je lə-dé ngərəngi kɪ kubi-je kí rɔ-dé-ti burə titi né kí kubi-je lə-dé kàrè majal ra adi tò nɛ bè tɔ.

* **1:8 1:8 Njériba-je** kinlé dow-je madi 'panè to ndil-je, dɛ kí nɔ-je 'panè to Malayka-je ə dɛ kí rangi 'panè to ta kí sɔbi dɔ dow-je kí ri-dé ba nɔ tɔ. † **1:9 1:9** Ntd 12:7 † **1:18 1:18** 2Pi 3:3

²⁴ Njèkasi ngøm-si kadi kusi ya usi al, kí to njèkadi ɔi dan rønəl-ti lo riba-ti liə kì ta dɔ-si-ti al kinlé,

²⁵ to Lubə ya kì kár-é, Njèkaji-ji kì takul 'Babe lə-ji Jeju Kristi. Low lə low-je rəm, bone bè kin rəm, bá kì dɔ ɓal-ɓal rəm kin ya kadi kɔsgaji, kì kɔɓe, kì rɔngɔ, kì tógi to kí liə! Amən!

Né-je kí 'tɛɛ k̀̀ k̀̀ d̀̀-é Ta-je kí d̀̀ mbete Né-je kí 'tɛɛ k̀̀ k̀̀ d̀̀-é

To Jeju Kristi bá tɛɛ d̀̀ né-je ('Ndó 1:1), ə ɛ́ bá mbete kinlé pa ta liə n̄a. Dow-je kí 'ndàngi mbete kin d'adi-dé d̀̀say lé, 'to njékəwn̄a-je-ti kí gay-gay kí siri kí d̀̀nangi Aji-ti kí ngon-é kí bone 'ba-é Turki kí 'ndàngi ta-é lo k̀̀r-é-ti kí 2 k̀̀ 3. D'ingə k̀̀ k̀̀ d̀̀ kadmɛɛ lə-dé, ə né-je kí 'tɛɛ k̀̀ k̀̀ d̀̀-é kinlé to k̀̀ d̀̀ kulə dingəm mɛɛ-dé-ti, ə toji-dé kí takul Jeju Kristi lé, Lubə à t̀̀ti r̀̀ majal r̀̀m, à gangta d̀̀ Sú-ti, ngà dɛ́ kí 'to kí liə bá à t̀̀r ndi-é d̀̀-dé-ti t̀̀r kí sartagangi. Njèndàngi mbete kin ya k̀̀ d̀̀-é k̀̀rè ingə k̀̀ kaglo-ti kí ɛ́ ndàngi-né né kí 'Babe tɛɛ k̀̀ k̀̀ d̀̀-é adi-é lé. J̄a lé, d'uwə-é d'ilə-é d̀̀nangi-ti kí 'ba-é Patmosi kí to d̀̀gore lo kí dan babo-ti kí 'ba-é Ejé k̀̀ d̀̀ ta lə Jeju Kristi kí ɛ́ pa maji. Ɛ́ toji r̀̀-é panè n'to «J̄a, kí ngonk̀̀-si kí njèkadmɛɛ r̀̀m, bá madkullə lə-si dan n̄a mɛɛ-ti» ('Ndó 1:9). À to J̄a kí njèkəwkulə ya bá ndàngi mbete Poyta kí Maji r̀̀m, mbete-je kí mutə kí ri-é t̀̀ d̀̀-ti r̀̀m. Mbete né-je kí 'boyo bá 'tɛɛ k̀̀ k̀̀ d̀̀-é lé, titi n̄a k̀̀ mbete-je kí dan-ti-je kí mɛɛ Kunmindi-ti kí Low, ə kí n̄a lé to mbete lə Daniyel; to mbete-je kí tɛɛ k̀̀ k̀̀ d̀̀ k̀̀jra-je k̀̀ kullə ra-je lə Lubə k̀̀ takul né kí ra dow toki n̄i b̀̀, k̀̀ né-je kí maji koo al r̀̀m, dow oo nja k̀̀rè al r̀̀m. Né-é-je kinlé k̀̀r mɛɛ-é kí t̀̀grɔ-ti kí aa yéréré goto ya k̀̀rè, maji-é lé to koo kí dow oo kí Lubə ra go kunmindi-je liə lay ya. Lo k̀̀r s̄oy mbete kinlé, j'oo t̀̀ti r̀̀ lə Jeju Kristi d̀̀ né-je-ti kí 'pa ta-é mɛɛ mbete tum gin né-je-ti loki dow al-né d̀̀ ta lə Lubə bá majal andi-né d̀̀nangi-ti. J'a pa titi J̄a b̀̀, panè: «Amèn! I 'Ree, 'Babe Jeju!» ('Ndó 22:20)

Kulə gin ta

¹ Né-je kí sobi d̀̀ Jeju Kristi kí to né-je kí t̀̀ lo boyo-é-ti bá Lubə tɛɛ k̀̀ k̀̀ d̀̀-é, adi to né-je kí t̀̀ kadi à ra né ngəsnè bá Lubə in̄ə ji Jeju-ti kadi toji ngannjékullə-je liə. Bəba Jeju ulə malayka liə r̀̀ ngonnjékullə-ti liə J̄a kadi adi kəm-é ijə d̀̀-ti.

² Titi kí J̄a oo-né né-je k̀̀ kəm-é lé, ɛ́ ilə mbe ta lə Lubə r̀̀m, ta lə Jeju Kristi r̀̀m. Né-je lay kí ɛ́ oo lé, ɛ́ pa ta-é adi dow-je.

³ Ta-je kí ta Lubə-ti kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kinlé, njèndó-é kadi dow-je lé to njènékumə, bá njékoo ə t̀̀l r̀̀-dé go-ti k̀̀rè 'to njènékumə-je to. Kdotalə, kaglo kí né-é-je kin à ra-né lé n̄ay ndɛ́ b̀̀.

Lapiya kí ra k̀̀ k̀̀sgaji

⁴⁻⁵ †M̄a J̄a m'ndàngi mbete kin m'adi njékəwn̄a-je kí gin siri kí d̀̀nangi Aji-ti. Kadi njèkisi kete low, kí to njèkisi ngəsnè, kí à ree r̀̀m, kadi ndil-je liə kí siri kí d'ə n̄ə kalikəbe-ti liə r̀̀m, kadi Jeju Kristi kí to njèkə d̀̀ ndi-é-ti d'adi ramaji, k̀̀ lapiya lə-dé n̄ay sə-si. Jeju Kristi lé, to dow kí d̀̀say kí t̀̀si ndəl ində lo tɛɛ tagangi, to kí 'boy d̀̀ ngar-je-ti kí d̀̀nangi-ti nè.

Ɛ́ kí to njèndigi-ji, njèk̀̀r-ji k̀̀gi mɛɛ majal-je-ti lə-ji k̀̀ takul məsi-é

⁶ †bá t̀̀l-ji dow-je kí gin ngar-ti r̀̀m, t̀̀l-ji njégugnə-je kí njéra kullə lə Bobi-é Lubə r̀̀m lé, kadi k̀̀sgaji, k̀̀ t̀̀gi to 'liə k̀̀ d̀̀ bal-bal! Amèn!

7 †Ooi, ɛ isi ree dan kilndi-ti. Dow-je lay ya d'a koo-é kù kəm-dé, bá de kí d'osi-é kù ningə lé ya kàrè d'a koo-é kù kəm-dé rəm tɔ. Ree liə à təl gin ndingəɔ lə gin dow-je lay kí dɔnangi-ti nè. Oiyó, Amen!

8 †'Babe Lubə kí njètógi-je lay, kí njèkisi kete low, kí to njèkisi ngɔsnè, kí à ree lé panè: «Mā bá m'to Alpa kù Omega.»*

Né kí ra Jā kí njì bè

9 Mā Jā kí m'to ngonkɔ-si kù takul Jeju, adi m'ingə kù sə-si nati rəm, m'to dow kí kɔbe-ti liə nati sə-si rəm, m'uwə rɔ-m ngā nati sə-si lé bá, ndɔkì d'uwə-m d'ilə-m dɔnangi-ti kí 'ba-é Patmosi kí to dɔgore lo kí dan ba-ti, kɔɔ ta lə Lubə kí m'pa rəm, kɔɔ ta kí tɔgrɔ-ti kí sobi dɔ Jeju kí m'pa lé rəm tɔ.

10 Mee ndɔ-ti lə 'Babe lé, Ndil kí aa njay ree dɔ-m-ti ə m'oo ndi dow ba go-m-ti boy titi ká təbi mbanga bè

11 panè: Né kí 'isi 'oo kinlé, 'ndàngi mbete-ti ə 'ulə-né adi njékəwnə-je kí gin siri, adi to de kí bebo Epeji-ti, kù bebo Ismir, kù bebo Pergam, kù bebo Tiyatir, kù bebo Sardesi, kù bebo Piladelpi, kù bebo Laodise.

12 Go-ti, m'təl kəm-m kɔɔ kadi m'oo dow kí pa sə-m ta lé. Beba loki m'təl kəm rəmə, m'oo kagi nā lampi siri kí to kagi-je kí lɔr bá 'ra-né

13 ə dow madi tanā kù Ngon lə dow ɔ mbunə kagi nā lampi-je-ti lé. Ɛ ulə kubi kù boy yul rɔ-é-ti, bá dɔɔ bədi-é kù ndaá dɔɔ bədi kí 'ra kù lɔr tɔ.

14 Dɔ-é, puti nda titi kubi kí nda bè rəm, titi kɔsi bè rəm tɔ. Kəm-é ɔ njoy-njoy titi ndɔ pər kí teḡ bilim-bilim kin bè.

15 Nja-é ndɔy mbyu tanā kù ngowla kí dow ulə dan yalpər-ti bè, bá ndi-é ba titi-nā ká man babo-je bè rəm tɔ.

16 Ɛ uwə kərweji-je siri jikɔl-é-ti, bá kiyəɔ kí d'ɔl ta kati-é joo lay ndəti-ndəti teḡ ta-é-ti, bá takəm-é ndógi tanā kù kàdì kí teḡ kəm-é rəsi-rəsi ɔsi kin bè rəm tɔ.

17 †Loki m'oo-é rəmə, m'usi nangi nja-é-ti titi dow kí oy bè. Beba un jikɔl-é ində dɔ-m-ti ə panè: 'Bəl al! Mā ya m'to njètum gin né rəm, m'to njètɔl ta né rəm,

18 mā m'isi kəm. Ndɔkì m'oy, ngā kí nè kinlé m'isi kəm kù dɔ bal-bal. M'ow kù tógi dɔ koy-ti rəm, bá dɔ lo kí koó-ti rəm tɔ.

19 Beba né-je kí i 'oo ngá, kù né kí isi ra né kí ngɔsnè-ti, kù né kí à ra-né go-ti gogi lé, 'ndàngi mbete-ti.

20 Ngà kərweji-je kí siri kí 'oo jikɔl-m-ti, kù kagnā lampi-je siri kí to kagi-je kí lɔr bá 'ra-né lé, ta kí dɔ-dé-ti kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti lé, kər mee-é ɛn: Kərweji-je kí siri lé, to malayka-je lə njékəwnə-je kí gin siri lé, ə kagnā lampi-je kí siri kí to kagi-je kí lɔr bá 'ra-né lé, to njékəwnə-je kí gin siri lé tɔ.

2

Njékəwnə-je kí bebo Epeji-ti Knj 20:28-31

1 «'Ndàngi mbete adi malayka* lə njékəwnə-je kí bebo Epeji-ti 'panè: 'Oo, njèkuwə kərweji-je siri jikɔl-é-ti, kí to njènjiyə dan kagnā lampi-je-ti siri kí to kagi-je kí lɔr bá 'ra-né lé panè:

† **1:7 1:7 a** Mat 24:30; Mar 13:26; Luk 21:27; 1Te 4:17; **b** Jā 19:34,37; **d** Mat 24:30 † **1:8 1:8** Ntd 22:13 * **1:8 1:8 Alpa** lé kər mee-é to tum gin né ə **Omega** kər mee-é to tɔl ta né ('Ndó Ntd 1:17).

† **1:17 1:17** Ntd 2:8; 22:13 * **2:1 2:1** Ta-je kinlé sobi dɔ njékəwnə-je kí gin siri. Ə Malayka-je lé à to njékərnə njékəwnə-je.

² M'gə kullə ra-i-je, m'gə kɔɔ-je lə-i, b́a m'gə kuwə rɔ ngə lə-i rəm tɔ. M'gə kí i 'a kisi dɔ-ti k̀ njémeḡndul-je al. Beba njéba rɔ-dé njékɔwkulə-je lé, i 'nə-dé 'oo, adi 'gə-dé kí 'to njékəɔta-je b́i 'to njékɔwkulə-je al.

³ I 'uwə rɔ-i ngə rəm, 'ingə k̀ kɔ ta lə-m rəm, b́a kɔɔ ra-i go-m-ti al rəm tɔ.

⁴ Ngà né kí m'ow-né sə-i k̀ ta éñ: Ndigi kí dɔsəy kí ndɔki i 'ndigi-m lé b́a, i 'tusi inə.

⁵ Éñ é adi meḡ-i ole dɔ lo kí i-ti usi, inə panjiyə-i kí majal kɔgi ə 'təl un kullə ra-i-je kí dɔsəy ndɔki lé gogi. Kinə inə panjiyə-i-je kí majal kɔgi al rəm, m'a kɔw rɔ-i-ti ə m'a kun kagnaḡ lampi lə-i lo kə-é-ti kɔgi.

⁶ Bè ya kàrè, né kí i 'ra adi maji éñ: I 'mbati kullə ra dow-je lə Nikola titi kí mḡ m'mbati-né kin bè tɔ.»

⁷ †Dow kí mbi-é tɔ rəm, kadi oo-né ta kí Ndil kí aa njay idə njékəwnḡ-je kí gay-gay. Ndil kí aa njay idə-dé panè: Dow kí tətɔ rɔ lé m'a kadi-é uso kandi kagi kiskəm kí ḡ b́e kisi maji-ti lə Lubə.

Njékəwnḡ-je kí bebo Ismir-ti

⁸ †Ndangi mbete 'adi malayka lə njékəwnḡ-je kí bebo Ismir-ti ə 'panè: 'Oo, ḡ kí to kí dɔsəy rəm, to sɔy dow-je rəm, kí ndɔki oy b́a tɔsi ndəl ində lo teḡ lé panè:

⁹ M'gə k̀ k̀ ndoo lə-i ya, ngə 'to njénékingə. Ta-je kí maji al maji al kí dow-je kí 'to jipi-je al ya 'ba rɔ-dé jipi-je d'isi 'pa dɔ-i-ti kin kàrè m'gə rəm. Dḡ 'to kəykəwnḡ lə Satḡ.

¹⁰ 'Bəl k̀ kí 'a kingə kin al; Sú à kungi dow-je kí dan-ti-je kí dan-si-ti dangay-ti kɔ nḡ-si-né, ə a kingəi k̀ ndɔ dɔgi. 'A dɔ ndi-i-ti njangi sar ya kadi 'oy-né rəm, m'a kadi-i jɔgi tətɔ kí sɔbɔ kiskəm.

¹¹ †Dow kí mbi-é tɔ rəm, kadi oo-né ta kí Ndil kí aa njay idə njékəwnḡ-je kí gay-gay kin. Ndil kí aa njay idə-dé panè: Dow kí tətɔ rɔ lé, koy kí nja joo à tol-é al ngá.

Njékəwnḡ-je kí bebo Pergam-ti

¹² 'Ndangi mbete adi malayka lə njékəwnḡ-je kí bebo Pergam-ti ə 'panè: 'Oo, njékɔw k̀ kiyəɔ kí d'ɔl ta kati-é joo lay ndəti-ndəti panè:

¹³ M'gə lo kisi-i. Lo kisi-i kinlé b́a kalikɔbe lə Satḡ tɔ-ti. Bè ya kàrè i 'nam sə-m, b́a Antipasi kí to dow kí tɔgrɔ-ti kí to njèpata lə-m kadi dow-je kí 'tol-é b́e lə-i kí to lo kisi Satḡ kin kàrè, ndɔ-é-ti kinlé i 'naji ta dɔ kadmeḡ-ti lə-i kí adi-m lé al rəm.

¹⁴ Ngà né-je kí m'ow-né sə-i k̀ ta éñ: I adi dow-je kí njéndigi néndó lə Balam d'isi rɔ-i-ti; Balam lé ndɔki ndó Balaki kadi ədi Israyel-je kadi d'uso dḡ-je kí 'pole-né magi-je rəm, b́a ədi-dé kadi 'ra kaya rəm tɔ.

¹⁵ Bəy b́a, i adi njéndigi néndó lə dow-je lə Nikola lé d'isi rɔ-i-ti tɔ.

¹⁶ Beba 'inə panjiyə-i-je kí majal kin kɔgi al rəm, ngəsnè ya m'a kɔw rɔ-i-ti nɔḡ ə m'a rɔ sə-dé k̀ kiyəɔ kí ta-m-ti.

¹⁷ †Dow kí mbi-é tɔ rəm, kadi oo-né ta kí Ndil kí aa njay idə njékəwnḡ-je kí gay-gay kin. Ndil kí aa njay idə-dé panè: Dow kí tətɔ rɔ lé, m'a kadi-é nékuso kí 'ba-é maan kí to né kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti, b́a m'a kadi-é ər kí nda ə ər-é kinlé d'a ndangi ri kí sigi titi; to ri kí 'ba-é ya k̀ kár-é à ḡ b́i dow kí rangi à ḡ al.

Njékəwnḡ-je kí bebo Tiyatir-ti

18 'Ndàngi mbete 'adi malayka læ njékəwnə-je kí bebo Tiyatir-ti ə 'panè: 'Oo, ta kí Ngon læ Lubə kí kəm-é ð njoy-njoy titi ndɔ pər kí teḡ bilim-bilim ə nja-é ndɔy mbyu tana kà ngowla kí dow ulə dan yalpər-ti bè pa éñ:

19 M'gə kullə ra-i-je, m'gə ndigi kí 'ndigi-m, m'gə kadmee læ-i, m'gə né kí 'isi 'ra adi-m, m'gə kuwə rɔ ngə læ-i, bá m'gə kí kullə-je kí 'ra gogi nè nɔ itə ɛ kí kete.

20 Ngà né kí m'ow-né sə-i kà ta éñ: Jejabel kí to dené kà njèba rɔ-é njèpata kí ta Lubə-ti lé, i inə-é adi ndó-né ngannjékullə-je læ-m ur-dé-né wale adi 'ra kaya, bá adi d'uso dɔ-je kí 'pole-né magi-je rəm tɔ.

21 M'inə kaglo m'adi-é kadi inə-né panjiyə-é-je kí maji al kɔgi, ngə panjiyə-é kí maji al kí to kaya kí ra lé, ɛ ndigi kinə kɔgi al.

22 Yən! Kinə njera siə kaya-je d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kí ow nati kà néndó liə kin kɔgi al lé, m'a kungi-dé dɔ tirə-ti dan kɔ-ti kí nɔ nati siə.

23 M'a tɔl ngan-je liə kɔgi. Rəmə njékəwnə-je kí gay-gay lay d'a gə kí mɔ lé m'to njètən tagir-je, kà né-je kí bɔyɔ rɔ-é mee dow-je-ti, adi m'a kugə nɔ-nɔ kí go kullə ra-é-je-ti.

24 Ngà səi ndəgi njékəwnə-je lay kí bebo Tiyatir-ti kí 'ndigi néndó kí maji al kin al rəm, 'gəi né kí dɛ 'ba-é ta læ Satɔ kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti kin al rəm lé, m'idə-si m'panè: Mɔ m'ində nékoti kí ɔy kí rangi dɔ-si-ti al ngá.

25 Ngà né kí tɔ ji-si-ti kinlé, uwəi njarara ya sar kadi m'ree-né.

26 Dow kí tətɔ rɔ, kí ra kullə læ-m ya sar tɔl-né ta-é lé, m'a kadi-é ow kà tɔgi dɔ gin dow-je-ti kí gay-gay.

27 Beba ɛ à kɔr nɔ-dé kà ngowla ji-é-ti, kɔ tətɔ-dé-né dɛki-dɛki titi kí dow tɔ-né bay kí ra kà anji kin bè. Mɔ ya kàrè Bɔbi-m adi-m tɔgi kinlé bè tɔ.

28 Dow kí tətɔ lé, m'a kadi-é ngòrongi kí njèndógi ta lo kaa-ti.

29 Dow kí mbi-é tɔ rəmə, kadi oo-né ta kí Ndil kí aa njay idə njékəwnə-je kí gay-gay kin.

3

Njékəwnə-je kí bebo Sardəsi-ti

1 'Ndàngi mbete adi malayka* læ njékəwnə-je kí bebo Sardəsi-ti ə 'panè: 'Oo, njékow kà kərwej-je siri, kà ndil-je læ Lubə kí siri lé panè: M'gə kullə ra-i-je: Ri-i ba titi dow kí isi kəm bè ya, ngà i oyi mburuki.

2 'Isi kəm dɔ rɔ-i-ti ə 'mbusi nja ndəgi-é-je kí d'ow kɔy koy mburuki kin tɔ, kɔ m'oo kí kullə ra-i maji ɔr njuti nɔ Lubə-ti læ-m al.

3 †Kəm rəbi kí i oo-né ta læ Lubə, kà kəm rəbi kí i taa-né lé, 'adi mee-i ole dɔ-ti. 'Təl rɔ-i go-ti ə inə panjiyə-i-je kí majal lé kɔgi. Kinə 'isi kəm dɔ rɔ-i-ti al lé, m'a kow rɔ-i-ti titi-nɔ kà njèbogi bè adi 'a gə dɔ kàdɔ kí m'a kow kubə-i-né nangi busi lé al.

4 Bè ya kàrè, i ow kà dow-je madi mee bebo Sardəsi-ti nɔ kà 'to dow-je kí kullə ra-dé tɔ nɛ takəm Lubə-ti al; dɛ d'a njiyə sə-m kà kubi-je kí nda mbəy-mbəy rɔ-dé-ti kɔ dɛ 'to dow-je kí d'asi gaki.

5 †Beba dow kí tətɔ rɔ lé, à kulə kubi kí nda mbəy-mbəy rɔ-é-ti, m'a bujuru ri-é kɔgi mee mbete kiskəm-ti al, m'a pa ta liə rəsi nɔ Bɔbi-m-ti, kà nɔ malayka-je-ti liə panè: ɛ to dow læ-m ya.

6 Dow kí mbi-é tɔ rəmə kadi oo-né ta kí Ndil kí aa njay idə njékəwnə-je kí gay-gay kin.

* **3:1 3:1** Ta-je kinlé sobi dɔ njékəwnə-je kí gin siri. Ə Malayka-je lé à to njékornɔ njékəwnə-je.

† **3:3 3:3** Mat 24:43,44; Luk 12:39,40; Ntd 16:15 † **3:5 3:5 a** Ntd 20:12; **b** Mat 10:32; Luk 12:8

Njékəwnə-je kí bebo Piladelpi-ti

⁷ 'Ndàngi mbete adi malayka lə njékəwnə-je kí mɛḡ bebo Piladelpi-ti 'panè:

'Oo, ta kí njèkaa njay,
njèra né kí tɔgrɔ-ti,
njèkɔw kà lakere lə Dabidi,
ɛ́ kí tɛḡ tarəbi ə dow kí rangi
à kasi kuti al, uti tarəbi ə
dow kí rangi à kasi tɛḡ al lé panè:

⁸ M'gə kullə ra-i-je. I 'to njètɔgi kí ngay al ya, i 'təl rɔ-i go ta-ti lə-m, kadi 'naji 'pane 'gə-m al kin kàrè i 'naji al rəm tɔ. Beba m'tɛḡ tarəbi m'adi tò tagra nɔ-i-ti ə dow kí à kasi kuti ya goto.

⁹ 'Oo, kuti dow-je kí 'to njékəwnə-je lə Satə, 'to jipi-je al ya 'ba rɔ-dé jipi-je adi 'to njékədta-je kinlé, m'ungɔ-dé ji-i-ti. 'Oo, m'a kadi 'ree 'səbi takəm-dé nangɔ nɔ-i-ti rəmə d'a gə kí m'ndigi-i.

¹⁰ Ta lə-m kí sɔbi dɔ kuwə rɔ ngə lé, i 'to njètəl rɔ-i go-ti, adi mɔ kàrè, kaglo kí nənə à ree dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè lay lé, m'a ngəm-i.

¹¹ M'isi m'ow nɔɔ ngɔsnè. 'Uwə né kí ji-i-ti lé ngə kɔ kadi dow madi taa nékugə dɔji-i kí to jɔgi lə njètətrɔ lé al.

¹² †Dow kí njètətrɔ lé, m'a kadi-é to kagi ngow dan kəy lə Lubə lə-m ə ɛ́ à tɛḡ mɛḡ-é-ti kɔgi ndə al. M'a ndàngi ri Lubə lə-m rɔ-é-ti rəm, bebo lə Lubə lə-m kí to bebo Jorijaləm kí sigi kí i dɔrə-ti rɔ Lubə-ti lə-m lé, m'a ndàngi ri-é rɔ-é-ti rəm, bá ri-m kí sigi lé kàrè, m'a ndàngi rɔ-é-ti rəm tɔ.

¹³ Dow kí mbi-é tò rəmə, kadi oo-né ta kí Ndil kí aa njay idə njékəwnə-je kí gay-gay kin!

Njékəwnə-je kí bebo Laodise-ti

¹⁴ 'Ndàngi mbete adi malayka lə njékəwnə-je kí mɛḡ bebo Laodise-ti 'panè: 'Oo, ɛ́ kí ri-é lə Amən, njèkoo né ə pa ta dɔ-ti mindi-é joo al kí njèra né kí tɔgrɔ-ti, kí to njèkində né-je nati kà Lubə lé panè:

¹⁵ M'gə kullə ra-i-je. I 'sol al rəm, bá i 'tungə al rəm. Kinə 'a sol rəmə 'sol, kinə 'a tungə rəmə 'tungə!

¹⁶ Bè al rəmə, m'a tɔmɔ-i kɔgi, kɔ i lé 'la laa bi 'sol al rəm, 'tungə al rəm.

¹⁷ Kɔ ta kí i ya 'pa panè:
m'to njènəkɔngə, m'ra né
m'ingə-né né nɔ adi m'ow
ndoo né madi al rəm,
adi i 'gə kí kəm-i tò ndoo al rəm,
'gə kí 'to dangi-ti al rəm,
'gə kí 'to njèndoo al rəm,
'gə kí 'to njèkəmtɔ al rəm,
'gə kí ɔw kuti-i dum al rəm;
gin-é kin bá,

¹⁸ m'ɔji-i-né ta kadi 'ree rɔ-m-ti
'ndogɔ lɔr kí 'lɛḡ pərəə maji kin,
kɔ kadi 'təl-né njènəkɔngə rəm,
kadi 'ndogɔ kubi-je kí ndaá ulə rɔ-i-ti
kadi kuti dum lə-i lé rɔsol-é goto rəm,
kadi 'ndogɔ kumə kilə kəm-ti,
kɔ kadi ilə kəm-i-ti kadi oo lo maji.

19 †Ma lé, dow-je lay kí m'ndigi-dé lé, m'ndangi-dé rəm, bá m'ində-dé m'ɔji-dé rəm tɔ. Beba adi rɔ-i tungə ə inə panjiyə-i-je kí majal kɔgi!

20 'Oo, m'a takəy-ti ə ma m'ində takəy, kinə dow oo ndi-m, ə teḡ takəy adi-m lé, m'a kandi go-é-ti, m'a kuso siə né rəm, ɛ à kuso sə-m né rəm tɔ.

21 Dow kí tətɪ rɔ lé, m'a kadi-é isi sə-m nati dɔ kalikɔbe-ti lə-m, titi kà ma m'təti-né rɔ bá m'isi-né kà Bɔbi-m nati dɔ kalikɔbe-ti liə kin bè tɔ.

22 Dow kí mbi-é tɔ kadi oo-né ta rəmə kadi oo ta kí Ndil kí aa njay idə njékəwnə-je kí gay-gay kin!

4

Kalikɔbe lə Lubə, kà njékisi dɔrɔ-ti

1 Go né-je-ti kinlé, m'oo lo rəmə, m'oo tarəbi teḡ meḡ dɔrɔ-ti. Dow kí dɔsɔy kí m'oo ndi-é pa sə-m ta lé, ndi-é ba titi-nə kí ká təbi mbanga bè. Ɛ idə-m panè: 'Al kí taá nè bè ə m'a kadi-i oo né-je kí à ree go-ti.

2 Beba tajinati nè ya Ndil kí aa njay ree dɔ-m-ti. Rəmə m'oo kalikɔbe meḡ dɔrɔ-ti ə dow káre bè isi dɔ-ti.

3 Dow kí isi dɔ-ti lé, rɔ-é ndɔy titi-nə kà ər kí 'ba-é jaspə rəm, titi-nə kà ər kí 'ba-é sarduwan rəm, bá gangmal ndɔy mbyu titi-nə kà ər kí ba-é Emerodi bè gəə dɔ kalikɔbe lé rəm tɔ.

4 Kalikɔbe kinlé, kalikɔbe-je kí rangi asi kɔrjoo gidi-é sɔ gəə dɔ-é ə 'ngatɔgi-je kɔrjoo gidi-é sɔ d'isi dɔ kalikɔbe-je-ti kinlé kà kubi-je kí nda-nda rɔ-dé-ti, bá jɔgi ngar-je kí 'ra kà lɔr tɔ dɔ-dé-ti tɔ.

5 †Kalikɔbe kinlé, ndi təl-ti rəm, ndi dow-je ba-ti rəm, bá ndi ndangi-ti rəm tɔ. Lampi-je siri ɔ nɔ nɔ kalikɔbe-ti lé. Lampi-é-je kinlé to ndil-je lə Lubə kí siri.

6 Né madɪ tɔ nɔ kalikɔbe-ti kinlé nɔɔ titi-nə kà babo kí ndɔy titi kɔsi bè, bá aa yéróró titi-nə kà ər kí 'ba-é Kristal kin bè rəm tɔ.

Njékiskəm-je kí sɔ d'isi danɔ 'gəə dɔ kalikɔbe kinlé ə kəm-dé rusi rɔ-dé lay.

7 Njékiskəm-je kí sɔ lé, ɛ kí dɔsɔy tanɔ kà ɓɔl bè, njékungɪ-ti joo tanɔ kà ngon mangi bè, njékungɪ-ti mutə rəmə takəm-é tanɔ kà takəm dow ə njékungɪ-ti sɔ lé tanɔ kí yəl soro kí j kà bagi-é taá kin bè.

8 Njékiskəm-je kí sɔ lé, nɔ-nɔ ya bagi-é ra meke-meke ə kəm-dé rusi rɔ-dé lay. Ndɔɔ-je kà kada-je adi dɔkàdɪ lay ya 'panè: Njèkaa njay, Njèkaa njay, Njèkaa njay kí to 'Babe Lubə kí Njètɔgi-je lay kí to Njékisi kete low rəm, Njékisi ɓone rəm, bá kí a ree rəm tɔ.

9 Njékisi dɔ kalikɔbe-ti kí to njékisi kà dɔ ɓal-ɓal lé, loki njékiskəm-je kí sɔ lé, d'a kɔsi gaji-é, d'a kulə rifa dɔ-é-ti, d'a ra-é oiyo rəmə,

10 'ngatɔgi-je kí kɔrjoo gidi-é sɔ d'a tɔɔ burmba nangɪ nɔ njékisi dɔ kalikɔbe-ti lé, d'a kɔsi dɔ-dé nangɪ nɔ njékisi kà dɔ ɓal-ɓal-ti lé ə d'a kungɪ jɔgi ngar-je lə-dé nangɪ nɔ kalikɔbe-ti lé ə d'a pa panè:

11 I asi gaki, 'Babe Lubə lə-ji, kadi kɔsgaji kà rifa, kà tɔgi to 'lə-i, kdɔtalə né-je lay ya to i bá 'ra-dé ə to meḡ ndigi lə-i kadi né-je kinlé tɔ, beba i 'ra-dé-né.

5

Ta kí sobi dɔ ngonbati kí taa mbete kí 'tɔsi kà pɔ lo siri

1 Go-ti, m'oo njékisi dɔ kalikɔbe-ti lé uwə mbete jikol-é-ti. Mbete lé, 'ndangi ta gidi-ti rəm, meḡ-é-ti rəm, bá 'tɔsi pɔ-ti lo siri 'tiŋə-né ta-é.

² Bá m'oo malayka kí tógi-é n̄a pa ta k̀i ndi-é kí boy-boy panè: N̄a bá asi gaki kadi kəsi pɔ-je kí 'tiṅə-né ta mbete kinlé ə teḡ meḡ-é wa?

³ Ngà dow kí dɔra-ti, əse dɔnangi-ti nè əse gin nangi-ti kí asi kadi teḡ mbete kin ə oo né kí meḡ-é-ti ya goto.

⁴ Beba ma m'no n̄a, kɔ dow kí asi gaki kadi teḡ mbete lé ə oo né kí meḡ-é-ti ya goto.

⁵ Rəmə dow káre kí dan 'ngatógi-je-ti idə-m panè: «'Nɔ al!» 'Oo, bɔl kí gin koji-ti lə Juda, ɛ kí to kí gin koji-ti lə ngar Dabidi tətɔ rɔ kɔ kadi kəsi pɔ kí 'tɔsi mbete-ti lo siri 'tiṅə-né ta-é lé ə teḡ meḡ-é tɔ.

⁶ Rəmə m'oo ngonbati kí tanaḡ ngonbati kí 'tol-é bè, ɔ k̀i nja-é taá dana bapi mbunə kalikɔbe-ti, k̀i njékiskəm-je kí sɔ, k̀i mbunə 'ngatógi-je-ti. Ngonbati lé, gajɛ-é ra siri, bá kəm-é ra siri tɔ. Kəm-é-je kí siri lé to ndil-je lə Lubə kí siri kí Lubə ulə-dé lo lay kí dɔnangi-ti nè.

⁷ Ngonbati lé ɔti ree taa mbete kí jikɔl njékisi dɔ kalikɔbe-ti lé.

⁸ Loki ngonbati taa mbete lé rəmə, njékiskəm-je kí sɔ rəm, 'ngatógi-je k̀i kɔrjoo gidi-é sɔ lé 'səbi takəm-dé nangi nɔ-é-ti. N̄a-n̄a ya uwə kunduməngrə-je k̀i kobi lɔr-je ji-é-ti ji-é-ti. Kobi lɔr-je kinlé, ubi kí ɔti maji rusi meḡ-é nji-nji. Ubi kí ɔti maji kinlé, to ta-je kí njékaa njay-je d'isi 'pa k̀i Lubə.

⁹ Njékiskəm-je kí sɔ, k̀i 'ngatógi-je lé d'usi pa kí sigi panè: I asi gaki kadi 'taa mbete lé 'kəsi pɔ kí 'tiṅə-né ta-é lé ə 'teḡ meḡ-é, kɔ ta lə gin koji-je lay kí dɔnangi-ti nè, k̀i gin dow-je lay kí ndɔ ta lə-dé tɔ gay-gay, i bá dow-je 'tol-i adi məsi-i gangi dɔ-dé adi Lubə.

¹⁰ †De lé, i 'təl-dé adi 'to gin ngar rəm, 'to njégugnə-je kí njérakullə lə Lubə rəm, adi d'a kɔbe dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè.

¹¹ Loki m'gɔ lo rəmə, m'oo ndi kosi malayka-je kí kɔr-dé to budoḡi-dɔgi nja n̄a-n̄a 'gəə dɔ kalikɔbe, k̀i dɔ njékiskəm-je, k̀i dɔ 'ngatógi-je lé.

¹² De 'pa ta k̀i ndi-dé kí boy-boy 'panè: Ngonbati kí ndɔki 'tol-é lé, ɛ asi gaki kadi tógi, k̀i nékingə, k̀i gosi, k̀i rɔngə, k̀i kɔsgaji, k̀i riɓa, k̀i tóy, lay to 'liə.

¹³ Rəmə m'oo ndi né-je lay kí Lubə ra-dé dɔra-ti, k̀i dɔnangi-ti, k̀i gin nangi-ti, k̀i dan babo-ti, k̀i né-je lay ya 'panè: Tóy, k̀i kɔsgaji, k̀i riɓa, k̀i tógi, to 'lə njékisi dɔ kalikɔbe-ti rəm, to 'lə Ngonbati ya k̀i dɔ bal-bal.

¹⁴ Rəmə njékiskəm-je kí sɔ lé 'panè: Amən! Ə 'ngatógi-je lé, 'tɔsi məkəji-dé nangi bá d'osi dɔ-dé nangi nɔ njékisi dɔ kalikɔbe-ti de k̀i ngonbati.

6

Ngonbati kəsi né kí meḡe kí dɔsɔy kí 'tiṅə-né ta mbete

¹ Loki m'oo lo rəmə, pɔ kí 'tɔsi mbete-ti lo siri 'tiṅə-né ta-é lé, Ngonbati kəsi kí káre dan-ti ə m'oo ndi kí káre dan njékiskəm-je kí sɔ pa ta adi ndi-é ɓa titi ndàngi ndi bè panè: 'Ree!

² Beba m'oo lo rəmə, m'oo sində kí nda ə njəkál-é uwə mandangi ji-é-ti, d'adi-é jɔgi ngar, ɛ ɔw kí njètətrɔ kɔ tətɔ rɔ.

³ Loki Ngonbati kəsi pɔ kí njékungɔ-ti joo kí 'tiṅə-né ta mbete lé rəmə, m'oo ndi njékisi kəm kí njékungɔ-ti joo panè: 'Ree.

⁴ Rəmə sində kí rangi kí kər titi-n̄a k̀i pər bè teḡ ə njəkál-é ingə tógi kadi un-né lapiya kɔgi dɔnangi-ti, kɔ kadi dow-je 'tijə mindi-n̄a; ə d'adi-é kiyəro kí ngal.

⁵ Loki Ngonbati kəsi pɔ́ kí njèkungi-ti mutə kí 'tiṅə-né ta mbete lé rəmə, m'oo ndi njèkisi kəm kí njèkungi-ti mutə panè: 'Ree! Beba m'oo lo rəmə, m'oo sində kí ndul. Njékal-é uwə né mbɔ́ji koy-né ji-é-ti.

⁶ Go-ti, m'oo ká né ba dan njékiskəm-je-ti kí so lé titi kà ndi dow bè panè: Geme kɔ́ɔ káre lé, là-é asi kəm là kullə kí ndo káre, ə tɔ́y kɔ́ɔ káre lé, là-é asi kəm là kullə kí ndo káre, ngà ubi-je kà man nduu rəmə, ɔ́di rɔ́ al.

⁷ Loki Ngonbati kəsi pɔ́ kí njèkungi-ti so kí 'tiṅə-né ta mbete lé rəmə, m'oo ndi njèkisi kəm kí njèkungi-ti so panè: 'Ree!

⁸ Beba m'oo lo rəmə, m'oo sində məsi ə njékal-é ri-é lə koy ə lo kí koó bá to njédan-é. 'Gangi dow-je kí dɔ́nangi-ti lo so ə d'adi-dé dɔ́bi-é káre kadi d'ɔ́w kà tógi do-ti, kɔ́o kadi 'tɔ́l dow-je kà kiyəɔ rəm, kà fo rəm, kà yokosi rəm, bá kadi d'adi dɔ́-je kí wale kí dɔ́nangi-ti nè 'tɔ́-dé 'tɔ́l-dé rəm tɔ́.

⁹ Loki Ngonbati kəsi pɔ́ kí njèkungi-ti mɪ́ kí 'tiṅə-né ta mbete lé rəmə, dow-je kí 'tijə mindi-dé kɔ́o ta lə Lubə rəm, kɔ́o ta liə kí 'pa d'adi dow-je rəm lé, m'oo-dé gin logugi né-ti.

¹⁰ De 'tur kɔ́ɔl kà ndi-dé kí boy-boy 'panè: Ngar kí njékaa njay, kí njéra né kí tɔ́grɔ́-ti, i 'isi kósi bè lé, kàdì ban bá 'a gangta kí njururu ə 'a dalba məsi-ji do dow-je-ti kí dɔ́nangi-ti nè wa?

¹¹ Beba d'adi nɔ́-nɔ́ ya kubi kí ngal kí nda-nda ə d'idə-dé 'panè kadi d'ilə mɛḡ-dé do madi-é-ti kaglo sɛ́ bəy, kɔ́o kadi madkullə-je lə-dé kà ngankɔ́-dé-je kí d'a tɔ́l-dé titi-nɔ́ sə-dé bè lé kɔ́r-dé asi bəy bane.

¹² †Loki m'oo lo rəmə, m'oo kí Ngonbati kəsi pɔ́ kí njèkungi-ti mɛkɛ́ kí 'tiṅə-né ta mbete lé rəmə, dɔ́nangi yəki buki-buki rəm, kàdì təl ndul ndi-rəm, kubru nɔ́y lay ya titi-nɔ́ kà məsi bè rəm,

¹³ bá kərwə́-je kí dɔ́rɔ́-ti 'tusi nangi titi-nɔ́ kà kote kí yəlbo yəki-é nɔ́ adi kandi-é kí bəsrə ur nangi wuki-wuki kin bè.

¹⁴ †Dɔ́rɔ́ kəw rɔ́-é titi-nɔ́ kí dow bɪr-né mbete bè ə mbal-je kà dɔ́gore lo-je kí dan ba-ti lay ya 'ngəsi d'inə lo kɔ́-dé kí kete.

¹⁵ Ngar-je kí dɔ́nangi-ti, kà dow-je kí boy-boy, kà 'boy-je lə asgar-je, kà njénékingə-je, kà njétógi-je, lay kà bə-je, kà dow-je kí d'isi dow do rɔ́-dé, 'bɔ́yɔ́ rɔ́-dé bole mbal-je-ti, kà mbunə mbal-je-ti.

¹⁶ †ə d'idə mbal-je 'panè: 'Tusi do-ji-ti ə 'bɔ́yi-ji takəm njékisi do kalikɔ́be-ti, kà ta wɔ́ngi-ti lə Ngonbati.

¹⁷ Kɔ́o ndo kí boy kà to ndo wɔ́ngi lə-dé lé ree ngá, ə nɔ́ bá à kɔ́ gərərə ta-ti wa?

7

Ta kí sobi do dow-je lə Lubə

¹ Go né-je-ti kinlé, m'oo malayka-je so d'a taá kum dɔ́nangi-ti kí so. De d'ɔ́gi yəl-je kí so kí dɔ́nangi-ti, kɔ́o kadi yəl ulə dɔ́nangi-ti al rəm, do babo-ti al rəm, bá kadi ulə do kagi-ti madi al rəm tɔ́.

² Rəmə m'oo malayka kí rangi kí i ki lo kubə kàdì-ti uwə pɔ́ lə Lubə kí njékisi kəm ji-é-ti. E pa ta kà ndi-é kí boy idə-né malayka-je kí so kí Lubə adi-dé tógi kadi 'ra dɔ́nangi, kà babo maji al lé panè:

³ ɔ́di rɔ́ dɔ́nangi al, ɔ́di rɔ́ babo al, bá ɔ́di rɔ́ kagi-je al rəm, ya sar kadi j'tosi pɔ́ nɔ́ ngannjékullə-je-ti lə Lubə lə-ji mɔ́ki tá.

⁴ Dow-je kí gin koji-ti lə Israyel lay kí 'tosi pɔ́ nɔ́-dé-ti lé, m'oo ndi dow gangi kɔ́r-dé asi budɔ́gi lo bu kà kɔ́rsɔ́ gidi-é so (144.000):

† **6:12 6:12 a** Ntd 11:13; 16:18; **b** Mat 24:29; Mar 13:24,25; Luk 21:25 † **6:14 6:14** Ntd 16:20 † **6:16 6:16** Luk 23:30

⁵ Gin koji-ti læ Juda lé, de kí 'tosi pɔ̀ nɔ̀-dé-ti 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Rube 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Gadì 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,

⁶ gin koji-ti læ Ajer 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Néptali 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Manase 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,

⁷ gin koji-ti læ Simiyɔ̀ 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Lebi 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Isakar 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,

⁸ gin koji-ti læ Jabulɔ̀ 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Jojepì 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo,
gin koji-ti læ Benjame de kí 'tosi pɔ̀ nɔ̀-dé-ti 'ra budɔgi lo dɔgi gidi-é joo.

⁹ Go né-je-ti kinlé, m'oo kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kí dow à kasi tidè-dé al. Dow-je kinlé, 'to gin dow-je lay kí dɔnangi-ti nè, kà dow-je lay kí ndɔta-je læ-dé tò gay-gay d'á nɔ̀ kalikɔbe-ti kà nɔ̀ Ngonbati-ti, kà kubi-je kí ngal kí nda rɔ-dé-ti rəm, bá d'uwə mbi kagi tan ji-dé-ti rəm to*.

¹⁰ De 'pa ta kà ndi-dé kí boy-boy 'panè: Lubə læ-ji kí isi dɔ kalikɔbe-ti de kà Ngonbati bá 'to njirə kaji læ dow-je.

¹¹ Malayka-je lay, kà 'ngatɔgi-je, kà njèkiskəm-je kí so, d'ilə-nə 'gəə dɔ kalikɔbe lé sipi. De d'osi dɔ-dé nangi nɔ̀ kalikɔbe-ti lé ə d'osi gaji Lubə

¹² 'panè: Amen! Tóy, kà kɔsgaji, kà gosi, kà oiyo, kà riba, kà tógi, kà rɔngə to 'lə Lubə læ-ji kí njèkisi kà dɔ bal-bal. Amen!

¹³ Beba kí káre dan 'ngatɔgi-je-ti lé un ta dɔji-m panè: De kí d'á kà kubi-je kí ngal kí nda rɔ-dé-ti kinlé 'to ná-je wa? Ə d'ì rá bá 'ree wa?

¹⁴ †M'ilə-é-ti m'panè: 'Ba-m, né-je kinlé i 'gə gɔw. Beba ɛ təl ilə-m-ti panè: To de kí d'ì ta kɔ-ti kí dum nati. De 'togi kubi-je læ-dé kí ngal ə 'tulə dan məsi ngonbati-ti d'adi nda mbəy-mbəy.

¹⁵ Gin-é kin bá d'á-né nɔ̀ kalikɔbe-ti læ Lubə 'pol-é-né ndɔɔ-je kà kada-je meɛ kəy-ti liə. Rəmə njèkisi dɔ kalikɔbe-ti lé ra kəy liə dɔ-dé-ti;

¹⁶ adi bo à ra-dé al rəm, kundə man à ra-dé al rəm, kàdì à kosi-dé al rəm, bá lo à tungə-dé al rəm to.

¹⁷ Kdɔtalə Ngonbati kí á danə lo kalikɔbe-ti lé, bá à to njèkul-dé, à kɔw sə-dé ta man kəneɲe-je-ti kí to man kiskəm rəm, bá Lubə ya à bɔr man nɔ̀ kəm-dé-ti kɔgi ndɔy-ndɔy rəm to.

8

Ngonbati kəsi pɔ̀ kí njèkungi-ti siri kí 'tiɲə-né ta mbete

¹ Loki ngonbati kəsi pɔ̀ kí njèkungi-ti siri kí 'tiɲə-né ta mbete lé rəmə, lo tò ndingi dɔrə-ti ya à kasi ngan kàdì kɔrmutə-je bè.

² Go-ti, m'oo malayka-je siri d'á takəm Lubə-ti ə d'adi-dé təbi mbanga siri to.

³ Bá malayka kí rangi ree á logugi né-ti kà gajibi kí ra kà lɔr ji-é-ti adi to gajibi ró nɔ̀kagi kí əti maji; nɔ̀kagi-je kí əti maji-maji lé, d'adi-é nɔ̀ kadi ró logugi né-ti* kí 'ra kà lɔr nɔ̀ kalikɔbe-ti kdɔ kadi sa-é suu ɔw nɔ̀ Lubə-ti nati kà ta-je kí njékaa njay-je lay 'pa siə-siə.

⁴ Nɔ̀kagi-je kí əti maji kí tò ji malayka-ti lé, sa-é suu ɔw nɔ̀ Lubə-ti nati kà ta-je kí njékaa njay-je d'isi 'pa kà Lubə lé.

* **7:9 7:9 Mbi tanlé**, d'uwə ji-dé-ti d'osi-né né kəm dow-ti kí ra né dingəm əse kəm dow-ti kí ra né kí maji nɔ̀. † **7:14 7:14 Mat 24:21; Mar 13:19** * **8:3 8:3** Logugi né ra gin joo. ɛ kí gin káre to lo ró dɔ-je ə ɛ kí gin káre to lo ró nɔ̀kagi-je kí əti maji to. ɛ kí nè kinlé to lo ró nɔ̀kagi-je kí əti maji ya par (Tɛt 30:1).

⁵ †Malayka un gajibi ə ɔy yalpər kí logugi né-ti lé ungi meę-é-ti rusi, fá bi ilə dɔnangi-ti adi ká né fá titi ndi dow-je bè rəm, ndi ndangi rəm, ndi təl rəm, fá dɔnangi yəki rəm tɔ.

⁶ Rəmə malayka-je kí siri kí d'uwə təbi mbanga siri ji-dé-ti lé, 'ra rɔ-dé kɔ kól.

Ta kí sɔbi dɔ təbi mbanga-je kí mekɛ kí dɔsɔy

⁷ Malayka kí dɔsɔy kól təbi mbanga rəmə, kɔsi, kɔ pər kí 'pote nati kɔ məsi fá d'ungɔ dɔnangi-ti, adi kinə dow kay dɔnangi lo mutə rəmə pər ɔ́ kí gin káre lay kɔ kagi-je kí titi ə wale-je kí mbəl lay ya pər ɔ́ rəm tɔ.

⁸ Malayka kí njəkungi-ti joo kól təbi mbanga rəmə, né kí titi-nɔ́ kɔ mbal kí boy kí ɔ́ pər bè ya d'itə d'ilə dan babo-ti, adi kinə dow kay tati babo lo mutə rəmə, kí gin káre təl məsi,

⁹ adi né-je lay kí Lubə ra-dé adi d'isi-ti kí 'to né-je kí 'taa koo lé, d'oy lay, fá bato-je lay ya kinə dow kay lo mutə rəmə, kí gin káre tuji kɔgi lay tɔ.

¹⁰ Go-ti, malayka kí njəkungi-ti mutə kól təbi mbanga rəmə, kərweɔ́ kí boy ɔ́ dɔrɔ́-ti ɔ́ pər bilim-bilim titi-nɔ́ kɔ pər ngəl bè usi dan ba-je-ti, kɔ kəm kɛnɛnɛ-je-ti, adi kinə dow kay ba-je lay kɔ kəm kɛnɛnɛ-je lo mutə rəmə, kərweɔ́ lé un tati-é kí gin káre lati-lati.

¹¹ Kərweɔ́ kinlé, ri-é lə «Dil», adi man-je lay ya kinə dow kay lo mutə rəmə, kí gin káre ati kangɔ-kangɔ toki kàdì dil bè ə dow-je nɔ́ ya kí d'ay man-é lé, kati-é tɔl-dé.

¹² Malayka kí njəkungi-ti sɔ kól təbi mbanga rəmə, 'kay kàdì, kɔ nɔ́y, kɔ kərweɔ́-je lo mutə ə kí gin káre tuji usi dɔ-ti, adi ɛ́ kí tuji usi dɔ-ti lé usi til, fá 'kay ndógi lə lo kí kada əse ndógi lə lo kí ndɔɔ lo mutə rəmə, kí gin káre təl lo kí ndul ndi-ndi.

¹³ Loki m'oo lo rəmə, m'oo soro nar kadi dɔrɔ́-ti fá pa ta kɔ ndi-é kɔ boy-boy panè: «Tuji ɛ́n! Tuji ɛ́n! Tuji à kusi dɔ dow-je kí dɔnangi-ti, kdɔtalə təbi mbanga-je kí rangɔ nɔ́y kadi malayka-je kí mutə d'a kól kadi fá bəy.»

9

¹ Malayka kí njəkungi-ti mɔ́ kól təbi mbanga rəmə, m'oo kərweɔ́ káre ɔ́ dɔrɔ́-ti usi dɔnangi-ti nè. D'adi-é lakere ta bolebe kí sɔy-é goto.

² Ɛ́ teę ta bolebe kí sɔy-é goto lé rəmə, sapər teę-ti titi-nɔ́ kɔ sapər mbo bè adi uti kəm kàdì, kɔ lo kí taá adi lo ndul ndi-ndi.

³ 'Bete-je 'teę dan sapər-ti kinlé 'sane-nɔ́ dɔnangi-ti ə d'adi-dé tógi kí titi-nɔ́ kɔ tógi jinɔ́-je kí dɔnangi-ti bè.

⁴ D'idə-dé kadi 'ra wale-je kí dɔnangi-ti, kɔ kam-je, kɔ kagi-je maji al al, ngà dow-je kí pɔ́ lə Lubə goto nɔ́-dé-ti ya par fá kadi 'ra-dé maji al.

⁵ D'adi-dé tarəbi kadi tɔl dow-je kinlé al, ngà kadi d'adi-dé kɔ́ ya asi nɔ́y mɔ́ ə kɔ́ kí d'a kadi-dé lé, à to-dé titi-nɔ́ kɔ to jinɔ́ kí tugə dow kin bè.

⁶ Meę ndɔ-é-je-ti kinlé, dow-je d'a sangɔ koy ya, ngà d'a kingə-é al. Dow-je d'a ndingə koy, ngà koy à kay-dé kɔ́ rəbi ko nɔ́.

⁷ 'Beté-é-je kinlé, 'titi-nɔ́ kɔ sində-je kí 'tulə néɔ-je rɔ-dé-ti kɔ kɔw-né rɔ-ti kin bè. Né tɔ dɔ-dé-ti titi-nɔ́ kɔ jɔgi ngar kí 'ra kɔ lɔr bè ə takəm-dé titi-nɔ́ kɔ takəm dow-je bè.

⁸ Bəl dɔ-dé titi-nɔ́ kɔ bəl dɔ dené-je bè ə ngangɔ-dé titi-nɔ́ kɔ ngangɔ bɔl-je bè.

⁹ Kàdì-dé titi-nɔ́ kɔ ngowla kɔn kadi asgar-je ə ká bagɔ-dé fá titi-nɔ́ kɔ ká posi-je kí sində rɔ-je nɔ́ d'ay-né ngodi kɔ ta rɔ-ti kin bè.

¹⁰ Mɔngi-dé titi-na kɪ mɔngi jinə-je bè ə ta mɔngi-dé ati njel-njel tɔ. Ə mɔngi-dé lé bá tɔgi kɪ kadi d'adi-né kɔ dow-je nɔy mɪ lé tɔ-ti.

¹¹ Ngar kí njèkɔbe dɔ-dé-ti to malayka kí njèkɔ ta bolebe-ti kí sɔy-é goto. Malayka kinlé, ri-é kí ta Əbrə to Abaddɔ ə 'ba-é Apoliyɔ kɪ ta Grɛki tɔ.

¹² Tuji kí dɔsɔy tɔy ngá. 'Oo, tuji-je kí rangi joo à ree go-ti nɔɔ bəy.

¹³ Malayka kí njèkungi-ti mɛkɛ kɔl tɔbi mbanga rəmə, m'oo ndi dow ba gajɪ dɔ-je-ti kí ra sɔ kí to gajɪ dɔ-je kí logugi né-ti kí 'ra kɪ lɔr adi tɔ nɔ Lubə-ti.

¹⁴ Ə dow kí m'oo ndi-é lé, idə malayka kí njèkungi-ti mɛkɛ kí ɔw kɪ tɔbi mbanga lé panè: 'Tuti malayka-je kí sɔ kí 'tilə-dé sil dan ba Eprati-ti.

¹⁵ Ə malayka-je kí sɔ kí d'isi dɔ nja-dé-ti kɔ dɔkàdɪ-é, kɪ ndɔ-é, kɪ nɔy-é, kɪ bal-é kinlé, 'tuti-dé kadi kinə dow kay dow-je lo mutə rəmə, d'a tɔl dɛ kí gin káre lay.

¹⁶ Beba asgar-je kí njékal sində-je lé kɔr-dé ra budɔgi-dɔgi nja nɔ-nɔ lo joo. 'Gangi kɔr-dé adi m'oo.

¹⁷ Beba mɛḡ né-ti kí ra-m titi-na kɪ nɪ bè lé, m'oo sində-je kí njékal-dé-je 'tulə ngowla kɔn kadi asgar-je rɔ-dé-ti, bal-é titi-na kɪ pər bè rəm, titi-na kɪ bal dɔrɔ bè rəm, bá titi-na kɪ bumati bè rəm tɔ. Dɔ sində-je lé titi-na kɪ dɔ bɔl-je bè ə pər, kɪ sapər, kɪ yalpər tɛḡ ta-dé-ti.

¹⁸ Kinə dow kay dow-je lo mutə rəmə, yokosi-je kí gin mutə kinlé, tɔl dɛ kí gin káre lay. Yokosi-je kí mutə lé to pər, kɪ sapər, kɪ yalpər kí tɛḡ ta sində-je-ti lé.

¹⁹ Kɔ sində-je lé d'ɔw kɪ tɔgi ta-dé-ti rəm, bá mɔngi-dé-ti rəm; mɔngi-dé titi-na kɪ li-je bè ə dɔ-dé tɔ mɔngi-dé-je-ti lé, adi dɔ-dé-je kinlé bá d'adi-né kɔ dow-je.

²⁰ Ndəgi dow-je kí yokosi-je kin tɔl-dé al lé, d'inə panjiyə-dé kí sɔbi dɔ kullə ra-dé-je lé kɔgi al; dɛ d'ɔsi dɔ-dé nangi nɔ ndil-je-ti kí maji al, kɪ nɔ magi-je-ti kí 'ra kɪ ji-dé kí to lɔr-je, kɪ ngowla-je, kɪ 'ningəkasi-je, kɪ ər-je, kɪ kagi-je bá 'ra lé ya par-par. Magi-é-je kinlé, kəm-dé oo lo al rəm, mbi-dé oo ta al rəm, bá 'nɔiyə al rəm tɔ.

²¹ Dow-je kinlé, panjiyə-dé-je kí maji al maji al kí sɔbi dɔ tɔl dow-je, kɪ ra kugə-je, kɪ ra kaya-je, kɪ bɔgi-je kinlé dɛ 'tusi d'inə kɔgi al.

10

Ngon mbete kí d'adi Ja

¹ M'oo malayka kí rangi kí njètɔgi, kí ulə kilndi rɔ-é-ti toki kubi bè i dɔrɔ-ti ree rəmə, gangmal gəə dɔ-é ə takəm-é ɔ njoy-njoy titi kàdɪ bè, bá nja-é-je titi-na ndɔ pər kí tɛḡ bilim-bilim kin bè tɔ.

² Uwə ngon mbete káre kí 'teḡ mɛḡ-é ji-é-ti. Ɛ ilə nja-é kí kɔl dɔ babo-ti ə nja-é kí gəl dɔnangi-ti,

³ rəmə ra né kɪ ndi-é kí boy titi bɔl kí ijə rɔ kin bè. Loki ɛ ra né kɪ ndi-é kí boy bè lé, ndangi ndi ba lo siri adi m'oo.

⁴ Beba loki ndi ndangi lo siri tanɔ bè lé, m'oo ta-ti adi m'ow kɪ ndangi mbete-ti rəmə, m'oo ndi dow ba dɔrɔ-ti idə-m panè: Ta kí ndi ndangi lo siri bá 'oo kinlé, i 'ngəm mɛḡ-i-ti bi i 'ndangi mbete-ti al.

⁵ Rəmə malayka káre kí kete m'oo-é ɔ taá ilə nja-é káre dɔ babo-ti ə ilə kí káre dɔnangi-ti lé, un jikɔl-é kí taá dɔrɔ-ti;

⁶ ngá bá ubi rɔ-é kɪ ri njèkisi kɪ dɔ bal-bal kí to njèra dɔrɔ kɪ né-je kí mɛḡ-é-ti, njèra dɔnangi kɪ né-je kí tɔ-ti, njèra babo kɪ né-je kí titi. Ɛ ubi rɔ-é panè: Dow à ngəbi kaglo kí rangi al ngá!

⁷ Ngà mee ndo-ti kí ndi malayka kí njèkungi-ti siri à ba ə loki ɛ à kisi do nja-é-ti kdo kól tɔbi mbanga lé rəmə, né-je lə Lubə kí tò lo ɔɔɔ-é-ti lé, à ra-né, titi kí ɛ ilə-né mbe Poyta kí Maji kete adi ngannjékullə-je liə kí 'to njépata-je kí ta-é-ti.

⁸ Go-ti rəmə, ndi dow kí m'oo dora-ti lé pa sə-m ta rangi ɔəy panè: 'Ow 'taa ngon mbete kí 'teḡ mee-é kí tò ji malayka-ti kí ɔ taá bá ilə nja-é káre do babo-ti ə ilə kí káre donangi-ti kinlé.

⁹ Loki m'isi m'ow ki ro malayka-ti lé, m'idə-é m'panè n'adi-m ngon mbete lé. Beba ɛ idə-m panè: 'Taa 'uso. Ngon mbete kinlé, mee-i-ti rəmə, à kati kangi-kangi, ngà ta-i-ti bá à nəl titi-nə k̀i ubi toji bè.

¹⁰ M'taa ngon mbete kí ji malayka-ti lé m'uso. Ta-m-ti nè lé, nəl titi-nə k̀i ubi toji bè, ngà loki m'uu kəy rəmə, lo kí mee-m-ti ati kangi-kangi.

¹¹ Go-ti, d'idə-m 'panè: Tò kadi i 'pa ta kí ta Lubə-ti rangi ya ɔəy kdo kilə-né ta do gin dow-je-ti lay kí donangi-ti nè, k̀i gin dow-je kí ndɔta-je lə-dé tò kí gay-gay rəm, bá ngar-je rəm tɔ.

11

Dow-je kí joo kí njépata do né-ti k̀i d'oo k̀i kəm-dé ə do ta-ti kí d'oo k̀i mbi-dé rəm

¹ Go-ti, d'adi-m tuwətógi kí titi-nə k̀i kagi mboji ngal né bè ə d'idə-m 'panè: «I taá 'mboji kəy lə Lubə rəm, 'mboji logugi né rəm, bá 'tidə kor dow-je kí d'isi mee-é-ti d'isi d'osi do-dé nangi ǹ Lubə-ti rəm tɔ.

² †Ngà lo kí takəy-ti lə Lubə rəmə, 'mboji al, inə adi tò; kdotalə d'adi dow-je kí 'to dow-je lə Lubə al, adi bebo lə Lubə kí to bebo kí aa njay lé, de d'a mbəjrə k̀i nja-dé nəy kərsə gidi-é joo.»

³ «Mə Lubə, m'a kullə dow-je lə-m joo kí njéka lo né-ti koo k̀i kəm-dé kí d'ulə kubi ndingəndoo ro-dé-ti, kdo pa-né ta kí ta-m-ti ndo budɔgi gidi-é joo k̀i kormekə (1.260).»*

⁴ Njépata-je kí ta Lubə-ti kí joo kinlé, 'to kagi olibiye-je kí joo, bá 'to kagnaə lampi-je kí joo kí njéka takəm 'Ba njédonangi-ti.

⁵ Kinə dow ndigi ra sə-dé né kí maji al rəmə, pər teḡ ta-dé-ti ɔ njéba-je lə-dé ruki-ruki. Bə ya, dow kí ndigi ra sə-dé né kí maji al rəmə, kadi koy kí bè kin ya dowbé oy.

⁶ Gangi ndo-je-ti kí d'a pa-né ta-je kí ta Lubə-ti kinlé, d'ow k̀i tógi kadi d'uti kəm dora kdo kadi ndi ədi al rəm, d'ow k̀i tógi kadi d'adi man təl məsi rəm, bá d'ow k̀i tógi kadi d'adi tuji-je kí gay-gay usi donangi-ti rəm tɔ. Né-é-je kinlé, ndo kí mee-dé ndigi ya rəmə d'a ra-ra.

⁷ †Loki de d'ilə mbe lə-dé gin-é gangi rəmə, da à teḡ bolebe-ti kí sɔy-é goto kdo ree ro sə-dé ə tati-dé ro rəm, bá à təl-dé rəm tɔ.

⁸ Nin-dé à tò ndaa lo-ti mee bebo-ti kí boy kí ndoki 'bə 'Babe lə-dé kagdəsi-ti titi. Be kinlé, d'adi to takəm bebo Sodom†, k̀i donangi Ejipti.

⁹ Gin dow-je lay kí donangi-ti nè, k̀i dow-je kí ndɔta lə-dé tò gay-gay lay ya d'a ree koo nin-dé lé bè-bè ya ndo mutə k̀i dəbi ndo káre bi d'a ndigi kadi dow dubi-dé al.

† **11:2 11:2** Luk 21:24 * **11:3 11:3** Ndo kí budɔgi gidi-é joo k̀i kormekə lé to nəy kərsə gidi-é joo, adi to bal mutə k̀i nəy meke ('Ndó Ntd 11:2; 12:6,14). † **11:7 11:7** Ntd 13:5-7; 17:8 † **11:8 11:8** Mee Kunmind-ti kí Low lé **Sodom** toji lo kí majal ɔ be do-ti ə **Ejipti** toji gin dow-je kí 'to njéba-je lə Israyel-je rəm, njépole magi-je rəm (Eja 1:9-10; Kgn 18-19).

¹⁰ Dow-je kí dɔnangi-ti nè d'a ra rɔnəl do koy-dé-ti, d'a tilə kole, d'a kulə k̀i kadkare kadi-n̄a kdo kɔsi-né né kəm-n̄a-ti, kdotalə njépata-je kí ta Lubə-ti kí joo kinlé d'adi dow-je k̀o n̄a.

¹¹ Ngà loki ndo mutə k̀i dəbi ndo káre kinlé à tingə rəmə, Lubə à kulə k̀i koo kiskəm mee-dé-ti kadi d'a tɔsi ndəl k̀i k̄a k̀i nja-dé taá, kadi dow-je kí d'a koo-dé lé, bəl à kində bandi-dé gangi,

¹² rəmə njépata-je kí ta Lubə-ti kí joo kinlé, d'a koo ndi dow à ba dɔr̄a-ti kidə-dé panè: Ali kí taá nè! Rəmə de d'a kal kí taá dɔr̄a-ti dan kilndi-ti ə njéba-je lə-dé d'a koo go-dé lo kow dɔr̄a-ti.

¹³ † Ə tajinati nè ya dɔnangi à yəki k̀i tógi-é n̄a, adi kinə dow kay bebo kinlé lo dɔgi rəmə, kí gin káre tóti nangi lirim-lirim. Dɔnangi kí à yəki kinlé à ra kadi dow-je budɔgi lo siri d'a koy. Ndəgi dow-je kí d'a n̄ay lé, d'a bəl n̄a adi d'a kɔsgaji Lubə kí dɔr̄a-ti.

¹⁴ Tuji kí njəkungi-ti joo dəə. Ngà, 'oo, tuji kí njəkungi-ti mutə ow ree ngɔsnè.

Ká təbi mbanga kí njəkungi-ti siri ba or n̄o kɔbe lə Kristi

¹⁵ Malayka kí njəkungi-ti siri kól təbi mbanga. Rəmə ndi dow-je ba boy-boy dɔr̄a-ti panè: Kɔbe kí dɔnangi-ti nè lé, 'təl-né d'adi 'Babe lə-ji ə d'adi Kristi, dow kí Lubə mbəti-é. E à kɔbe k̀i do bal-bal.

¹⁶ Rəmə 'ngatógi-je kí kɔrjoo gidi-é so kí d'isi do kalikɔbe-je-ti lə-dé takəm Lubə-ti lé, 'tɔɔ burmba nangi ə d'ɔsi do-dé nangi n̄o Lubə-ti,

¹⁷ 'panè: 'Babe Lubə kí njètógi-je lay, i kí 'to njəkisi kete low n̄u rəm, i ya 'to njəkisi ngɔsnè rəm, je j'ra-i oiyo kdo i 'oji tógi-i kí n̄a adi i 'ində kɔbe lə-i.

¹⁸ Wɔngi ra gin dow-je kí gay-gay kí dɔnangi-ti nè ə i kàrè wɔngi ra-i to ngá, adi kaglo asi kadi 'gangi ta do dow-je-ti kí d'oy ə kadi ugə do-ji ngannjékullə-je lə-i kí 'to njépata-je kí ta-i-ti, k̀i njékaa njay-je, k̀i dow-je kí 'bəl-i, k̀i ngan dow-je, k̀i dow-je 'boy ə kadi i 'tɔɔ ko dow-je kí 'to njétuji dɔnangi.

¹⁹ † Rəmə takəy lə Lubə kí dɔr̄a-ti teḡ ə sanduki liə kí to sanduki kulə noji nati k̀i dow-je tò mee kəy-ti liə lé tɔ. Go-ti, ká né ba titi ndi dow-je bè rəm, ndi ndàngi rəm, ndi təl rəm, dɔnangi yəki rəm, bá kɔsi gay n̄a rəm tɔ.

12

Ta kí sobi do dené, k̀i ngon, k̀i dragɔ

¹ Nékoji kí tò bəl n̄a teḡ dɔr̄a-ti adi to dené kí ulə kàd̀i rɔ-é-ti titi-n̄a k̀i kubi bè, nja-é tò do n̄ay-ti, ə kərwəi-je dɔgi gidi-é joo bá to jɔgi ngar kí do-é-ti.

² E ndan ngon ə ndo ra-é adi n̄o boy-boy.

³ Nékoji kí rangi teḡ dɔr̄a-ti, adi to ndəngrə dragɔ kí kər titi-n̄a k̀i pər bè, do-é *ra siri, gaji-é ra dɔgi ə do-é-je kí siri lé ngan jɔgi ngar siri tò-ti tɔ.

⁴ Kinə dow kay kərwəi-je kí dɔr̄a-ti lo mutə rəmə, mɔngi-é or kí gin káre lay ungi dɔnangi-ti. Dragɔ lé, a taá n̄o dené-ti kí ow k̀i koji ngon lé, kadi loki oji-é taá ya rəmə jè n'uso-é rum-rum.

⁵ E oji ngon kí dingəm, adi ngon kinlé, e bá à kɔbe do gin dow-je-ti lay k̀i gol ngowla ji-é-ti. Ə ngon-é lé, Lubə un-é k̀i rɔ-é-ti do kalikɔbe-ti liə.

† 11:13 11:13 Ntd 6:12; 16:18 † 11:19 11:19 a Ntd 8:5; 16:18; b Ntd 16:21 * 12:3 12:3 Dragɔ lé to sú. Oo 12:9

⁶ Beba dené lé ay ow diləlo-ti kí Lubə ra kete kɔ ta liə, kɔ kadi d'adi-é né uso-ti ndo budɔgi gidi-é joo k̀̀ kɔrmekeḡ (1.260).†

⁷ †Ro usi dɔra-ti, adi Misəl de k̀̀ malayka-je liə 'ro k̀̀ Dragɔ. Dragɔ de k̀̀ malayka-je liə 'ro sə-dé tɔ.

⁸ Ngà tógi-dé asi al adi 'tubə-dé kɔgi dɔra-ti.

⁹ †D'osi ndəngrə Dragɔ lé d'ilə-é, e kí to buḡə li, kí 'fa-é Sú rəm, Sata rəm, kí to njəkədi dow-je kí dɔnangi-ti nè lay lé d'osi-é d'ilə-é dɔnangi-ti nè nati k̀̀ malayka-je liə.

¹⁰ Beba m'oo ndi dow ba boy dɔra-ti panè:

Kaglo kaji ree ngá!

kaglo tógi, k̀̀ kɔbe lə Lubə lə-ji ree ngá!

Bá kaglo tógi lə Kristi‡ ree ngá!

Kɔtalə njəkiləta dɔ ngankɔ-ji-je-ti kí njəkadməḡ lé, d'osi-é d'ilə-é nangi ngá!

Njəkilə ta dɔ-dé-ti nɔ Lubə-ti ndo-je k̀̀ kada-je lé, d'osi-é d'ilə-é ngá.

¹¹ Ngankɔ-ji-je 'təti-é ro k̀̀ takul məsi Ngonbati rəm, k̀̀ takul ta lə Lubə kí de 'pa d'adi dow-je rəm, bá de 'bəl ro-dé al, adi lé asi kəm koy kàrè je d'oy-né.

¹² Gin-é kin bá kadi səi dɔra-je 'rai rənəl ə kadi səi njəkisi dɔra-ti-je 'rai rənəl tɔ! Tuji à kusi dɔnangi-ti k̀̀ dɔ babo-ti! Kɔtalə Sú risi nangi k̀̀ ro-si-ti nɔ, k̀̀ wɔngi mɛḡ-é-ti nji-nji, e gə kí kaglo liə nɔy nde bè.

¹³ Loki Dragɔ oo kí d'osi-é d'ilə-é dɔnangi-ti lé, e ngodi go dené kí oji ngon kí dingəm lé tɔ.

¹⁴ Beba d'adi dené lé bagi soro kí boy joo kadi j̄ ow-né diləlo-ti kəl lo-ti liə, lo-é-ti kin bá d'a kadi-é né uso-ti bal mutə k̀̀ nɔy məkəḡ kadi isi say k̀̀ li lé.

¹⁵ Rəmə li lé ungi man ta-é adi titi-nɔ k̀̀ man ba bè go dené-ti lé, kɔ kadi man ində dené lé ow siə.

¹⁶ Ngà nangi ra k̀̀ dené lé; beba man ba kí dragɔ ungi k̀̀ ta-é lé, nangi teḡ ta-é or njɔti.

¹⁷ Wɔngi ra Dragɔ dɔ dené-ti lé, adi ow ilə ro dɔ ndəgi gin koji-ti liə, kí 'to njətəl ro-dé go ndukun-je-ti lə Lubə rəm, njəkə dɔ ta-ti lə Jeju rəm tɔ.

¹⁸ Dragɔ lé a taá dɔ yangra-ti ta babo-ti.

13

Ta kí sobi dɔ da kí teḡ dan babo-ti

¹ †Go-ti rəmə, m'oo da kàre teḡ dan babo-ti, gaji-é ra dɔgi ə dɔ-é ra siri, gaji-é-je kí dɔgi kinlé ngan jɔgi ngar tɔ-ti lay bá dɔ-é-je kí siri lé kàrè 'ndangi ri-je-ti kàre kàre lay 'pa-né ta kɔbi dɔ Lubə-ti.

² Da kí m'oo-é lé, tanɔ k̀̀ kàgì bè, nja-é boy tanɔ k̀̀ nja da tɔ kí ri-é lə Ursi ə ta-é tanɔ k̀̀ ta bəl bè tɔ. Dragɔ adi-é tógi, k̀̀ kalikɔbe, bá adi-é kɔbe kí ngə rəm tɔ.

³ Loki m'oo dɔ-é-je lé rəmə, toki né kí dɔ-é kàre ingə dɔ kí asi koy bè, ngà dɔ lé bá təl idi. Dow-je kí dɔnangi-ti nè lay ya da kinlé, or ndil-dé adi d'ungi-nɔ go-é-ti.

† **12:6 12:6** Ndo kí budɔgi gidi-é joo k̀̀ kɔrmekeḡ lé to nɔy korsɔ gidi-é joo, adi to bal mutə kí nɔy məkəḡ ('Ndó Ntd 11:2; 12:14). † **12:7 12:7** Jud 1:9 † **12:9 12:9** Luk 10:18 ‡ **12:10 12:10** Kristi lé kɔr mɛḡ-é to dow kí Lubə mbəti-é. § **12:14 12:14** Bal mutə k̀̀ nɔy məkəḡ lé to nɔy korsɔ gidi-é joo ('Ndó Ntd 11:2; 12:6) † **13:1 13:1** Ntd 17:3,7-12

⁴ Dḡ d'osi d̀-é nangi ǹḡ Dragḡ-ti kdotalə ɛ adi kḡbe dḡ lé, bá d'osi d̀-é nangi ǹḡ dḡ-ti lé 'panè: Nḡ bá tana k̀ dḡ kin wa? Ə nḡ bá asi rḡ siə wa?

⁵ Dḡ lé d'adi-é tarəbi kadi pa-né ta-je kí ngḡ-ngḡ rəm, kadi pa-né ta kəbi-je dḡ Lubə-ti rəm, bá d'adi-é tḡgi kadi ra-né kullə nḡy kḡrsḡ gidi-é joo rəm tḡ.

⁶ Rəmə ɛ teḡ ta-é kdḡ pa-né ta kəbi-je dḡ Lubəti rəm, kdḡ pa-né ta-je kí maji al maji al dḡ ri-é-ti rəm, dḡ kəy-ti liə rəm, bá dḡ njékisi dḡra-ti rəm tḡ.

⁷ D'adi-é tarəbi kdḡ kadi rḡ-né k̀ njékaa njay-je ə təti-dé rḡ. Ə d'adi-é tḡgi dḡ gin koji-je-ti lay kí dḡnangi-ti nè rəm, dḡ gin dow-je-ti lay kí ndḡta lə-dé tḡ gay-gay rəm tḡ.

⁸ Beba dow-je kí dḡnangi-ti nè lay kí d'a kḡsi d̀-é nangi ǹḡ dḡ-ti lé, to dḡ kí lo kində gin dḡnangi-ti nu* ya ri-dé goto meḡ mbete kiskəm-ti lə Ngonbati kí ndḡki 'tol-é kinlé.

⁹ Dow kí mbi-é tḡ rəmə kadi oo-né ta kin:

¹⁰ Kinə tḡ kadi dow ɔw be bə-ti lé, à kow be bə-ti ya. Kinə tḡ kadi dow oy yo kiyəro lé, d'a tol-é k̀ kiyəro ya tḡ. ɛ kin bá to lo tḡji kuwə rḡ ngḡ, k̀ lo tḡji kadmeḡ lə njékaa njay-je.

Ta kí sobi dḡ dḡ kí teḡ dḡnangi-ti

¹¹ Go-ti rəmə, m'oo dḡ kí rangi teḡ dḡnangi-ti bəy. Dḡ-é lé gaji-é ra joo titi gaji ngonbati bə ə pa ta titi Dragḡ bə.

¹² ɛ ra kullə k̀ tḡgi-je lay kí dḡ kí dḡsḡy ɔw-né lé, takəm-é-ti rəm, bá ində tḡgi dḡ dḡnangi-ti, k̀ dḡ dow-je-ti kí dḡnangi-ti nè lay adi d'osi d̀-é nangi ǹḡ dḡ-ti kí dḡsḡy kí ingə dḡ kí asi koy bá təl idi lé.

¹³ Dḡ kí gogi nè kinlé, ra né-je kí tḡ bəl nḡ sar, ɛ adi pər i dḡra-ti usi dḡnangi-ti takəm dow-je-ti.

¹⁴ Dḡ-é kinlé ur dow-je kí dḡnangi-ti nè wale k̀ né-je kí tḡ bəl-bəl kí d'adi-é tarəbi ra-né takəm dḡ-ti kí dḡsḡy lé. Beba ɛ idə-dé kadi 'ra né madi d'adi to takəm dḡ kí ingə dḡ kiyəro bá təl isi kəm lé.

¹⁵ D'adi-é tḡgi kadi gosi-né né kí 'ra d'adi to takəm dḡ kí dḡsḡy lé, kdḡ kadi pa ta rəm, kadi tol dow-je lay kí d'a mbati kḡsi d̀-é nangi ǹḡ-é ɛ-ti kí to takəm dḡ kí dḡsḡy lé.

¹⁶ Beba ɛ ra adi ngan dow-je k̀ dow-je kí boy, njénékingə-je k̀ njéndoo-je, dow-je kí 'to bə-je al k̀ bə-je lay ya d'ijə-dé ndaji jikḡl-dé-ti əse nati nḡ-dé-ti.

¹⁷ Ə dow kí ndaji kí tḡ k̀ ri dḡ lé əse kḡr né kí ɛ bá to ri-é, goto rḡ-é-ti lé, à ndogi né al rəm, bá à rabi né al rəm tḡ.

¹⁸ Lo kí kadi dow ɔw k̀ gosi dḡ-ti ɛn: Dow kí to njénégə rəmə, kadi dowbə ra kḡr né kí sobi dḡ dḡ lé. Kdḡ ta lə to kḡr né kí sobi dḡ dow ə kḡr-é to buməkḡ k̀ kḡrməkḡ gidi-é mekḡ (666).

14

Ta kí sobi dḡ Ngonbati k̀ dow-je kí d'ugə d̀-é

¹ †Loki m'oo lo rəmə, m'oo Ngonbati ḡ dḡ mbal siyḡ-ti, ə m'oo dow-je budḡgi lo bu k̀ kḡrsḡ gidi-é sḡ kí 'ndangi ri-é, k̀ ri Bobi-é nati nḡ-dé-ti d'ḡ nati k̀ Ngonbati lé tḡ.

² Rəmə m'oo ndi dow ba dḡra-ti titi-nḡ k̀ ká man-je kí boy kí tal bum-bum bə rəm, bá titi-nḡ k̀ ndi kí ndangi k̀ tḡgi-é nḡ rəm, bá ndi dow kí

* **13:8 13:8** Kḡr meḡ-é kí rangi bəy: Ngonbati bá 'tol-é lo kində gin dḡnangi-ti nu. † **14:1 14:1** Ntd 7:3

m'oo lé, ɓa titi-n̄a kì kunduməngɾə-je kí njékində-é-je d'isi d'ində kin bè rəm tɔ.

³ Dowbé-je kinlé, d'ɔ n̄ə kalikɔɓe-ti, kì takəm njékisi kəm-je-ti kí sɔ, kì takəm 'ngatógi-je-ti d'ɔ d'usi pa kí sigi. Pa-é kinlé, dow kí rangi à kasi ndó al, ngà dow-je kí ɓudɔgi lo ɓu kì kɔrsɔ gidi-é sɔ kí Ngonbati gangi dɔ-dé dɔnangi-ti kin ya ɓá d'a ndó.

⁴ Dɛ kin ɓá 'to dow-je kí 'ra kaya kì dené-je al, kdɔtalə dɛ 'gə dené al. Dɛ d'un go Ngonbati lo lay kí ɔw-ti. Ngonbati gangi dɔ-dé dan dow-je-ti adi 'này kì kandi né kí dɔsɔy kí d'adi Lubə rəm, d'adi Ngonbati rəm.

⁵ Dɛ d'ədi ta nja káre al, adi 'to dow-je kí ta goto dɔ-dé-ti.

⁶ Go-ti, m'oo malayka kí rangi ɓəy nar kàdì dɔɾɔ-ti. Ɛ ɔw kì Poyta kí Maji kí à tò sartagangi kdɔ kadi ilə mɓe-é adi dow-je kí dɔnangi-ti nè, adi to gin dow-je lay kí dɔnangi-ti nè, kì dow-je lay kí ndɔta lə-dé tò gay-gay rəm tɔ.

⁷ Malayka lé pa ta kì ndi-é kí boy panè: 'Bəli Lubə ə ɔsi gaji-é, kdɔ kaglo kí ɛ à gangi-né ta lé ree ngá. Ɔsi dɔ-si nangi n̄ə Njèra dɔɾɔ-ti kì dɔnangi, Njèra babo kì kəm kɛnɛnɛ-je.

⁸ †Malayka kí njèkungi-ti joo un go malayka kí kete lé panè: Babilɔn usi ngá ɓoo! Ɛ usi ɓoo! Babilɔn ɓebo kí boy lé usi ɓoo! Ɛ ɓá adi kaya ra-é kí n̄a gin dow-je kí gay-gay d'ay titi-n̄a kì yibi bè.

⁹ Malayka kí njèkungi-ti mutə un go malayka-je kí joo kete lé pa ta kì ndi-é kí boy panè: Kinə dow madi ɔsi dɔ-é nangi n̄ə dɔ-ti lé rəm, n̄ə né-ti kí to takəm-é rəm, ɓá d'ijə ndaji nati n̄ə-é-ti əse ji-é-ti lé,

¹⁰ ɛ kàrè à kay yibi nduu wɔngi lə Lubə kí to yibi kí dɔ rɔ-é doy kí d'ungi mɛɛ kobi wɔngi-ti lə Lubə tɔ. Dowbé à kingə k̄ɔ dan pər-ti, kì dan yalpər-ti takəm malayka-je-ti kí d'aa njay, kì takəm Ngonbati-ti.

¹¹ Kì dɔ ɓal-ɓal ya k̄ɔ lə-dé à kɔsi go-n̄a go-n̄a titi-n̄a kì sapər kí suu luki-luki kin bè. Dow-je kí njékɔsi dɔ-dé nangi n̄ə dɔ-ti, kì n̄ə né-ti kí to takəm-é rəm, ɓá dow kí rá-rá kí ri dɔ lé ɓá d'ijə-né ndaji rɔ-é-ti lé, lo taakoo lə-dé goto, ndɔɔ rəm, kada rəm.

¹² Ɛ kin ɓá to lo tɔji kuwə rɔ ngá lə njékaa njay-je kí 'to njétəl rɔ-dé go ndukun-je-ti lə Lubə, kí 'to njéka dɔ mɛɛ-dé-ti kí d'adi Jeju.

¹³ Rəmə m'oo ndi dow ɓa dɔɾɔ-ti idə-m panè: I 'ndangi ta kin: Kí ngɔsnè-ti kin ya dow-je kí 'nam kàdì 'Babe-ti ɓá d'oy lé, 'to njénékumə-je. Oiyɔ, Ndil kí aa njay pa bè, kdɔ kadi 'taa koo ta kullə-je-ti lə-dé, kdɔ ta lə kullə-je lə-dé dan go-dé.

¹⁴ Loki m'oo lo rəmə, m'oo kilndi kí nda ə m'oo dow kí tan̄a kì Ngon lə dow bè isi dɔ kilndi-ti lé; jɔgi ngar kí 'ra kì lɔr tò dɔ-é-ti ə uwə ngɔrɔngi kí ati ji-é-ti.

¹⁵ Malayka kí rangi tɛɛ mɛɛ kəy-ti lə Lubə pa ta kì njékisi dɔ kilndi-ti lé, kì ndi-é kí boy panè: 'Ulə ngɔrɔngi lə-i ijə-né ko, kdɔtalə ko kí dɔnangi-ti ɔr mir-mir adi n̄ay kijə-é ree ngá.

¹⁶ Beba njékisi dɔ kilndi-ti ulə ngɔrɔngi liə lé dɔnangi-ti rəmə, ko kí dɔnangi-ti toki kijə.

¹⁷ Malayka kí rangi tɛɛ mɛɛ kəy-ti lə Lubə kí dɔɾɔ-ti ya ɓəy. Ɛ kàrè uwə ngɔrɔngi kí ati ji-é-ti tɔ.

¹⁸ Go-ti, malayka kí rangi kí to njékow kì tógi dɔ pər-ti tɛɛ logugi né-ti pa ta kì njékuwə ngɔrɔngi kí ati ji-é-ti lé kì ndi-é kí boy panè: 'Ulə ngɔrɔngi lə-i kí ati lé ijə-né kùl nduu-je kí dɔnangi-ti, kdɔtalə kandi-é ɔr mir-mir ngá.

¹⁹ Beba malayka lé, ulø ngørøngi liø kà ðonangi-ti ijø-né nduu kí ðonangi-ti ungi mee né mbore man nduu-ti kí boy kí wøngi lø Lubø kí nã tò mee-é-ti.

²⁰ †Mbore nduu mee né mbore man nduu-ti lé gidi bebo-ti ndaa-ti. Rømə məsi tal-ti bul-bul uwø jəm ta sindø taá nè jimm ø tati-é à kasi kilometrø ðumutø je bè.

15

Kò-je kí gin siri

¹ Bøy bá m'oo nékøji kí rangi kí tò ðøl kí maji koo mee ðorã-ti, adi to malayka-je siri kí d'uwø kò-je kí gin siri ji-dé-ti, ø to sɔy kò-je kí Lubø à kindø-né ngangì wøngi liø.

² Go-ti, m'oo né kí tanã kà babo kí ndɔy ngilingi-ngilingi titi kosi kí 'pote nati kà pør bè, ø njètøti rø ðã, ðe kà né kí to takø-m-é rø, kør né kí ɔw nati kà ri-é lé d'ã taá dan babo-ti kí ndɔy ngilingi-ngilingi lé. De d'uwø kundumøngrø-je lø Lubø ji-dé-ti,

³ d'usi-né patóy lø Moiyiji kí ngonnjèkullø lø Lubø, kà patóy lø Ngonbati 'panè: 'Babe Lubø kí njètøgi-je lay! Kullø ra-i-je tò ðøl-ðøl rø, maji koo rø; køjra-je lø-i to køjra-je kí njururu rø, køjra kí tøgrø-ti rø; i to ngar lø gin dow-je lay.

⁴ 'Babe, nã bá à ðøl-i al øse nã bá à kosi gajì-i al wa? Kdo i ya kà kár-i-rè bá aa njay-njay. Gin dow-je lay ya d'a ree kdo kosi do-dé nangi nò-i-ti, kdøtalø dow-je lay d'oo kí kullø ra-i-je tò njururu.

⁵ Go né-je-ti kinlé, m'oo køy lø Lubø mee ðorã-ti rø, ta-é toki teę adi m'oo køy kí 'ra kà kubi kí to lo kingø-nã kà Lubø ã mee-é-ti.

⁶ Malayka-je kí siri kí d'uwø kò-je kí gin siri ji-dé-ti lé, 'teę mee køy-ti lø Lubø kà kubi kí nda mbøy-mbøy ø ndɔy ngilingi-ngilingi rø-dé-ti rø, bá 'døø ðøði-dé kà nda døø ðøði kí 'ra kà lør rø to.

⁷ Kí kære dan njèkisi køm-je-ti kí sò lé adi malayka-je kí siri lé kobi lør-je siri kí wøngi lø Lubø kí to njèkisi kà dø ðal-ðal rusi.

⁸ Rømə riba, kà tógi lø Lubø ra adi sapør rusi mee køy liø, adi dow à kasi kow-ti al ya sar kadi kò-je kí gin siri kí malayka-je kí siri d'uwø ji-dé-ti kinlé indø-né ngangì-é.

16

Kobi-je kí siri kí sòbi dø wøngi lø Lubø

¹ Go-ti, m'oo ndi dow ða boy mee køy-ti lø Lubø ø idø malayka-je kí siri lé panè: Wøngi lø Lubø kí tò mee kobi-je-ti kí siri kinlé, ɔwi 'mbøli ðonangi-ti!

² Malayka kí døsay ɔw mbøl wøngi kí mee kobi-ti liø ðonangi-ti rø, dø basrangì kí tò ðøl ø to nã usi dø dow-je-ti kí d'ow kà kør né lø ðã rø, bá d'osi do-dé nangi nò né-ti kí to takø-m-é rø to.

³ Malayka kí njèkungi-ti joo mbøl wøngi kí mee kobi-ti liø dan babo-ti adi babo tøl məsi kí titi-nã kà məsi dow kí oy bè, adi né-je lay kí d'isi dan babo-ti lé d'oy.

⁴ Malayka kí njèkungi-ti mutø mbøl wøngi kí mee kobi-ti liø dan ba-je-ti, kà køm kènene-je-ti adi tøl məsi.

⁵ Rømə m'oo ndi malayka kí ɔw kà tógi dø man-je-ti panè: I 'to njèra né kí njururu, 'to njèkisi low nũ rø, 'isi ðone rø, i 'aa njay-njay bá 'gangì-né ta-je kinlé bè.

⁶ Kdɔ dɛ d'ungɪ mɛsi njékaa njay-je kɪ njépata-je kí ta-i-ti nangɪ, ə i 'adi-dé mɛsi d'ay tɔ; to tó-é kadi d'ay ya.

⁷ Ə m'oo ndi dow logugi né-ti panè: Oiyɔ, 'Babe Lubə kí Njètógi-je lay, ta-je lə-i kí i 'gangɪ lé, i 'gangɪ gangɪ kí tɔgrɔ-ti rəm, tò njururu rəm tɔ.

⁸ Malayka kí njèkungɪ-ti sɔ mbəl wɔngɪ kí mɛḡ kɔbi-ti liə dɔ kàdɪ-ti; d'adi-é tarəbi kadi adi pər ɔ̃ dow-je.

⁹ Ə dow-je lé, kunjɪ pər kí tungə pil-pil ya nətɪ-dé kərɪm-kərɪm. Bè ya kàrè, dɛ 'mbatɪ kiɲə panjiyə-dé-je kí majɪ al kɔgi kulə-né riɓa dɔ Lubə-ti rəm, bá 'pa ta kí majɪ al dɔ ri Lubə-ti kí ɔw kɪ tógi dɔ kò-je-ti kinlé rəm tɔ.

¹⁰ Malayka kí njèkungɪ-ti mɪ mbəl wɔngɪ kí mɛḡ kɔbi-ti liə dɔ kalikɔbɛ-ti lə dɔ lé. Lo ndul kɔbɛ-ti liə ndɪ-ndɪ; né kí to ra dow-je adi 'tɔ ngangɪ-dé mɛgəgə-mɛgəgə.

¹¹ Ə dɛ 'pa ta kɔbi dɔ Lubə-ti kí dɔrɔ-ti, kdɔtalə né-je kí to kí ra-dé lé rəm, kdɔtalə dɔ basrangɪ-je kí uso-dé rəm; bè ya kàrè kullə ra-dé-je kí majɪ al lé dɛ 'tusi d'ɪɲə kɔgi al.

¹² Malayka kí njèkungɪ-ti mɛkɛ mbəl wɔngɪ kí mɛḡ kɔbi-ti liə dan ba-ti kí boy kí ri-é lə Eprati rəmə ii lay, bè kdɔ kadi ɪɲə rəbi adi ngar-je kí d'a kɪ lo kubə kàdɪ-ti.

¹³ Go-ti, m'oo ndil-je kí majɪ al mutə kí titi-nɔ kɪ jè-je bè 'teḡ ta Dragɔ-ti, kɪ ta dɔ-ti, bá ta njèkədi ta-ti kí njèba rɔ-é njépata kí ta Lubə-ti tɔ.

¹⁴ Ndil-je kí majɪ al kinlé, 'to njéra nékɔji-je rəm, njékɔw rɔ ngar-je-ti kí dɔnangɪ-ti nè lay, kdɔ kəw-dé nati kdɔ ta lə rɔ kí à tò mɛḡ ndɔ-ti kí boy lə Lubə kí Njètógi-je lay.

¹⁵ †Babe panè: 'Oo, m'a ree titi-nɔ kɪ njèbogi bè. Dow kí njèkisi kəm dɔ rɔ-é-ti ə to njèngəm kubi-je liə kdɔ kadi njiyə kuti-é dum kadi d'oo rɔsɔl liə al bá to njènékumə!

¹⁶ Ndil-je kí majɪ al lé, 'kəw ngar-je nati lo-ti kí 'ɓa-é Armagedɔ kɪ ta Əbrə.

¹⁷ Malayka kí njèkungɪ-ti siri mbəl wɔngɪ kí mɛḡ kɔbi-ti liə dan yəl-ti. Ndi dow ɓa boy mɛḡ kəy-ti lə Lubə kalikɔbɛ-ti liə panè: Ngangɪ-é ya ngá ən!

¹⁸ †Go-ti, ndi təl rəm, ndi ndàngɪ rəm, ndi dow-je ɓa rəm, dɔnangɪ yəki yəki kí low nɔ kí dow-je d'isi-né dɔnangɪ-ti nè kin ya, dow oo gɔ-é nja káre al ɓəy.

¹⁹ Bebo gángɪ rɔ-é lo mutə. Bebo-je lə gin dow-je lay ya usi, ə mɛḡ Lubə ole dɔ Babilɔn-ti kí to ɓebo kí boy, kdɔ kadi adi-é ay yibi nduu kí tɔji wɔngɪ liə kí nɔ kí tò mɛḡ kɔbi-ti.

²⁰ †Dɔnangɪ-je kí dan ba-ti, kɪ mbal-je 'goto lay.

²¹ †Kɔsi-je kí boy-boy kí ɔy nɔ i dɔrɔ-ti tusi dɔ dow-je-ti. Kò kí kɔsi adi dow-je kinlé ra adi 'pa ta kɔbi dɔ Lubə-ti, kdɔtalə kò kinlé to kò kí tò ɓəl nɔ.

17

Ta kí 'gangɪ dɔ bebo Babilɔn-ti

¹ Go-ti rəmə, malayka-je kí siri kí d'uwə kɔbi siri ji-dé-ti lé, m'oo ɛ kí káre dan-dé-ti ree idə-m panè: 'Ree nè bè, m'a kɔji-i ta kí toki gangɪ dɔ gɔkaya-ti kí isi dɔ man-je-ti kí boy kin kadi-i 'oo.

² Ngar-je kí dɔnangɪ-ti d'ungɪ-nɔ dɔ-é-ti 'ra siə kaya, bá kaya liə ya to né kɔy kí dow-je kí dɔnangɪ-ti nè d'ay d'adi ra-dé kí yibi-ti.

³ †Ndil kí aa njay ree d̀-ḡ-ti ə malayka lé un-ḡ ɔw sə-ḡ diləlo-ti, rəmə m'oo dené kí isi d̀ d̀-ḡ-ti maḡi kí kər bir-bir bè, ri-je kí 'pa-né ta k̀bi k̀ Lubə rusi r̀-é ripi-ripi; d̀-é ra siri ə gaj-é ra d̀ḡi.

⁴ Dené-é kinlé, ulə k̀bi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄ r̀-é-ti, bá m̄ne mbyu k̀ 'ningə lər-je, k̀ ər-je kí maji-maji, k̀ mədkosi-je. Ǝ uwə k̀bi kí 'ra k̀ lər ji-é-ti; k̀bi kinlé, nék̀bi-je, k̀ né-je kí t̀ n̄ takəm Lubə-ti kí to kullə ra dené kinlé rusi m̄-é n̄-ḡ.

⁵ †Ndàngi ri kí kər m̄-é t̀ lo b̄yɔ-é-ti nati n̄-ḡ-ti 'panè: Babilɔn kí boy lé to k̀ dené-je kí njéra kaya rəm, bá to k̀ dow-je kí d̀nangi-ti nè kí 'to njéra nék̀bi-je rəm t̀.

⁶ Dené kinlé məsi njékaa njay-je, k̀ məsi njəkər Poyta-je lə Jeju kadi dow-je d'oo ra-é yibi-ti adi m'oo. Loki m'oo-é bè lé, ndil-ḡ teḡ say.

⁷ Beba malayka lé pa sə-ḡ panè: 'Adi ndil-i teḡ say bè kd̀ ri wa? M'a kidə-i ta kí t̀ lo b̄yɔ-é-ti kí sobi d̀ dené kin rəm, kí sobi d̀ d̀ kí d̀-é ra siri ə gaj-é ra d̀ḡi kí dené kin isi d̀-é-ti lé kadi-i 'oo rəm t̀.

⁸ †D̀ kí i oo-é kinlé, kete isi, ngà ngosnè goto. Ǝ à teḡ bolebe-ti kí s̄y-é goto kisi k̄w ki lo tuji-ti, ə dow-je kí d̀nangi-ti nè kí lo kində gin d̀nangi-ti n̄ ya ri-dé toki 'ndàngi m̄ mbete kiskəm-ti al lé, loki d'a koo d̀ lé rəm, ndil-dé à teḡ say kdotalə nd̄ki isi, ə ree goto, rəmə təl teḡ a b̄y.

⁹ Lo kí kadi dow ɔw k̀ négə k̀ gosi d̀-ḡ-ti ɛn: D̀-je kí siri lé to mbal-je kí siri kí dené lé isi d̀-ḡ-ti,

¹⁰ bá to ngar-je siri ya t̀. Dan ngar-je kí siri lé, d̄ kí m̄ k̄be ɔr ji-dé-ti ə Ǝ kí k̄re isi ɔ̀ be nè b̄y ə Ǝ kí k̄re k̄be liə ree al b̄y. Loki k̄be liə à ree lé, Ǝ à k̄be kaglo n̄ al.

¹¹ Ə d̀ kí kete isi bá ree goto kinlé, Ǝ ya to ngar kí njəkungi-ti jinày joo rəm, bá Ǝ to kí k̄re dan ngar-je-ti kí d̄say kí siri lé rəm t̀; ə isi ɔw ki lo tuji-ti.

¹² Gaj-ḡ d̀ kí d̀ḡi kí i oo kinlé to ngar-je kí d̀ḡi kí d̄ d'ɔ̀ be al b̄y, ngà d'a kingə t̄ḡi kd̀ k̄-né be nati k̀ d̀ lé dan k̄d̄-ti k̄re-rè.

¹³ D̄ lay ya k̄jra lə-dé ra k̄re-rè, r̄nḡ lə-dé k̀ t̄ḡi lə-dé lé d'a ra-né kullə lə d̀ lé.

¹⁴ D̄ d'a r̀ k̀ Ngonbati, ngà Ngonbati à t̄ti-dé r̀ kdotalə Ngonbati lé, to 'Babe lə 'babe-je rəm, bá to Ngar lə ngar-je rəm t̀; ə d̄ kí Lubə ba-dé, mb̄ti-dé, kí 'to dow-je liə kí t̄gr̄-ti kí d'ḡ nati k̀ Ngonbati lé, d'a t̄ti-dé r̀ t̀.

¹⁵ Malayka lé təl idə-ḡ panè: Man-je kí i oo bá dené kí njəkaya isi d̀-ḡ-ti kinlé, to gin dow-je lay kí d̀nangi-ti nè, k̀ gin dow-je kí nd̄ta lə-dé t̀ gay-gay.

¹⁶ Gaj-ḡ d̀ kí d̀ḡi kí i oo kinlé, d̄ k̀ d̀ lé d'a k̄si dené kí njəkaya lé k̀ ta, kd̀ taa né-je liə lay ə kiḡ-é kuti-é dum, d'a kuso d̀-é ə d'a ró singə-é pər ruki-ruki.

¹⁷ Kdotalə Lubə ra kullə m̄-ḡ-ti kd̀ kadi 'ra k̄jra liə rəm, kadi k̄jra lə-dé ra k̄re-rè, rəmə d'a ra kullə k̀ t̄ḡi k̄be lə-dé kadi d̀ lé sar kadi ta-je kí Lubə pa lé né-é ra né.

¹⁸ Ə dené kí i oo-é kinlé, to bebo kí boy kí ɔ̀ be d̀ ngar-je-ti kí d̀nangi-ti nè.

18

Kusi lə bebo Babilɔn

¹ Go né-je-ti kinlé, m'oo malayka kí rangi kí ow kí tógi kí n̄a i dora-ti ree ə ree liə ndógi lo donangi-ti nè.

² †E pa ta kí ndi-é kí boy panè: Babilɔn usi ngá boo! E usi boo! Babilɔn bebo kí boy lé usi boo! E təl to lo kisi ndil-je kí maji al, to lo mbɔ-n̄a lə ndil-je lay kí njera né maji al, bá to lo mbɔ-n̄a lə yəl-je lay kí 'tò n̄e takəm Lubə-ti adi 'nəl Lubə al.

³ Kdo gin dow-je lay d'ay kaya ra-é kí n̄a kin titi yibi bè; ngar-je kí donangi-ti nè 'ra siə kaya ə njéragati-je kí donangi-ti nè kàrè d'ingə né n̄a kí takul né-je liə kí maji-maji kí n̄a kin rəm tɔ.

⁴ Go-ti, m'oo ndi dow kí rangi dora-ti panè: Dow-je lə-m, 'tegi mege-é-ti kogi kdo kadi indəi rɔ-si nati siə mege majal-je liə kin al rəm, bá kadi ingə-i kɔ-je liə kin al rəm tɔ.

⁵ Kdo majal-je liə mbɔ-n̄a kí do-n̄a-ti do-n̄a-ti sar tee dora-ti ə mege Lubə ole do né ra-é-je-ti kí njururu al.

⁶ 'Rai-é titi kí e ra-né dow-je ə kullə ra-é-je kí maji al maji al kinlé ugəi-é nja joo-joo! Kobi kí e ungi né mege-é-ti adi dow-je lé, ungi mege-é-ti adi-é nja joo.

⁷ Gangi-é kí e osi-né gaji rɔ-é rəm, isi-né dan maji-ti kí n̄a kinlé, ya adi-é-né kɔ rəm, adi-é ndingə-né ndoo rəm tɔ! Babilɔn lé pa mege-é-ti panè: M̄a m'isi kisi ngar kí dené bi m'to njəngowkoy al rəm, bá m̄a m'a ndingə ndoo nda al rəm tɔ.

⁸ Gin-é kin bá mege ndo-ti kí kare-rè ya kɔ-je kin à ree-né do-é-ti adi to koy rəm, kuwəndoo rəm, bobo rəm, bá pər à ró-é ruki-ruki rəm tɔ. Kdo 'Babe Lubə kí njəgangta do-é-ti lé to njètógi.

⁹ Ngar-je kí donangi-ti nè lay kí njera siə kaya-je, kí njékisi siə dan maji-ti kí n̄a kinlé, loki d'a koo sapər kí à ró-é lé rəm, d'a nɔ rəm, bá d'a ndingə rɔ-dé kdo ta liə rəm tɔ.

¹⁰ Ngar-je lé, d'a bəl kɔ-je kí tee do-é-ti lé, adi d'a ka ngərəngi bá d'a panè: Tuji kí ban é tana bè! Tuji kí ban é tana bè! Babilɔn bebo kí boy! Bebo kí njètógi! Dan kadi-ti kí kare-rè ya 'gangi ta do-i-ti bè wa!

¹¹ Ə njéragati-je kí donangi-ti nè kàrè 'nɔ ə 'ndingəndoo kdo ta liə, kdo dow kí njəndogi sə-dé né gati-je lə-dé goto.

¹² Né gati-je lə-dé lé to lər-je, kí là-je, kí ər-je kí maji-maji, kí mædkosi-je, kí kubi kí ndɔy ngilingi-ngilingi, kí kubi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a, kí kubi kí 'ba-é sua, kí kubi kí kər bir-bir, kí kagi-je lay kí ətɪ maji-maji, kí né-je lay kí 'ra kí ngangɪ kədi, kí né-je lay kí 'ra kí kagi-je kí maji-maji, kí 'ningókasi-je, kí ngowla-je, kí ər kí 'ba-é marbrə-je,

¹³ kí nduji kagi kanel-je, kí nɔkagi-je kí ətɪ maji-maji, kí ubi-je kí ətɪ maji-maji, kí dukan-je, kí man nduu-je, kí ubi-je, kí nduji-je, kí geme-je, kí mangi-je, kí bati-je, kí sində-je, kí pusi rɔ-je, bá dow-je ya kàrè 'to négati-je lə-dé rəm adi to bə-je, kí dow-je kí d'uwə-dé ta rɔ-ti.

¹⁴ Né-je kí kəmnda-é ra-i ra-i lé, ɔr rɔ-é a ngərəngi sə-i, né-je kí maji-maji, kí né-je kí ndɔy-ndɔy lé goto lay rɔ-i-ti, dow à kingə gogi nda al ngá.

¹⁵ Njéragati-je kí d'ingə né kí takul-é lé d'a bəl kɔ-je kí tee do-é-ti adi d'a ka ngərəngi bá d'a nɔ ə d'a ndingəndoo

¹⁶ panè: Tuji kí ban é tana bè! Tuji kí ban é tana bè! Bebo kí boy kí d'ulə-é kubi kí ndɔy ngilingi-ngilingi, kí kubi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a, kí kubi kí kər bir-bir rəm, bá 'ra-é kí lər-je, kí ər-je kí maji-maji, kí mædkosi-je d'adi mɔne lé ya ɔn wa! Dan kadi-ti kí kare-rè ya nékingə kí n̄a kinlé tuji lay bè wa!

¹⁷ Njékuwə ngɔw bato-je, kà njékɔw mba dan ba-ti, kà njérakullə mee bato-ti, kà njéra kullə dan babo-ti-je d'a ngərəngi-ngərəngi.

¹⁸ Loki d'oo sapər kí ð bebo lé rəmə, d'ilə bobɪ ndi-dé nangi 'panè: Bebo kí rá fá titi-nə kà bebo kin wa?

¹⁹ De 'nɔ, d'oy 'babur kà dɔ-dé-ti dɔ-dé-ti 'ndingə-né ndoo ə 'nɔ 'panè: Tuji kí ban é tanə bè! Tuji kí ban é tanə bè! Bebo kí boy kí njébatə-je lay, d'ingə né kà takul kisi dan maji-ti liə lé, dan kàdɪ-ti kí kàre-rè ya təl dilələ bè wa!

²⁰ I dɔrə, 'ra rɔnəl kɔ ta liə! Ə səi njékaa njay-je, njékɔwkulə-je, kà njépata-je kí ta Lubə-ti kàrè 'rai rɔnəl! Kdɔtalə Lubə gangta dɔ-é-ti, kɔ né kí maji al kí ɛ ra sə-si.

²¹ Beba malayka kàre kí njètógi un ər kí boy kí titi-nə kà mbal kusi né bè ya bi ilə dan babo-ti ə panè: Gangi-é kin ya d'a surə-né Babilɔn bebo kí boy kilə-é rum nangi ə dow à koo-é gogi al ya sar.

²² Dow à koo ndi njékində kunduməngrə-je, kà ndi gosi-je, kà njékəy nal-je, kà njékɔl mbanga-je, mee be-ti lə-i al ngá. Kɔdɪ kàre ya kàrè à goto be lə-i rəm, dow à koo ká mbal kusi né al rəm,

²³ dow à koo pər lampi ndógi al rəm, fá dow à koo ndi dingəm-je kà ne-é al rəm tɔ. Kdɔtalə njéragati-je lə-i fá 'to dow-je kí boy-boy dɔnangi-ti nè, ə gin dow-je lay kí dɔnangi-ti nè ya i ur-dé wale kà takul kugə-je lə-i rəm,

²⁴ fá məsi njépata-je kí ta Lubə-ti, kà məsi njékaa njay-je, kà məsi dow-je lay kí 'tijə mindi-dé dɔnangi-ti nè lé d'ingə rɔ-i-ti.

19

Pa-je kí mee dɔrə-ti, kà taanə lə Ngonbati

¹ Go né-je-ti kinlé, m'oo ndi dow fá dɔrə-ti boy-boy titi ndi kosi dow-je kí nə bè panè:

Alleluya! Kaji, kà riɓa, kà tógi to kí lə Lubə lə-ji.

² Kdɔtalə ta-je liə kí ɛ gangi lé,

ɛ gangi gangi kí tɔgrɔ-ti rəm, tɔ njururu rəm;

kɔ ɛ gangi ta dɔ dené-ti kí to gɔkaya

kí njétuji dow-je kí dɔnangi-ti kà kaya liə kin rəm,

dal ba məsi ngannjékullə-je liə kí dené kinlé tɔl-dé lé rəm tɔ.

³ Ndi kosi dow-je kí nə lé, təl ba kí njèkungi-ti joo bəy panè:

Alleluya! Ə bebo kí ð pər lé,

sa-é suu luy-luy ya kà dɔ ɓal-ɓal.

⁴ Rəmə 'ngatógi-je kí kɔrjoo gidi-é sɔ, kà njékiskəm-je kí sɔ lé, 'tosi məkəji-dé nangi ə d'osi dɔ-dé nangi nɔ Lubə-ti kí isi dɔ kalikɔbe-ti 'panè: Amən! Alleluya!

⁵ Ndi dow ɓa dɔ kalikɔbe-ti panè: 'Tóyi Lubə lə-ji! Səi lay kí 'toi ngannjékullə-je liə, səi kí 'bɛli-é, səi ngan dow-je kà dow-je kí boy!

⁶ Go-ti, m'oo ndi dow ɓa titi ndi kosi dow-je kí nə bè rəm, ɓa titi ká man-je kí boy-boy bè rəm, ɓa titi ká ndi kí ndàngi kà tógi-é nə kin bè panè:

Alleluya!

'Babe Lubə lə-ji kí njètógi-je lay lé ində kɔbe liə.

⁷ J'rai rɔnəl, j'tiləi kole ə j'uləi riɓa dɔ-é-ti,

kdɔtalə ndɔ taanə lə Ngonbati lé ree

ə ne-é kàrè ra rɔ-é lay rəm tɔ.

⁸ D'adi-é tarəbi kadi ulə kubi kí ndoy ngilingi-ngilingi, kí ndóle kéy-kèy kí to kubi kí aa njay.

Kdotalə kubi kí ndɔy ngilingi-ngilingi lé
toji kullə ra-je kí njururu-njururu lə njékaa njay-je.

⁹ †Go-ti, malayka idə-m panè: 'Ndàngi ta kin: Dow-je kí toki ba-dé lo nékuso-ti lo taana-ti lə Ngonbati bá 'to njénékumə-je! Ə təl idə-m bəy panè: Ta-je kinlé, to ta-je kí togrɔ-ti lə Lubə.

¹⁰ Beba m'usi nangi nɔ-é-ti kdɔ kɔsi dɔ-m nangi nɔ-é-ti, ngà ɛ idə-m panè: «'Oo nè à ra né kí bè kin! Mə lé m'to madkullə lə-i rəm, m'to madkullə lə ngankɔ-i-je kí njékadməe kí 'to njéka dɔ né-ti kí Jeju pa ta dɔ-ti. Lubə bá 'a kɔsi dɔ-i nangi nɔ-é-ti, kdɔ né-je kí Jeju pa ta dɔ-ti lé ya bá ndɔki Lubə adi njépata-je kí ta-é-ti 'pa tɔ.»

Ta kí sɔbi njèkal sində kí nda

¹¹ Go-ti, m'oo ta dɔrɔ tɔ tagra ə m'oo sində kí nda teḡ. Njèkal sində kinlé ri-é lə Njèra né kí togrɔ-ti rəm, njèpata kí togrɔ-ti rəm. Ɔ gangi ta njururu rəm, bá rɔ liə to rɔ kí njururu rəm tɔ.

¹² Kəm-é ɔ pər bilim-bilim titi-na kà ndɔ pər bè, ɔw kà jɔgi ngar-je nɔ-nɔ dɔ-é-ti. 'Ndàngi ri kí dow kí rangi gə al dɔ-é-ti; to ri kí ɛ ya kà kár-é gə.

¹³ Ɔ ulə kubi kí d'ulə dan məsi-ti. Ri-é lə «ta lə Lubə.»

¹⁴ Njérɔ-je kí dɔrɔ-ti d'ulə kubi-je kí ndɔy ngilingi-ngilingi, kí nda kí to kubi kí aa njay rɔ-dé-ti d'isi-né dɔ sində-je-ti kí nda-nda bá d'un-né go-é.

¹⁵ †Kiyəɔ kí ati pam teḡ ta-é-ti kdɔ təl gin dow-je kí gay-gay. Ɔ à kɔr nɔ-dé kà gɔl ngowla ji-é-ti. À mbəjrə kandi nduu məe né mbore man nduu-ti kí wɔngi lə Lubə kí to Njètɔgi-je lay tɔ məe-é-ti.

¹⁶ 'Ndàngi ri madi kubi kul-ti liə rəm, dɔ bingi-é-ti rəm 'panè: Ngar lə ngar-je ə 'Babe lə babe-je.

¹⁷ Go-ti, m'oo malayka ɔ kà nja-é taá məe kàdɔ-ti pa ta kà ndi-é kí boy idə-né yəl-je kí njènar dɔrɔ-ti taá panè: 'Reei, 'kəwi-na lo nékuso-ti kí boy lə Lubə.

¹⁸ 'Reei kadi usoi dɔ ngar-je, kà dɔ gɔrɔ-je, kà dɔ dow-je kí njètɔgi-je, kà dɔ sində-je, kà dɔ njèkal-dé-je, kadi usoi dɔ dow-je lay ya, dow-je kí 'to bə-je al, kà bə-je, kà ngan dow-je, kà dow-je kí boy.

¹⁹ Go-ti m'oo dɔ lé rəm, m'oo ngar-je kí dɔnangi-ti nè kà njérɔ-je lə-dé 'kəw-na kdɔ kɔw rɔ kà njèkal sində lé, kà njérɔ-je liə.

²⁰ †Rəmə d'uwə dɔ lé rəm, bá njékədtə kí njèba rɔ-é njèpata kí ta Lubə-ti kí ɛ bá to njèra né-je kí tɔ bəl-bəl takəm dɔ-ti lé kàrè d'uwə-é siə nati rəm tɔ. Né-je kí tɔ bəl-bəl kí ɛ ra-ra kinlé bá ədi-né dow-je kí ndaji lə dɔ lé tɔ rɔ-dé-ti adi dɛ 'to njékɔsi dɔ-dé nangi nɔ né-ti kí 'ra d'adi to takəm dɔ lé. Dɔ lé rəm, njékədtə kí njèba rɔ-é njèpata kí ta Lubə-ti lé, joo lay ya d'uwə-dé kəm d'ungi-dé dan pər-ti kí yal-é tɔ diki-diki.

²¹ Ndəgi dow-je rəmə, kiyəɔ kí teḡ ta njèkal sində-ti kinlé ya 'tɔl-dé adi yəl-je lay ya d'uso dɔ-dé 'ndan ndə-ndə.

20

Kɔbe kí bal budɔgi

¹ Go-ti, m'oo malayka káre ɔ dɔrɔ-ti uwə lakere ta bolebe kí sɔy-é goto ji-é-ti rəm, bá uwə sil kí boy ji-é-ti rəm tɔ.

² Ɔ uwə Dragɔ, kí to bugə li, kí to Sú, kí to Satɔ lé dɔɔ-é kəm bal budɔgi.

³ Ɛ ilə-é bolebe-ti kí sɔy-é goto lé, uti ta-é ə tiŋə ta-é lɔy-lɔy, kɔɔ kadi ədi gin dow-je kí gay-gay kí dɔnangi-ti nè al ya sar kadi bal kí budɔgi lé asi-né. Go né-é-ti kinlé bá tò kadi d'a kɔr-é kilə-é taá kaglo kí sɛ bè.

⁴ M'oo kalikɔbe-je, ə njékisi dɔ-ti-je lé d'adi-dé tógi kadi 'gangi-né ta. M'oo dow-je kí 'gangi dɔ-dé kɔgi kɔɔ ta lə Jeju kí 'pa d'adi dow-je rəm, kɔɔ ta lə Lubə rəm, m'oo de kí 'mbati kɔsi dɔ-dé nangi nɔ dɔ-ti kɔ nɔ né-ti kí to takəm-é lé rəm, bá m'oo de kí 'mbati kadi 'tijə ndaji lə dɔ nɔ-dé-ti kɔ ji-dé-ti lé rəm tɔ. De 'təl d'isi kəm ə d'ɔ be nati kɔ Kristi bal budɔgi.

⁵ Ɛ bá to tɔsi ndəl kində lo teɛ kí dɔsɔy. Ngà ndəgi dow-je kí d'oy lé d'a tɔsi ndəl kində lo teɛ al ya sar kadi bal kí budɔgi lé asi-né.

⁶ Njətɔsi ndəl kində lo teɛ kí dɔsɔy lé bá 'to njénékumə-je; de 'to njékaa njay-je ə koy kí njèkungi-ti joo ɔw kɔ tógi dɔ-dé-ti al; de d'a to njégugnə-je lə Lubə, kɔ 'lə Kristi ə d'a kɔbe siə nati bal budɔgi.

Kusi lə Satɔ

⁷ Loki bal kí budɔgi kin à kasi lé, d'a kɔr Satɔ dangay-ti kilə-é taá;

⁸ rəmə ɛ à teɛ kɔɔ kədi gin dow-je kí gay-gay kí kum dɔnangi-ti kí sɔ, adi to Gogi kɔ Magogi*, kɔɔ kəw-dé kɔɔ rɔ-né. Kɔr-dé asi-nə kɔ nangra kí ta babo-ti bè.

⁹ De 'teɛ, 'taa dɔnangi pəl-pəl, ə d'ilə-nə 'gəə dɔ lokisi njékaa njay-je kí to bebo kí Lubə ində dan kəm-é-ti. Rəmə pər i dɔrɔ-ti ya ree ró-dé ruki-ruki.

¹⁰ Sú kí to njèkədi-dé lé, d'ilə-é dan pər-ti kí yal-é tò diki-diki; lo-é kinlé bá dɔ lé de kɔ njèkədtə kí njèba rɔ-é njèpata kí ta Lubə-ti d'ɔ-ti ə d'a kingə kɔ ndɔɔ-je kɔ kada-je ya kɔ dɔ bal-bal.

Sɔy ta kí gangi

¹¹ Go-ti, m'oo kalikɔbe kí boy kí nda ə m'oo njékisi dɔ-ti tɔ. Dɔnangi kɔ dɔrɔ 'goto takəm-é-ti ə lo lə-dé goto ngá.

¹² Ə ngan dow-je, kɔ dow-je kí boy-boy kí d'oy lé, m'oo-dé d'ɔ kɔ nja-dé taá nɔ kalikɔbe-ti ə m'oo mbete-je kí dow teɛ meɛ-é rəm, mbete káre kí rangi kí dow teɛ meɛ-é kí ɛ bá to mbete kí ri dow-je kí d'isi kəm tò-ti. Dow-je kí d'oy lé 'gangi ta dɔ-dé-ti kɔ go kullə ra-dé-je kí 'ndàngi meɛ mbete-je-ti kinlé.

¹³ Dow-je kí d'oy dan babo-ti lé man teɛ sə-dé, koy kɔ lo kí koó d'ɪŋə dow-je kí d'oy d'adi 'teɛ, ə nə-nə ya 'gangi ta dɔ-é-ti kɔ go kullə ra-é ra-é.

¹⁴ Koy kɔ lo kí koó lé d'ungí-dé dan pər-ti kí yal-é tò diki-diki. Pər kí yal-é tò diki-diki kinlé bá to koy kí njèkungi-ti joo.

¹⁵ Dow kí rá-rá kí 'ndàngi ri-é meɛ mbete-ti kí ri dow-je kí d'isi kəm tò-ti kin al rəmə, d'a kilə-é dan pər-ti kí yal-é tò diki-diki kinlé.

21

Dɔrɔ kí sigi kɔ dɔnangi kí sigi

¹ †Go-ti rəmə, m'oo dɔrɔ kí sigi kɔ dɔnangi kí sigi, kdɔtalə dɔrɔ kí dɔsɔy kɔ dɔnangi kí dɔsɔy 'goto, bá babo goto rəm tɔ.

² †Ə m'oo bebo kí aa njay kí to bebo Jorijaləm kí sigi ɪ dɔrɔ-ti rɔ Lubə-ti isi ree dɔnangi-ti, 'ra rɔ-é lay titi-nə kɔ dené kí ɔw kɔ taa ngow sigi kí mɔne kɔ tilə-né kəm ngəbi-é kin bè.

* 20:8 20:8 Gogi kɔ Magogi. 'Ndó Ejk 38-39 † 21:1 21:1 2Pi 3:13 † 21:2 21:2 Ntd 3:12

³ M'oo ndi dow ɓa dɔ kalikɔbe-ti boy-boy panè: 'Oo, kəy kisi Lubə* ree tɔ dan dow-je-ti. Lubə ya kà dɔ-é à kisi nati sə-dé, de d'a to dow-je liə ə ɛ à to Lubə lə-dé tɔ.

⁴ Ɛ à bɔr man nɔ kəm-dé-ti ndɔy-ndɔy, koy à goto rəm, ndingəndoo à goto rəm, nɔ kà rɔ to à goto rəm, kdɔtalə né-je kí dɔsɔy goto.

⁵ Beba njəkisi dɔ kalikɔbe-ti lé panè: 'Oo, M'ra né-je lay m'adi təl kí sigi. Ɛ təl idə-m ɓəy panè: 'Ndàngi ta-je kinlé, kdɔtalə to ta-je kí tɔgrɔ-ti ə to ta-je kí asi kadi dow-je 'ndigi dɔ-ti rəm.

⁶ Təl ɔ dɔ-ti idə-m panè: Gin né-je gangi ngá! Mɔ ɓá m'to Alpa kà Omega, njètum gin né kà njètɔl ta né. Dow kí kundə man ra-é lé, mɔ m'a kadi-é man kənɛnɛ kí to man kiskəm lé ɔy kare ya.

⁷ Ɛ kin ɓá à to nédɔji lə dow kí njètəti rɔ; mɔ m'a to Lubə liə ə ɛ à to ngon-m tɔ.

⁸ Ngà njébəl-je, kà njémeɛngɔ-je, kà njéra né-je kà tɔ nɛ takəm Lubə-ti, kà njètɔl dow-je, kà njérakaya-je, kà mbəli-je, kà njépole magi-je, kà njékədtə-je, lay ya nédɔji lə-dé tɔ dan pər-ti kà yal-é tɔ diki-diki. Ɛ kin ɓá to koy kí njəkungi-ti joo.

Jorijalem kí sigi

⁹ Go-ti, kí káre dan malayka-je-ti kí siri kí d'uwə kɔbi-je kí siri ji-dé-ti kí sɔy tuji-je kí gin siri rusi-rusi lé ree rɔ-m-ti idə-m panè: 'Ree, m'a kɔji-i dené kí to ne Ngonbatɔ lé kadi-i 'oo-é.

¹⁰ Beba Ndil kí aa njay ree dɔ-m-ti ə malayka lé un-m ɔw sə-m dɔ mbal-ti kí boy, kí ngal nɔ, ɓá ɔji-m Jorijalem kí to ɓebo kí aa njay kí i dɔrɔ-ti rɔ Lubə-ti isi ree dɔnangi-ti.

¹¹ Londógi lə Lubə ya ndógi dɔ-ti adi ndɔy ngilingi-ngilingi titi-nɔ kà ər kí maji nɔ rəm, titi-nɔ kà ər kí 'ɓa-é jaspə kí aa yéróré titi ər kí 'ɓa-é kristal bə.

¹² Ndògi bɔr kí ndəə ə ngal gəə dɔ ɓebo lé sipi. Tarəbi kandi meɛ ɓebo-ti lé, ra dɔgi gidi-é joo ə malayka-je dɔgi gidi-é joo d'ɔ tarəbi-je-ti lé ndɛng-ndɛng. Tarəbi-je kí dɔgi gidi-é joo kinlé, ndàngi ri gin kɔji lə ngan Israyel-je kí dɔgi gidi-é joo titi,

¹³ adi kəl-é kí lo kubə kadi-ti tarəbi ra mutə, kəl-é kí taá tarəbi ra mutə, kəl-é kí bəə tarəbi ra mutə ə kəl-é kí lokur kadi-ti tarəbi ra mutə tɔ.

¹⁴ Ndògi kí dɔ ɓebo-ti lé, d'ində gin-é dɔ ər-je-ti dɔgi gidi-é joo ə dɔ ər-je-ti kí dɔgi gidi-é joo kinlé, 'ndàngi ri njékɔwkulə-je lə Ngonbatɔ kí dɔgi gidi-é joo dɔ-ti ndɛng-ndɛng.

¹⁵ Malayka kí njəpa sə-m ta lé uwə tuwətógi kí 'ra kà lɔr kɔ mɔɔji-né ngal né ji-é-ti, kɔ kadi mɔɔji-né ɓebo lé, kà tarəbi-é-je, kà ndògbɔr kí dɔ-ti.

¹⁶ ɓebo lé, ngal-é-je kà tati-é asi-nɔ berere. Loki malayka mɔɔji ɓebo lé rəmə, to kilomɛtrə ɓudɔgi lo joo kà ɓujoo kà kɔrjoo. Ngal-é-je kà tati-é-je, kà ngal-é kí taá asi-nɔ lay.

¹⁷ Malayka mɔɔji ndògbɔr lé, kà né kí dow-je 'mɔɔji-né ngal né rəmə, to mɛtər kɔrsiri gidi-é joo.

¹⁸ Ndògbɔr lé, d'ində kà ər kí 'ɓa-é jaspə ə ɓebo ɓá 'ra kà njar lɔr kí aa yéróré titi ər kí 'ɓa-é kristal bə.

¹⁹ Gin ndògbɔr kí dɔ ɓebo-ti lé, d'ində kà ər-je kí maji-maji kí tɔ gay-gay adi kuré. Kí dɔsɔy d'ində kà ər kí 'ɓa-é jaspə, kí njəkungi-ti joo d'ində kà ər kí 'ɓa-é sapir, kí njəkungi-ti mutə d'ində kà ər kí 'ɓa-é kalseduwan, kí njəkungi-ti sɔ d'ində kà ər kí 'ɓa-é emerodi,

* **21:3 21:3 Kəy kisi Lubə:** Ta kinlé, ɛ kí tɔ kà ta greki lé, kɔr meɛ-é to kəy lə Lubə kí 'ra kà kubi ('Ndó Tɛt 26:1).

²⁰ kí njèkungi-ti m̄i d'ində k̄i ər kí 'ba-é sardoniksi, kí njèkungi-ti meke d'ində k̄i ər kí 'ba-é sarduwan, kí njèkungi-ti siri d'ində k̄i ər kí 'ba-é krijoliti, kí njèkungi-ti jin̄ay joo d'ində k̄i ər kí 'ba-é beril, kí njèkungi-ti jin̄ay káre d'ində k̄i ər kí 'ba-é topaji, kí njèkungi-ti d̄ogi d'ində k̄i ər kí 'ba-é krijopraji, kí njèkungi-ti d̄ogi gidi-é káre d'ində k̄i ər kí 'ba-é yasenti, kí njèkungi-ti d̄ogi gidi-é joo d'ində k̄i ər kí 'ba-é ametisti.

²¹ Tarəbi-je kí d̄ogi gidi-é joo lé, 'ra k̄i m̄edk̄osi ya d̄ogi gidi-é joo lay. Tarəbi káre 'ra k̄i m̄edk̄osi káre-káre. Rəbi kí boy kí ɔw kí meɛ bebo-ti lé, l̄or kí aa yéréré titi ər kí 'ba-é kristal bè bá 'ra-né.

²² M'oo k̄ay lə Lubə meɛ bebo-ti lé al, kd̄otalə 'Babe Lubə kí to Njètógi-je lay, d̄e k̄i Ngonbati ya 'to k̄ay lə Lubə meɛ bebo-ti lé.

²³ To bebo kí ɔw ndoo ndógi k̄ad̄i al rəm, ɔw ndoo ndógi n̄ay al rəm, kd̄otalə londógi lə Lubə ya ndógi d̄o-ti ə Ngonbati ya to lampi liə t̄o.

²⁴ Gin dow-je kí gay-gay kí d̄onangi-ti d'a n̄iyə lo kí ndógi-ti kinlé ə ngar-je kí d̄onangi-ti d'a ree k̄i né riba-je lə-dé titi t̄o.

²⁵ Kada lé, tarəbi-je kí k̄ow k̄i bebo-ti à to tagra. Dow à kuti al, kd̄otalə to bebo kí nd̄o à kil-ti al.

²⁶ D'a k̄ow k̄i né riba-je k̄i né k̄osgaji-je lə gin dow-je kí gay-gay kí d̄onangi-ti titi.

²⁷ Né kí tò n̄e takəm Lubə-ti à k̄ow meɛ bebo-ti kin nd̄a al rəm, bá dow kí to njèk̄a ká ra né k̄obi-je-ti, k̄i njèk̄a ká k̄edi ta-ti k̄arè à k̄ow-ti nd̄a al rəm t̄o. Ngà dow-je kí ri-dé toki 'ndàngi meɛ mbete kiskəm-ti lə Ngonbati ya par bá d'a k̄ow-ti.

22

¹ Go-ti, malayka lé ɔji-m ba kí to man kiskəm; man-é aa yéréré titi-n̄a k̄i ər kí 'ba-é kristal bè; man-é kinlé teɛ kalik̄ɔbe-ti lə Lubə, d̄e k̄i Ngonbati.

² Dan rəbi-ti kí boy kí ɔw meɛ bebo-ti, bá d̄o k̄ongi ba-ti kí yó rəm, k̄i nè rəm lé kagi kiskəm ɔ-ti ə ɛ andi nja d̄ogi gidi-é joo bal káre adi n̄ay káre ya andi-andi rəm, mbi-é to kum̄ kaji gin dow-je kí gay-gay kí d̄onangi-ti rəm t̄o.

³ Nd̄ol à goto meɛ bebo-ti kinlé; kalik̄ɔbe lə Lubə d̄e k̄i Ngonbati à tò-ti. Ngannjékullə-je liə d'a pole-é,

⁴ ə d'a koo takəm-é rəm, bá ri-é à tò nati n̄e-dé-ti rəm t̄o.

⁵ Nd̄o à kil nd̄a al rəm, ngannjékullə-je liə lé d'a k̄ow ndoo p̄er lampi al rəm, d'a k̄ow ndoo ndógi k̄ad̄i al rəm, kd̄otalə 'Babe Lubə ya à ndógi d̄o-dé-ti, ə d'a k̄ɔbe k̄i d̄o bal-bal.

Sɔy ta kulə dingəm meɛ-n̄a-ti

⁶ Malayka lé idə-m panè: Ta-je kinlé to ta-je kí t̄ogr̄o-ti rəm, to ta-je kí asi ndigi d̄o-ti; adi to 'Babe Lubə kí njèkadi Ndil-é ra k̄i njépata-je kí ta-é-ti ya bá ulə malayka liə adi t̄oji ngannjékullə-je liə né-je kí à ra né nḡosnè.

⁷ 'Oo, m'a k̄ow n̄ɔɔ nḡosnè. Dow kí njètəl r̄o-é go ta-je-ti kí ta Lubə-ti kí tò meɛ mbete-ti kin bá to njènékum̄!

⁸ To m̄a J̄a ya m'oo ta-je kin rəm, m'oo né-je kin rəm. Loki m'oo ta-je k̄i né-je kinlé rəm̄ə, m'usi nangi nja malayka-ti kí njèt̄oji-m né-je kinlé k̄o k̄osi d̄o-m nangi n̄e-é-ti.

⁹ Ngà ɛ idə-m panè: 'Oo nè à ra né kí bè kin! M̄a m'to madkullə lə-i k̄i madkullə lə ngank̄ɔ-i-je kí 'to njépata-je kí ta Lubə-ti k̄i d̄e kí 'to njètəl r̄o-dé go ta-je-ti kí meɛ mbete-ti kin. Lubə bá i 'a k̄osi d̄o-i nangi n̄e-é-ti!

¹⁰ B̄ey bá idə-m panè: Ta-je kí ta Lubə-ti kí tò meɛ mbete-ti kinlé 'b̄oyo d̄o-é al! K̄d̄o kaglo kí né-je kin à ra-né né n̄ay nḡosi.

¹¹ Kadi dow kí njèra né kí njururu al ra kí do madi-é-ti do madi-é-ti rəm; kadi dow kí njèra né kí tò ne takəm Lubə-ti ra kí do madi-ti do madi-é-ti to; ə kadi dow kí njèra né njururu ra kí do madi-é-ti do madi-é-ti rəm, bá dow kí aa njay kàrè kadi aa njay kí do madi-é-ti do madi-é-ti rəm to!

¹² 'Oo, m'a kow nɔɔ ngɔsnè ə m'a kow kè nékugə doji kəm-m-ti kdo kugə dow kí rá-rá kí go kullə ra-é-ti.

¹³ †Mə bá m'to Alpa kè Omega, m'to dow kí doşay rəm, m'to soşy dow-je rəm, m'to njètum gin né rəm, njètəl ta né rəm.

¹⁴ Dow-je kí 'togi kubi-je lə-dé bá 'to njénékumə-je; kdo d'ingə tarəbi d'ow-né meş bebo-ti rəm, d'uso-né kandi kagi kiskəm rəm!

¹⁵ Ngà bisi-je, kè mbəli-je, kè njérakaya-je, kè njètəl dow-je, kè njépole magi-je, kè dow-je kí kədi dow-je nəl-dé adi 'to njékədtə-je lé, d'a kə ndaa-ti.

¹⁶ Mə Jeju bá m'ulə malayka lə-m kadi pa ta lə né-je kí sobi do njékəwnə-je kí gay-gay kinlé adi-si. Mə m'to kí gin ka-ti lə Dabidi, m'to ngòrongi kí njéndógi ta lo kaa-ti.

¹⁷ Ndil kí aa njay de kè njəngow 'panè: I 'ree! Kadi dow kí oo ta kinlé, panè: I 'ree! Kadi dow kí kundə man ra-é rəmə, ree; kadi dow kí ndigi rəmə, ree taa man kiskəm lé kare ya ay!

¹⁸ Dow kí rá-rá kí oo ta-je kí ta Lubə-ti kí tò meş mbete-ti kinlé, ta kí m'a pa rəsi kadi-é ón: Kinə dow madi ilə ta kí rangi do ta-je-ti kin rəmə, kə-je kí 'ndàngi ta-é meş mbete-ti kinlé, Lubə à kungi do kə-je-ti liə.

¹⁹ Ə kinə dow madi or ta-je kí ta Lubə-ti kí tò meş mbete-ti kin kəgi rəmə, Lubə à kəgi-é kandi kagi kiskəm rəm, bá à kəgi-é kow meş bebo-ti kí aa njay kí 'ndàngi ta-é meş mbete-ti kinlé rəm to.

²⁰ Njèpata lə né-je kinlé panè: Oiyo! M'a kow nɔɔ ngɔsnè. Amen! I 'Ree, 'Babe Jeju!

²¹ Kadi ramaji lə 'Babe Jeju nàş sə-si lay!